

Ãcõrẽ Bedea

New Testament in Emberá, Northern (PM:emp:Emberá, Northern)

Ãcõrẽ Bedea

New Testament in Emberá, Northern (PM:emp:Emberá, Northern)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Emberá, Northern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Emberá, Northern

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
f9d422da-2e22-541c-afc9-8fe7130d391e

Contents

GENESI	1
EXODO	79
LEVITICO	144
NUMERO	157
DEUTERONOMIO	184
JOSUE	185
JUECE	208
1 SAMUEL	227
2 SAMUEL	262
1 REYE	269
2 REYE	286
1 CRONICA	300
2 CRONICA	304
ESDRA	307
NEHEMIA	310
JOB	313
JONÁ	316
MATEO	320
MARCO	380
LUCA	418
JUAA	480
HECHO	528
ROMANO	584
1 CORINTO	609
2 CORINTO	632
GALATA	647
EPESO	656
PILIPO	664
COLOSA	670
1 TESALONICA	676
2 TESALONICA	681
1 TIMOTEO	684
2 TIMOTEO	691
TITO	696
PILEMOA	700
HEBREO	702
SANTIAGO	721
1 PEDRO	728
2 PEDRO	735
1 JUAA	739
2 JUAA	746
3 JUAA	748

JUDA	750
APOCALIPSI	752

GENESI NAĀRĀEDABEMA BEDEA

Naḷ cartara Moiseba ḅasia dadjirāba cawadamārēā sāwā Ācōrēba naḷ ējūāra osida idjaba sāwā israelerāda idji puru bamārēā edasida. Israelerā Egipto druadeba ēdrapedadacarea Moiseba naḷ cartara ḅasia.

Genesi trāba jara ḅaa “naārāedabema.” Maḷ ḅērā naḷ cartade ḅā ḅaa Ācōrēba ne jūma odadebemada, ēberārāba naārā cadjirua ērēpedadadebemada, Ācōrēba dopapa zebidadebemada, ēberārāba naḷ ējūā birapedadadebemada, idjaba ēberārāba naārā Ācōrēa ewari iwidiapedadadebemada. Jūma maḷgara 1:1ḅeba aba 11:26ḅaa ḅā ḅaa.

Maḷare ḅā ḅaa Ācōrēba Abrahaāneba israelerā yōbidadebemada (11:27ḅeba aba 50:26ḅaa). Dji crīcha droma naḷ Genesi cartadebemara Ācōrēba Abraāa nāwā jarasia: “ḅaḅeba puru dromada mḷa yōbiya...ḅaḅeba mḷa naḷ ējūāne ḅea purura jūma carebaya (12:2,3).” Wārāda naḷ cartade ebuḅa ḅaa ēberārāba cadjiruada o panenamīna Ācōrēba jūmarā carebai carea jḷwa ḅasida. Naārā jarasia diaurura poyaida (3:15). Māwānacarea dopapa zeside Ācōrēba Noéra idji ēberārā sīda ēdra edapeda ādjideba naḷ ējūāra wayacusa birabisia (6:9ḅeba aba 9:19ḅaa). Māwānacarea Abraāa jarasia idjideba jūma naḷ ējūāne ḅeara carebaida (12:2,3). Idjaba Josedeba ēberārāra cābana carebasia jarababa quinirānamārēā (40:1ḅeba aba 50:26ḅaa).

Ācōrēba naḷ ējūā oda

¹ Naārāeda Ācōrēba bajāda idjaba naḷ ējūāda osia. ² Maḷne naḷ ējūāra mīā cawaiē ḅasia idjaba ne neē ḅasia. Pusa nābuada pāimaba pāisosoa ūmasia. Maḷne Ācōrē Jaureda pusa ḷrḷ domica ḅabadjia.*

³ Maḷbe Ācōrēba jarasia:

–ḷnadua.–

Ara maḷda ḷnasia. ⁴ Maḷ ḷnaara Ācōrēba bia unusia. Maḷbe Ācōrēba ḷnaara pāima umebemada awara ḅasia. ⁵ ḷnaara trḷ ḅasia “āsa.” Pāimara trḷ ḅasia “diamasi.” Ācōrēba nabema ewaride māwā osia.†

⁶ Maḷbe Ācōrēba jarasia:

–Baido ēsi dedaada ḅaya baido aba ḷtaa wāmārēā, aba edre ḅemārēā.–

⁷ Ara māwā jarabḷrḷba Ācōrēba maḷ dedaara osia. Maḷne baidora aba ḷtaa wāsia. Aba edre ḅesia. ⁸ Ācōrēba maḷ dedaara trḷ ḅasia “bajā.” Umēbema ewaride māwā osia.

⁹ Maḷbe Ācōrēba jarasia:

–Dedaa edrebema baidora jūma ābaa ūmedua ējūā pōāsada odjamārēā.–

Ara maḷda ējūā pōāsada odjasia. ¹⁰ Maḷra Ācōrēba bia unusia. Ējūā pōāsara Ācōrēba trḷ ḅasia “egoro.” Baido ābaa ūmenada trḷ ḅasia “pusa.”

¹¹⁻¹² Maḷbe Ācōrēba jarasia:

–Egorode ne quīrātanoa tununadua; chirua ta zaubari ḅeada idjaba nejo bacuru sīda. Jūma maḷra ta zaudia ara ādji ḅea quīrāca tununamārēā.–

* **1:2** Domica babadjia. Maḷba jara ḅaa Ācōrē Jaureba naḷ ējūāra waga ḅasida idjaba bia oi carea ḅasida. † **1:5** Ācōrēba nabema ewaride māwā osia. Hebreo bedeaḅe nāwā ḅā ḅaa: “Queupeḅa idjaba ḷnadrapeda nabema ewari ḅasia.”

Ara maŕda egorode ne quĩrãtanoa tunusidaa. Jũma chirua ta diabari ðeara idjaba bacuru nejõ zaubari ðea sida ãdji ta bara tunusidaa ara ãdji ðea quĩrãca tununamãrẽã. Maŕra Æcõrẽba bia unusia. ¹³ Ûbeabema ewaride mãwã osia.

¹⁴⁻¹⁵ Maŕbe Æcõrẽba jarasia:

–Urua ðeada bajãne ðeada dua naŕ ãjũã ãna ðamãrẽã idjaba ãsara, diamasi ume quĩrã awara ðamãrẽã. Maŕgaba cawabi ðaya ewarida, poadã idjaba sãŕbe ewari dromada oðida panŕda.–

¹⁶ Ara mãwã jarabŕŕaba Æcõrẽba ãmãdauda ãsabema carea osia. Jedecoda diamasibema carea osia. Idjaba chĩdau sida ocuasìa. ¹⁷⁻¹⁸ Æcõrẽba maŕra jũma bajãne ðacuasìa naŕ ãjũã ãna ðamãrẽã, ãsa beseamãrẽã, diamasi ãna ðamãrẽã, idjaba ãsara diamasi ume quĩrã awara ðamãrẽã. Maŕra idjia bia unusia. ¹⁹ Quĩmãrẽbema ewaride mãwã osia.

²⁰ Maŕbe Æcõrẽba jarasia:

–Dojãne ne jũma zocai ðeada baraa baya. Idjaba ãŕŕa wãbaribada sida baraa baya.–

²¹ Ara mãwã jarabŕŕaba Æcõrẽba ðeada waibŕga ðeada ocuasìa. Dojãne zocai ðeada quĩrãtanoa ocuasìa. Idjaba i bara ðeada quĩrãtanoa ocuasìa. Maŕra idjia bia unusia. ²² Maŕbe ãdjirãra nãwã bia jarasia:

–Zocãrã yõnadua. Pusara, do sida biradadua. Idjaba ãbana sida naŕ ãjũãne zocãrã yõnadua.–

²³ Æcõrẽba juesumabema ewaride mãwã osia.

²⁴⁻²⁵ Maŕbe Æcõrẽba jarasia:

–Animarã quĩrãtanoa ðeada naŕ ãjũãne baraa baya: daupẽbada animarãda, ãdji jãne wãbada animarãda, mẽãbema animarã sida baraa baya.–

Ara mãwã jarabŕŕaba Æcõrẽba mẽãbema animarãda, daupẽbada animarãda, animarã ãdji jãne wãbada sida quĩrãtanoa ocuasìa. Maŕra idjia bia unusia.

²⁶ Maŕbe Æcõrẽba jarasia:

–Jãŕbe ãberãda oðadrŕ dadji quĩrãca. Maŕ ãberãba ãbana ðeada, animarã pusaðe ðeada, daupẽbada ðeada, mẽãbema ðeada, idjaba jũma ãdji jãne wãbada sida poya erobaya.–

²⁷ Ara mãwã jarabŕŕaba Æcõrẽba ãberãda osia idji quĩrãca. Wãrãda idji quĩrãca osia. Dji umaquĩrã, dji wãrã sida osia. ²⁸ Maŕbe Æcõrẽba ãdjira nãwã bia jarasia:

–Warra zocãrã ununadua. Naŕ ãjũãra biradadua idjaba jũma naŕ ãjũãne ðeara ðãrã jŕwaeda erobeada dua. ðeada ðeara, ãbana ðeara, druabema animarã sida jũma poya erobeada dua.–

²⁹ Maŕ awara Æcõrẽba ãdjia jarasia:

–Acŕdadua, mã ðãrãa ðiaya jũma naŕ ãjũãne chirua ta bara ðeada, jũma bacuru nejõ ta bara ðea sida. Maŕnebamada ðãrãba jũma codida panŕa. ³⁰ Idjaba animarã druabemaa, ãbana ðeaa, jũma animarã ãdji jãne wãbada ðeaa bida mã chiruara ðiaya codamãrẽã.–

Ara maŕda mãwã ðesia. ³¹ Maŕbe Æcõrẽba idjia oðara jũma bio bia unusia. Seibema ewaride mãwã osia.

2

¹ Mãwã Æcõrẽba bajãra, naŕ ãjũã sida jũma pãrãsia. Jũma bajãne ðeara, naŕ ãjũãne ðea sida pãrãsia. ² Sietebema ewaride jũma pãrã erobasia. Maŕ ðãrã sietebema ewaride ãnãũsia. ³ Jũma pãrãpeða ãnãũna ðãrã, sietebema

ewarira dji biara bΛda bΛsia jūmarāba idjia bia bedea pananamārēã idjaba ñnāu pananamārēã. ⁴ Māwā Ācōrēba bajāra, naļ ējūã sida jūma osia.

Ācōrēba naārābema ēberā oda

Ācōrēba naļ ējūã, bajā sida osi ewaride, ⁵⁻⁶ chiruada pōājārã sida neē basia Ācōrēba naļ ējūãne wadibida cueda zebica bada bērã. BaribΛΓΛ egorodeba ãtaa towaada odjabadjia naļ ējūã jūma bēguea oi carea. * Idjaba ēberāda neē basia ējūã oi carea. ⁷ Maļne Ācōrēba egoro poradeba ēberāda osia. Maļ ēberā quēbΛde Ācōrēba jārāpuasia ãyāba edamārēã. Māwā ēberāra zocai besia.

⁸ Māwānacarea Ācōrēba néu ējūãda ãmādau odjabariare osia.† Maļ néu ējūãra Edeļ abadaa. Ācōrēba ēberā oðara néu ējūãne bΛsia. ⁹ Mama quīrātanoa bacuru bia quēdeada nejō bia zaubadada waribisia. Maļ ējūã ēsi úsia nejō zocai ðai diabarida. Idjaba úsia nejō crīcha bia, crīcha cadjirua cawabibari sida.

¹⁰ Edeļ ējūãne doda bΛsia maļ néu ējūãra jūma cūrāsa erobamārēã. Maļ dora dji taedaa quīmārē nērã basia. ¹¹ Do nērã bΛra aba Pisol bΛsia. Pisolra Havila druade bΛa. Havila druara oro bara bΛa. ¹² Dji orora bio bia bΛa. Idjaba ónice mōgara sida bara bΛa. Bacuru ba tūāpa bΛ bedelio abada sida bara bΛa. ¹³ Dewarabema dora Gihoļ abadaa. Gihoļra Cus druade bΛa. ¹⁴ Malarebema dora Tigri abadaa.‡ Maļ dora Asiria puruðeba ãmādau odjabariare bΛa. Jīrūarebema dora Euprate abadaa.

¹⁵ Maļne Ācōrēba ēberāra edapeda Edeļ néu ējūãne bΛsia aΛ ðamārēã.

¹⁶ Maļbe Ācōrēba ēberāa jara bΛsia:

–Jūma naļ néu ējūãne ðea nejōra bΛa jōida bΛa. ¹⁷ BaribΛΓΛ crīcha bia, crīcha cadjirua cawabibari nejōra jōcara bΛa. Maļda jōsira ara maļ ewaride bΛra wārāda beuya.–

¹⁸ Maļbe Ācōrēba jarasia:

–Bia bΛēã ēberā iduba ðaida. Carebabari biada idji itea oya.–

¹⁹ Maļne Ācōrēba egorodeba jūma animarā druabemada, jūma ĩbana sida osia. Maļ animarā ðeara ēberāmaa enesia cārē trāda ādjiza bΛcuaļ cawaya. Ara maļda ēberā Adaļba animarā ðeara trā bΛcuasia. Animarā trāra ādjiza besia Adaļba trā bΛcuada quīrāca. ²⁰ Māwā Adaļba daupēbada animarāra, ĩbana bajāne wābaribadara, mēābema animarā sida jūma trā bΛcuasia. Māwāmīna Adaļ itea carebabari biada wadi neē basia.

²¹ Maļ carea Ācōrēba Adaļra bio cāibisia. Adaļ cāi bΛde Ācōrēba idji orro bΛwΛΓΛda aba edasia. Edapeda waya dji djarara cara bΛsia. ²² Maļbe Ācōrēba Adaļ orro bΛwΛΓΛ edadara wērāda osia. Opeda Adaļmaa enesia. ²³ Maļne Adaļba jarasia:

¡IdibΛΓΛ naļra mļ orroa! IdjidrΛ wārāda mļ djaradeba oðaa.§

Mļa trā bΛya “wērã”, Ācōrēba idjira umaquīrāneba oda bērã.*

²⁴ Maļ carea umaquīrāba dji zezara, dji papa sida amepeda idji quima ume ābaa beya. Māwā cacua aba bΛ quīrāca panania.

²⁵ Maļne Adaļra, dji wērã sida ācada panasidaa baribΛΓΛ peradaca basia.

* **2:5-6** Egorodeba ãtaa towaada odjabadjia. AΛΓΛmaarã maļ bedeaba jara bΛa: “Baidoda egorodeba ãta zebadjia.” † **2:8** ãmādau odjabariare. Maļba jara bΛa maļ ējūãra Israel druadeba ãmādau odjabariare bΛda wa Jordaļ doðeba ãmādau odjabariare bΛda. ‡ **2:14** Tigri. Hebreo bedeade “Hidekel” bΛ bΛa. § **2:23** IdjidrΛ wārāda mļ djaradeba oðaa. Hebreo bedeade nāwā bΛ bΛa: “Naļra bΛwΛΓΛ mļ bΛwΛΓΛdebeama idjaba djara mļ djaradebeama.” * **2:23** Wērã. Hebreo bedeade bedea “wērã” idjaba bedea “umaquīrã” abari quīrāca jīguabaria.

3

Adaɓba dji wērā bida Ācōrē t̄jā amapedada

¹ Jūma Ācōrēba ocuada animarā cāyābara damada crīcha cawaara basia djārā cūrūgai carea. Maɓ damaba wērāa jarasia:

–ĶĀcōrēba wārāda jarasica jūma naɓ néude bea nejōra bārāba jōcara panɓda?–

² Wērāba panusia:

–Māwāéa. Naɓ néudebema nejōra daiba jōnida panɓa. ³ Baribɓɓa bacuru néu ēsi nūmaɓebemada Ācōrēba jarasia: “Jāɓgā nejōra jōrānada idjaba jidarānada. Māwā odibɓɓa beudia.”–

⁴ Maɓne damaba wērāa jarasia:

–Bārāra beudaéa. ⁵ Ātebɓɓa maɓ nejō jōbada ewaride bārāba abeda jūma cawadia biada, cadjirua sida. Māwā Ācōrē quīrāca crīcha cawa panania. Maɓɓara idjia cawa ɓɓa, maɓ carea bārāa jōbi ama ɓɓa.–

⁶ Maɓne wērāba unusia bacuru néu ēsi nūma nejōra biya purea jira ɓɓa idjaba jōi biya quiruda. Ara maɓda jō quīrāsia crīcha cawa bai carea. Maɓbe ba edapeda jōsia. Jōpeda dji quimaa diasia. Maɓne idjia bida jōsia. ⁷ Ara maɓda ādjia umena abeda cawasidaa ādjira ācada panɓda.* Maɓ carea higojō queduada igudapeda jāsidaa.

⁸ Qewara cūrādrɓɓɓe Ācōrēra néu ējūāne nībasia. Adaɓba dji wērā bida maɓ ūrīsidade néude mīrūsidaa. ⁹ Maɓ bērā Ācōrēba Adaɓra nāwā trāsia:

–Ķɓara sāma ɓɓa?–

¹⁰ Adaɓba panusia:

–ɓa zebɓɓa ūrīsida ne wayaaba mɓra mīrūsia ācada ɓɓa bērā.–

¹¹ Maɓne Ācōrēba iwidisia:

–ĶCaiba jarasi ɓɓra ācada ɓɓda? Ķɓa jōsica mɓa jōrāduada nejōra?–

¹² Adaɓba panusia:

–ɓa mɓa wērā diadaba jōbisia.–

¹³ Maɓ bērā Ācōrēba wērāa iwidisia:

–Ķɓa cārē cārēā jāwā osi?–

Wērāba panusia:

–Damaba mɓra cūrūgasia. Maɓ bērā mɓa jōsia.–

¹⁴ Maɓ bērā Ācōrēba damara nāwā biē jara ɓɓasia:

ɓɓa jāwā cūrūgada bērā, mɓa ɓɓra daupēbada animarā idjaba mēābema animarā cāyābara biēara ɓɓa.

Nāwā ɓaya: idiba ātaa ɓɓdji jāne nībaya idjaba ewariza ɓɓ itera egoro pora caita ɓaya aba beubɓɓa.†

¹⁵ Idjaba mɓa ɓɓra wērā ume dji quīrūda ɓɓa. Idiba ātaa ɓɓ warrara wērā warra ume dji quīrū ɓaya.

ɓɓa wērā warrara jīrūgarronane caya. Baribɓɓa idjia ɓɓ borora berradɓɓa.‡

¹⁶ Maɓne Ācōrēba wērāa jarasia:

ɓɓ biogoa ɓɓde mɓa ɓɓra bia mīgabiya. Warra tobɓɓe puadeba toya.

Māwā bia mīga ɓaimīna ɓɓ quima ume ɓa quīrā ɓaya,§ baribɓɓa idjia ɓɓra idji jɓwaeɓa erobaɓa.

* **3:7** Cawasidaa. Hebreo bedeaɓe ɓɓ ɓɓa: “Dau uruasidaa.” † **3:14** ɓɓ itera egoro pora caita ɓaya. Hebreo bedeaɓe ɓɓ ɓɓa: “Egoro porada co nībaya.” ‡ **3:15** Romano 16:20; Apocalipsi 12:17. § **3:16** ɓɓ quima ume ɓa quīrā ɓaya. Maɓra hebreo bedeaɓe ebuɓa ɓɓe. Acɓɓamaarā jara ɓɓa “ɓɓ quimara ɓɓ jɓwaeɓa eroba quīrā ɓaya.”

17-18 Maľne Ācōrēba umaquĩrāa jarasia:

Mĵa bĵa jarasia jĵĵ nejōra jōrāmārēā. Māwāmĩna bĵ wērā bedeadā ĵĵasia.

Maĵ bērā mĵa naĵ ějũāra jũma biē bĵaya. Aĵada, jũichichi sida odjacuaya.

Bĵara bio bia mĩga bĵaya bĵ néuđebemada coi carea. Idjaba bĵa chiruada co bĵaya.

19 Ne coi carea traja bĵade bĵ dratude jĵa zowua nũmaya aba beubAĵadaa.

Bĵara egoro poradebemaa. Maĵ carea bĵara wayacusa egoro pora bĵaya.

20 Adaĵba idji wērāra trĵ bĵasia Eva, idjira jũma dadji zocai bea papa bērā.* 21 Maĵbe Ācōrēba animarā edebema wuada opeđa ādjĵa ĵĵbisia.

22 Māwānacarea Ācōrēba jarasia:

–Naĵ ěberāba jĵĵ nejōra jōna bērā biada cadjirua sida jũma cawa bĵa. Māwā dadji quĩrāca besia. Maĵ bērā zocai bai diabari nejōda idjĵa idu jōbidaēa. Maĵda jōsira beuca bĵaya.–

23 Ara maĵda Ācōrēba ěberāra Edeĵ néu ějũānebemada āyā ĵaretasia ějũā o bāmārēā. Ācōrēba idjira egorođeba osia. Maĵ bērā idjira bĵasia egorođe ne u bāmārēā. 24 Ācōrēba ěberāra āyā ĵaretapeda Edeĵ néu ějũā ĵmāđau odjabariare bajānebema nezocarā i bara panĵada bĵasia. Idjaba bĵasia djōbada neco urua bĵada, iduĵa paĵĵaga tucua jĵra bĵada. Maĵĵarāba zocai bai diabari nejōra waga panesidaa ni abaĵba jōrāmārēā.

4

Caiĵba idji djaba Abel beada

1 Maĵbe Adaĵra dji quima Eva ume cāisia. Evara biogoa bepeđa warra tosia. Maľne Evaba jarasia: “Mĵa umaquĩrā warrada erobesia Ācōrēba carebađa bērā.” Māwā dji warrara trĵ bĵasia Caiĵ.*

2 Māwānacarea dji djaba Abelda tosia. Maĵ Abelera oveja daupēbari basĵa. Maľne Caiĵra ne ubari basĵa.

3 Māwā panĵane ewari aba Caiĵba idji néuđebemada Ācōrēa diasia. 4 Maľne Abelba oveja zaquerā dji naārā topeđađada beapeđa dji dragada Ācōrēa diasia. Ācōrēba Abelera idjĵa diada sida bia unusia.† 5 BaribAĵA Caiĵda idjĵa diada sida bia unuē basĵa. Maĵ carea Caiĵra bio quĩrũsia. Abeđa quĩrā cadjirua nũmesia. 6 Maĵ carea Ācōrēba Caiĵa jarasia:

–ĵCārē cārēā quĩrũ nũma? ĵCārē cārēā quĩrā cadjirua nũma? 7 Bĵa biada oibAĵA ĵBĵara bĵasrida baēca?‡ BaribAĵA bĵa biada oēbAĵA cadjirua ĵAwaēđa bĵaya. BaribAĵA bĵa cadjiruaa poyaida bĵa.–

8 Ewari aba Caiĵba idji djabaa jarasia: “Āyā paĵĵade wāna.”§ Ara maĵda wāsidāa. Néude ābaa nĩnane Caiĵba Abelera adua bĵade beatasia. 9 Maĵ bērā Ācōrēba Caiĵa iwĩđisia:

–ĵSāma bĵ bĵ djaba Abelera?–

Maľne Caiĵba panusia:

–Cawaēa. Māwāra ĵmĵra idji acĵbarica?–

10 Ācōrēba jarasia:

–ĵCārē cārēā bĵ djabara jāwā beasi? Idji oa egorođe erozoađaba ĵĵgua ĵara bĵa mĵa ĵĵpa cawa omārēā. 11 Bĵa djabada beađa bērā mĵa bĵara biē bĵaya. Mĵa

* 3:20 Hebreo bedeadē Eva trĵra zocai bĵada abAĵA quĩrāca ĵĵguabaria. * 4:1 Hebreo bedeadē Caiĵ trĵba ĵara bĵa “erobēda.” † 4:4 Hebreo 11:4; 1 Juā 3:12. ‡ 4:7 ĵBĵara bĵasrida baēca? Maĵra hebreo bedeadē ebuda bĵēa. AĵAĵamaarā ĵara bĵa: “ĵMĵa bĵara bia unuēca?” § 4:8 Āyā paĵĵade wāna. Griego bedeadē māwā bĵ bĵa. Hebreo bedeadē neēa.

ɓARA idji oa erozoadamalɓa ɓāyā jAREtaya. ¹² ɓLA ɛjũã obARAmĩna ɓL néura bia zauca baya. ɓARA naļ ɛjũãne ara jāwā pARRA nĩbaya. Anãui sida neē ɓaya.-

¹³ Caiłba Ācōrēa jarasia:

-Mā māwā ɓaira jūmawāyā zarea ɓLA. Małra māa droaēa. ¹⁴ Idi ɓa māra naļ druadeɓemada ɓāyā jAREtabARLA. ɓL quĩrāpita māra wācara ɓaya. Idiɓa ltaa māra naļ ɛjũãne pARRA nĩbaya drua āibema quĩrāca. Bariduaba māra ununibarLA, beadia.-

¹⁵ Ācōrēba jarasia:

-Bariduaba ɓada beaibARLA, māa idjira ɓL cāyābara auɗuara cawa oya.-

Maļ bērā Ācōrēba Caił cacuade sēyāda ɓASIA, bariduaba maļ sēyāda unisidara Caiłra bearānamārēā. ¹⁶ Ara małda Caiłra Ācōrē quĩrāpitabemada ɓāyā wāpeɗa Nod druade ɓade wāsia. Maļ Nod druara Edełneba lmađau odjabariare ɓLA.

Caiłneba yōpeɗada

¹⁷ Caiłra idji quima ume cāisia. Dji wērāra ɓiogoa ɓepeɗa Enocoda tosia. Maļ Enoco tosiɗe Caiłba puruda o ɓasia. Dji puru trłra dji warra trł quĩrāca Enoco trł ɓasia.

¹⁸ Enocora Irā zeza ɓasia. Irāra Mehujael zeza ɓasia. Mehujaelera Metusael zeza ɓasia. Metusaelera Lame zeza ɓasia. ¹⁹ Maļ Lameba wērāda umé erobasia. Aɓara Adá abadjidāa, dewarabemara Zila abadjidāa. ²⁰ Adába Jabalda tosia. Jabalɗeɓa yōsidāa wua dede beabadada, animarā ɗaupēɓadarā sida. ²¹ Dji djaba trłra Jubal ɓasia. Jubalɗeɓa yōsidāa arpa zá cawa ɓeada idjaba chiru zá cawa ɓea sida. ²² Zilaba Tubal-Caiłda tosia. Idjia broncedɓemada idjaba jiorroɗeɓema sida ne o cawa ɓasia. Tubal-Caił djabawērāra Naamā abadjidāa.

²³ Ewari aba Lameba idji quimarā Adáa, Zila bida jarasia:

Adá, Zila, mł beɗeada ūrĩnaɗua. Młā ēberā cūdra ɓada beasia idjia mł djara tuɗa carea, mł puoɗa carea.

²⁴ Bariduaba Caiłda beaibARLA, Ācōrēba małgara bio cawa oya. BaribarLA bariduaba māda dji cūdra carea beaibARLA Ācōrēba maļ ēberāra auɗuara cawa oya.*

Adałba, Eva bida dewara warra unupeɗada

²⁵ Maļ ewaride Adałra wayacusa dji quima ume cāisia. Małbe dji quimaba umaquĩrā warrada tosia. Małne jarasia: “Caiłba Abel beaɗacarea Ācōrēba młā dewara warrada Abel cacuabari diasia.” Māwā dji warrara trł ɓasia Se.†

²⁶ Małbe Seba warrada unusia. Dji trłra ɓasia Enó. Maļ ewariɗeɓa ltaa ēberārāba Ācōrēa ewari iwidiɓɗade idji trłra “Jehová” a panesidaa.

5

Adałneba yōpeɗada

¹ Nama ɓł ɓLA Adałneba yōpeɗadeɓemada. Ācōrēba ēberārā osiɗe ara idji quĩrāca osia. ² Dji umaquĩrā, dji wērā sida osia. Małne Ācōrēba ādjira yōnamārēā bia jara ɓasia.* Ādji osi ewariɗe ādjira trł ɓasia “ēberārā.”

* **4:24** Bio cawa oya. Hebreo beɗeade nāwā ɓł ɓLA: “ɓarima siete cawa oya.” Auɗuara. Hebreo beɗeade “ɓarima setenta y siete.” † **4:25** Hebreo beɗeade Se trłba jara ɓLA “ɗiada.” * **5:2** Genesi 1:28.

³ Adaλ ciento treinta poa baside warrada unusia ara idji quĩrãca bλda. Idjira trλ bλsia Se. ⁴ Se ununacarea Adaλra ochociento poa basia. Maλne warrarã, wẽrãcaurã sida unusia. ⁵ Jũma ābaa Adaλba noveciento treinta poa unusia. Mãwã bλda jaidasia.

⁶ Sera ciento cinco poa baside Enóda unusia. ⁷ Enó ununacarea Sera ochociento siete poa basia. Maλne warrarã, wẽrãcaurã sida unusia. ⁸ Jũma ābaa Seba noveciento doce poa unusia. Mãwã bλda jaidasia.

⁹ Enó noventa poa baside idji warra Cainaλda unusia. ¹⁰ Cainaλ ununacarea Enóra ochociento quinze poa basia. Maλne warrarã, wẽrãcaurã sida unusia. ¹¹ Jũma ābaa Enóba noveciento cinco poa unusia. Mãwã bλda jaidasia.

¹² Cainaλ setenta poa baside idji warra Majalaleelda unusia. ¹³ Majalaleel ununacarea Cainaλra ochociento cuarenta poa basia. Maλne warrarã, wẽrãcaurã sida unusia. ¹⁴ Jũma ābaa Cainaλba noveciento die poa unusia. Mãwã bλda jaidasia.

¹⁵ Majalaleel sesenta y cinco poa baside idji warra Jaréda unusia. ¹⁶ Jaré ununacarea Majalaleelera ochociento treinta poa basia. Maλne warrarã, wẽrãcaurã sida unusia. ¹⁷ Jũma ābaa ochociento noventa y cinco poa unusia. Mãwã bλda jaidasia.

¹⁸ Jaré ciento sesenta y dos poa baside idji warra Enocoda unusia. ¹⁹ Maλ Enoco ununacarea Jaréra ochociento poa basia. Maλne warrarã, wẽrãcaurã sida unusia. ²⁰ Jũma ābaa Jaréba noveciento sesenta y dos poa unusia. Mãwã bλda jaidasia.

²¹ Enoco sesenta y cinco poa baside idji warra Matusaleλda unusia. ²² Matusaleλ ununacarea Enocora tresciento poa Ācõrẽ ume jipa nĩbasia. Maλne warrarã, wẽrãcaurã sida unusia. ²³ Jũma ābaa tresciento sesenta y cinco poa unusia. ²⁴ Enocora ewariza Ācõrẽ ume jipa nĩbasia. Mãwã bλde nẽbasia Ācõrẽba zocai ededa bẽrã.

²⁵ Matusaleλ ciento ochenta y siete poa baside idji warra Lameda unusia. ²⁶ Maλ Lame ununacarea Matusaleλra seteciento ochenta y dos poa basia. Maλne warrarã, wẽrãcaurã sida unusia. ²⁷ Jũma ābaa noveciento sesenta y nueve poa unusia. Mãwã bλda jaidasia.

²⁸ Lame ciento ochenta y dos poa baside warrada unusia. ²⁹ Maλne Lameba jarasia: “Ācõrẽba naλ ãjũãra biẽ bλsia. Maλ bẽrã dadjirã jλwaba ãjũã o panara zarea bλa, baribλra naλ warrabλra dadjirãra λnãũbiya.” Mãwã dji warrara trλ bλsia Noé.[†]

³⁰ Maλ Noé ununacarea Lamera quiniento noventa y cinco poa basia. Maλne warrarã, wẽrãcaurã sida unusia. ³¹ Jũma ābaa seteciento setenta y siete poa unusia. Mãwã bλda jaidasia.

³² Noé quiniento poa baside dji warrarã Seλda, Caλda, Jape sida unusia.

6

Ĕberãrãba cadjiruada ãpẽ panana

¹ Naλ ãjũãne ãberãrã yõsidade caurãda unucuasidaa. ² Maλbe Ācõrẽ warrarãba maλ awẽrãrãra quĩrãwãrẽã unusidaa.* Maλ bẽrã ãdjirãba awuabλdada edasidaa.

[†] 5:29 Hebreo bedede Noé trλba jara bλa “λnãũya.” * 6:2 λcλraamaarã maλ Ācõrẽ warrarãra bajãnebema nezocarãa. Dewaramaarã Sedeba yõpedadarãda mãwã panlaa.

3-4 Edapedadacarea warrarāda yōsidāa. Maļ warrarāra naļ ējūāne drasoa waiβla warisidāa. Ādjirāra trļ βlaḡa beasia maļ drōēnabema ewaride, no-coarebema ewaride bida. Ādjirā carea Ācōrēba jarasia: “Mļa ēberārāa lyāba diasia zocai pananamārēā bariblaḡa djara bēra beudia. Poa ciento veintebe beadia.”†

5 Ācōrēba unusia ēberārāba jūma naļ ējūāne cadjiruada jūmawāyā o panlāda. Unusia ādjia ababe cadjirua odidrā ewariza crīcha panlāda. 6 Maļne Ācōrēra sopua beasia naļ ējūāne ēberārā oda carea. Idjimaarā biara bacasia ādjira oḡaēbara. 7 Nāwā crīchasia: “Mļa ēberārāda, animarāda, animarā ādji jāne wābadada, ībana sīda jūma jōbiya. Mļa ādjira oḡaēbara biara bacasia.”

8 Bariblaḡa Ācōrēba Noéda bia unusia.

Ācōrēba Noéa jāba droma baurude quīrāca βa obida

9 Nama Noédebemada nēβlaḡa βla.

Noéra ēberā jipa basia. Ācōrē ume jipa nībabadjia. Idji ewaridebemarā tāēna ababe idjidrā jaradi neē basia. 10 Noéba warrarāda ūbea unusia: Seļ, Caļ, idjaba Jape.

11 Maļne naļ ējūāne beara Ācōrē quīrāpita biē duanesidāa baridua cadjiru-ara jūmawāyā o bea bēra. 12 Ācōrēba naļ ējūā acablaḡaḡe wārāda jūma biē βlāda unusia jūma ēberārāba ne jūmane cadjirua o bea bēra. 13 Maļ carea Ācōrēba Noéa jarasia:

–Mļa naļ ējūāne zocai beara jūma jōbiya jūmawāyā cadjiruada o bea bēra. Idjaba naļ ējūā sīda jūma ārīya. 14-16 Maļ carea βla jāba dromada bacuru biaēdebemada odua.‡ Opeḡa cādorronaba soadua eḡaare, dajadaare bida. Maļ jābara naļ waiβlaḡe odua: dji drasoada setenta y cinco braza, dji jedeada doce braza, idjaba dji āḡlāda siete braza. Jāba dromara cḡapō ūbea odua. Cḡapōza zocārā ḡajucuaḡa. Maļbe cḡapō āḡaarebemane ḡajadaa acḡabadada odua. Dji āḡlāra bicaca aba βaida βla dji āquidadeba eḡa. Idjaba eḡa wābadada jāba droma orroḡe odua.

17 Pārānacarea mļa dopapada zebiya naļ ējūāra jūma ū wāmārēā. Māwā jūma zocai beara mļa jōbiya. Animarā beara, ēberārā sīda jūma quininia. 18 Bariblaḡa mļra βa ume beḡe βlyā bārā eḡra eḡa carea. βlāda, βa war-rarāda, βa quimada, βa āiḡurā sīda jāba dromane badodīa. 19 Idjaba jūma animarāda umé uméa, dji umaquīrāda dji wērāda jāba dromane eḡa wābidīa βa quīrāca zocai beaḡamārēā. 20 Ībanada, dewara animarāda, animarā ādji jāne wābada sīda umé uméa βamaa zedīa βla ādjirā zocai wagamārēā. 21 Idjaba codi careabemada jlaḡa pepeda wagadua bārāba maļ animarā biḡa co panani carea.–

22 Ācōrēba jarada quīrāca Noéba jūma osia.

7

Dopapa zeda

1 Māwānacarea Ācōrēba Noéa jarasia:

–Naļ ējūānebema ēberārā tāēna mļa ababe βldrā jipa unu βla. Maļ bēra βlra jūma βa ēberārā sīda jāba dromane eḡa wānadua. 2 Dji mļa babue diaida βa animarānebemada dji umaquīrārāda siete idjaba dji wērārāda siete edadua,

† 6:3-4 Mļa ēberārāa lyāba diasia zocai pananamārēā bariblaḡa djara bēra beudia. ḡaḡamaarā maļ beḡeaba nāwā jara βla: “Mļ Jaurera ewariza ēberārā ume djo baēa ādjirāra djara bēra.” ‡ 6:14-16 Bacuru bia. Hebreo beḡeade “gofer” βā βla. Bariblaḡa hebreo beḡeade cawa beaba maļ gofer bacurura adua panla.

baribara animarã mã babue diacara pananebemada aba dji umaquirãda, aba dji wërãda edadua. ³ Ara mã quirãca İbanaza dji umaquirãrãda siete, dji wërãrãda siete edadua naļ ĩjũãne zocai beadamãrẽã. ⁴ Siete ewari badacarea mã cuarenta ewari ãsa diamasi bida cueda zebiya. Mãba mã naļ ĩjũãne zocai bea odara jũma jõbiya.-

⁵ Ara mãda Noẽba jũma osia Ācõrẽba jarada quirãca.

⁶ Noẽ seisciento poa baside dopapaba naļ ĩjũãra jũma ũ wãsia. ⁷ Dopapa carea Noẽra jãba dromane eda wãsia. Dji warrarãda, dji quimada, dji ãigurã sida eda wãsidã. ⁸ Jãba dromane eda wãsidã Ācõrẽba babue diabada animarãda, Ācõrẽba babue diacara panã animarã sida. İbana beada, jũma ãdji jãne wãbada animarã sida eda wãsidã. ⁹ Umẽ umẽa dji umaquirãda dji wërãrã sida jãba dromane eda wãsidã Ācõrẽba Noẽa jarada quirãca.

¹⁰ Siete ewari badacarea dopapaba ĩjũãra ũ wãsia. ¹¹ Noẽ seisciento poa baside ara mã poade jedeco aba auđu diecisiete ewari bãde ũ wãsia. Ara mã ewaride pusa edrebema baidora łtaã bogadrã ze nũmesia, idjaba cue sida bio ze nũmesia. ¹² Naļ ĩjũãne cue ze nũmasia cuarenta ewari ãsa, diamasi bida.

¹³ Cue ze nũmeside Noẽra idji warrarã Seļ, Caļ, idjaba Jape sida jãba dromane eda wãsidã. Noẽ quimada, dji ãigurã sida eda wãsidã. ¹⁴ Ādjirã ume quirãtãnoã animarã mẽãbemada, daupẽbadada, ãdji jãne wãbadada, İbana sida jãba dromane eda wãsidã. ¹⁵ Animarã beara jũma umẽ umẽa Noẽmaa zesedapeda jãba dromane eda wãsidã. ¹⁶ Animarã beaza eda wãsidã dji umaquirãda dji wërãda, Ācõrẽba Noẽa jarada quirãca. Noẽ eda wãnacarea Ācõrẽba dji eda wãbadara jũãra nũmasia wagai carea.

¹⁷ Cuarenta ewaride dopapaba jũma ũ wãbara basia. Łtaã ũ wãbarãde jãba dromara baido łrã ũmesia. ¹⁸ Dora ewariza łtaã ũ wãsia. Wãba ũ wãsia. Mã bẽrã jãba dromara baido łrã parãga ũmesia. ¹⁹ Mãwã bãde doba naļ ĩjũãra jũma ũ wãsia. Eya łlara bea sida jũma ũ wãsia. ²⁰ Eyara jũma ũ nũmepeda wadi braza quimãrẽ auđu ũ wãsia.

²¹ Mã bẽrã naļ ĩjũãne zocai beara jũma quinisidã. İbana beada, daupẽbada animarãda, mẽãbemada, jũma animarã ãdji jãne wãbada sida quinisidã. Idjaba ĩberãrã sida jũma quinisidã. ²² Jũma druabema łyãbabada beara quinisidã. ²³ Wãrãda jũma druabema zocai beara quinisidã. ĩberãrãda, animarãda, ãdji jãne wãbadada, İbana sida quinisidã. Mãwã Ācõrẽba naļ ĩjũãne beadara jũma jõbisia. Mãne ababe panesidã Noẽda, idji ume jãba dromane eda wãpedada sida. ²⁴ Naļ ĩjũãra dopapaba ciento cincuenta ewari ũ nũmasia.

8

Dopapa wãna

¹⁻² Naļ ĩjũã ũ nũmaside Ācõrẽba Noẽra jũma animarã jãba dromane duana sida quirãdoãe basia. Mã bẽrã Ācõrẽba nãurãda jũma naļ ĩjũãne łbisia, pusa edrebema baidora łdrãbisia, idjaba cue sida poabisia. ³⁻⁴ Mã bẽrã dora piãca edãã erru wãsia. Cue zesi ewarideba ciento cincuenta ewari badacarea jãba dromara Ararat eyaida bã druade poa besia. Cue zesi poade sei jedeco auđu diecisiete ewari bãde mãwã poasia. ⁵ Baribara wadibida dora erru basia. Piãca erru wãne diebema jedeco nabema ewaride waabema eya borora odjacuasã.

⁶ Cuarenta ewari badacarea Noéba jãba dromane dajadaa acɫabada odara ewasia. ⁷ Ewapeda ĩbana ne mĩguia cobarida ědrɫbisia egoro pōāsada unui cawaya.* Maĭ ĩbanara wãpeda waa zeĕ basia, ãtebɫɫɫɫɫɫ wãbari nĩbabadjia do errubɫɫɫɫɫɫɫ. ⁸ Mãwã ɫɫɫɫ Noéba puchirãda wãbisia dora errusi cawaya. ⁹ Maĭ puchirãra jãba dromanaa waya jĕda zesia sãma ɫɫɫɫɫɫ unuĕ bĕrã. Maĭbe Noéba puchirãra idji jɫwaba edapeda jãba dromane eda ɫɫɫɫɫɫ.

¹⁰ Siete ewari jĭãpeda Noéba wayacusa puchirãra jãba dromaneba wãbisia. ¹¹ Queubɫɫɫɫɫɫ puchirãra waya jĕda zesia. Maĭne dji quidade olivo bacuru queduada enesia. Maĭneba Noéba cawasia ějũã ũ nũmanara wãrãda er-rubɫɫɫɫɫɫ. ¹² Waya siete ewari jĭãpeda Noéba wayacusa puchirãra wãbisia. Maĭne puchirãra waa Noémaa zeĕ basia.

¹³ Noé 601 poa ɫɫɫɫɫɫ naĭ ějũãne dora jũma errusia. Ara maĭ poade dji nabema jedecode nabema ewaride Noéba jãba droma de ěcarrara ogapetasia. Maĭne ějũãra pōāsa ɫɫɫɫɫɫ unusia. ¹⁴ Jedeco aba audu veintisiete ewari ɫɫɫɫ ějũãra wãrãda bio pōāsa basia. ¹⁵ Maĭbeɫɫɫɫ Ācōrĕba Noéa jarasia:

¹⁶ -Bɫɫɫ, ɫɫ quima, ɫɫ warrarã, ɫɫ ãĩgurã sida jãba dromaneba ědrɫɫɫɫɫɫ. ¹⁷ Idjaba ědrɫɫbigadua jũma animarã ɫɫ ume duanɫɫɫ: ĩbanada, animarã daupĕbadada, animarã ãdji jãne wãbada sida jũma naĭ ějũãne wãnapĕda yōnamãrĕã.-

¹⁸ Ara maĭda Noéra, dji quima, dji warrarã, dji ãĩgurã sida ědrɫɫɫɫɫɫ. ¹⁹ Idjaba jãba dromaneba ědrɫɫɫɫɫɫ jũma animarã daupĕbadada, mĕãbĕmada, ãdji jãne wãbadada idjaba wãbaribada sida. ²⁰ Maĭbe Noéba mōgarada ɫɫɫ pã buesia animarã Ācōrĕa babue diai carea. Mãwã opĕda Ācōrĕa babue diaida ɫɫ animarãda, ĩbana sida aba aba beacuasía. Beacuapeda mōgara ɫɫɫ pã buĕda ɫɫ Ācōrĕa babue diasía. ²¹ Maĭ babue diaɫara Ācōrĕba bia unusia. Maĭne jarasia:

-Idiba ɫɫaa mɫa naĭ ějũãra waa biĕ ɫɫĕã, ěberãrãba caiɫe edaɫba ãdji soĕe cadjirua odidrɫ crĩcha ɫɫeamĩna. Idjaba mɫa jũma zocai ɫɫeara waa quĩnibiĕa mɫa oĕa quĩrãca. ²² Naĭ ějũã ɫɫɫɫɫ ěberãrãra ne u panania, ne ewa panania. Ewari jɫwɫɫãra, ewari cūrãsa sida ɫɫaya. Doidaada, poa sida ɫɫaya. Āsa, diamasi sida ɫɫaya.-

9

Ācōrĕba Noé ume bedea ɫɫɫɫ

¹ Maĭbe Ācōrĕba Noéa, dji warrarãa bida nãwã bia jarasia:

-Warra zocãrã yōnadua. Naĭ ějũãra jũma biradadua. ² Jũma animarã naĭ ějũãne ɫɫeaba bãrãra wayadia. ĩbanara, animarã druabemara, pusadebema sida jũma bãrã jɫwãda beadia.

³ Mɫa naĕna chiruada, nejō sida coĕamãrĕã diasía.* Ara maĭ quĩrãca idi mɫa jũma animarã ɫɫe sida diabɫɫɫɫɫ coĕamãrĕã. ⁴ Baribɫɫɫɫ animarã oara cocara panɫɫ, oaĕeba jũmarãda zocai duanɫɫ bĕrã. ⁵ ěberãba wa animarãba ěberãda beaibɫɫɫ, mɫa cawa oya. ⁶ Mɫa ěberãra ara mɫdji quĩrãca osía. Maĭ carea bariduada miã beaibɫɫɫ, bãrã bororãba maĭ ěberãra beabidida panɫɫ.

⁷ Mɫa bãrãda jaraya: warra zocãrã yōnadua. Naĭ ějũãra jũma biradadua.-

⁸ Maĭ awara Ācōrĕba Noéa, dji warrarãa bida nãwã jarasia:

* **8:7** ĩbana ne mĩguia cobarida. Cãpũrĩã bedede ɫɫ ɫɫa "cuervo." Baribɫɫɫɫ dopĕda jaraĕ ɫɫa. Idjaba āgoso sida jaraĕ ɫɫa ne mĩguia cobarimĩna. * **9:3** Genesi 1:29.

9-10 –Ūrīnadua, m̄la bedeada ɓaya bārā ume, bārāneba yōɓɓadarā ume bida, jūma animarā bārā ume jāba dromaneba ēdɾɿpedada ume bida. Animarā daupēbada, mēābema, ībana, jūma naɓ ējūāne bea animarā ume m̄la bedeada ɓaya. 11 M̄la bedea ɓaɓɓara naɓɓa: naɓ ējūāne zocai ɓeara waa dopapaba jōbiēa. Waa naɓ ējūāra ū wāēa naɓ ējūāne bea quininamārēa. M̄la bedea ɓadara wārāda māwā baya.–

12-13 Maɓ awara Ācōrēba jarasia:

–M̄la bārā ume, bārāneba yōɓɓadarā ume, animarā ume bida bedea ɓadara jōca baya. Maɓ carea m̄la sēyāda jārārāne jira ɓaɓɓara cawaɗamārēa m̄la naɓ ējūāne bea ume bedea ɓadara wārāda māwā baida. Maɓ sēyāra eumaa. 14 M̄la jārārā zebibara m̄l eumara odjabari baya. 15 Maɓɓe m̄la quīrāneba baya m̄la bārā ume animarā ume bida bedea ɓadara. Waa dopapara wābiēa naɓ ējūāne bea quiniɓi carea. 16 Euma jārārāne jira ɓa unubara m̄la quīrāneba ɓaya jūma naɓ ējūāne zocai bea ume bedea ɓadara. Maɓra jōca baya. 17 Wārāda eumaba quīrānebabɓi ɓaya m̄la jūma naɓ ējūāne zocai bea ume bedea ɓadara.–

Ācōrēba Noéa māwā jarasia.

Noé warrarāba opedada

18 Noé warrarā jāba dromaneba ēdɾɿpedadara Seɓ, Caɓ, idjaba Jape basia. Caɓra Canaaɓ zeza basia. 19 Noé warrarāra ūbea panasidaa, baribara ādjiēba yōpedadarāba naɓ ējūāra wayacusa birasidaa.

20 Maɓbe Noéba peada opeda uvada ūsia. 21 Ewari aba Noéba uva ɓa aseada do basia. Maɓba idjira beu besia. Maɓ bēra idji dejāne ācada tabasia. 22 Māwā taba dji warra Caɓda eɗa zesia. Caɓra Canaaɓ zeza basia. Maɓne Caɓba idji zeza ācada tabada unupeɗa idji djabarā dajadaare panɓa jaraɗe wāsia. 23 Maɓ carea Seɓba Jape bida borobada aba edasidaa. Maɓ borobara ādji equiade ɓadapeɗa ādaunaa wāsidaa ādji zezamaa. Maɓbe araa acɗaē ādji zezara ānēbari ɓasidaa. Māwā ādji zeza cacuara ununaē basia.

24 Noé quīrā baɗacarea cawasia idji warra tēābema Caɓba odara. 25 Maɓ carea jarasia:

Caɓ warra Canaaɓra m̄la biē jara ɓaya. Canaaɓra idji zeza djabarā nezoca eɗaara ɓada ɓaya.

26 Māwā jaraɗacarea Noéba idji warrarā Seɓra Jape sida nāwā bia jara basia:

M̄l Ācōrēba Seɓra bia ɓaya. Canaaɓra Seɓ nezoca baya.

27 Japerā Ācōrēba dji dromada ɓaya. Idji djaba Seɓ ume necai ɓaya. Canaaɓra idji nezoca baya.

28 Dopapa wānacarea Noéra 350 poa basia. 29 Māwā 950 poa ɓaside jaidasia.

10

Noé warrarāneba yōpedada

1 Dopapa wānacarea Noé warrarā Seɓba, Caɓba, Jape bida warrarāda unucasidaa. Nama ɓɓ ɓa ādjiēba yōpedadebemaɗa.

2 Japeɗeɗa yōpedadara naɓɓarā basia: Gomer, Magog, Madai, Javaɓ, Tubal, Mesec, Tiras sida. 3 Jape warra Gomerɗeɗa yōpedadara naɓɓarā basia: Asquenaz, Ripat, Togarmā sida. 4 Jape warra Javaɓneba yōpedadara naɓɓarā basia: Elisá, Tarsi, Quitiɓ, Rodaniɓ sida.* 5 Javaɓneba yōpedadara pusa icawa

* 10:4 Rodaniɓ. Hebreo bedeaɗe Dodaniɓ ɓɓ ɓa.

drua osídaa. Mañne jüma Jape warraräba ädjiräza puruda osídaa idjaba ädji puruza ädji quĩrämera awara awara bedea beasia.

⁶ Cañneba yõpedadara nałgarä basía: Cus, Mizraïl, Put, Canaañ sida. ⁷ Cañ warra Cusdeba yõpedadara nałgarä basía: Sebá, Havila, Sabtá, Raamá, Sabteca sida. Raamáneba yõpedadara Chebá idjaba Dedañ basía. ⁸ Cusba idjaba Nimroda unusia. Mañ Nimrora nañ eñjüane nabema eberä dji droma basía. ⁹ Nimrora meã wái carea dji bia basía Ācõrëba mawã quĩrãna bërã.† Mañ bërã eberäräba jarabadjidaa: “Nimro quĩräca jãl eberäda meã wái carea dji biaa, Ācõrëba mawã quĩrã ßa bërã.” ¹⁰ Idji jawaeda erobasia puru dromaräda. Naärã Sinar druade erobasia Babelda, Erecoda, Acada, Calne sida. ¹¹ Mamaaba Asiria druadaa wäsia.‡ Mama puru osia Niniveda, Rehoboda, Cala sida. ¹² Idjaba Reseñ puru dromada osia Ninive idjaba Cala eši.

¹³ Cañ warra Mizraïneba yõsídaa nałgaräda: Ludiñ, Anamiñ, Lehabiñ, Naptuhiñ, ¹⁴ Patrusiñ, Casluhiñ, Captoriñ sida. Captoriñneba pilisteoräda yõsídaa.§

¹⁵ Cañ warra Canaañba idji warra iwina Sidoñda unusia. Mañare unusia Het. ¹⁶ Idjaba Canaañneba yõsídaa jebuseoräda, amorreoräda, gergeseoräda, ¹⁷ heveoräda, araceoräda, sineoräda, ¹⁸ arvadeoräda, zemareoräda, hamateoräda sida. Canaañneba yõpedadaba puru zocärã o wäsídaa. ¹⁹ Naärã ädji druara basia Sidoñ purudeba aba Gaza puruäda idjaba Guerar caita bida. Mañ awara ädji puru Sodomada, Gomorrada, Admada, Zeboiñda, Lasa sida ädji drua daucha icawa panasídaa. ²⁰ Jüma małgarära Cañneba yõsídaa. Ädjiräza ädji eberärära erobesia, ädji bedeara quĩrä awara beasia, ädji druara awara erobesia, idjaba ädji puru sida awara erobesia.

²¹ Señra Jape djab dji nabema basía. Señ bida warraräda unusia. Hebere warraräda jüma Señneba yõsídaa.* ²² Señneba yõpedadara nałgarä basía: Elañ, Asur, Arpaxa, Lud, Arañ sida. ²³ Señ warra Arañneba yõpedadara nałgarä basía: Uz, Hul, Gueter, Mas sida. ²⁴ Señ warra Arpaxaba Salada unusia. Salara Hebere zeza basía. ²⁵ Hebereba warraräda umé unusia. Ababemara trã ßasídaa Pele, idji ewaride eberära druaza äyã wäbãrasída bërã.†

Pele djabara Joctañ basía. ²⁶ Joctañneba yõpedadara nałgarä basía: Almodad, Selep, Hazar-mavet, Jerá, ²⁷ Adorañ, Uzal, Dicla, ²⁸ Obal, Abimael, Sebá, ²⁹ Opir, Havila, Jobá sida. Jüma małgarära Joctañ warrarä basia. ³⁰ Ädjiräba birasídaa Mesá purudeba Sepa eñjü eyaida ßadaa. Separa Mesádeba ãmãdau odjabariare ßaa. ³¹ Jüma małgarära Señneba yõpedadarä basía. Ädjiräza ädji eberärära erobesia, ädji bedeara quĩrä awara beasia, ädji druara awara erobesia, idjaba ädji puru sida awara erobesia.

³² Jüma małgarära Noé warraräneba yõsídaa. Dopapa wãnacarea ädjirära äyã wäbãradapeda ädjiza druada osídaa. Mawã jüma nañ eñjüane duanesídaa.

† **10:9** Ācõrëba mawã quĩrãna bërã. Hebreo bedeade ßa ßaa: “Ācõrë quĩrãpita.” ‡ **10:11** Mamaaba Asiria druadaa wäsia. ḲaḲamaarã nãwã jara ßaa: “Eberã Asur abadara mamaaba wäsia.” § **10:14** Hebreo bedeade ßa ßaa pilisteoräda Casluhiñneba yõsídaa baribãḲa Jeremia 47:4de, Amos 9:7de bida jara ßaa Captoriñneba yõsídaa. * **10:21** ḲaḲamaarã Heberera dji naäräbema hebreo basia. † **10:25** Äyã wäbãrasídaa. Hebreo bedeade Pele trãba jara ßaa: “Äyã wäbãradapeda.” ḲaḲamaarã mañ bedeaba jara ßaa “de uremiada wäsia” wa “purudebemada ãi tasídaa.”

11

Babel puru opedada

¹ Ēberārā druaza wābΛΓΛΔI naēna jūmarāda abari bedeade bedeadjidāa.
² Ādjirāra arima pananaca basia. Maλba λmādaυ odjabariare pΛΓΓΛΛ nīnane Sinar ējūāne jūēne wāsidaa. Maλ ējūāne jewedada ununapeda mama panesidaa. ³ Ewari aba ābaa nāwā bedeadruasidaa: “Egoroda mōgara quīrāca odapeda tΛbΛde bādadrΛ de odi carea.” Ara maλda egorora mōgara quīrāca odapeda básidaa mōgarara neē bada bēra. Maλbe cādorronada edasidaa maλ mōgara quīrāca odara caradi carea. ⁴ Maλbe jarasidaa:

–jāλbe puruda odadrΛ. Idjaba de λtΛ drasoga bΛda odia. Dji de borora abeda bajānaa tēūbidia. Māwā osidara dadjirāra trλ bΛga beadia idjaba ni abalba dadjirāra namabemada āyā memenebidaēa druaza wānamārēā.–

⁵ Ēberārāba puru idjaba de λtΛ drasoga bΛ o panΛra Ācōrēba bajāneba acΛde zesia. ⁶ Maλne Ācōrēba jarasia:

–Ādjirāra jūma ābaa duanΛa idjaba abari bedeade bedeadada. Maλ bēra jΛwa bΛsidaa jāλ de drasoga bΛra odi carea. Maλba bariduada o quīrīa panΛbΛΓΛ poya odia. Dadjia māwā iduaribidaēa. ⁷ Biara bΛa dadjira wānapeda ādji bedeara quīrātanoa bedeadidida ara āduba cawa ūrīnaē duanamārēā.–

⁸⁻⁹ Ara maλda Ācōrēba jūma naλ ējūāne bea ēberārāra quīrātanoa bedeadisia cawa ūrīnamārēā. Māwā dji puru trλra bēsia Babel.* Maλ bēra ēberārāba puru o pananara idu bΛsidaa. Māwā Ācōrēba ādjirāra mamaλba druaza wābΛrΛbgasia.

Noé warra Seλneba yōpedada

¹⁰ Nama bΛ bΛa Seλneba yōpedadadebemada. Dopapa wānacarea poa umē bΛde, Seλ 100 poa bāsida, dji warra Arpaxada unusia. ¹¹ Maλ Arpaxa ununacarea Seλra 500 poa basia. Maλne warrarā, wērācaurā sida unusia.

¹² Arpaxa 35 poa bāsida dji warra Salada unusia. ¹³ Maλ Sala ununacarea Arpaxara 403 poa basia. Maλne warrarā, wērācaurā sida unusia.

¹⁴ Sala 30 poa bāsida dji warra Hebereda unusia. ¹⁵ Maλ Hebere ununacarea Salara 403 poa basia. Maλne warrarā, wērācaurā sida unusia.

¹⁶ Hebere 34 poa bāsida dji warra Peleda unusia. ¹⁷ Maλ Pele ununacarea Heberera 430 poa basia. Maλne warrarā, wērācaurā sida unusia.

¹⁸ Pele 30 poa bāsida dji warra Reúda unusia. ¹⁹ Maλ Reú ununacarea Pelera 209 poa basia. Maλne warrarā, wērācaurā sida unusia.

²⁰ Reú 32 poa bāsida dji warra Seruda unusia. ²¹ Maλ Seru ununacarea Reúra 207 poa basia. Maλne warrarā, wērācaurā sida unusia.

²² Seru 30 poa bāsida dji warra Nacoda unusia. ²³ Maλ Naco ununacarea Serura 200 poa basia. Maλne warrarā, wērācaurā sida unusia.

²⁴ Naco 29 poa bāsida dji warra Tareda unusia. ²⁵ Maλ Tare ununacarea Nacora 119 poa basia. Maλne warrarā, wērācaurā sida unusia.

²⁶ Tare 70 poa bāsida dji warrarā Abraλda, dewarabema Nacoda, Haraλ sida unusia.

Abraλ zeza Tare ēberārānebema

²⁷ Nama bΛ bΛa Taredeba yōpedadadebemada. Tareba naλ warrarāda unusia: Abraλda, Nacoda, Haraλ sida. Maλ Haraλra Lo zeza basia. ²⁸ Haraλra idji topedada puru Ur abadaēe Caldea druade dji zeza na jaidasia.

* **11:8-9** Babel trλba jara bΛa “dji cawa ūrīnaa.” Hebreorāba Babilonia purura Babel abadjidāa.

²⁹ Abraãra Naco sida quima barasidaa. Nacoba Milcada edasia. Milcara Haraã cau basia, Isca djabawera basia. Maãne Abraãba Saraida edasia. ³⁰ Maã Saraira warra neã basia warra toca berã.

³¹ Abraã zeza Tarera caldeora puru Urdeba edrasia Canaaã druadaa wã carea. Idji warra Abraãda, idji wiuzaque Loda, idji aïgu Sarai sida edesia. Baribãra Haraã purude jũene wãnapeda mama panesidaa. ³² Tare 205 poa baside Haraã purude jaidasia.

12

Ãcõrẽba Abraã trãna

¹ Ewari aba Ãcõrẽba Abraãa jarasia:

-Ba druara, ba eberãra, ba zeza dedebemarã sida amepeda wãdua. Mãa druada bãa acãbiya mamaa wãmarẽã. ² Bãdeba puru dromada mãa yõbiya, bãra bia bãya, trã bãga bãya, idjaba bãdeba dewararãda bia duania. ³ Bã carebabãdara mãa carebaya. Bã biẽ obãdara mãa biẽ bãya. Bãdeba mãa naã ejũãne ãea purura jũma carebaya.-

⁴ Ara maãda Abraãra wãsia Ãcõrẽba jarada quirãca. Lo sida idji ume wãsia. Haraã purudeba edraside Abraãra 75 poa basia. ⁵ Abraãba idji quima Saraida, idji teãbea Loda, ne jũma idjia erõba sida edesia. Idji nezocarã Haraãne edada sida edesia. Haraãneba edradapeda wãsidaa. Wãbãdade Canaaã druade jũesidaa. ⁶ Maã ewaride cananeorãda maã druade duanasidaa. Abraãra Canaaã druade nĩne Siqueã purude jũene wãsia, Morẽ bacuru droma nũmãma. ⁷ Mama Ãcõrẽra Abraãma odjapeda nãwã jarasia: "Mãa naã ejũãra bãdeba yõbãdarãa ãiaya."

Maãbe Abraãba mõgarada ããã pã buesia ara maã Ãcõrẽ idjima odjadaa bia beãeai carea. ⁸ Mãwãnacarea Abraãra Beteldeba ãmãdau odjabariare bã eyadaa wãsia. Mama idji wua dera osia. Idji wua demaãba Betelera ãmãdau bæbariare basia. ãmãdau odjabariare Hai puruda basia. Idji wua de caita wayacusa mõgarada ããã pã buesia Ãcõrẽa ewari iwidi carea. ⁹ Mamaãba Abraãra ãnãu eda wãsia aba Negue abada ejũãnaa.

Abraã Egipto druade bada

¹⁰ Maã ewaride jũma Canaaã druade jarrabada zesia. Maãne Abraãra Egiptodaã baãde wãsia codira abeda neã berã. ¹¹ Egiptode jũeboãde Abraãba dji quima Saraiã jarasia:

-Bãra wãrãda wãra quirãwãrẽã bãã. ¹² Egiptodebemarãba ba unubãdade jaradia: "Jããra idji quimaã." Maã berã mãra beãã. Baribãra bãra zocai bãdia edadi carea. ¹³ Maãba mã quirã djuburia jaradua bãra mã djabawãrãda. Mãwãra mãra beããã, ãtebãra bãdeba mãra bia bãya.-

¹⁴ Abraã jũenacarea Egiptodebemarãba unusidaa idji quima Saraira quirãwãrẽã bããda. ¹⁵ Dji dromarã biãã unusidaa Saraira wãrãda bio quirãwãrẽã bããda. Maã berã ãdjia Egiptodebema boroba Saraiãdebemada bia jarasidaa. Ara maãda ãdji boroba Saraira idji dedaa edebisia.

¹⁶ Sarai carea Egiptodebema boroba Abraãra bia osia. Abraãa diacusia ovejada, pacada, burroda, nezoca umaquirãda, nezoca wãrãda, cameyo sida. ¹⁷ Baribãra Abraã quima Sarai carea Ãcõrẽba dji boroba, idji de dromane panabada sida cacua biẽ bãcuchia. ¹⁸⁻¹⁹ Maãneba dji boroba cawasia Saraira Abraã quimada. Maã berã Abraãra trãbpeda jarasia:

-¿Cārē cārēā m̄a jaraē basi Saraira bλ quimada? ¿Cārē cārēā bλ djabawērāana asi? M̄a bλ quimara berara edasia. ¿Cārē cārēā m̄ra jāwā osi? Za bλa bλ quimara. Edapeda isabe wādua.-

²⁰ Maλ bērā dji boroba idji zarrarāa jarasia Abraλra idji quima ume āyā ededamārēā. Jūma ādjia eropanaλ sida edebisia.

13

Lo Abraλ umebemada awara wāna

¹ Māwānacarea Abraλra dji quima ume Egiptodeba jēda wāsia Negue ējūāna. Jūma idjia erobλra edesia. Idji tēābea Lo sida idji ume wāsia. ² Maλne Abraλba paratada, oro sida waiβaλa erobasia. Animarā sida zocārā erobasia. ³ Maλbe Neguedeba jēda λnāū eda wāsia idji wua de erobadamaa, Betel puru idjaba Hai puru ēsi. ⁴ Idjia mōgara λta pā buedama jūpēda Ācōrēa ewari iwidiisia.

⁵ Maλne Lora Abraλ ume basia. Idjia bida ovejada, paca sida zocārā erobasia. Wua deda zocārā erobasia idji ēberārā itea, idji nezocarā itea bida. ⁶ Baribλraλ Abraλra Lo sida bio bara panλ bērā ējūāba araē basia. Maλ carea abari ējūāne ābaa poya pananaē basia. ⁷ Maλ awara Abraλ animarā wagabadada Lo animarā wagabada ume ijarabadjidaa. Idjaba cananeorāda, perezeorā sida mama beasia. ⁸ Maλ bērā Abraλba Loa jarasia:

-Dadjira abari ēberārā bērā bia βaēa ijaradida; bia βaēa bλ animarā wagabadara mλ animarā wagabada ume ijara pananida. ⁹ Maλ bērā m̄a beēa djuburiaya bλra awara wāmārēā. Naλ druade ējūā baraa. Βabλraλ cawa βaλ sāmaa wāida. Βada jλwa acλdaa wāibλraλ, m̄ra jλwa aradaa wāya. Βada jλwa aradaa wāibλraλ, m̄ra jλwa acλdaa wāya.-

¹⁰ Maλne Loba Jordaλ do jewedada jūma unusia aba Zoar purudaa. Maλ jewedade dji ējūāra bia basia Ācōrē néu βada quīrāca idjaba Egipto drua quīrāca. Maλ jewedara māwā basia Ācōrēba Sodoma puruda Gomorra puru sida babuei naēna. ¹¹⁻¹² Maλ bērā Loba Jordaλ do jewedara jūma edasia. Maλbe λmādau odjabariare edaa wāsia. Abraλra Canaaλ eyaida bλ ējūāne besia. Māwā ādjira awara wāsidaa. Maλne Lora puru jewedade bea caita besia. Idji wua dera osia Sodoma puru caita. ¹³ Sodomanebemārā dji cadjiruarā basia. Ādjirāba Ācōrē quīrāpita cadjiruada awua obadjidaa.

¹⁴ Lo Abraλ umebemada awara wānacarea Ācōrēba Abraλa jarasia:

-Jāλbe bλdji βamaλba acλdua jλwa acλdaa, jλwa aradaa, λmādau odjabaridaa idjaba λmādau baebaridaa bida. ¹⁵ Jūma naλ ējūāra m̄a bλa, bλdeba yōbladārāa bida diaya ewariza bārāne bamārēā. ¹⁶ M̄a bλ warrarāa zocārā yōbiya. Egoro pora poya juachadaca quīrāca bλ warrarā sida poya juachadaca baya. ¹⁷ M̄a bλa naλ ējūāra diai bērā dji drasoara dji jedea sida acλde wādua.-

¹⁸ Ara maλda Abraλba idji wua dera ērāpēda Mamre abada ējūāne baē wāsia. Mamre ējūāra bacuru dromaida βaλa idjaba Hebrol puru caita βaλa. Mama Abraλba mōgarada λta pā buesia Ācōrēa ewari iwidi carea.

14

Abraλba Lo ēdra edada

¹ Maλ ewaride Quedorlaóme abadada Elaλ druadebema boro basia. Idjiare naλ bororāda panasidaa: Amrapel, Sinar ējūānebemada; Ario, Elasar purudebemada; idjaba Tidale, Goiλ druadebemada. ² Maλ Quedorlaómeare

beara Berá abada ume djō panasidaa. Maḷ Berára Sodoma purudebema boro basía. Idjiare naḷ bororáda panasidaa: Birsa, Gomorra purudebemada; Sinabo, Admá purudebemada; Semebé, Zeboiḷ purudebemada; idjaba Bela purudebema boro sida. Bela purura Zoar abadaa. ³ Maḷgārā Sidim jewedade jūma ábaa dji ḷaresidaa Pusa Beuda abada icawa Quedorlaómeare bea ume djōni carea.

⁴ Maḷ Quedorlaómeba Sodomanebema boroare panḷara idji ḷawaeda doce poa erobasia. Baribḷara trecebema poade maḷgārāba Quedorlaómera waa ḷjānaē basía. ⁵ Maḷ carea poa catorcebemane Quedorlaómera idjiare panḷa bororá sida wásidaa ádjirā ume djōni carea.

Wāḷadade naārā Astarot-carnaim purude jūésidaa. Mama repairáda poyasidaa. Mamaḷba Ham puruḷdaa wānapeda zuziráda poyasidaa. Mamaḷba Quiriataim jewedade jūēne wānapeda emiráda poyasidaa. ⁶ Maḷbe Seír eyade jūēnapeda horeoráda quena wásidaa aba Paraḷ éjūá ewara ḷamaa. ⁷ Jēda zebadade En-mispat purude jūésidaa. Maḷ purura idjaba Cadé abadaa. Mama amalecitaráda poyadapeda jūma ádjia eropanḷara árisidaa. Amorreoráda ara maḷ quírāca osidaa Hazon-tamar purude.

⁸⁻⁹ Quedorlaómeare panḷba maḷ puru beara jūma poyadapeda Sidim jewedadaa wásidaa. Mama Sodomanebema boroare panḷara ábaa dji ḷare panasidaa ádjirā ume djōni carea. Sodomanebema boroare panḷara naḷgārā basía: Gomorradebema boroda, Admánebema boroda, Zeboiḷnebema boroda, idjaba Beladebema boro sida. Bela purura Zoar abadaa. Maḷ bororára juesuma panasidaa. Maḷne Elaḷnebema boro Quedorlaómeare panḷara naḷgārā basía: Goiḷnebema boro Tidaleda, Sinardebema boro Amrapelda, Elasardebema boro Ario sida. Ádjira quimārē panasidaa. ¹⁰ Djōḷadade Quedorlaómeare panḷba poyasidaa. Maḷ carea Sodomanebema boroare beara mīrū wāḷarásidaa. Maḷ Sidim jewedara egorodebema cādorrona susuáda basía. Maḷ bērá mīrū wāḷadade ḷcḷara maḷ susuáde eḷa baesidaa. Waabemarára eyadaa mīrū wásidaa.

¹¹⁻¹² Maḷne Quedorlaómeare panḷba Sodomanebema nebiada, cobada sida jūma járísidaa. Abarica osidaa Gomorraē. Maḷne Abraḷ tēábea Lora Sodomane baḷa bērá Quedorlaómeare panḷba jida edesidaa. Ne jūma járīnapeda wásidaa.

¹³ Māwānacarea mīrū wāna abaḷba Abraḷa jūma nēḷarásia. Maḷ ewaride Abraḷ “hebreo” abadara bacuruída ḷá éjūáne babadjia. Maḷ éjūára Mamre abadjidāa Mamrera djibari bērá. Idji djabarára Escol idjaba Aner basía. Maḷgḷa amorreorára Abraḷare panasidaa. ¹⁴ Maḷne Abraḷba úrisia Quedorlaómeare panḷba idji tēábeara jida eropanada. Maḷ carea Abraḷba idji dede tocuada mēsrā beada 318 ḷaresia. Maḷbe Quedorlaómeare panḷ caidu épē wásidaa Daḷ puruḷdaa. ¹⁵ Mama diamasi Abraḷba dji mēsrā beara zocārā awara awara wābipeḷa djōsidaa. Maḷne Quedorlaómeare panḷara poyadapeda dji mīrū wāḷada caidu wásidaa Hobá puruḷdaa, Damasco wagaa. ¹⁶ Maḷbe Quedorlaómeare panḷba nebia járīpedadara Abraḷba jūma járísia. Loḷe sida járísia. Maḷne idji tēábea Lora, wērārāda, dewara éberārā sida éḷra edasia.

Melquisedéba Abraḷ bia jara ḷada

¹⁷ Abraḷba Quedorlaómera dji bororá idjiare djō panḷ sida poyapeda idji druadaa jēda zesia. Savé jeweda “Éberārā Boro Jeweda” abadade wāḷarāde Sodomanebema boroda Abraḷ audiabaride zesia. ¹⁸ Māwā ḷade

Saleḗnebema boro Melquisedéda zesia.* Maḗ Melquisedéba paḗda uva ḅa sída enesia. Melquisedéra Ācōrē dji Dromaara ḅa sacerdote basía. ¹⁹ Maḗne idjia Abraḗra nāwā bia jara ḅasía:

Abraḗ, Ācōrē dji Dromaara ḅaba, bajā idjaba naḗ ējūā odaba ḅara carebaya. ²⁰ Ācōrē dji Dromaara ḅara bio biya quirua. Idjia ḅa dji quīrūrara ḅla poyabisia.

Maḗne Abraḗba ne jūma jāřīnanebemada die juachabaraḗza Melquisedéa aba dia wāsía.

²¹ Māwānacarea Sodomanebema boroba Abraḗa jarasia:

–Māa diadua mā ēberārā ēdḗa edada. Baribara ḅa nebía waya jāřīnara edadua, māre sída edadua.–

²²⁻²³ Maḗne Abraḗba Sodomanebema boroa jarasia:

–Edaēa. Māa wārā arada Ācōrē dji Dromaara ḅa, naḗ ējūā idjaba bajā oda ume nāwā bedea ḅasía: māa bāra edaēa. Ni maāřīara quiru sída edaēa. ḅa jīrūne jābari jācara sída edaēa. Māwā edaēa ḅa jararāmārēā māra ne bara ḅasía. ²⁴ Mā nezocarāba copedada awara māa waa quīrīāēa. Baribara māare djō panana Anerba, Escolba, Mamre bida ara ādjia quīrīāḅadada edaēa.–

15

Ācōrēba Abraḗ ume bedea ḅada

¹ Māwānacarea Abraḗba cāimocara quīrāca Ācōrēba idjía nāwā bedeaḅaraḗda unusia:

–Abraḗ, wayarādua. Māra ḅa wagabaria. Māa ḅara auḗuara ne bara ḅaya.–

² Maḗne Abraḗba jarasia:

–Ay, Ācōrē, ¿cārē cārēā māra ne bara ḅa? Māra warra sída neē ḅa. Mā beudacarea māa eroḅara mā nezoca Elieze Damasco purudebemaba jūma edaya.–

³ Idjaba Abraḗba jarasia:

–ḅa māa warra unubiē ḅa bērā māa eroḅara nezoca mā dede toḗaba jūma edaya.–

⁴ Maḗne Ācōrēba Abraḗa jarasia:

–Eliezeba ḅa eroḅara edaēa, ātebāra ḅa warra araba edaya.–

⁵ Maḗbe dajadaa edepeḗa Ācōrēba jarasia:

–Bajānaa acādua, maḗbe chīdauda jūma poya juachaibaraḗ, juachadua. Jāā chīdau zocārā ḅa quīrāca ḅaḗba yōḅadarā sída zocārā duanania.–

⁶ Abraḗba Ācōrēra wārāda ijasía. Maḗ carea Ācōrēba idjira jipa unusia.*

⁷ Maḗbe Ācōrēba jarasia:

–Māra Ācōrēa. Mābāra ḅara caldeorā puru Urḗba ēdḗa enesia naḗ Canaaḗ ējūāra diai carea.–

⁸ Maḗne Abraḗba jarasia:

–Mā Boro Ācōrē, ¿sāwā cawai māa naḗ ējūāra wārāda edaida?–

⁹ Ācōrēba panusia:

–Māa nāwā unubiya naḗ ējūāra diaida: enedua paca zaque poa ūbea ḅada, chíwatu poa ūbea ḅada, oveja umaquīrā poa ūbea ḅada, puchirāda, putuju sída.–

¹⁰ Ara māda Abraḗba maḗ animarā beara jūma enesia. Enepeḗa, beapeḗa, ēsídra drapetapeḗa, orro aba dewara orro ume quīrā djica coḅasía. Ībanara

* **14:18** Saleḗ purua idjaba Jerusaleḗ abadaa.

* **15:6** Hebreo bedeaḗe Abraḗ trāba jara ḅa “zeza jipa ḅa.”

drapetaē basía. ¹¹ Mañne āgosora zesesidaa animarā beada codi carea. Zesebadae Abrałba āyā jarecuabadjia. ¹² Queubalade Abrałra bio cāi nūmesia. Cāi bađe unusia bio pāisosa miniñichia nūmada. Mał bēra bio ne wasyasia. ¹³⁻¹⁵ Māwā bađe Ācōrēba Abrała jarasia:

–Bara drōā beđacarea necai waraga jađapeda tabaridia. Baribalā cawa badua bađeba yōi purura djārā druade baida. Mał druadebemarāba ādjirāra nezocarāda bađapeda cuatrociento poa bia mīga eropanania.† Baribalā ādjirā biē o panlra mla biē baya. Małbe bađeba yōi purura mamaaba ne bara ēdlaya. ¹⁶ Mał cuatrociento poa badacarea bađeba yōi purura namaa jēda zeya. Mał ewaride mla amorreorā nał ējūāne duanlra cawa opeđa nał ējūāra bađeba yōi purua diaya. Ba zocai ba ewaride mla ādjirāra cawa oēa ādjia cadjirua odida panlra wađi jūma odaē panl bēra.–

¹⁷ Queudacarea pāima nūmesia. Māwā bađe cawaēne cuguru waibla cowa nūmada idjaba cadorrona ĩbirā urua nūma sida odjadapeda dji animarā drapetada ēsi wāsidaa. ¹⁸ Ara małba Ācōrēba Abrał ume nāwā beđa bāsia:‡

–Wārāda mla bađeba yōi purua nağl ējūāra diaya Egipto quīrāpe ba dođeba aba do waibla Euprate abadaāa. ¹⁹ Quenitarā, quenizirā, cadmo-neorā, ²⁰ hititarā, perezeorā, repairā, ²¹ amorreorā, cananeorā, gergeseorā, jebuseorā ējūā sīda mla bađeba yōbadaāa jūma diaya.–

16

Agaraba Ismael toda

¹ Abrał quima Saraira warra toca basía, baribalā Saraiba Egiptodebema nezocawērāda erobasia. Mał nezocawērā trlra Agara abadjidaa. ² Ewari aba Saraira Abrała jarasia:

–Mlra Ācōrēba warra toca wērāda bađa bēra, mla bāa beđa djuburiaya mł nezocawērā ume cāimārēā. Ābērā mla warrada idjideba erobaisicada.–

Saraiba jarađara Abrałba ĩjāsia. ³ Ara małda Saraiba idji Egiptodebema nezocawērāra Abrała quima quīrāca diasia warrada to diamārēā. Māwā osia ādji Canaalne die poa panasidaē. ⁴ Ara małda Abrałra Agara ume cāisia. Małne Agarara biogoa bēsia. Mał cawadacarea Agaraba idji boro Saraira igara bēsia. ⁵ Mał bēra Saraiba Abrała jarasia:

–Badra beđeade ba Agaraba mł igara ba carea. Mla bāa idjira diasia quima quīrāca. Baribalā idji biogoa ba cawasideba lta mla igara ba. Ācōrēbalā cawa ba caida beđeade bađa: mla wa bađa.–

⁶ Mañne Abrałba Sarai jarasia:

–Acłdua, ba nezocawērāra ba jawaēda ba. Bađjia quīrā ba quīrāca odua.– Ara małda Saraiba dji nezocawērāra biē o bēsia. Mał carea dji nezocawērāra mīrū wāsia. ⁷ Agara mīrū wāne Ācōrē nezoca bajānebemaba idji acłde zesia.* Idjia Agarara unusia ējūā pōāsa ewaraga bađe egorođeba baido lta bogadrl bałma. Mał baido lta bogadrl bałra Sur ējūānaa wābada oē ba.

⁸ Mañne Ācōrē nezoca bajānebemaba Agaraa iwidijsia:

–Agara, Sarai nezocawērā, ¿bāra sāmaaba zēbał? ¿Sāmaa wā?–

† **15:13-15** Exodo 1:1-7; 12:40-41. ‡ **15:18** Mał ewaride ēberāba dewara ume beđa bałalade Abrałba oda quīrāca animarāda beabadjidaa. Beadapeda, drapetadapeda, orro aba dewara orro ume quīrā djica cobaladjidaa. Małbe dji beđa ba panl ēberārāa animarā ēsi wābadjidaa. Ēsi wābadade jarabadjidaa ādjia beđa bađeadaāra wārāda odida. Mał awara jarabadjidaa abaaba mał beđa bađara oēbał, beuida bađa dji animarā beuđa quīrāca. Jeremia 34:18-19. * **16:7** Ācōrē nezoca bajānebema. Versículo 13de ebuda ba Ācōrēda māwā bađa.

Agaraba panusia:

-Māra māl boro Sarai ume badada mīrū wāa.-

⁹ Maāne Ācōrē nezoca bajānebemaba jarasia:

-Ba boro Saraimaa jēda wādua. Idji beđeara jūma ījā odua.-

¹⁰ Maāl awara jarasia:

-Māla bađeba zocārā yōbiya. Māwā zocārā yōni bēra poya juachadaca baya.-

¹¹ Idjaba jarasia:

Ba biogoa bāra umaquīrā warrada toya. Maāl warrara trā bađua Ismael, māla ba bia mīga bađebemada ūrīna bēra.†

¹² Idjira ni abaa ja waeda baēa. Jūmarā ume djō baya. Idjaba jūmarāda idji ume djō beadia. Idji ēberārānebemada jīga babari baya.‡

¹³ Agaraba cawasia Ācōrēdra māwā beđea basida. Maāl bēra Agaraba jarasia “Māl unubari Ācōrēda māla unusia.” Maāl carea Ācōrē trāra nāwā jarasia: “Baāra māl unubari Ācōrēa.” ¹⁴ Maāl bēra dji egorodeba baido bogadra bāra trā baasia “baido bogadra ba Ācōrē zocai ba māl unubaride.”§ Maāl baidora Cadé puru idjaba Bered puru ēsi baā.

¹⁵ Agara jēda wāpeda umaquīrā warrada Abraāa to diasia. Abraāba Agara warrara trā baasia Ismael. ¹⁶ Agaraba idji warra Ismael toside Abraāra 86 poa basia.

17

Ācōrēba Abraāra cacua wēāgobiāda

¹ Abraāl 99 poa baside Ācōrēra idjima odjapeda nāwā jarasia:

-Māra ne jūma poya obari Ācōrēa. Bāra māl quīrāpita jīpa nībadua. ² Māla ba ume beđea bađara wārāda oya. Māwā bađeba zocārā yōbiya.-

³ Ara maāda Abraāba Ācōrēra bio waya ba bēra chīrāborode cobepeda idji dratura egorodaa barru tēū cobesia. Maāne Ācōrēba jarasia:

⁴ -Māla ba ume beđea bađara naāgāa: bāra zocārā puru zeza baya. ⁵ Maāl bēra bāra waa Abraāl adaēa. Idiba ātaa ba trāra Abrahaāl adia, māla bāra zocārā puru zezada ba baāra bēra.* ⁶ Māla bađeba zocārā yōbiya; bađeba māla puruda zocārā ocuaya. Idjaba bađeba ēberārā bororāda odjadia. ⁷ Māla ba ume, bađeba yōbāda ume bida beđea bađara naāgāa: māra ewariza ba Ācōrēa idjaba ādjirā Ācōrē baya. Māla bārāra waga baya idjaba bārāba māra ēpē panania. ⁸ Idjaba ba babari ējūāra bāa, bađeba yōbādarāa bida māla diaya. Māla bārāa jūma Canaāl druara diaya ewariza bārāne bamārēā. Maāne mādra bārā Ācōrē baya.-

⁹⁻¹⁰ Idjaba Ācōrēba Abrahaāa jarasia:

-Māla ba ume beđea bađa bēra, baā ne oida baā. Idjaba idiba ātaa ba warrarāba, ādjideba yōbādarā bida abarica odida panāa. Bārāba nāwā odida panāa: bārā tāēnabema umaquīrārā jūmarāba ādji cacuara wēāgodida panāa. ¹¹ Bārā umaquīrā cacua wēāgodāra māla bārā ume beđea bađa sēyā baya. ¹²⁻¹³ Idiba ātaa umaquīrā warrada tođibaāra, ocho ewari bađe idji cacuara wēāgodida panāa. Maāl awara nezoca warrarā bārā dede tođādarāda idjaba āibema nēdoda nezocarā sida cacua wēāgodida panāa. Māwā māla bārā ume

† **16:11** Hebreo beđeade Ismael trāba jara baā “Ācōrēba ūrībaria.” ‡ **16:12** Idji ēberārānebemada jīga babari baya. Maāl beđeaba idjaba jara baā “idji ēberārā quīrāpe babari baya” wa “ara idji ēberārā ume biē baya.” Genesi 25:17-18. § **16:14** Hebreo beđeade maāl baido bogadra bāra Beer-Lajai-Roi trābadaa. * **17:5** Hebreo beđeade Abrahaāl trāba jara baā “zocārā puru zeza.” Abraāba jara baā “zeza jīpa ba.” Genesi 15:6.

bedea ɓɓɗa sēyāra ara bādji cacuade erobeadia. Māa bedea ɓɓɗara ewariza māwā baya. ¹⁴Maā carea baridua umaquĩrāba idji cacuada wēāgoēbɓɓɗa, maā ēberāra bārānebemada āyā ɓɓɗida panɓa, māa bārā ume bedea ɓɓɗara igara ɓɓ bērā.-

¹⁵⁻¹⁶Maā awara Ācōrēba Abrahaā jarasia:

-Māa ɓɓ quima Saraira nāwā bia ɓɓaya: idjideba māa ɓɓa warrada wārāda diaya. Maā awara idjideba puruda zocārā yōnia idjaba idjideba ēberārā bororāda odjadia. Maā carea ɓɓ quimara waa Sarai arādua, ātebɓɓɗa idji trāra Sara adua.-^f

¹⁷Maābe Abrahaāba Ācōrēra waya ɓɓ bērā chīrāborode cobepeda idji dratura egorode ɓarru tēu cobesia. Baribɓɓɗa ipidasia. Idji sode crīchasia: “Ēberā cien poa ɓɓaba ɓsāwā warrada oi? Sara noventa poa ɓɓɗa ɓsāwā māwā biogoa bei?”

¹⁸Maāne Abrahaāba Ismaeldebemada crīchasia. Maā bērā Abrahaāba Ācōrēba jarasia:

-ɓɓIsmaelda ɓɓ quĩrāpita bia ɓɓbara bia ɓacasia!-

¹⁹Maāne Ācōrēba panusia:

-Māwāēa. ɓɓ quima Sarabɓɓɗa umaquĩrā warrada ɓɓa to diaya. ɓɓa idji trāra ɓɓɗua Isa. Māa ɓɓ ume bedea ɓɓɗara jōca baya. Maā bērā maā bedeara idjaba Isa itea baya, idjideba yōbɓɓɗarā itea bida. ²⁰Idjaba ɓɓ warra Ismaeldebema jaradara māa ūrīsia. Māa idji sida bia ɓɓaya. Maā bērā warra zocārā unubiya. Māwā idjideba ēberārā zocārā yōnia. Idjia doce warra dji dromarāda unuya. Māwā māa idjideba puru waibɓɓɗa oya.[‡] ²¹Baribɓɓɗa māa ɓɓ ume bedea ɓɓɗara Isa itea baya. Idiba poa aba babɓɓɗa Isara Saraba ɓɓa to diaya.-

²²Ācōrēra Abrahaā ume bedea ɓepeda wāsia. ²³Ara maā ewaride Abrahaāba idji warra Ismaelda, nezocarā idji dede topedadarāda, idjia nēdoā nezocarā sida trācuapeda Ācōrēba jarada quĩrāca jūmarāda cacua wēāgocuasias. ²⁴Abrahaāra 99 poa basia idji cacua wēāgoside. ²⁵Dji warra Ismaelera trece poa basia idji cacua wēāgoside. ²⁶Abrahaā cacua wēāgoside abari ewaride dji warra Ismael sida cacua wēāgosia. ²⁷Jūma umaquĩrārā idji dede panabadada, nezocarā idji dede topedadada, āibemarā nēdodarā sida abari ewaride cacua wēāgosidaa.

18

Ācōrēba Abrahaā warra diai jarada

¹Abrahaā Mamre ējūā bacuru dromaida ɓɓma baside Ācōrēra idjima nāwā odjasia: Abrahaāra idji wua dede eda wābadama umatipa chūmasia.

²Acɓɓɓɗa ēberāda ūbea caita nūpanɓɓɗa unusia.* Maā ēberārā unubɓɓɗa aara pira wāsia audiabaride. Chīrāborode cobepeda idji dratura egorodaa ɓarru tēu cobesia. ³Maābe jarasia:

-Mā Boro, mā quĩrā djoburia wāyā wārādua. ⁴ɓɓmaa bia ɓɓɓɓɗa, māa baidoda enebiya bārā jīrū sagadamārēā.[†] Maābe bacuru edre ānāunida panɓa. ⁵Māmaa ze panɓ bērā māa bārā itea ne djubiya ne codapeda cacua ɓɓɓɓɗa. Māwānacarea wānida panɓa.-

Ādjia panusidaa:

[†] 17:15-16 Hebreo bedede Sara trāba jara ɓɓa “ēberārā boro cau.” [‡] 17:20 Genesi 25:16. * 18:2 Ēberāda ūbea caita nūpanɓɓɗa. Aba Ācōrē basia. Genesi 18:13. Umēbemara bajānebema nezocarā basia. Genesi 19:1. [†] 18:4 Maā ewaride ēberā bia edai carea de djibariba baidoda diabadjia idji jīrū sagamārēā.

-Bia ɓAA, odua ɓAA jara ɓA quĩrāca.-

⁶ Ara maŕda Abrahaŕra idji dede isabe edaa wāpeda Saraa jarasia:

-Harinada cuarenta libra edapeda isabe ɓArachiradua. Maŕbe ābucuada jari panA ēberāba codamārēā.-

⁷ Maŕbe Abrahaŕra idji pacamaa pira wāpeda paca zaque boreguea ɓAda aba edapeda idji nezocaa diasia isabe beapeda omārēā. ⁸ Opeda Abrahaŕba dji paca zaque djarara ādjía cobisia. Idjaba paca jubada diasia. Paca jubadeba ne oda sida diasia.† Ādji ne co panAne Abrahaŕra bacuru edre nūmasia.

⁹ Māwā panAne ādjirāba iwidisidaa:

-¿BA quĩma Sarara sāma ɓA?-

Abrahaŕba panusia:

-Nama wua dede eda ɓAA.-

¹⁰ Maŕne ādjirānebema abaŕba jarasia:

-Za zeĩ poade mŕra wayacusa ɓA acAde zeya. Maŕne ɓA quimaba umaquĩrā warrada to erobaya.-

Māwā beɗea panAda Saraba Abrahaŕ ēcarraare ādji dede edaa wābadadeba jūma ūrĩ basia. ¹¹ Abrahaŕra Sara sida drōāda panasidaa. Maŕ bērā Saraba idji jedeco unuca basia. ¹² Maŕ carea Saraba nāwā crĩchasia: “Mŕ jāwā djora ɓAba, mŕ quĩma sida drōā ɓAba ¿sāwā warrada ođi?” Māwā crĩchapeda iduba ipidasia.

¹³ Maŕ bērā Ācōrēba Abrahaŕa jarasia:

-¿Cārē cārēā Sarara ipidasĩ? ¿Cārē cārēā crĩcha ɓA idji djora ɓAba warrara poya toɗda? ¹⁴ ¿Mŕa ne jūma poya o ɓAŕca? Mŕa jaraɗa quĩrāca za zeĩ poade mŕra ɓAmaa wayacusa zeya. Maŕ ewaride Saraba umaquĩrā warrada to erobaya.-

¹⁵ Maŕne Sara dauperabAŕba jarasia:

-Mŕra ipidaē basia.-

BaribAŕA Ācōrēba jarasia:

-Māwāéa. Mŕa cawa ɓA ɓara ipidasida.-

Abrahaŕba Sodoma puru carea Ācōrēa beɗea djoburiada

¹⁶ Maŕbe maŕ ēberārā ūbea panAra piradradapeda Sodoma purudaa wābada basia. Abrahaŕra ādji ume wāsia bia wānaduada ai carea. ¹⁷⁻¹⁹ Maŕne Ācōrēba nāwā crĩchasia: “Abrahaŕneba yōɓAdara puru droma baya, idjaba idjideba mŕa jūma naŕ ējūāne ɓea purura carebaya. Mŕa idjira edasia idji warrarāa, ādjirāneba yōɓAdarāa bida jaradiamārēā. Idjia ādjirāa jaradiaya mŕ ode nĩbadamārēā idjaba jipa odamārēā. Māwā odibAŕA mŕa Abrahaŕ ume beɗea ɓAdara jūma oya. Maŕ bērā mŕa idjía jaraya mŕa Sodoma purura sāwā oida.” ²⁰ Maŕbe Ācōrēba Abrahaŕa jarasia:

-Mŕa ūrĩ ɓAA Sodoma puruɗebemarāba, Gomorraɗebemarā bida cadjiru-ada jūmawāyā o panAda. ²¹ Maŕ bērā mŕra edaa wāya ādjirāba wārāda jūmawāyā cadjiruada o panA cawaya.-

²² Maŕbe ādjidebemada umē Sodomanaa wāsidaa, baribAŕA Abrahaŕra Ācōrē ume besia. ²³ Abrahaŕra Ācōrē caitaara wāpeda jarasia:

-ɓAA Sodomanebemarā cawa obAŕAde, ¿ēberā jipa beada dji cadjiruārā ume ābaa quĩnibica? ²⁴ Jāŕ puruɗe ēberā jipa beada cincuenta panAɓAŕA, ¿ɓAA ādji pururā jūma ārĩca? ɓA maŕ cincuenta ēberā jipa ɓea carea ¿ādji puru ārĩ crĩcha ɓAra idu ɓAŕca? ²⁵ ɓAA ēberā jipa ɓeara ēberā cadjiruārā ume ābaa

† 18:8 Paca jubadeba ne odara yogurt quĩrāca wa queso torro quĩrāca ɓA.

quinibicaa. BΛra jūma naļ ējūāne ɓea cawa obaria. Māwāra ɓba jipa cawa oēca?–

²⁶ Maļne Ācōrēba panusia:

–Māa Sodoma purude jipa ɓeada cincuenta unuibΛra, maļ cincuenta ēberārā carea jāļ purura ārīéa.–

²⁷ Wayacusa Abrahaļba jarasia:

–Mā Boro, māra ne wayaa neē ɓa quīrāca ɓa ume bedeā ɓa. Māra ēberāda quirumīna, egoro quīrāca ɓamīna, tΛba pora quīrāca ɓamīna, māra ɓa ume wađi idu bedeabidua. ²⁸ Āibērā cincuenta jipa ɓeadebemarāda ɓa juesuma unuēsicada. Maļ juesuma unuē carea ɓđji purura jūma ārīca?–

Maļne Ācōrēba panusia:

–Māa jipa ɓeada 45 unuibΛra, āđji purura ārīéa.–

²⁹ Abrahaļba wayacusa jarasia:

–Āibērā cuarentabe unuisicada.–

Maļne Ācōrēba jarasia:

–Jipa ɓeada cuarenta panΛbra, ārīéa.–

³⁰ Abrahaļba jarasia:

–Mā Boro, quīrūrādua māa ɓāa waya iwıđibΛra carea. Āibērā treintabe panΛsicada.–

Maļne Ācōrēba panusia:

–Māa treinta unuibΛra, ārīéa.–

³¹ Abrahaļba jarasia:

–Mā Boro, māra ne wayaa neē ɓa quīrāca ɓa ume bedeā ɓa. Āibērā arima veintebe panΛsicada.–

Ācōrēba panusia:

–Jipa ɓeada veinte panΛbra, ārīéa.–

³² Abrahaļba wayacusa jarasia:

–Mā Boro, māa bedeada ababe jaraya. Quīrūrādua. Māa maļ bedeara jarasira waa jaraéa. Āibērā arima diebe panΛsicada.–

Maļne Ācōrēba jarasia:

–Jipa ɓeada die panΛbra, ārīéa.–

³³ Ācōrēra Abrahaļ ume māwā bedeapeda wāsia. Maļne Abrahaļra jēda wāsia idji ɓabarimaa.

19

Ācōrēba Sodoma, Gomorra siđa ārīna

¹ Queuboode bajānebema nezoca umēbemara Sodoma purude jūēsidaa. Maļne Abrahaļ tēābea Lora dji puru eđa wābadama chūmasia. Māwā ɓađe Loba maļ bajānebema nezocarāra unusia. Ara mađa āđji audiabariđe wāsia. Wayaadeba chīrāborode cobepeda idji dratura egorođaa ɓarru tēu cobesia.

² Maļbe Loba āđjia jarasia:

–Mā bororā, māa ɓārāa bedeā djuburiaya naļ diamasi mā dede cāine zedamārēā. Mama ɓārā jīrūra sΛgāđida panΛa. Nu diapeda wānadia ɓđji wāɓadamaa.–

Maļne bajānebema nezocarāba panusidaa:

–Māwāéa. Naļ diamasi दौरa puru jāne cāinia.–

³ BaribΛra Loba mīā sē jara ɓesia idji diguidaa wānamārēā. Maļ carea Lo ume wāsidaa. Jūēnacarea Loba djico biada osia idjaba paļ dji ēsābari neē ɓađa ocusia. Mađa cosidaa.

⁴Wadi cāini naēna jūma purudebema umaquĩrārāba Lo dera jūrā edasidaa. Cūdrarāda, drōārā sida duanasidaa. ⁵Małbe dajadaareba Loa bia iwidisidaa: –Nał diamasi ēberā bλmaa zepedađara ¿sāma panλ? Dajadaa enedua dairāra āđji ume cāini carea.–

⁶Małne Lora dajadaa āđjirā ume bedeađe wāpeda dji eđa wābadara bio jūātrλ nūmasia. ⁷Małbe jarasia:

–Achirā, mλa bārāa bedea djuburiaya mał cadjiruara orānamārēā.

⁸Baribλrλ mλa caurā umaquĩrā adua panλda umé eroβλa. Mλa āđjira dajada bλya bāđjia quĩrā panλ quĩrāca ođamārēā. Baribλrλ nał ēberārāra mλ diguida ze panλ bērā mλa wagaida bλa. Mał bērā āđjira biē orānadua.–

⁹Małne purudebemārāba jarasidaa:

–Bλra druua āiba dai purude bađe zesia. Małba idira ¿dairāra jāwā quēā bλca? ¡Āyā wādua! Bλda āyā wāēbλrλ, daiba āđji cāyābara bλda cadjiruara ođia.–

Ara małda Lora chātadapeda dji eđa wābada ārĩni carea panasidaa.

¹⁰Baribλrλ bajānebema nezocarā Lo diguida panλba Lora āđji jλwaba eđa edadapeda dji eđa wābadara jūātrλ nūmasidaa. ¹¹Ara małda āđjia dji eđa wābadama duanλra jūma dauberreabisidaa, cūdrarāra drōārā sida. Małne āđjirāra dji eđa wābada jλrλ panλba sēsidaa.

¹²Małbe bajānebema nezocarā Lo dede panλba idjía jarasidaa:

–Nał purude ¿bλa ēberārāda dewara eroβλca? Bλ warrarā, bλ caurā, bλ wīgurā, idjaba jūma nał purude eroβλ sida namabemada āyā ededua.

¹³Daiba nał purura jūma ārĩnia. Ācōrēba ūrĩ bλa nał purudebemarāba bio cadjirua obadada. Mał bērā Ācōrēba daira diabuesia āđjirā cawa ođamārēā.–

¹⁴Ara małda Lora cūdra idji caurā ume bedea bia panλrā acλde wāpeda jarasia:

–Pirabaridapeda namabemada isabe āyā wānadua. Ācōrēba nał purura ārĩya.–

Māwāmĩna cūdrarāba crĩchasisidaa Loba ijaramiada o bλda.

¹⁵Ānadrλbodode bajānebema nezocarāba Loa jarasidaa:

–Bλ quimada, bλ caurā umé panλ sida isabe āyā ededua daiba nał puru ārĩbadade beurānamārēā.–

¹⁶Māwāmĩna Lora isabe wāē basia. Mał bērā bajānebema nezocarāba idjida, idji quimada, idji caurā sida jλwade jidadapeda puru dajadaa errebari edesidaa ēdrλ bλdi carea. Māwā Ācōrēba Lora idji ēberārā sida quĩrā djuburiasia. ¹⁷Puru dajada badacarea bajānebema nezocarāba Loa jarasidaa:*

–Ēdrλi carea pira wādua. Jēda acλrādua idjaba ni maārĩ bida nał jewedade nūmerādua. Beu amaaba eya baramaa wādua.–

¹⁸Baribλrλ Loba jarasia:

–Māwāēa, mλ bororā. Mλ quĩrā djuburia jāł eyadaa wābirādua. ¹⁹Bārāba mλra bio quĩrā djuburiasidaa purudebemada ēdrλ enepedada bērā. Baribλrλ mλra eya barama poya jūēēa. Pĩāca wābλrλde bārāba dji puru ārĩbadaba mλra ota jidaisicada. Małba mλra beaya. ²⁰Nama caita puru zaqueda bλa. ¿Mλra mamaa mĩrū wāida bλca? Dji purura wārāda caibe quĩrua. ¿Bārāba małgara ārĩnaēame? Mλra mamaa idu wābidadua beu amaaba.–

²¹Małne Ācōrē nezoca abλba jarasia:

* **19:17** Bajānebema nezocarāba Loa jarasidaa. Griego bedeađe māwā bλ bλa. Hebreo bedeađe nāwā bλa: “Idjia jarasia.”

–Māēteara bia ʙaa. ʙaa jara ʙa quĩrāca m̄aa iduaribiya. ʙaa jara ʙa purura m̄aa āriēa. ²² Baribara isabe wādua jāma jūēi carea. M̄aa ni cārē sida poya oēa ʙa jāma jūēi naēna.–

Loba māl purura wārāda caibe quiruada ada bēra dji puru trāra ʙesia Zoar.[†]

²³ Lo Zoarde jūēbara x̄mādaura odjabara basia. ²⁴ Mālbebara Ācōrēba azupre uruada Sodomane, Gomorrade bida bajāneba jurrubisia. ²⁵ Mālba puru umé panara, māl purude eda duanara, idjaba chirua māl jewedade ʙa sida jūma bá wāsia. ²⁶ Baribara Lo quima caidu n̄ba jēda acasia. Ara māda idjira abeda zarea tā ba nūmesia.

²⁷ Nurēma diapeda Abrahara wāsia Ācōrē ume bedea badamaa. ²⁸ Mamaaba Sodomara, Gomorrara, jūma dji jeweda sida acasia. Mālne unusia dji ējūāra āta cowaga nūmāda pea bada cowabari quĩrāca.[‡] ²⁹ Ācōrēba puru māl jewedade panara ārinamīna Abrahara quĩrādoae ʙesia. Māl carea Abrahā tēabea Lora Sodoma āribaradebemada āyā ēdra edesia.

Lo caurāba warrarā topedada

³⁰ Māwānacarea Lora Zoar purude baida wayasia. Māl carea idji caurā ume ējūā eyaida ʙamaa wāsia. Mama ādjira eya uriaede panesidaa. ³¹ Ewari aba dji cau nabemaba dji tēābema jarasia:

–Dadji zezara drōāda quirua. Māl awara nama nāl ējūāne ni aba umaquĩrāda neēa dadji edadamārēā jūmarāda quima edabada quĩrāca. ³² Māl carea dadji zezaa uva ʙa aseada dobidia beu ʙemārēā. Māwā osidara idji ume poya cāinia idji warrada eropanani carea.–

³³ Ara māl diamasi ādji zeza Loa uva ʙa aseara dobisidaa. Lora beu ʙepeda idji cau nabemada ara wāpeda idji ume cāsia. Baribara Lora beu ʙa bēra cawaē basia idji caura cāi ʙepeda āyā wānada. ³⁴ Nurēma dji nabemaba dji tēābema jarasia:

–Māra nuena diamasi dadji zeza ume cāsia. Nane bida uva ʙa aseada dobidia ʙa sida idji ume cāimārēā. Māwā dadji zeza warrarāda eropania.–

³⁵ Ara māl diamasi uva ʙa aseara ādji zezaa dobisidaa. Mālbe dji tēābema idji ume cāsia. Baribara Loba cawaē basia dji caura cāi ʙepeda āyā wānada.

³⁶ Māwā Lo caura umena ʙiogoa panesidaa ara ādji zezadeda. ³⁷ Mālbe dji nabemaba umaquĩrā warrada tosia. Dji trāra ʙasia Moab.[§] Moab abadadeba moabitarāda yōsidaa. ³⁸ Dji tēābema bida umaquĩrā warrada tosia. Dji trāra ʙasia Benamí. Benamíneba amonitarāda yōsidaa.*

20

Abrahā Abimele ume

¹ Māwānacarea Abrahara idji badamaaba Negue ējūāna wāpeda Guerar purude ʙesia. Māl purura Cadé puru idjaba Sur ējūā ēsi ʙaa. ² Mama ʙaside Abrahāba jarabadjia idji quima Sarara idji djabawērāda. Māl bēra Guerardebema boro Abimele abadaba Sarara idji dedaa edebisia edai carea. ³ Māwāmina diamasi Ācōrēba Abimelea cāimocarade nāwā jarasia: “ʙara beuya ʙa edebida wērāra quima bara ʙa bēra.”

[†] 19:22 Hebreo bedede Zoar trāba jara ʙaa “caibe quiru.” [‡] 19:28 Pea bada cowa quĩrāca. Hebreo bedede nāwā ʙa ʙaa: “Egoro cada zareabibari taba urua cowabari quĩrāca.” [§] 19:37 Hebreo bedede Moab trāba jara ʙaa “zezadeda.”

* 19:38 Benamí trāba jara ʙaa “mā ēberārā warra.” Hebreorāba amonitarāra “benijamon” abadjidaa.

4-5 BaribΛΓΛ Abimelera wadi Sara ume cãíē basia. Maλ bēřā idjia Ācōrēa jarasia:

–Mλ Boro, Abrahaλba mλa jarasia jāλgΛ wērāra idji djabawērāda. Dji wērā bida jarasia Abrahaλra idji djabada. Maλ bēřā mλa crīcha biadeba edai carea enebisia. Mλra bedede baλēa. ζBΛa nēbΛra neē bΛda cawa oica?–

6 Maλne Ācōrēba cãimocarade panusia:

–Mλa bio cawa bΛa bΛa crīcha biadeba māvā osida. Maλ bēřā mλa bΛra mλ quīrāpita idu cadjirua obiē basia. Mλa bΛra maλ wērā ume idu cãibiē basia.

7 Jāλbe idjira Abrahaλa jēda diadua. Abrahaλra mλneba bedebaria. Idjia mλa iwīdida bΛa bΛ beurāmārēā. BaribΛΓΛ bΛa jēda diaēbΛΓΛ, bΛra bΛ ēberārā sida abeda jūma quininia.–

8 Nurēma diapeda Abimelera pirabaripeda idjiare dji droma beara jūma trāsia. Maλbe Ācōrēba jaradara ādjirāa jūma jarasia. Maλ bedea ūrībΛdade ādjirāra bio dauperasidaa. 9 Māvānacarea Abimeleba Abrahaλra trλpeda jarasia:

–jBΛa mλra, mλ druadebemarā sida Ācōrē quīrāpita bedede basia! Mλa bΛra biē oē basia. BaribΛΓΛ bΛa mλ ume osia mīā oiē bΛda. 10 BΛa ζcārē crīchadeba jāwā osi?–

11 Maλne Abrahaλba panusia:

–Mλa crīchasia namabemarāba Ācōrēra wayadacada. Maλ bēřā crīchasia mλra beadida mλ quima edadi carea. 12 Idjira wārāda mλ djabawērāa mλ zeza cau bēřā, baribΛΓΛ mλ papa cauēa. Maλ bēřā mλa edasia. 13 Ācōrēba mλra mλ zeza dīguīdabemada āyā wābiside mλa mλ quimaa nāvā jarasia: “BΛa wārāda mλda quīrā bΛbΛΓΛ, dadji wābΛdama ēberārā jaradua mλra bΛ djabada.”–

14 Maλbe Abimeleba Abrahaλ quima Sarara jēda diasia. Idjaba ovejada, pacada, nezoca umaquīrāda, nezoca wērā sida zocārā diacuasia.

15 Diacuapeda jarasia:

–AcΛdua, mλ druara bΛa. BΛdjia ējūā awuabΛΓΛmaa bađe wādua.–

16 Maλne Abimeleba Saraa jarasia:

–Mλa bΛ djabamanaa parata torroda mil diasia bΛ ume beaba cawadamārēā bΛra daunemaē basida. BΛra bedede baλēa.–

17-18 Abimeleba Abrahaλ quima Sara edai baside Ācōrēba wērārā Abimele dede panabadada idu biogoabigaē basia. Maλ carea Abrahaλba Ācōrēa iwīdisia. Maλbe Ācōrēba Abimele cacua biē badada biabisia. Maλ awara dji quimada, nezocawērārā sida biabisia warra ununamārēā.

21

Isa toda

1 Māvānacarea Ācōrēba Sarara carebasia idjia wārāneba jarada quīrāca. 2 Abrahaλra bio drōāda bΛmīna Sarara biogoa bepeda Ācōrēba jarada ewaride warrada tosia.* 3 Saraba warra tođara Abrahaλba trλ basia Isa.† 4 Idji warra Isa ocho ewari bađe Abrahaλba Isa cacuara wēāgōsia Ācōrēba jara bΛda quīrāca. 5 Abrahaλra cien poa basia idji warra Isa tosidade. 6 Maλne Saraba crīchasia: “Ācōrēba mλra ipidabi bΛa. Bariduaba mλ warra tođadebemada ūrīnibΛΓΛ mλ carea bΛsrīdaba ipidadia.” 7 Idjaba jarasia: “Ni abalba

* 21:2 Genesi 17:15-21. † 21:3 Hebreo bedede Isa trλba jara bΛa “ipidabΛΓΛ.” Genesi 21:6; 18:10-15.

crīchadaca basía m̄ra warra toida. Abrahāra drōāda ʘam̄na m̄a idjía warrada to diasia.”

Abrahāba Ismael, Agara sida wābida

⁸ Ādji warra Isara warisia. Ju amaside Abrahāba ʘasrida ewari waib̄lada osia. ⁹ Mama ʘasia Ismael, Egiptodebema nezocawērā Agara warrada. Māwā ʘade Saraba unusia Ismaelba idji warra Isara biē ipida jara ʘada. ¹⁰ Māl carea Saraba Abrahāba jarasia:

–Jā̄l nezocawērāra, idji warra sida j̄aretadua. ʘa beudacarea ʘaa erob̄adebemara jā̄l Ismaelba m̄l warra ume edaiē ʘaa.–

¹¹ Māl bedea ūr̄ib̄aga de Abrahāra bio sopua ʘesia Ismael sida idji warra bērā. ¹² Māl carea Ācōrēba Abrahāba jarasia:

–ʘa warra Ismael carea, ʘa nezocawērā carea bida sopuarādua. Saraba jara ʘara jūma odua, m̄a warrarā diai jaradara Isadebab̄aga zedi bērā.

¹³ Barib̄aga ʘa nezocawērā warradeba m̄a puru dromada yōbiya, idjira ʘa warra bērā.–

¹⁴ Nurēma diapededa Abrahāra pirabarisa. Mālbe baidoda animarā e odade t̄peda māl baidora pāl sida Agaraa diasia. Agara equiade ʘapeda dji warra Ismael sida diasia. Mālbeb̄aga ādjira wābisia. Māl wāb̄adade baridua n̄basidaa Beersebā ējūā ewaraga ʘade. ¹⁵ Māwā n̄nane ādji baidora jōsia. Māl carea Agaraba idji warrara bacuru zaque edrecare ʘesia. ¹⁶ Nāwā crīchasia: “M̄a unu quīrīāē ʘaa m̄l warrara beub̄agada.” Māl bērā tam̄a aride chūmane wāsia. Mama chūmane idji warrara j̄igua j̄ā nūmesia. §

¹⁷ Māwā ʘade Ācōrēba dji warrara j̄ā ʘada ūrsia. Mālne bajāneba Ācōrē nezocaba Agarada tr̄l jarasia:

–Agara, ḡsāwāsī? Wayarādua. Ācōrēba ʘa warra j̄ā ʘada ūr̄i ʘaa.

¹⁸ Piradr̄adua. ʘa warrara piradr̄a edapeda sobiabidua. M̄a idjideba puru dromada yōbiya.–

¹⁹ Mālbe Ācōrēba Agaraa unubisia egorodeba baidoda āta bogadr̄a nūmada. Ara mālda wāpeda animarā e odara bira ta edasia. Mālbe Ismaelea dawasia.

²⁰ Ācōrēba Ismaelera carebabadjia. Mālba Ismaelera waripeđa bio cha dra cawa ʘesia idjaba ējūā pōāsa ewaraga ʘade ʘabadjia. ²¹ Māl ējūāra Parāl abadjidaa. Māwā ʘade dji papaba Egiptodebema wērāda diasia idji quima bamārēa.

Abrahāba Abimele ume bedea ʘada

²² Māl ewaride Abimelera idji djōbadarā boro Picol ume wāsia Abrahāl ume bedeade. Abimeleba Abrahāba jarasia:

–ʘaa ne jūma ob̄aga za Ācōrēba ʘaga carebaria. ²³ Māl carea m̄a quīrīā ʘaa ʘaa Ācōrē quīr̄ipita wārāneba jaraida ʘaa m̄ra, m̄l warrarāra, ādjirāneba yōbadarā sida cūrūgaēda. ʘara drua āibemam̄na m̄a ʘara bia o ʘaa. Māl bērā wārāneba jaradua ʘaa bida m̄ra idjaba m̄l druadebemarā sida bia o ʘaida.–

²⁴ Abrahāba panusia:

–M̄a wārāneba jaraya bārāra bia o ʘaida.–

²⁵ Māl ewaride Abrahāba baido juebada uriada coro erobasia. Barib̄aga māl̄aga Abimele nezocarāba jār̄isidaa. Mālnebemada Abrahāba Abimelea jarasia. ²⁶ Mālne Abimeleba panusia:

‡ 21:9 Ismaelba idji warra Isara biē ipida jara ʘada. Griego bedeade māwā b̄l ʘaa. Hebreo bedeade jara ʘaa “Ismaelera jemene ʘada” barib̄aga ebuđa ʘaēa. § 21:16 Idji warrara j̄igua j̄ā nūmesia. Griego bedeade māwā b̄l ʘaa. Hebreo bedeade jara ʘaa Agaradr̄a j̄āsida.

–Māa adua ʙΛΛ caiba māwā osida. Idibe māa maʎnebemada ũrībΛΓΛΛ, ʙΛΛ mʎā jaraē ʙada bēṙā.–

²⁷ Maʎ ewaride ādji umērāba bedea ʙΛsidaa. Maʎne Abrahaʎba ovejada, paca sida zocārā enepeda Abimelea diasia. ²⁸ Maʎbe oveja wērāda siete awara ʙΛsia. ²⁹ Maʎ carea Abimeleba Abrahaʎba iwiḏisia:

–¿Cārē cārēā za panΛ oveja wērāra siete awara ʙΛsi?–

³⁰ Abrahaʎba panusia:

–Naʎ siete oveja māa diabΛΓΛΛ ʙΛΛ edaibΛΓΛ, cawabiya mʎabΛΓΛ maʎ baido juebada uriara corosida.–

³¹ Umērāba bedea ʙΛpedada bēṙā maʎ baido juebada uria trʎra Beersebá ʙesia.*

³² Beersebáde bedea ʙΛpedadacarea Abimelera idji djōbadarā boro Picol ume jēda wāsidaa ādji panabadamaa pilisteorā druade. ³³ Maʎbe Beersebáde Abrahaʎba tamarisco bacuruda u ʙΛsia. Mama Ācōrē beucaa ewari iwiḏisia.

³⁴ Abrahaʎra pilisteorā druade dārā ʙesia.

22

Abrahaʎba Ācōrē wārāda ŷjāna

¹ Māwānacarea Ācōrēba nāwā osia Abrahaʎba wārāda ŷjā ʙΛ cawaya. Idjia Abrahaʎra trʎ jarasia:

–¿Abrahaʎ!–

Abrahaʎba panusia:

–¿Mʎra nama ʙΛa!–

² Maʎne Ācōrēba jarasia:

–ʙΛ warra Isa ababe quiruda bio quīṙā eroʙΛda edapeda wādua Moria druadaa. Mama māa ʙʎa eyada jaradiaya. Maʎ eyade ʙΛΛ Isara mʎa babue diadua.–

³ Ara maʎda Abrahaʎra diapeda pirabaripeda idjia edeida ʙΛra burro ʎṙ ʎcuasia. TʎΛda ʙΛasia idji warrara Ācōrēba babue diai carea. Maʎbe idji warra Isara, nezocarā sida umé edesia Ācōrēba jaraḏa eyadaa.

⁴ Ewari ũbea babΛΓΛde Abrahaʎba dji eyara tʎmʎba unusia. ⁵ Maʎne idji nezocarā jarasia:

–Nama panenadua. Burro sida eropanenadua. Mʎra mʎ warra ume awuá nocodaa wānia Ācōrēba bia bedeadī carea. Māwānacarea bārāmaa waya zedia.–

⁶ Maʎbe Abrahaʎba dji tʎʙΛra edapeda idji warra Isa equiade coʙΛsia. Necoda, tʎʙΛdau sida edasia. Maʎbe umena ābaa wāsidaa Ācōrēba ne babue diadi carea. ⁷ WāʙΛdade Isaba Abrahaʎba jarasia:

–¿Zeza!–

Abrahaʎba panusia:

–¿Cārē, warra?–

Isaba iwiḏisia:

–Nama dadjia tʎʙΛda, tʎʙΛdau sida eropanΛa baribΛΓΛ ¿sāma ʙΛ oveja zaque Ācōrēba babue diadira?–

⁸ Abrahaʎba panusia:

–Warra, ĀcōrēbΛΓΛ oveja zaquera diaya babue diadi carea.–

Maʎbe nocodaa wāsidaa. ⁹ Ācōrēba jaraḏa eyade jūēnapeda Abrahaʎba mōgarada pā buesia Ācōrēba babue diabadada oi carea. Maʎ ʎṙ tʎʙΛra

* **21:31** Hebreo bedeade Beersebá trʎba jara ʙΛa “wārā bedea ʙΛpedada” idjaba “siete panΛnebema.”

cajērāpeda idji warra Isara cabarā jāpeda tɒɒa ɒɒa cobasia. ¹⁰ Maābe Abrahaāba necora jɒwade edasia idji warra beai carea. ¹¹ Baribara Ācōrē nezocaba bajāneba trɒ jarasia:

–jAbrahaā, Abrahaā!–

Abrahaāba panusia:

–Māra nama āa.–

¹² Maāne bajānebema nezocaba jarasia:

–Ba warrara bearādua. Idjira ni maāri biē orādua. Ba idibara māa cawabisia ba Ācōrēra wārāda waya āda, ba warra ababe quiruda Ācōrēa wāgaē diai bada bēra.–

¹³ Abrahaāba jēda acɒɒaraēde oveja umaquīrāda unusia. Maā oveja cachura bacuru zaque jɒwatede jūē nūmasia. Ara māda Abrahaāra wāpeda maā ovejara jidasia. Maādra Ācōrēa babue diasia idji warra cacuabari. ¹⁴ Maā carea Abrahaāba dji eyara trɒ āsia “Ācōrēba diabaria.” Maā bēra hebreorāba waḍibida jarabadaa: “Ācōrēba idji eyade diabaria.”

¹⁵ Maāne Ācōrē nezocaba wayacusa bajāneba Abrahaāra trɒ jarasia. ¹⁶⁻¹⁷ Nāwā jarasia:

–Ācōrēba nāwā jara āa: “Ba warra ababe quiruda wāgaē diai bada bēra, ara mādji trɒneba māa wārāneba jarabara ba careba āaida. Māa baḍeba zocārā yōbiya chīdau zocārā paɒa quīrāca, pusa icawa ɒba pichi zocārā baraa quīrāca. Maā awara baḍeba yōbaḍaba ādji dji quīrū puru beara jāriña. ¹⁸ Ba mā beḍeara ɒjā oda bēra māa baḍeba yōbaḍaba naā ējūāne bea purura jūma carebaya.”–

¹⁹ Māwānacarea Abrahaāra jēda wāsia idji nezocarā amenamaa. Mamaāba ābaa wāsidaa Beersebādaa. Mama Abrahaāra āesia.

Abrahaā djaba Naco warrarā

²⁰ Māwānacarea Abrahaāba ūrisia idji djaba Nacoba dji quima Milca ume warrarāda unusidada. ²¹ Dji nabema warrara Uz abadjīdaa. Maāre dji djaba Buzuda basia. Buzuare Quemueda basia. Quemuelera Araā zeza basia. ²² Idjaba Milcaba tosia Queseda, Hazoda, Pildāda, Jidlada, Betuel sida. ²³ Betuelera Rebeca zeza basia. Milcaba maā ocho warrarāra Abrahaā djaba Nacoa to diasia. ²⁴ Nacoba dewara wērāda Reuma abadada eroāsia. Reumaba tosia Tebada, Gahaāda, Tahada, Maacā sida.

23

Abrahaāba Sara tɒbari carea ējūā nēdoda

¹ Abrahaā quima Sarara 127 poa basia. ² Maāne Arbā purude Canaaḷ druade jaidasia. Arbā purura idjaba Hebroā abadaa. Abrahaāra Sara carea jā āba sopua ewarira wagasia.

³ Māwā āde Abrahaāra idji quima jaidadamaāba hititarāmaa beḍeade wāsia. Ādjirāa nāwā jarasia:

⁴ –Māra drua āibema bēra bārā tāēna ējūā neē āa. Māa quīrīā āa bārāba māa ējūāda nēdobuedida mā quima tɒbari carea.–

⁵ Maāne hititarāba Abrahaā panusidaa:

⁶ –Dai boro, ūriḍua dai beḍeara. Ācōrēba ba daīrā tāēna dji dromada āsia. Maā bēra ba quimara tɒbaridua daiba coro eropanā uria dji biara baḍe. Daīrāba wāgadaēa.–

⁷ Mañne Abrahaxra xta nũmepeda quĩrã edaa b̃arrusia hititarã quĩrãpita bia quĩruada ai carea. ⁸ Mañbe jarasia:

-Bãrãmaa m̃ quimara nama t̃barida wãrãda bia b̃abara, m̃ djuburia Zohar warra Eprox ume bedeadada. ⁹ Iwididada bẽwãrã joubada uria Macpela abadara m̃la nẽdobuemãrẽã. Mañ uriara idji ẽjũã icawa b̃la. Mañ uria carea m̃la diaya idjia iwidibara quĩrãca. Mãwãra nañ druade ẽjũada erobaya m̃ ẽberãrã t̃bari carea.-

¹⁰ Mañ Eproxra hitita basia. Idjira arima chũmasia. Mañne idji ẽberãrã quĩrãpita, purude eda wãbãdarã quĩrãpita bida idjia Abrahaxra nãwã jĩgua jarasia:

¹¹ -Mãwãã, m̃ boro, ũrĩdua. M̃ ẽberãrã quĩrãpita m̃la mañ ẽjũãra dji uria sida bari diaya b̃a quima t̃barimãrẽã.-

¹² Mañne Abrahaxra hititarã quĩrãpita waya quĩrã edaa b̃arrusia.

¹³ Barrupeda jũmarã quĩrãpita Eproxa nãwã jĩgua jarasia:

-M̃ quĩrã djuburia waya ũrĩdua. Dji ẽjũãbari b̃la parata iwidibara quĩrãca m̃la diaya. M̃la jara b̃ara jãdua. Mãwãbãra m̃ quimara mañ ẽjũãne t̃bariya.-

¹⁴ Eprox̃ba panusia:

¹⁵ -M̃ boro, ũrĩdua. Dji ẽjũãra nẽdobueida b̃la cuatrociento parata torrobari, baribara ¿dadjimaarã mañda parataca? B̃a quimara t̃baridua.-

¹⁶ Eprox̃ba jaradara Abrahax̃ba bia ũrĩsia. Ara mañda hititarã quĩrãpita cuatrociento parata torroda juachapeda Eproxa jũma daucha diasia. ¹⁷⁻¹⁸ Mañ juachadara hititarãba, purude eda wãbãdarã bida unusidaa. Mãwã cawasidaa Abrahax̃ba Eprox̃ ẽjũã Macpela abadara nẽdosida. Mañ ẽjũãra Mamredẽba ãmãdau odjabariare b̃la. Abrahax̃ba nẽdosia dji ẽjũãra, dji joubada uriaara, bacuru dji ẽjũãne bea sida.

¹⁹ Mãwãnacarea Abrahax̃ba idji quima Sarara idjia nẽdoda uria de t̃barisia. Mañ uriara ẽjũã Macpela abadade b̃la. Mañ ẽjũãra Mamredẽba ãmãdau odjabariare b̃la. Mamrera idjaba Hebrox̃ abadaa. Hebrox̃ra Canaañ druade b̃la. ²⁰ Mãwã Macpela ẽjũã, dji uria sida hititarãne baẽda Abrahax̃ba jũma edasia.

24

Abrahax̃ nezocaba Isa itea quima jarãda

¹ Abrahax̃ra bio drõada basia idjaba ãcõrẽba idjira ne jũmane careba basia.

² Ewari ab̃a Abrahax̃ba idji nezoca dji dromada trãsia. Abrahax̃ba ne erobara mañ nezocaba jũma wagabadjia. Abrahax̃ba idjia jarasia:

-B̃a jawara m̃ bacara edre b̃adua m̃la wãrãneba jarai carea. ³ Mañbe bajãne idjaba nañ ẽjũãne b̃a ãcõrẽ quĩrãpita m̃la jaradua b̃la m̃ warra itea nañ Canaañ druadẽbema wẽrãda jarãẽda. ⁴ ãtebãra wãdua m̃ baẽda druadaa m̃ ẽberãrãmaa. Wãrãneba jaradua mamabema wẽrãda m̃ warra Isa itea eneida.-

⁵ Mañne dji nezocaba panusia:

-Baribãra dji wẽrãda m̃ ume nañ druadaa ze quĩrãẽbãra ¿m̃la b̃a warrara b̃a baẽda druadaa edeica?-

⁶ Abrahax̃ba panusia:

-iM̃ warrara jãmaa ederãdua! ⁷ ãcõrẽ bajãne b̃la m̃ra nama enesia m̃ zeza dedebemada, m̃ ẽberãrã druadẽbemada. ãcõrẽba m̃la wãrãneba jarasia idjia m̃ warrarã nañgã druada diada. Ara mañ ãcõrẽba idji bajãnebema

nezocada b_Λ na diabueya b_{ΛΛ} m_Λ warra itea mamabema wērāda enemārēā.
 8 Dji wērāda b_Λ ume ze quīrīāēb_{ΛΓΛ}, b_Λra na_Λ wārāneba jaradadebemada ēd_Γaya. Barib_{ΛΓΛ} m_Λ warrara jāmaa ederādua.-

9 Ara ma_Λda dji nezocaba idji j_Λwara Abraha_Λ bacara edre b_Λsia. Ma_Λne wārāneba jarasia Abraha_Λba jaradara idjia oida. 10 Ma_Λbe dji nezocaba Abraha_Λ nebiadebemada quīrātanoa pesia dji wērā ēberārā diai carea. Idjaba Abraha_Λ cameyoda die edapeda Naco puru_Λda wāsia Mesopotamia druade.*

11 Wāb_{ΛΓΛ}de Naco puru caita baido juebada uria corodama jūēne wāsia. Quewara jūēna bērā dji nezocaba cameyora _Λnāunamārēā egode chūmebigasia. Ma_Λne wērārāra baido juede zesesisdaa ādjia ewariza obada quīrāca. 12 Māwā b_Λde dji nezocaba Ācōrēa jarasia:

-M_Λ Ācōrē, m_Λ boro Abraha_Λ Ācōrē, m_Λa b_Λa bedea djuburiaya nane b_Λa quīrīāneba m_Λ boro Abraha_Λra quīrā djuburiamārēā idjaba m_Λ sida carebamārēā. 13 M_Λra na_Λ baidoma b_Λa. Na_Λ purudebema awērāra namaa baido juede zebadaa. 14 M_Λa aba_Λ awērāa jaraya: “M_Λ quīrā djuburia b_Λ zocora egode b_Λpeda m_Λāa baidoda diadua.” Ma_Λne dji awērāba m_Λāa doduāda aib_{ΛΓΛ}, idjaba b_Λ cameyoa bi_Λa baidora diaya_Λda aib_{ΛΓΛ}, m_Λāa cawaya b_Λa ma_Λ awērāra b_Λa nezoca Isa itea ero_Λada. Māwāb_{ΛΓΛ} m_Λāa cawaya b_Λa m_Λ borora quīrīāneba careba b_Λada.-

15 Wadi Ācōrēa iwidi b_Λde usia awērāda zeb_{ΛΓΛ}ada. Idjia zocoda equiade erobasia. Ma_Λ awērāra Rebeca abadjidaa. Idjira Betuel cau basia. Betuelera Abraha_Λ djaba Naco warra basia. Betuel papara Milca basia. 16 Rebecara bio quīrāwārēā basia idjaba wadi umaquīrā adua basia. Idjira baido juebada uriamā jūesia. Ma_Λbe idji zocode baidora t_Λpeda diguidaa wāb_{ΛΓΛ} basia.

17 Ma_Λne Abraha_Λ nezocara Rebecamaa pira wāpeda jarasia:

-M_Λ quīrā djuburia, b_Λ zocodebema baidoda m_Λāa ma_Λrī diadua.-

18 Ma_Λne Rebecaba jarasia:

-Dodua, m_Λ boro.-

Ara ma_Λda idji zocora e_Λda edapeda idji j_Λwade ero_Λade Abraha_Λ nezocaa dohisia. 19 Dobi_Λacarea jarasia:

-B_Λ cameyo itea bi_Λa m_Λāa baidoda jueya ādjia do quīrīāb_Λada quīrāca dodamārēā.-

20 Ara ma_Λda baido idji zocode b_Λra animarāba dobada_Λde weasia. Weapeda b_Λrima zocārā baidora juesia jūmarā cameyoba dodamārēā.

21 Māwā jue b_Λde Abraha_Λ nezocaba chupea a_Λ besia Ācōrēba ma_Λ awērāra Isa itea wārāda ero_Λa cawaya.

22 Cameyo baido dopedadacarea dji nezocaba Rebecaa pīrū oro o_Λda bio nēb_Λa b_Λada quēb_Λde j_Λmārēā diasia. Idjaba mania oro o_Λda nēb_Λa beada bio z_Λg_Λa beada umé diasia. 23 Ma_Λne iwidi_Λsia:

-ĵ_Βara cai cau? M_Λ djuburia jaradua, ĵ_Βa zeza dera bari b_Λca dai cāini carea?-

24 Rebecaba panusia:

-M_Λra Betuel cau. Betuelera Naco warra. Idji papara Milca. 25 Dai dera bari b_Λa bārā cāimārēā, idjaba b_Λ cameyoba codamārēā baraa.-

26 Ma_Λ carea dji nezocara chīrāborode cobepeda Ācōrēa bia bedeiasia.

27 Nāwā jarasia:

* 24:10 Naco. Genesi 11:27-31; 22:20-24. Mesopotamia. Ma_Λ druara hebreo bedeade Aram Najaraím abadaa. Genesi 25:20.

–Bia quirua Ācōrē, m̄ boro AbrahaĀ Ācōrē. B̄la m̄ boro AbrahaĀra quirā djuburiadeba wārāda careba B̄la. M̄lra ode jipa enesia idji ēberārāmaa.–

²⁸ MaĀne Rebecara dji papa diguidaa pira wāsia. Jūēpeda AbrahaĀ nezocaba jaradara jūma nēb̄arasia. ²⁹⁻³⁰ Rebecaba djabada erobasia LabaĀ abadada. MaĀ LabaĀba ūrīsia idji djabawērāba nēb̄arā B̄lada. Idjaba unusia idji djabawērāba pīrūda quēb̄ade jĀ B̄lada, mania sīda jĀwaza jĀ B̄lada. MaĀ carea baido juebadamaa pira wāsia AbrahaĀ nezoca jĀrāde. Jūēb̄arāde unusia dji nezocara idji cameyo ume baido juebadama panlada. ³¹ MaĀne LabaĀba jarasia:

–Ācōrēba careba B̄la ēberā, m̄ diguidaa zedua. B̄lra ĳcārē cārēā puru dajada B̄la? M̄l dera B̄la B̄l cāimārēā idjaba B̄l cameyo panani sīda B̄la.–

³² Ara maĀda dji nezocara LabaĀ diguidaa wāsia. Jūēnapeda LabaĀba cameyo ĀrĀ jĀ beadara jūma ērācuapeda ne cobigasia. MaĀ awara baidoda jue diasia AbrahaĀ nezoca ume zepeadara jīrū sagĀdamārēā.

³³ MaĀbe LabaĀba ne cođamārēā diabisia barib̄arĀ AbrahaĀ nezocaba jarasia:

–M̄lra poya ne cođa m̄la bedea enena jarai naēna.–

LabaĀba jarasia:

–Māēteara jaradua.–

³⁴ Ara maĀda dji nezocaba jarasia:

–M̄lra AbrahaĀ nezocaa. ³⁵ M̄l borora Ācōrēba bio careba B̄la bēā idjira bio ne bara B̄la. Ācōrēba idjīa ovejada, pacada, parata torroda, oroda, nezoca umaquirāda, nezoca wērāda, cameyoda, burro sīda zocārā diasia. ³⁶ MaĀ awara m̄ boro quīma Sara djora B̄ba umaquirā warrada tosia. M̄ boroba erob̄lra maĀ warraa jūma diasia.

³⁷ Idjaba m̄ boroba m̄la wārāneba jarabisia. Idjia nāwā jarasia: “M̄lra naĀ CanaaĀ druade babaria, barib̄arĀ m̄ warra itea CanaaĀnebema wērāda jĀrĀrādua. ³⁸ Āteb̄arĀ m̄ zeza druadaa wādua. Mama wērā m̄ ēberārānebemada m̄ warra itea jĀrāde wādua.”

³⁹ MaĀne m̄la jarasia: “Dji wērāda m̄ ume ze quirāēb̄arĀ ĳm̄la sāwā oi?” ⁴⁰ M̄l boroba jarasia: “M̄lra Ācōrē ume ewariza nīb̄abaria. Ara maĀ Ācōrēba idji bajānebema nezocada B̄l ume diabueya B̄l wāb̄arĀma carebamārēā. Māwā B̄la wērā m̄ zeza b̄asi ēberārānebemada m̄ warra itea poya eneya. ⁴¹ M̄ ēberārāma jūēnacarea ādjirāba wērāda diadaēb̄arĀ, naĀ wārāneba jarađadebemada B̄lra ēdraya.”

⁴² MaĀda idi m̄lra baido juebadama jūēpeda Ācōrēa nāwā iwīdisia: Ācōrē, m̄ boro AbrahaĀ Ācōrē, carebadua m̄la ode zedara bia odjamārēā. ⁴³ M̄lra naĀ baidoma B̄la. Awērāda baido juede zeb̄arĀde m̄la idjīa jaraya: “M̄l quirā djuburia, B̄l zocodebema baidoda maārī diadua.” ⁴⁴ MaĀ awērāba m̄la doduađa aib̄arĀ, idjaba B̄l cameyoa bīda baidora diayađa aib̄arĀ, m̄la cawaya B̄la maĀ wērāra m̄ boro warra Isa itea erob̄lada.

⁴⁵ Wadi m̄l sode bedea B̄lde unusia Rebecaba idji zocora equiade eronīda. Idjira baido juebadamaa zepeđa baidora juesia. MaĀne m̄la idjīa jarasia: “M̄l quirā djuburia baidoda diadua.” ⁴⁶ Ara maĀda zoco equiade erob̄adara edaa edapeda m̄la jarasia: “Dodua, idjaba B̄l cameyoa bīda baidora diaya.” Ara maĀda m̄la dosia. Idjaba m̄l cameyoa bīda idjīa baidora dobigasia.

⁴⁷ MaĀbe m̄la iwīdisia: “ĳB̄lra cai cau?” Idjia panusia: “M̄lra Betuel caua. Betuelera Naco warraa. Idji papara Milcaa.” MaĀ carea m̄la pīrūda idji quēb̄ade jĀ B̄lasia. Mania sīda idji jĀwade jĀ B̄lasia. ⁴⁸ MaĀbe m̄lra chīrāborode

coḅepeda Ācōrēa bia bedeasia. Mā boro Abrahā Ācōrēa bia quiruada asia. Idjia māra bia enesia mā boro djaba āizaqueda idji warra itea edemārēa.

49 Bārāba mā boroda wārāda quīrā djuburiadeba carebaēibαΓΛ, māa jaradadia Rebecara mā ume diabuedida. BaribαΓΛ diabuedeaēbαΓΛ jaradadia māa cawa crīchai carea.-

50 Mā ūrīnapeda Labāba Betuel bida panusidaa:

-Maḷgara wārāda Ācōrēneba ze βαΛ. Mā bēra daiba poya jaradaēa bia βαda wa biē βαda. 51 Rebecara nama βα quīrāpita βαΛ. Ededua idjira βα boro warra quima bamārēā Ācōrēba jarada quīrāca.-

52 Mā bedeā carea Abrahā nezocara chīrāborode coḅepeda Ācōrēa bia bedeasia. 53 Maḷbe oro odada, parata odada, cacuade jḷbada sida Rebecaa diasia. Idjaba nebia nēbaa beada Rebeca djabaa, dji papaa bida diasia.

54 MaḷbeβαΓΛ dji nezocara, idji ume zepedada sida ne cosidaa. Ne codapeda cāsidaa. Nurēma pirabaripeda dji nezocaba jarasia:

-Māra idu wābidadia mā boromaa.-

55 BaribαΓΛ Rebeca djababa, dji papa bida panusidaa:

-Rebecara wadibida die ewari dai ume baıda βαΛ. Māwānacarea βα ume wāida βαΛ.-

56 Maḷne dji nezocaba jarasia:

-Ācōrēba māa dji wērāda unubida bēra māra nama dārābirānadua. Māra idu wābidadia mā boromaa.-

57 BaribαΓΛ Rebeca djababa, dji papa bida panusidaa:

-Māwā baibαΓΛ, Rebecara trānia cārēda jarai cawaya.-

58 Ara māda Rebecara trānapeda iwidišidaa:

-ζβαra naḷ ēberā ume nawena wāica?-

Maḷne Rebecaba panusia:

-Māē, māra wāya.-

59 Ara māda Rebecara idji wagabari wērā ume idu wābisidaa. Idjaba Abrahā nezocara, idji ume zepedada sida idu wābisidaa. 60 Maḷne Rebeca djabarāba idjira nāwā bia jarasidaa:

Djabawērā, daiba quīrā panα βα warrarāra zocārā unuida.

Idjaba quīrā panα βα warrarāba ādji dji quīrāda poyadida.

61 Maḷbe Rebecara idji nezocawērārā sida cameyo ḷrḷ chūmenapeda Abrahā nezoca ume wāsidaa. Māwā Abrahā nezocaba Rebecara edesia.

62 Maḷmisa Abrahā warra Isara Beer-Lajai-Roideba zedada Negue druade basia. 63 Ewari aba quewara babαΓΛde idjira drua paΓΓα nībasia.†

Maḷne cameyoda zeseḷdadā unusia. 64-65 Ara māne Rebeca cameyo ḷrḷ chūmḷba Isara unusia. Mā bēra Rebecaba Abrahā nezocaa iwidišia:

-ζCai awuā dadjirāmaa zebαΓΛara?-

Nezocaba panusia:

-Jāra mā boro Isaa.-

Mā bedeā ūrīpeda Rebecara cameyodeba uḷaa ḅadosia. Māwāpeda idji quīrāḅarrā quēba daucha wuaba βαΓasia, Isa quima baıda bedeā βαda bēra.

66 Maḷne Abrahā nezocaba odara jūma Isaa nēβαΓasia. 67 Ara māda Isaba Rebecara idji papa querasi wua demaa edesia. Māwā Isaba Rebecara edapeda bio quīrā ḅesia. Idjaba idji papa jaidada carea sopuara jōsia.

† 24:63 Drua paΓΓα nībasia. Hebreo bedeade māra ebuda βαēa. Naḷgarā crīchada diaisicada: “Crīcha jaΓΛde wāsia”, “Ācōrēa ewari iwidiḅe wāsia”, “aujāne wāsia”, “idji achirā ume nēβαΓΛde wāsia” wa “bacuru zaqueda ude wāsia.”

25

Abrahaḷba Queturá ume warrarā ununa

¹ Abrahaḷra waya quima edasia. Dji wērā trḷra Queturá basía. ² Maḷ Queturába tosia Zimraḷ, Jocsaḷ, Medaḷ, Madiaḷ, Isbac, Súa sida. ³ Jocsaḷ warrarāra naḷgarā basía: Sebá, Dedaḷ sida. Dedaḷneba yōsidaa asureorā, letuseorā, leumeorā sida. ⁴ Madiaḷ warrarāra naḷgarā basía: Epá, Eper, Hanoc, Abidá, Eldá sida. Jūma maḷgarāda Queturádeba yōsidaa.

⁵⁻⁶ Abrahaḷ wađi zocai ḅade Queturába toda warrarāa, Agaraba toda warra bida Abrahaḷba nebiada diacuasia. Maḷbe ādjirāra Isa ḅamaḷba ḷmāđau odjabariare tḷma wābigasia. Maḷbeḅaḅa Abrahaḷba idjia eroḅara jūma Isaa díasia.

Abrahaḷ jaidada

⁷ Abrahaḷra 175 poa ḅasia. ⁸ Maḷne bio drōđda quiruda waraga jaidasia. ⁹⁻¹⁰ Dji warrarā Isaba, Ismael bida idjira tḷbarisidaa ḅēwārā joubada uria Macpela abadađe Sara tḷbaripeđadama. Maḷ uriara Mamre ējūāneba ḷmāđau odjabariare ḅaa. Dji ējūāra Abrahaḷba hitita Zohar warra Eproḷneda nēdosia.* ¹¹ Abrahaḷ jaidadacarea Ācōrēba dji warra Isara bia ḅasia. Isara baido juebada uria caita ḅabadjia. Dji baido juebada uriara Beer-Lajai-Roi abadjidaa.†

Ismaeldeba yōpeđadarā

¹² Nama ḅá ḅaa Ismaeldeba yōpeđadadebemada. Maḷ Ismaelera Abrahaḷba unusia Agaradeba. Agarara Sara nezocawērā Egiptodebema basía. ¹³ Ismael warrarā trḷra naḷgarā basía: dji iwinada Nebayo basía. Idjiare Cedar basía. Maḷare Adbeel basía. Maḷare Mibsaḷ basía. ¹⁴ Maḷare Mismá basía. Maḷare Dumá basía. Maḷare Masá basía. ¹⁵ Maḷare Hadar basía. Maḷare Temá basía. Maḷare Jetu basía. Maḷare Napi basía. Dji jīrūarebemara Cedemá basía. ¹⁶ Maḷgarā docera Ismael warrarā basía. Ādjirāneba puruda doce yōsidaa. Ādjira maḷ puru bororāda ḅasia. Maḷ doce purura ara āđji trāda ḅacuasiđaa. Dji ēberārā sida ara maḷ trḷra eropanesidaa.‡

¹⁷ Ismaelera 137 poa ḅaside jaidasia. ¹⁸ Idji warrarāba birasidaa Sur ējūāneba aba Havila ējūānaa. Sur ējūāra Egipto drua caita ḅaa. Havilara Asiria druađaa wābada ode ḅaa. Āđji ēberārānebemada jīga panabadjidaa.§

Isa warrarā topeđada

¹⁹ Nama ḅá ḅaa Isa warrarānebemada. Isara Abrahaḷ warra basía. ²⁰ Isa cuarenta poa ḅaside idji quima Rebecara edasia. Rebecara Betuel cau basía idjaba Labaḷ djabawērā basía. Ādjirāra arameorā basía. Padan-Araḷ druađebemará basía.

²¹ Isa quima Rebecara warra toca basía. Maḷ carea Isaba Ācōrēa iwidisia Rebeca biogoamārēā. Idjia iwididara Ācōrēba bia ūrísia. Māwā Rebecara mīguisoda biogoa ḅesia. ²² Maḷne warrarāra idji ḅiteđa djō panḷ ḅērā idjia

* **25:9-10** Genesi capítulo 23. † **25:11** Beer-Lajai-Roi. Hebreo bedeade maḷ trḷba jara ḅaa: "Baido bogadra ḅa Ācōrē zocai ḅa mā unubariđe." Genesi 16:13-14. ‡ **25:16** Genesi 17:20. § **25:18** Āđji ēberārānebemada jīga panabadjidaa. Maḷ bedeaba idjaba jara ḅaa "āđji ēberārā quīrāpe panesidaa" wa "ara āđji ēberārā ume biē panesidaa." Genesi 16:12.

crīchasia: “¿Sāwāērã m̄ra jāwã m̄ga ʙΛ?”* Maλ carea Ācōrēa iwidiide wāsia.

²³ Maλne Ācōrēba panusia:

ʙΛ ʙiteda warrada umé djō panΛ bērã ʙΛra jāwã ʙΛa. Ādjideba puruda umé odjadia.

AʙaΛda dewarabema cāyābara mēs̄rāra ʙaya. Dji nabemada dji tēābema jΛwaeda ʙaya.

²⁴ Dji toi ewari jūēs̄ide Rebecaba umé tosia. ²⁵ Dji nabemara bio caraida ʙasia. Idjira cara purea ʙasia. Maλ carea dji tr̄Λra ʙΛsidaa Esaú.† ²⁶ Esaú tobΛrΛde dji tēābemaba idji j̄rūgarrone jida to ʙaesia. Maλ carea idjira tr̄Λ ʙΛsidaa Jacobo.‡ Rebeca warra toside Isara sesenta poa ʙasia.

Esaúba edaida ʙadara Jacoboa nēdobueda

²⁷ Maλ warrarāra warisidaa. Esaúra mēã wã cawa ʙasia. BaribΛrΛ Jacobora diguida necai ʙabadjia. ²⁸ Esaúba animarā beapeda dji zezaa cobibadjia. Maλ bērã Isaba Esaúra bio quĩrĩã ʙasia. Maλne Rebecaba biara Jacoboda quĩrĩã ʙasia.

²⁹ Ewari aʙa Jacobora ne dju ʙasia. Maλne Esaúra mēã n̄ʙadada jarra jūēs̄ia. ³⁰ Esaúba jarasia:

–Mλ djuburia, ʙΛa lenteja purea dju ʙΛda m̄la cobidua. M̄ra cacua ΛʙaΛē ʙΛa, ne coē ʙΛ bērã.–

Lenteja purea ʙΛ carea Esaúra idjaba tr̄Λ ʙΛsidaa “Edoλ.”§

³¹ Maλne Jacoboba jarasia:

–ʙara dji warra iwina bērã dadji zezaba erobΛdebemada ʙΛa waibΛara edaya. ʙΛa edaida ʙΛra za ʙΛ lentejabari m̄la nēdobuedua.–

³² Esaúba jarasia:

–M̄ra jarrababa beubodoa. M̄da beuibΛrΛ, dadji zezade edaida ʙΛra ¿sāwã edai?–

³³ Maλne Jacoboba jarasia:

–Naārã wārãneba jaradua ʙΛa dadji zezade edaida ʙΛra m̄la diaida.–

Ara maλda Esaúba wārãneba jarasia. Māwã dji warra iwinaba edaida ʙΛra Esaúba Jacoboa nēdobuesia. ³⁴ MaλbebΛrΛ Jacoboba lentejara paλ sida Esaúa diasia. Esaúba copeda baido do ʙapeda wāsia. Māwã dji warra iwinaba edaida ʙadara Esaúba igarasia.

26

Isara Guerarde ʙada

¹ Maλ ewaride Isa druade jarrabada zesia Abrahāλ ewaride zeda quĩrãca.* Maλ carea Isara Guerar purudaa wāsia pilisteorã boro Abimelemaa. ² Isa mama ʙΛde Ācōrēra idjimaã zepeda jarasia:

–Egipto druadaa wārãdua, ātebΛrΛ m̄la jarabΛrΛ druade ʙedua. ³ ʙΛra drua āibemamĩna nama ʙedua. M̄ra ʙΛ ume ʙaya. M̄la ʙΛra carebaya: m̄la b̄a, ʙΛ warrarãa bida naλ druara diaya. Māwã m̄la ʙΛ zeza Abrahāλa

* **25:22** ¿Sāwāērã m̄ra jāwã m̄ga ʙΛ? Maλra hebreo bedede ebuada ʙΛēa. ΛcΛrΛmaarã jarra ʙΛa: “M̄ra jāwã baibΛrΛ, ¿cārē cārēã zocai ʙai?” Dewararãmaarã jarra ʙΛa: “M̄la ¿cārē cārēã naλ warrara jāwã iwidiisi?” † **25:25** Esaúra tr̄Λ jarabadaa Edoλ idjaba Seir. Hebreo bedede Edoλ tr̄Λba jarra ʙΛa “purea ʙΛ.” Seir tr̄Λba jarra ʙΛa “caraida ʙΛ.” Edoλba biara jarra ʙΛa Esaúdeba yōna puruda. Seirba biara jarra ʙΛa Esaúdeba yōpedadarã ējūāda. Genesi 36:9. ‡ **25:26** Jacobo tr̄Λba jarra ʙΛa “j̄rūgarrona.” Maλ awara cūrūgabariada aʙΛrΛ quĩrãca j̄guubarria. Genesi 27:36. § **25:30** Hebreo bedede Edoλ tr̄Λba jarra ʙΛa purea ʙΛada. * **26:1** Genesi 12:10.

wārāneba jaradara oya. ⁴ Māa ba warrarāra zocārā yōbiya bajāne chīdau zocārā panā quīrāca. Māa jūma naā druara baḏeba yōbaḏarāa diaya idjaba māa baḏeba yōbaḏaḏeba naā ējūāne bea purura jūma carebaya. ⁵ Māa māwā oya Abrahāba mā beḏeara jūma ījā oda bērā; māa obidada, māa jara baḏada, māa jaradiadada, mā ley sida idjia jūma ījā osia.–

⁶ Maā bērā Isara Guerar purude besia. ⁷ Maāne Guerarḏebemārāba Isaa dji quima Rebecaḏebemada iwidiḏidaa, idjira quīrāwārēā ba bērā. Maā carea Isara ne wayasia. Iduba crīcha besia mā quimaana aibaḏa, māra beḏisicada edadi carea. Maā carea ādjia iwidiḏiḏaḏe panubadjia: “Idjira mā djabawērāa.”

⁸ Isa mama dārā baḏe pilisteorā boro Abimeleba dajadaa acḏaḏaḏeba unusia Isaba idji quima Rebecara yāga nūmāda. ⁹ Maā bērā Abimeleba Isara trābipeḏa jarasia:

–Jāā wērāra wārāda ba quimaa. ĶCārē cārēā ba jarasi ba djabawērāda?–
Isaba panusia:

–Māa crīchasia bārāba māra beḏida mā quima edadi carea.–

¹⁰ Abimeleba jarasia:

–ĶCārē cārēā jāwā osi? Mā puruḏebemārā abaḏa ba quima ume cānabara, baabaḏa daia maā cadjiruara obicasia.–

¹¹ Maā bērā Abimeleba idji ēberārāa jarasia:

–Bariduaba Isada mīā sēibaḏa wa dji quimada mīā sēibaḏa, maā ēberāra beuḏa ba.–

¹² Maā druade Isara ne ūsia. Abari poade idjia waiḏa ewasia, Ācōrēba idjira ne jūmane careba baḏa bērā. ¹³ Māwā idjira bio bara besia. ¹⁴ Ovejada, pacada, nezocarā sida zocārā eroḏesia. Maā carea pilisteorāra idji ume biē panesiḏa. ¹⁵ Idji zeza Abrahā zocai baḏide Abrahā nezocarāba baido juebada uriada corocuasida. Baribaḏa pilisteorāra Isa ume biē panā bērā maā baido juebada uriara jūma egoroba ānācuasiḏa. ¹⁶ Maābe dji boro Abimeleba Isaa jarasia:

–Dai tāenabemada āyā wādua, bara dairā cāyābara dji dramaara bebaḏa bērā.–

¹⁷ Ara maāda Isara Guerar purude baḏada āyā wāsia. Guerar jewedeḏe jūpeḏa idji wua dera opeḏa mama besia. ¹⁸ Abrahā wadi zocai baḏide idjia baido juebada uriada mama corobicuasida.† Idji beuḏacarea pilisteorāba maā baido juebada uriara egoroba jūma ānācuasiḏa. Baribaḏa Isa mama baḏe zesiḏe waya corobicuapeḏa abari trāda ba cuasia dji zezaba naēna baḏada.

¹⁹ Ewari aba Isa nezocarāba dji jewedeḏe coro panasiḏa. Coro panane baido ātaa bogarā baḏa unusiḏa. ²⁰ Baribaḏa maā baido carea Guerarḏebema oveja wagabadada Isa oveja wagabada ume ijarasiḏa. Guerarḏebemārāba jarasiḏa:

–Naā baidora dairānea.–

Maā carea ijarapeḏada bērā Isaba baido juebada uriara trā baḏa Esec.‡
²¹ Māwānacarea Isā nezocarāba dewara baido juebada uriada corosiḏa. Baribaḏa maā carea biḏa ijarasiḏa. Maā baido juebada uriara trā baḏa Sitna.§

²² Maābe Isara mamabemada āyā baḏe wāsia. Mama dewara baido juebada uriada corosia. Maā baido carea ijaradaē basiā. Maāne Isaba jarasia:

–Arābaḏa Ācōrēba dadjirāra bia baḏa naāḏa ējūāne ne bara paneni carea.–

† 26:18 Genesi 21:25-31. ‡ 26:20 Hebreo beḏeade esec trāba jara ba: “Ijara panā.” § 26:21 Hebreo beḏeade Sitna trāba jara ba: “Dji quīrū panā.”

Māwā dji baido juebada uriara trā ḅasia Rehobo.*

²³ Mamaḅba Beersebádaa wāsia. ²⁴ Maḅ diamasi Ācōrēra Isama odjapeda nāwā jarasia:

Māra ḅa zeza Abrahaḅba ījā ḅada Ācōrēa. Ne wayarādua. Māra ḅa ume ḅaa. Māra ḅara nāwā careba ḅaya: ḅa warrarāra māa zocārā yōbiya mā nezoca Abrahaḅra carebayada ada bēra.

²⁵ Ācōrēda mama odjada bēra Isaba mōgarada ḅta pā buepeda idjia ewari iwidisia. Maḅbe idji wua dera osia mama dārā ḅai carea. Idjaba idji nezocarāba mama baido juebada uriada corosidaa.

Isaba Abimele ume bedea ḅada

²⁶ Ewari aba Guerar purudebema boro Abimelera Isamaa zesia. Abimelera zesia idji crīcha diabari Ahuzat ume, idji djōbadarā boro Picol ume bida.

²⁷ Maḅne Isaba Abimelea jarasia:

–Bārāba māra unu ama panana bēra, bārā tāēnabemada āyā jaretasidaa. Maḅda ¿cārē cārē māmaa ze panā?–

²⁸⁻²⁹ Maḅne ādjia panusidaa:

–Daiba unu panāa Ācōrēra ḅa ume ḅada. Maḅ carea daiba crīcha panāa ḅa ume necai panani carea bedeada ḅadida. Daiba ḅara necai wābisidaa idjaba ḅa ume ababe biada osidaa. Maḅ bēra wārāneba nāwā bedea ḅadia: daiba ḅa mā sēnaē panā quīrāca ḅaa bida daira mīā sēēda. Wārāda Ācōrēba ḅara bio careba ḅaa.–

³⁰ Maḅ carea Isaba ḅasrida ne cobada waibḅada opeḅa ādjirāra ne codrusidaa. ³¹ Nurēma pirabaridapeda wārāneba bedea ḅasidaa necai panani carea. Maḅbe Isaba ādjia bia wānaduada asia. Ādjirā bida bia ḅeduada adapeda wāsidaa.

³²⁻³³ Maḅmisa Isa nezocarāba egoro coro panane baidoda unusidaa. Ununapeda Isamaa jarade zesidaa. Idjia maḅga ewaride bedea ḅada carea maḅ baido juebada uriara trā ḅasia Sebá.† Maḅ carea mamabema purura wadibida Beersebá abadaa.

³⁴ Isa warra Esau cuarenta poa ḅaside Beerí cau Judida edasia. Maḅ awara edasia Eloḅ cau Basemá sida. Maḅ Judira, Basemá sida hitita wērārā basia.

³⁵ Maḅne ādji umena Isa ume Rebeca ume bida bia pananaca basia.

27

Isaba idji warrarā bia jara ḅada

¹ Isara drōāda ḅa bēra dauba unuca basia. Ewari aba idji warra nabema Esaúda trāpeda jarasia:

–jWarra!–

Esaúba panusia:

–¿Cārē, zeza?–

² Maḅne Isaba jarasia:

–Acādua, warra, māra drōāda ḅaa. Mā beui ewarira adua ḅaa. ³ Maḅ carea mā djuburia ḅa enedramada cha sida edapeda mēā wādua. ⁴ Ne beasira mā itea djuḅua mā awua cobari quīrāca. Maḅda cobisira māa ḅara bia jara ḅaya mā beui naēna.–

⁵ Isara idji warra Esau ume bedea ḅada Rebecaba ūrī basia. Maḅbe Esaúra mēā wāsia dji zezaa cobī carea. ⁶ Esaú wānacarea Rebecaba idji warra Jacoboa jarasia:

* **26:22** Hebreo bedeade Rehobo trāba jara ḅaa: “Ējūā baraa.” † **26:32-33** Hebreo bedeade Sebá trāba jara ḅaa: “Bedeā ḅapedada.” Genesi 21:30-31.

-Warra, m̄a ūr̄sia b̄a zezara b̄a djaba Esaú ume bedeā b̄ada. B̄a zezaba Esaúa n̄awā jarasia: ⁷ “Mēā ne beade wāpeda m̄a itea djudua. Maḷ djicora copeđa m̄a beui naēna b̄ada Ācōrē quīr̄pita bia jara b̄aya.”

⁸ Jālbe, warra, m̄a jarabaḷaḷada odua. ⁹ Dadjī animarā beamaa wāpeda chiwatu zaque boreguea pan̄ada umé enedua. Maḷbe m̄ra b̄a zeza itea ne djuya idjia awua cobari quīr̄ca. ¹⁰ Maḷda b̄a b̄a zezamaa edeya idjia comārēā. Māwā idjī beui naēna badr̄a bia jara b̄aya.-

¹¹ Maḷne Jacoboba dji papa Rebecaa jarasia:

-M̄a djaba Esaúra caraiḷa b̄a, maḷne m̄ra cara neē b̄a. ¹² M̄a zezaba m̄da tāib̄aḷa, cawaya m̄a idjira cūr̄uga b̄ada. Maḷda cawasira idjia m̄ra bia jara b̄aēa, āteb̄aḷa biē jara b̄aya.-

¹³ Maḷne dji papaba panusia:

-Māwā biē jara b̄asira m̄maab̄aḷa zeya. Warra, odua m̄a jara b̄a quīr̄ca. Chiwatu zaquera isabe jar̄ade wādua.-

¹⁴ Ara maḷda Jacobora wāpeda chiwatu zaquera enesia idjī papamaa. Enepeda idjī papaba djicoda osia Jacobo zezaba awua cobari quīr̄ca.

¹⁵ Maḷbe dji warra nabema Esaúba j̄bari dji biara b̄ada Rebecaba enesia. Esaúba maḷ j̄barira ādji dede erobasia. Maḷda Rebecaba Jacoboa j̄bisia.

¹⁶ Maḷ awara Jacobora cara neē b̄a b̄er̄a Rebecaba chiwatu zaque eda idjī j̄wade, ḷr̄am̄asidē biēa caracuasía. Māwā osia dji zezaba Esaúdr̄a cr̄īchamārēā. ¹⁷ Maḷbe djico warra djudada paḷ sida idjī warra Jacoboa diasia dji zezamaa edemārēā.

¹⁸ Idjī zezamaa wāpeda Jacoboba jarasia:

-¡Zeza!-

Isaba panusia:

-¿Cārē, warra? B̄ra ¿caida māwā b̄a?-

¹⁹ Maḷne Jacoboba idjī zezaa jarasia:

-M̄ra b̄a warra nabema Esaúa. M̄a osia b̄a jaraḷa quīr̄ca. Ata chūmepeḷa ne codua. Maḷbe m̄ra bia jara b̄adua.-

²⁰ Isaba dji warraa iwidiisia:

-M̄a warra, ¿sāwā j̄cua isabe ne beasi?-

Jacoboba panusia:

-B̄a ume b̄a Ācōrēba m̄a unubisia.-

²¹ Maḷne Isaba jarasia:

-Warra, m̄a caita zedua. M̄a idu tābidua b̄ra wār̄ada m̄a warra Esaú cawaya.-

²² Ara maḷda Jacobora dji zezaba tāmārēā caita wāsía. Maḷne Isaba jarasia:

-B̄a bedeāra Jacobo bedeāca b̄a, barib̄aḷa b̄a j̄wara Esaú j̄waca b̄a.-

²³⁻²⁴ Isaba Jacobora cawaē basía idjī j̄wara Esaú j̄wā quīr̄ca caraiḷa b̄a b̄er̄a. Isaba Jacobo bia jara b̄ab̄aḷaḷe wayacusa iwidiisia:

-¿B̄ra wār̄ada m̄a warra Esaúca?-

Jacoboba panusia:

-Māē, zeza. M̄ra Esaúa.-

²⁵ Maḷne dji zezaba jarasia:

-Warra, b̄a ne beāḷara diadua m̄a coi carea. Maḷbe m̄a b̄ra bia jara b̄aya.-

Ara maḷda Jacoboba diasia. Diadacarea Isaba cosía. Māwā b̄aḷe Jacoboba uva b̄a sida diasia. Maḷḷa sida Isaba dosía. ²⁶ Maḷbebar̄a Isaba jarasia:

-Jālbe warra, m̄a caita chūmepeḷa m̄a uridarrade isōdua.-

27 Ara maŕda Jacobora caita chũmepeda isõsia. Maŕne Jacoboba jŕ ʙasia Esaúba jŕbarida. Isaba maŕra ʔpeda crĩchasia wārāda Esaúda idji ume ʙada. Maŕ ʙērā idjia Jacobodr ʔ nāwā bia jara ʙasia.

Mŕ warrara tũāpa ʙʔa Ācõrēba bia zaubi ʙʔ ējũā quĩrāca.

28 Mŕa quĩrĩā ʙʔa Ācõrēba ʙʔ itea bajāneba cue zebi ʙaida ʙʔa ubʔrara bia zaumārēā.

Māwā ʙʔ trigora aduba zauya. ʙʔ uva sida bia zauya.

29 Mŕa quĩrĩā ʙʔa puruda zocārā ʙʔ jʔwaeda ʙeadida, druazabemada ʙʔ quĩrāpita wayaadeba chĩrāborode cobeadida.

Mŕa quĩrĩā ʙʔa ʙʔra ʙʔ djabarā boro baida, ʙʔ papa warrarāda ʙʔ quĩrāpita chĩrāborode cobeadida.

Mŕa quĩrĩā ʙʔa ʙʔ biē jarabʔdara biē ʙeadida idjaba ʙʔ bia jarabʔdara bia ʙeadida.

30 Isaba māwā bia jara ʙʔdacarea Jacobora idji zeza ume ʙadada ēdrasia. Ara ēdrʔʔrʔde idji djaba Esaúra mēā wā ʙadada jũesia. 31 Idjia ʙida djicoda warra osia. Maŕda dji zezamaa edepeda jarasia:

–Zeza, mŕra ne ʙasia. ʔta chũmepeda codua. Maŕbe mŕra bia jara ʙʔdua.–

32 Maŕne Isaba Esaúa jarasia:

–ʙʔra ʔcaida māwā ʙʔ?–

Esaúba panusia:

–Mŕra ʙʔ warra iwina Esaú.–

33 Isaba maŕ ũrĩʔrʔde dauperapeda ure nũmesia. Maŕne jarasia:

–Māeteara ʔcaida ʙʔ na ze ʙasi? Idjia ʙeadara mŕa diasia. Maŕda mŕa jũma cosia ʙʔ zei naēna. Mŕa idjira bia jara ʙasia. Maŕ ʙērā idjidr ʔ bia ʙaya.–

34 Esaúba dji zeza ʙedeā ũrĩside aʙeda bio sopuasia. Maŕne jĩā ʙʔba jĩgua jarasia:

–jZeza, mŕ sida bia jara ʙʔdua!–

35 Maŕne dji zezaba panusia:

–ʙʔ djababa mŕra cūrūgade ze ʙasia. Māwā mŕa ʙʔ bia jara ʙʔi ʙadara idjiabʔrʔ edasia.–

36 Maŕne Esaúba jarasia:

–jBārāba jŕā cūrūgabari Jacobora aride trŕ ʙʔsidaa!* jIdjia mŕra ʙarima umé cūrūgabʔrʔ! Mŕa warra iwinaba edaida ʙadara idjia edasia. Jŕlbe idi ʙʔa mŕ bia jara ʙʔi ʙadara idjia jārĩsia.–

Maŕne Esaúba wayacusa iwidiisia:

–jʙʔa mŕ sida poya bia jara ʙʔēca?–

37 Isaba panusia:

–Mŕa Jacobora ʙʔ boroda ʙasia. ʙʔ ēberārāra, ʙʔdeba yōʙba sida idji jʔwaeda ʙasia. Idjaba mŕa jara ʙasia idji trigora uva sida aduba zaumārēā. Maŕba, warra, mŕa ʙʔa ʔcārēda poya diai?–

38 Maŕne Esaúba dji zezaa bia iwidiisia:

–Zeza, ʙʔa ʔababe idjidr ʔ poya bia jara ʙʔica? jAy, zeza, mŕ sida bia jara ʙʔdua!–

Māwā jara ʙʔde Esaúra bio jĩā nũmasia.

39 Māwā ʙʔde dji zeza Isaba jarasia:

ʙʔra ējũā biadebemada, cue zebarimabemada jĩga ʙaya.

40 ʙʔra dewara ēberārā ume djō ʙaya, idjaba ʙʔ djaba jʔwaeda ʙaya. Baribʔrʔ ʙʔa jĩā o ama ʙebʔrʔde idji jʔwaeda ʙadada ēdrʔya.†

* 27:36 Hebreo bedeade Jacobo trŕra cūrūgabariada abʔrʔ quĩrāca jĩguabaria. Genesi 25:26. † 27:40 Dārāʔrʔde Esaú puru Edoŕba Jacobo puru Israelera igarasia. 1 Reye 11:14-25; 2 Reye 8:20.

Rebecaba Jacoboa mĩrũ wāduaada ada

⁴¹ Ādji zeza Isaba Jacoboda bia jara b̄ada b̄ērā Esaúba Jacobora bio quĩrāma besia. Mañ carea nāwā crīchasia: “Mā zeza beudacarea māa sopua ewarida wagaya. Mañbeb̄ar̄a mā djaba Jacobora beaya.”

⁴² Esaúba oi crīcha b̄ara dji papa Rebecaba cawasia. Mañ carea idji warra tēbema Jacobora tr̄peda jarasia:

–Ūr̄idua, b̄aa oda carea b̄a djaba Esaúba b̄ara bea quĩr̄ā b̄aa. ⁴³⁻⁴⁵ Idjia b̄ada beaib̄ar̄a, idji sida beadida pan̄aa. Māwāra māa abari ewaride b̄ārā umena aduaya. Mañ carea, warra, māa jarab̄ar̄ada ĩjā odua. Isabe Harañ purudaa mĩrũ wādua mā djaba Labaāmaa. Jāma idji ume dārā badua aba b̄a djaba quĩr̄ubi jōb̄ar̄adaa. B̄aa odada idjia quĩr̄adoasira māa b̄aa beedeada diabueya waya zemārēā.–

⁴⁶ Jacobo wāi naēna Rebecaba dji quima Isaa jarasia:

–Māra sē b̄aa Esaú quima hititarā carea. Jacobo bida nañ druadebema hitita wērāda edaib̄ar̄a, biara b̄aa māra beuida.–

28

¹ Mañ b̄ērā Isaba Jacobora tr̄peda bia jara b̄asia. Idjaba nāwā jarasia:

–Canaaānebema wērāda edarādua. ² Padan-Arañ druadaa wādua b̄a zezadrōā Betuelmaa. Mama b̄a djabadrōā Labaā caurānebemada aba edadua.

³ Ācōrē ne jūma poya o b̄aba b̄ara careba baya warra zocārā unumārēā. Māwā b̄adeba puruda zocārā yōnia. ⁴ Idjaba Ācōrēba Abrahaā diai jarada ējūāda idjia b̄aa, b̄adeba yōb̄adarāa bida diaya.* Māwā nañ ējūāra bārāne baya, b̄ara nawena nama āibema quĩr̄āca b̄amīna.–

⁵ Māwā Isaba Jacobora wābisia Padan-Arañ druadaa. Mañbe Jacobora wāsia idji djabadrōā Labaā dedaa. Mañ Labaāra Betuel warra basía. Betuelera arameo basía. Labaāra Rebeca djaba basía. Rebecara Jacobo idjaba Esaú papa basía.

Esaúba dewara quima edada

⁶ Jacobo wāi naēna idji zeza Isaba idjira bia jara b̄apeda jarasia Canaaānebema wērāda edarāmārēā. Āteb̄ar̄a wābisia Padan-Arañ druadebema wērāda edamārēā. Esaúba mañḡar̄a jūma unu basia. ⁷ Mañ awara unu basia Jacoboba idji zeza bedea, idji papa bedea sida ĩjā opeda Padan-Arañ druadaa wāsida. ⁸ Mañḡadeba Esaúba cawasia idji zezaba Canaaānebema wērārāra quĩr̄ācada. ⁹ Mañ carea Esaúra wāsia Abrahaā warra Ismaelmaa. Ismaelera Esaú djabadrōā basía. Mañne Esaúba Ismael cau Majalada edasia. Majalara Nebayo djabawērā basía. Esaúba dewara quimarā pe erobāde mañ wērā sida edasia.

Jacoboba Betelde cāimocarāda

¹⁰ Mañne Jacobora Beersebādeba Harañ purudaa wāsia. ¹¹ Wāb̄ar̄ade ota queusia. Mama mōgarada cob̄asia idji borocaui carea. Mañbe egode tabepeda cāisia. ¹² Cāi b̄ade cāimocarāde unusia dume drasoga b̄ada chū nūm̄ada. Mañ dumera duḁal̄ba bajānaa tēū nūmasia. Mañne Jacoboba unusia Ācōrē bajānebema nezocarāda dumene ātaa wā duan̄ada idjaba edaa ze duan̄ada. ¹³ Idjaba unusia Ācōrēda dume borode nūm̄ada. Māwā b̄ade Ācōrēba jarasia:

–Māra b̄a zezadrōā Abrahaā Ācōrēa, b̄a zeza Isa Ācōrēa. B̄a cāi b̄a ējūāra māa b̄aa, b̄a warrarāa bida diaya. ¹⁴ B̄a warrarāra zocārā yōnia egoro pora

* 28:4 Genesi 17:4-8.

quĩrãca. Ādjirãra wãbãrãdia ãmãdau odjabariare, ãmãdau bæbãriare, jãwa araare, jãwa acãare bida. Idjaba bãdeba, bãdeba yõbãrãdeba bida mã jũma naã ãjũãne bea purura carebaya. ¹⁵ Mãra bã ume bãa. Mãra bãra wagaya bã wãbãrãza, idjaba mãra bãra naã ãjũãnaa waya eneya. Bãra igaraẽa, ãtebãrã wãrãda mãra jara bãdada jũma bã itea oya.-

¹⁶ Mãne Jacobora cãĩ baðada ãrãmapeda nãwã crĩchasia: “Wãrãda Ācõrẽra nama bãa, baribãrã mãra adua bãsia.” ¹⁷ Ne wayaadeba jarasia: “jNama bio minijĩchia bãa! Ācõrẽ dera nama bãa, idjaba bajãnaa wãbada o sida nama bãa.”

¹⁸ Nurẽma diapededa Jacobora pirãbaripeda borocau erobada mõgarara ãta nũmasia sãyãda bamãrẽã. Mãl mõgara ãrã nedragada weasia Ācõrẽra mama bã bẽã. ¹⁹⁻²² Mama Jacoboba wãrãneba nãwã jarasia:

-Ācõrẽda mã ume wãibãrã, mã wãbãrãma wagãibãrã, ne coi carea diaibãrã, cacuaðe jãbarida diaibãrã, idjaba mã zezamaa waya jẽda eneibãrã, mãra idjidrã jã baya. Mãl carea naã mõgara sãyã baðara Ācõrẽ de baya.-

Mãwã dji mama bã puru Luz abadara Jacoboba trã bãsia Betel.† Idjaba Jacoboba Ācõrẽra jarasia:

-Bãa mãa die diabãrãza mãra bãa abã dia baya.-

29

Jacobo idji djabadrõãma jũẽna

¹ Mãwãnacarea Jacobora nocodaa wãsia. Wãne ãmãdau odjabariarebema ëberãrã druade jũẽne wãsia. ² Mama baido juebada uria corodada unusia. Mãã caita ovejada zocãrã panusidaa. Mãl ovejara ãdji djibarirã õbea panã caita awara awara ãnãũ duanasidaa. Djibarirãba mãl baidora ãdji ovejaa jue diabadjidaa. Dji baido juebada uria ãrã mõgara wãibãada cobãsia. ³ Ewariza oveja jũma enepedaðacarea dji oveja wagabadaba mãl mõgarara ãyã bãbadjidaa ãdji ovejaa baido jue diadi carea. Jue diapedaðacarea wayacuaa mõgarara dji uria ãrã cobãbadjidaa. ⁴ Mãne Jacoboba dji oveja wagabadaa iwidiãsia:

-Djabarã, ãbãrãra sãmabema?-

Ādjia panusidaa:

-Daira Haraã purudebema.-

⁵ Jacoboba iwidiãsia:

-ãBãrãba Naco warra Labãra unubada?-

Ādjia panusidaa:

-Mãẽ, daiba unubada.-

⁶ Jacoboba waya iwidiãsia:

-ãIdjira bia bãca?-

Ādjia panusidaa:

-Idjira bia bãa. Acãdua, jari urua dji cau Raquelda. Idji zeza ovejada pe enebãrã.-

⁷ Mãne Jacoboba jarasia:

-Acãðadua, waði ãsa nũmã bẽrã animarãra cãine edediẽ panãa. Ovejara baido dobigaðepeda waya põãjãrã cobide edeðadua.-

⁸ Ādjirãba panusidaa:

† 28:19-22 Hebreo bedeaðe Betel trãba jara bãa “Ācõrẽ de.”

–Wadibida poya baido dobidaæa. Daiba jãbadaa jũmarãba ãdji ovejara enenamãrëã. Maãbeba᳚᳚ mōgara baido juebada uria ᳚᳚ co᳚ara äyã ᳚᳚badaa ovejara baido dobiga᳚i carea.–

⁹ Jacobo ãdjirã ume bedea ᳚᳚de Raquelba idji zeza ovejara pe enesia. Idjira dji oveja wagabari basía. ¹⁰ Raquel zeza Laba᳚ra Jacobo papa Rebeca ume dji djaba basía. Jacoboba Raquel, Laba᳚ oveja sida unusi᳚e baido juebada uriamaa wãpe᳚a dji mōgara uria ᳚᳚ co᳚ara äyã ᳚᳚asia. Äyã ᳚᳚pe᳚a idji djabadrõã Laba᳚ ovejara baido dobigasía. ¹¹ Ma᳚ne Jacobora ᳚᳚sridasia idji papa eberãrãma jũena bërã. Ma᳚ carea Raquel uridarrade isõpe᳚a jĩasia. ¹² Ma᳚be Jacoboba jarasia:

–M᳚ra ᳚᳚ zeza Laba᳚ tẽãbeaa. M᳚ papa Rebecara ᳚᳚ apiria.–

Ara ma᳚da Raquelera diguidaa pira wãsia idji zeza jaradẽ. ¹³ Laba᳚ba ma᳚ ũ᳚᳚pe᳚a pira wãsia idji djabawërã warra Jacobo audiabari᳚e. Jacobo ᳚᳚maa wãpe᳚a ojũẽ edape᳚a uridarrade isõsia. Ma᳚be diguidaa edesia. Diguida jũenape᳚a Jacoboba Laba᳚a idji säwãnanebemada jũma nẽba᳚᳚asia. ¹⁴ Ma᳚ne Laba᳚ba Jacoboa jarasia:

–Wãrãda ᳚᳚ra m᳚ eberãrã.–

Mãwãnacarea Jacobora Laba᳚ ume je᳚eco aba ᳚esia.

Jacoboba Laba᳚ caurã eda᳚a

¹⁵ Je᳚eco aba ba᳚acarea Laba᳚ba Jacoboa jarasia:

–᳚᳚ra m᳚ tẽãbeamĩna m᳚ itea bari trajaiẽ ᳚᳚a. M᳚a jaradua jũmasãwã diaida ᳚᳚da ᳚᳚ trajubari.–

¹⁶ Laba᳚ba cauda ume erobasia. Dji nabema trãda Lea basía. Raquelera dji tẽãbema basía. ¹⁷ Leara mãcua quĩrãwãrẽãé basía.* Bariba᳚᳚ Raquelera bio quĩrãwãrẽã basía. ¹⁸ Ma᳚ne Jacoboba Raquel᳚da bio quĩrã basía. Ma᳚ carea Laba᳚a jarasia:

–᳚᳚ cau tẽãbema Raquel edai carea m᳚ra siete poa ᳚᳚ itea bari traja ᳚aya.–

¹⁹ Ma᳚ne Laba᳚ba panusia:

–Biara ᳚᳚a m᳚ caura ᳚᳚a diaida dewara eberãa diai cãyãbara. Mãẽteara m᳚ itea bari traja bedua.–

²⁰ Ara ma᳚da Jacobora Raquel edai carea Laba᳚ itea siete poa bari trajasia. Jacoboba Raquelera bio quĩrã ᳚᳚ bërã idjimaarã ma᳚ siete poara dãrãé basía.

²¹ Siete poa ba᳚acarea Jacoboba Laba᳚a jarasia:

–Dadjia ᳚᳚pe᳚ada ewarira jũena bërã ᳚᳚ caura diadua m᳚ quima bamãrẽã.–

²² Ara ma᳚da Laba᳚ba mamabemarãra jũma trãbigasia dji cau quima edaba᳚᳚ ᳚᳚sridada oi carea. ²³⁻²⁴ Bariba᳚᳚ diamasi ma᳚ ᳚᳚srida o panasidade Laba᳚ba idji cau nabema Leada Jacoboa diasía. Idjaba idji nezocawërã Zilpa abadada Leaa diasía nezoca bara bamãrẽã. Ma᳚ne Jacoboba Leada mãwã ᳚᳚da adua basía, diamasi nũma bërã. Ara ma᳚da Jacobora Lea ume cãisia.

²⁵ Nurẽma Jacoboba unusia Leadra idji ca᳚ade ᳚᳚da. Ma᳚ carea Laba᳚maa wãpe᳚a jarasia:

–¿Cãrẽ cãrẽã ᳚᳚a m᳚ra jãwã osi? ¿M᳚ra Raquel carea ᳚᳚ itea bari trajae basica? ¿Cãrẽ cãrẽã m᳚ra cũrũgasi?–

²⁶ Ma᳚ne Laba᳚ba panusia:

–Nama dai druade dji nabemadra na quima diabadaa. ²⁷ Lea edaba᳚᳚ ᳚᳚sridara domia aba odua. Mãwãnacarea mãa dewarabema sida diaya bariba᳚᳚ ᳚᳚ra wayacusa siete poa idji carea m᳚ itea bari trajaida ᳚᳚a.–

* **29:17** Leara mãcua quĩrãwãrẽãé basía. Hebreo bedea᳚e bá ᳚᳚a: “Lea daura ᳚᳚aé basía.” Bariba᳚᳚ ma᳚ba jara ᳚᳚ra ebuda ᳚᳚ã.

²⁸ Jacoboba bia ɓaɓaɓa asia. Maɓ bēŕā ɓaɓŕidara domia aɓa osia. Maɓbe Labaɓba idji cau Raquelera Jacoboa diasia dji quima bamārēā. ²⁹ Labaɓba idji nezocawērā Bilha abadada idji cau Raquelea diasia nezoca bara bamārēā. ³⁰ Ara maɓda Jacobora Raquel ume cāisia idjaba idjira Lea cāyābara quīrāra erobesia. Maɓbe Jacobora wadi siete poa bari traja ɓesia Labaɓ itea.

Jacoboba warrarā ununa

³¹ Maɓne Ācōrēba unusia Jacoboba Leara quīrīāé ɓaɓda. Maɓ carea Ācōrēba Leaa warrarāda diasia, baribɓɓɓ Raquelera warra toca ɓasia. ³² Leara ɓiogoɓa ɓepeda umaquīrā warrada tosia. Maɓne crīchasia: “Mā mīga ɓara Ācōrēba acasia. Idibɓɓɓ mā quimaba māra biara quīrīaya.” Māwā dji warrara trɓ ɓasia Rubeɓ.†

³³ Leara wayacusa ɓiogoɓa ɓepeda umaquīrā warrada tosia. Maɓne crīchasia: “Ācōrēba mɓa naɓ warra sida diasia mā quimaba mā quīrīāé ɓa ūrīna bēŕā.” Māwā dji warrara trɓ ɓasia Simeoɓ.‡

³⁴ Wayacusa ɓiogoɓa ɓepeda umaquīrā warrada tosia. Maɓne crīchasia: “Idibɓɓɓ mā quimara mā ume ābaa ɓaya, māa idji warrada ūbea toɓɓɓ bēŕā.” Māwā dji warrara trɓ ɓasia Levi.§

³⁵ Wayacusa ɓiogoɓa ɓepeda umaquīrā warrada tosia. Maɓne crīchasia: “Naɓne māa Ācōrēba bia bedeaya.” Māwā dji warrara trɓ ɓasia Juda.*
Maɓare Leara dārāsia warra toé ɓaɓda.

30

¹ Raquelera warra toca bēŕā idji djabawērā Lea ume sode bié ɓesia. Maɓ carea Raquelba Jacoboa jarasia:

–Māra warra quīrīā ɓaa. Warrada unuēɓɓɓ, biara ɓaa māra beuida.–

² Maɓ carea Jacobora Raquel ume quīrūpeda jarasia:

–ɓMāwāra māda Ācōrēca? Idjiabɓɓɓ ɓara warra idu unubié ɓaa.–

³ Maɓbe Raquelba jarasia:

–Mā nezocawērā Bilhada ɓaa. Idji ume cāidua. Idjia warrada toibɓɓɓ, mā warrara māre ɓaya. Māwā māra Bilhadēba warra erobaya.–

⁴ Ara maɓda Raquelba idji nezocawērā Bilhara Jacoboa quima quīrāca diasia. Maɓbe Jacobora Bilha ume cāisia. ⁵ Bilhara ɓiogoɓa ɓepeda umaquīrā warrada tosia. ⁶ Maɓne Raquelba jarasia: “Māa iwididara Ācōrēba ūrīsia. Idjia māa warra diadaba cawabi ɓaa māa jipa osida.” Māwā dji warrara trɓ ɓasia Daɓ.*

⁷ Māwānacarea Raquel nezocawērā Bilhara wayacusa ɓiogoɓa ɓepeda umaquīrā warrada Jacoboa to diasia. ⁸ Raquelba jarasia: “Mā djabawērā ume bio djō ɓaɓde māa poyasia.” Māwā dji warrara trɓ ɓasia Neptali.†

⁹ Maɓ ewaride Leaba crīchasia waa warrara toēda. Maɓ carea idji nezocawērā Zilpada Jacoboa quima quīrāca diasia. ¹⁰ Māwā Zilpada umaquīrā warrada Jacoboa to diasia. ¹¹ Maɓne Leaba jarasia: “Māra boro biasia.” Māwā dji warrara trɓ ɓasia Ga.‡

† 29:32 Hebreo bedede Rubeɓ trɓba jara ɓaa: “Acɓɓɓ warrada jāwā quiru.” ‡ 29:33 Hebreo bedede Simeoɓ trɓba jara ɓaa: “Ūrīna.” § 29:34 Hebreo bedede Levi trɓba jara ɓaa: “Ābaa baida.”

* 29:35 Hebreo bedede Juda trɓba jara ɓaa: “Bia bedaida.” * 30:6 Hebreo bedede Daɓ trɓba jara ɓaa: “Cawabisia jipa odada.” † 30:8 Hebreo bedede Neptali trɓba jara ɓaa: “Djō ɓa.” ‡ 30:11 Hebreo bedede Ga trɓba jara ɓaa: “Boro biasia.”

12 Māwānacarea Lea nezocawērā Zilpaba wayacusa umaquīrā warrada Jacoboa to diasia. 13 Maāne Leaba jarasia: “Māra bio ḅasrida ḅaa. Idibara wērārāba jaradīa māra ḅasrida ḅada.” Māwā dji warrara trā ḅasia Aser. §

14 Trigo ewabada ewaride Jacobo warra iwina Rubeāra trigo udamaa wāsia. Mama unusia mandragojōda.* Maāra Rubeāba ḅa edapeḅa idji papa Lea itea edesia. Lea djabawērā Raquelba maā unupeḅa Leaa jarasia:

–Mā quīrā djaburia ḅa warraba mandragojō enenanebemada māa diadua.–

15 Maāne Leaba jarasia:

–ȷa bia ḅāḅca ḅaa mā quima jārīnada? Maā awara ȷba mā warra mandragojō sīda jārīca?–

Raquelba panusia:

–ḅa warra mandragojōda māa diasira nane diamasi Jacobora ḅa ume cāiya.–

Raquelba jaradara Leaba bia ūrīsia. 16 Maā bērā Jacobo quewara idji ējūāneba jūḅaraḅde Leara idji audiabaride wāsia. Maābe jarasia:

–Nane diamasi bara mā ume cāiya mā warra mandragojōra Raquelea diadabari.–

Maā diamasi Jacobora idji ume cāisia. 17 Leaba iwidiḅara Ācōrēba ūrīsia. Māwā Leara waya ḅioḅoa ḅepeḅa umaquīrā warrada tosia. Maā warrara idjia juesuma toḅa basia. 18 Maāne Leaba jarasia: “Mā nezocawērāda mā quimaa diadabari Ācōrēba māa nebiada diasia.” Māwā dji warrara trā ḅasia Isacar. †

19 Māwānacarea Leara wayacusa ḅioḅoa ḅepeḅa umaquīrā warrada Jacoboa to diasia. Maā warrara idjia sei toḅa basia. 20 Leaba jarasia: “Ācōrēba māa nebiada diasia. Mā sei umaquīrā warra toḅa bērā mā quimaba māra bia unuya.” Māwā dji warrara trā ḅasia Zabuloā. ‡

21 Māwānacarea wērācauda tosia. Idjira trā ḅasia Dina.

22 Maāne Ācōrēba Raquelera quīrādoāḅ basia. Raquelba iwidiḅara idjia ūrīna bērā warrada idu unubisia. 23 Maā warra toside Raquelba jarasia: “Mā warra toca carea pera ḅadara Ācōrēba āyā ḅasia. 24 Mā quīrīā ḅaa Ācōrēba warrada dewara diaida.” Māwā dji warrara trā ḅasia Jose. §

Jacobo Labaā ume dji cūrūḅapeḅada

25 Jose toḅacarea ewari aba Jacoboba dji zāwārē Labaā nāwā jarasia:

–Māra mā druadaa idu wābidua. 26 Mā quimarāda, mā warrarā sīda idu edebidua. Mā quimarā carea ḅa itea bari traja basia. Maā bērā māra idu wābidua. ḅaa cawa ḅaa māra ḅa itea bio trajasida.–

27 Baribara Labaāba jarasia:

–Mā quīrā djaburia mā ume ḅedua. Mā quīrācuita acā ḅāḅeba cawa ḅaa Ācōrēba māra ḅāḅeba careba ḅada.* 28 Mā jaradua ḅa traja ḅabari jūmasāwā quīrīā ḅada. Ara mā quīrāca māa diaya.–

29 Jacoboba jarasia:

§ 30:13 Hebreo bedeade Aser trāba jara ḅaa: “ḅasrida ḅa.” * 30:14 Maā druade crīchabadjīdaa wērāba mandragojōda jōibara warra toida. † 30:18 Hebreo bedeade Isacar trāba jara ḅaa: “Ne odabari nebia diai.” ‡ 30:20 Hebreo bedeade Zabuloā trāba jara ḅaa “nebia diada” idjaba “bia unui.” § 30:24 Hebreo bedeade Jose trāba jara ḅaa “āyā ḅaya” idjaba “dewara diaya.” * 30:27 Quīrācuita acā ḅāḅeba. Hebreo bedeade maāba idjaba jara ḅaa “daubaribaraḅde.”

-Baa cawa baa m̄ra b̄ itea s̄wā bia traja b̄ada idjaba b̄ animarā quedeara s̄wā panada. ³⁰ M̄l zeī naēna baa zocārāēbe erobasia. Barib̄aga m̄l jūēnacarea zocārā yōsia Ācōrēba b̄ara careba b̄a b̄ērā. Idiba ātaa m̄ra m̄dji warrarā itea traja quīrā baa.-

³¹⁻³² Maāne Labaāba iwīdisia:

-z̄ba waya nama traja bei carea paratada jūmasāwā iwīdi b̄a?-

Jacoboba panusia:

-Māa paratara iwīdiē b̄aa. Māa b̄a ovejara wayacusa waga beya māa jarab̄agada ījāib̄aga: nane m̄ra b̄a ovejamaa, chiwatumaa bida wāpeda dji gorogoroa quedeada, dji bagabaga quedeada, oveja zaque pāima quedea sida awara b̄aya.† Jūma māwā beara māa edaya nama traja bei carea. ³³ M̄l animarā baa ac̄ade zeb̄agade ababe chiwatu bagabaga beada, gorogoroa beada, idjaba oveja pāima beada unuib̄aga cawaya māa aride o b̄ada. Barib̄aga māwā beaēda m̄l animarā tāēna unuib̄aga, ebuda b̄aya māa b̄areda dr̄asida.-

³⁴ Labaāba jarasia:

-Bia b̄aa, odua b̄aa jara b̄a quīrāca.-

³⁵ Barib̄aga ara maā ewarīde Jacoboba oveja, chiwatu sida awara b̄ade wāi naēna Labaāba chiwatu dji umaquīrā bagabaga beara, gorogoroa beara, chiwatu wērārā bagabaga beara, jījījīā beara, todotodoa beara idjaba oveja pāima bea sida chupea āyā b̄asia. Maāga animarāra Jacoboba edaida badamīna Labaāba idji warrarāa diasia ara idji itea waga damārēa.

³⁶ Maābe ādjirāba Jacobo b̄amaaba āyā ewari ūbea edesidaa. Maāne Jacoboba waabema animarā idji edaiē b̄ada arima waga b̄esia.

³⁷ Maābe Jacoboba animarā idji itea edai carea nāwā osia: bacuru j̄awate onoda b̄a tu edasia. Álamoda, almendroda, castaño sida b̄a tu edasia. Maāra erruerra jodacuasía. ³⁸ Maābe bacuru erruerra jodacuadara dji animarā baido dobadama b̄acuasía. Mama animarāra warra obadjidaa.

³⁹ Ādjia maā bacuru quīrāpita warra osidara, bagabaga, jījījīā bea sida tocuabadjidaa. ⁴⁰ Maāga animarā quedeara Jacoboba awara b̄a wāsía. Maā awara oveja warra o panane Jacoboba dji oveja wērāa Labaā animarā patrupatrua beada, pāima bea sida ac̄abibadjia. Maā ovejaba patrupatrua quedeada, pāima bea sida toside b̄ērā Jacoboba awara b̄a wāsía ara idji itea. Labaā animarā ume ābaa b̄aē basía.

⁴¹ Maā awara animarā boregueara beara warra ob̄adaza Jacoboba bacuru jodacuadara ādji baido dobadama b̄abadjia maā bacuru ununamārēa. Māwā dji boreguea beaba patrupatrua beada, bagabaga beada jījījīā bea sida tocuabadjidaa. ⁴² Barib̄aga animarā caya quedea mamaa zeb̄adade Jacoboba bacurura b̄aca basía. Maā b̄ērā animarā caya quedeara Labaā itea b̄esia, barib̄aga dji boreguea beara Jacobo itea b̄esia. ⁴³ Māwā Jacobora ne barasia. Ovejada, chiwatuda, nezoca umaquīrāda, nezoca wērāda, cameyoda, burro sida zocārā erobesia.

31

Jacobo idji druadaa mīrū wāna

¹ Maā ewarīde Labaā warrarāba Jacoboda nāwā biē jara panasidaa:

-Jacoboba jūma dai zezadēda edapeda bio ne bara b̄esia.-

Māwā jara panada Jacoboba cawasia. ² Maā awara unubadjia Labaāra idji ume naārā bia bada quīrāca b̄aēda. ³ Māwā b̄ade Ācōrēba Jacoboa jarasia:

† 30:31-32 Hebreo bedede maā versíclora ebuda b̄aēa.

–Wādua b_Λ djibarirā druadaa, b_Λ ēberārāmaa. Māra b_Λ ume baya.–

⁴ Maḵbe Jacoboba idji quimarā Raquelda, Lea sida trābisia idji oveja erob_Λmaa zedamārēā. ⁵ Ādji jūēpedadacarea Jacoboba jarasia:

–Mā unu b_Λa bārā zezara m_Λ ume naārā bēda quīrāca b_Λēda, barib_Λra m_Λ zezaba ijā b_Λ Ācōrēda m_Λ ume b_Λa. ⁶ Bārāba cawa pan_Λa māra bārā zeza itea bio trajasida. ⁷ Barib_Λra idjia māra cūrūgabadjia. Mā edaida b_Λra idjia b_Λrima zocārā quīrā awara obadjia. Wārāda idjia m_Λ ume biē o quīrā b_Λsia. Barib_Λra Ācōrēba idu māwā obiē basia. ⁸ Labaḵba m_Λ traja b_Λbari jūma dji animarā gorogoroa bēda edaida b_Λada asidē mamaḵba ḷtaa jūma ovejaba gorogoroa tobadjidāa. Idjaba dji patrupatrua bēda m_Λa edaida b_Λada asidē mamaḵba ḷtaa jūma ovejaba patrupatrua tobadjidāa. ⁹ Māwā Ācōrēba bārā zeza animarāra jārīsia m_Λā diai carea.

¹⁰ Maḵ ewaride unimarā dji wērārā pōnō beaside m_Λa cāimocarasia. Maḵ cāimocarade m_Λa unisia animarāra warra o bēda. Dji umaquīrāra ḷcaḷra gorogoroa beasia, ḷcaḷra patrupatrua beasia, idjaba ḷcaḷra bagabaga beasia.

¹¹ Māwā b_Λde Ācōrēba māra trāsia: * “¡Jacobob!” Mā panusia: “Nama b_Λa.”

¹²⁻¹³ Maḵne idjia jarasia: “Māra b_Λa Betelde ununa Ācōrēa.† Maḵ Betelde b_Λa mōgara ḷr_Λ nedraga weadama b_Λa wārāneba jarasia m_Λa b_Λada wagai_Λra, b_Λa m_Λdr_Λ ijā baida. Bio ac_Λdua animarāra warra o bēda. Dji umaquīrāra jūma gorogoroa beaa, patrupatrua beaa, idjaba bagabaga beaa. Māwā m_Λa b_Λra careba b_Λa Labaḵba b_Λra biē o b_Λ bērā. Jāḷbe piradr_Λpeda namaḵba b_Λ toda druadaa wādua.”–

¹⁴ Maḵne Raquelba Lea bida jarasidaa:

–Dai zezaba erob_Λdebemada daia ni cārē sida diaēa. ¹⁵ Āteb_Λra दौरa druā āibema quīrāca osia. Idjia दौरa nēdobuesia. Maḵ awara dai nēdobuedabari edadara jūma cobuesia. ¹⁶ Barib_Λra Ācōrēba dai zezadera jārīsia. Maḵgara wārāda dadjīda idjaba dadji warrārānea. Maḵ carea jūma Ācōrēba b_Λa jara b_Λ quīrāca odua.–

¹⁷⁻¹⁹ Maḵ ewaride Labaḵra idji oveja cara t_Λ b_Λada t_Λm_Λ basia. Maḵmisa Raquelera chupea idji zeza dede eda wāpeda dji zeza j_Λwaba oda ācōrēda dr_Λasia. Maḵbe Jacoboba idji warrārāra, idji quimarā sida cameyo ḷr_Λ chūmasia. Ara maḵda Canaaḷ druadaa wāsia idji zeza Isamaa. Jūma idjia Padan-Araḷ druadē edadara edesia. Dji animarā sida j_Λre edesia. ²⁰ Jacoboba idji wāinebemada Labaḵa jaraē basia. Māwā Jacoboba arameo Labaḵra cūrūgasia. ²¹ Jacobora jūma idjia erob_Λ bara mīrū wāsia. Wāb_Λraḷde Euprate do quīrārā chāsia. Maḵbe Gala eyaida b_Λ druadaa wāsia.

Labāba Jacobo ēpēna

²² Ewari ūbea badacarea Labaḵba cawasia Jacobora mīrū wāsida. ²³ Maḵ bērā Labaḵba idji ēberārā edapeda Jacobo caidu ēpē wāsia. Siete ewari ēpē wāb_Λraḷde Labaḵba Jacobora t_Λm_Λba unisia Gala eyaida b_Λ druadē. ²⁴⁻²⁵ Maḵne Labaḵra idji ēberārā sida ota cāisidaa. Maḵ dīamasi Ācōrēba arameo Labaḵa cāimocarade nāwā jarasia: “¡Labaḵ, ūrīdua! ¡Jacobob ume quīrū bedearādua!”

Nurēma Labaḵra idji ēberārā ume Gala druadē Jacobo b_Λma jūēnapeda ādji wua dera ocuasidaa. ²⁶ Maḵbe Labaḵba Jacobo jarasia:

–¿Cārē cārēā b_Λa māra cūrūgasi? B_Λa m_Λ caurāra namaa enesia djōbadarāba ādji poyapedadara jida edebada quīrāca. ¿Cārē cārēā jāwā osi? ²⁷ B_Λ wāira

* **31:11** Ācōrē. Hebreo bedeadē b_Λ b_Λa: “Ācōrē nezoca bajānebema.” † **31:12-13** Genesi 28:18-22.

m'á jaraē basía. ¿Cārē cārēã jãwã chupea wãsi? Baa jaradabara m'ãa b'asrida ewarida ocasia. Tr'ãbibã, t'õnõbã, arpa bida b'asridada ocasidaa. ²⁸ Ma' awara b'aa m'ã wiuzaquerãra, m'ã caurã sida idu isõbiē basía. Cr'icha neē b'ã quĩrãca b'aa osia. ²⁹ M'ãa b'ãrãra poya biē oida b'aa. M'ãwãmĩna idi diamasi b'ã zeza ume b'ã Æcõrēba m'ãa jarasia: "¡Jacoboo ume quĩrũ bedearãdua!" ³⁰ B'ãra waya b'ã zezamaa w'ã quĩrã b'ãb'ãrã, bia b'ãa. Barib'ãrã ¿cārē cārēã b'aa m'ã j'awaba o'ãa Æcõrēra dr'ãsi?-

³¹ Jacoboba panusia:

-M'ã wãira jaraē basía b'ãda waya b'ã b'ērã. M'ãa cr'ichasia b'aa b'ã caurãda j'ãrĩda. ³² M'ãa b'ã j'awaba o'ãa Æcõrēra dr'ãaē basía. Baridua nama b'ãba erob'ãb'ãrã, beuida b'ãa. Jũmarã quĩrãpita j'ãr'ãdua m'ãa b'ãreda erob'ã cawaya. M'ãa erob'ãb'ãrã, edadua.-

Jacoboba adua basía Laba'ã j'awaba o'ãa Æcõrēra Raquelba dr'ãa erob'ãda.

³³ Ara ma'ãda Laba'ãba Jacobo wua dede e'ãa j'ãr'ãde wãsia. Ma'ãare nezocawērãrã wua dede e'ãa j'ãr'ãde wãsia. Lea wua dede bida j'ãr'ãde wãsia. M'ãwãmĩna idji j'awaba o'ãa Æcõrēra unuē basía. Ma'ã b'ērã Lea wua dedeba ēdr'ãpeda Raquel wua dedea wãsia. ³⁴ Barib'ãrã e'ãa wãi naēna Laba'ã j'awaba o'ãa Æcõrēra Raquelba cameyo ãr'ã chũmebada edrecare m'ērãsia. Ma'ãbe ma'ãga ãr'ã chũmesia. Laba'ãba jũma dji dejãne j'ãr'ãdamĩna unuē basía. ³⁵ Ma'ãne Raquelba jarasia:

-Zeza, quĩrãrãdua m'ãra b'ã quĩrãpita poya piradr'ãē b'ērã. M'ãra jedeco unu b'ãa.-

Lab'a'ãba idji j'awaba o'ãa Æcõrēra unuē badamĩna wadi j'ãr'ã basía. ³⁶ Ma'ã carea Jacobora quĩrãpeda jarasia:

-¿Cārē cadjiruada o'ãa b'ērã b'ãa m'ãra jãcua ēpē b'ã? ³⁷ B'aa m'ã netatara abeda jũma ware ac'asia. Dai dede ¿b'ãreda unusica? M'ãa dr'ãadada unusib'ãrã, jũmarãa ebuda ac'ãbidua. M'ãwã Ædjirãba poya cawa jaradãa dadji umébemarã caida jipa b'ãda.

³⁸ M'ãra veinte poa b'ã itea traja basía. Ma'ãne b'ã ovejara, b'ã chiwatu sida warra ãrad'ãgadaca basía. M'ãa b'ã oveja umaquĩrãda coida badamĩna ni aba bida coē basía. ³⁹ Animarã cadr'ãbaba b'ã animarãda beasira, m'ãa ma'ã animarã beudara b'ãmaa edeca basía cawabi carea. Áteb'ãrã ma'ãbari ara m'ãdji animarãnebema b'ãa aba diabadjia. Ma'ã awara ãsa wa diamasi bida b'ã animarãda dr'ãasidara b'ãa ma'ãbari m'ãreda j'ãda diabibadjia. ⁴⁰ Æsa m'ãra beseaba bia m'ãga babadjia. Diamasi j'ĩsuaba m'ãga b'ã b'ērã poya cãica basía.

⁴¹ Veinte poa m'ãra b'ã diguidã basía. B'ã cau umé pa'ã carea m'ãra catorce poa b'ã itea bari trajasia. B'ã animarã carea m'ãra sei poa bari trajasia, barib'ãrã m'ãa edaida b'ãra b'ãa b'ãrima zocãrã quĩrã awara obadjia.

⁴² Abraha'ã Æcõrēda, m'ã zeza Isaba waya b'ã Æcõrēda m'ã ume badaēbara, b'ã m'ãra ne neē wãbicasia. Barib'ãrã Æcõrēba m'ã bia m'ãga b'ãra, m'ã bio traja b'ã sida unusia. Ma'ã carea idi diamasi idjia b'ãra quēãsia.-

Lab'a'ãba Jacobo ume bedea b'ãda

⁴³ Ma'ã ũr'ãpeda Laba'ãba Jacobo jarasia:

-Na'ã wērãrãda m'ã caurãa, na'ã warrarãda m'ã wiuzaquerãa, za b'ãa ovejara m'ãrea. Za b'ãa unu b'ãra jũma m'ãrea. M'ãwãmĩna m'ã caurãra, Ædjia topedada warrarã sida ¿m'ãa sãwã oi? ⁴⁴ Jã'ãbe djõna amaaba dadjia bedeeda

† **31:39** Dji wagabariba adua b'ãde animarãra beuib'ãrã wa abaaba dr'ãadib'ãrã, idjia djibaria ma'ã animarã cacuabari diaiē basía. Exodo 22:10-13. § **31:43** ¿M'ãa sãwã oi? Ac'ãrãma'ãrã Laba'ãba iwidi b'ãa: "M'ãa ¿cārē cārēã biē ocasi?"

ba dia. Dadjji umérāba mōgarada boromea buedia dadjia bedea ba pedadara quīrāneba panani carea.–

Jacoboba maāra bia ba da asia. ⁴⁵ Maā carea mōgara waiba da edapeda āta nūmasia. ⁴⁶ Maābe Jacoboba idji ēberāra jarasia:

–Naā mōgara jīgabe mōgarada boromea buedia.–

Ara maāda jūmarāba mōgarara āba boromea buesidaa. Maābe maā mōgara boromea bue nūmama ne cosidaa. ⁴⁷⁻⁴⁸ Labaāba jarasia:

–Idi naā mōgara boromea bue nūmaba cawabi ba dadjira bedea ba sidada.–

Labaāba mōgara boromea bue nūmāra idji bedeade trā ba sia Jegar Sahaduta. Jacoboba idji bedeade trā ba sia Gala.*

⁴⁹⁻⁵⁰ Labaāba idjaba jarasia:

–Dadjira awara wābada mīna Ācōrēba dadjji umena a ba ya. Ba mā caurāda biē oibara wa mā caurā awara dewara wērāda edaibara, ēberā naā bedea ba pedada ūrīnada arima baēmīna Ācōrēba a ba ya.–

Māwā mōgara boromea bue nūmāra idjaba trā ba sia Mizpa.†

⁵¹ Idjaba Labaāba Jacoboa jarasia:

–Acādua za boromea nūma mōgarada, za mōgara āta nūma sida. Mā maāra dadjji ēsi ba bisia. ⁵² Naā mōgarara sēyāda ba ya. Naā mōgara au du bara mā ume djōne zecara ba idjaba mā sida ba ume djōne wācāra ba. ⁵³ Dadjidebema aba da naā mōgara au du djōne wāibara, Ācōrē ba zezadrōā Abrahā ume ba da idjaba mā zezadrōā Naco ume ba da cawa oya.‡ ¿Bia ba ca?–

Maāne Jacoboba idji zeza Isaba waya ba Ācōrē quīrāpita Labaā wārāneba jarasia “bia ba.” ⁵⁴ Māwāpeda Jacoboba Gala eyade animarāda Ācōrēba babue diasia. Maābe ēberāra trāsia ne codamārēā. Ne codapeda maā eyade cāsidāa.

⁵⁵ Nurēma diapedada Labaāra piradrāpeda dji wiuzāquerā, dji caurā sida isōsia. Māwāpeda ādjia bia wānaduāda apeda idji druādaa jēda wāsia.

32

Jacoboba Esau wayada

¹ Mamaaba Jacobora nocoda wāsia. Wābāra de Ācōrē nezocarā bajānebemada idjimaa zesidaa. ² Maāgarā unubāra de Jacoboba jarasia: “Ācōrē sordaorāda nama duana.” Maā carea mama trā ba sia Mahanaā.*

³ Mamaaba Jacoboba idji nezocarāda Seīr druādaa diabuesia idji djaba Esaūmaa. Seīr druara idjaba Edoā abadaa. ⁴ Idji nezocarā diabuei naēna Jacoboba jarasia:

–Mā djaba Esaū nāwā jarade wānadua: “Dai boro, ba nezoca Jacoboba nāwā jarabisia: mā wāna ewarideba āta māra dadjji djabadrōā Labaāma ba sia. ⁵ Mā pacada, burroda, ovejada, nezoca umaquīrārāda, nezoca wērārā sida erōba. Mā naā bedeara diabueba mā quīrā djuburia bara mā ume bia bamārēā.”–

* **31:47-48** Jegar Sahaduta trāba, Gala trā bida jara panā: “Bede ba pedada ebema boromea.”

† **31:49-50** Hebreo bedeade Mizpa trāba jara ba “acabari.” ‡ **31:53** Ācōrē ba zezadrōā Abrahā ume ba da idjaba mā zezadrōā Naco ume ba da cawa oya. Maā bedeara idjaba nāwā traducida ba:

“Ācōrē ba zezadrōā Abrahā ume ba da, mā zezadrōā Naco ume ba da bida cawa odia.” * **32:2** Hebreo bedeade Mahanaā trāba jara ba “puru ume.” Jacoboba māwā trā ba sia idji ēberāra, Ācōrē sordaorā sida mama panā bēra. Idjaba māwā trā ba sia mama idji ēberāra ēsadra awara ba da bēra. Maānebemada ba ba versiculo 7-10de.

Māwā jarapeda idji nezocarāra diabuesia. ⁶ Dji nezocarā Jacobomaa jēda zedapeda nāwā jarasidaa:

-Dairāra b_Λ djaba Esaúmaa wānapeda b_Λ bedeara jarasidaa. Ara nawena idjira b_Λmaa zeb_ΛΓ_ΛA. Ma_Λ awara idji ume ēberārāda cuatrociento zeb_ΛΓ_ΛA.-

⁷ Ma_Λ ūrib_ΛΓ_ΛAde Jacobora bio ne wayasia. Ma_Λba cawa crīchaē basia. Ma_Λ bēra idji ēberārāda ēsadra awara b_ΛASIA. Idji ovejada, pacada, cameyo sida ara ma_Λ quīrāca osia. ⁸ Nāwā crīcha basia: "Esaúda zepeda ababemada uraib_ΛΓ_ΛA, waabemada ēd_ΛΓ_Λdia." ⁹ Ma_Λbe Jacoboba Ācōrēa iwīdisia:

-M_Λ zezadrōā Abrahā_Λ Ācōrē, m_Λ zeza Isa Ācōrē, m_Λ Boro, b_ΛA m_ΛA jarasia: "Wādua b_Λ djibarirā druadaa. M_Λa b_Λra ne jūmane carebaya." ¹⁰ M_Λra ēberā biaē bēra b_ΛA m_Λra quīrā djuburiaiē b_ΛA. Barib_ΛΓ_ΛA b_ΛA m_Λra wārāda careba b_ΛA. Laba_Λmaa wāi carea na_Λ Jorda_Λ do chāsīde m_Λ j_Λwāde ababe bacuruda erobasia. Barib_ΛΓ_ΛA idira m_ΛA ēberārāra zocārā pe erob_Λ bēra daira puru umé pan_Λ quīrāca pan_ΛA. ¹¹⁻¹² M_Λa waya b_ΛA m_Λ djaba Esaúra zepeda m_Λda, m_Λ wērārāda, m_Λ warrarā sida quenaīda. B_ΛA jarasia m_Λra ne jūmane careba baida idjaba m_Λ warrarāra zocārā yōni bēra pusa īb_Λ quīrāca poya juachadaca baida. Wārāda māwā baib_ΛΓ_ΛA, m_Λ quīrā djuburia m_Λra ēd_ΛΓ_ΛA edadua m_Λ djaba Esaú j_Λwādebemada.-

¹³ Ma_Λ diamasi Jacobora mama cāisia. Nurēma idjia animarā erobādebemada j_ΛΓ_Λ pesia idji djaba Esaúa diai carea: ¹⁴ chiwatu wērāda dosciento, dji umaquīrāda veinte, oveja wērāda dosciento, dji umaquīrāda veinte, ¹⁵ cameyo wērā warra bara beada treinta, paca wērāda cuarenta, dji umaquīrāda die, burro wērāda veinte, idjaba dji umaquīrāda die. ¹⁶ Māwā opeda ma_Λ animarāra idji nezocarāra diasia. Ma_Λne ādjia jarasia:

-Bārāra m_Λ na wānadua. Chiwatura, ovejara, cameyora, paca sida awara awara pe ededadua.-

¹⁷ Ma_Λbe dji nocoare wāb_ΛΓ_ΛA nezocaa jarasia:

-M_Λ djaba Esaúba b_Λ unub_ΛΓ_ΛAde b_ΛA nāwā iwīdisicada: "¿B_Λra cai nezoca, sāmaa wā, na_Λ animarā edeb_ΛΓ_ΛAra caide?" ¹⁸ Māwā iwīdisira nāwā panudua: "M_Λ boro Esaú, na_ΛΓ_Λra b_Λ nezoca Jacoboba b_Λ itea diabueb_ΛΓ_ΛA. Idjira dai caidu zeb_ΛΓ_ΛA."-

¹⁹ Jacoboba waabema nezoca dji animarā edeb_Λdarāa jarasia:

-Esaú unub_ΛΓ_ΛAde abarida jara_ΛΓ_Λdua. ²⁰ Ma_Λ awara jara_ΛΓ_Λdua: "B_Λ nezoca Jacobora dairā caidu zeb_ΛΓ_ΛA."-

Jacoboba crīchasia: "M_Λa jāwā diabueb_ΛΓ_ΛAdeba Esaú quīrūbira tumabiya. Ma_Λbe dji unub_ΛΓ_ΛAde āibērā idjia m_Λra bia edaisicada." ²¹ Māwā Jacoboba Esaúa diaira na diabuesia barib_ΛΓ_ΛA ma_Λ diamasi waēi arima cāisia.

Jacobo bajānebema ume djōna

²² Ara ma_Λ diamasi Jacobora piradr_Λpeda idji quima umena, idji nezocawērā umena, idji once warrarā sida Jabó do Ichitade chābigasia. ²³ Ādjirā chābigapeda jūma idjia erob_Λ sida chābisia. ²⁴ Māwā Jacobora iduba b_Λesia. Ma_Λne ēberāda idji ume djōsia aba ģmādaud odjab_ΛΓ_ΛA. ²⁵ Djō pan_Λne ma_Λ ēberāba cawasia Jacobora poyaēda. Ma_Λ bēra Jacobo chīdede chīsia. Ma_Λba Jacobo chīdera āi dogosia. ²⁶ Ma_Λne dji ēberāba Jacoboa jarasia:

-M_Λra quenabaridua. Anadr_Λb_ΛΓ_ΛA.-

Jacoboba panusia:

-B_ΛA m_Λda bia jara b_Λēb_ΛΓ_ΛA, m_Λa quenabariēa.-

²⁷ Ma_Λbe dji ēberāba iwīdisia:

-¿B_Λra casa tr_Λbada?-

Jacoboba panusia:

-Māra Jacobo abadaa.-

²⁸ Maāne dji ēberāba jarasia:

-Waa bāra Jacobo adaēa. Namaaba ātaa bā trāra Israel adia, bāra Ācōrē ume, ēberārā ume bida djōna bēra.† Maāne bāa poyasia.-

²⁹ Maābe Jacoboba jarasia:

-Jāābe mā djuburia bā trāra jaradua.-

Dji ēberāba panusia:

-Ķcārē cārēā mā trāra iwidi bā? Mā trāra māā bāa jaraēa.-

Mama dji ēberāba Jacobora bia jara bāasia.‡ ³⁰ Maāne Jacoboba jarasia: "Mā dji dauba Ācōrē quīrādarrada ununamīna māra waēi zocai bāa." Māwā mama trā bāasia Penuel.§

³¹ Amādaud odjabarāde Jacobora maā Penueldeba wāsia. Baribarā idji chīdera āi wāna bēra pīāca bācaeda wāsia. ³² Bajānebemaba Jacobora chīdede chīna bēra idibema ewaride israelerāba chīdedebema quēgura codāca.

33

Jacobo Esaú ume ibiapedada

¹ Jacoboba unusia Esaúra idji cuatrociento ēberārā ume zebārāda. Maā carea Jacoboba idji warrārā ādjirā papa ume awara awara bāasia. ² Dji nezocawērārā umé panāda ādji warrārā ume nocoare bāasia. Ādjirāare Leada idji warrārā ume bāasia. Jirūare Raquelda idji warra Jose ume bāasia.

³ Maābe Jacobora ādjirā na wāsia. Idji djaba waya bādeba chīrāborode cobepeda barima siete egode bārru cobe eda wāsia aba idji djaba caita jūēbarādaa. ⁴ Baribarā Esaúra araa pira wāsia Jacobo audiabaride. Ojūepeda uridarrāde isōpeda ādji umena bāsrīdaba jīāsīdaa. ⁵ Māwā panāne Esaúba Jacobo wērārā, jūma idji warrārā sida unupeda iwīdisia:

-Za panāra Ķcai?-

Jacoboba panusia:

-Mā boro, naāgarāra mā warrārā, Ācōrēba idji biādeba māā diaēaa.-

⁶ Jacobo nezocawērārā ādji warrārā ume Esaúmaa wānapeda wayaadeba egode chīrāborode bārru copanesīdaa. ⁷ Maāre Leada idji warrārā sida wānapeda chīrāborode bārru copanesīdaa. Jirūare Joseda Raquel sida wānapeda chīrāborode bārru copanesīdaa.

⁸ Maābe Esaúba iwīdisia:

-Māa animarā cābana ota unucūadara bāa Ķcārē crīchaēba jāwā diabuesi?-

Jacoboba panusia:

-Mā boro, jāwā osia bāra mā ume bia bāmārēā.-

⁹ Esaúba jarasia:

-Crīcharādua, djaba, māa aduba ero bāa. Bādjīdera wagadua.-

¹⁰ Jacoboba jarasia:

-Māwāēa. Bāda mā ume bia bābarā, māā dia bāra edadua. Māmaarā bā unubārāra Ācōrē quīrādarrā unubārā quīrāca bāa, bāa māra bia edada bēra.

¹¹ Mā quīrā djuburia, bā itea enenara edadua. Ācōrēba māra bio careba bā bēra ne jūmada ero bāa.-

Jacoboba māra ara pichia jara bēsia aba Esaúba edabarādaa.

† 32:28 Hebreo bedēade Israel trāba jara bāra ebuda bāēa. Acaāmaarā jara bāa: "Ācōrēra djō bāa." Dewararāmaarā jara bāa: "Idjira Ācōrē ume djō bāa." ‡ 32:29 Bia jara bāasia. Maā bedēaba idjaba jara bāa: "Jarasia biā wāmārēā." § 32:30 Penuelera idjaba trā bāa Peniel. Umērāba jara panāa "Ācōrē quīrādarrā."

¹² Maλbe Esaúba jarasia:

-Wāna. Mλra bλ na nībaya.-

¹³ Jacoboba jarasia:

-Māwāéa, mλ boro. Bλa unu bλa mλ warrarāra wadi caibe quedēada, idjaba mλ ovejaba, mλ paca bida warra djiwidi todada erobeada. Isabe wānibarλλ jūmawāyā sēnia. Maλba abari ewaride mλ animarāra jūma quininia.

¹⁴ Maλ bērā, mλ boro, bλra mλ na wādua. Mλra pīāca caidu wāya mλ animarā, mλ warrarā nībabada quīrāca. Maλbe Seir druade bλ babarima dji ununia.-

¹⁵ Maλne Esaúba jarasia:

-Mλa ēberārā mλ ume zepedadada ameya bārā wagadamārēā.-

Jacoboba jarasia:

-Māwāéa, mλ boro. Bλra mλ ume bia beda bērā ζcārēda waa iwidi?-

¹⁶ Ara maλ ewaride Esaúra Seir druadaa jēda wāsia. ¹⁷ Baribarλλ Jacobora Suco puruādaa wāsia. Mama deda osia idjaba de zaquerāda idji animarā itea oucuaasia. Maλ carea mama trλ bλasia Suco.*

¹⁸ Māwānacarea Jacobora Siqueλ puruādaa wāsia. Māwā Araλ druade badada jēda zepeda Canaaλ druade bia jūēsia. Siqueλ puru quīrāpe idji wua dera osia.

¹⁹ Dji ējūāda Hamo warrarāne basia. Hamora Siqueλ zeza basia. Jacoboba maλ ējūāra nēdosia cien parata torrobari. Nēdopeā idji wua dede mama besia. ²⁰ Mama Jacoboba mōgarada λλa pā buesia Ācōrēa bia bedēai carea. Maλ mōgara λλa pā buedara trλ bλasia El-Elohe-Israel.†

34

Jacobo warrarāba Siqueλnebemarā cūrūgapedada

¹ Jacoboba Lea ume cauda aba eropanasidaa Dina abadada. Ewari aba Dinara maλ druadebema awērārāmaa parλade wāsia. ² Maλ druadebema borora Hamo abadjidaa. Idjira heveo basia. Hamoba warrada erobasia Siqueλ abadada. Maλ Siqueλba Dina unubarλde awuasiasia. Maλ bērā jidapeda idji ume cāisiasia. Māwā Dinara biē osia. ³ Baribarλλ idji sode Siqueλba Lea cau Dinara wārāda quīrā bλ bērā ijara o babadjia. ⁴ Maλ ewaride Siqueλba idji zeza Hamoa jarasia:

-Zeza, jāλ wērāra mλ itea iwidiēde wādua.-

⁵⁻⁶ Ara maλda Siqueλ zeza Hamora Jacobo ume bedēade wāsia. Idji jūēi naēna Jacoboba ūrīsia Siqueλba Dinara biē osida. Baribarλλ idji warrarāba idji animarāra acade wā paλa bērā Jacobora chupea besia aba ādji zebdadāa.

⁷ Jūēsidade ūrīsidaa Siqueλba ādji djabawērāra biē osida. Maλ carea sopuasidaa. Bio quīrūsidaa Siqueλba māwā israelerāda bio cadjirua oda bērā. Israelerāba māra abeda quīrānacaa.

⁸ Siqueλ zeza Hamo jūēsidae ādjia nāwā jarasia:

-Mλ warra Siqueλba bārā djabawērāda bio quīrā bλa. Mλ quīrā djuburia, idjira mλ warraa diaadua. ⁹ Māwā bārāra dai ēberārā baya. Dairā caurā ume poya dji edadia, dairā sida bārā caurā ume poya dji edadia. ¹⁰ Nama dairā ume pananadua. Naλ druara bārā itea bλa. Naλ ējūāne bādjia awuabādama pananadua. Ne nēdoēida panλa idjaba nēdobuedida panλa.* Ējūā sida nēdoēida panλa.-

¹¹ Maλne Siqueλba Dina zezaa, idji djabarāa bida jarasia:

* **33:17** Hebreo bedēade Suco trλba jara bλa “de zaquerā.” † **33:20** El-Elohe-Israel. Maλ trλba jara bλa “Ācōrēra Israel Ācōrēra” idjaba “Israel Ācōrēra dji λbλaa.” * **34:10** Ne nēdoēida panλa idjaba nēdobuedida panλa. Hebreo bedēade maλba idjaba jara bλa: “Naλ druade parλadida panλa.”

–Mā quīrā djuburia, jāl wērāda mġa diadadua. Bārāba iwidiḃadada mġa diaya. ¹² Bārāba idji carea waiḃa iwidiḃadada, mġa diaya. Baribadada mġa quīrā djuburia jāl wērāda mġa diadadua.–

¹³⁻¹⁴ Siqueḃa Dinara biē oḃa bērā Jacobo warrarāba Siqueḃa zezaa, Siqueḃa bida sewadeba nāwā jarasidaa:

–Dai djabawērā umaquīrā cacua wēāgoē ḃāa poya diadaēa. Māwā diadibadada, daimaarā cadjiruada o panla. ¹⁵ Baribadada jūma bārā umaquīrārāda dai quīrāca cacua wēāgodibadada, dairāba idjira diadā. ¹⁶ Māwā bārā dai caurā ume poya dji edadā idjaba dairā sida bārā caurā ume poya dji edadā. Māwā dairā bārā tāēna panania. Dadjirā puru ababe beya. ¹⁷ Baribadada daiba jara panla quīrāca bārāda cacua wēāgodadada, daiba dai djabawērā namabemada āyā ededia.–

¹⁸ Maḃra Hamoba, idji warra Siqueḃa bida bia ūrsidaa. ¹⁹ Ara maḃda Siqueḃa cacua wēāgosia Jacobo caurā quīrā ḃa bērā.

Hamo ēberārā tāēna jūmarāba Siqueḃa biara waya panasidaa. ²⁰ Maḃ bērā idjira dji zeza Hamo ume purude eda wābadama wānapeda purudebemarā nāwā jarasidaa:

²¹ –Jacobora, idji warrarā sida ēberā biarā. Ējūāra baraa ādjirā pananamārēa. Maḃ bērā ādjirā dadjirā druade idu ḃebidā. Idu ne nēdobidā idjaba nēdobuebidā.† Dadjirā ādjirā caurā ume poya dji edadā. Ādjirā sida dadjirā caurā ume poya dji edadā. ²² Baribadada dadjirā ādjirā ume puru aba ḃei carea ādjirāba jara panla jūma dadjirā umaquīrā cacuara wēāgodida panada ādjia obada quīrāca. ²³ Māwā odibadada, ādji animarā erobeā sida jūma dadjirāne baya. Dadjirā ababe maḃ obi panada ijā odida panla. Māwā ādjirā dadjirā ume panania.–

²⁴ Hamoba, Siqueḃa bida jarapedadara jūma maḃ purude eda wābadama panla ijāsidaa.‡ Ara maḃda jūmarāda cacua wēāgosidaa.

²⁵ Ewari ūbea babadada ādjirā cacuara waḃi bio pua panasidaa. Maḃne Dina djabarā Simeoḃa, Levi bida ādji djōbada necora edadapeda Siqueḃa purudaa wāsidaa. Ādji quenane zebadara puruba adua basia. Ara maḃda Jacobo warrarā Simeoḃa, Levi bida jūma dji umaquīrārā quenasidaa.

²⁶ Hamora dji warra Siqueḃa sida necoba beasidaa. Maḃbe Dinara Siqueḃa dede badada edadapeda wāsidaa.

²⁷ Maḃbe Jacobo warrarā waabemarā sida ādji djabarāba beapedada ēberārāma zedapeda deza edaa wāsidaa. Mama ne jūma pesidaa. Māwā osidaa Siqueḃa ādji djabawērā biē oḃa carea. ²⁸ Siqueḃanebema ovejada, pacada, burro sida pesidaa. Ne jūma purude beara, ādji ējūāne bea sida jūma pesidaa. ²⁹ Ādji nebiada jūma pesidaa. Ādjia diguida erobeada sida jūma pedapeda ādji warrarāda, wērārā sida jūma jida edesidaa. ³⁰ Māwānacarea Jacoboba Simeoḃa, Levia bida jarasia:

–Bārāba biē opedada bērā mġra nēbadada ḃasidaa. Naḃ druadebema caneorāba, perezeorā bida mġra quīrāma panesidaa. Ādjirāda bedea audapeda mġ ume djōne zedibadada, dadjira zocārēbe panla bērā mġra jūma mġ ēberārā sida beadā.–

³¹ Maḃne ādjia panusidaa:

† **34:21** Idu ne nēdobidā idjaba nēdobuebidā. Maḃ bedeaba idjaba jara ḃa: “Idu dadjirā druade panlaabidā.” ‡ **34:24** Jūma maḃ purude eda wābadama panla. Hebreo bedeade nāwā ḃa ḃa: “Maḃ purude eda wābadadada dajadaa wābadarā.” Maḃ crīchara ebuda ḃaēa. ḃaḃamaarā nāwā jara ḃa: “Jūma maḃ purudebema djō cawa beaba.”

-¿Māwāra idjia dai djabawērāra wērā audua quīrāca oida basica?-

35

Ācōrēba Jacobo bia jara bāda

¹ Māwānacarea Ācōrēba Jacoboa jarasia:

-Piradr_Λpeda Beteldaa bađe wādua, b_Λ djaba Esaú wayaadeba mīrū wāsīde m_Λ b_Λama odjadamaa.* Mama mōgarada pā buedua m_Λā bia bedeai carea.-

² Ara ma_Λda Jacoboba idji ēberārāa, waabema idji ume duan_Λā bīda jarasia: -Bārāba j_Λwaba oda ācōrēda eropan_Λb_Λr_Λ, jūma batacuadada. Ma_Λbe cuidapeda cacuađe j_Λbada tātodada j_Λnadua Ācōrē quīrāpita bia beađi carea.

³ Ma_Λbeb_Λr_Λ Beteldaa wānia. Mama m_Λā mōgarada pā bueya Ācōrēa bia bedeai carea. M_Λ nēb_Λr_Λade basīde idjia m_Λr_Λa carebasia idjaba m_Λ wāb_Λr_Λza m_Λ ume b_Λbaria.-

⁴ Ara ma_Λda jūma ādji j_Λwaba oda ācōrēra Jacoboa diasīdaa. Ādji c_Λw_Λr_Λde pīrū j_Λ pan_Λ sīda ērānapeda Jacoboa diasīdaa.† Jūma ma_Λg_Λra Jacoboba Sique_Λ puru caita bacuru droma nūm_Λ edre jou b_Λsia. ⁵ Māwānacarea Jacobora, ēberārā idji ume pan_Λ sīda wāsīdaa. Wāb_Λdade Ācōrēba jūma mama bea purua ādjirāra bio wayābisia. Ma_Λ bērā ādjirāba Jacobo ēberārā biē ođi carea caiđu ēpēnaē basia.

⁶ Canaa_Λ druađe nīne Jacobora jūma idji ēberārā ume Luz puruđe jūēsīdaa. Luz purura idjaba Betel abadjīdaa. ⁷ Mama Jacoboba mōgarada pā buesia Ācōrēa bia bedeai carea. Ma_Λ mōgara pā buedara tr_Λ b_Λsia El-Betel, idji djaba carea mīrū wāsīde mama Ācōrēra idjima odjada bērā.‡

⁸ Ma_Λ Betelđe Deboráda jaidasia. Deborára Jacobo papa Rebeca wagabari basia. Jacoboba Deborára t_Λb_Λrisia Betel caita, bacuru droma nūm_Λ edre. Ma_Λ bacurura tr_Λ b_Λsia Alon-Bacut.§

⁹⁻¹⁰ Jacobo Padan-Ara_Λ druađeba jēda zesi ewarīde Ācōrēra idjima waya zesia. Ma_Λ ewarīde Ācōrēba idjira nāwā bia jara b_Λsia:

-B_Λ tr_Λra Jacobo abadaa barib_Λr_Λ b_Λra waa Jacobo ađaēa.* Āteb_Λr_Λ b_Λ tr_Λra Israel ađia.-

Māwā Ācōrēba Jacobora tr_Λ b_Λsia Israel.

¹¹ Ācōrēba māwā tr_Λ b_Λpeda jarasia:

-M_Λr_Λa ne jūma poya b_Λ Ācōrēa. Warrada zocārā yōdua. B_Λdeba puruda zocārā yōnia. Idjaba b_Λdeba ēberārā bororāda yōnia. ¹² M_Λā na_Λ druara Abrahā_Λ, Isaa bīda diasia. Idjaba m_Λā b_Λā, b_Λdeba yōb_Λdarāa bīda diaya.-

¹³ Māwāpeda Ācōrēra Jacobo ume bedeā bađada wāsia. ¹⁴ Māwānacarea Jacoboba Ācōrē ume bedeā bađama mōgarada āta nūm_Λsia. Ma_Λ mōgara l_Λr_Λ uva bađa, nedraga sīda Ācōrēa wea diasia. ¹⁵ Ma_Λne Jacoboba Ācōrē ume bedeā bađama tr_Λ b_Λsia Betel.†

Raquel jaidada

¹⁶ Māwānacarea Betelđeba wāsīdaa. Wadi Eprata puruđe jūēni naēna Jacobo quīma Raquelera warra pua nūmesia. Poya tocara nūm_Λ bērā bia mīga basia. ¹⁷ Wetara pua nūmeb_Λr_Λde dji warra careba tobibari wērāba Raquelea jarasia:

* **35:1** Genesi 28:10-22. † **35:4** Ādji crīchabadjīdaa ma_Λ pīrūba ādjira wagabarida idjaba carebabarida. Ma_Λ bērā ādji c_Λw_Λr_Λde j_Λbadjīdaa. ‡ **35:7** Hebreo bedeade El-Betel tr_Λba jara b_Λa “Betel Ācōrē.” § **35:8** Alon-Bacut tr_Λba jara b_Λa: “Bacuru droma nūm_Λma jīāna.” * **35:9-10** Genesi 32:28. † **35:15** Genesi 28:18.

-Wayarãdua, b̄la umaquĩrã warrada tob̄arãa.-

¹⁸ Barib̄arã Raquelera beub̄arã basía. Wadi beui naēna idji warrara trã b̄asia Benoní.† Barib̄arã Jacoboba trã b̄asia Benjamiã.§

¹⁹ Raquelera m̄awã jaidasia. Idjira t̄barisia Eprata purudaa wãbada o icawa. Maã Eprata purura Beleã abadaa. ²⁰ Jacoboba dji quima t̄baridama m̄ogarada ãta n̄umasía. Idi ewaride maã m̄ogarara wadibidã n̄umãa.

²¹ Jacobo, Israel abadara mamaaba wãpeda idji wua dera Migdal-edar puru zaque wagaa osia. ²² Israel maã druade b̄aside idji warra iwina Rubeãra idji zeza nezocawērã Bilha ume cãisia. Maãra Israelba cawapeda bio quĩrũsia.*

Jacobo warrarã

Israel warrarãra doce panasidaa:

²³ Leaba todara naãgarã basía: dji iwinada Rubeã, idjiare Simeoã, Levi, Juda, Isacar, Zabuloã sida.

²⁴ Raquelba todara naãgarã basía: Jose idjaba Benjamiã.

²⁵ Raquel nezocawērã Bilhaba todara naãgarã basía: Daã idjaba Neptali.

²⁶ Lea nezocawērã Zilpaba todara naãgarã basía: Ga idjaba Aser.

Jũma maãgarã basía Jacobo warrarã Padan-Araã druade topedadada.

Isa jaidada

²⁷ Maã ewaride Jacobora Mamre ējũãnaa idji zeza Isa acãde wãsia. Mamrera idjaba Arbã wa Hebroã abadaa. Mama Abrahaãra, Isa sida panabadjidaa. ²⁸ Isara 180 poa b̄asia. ²⁹ M̄awã idjira bio waraga jaidasia. Idji warrarã Esaúba, Jacobo bida t̄barisidaa.

36

Esaúeba yõpedada

¹ Nama b̄ã b̄la Esaúeba yõpedadadebemada. Esaúra idjaba Edoã abadjidaa. ² Esaúba quimada ũbea erob̄asia. Canaaãnebemada umé erob̄asia. Aba Adã abadjidaa. Adãra hitita Eloã cau basía. Dewarabemara Aholibamá basía. Aholibamára Anã cau basía; Anãra heveo Zibeoã warra basía. ³ Dewarabema quima Esaúba erob̄adara Ismael cau Basemã basía. Basemãra Nebayo djabawērã basía. ⁴⁻⁵ Esaúra wadibida Canaaã druade b̄aside warrarãda unusia. Dji quima Adãba Elipada tosia. Basemãba Reuelda tosia. Aholibamába Jeúda, Jaalaãda, Core sida tosia.

⁶⁻⁷ Maãne Esaúba idji djaba Jacobo bida animarãra, nebia sida zocãrã eropanasidaa. ãdjia animarãra zocãrã eropana b̄erã dji ējũaba araé basía. Maã b̄erã ãdjira poya ãbaa pananaé basía. Maã carea Esaúra Jacobo umebemada ãyã wãsia dewara druade b̄ai carea. Idji quimarãda, warrarãda, caurãda, ēberãra idji dede erob̄ada, idji animarãda, idjia Canaaãne edada sida jũma edesia. ⁸ M̄awã Esaú, Edoã abadara Seír eyaida b̄ã druade besia.

⁹ Esaúeba Edoã puruda yõsia. Maã edomitarãra Seír eyaida b̄ã druade duanabadjidaa. ¹⁰ Esaú warrarã trãra naãgarã: Elipa idjaba Reuel. Esaú quima Adãba Elipada tosia. Esaú quima Basemãba Reuelda tosia. ¹¹ Elipaba

† 35:18 Hebreo bedeadẽ Benoní trãba jara b̄la: "Warra m̄ã bia m̄iga b̄adebema." § 35:18 Benjamiã trãba jara b̄la: "Mã jawa araarebema warra." Idji trãba naãgarã cr̄icha sida dia b̄la: "Mã drõã b̄aba ununa warra", "m̄la erob̄ã jũma edaida b̄ã warra", idjaba "boro biasi warra." * 35:22 Bio quĩrũsia. Griego bedeadẽ m̄awã b̄ã b̄la. Hebreo bedeadẽ neã. Genesi 49:3-4.

naλ warrarāda unusia: Temaλ, Omar, Zepo, Gataλ, Quenaz sida. ¹² Elipaba Timnada idji quima quírāca erobasia. Timnaba Amaleda tosia. Maλ warrarāra Adá wiuzaquerā basía. ¹³ Maλne Reuelba naλ warrarāda unusia: Nahat, Zerá, Samá idjaba Miza. Maλ warrarāra Basemá wiuzaquerā basía. ¹⁴ Esaú quima Aholibamáda Aná cau basía, Zibeoλ āizaque basía. Aholibamába naλ warrarāda Esaú to díasia: Jeú, Jaalaλ, Core sida.

¹⁵⁻¹⁶ Esaúdeba yōna purudebema bororā trāda nama 𐤁𐤏 𐤁𐤏𐤀. Dji warra iwina Elipadeba yōna bororāda naλgarā basía: Temaλ, Omar, Zepo, Quenaz, Core, Gataλ, Amale sida. Ādjirāra Edoλ druade duanabadjidāa. Jūma ādjirāda Esaú quima Adádeba yōsidāa. ¹⁷ Esaú warra Reueldeba yōpedada bororāda naλgarā basía: Nahat, Zerá, Samá, Miza sida. Ādjirā sida Edoλ druade duanabadjidāa. Jūma ādjirāda Esaú quima Basemáneba yōsidāa. ¹⁸ Esaú quima Aholibamáneba yōpedada bororāda naλgarā basía: Jeú, Jaalaλ, Core sida. Aholibamára Aná cau basía. ¹⁹ Maλ ēberārāra jūma Esaú, Edoλ abadaeaba yōsidāa. Ādjirāra Edoλ druade ādji ēberārā bororā basía.

²⁰⁻²¹ Esaú Edoλ druadaa wāi naēna horeorāda maλ druade panabadjidāa. Maλ horeorāra Seírdeba yōsidāa. Seír warrarāra naλgarā basía: Lotaλ, Sobal, Zibeoλ, Aná, Disoλ, Ezer, Disaλ sida. Maλgarāra Edoλ druade horeorā bororā basía. ²² Seír warra Lotaλba unusia Hori, Hemaλ sida. Lotaλ djabawērāra Timna basía. ²³ Seír warra Sobalba unusia Alvaλ, Manahat, Ebal, Sepo, Onaλ sida. ²⁴ Seír warra Zibeoλba Ajada idjaba Aná sida unusia. Maλ Anába idji zeza burrorā ējūā ewaraga 𐤁𐤀𐤁𐤀 ne cobi baside egorodeba baidoda λtaā bogadrā 𐤁𐤀𐤁𐤀 unusia.* ²⁵ Aná warrara Disoλ basía. Dji caura Aholibamá basía. ²⁶ Disoλ warrarāra naλgarā basía: Hemdaλ, Esbaλ, Itraλ, Queraλ sida. ²⁷ Seír warra Ezerba unusia Bilhaλ, Zaavaλ, Acaλ sida. ²⁸ Seír warra Disaλba unusia Uz, Araλ sida.

²⁹ Horeorā bororāra naλgarā basía: Lotaλ, Sobal, Zibeoλ, Aná, ³⁰ Disoλ, Ezer, Disaλ sida. Jūma maλgarāra Seír druade ādji ēberārā bororā basía.

³¹ Israelerāba ādji boro eropanani naēna Edoλ ēberārā bororāra naλgarā basía: ³² Beor warra Belara Edoλ ēberārā boro basía. Idji purura Dinabá abadjidāa. ³³ Bela beudacarea Zerá warra Jobáda dji boro basía. Jobára Bosra purudebema basía. ³⁴ Jobá beudacarea Husaλda dji boro basía. Husaλra Temaλ druadebema basía. ³⁵ Husaλ beudacarea Bedad warra Hadada dji boro basía. Hadaba medianitarāra Moab druade poyasia. Idji purura Avit abadjidāa. ³⁶ Hada beudacarea Samlada dji boro basía. Samlara Masreca purudebema basía. ³⁷ Samla beudacarea Saulda dji boro basía. Saulora dji do icawa 𐤁𐤏 Rehobo purudebema basía.† ³⁸ Saul beudacarea Baal-hanaλda dji boro basía. Idjira Achbor warra basía. ³⁹ Baal-hanaλ beudacarea Hadarda dji boro basía. Idji purura Pau abadjidāa. Hadar quimada Mehetabel abadjidāa. Idjira Matred cau basía idjaba Mezaab āizaque basía.

⁴⁰⁻⁴³ Esaúdeba yōpedada bororāra naλgarā basía: Timna, Alva, Jetet, Aholibamá, Ela, Pinoλ, Quenaz, Temaλ, Mibzar, Magdiel, Iraλ sida. Jūma maλgarāra Edoλ purudebema bororā basía. Maλ bororāneba yōpedadarāba dji bororā trāra ēpēsidaa. Idjaba ādji 𐤁𐤀𐤁𐤀 dji bororā trāda 𐤁𐤀𐤁𐤀sidaa.

* **36:24** Baidoda. Hebreo bedeade maλra ebuda 𐤁𐤀𐤁𐤀. λcaλamaarā jara 𐤁𐤀𐤁𐤀 baido jāwārlāda.

† **36:37** Dji do icawa 𐤁𐤏 Rehobo. λcaλamaarā Euprate dodebemada bedeā 𐤁𐤀𐤁𐤀.

37

Jose idji djabarā ume

¹ Idji zeza Isa jaidadacarea Jacobora Canaaḷ druađe idji zeza bađama besia. ² Nama nēbalaḷ ba Jacobo warrarāba opedadađebemada.

Jacobo warra Jose diecisiete poa baside idji djabarā ume oveja waga bađadja. Idji zezaba quima quirāca eroba wērā Bilhaba idjaba Zilpaba topedada ume Josera biara trajabadja.* Diguida wābalaḷde Joseba idji zezaa jarabadja idji djabarāba cadjirua o panada. ³ Israelba Joseba waabema warrarā cāyābara biara quirā basia Josera idji drōā bađe toside bēra. Maḷ carea Israelba Jose itea cacuađe jābada draso bio bia quiruda osia. ⁴ Jose djabarāba cawasidaa adji zezaba Josera adjirā cāyābara biara quirā bađa. Maḷ carea idjira quirāma panesidaa. Idji ume bia bedeađaca basia.

⁵ Ewari aba Josera cāimocarasia. Nurēma maḷ cāimocarada idji djabarāa nēbalaḷasia. Maḷ carea adjirāba idjira wetara quirāmasidaa. ⁶ Idjia nāwā jarasia:

–Ūrinadua, mā cāimocaradada nēbalaḷaya. ⁷ Mā usunia dadjirāba dadji ējūāne trigoda tađapeđa ābaa cajā panada. Cawaēne mā trigo cajānara āta nūmesia. Maḷne bārāba cajāpedađara māre quirāpita edaa barru copanesidaa.–

⁸ Maḷ carea Jose djabarāba quirūbideba nāwā jarasidaa:

–Māwāra žbara dai boroda beica? žDaira ba jawaeda erobaica?–

Joseba maḷ cāimocaradeba adjirā boro baida nēbalaḷada carea dji djabarāba idjira wetara quirāmasidaa.

⁹ Māwānacarea Josera wayacusa cāimocarasia. Maḷ cāimocarada sida idji djabarāa nēbalaḷasia. Nāwā jarasia:

–Ūrinadua, mā waya cāimocarasia. Unusia āmādauda, jedecoda, idjaba once chīdauda. Maḷgarāra ēberā quirāca mā quirāpita chīrāborode barru copanesidaa.–

¹⁰ Joseba idji djabarāa nēbalaḷdacarea dji zezaa bida nēbalaḷasia. Maḷ bēra idji zezaba idjira nāwā quēasia:

–Maḷ cāimocaradeba ba žcārēda jara ba? Māwāra žba papara, ba djabarāra, mā sida ba quirāpita chīrāborode barru copanenica?–

¹¹ Maḷ carea dji djabarāra idji ume sođe biē panesidaa baribalaḷ dji zezaba maḷ cāimocaradebemada bio crīcha besia.

Jose djabarāba idji nēdobuepedada

¹² Ewari aba Jose djabarāba dji zeza ovejara Siqueḷ puru caita pōājārā cobide edesidaa. ¹³ Maḷne Israelba Josea nāwā jarasia:

–Warra, ba djabarāba Siqueḷ caita mā ovejara waga panala. Mā quirā ba ba adjira acāde wāida.–

Joseba panusia:

–Bia ba, mā adjira acāde wāya.–

¹⁴ Israelba jarasia:

–Ba djabarā, dadji animarā sida sāwā panā cawaya acāde wādua. Maḷbe mā jarade zedua.–

Māwā jarapeđa Israelba Josera Hebroḷ jewedađeba Siqueḷnaa wābisia. Wāne Josera Siqueḷne jūesia. ¹⁵ Joseba idji djabarā jalaḷ nīne ēberāba idjira unupeđa nāwā iwīdisia:

–žCārēda jalaḷ ba?–

¹⁶ Joseba panusia:

* 37:2 Maḷ warrarā trāra unu panala Genesi 35:23-26de.

–Mā djabarāda jarla bāa. Ādjirāba ovejada waga panāa. ¿Bāa cawa bāca sāma panāda?–

¹⁷ Ēberāba panusia:

–Māē, ādjirāra nama duananapeda wābarlasidaa. Māa ūrīsia Dotaļ ējūānaa wāniana abādada.–

Ara māda Josera idji djabarā caidu wāsia. Wābarlade ādjirāra Dotaļ ējūāne unune wāsia. ¹⁸ Maļne ādjirāba Josera tamā uruda unusidaa. Jose ādji caita jūēi naēna ādjirāra beēda ausidaa idji beadi carea. ¹⁹ Nāwā jarasidaa:

–Acādada, cāimocarabarira jari bueábarla.† ²⁰ Idjira beadapeda baido juebada uriaēde batabuedia. Maļbe dadji zezaa jaradia animarāba cobuesida. ¡Māwā osidara acādia idjia cāimocaradara wārada māwāi cawaya!–

²¹ Maļ beēda ūrībarlade ādji djaba Rubeļba Josera ādji jawadebemada ēdra bāida crīchasia. Maļ carea nāwā jarasia:

–Beadaēa. ²² Idji oara erozoabidaēa. Za bā baido juebada uriaēde batabuedia, baribarla beadaēa.–

Rubeļba māwā jarasia Josera ēdra bāpeda dji zezamaa wayacusa edeida crīchada bēra. ²³ Jose idji djabarāma jūēside ādjirāba idjira jidadapeda idji cacuaēde jā bā drasoā bio bia quiruda ērā edasidaa. ²⁴ Maļbe idjira baido juebada uriaēde batabuesidaa. Dji uriara pōāsa baido neē basia. ²⁵ Māwā odapeda ne co chūpanesidaa. Maļne ismaelerāda Gala druadeba zebādada unusidaa. Maļ ismaelerāba cameyode quera tūāpa beada Egipto druadaa nēdobueēde edebāda basia. ²⁶ Maļne Judaba idji djabarāa jarasia:

–Dadji djabada beadapeda mērānibarla, maļba ¿cārē biada edadi? ²⁷ Idjira dadjirā djaba. Maļ bēra idji beadi cāyābara biara bāa jari uda ismaelerāa nēdobueēda.–

Juda djabarāba idji crīchara bia ūrīsidāa. ²⁸ Māwā panāne maļ ismaelerā medianita abadara ādji caita zebāda basia. Ādjirāra ne nēdodapeda nēdobuebadarā basia. Jose djabarāba idjira uriaēde bāda ātaā errebari edadapeda maļ ismaelerāa veinte parata torrobari nēdobuesidaa. Ara māda ismaelerāba Josera Egiptoāa edesidaa.

²⁹ Māwānacarea Rubeļra āyā wā badada dji uriamāa jēda zesia. Maļne Josera eda unuē bēra sopuaēba idjia cacuaēde jā bāra cōātasia. ³⁰ Maļbe idji djabarāmaa wāpeda jarasia:

–¡Warrara uriaēde neē! Jāļbe māa ¿sāwā oi?–

³¹ Maļ carea ādjirāba chiwatu zaquēda beadapeda Joseba cacuaēde drasoā jā badara dji oaba jūma tāūcuasidaa. ³² Maļgara ādji zezamaa diabuesidaa. Nāwā jarabisidaa: “Dairāba za bāda unusidaa. ¿Naļgara bā warraba cacuaēde jā badāēca?”

³³ Jacoboba maļ unuside nāwā jarasia:

–Za bāra mā warraba cacuaēde jā badāa. Animarāba idjira beapeda cobuesia.–

³⁴ Maļ bēra sopuaēba Jacoboba cacuaēde jā bāra cōātapeda sopua careabema jābadada jāsia. Maļbe dji warra carea sopua ewarida dārā wagsia. ³⁵ Dji warrarāba, dji caurā bida obadjidaa sobiabidi carea, baribarla idjia iduaribica basia. Nāwā jarabadjia:

–Mā sopuara quirādoāēa aba mā beubarāda.–

Māwā Jose carea aujīasia.

† 37:19 Cāimocarabari. Hebreo beēdeēde bā bāa “cāimocara djibari.”

³⁶ Maλmisa madianitarāba Josera ēberā Potipa abadaa Egiptode nēdobuesidaa. Maλ Potipara Egiptodebema boro wagabadarā dji droma basía.

38

Judaba idji āigu ume warrarā ununa

¹ Maλ ewaride Judara idji djabarānebemada āyā wāsia. Adulaλ purude ēberā Hira abadama bađe wāsia. ² Mama Judaba cananeo Súa cauda unusia. Judaba Súa caura edapeda idji ume cāisia. ³ Dji wērāra biogoa bepeda umaquīrā warrada tosia. Judaba idjira trλ basia Ere. ⁴ Dji wērāra wayacusa biogoa bepeda umaquīrā warrada tosia. Idjira trλ basia Onaλ. ⁵ Wayacusa biogoa bepeda umaquīrā warrada tosia. Idjira trλ basia Sela. Sela tosidade Judara Quezib purude basia.*

⁶ Juda warra iwina Ere cūdra badacarea Judaba idji itea wērāda jλΓAsia. Maλ wērāra Tamará abadjidaa. ⁷ Juda warra iwina Erera Ācōrē quīrāpita dji cadjirua basía. Maλ carea Ācōrēba idjira beubisia. ⁸ Māwānacarea Judaba idji warra Onaλa jarasia:

-Bλ djaba quima badara edadua dadjia obada quīrāca.† Māwā bλa bλ djaba basi itea warrada oya.-

⁹ BaribλΓA Onaλba cawa basia maλ warrara idjideada adaēda, ātebλΓA idji djaba basideada adida. Maλ carea dji wērā ume cāi bađe wagabadjia wērā biogoa berāmārēā.‡ Māwā idji djaba basi itea warra oē basía. ¹⁰ Idjia māwā o bλda Ācōrēba biē unusia. Maλ bērā Onaλ sida beubisia.

¹¹ Māwānacarea Judaba idji āigu Tamaráa jarasia:

-Mλ warra Sela waribλΓAmisa quima edaē bλ zeza dede bađe wādua. Sela drōā badacarea idjia bara edaya.-

Ara maλda Tamaráa dji zeza dede bađe wāsia. (Idji zezara Timnata purude babadjia.) BaribλΓA Judaba wārāda quīrāē basia Selaba Tamará edaida. Waya basia Sela sida dji djabarā quīrāca beuida.

¹² Dārā badacarea Juda quimara beusia. Idji quimara Súa cau basía. Idji sopua jōnacarea Judara Timnata purudaa wāsia idji oveja cara tλbadamaa. Idji dji bia Hira Adulaλ purudebemara idji ume wāsia. ¹³ Maλne Timnatadebemarāba Tamaráa jarasidaa:

-Bλ zāwārēra namaa zebλΓAa idji oveja cara tλbi carea.-

¹⁴ Maλ ūrísida Tamarába pēdrarāba jλbada jλ badara ērāpeda idji quīrāra quēbλ daucha wuaba bλrasia ni ababba cawarānamārēā. Maλbe Enaiλ purudaa wāsia. Maλ purura Timnatadaa wābada o caita basia. Tamaráa dji purude eda wābadama chūmesia wērā auduaba obada quīrāca. Idjia māwā osia Judara idji ume cāimārēā. Cawa basia Selara cūdra bλmīna Judaba idjia diaēda idji quima bamārēā.

¹⁵ Judaba Tamará unubλΓAde wērā auduada crīchasia, idji quīrāra wuaba bλrā erobλ bērā. ¹⁶ Judaba adua basia idji āiguda māwā bλda. Maλ bērā Tamarámaa wāpeda jarasia:

-¿Bλra mλ ume cāica?-

Tamarába panusia:

* **38:5** Judara Quezib purude basia. Hebreo bedeađe māwā bλa. Griegode jara bλa Juda quimadrλ Quezib purude basida. † **38:8** Max ewaride umaquīrāda warra neē beusira, dji djababa idji itea warra oida basia dji pēdra ume. Deuteronomio 25:5-10. ‡ **38:9** Wagabadjia wērā biogoa berāmārēā. Hebreo bedeađe bλ bλa: "Umaquīrā bara dajada batabuebadjia."

–Māda b_Λ ume cāib_{ΛΓΛ}, ζb_{ΛΛ} mā cārēda diai?–

¹⁷ Judaba jarasia:

–Mā animarānebema chiwatu zaqueda aba diabueya.–

Tamarāba jarasia:

–Bia b_{ΛΛ}, barib_{ΛΓΛ} mañ diabueb_{ΛΓΛ}amisa b_{ΛΛ} nebia erob_Λdebemada mā ume beedua cawai carea b_{ΛΛ} wārāda diabueida.–

¹⁸ Judaba iwīdīsia:

–ζCārē nebiada mā b_Λ diai?–

Mañne Tamarāba panusia:

–Mā ume beedua b_{ΛΛ} sēyā obarida dji j̄lcara bara, idjaba bacuru b_Λ j_Λwade erob_Λ sida.–

Ara mañda idjia iwīdīdara Judaba diapeda idji ume cāīsia. Māwā Tamarāba Juda warraada biogoa besia. ¹⁹ Māwānacarea Tamarāba diguida wāsia. Idji quīrā b_Λrā erob_Λ wuara ērāpeda wayacusa pēdrarāba j̄lbadara j̄sia.

²⁰ Mañbe Judaba idji dji bia Hira Adulañnebemara diabuesia chiwatu zaquera wērā auđuaa diamārēā. Diapeda Hiraba Juda nebia beedara wayacusa edaida basia. Barib_{ΛΓΛ} Hiraba dji wērāra unuē basia. ²¹ Mañ carea idjia mamabemarāa iwīdīsia:

–Wērā auđua nama Enaiñ puruđaa zebada o icawa chūmanara ζsāma b_Λ?–

Ādjirāba panusidaa:

–Nama wērā auđuara ni aba bida neña.–[§]

²² Mañbe Hirara Judamaa jēda zepeđa jarasia:

–Jāl wērāra mā unuē basia. Arimabemarāba jarasidaa jāma wērā auđuara ni aba bida neña.–

²³ Mañne Judaba jarasia:

–Mā nebia beedara idjide baya. Mā chiwatu zaquera idji itea dia-buedamīna b_{ΛΛ} idjira unuē basia. Waa diabueēa jāmabemarāba dadjira ipīda jararānamārēā.–

²⁴ Jedeco ūbea bab_{ΛΓΛ}de Judaa nāwā jarasidaa:

–B_Λ āigu Tamarāba auđuaada ođa bērā biogoa besia.–

Mañ carea Judaba j̄igua jarasia:

–jPurudeba dajadaa ededapeda bá beadadua!–

²⁵ Ara mañda Tamarā edade wāsidaa. Barib_{ΛΓΛ} dajadaa edeb_Λde Tamarāba dji zāwārē Judaa nāwā beđea diabuesia: “Nañ nebia djibariba māra biogoa osia. Ac_Λdua za b_Λ sēyā obarida dji j̄lcara bara, idjaba za b_Λ bacuru sida. ζCaida djibari?”

²⁶ Judaba mañ nebiara idjideda cawađa bērā nāwā jarasia:

–Jāl wērāba ođara mā ođa cāyābara jipaara b_{ΛΛ}, mā warra Selara idjia diađāē bērā.–

Idjira ēd_Λ b_Λpeda Judara idji ume waa cāīē basia.

²⁷ Tamarā warra toi ewaride cawasia m̄guisoda toida. ²⁸ Tob_{ΛΓΛ}de j_Λwada na odjasia. Mañne dji warra careba tobibari wērāba mañ j_Λwade j̄lcara purruda j̄l b_Λsia. Jarasia: “Za b_Λda na odjasia.” ²⁹ Barib_{ΛΓΛ} j_Λwara waya eđa wāsia. Mañne dewarabemada na tosia. Dji careba tobibari wērāba jarasia: “B_Λra ζsāwāb_{ΛΓΛ} na tosi?” Māwā idjira tr_Λ b_Λsidaa Paré.* ³⁰ Māwānacarea idji djaba, j_Λwade j̄lcara purru j̄l b_Λda tosia. Mañ carea idjira tr_Λ b_Λsidaa Zará.†

§ 38:21 Wērā auđua. Canaał druade Āca_{ΛΓΛ} wērārāba ādji j_Λwaba ođa ācōrē ēpē pan_Λneba auđuaada obadjidāa. Mañrā ācōrē ēpē beaba cr̄ichabadjidāa mañneba cuera aride zeida, ādjia upedadara bia zauida, idjaba ādji animarā sida bia waridida. * 38:29 Hebreo beđeade Paré trāba jara b_{ΛΛ} “ēd_Λida.” † 38:30 Hebreo beđeade Zará trāba jara b_{ΛΛ} “purea b_Λ.”

39

Potipa quima carea Jose preso beda

¹ Ismaelerāba Josera Egipto druadaa nēdobuede edesidaa. Mama ēberā Potipa abadaba idjira nēdosia idji nezocada bamārēā. Potipara Egiptodebema basia. Idjira mañ druadebema boro wagabadarā dji droma basia.

² Ācōrēda Jose ume ɁA bērā idjia o ɁARA jūma bia odjabadjia. Mañ carea idji boro dede traja besia. ³ Joseba o ɁARA Ācōrēba jūma bia odjabibadjia. Māwā Jose boro Potipaba cawasia Ācōrēra Jose ume ɁADA. ⁴ Mañ bērā idjia Josera bia unupeḁa idji nezocarā boroda ɁASIA. Idjaba jūma idjia erobARA Jose jAWaēda ɁASIA. ⁵ Mañ ewarideba ātaa Ācōrēba Potipaba idji dede, idji ējūāne erobA sida Joseḁeda auduara waribisia. ⁶ Potipaba jūma idjideḁa Jose jAWaēda ɁADA bērā jūmawāyā crīchaca basia. Ababe idjia coidebemadrA crīchabadjia.*

Josera jūma quīrāwārēā basia. ⁷ Mañ bērā Potipa quimaba idjira awua nūmesia. Ewari aba mañ wērāba Josea jarasia:

-Wānaa cāine.-

⁸ Mañne Joseba quīrāē bērā Potipa quimaa jarasia:

-Māra ɁA ume cāiēa. Mā boroba idjidera jūma mĀ jAWaēda ɁASIA. Mañ bērā idjia erobAdebemada jūmawāyā crīcha ɁACAA. ⁹ Nañ dede nezoca mĀ cāyābara dji dromaara ɁARA neēa. MĀ boroba jūma nañ dede ɁARA mĀ jAWaēde ɁASIA. Ababe badrA mĀ jAWaēde ɁAē ɁAA, idji quima bērā. Mañ cadjirua waiɁADA mĀ Ɂcārēā oi? jMāwā oibARA Ācōrē quīrāpita cadjiruada oya!-

¹⁰ Potipa quimaba nurēmaza Josea jara Ɂabadjia idji ume cāimārēā wa idji ume nēɁARA bamārēā. Māwāmīna Joseba idji bedeara jāca basia. ¹¹ Ewari aba Josera Potipa dede trajade wāside ni ɁAA nezocada neē basia. ¹² Mañne Joseba jĀ ɁARA Potipa quimaba jida dogopeḁa nāwā jarasia:

-jMā ume cāidua!-

BaribARA Joseba jĀ ɁARA wēātapeḁa dajadaa pira wāsia. Māwā idjia jĀ ɁADARA dji wērā jAWaēde besia. ¹³ Dji wērāba unusia Josera pira wāɁARADA idjaba Joseba jĀ ɁADARA idji jAWaēde ɁADA. ¹⁴ Mañ bērā idji dedebema nezocarāda trĀpeḁa nāwā jarasia:

-ACADADUA, mĀ quimaba jĀĀ hebreora dadjirāmaa enesia. BaribARA jĀĀ ēberāba dadjirāra biē oya ɁAA. Idjira nama zepede mĀ ume cāi quīrā nūmasia. Mañ carea mĀra jĀgua ɁASIA. ¹⁵ MĀ ɁiABARA carea idjira dajadaa mīrū pira wāsia. ACADADUA, idjia jĀ ɁADARA nama beesia.-

¹⁶ Mañbe Joseba jĀ ɁADARA dji wērāba wagasia aba idji quima Potipa diguidaa zebARADA. ¹⁷ Idji quima jūēside idjia abarida jarasia:

-BA dadji itea enena hebreo nezocara nama zepede mĀra biē o quīrā basia. ¹⁸ BaribARA mĀ jĀgua ɁiABARA carea idjira dajadaa mīrū pira wāsia. ACADUA, idjia jĀ ɁADARA nama beesia. ¹⁹ BA nezocaba mĀra jāwā osia.-

Idji quimaba jara ɁA ūrīside Potipara bio quīrūsia. ²⁰⁻²¹ Mañ carea Josera jidabipeḁa preso ɁABISIA Egiptodebema boroba preso ɁABARI dede.

BaribARA Jose mama preso ɁADE bida Ācōrēra idji ume basia. Idjira bio careba basia. Mañ carea dji preso ɁABADA boroba Josera bia unusia. ²² Mañ bērā idjia preso ɁEARA Jose jAWaēda jūma ɁASIA wagamārēā. Māwā jūma mama oida ɁARA JoseɁARA obibadjia. ²³ Joseba jūma bia o ɁA bērā dji preso

* **39:6** Ababe idjia coidebemadrA crīchabadjia. Josera Egiptodebemaē bērā Potipa itea ne djucara basia idjaba idji ume ne cocara basia. ACADUA Genesi 43:32.

ɁɁɁɁɁɁɁ idjia o ɁɁɁɁɁ quĩrãcuitaca basía. Mãwã basia Æcõrẽra Jose ume ɁɁ Ɂẽrã. Jũma Joseba o ɁɁɁɁ Æcõrẽba bia odjabisia.

40

Cãimocara umé Joseba cawa jarada

¹⁻² Jose preso baside Egiptodebema boro itea umé traja panasidaa. Aba uva ɁɁ jue diabada boro basía. Dewarabemada paɁ obada boro basía. MaɁ uméɁemaba Egiptodebema borora bio quĩrũbisidaa. ³ MaɁ carea dji boroba ãdjira idji wagabadarã boro dede ɁɁbisia. Josera maɁ preso ɁɁɁɁɁɁɁ dede basia. ⁴ Dji preso ɁɁɁɁɁɁɁ Josera ɁɁasia maɁ uméɁemara aɁɁ Ɂamãrẽã. Mama ãdjira dãrã preso panesidaa.

⁵ Ewari aba Egiptodebema borora uva ɁɁ jue diabari Ɂadara, paɁ obari bada sida abari diamasi cãimocarasidaa. Cãimocaraza ne jara awara Ɂeasia. ⁶ Diapededa Jose ãdjimaa wãɁɁɁɁɁɁ ãdjira sopua panada. ⁷ MaɁ carea Joseba ãdjia iwidiisia:

–¿Cãrẽ cãrẽã Ɂãrãra sopua panɁ?–

⁸ Ædjia panusidaa:

–Daiba idi cãimocarapedadara caiba cawa jaraida neẽ Ɂẽrã jãwã sopua panɁ.–

MaɁne Joseba jarasia:

–Aba ÆcõrẽɁɁɁ cãimocarara poya cawa jarabiya. Bãrãba cãimocarapedadara mɁã nẽɁɁɁɁɁɁ.–

⁹ Ara maɁda uva ɁɁ jue diabada boro Ɂadaba idji cãimocarara Josea nẽɁɁɁɁɁ. Nãwã jarasia:

–Mã cãimocarade unusia uva jãcarada mɁ caita nũmada. ¹⁰ MaɁ uva jãcarara jɁwate ũbea basia. MaɁ jãcarara tucupeda, põnõpeda, bio zau nũmesia. ¹¹ MaɁne nama dai druadebema boro tazada mɁ jɁwade eroɁasia. MaɁ tazade mɁã uvada Ɂarrajupeda dai borora diasia.–

¹² MaɁ jaradacarea Joseba nãwã jarasia:

–Ɂã cãimocaraba naɁda jara Ɂã: uva jɁwate ũbea Ɂã ununaba jara Ɂã ewari ũbea. ¹³ Ewari ũbeade Egiptodebema boroba Ɂãra idji quĩrãpita trãya Ɂã naãrã o Ɂada quĩrãca wayacusa o Ɂamãrẽã. Mãwã Ɂã waya idjia uva Ɂãra jue dia Ɂaya Ɂã naẽna o Ɂada quĩrãca. ¹⁴ Ɂã bia ɁeɁɁɁɁɁ mɁ djuburia mɁra quĩrãdoarãdua. Ɂã borora mɁneɁemada jaradua naɁ dedeɁemada ẽdrɁ Ɂamãrẽã. ¹⁵ MɁra hebreorã druadeɁemada jida enesidaa idjaba mɁã ni cãrẽ sida oẽ Ɂãda nama preso eropanɁ.–

¹⁶ PaɁ obada boro Ɂadaba ũrã basia Joseba maɁ cãimocarara cawa jara Ɂãda. Joseba cawa jaradara bia bada Ɂẽrã idjia jarasia:

–MɁ sida cãimocarasia. MɁã unusia mɁ boro ãrã jamara paɁ bara Ɂeada ũbea eronida. ¹⁷ Dji ãrãɁemane paɁ cũãda quĩrãtanoa eroɁasia nama dai druadebema boro itea. BaribɁɁɁ cawaẽne maɁ paɁ cũãra ãbanaba co duanesidaa.–

¹⁸ Mãwã jaradacarea Joseba idjia jarasia:

–Ɂã cãimocaraba naɁda jara Ɂã: maɁ jamara ũbea Ɂã ununaba jara Ɂã ewari ũbea. ¹⁹ Ewari ũbeade Egiptodebema boroba Ɂãra idji quĩrãpita trãya. BaribɁɁɁ Ɂãra oɁã tubipeda bacuru cũmiane ãtɁ su jira Ɂãbiya. MaɁbe ãgosoba Ɂã djarara codia.–

²⁰ Joseba ũbea Ɂadacarea Egiptodebema boroba idji toda ewari Ɂãridada osia. Dji dromarã itea djicoda waiɁã obisia. MaɁne uva ɁɁ jue diabada boro Ɂadara, paɁ obada boro bada sida idji quĩrãpita enebisia. ²¹ MaɁbe uva ɁɁ jue

diabada boro badara b̄asia wayacusa idjia naãrã o bada quĩrãca o b̄amãrẽã. Mãwã idjia wayacusa uva b̄ara Egiptodebema boroa jue dia b̄esia Joseba jarada quĩrãca. ²² Barib̄aḡa paḷ obada boro badara bacuru cūmiane ḷḷa su jira b̄abisia Joseba jarada quĩrãca. ²³ Uva b̄a jue diabada borora bia b̄edamĩna Josera abeda quĩrãdoasia.

41

Egiptodebema boroba cãimocarada Joseba cawa jarada

¹ Jose poa umé preso badacarea Egiptodebema borora cãimocarasía. Maḷ cãimocarade unusia idjira Nilo do icawa nūm̄ada. ² Maḷne siete paca biya boreguea quedeada doedaḷba odjadapeda p̄õãjãrã co duanasidaa. ³ Ḃdji caidu dewara siete paca mititia caya beada doedaḷba odjasidaa. Maḷ caya beara dji boreguea bea caita do icawa nūpanesidaa. ⁴ Maḷne dji mititia caya beaba dji biya boreguea quedeara cocuasidaa.

Maḷne Egiptodebema borora ḷr̄ḷmasia. ⁵ Barib̄aḡa wayacusa cãipeḷa cãimocarade unusia trigo b̄aw̄aḡa abalde siete c̄ama biya uga beada. ⁶ Maḷbe unusia dewara trigo b̄aw̄aḡaḷde siete c̄ama ugaẽ beada. Maḷḡara nãurã j̄ḷw̄ḷr̄ḷã ḷmãḷau odjabariareba ta nūm̄aba jãrãzaza b̄esia. ⁷ Maḷne c̄ama ugaẽ beaba dji biya boreguea quedeara cocuasidaa.

Mãwã b̄aḷde Egiptodebema borora ḷr̄ḷmasia. Maḷne cawasia idjia ununara cãimocara basida. ⁸ Nurẽma diapeda idjia cãimocarada carea cawa cr̄ichaẽ b̄esia. Maḷ b̄ẽrã Egiptodebema daubararãda, ne cawa bea sida tr̄c̄uabipeḷa idjia cãimocaradaã ḷd̄jia n̄ẽb̄aḡasia cawa jaradamãrẽã.* Mãwãmĩna ni abal̄ba poya cawa jaradaẽ basia.

⁹ Mãwã panane uva b̄a jue diabada boroba Egiptodebema boroa jarasia: -M̄ḷ boro, m̄ḷa biẽ osia. M̄ḷa ne jaraida badara quĩrãdoa basia. Idibe quĩrãnebab̄aḡa. ¹⁰ Ba paḷ obada boro ume, m̄ḷ ume bida quĩrũpeda दौरa preso b̄abisia b̄a wagabadarã boro dede. ¹¹ Dai preso panasidaẽ abari diamasi दौरa cãimocarasidaa. Cãimocaraza ne jara awara beasia. ¹² Maḷne hebreo cũdrada dai ume basia. Maḷ hebreora b̄a wagabada boro nezoca basia. Daiba cãimocarapedadara idjia n̄ẽb̄aḡasidaa. Maḷne idjia dai cãimocarara umena cawa jarasia. ¹³ Idjia daia jarada quĩrãca wãrãda mãwãsia. Ba m̄ḷra wayacusa b̄asia m̄ḷa naẽna b̄a itea o bada quĩrãca o b̄amãrẽã. Maḷne dewarabemara b̄a beabipeḷa bacuru cūmiane ḷḷa su jira b̄abisia.-

¹⁴ Maḷ carea Egiptodebema boroba Josera tr̄ḷbisia. Ara maḷda preso badada isabe eḷra b̄asidaa. Josera icara wẽpeda, buda taḷpeda, bia djiopedã Egiptodebema boromaa wãsia. ¹⁵ Maḷbe dji boroba Josea jarasia:

-M̄ḷra cãimocarasia, mãwãmĩna ni abal̄ba poya cawa jaradaẽ pan̄a. Barib̄aḡa m̄ḷa ũr̄isia b̄a cãimocarara cawa jarabarida.-

¹⁶ Joseba jarasia:

-M̄ḷ boro, maḷḡara m̄ḷduba poya oẽa. Ba cãimocaradaã Ḃc̄õrẽb̄aḡa cawa jarabiya necai b̄amãrẽã.-

¹⁷ Egiptodebema boroba Josea jarasia:

-M̄ḷa cãimocarasia m̄ḷra Nilo do icawa nūm̄ada. ¹⁸ Maḷne siete paca biya boreguea quedeada doedaḷba odjadapeda p̄õãjãrã co duanasidaa. ¹⁹ Ḃdji caidu dewara siete paca mititia caya beada doedaḷba odjasidaa. Naḷ Egipto

* **41:8** Daubara. Egiptode daubararãra ne cawa beasia. Bedea cawa beasia, ne ununacada obadjidaa, cacua biẽ beara biabibadjidaa, dau ešã beasia, idjaba egiptorãba Ḃc̄õrẽ quĩrãca iḷbada sacerdoterã basia. Abeda dji dromarãda beasia.

druade m̄la unucaa paca j̄cua mititia beada. ²⁰ Maļ paca mititia caya beaba dji naārā odjapedada boreguea beara cocuasidaa. ²¹ Dji caya beaba dji boreguea quedeara cocuapedadamīna ara māwā bio caya panesidaa ādji naārā panana quīrāca.

Maļne m̄lra l̄l̄masia. ²² Baribara m̄lra waya cāimocarasia. Unusia trigo bawara abalde siete cama biya uga beada. ²³ Maļare unusia trigo bawaralde siete cama ugaē beada. Maļgara nāūrā j̄w̄l̄l̄ā l̄m̄adau odjabariareba ta nūmaba jārāzaza beasia. ²⁴ Maļne ugaē beaba dji uga quedeara jūma cosidaa. M̄la maļ cāimocaradara daubararāa jarasia. Māwāmīna poya cawa jaradaē basia.-

²⁵ Maļne Joseba Egiptodebema boroa jarasia:

-M̄l boro, maļ cāimocara umēba abarida jara b̄la. Ācōrēba sāwā oida b̄la unubisia. ²⁶ Dji siete paca bia quedeaba jara b̄la siete poa codidebema aduba eropananida. Dji siete trigo cama uga quedeaba bida abari quīrāca jara b̄la siete poa codidebema aduba eropananida. ²⁷ Baribara dji siete paca mititia caya bea ādji caidu odjapedadaba jara b̄la siete poa jarrabada zeida. Dji siete trigo cama ugaē beaba abarida jara b̄la. Maļ camara nāūrā j̄w̄l̄l̄ā l̄m̄adau odjabariareba ta nūmaba jārāzaza beasia. Maļba jara b̄la siete poa jarrabada zeida.

²⁸ M̄l boro, Ācōrēba b̄la unubisia idjia oida m̄la jara b̄l quīrāca. ²⁹ Siete poa naļ Egipto druide codidebemara aduba eropania. ³⁰⁻³¹ Maļare siete poa naļ Egiptode jarrabada zeya. Maļ jarrabara bio dārāi bēra egiptorāba dji aduba eropanaa ewarira abeda quīrādoadia. Maļne codidebema naļ druide b̄lra jōya. Dji aduba eropananebemada ni maārī bida neē baya. ³² B̄la b̄arima umē cāimocaradaba jara b̄la Ācōrēba dārāēne wārāda māwā oida.

³³ Maļ bēra, m̄l boro, b̄la ēberā crīcha cawa b̄lra j̄l̄l̄peda b̄lra b̄la naļ Egipto druara ac̄l bamārēā. ³⁴⁻³⁵ Maļare jūma naļ Egipto druide trigo wagabada bororāda b̄lcuaida b̄la. Siete poa aduba eropane ēberārāba ewab̄dadebemada maļ bororāba maārī wagadida panla. Ē juesuma ewab̄daza aba wagadida panla. Māwā odida panla puru beaza. Ādjia wagapedadara b̄labl̄l̄a cawa jaraya sāwā jedeida. ³⁶ Māwā osira siete poa jarraba zeb̄l̄l̄de trigora waga eropania naļ Egipto druidebemarā quīrānamārēā.-

Jose Egiptodebema boroare beda

³⁷ Maļ crīchara Egiptodebema boroba, dji dromarā bida bio bia ūrīsidea. ³⁸ Dji boroba ādjirāa jarasia:

-Ācōrē Jaureda naļ ēberā ume b̄la. Dadjirāba dewara ēberāda idji quīrāca ununaēa.-

³⁹ Ara maļda idjia Josea jarasia:

-Ācōrēba b̄la maļra cawabisia. B̄l quīrāca crīcha cawa b̄lra neēa. ⁴⁰ Maļ carea m̄la b̄lra dji dromarā boroda b̄lra. B̄la jarabarara jūmarāba iḡā odia. Ababe m̄l̄dr̄l̄ b̄l cāȳbara dji dromara b̄lra. ⁴¹ M̄la jūma naļ druidebemara b̄l j̄l̄waeda b̄labl̄l̄a.-

⁴² Maļne Egiptodebema boroba idji sēyā bara b̄l sortijada Jose j̄l̄wade wēj̄ju b̄lasia Joseba dji boro tr̄l̄neba jūma poya o bamārēā. Dji biara b̄l lino oḡa djioda, oro oda carena sida Josea j̄l̄bisia. ⁴³ Maļbe idji carretade b̄dopedā Josera idjiare dewara carretade p̄l̄l̄l̄a edesia. Wāb̄dade idji wagabadarāda Jose na wābibadjia nāwā j̄ḡua jaradamārēā: “iChirāne

cobeada dua!"[†] Māwā Egiptodebema boroba jūma Egipto druara Jose jawaeda basia.

⁴⁴ Małbe idjia Josea jarasia:

–Māra jūmarā boroa, baribala jūma nał druadebemarāra ba jawaeda beadia. Ādjirāba bāla iwidiadaē ni cārē sida ocara panaa.–

⁴⁵ Egiptodebema boroba Jose trāra basia Zapnat-panea.[‡] Mał awara wērā Asena abadada Josea diasia idji quima bamārēā. Mał Asenara Potipera cau basia. Potiperara Oł purude amādaúa bia bedeabadarā sacerdotē basia. Māwā Josera jūma Egipto druade dji dromada besia.

⁴⁶ Egiptodebema boroba Josera dji dromada baside idjira treinta poa basia. Josera dji boroma badada jūma Egipto druade parrā wāsia. ⁴⁷ Małbe siete poa ne jūmada bia zauda bēā codidebemara aduba nūmasia. ⁴⁸ Mał siete poade Egipto druade ewapedadadebemada Joseba waga habisia. Puruza dji puru caita ewapedadara maāri waga habisia. ⁴⁹ Māwā trigora waibāa waga basidaa. Pusa ibā quirāca ādjirāba waibāa waga eropanasidaa. Mał bēā juacha pananada idu basidaa.

⁵⁰ Jarraba ewari zei naēna Joseba idji quima Asena ume warrarāda umē unusia. Asena zeza Potiperara Oł purude amādaúa bia bedeabadarā sacerdotē basia. ⁵¹ Idji warra iwina tosidade Joseba nāwā crīchasia: “Ācōrēba jūma mł bia mīga badara, mł ēberārā sida quirādoabisia.” Māwā idji warra iwinara trā basia Manase.[§]

⁵² Dewarabema warra tosidade Joseba nāwā crīchasia: “Mł biē bađa druade Ācōrēba młā warrarāra unubisia.” Māwā dji warrara trā basia Epraia.*

⁵³⁻⁵⁴ Siete poa Egipto druade aduba zau nūmana jōnacarea siete poa jarrabada zesia Joseba jarada quirāca. Druaza jarrabara wāsia. Baribala egiptorāba codira eropanasidaa. ⁵⁵ Māwā bađe egiptorāba codi carea erobeada sida jōsia. Mał bēā ādji boromaa codira iwidiade wāsidaa. Ādji boroba jūmarāa jarasia:

–Josemaa wānada. Idjia jarabala quirāca odada.–

⁵⁶ Jarraba Egipto druade zeside Joseba trigo wagabada dera jūma ewabicuasias. Małbe trigora egiptorāa nēdobuebadjia, jarrabara wārāda jūma Egipto druade zeda bēā. ⁵⁷ Mał awara druazabemada Josemaa trigo nēdođe zebadjidaa jarrabara jūma druaza wāna bēā.

42

Jose djabarāba trigo nēdođe wāpeada

¹⁻² Mał ewaride Jose zeza Jacobora wadi Canaał druade habadja. Jacoboba cawasia Egipto druade trigora baraada. Mał bēā idji warrarāa nāwā jarasia:

–Młā ūrīsia Egiptode trigora baraada. ¿Cārēda jā pana? Jāmaa nēdođe wānada dadjirāba codi carea. Māwā dadjirāra jarrababa beudaēa.–

[†] **41:43** Chirāne cobeada dua. Małgara hebreo bedeade cawa beaba cawadaē panaa. Acaaramaārā egiptorā bedeade. Nałgara crīchada jaraiscada: “jāyā wānada dadjirā boro zebala bēā!” wa “jadjirā boro nezoca dromada zebala!” wa “jquirācuia ūrīnada!” [‡] **41:45** Zapnat-panea. Mał trāba egiptorā bedeade jara ba “Ācōrēra bedeabaria; idjira zocai ba.” [§] **41:51** Hebreo bedeade Manase trāba jara ba “quirādoabi.” * **41:52** Hebreo bedeade Epraia trāba jara ba “warra unubida.”

3-4 Ara maḷda Jose djabarāra Egiptodaa trigo nēdode wāsidaa. Jacoboba Jose djaba Benjamiḷra diabueē basía, wayada bēra Benjamiḷra beuida. Maḷ bēra Jose djabarāra diebe wāsidaa.

5 Israel warrarāra dewara ēberāra ume trigo nēdode wāsidaa, jūma Canaaḷ druade jarrabara zeda bēra. 6 Maḷne Josera Egipto druade dji droma basía. Idjiabḷḷa jūma druazabemarāa trigora nēdobuebadjia. Māwā bḷde Jose djabarāra jūesidaa. Jūēnapeda Jose quīrāpita wayaadeba egorode barru copanesidaa. 7-8 Joseba idji djabarā unuside cawasia ādjida māwā panḷda baribḷḷa adua bḷ quīrāca besía. Idji djabarāba idjira cawadaē basía. Maḷne Josera ādji ume quīrū bḷ quīrāca bedeasia. Iwidisia:

-Bārāra ¿sāmaḷba zebḷda?-

Ādjia panusidaa:

-Canaaḷ druadeba trigo nēdode ze panḷa.-

9 Maḷne Joseba quīrānebasía ādjidebema cāimocaradada.* Maḷ bēra jarasia:

-jBārāba dairā sāwā poyadi cawaya aḷde ze panḷa!-

10-11 Ādjia panusidaa:

-jMāwāēa, dai boro! jDaira maḷ carea nīnaēa! Dai bḷ nezocarāra jipa beaa. Daira jūmaena abari zezadebema. Daiba trigodra nēdode ze panḷa.-

12 Joseba jarasia:

-jSewaa! Bārāba dairā sāwā poyadi cawaya aḷde ze panḷa.-

13 Ādjirāba panusidaa:

-Dai bḷ nezocarāra wārāda abari zezadebema. Daira doce djabarā panusidaa. Baribḷḷa dai djaba tēabemara dai zeza ume Canaaḷ druade besía. Maḷne aba nēbasía.-

14 Joseba jarasia:

-Mā jarada quīrāca ebuda bḷa bārāba aḷde ze panḷda dairā sāwā poyadi cawaya. 15 Baribḷḷa mā aḷya bārāba jara panḷra wārā cawaya. Dai Egiptodebema boro trāneba mā wārāneba jaraya bārāra namabemada ēdrḷdaēa aba bārā djaba tēabemada namaa zebḷḷdaa. 16 Bārānebemada aba wābidada bārā djaba tēabemada enemārēa. Maḷmisa waabemarāra nama preso panenia. Idjida zeibḷḷa, mā cawaya bārāba jara panḷra wārāda. Idjida zeēbḷḷa, dai Egiptodebema boro trāneba mā wārāneba jaraya bārāra bedeade pananida dairā sāwā poyadi cawaya aḷde ze panḷ carea.-

17 Ara maḷda Joseba ādjira ewari ūbea preso bḷasia. 18 Ewari ūbea babḷḷde Joseba ādjia jarasia:

-Mā Ācōrēra waya bḷa. Maḷ bēra bārāba nāwā odibḷḷa, mā beabiēa.

19 Bārāda wārāda ēberā jipa beabḷḷa, nama bārānebemada aba preso beya. Maḷne waabemara bārā diguidaa trigo diade wānada bārā ēberārāba codamārēa. 20 Baribḷḷa bārā djaba tēabemara enenadua. Māwā mā cawaya bārāba jara panḷra wārāda. Māwā odaēbḷḷa, bārāra beudia.-

Ādjirāba maḷ bedeara ijasidaa. 21 Māwā panḷne ādjiduba jara duanesidaa:

-Wārāda dadji djaba Joseda biē osidaa. Dadjirāba unusidaa idji biē orānamārēa dadjirāa bedeade djuburia bḷda. Māwāmīna dadjirāba iḷānaē basía. Maḷ carea nama bia mīga panḷa.-

22 Maḷne Rubeḷba jarasia:

-Maḷ carea mā bārāa jarasia idjira biē orānamārēa, māwāmīna bārāba iḷānaē basía.† Idji bepedada carea idibḷḷa Ācōrēba dadjira cawa obḷḷa.-

* 42:9 Genesi 37:4-9. † 42:22 Genesi 37:21-30.

²³ Mañne Josera egiptorã bedeade ädji ume bedea basia. Idjia jarabΛΓARA dewaraba ädjia jarabadjia hebreo bedeade. Mañ bërã adua panasidaa ädjia jara panΛra Joseba jüma ürĩ ßada. ²⁴ Ädjia bië opedadadebema bedea panΛ ürĩside Josera iduba äyã wãpeda jiasia. Mãwã ßapeda waya poya bedeasia. Mañbe ädji ume bedeade wãpeda Simeoñda jidabisia preso ßemãrëã. Ara mañda ädjia aΛ panΛne Simeoñra jãtabisia.

²⁵ Mañbe Joseba idji nezocarãa jarasia idji djabarãba trigo nêdopedadaba ädji sacora biracuadamãrëã. Mañne ädji parata sida waya sacozã ßacuabisia. Mañ awara Joseba diabisia ode ne coðamãrëã. Ara mañda idji nezocarãba mãwã osidaa. BaribΛΓA parata ädji sacozã ßapedadada Jose djabarãba adua panasidaa.

²⁶ Mañbe Jose djabarãba trigora ädji burro ãrã ßacuadapeda wãbΛrΛsidaa. ²⁷ WãbΛdade ota cãinima jüesidaa. Mañbe abaΛba idji burro ne cobĩ carea sacco ewabΛrΛde idji paratara eda cobΛda unusia. ²⁸ Dauperapeda idji djabarãa jarasia:

–Mã paratara jëda diasidaa. Za mã saccoðe eda cobΛa.–

Mañ carea jümarãda dauperasidaa. Ne wayaaba ure duanane nãwã jarasidaa:

–¿Cãrë cãrëã Äcõrëba dadjira jãwã o ßA?–

²⁹ Canaañ druade ädji zeza Jacoboma jüenapeda ädji Egipto druade säwãpedadara jüma nëbΛrΛsidaa. Nãwã jarasidaa:

³⁰ –Jãñ druadebema ëberã dji droma ßΛba daia quĩrübideba nãwã jarasia: “Bãrãba dairã säwã poyadi cawaya aΛde zesidaa.” ³¹ BaribΛΓA dairãba jarasidaa mãwã oði carea ze panΛëda, ätebΛrΛ ëberã jipa ßeada. ³² Idjaba jarasidaa dairãra abari zezaðebemada doce djabarã panasidada. Jarasidaa abara nëbasida, abara dai zeza ume Canaañ druade ßada. ³³ Mañne jãñ dji dromaba dairãa jarasia:

“Nãwã cawaya bãrãra ëberã jipa ßeada: bãrã djabarãnebemada aba mã ume amenapeda trigora ededadua bãrã ëberãrã jarra quedeeã cobidi carea. ³⁴ Mañbe bãrã djaba tãebemara mãmaa enenadua mãã cawai carea bãrãra jipa ßeada. Mãwã mãã cawaya bãrãba wãrãda aΛde zedaë panΛda dairã säwã poyadi cawaya. Mãwã osidara mãã bãrã djabara jëda diaya. Idjaba nañ druade bãrãba quĩrãbΛdadada poya nêdodã idjaba nêdobuedia.”–

³⁵ Mãwã nëbΛrΛdapeda ädji sacco ërãcuabΛdade sacozã ädji paratara eda cobëada unusidaa. Mañ unubΛdade ädji zezara, ädjirã sida bio dauperasidaa.

³⁶ Mañ carea ädji zeza Jacoboba jarasia:

–Bãrãba mãra warra neë obΛdaa. Joseda idjaba Simeoñ sida neëã. Mañ awara Benjamiñ sida jãmaa ede quĩrã panΛa. Mañneba mãdrΛ bia sopua unu ßaa.–

³⁷ Mañne Rubeñba jarasia:

–Zeza, mãã Benjamiñra waya ßΛmaa eneya. EneëbΛrΛ, mã warrarãda umé beaida ßaa. Mãã idu Benjamiñra edebidua. Wãrãda waya jëda eneya.–

³⁸ Mãwã jaradãmĩna Jacoboba jarasia:

–Mã warrara bãrã ume diabueëã. Idji djaba arara beuda bërã aba idjidrΛ ßaa. Idjida ode beuibΛrΛ, bãrãba mãra sopuaba beadã.–

43

1 Māwā panane Canaañ druade jarrabara wetara zesia. 2 Mañne ādjia trigo Egipto druade nēdopedadara jūma cosidaa. Mañ bēřā ādji zeza Jacoboba jarasia:

–Wayacusa Egiptodaa trigo nēdode wānadua.–

3 Baribara Judaba panusia:

–Jāl ēberāba daia ebuđa jarasia: “Bārāra māmaa zecara panāa, bārā djaba tēābemada enenaēbāra.” 4 Mañba, zeza, dai djaba tēābemara baā dai ume diabueibāra, दौरा trigo nēdode wānia. 5 Baribara dai ume diabueibāra, पौरा wānaēa jāñ ēberāba jarađa bēřā: “Bārāra māmaa zecara panāa, bārā djabada enenaēbāra.”–

6 Mañne Jacobo Israel abadaba iwidisia:

–Bārāba çcārē cārēā mañ ēberāa jarasida dewara djabada eropanada? Mañ jarapedadaba māra biē osidaa.–

7 Ādjirāba panusidaa:

–Jāl ēberāba daia bio iwidisia daidebemada, dai ēberārānebema sida. Nāwā iwidisia: “Bārā zezara çwadi baāca? Bārāba çdewara djabada eropanaca?” Mañ bēřā daiba idjia wārāda jarasidaa. Daiba adua panasidaa idjia jaraida dai djaba ededamārēā.–

8 Mañne Judaba idji zeza Israelea jarasia:

–Baā Benjamiāda māl ume diabueibāra, दौरा daira ara nawena trigo nēdode wābarādia. Wānaēbāra baāda, daida, dai warrarā sida jūma quininia.

9 Māabāra Benjamiāra wagaya. Māa idjira enepeda wayacusa ba quirāpita baēbāra, māda bedede beya aba māl beubāra. 10 Daida nama jācua dārānaē pananabara, Egiptodaa barima umē wānoacasidaa.–

11 Mañne dji zeza Israelba panusia:

–Wārāda Benjamiāda ededida panābāra, nāwā ođadua. Dadjirā ējūānebema ne biara beada bārā sacode bađapeda mañ ēberāa diade wānadua. Balsamo nēārāda, urrajōda, mirra querada, dewara quera tūāpa beada, pistacho bacuru tada, almendra sida mañrī diadadua. 12 Parata sida waibāra ededadua dji parata bārā sacode zedara jēda diadi carea. Ābēřā quirādoe eđa bašidaa. 13 Bārā djaba tēābema sida mañ ēberāmaa isabe ededadua. 14 Māa quirā ba Ācōrē ne jūma poya obariba bārāra quirā djuburiaida mañ ēberāba bārā djaba jāma preso bāra, Benjamiā sida idu jēda zebimārēā. Baribara idu zebiēbāra māra warra neē beya. Māwā warra neē beibāra, māwā baya.–

15 Ara maāda ādjirāba nebiada pedapeda Egiptodaa wābarāšidaa. Ādjia parata naēna edepedada cāyābara waibāra edesidaa. Benjamiā sida edesidaa. Jūēnapeđa Josemaa wāšidaa.

16 Joseba Benjamiā ādji ume unuside idji nezocarā boroa jarasia:

–Nañ ēberārāra māl diguidaa ededua. Mañbe pacada beapeda ne djudua ādjirāra nane umatipa māl ume ne codi bēřā.–

17 Ara maāda dji nezocarā boroba Joseba jarađa quirāca osia. Dji djabarāra Jose dedaa edesia. 18 Wābādade Jose djabarāra daupera panā bēřā nāwā jara panasidaa:

–Naārā zesidade parata dadji sacode bađapedada carea jāwā idji diguidaa edebibāra. Idjia jaraya dadjia mañ paratara drāšidaa. Mañ carea dadjira jidabiya idji nezocarāda beadamārēā. Dadjirā burro sida jāřya.–

19 Jose dede eđa wābādade dji nezocarā boro caita wānapeđa idji ume bedesidaa. 20 Ādjia nāwā jarasidaa:

–Dai boro, dairā naārā ze panasidade wārā arada trigo nēdode ze panasidaa. 21-22 Dai jēda wāšidade ota cānima jūesidaa. Mama dai saco

ewabɔdade trigo nēdopedada paratada jūma daucha dairā saccoza eda bɔda unusidaa. Dairāba adua panɔa caiba maɔ paratara eda bɔsida. Jūma maɔ paratara daiba jēda enesidaa diadi carea. Maɔ awara daiba paratara enesidaa wayacusa trigo nēdodi carea.–

²³ Dji nezocarā boroba panusia:

–Jūmawāyā crīcharānada. Dauperarānada. Bārāba parata diapedadara mɔa edapeda mɔ boroa diasia. Bārāba, bārā zezaba ijā bɔ Ācōrēba maɔ paratara bārā sacode bɔsida.–

Maɔbe idjia Simeoɔ preso bɔdada ādjimaa enesia. ²⁴ Enepeda ādjirāra Jose dede eda edesia. Idjia baidoda diasia ādji jirū sagɔdamārēā. Ādji burro sida ne cobigasia. ²⁵ Māwā panane cawasidaa ādjira Jose dede ne codida. Jose umatipa zeida jɔā panamisa ādjia nebia enepedadara edasidaa Josea diadi carea.

²⁶ Jose diguida jūēnacarea ādjirāba nebia enepedadara idjia diasidaa. Maɔne wayaadeba idji quīrāpita egode barru copanesidaa. ²⁷ Joseba ādjia iwidiisia sāvā panɔ cawaya. Maɔ awara iwidiisia:

–Bārā zezara zbia bɔca? zDrōāra wadi bɔca?–

²⁸ Ādjirāba panusidaa:

–Dairā zeza bɔ nezocara bia bɔa. Idjira wadi bɔa.–

Maɔne wayaadeba ādjira barru copanesidaa.

²⁹ Joseba acɔbɔɔɔde idji djaba ara Benjamiɔda unupeda nāvā jarasia:

–Bārā djaba tēābema mɔa jarapedadara znaɔgɔca?–

Maɔbe Benjamiɔa jarasia:

–Mɔ warra, Ācōrēba bɔra carebaya.–

³⁰ Idji djaba arada ununa bērā Josera bɔsridaba so borequeasia. Ara maɔda dji edaara bɔ dejāne iduba jīāne wāsia. ³¹ Jīā bapeda so zareadacarea quīrā sagɔpeda waya ādjimaa zesia. Maɔbe jarasia:

–Daiba codira enenada.–

³² Ara maɔda dji nezocarāba enesidaa. Joseba coira awara bɔsidaa, dji djabarāba codi sida awara bɔsidaa, idjaba Josema ne cobada egiptorāba codi sida awara bɔsidaa. Māwā osidaa egiptorāra hebreorā ume ābaa ne cocara panɔ bērā. Egiptorāmarā maɔra cadjiruaa. ³³ Maɔne Joseba idji djabarāra chūmēbisia dji nabemaneba aba dji tēābemanaa. Maɔ carea idji djabarāba cawa crīchadaē panɔba abarica dji quīrā acɔ duanesidaa. ³⁴ Maɔne Jose itea diapedada djicodēbemada ādjiza jedecabisia, baribɔɔ Benjamiɔa waiɔara diabisia. Māwā jedecadapeda ādjira Jose ume bɔsrida ne codruasidaa.

44

Jose taza

¹ Māwānacarea Joseba idji nezocarā boroba jarasia:

–Naɔ ēberārā sacora trigoba biracuadua. Ādji parata sida ādji saccoza eda bɔcuadua. ² Maɔbe mɔ taza parata odada dji tēābema sacode trigo nēdoda parata ume bɔdua.–

Ara maɔda dji nezocarā boroba Joseba jarada quīrāca osia. ³ Nurēma āsabodode Jose djabarāra ādji burrode idu wābisidaa. ⁴ Ādjira purudeba wadi tɔmɔ wāē panane Joseba idji nezocarā boroba jarasia:

–Jāɔ ēberārā caidu wādua. Jidade wāsira nāvā jarada: “zCārēneba mɔ boroba bārāra biē oda bērā bārāba jāwā idjira biē osida? zCārē cārēā bārāba idji taza parata odara drɔasida? ⁵ Jāɔ tazade mɔ borora ne dobaria. Idjaba abari tazadeba ne cawaiē beara cawabaria. Bārāba opeadara biē bɔa.”–

6 Ara maḵda caidu wāsia. Jidade wāpeda Joseba jarabidara jarasia. 7 Maḵne dji djabarāba jarasidaa:

–¿Cārē cārēā dadji boroba māwā jara ḅa? Dairāra ne dradacaa. 8 Acadua, parata dai sacode badada daiba ununapeda Canaaḷ druadeba jēda enesidaa. Māwā daiba jipa osidabara ¿cārē cārēā ḅa boro paratara wa oro sida dradi? 9 Baa maḵ tazada dairā sacode unuibara dji erobara beuida ḅaa. Maḵ awara dairāra ḅa boro nezocarāda beadia.–

10 Maḵne Jose nezocarā boroba jarasia:

–Bia ḅaa, māēteara bārāba jara panḷ quīrāca oya. Dji ne dradara mā nezoca baya, baribara waabemara bedea neē beadia.–

11 Ara maḵda ādji sacora burrode jḷ beada ērnapeda egode ḅasidaa. Maḷbe ādjiza ewacuasidaa. 12 Ewacupedadacarea Jose nezocarā boroba jara wāsia dji nabema djaba sacodeba aba dji tēābema sacodaa. Maḵne tazara dji tēābema Benjamīḷ sacode unusia. 13 Ara maḵda sopuadeba dji djabarāba cacuade jḷ panara cūētacuasidaa. Maḷbe ādji sacora wayacusa ādji burrode ḅacuadapeda jēda purudaa wāsidaa.

14 Jose wadi diguida ḅade Judara dji djabarā sida idjima jūēsidaa. Ādjirāra ne wayaadeba idji quīrāpita egode ḅarru copanesidaa. 15 Maḷbe Joseba ādjirāra jarasia:

–Bārāba ¿cārē cārēā mā tazara jāwā drasida? ¿Bārāba adua panaca ne cawaiē beada mā cawabarida?–

16 Judaba panusia:

–Dai boro, ¿cārēda jaradi? ¿Sāwā jaradi दौरa bedede panēda? Jūma daiba biē opedada carea Ācōrēba cawa obara. Dairāra ḅa jawaeda panaa. Bā nezocarā badia, idjaba ḅa taza draa erobaḷda sida ḅa nezoca baya.–

17 Maḵne Joseba jarasia:

–Mā māwā oēa. Dji taza draa erobadadrḷ mā nezoca baya. Waabemara necai wānada bārā zezama.–

18 Maḷbe Judara Jose caita wāpeda jarasia:

–Mā boro, mā ume quīrūrdua. Bāra Egiptodebema boro quīrāca ḅamīna mā quīrā djuburia ḅa ume idu bedeadidua. 19 Dai naārā zesidade ḅaa iwīdisia दौरa zeza bara panḷ cawaya idjaba djaba bara panḷ cawaya. 20 Maḵne daiba panusidaa zeza drōā quiruda eropanada idjaba djaba cūdra ḅada aba eropanada. Maḵ warrara dai zezaba drōā ḅade unusia. Idji djaba arada beusia. Ādji papadebemara ababe idjidrḷ ḅaa. Idjira dai zezaba bio quīrā ḅaa.

21 Idjaba ḅaa daia jarasia, “Maḵ warrara enenadua mā unui carea.”

22 Baribara daiba ḅaa jarasidaa maḵ warrara dji zeza ḅamaaba āyā wācara ḅada. Āyā wāibara dji zezara sopuaba beuyada asidaa. 23 Maḵne ḅaa daia jarasia: “Bārā djaba tēābemada bārā ume zeēbara, bārāra māmaa wayacusa zecara panada.”

24 Maḷbe dairāra dai zezama jūēnapeda ḅaa jaradara jūma nēbarasidaa.

25 Dārābade dai zezaba jarasia: “Waya trigo nēdode wānada.” 26 Maḵne dairāba idjā jarasidaa: “Dairāra poya wānaēa. Ababe dai djaba tēābemada dai ume wāibara wānia. Idjida dai ume wāēbara, jāḷ ēberāmaa wācara panaa.”

27 Maḵne mā zeza ḅa nezocaba daia jarasia: “Bārāba cawa panaa mā wērāba warra umebe māa to diasida. 28 Abara nēbasia. Maḵ ewarideba ātaa waa unūē ḅa bēra māmaarā animarāba bepeda cobuesia. 29 Maḵ bēra idji djaba arada ededapeda beuibara, bārāba māra sopuaba beadia.”

30-31 Dairā boro, dji cūdra carea dai zezara wadi ʙaa. Maʔ bēṛā m̄ra dji cūdra neē m̄ zezamaa wāsira maʔne idji warrada unuēʙaṛa m̄ zezara beuya. Māwā dai ʙa nezocarāba dai zeza drōā ʙara sopuaba beadia. 32 M̄ ʙa nezocaba m̄ zezaa wārāneba jarasia dji cūdrara waya eneida. M̄a jarasia: “Zeza, m̄a waya ʙamaa eneēʙaṛa, ʙa quiṛāpita m̄ra bedeade ʙaya aba m̄ beubʙaṛadaa.” 33 Maʔ bēṛā m̄a ʙāa bedeade djuburiaya dji cūdrabari m̄dr̄a nama erobemārēā ʙa nezoca bai carea. Maʔne dji cūdrara idji djabarā ume idu wābidua. 34 ¿Sāwā m̄da dji cūdra neē m̄ zezamaa wāi? M̄ zeza sopuaba biē ʙada unu quiṛāē ʙaa.-

45

Joseba ara idjida cawabida

1-2 Maʔ bedeade ūṛiʙaṛade Josera so borequea nūmesia. Waa poya droaē bēṛā jūma idji nezocarā arima ʙea jigua jarasia:

-jūma dajadaa wānadua!-

Ara maʔda wāsidaa. Aʙabe idji djabarāda idji ume panesidaa. Māwā panane Josera bio jīasia. Maʔ jīābira idji nezocarā dajada panʙa ūṛisidaa. Maʔ awara idji jīānanebemada Egiptodebema boro dede panabadarāba ūṛisidaa. Jīānacarea Joseba idji djabarāa cawabisia idjida māwā ʙada. 3 Nāwā jarasia:

-M̄ra Josea. ¿M̄ zezara wadi ʙaa?-

Maʔne idji djabarāba poya panunaē basia bio dauperasida bēṛā. 4 Maʔ carea Joseba ādjia jarasia:

-M̄ caita zedadua.-

Ara maʔda Jose caita wāsidaa. Maʔne Joseba ādjia jarasia:

-M̄ra bārā djaba Josea, bārāba nēdobuepedadaa Egiptoda ededamārēā.*

5 Baribʙaṛa sopuarānadua. Bārāba m̄ra nēdobuepedadamīna jūmawāyā crīcharānadua. Ācōrēbaṛa m̄ra nama bārā na diabuesia ēberārā beuidēbemada ēdr̄a edamārēā. 6 Poa umé ʙaṛaṛa jarraba zedada. Idjaba wadi poa juesuma māwā ʙaya. Maʔne poya ne udaeā ni ewadaēa. 7 Ācōrēba m̄ra bārā na diabuesia bārā ēberārā na ējūāne jūma beurānamārēā. M̄ra nama ʙasia bārāra beuidēbemada ēdr̄a edamārēā. 8 Bārāba m̄ra namaa diabuedaē basia, ātebaṛa Ācōrēbaṛa m̄ra diabuesia. Idjiabʙaṛa m̄ra ʙasia Egiptodebema boroa crīcha diabarida ʙamārēā, idji dedebema boroda ʙamārēā, idjaba Egipto druade dji dromada ʙamārēā. 9 Jāʙbe bārāra isabe wānadua m̄ zezamaa. Idjia nāwā jaradadua:

“ʙa warra Joseba nāwā jara ʙaa: Ācōrēba m̄ra Egiptodebema boroare ʙasia. M̄maa isabe zedua. Dārārādua. 10 Zepeda Goseʔ ējūāne ʙeya. Māwā ʙara, ʙa warrarā sida, ʙa wiuzaquerā sida m̄ caita duanania. ʙa animarā ʙeara, jūma ʙa erobā sida enedua. 11 M̄a ʙara mama ne cobī ʙaya, waṛi poa juesuma jarrabara bai bēṛā. Māwā ʙara, ʙa ēberārāra, ʙa animarā sida jarrababa beudaēa.”

12 Bārāba, m̄ djaba Benjamiʔ bida bādji dauba unu panʙa wārāda m̄da bārā ume māwā bedeade ʙada. 13 M̄ zezaa jaradadua m̄ra na Egipto druade dji dromada. Bārāba unupeṛada sida jūma m̄ zezaa jaradadua. Isabe wānapeda m̄ zezara namaa enenadua.-

14 Maʔbe idji djaba Benjamiʔ ume oṛjūēnapeda jīasidaa. 15 Māwānacarea Joseba waabema djabarāra uridarrade isōcuapeṛa jīasia. Maʔbeʙaṛa idji djabarāra idji ume bedeasidaa.

* 45:4 Genesi 37:12-36.

¹⁶ Egiptodebema boro dede panabadaba ūrīsidaa Jose djabarāra zesidada. Dji boroba, dji droma bea bida mañebemada bia crīchasiada. ¹⁷ Mañ carea dji boroba Josea jarasia:

–Ba djabarāa jaradua: “Bārā animarā ḡḡ ne ataubidapeda Canaaḡ druadaa wānada. ¹⁸ Mañbe bārā zezara, bārā ēberārā sida māmaa enenada. Māa bārāa Egipto druade ējūā biara ḡada diaya. Bārāba naḡ druadebema dji biara ḡada codia.” ¹⁹ Idjaba ba djabarāa jaradua nama Egiptodeba carretada edecuađamārēā āđji warrarā, āđji wērārā, bārā zeza sida enenamārēā. ²⁰ Mañ awara jaradua āđjia erobebara becuadađmārēā, Egiptodebema ne biara ḡada jūma āđjide bai bērā.–

²¹ Israel warrarāba māwā osidaa. Egiptodebema boroba jarada quīrāca Joseba āđjia carretara diacusia. Āđjia ode codi sida diasia. ²² Āđjiza cacuađe jḡbada crīwidida aba aba diacusia. Baribaḡḡ Benjamiā cacuađe jḡbadada juesuma diasia. Parata torro sida tresciento diasia. ²³ Idji zeza itea Egiptodebema ne bia queđeada die burrode diabuesia. Mañ awara die burro wērāne trigoda, paḡda, idji zebaḡḡde coi sida diabuesia. ²⁴ Mañbe idji djabarāra wābigasia. Āđji wāḡadađe Joseba āđjia jarasia:

–Ode ijararānada.–†

Jacoboba Jose zocai ḡada cawada

²⁵ Mañbe Egiptodeba wānapeda Canaaḡ druade āđji zeza Jacoboma jūēsidaa. ²⁶ Jūēnapeda āđjia Jacoboa jarasiada Josera wadi zocai ḡada idjaba idjira Egiptodebema boroare ḡada. Baribaḡḡ Jacoboba cawa crīchaē basia. Maḡḡara ḡjāē basia. ²⁷ Mañne āđjirāba Joseba jaradara jūma nēbaḡasidaa. Mañ awara Jacoboba unusia Joseba carreta diabuecuadađda idji edeđamārēā. Mañ unubaḡḡde Jacobora sobiasia. ²⁸ Jacobo Israel abadaba jarasia:

–Ara naḡba bia ḡaa. Mā warra Josera wārāda wadi zocai ḡaa. Mā beui naēna idji acāde wāya.–

46

¹ Ara maḡda Jacobo Israel abadara wāsia jūma idjia erobaḡ bara. Wābaḡḡde Beersebāde jūēsia. Mama idjia animarāda idji zeza Isaba ḡjā ḡada Ācōrēa babue diacusia. ² Mañ diamasi Israelba cāimocara quīrāca ūrīsia Ācōrēra idji ume beđeada ḡada. Ācōrēba trḡ jarasia:

–Jacobo, Jacobo.–

Jacoboba panusia:

–Māra nama ḡaa.–

³ Ācōrēba jarasia:

–Māra ba zezaba ḡjā ḡada Ācōrēa. Wayarādua Egiptodaā wāi carea. Jāma māa puru waibaḡada ḡadeba yōbiya. ⁴ Māra ba ume Egiptodaā wāya. Mañbe ḡadeba yōbađarāra jēda eneya. Idjaba ba beubaḡḡde Josera arima ḡaya.–

⁵ Ara maḡda Jacobora Beersebādeba wāsia. Egiptodebema boroba carreta diabuecuadađe Jacobo warrarāba idjira, āđji warrarāra, āđji quimarā sida edesidaa. ⁶ Jacoboba idji warrarā bida āđji animarā beara idjaba jūma āđjia Canaaḡ druade edapeđada sida Egiptodaā edesidaa. ⁷ Jacoboba idji warrarāra, idji caurāra, idji wiuzaquērāra, idji āizaquerā sida Egiptodaā jūma edesia.

† 45:24 ḡcaḡaba crīcha panāa āđjira ijarāđida Joseba Benjamiā waibaḡara diada bērā. Idjaba ḡcaḡaba crīcha panāa āđjira ijarāđida Jose nēdobuepeđada carea.

Jacobo ēberārā Egiptodaa wāpedada

⁸ Jacobo Israel abada warrarā Egiptodaa wāpedadara naḷgarā basía:

Jacobo warra iwina Rubeḷda wāsía. ⁹ Rubeḷba edesia idji warrarā Hanoc, Palú, Hezroḷ, Carmi sida.

¹⁰ Jacobo warra Simeoḷ sida wāsía. Simeoḷba edesia idji warrarā Jemuel, Jamiḷ, Ohad, Jaquiḷ, Zohar, Saul sida. Saulora cananeo wērāba toda basía.

¹¹ Jacobo warra Levi sida wāsía. Leviba edesia idji warrarā Gersoḷ, Coá, Merari sida.

¹² Jacobo warra Juda sida wāsía. Judaba edesia idji warrarā Sela, Paré, Zará sida. Idji warrarā Erera, Onaḷ sida Canaaḷ druade beusídaa. Paréba idji warrarā Hezroḷda, Hamul sida edesia.

¹³ Jacobo warra Isacar sida wāsía. Isacarba idji warrarā Tola, Puvá, Job, Simroḷ sida edesia.

¹⁴ Jacobo warra Zabuloḷ sida wāsía. Zabuloḷba idji warrarā Sered, Eloḷ, Jahleel sida edesia.

¹⁵ Maḷ warrarā sei panara Leaba Jacoboa Araḷ druade to diasía. Leaba Jacobo cau Dina sida tosía. Ādjiēba yōpedadara 33 wāsídaa dji umaquīrārā, dji wērārā ābaa.

¹⁶⁻¹⁸ Jacoboba Lea edaside dji zāwārē Labaḷba nezocawērā Zilpara Lea diasía. Zilpaba warrarāda Jacoboa to diasía. Maḷgarā sida Egiptodaa wāsídaa ādji warrarā bara. Jūma ābaa diecisei wāsídaa.

Ādji warra Gaba idji warrarā Zipioḷ, Hagui, Ezboḷ, Suni, Eri, Arodi, Areli sida edesia.

Ādji warra Aserba edesia idji warrarā Imna, Isúa, Isúi, Beria, dji cau Será sida. Beria warrarāra Hebere idjaba Malquiel basía.

¹⁹ Jacobo quima Raquel warrarāra Jose idjaba Benjamiḷ basía. ²⁰ Jose warrarā Egiptode topedadara Manase idjaba Epraiḷ basía. Ādji papara Asena basía. Asena zezara Potipera basía. Idjira Oḷ purude ḷmādaúa bia bedeabadarā sacerdote basía. ²¹ Benjamiḷ warrarāra naḷgarā basía: Bela, Bequer, Asbel, Gera, Naamaḷ, Ehi, Ros, Mupiḷ, Hupiḷ, idjaba Ard. ²² Jūma maḷgarāra Raqueldeba Jacobo ume yōsídaa. Jūma ābaa catorce wāsídaa.

²³⁻²⁵ Jacoboba Raquel edaside dji zāwārē Labaḷba nezocawērā Bilhara Raquelea diasía. Bilhaba warrarāda Jacoboa to diasía. Maḷgarā sida Egiptodaa wāsídaa ādji warrarā bara. Ādji warra Daḷba idji warra Husiḷ edesia. Ādji warra Neptaliba edesia idji warrarā Jahzeel, Guni, Jezer, Sileḷ sida. Jūma ābaa siete wāsídaa.

²⁶ Jūma Jacobodeba yōpedadarāra idji ume Egiptodaa wāsídaa. Idji āigurā juachaē, jūma ābaa 66 wāsídaa. ²⁷ Maḷga awara Jose warrarā Egiptode topedadada umé panasídaa. Jūma ābaa Jacobo ēberārā Egiptode jūpedadara setenta panasídaa.

Jacoboba waya Jose ununa

²⁸ Jacobo Israel abadaba Judada Josemaa na wābisía ādjira Goseḷ ējūāne acḷde zemārēā. Maḷmisa ādjirāra Goseḷ ējūāne jūēsídaa. ²⁹ Ādji jūēsidade Joseba idji nezocaa jarasia idji carreta enemārēā. Ara maḷda Goseḷnaa idji zeza Israel audiabariđe wāsía. Idji zeza unuside ojūēpeda dārā jīāsía. ³⁰ Māwā ḷade Israelba Josea jarasia:

–Mḷa ḷa quīrāra unubara ḷbēra cawa ḷba ḷara wađi zocai ḷada. Jāḷbe mḷra necai beuya.–

Joseba idji djabarā Egiptodebema boromaa ededa

31 Maḷbe Joseba idji djabarāa, jūma idji zeza ēberārāa bida jarasia:

–Egiptodebema boromaa mḷa jarade wāya bārāra jūesidada. Mḷa idjia jaraya: “Mḷ djabarāra, mḷ zeza ēberārā Canaaḷ druade duananara jūma mḷmaa zesidaa. 32 Ādjirāra animarā wagabada bēra ādji ovejada, paca sida enesidaa. Jūma ādjirāba erobea sida enesidaa.” 33-34 Maḷbe dji boroba bārā trḷpeda iwidiḷarḷade “ḷbārāba cārēda obada?”, nāwā jaradadua: “Daira warra edaḷba animarā daupē cawa beaa, dai drōā naēnabemarāba obadapedada quīrāca.” Māwā jarasidara dji boroba bārāra jīga Goseḷ ējūāne idu bebiya, egiptorāmaara oveja wagabadara dji biaē bēra.–

47

1 Ara maḷda Joseba Egiptodebema boro ume bedeade wāsia. Idjia jarasia:

–Mḷ zezara, mḷ djabarā sida Canaaḷ druadeba zesidaa ādji oveja bara, ādji paca bara, jūma ādjia eropanḷ bara. Ādjirāra Goseḷ ējūāne duanḷa.–

2 Maḷbe Joseba idji djabarāda juesuma Egiptodebema boro quīrāpita edesia ādjira cawamārēā. 3 Maḷne dji boroba Jose djabarāa iwidiisia:

–Bārāba ḷcārēda obada?–

Ādjirāba panusidaa:

–Dairāra oveja wagabadaa dai drōā naēnabemarāba obadapedada quīrāca.–

4 Maḷ awara jarasidaa:

–Canaaḷ druade jarrabara dji cābāyā ḷḷa. Idjaba dairā oveja itea pōājārā neēa. Maḷ bēra dairāra naḷ druade panane zesidaa. Dairāra ḷḷ nezocarāa. Dai quīrā djuburia Goseḷ ējūāne idu bebidua.–

5-6 Maḷne Egiptodebema boroba Josea jarasia:

–Naḷ Egipto druara ḷḷ jawaeḷa ḷḷa. ḷḷ zezara, ḷḷ djabarā sida ze panḷ bēra ādjia Goseḷ ējūāda diadua. Māwā dji biara ḷḷ ējūāne duanania. Idjaba ḷḷḷa ḷḷ djabarānebemaba animarāda bio daupē cawa beabḷḷa, ādjirāra mḷ animarā wagabada bororāda ḷḷcuadua.–

7 Idjaba Joseba idji zeza Jacobora Egiptodebema boromaa edesia cawamārēā. Maḷne Jacoboba dji boroa bia jarasia. 8 Dji boroba Jacoboa iwidiisia:

–ḷḷara ḷḷpoa jūmasāwā ḷḷ?–

9 Jacoboba panusia:

–Mḷra ciento treinta poa ḷḷa. Naḷ ējūāne pḷḷḷa ḷḷde bio bia mīga ḷḷa. Mḷ drōāenabemarā jaidasidade mḷ cāyābara drōāara panasidaa. Mḷra ādjirā quīrāca jācua dārā baēa.–

10 Maḷbe Jacoboba Egiptodebema boroa wayacusa bia jarapeda dajadaa wāsia. 11 Ara maḷda dji boroba jarada quīrāca Joseba idji zezaa, idji djabarāa bida Egiptodebema ējūā biara ḷḷda diasia. Nocoarebema ewaride maḷ ējūāne Ramese puruda osidaa. * 12 Idjaba Joseba idji zezaa, idji djabarāa, jūma ādji ēberārāa bida codira dia babadjia ādjia cobada quīrāca.

Joseba druzabema ne cobigada

13 Druaza codira neē basia. Abeda jarrabara zareara nūmḷ bēra ēberārāra Egiptode, Canaaḷ druade bida jarrababa quinibodo basia. 14 Maḷ carea jūma egiptorāra, Canaaḷnebemarā sida Josemaa trigo nēdode wābadjidaa. Joseba dji paratara jūma pepeda Egiptodebema boro dede wagabadjia. 15 Māwā panḷne egiptorā paratara, Canaaḷnebemarāne sida jōsia. Maḷ bēra egiptorāra wayacusa Josemaa zedapeda nāwā jarasidaa:

* 47:11 Exodo 1:11.

-Dairã paratara jōsia. Dairãa trigora diadua. Diaēb_{ARΛ} dairãra beudia.-

¹⁶ Joseba panusia:

-Bãrã paratara jōsib_{ARΛ}, bãrã animarãda enenadua. Maλbari mλa bãrãa trigora diaya.-

¹⁷ Ara maλda ãdji animarãra Josemaa enesidaa. Jūma maλ poade Joseba ãdjirãa trigora diasia ãdji cawayobari, ovejabari, chiwatubari, pacabari, burrobari biða. ¹⁸ Maλ poa jōnacarea wayacusa Josemaa zedapeða nãwã jarasidaa:

-Dairã boro, b_{ΛA} cawa b_{ΛA} dai paratara jōsida, dai animarã sida jūma b_{ΛRE} basida. Dewara diadida waa neē pan_{ΛA}. Ababe dairãd_{RA}, dai ējūã sida b_{ΛA}.

¹⁹ Dairãra idu beubirãdua. Iduaribirãdua dai ējūãra iduba tabeida. Dairãda, dai ējūã sida trigobari nēdodua. Mãwã dairãra, dai ējūã sida Egiptodebema borode baya. Trigoda dairãa diadua udi carea. Mãwã beudaēa idjaba dai ējūã sida iduba tabeēa.-

²⁰ Ara maλda Joseba egiptorã ējūãra jūma nēdosia Egiptodebema boro itea. Egiptorãba ãdji ējūãra nēdobuesidaa jarrabara ãdjirãma wetara nūm_Λ bërã. Mãwã ãdji ējūãra jūma dji borode basia. ²¹ Maλne jūma Egiptodebema ēberãrãra dji boro nezocarã basidaa.† ²² Joseba ababe λmãdaúa bia bedeabada sacerdoterã ējūãd_{RA} nēdoē basia, Egiptodebema boroba ãdjirã coðira diabadjì bërã. ãdjirãba maλg_{ΛDA} cobadjida bërã ãdji ējūãra nēdobueðaē basia.

²³ Maλbe Joseba ēberãrãa jarasia:

-Mλa bãrãra, bãrã ējūã sida dadjirã boro itea nēdoda bërã mλa trigoda diaya udamãrēã. ²⁴ Maλ ewab_{ΛDADE} ē juesumanebemada abã dadjirã boroa diadida pan_{ΛA}. È quimãrē bãrãba edadia wayacusa udi carea idjaba bãrãba, bãrã dede panabadaba, bãrã warrarã biða coðamãrēã.-

²⁵ Maλne ãdjirãba panusidaa:

-B_{ΛA} dairãra zocai b_{ASIA}. Dairãra quirã djuburia b_{ΛA}. Maλ bërã dairãra Egiptodebema boro nezocarã baðia.-

²⁶ Ara maλda Joseba leyda b_{ASIA} egiptorãba ewab_{ΛDADE} ē juesumanebemada abã Egiptodebema boroa diadida pan_{ΛDA}. Waðibida Egipto druade mãwã obadaa. Ababe λmãdaúa bia bedeabada sacerdoterãba mãwã diadacaa, Egiptodebema boroba ãdji ējūãra nēdoðaē bërã.

Jacoboba Josea bedeã djuburiada

²⁷ Maλ ewaride Jose ēberãrã israelerã abadara Egipto druade duanesidaa. Goseλ ējūãra eropanesidaa. ãdjirãra zocãrã yōsidaa. ²⁸ Jose zeza Jacobora Egipto druade diecisiete poa basia. Maλne Jacobora 147 poa basia.

²⁹ Jacobo Israel abadaba cawasia dãrãēne idjira beuida. Maλ bërã idji warra Joseda trãbipeða jarasia:

-Mλ quirã djuburia b_Λ j_{ΛWARA} mλ bacara edre b_{ΛPEða} wãrãneba jaradua mλa jarab_{ΛG_{ΛDA}} quirãneba b_{ΛA} jūma oida. Mλra naλ Egiptode t_{ΛBARIRãDUa}.

³⁰ Åteb_{ARΛ} naλ Egiptodeba mλ drõænabemarã t_{ΛBARIPeðADAMAa} edepeða mλra mama t_{ΛBARIDUa}.-

Joseba panusia:

-Mãwã oya, zeza.-

³¹ Maλne Jacoboba jarasia:

-Mλa wãrãneba jaradua.-

† 47:21 Maλne jūma Egiptodebema ēberãrãra dji boro nezocarã basidaa. Griego bedeade mãwã b_Λ b_{ΛA}. Hebreo bedeade nãwã b_{ΛA}: "Maλbe Joseba ēberãrã jūma Egipto druade beara puru droma beadaa wãb_{ARΛBISIA}."

Ara maḷda Joseba wārāneba jarasia. Maḷ bēṛā Jacobo Israel abadara idji cladaḍe chīrāborode b̄arru cobesia.‡

48

Jacoboba Jose warrarā bia jara b̄ada

¹ Māwānacarea Jose ēberārāba idjia jarasidaa idji zezara cacua biē b̄ada. Maḷ carea Joseba idji warrarā Manase, Epraiḷ sida idji zeza acḷade edesia.

² Maḷne Jacoboa jarasidaa Josera zesida. Maḷ carea Jacobo Israel abadara ḷb̄laāē ḷamīna idji cladaḍe ḷta chūmesia. ³ Maḷne Josea jarasia:

–Canaaḷ druade mḷ Luz purude baside ne jūma poya ḷ Ḷcōrēra mḷma odjapeda mḷra nāwā bia jara ḷasia: ⁴ “Mḷa bḷdeba ēberārā zocārā yōbiya. Idjaba bḷdeba puruda zocārā yōbiya. Maḷ awara mḷa ḷ ḷberārā naḷ Canaaḷ druara diaya ewariza ādjide bamārēā.”*

⁵ Mḷ ḷamaa zei naēna ḷ warrarā Epraiḷra, Manase sida naḷ Egiptode tosidaa. Ḷdjira Rubeḷ quīrāca idjaba Simeoḷ quīrāca mḷ warrarā araada aya. ⁶ Baribḷḷa ḷa dewara warrarāda unuibḷḷa, ādjirāra mḷ warrarā araada aya. Maḷ bēṛā Canaaḷ druade mḷ warrarā araba ējūā edabada quīrāca ādjirāba edadaēa. Ḷtebḷḷa Epraiḷba, Manase bida edabada ējūānebemada ādjia edadida panḷa. ⁷ Mḷ Padan-Araḷ druadeba zebḷḷade ḷ papa Raquelera Canaaḷ druade jaidasia Eprata Beleḷ abada caita. Mama mḷā idjira tḷḷarisia. Mḷra idji carea bio sopua ḷasia. Maḷ carea mḷa ḷ warra umēbemarā mḷreana abḷḷa.–

⁸ Jacobo Israel abadaba Jose warrarāra unupeda iwidisia:

–Za panḷra ḷcai?–

⁹ Joseba idji zezaa panusia:

–Mḷ warrarāa, Ḷcōrēba mḷa naḷ Egiptode diadaa.–

Israelba jarasia:

–Mḷ djuburia mḷ caita zebidua ādjira bia jara ḷai carea.–

¹⁰ Israelera drōāda quiru bēṛā dau towa ḷasia. Maḷne Joseba idji warrarāra idji zeza caitaara edasia. Israelba ādjira bḷḷa edapeda isōsia. ¹¹ Israelba Josea jarasia:

–Mḷa crīcha ḷasia ḷ quīrāra waa unuēda, baribḷḷa ḷ Ḷcōrēba mḷa ḷra ḷ warrarā sida unubisia!–

¹² Maḷbe Joseba idji warrarā idji zeza bacarade chūpanḷada āyā ḷasia. Ḷyā ḷpeda idji zeza quīrāpita chīrāborode b̄arru cobesia.

¹³ Joseba idji warrarāra wayacusa idji zeza quīrāpita caita ḷasia. Epraiḷra idji ḷawa araare ḷasia idji zeza ḷawa araare bēṛārēā. Manasera idji ḷawa acḷare ḷasia idji zeza ḷawa araare bēṛārēā. ¹⁴ Baribḷḷa Israelba idji ḷawa carusia. Epraiḷra dji tēābēmamīna Israelba idji ḷawa arada Epraiḷ boro ḷḷ ḷasia. Manasera dji iwinamīna Israelba idji ḷawa acḷada Manase boro ḷḷ ḷasia. ¹⁵ Maḷne Israelba Josera nāwā bia jara ḷasia:

Mḷ zezadrōā Abrahāḷba idjaba mḷ zeza Isa bida Ḷcōrēda ḷjā panasidaa. Mḷ toside ewarideba ḷtaa ara maḷ Ḷcōrēba mḷra waga babaria.

¹⁶ Idjia jūma mḷ bia mīga ḷdebeṛmada ēḍra edabaria.† Maḷḷa Ḷcōrēba naḷ warrarāra carebaya.

‡ 47:31 Hebreo 11:21de jara ḷla māwā osida Ḷcōrēa bia bedeai carea.

* 48:4 Genesi 35:9-15.

† 48:16 Idjia. Hebreo bedeade bḷ ḷla “bajānebema nezoca.”

MĹa quĩrĩã ħĹa ãdjideba naĹ ějũãne zocãrã yõnida. Mãwã naĹ warrarãneba mĹ trĹra, mĹ zezadrõã Abrahã trĹra, mĹ zeza Isa trĹ sida jũmarãba quĩrãneba panania.

17-18 Joseba unusia idji zeza ĵĹwa arara dji tẽãbema EpraiĹ boro ĹrĹ ħĹda. MaĹra Joseba biẽ unusia. MaĹ carea idji zezaa jarasia:

–Zeza, ĵãwãẽa. Za ħĹdrĹ mĹ warra iwinaa. Idji boro ĹrĹĸĹĹ ħĹ ĵĹwa arara ħĹdua.–

Mãwã jarabarĹde idji zeza ĵĹwara EpraiĹ borõde ħĹda jidapeda Manase boro ĹrĹ ħĹ quĩrĩã ħasia. 19 BaribĹrĹ idji zezaba mãwã o quĩrĩãẽ ħasia. ĀtebĹrĹ jarasia:

–Warra, mãã cawa ħĹa mĹ ĵĹwara cai ĹrĹ ħĹsida. ĸĹ warra iwinaneba ěberãrãda zocãrã yõnia. Idjira dji dromada ħaya. BaribĹrĹ dji djaba tẽãbemara idji cãybãra dji dromaara ħaya. Dji tẽãbema warrarãneba puruda zocãrã yõnia.–

20 MaĹ ewaride Israelba Jose warra tẽãbema EpraiĹra dji nabema Manase cãybãra dji dromaara ħasia. MaĹne ãdjira nãwã bia jara ħasia:

–Nocoarebema ewaride israelerãba bãrã trĹneba nãwã dewaraa bia jaraãia: “Ācõrẽba EpraiĹ, Manase sida bia oda quĩrãca ħĹ sida bia oya.”–

21 Mãwãpeda Israelba Josea jarasia:

–Dãrãene mĹra beuya. BaribĹrĹ Ācõrẽra bãrã ume ħaya. Idjia bãrãra bãdji drõãenamarã druadaa jẽda edeya. 22 MĹa bĹa ějũãra auđuara diabĹrĹa ħĹ djabarã cãybãra. MĹa bĹa SiqweĹ eyada diabĹrĹa.† MaĹ ějũãra mĹa ĵãrĩsia necoba ħa bida amorreorã ume djõ ħãdeba.–

49

Jacoboba idji warrarã sãwãni jarada

1-2 MaĹbe Jacoboba jũma idji warrarã trĹbigapeda jarasia:

–MĹ warrarã, mĹ bedea ũrĩne caita zedãdua. MĹa jaraya nocoarebema ewaride bãrãra sãwãnida.

3 RubeĹ, ħara mĹ warra iwinaa. MĹ drõã badacarea ħdrĹ naãrã unusia.

MĹ ĸĹara ħãdeba unubi ħĹa. ĸdrĹ biara wayabadaa. ĸara dji dromaara ħĹa.

4 BaribĹrĹ do zebĹrĹde poyãdaca quĩrãca ħĹa ara ħdji cacuara poyãẽ ħasia. ĸara mĹ wẽrã ume cãĩsia.

MĹ cĹãde cadjiruada osia.* MaĹ carea ħara ħĹ djabarãnebemada dji dromaara ħãẽa.

5 SimeoĹ, Levi, bãrãba abari crĩchada ĵĹrĹbadaa. Bãrãra bedea ausidaa biẽ odi carea.

6 Quĩrũbideba bãrãba ěberãrãra quenasidaa.† Bãdji quĩrĩãã paca ĵĩrũ quẽgura necoba tĹcuasidaa.

Bãrã ãbaa dji ĵĹrebãdade mĹra eda ħãẽa. Bãrãba crĩcha panĹ quĩrãca mĹa oẽa.

7 Bãrãra cadrĹa panĹ bãrã djãrãra jũmawãyã biẽ obadaa. MaĹ carea bio biẽ panania. MĹa bãrã ěberãrãra jũma israelerã tãẽna wãbiya.

8 Juda, ħĹ dji quĩrũrãda ħĹ ĵĹwaeda erobaya. ĸĹ djabarãba wayãdeba ħĹ quĩrãpita ħarru copanenapeda bia jaraãia.

9 Juda, ħara imama quĩrãca ħĹa. Imamara ne beapeda, ne copeda ĵãwũãbaria. MaĹbe egode ħũmepeã ãnãũbaria.

¿Caiba idjira mãã sãĩ? Ara maĹ quĩrãca ħĹa ěberãrãra poyapeda ãnãũya, dewararãba wayãdi bãrã.

‡ 48:22 MĹa bĹa SiqweĹ eyada diabĹrĹa. Hebreo bedeaãde maĹra ebuda ħãẽa. * 49:4 Genesi 35:22.

† 49:6 Genesi 34:25-31.

- 10 Ni aba_Λba dji boro bacuru Juda j_Λwade b_Λara jārīnaēa. Idjideba yōb_Λdarāba ma_Λ bacurura ewariza erobeada.
Ma_Λ bacuru djibari zeb_Λr_Λde jūmarāba idji bedeara ījā o duania.‡
- 11 Juda ēberārāra bio bara panania. Ādji uvara bio zauī bēṛā ādji burro zaquera uva j_Λcarama j_Λnia jōnamārēā.
Uva ba sida bio barai bēṛā ādjirāba quīrā pan_Λbara ādji wuara uva bade tātocasidaa.
- 12 Ādjirā daura uva ba cāyābara purea pāimaara beadia. Ādjirā quidara totroa beadia paca ju_Λba quīrāca.
- 13 Zabulo_Λ, b_Λ ēberārāda pusa icawa duania. Ādji druade barcora necai wibaridia. Ādji ējūāra aba Sido_Λ dru_Λ daucha baya.
- 14 Isacar, b_Λra burro quīrāca zarea b_Λa. Barib_Λr_Λ b_Λa atau b_Λ edre tababaria.
- 15 B_Λ ēberārāba ējūā biada l_Λnāūni carea unub_Λdade ādjirāra nezocarāda duania. Ma_Λne edaa jūrā t_Λdia ne ataudi carea.
- 16 Da_Λ, b_Λ purura jipa pe erobaya waabema israelerāba ādji puru obada quīrāca.
- 17 Da_Λ, b_Λ ēberārāra minijīchia panania dama o icawa b_Λ quīrāca.
Damaba cawayora jīrūne cape_Λda dji cawayo l_Λr_Λ chūm_Λra udu baebibaria.
Abari quīrāca b_Λ ēberārāra zocārāē pan_Λmīna mēsrā panania.
- 18 j_Λy Ācōrē, m_Λā j_Λā b_Λa b_Λa m_Λra ēdr_Λ b_Λmārēā!
- 19 Ga, dewarārāba b_Λ purura urade zedimīna b_Λ ēberārāba ādjirāra poyadia.
- 20 Aser, b_Λ ēberārāba codira dji bia baya. Ma_Λda ēberārā bororāa cobigadia.
- 21 Neptali, b_Λ ēberārāra begui mēā nībabari quīrāca duana. Ādji warrarāra quīrāwārēā quedeaa.
- 22 Jose, b_Λra bacuru do icawa b_Λ quīrāca b_Λa. Dji j_Λwatera bia zaubaria, mōgara puru audu jūrā ca b_Λ cāyābara l_Λlara waribaria.
- 23 Cha dr_Λ cawa beaba b_Λra bariduaareba chaba dr_Λ panesidaa. B_Λra quīrāma panasidaa.
- 24 Barib_Λr_Λ b_Λ enedr_Λmara bio enat_Λ eronūmasia j_Λwa wēsa ādjimaa dr_Λi carea. B_Λa ādjirāra poyasia m_Λ Ācōrē ne jūma poya b_Λba b_Λra careba_Λ bēṛā, dadi israelerā wagabari Ācōrēba b_Λra waga b_Λ bēṛā, dadi israelerā Ācōrē mōgara droma quīrāca b_Λba b_Λra jūātr_Λ ero_Λ b_Λ bēṛā.
- 25 B_Λ zezaba ījā b_Λ Ācōrēneba b_Λa poyasia. Ara ma_Λ Ācōrēba b_Λra carebaya. Ācōrē ne jūma poya o b_Λba b_Λ ēberārāa bajāneba cueda diaya. Idjaba na_Λ ējūāne baidoda diaya.
B_Λdeba yōb_Λda wērārāba, b_Λ animarā bea bida warrarāda zocārā to beadia idjaba ju dawa beadia.
- 26 Jose, m_Λā b_Λra biara jara b_Λsia m_Λ djibarirāba m_Λ bia jara b_Λpedada cāyābara.‡
- Eya jōca quīrāca b_Λ bia jara b_Λdara jōca baya, b_Λ djabarā cāyābara b_Λdr_Λ Ācōrēba biara b_Λda bēṛā.
- 27 Benjami_Λ, b_Λra usa cadr_Λa quīrāca b_Λa. Usa cadr_Λaba diapeda beadara cope_Λda dji adubadada quewara jedecabaria.
Ara ma_Λ quīrāca b_Λa dji quīrūra poyapeda ādji nebiada jedecaya.–
- 28 Māwā Jacoboba idji warrarāra bia jara b_Λsia. Ādjiza idjia aride jarasia. Idji warrarā doce pan_Λneba yōpedadara Israel puru doce panasidaa.

‡ 49:10 Ma_Λ bacuru djibari. Hebreo bedeadē jara b_Λa “Silo.” Ma_Λ bedēaba jara b_Λra ebuda b_Λēa.

§ 49:26 Hebreo bedeadē ma_Λ versīculora ebuda b_Λēa.

Jacobo jaidada

29-32 Mañbe Jacoboba idji warrarāa jarasia:

–Māra beubalḡaa. Māra tḡbaridada mā drōāenabemarā tḡbaripedadama Macpela ējūā uriade. Macpelara Canaaāne ḡaa Mamredeba āmādaū odjabariare. Abrahaāba maā ējūāra dji uria sida hitita Eproāne baḡada nēdosia idji quima tḡbari carea.* Mama Abrahaā sida tḡbarisidaa. Mā zeza Isara, dji quima Rebeca sida mama tḡbarisidaa. Mā Lea sida mama tḡbarisia.–

33 Jacoboba idji warrarāa māwā jarapeda idji caldaē wayacusa tabesia. Tabepeda jaidasia.

50

1 Mañne Joseba idji zezara baḡa edapeda jīā ḡaba isōsia. 2 Māwānacarea Joseba dji nēārā obadarāa idji zeza Israel cacuara paḡalḡbisia ḡerawarāmārēā. Ara maāda paḡa panesidaa. 3 Cuarenta ewari māwā paḡa panesidaa, jūma daucha oi carea dārābari bērā. Jūma ābaa egiptorāra setenta ewari Jacobo carea sopua ewarida wagasidaa. 4 Sopua ewari jōnacarea Joseba Egiptodebema boro dede panabadaa jarasia:

–Mā djuburia, dadjirā boroa nāwā jaradadua: 5 “Mā zezaba māa wārāneba jarabisia idjira Canaaā druade tḡbaride edemārēā. Idjia jarasia: ‘Māra beuya. Canaaā druade māa joubada uriade eroḡaa. Mama māra tḡbaridua.’ Maā carea māa beḡe djuburiaya idu mā zeza tḡbaride wābimārēā. Tḡbaripeda waya zeya.”–

6 Ādjia Egiptodebema boroa māwā jarapedadacarea dji boroba Josea jarasia:

–Ba zeza tḡbaride wādua idjia baā wārāneba jarabida quīrāca.–

7 Ara maāda Josera idji zeza tḡbaride wāsia. Idji ume wābaḡasidaa jūma Egiptodebema boroare beada, dji boro ēberārānebema dji dromarāda, jūma Egipto druadebema dji dromarā sida. 8 Jose ēberārāda, idji djabarāda, idji zeza ēberārā sida jūma wābaḡasidaa. Ādji warrarāda, ādji ovejada, ādji paca sida Goseāne amesidaa. 9 Carretaḡeba djōbadarāda idjaba cawayoḡeba djōbadarā sida Jose ume wāsidaa. Ēberārāra bio cābana wāsidaa.

10 Wābadaē trigo tēūbada Atad abadama jūēsidaa. Maāḡara Jordaā doḡeba āmādaū odjabariare ḡaa. Mama Josera waabemarā sida idji zeza Jacobo carea wayacusa aujīāsidaa. Siete ewari bio ororoa aujīāsidaa. 11 Mamabema cananeorāba ādji bio ororoa aujīā duanara ūrsidaa. Maā bērā jarasidaa:

–Egiptorāda sopuaba bio jīābi ororoa duanā.–

Maā carea Atad ējūāra trā ḡasidaa Abel-mizraīl.*

12 Jacobo warrarāba ādji zezaba jarada quīrāca osidaa. 13 Idji cacuara edesidaa Canaaā druadaa. Mañbe Macpela joubada uriade tḡbarisidaa. Dji ējūāra Mamredeba āmādaū odjabariare ḡaa. Abrahaāba maā ējūāra, dji uria sida hitita Eproāne baḡada nēdosia idji ēberārā jaidabada tḡbari carea. 14 Jacobo tḡbaripedadacarea Josera, idji djabarā, waabemarā sida waya Egipto druadaa wāsidaa.

Joseba idji djabarā sobiabida

15 Ādji zezara beuda bērā Jose djabarāba nāwā crīcha panesidaa: “Āibērā Joseba dadjirāra quīrāma ḡaa. Arābaḡa dadjirāra biē oya idji biē opedada carea.” 16-17 Maā bērā nāwā beḡeada Josemaa diabuesidaa: “Dadji zeza jaidai naēna daia jarasia baā nāwā jaraḡamārēā: ‘Ba djabarāba wārāda cadjirua

* 49:29-32 Genesi 23:1-20.

* 50:11 Hebreo beḡeade Abel-mizraīl trāba jara ḡaa: “Egiptorā aujīapedada.”

opedadamīna māl djuburia maḷra quīrādoadua.' Maḷ bēṛā dai djuburia, bḷ biē opedadara quīrādoadua. Daira dadji zeza Jacoboba ḷjā ḷada Ācōrē nezocarāa."

Maḷ ūribḷḷde Josera jīāsia.

¹⁸ Maḷbe Jose djabarāra idjimaā wāsidaa. Ne wayaadeba idji quīrāpita chīrāborode copanenapeda jarasidaa:

-Daira bḷ nezocarāa.-

¹⁹ Maḷne Joseba panusia:

-Wayarānadua. Mḷra Ācōrēēa bārā cawa oi carea. ²⁰ Bārāba mḷra biē odida crīchasidaa baribḷḷ maḷ biē opedadadeba Ācōrēba biada osia maḷneba zocārā ēberārāda jarrababa beudidebemada ēdḷḷ edai carea. Maḷḷara bārāba naḷ ewaride unu panḷḷa. ²¹ Wayarānadua. Mḷa bārāra careba ḷaya. Mḷa dia ḷaya bārāra, bārā warrarā sida ne codamārēā.-

Māwā quīrāneba jarada bēṛā Joseba ādjira sobiabisia.

Jose jaidada

²² Josera, idji zeza ēberārā sida Egiptode panesidaa. Josera ciento die poa basia. ²³ Beui naēna idji warra Epraīḷ wiuzaquerāra, ādji warrarā sida unusia. Idjaba Manase wiuzaquerā sida unusia. Ādji zezara Maquir basia. Joseba maḷḷarāra idji bacarade edapeda idji warrarā araada asia.

²⁴ Ewari aba Joseba idji djabarāa jarasia:

-Mḷra dārēne beuya, baribḷḷ Ācōrēba bārāra carebaya. Idjia bārāra, bārāneba yōḷadarā sida naḷ druadeba Canaaḷ druadaa edeya. Maḷ druara idjia Abrahāa, Isaa, Jacoboa bida wārāneba diai jarasia.-

²⁵ Maḷne Joseba Israel ēberārāa jarasia:

-Wārāda Ācōrēba bārāra carebaya. Maḷ ewaride bārāba mḷ ḷAWAḷARA namaḷba Canaaḷ druadaa tḷbaride ededadua.-

Maḷḷara Joseba Israel ēberārāa wārāneba jarabisia.

²⁶ Jose ciento die poa ḷada Egipto druade jaidasia. Idji cacuara nēārāba pḷḷasidaa berawarāmārēā. Pḷḷadapeda cajona biade ḷasidaa.

EXODO

ĂCŌRĒBA ISRAELERĂ EGIPTODEBEMA ĒDRA BADA

Exodo trāba jara baa “ēdrapedada.” Naā cartara māwā trā basidaa israelerā Egipto druadeba ēdrapedadabemada eda bā bā bērā. Zocārāmaarā israelerā Egiptodeba ēdrasidaa 1445 poa Jesu todi naēna. Moiseba naā carta badadeba cawabisia sāvā Ācōrēba israelerāra zocārāēbe edapeda puru dromada idji itea osida.

Māwā oi carea Ācōrēba naārā israelerāra egiptorā jawaeda bia mīga pananada ēdra edasia. Maānebemada bā baa 1:1neba aba 15:21naa. Maāre Ācōrēba israelerāra ējūā pōāsa ewaraga bade waga basia. Maānebemada bā baa 16:1neba aba 18:27daa. Maāre Ācōrēra israelerā ume bedea bāasia ādjirāra idji itea beadamārēā. Maā bērā idji leyra ādjirāra diasia idjaba ādjia jūma ijā odiada asidaa. Maāgara 19:1neba aba 24:18daa bā baa. Jirūare Ācōrēba cawabisia sāvā israelerāra idjia bia bedeadida panada. Maā bērā idji wua deda obisia idjaba idji sacerdoterāda bābisia. Jūma maāgara bā baa 25:1neba aba 40:38daa.

Israelerā Egipto druade bia mīgapedada

¹ Israel warrarā idji ume ādji warrarā bara Egiptodaa bade wapedadara naāgarā basia: ² Rubeā, Simeoā, Levi, Juda, ³ Isacar, Zabuloā, Benjamiā, ⁴ Daā, Neptali, Ga, Aser sida. ⁵ Israel warra Josera dārābāra basia Egiptode bada. Maā ewaride Jacobo Israel abadadeba yōpedadara Egiptode setentabe panasidaa.* ⁶ Māwā bade Josera, idji djabarāra idjaba jūma idji daucha beada sida jaidasidaa. ⁷ Baribāra ādjirāza warrarā zocārā unubadjida bērā isabe yōnapeda bio cābana panesidaa. Maā bērā dji druara ādjirāba birasidaa.

⁸ Māwā bade dewara ēberāda Egiptodebema boroda besia. Maāgaba Josedebemada adua bada bērā idji purua nāvā jarasia:

⁹ –iQuīrācuitadua! Jāā israelerāra dadjirā cāyābara cābanaara panā bērā abāra panā. ¹⁰ Maā bērā crīcha cawaadeba dadjirāba odia ādjirāra auduara yōrānamārēā. Māwā odaēbāra, dji quīrūda dadjirā ume djōbadade israelerāra ādjirāre djōnia. Māwāra naā druadebemada ēdrādia.–

¹¹ Maā carea egiptorāba israelerāra traju zareada ōgo obidi carea dji bororāda bacuasidaa. Maāgarāba israelerā Egiptodebema boro itea puru umē obisidaa. Aba Pitoā, aba Ramese abadjidaa. Maā puru umē panāne dji boroba idji itea ewapedadara wagabadjia. ¹² Egiptorāba wetara mīgabadjidamīna israelerāra auduara yō wāsidaa. Maā bērā egiptorāba israelerāra waya panesidaa. ¹³ Maā carea egiptorāba quīrā djuburia neē israelerāra wetara trajabadjidaa. ¹⁴ Traju zarea obi pananeba israelerāra bio bia mīgabadjidaa. Egoroda chiruadaa pueradapeda de obada mōgarara obibadjidaa. Idjaba jūma ādji ējūānebema trajuda obibadjidaa. Jūma maāgara ādjirāba quīrā djuburia neē israelerāra obibadjidaa.

¹⁵ Maā ewaride wērāda umē panasidaa, Siprada idjaba Pūada. Maāgarāba hebreo wērārāda careba warra tobibadjidaa.† Egiptodebema boroba ādjia jarasia:

* **1:5** Genesi 46:8-27. † **1:15** Israelerāra idjaba hebreorā abadaa. Māwā trā jarabadaa hebreo bedede bedeabada bērā.

16 -Bārāba hebreo wērāda careba warra tobibadade acādadua dji cārēda tosi cawaya. Umaquīrā warrada toib_{ΛΓΛ}, beadadua. Wērācauda toib_{ΛΓΛ}, idu b_Λdadua.-

17 Barib_{ΛΓΛ} dji wērārā careba warra tobibadarāba Ācōrēda wayasidaa. Ma_Λ bē_Λrā Egiptodebema boroba jarada quīrāca odaē basia, āteb_{ΛΓΛ} umaquīrā warra zaquerāra zocai b_Λbadjidāa. 18 Ma_Λ carea Egiptodebema boroba ādjira tr_Λpeda iwīdisia:

-¿Cārēā bārāba jāwā o pan_Λ? ¿Cārēā umaquīrā warra zaquerāra zocai b_Λpan_Λ?-

19 Ādjirāba panusidaa:

-Hebreo wērārāra dai Egiptodebema wērārā quīrāca beaēa. Ādjirāra warra to bia bea bē_Λrā dai jūēb_Λdabara ādji warrara to eropanabadaa.-

20 Ma_Λ bē_Λrā israelerāra wadibida auđuara yō wāsidaa. Ma_Λb_Λba b_Λbara panesidaa. Ācōrēba dji wērārā careba warra tobibadarāra carebasia.

21 Idjida wayapedada bē_Λrā ādjia warrarāda zocārā unubisia.

22 Ma_Λbe Egiptodebema boroba idji purua jarasia:

-Hebreorāba umaquīrā warrada toib_{ΛΓΛ} daidu b_Λtacuadaadua, barib_{ΛΓΛ} wērācauda toib_{ΛΓΛ} zocai b_Λdadua.-

2

Moise topedada

1 Umaquīrā Levideba yōnaba wērāda edasia. Dji wērā sida Levideba yōna basia. 2 Ma_Λ wērāra biogoapeda umaquīrā warrada tosia. Ma_Λ warrara quīrāwārēā ununa bē_Λrā jedeco ūbea mērā erobasia. 3 Barib_{ΛΓΛ} waa poya mērā erobaē bē_Λrā jamarada cape_Λda cādorrōnaba soasia. Ma_Λbe idji warrara e_Λda b_Λpeda Nilo do īchitade dojoro tāēna ūmasia. 4 Ma_Λne dji warra zaque djabawērāba t_Λm_Λba a_Λ basia idjira sāwāi cawaya. 5 Māwā b_Λde Egiptodebema boro cauda doeda cuide wāsia. Idji nezocawērārāda doya p_ΛΓ_Λ b_Λ panasidaa. Ma_Λne idjia unusia dji jamarara dojoro tāēna ūmada. Ara ma_Λda idji nezocawērāa edade wābisia. 6 Enepeda Egiptodebema boro cauba dji jamara ewa ac_Λb_ΛΓ_Λde warra zaqueda e_Λda mīā djuburi jīā quiruda unusia. Ma_Λne idjia jarasia:

-Na_Λra hebreo warra zaqueda jāwā quirua.-

7 Ma_Λne dji warra zaque djabawērāra caita zepeda Egiptodebema boro caua jarasia:

-¿B_Λmaarā bia b_Λca m_Λa hebreo wērāda tr_Λne wāida na_Λ warra b_Λ itea daupēmārēā?-

8 Egiptodebema boro cauba jarasia:

-Bia b_Λa. Tr_Λne wādua.-

Ara ma_Λda wērācaura wāpeda dji papada enesia. 9 Ma_Λbe Egiptodebema boro cauba dji warra papaa jarasia:

-Na_Λ warrara edepeda m_Λ itea daupēdua. Ma_Λbari m_Λa b_Λa ne diaya.-

Ma_Λ bē_Λrā dji warra papaba edepeda daupēsia. 10 Dji warra dawara be_Λdacarea dji papaba Egiptodebema boro caua diade wāsia. Ma_Λbe Egiptodebema boro cauba ma_Λ warrara idjide ara quīrāca erobesia. Dji warrara tr_Λ b_Λsia Moise, nāwā jarada bē_Λrā:

-M_Λa idjira doeda ūmada edasia.-

Moise Egiptodeba mīrū wāna

11 Moise drōā badacarea ewari aba idji ēberārā hebreorāda ac_Λde wāsia. Ma_Λne unusia sāwā ādjirāra bia mīga traja panāda. Idjaba unusia Egiptodebemaba hebreoda aba u erobāda. 12 Ma_Λ carea idjia p_ΛΓ_Λ ac_Λb_ΛΓ_Λde ni

aba^Λda unuē bē^rā dji Egiptodebemara beatapeda īb^Λde joutasia. ¹³ Nurēma wayacusa araa wāb^Λra^Λde unusia abarica hebreorāda umē djō pan^Λda. Ma^Λ carea dji djō ja^Λra^Λdaa iwidiisia:

-¿Abarica hebreoda b^Λaa cārē jāwā puo b^Λ?-

¹⁴ Dji djō ja^Λra^Λdaba panusia:

-¿Caiba b^Λara dai boroda b^Λasi? ¿Caiba b^Λara dai cawa obarida b^Λasi? ¿M^Λ sīda b^Λaa beaīda crīcha b^Λaca Egiptodebema beada quīrāca?-

Ma^Λ ūrīb^Λra^Λde Moīsera dauperasia cawa^Λda bē^rā idji mīā beadara cawasi^Λda. ¹⁵ Egiptodebema boroba Moīse mīā beada cawaside idjira jīdabīsia beabi carea. Barīb^Λra^Λ jīdadi naēna Moīsera Egiptodeba Madia^Λ druadaa mīrū wāsīa. Mama jūēpeda Moīsera baido juebada uria coroda caita chūmesīa. ¹⁶ Ma^Λne wērārāda sīete zesi^Λdaa. Ma^Λ wērārāra Madia^Λnebema sacerdote caurā basīa. Ādjirāra zesi^Λdaa animarāba baido dobada^Λde baido jue^Λdapeda ādji zeza ovejara baido dobīdi carea. ¹⁷ Barīb^Λra^Λ dewara oveja wagabadarāda zedapeda ma^Λ wērārāra āyā ja^Λretasi^Λdaa. Ma^Λ carea Moīsera araa wāpeda dji wērārāra carebapeda ādji ovejara baido dobīgasīa. ¹⁸ Māwānacarea dji wērārā wayacusa ādji zeza Reuelma jūēsī^Λda^Λde idjīa iwidiisia:

-¿I^Λī bārāra sācua isabe zesi^Λda?-

¹⁹ Ādjirāba panusi^Λdaa:

-Oveja wagabadaba dai āyā ja^Λretasi^Λda^Λde Egiptodebemaba daira carebasīa. Ma^Λ awara baido juepeda dadjirā ovejara baido dobīgasīa.-

²⁰ Reuelba idji caurāa iwidiisia:

-¿Ma^Λ ēberāra sāma b^Λ? ¿Cārē cārēā idjira beesīda? Trāne wānadua ne code zemārēā.-

²¹ Māwā Moīsera Reuel diguida besīa. Mama b^Λde Reuelba idji cau Seporāda Moīsea diasīa idji quīma bamārēā.* ²² Māwā b^Λde dji wērāba umaquīrā warrada tosia. Moīseba ma^Λ warra trāra b^Λasia Gerso^Λ, nāwā jara^Λda bē^rā: “Na^Λ druade māra drua āībemada jāwā b^Λaa.”

²³ Māwānacarea dārāb^Λra^Λde Egiptodebema borora beusia. Barīb^Λra^Λ egip-torāba israelerāra wa^Λdi zoca eropan^Λ bē^rā ādu^Λba mīā sopua bedeabadjīdaa. Ādjirāba Ācōrēa quīrā djuburiada iwīdībadjīdaa. Ma^Λra Ācōrēba ūrīsia. ²⁴ Idjaba mīā sopua bede^Λa pan^Λ sīda ūrīsia. Ma^Λne idjīa Abrahā^Λ ume, Isa ume, idjaba Jacōbo ume bīda ādji carebai carea bede^Λa b^Λda^Λra quīrādo^Λāē basīa.† ²⁵ Ma^Λ bē^rā israelerā bia mīga pan^Λra ac^Λ bapeda carebai carea besīa.

3

Ācōrēba Moīse trāna

¹ Moīse zāwārē Reuel Jetro abadada Madia^Λnebemarā sacerdote basīa. Moīseba idji ovejara wagabadjīa. Ewari aba Moīseba dji ovejara dewara orroare ne cobīde edesia. Ma^Λne idjira ējūā pōāsa ewaraga b^Λde Horeb eyade jūēne wāsīa. Ma^Λ eyara Ācōrē eya abadaa.* ² Mama Ācōrēba ara idjīda unubīsia bacuru zaquēde uruga nūm^Λda.† Moīseba unusia ma^Λ bacurura erad^Λ nūm^Λmīna baē b^Λda. ³ Ma^Λ carea crīchasia: “¿Cārēda jāwā uruga nūm^Λ? Caitaara ac^Λde wāya sāwāērā jāwā baē b^Λ cawaya.”

⁴ Ācōrēba Moīse caitaara zeb^Λra^Λda unusīde ma^Λ bacuru zaquē uruga nūm^Λneba trā jarasia:

* **2:21** Reuelera idjaba Jetro abadjīdaa. Exodo 3:1; 18:1. † **2:24** Genesis 12:1-3; 15:13-16. * **3:1** Horeb eyara Ācōrē eya abadaa Ācōrēra mama odjāda bē^rā. Horeb eyara idjaba Sinai abadaa. † **3:2** Ācōrē. Hebreo bedeade b^Λ b^Λaa “Ācōrē nezoca bajānebema.”

-Moise, Moise.-

Moiseba panusia:

-Māra nama bāa.-

⁵ Maāne Ācōrēba idjia jarasia:

-jCaitaara zerādua! Nama bāra mā quīrāpita bā bēra bā jīrū jāne jā bāra ērādua.⁶ Māra bā zezaba ijā bāda Ācōrēa. Abrahaāba, Isaba, idjaba Jacoboba māra ijā panasidaa.-

Maāne Moiseba Ācōrēra waya bā bēra idji quīrādarrara jūātrasia Ācōrē aca amaaba.

⁷ Ācōrēba jarasia:

-Māa unu bāa mā purura Egipto druade bio bia mīga bāda. Idjaba māa ūrī bāa ādjirāba quīrā djuburiada iwidi panāda. Iwidi panāa māa ādjirāra dji traju obibada bororā jawaedabemada ēdra bāmārēā. Māa cawa bāa ādjirāra wārāda bia mīga panāda. ⁸ Maā bēra māa ādjirāra egiptorā jawaeda panānebemada ēdra bāi carea ze bāa. Egipto druadebemada ēdra bāpeda māa dewara druadaa edeya. Maā druara bio bia bāa idjaba waibāa bāa. Maā druade baridua ne upedaāra bia zaubaria.⁹ Mama cananeorāda, hititarāda, amorreorāda, perezeorāda, heveorāda, idjaba jebuseorā sida duanāa. ⁹ Israelerāba quīrā djuburia iwidi panāra māa ūrī bāa. Idjaba unu bāa egiptorāba ādjirāra bia mīga eropanāda. ¹⁰ Maā carea māa bāra Egiptodebema boromaa diabueya. Idjia jaradua mā puru Israel ēdra bāmārēā. Ēdra bāsira ādjirāra Egiptodebemada āyā pe ededua.-

¹¹ Baribāra Moiseba jarasia:

-jMāwāra māra cai Egiptodebema boro quīrāpita bedede wāi carea idjaba israelerāra Egiptodeba āyā edei carea?-

¹² Maāne Ācōrēba panusia:

-Wādua. Māra bā ume bāya. Māa nāwā unubiya bāra wārāda diabuesida. Bāa israelerāra Egiptodebemada āyā edepeda bārāba naā eyade māa bia bedede zedia.-

¹³ Baribāra Moiseba jarasia:

-Israelerāmaa wāpeda bārā drōā naēnabemarāba ijā panana Ācōrēba māra bārāmaa diabuesiada abarāde ādjirāba iwidiā: “jIdjira casa trābada?” Maāne j māa cārēda jarai?-

¹⁴ Ācōrēba panusia:

-Mā trāra nāwā jarabadaa: “Māra māa.” Maā bēra israelerāa jaradua: “Dadji Ācōrē ‘Māra māa’ abadaba māra bārāmaa diabuesia.”-

¹⁵ Idjaba jarasia:

-Israelerāa jaradua: “Dadji Ācōrēba māra bārāmaa diabuesia. Dadji drōā naēnabema Abrahaāba, Isaba, idjaba Jacobo bida idjira ijā panasidaa.” Mā trā Jehová abadara ewariza bāya. Maā trāneba ēberārāba māra cawa panania.*

¹⁶ Egiptodaa wādua. Jāma jūēpeda israelerā bororā ume bededua. Ādjirāa jaradua: “Dadji Boro Ācōrēba māa ara idjida unubisia. Dadji drōā naēnabema Abrahaāba, Isaba, idjaba Jacoboba idjira ijā panasidaa. Idjia nāwā jarasia: māa bārā israelerāra aca bā bēra unu bāa egiptorāba bārāra biē o panāda. ¹⁷ Idjia bārāra Egiptode bia mīga panāda ēdra bāpeda dewara druadaa

† 3:5 Idji jīrū jāne jā bāra ērāida basia acābi carea Ācōrēra waya bāda. § 3:8 Hebreo bedede nāwā bā bāa: “Maāga druade jubara, miare sida wea nūmaa.” * 3:15 Jehová. Genesis 4:26. Hebreo bedede bā bāa “YHWH.” Hebreorāba maā bedeara sāwā jiguarida adua panāa.

edeyada asia. Mañ druade baridua ne upedadara bia zaubaria. Mama cananeorāda, hititarāda, amorreorāda, perezeorāda, heveorāda, idjaba jebuseorāda sida duanaa.”

¹⁸ Baa jarabara israelerā bororāba ijānia. Mañbe ādjirāra ba ume ededua Egiptodebema boromaa. Bārāba idjia jaraadua: “Dai hebreorā Ācōrēda daima odjapeda jarasia idjia animarā babue diade wānamārēā. Mañ bēra dairāra ējūā pōāsa ewaraga ba de ewari ūbea idu wābidua māwā odī carea.”

¹⁹ Baribara māa cawa baa Egiptodebema boroba israelerāra ēdra baēda māa idjia māwā obiēbara. ²⁰ Mañ bēra mā abaaada egiptorāa unubiya. Zocārā ne ununaca waibaa beada oya ādjirāra cawa oi carea. Māwābara Egiptodebema boroba israelerāra idu wābiya.

²¹ Idjaba māa o ba carea egiptorāba israelerāra bia ununi bēra ne diaāda. Māwā israelerāra Egiptodeba ēdra baade ara jāwā ēdra daēa. ²² Jūma israelerā wērārāba ādji caita pan egiptorāa parata odada, oro oda sida iwidiāda panāa. Cacuade jābada sida ādji warrarā itea, wērācaurā itea bida iwidiāda panāa. Ara mañ quīrāca baridua Egiptodebema wēra mañ dede ba bida iwidiāda panāa. Māwā israelerāba ne jūma bia Egiptodebemara edaāda.

4

¹ Baribara Moiseba jarasia:

–Israelerāba māa jarabara ijānaēa idjaba ūrī quīrānaēa. Ādjirāba jaraāda: “Ācōrēba ara idjida bāa unubiē ba.”–

² Mañne Ācōrēba iwidiāda:

–Āba cārēda jawade eroba?–

Moiseba panusia:

–Bacuruda eroba.–

³ Ācōrēba jarasia:

–Egode baebidua.–

Baebibara bacurura dama ba dogosia. Mañ unside Moiserā āyā jārāsia. ⁴ Baribara Ācōrēba jarasia:

–Dji drude jidada.–

Ara māda Moiseba dji drude jidabara de waya bacuru basia.

⁵ Mañbe Ācōrēba Moisea jarasia:

–Bā māda osira israelerāba ijānia māa ara mādjida bāa unubisida. Cawāda māra ādji drōā naēnabemarā Abrahāba, Isaba, idjaba Jacobo bida ijā panana Ācōrēda.–

⁶ Mañ awara Ācōrēba jarasia:

–Ba jawara ba jā ba edre berajudua.–

Ara māda Moiseba berajupeda ēūta edabara de abeda idji jawara aidaba bira basia.* ⁷ Ācōrēba jarasia:

–Wayacusa ba jawara ba jā ba edre berajudua.–

Ara māda Moiseba waya berajupeda ēūta edabara de idji jawara abeda bia basia. ⁸ Mañbe Ācōrēba jarasia:

–Dji nabema ne ununaca obara de israelerāba baa jara ba da ijānaēbara, dji umēbema ne ununaca obara de ijānia. ⁹ Baribara mañ ne ununaca umē obara de ādjirāba wadibida ba jara ba da ijānaēbara, mañ quīrāca odua. Nilo doē baidoda jue edapeda druā weatada. Mañne mañ baidora oa baya.–

¹⁰ Ācōrēba māwā jaraāmīna Moiseba idjia jarasia:

* 4:6 Hebreo bedeade nāwā bā ba: “Idji jawara aidaba nieve quīrāca basia.”

-¡Ay, m̄l Boro! M̄lra ēberārā quīrāpita warrá bedeacaa. Mālra idibemaēa. B̄lra m̄l ume bedeā b̄amīna m̄lra ara māwā warrá bedeacaa. M̄lra ēberārā quīrāpita cawa bedeacaa.-

11 Barib̄lra Ācōrēba jarasia:

-¿Caiba ēberārā itera osi? ¿M̄lab̄lra oē básica ēberārā quīrāme cara beada, caw̄lra qui beada, dau bia beada, idjaba dauberrea bea sida? M̄lra Ācōrē bērā māwā oida b̄la. 12 B̄lra bedeab̄lra de m̄la carebaya. M̄la cawabiya b̄la cārēda jaraida b̄lra. J̄lbe Egiptodaa wādua.-

13 Barib̄lra Moiseba panusia:

-¡Ay, m̄l Boro! M̄l quīrā djuburia dewara ēberāda diabuedua.-

14 Māl carea Ācōrēra Moise ume quīrūsia. Nāwā jarasia:

-¿B̄lra djaba Aarōl Levideba yōnada b̄lēca?† M̄la cawa b̄la idjira bia bedeabarida. Idjira b̄lra ac̄lde zeb̄lra. B̄lra unub̄lra de idjira b̄lra sridaya. 15-16 Idjira Egiptode b̄lra cacuabari bedeaya. M̄la jarabi b̄lra b̄la idjia jaraya. Mālra idjira purua jaraya. M̄la bārāra carebaya bia bedeadamārēa idjaba cawabiya s̄wāb̄lra oēda panada. B̄lra ācōrē quīrāca Aarōla bedeā b̄lra idjaba idjira b̄lra bea b̄lra. 17 B̄lra j̄lwa de erōb̄lra bacurura ededua mālra deba ne ununacada oi bērā.-

Moise jēda Egiptodaa wāna

18 Mālbe Moiserā idji zāwārē Jetro abadamaa wāpeda jarasia:

-M̄lra Egiptodaa wāya m̄l ēberārā ac̄lde wādī zocai pan̄l cawaya.-

Jetroba jarasia:

-Bia b̄lra. Necai wādua.-

19 Moise wādī Madiāl druade b̄sīde Ācōrēba idjia jarasia:

-Egiptodaa wādua. B̄lra bea quīrā pananara jūma beusīdaa.-‡

20 Mālbe Moiseba dji quimada, dji warrarā sida burro l̄rā b̄lra Egiptodaa wāsīdaa. Idji j̄lwa de edesia Ācōrēba ne ununaca obi b̄lra bacuruda.

21 Moise wāb̄lra de Ācōrēba idjia jarasia:

-Egiptode jūpeda jūma ne ununaca m̄lra obi b̄lra Egiptodebema boro quīrāpita odua. Barib̄lra m̄lra idjira so zarea b̄lra israelerā ēd̄lra b̄lra mārēa.

22 Māwānacarea Egiptodebema boroa jaradua: “Ācōrēba nāwā jara b̄lra: m̄lra Israel purura m̄l umaquīrā warra dji nabemaana abaria. 23 Māl carea m̄lra jara b̄lra: m̄l warrara ēd̄lra b̄lra m̄lra animarāda babue diade wāmārēa. Barib̄lra b̄lra jarasia ēd̄lra b̄lra. Māl carea b̄lra umaquīrā warra dji nabemada beuya.”-

24 Moise idji warrarā bara Egiptodaa wāb̄lra de ota cāisīdaa. Mama Ācōrēra ādjimaa zesia. Mālne idjia Moiserā beai basía. 25-26 Barib̄lra Moise quima Seporāba ādji warra zaque cacuara neco mōgara odaba wēāgosia. Māl e wēāgodara Moise jūrū caita cob̄lra. Māl bērā Ācōrēba Moiserā beaē basía. Māl carea Seporāba Moisea jarasia:

-Wārāda b̄lra m̄l quima arada b̄sīa warra zaque cacua wēāgoda oadeba zocai b̄lra bērā.-§

27 Māl naēna Ācōrēba Aarōla jarasia:

-Ējūā pōāsa ewaraga b̄lra de Moise ac̄lde wādua.-

† 4:14 Exodo 6:20. ‡ 4:19 Exodo 2:15. § 4:25-26 Seporāba jaradara ebuda b̄lra. Hebreo bedeade nāwā b̄lra b̄lra: “Wārāda oadeba b̄lra m̄l quima basía.”

Ara maŕda Aaroŕra wāpeda Moiserana unusia Ācōrē eya abadama.* Unupeda ʙasridaba idji uridarrade isōsia. ²⁸ Maŕbe Moiseba Aaroŕa jūma nēʙaŕasia Ācōrēba Egiptode jarabi ʙada idjaba ne ununaca obi ʙa sida.

²⁹ Egiptode jūenapeda Moiserana Aaroŕa sida israelerā bororā ume ābaa dji jaraŕesidaa. ³⁰ Maŕne Aaroŕba ādjirā nēʙaŕasia jūma Ācōrēba Moisea jaradada. Idjaba ne ununaca Ācōrēba obicuađara ādjirā quīrāpita osia.† ³¹ Maŕ bēra Aaroŕba jaradara ŕjāsidaa. Ācōrēba ādji bia mīga panada unupeda ādjirā carebai carea ʙada ŕjāsidaa. Maŕ bēra chīrāborode ʙarru copanenapeda Ācōrēa bia bedeasidaa.

5

Moise Aaroŕa sida Egiptodebema boro ume bedeapedada

¹ Māwānacarea Moiserana, Aaroŕa sida Egiptodebema boromaa wānapeda jarasidaa:

–Israelerā Ācōrēba nāwā jara ʙa: “Mŕ purura ējūā pōāsa ewaraga ʙade idu wābidua mŕa animarāda babue diadamārēā.”–

² Maŕne Egiptodebema boroba panusia:

–ŕCai maŕ Ācōrē māwā idjia israelerā idu wābiduada adara mŕa ŕjāi carea? Mŕa idjira adua ʙa. Maŕ bēra mŕa bārā israelerā idu wābiēa.–

³ Moiseba Aaroŕa bida jarasidaa:

–Dai hebreorā Ācōrēda daima odjapeda jarasia idji itea animarāda babue diade wānamārēā. Maŕ bēra dairāra ējūā pōāsa ewaraga ʙade ewari ũbea idu wābidua māwā odi carea. Māwā odaēʙaŕa, Ācōrēba dairāra cacua biē ʙapeda quinihiya wa necoba quenabiya.

⁴⁻⁵ Baribaŕa Egiptodebema boroba jarasia:

–ŕMoise, Aaroŕ! Israelerāra zocārā panaa. ŕCārē cārēā bārāba ādjirā trajura obi ama panaa? Bārā israelerāra jūma trajade wāʙaŕadada.–

⁶ Ara maŕ ewaride Egiptodebema boroba dji traju obibada bororā, dji traja panaa bororā israelerā bida jarasia:

⁷ –Idiba ŕtaa israelerāa chiruada waa diarānada. Ādjirāʙaŕa chiruara jaraŕa pede wānapeda de obada mōgarara odida panaa. ⁸ Baribaŕa wadibida ādjia o panana quīrāca obidada. Ni aba bida edaara odiē panaa. Ādjirāra coaida tabea bēra nāwā jara panaa: “Dairāra idu wābidua dai Ācōrēa animarāda babue diacuađi carea.” ⁹ Israelerāra wetara trajabidada bari ʙearānamārēā. Māwā ādjirāba Moise sewara ŕjānaēa.–

¹⁰ Ara maŕda dji traju obibada bororāra, dji traja panaa bororā israelerā sida Egiptodebema boromaba ēdŕadapeda israelerā nāwā jarade wāsidaa:

–Egiptodebema boroba nāwā jara ʙa: “Mŕa waa chiruara diabiēa de obada mōgara odamārēā. ¹¹ Bāđjibaŕa chiruara jaraŕa pede wānida panaa bāđjia jaraʙadamaa. Baribaŕa naārā o panana quīrāca odida panaa. Ni aba bida edaara odiē panaa.”–

¹² Maŕ bēra israelerāba jūma Egipto druade chiruara jaraŕa pede wāsidaa.

¹³ Māwā dji traju obibada bororāba israelerāra wetara trajabisidaa. Nāwā jarasidaa:

–Ewariza daucha odada naēna chirua diabadjida de o panana quīrāca.–

* **4:27** Exodo 3:1. Horeb eyara Ācōrē eya abadaa Ācōrēra mama odjada bēra. Horeb eyara idjaba Sinai abadaa. † **4:30** Exodo 4:2-9.

¹⁴ Idjaba dji traju obibada bororāba dji traja pan_Λ bororā israelerāda ubad-
jidaa ādjia b_Λpedadamīna. Dji traju obibada bororāba ādjirāa iwidi**bad**jidaa:

–¿Sāwāērā nuena, idi bida bārāba de obada mōgarara daucha odaē pan_Λ?
Naēna bārāba ewariza daucha obadjidaa.–

¹⁵ Ma_Λ bēra dji traja pan_Λ bororā israelerāra Egiptodebema boromaa
wānapeda nāwā jarasidaa:

–Dairā b_Λ nezocarāra b_{ΛΛ} jāwā oiē b_{ΛΛ}. ¹⁶ Idira chiruada diadaē pan_{ΛΛ},
barib_{ΛΓΛ} wadibida dji traju obibada bororāba de obada mōgarara abarica
daucha obi pan_{ΛΛ}. Māwā poya odaē pan_Λ carea ādjirāba dairāra ubadaa.
Barib_{ΛΓΛ} dairāra bedeaē pan_Λēa, āteb_{ΛΓΛ} b_{ΛΛ} b_Λcuaēda traju obibada
bororāda bedeaē pan_{ΛΛ}.–

¹⁷ Ma_Λne Egiptodebema boroba panusia:

–Bārāra coaida tabeaa. Ma_Λ bēra nāwā jara pan_{ΛΛ}: “Dairāra wānia Ācōrēa
animarāda babue diacuaēi carea.” ¹⁸ Wānadua bādji traju**daa**. Daiba chiruara
bārāa waa diadaēa. Barib_{ΛΓΛ} bārāba de obada mōgarara naārā o panana
quīrāca odida pan_{ΛΛ}.–

¹⁹ Ma_Λ ūrīsidade dji traja pan_Λ bororāba cawasidaa nēb_Λraēde pan_Λda.
²⁰ Ādjirā Egiptodebema borom_Λb_Λ ēdr_Λb_Λdade unusidaa Moiseba Aaro_Λ
bida dajadaare ādji j_Λā pan_Λda. ²¹ Dji traja pan_Λ bororāba ādjia jarasidaa:

–Ācōrēba bārāra cawa oya. Bārādr_Λ bedeaē pan_Λ dairāra Egiptodebema
boro quīrāpita, dji dromarā quīrāpita bida biē pan**eb**ada carea. Idib_{ΛΓΛ} bārāba
dairāra quenabidā.–

Moiseba Ācōrēa iwidida

²² Ma_Λbe Moiseba Ācōrēa iwidisia:

–j_Λm_Λ Boro! ¿Cārē cārēa b_Λ purura biē o b_Λ? ¿Cārē cārēa m_Λra diabuesi?

²³ M_Λa Egiptodebema boro ume b_Λ tr_Λneba bedeadamīna, ma_Λ ewarideba
idjia Israel purura wetara biē o b_{ΛΛ}. Ma_Λ awara b_{ΛΛ} ēdr_Λ b_Λyada adara
wadibida oē b_{ΛΛ}.–

6

¹ Ma_Λne Ācōrēba Moisea panusia:

–Idib_{ΛΓΛ} b_{ΛΛ} unuya sāwā m_Λa Egiptodebema borora cawa oida. M_Λ
b_Λadaēba cawa o b_Λ carea idjia bārā israelerāra idu wābiya. Abeda bārāra idji
druadebemada āyā j_Λrecuaya.–

² Idjaba Ācōrēba jarasia:

–M_Λra Ācōrēa. ³ M_Λa Abrahā_Λ, Isaa, idjaba Jacoboa bida cawabisia m_Λra
ne jūma poya obari Ācōrēda.* Barib_{ΛΓΛ} m_Λ tr_Λ Jehovah^{*} abadada ādjirāa
cawabiē basia. ⁴ M_Λra ādjirā ume bedea b_Λsia Canaa_Λ druara ādjirāa diai
carea.† Mama ādjirāra drua āibemarā quīrāca panasidaa. ⁵ Barib_{ΛΓΛ} m_Λa
ūrī b_{ΛΛ} israelerāra mīā sopua bedea pan_Λda egiptorāba ādjira ogo trajabi
pan_Λ bēra. Ma_Λ awara m_Λa quīrādoaē b_{ΛΛ} ādji drōā naēnabemarā ume bedea
b_Λdarā. ⁶ Jā_Λbe israelerāa jaradua:

“M_Λra Ācōrēa. M_Λ b_Λadaēba ne waib_Λada oya egiptorā cawa oi carea.
Māwā m_Λa bārāra Egiptode bia mīga traja pan_Λnebemada ēdr_Λ b_Λya. Egiptorā
j_Λwaēda pan_Λnebemada ēdr_Λ b_Λya. ⁷ M_Λa bārāra m_Λ puru babiyya. Ma_Λne
m_Λra bārā Ācōrē baya. Māwā bārāba cawaēia m_Λdr_Λ bārā Ācōrēda, m_Λa bārāra
Egiptode bia mīga traja pan_Λnebemada ēdr_Λ b_Λda bēra. ⁸ Bārāra m_Λa diai

* 6:3 Genesi 17:1. † 6:4 Genesi 17:8.

jarada ējūānaa edeya. Maļ ējūāra mĀa Abrahāā, Isaa, idjaba Jacoboa biĉa wārāneba diai jarasia. MĀra Ācōrē bērā maļ ējūāra diaya bārāne bamārēā.”-

⁹ Jūma maļgāra Moiseba israelerāa jarasia. Māwāmīna Ijānaē basia. Ādjirāra sopua panasidaa Moiseba naēna jarada Ijā panā carea wetara mīga traja panesida bērā.

¹⁰ Maļbe Ācōrēba Moisea jarasia:

¹¹ –Egiptodebema boromaa wāpeĉa jaradua israelerāra idji druadebemada idu ēdrābimārēā.–

¹² Baribāra Moiseba Ācōrēba jarasia:

–Israelerāba mĀ bedeada Ijānaē panāa. MĀra warrā bedeaca bērā ģEgiptodebema boroba mĀ bedeara Ijāica?–

¹³ Moiseba māwā jaradamīna Ācōrēba idjira Aaroā sida israelerāmaa idjaba Egiptodebema boromaa diabuesia. Maļne jarasidaa Ācōrēba ādjira diabuesida israelerā Egiptodeba ēdrā ededamārēā.

Moise idjaba Aaroā drōā naēnabemarā trā

¹⁴ Israeldeba yōpedadarā bororāda naļgārā basia: Rubeāra Israel warra iwina basia. Rubeā warrārāra naļgārā basia: Hanoc, Palū, Hezroā, idjaba Carmi. Maļgārāra Rubeāneba yōpedada bororā basia.

¹⁵ Simeoā warrārāra naļgārā basia: Jemuel, Jamiā, Ohad, Jaquiā, Zoha, idjaba Saul. Saulora cananeo wērāba toda basia. Maļgārāra Simeoāneba yōpedada bororā basia.

¹⁶ Levi jaidaside 137 poa basia. Levi warrārāra dji nabemaneba aba dji tēābemanaa naļgārā basia: Gersoā, Coā, idjaba Merari. ¹⁷ Gersoā warrārāra naļgārā basia: Libni idjaba Simeī. Ādjira Gersoāneba yōpedada bororā basia.

¹⁸ Coā jaidaside 133 poa basia. Coā warrārāra naļgārā basia: Amraā, Izhar, Hebroā, idjaba Uziel. ¹⁹ Merari warrārāra naļgārā basia: Mahli idjaba Musi. Jūma maļgārāra Levi warrārā basia dji nabemaneba aba dji tēābemanaa ādji warrārā bara.

²⁰ Amraāda idji apipi Jocabé ume dji edasidaa. Jocabéba warrada ume tosia. Aba Aaroā basia, aba Moise basia. Amraā jaidaside 137 poa basia.

²¹ Izar warrārāra naļgārā basia: Core, Nepeg, idjaba Zicri.

²² Uziel warrārāra naļgārā basia: Misael, Elzapaā, idjaba Sitri.

²³ Aaroāra Elisabe ume dji edasidaa. Elisabera Aminadā cau basia, Naasoā djabawērā basia. Idjia warrada quīmārē tosia. Ādjirā trāra naļgārā basia: Nadā, Abiu, Eleaza, idjaba Itamar.

²⁴ Core warrārāra naļgārā basia: Asir, Elcana, idjaba Abiasā. Maļ ūbeara Coredeba yōpedada bororā basia.

²⁵ Aaroā warra Eleazara Putiel cau ume dji edasidaa. Maļ wērāba warrada tosia. Dji warrara trā basia Piné. Jūma maļgārāra Levideba yōpedada bororā basia.

²⁶ Ācōrēba maļ Aaroā, Moisea biĉa jarasia israelerā Egiptodeba ēdrā ededamārēā sordaorā djōne wābada quīrāca. ²⁷ Ādjidrā Egiptodebema boro ume bedeasidaa israelerā Egiptodeba ēdrā ededi carea.

Moise Aaroā sida Ācōrēba edada

²⁸⁻²⁹ Egiptode Ācōrēba Moisea jarasia:

–MĀra Ācōrē. MĀa bĀa jarabāra da Egiptodebema boroa jūma jaradua.–

³⁰ Baribāra Moiseba Ācōrēba jarasia:

-Māra warrá bedecaa. ¿Māa jarabΛΓARA Egiptodebema boroba ūrīca?-

7

¹ Mañne Ācōrēba Moisea jarasia:

-Ūrīdua. Māa Egiptodebema boroa bΛra ācōrē quīrāca unubiya. Mañne bΛ djaba Aaroāra bΛdeba bedebarida baya. ² Māa jarabi bΛda bΛ djaba Aaroāa jūma jaradua. MaΛΓARA idjia Egiptodebema boroa jaraya bārā israelerāra idji druaēba idu ēdΛabimārēā. ³ BaribΛΓA māa Egiptodebema borora so zarea bΛya. Mañbe Egiptode māa ne ununacada zocārā ocuaya cawabi carea mΛdΛ dji dromaara bΛda. ⁴ BaribΛΓA bārāba jara panΛra Egiptodebema boroba ĩjāēā. Mañ bērā mΛ ΛbΛadeba māa ne ununaca waiβΛa beada oya egiptorā cawa oi carea. Māwā mΛ puru Israelera Egipto druaēba ēdΛ edeya sordaorā djōne wābada quīrāca. ⁵ MΛ ΛbΛadeba māa egiptorā cawa obΛΓΛde idjaba israelerā Egiptodeba ēdΛΛ edebΛΓΛde egiptorāba cawadā mΛdΛΛ Ācōrēda.-

⁶ Mañbe Moiseba Aaroā bida osidaa Ācōrēba jarada quīrāca.

⁷ Egiptodebema boro ume bedeaēde wāsidade Moisera 80 poa basia. Aaroāra 83 poa basia.

Aaroā bacuru dama bađa

⁸ Ācōrēba Moisea Aaroā bida jarasia:

⁹ -Egiptodebema boroba jaraya ne ununacada odamārēā bārāba jara panΛra ĩjāi carea. Ne ununacada odaduada abΛΓΛde Aaroāa jaradua idji bacurura dji boro quīrāpita egode ðebimārēā. Mañne bacurura dama ba dogoya.-

¹⁰ Ara mañda Moisera Aaroā sida Egiptodebema boromaa wānapeda Ācōrēba jarada quīrāca osidaa. Aaroāba idji bacurura egode ðebisia Egiptodebema boro quīrāpita, Egiptodebema dji dromarā quīrāpita bida. Ara mañda bacurura dama ba dogosia. ¹¹ BaribΛΓA Egiptodebema boroba idji druaēbema ne cawa beada, daubararā sida trΛcuasia. Mañne ādjia bida necawaēba Aaroāba oda quīrāca osidaa. ¹² Ādji bacurura egode ðebibΛdade dama bacuasidaa. BaribΛΓA Aaroā bacuru dama bađaba ādji bacuru dama bacuađara mīcuasia. ¹³ Māwā ununamīna Egiptodebema borora so zarea besia Ācōrēba jarada quīrāca. Mañ bērā Moiseba Aaroā bida jarapedadara ĩjāē basia.

Ācōrēba baido oa babida

¹⁴ Mañbe Ācōrēba Moisea jarasia:

-Egiptodebema borora so zarea bΛa. Mañ bērā israelerāra ēdΛΛbueēa. ¹⁵⁻¹⁶ Jāñbe nu diapeda Egiptodebema boro doeda wābΛΓΛde idjima wādua. Dama bađa bacurura bΛ jΛwade ededua. Do icawa Egiptodebema boro quīrāpita nūmepeda jaradua:

“Dai hebreorā Ācōrēba māra bΛmaa diabuesia. Idjia nāwā jara bΛa: mΛ puru Israelera idu wābidua ējūā pōāsa ewaraga bΛdaa. Mama ādjirāba māa animarāda babue diadida panΛa. Māa māwā jara bΛmīna bΛa wadibida ĩjāē bΛa. ¹⁷ Mañ bērā Ācōrēba nāwā jara bΛa: naΛΓΛdeba bΛa cawaya mΛdΛΛ Ācōrēda; Moiseba jΛwade erobΛ bacuruba māa Nilo dode tawebiya. Mañne dora abeda oa baya. ¹⁸ Mañba bedara jūma quininia. Dora abeda mīguia ðai bērā, bārā egiptorāba baidora poya dodaēa.”-

¹⁹ Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

–Aaroḷa jaradua bḷ bacuruda edamārēā. Idjia maḷ bacuru ḷtaa wabḷḷḷe jūma Egiptode bḷ baidora oa baya. Dora, do zaquera, amenera, baido juebada uriađe bḷra, zoco waibḷḷađe jue erobeara, jiadođe jue erobe sida jūma oa baya.–

²⁰ Moiseba Aaroḷ bida Ācōrēba jarada quīrāca osidaa. Moise jḷwade bada bacuruda Aaroḷba edapeda ḷtaa wasia. ḷtaa wapeda Nilo dođe tawesia Egiptodebema boro quīrāpita, Egiptodebema dji dromarā quīrāpita bida. Ara maḷda dora oa basía. ²¹ Maḷba bedaran jūma quinisidaa. Dora mīguia beđa bērā egiptorāba baidora poya dođaē basía. Abeđa jūma Egipto druade baidora oa basía.

²² Baribḷḷ Egiptodebema daubararāba ādji necawaadeba abarica baidora oa babisidaa. Maḷ bērā Egiptodebema borora so zarea besia. Moiseba Aaroḷ ume jarapedadara idjia iḷjāé basía Ācōrēba jarada quīrāca. ²³ Maḷ ne ununacara ununamīna ne crīchaē diguida wāsia. ²⁴ Maḷbe egiptorāba do icawa corosidaa baido biada ununi carea. Māwā osidaa doedabema baidora poya dođaē bērā.

Ācōrēba baujīa diabueda

²⁵ Ācōrēba Nilo do oa babidacarea siete ewari basia.

8

¹ Maḷne Ācōrēba Moisea jarasia:

–Egiptodebema boroa nāwā jarade wādua: “Ācōrēba nāwā jara bḷa: mḷ purura idu wābidua mḷa animarā babue diadamārēā. ² Baribḷḷ bḷa mḷ puruda idu wābiēbḷḷ mḷa cawa oya. Jūma bḷ druara baujīāba birabiya. ³ Nilo dora baujīāba biraya. Maḷne doedaḷba baujīāra bḷ diguida wābḷḷḷḷa. Māwā bḷ cāibarima, bḷ cḷḷade, dji dromarā dede, bḷ druadebemarā dede bida baujīāra baraya. Baujīāra bārā paḷ ābubadađe, bārā paḷ bḷratḷḷbadađe bida baraya. ⁴ Bḷ ḷrḷ, dji dromarā ḷrḷ, bḷ druadebemarā ḷrḷ bida baujīāra jḷdḷḷcuadia.”–

⁵ Maḷbe Ācōrēba Moisea jarasia:

–Aaroḷa nāwā jaradua: “Bḷ jḷwade erobḷ bacurura dojā ḷrḷ, do zaque ḷrḷ, amene ḷrḷ, baido juebada uria ḷrḷ bida ḷtaa wadua. Māwā baidodeba baujīāda jūma Egipto druade odjacuaya.”–

⁶ Ara maḷda Aaroḷba idji bacurura Egiptodebema do ḷrḷ wasia. Maḷne baujīāra doedaḷba odjacuadapeda jūma Egipto druara birasidaa. ⁷ Baribḷḷ Egiptodebema daubararāba ādji necawaadeba abarica osidaa. Ādjirā bida baujīāda doedaḷba Egipto druade odjabisidaa.

⁸ Maḷbe Egiptodebema boroba Moiserā Aaroḷ sida trḷbipeđa ādjia nāwā jarasia:

–Ācōrēa iwīdidadua naḷ baujīāra mḷnebemada idjaba mḷ purudebemada āyā wābimārēā. Maḷbebḷḷ mḷa bārā israelerāra idu wābiya Ācōrēa animarā babue diacuadamārēā.–

⁹ Moiseba panusia:

–Bia bḷa. Jaradua sāḷbe bḷa quīrīā bḷda mḷa Ācōrēa iwīdida bḷ carea, dji dromarā carea, idjaba bḷ druadebemarā carea bida. ḷSāḷbe quīrīā bḷ mḷa Ācōrēa iwīdida naḷ baujīāra bḷdebemada, bḷ diguidabema sida jōbimārēā? Iwīdisira ababe doedabḷḷḷ baujīāra baraa baya.–

¹⁰ Egiptodebema boroba panusia:

–Nu iwīdidua.–

Moiseba jarasia:

animarāda bārā quīrāpita Ācōrēa babue diadib_{ΛΓΛ}, ¿bārāba dairāra mōgaraba tabari beadaēca? ²⁷ Maļ bēra dairāra ewari ūbea ējūā pōāsa ewaraga b_Λde wānia. Mamab_{ΛΓΛ} dai Ācōrēa animarāda babue diacuadia idjia jara b_Λ quīrāca.–

²⁸ Maļbe Egiptodebema boroba jarasia:

–Māēteara bīa b_{ΛA}. Māa bārāra ējūā pōāsa ewaraga b_Λdaa idu wābiya bārā Ācōrēa animarāda babue diacuadamārēā. Barib_{ΛΓΛ} bārāra t_{ΛMΛ} wācara pa_{ΛΛA}. Idjaba m_Λ carea bīda Ācōrēa iwīdidadua.–

²⁹ Moiseba jarasia:

–M_Λra nama_Λba ēd_{ΓΛ}peda Ācōrēa iwīdiya. Maļbe nu īganana neē baya b_Λma, dji dromarāma, b_Λ druadebemarāma bīda. Barib_{ΛΓΛ} dairāra waa cūrūgarādua. Dairāra idu wābidua Ācōrēa animarāda babue diacuadamārēā.–

³⁰ Moiserā Egiptodebema boromaaba ēd_{ΓΛ}peda Ācōrēa iwīdisia. ³¹ Ara ma_Λda Ācōrēba Moiseba iwīdīda quīrāca osia. Idjia īganana jōbisia Egiptodebema boroma, dji dromarāma, idjaba Egipto druadebemarāma bīda. Ni aba bīda beē basīa. ³² Barib_{ΛΓΛ} Egiptodebema borora wađibīda so zarea bēda bēra israelerāra idu wābiē basīa.

9

Ācōrēba animarā quinibīda

¹ Maļbe Ācōrēba Moisea jarasia:

–Egiptodebema boroa nāwā jarade wādua: “Dai hebreorā Ācōrēba nāwā jara b_{ΛA}: m_Λ purura idu wābidua m_Λā animarāda babue diadamārēā. ²⁻³ Barib_{ΛΓΛ} b_{ΛA} dai israelerāda idu wābiēb_{ΛΓΛ} āteb_{ΛΓΛ} na_Λ druade bēbib_{ΛΓΛ}, Ācōrēba bārā animarāra idji b_Λadaeba quinibiya. Bārā cawayoda, burroda, cameyoda, paçada, oveja sīda quinīnia. ⁴ Barib_{ΛΓΛ} Ācōrēba animarā dai israelerāneda māwā oēa. Dai animarāra ni aba bīda beudaēa egiptorā animarā quīrāca. ⁵ Ācōrēba ewarīda b_Λsia na_Λ Egiptode māwā oi carea. Nub_{ΛΓΛ} māwā oya.”–

⁶ Nurēma Ācōrēba māwā osia. Jūma egiptorā animarāra quinīsidāa. Barib_{ΛΓΛ} israelerā animarāra ni aba bīda beudaē basīa. ⁷ Egiptodebema boroba ēberārāda israelerā animarā a_Λde diabuesia. Wānapeda unusīdaa israelerā animarāra ni aba bīda beudaē basīda. Barib_{ΛΓΛ} Egiptodebema boroba ma_Λda cawasīmīna so zarea bēsia. Maļ bēra israelerāra idu wābiē basīa.

Ācōrēba cab_Λ diabueda

⁸ Maļbe Ācōrēba Moisea, Aaro_Λ bīda jarasia:

–Jā_Λbe t_Λb_Λ porada j_Λwade edadapeda Egiptodebema boro quīrāpita ātaa jāmāpoadaua. ⁹ Maļ t_Λb_Λ porara jūma Egipto druade cowa nūmaya. Ma_Λba Egipto druade ēberārāra animarā sīda jūma cab_Λba biracuaya.–

¹⁰ Ara ma_Λda Moiseba Aaro_Λ ume t_Λb_Λ porada edadapeda Egiptodebema boromaa wāsīdaa. Jūēnapeda Moiseba t_Λb_Λ porara idji quīrāpita ātaa jāmāposia. Ara ma_Λda ēberārāra animarā sīda jūma cab_Λba biracuasia.

¹¹ Ma_Λne Egiptodebema daubararāra Moise quīrāpita poya wānaē basīa āđjirā sīda waabemarā quīrāca cab_Λba jūma birapedada bēra. ¹² Barib_{ΛΓΛ} Ācōrēba

* 9:8 T_Λb_Λ pora. Hebreo bedeađe jara b_{ΛA} egoro cada zareabibarīdebema t_Λb_Λ porada.

Egiptodebema borora so zarea basia. Mañ bēřā Moiseba Aaroļ bida jara-
pedadara iñjé basia Ācōrēba jarada quīrāca.

Ācōrēba hielu jurrubida

¹³ Mañbe Ācōrēba Moisea jarasia:

-Nu diapeda Egiptodebema boromaa wāpeda jaradua: “Dai hebreorā
Ācōrēba nāwā jara bāa: mļ purura idu wābidua mļa animarāda babue
diadamārēā. ¹⁴ Baribāḡa bāa māwā oēbāḡa mļ abāadeba bāra, dji dromarāra,
jūma bā druadebemarā sida wetara mīgabiya. Māwā bāa cawaya mļa obari
quīrāca naļ ējūāne neēda. ¹⁵ Wārāda naļ naēna mļ abāadeba bāra, bā
druadebemarā sida jūma quinibida basia ni aba bida naļ ējūāne berāmārēā.
¹⁶ Baribāḡa mļa māwā oē bāa. Mļa bāra zocai basia bā mīgabi bādeba mļ
abāada unubi carea. Māwā mļra jūma naļ ējūāne trļ bāga baya. ¹⁷ Baribāḡa
bāa wadibida mļ puruda biē o bāa. Wadibida ādjirāra idu wābiē bāa. ¹⁸ Mañ
carea nu naļ horaca mļa hielu waiḡada bajāneba jurrubiya. Egipto puru
osida ewarideba wadibida hielora maļ quīrāca jurrucāa. ¹⁹ Mañ bēřā jūma
bārā animarāda de edre bābicuadua. Māwā oēbāḡa hielu waiḡa jurrubāḡa
quenaya. Baridua ēberāda, animarā sida de edre beadaēbāḡa, hielu waiḡa
jurrubāḡa beaya.”-

²⁰ Ne wayaaba ācāḡa Egiptodebema dji dromarāba Ācōrēba jaradara
iñāsidaa. Mañ bēřā ādji nezocara, ādji animarā sida de edre isabe bācuasidaa.
²¹ Baribāḡa ācāḡa Egiptodebema dji dromarāba Ācōrēba jaradara iñānaē basia.
Mañ bēřā ādji nezocara, ādji animarā sida de edre bācuadaē basia.

²² Mañbe Ācōrēba Moisea jarasia:

-Bā jāwara bajānaa ātaa wadua. Mañne jūma Egipto druade hielora ēberārā
ārā, animarā ārā, idjaba néude bida jurruzoaya.-

²³⁻²⁴ Ara mañda Moiseba idji bacurura bajānaa ātaa wasia. Mañne Ācōrēba
jūma Egipto druade hieloda jurrubisia. Abeda baa bara bae nūmesia.
Egipto puru osida ewarideba maļ quīrāca wadibida ununaca basia. ²⁵ Mañ
hielu waiḡa jurrubāḡa Egipto druade jūma de edre beadaēra quenasia.
Ēberārāda, animarāda, néu bea sida jūma quenasia. Bacuru sida jūma ārīsia.
²⁶ Ababe Goseļ druade israelerā duanāmaa hielora jurruē basia.

²⁷ Mañbe Egiptodebema boroba Moiserā, Aaroļ sida trābipeḡa ādjia nāwā
jarasia:

-Idibāḡa mļa cawasia biē o bāda. Ācōrēbāḡa jipa o bāa. Māda, mļ puru
sida bedede panāa. ²⁸ Mañ bēřā Ācōrēa iwididadua naļ hielu jurru nūmāra,
baa sida jōbimārēā. Mañbe mļa israelerāra idu wābiya. Waa ādjirāra Egiptode
bebiēa.-

²⁹ Moiseba Egiptodebema boroa jarasia:

-Naļ purudeba ēdrādacarea mļ jāwara umena ātaa wapeda Ācōrēa
iwidiya. Mañne hielu jurru nūmāra, baa sida jōya. Mañneba bāa cawaya
Ācōrēra naļ ējūā djibarida. ³⁰ Baribāḡa mļa cawa bāa dji dromarāba, bāa bida
wadibida Ācōrēra wayadaē panāda.-

³¹ (Egiptorāba u eropanana linoda pōnō baḡa bēřā idjaba cebadada zau
baḡa bēřā hielu jurrubāḡa jūma ārīsia. ³² Baribāḡa ādjirāba u eropanana
trigora, centeno sida wadi zauē baḡa bēřā ārīē basia.)

³³ Mañbe Moiserā Egiptodebema boromaḡa ēdrāpeda puru dajadaa wāsia.
Mama idji jāwara umena ātaa wapeda Ācōrēa iwidisia. Ara mañda hielu
jurru nūmanara, baara, cue sida Egipto druade cābasia. ³⁴⁻³⁵ Mañ unuside

Egiptodebema boroba wayacusa biē osia. Idjida, dji dromarā sida so zarea panena bēra israelerāra idu wābiē basía Ācōrēba Moisedeba jarada quīrāca.

10

Ācōrēba adichichi diabueda

¹⁻² Maḷbe Ācōrēba Moisea jarasia:

–Mḷa Egiptodebema borora, dji dromarā sida so zarea ḷasia ne ununacada ādjirā tāēna oi carea. Māwāra bārā warrarāa, bārā wiuzaquerāa biēda nēbḷarḷadia sāwā maḷ ne ununacadeba mḷa unubisida egiptorāra siriē beada. Māwā bārāba cawadīa mḷdḷḷ Ācōrēda. Jāḷbe Egiptodebema boromaa jarade wādua mḷa adichichida zocārā idji druade baebida.–

³ Ara maḷda Moiserā Aaroḷ sida Egiptodebema boromaa wānapeda nāwā jarasidaa:

–Dai hebreorā Ācōrēba nāwā jara ḷḷa: “¿ḷḷa sāḷbeḷḷḷa mḷra wayai? Mḷ purura idu wābidua mḷa animarāda babue diadamārēā. ⁴ Baribḷḷḷa mḷ puruda idu wābiēḷḷḷa, nu mḷa adichichida ḷḷa druade zocārā baebiya. ⁵ Maḷne ḷḷa druara adichichiba jūma biraya. Egorora abeēda poya ununaēa. Maḷ adichichiba bārā néu hieloba ārīnaēra jūma codīa. Bacuru quedua sida bārā ējūāne adichichiba jūma codīa. ⁶ ḷḷa dera, dji dromarā dera, jūma waabema egiptorā de sida adichichiba biraya. Bārā drōā naēnabemarāba, bārā zeza biēda ununaca basía adichichira naḷ quīrāca baebḷḷḷada. Naḷ druade jūpepedāda ewarīdeba waḷibiēda naḷ quīrāca ununaca.”–

Moiseba Egiptodebema boroa māwā jarapeda wāsia. ⁷ Maḷbe Egiptodebema dji dromarāba dji boroa jarasidaa:

–¿ḷḷa waḷibiēda jāḷ ēberāa idu dadjirāra mīā sēbi baica? Israelerāra idu wābidua ādji Ācōrēa animarāda babue diadamārēā. ¿ḷḷa waḷibiēda adua ḷḷaca Egipto druara jūma ārīḷḷḷada?–

⁸ Maḷbe Egiptodebema boroba Moiserā Aaroḷ sida wayacusa trḷḷḷipeda nāwā jarasia:

–Bārā Ācōrēa animarāda babue diade wānida panḷa. ¿Baribḷḷḷa bārāra jūmasāwā wāni?–

⁹ Moiseba panusia:

–Dairāra jūma wānia. Warra zaquerāra, drōārāra, dai warrarāra, dai caurā sida wānia. Dai animarā sida ededīa. Dairāra jūma wānia Ācōrēa animarā babue diadi bērā.–

¹⁰⁻¹¹ Baribḷḷḷa Egiptodebema boroba panusia:

–Māwāēa. Ebuēda ḷḷa bārāba biē o quīrā panḷada. Ācōrēba bārāra careba ḷḷaēda a panḷa. Baribḷḷḷa mḷa bārāra warrarā bara idu wābiēa. Ababe drōārāda wānida panḷa Ācōrēa animarāda babue diadi carea. ¿Maḷdḷḷa bārāba iwidi panḷēca?–

Maḷbe Egiptodebema boroba Moiserā Aaroḷ sida idji quīrāpitabemada āyā jaratabisia.

¹² Ācōrēba Moisea jarasia:

–ḷḷa jḷwara naḷ Egipto druade wadua adichichida zocārā baemārēā. Māwā jūma Egipto druara adichichiba biraya. Maḷ adichichiba jūma chirua hieloba ārīnaēra codīa.–

¹³ Ara maḷda Moiseba idji jḷwade erōḷḷa bacurura Egiptode wasia. Maḷne Ācōrēba nāūrāda ḷmādaud odjabariareba tḷḷḷisia. Āsa, diamasi biēda Egipto druade tḷ nūmasia. Maḷ nāūrāba nurēma diapeda adichichida zocārā baebisia. ¹⁴⁻¹⁵ Maḷne jūma Egipto druara adichichiba birasia. Abeēda egorora

poya ununaca basía. Mañ ewari naëna adichichira mañ quĩrãca Egipto druade ununaca basía idjaba waa mañ quĩrãca ununaëa. Hieloba ãrĩnaë chiruara, nejõ bea sida adichichiba jũma cosidaa. Jũma Egipto druade chiruada, bacuru quedua sida abeda neë besia.

¹⁶ Mañbe Egiptodebema boroba Moiserá, Aarõl sida isabe trãbipeða nãwã jarasia:

–Idibãrã bãrã Æcõrë quĩrãpita, bãrã quĩrãpita bida mña bië osia. ¹⁷ Mañ bërã mña bãrãa beða djaburiaya mña bië odada quĩrãdoadamãrëã. Idjaba bãrã Æcõrëa iwidiðadua nañ adichichira mñ druade jõbimãrëã. Mãwã odaëbãrã dairãra jarrababa quininia.–

¹⁸ Ara mañda Moiserá Egiptodebema boromaãba ëdrãpeda Æcõrëa iwidiðia. ¹⁹ Iwidiðãrã Æcõrëba nãurãda dji cãbãyã ãmãðau bæbariareba tabisia.* Mañ nãurãba adichichira Pusa Purru abadaë jũma batabuesia. Abeda adichichira Egipto druade ni aba bida beë basía. ²⁰ Baribãrã Æcõrëba Egiptodebema borora so zarea bãrã idjia israelerãra idu wãbië basía.

Æcõrëba ewari quibida

²¹ Mañbe Æcõrëba Moisea jarasia:

–Bã ãwara ãtaa bajãnaa wadua. Mañne ewarira qui dogoya. Jũma Egipto druade abeda pãisosa nũmeya.–

²² Ara mañda Moiseba idji ãwara ãtaa bajãnaa wasia. Mañne ewarira qui dogopeda ewari ùbea Egipto druade bio pãisosa nũmesia. ²³ Mañ ewari ùbeade ni abaada idji diguidãba poya ãyã wãnaë basía. Ni ãdji caita bea sida poya ununaë basía. Baribãrã israelerã panãma ãna basia.

²⁴ Mañbe Egiptodebema boroba Moiserá trãbipeða nãwã jarasia:

–Bãrãra bãdji warrarã bara wãnida panãa Æcõrëa animarãda babue diadi carea. Baribãrã bãrã animarãra amenida panãa.–

²⁵ Moiseba panusia:

–Mãwãëã. Bãa dai animarãra idu edebida bãa ãcãrã dai Æcõrëa bea diadida panã bërã idjaba ãcãrã idjia babue diadida panã bërã.† ²⁶ Mañ bërã dai animarã sida ededia. Ni aba bida amenaëa. Dai animarãnebemada ãcãrã dai Æcõrëa babue diadida panãmña ara nawena adua panãa sããgãdrã mãwã odida panãda. Araa jũpëðadãcarea cawadã.–

²⁷ Baribãrã Æcõrëba Egiptodebema borora so zarea bãrsia. Mañ bërã Egiptodebema boroba israelerãra idu wãbië basía. ²⁸ Mañne idjia Moisea jarasia: –Mñ quĩrãpitabemada ãyã wãdua. Mãmãa waa zerãdua. Bãda mãmãa zeibãrã, mña bãra beaya.–

²⁹ Moiseba panusia:

–Bia bãa. Mãrã bãmãa waa zeëa.–

11

Æcõrëba dji nabema umaquĩrã warra beudi jarada

¹ Mañbe Æcõrëba Moisea jarasia:

–Mña Egiptodebema borora, egiptorã sida wayacusa cawa oya. Mãwã cawa odãcarea dji boroba bãrã israelerãra idu wãbiya. Abeda bãrãra idji

* **10:19** Æcõrëba nãurãda dji cãbãyã tabisia ãmãðau bæbariareba. Hebreo bedeade nãwã bã bãa: “Æcõrëba nãurã ãmãðau odjabariareba tabi badara dji cãbãyã ãmãðau bæbariareba tabisia.” † **10:25** Bãa dai animarãra idu edebida bãa ãcãrã dai Æcõrëa bea diadida panã bërã. Æcãrãmaarã mañ hebreo bedeaba jara bãa: “Mãwãra bãdji animarãnebemada diaica dai Æcõrëa bea diadamãrëã?”

druadebemada äyã jΛrecuaya. ² Maλ bërã israelerãa jaradua ädjirã caita bæa egiptorãa oro odada, parata oda sida iwidiidamärëã.-

³ Äcörëba egiptorãa israelerãra bia unubisia. Dji dromarãba, waabema egiptorã bida Moiserã dji dromada cawasiäda.

⁴ Egiptodebema boromaλba äyã wã naëna Moiseba idjia jarasia:

-Äcörëba nãwã jara βα: "Ariquetra mλra jüma Egipto druede pΛrtaaya.

⁵ Maλne umaquĩrã warra dji nabemarãra jüma beudia. Egiptodebema boro umaquĩrã warra dji nabemara beuya. Dji edaara βα nezocawërãba erobλ umaquĩrã warra dji nabema sida beuya.* Idjaba animarã warra dji umaquĩrã naãrã toda sida jüma beudia. ⁶ Maλne jüma Egiptode sopua dromaba ëberãrãra jãabi βαgadã. Maλ ewari naëna sopuara maλ quĩrãca ununaca basã ni maλ quĩrãca waa ununaëa. ⁷ BaribΛrΛ dai israelerã duanama chupea nümaya sopuadaë bërã. Usa sida berudaëa ni càrë sida säwãnaë bërã."

Mãwã bãrã egiptorãba cawadia Äcörëba dai israelerãra quĩrã awara obarida. ⁸ MãwãbΛrΛde dji dromarãda mλmaa zedia. Ädjirãra mλ quĩrãpita chĩrãborode copanenapeda jaradia: "Wãdua. Jüma israelerã sida pe ededua." Bãrãba mãwã jarabΛdadebΛrΛ mλra wãya.-

Moiserã bio quĩrũ βαda Egiptodebema boromaλba ëdrΛsia.

⁹ Naëna Äcörëba Moisea jaradoasia:

-Egiptodebema boroba bãrãba jara panΛra ãjãë baya. Mãwã mλa ne ununacada Egiptode zocãrã ocuaya.-

¹⁰ Moiseba Aaroλ bida maλ ne ununaca bæara Egiptodebema boro quĩrãpita ocuasiäda. BaribΛrΛ Äcörëba idjira so zarea βαsia. Maλ bërã Egiptodebema boroba israelerãra idji druadebemada idu ëdrΛbië basã.

12

Israelerã ëdrΛdi ewaride Äcörëba obida

¹ Egiptode panasiäde Äcörëba Moisea, Aaroλa bida nãwã jarasia:

² -Idiba λtaa naλ jedecora bãrã israelerã itea dji nabema jedeco baya.*

³ Jüma israelerãa jaradadua: naλ jedecode die ewari jüenacarea jüma de bara bæa umaquĩrãrãba oveja zaqueda wa chiwatu zaqueda aba awara βαdida panΛa ädji dedebemãrã itea. ⁴ BaribΛrΛ λcΛrΛ dede zocãrãëbe panΛ bërã maλ animarã djarara jüma poya codãëa. Maλ bërã dji de djibariba idji caitabema de djibari ume animarãda aba awara βαdida panΛa. Maλ animarã beabΛda ewaride dji djarara ädji dede bearãba cobada quĩrãca diaäia. ⁵ Maλ animarãra jüma bia baida βαa, dji umaquĩrã baida βαa, poa aba baida βαa. ⁶ Maλ animarãra ewari quĩmãrë bio wagaäida panΛa.

Catorcebema ewari queubΛrΛde jüma israelerãba maλ animarãra beadida panΛa. ⁷ BeabΛdade dji oada piadapeda maλ oaba ädji dede eda wãbada icawa pΛgΛdida panΛa. Ara maλ dede dji djarada codã. ⁸ Maλ diamasi dji djarara bá codida panΛa. Chirua aseada, paλ dji ësäbari neë βα sida codida panΛa. ⁹ Dji djarara õgo õgoa codacara panΛa idjaba djuäda codacara panΛa. Ababe báada codida panΛa. BábΛdade dji boro bara, dji jĩrũ bara, idjaba dji jΛsira

* **11:5** Dji edaara βα nezocawërã. Hebreo bedeade bΛ βα: "Nezocawërã yude ne βα chüma." * **12:2** Hebreorãba jedeco juachabadara dadjirãba juachabada quĩrãca bæã. Jedeco zaque odjabΛrΛza aba dewaribema odjabΛrΛdaa jedeco aba abadaa. Maλza trΛ bara βαa. Ädjia jedeco juachabada quĩrãca dji nabema jedecora marzode wa abrilde odjabaria. Exodo 12:5de maλ jedecora Abib abadaa. Nehemia 2:1de Nisaλ abadaa.

sagladapeda biteda bɔdapeda jūma bádida panla. ¹⁰ Dji djarara ni maãrĩ bida wagadiẽ panla nurẽma codi carea. Jūma codaẽbɔrɔ nurẽma diapeda dji adubadara babuedida panla. ¹¹ Maã co panlne bārã cacuade jɔbadara jūma jɔ beadida panla, jĩrũne jɔbadara jɔ beadida panla, idjaba bārã bardonara jɔwade erobeadida panla. Isabe ne codida panla, Egiptodeba ẽdrɔdida panla bẽrã. Maã ewarira bārãba trɔ bɔdia “Egiptodeba ẽdrɔpedada quĩrãnebada ewari.”

¹² Maã diamasi mɔra jūma Egipto druede pɔrɔlaya. Maãne mɔa quinibiya jūma Egiptodebema umaquĩrã warra dji nabemarãda idjaba Egiptodebema animarã warra dji umaquĩrã naãrã toda sida. Mãwã mɔa unubiya egiptorãba ãcõrẽ quĩrãca erobeara siriẽ beada. Mɔdrɔ ãcõrẽa. ¹³ Baribɔrɔ bārãba pɔrɔpedada oaba cawabiya bārãra sããgɔ dede panlada. Maã oa unubɔrɔdẽ mɔra wãyã wãya. Mãwã mɔa Egiptodebema warrarã quinibibɔrɔdẽ bārã umaquĩrã warra dji nabemarãda ni aba bida beudaẽa.

¹⁴ Idiba ãtaa poaza bārãba, bārã warrarãneba yõbɔda bida ewari dromada mɔ itea odida panla mɔa maã diamasi obɔrɔdada quĩrãnebađi carea. Maã ewari dromada nãwã odida panla: ¹⁵ siete ewari bārãba paɔ dji ẽsãbari neẽ bɔda codida panla. Maã ewaride ni abalɔba paɔ ẽsãbarida idji diguidã erobacara bɔa. Maã siete ewaride abalɔba paɔ ẽsãbari bara bɔda coibɔrɔ idjira ãyã jɔretabuedida panla bārã israelerã tãenabemada. ¹⁶ Maã siete ewari o panlne dji naãrãbema ewaride, dji jĩrũarebema ewaride bida jūma bārã israelerãra ãbaa dji Jaredida panla mɔa bia beadeđi carea. Maã ewari umẽbemanẽ ni abalada trajacara panla. Ababe poya ne djudida panla maã ewaride ne codi carea.

¹⁷ Bārãba paɔ dji ẽsãbari neẽ cobada ewarida o pananida panla, maã ewaride mɔa bārãra Egiptodeba ẽdrɔ edeđã bẽrã sordarã djõne wãbada quĩrãca. Poa zebɔrɔza bārãba, bārã warrarãneba yõbɔda bida maã ewari dromara o pananida panla. ¹⁸ Poaza dji nabema jedecode siete ewari bārãba paɔ dji ẽsãbari neẽ bɔda codida panla. Maã jedecode catorce ewari queudadeba aba siete ewari queubɔrɔdãda bārãba mãwã odida panla.† ¹⁹ Maã siete ewaride bārãba paɔ ẽsãbarida bārã diguidã erobeacara panla. Baridua bārãnebemaba, ãibema bārã tãena bɔ bida paɔ ẽsãbarira coibɔrɔ, idjira ãyã jɔretabuedida panla bārã tãenabemada. ²⁰ Maã siete ewaride bārãba ni cãrẽ sida codiẽ panla paɔ ẽsãbari bara bɔda. Bãdji wãbɔdama ababe codida panla paɔ ẽsãbari neẽ beada.–

²¹ ãcõrẽba mãwã jaradacarea Moiseba Israeldebema dji bororãda trɔpeda nãwã jarasia:

–Dji de bara bea umaquĩrãba ãdji dedebemarã itea oveja zaqueda wa chiwatu zaqueda edadapeda awara bɔdadua. Dji ewari jũepeda queubɔrɔdẽ maãgɔ animarãra beadida panla. ²² Beabɔdade dji oara epedeco waibɔade piaẽda panla. Maãbe chirua hisopo abadada ãbaa cajãnpeda maã oade begueadapeda bārã dede edã wãbada icawa pɔrɔdadua. ãnadɔrɔ naẽna ni abalada idji dedeba ẽdrɔdiẽ bɔa. ²³ ãcõrẽba Egiptodebema umaquĩrã warra dji nabemarãda quinibi carea pɔrɔrɔabɔrɔdẽ maã oa bārã dede edã wãbada icawa pɔrɔdara unuya. Maã bẽrã idjira wãyã wãya. Maã oa unubɔrɔdẽ dji beabarida bārã dede idu edã wãbiẽa bārã umaquĩrã warra dji nabemarã quinibirãmãrẽã.

²⁴ Idiba ãtaa poaza bārãba, bārã warrarãneba yõbɔda bida maã ewari dromada o pananida panla ãcõrẽba jarada quĩrãca. ²⁵ ãcõrẽba diai jarada

† 12:18 Catorce ewari queudadeba aba siete ewari queubɔrɔdãda. Cãpũrã beadeđe bɔ bɔa “el día catorce hasta el día veintiuno.”

ējūāne jūēpedadacarea bārāba poaza maḷ ewari dromara o pananida pan_Λ idjia jaraḍa quīrāca. ²⁶⁻²⁷ Bārā warrarāba iwidiḅadade: “¿Cārē cārēā naḷ ewari dromara jāwā o pan_Λ?”, bārāba panunida pan_Λ: “Naḷ animarāra bea pan_Λ Ācōrēa bia bedeadī carea. Naḷ ewaride quīrāneba pan_Λ Ācōrēba Egiptodebema umaquīrā warra dji nabemarā quinibiside dadjirā dedebemada wāyā wāsida dadji umaquīrā warra dji nabemarā beurānamārēā.”-

Moiseba māwā jaraḍadacarea israelerāra chīrāborode ḅarru copanenapeda Ācōrēa bia bedeasidaa. ²⁸ Maḷbe jūma osidaa Ācōrēba Moisea Aaroḷa biḅa jaraḍa quīrāca.

Ācōrēba Egiptodebema umaquīrā warrarā dji nabemarā quinibida

²⁹ Maḷ diamasi ariquetra Ācōrēba Egiptodebema umaquīrā warra dji nabemarāda jūma quinibisia. † Egiptodebema boro umaquīrā warra dji nabemada beusia. Preso bea umaquīrā warra dji nabemarā sida beusidaa. Idjaba jūma Egiptodebema animarā warra dji umaquīrā naārā toda sida beusidaa.

³⁰ Diamasi Egiptodebema borora, dji dromarāra, jūma waabema egiptorā sida piraposidaa. Maḷne deza jāḅi ḅagasia ādji umaquīrā warra dji nabemara jūma quinisida bērā.

³¹ Ara maḷ diamasi Egiptodebema boroba Moiserā Aaroḷ sida trḷḅipeḅa nāwā jarasia:

-Bārā israelerāra isabe mḷ druadebemada āyā wāḅagḷadada. Ācōrēa animarāda babue diade wānadua bārāba jara pan_Λ quīrāca. ³² Bārā animarā sida jūma ededada bārāba jara pan_Λ quīrāca. Idjaba Ācōrēa iwidiḅadada mḷ carebamārēā.-

³³ Egiptorāba israelerāra ādji druadebemada isabe āyā wāḅi panasidaa nāwā crīcha panana bērā: “Israelerāda āyā wānaḅḅḷḷ dairāra jūma quininia.”

³⁴ Maḷ bērā israelerāba ādji paḷ oḅī carea ḅaratapedadada epedecode ḅasidaa. Maḷ ḅaratapedadara ēsābari neḅ ḅasia. Jūma maḷgḷa wuade ḅradapeda equiade edadapeda edesidaa. ³⁵ Ēdrḷḅadade israelerāba Moiseba jaraḍa quīrāca osidaa. Ādjirāba parata oḅada, oro oḅada, cacuade jḷḅada sida egiptorāa iwidiḅidaa. ³⁶ Ācōrēba egiptorāa israelerāra bia unubida bērā ne jūma israelerāba iwidiḅadadara ādjirāba diasidaa. Māwā ne jūma egiptorāba eropananada israelerāba edasidaa. §

Israelerā Egiptodeba ēdrḷpedada

³⁷ Egiptodeba ēdrḷsidade israelerāra Ramese purudeba Suco purudaa wāsidaa. Seisiento mil drōārāda jīrūba wāsidaa wērārā, warrarā sida juachadaē. ³⁸ Ādji animarā zocārā eropan_Λ sida jūma edesidaa. Israelerā uma dewara ēberārā sida zocārā wāsidaa. ³⁹ Egiptorāba isabe wāḅisida bērā israelerāra poya ne djudaē ḅasia ededi carea. Maḷ bērā ādjia Egiptode ḅaratapedada paḷ dji ēsābari neḅ ḅada ota ābusidaa.

⁴⁰ Egiptode israelerāra cuatrociento treinta poa panasidaa. * ⁴¹ Maḷ cuatrociento treinta poa daucha jūeside israelerāra Ācōrē sordaorā quīrāca Egipto druadeba jūma ēdrḷsidaa. ⁴² Maḷ diamasi Ācōrēba israelerāra waga ḅasia Egiptodeba ēdrḷ edei carea. Maḷ bērā poaza israelerāba, ādji warrarāneba yōḅḅa biḅa abari ewari quīrāca diamasi idji itea wagadida pan_Λ.

Egiptodeba ēdrḷpedada quīrānebabada ewari

⁴³ Ācōrēba Moisea Aaroḷa biḅa jarasia:

‡ 12:29 Exodo 4:23. § 12:36 Exodo 3:21-22. * 12:40 Genesis 15:13-15.

–Bārā Egiptodeba ēdr̄apedada quīr̄nebadī carea ne cobadara nāwā odida pan̄aa. Ni abaλ āibema israelerā tāēna b̄aba maλ cobadara cocara b̄aa. ⁴⁴ Barib̄aλ Israeldebema ab̄aλba āibemada idji nezoca bamārēā nēdoib̄aλ, maλ nezocara cacua wēāgosira ne cobadara coida b̄aa. ⁴⁵ Barib̄aλ parata carea traja b̄a āibemaba maλ cobadara cocara b̄aa. Idjaba baridua bārā tāēna b̄a āibemaba maλ cobadara cocara b̄aa. ⁴⁶ Maλ ne cobadara bādji dede eda codida pan̄aa. Maλne dji djarada ni maārī bida dajadaa ededacara pan̄aa. Idjaba dji b̄aw̄aλara b̄awedacara pan̄aa. ⁴⁷ Jūma israelerāba maλ cobadara codida pan̄aa. ⁴⁸ Bārā tāēna b̄a āibemaba maλ ne cobadara co quīr̄ā b̄ab̄aλ, naārā idji cacuara wēāgoida b̄aa. Idjaba jūma umaquīr̄ā idji ēberārā sida māwā odida pan̄aa. Maλbeb̄aλ idjia maλ cobadara coida b̄aa, israelerā quīr̄āca b̄a bērā. Barib̄aλ cacua wēāgoē b̄aba maλ cobadara cocara b̄aa. ⁴⁹ Maλ ne cobadara bārā israelerāba, āibema bārā tāēna pan̄a bida ara māa jara b̄a quīr̄āca odida pan̄aa.–

⁵⁰ Israelerāba Ācōrēba Moisea Aaroāa bida jarada quīr̄āca jūma osidaa. ⁵¹ Ara maλ ewaride Ācōrēba israelerāra Egiptodeba jūma ēdr̄a edesia sordarā d̄jone wābada quīr̄āca.

13

Jūma umaquīr̄ā warra dji nabemarāda Ācōrēa diadida pan̄aa

¹ Maλbe Ācōrēba Moisea jarasia:

² –Israelerāba ādji umaquīr̄ā warra dji nabemarāda, ādji animarā dji umaquīr̄ā naārā topedada sida māa jūma diadida pan̄aa. Jūma maλgarāra mārea.–

³ Maλbe Moiseba israelerāa jarasia:

–Naλ ewarira quīr̄ānebadua Ācōrēba idji b̄ab̄adeba bārāra Egiptode nezoca beadada ēdr̄a edada bērā. Poaza ara naλ ewari quīr̄āca bārāba paλ ēsābari bara b̄ada cocara pan̄aa bārā Egiptodeba ēdr̄apedadara quīr̄nebadī carea. ⁴ Idi naλ jedeco Abib abadade bārāra Egiptodeba ēdr̄ab̄adaa. ⁵ Ācōrēba bārāra Canaaλ druadaa edeya. Maλ druade baridua ne upedadara bia zaubaria. Mama cananeorāda, hititarāda, amorreorāda, heveorāda, idjaba jebuseorā sida duan̄aa. Barib̄aλ Ācōrēba bārā drōā naēnabemarāa wārāneba jarasia maλ druara bārāa diaida. Jāma jūpedadacarea poza naλ jedecode bārāba naλ quīr̄āca odida pan̄aa bārā Egiptodeba ēdr̄apedada ewarida quīr̄nebadī carea. ⁶⁻⁷ Siete ewari bārāba paλ dji ēsābari neē b̄ada codida pan̄aa. Maλ siete ewaride paλ ēsābari na maārī bida bārā druade erobeadiē pan̄aa. Jirūarebema ewaride Ācōrēa bia bedeadī carea bārāra ābaa dji jaradida pan̄aa. ⁸ Māwā o pan̄ane bārā warrarāa nāwā jaradida pan̄aa: “Dadjirāba nāwā o pan̄aa Ācōrēba dadji israelerāra Egiptodeba ēdr̄a edada quīr̄nebadī carea.”

⁹ Naλ ewari obadara bārā jawade wa dratude sēyā quīr̄āca b̄aa. Maλba quīr̄ānebabi baya bārāba Ācōrē leyra jaradia pananida pan̄ada idji b̄ab̄adeba dadji israelerāra Egiptodeba ēdr̄a edada bērā. ¹⁰ Maλ carea poaza ara naλ ewari quīr̄āca bārāba maλ ewari dromada o pananida pan̄aa.

¹¹ Ācōrēba bārāra cananeorā druadaa edepeda maλ druara diaya idjia bārā drōā naēnabemarāa, bārāa bida wārāneba diaida jarada bērā. ¹² Jāma jūpedadacarea bārāba jūma bārā umaquīr̄ā warra dji nabema tob̄adara, jūma bārā animarā dji nabema umaquīr̄ā tob̄ada sida Ācōrēa diadida pan̄aa. Jūma maλgarāra Ācōrēnea. ¹³ Bārā burro warra dji nabema umaquīr̄ā

tobΛada Ācōrēmīna, bārāba maλ animarāra poya edadida panΛa. Edadi carea ovejada wa chiwatuda maλ burro cacuabari Ācōrēa babue diadida panΛa. BaribΛΛ maλ burroda eda quīrīanaēbΛΛ, bārāba otapuya beadida panΛa. Idjaba bārā umaquīrā warra dji nabema tobΛdara Ācōrēne bērā, idji cacuabari ovejada wa chiwatuda Ācōrēa babue diadida panΛa maλ warrara zocai bēmārēā. ¹⁴ Idiba λtaa bārā warrarāba iwidiΛdade: “¿Cārē cārēā jāwā obada?”, bārāba nāwā panunida panΛa: “Jāwā obadaa Ācōrēba idji ΛΛadeba dadjirāra Egiptoē nezoca beadada ēdΛΛ edada bērā. ¹⁵ Maλ ewaride Egiptoēbema borora so zarea beāda bērā dadjirāra ēdΛΛ bΛ quīrīāē basia. Maλ carea Ācōrēba jūma Egiptoēbema umaquīrā warra dji nabemarāda quinibisia. Egiptoēbema animarā warra dji umaquīrā naārā topedada sida quinibisia. Maλ carea dadjirāba jūma animarā warra dji nabema umaquīrā tobΛdara Ācōrēa babue diabadaa. BaribΛΛ jūma dadjirā umaquīrā warra dji nabema tobΛda cacuabari oveja zaqueda Ācōrēa babue diabadaa. ¹⁶ Māwā obadara dadji ΛΛwade wa dratude sēyā quīrāca bΛa. Maλba quīrānebabi bΛa Ācōrēba idji ΛΛadeba dadjirāra Egiptoēba ēdΛΛ edasida.”-

Jārārā λtΛba edaa drasoa jira bada

¹⁷ Egiptoēbema boroba israelerā idu wābiside Ācōrēba ādjirāra dji caitaara bΛ óare edeē basia, maλ ora pilisteorā druade wā bΛ bērā. Ācōrēba nāwā crīchasia: “Israelerā wābΛdade pilisteorāda ādji ume djōne zedibΛΛ, Canaaλ druadaa wāni crīcha eropananara igaradapeda Egiptoēdaa jēda wānia.” ¹⁸ Maλ carea Ācōrēba ādjirāra ējūā pōāsa ewaraga bΛde wā bΛ óare edesia. Maλ ora Pusa Purru abadadaa wā bΛa.*

Egiptoēba ēdΛΛasidade israelerāra djōne wābΛda quīrāca wāsidaa. ¹⁹ Maλne Moiseba Jose querasi bΛwΛΛΛΛ edesia Canaaλ druade tΛbari carea. Māwā osia Jose querasiba naēna israelerāa wārāneba jarabida bērā māwā odamārēā.† Jose querasiba nāwā jarasia:

-Wārāda Ācōrēba bārāra carebaya. Maλ ewaride bārāba mλ bΛwΛΛΛΛΛ namaΛba Canaaλ druadaa tΛbaride ededadaa.-

²⁰ Egiptoēba ēdΛΛasidade israelerāra naārā Suco purude jūēne wānapeda Etaλ puruēdaa wāsidaa. Maλ purura ējūā pōāsa ewaraga bΛ icawa bΛa. Mama ādji wua dera ocusidaa. ²¹ Israelerā wābΛdade Ācōrēra ādji na wābadjia cawadamārēā sāma wānida panΛada. Āsa idjira jārārā quīrāca λtΛba edaa drasoa jira bābadjia. Diamasi maλ jārārāra tΛba quīrāca uruga jira bābadjia λnaane pananamārēā. Māwā āsa, diamasi bida israelerāra poya wānida panasidaa. ²² Maλ jārārā λtΛba edaa drasoa jira bΛra ādjirā umebemada āyā wāca basia. Āsa jārārā quīrāca basia. Diamasira tΛba quīrāca uruga jira bābadjia.

14

Israelerā Pusa Purruē chāpedada

¹ Maλbe Ācōrēba Moisea jarasia:

² -Israelerāa jaradua Pi-Ajiroēdaa jēda wānamārēā. Jāma Migdol puru quīrāpe pusa icawa ādji wua dera Baal-Zepoλ caita ocuadida panΛa. ³ Māwāra Egiptoēbema boroba crīchaya ējūā pōāsa ewaraga bΛde bārā israelerāra

* **13:18** Pusa Purru. Maλ trΛra griego bededeaba ze bΛa. Hebreo bedede “Chiru Pusa” wa “Chiru Amene” bΛ bΛa. † **13:19** Genesis 50:25; Josue 24:32.

nocoadaa poya wānaē bēra baridua nīnada. ⁴ Maāne māa Egiptodebema borora so zarea bāya. Maā bēra idjia bārāra caidu ēpēya. Barib_{ΛΛ} māa idjira, idji sordaorā sida poyaya mādr_Λ dji dromaara bāda unubi carea. Māwā egiptorāba cawadia māra Ācōrēda.-

Ara maāda israelerāra Ācōrēba jarada quīrāca jēda wāsidaa. ⁵ Maā ewaride Egiptodebema boroa israelerā mīrū wāsidadā jarasidaa. Maāne idjia, dji dromarā bida israelerā idu wābipedadada jēda crīchasiadaa. Nāwā jarasidaa: “¿Cārē cārēā jāwā israelerāra idu wābisida? Dadjirāba ogo trajabibadara neē panesidaa.”

⁶ Ara maāda Egiptodebema boroba djōbada carretara cawayode jābicuasias israelerā caidu wāi carea. Idjaba idji sordaorāra trābisias idji ume wānamārēā. ⁷ Carreta dji biara beada seisciento edesia. Maā awara jūma dewara carreta sida pe edesia. Carretaza sordaorā boroda aba beasia. ⁸ Maāne Ācōrēba Egiptodebema borora so zarea bāasia israelerā caidu wāmārēā. Ācōrē bāadeba israelerāra Egiptodeba ēdr_Λpedadamīna Egiptodebema borora idji sordaorā ume caidu wāsidaa.*

⁹ Jūma Egiptodebema sordaorāra israelerā caidu wāsidaa; cawayodeba djōbadarāda, carretadeba djōbadarāda, waabema sordaorā sida. Israelerāra pusa icawa Pi-Ajiro caita Baal-Zepo_Λ quīrāpe unune wāsidaa. ¹⁰ Israelerāba Egiptodebema boro, idji sordaorā ume ādji caidu zebadada unusidade bio ne wayadapeđa Ācōrēa quīrā djuburiada iwidi duanesidaa. ¹¹ Maāne ādjirāba Moisea jarasidaa:

-¿B_{ΛA} cārē cārēā jāwā osi? ¿Cārē cārēā Egiptodeba dairāra nama pe enesi? ¿Egiptode dairā joudi carea ējūāra neē basica? ¿B_{ΛA} dairāra na_Λ ējūā pōāsa ewaraga bāde beubi carea enesica? ¹² ¿Egiptode panasidade dairāba bāa egiptorā itea idu trajabiduada adaē basica? Na_Λ ējūā pōāsa ewaraga bāde beudi cāyābara biara bacasia egiptorā nezocarāda beadida.-

¹³ Barib_{ΛΛ} Moiseba ādjirāa jarasia:

-Ne wayarānada. Necai duananada. Idi ununia sāwā Ācōrēba bārāra egiptorāba ēpē pananebemada ēdr_Λ bāida. Idiba ātaa bārāba na_Λ egiptorā bārā caidu zebadara waa ununaēa. ¹⁴ Ācōrēra bārā carea djōya. Maā bēra necai pananida pan_{ΛA}.-

¹⁵ Maābe Ācōrēba Moisea jarasia:

-¿B_{ΛA} cārē cārēā wadibida māa quīrā djuburiada iwidi b_Λ? Israelerāa jaradua nocoadaa wānamārēā. ¹⁶ B_{ΛA} j_Λwade erob_Λ bacurura pusadaa wadua oda pusa ēsi ewamārēā. Maā ode israelerāra pusa quīrārā chānia. ¹⁷⁻¹⁸ Maāne māa egiptorāra so zarea bāya bārā ēpēnamārēā. Maābe māa Egiptodebema borora, carretadeba djōbada sordaorāra, cawayodeba djōbada sordaorāra, waabema sordaorā sida jūma poyaya mādr_Λ dji dromaara bāda unubi carea. Māwā egiptorāba cawadia māra Ācōrēda.-

¹⁹⁻²⁰ Maābe Ācōrē bajānebema nezoca israelerā na nībadara ādjirā jēdaare besia. Māwā israelerā nocoare bāda jārārā āt_Λba edaa drasoā jira b_Λra ādjirā jēdaare besia idjaba egiptorā nocoare besia. Diamasi maā jārārāba israelerāma āna erob_Λasia barib_{ΛΛ} egiptorāma pāisosa erob_Λasia. Maā bēra maā diamasi egiptorāra israelerāma poya jūēnaē basia.

²¹ Moiseba idji j_Λwara pusadaa ātaa wasia. Ara maāda āmādau odjabariareba Ācōrēba nāūrāda dji cābāyā t_Λbisia. Maā diamasi nāūrāra t_Λ

* **14:8** Ācōrē bāadeba. Hebreo bedeade bā b_{ΛA}: “J_Λwa āta wa pan_Λne.” Ac_Λg_Λmaarā maā bedeaba jara b_{ΛA}: “Ādjirāra sozradeba ēdr_Λsidaa.”

nūmλda λnadrλsia. Maλba pusa ēsi oda ewasia. ²² Israelerāra maλ o ewa jira bλde chāsidaa. Chābλdade pusara ādjirā jλwa araare idjaba ādjirā jλwa acλare bida λtλba edaa jūātrλ nūmλ quīrāca nūmesia.

²³ Maλbe jūma Egiptodebema boroba ededa cawayodeba djōbada sordaoṛāra, carreteḁeba djōbada sordaoṛāra, waabema sordaoṛā sīda maλ o ewa jira bλde israelerā caīdu wāsīdaa. ²⁴ λnadrλboḁode Ācōrēba egiptorāra dji jārārā λtλba edaa drasoā uruga jira bλdeba acλ basia. Maλne idjia ādjirāra cawaḁaē errunībabisia. ²⁵ Idjaba ādji carreta jīrūra ēcuabisia.† Egiptorāra nocodaā poya wānaē bēṛā nāwā jara duanesīdaa:

–jēda wānadrλ! jIsraelerāra waa ēpēnaēa! jĀcōrēra ādjirāare dadjirā ume djō bλa!–

²⁶ Israelerā chāpedadacarea Ācōrēba Moīsea jarasia:

–Bλ jλwara pusadaa λtaa wadua Egiptodebema sordaoṛāra, carreteḁeba djōbada sordaoṛāra, cawayodeba djōbada sordaoṛā sīda pusaba ānēbari edamārēa.–

²⁷ Ara maλda Moīseba idji jλwara pusadaa λtaa wasia. λnadrλbλrλde pusara wayacusa idji baḁa quīrāca dogosia. Maλne egiptorāra ēdrλdi carea jēda piracuasiḁamīna pusaba ānēbari edasia. Māwā Ācōrēba ādjirāra pusade quīnībisia. ²⁸ Pusa idji baḁa quīrāca ūmesīde Egiptodebema boroba ededa carreteḁeba djōbada sordaoṛāra, cawayodeba djōbada sordaoṛā sīda jūma ānēbari edasia. Abeda jūma israelerā caīdu wāpedadara pusaba ānēbari edasia. Ni aba bida zocai beē basia. ²⁹ Baribλrλ israelerāra pusa ēsi o ewa jira bλde chāsīdaa. Chāsīdade pusara ādjirā jλwa araare, ādjirā jλwa acλare bida λtλba edaa jūātrλ nūmλ quīrāca nūmesia.

³⁰ Maλ ewarīde Ācōrēba israelerāra egiptorāba ēpē panananebemada ēdrλ edasia. Maλne israelerāba unusīdaa Egiptodebema quīnīpedadara pusa ībλde tabeada. ³¹ Israelerāba unusīdaa sāwā Ācōrēba idji λbλadeba egiptorāra poyasīda. Maλ beṛā idjira wayasīdaa. Idjia jara bλra, idji nezoca Moīseba jara bλ sīda ādjirāba ījāsīdaa.

15

Moīseba trλāna

¹ Maλbe Moīseba jūma israelerā bida Ācōrēa nāwā trλāsīdaa:

Mλa Ācōrēa trλāya idjira dji dromaara bλda unubīda bēṛā. Pusade batabuebλrλ quīrāca idjia Egiptodebema sordaoṛāda ādji cawayo bara pusade quīnībisia.

² Ācōrēba mλa λbλada dia bλa. Idji carea mλra trλā bλa. Idjia mλra ēdrλ edasia. Idjira mλ Ācōrēa. Mλa idjīa bia bedea.

Idjira mλ zezaba ījā baḁa Ācōrēa. Idjira dji dromaara bλada aya.

³ Ācōrēra djō cawa bλa. Idji trλra Jehovā abadaa.

⁴ Egiptodebema boro sordaoṛāda ādji carreta bara Ācōrēba jūma pusade bātacuasīa.

Maλ sordaoṛā bororā dji biara bea sīda Pusa Purrude jūma nābλrλ quīnīsīdaa.

⁵ Egiptorāra pusa nābuaba ānēbari edasia. Ādjirāra mōgara quīrāca pusa nābuade ta wāsīdaa.

⁶ Ācōrē, bλ jλwa arara ibλa bλa. Bλ λbλadeba dji quīrūra jūma poyasia. Bλ jλwa araba ādjirāra berrachisia.

† 14:25 Ādjirā carreta jīrūra ēcuabisia. Acλrλmaarā maλ bedeaba jara bλa: “Ācōrēba ādjirā carretara jou nūmebisia.”

⁷ BΛ ΛΒΛΑ waiβΛΑ BΛdeba jūma BΛmaa djōne zepedadara poyasia. BΛ quīrūbira ādjirāa unubisia. Maλne jūma ādjirāra chirua quīrāca bá wāsia.

⁸ BΛ quēbΛba jārāpuabΛrΛba pusa ēsi oda ewasia. Maλ o orroza pusara λΛba edaa jūātrΛ nūma quīrāca nūmesia. Pusajāne bida baidora maλ o orroza ipi nūmesia.

⁹ Maλne dji quīrūba crīchasiāaa:

“Israelerā caidu ēpēnapeda jidadiā. Maλbe ne jūma ādjia eropanΛra jārīnapeda dadjirāza jedecadiā.

Māwā ne jūma dadjirāba quīrīā panΛra eropanania. Dadjirā necora ēūta edadapeda ādjirāra beacuadiā.”

¹⁰ BaribΛrΛ BΛ nāūrā tΛbibΛrΛde dji quīrūra pusaba jūma ānēbari edasia.

Ādjirāra mōgara quīrāca pusa quīrū nūma ne ta wāsidaa.

¹¹ Ācōrē, ēberārāba ācōrē abada tāēna dewarada neēa BΛ quīrāca.

Ni abaΛda neēa BΛ cāyābara dji dromaara BΛda.

BΛa o BΛ carea jūmarāba BΛra wayabadaa.

BΛabΛrΛ ne ununaca waiβΛa beara obaria.

¹² BΛ ΛΒΛara BΛa unubisia. Maλneba pusaba dji quīrūra mīsia.*

¹³ BΛ quīrīā jōcadeba dairā BΛa ēdrΛ edada purura cawa edeya.

BΛ ΛΒΛadeba dairāra BΛ babarima bia jūēbiya.

¹⁴ Maλ ūrībΛdade dewara puru beara ne wayaaba ure duanania.

Pilisteorāra sopua duanania.

¹⁵ Edoλ druadebema bororāra bio ne waya duanania.

Moab druadebema mēsra bearāda ne wayaaba ure duanania.

Jūma Canaaλnebemarāra sozarra pananada ne waya duanania.

¹⁶ Jūma maλgarā ēberārāra bio ne waya duanania.

Ācōrē, BΛ ΛΒΛa carea ādjirāra mōgara quīrāca chupea panania BΛ purura wāyā wābΛrΛde.

Ādjirāra chupea panania BΛa edada purura wāyā wābΛrΛde.

¹⁷ Ācōrē, BΛa dairāra BΛ itea edada eyade pananamārēā edeya.

BΛa dairāra edeya BΛa dairā tāēna BΛai carea edada ējūānaa.

Ācōrē, mama BΛ de dromara dairā tāēna osia.

¹⁸ Ācōrēra ewariza jūmarā boro baya.

Mariaba trāāna

¹⁹ Israelerāra pusa ēsi o ewa jira BΛde chāsidade pusa quīrārē bia jūēsidaa. BaribΛrΛ Egiptodebema boroba ededa cawayodeba djōbada sordaorāba, caretadeba djōbada sordaorā bida israelerā caidu ēpēsidade Ācōrēba pusara ādjirā rΛrΛ ānēbari wābisia.

²⁰ Maλne Aaroλ djabawērā Mariada Ācōrēneba bedeabari basia. Maλ Mariaba, jūma Israeldebema wērārā bida tōnōāda edadapeda BΛsrīdaba cari duanasia. ²¹ Mariaba ādjirāa nāwā trāāsia:

Trāānadua Ācōrēa, idjira dji dromaara BΛda unubiā bērā.

Idjia Egiptodebema sordaorāda ādji cawayo bara pusade BΛacuasia.

Baido asea bada

²² Pusa Purru abadadeba Moiseba israelerāra ējūā pōāsa ewaraga BΛde pe edesia. Maλ ējūā pōāsa ewaraga BΛra Sur abadaa. Ādjirāra ewari ūbea baido ununaē nībasidaa. ²³ Māwā nīnane baido BΛma jūēsidaa. BaribΛrΛ maλ

* **15:12** Pusa. Hebreo bedeade jara BΛa “naλ ējūā.”

baidora asea ɓɓ bēřā poya dodaē basía. Maļ carea maļ baidora trɓ ɓɓsidaa Mará.† 24 Maļne ādjirāba Moisea quĩrūbideba nāwā biē jarasidaa:

–¿Dadjirāba nama cārēda dodī?–

25 Maļ carea Moiseba Ācōrēa quĩrā djuburiada iwidiisia. Maļne Ācōrēba Moisea bacuru tabɓda unubisia. Maļ bacuruda Moiseba baidoē ɓatabueside baido asea ɓadara cūā ɓesia.

Mama Ācōrēba naļ bedeada ɓasia israelerāba ĩjāni cawaya. 26 Nāwā jarasia: “Māra bārā Ācōrēa. Māra jara ɓada bārāba quĩrācuíta ũrĩnibaɓɓ, idjaba ne jūmane mɓ quĩrāpita jira odibaɓɓ, idjaba mɓ leyda jūma odibaɓɓ, māra bārāra cacua biē ɓebiēa egiptorā cacua biē ɓebida quĩrāca. Māra bārā cacua biabibari Ācōrēa.”

27 Marādeba israelerāra Eliɓ abadaē jūēne wāsidaa. Mama baido egoroēba ātaa bogadrɓ ɓada doce panasidaa. Idjaba uruta quĩrāca ɓeada setenta panasidaa. Maļ baido caita israelerāra duanesidaa.

16

Ācōrēba maná diada

1 Egiptodeba ēdrɓpedadacarea jedeco ɓa ɓabaɓɓde israelerāra Eliɓ abadaēba ējūā pōāsa ewaraga ɓɓ Siɓ abadaēda wāsidaa. Siɓra Eliɓ idjaba Sinai eya ēsi ɓaa. 2 Maļ ējūā pōāsa ewaraga ɓade codi neē ɓɓ bēřā jūma israelerāba Moiserā, Aaroɓ sida biē jarasidaa. 3 Quĩrūbideba ādjirāba Moisea, Aaroɓa bida nāwā jarasidaa:

–Biara ɓacasia Ācōrēba dairāra idu Egipto druade beubidabara. Jāma dairāra necai ne co duanabadjidaa. Nedjarada, paļ sida ađuba eropanasidaa. Baribaɓɓ bārāba dairāra naļ ējūā pōāsa ewaraga ɓmaā jarrababa quenani carea enesidaa.–

4 Maļne Ācōrēba Moisea jarasia:

–Māra cue bajāneba zebibari quĩrāca paɓda bajāneba zebiya israelerāba codamārēa. Nāwā māra cawaya ādjirāba jūma māra jara ɓara ĩjā pananida wa ĩjā pananaēda: diapedaza ādjirāba ara maļ ewaride codira jara pede wānida panaa. Ewari juesuma māwā odida panaa. 5 Baribaɓɓ seibema ewaride diapedeēda jara peēda panaa ara maļ ewaride codira idjaba nurēma codi sida.–

6-8 Maļbe Moiseba Aaroɓ ume israelerāa jarasidaa:

–¿Daira māwāra cai, bārāba māwā daidrɓ biē jaradi carea? Bārāba daida biē jara panāēa; Ācōrēdrɓ biē jara panaa. Idjia māra ũrĩ ɓaa. Maļ carea nane quewara idjia bārāa cawabiya idjiabaɓɓ bārāra Egiptodeba nama ēdrɓ enesida. Idjaba nu diapeda bārāba ununia idjia ne ununaca waibada obaraɓda. Nane quewara idjia nedjarada diaya idjaba nu diapeda paɓda ađuba diaya bārāra jāwūā ne codamārēa.–

9 Maļbe Moiseba Aaroɓa jarasia:

–Israelerāba ne codi carea quĩrūbideba biē jara panɓ bēřā ādjirāa jaradua jūmaena Ācōrē quĩrāpita ābaa dji jareēda panada.–

10 Aaroɓa israelerāa māwā jara ɓade jūmarāba ējūā pōāsa ewaraga ɓadaa acasidaa. Maļne jārāā ādji na jira ɓade Ācōrē quĩrāwārēa dorrodorroada unusidaa. 11 Maļbe Ācōrēba Moisea nāwā jarasia:

† 15:23 Hebreo bedeade Mará trɓba jara ɓaa: “Asea ɓɓ.”

12 –Māa ūrī ɓaa israelerāba quĩrũbideba biẽ jara panɓda. Maɓ bẽrā aɗjirāa jaradua: “Nane queubode bārāba nedjarada codia. Nu diapeda paɓda jawũa codia. Maɓneba cawadia māra bārā Ācōrēda.”-

13 Quewara israelerā duanama pōrāba birasia. Maɓ awara diapedeɗa cūrāsaba ejuūra beguea nūmesia. 14 Ējuū pōāsabaɓɓade nāuɓa torroa quedeɗa odjacuapeɗa ecasia. 15 Maɓ unusiɗe israelerāba cawaẽ panasiɗaa cārēda māwā ɓada. Maɓ bẽrā aɗjiduba iwidi duanasiɗaa:

–ǀjāɓra cārē?–

Maɓne Moiseba aɗjirāa jarasia:

–ǀāɓra Ācōrēba dia ɓa paɓa. Idjia dia ɓaa dadjirāba codamārē. 16 Ācōrēba nāwā obi ɓaa: jāɓ paɓra dadjirāba dadji diguidabemarā itea jaɓa peɗida panɓa ara dadjia ewari ɓaɓaɗe cobada quĩrāca. Ādjiza epeɗeco jūgurua aba eɗeɗa panɓa.*

17-18 Ara maɓda israelerāba aɗji diguidabemarāba cobada quĩrāca jaɓa pesiɗaa. ɗcaɓaɓa waitabeɓa jaɓa pesiɗaa idjaba ɗcaɓaɓa maārīara jaɓa pesiɗaa. Maɓbe aɗji diguidabemarā itea epeɗeco jūguruaɗe zasiɗaa. Dji waitabeɓa jaɓa peɗaba aɗuba erobaẽ basia idjaba dji maārīara jaɓa peɗaba caɓbeaẽ basia.

19 Maɓbe Moiseba aɗjirāa jarasia:

–Ni ɓaɓaɓa nurēmabema carea wagaiẽ ɓaa.–

20 Baribaɓa Moiseba jaradara ɗcaɓaɓa iǀānaẽ basia. Ādjirāba waga ɓasiɗaa nurēma codi carea. Baribaɓa aɗjia waga ɓapeɗadara oregueapeɗa qui barsia. Iǀānaẽ panɓ carea Moiserā aɗjirā ume quĩrūsia.

21 Nurēmaza maɓ paɓra jaɓa peɗadida aɗji diguidabemarāba ewari ɓaɓaɗe cobada quĩrāca daucha. Diapedeɗa jaɓa peɗadida besea jɓwɓrāɓa maɓ paɓra dorraɓaripeɗa nēɓadji bẽrā. 22 Seibema ewariɗe aɗjirāba ewari umé carea jaɓa pesiɗaa. Ādji diguidabemarā itea epeɗeco jūgurua umé edasiɗaa. Maɓbe israelerā bororāba Moisea jarade wāsiɗaa aɗjia aride osiɗada. 23 Maɓne Moiseba aɗjirāa jarasia:

–Ara maɓ quĩrāca Ācōrēba obi ɓaa. Ācōrēba jarasia: “Nubema ewarira bārā ɓnāubada ewaria. Mɓ itea maɓ ewarira bārāba wagaɗida panɓa. ɓnāubada ewariɗe bārāra ne djudiẽ panɓ bẽrā, nane odadua bārāba nu co quĩrā panɓ quĩrāca. Ne djudibaɓa nane ne djudadua. Āɓuɗibaɓa nane ɓuɗadua. Maɓgara nubema carea waga ɓadadua.”-

24 Moiseba jarada quĩrāca israelerāba jūma odapeɗa waga ɓasiɗaa nurēma codi carea. Nurēma maɓ djico waga ɓapeɗadara oregueaẽ basia idjaba qui neẽ basia. 25 Maɓne Moiseba israelerāa jarasia:

–Bārāba waga ɓapeɗada djicora idi codadua ɓnāubada ewari bẽrā. Naɓ ewarira Ācōrē itea wagaɗida panɓa. Maɓ bẽrā idira Ācōrēba dia ɓa paɓra neẽ baya. 26 Domiaza sei ewariɗe bārāba paɓra jaɓa peɗida panɓa. Baribaɓa sietebema ewariɗera neẽ baya, Ācōrēba maɓ ewarira bārā ɓnāunamārē ɓada bẽrā.–†

27 Moiseba māwā jaradamīna ɗcaɓaɓa maɓ ɓnāubada ewariɗe Ācōrēba dia ɓa paɓra jaɓa peɗe wāsiɗaa. Māwāmīna ununaẽ basia. 28 Maɓ carea Ācōrēba Moisea jarasia:

–ǀAba sālbe israelerāba māa jara ɓara iǀānaẽ panani? 29 Bio cawadadua māɓaɓa bārāa ɓnāubada ewarida diasida. Maɓ carea domiaza seibema

* 16:16 Epeɗeco jūgurua. Hebreo bedeaɗe jara ɓaa “gomer.” Cāpūrīā bedeaɗe jara ɓaa “litro umé.”

† 16:26 Genesi 2:3.

ewaride pāra ewari umébema carea diabarria. Barib_{ΛΓΛ} sietebema ewaride bārāra diguida ḷnāūnida pan_{ΛA}. Maḷ ewaride mḷa dia ḷa pāra ja_{ΓΛ} pede wāniē pan_{ΛA}.-

³⁰ Maḷ bērā israelerāra sietebema ewaride ḷnāūbadjidāa.

³¹ Ācōrēba dia ḷa pāra israelerāba trḷ ḷasidaa “maná.” Culādr_Λ ta quīrāca pichia querasia. Torroa basia idjaba cūa basia urrajōnaa oda quīrāca.

³² Maḷbe Moiseba israelerāa jarasia:

-Ācōrēba nāwā jarasia: “Manára epedeco jūgurua aba zadapeda waga ḷadadua bārā warrarāneba yōḷdarāba ununamārēā. Māwā ādjirāba cawaḷia mḷa bārā Egiptodeba ēdr_Λ eneside cārēda naḷ ējūā pōāsa ewaraga ḷade cobisida.”-

³³ Maḷbe Moiseba Aaroḷa jarasia:

-Manára epedeco jūgurua aba zapeda zocode wagadua. Maḷra Ācōrē quīrāpita ḷadua.[‡] Jāma waga eropanania dadji warrarāneba yōḷdarāba ununamārēā.-

³⁴ Ara maḷda Aaroḷba manáda zapeda waga ḷasia Ācōrēba Moisea jarada quīrāca. (Nocoarebema ewaride maḷ manára Ācōrē baurudee waga ḷasidaa.)[§]

³⁵ Israelerāba manáda cuarenta poa cosidaa Canaaḷ druade jūēḷadamisa. Canaaḷ druade jūēsidade manára waa cōdaē basia maḷ druadebemarāba upedadada baraaḷa bēra.^{*} ³⁶ (Ādji epedeco jūgurua aba ēberā abaḷba ewari abaḷde cobari quīrāca daucha poya ḷaa.)[†]

17

Ācōrēba mōgaradeba baido zebida

¹ Maḷbe israelerāra ējūā pōāsa ewaraga ḷa Siḷ abadadeba jūma wāḷasidaa. Wānane Ācōrēba cawabibadja sāma wānida pan_{ΛA} idjaba sāma cānida pan_{ΛA}. Maḷne Repidiḷ abadama jūēne wāsidaa. Barib_{ΛΓΛ} mama baidora neē basia dodī carea. ² Maḷ bērā ādjirāba quīrūbideba Moiseda biē jarasidaa:

-ḷa dairāa baidora diaida ḷaa dodī carea.-

Maḷne Moiseba ādjirāa jarasia:

-¿Cārē cārēā jāwā mḷa biē bedea pan_Λ? ¿Ācōrēba sāwā oi cawaya jāwā pan_{ΛA}?-

³ Barib_{ΛΓΛ} israelerā opichia pan_Λ bērā quīrūbideba Moisea jara duanasia:

-¿Cārē cārēā dairāa Egiptodeba ēdr_Λ enesi? Dairāra, dai warrarāra, idjaba dai animarā sīda opichiaba jūma quininia.-

⁴ Maḷne Moiseba Ācōrēa quīrā djaburiada nāwā iwīdisia:

-Mḷa naḷ ēberārāra ¿sāwā oi? Mḷa isabe baidoda diaēḷ_{ΛΓΛ} ādjirāba mḷra mōgaraba tabari beadia.-

⁵ Ācōrēba panusia:

-Israelerā duanamaḷba nocōdaa wādua. Israelerā bororāda ḷa ume ed-
edua. Idjaba ḷa bacuru Egiptode Nilo doḷe tawedara ḷa jaḷwade ededua.^{*}
Maḷbe wānadua Horeb eyaḷaa. ⁶ Mama mōgara waiḷ_{ΛA} ḷada ununia. Mḷra
ara maḷ mōgara ḷrḷ baya ḷa carebai carea. ḷa bacuruba maḷ mōgarara udua.
Ara maḷda baidora wea dogoya israelerāba doḷamārēā.-

[‡] 16:33 Ācōrē quīrāpita. Zocārāmaarā maḷba jara ḷaa: “Ācōrē baurude quīrāpita.” [§] 16:34 Hebreo

9:4. ^{*} 16:35 Josue 5:12. [†] 16:36 Hebreo bedeaḷe, cāpūrīāne bida nāwā ḷa ḷa: “Un gomer es la

décima parte de un efa.” ^{*} 17:5 Exodo 7:20.

Ara maḏa Moiseba israelerā bororā quīrāpita Ācōrēba jarada quīrāca osia. Maḏne baidora wea dogosia jūma israelerāba dodamārēā.

⁷ Israelerā baido neē pananama Moiseba trā ḅasia Masá idjaba Meribá. Idjia trā ḅasia Meribá, israelerāba quīrūbideba biē bedeesida bērā. Idjaba trā ḅasia Masá, Ācōrēba sāvā oi cawaya israelerāba nāvā jarasida bērā:

-¿Ācōrēra dadjirā tāēna ḅaca wa neē?-

Amalecitarā ume djōpedada

⁸ Israelerāra wadi Repidiāne panasidade amalecitarāda zedapeda ādjirā ume djōni carea panasidaa. ⁹ Maḏ bērā Moiseba idji carebabari Josueda trāpeda jarasia:

-ΑΛΓΑ umaquīrārāda jΓΓΑ pedua nu amalecitarā ume djōne wāni carea. Maḏne māra eya zaque borode baya. Ācōrēba ne ununaca obi baḏa bacuruda mḏ jḅwade erobaya.-

¹⁰ Nurēma Josuera idjia jΓΓΑ peda ēberārā sida amalecitarā ume djōne wāsidaa Moiseba jarada quīrāca. Maḏmisa Moisera, Aaroḷra, Hur sida eya zaque borodaa wāsidaa. ¹¹ Mama Moiseba idji jḅwara ḅtaa wa nūmesia. Idji jḅwa ḅtaa wa nūmane israelerāba amalecitarāra poyabada basia. BaribαΓΑ idji jḅwara sēpeda edaa norrabaribαΓΑde amalecitarāba israelerāra poyabada basia. ¹² Maḏne Moise jḅwara bio norrabari ḅḅ bērā Aaroḷba Hur ume mōgara waibada enesidaa Moisera maḏ ḅrḅ chūmemārēā. Maḏbe Aaroḷba Hur biḏa idji jḅwara ḅtaa jira eropanesidaa, aḅḅḅba jḅwa acḅare, dewarabemaba jḅwa araare. Māvā Moiseba idji jḅwara ḅtaa jira erobasia aḅḅ ḅmāḏau baebαΓΑdaa.

¹³ Maḏne Josueba idjia edada ēberārā ume amalecitarāra poyasidaa.

¹⁴ Maḏbe Ācōrēba Moisea jarasia:

-Bārāba amalecitarā poyapedadara cartade ḅadua israelerāba quīrādoarānamārēā. Idjaba Josuéa jaradua mḏa amalecitarāra naḅ ējūāne jūma jōbida.-†

¹⁵ Moiseba mōgarada ḅta pā buesia Ācōrēba poyabidada quīrānebaḏi carea. Maḏ mōgara ḅta pā buedara Moiseba trā ḅasia “Ācōrēba dadjirāa poyabibaria.”‡ ¹⁶ Moiseba nāvā jarasia:

-Amalecitarāra Ācōrē ume djōne zepedada bērā idiba ḅtaa Ācōrēra ādjirā ume djō baya.-§

18

Jetroba Moise acḅde wāna

¹ Moise zāvārē Jetro abadara Madiaḅnebemarā sacerdote basia.* Jetroba ūrīsia sāvā Ācōrēba israelerāra Egiptodeba ēḅra enesida. Idjaba ūrīsia sāvā Ācōrēba idji puru Israelera, Moise sida carebasida.

² Naēna Moiseba idji quima Seporāda ādji warrarā sida dji zezamaa dia-buesia. Maḏne Jetroba idji caura, dji warrarā umé panḅ sida idji dede bia edasia. ³ Idji warra nabema tosidade Moiseba jarasia: “Naḅ druaḏe mḏra drua āibemada jāwā ḅḅa.” Māvā dji warrara trā ḅasia Gersoḅ.† ⁴ Dji tēābema tosidade Moiseba jarasia: “Mḏ zezaba iḅḅ baḏa Ācōrēba mḏra carebasia.

† **17:14** 1 Samuel 15:2-8. ‡ **17:15** Ācōrēba dadjirāa poyabibaria. Maḅgara hebreo bedeede Jehovā-Nisi ḅḅ ḅḅa. Maḅba jara ḅḅa “Ācōrēra dadjirā banderaa.” § **17:16** Amalecitarāra Ācōrē ume djōne zepedada bērā. Maḅra hebreo bedeede ebuda ḅḅḅa. ΑΛΓΑmaarā jara ḅḅa: “Ācōrē banderada ḅtaa wadua.” * **18:1** Exodo 2:18-21de maḅ Jetrora Reuel abadaa. † **18:3** Hebreo bedeede Gersoḅ trḅba jara ḅḅa “drua āibema.”

Egiptodebema boroba beai badada idjia m̄lra ēdrl ʕʕasia.” Māwā dji warrara trl ʕʕasia Elieze.‡

⁵⁻⁶ Ējūā pōāsa ewaraga ʕade Moiserā israelerā ume Ācōrē eya caita duanasidaa. § Małne Moise zāwārē Jetroba idjia nał bedeada diabuesia: “Māda, bλ quimada, bλ warrarā sida bλmaa wānia.”

Mał bedea diabuedacarea ādjirāra Moisemaa wāsidaa. ⁷ Jūēbλdade Moiseba idji zāwārēra bio ʕʕsrida audiabaride wāsia. Idji zāwārē quīrāpita quīrā edaa ʕarrupeda idji uridarrađe isōsia. Małne sāwā bλ cawaya dji iwidiɔpeda Moise wua dede eda wāsidaa. ⁸ Małbe Moiseba idji zāwārēa Ācōrēba israelerā itea odada jūma nēbʕʕasia. Ācōrēba Egiptodebema boro, jūma egiptorā sida cawa odadebemada, ādjirā ode zesidađe bia mīga panananebemada, idjaba Ācōrēba ādjirā ne jūmane carebadađebema sida jūma nēbʕʕasia.

⁹ Mał ūrīpeda Jetrora bio ʕʕsridasia Ācōrēba israelerāra ne jūmane carebada bēra idjaba ādjirāra egiptorā jλwaedabemada ēdrl edada bēra. ¹⁰ Jetroba nāwā jarasia:

–Bio biya quirua Ācōrēra, idjia bārā israelerāra egiptorā jλwaedabemada, ādjirā boro jλwaedabema sida ēdrl edada bēra. ¹¹ Idibʕʕ m̄lra cawasia Ācōrēra dji dromaara ʕada. Dewara ācōrēda idji quīrāca neā. Māwā cawa bλ Ācōrēba israelerā biē o eropananarā poyasi bēra.–

¹² Māwā jarapeda Moise zāwārē Jetroba Ācōrēa animarāda babue diasia. Dewara animarā sida Ācōrēa bea diaside Aarołra, jūma israelerā bororā sida idji ume ābaa dji jλredapeda Ācōrē quīrāpita mał animarā djarara cosidaa.

Moiseba israelerā bororā ʕacuada

¹³ Nurēma Moiserā ʕhūmesia israelerā nēbʕʕa cawa oi carea. Diapedabemada aba queubʕʕada israelerāra Moisema powua duanasidaa ādji nēbʕʕa cawa omārēa. ¹⁴ Moise zāwārēba mał unuside idjia jarasia:

–¿Cārē cārēā jāwā bλduba bλ nał ēberārā nēbʕʕa cawa o bλ? Bλduba bλ bēra ādjirāra bλma łta powua duanaa diapedabemada aba queubʕʕada.–

¹⁵ Moiseba idji zāwārēa panusia:

–Jāwā o bλ nał ēberārāra m̄lmaa zebada bēra Ācōrēba obi ʕara cawađi carea. ¹⁶ Ādjirā nēbʕʕađe panebʕʕađe m̄lmaa zebadaa cawa omārēa. Cawa obʕʕađe m̄lra ādjirāa Ācōrē leyda cawabibaria.–

¹⁷ Moise zāwārēba jarasia:

–Māmaarā bλ o ʕara bia ʕāa. ¹⁸ Diapeda bλ aba queubʕʕada bλ cawa o bλ bēra sēya. Ēberārā bλmaa ze panλ sida jūma sēnia. Bλ o ʕara jūmawāyā bλ. Nałra bλduba bλ jūma poya oā. ¹⁹ Mał bēra m̄l bedeada quīrācuita ūrīdua. M̄lra jarabʕʕa quīrāca oibʕʕ Ācōrēba ʕara carebaya. M̄lra jara ʕara nałgla: bλabʕʕ nał ēberārā nēbʕʕa Ācōrēa jaraida bλ idjia cawa omārēa. ²⁰ Małne Ācōrē leyda bλ ādjirāa jaradiaida bλ. Idjaba bλ ādjirāa cawabida bλ cārēda odida panλa quīrāpita nībadamārēa.

²¹ Mał awara bλ carebadamārēā λcʕl umaquīrā poya cawa odida beada edadua. Małgarāba Ācōrēra waya beađida panλa, bedea aba beađida panλa, idjaba paratada awua beađiē panλa. Māwā beadrλ bλdua israelerā bororāda beadamārēa. Mil ēberārā juachabadz dji boroda aba bλdua. Cien ēberārā

‡ 18:4 Hebreo bedeade Elieze trlba jara bλa “Ācōrēba carebabilia.” § 18:5-6 Ācōrē eyara Horeb abadaa. Mał eyade Ācōrēra Moise ume naārā bedesia. Exodo 3:1.

juachabΛdaza aba bΛdua. Cincuenta ēberārā juachabΛdaza aba bΛdua. Idjaba die ēberārā juachabΛdaza aba bΛdua. ²² Maλ bororāba ēberārā nēbarara cawa odida panΛa. Baridua nēbarada āduba poya cawa odaēbΛra, bΛmaa zedida panΛa bΛa cawa omārēā. BaribΛra jūma nēbara mācua zareaē beara āduba cawa odida panΛa. Maλ bororāba careba cawa o panΛ bēra bΛra jūmawāyā sē baēa. ²³ MΛa jara bΛra Ācōrēba obi bΛa. Maλ bēra bΛa māwā oibΛra naλ ēberārā cawa o bΛdebemada biara ānāūya. Idjaba dji nēbarade pananara ādji dedaa necai wānia.-

²⁴ Moiseba idji zāwārēba jaradara jūma ĩā osia. ²⁵ Idjia Israelēbema umaquīrā poya cawa odida beada edapeda israelerā bororāda bΛcuasia. Mī ēberārā juachabΛdaza dji boroda aba bΛsia. Cien ēberārā juachabΛdaza aba bΛsia. Cincuenta ēberārā juachabΛdaza aba bΛsia. Idjaba die ēberārā juachabΛdaza aba bΛsia.

²⁶ Maλ bororāba ēberārā nēbarada cawa obadjidaa. Baridua nēbarada āduba poya cawa odaē panebΛdade Moisemaa wābadjidaa cawa omārēā. BaribΛra jūma nēbara mācua zareaē beara maλ bororāba āduba cawa obadjidaa.

²⁷ Māwānacarea Moiseba bia wāduada apeda dji zāwārera idji druadaa jēda wāsia.

19

Israelerā Sinai eya caita jūēpedada

¹⁻² Israelerā Repidiāneba wābΛra dapeda Sinai ējūā pōāsa ewaraga bΛde jūēne wāsidāa. Jūēnapeda Sinai eya caita duanesidāa. Ādjirā Egiptodeba ēdΛpedadacarea jedeco umēne mama jūēsidaa.

³⁻⁴ Maλbe Moiserā Sinai eyade ātaa wāsia Ācōrē ume bedeai carea. Maλ eyade Ācōrēba idjira trΛpeda nāwā jarasia:

-Israelerā nāwā jaradua: “Bārā Jacobodeba yōpedadarāba unusidāa mΛa sāwā egiptorāra cawa osida. Idjaba unusidāa sāwā mΛa bārāra nama mΛmaa bio waga enesida nejōbΛba idji warrarāra waga enibabari quīrāca. ⁵⁻⁶ Idi mΛa bārā ume bedeada bΛya. Maλ bedeada ĩā odibΛra, mΛa dewara puru bea cāyābara bārāda bio quīrā erobaya. Jūma naλ ējūāne beara mΛremīna mΛa bārādΛra bΛya mΛ itea beadamārēā idjaba jūmarā itea sacerdoterāda beadamārēā.” BΛa maλda israelerā jarade wāida bΛa.-

⁷ Maλbe Moiserā Sinai eyadeba edaa wāsia israelerā duanΛmaa. Jūēpeda dji bororāra trΛpeda ādjirāa ebuda nēbarasia jūma Ācōrēba idjā jaradada. ⁸ Maλne jūmarā israelerāba abari quīrāca panusidāa:

-Ācōrēba jara bΛra dairāba jūma odia.-

Ara maλda Moiserā Sinai eyade ātaa wāpeda Ācōrēa māwā panuēdadara jarasia. ⁹ Maλne Ācōrēba idjā jarasia:

-MΛra jΛrārā pāimane bΛ ume bedeade zeya israelerāba dadji bedeabΛdara ūrīnamārēā. Māwā ādjirāba jūma bΛa jarabΛra ĩā panania.-

¹⁰⁻¹¹ Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

-Israelerā jarade wādua nu nurēma ādjia acΛ duanΛne mΛra Sinai eyadaa zeida. Maλ bēra idi, nu bida ādjirāba odida panΛa maλ ewaride mΛ itea bia duanani carea. MΛ quīrāpita duanani bēra wua tātodada jΛ pananida panΛa. ¹² Idjaba naλ eya carra sēyāda audu jūrā bΛdua. Israelerāra maλ sēyā bΛdeba edaa wānacara panΛa. Ādjirāa jaradua: “Naλ eyade ātaa bārāra wānacara panΛa ni dji carraya bida wānacara panΛa. Bariduada wāibΛra

wārāda beuida ɓɓa.”¹³ Bariduada maɓ sēyā ɓaɗeɓa edaa wāibɓɓa ni abaɓba idjira jidade wācara ɓɓa, āteɓɓa mōgaraba tabari beadida panɓa wa chaba dɓa beadida panɓa. Animarāda wa ēberā sida edaa wāibɓɓa idjira beadida panɓa. Ababe cachiru dārā jīguabɓɓaɗe bārāra naɓ eya carra sēyā jūrā ɓa caita wānida panɓa.–

¹⁴ Maɓbe Moiserā Sinai eyaɗeɓa edaa wāsia israelerāmaa. Jūēpeda ādjirāa jarasia:

–Bārāba odida panɓa nu nurēma Ācōrē itea bia duanani carea.–

Ara maɓda ādji wuara tātosiɗaa. ¹⁵ Idjaba Moiseba ādjirāa jarasia:

–Nu nurēmabema carea bārāra bādji quima ume quīrāipa cāinida panɓa.–

¹⁶ Ewari ūbeade diapeda baada ɓae nūmesia. Maɓne jārārā pāimaba Sinai eyara ānā eronūmesia idjaba cachiru quīrāca dārā jīgua nūmesia. Maɓ carea jūma israelerāra dauperabɗaba ure duanesiɗaa. ¹⁷ Maɓbe Moiseba israelerāra ādjirā duanamaɓba Sinai eya carraɗaa edesia Ācōrēra bedea ɓaɗa ūrīnamārēā. ¹⁸ Sinai eyara cowaga nūmesia Ācōrēra taɓa urua bara zeda bēra. Maɓ cowaara pea baɗa cowa quīrāca nūmesia.* Idjaba jūma maɓ eyara minijichia ure nūmesia. ¹⁹ Maɓne cachiru quīrāca jīguabarira jīguara nūmesia. Moiseba Ācōrēra bedeaɓɓa Ācōrēba panubadjia baa jīguabɓɓa quīrāca.

²⁰ Ācōrē Sinai eya borodaa zesiɗe Moiserā trāsia ātaa zemārēā. Ara maɓda Moiserā ātaa wāsia. ²¹ Maɓne Ācōrēba Moisea jarasia:

–Israelerāmaa edaa wādua. Ādjirāa jaradua naɓ eya carra auɗu jūrā ɓa sēyāneba edaa zecara panɓaɗa mɓ acɓɗi carea. Māwā odibɓɓa beuɗia.

²² Sacerdoterāba ēberārā carea mɓa bedeabadamīna maɓ sēyāneba edaa zedacara panɓa mɓ acɓɗi carea. Ādjirā bida odida panɓa mɓ itea bia duanani carea. Māwā odaēɓɓa mɓa ādjirāra quiniɓiya.–

²³ Moiseba Ācōrēa jarasia:

–Israelerāra naɓ Sinai eyaɗe ātaa poya zedaēa, ɓaɗa dairāa māwā jara ɓaɗa bēra. Ba naɓ eya carra auɗu jūrā dairāa sēyāɗa ɓaɓisia, naɓ eyara ababe ɓa itea ɓamārēā.–

²⁴ Ācōrēba idjia jarasia:

–Israelerāmaa edaa wādua. Maɓbe Aaroɗa nama ātaa enedua. Baribɓɓa sacerdoterāra, dewararā sida naɓ eya carra auɗu jūrā ɓa sēyāneba edaa zedacara panɓa ātaa mɓmaa zedi carea. Māwā odibɓɓa mɓa ādjirāra quiniɓiya.–

²⁵ Ara maɓda Moiserā edaa wāpeda israelerāa Ācōrēba jaraɗara jūma nēɓɓaɓasia.

20

Ācōrēba jūa obi ɓa bedea die diada

¹ Ācōrēba naɓɓaɗa jūma jarasia:

² –Mɓra Ācōrēa. Mɓabɓɓa bārāra Egiptode nezoca beadada ēdɓa enesia. ³ Mɓ awara bārāba bariduada ācōrē quīrāca erobearānada.

⁴ Baridua bajānebema za quīrāca, naɓ ējūānebema za quīrāca, doedabema za quīrāca bida orānada maɓa iwididi carea. ⁵ Baridua jawaba oda quīrāpita quīrā edaa barrudapeda maɓa iwidirānada idjaba bia bedearānada. Mɓdɓa Ācōrē bēra mɓa quīrā ɓa bārāba ababe mɓabɓɓa iwididida idjaba bia

* **19:18** Pea baɗa cowa quīrāca. Hebreo bedeaɗe nāwā ɓa ɓa: “Egoro cada zareabibari taɓa urua cowabari quīrāca.”

bedeadida. Maḷ bēṛā bārāba mḷda igaradapeda cadjiruada o pananibḷḷ, mḷa bārāda, bārā warrarāda, bārā wiuzaquerāda, ādjirā warrarā sida cawa o baya. ⁶ Baribḷḷ bārāba mḷda quīṛiā panananibḷḷ, idjaba mḷ leya ḷjā o pananibḷḷ, mḷa bārāra, jūma bārā warrarāneba yōbḷadarā sida ewariza quīṛiā baya.

⁷ Mḷra bārā Ācōrēa. Mḷ trāra bariduade trḷ jararānadua. Abḷḷba mḷ trḷda bariduade trḷ jarabḷḷ, mḷa maḷ ēberāra cawa oya.

⁸ Quīṛānebadadua ḷnāūbada ewarira mḷ itea wagadī carea. ⁹ Bārāba odida panḷra sei ewaride jūma odadua. ¹⁰ Sietebema ewarira ḷnāūbada ewaria. Maḷ ewarira mḷ itea wagadida panḷa. Maḷ ewaride bārāba ni cārē trajura odacara panḷa. Bārā warrarāba, bārā caurāba, bārā nezoca umaquīṛārāba, bārā nezoca wērārāba, bārā animarāba, āibemarā bārā tāēna bea bida ni cārē trajura odacara panḷa. ¹¹ Mḷa bajāda, ējūāda, pusada, jūma ādjide bea sida sei ewaride jūma opeda sietebema ewaride ḷnāūna bēṛā, maḷ ewarira dji biara bḷda bḷasia idjaba mḷ itea wagadamārēā bḷasia.*

¹² Bārā zezara, bārā papa sida waya pananadua. Māwā bārāra dārā duanania mḷa bārāra diai ējūāne.

¹³ Mīā bearānadua.

¹⁴ Daunemarānadua.

¹⁵ Ne drḷarānadua.

¹⁶ Djārāda sewadeba bedede bḷarānadua.

¹⁷ Djārā dera awuarānadua. Djārā quimara awuarānadua. Djārā nezoca umaquīṛāda, djārā nezoca wērāda, djārā pacada, burro sida awuarānadua. Abeda ne jūma djārāba eroḷara awuarānadua.–

Israelerāba Ācōrē wayapedada

¹⁸ Israelerāba cachiru quīṛāca jīgua nūmḷda, baa sida ūṛisidaa. Idjaba Sinai eyade cowaga nūmḷda unusidaa. Maḷne ne wayaaba ure duanḷda tḷmḷ jīga duanesidaa. ¹⁹ Ādjirāba Moisea jarasidaa:

–Dairāba quīṛiānaēa Ācōrēra dairā ume bedeaida. Idjida dairā ume bedeaibḷḷ, beudīa. Bḷabḷḷ dairā bedeadua. Maḷdrḷ quīṛācuīta ūṛīnia.–

²⁰ Moiseba panusia:

–Ne wayarānadua. Ācōrēra nāwā ze bḷa bārāba sāwā odi cawaya. Idjia quīṛiā bḷa bārāba idji wayaadeba cadjiruara o pananaēda.–

²¹ Maḷbe Moiserā Sinai eyade ḷtaa wāsia jārārā pāima cowaga nūmḷne eḷa Ācōrē bḷmaa. Baribḷḷ israelerāra tḷmḷ jīga duanesidaa.

Ācōrēa animarā babue diabada

²² Maḷne Ācōrēba Moisea jarasia:

–Israelerā nāwā jaradua: “Bārā cḷwḷḷba ūṛisidaa mḷa bajāneba bārāra bedea bḷda. ²³ Maḷ bēṛā oro odada idjaba parata odada baridua za quīṛāca orānadua maḷa iwīdīdī carea.

²⁴ Animarā babue diabada mḷ itea odi carea egoroda ḷḷ boromea buedadua. Bārā ovejada, chiwatuda, paca sida beadapeda maḷ ḷṛḷ mḷa babue diadida panḷa. Maḷ awara mḷ ume necai bai careabema animarāda maḷ ḷṛḷ diadida panḷa.† Mḷa bārāra jarabḷḷmḷa ara maḷ quīṛāca odadua mḷda bia jaradī carea. Mama mḷra zeya bārā carebai carea. ²⁵ Mḷ itea animarā babue diabada obadade mōgarada ḷḷ pā buēḷibḷḷ, maḷ mōgarara daucha chī orānadua. Bārāba mōgarada daucha chī oḷibḷḷ maḷ mōgarara

* **20:11** Genesi 2:3. † **20:24** Levitico 3:1-17.

mā quĩrãpita biẽ ßaa. ²⁶ Idjaba animarã babue diabadade ãtaa dumeneba wãrãnadua dewararãba bãrãra ãcada jira ßa quĩrãca unurãnamãrẽã.”-

21

Nezocadebema ley

¹ ãcõrẽba Moisea jarasia:

-Naã leyda israelerãa jaradua. ² Bariduaba abarica hebreoda idji nezoca bamãrẽã nẽdoibãrã, sei poabe idji nezoca baya. Siete poa jũenacarea maã ëberãra nezoca baãada ëdrãya. Ëdrãbãrãde idjia ëdrãi careabema parata diaida baãara diaẽa. ³ Maã nezoca nẽdoside deu ßasibãrã, ëdrãbãrãde iduba ëdrãida ßaa. Quima bara ßasibãrã, ëdrãbãrãde dji quima bara ëdrãida ßaa. ⁴ Baribãrã dji nẽdoãaba maã nezocada quima diaibãrã, maãne nezocaba warrarãda wa caurãda unuibãrã, ëdrãbãrãde iduba ëdrãida ßaa. Idji quimara, warrarã sida dji nẽdoãaba idji itea jũma peida ßaa. ⁵ Baribãrã maã nezocaba dji quimada, dji warrarãda, idji nẽdoãa sida quĩrã ßãbãrã, ëdrã amaaba nãwã jaraida ßaa: “Mã quimada, mã warrarãda, mã nẽdoãa sida quĩrã ßã bẽrã mãra ëdrã quĩrãẽ ßaa.” ⁶ Maãne dji nẽdoãaba idjira dji bororãmaa edeida ßaa jũmarãba cawãdamãrẽã maã nezocara ëdrã quĩrãẽ ßãda.* Maãbe dji nezocara dede eda wãbada icawa edepeda dji nẽdoãaba idji cãwãrãra cũmia ßãba uya suida ßaa. Maãbe maã nezocara idji nẽdoãade baya aba jaidãbãrãdaa.

⁷ Bariduaba idji cauda nezoca bamãrẽã nẽdobueibãrã, maã wẽrãcaura poya ëdrãẽa umaquĩrã nezoca ëdrãbari quĩrãca. ⁸ Dji nẽdoãaba maã wẽrãcaura edai carea nẽdosibãrã, baribãrã idjira biẽ unupeãa edaëbãrã, idji ëdrãi careabema paratara idu diabida ßaa. Dji nẽdoãaba maã wẽrãra igarasimĩna drua aĩbemarãa nẽdobuecara ßaa.†

⁹ Dji nẽdoãaba maã wẽrãcauda idji warra quima bamãrẽã nẽdosibãrã, idji cau quĩrãca erobaida ßaa. ¹⁰ Dji nẽdoãaba dewara wẽrãda edaibãrã, idjia naãrã erobaãara igaraiẽ ßaa. Idjia waãibida ne coi careabemada, wua sida dia baãida ßaa. Waãibida idji quima ara quĩrãca erobaida ßaa. ¹¹ Idjia ne coi careabemada, wua sida dia baëbãrã, idjaba idji quima ara quĩrãca erobaëbãrã, maã wẽrãra ëdrãida ßaa idji ëdrãi careabema parata diaida baãa diaẽ.

Djãrã biẽ obada careabema ley

¹² Bariduaba djãrã puo ßãde beaibãrã, idjira beaãida panãa. ¹³ Baribãrã mã beaĩ crĩchaẽ ßãde abãba djãrãda beaibãrã, idjira beaãie panãa ãcõrẽba maãgara iduaribida bẽrã. Baribãrã djãrã beaãara mã jara ßãmaa wãida ßaa. Mama dewararãba idjira jidaãcara panãa beaã carea.‡ ¹⁴ Baribãrã bariduaba mã beaĩ crĩcha erobãde djãrãda beaibãrã, idjira animarã babue diabadamaa mãrũ wãbãrã sida dji bororãba jidaãpeda beaãida panãa.

¹⁵ Bariduaba dji zezada dji papa sida puoibãrã, idjira beaãida panãa.

¹⁶ Bariduaba djãrãda nẽdobuei carea jidaibãrã, idjira beaãida panãa. Idjia jidaãda nẽdobuesibãrã wa waãibida jida erobãbãrã, idjira beaãida panãa.

¹⁷ Bariduaba dji zezada, dji papa sida biẽ jaraiãbãrã, idjira beaãida panãa.

¹⁸⁻¹⁹ Jara panãne abãba dewarabemada mõgaraba wa jãwaba chibãrã, baribãrã beaëbãrã, idjira beaãie panãa. Idjia puoãara cããade beibãrã

* **21:6** Dji bororãmaa. Hebreo bedeade jara ßaa “ãcõrẽ quĩrãpita.” † **21:8** Idjira baridua drua aĩbemarãa nẽdobuecara ßaa. Æcãrã traduccioãne idjaba bã ßaa: “Mãwã obãrãbara idjira cũrũgacasia.”

‡ **21:13** Josue 20:1-9.

idjaba pirabarib^{ΛΓΛ}de bardonaba wāida ^ΒΛ^ΒΛ^ΓΛ, djārā puodaba idji cacua bia bemārēā diaida ^ΒΛΛ. Idji traju poya oē ^ΒΛ ewari sida jūma diaida ^ΒΛΛ.

²⁰ Bariduaba idji nezoca wērāda wa nezoca umaquīrāda bacuruba u erobade beaib^{ΛΓΛ}, idjira cawa odida pan^{ΛΛ}. ²¹ Barib^{ΛΓΛ} ewari umé bab^{ΛΓΛ}de idji nezocara wadi zocai ^ΒΛ^ΒΛ^ΓΛ, idjira cawa odiē pan^{ΛΛ} ma^Λ nezocara idjide bē^Λā.Š

²² Umaquīrā djō pan^Λne aba^Λba wērā biogoa ^ΒΛ^Δda puope^Δda warrada ^Λrad^Λgaib^{ΛΓΛ}, barib^{ΛΓΛ} dji wērāda bia besira, dji puodaba diaida ^ΒΛΛ dji wērā quimaba bārā bororā bida jara pan^Λ quīrāca. ²³ Barib^{ΛΓΛ} ma^Λ wērāra beusira dji beadara abarica beadida pan^{ΛΛ}. Dji wērāra bio cacua biē besira dji māwā odara nāwā odida pan^{ΛΛ}. ²⁴ Dauda ārīsira abarica dau ārīnida pan^{ΛΛ}. Quidada ^ΒΛ^Λsira abarica quida ^ΒΛ^Λta^Δdid^Δda pan^{ΛΛ}. J^Λwada biē besira abarica j^Λwa biē ^ΒΛ^Δdid^Δda pan^{ΛΛ}. Jīrūda biē besira abarica jīrū biē ^ΒΛ^Δdid^Δda pan^{ΛΛ}. ²⁵ Ōgo bātasira abarica bāta^Δdid^Δda pan^{ΛΛ}. Djarada cōāsira abarica cōā^Δta^Δdid^Δda pan^{ΛΛ}. Idjaba parreba osira abarica parreba otadida pan^{ΛΛ}.

²⁶ Bariduaba idji nezoca wērā daude wa nezoca umaquīrā daude chīpe^Δda ārīb^{ΛΓΛ}, ma^Λ nezocara ēd^{ΓΛ} ^ΒΛ^Δida ^ΒΛΛ idji dau ārīna carea. ²⁷ Idji nezoca wērā quidada wa nezoca umaquīrā quidada ^ΒΛ^Λib^{ΛΓΛ}, ma^Λ nezocara ēd^{ΓΛ} ^ΒΛ^Δida ^ΒΛΛ idji quida ^ΒΛΛāda carea.

Animarā nēbara carea Ācōrēba obi jarada

²⁸ Pacaba umaquīrāda wa wērāda cachuba su beaib^{ΛΓΛ}, ma^Λ pacara mōgaraba tabari beadida pan^{ΛΛ}. Beadape^Δda dji djarada cocara pan^{ΛΛ}. Ma^Λne djibariba bedeade baēa dji ēberā beuda carea. ²⁹ Barib^{ΛΓΛ} djibariba ma^Λ pacara cad^{ΓΛΛ} ^ΒΛ^Δda cawa ^ΒΛ^Λmīna ērā erobaib^{ΛΓΛ}, idjira bedeade baya ma^Λ pacaba wērāda wa umaquīrāda beaib^{ΛΓΛ}. Ma^Λ pacara mōgaraba tabari beadida pan^{ΛΛ}. Djibari sida beadida pan^{ΛΛ}. ³⁰ Barib^{ΛΓΛ} beabidi cāyābara dji beuda ēberārāba paratada iwidib^{ΛΓΛ}, paca djibariba beu amaaba dji bororāba jarabada quīrāca diaida ^ΒΛΛ.

³¹ Ara ma^Λ quīrāca odida pan^{ΛΛ} pacaba umaquīrā warrada su beaib^{ΛΓΛ} wa wērācauda su beaib^{ΛΓΛ}. ³² Pacaba djārā nezoca umaquīrāda wa djārā nezoca wērāda cachuba su beaib^{ΛΓΛ}, ma^Λ pacara mōgaraba tabari beadida pan^{ΛΛ}. Ma^Λ paca djibariba nezoca djibariā parata torroda treinta diaida ^ΒΛΛ.

³³⁻³⁴ Bariduaba baido juebada uria coroda ^ΛΓ^Λ jūā^{ΓΛ} ^ΒΛ^Δda āyā ^ΒΛ^Δib^{ΛΓΛ}, wa baido juebada uria corope^Δda ewa ^Βēib^{ΛΓΛ}, djārā pacada wa burroda ma^Λ uria^Δde eda ^Βaepe^Δda beuib^{ΛΓΛ}, dji uria ewa ^ΒΛ^Δaba djibariba iwidib^{ΛΓΛ} quīrāca diaida ^ΒΛΛ. Ma^Λne ma^Λ animarā beudada idjide baya.

³⁵ Pacaba djārā pacada beaib^{ΛΓΛ}, djibarirāba dji zocai ^ΒΛ pacada nēdobue^Δape^Δda ma^Λ paratara ādjiza ēsadra edadida pan^{ΛΛ}. Dji paca beuda sida ādjiza ēsadra edadida pan^{ΛΛ}. ³⁶ Barib^{ΛΓΛ} bariduaba idji pacada cad^{ΓΛΛ} ^ΒΛ^Δda cawa ^ΒΛ^Λmīna ērā erobaib^{ΛΓΛ}, ma^Λne idji pacaba djārā pacada beaib^{ΛΓΛ}, idji pacada diaida ^ΒΛΛ dji paca beudabari. Ma^Λne dji paca beudada idjide baya.

22

Ne dr^Λada jēda diaidebema ley

Š 21:21 ^Λca^Γamaarā ma^Λ versiculoba nāwā jara ^ΒΛΛ: “Barib^{ΛΓΛ} idji nezocara beuē^ΒΛ^ΓΛ idjaba ewari umé bab^{ΛΓΛ}de piradr^Λib^{ΛΓΛ}, idjira cawa odiē pan^{ΛΛ} ma^Λ nezocara idjide bē^Λā.”

¹ Bariduaba pacada wa ovejada drɔɔpeda beaibɔɔɔ wa n̄dobueibɔɔɔ, naɔ quĩr̄aca oida ɔɔɔ. Pacada drɔɔsira paca juesuma j̄ɔda diaida ɔɔɔ. Ovejada drɔɔsira oveja quĩm̄ãr̄ẽ j̄ɔda diaida ɔɔɔ.

² Bariduada diamasi ne drɔɔ ɔɔɔde de djibariba beaibɔɔɔ, mĩã beada carea bedede baẽa. ³ Baribɔɔɔ ɔ̄sa de djibariba maɔ ne drɔɔ ɔɔɔda beaibɔɔɔ, mĩã beada carea bedede ɔɔɔ.

Bariduada ne drɔɔpeda jidadiɔɔɔ, idjia drɔɔɔɔɔɔɔ j̄ɔda diaida ɔɔɔ. J̄ɔda diai carea neẽ ɔɔɔɔɔɔ, idjira nezoca bam̄ãr̄ẽã n̄dobueidida panɔɔ idjia drɔɔɔɔɔɔɔ j̄ɔda diai carea.

⁴ Bariduaba pacada, burroda, wa ovejada drɔɔaibɔɔɔ, idji jidabɔɔɔde maɔ animar̄ada waɔi erobɔɔɔɔ, j̄ɔda diaida ɔɔɔ. Maɔ awara aba auɔu diaida ɔɔɔ.

⁵ Bariduaba idji ẽjũãne wa uva u erobɔɔma idji animar̄ada ne codam̄ãr̄ẽã ẽr̄ãbueibɔɔɔ, baribɔɔɔ maɔ animar̄ara dj̄ãr̄ã ẽjũãne ne code wãnibɔɔɔ, djibarira bedede ɔɔɔ. Maɔ b̄ẽr̄ã dji ẽjũã djibarĩa idji n̄eudebema dji biara ɔɔɔda diaida ɔɔɔ.

⁶ Bariduaba idji ẽjũã babueibɔɔɔde dj̄ãr̄ã n̄eudewadada wa ewaẽ ɔɔ sida bá wãibɔɔɔ, dji báɔɔɔba jũma dji bá wãnabari diaida ɔɔɔ.

⁷ Abaaba paratada wa ne bariduada dj̄ãr̄ã dede waga erobɔɔɔde dewaraba drɔɔaibɔɔɔ, dji ne drɔɔɔɔɔɔɔ jidadiɔɔɔde idjia drɔɔɔɔɔɔɔ j̄ɔda diaida ɔɔɔ. Maɔ awara aba auɔu diaida ɔɔɔ. ⁸ Baribɔɔɔ dji ne drɔɔɔɔɔɔ jidadiɔɔɔde, dji ne waga erobɔɔɔɔ b̄ãr̄ã boror̄ãmaa ededida panɔɔ. Maɔbe ɔ̄djia quĩr̄ãcuita iwididida panɔɔ idjia maɔ ne waga erobɔɔɔɔ drɔɔasi cawaya.

⁹ Paca carea, burro carea, oveja carea, cacuade j̄ɔbada carea, ne baridua adua ɔɔda carea bida ijaradiɔɔɔ, ɔ̄djia b̄ãr̄ã boror̄ãmaa wãnida panɔɔ.* Maɔne dji boror̄ãba quĩr̄ãcuita iwididapeɔa cawa jaradiã caida bedede ɔɔɔda. Maɔbe dji bedede ɔɔba djibarĩa ɔ̄djia ijarã panɔɔ careabemada umẽ diaida ɔɔɔ.

¹⁰⁻¹¹ Bariduaba burroda, pacada, ovejada, wa baridua animar̄ã sida dewara wagabi ɔɔde maɔ animar̄ada beuibɔɔɔ, wa cawaẽne iduba puaiɔɔɔ, wa ni ababa ununaẽne drɔɔadiɔɔɔ, dji animar̄ã waga erobɔɔɔde ɔ̄cõr̄ẽ quĩr̄ãpita wãr̄ãneba jaraiɔda ɔɔa maɔ animar̄ã drɔɔẽ ɔɔda. Maɔ jaradara djibariba j̄jãida ɔɔɔ. Mãwãra dji animar̄ã waga erobɔɔɔde djibarĩa maɔ animar̄ãbari diaiẽ ɔɔɔ. ¹² Baribɔɔɔ idjia idu drɔɔabibɔɔɔ, maɔ animar̄ãbari djibarĩa diaida ɔɔɔ. ¹³ Idjia waga erobɔɔ animar̄ada m̄ẽãbema animar̄ãba beaibɔɔɔ, dji beudara edeida ɔɔa acabi carea m̄ẽãbema animar̄ãba wãr̄ãda beasida. Mãwãra maɔ animar̄ãbari djibarĩa diaiẽ ɔɔɔ.

¹⁴ Bariduaba trajabada animar̄ãda iwididapeɔa djibarĩa neẽne maɔ animar̄ãra iduba puaiɔɔɔ wa beuibɔɔɔ, dji ededaba maɔ animar̄ãbari djibarĩa diaida ɔɔɔ. ¹⁵ Baribɔɔɔ maɔ animar̄ã puabɔɔɔde wa beubɔɔɔde djibarida ariã baibɔɔɔ, dji animar̄ã ededaba maɔ animar̄ãbari diaiẽ ɔɔɔ. Idjaba maɔ animar̄ã edei carea paratada diasibɔɔɔ, maɔ animar̄ãda iduba puaiɔɔɔ wa beuibɔɔɔ, dji ededaba maɔ animar̄ãbari waa diaiẽ ɔɔɔ.

Jipa oɔi careabema ley

¹⁶ Ẽberãba w̄ẽr̄ã umaquĩr̄ã adua ɔɔda cũrũgapeɔa idji ume caĩbɔɔɔ, maɔ w̄ẽr̄ãra dewara ume quima edai carea beɔa ɔɔẽ ɔɔɔɔɔ, maɔ ẽberãba quima edai careabema paratara dji w̄ẽr̄ã zezaa diaida ɔɔɔ idjaba dji w̄ẽr̄ãra edaida ɔɔɔ. ¹⁷ Baribɔɔɔ dji w̄ẽr̄ã zezaba idji cauda maɔ ẽberãa dia quĩr̄ãẽbɔɔɔ, dji ẽberãba maɔ w̄ẽr̄ãra edaẽm̄ãna quima edai careabema paratara diaida ɔɔɔ.

* **22:9** B̄ãr̄ã boror̄ãmaa. Hebreo bedede bá ɔɔɔ "ɔ̄cõr̄ẽ quĩr̄ãpita."

18 Jūma jāibana wērārāda beadida panΛΛ.

19 Bariduaba animarāda oibΛΛΛ, idjira beadida panΛΛ.

20 Bariduaba animarāda mĀa babue diai cāyābara dewara ācōrēa babue diaibΛΛΛ, idjira beadida panΛΛ.

21 Āibema bārā tāēna beada biē orānadua. Quīrānebadadua bārā sida Egip-tode āibemarā basida.

22 Pēdra wērāra wa jērāmārā sida biē orānadua. 23 Bārāba ādjirā biē o panΛ carea mĀa quīrā djuburiada iwididibΛΛΛ, ādjia iwidi panΛra mĀa ūrīpeda carebaya. 24 MĀ quīrūbideba iduaribiya dji quīrūba djōne zedapeda bārāra necoba beadida. Māwā bārā quimara pēdra badia idjaba bārā warrarā sida jērāmārā badia.

25 MĀ purudebema ne neē quiruba parata iwidiidara diadibΛΛΛ, idjia jēda diabΛΛΛde auđu iwidirānadua ΛCΛΛΛba auđu jēda diabibada quīrāca.

26-27 Bariduaba parata iwidiida wārāda jēda diada cawabi carea idjia jīsua carea jĀbarida beibΛΛΛ, dji parata diadaba maĀra erobeiē bΛΛ. Queui naēna dji parata diadaba maĀra diade wāida bΛΛ djibariba boro cāi carea waa neē bΛ bērā. Diade wāébΛΛΛ, djibariba jīsua carea mĀa quīrā djuburiada iwidiibΛΛΛ, mĀa carebaya māra quīrā djuburiaida bΛ bērā.

28 MĀda, bārā bororā sida biē jararānadua.

29 MĀa bΛda ewaride bārā néu naārā ewabΛdadebemada, uva badebema sida aride diadadua.

Jūma bārā umaquīrā warra dji nabema tobΛΛΛda mĀa diadida panΛΛ.†

30 Paca umaquīrā dji nabema tobΛΛΛda, oveja umaquīrā dji nabema tobΛΛΛ sida bārāba jūma mĀa bea diadida panΛΛ. MaĀ animarā zaquera dji papa ume siete ewaribe baya. Nurēma ochobema ewaride mĀa bea diadida panΛΛ.

31 Bārā israelerāra mĀ itea bia beadida panΛΛ. MaĀ bērā baridua animarā mēābemaba beadada bārāba codacara panΛΛ. MaĀ djarara usaa diadadua codamārēā.

23

1 Djārāda sewadeba jararānadua. Ēberā cadjirua odara sewadeba carebarānadua dji cawa obari quīrāpita. 2 Dewararāba cadjirua o duanΛne abarica orānadua. Dji cawa obari quīrāpita dewararāba dji cadjirua odaare sewadeba beċea duanΛne abarica orānadua. 3 Idjaba dji cawa obari quīrāpita mĀa djuburi quiruare sewadeba bedearānadua.

4 BΛ dji quīrū paca aduadada wa burro aduadada unuibΛΛΛ, idjia diade wādua. 5 Burroda ne zΛgΛΛba bae tabΛda unusira ara māwā berādua. Djibarira bΛ ume dji quīrūmĀna carebadua maĀ animarāra piradrΛmārēā.

6 MĀa djuburi quiru cawa obΛdade aride odida panΛΛ. 7 Sewadeba djārā jara panΛra ūrīniē panΛΛ. Ēberā beċea neē bΛra beadiē panΛΛ. Māwā obΛΛΛa mĀ quīrāpita beċeade beya. 8 Bariduaba paratada idjiare beċeamārēā diaibΛΛΛ, maĀ paratara edarānadua. EdadibΛΛΛ dauberrea panΛ quīrāca panenapeda jipa cawa odaēa. Māwāra dji beċea neē bΛda beċeade bΛdia.

9 Āibema bārā tāēna beara biē orānadua. Bārāba cawa panΛΛ djārā druade bΛde dadjira sāwā babarida, bārāra Egip-tode drua āibemarā basi bērā.

Anūbada poa

10 Sei poa bārā ējūāra odapeda ewadida panΛΛ. 11 BaribΛΛΛ siete poa jūēbΛΛΛde ējūāra odiē panΛΛ. MaĀ poade bārānebema ne neē queċeaa dji tununa pureabΛΛΛra idu ewabiċadua, idjaba ādjia ewapeċadaċra idu bΛdadua

† 22:29 Exodo 13:11-15.

³¹ M̄a b̄ar̄a dia Ɂl Ɂjũãra Ɂla Pusa Purru abadadeba aba Pusa Mediteraneo abadadaa idjaba Ɂjũã p̄õãsa ewaraga Ɂldeba aba Euprate dodaa.† M̄a b̄ar̄a carebaya jũma Ɂber̄ar̄a māl Ɂjũãne panlra poyadapeda Ɂyã jarecuadamãr̄eã. ³² Māl Ɂber̄ar̄a ume bedea Ɂlranadua. Ǻdji Ǻcõr̄eã beada b̄ar̄a druade erobear̄anadua. ³³ Māl Ɂber̄ar̄ãra b̄ar̄ã druade idu bebir̄anadua. Iduaribidib̄lra Ǻdjir̄ãba b̄ar̄ã Ǻdji Ǻcõr̄eã beara Ɂp̄ebidia. M̄awã b̄ar̄ãba cadjiruara odapeda biẽ panania.-

24

Israelerãba Ǻcõr̄ẽ ley jũma iã odiaada apedada

¹ Mālbe Ǻcõr̄eba Moisea jarasia:

-Aaroãda, Nadáda, Abiuda, idjaba setenta israelerã bororã sida Ɂl ume nāl eyade Ǻtaa enedua. Ǻdjir̄ãra t̄m̄l ch̄ir̄ãborode Ɂarru copanenapeda m̄ã bia bedeadida panla. ² Ǻdjir̄ãra m̄l caita zecara panla. Ababe Ɂlra m̄l caita zeida Ɂla. Māl awara ni abalda Ɂl ume nāl eyade Ǻtaa zecara Ɂla.-

³ Mālbe Moiserã israelerãmaa edaa zepeda Ǻcõr̄ẽ leyra jũma n̄eb̄lraasia. Mālne jũma israelerãba abari quĩr̄ãca nãwã jarasidaa:

-Dairãba Ǻcõr̄ẽ leyra jũma iã odia.-

⁴ Ara maãda Moiseba Ǻcõr̄ẽ leyra jũma Ɂlraasia. Nur̄ema diapededã pirabariapedã Moiseba animarã babue diabadada Sinai eya carra osia. Māl awara animarã babue diabada caita idjia m̄õgara waiɁlada doce Ǻta nũm̄cuasia. Māl doce m̄õgaraba jara Ɂla Israel warrarãneba doce puru yõpedadã. ⁵ Mālbe Moiseba cũdrarãda diabuesia paca zaquerãda Ǻcõr̄eã babue diacuadamãr̄eã idjaba Ǻcõr̄ẽ ume necai bai careabema paca zaquerãda bea diacuadamãr̄eã. ⁶ Māl paca zaque oa piapedadãda Ɂsadra Moiseba epedecode wea edasia. Dji Ɂsadra bedãda animarã babue diabada Ǻr̄l jãposia. ⁷ Mālbe Ǻcõr̄ẽ leyra edapedã Moiseba israelerã quĩr̄ãpita jãgua lesia. Māl ũr̄ãnapeda israelerãba jarasidaa:

-Ǻcõr̄ẽ leyra dairãba jũma iã odia.-

⁸ Mālbe Moiseba epedecode wea erob̄l oada edapedã israelerã Ǻr̄l jãpo Ɂlade nãwã jarasia:

-Nāl oaba jara Ɂla Ǻcõr̄eba dadjirã ume bedea Ɂlra dadjirãba, idjia bida jũma odida.-

⁹ M̄awãnacarea Moiserã, Aaroãra, Nadãra, Abiura, idjaba setenta israelerã bororã sida Sinai eyade Ǻtaa wãsidea. ¹⁰ Mālne israelerã Ǻcõr̄eãda unusidaa. Idji j̄rũ edrera zapiro m̄õgara oda quĩr̄ãca basia. Bajã quĩr̄ãca Ɂsã pãwãrã basia. ¹¹ Israelerã bororãba Ǻcõr̄eãra unusidamãna Ǻcõr̄eãba Ǻdjir̄ãra beubiẽ basia. Ǻcõr̄ẽ quĩr̄ãpita ne cosidaa idjaba baido dosidaa.

Moise Sinai eyade Ǻtaa wãna

¹² M̄awãnacarea Ǻcõr̄eba Moisea jarasia:

-Sinai eyade m̄ãmaa Ǻtaa zepeda jãã bedua. M̄ã m̄õgara pewedea Ɂlra ume diaya. Māl m̄õgarade m̄ã iã obi Ɂl bedeadã Ɂl erob̄la israelerã jaradia bamãr̄eã.-

¹³ Ara maãda Moiserã idji carebabari Josue ume Sinai eyade Ǻtaa wãsidea Ǻcõr̄ẽ Ɂlra.

¹⁴ Wãni naẽna Moiseba israelerã bororã jarasia:

† 23:31 Pusa Mediterraneo. Hebreo bedede jara Ɂla "Pilisteorã Pusa."

-Nama pananadua aba dai zebadadaa. Aaroŋra, Hur sida bārã ume panania. Bariduaba nēbarada oibara, ādjimaa wānida panla mañ nēbara cawa odamārēã.-

¹⁵ Moise Sinai eyade ŋtaa wāsīde jārārāba mañ eyara ānā edasia. ¹⁶⁻¹⁷ Mañne Ācōrē quīrāwārēã dorrodorroara Sinai eya ŋrã zesia. Dji jewedadeba israelerāba Ācōrē quīrāwārēã dorrodorroara mañ eya borode tala eradrã nūma quīrāca nuñsīdaa. Jārārāba Sinai eyara sei ewari ānā erobasia. Sietebema ewaride Ācōrēba mañ jārārāneba Moiserã trāsia. ¹⁸ Ara mañda Moiserã eyade ŋtaara wāsia jārārāne eda. Mama besia cuarenta ewari āsa diamasi bida.

25

Idji wua de odamārēã Ācōrēba diabida

¹ Mañne Ācōrēba Moisea jarasia:

² -Israelerāa jaradua jūma mñ itea ne dia quīrā beaba bamaa enenida panlada ara ādji sodeba dia quīrā panla quīrāca. ³ Ādjirāba diadida panlara naŋra: oroda, paratada, bronceda, ⁴ oveja cara nayāna pāwārã odada, pursupursua odada, purea oda sida. Mañ awara diadida panla wua dji biara ba lino odada, wua chiwatu cara odada, ⁵ oveja e purea odada, animarã e biada,* acacia bacuruda, ⁶ olivo dragada ĩbīrã coadi carea. Idjaba querada diadida panla olivo dragadaa pueradi carea. Mañba ne jūma Ācōrē iteabemada soadida panla. Mañ awara diadida panla quera badi careabemada, ⁷ ónice mōgarada, dewara mōgara bia quedea sida sacerdote dji droma djioda caradi carea.† ⁸ Jūma maŋgara pedapeda bārāba mñ itea wua deda odida panla mñ bārã tãēna bai carea. ⁹ Mañ wua dera, dji eda bea sida jūma mñ obi ba quīrāca daucha odida panla.

Ācōrē baurude

¹⁰ Baurude acacia bacurueda odadua. Mañ baurude drasoara bicaca umé ŋrã ēsadra baida ba. Dji joubara bicaca aba ŋrã ēsadra baida ba. Dji ŋtaara bicaca aba ŋrã ēsadra baida ba. ¹¹ Dji jāra, dajadaare bida oro idji awa quiruba baradadua. Iquidaza jūma paraga oroba tuca badadua. ¹² Idjaba pīrū orodeda quīmārē omoa odadua. Mañ pīrūra baurude jīrūza cara badadua. Māwā orroza pīrūra umé panania. ¹³ Idjaba acacia bacuruda umé biya eradapeda oroba baradadua. ¹⁴ Mañ bacurura pīrūne eda berajudadua baurude jira ededi carea. ¹⁵ Bacurura pīrūne eda berajusidara waa ēutarānada. ¹⁶ Mañ baurude mñ ŋjā obi ba bedea mōgarade ba diaira waga badadua.

¹⁷ Mañbe oro idji awa quiruda pewedea badaa aride odadua baurude ŋrã cobadi carea. Dji drasoara bicaca umé ŋrã ēsadra baida ba. Dji joubara bicaca aba ŋrã ēsadra baida ba. ¹⁸⁻¹⁹ Idjaba oroda edadapeda mñ nezoca bajānebema i bara ba za quīrāca umé toa chī odadua. Mañra bio cara badadua dji baurude ŋrã cobadi carea opedada ŋrã. Quīrāza iquida aba badadua. Māwā jūma maŋgara aba ba oda quīrāca beya. ²⁰ Mñ nezoca bajānebema i bara ba za quīrāca panlara quīrā djica edaa barru badadua. Ādji iba dji baurude ŋrã cobadi carea opedadara jūtra eropanania. ²¹ Māwā odapeda dji baurude ŋrã cobadadua. Mañ baurude mñ ŋjā obi ba bedea mōgarade ba diaira

* **25:5** Animarã e biada. Hebreo bedeade ebuđa bača cārē animarã eda jara bada. † **25:7** Sacerdote dji droma djio. Hebreo bedeade ba ba: "Sacerdoteba jāre jāida ba idjaba Ācōrēba quīrā ba cawabibari." Exodo 28:6-8, 15-30.

waga bʌdadua. ²² Mama mʌra zeya bʌ ume bedesai carea. Mʌ baurude ʌrʌ bajʌnebema nezoca i bara panʌ ʔsi mʌa israelerʌa obi bʌra cawabiya.

Ǻcōrē quīrāpita paʌ bʌbada mesa

²³ Mesa acacia bacurudeda odadua. Dji drasoara bicaca umé baida bʌa. Dji joubʌara bicaca aba baida bʌa. Idjaba dji ʌtʌara bicaca aba ʌrʌ ʔsadra baida bʌa. ²⁴ Maʌ mesara oro idji awa quiruba jūma bʌradadua. Dji icawa orroza pʌrrʌga oroba tuca bʌdadua. ²⁵ Mesa ʌrʌ icawa bacuruda cara bʌdadua jūgurua bemārēā. Maʌ bacuru ʌtʌara jʌwa jīwīnī quīmārē baida bʌa. Maʌ sida icawa pʌrrʌga oroba tuca bʌdadua. ²⁶⁻²⁸ Maʌbe pīrū orodeda quīmārē omoa odadua. Maʌra mesa jīrūza cara bʌdadua dji jūgurua oda edrecarebe. Maʌgʌde eda bacuruda berajudadua jira ededi carea. Maʌra acacia bacuru oda baida bʌa. Biya erapeda oroba bʌradadua. ²⁹ Idjaba oro idji awa quiruda edadapeda epedeco beada, tepaco jūgurua beada, taza beada, zoco bea sida mesade bʌdi carea odadua. Taza beara, zoco bea sida mesade bʌdadua uva bʌ mʌa wea diadi carea. ³⁰ Idjaba paʌ mʌ quīrāpita baida bʌra maʌ mesade ewariza eropananadua.

Ībīrā bʌbada

³¹ Idjaba oro idji awa quiruda edadapeda ĩbīrā bʌbadada toa chī odadua. Dji jīrūda, dji cacuada, dji gʌrʌgʌrʌā nepōnō zaca beara, dji ĩbīrā bʌdi careabema sida abari oro idji awa quirudebemada baida bʌa. ³² Maʌ ĩbīrā bʌbada cacuara sei jʌwate erobaya. Orro abaare ũbea baya. Dewarabema orroare bida ũbea baya. ³³ Jʌwateza gʌrʌgʌrʌā nepōnō zaca beada ũbea odida panʌ. ³⁴ Dji cacuade bida gʌrʌgʌrʌā nepōnō zaca beada quīmārē odida panʌ. ³⁵ Dji jʌwate cara beaza aba odida panʌ. ³⁶ Dji gʌrʌgʌrʌā nepōnō zaca beara, dji jʌwate beara, dji cacua sida abari oro idji awa quirudebemada toa chī odadua.

³⁷ Idjaba ĩbīrāda siete odadua. Maʌgʌrā ĩbīrāra dji ĩbīrā bʌbada jʌwate quēbʌza bʌdadua mʌ dejāra ʌna erobamārēā. ³⁸ Idjaba oro idji awa quiruda edadapeda ĩbīrā quīrā tʌbadara, ĩbīrā quīrā tʌda āyā edebada epedeco zaque sida odadua. ³⁹ Oro idji awa quiru ĩbīrā bʌbadara idjaba ne jūma idjidebema sida zabʌdade dji zʌgʌara 75 libra baida bʌa. ⁴⁰ Jūma daucha odadua mʌa naʌ eyade unubida quīrāca.

26

Ǻcōrē wua de

¹ Idjaba wua deda mʌ itea nāwā odadua. Dji biara bʌ lino wuada die edadapeda maʌ wuade eda mʌ nezoca bajʌnebema i bara bʌ zaca beada oveja cara nayāna pāwārā odaba, pursupursua odaba, purea oda bida biya cadadua. ² Maʌ die lino wuara abari quīrāca beadida panʌ. Dji drasoara veintiocho bicaca beadida panʌ. Dji joubʌara bicaca quīmārē beadida panʌ. ³ Maʌ die wuadebemada juesuma edadapeda ābaa cajudadua joubʌa bemārēā. Abari quīrāca ābaa cajudadua dewarabema juesuma panʌ sida. ⁴⁻⁵ Maʌ wua joubʌa cajudaza i orro abaare cincuenta cawʌʌ cajudadua. Maʌ cawʌʌara wua pāwārā bʌba odida panʌ. Dji cawʌʌara daucha quīrā tēū cobʌdadua. ⁶ Maʌbe oroda edadapeda wua jūēbarida cincuenta odadua. Maʌgʌde cawʌʌaza jūēcuadadua maʌ umébeba wuara ababe bʌ quīrāca bemārēā. Maʌba mʌ dera ānēbari cobʌdadua.

† 25:33 Nepōnō. Hebreo bededeade jara bʌa “almendro pōnō.” § 25:37 Mʌ dejāra ʌna erobamārēā. Hebreo bededeade bʌ bʌa: “Nocoare ʌna bamārēā.”

⁷ Maḽbe wua chiwatu cara odada once edadapeda drasoa joubḽaa cajudada dji nabema wua ḽṛḽ ḽnēbari cobḽadi carea. ⁸ Maḽ once wua chiwatu cara odara abari quīrāca beadida panḽaa. Dji drasoara treinta bicaca beadida panḽaa. Dji joubḽara bicaca quīmārē beadida panḽaa. ⁹ Maḽ once wuadebemada sei edadapeda ḽbaa cajudada joubḽaa bemārēā. Dewarabema juesuma sida abari quīrāca cajudada. Dji sei wua ḽbaa cajupedada nocoare ḽa wuara ēsadra ḽtaa bedá cobḽadada.

¹⁰ Maḽ wua joubḽaa cajudaza i orro abaare cincuenta cawḽaga cajudada.

¹¹ Idjaba bronceda edadapeda wua jūēbarida cincuenta odada. Maḽgḽde cawḽagaza jūēcuadada maḽ umēbema wuara ababe ḽa quīrāca bemārēā. ¹²⁻¹³ Maḽ chiwatu cara oda wuara dji edrebema wua cāyābara joubḽara ḽa bērā idjaba drasoara ḽa bērā, mḽ de jēdaare drasoara jira ḽḽadada. Idjaba orrozara bicaca aba audu jira ḽḽadada mḽ dera bio ḽnēbari bamārēā. ¹⁴ Maḽbe oveja e purea odada ḽbaa cajudada joubḽaa drasoa bemārēā. Maḽgḽba chiwatu cara oda wua ḽṛḽ ḽnēbari cobḽadada. Maḽ ḽṛḽ dewarabema animarā e biada joubḽaa drasoa cajudapeda ḽnēbari cobḽadada.

¹⁵ Idjaba mḽ wua de carea acacia bacuruda ḽṛradada maḽba daucha ḽta catḽ pēni carea. Maḽgḽara dji wua cajudaba ḽnēbariya. ¹⁶ Dji bacuru ḽṛrada drasoara die bicaca beadida panḽaa. Dji joubḽara bicaca aba ḽṛḽ ēsadra beadida panḽaa. ¹⁷ Dji edaa beira quidate bara odada. Jūma mḽ wua de carea bacuru ḽṛradara māwā odada. ¹⁸⁻²¹ Mḽ wua de orroza veinte bacuru ḽṛradada ḽta catḽ pēnida panḽaa. Maḽ bacuru ḽṛradaza edre parata oda uria beada umé uméa ḽḽadada dji quidatera maḽne eda berajudi carea. Māwā orroza cuarenta parata oda uria beara ḽḽdia maḽ bacuru ḽṛradada daucha pē wāni carea.

²² Mḽ wua de jēdaarebemara ḽmāḽau bæbariare beida ḽaa. Maḽare sei bacuru ḽṛradada ḽta catḽ pēnida panḽaa. ²³ Maḽ awara bacuru ḽṛradada umé iquidaza ḽta catḽ pēnida panḽaa. ²⁴ Dji quēḽara jūēbari bara odada ḽḽba edaa ara catḽ cobemārēā. Iquidaza māwā baida ḽaa. ²⁵ Jūma ḽbaa ocho bacuru ḽṛradada ḽta catḽ pēnida panḽaa. Maḽ bacuru ḽṛradaza edre parata oda uria beada umé uméa ḽḽadada dji quidatera maḽne eda berajudi carea. Māwā jēdaarebema parata oda uria beara diecisei ḽḽdia.

²⁶⁻²⁷ Idjaba acacia bacuruda juesuma eradada de orroza pīrū omoa beade berajudi carea. Jēdaare ḽmāḽau bæbariare bida acacia bacuruda juesuma pīrū omoa beade berajudada mḽ wua dera zarea cobemārēā. ²⁸ Orroza dji ēsibema bacuru berajudara dji de drasoa daucha baida ḽaa. Dji jēdaare ḽa bacuru ēsi berajudara dji de jēda daucha baida ḽaa. ²⁹ Mḽ wua de carea bacuru ḽṛradara oroba jūma ḽḽacuadada. Idjaba pīrū omoa beara orodeda odada. Maḽ pīrū beara bacuru ḽṛradadaa cara ḽḽadada maḽne eda bacuru eradara berajudi carea. Bacuru eradara oroba jūma ḽḽadada. ³⁰ Mḽ wua dera odada mḽa naḽ eyade unubida quīrāca.

³¹ Idjaba wuada odada mḽ dejāne eatḽ jira ḽḽdi carea. Dji biara ḽa lino wuada edadapeda maḽ wuade eda mḽ nezoca bajānebema i bara ḽa zaca beada oveja cara nayāna pāwārā odaba, pursupursua odaba, purea oda bida biya cadada. ³²⁻³³ Maḽbe acacia bacuruda quīmārē tēnapeda oroba ḽḽacuadada. Maḽ bacurura parata oda uria beade berajudada mḽ dejāne ḽta nūmeanamārēā. Bacuruzara wua jūēbari oro odada cara ḽḽadada. Maḽgḽde wua capedadara eatḽ jira ḽḽadada mḽ dejāra tḽaju bemārēā. Māwā mḽ wua dera dejā umé erobaya. Dji nocoarebema dejāra “Ācōrē itea ḽa dejā” adia. Dji edaare ḽa dejāra “Ācōrē itea biara ḽa dejā” adia. Mḽ baurudera dji mḽ itea biara ḽa dejāne ḽḽadada. ³⁴ Mama dji oro pewedeā badaa ariē odapedadara

baurude $\lambda\Gamma\lambda$ cob Δ dadua. ³⁵ Idjaba wua eat λ jira $\mathfrak{B}\lambda$ nocoare $\mathfrak{B}\lambda$ dej $\tilde{\text{a}}$ ne pa λ $\mathfrak{B}\lambda$ bada mesara λ wa araare $\mathfrak{B}\Delta$ dadua. λ wa ac λ are $\tilde{\text{b}}\tilde{\text{b}}\tilde{\text{r}}\tilde{\text{a}}$ $\mathfrak{B}\lambda$ badada dji mesa qu $\tilde{\text{r}}\tilde{\text{r}}\tilde{\text{p}}\tilde{\text{e}}$ $\mathfrak{B}\Delta$ dadua.

³⁶⁻³⁷ Idjaba dji biara $\mathfrak{B}\lambda$ lino wuada edadapeda ma λ wuade eda oveja cara nay $\tilde{\text{a}}$ na p $\tilde{\text{a}}$ w $\tilde{\text{r}}\tilde{\text{a}}$ odada, pursupursua odada, purea oda sida biya cadadua. Ma λ be acacia bacuruda juesuma t $\tilde{\text{e}}$ napeda oroba $\mathfrak{B}\lambda$ racuadadua. Ma λ bacurura bronce oda uria beade berajudadua m λ wua dede eda w $\tilde{\text{a}}$ badamaa λ ta n $\tilde{\text{u}}$ meanam $\tilde{\text{a}}$ r $\tilde{\text{e}}$ $\tilde{\text{a}}$. Bacuruza wua j $\tilde{\text{u}}$ $\tilde{\text{e}}$ bari oro odada cara $\mathfrak{B}\Delta$ dadua. Ma λ g $\tilde{\text{a}}$ de wua cadara dji eda w $\tilde{\text{a}}$ badade j $\tilde{\text{u}}$ $\tilde{\text{a}}$ tr λ jira $\mathfrak{B}\Delta$ dadua.

27

Animarā babue diabada

¹ Idjaba animar $\tilde{\text{a}}$ babue diabada acacia bacurudeda odadua. Dji draoara bicaca juesuma baida $\mathfrak{B}\lambda$. Dji jou $\mathfrak{B}\lambda$ a sida bicaca juesuma baida $\mathfrak{B}\lambda$ a qu $\tilde{\text{r}}\tilde{\text{r}}\tilde{\text{a}}$ qu $\tilde{\text{m}}\tilde{\text{a}}$ r $\tilde{\text{e}}$ ena abarica $\mathfrak{B}\tilde{\text{a}}$ m $\tilde{\text{a}}$ r $\tilde{\text{e}}$ $\tilde{\text{a}}$. Dji λ taara bicaca $\tilde{\text{u}}$ bea baida $\mathfrak{B}\lambda$.

² Abari bacurude iquidaza cachu qu $\tilde{\text{r}}\tilde{\text{r}}\tilde{\text{a}}$ ca odapeda ma λ animar $\tilde{\text{a}}$ babue diabadara bronceba j $\tilde{\text{u}}$ ma $\mathfrak{B}\lambda$ radadua. ³ Idjaba t $\mathfrak{B}\lambda$ pora $\tilde{\text{a}}$ y $\tilde{\text{a}}$ cuabadada, t $\mathfrak{B}\lambda$ pora t $\tilde{\text{a}}$ ibadada, oa piabadada, warebada m $\tilde{\text{i}}$ $\tilde{\text{a}}$ suda, t $\mathfrak{B}\lambda$ dau edebada sida j $\tilde{\text{u}}$ ma broncededa odadua. ⁴⁻⁵ Idjaba λ rr Γ λ λ rr Γ λ broncededa odadua. Ma λ λ rr Γ λ λ rr Γ λ ara animar $\tilde{\text{a}}$ babue diabadade dji ideba edaa $\tilde{\text{e}}$ s $\tilde{\text{i}}$ dra cara $\mathfrak{B}\Delta$ dadua.*

Ma λ be p $\tilde{\text{r}}\tilde{\text{u}}$ omoa broncededa qu $\tilde{\text{m}}\tilde{\text{a}}$ r $\tilde{\text{e}}$ odapeda λ rr Γ λ λ rr Γ λ $\mathfrak{B}\lambda$ maa animar $\tilde{\text{a}}$ babue diabada iquidaza cara $\mathfrak{B}\Delta$ dadua. ⁶⁻⁷ Ma λ be acacia bacuruda um $\tilde{\text{e}}$ eradapeda bronceba $\mathfrak{B}\lambda$ radadua. Ma λ bacurura animar $\tilde{\text{a}}$ babue diabada orroza p $\tilde{\text{r}}\tilde{\text{u}}$ beade berajudadua jira ededi carea. ⁸ Animar $\tilde{\text{a}}$ babue diabadara w $\tilde{\text{y}}$ $\tilde{\text{a}}$ uria $\mathfrak{B}\lambda$ ya bacuru λ rr $\tilde{\text{a}}$ dadeda odi b $\tilde{\text{e}}$ r $\tilde{\text{a}}$. Ara m λ a na λ eyade unubida qu $\tilde{\text{r}}\tilde{\text{r}}\tilde{\text{a}}$ ca j $\tilde{\text{u}}$ ma daucha odadua.

Ācōrē wua de auđu jūrā $\mathfrak{B}\lambda$ da

⁹⁻¹¹ M λ wua dera auđu j $\tilde{\text{u}}$ r $\tilde{\text{a}}$ $\mathfrak{B}\Delta$ dadua dji biara $\mathfrak{B}\lambda$ lino wuaba. Ma λ auđu j $\tilde{\text{u}}$ r $\tilde{\text{a}}$ $\mathfrak{B}\lambda$ orroza veinte bronce oda uria beada $\mathfrak{B}\Delta$ dapeda bacuru t $\tilde{\text{e}}$ nara ma λ g $\tilde{\text{a}}$ de eda w $\tilde{\text{e}}$ $\tilde{\text{a}}$ ju n $\tilde{\text{u}}$ m λ nadua. Ma λ bacuru qu $\tilde{\text{e}}$ $\mathfrak{B}\lambda$ ra parataba $\mathfrak{B}\lambda$ radadua idjaba wua j $\tilde{\text{u}}$ $\tilde{\text{e}}$ bari parata oda sida cara $\mathfrak{B}\Delta$ dadua. Lino wuara ma λ ne eat λ j $\tilde{\text{u}}$ $\tilde{\text{e}}$ cuadadua. M λ wua de auđu j $\tilde{\text{u}}$ r $\tilde{\text{a}}$ $\mathfrak{B}\lambda$ drasoara cien bicaca $\mathfrak{B}\lambda$ ya.

¹² J $\tilde{\text{e}}$ daare bida bronce oda uria beada die $\mathfrak{B}\Delta$ dapeda ma λ ne bacuru t $\tilde{\text{e}}$ nara eda w $\tilde{\text{e}}$ $\tilde{\text{a}}$ ju n $\tilde{\text{u}}$ m λ nadua. Lino wuara ma λ g $\tilde{\text{a}}$ de eat λ j $\tilde{\text{u}}$ $\tilde{\text{e}}$ cuadadua. M λ wua de auđu j $\tilde{\text{u}}$ r $\tilde{\text{a}}$ $\mathfrak{B}\lambda$ j $\tilde{\text{e}}$ daarebemara cincuenta bicaca $\mathfrak{B}\lambda$ ya idjaba λ m $\tilde{\text{a}}$ dau $\mathfrak{B}\tilde{\text{a}}$ ebariare baida $\mathfrak{B}\lambda$. ¹³ Dji nocoarebemara λ m $\tilde{\text{a}}$ dau odjabariare baida $\mathfrak{B}\lambda$. Ma λ sida cincuenta bicaca $\mathfrak{B}\lambda$ ya. ¹⁴⁻¹⁵ Ma λ ne dji eda w $\tilde{\text{a}}$ badara $\tilde{\text{e}}$ s $\tilde{\text{i}}$ dra $\mathfrak{B}\lambda$ ya. Dji eda w $\tilde{\text{a}}$ bada λ wa ac λ are bronce oda uria beada $\tilde{\text{u}}$ bea $\mathfrak{B}\Delta$ dapeda bacuru t $\tilde{\text{e}}$ nara ma λ ne eda w $\tilde{\text{e}}$ $\tilde{\text{a}}$ ju n $\tilde{\text{u}}$ m λ nadua. λ wa araare bida abari qu $\tilde{\text{r}}\tilde{\text{r}}\tilde{\text{a}}$ ca odadua. Ma λ ne lino wuara eat λ j $\tilde{\text{u}}$ $\tilde{\text{e}}$ cuadadua. Dji eda w $\tilde{\text{a}}$ bada orro ab $\tilde{\text{a}}$ are wuara quince bicaca $\mathfrak{B}\lambda$ ya idjaba dewarabema orroare bida quince bicaca $\mathfrak{B}\lambda$ ya.

¹⁶ M λ wua de auđu j $\tilde{\text{u}}$ r $\tilde{\text{a}}$ $\mathfrak{B}\Delta$ de eda w $\tilde{\text{a}}$ badara veinte bicaca $\mathfrak{B}\lambda$ ya. Bronce oda uria beada qu $\tilde{\text{m}}\tilde{\text{a}}$ r $\tilde{\text{e}}$ dji eda w $\tilde{\text{a}}$ badama $\mathfrak{B}\Delta$ dapeda bacuru t $\tilde{\text{e}}$ nara w $\tilde{\text{e}}$ $\tilde{\text{a}}$ ju n $\tilde{\text{u}}$ m λ nadua. Ma λ be dji biara $\mathfrak{B}\lambda$ lino wuada edadapeda ma λ wuade eda oveja cara nay $\tilde{\text{a}}$ na p $\tilde{\text{a}}$ w $\tilde{\text{r}}\tilde{\text{a}}$ odada, pursupursua odada, purea oda sida cadadua. Ma λ wuaba dji eda w $\tilde{\text{a}}$ badara j $\tilde{\text{u}}$ $\tilde{\text{a}}$ tr λ $\mathfrak{B}\Delta$ dadua.

¹⁷⁻¹⁸ J $\tilde{\text{u}}$ ma m λ wua de auđu j $\tilde{\text{u}}$ r $\tilde{\text{a}}$ $\mathfrak{B}\lambda$ bacuru t $\tilde{\text{e}}$ nara bronce oda uria beade eda w $\tilde{\text{e}}$ $\tilde{\text{a}}$ ju n $\tilde{\text{u}}$ meania. Bacuru qu $\tilde{\text{e}}$ $\mathfrak{B}\lambda$ za parata oda wua j $\tilde{\text{u}}$ $\tilde{\text{e}}$ barida erobeadia

* **27:4-5** λ rr Γ λ λ rr Γ λ ara...dji ideba edaa $\tilde{\text{e}}$ s $\tilde{\text{i}}$ dra cara $\mathfrak{B}\Delta$ dadua. Hebreo bedeadede ma λ ra ebu $\tilde{\text{a}}$ $\mathfrak{B}\lambda$ $\tilde{\text{e}}$. Ni ab $\mathfrak{a}$ $\mathfrak{B}\lambda$ adua $\mathfrak{B}\lambda$ a animar $\tilde{\text{a}}$ babue diabadara s $\tilde{\text{a}}$ w $\tilde{\text{a}}$ basida.

idjaba parataba b_Λr_á beadía. Ma_λ bacurude eat_Λ jūē b_Λ lino wua joub_Λara bicaca juesuma baya. M_λ wua de au_δu jūr_á b_Λ ējū_á drasoara cien bicaca baya. Dji jedeara cincuenta bicaca baya. ¹⁹ Jūma m_λ wua de dajadaarebema sída bronce oda baya. Dji egorode cachidi careabema sída bronce oda baya.

Olivo draga íbír_á coadi careabema

²⁰ Israeler_á jaradua olivo draga idji awa quiruda enenam_árē_á. Ma_λ dragara íbír_{áne} weadia urua b_Λm_árē_á. ²¹ Aaro_λba idji warrar_á bida m_λ wua dede b_Λ íbír_{ára} quewaraza coadida pan_Λa m_λ quír_ápita urua b_Λm_árē_á quewara eda_Λba aba _Λnadr_Λb_Λr_ád_ád_á.[†] Ma_λ íbír_{ára} m_λ baurude quír_áp_e baya dji wua eat_Λ jira b_Λ nocoare. M_Λa íbír_á coabi b_Λ leyra b_ár_á israeler_ába, b_ár_á warrar_{áne}ba y_öb_ádar_á bida ewariza íj_á o pananida pan_Λa.

28

Sacerdoter_á dji

¹ B_Λ djaba Aaro_λra, idji warrar_á Nad_ára, Abiura, Elezara, Itamar sída b_Λmaa tr_ácua_δua m_λ sacerdoter_á b_Λm_árē_á. ²⁻³ B_Λ djaba Aaro_λ itea djioda quír_áw_árē_á obidua unubi carea idjidr_Λ m_λ sacerdote dji dromaara b_Λd_á. M_áw_á israeler_ába idjira waya panania. M_Λa _Λc_Λr_áa necawaada diasia ma_λ djiora odam_árē_á. Ádjí_á ma_λ djiora obidua. ⁴ Na_λg_Λd_á b_Λ djaba Aaro_λ itea odida pan_Λa: idjia cacua_δe wē_áju j_áida b_Λ torro b_Λd_á, aba p_áw_ár_á b_Λd_á, idji j_áare j_áida b_Λd_á, borode j_áida b_Λd_á, “m_Λa quír_á b_Λ cawabibari” idji so _Λr_á j_áida b_Λd_á, c_Λr_á tr_áj_ábari sída. Aaro_λ warrar_á itea bida djiora odadua. M_áw_á Aaro_λra, idji warrar_á sída m_λ sacerdoter_ád_á beadía. ⁵ Oro b_Λrachidada, lino wuada, oveja cara nay_ána p_áw_ár_á odada, pursupursua odada, purea oda sída edadapeda ma_λg_Λ djiora odida pan_Λa.

⁶ Idji j_áare j_áida b_Λra dji biara b_Λ lino wuaba odadua. Ma_λ wua_δe eda oro b_Λrachidada, oveja cara nay_ána p_áw_ár_á odada, pursupursua odada, purea oda sída biya cadida pan_Λa. ⁷ Equiaza j_ábari bara baya. ⁸ Dji c_Λr_á tr_áj_ábarida dji biara b_Λ lino wuaba odadua. Ma_λ c_Λr_á tr_áj_ábarira idji j_áare j_áida b_Λ ume ábaa cadida pan_Λa aba b_Λ quír_ác_á b_Λm_árē_á. Ma_λ c_Λr_á tr_áj_ábaride eda oro b_Λrachidada, lino nay_ánada, oveja cara p_áw_ár_á odada, pursupursua odada, purea oda sída biya cadida pan_Λa.

⁹⁻¹⁰ Idjaba m_ögara ónice abadada umé edadapeda ma_λ m_ögarade Israel doce warrar_á tr_ára jaya b_Λd_ád_á dji nabemaneba aba dji tē_ábemanaa. M_ögara abaa_δe tr_ára sei panania. Dewarabema m_ögarade bida tr_ára sei panania.

¹¹ Djio obariba sēy_á jaya corobari quír_ác_á ádji tr_ára ma_λ umé_ébema m_ögarade biya jaya b_Λd_ád_á pan_Λa. Ma_λbe m_ögarara oro odad_áa cara b_Λd_ád_áua. ¹² Ma_λ m_ögarara Aaro_λba j_áare j_áida b_Λ equiaza aba cajudadua. Ma_λ m_ögarade b_Λ b_Λba Israel warrar_ád_á quír_ánebabiya. M_áw_á Ác_ör_é quír_ápita w_áb_Λr_ád_é Aaro_λba Israel warrar_á tr_ára idji equiade edeya ádjir_ánebema quír_ánebabi carea.

¹³⁻¹⁴ Idjaba oro idji awa quiruba carenada umé cadadua. Dji quē_ébara Aaro_λba j_áare j_áida b_Λ equiaza oro odad_áa cara b_Λd_ád_áua.

¹⁵ Idjaba “m_Λa quír_á b_Λ cawabibarida” biya odadua Aaro_λba idji so _Λr_á j_ám_árē_á.^{*} Ma_λg_Λr_á dji biara b_Λ lino wuaba odadua. Ma_λ wua_δe eda oro b_Λrachidada, oveja cara nay_ána p_áw_ár_á odada, pursupursua odada, purea oda sída cadadua Aaro_λba j_áare j_áida b_Λ cape_éd_ád_á quír_ác_á. ¹⁶ Ma_λ

[†] 27:21 M_λ wua dede. Hebreo bedead_e b_á b_áa “dji j_árebada wua dede.” Ma_λ dera m_áw_á tr_á jarabadjid_áa mama Ác_ör_éra Moise ume bedeadadji b_ér_á. Israeler_ára ma_λ dede ábaa dji j_áredaca basía.

^{*} 28:15 Exodo 28:30.

wua cadara ēsidra bēdá capirudadua ne wagabari quīrāca bamārēā. Dji drasoara, dji joubāa sida jawajā ewarama aba baida bāa. ¹⁷ Maā ārā mōgara biya quedeada errecama quīmārē cara bādadua.† Dji nabema errecade naāga mōgarada bādadua: rubí, crisólito, esmeralda. ¹⁸ Umébema errecade bādadua: granate, zapiro, jade. ¹⁹ Ūbeabema errecade bādadua: jacinto, ágata, amatista. ²⁰ Quīmārēbema errecade bādadua: topacio, ónice, jaspe. Jūma mā mōgarana oro odadaa caradadua. ²¹ Maā doce mōgaraba jara bāa Israel warrarāneba doce puru yōpedadada. Mōgaraza sēyā quīrāca ādji trāra aba aba jaya bādadua.

²² Idjaba oro idji awa quiruba carenada umé cadadua “māa quīrā bā cawabibarira” Aaroāba idji so ārā jāmārēā. ²³ Pīrū orodeda umé odapeda “māa quīrā bā cawabibari” ārābema iquidaza cajudadua. ²⁴ Pīrūza carena oro cada quēbāra aba aba cara bādadua. ²⁵ Dewarabema quēbāra cara bādadua umébema oro odadaa Aaroāba jāare jāida bā equiaza. ²⁶ Dewara pīrū orodeda umé odapeda “māa quīrā bā cawabibari” edaarebema iquidaza edrecare cajudadua. ²⁷ Dewara pīrū orodeda umé odapeda Aaroāba jāare jāida bāde cajudadua dji carā trājābari ātaarebe. ²⁸ Jācara pāwārā odaba māā pīrūra ābaa jānadua “māa quīrā bā cawabibari” edre panā pīrūnaa. Māwā “māa quīrā bā cawabibarira” Aaroā so ārā catā cobeya.

²⁹ “Māa quīrā bā cawabibarira” Aaroāba jā baida bāa mā wua dede eda wābāgāde. Māwā mā quīrāpita bāde Israel warrarā trāra idji so ārā jā erobaya israelerānebemada quīrānebabi carea. ³⁰ “Māa quīrā bā cawabibaride” Uriā idjaba Tumīā abadada eda bādadua Aaroāba idji so ārā jā erobamārēā. Māwā mā quīrāpita wābāgāza māā Uriā idjaba Tumīāneba Aaroāba poya cawaya māā israelerāa obi bāda.

³¹ Idjaba wua pāwārā bāda edadapeda Aaroāba djio wēāju jāida bāda odadua. ³² Maā wuara idji boro berajumārēā ēsidra uria odadua. Maā uria ira bēdatā cajudadua cōārāmārēā. ³³⁻³⁴ Idjaba granadajō za quīrāca cadadua oveja cara nayāna pāwārā odaba, pursupursua odaba, purea odā bida. Maāra Aaroāba jāida bā pāwārā bā edubema ide mimizua pāragā cajudadua. Idjaba mimizua pāragā cajudadua pīrāchiru oro odada. Granadajō za quīrāca cadada aba ide cajudapeda māāre pīrāchiru oro odada aba cajudadua. Jūma pāragā māwā cajudadua. ³⁵ Maā djio pāwārā bāra Aaroāba jā baida bāa mā wua dede ne ode wābāgāza. Mā wua dede eda mā quīrāpita wābāgāde aba ēdāgāgādaa pīrāchirura jīguada. Māwā idjira beuēa.

³⁶ Idjaba oroda pewedeā berrachidadua. Maāne naā bēdeada jaya bādadua: “Abā Ācōrē itea bā.” ³⁷ Maā oro pewedeā berrachidara Aaroāba borode jāida bā dratuare jācara pāwārā bāba jā cobādadua. ³⁸ Maāra idji dratude jā baida bāa jūma israelerāba dia panāda māā bia edai carea. Idjaba israelerāba māā ne diabādade mā quīrāpita biē odibāga, māā biē opedadara Aaroāba edaya.

³⁹ Idjaba Aaroāba djio wēāju jāida bā torroa bāda dji biara bā linoba cadadua. Carā trājābari sida biya cadadua. Idji borode jāida bā sida dji biara bā lino wuaba cadadua. ⁴⁰ Aaroā warrarā itea bida djio torroa bāda, carā trājābarida, ādji borode jānida panā sida odadua. Maā djio quīrāwārēā bāda jā panāne israelerāba ādjirāra waya panania. ⁴¹ Bārāba jūma opedadacarea bā djaba Aaroā idji warrarāa bida māā djiora jābidua. Jānapeda olivo dragada ādjirā boro ārā weadua unubi carea bā ādjirāra mā sacerdoterāda bābāgāda.

† 28:17 Hebreo bēdeade ebudā bāēa cārē mōgarada jara bāda.

⁴² Ādjirāba edre jānida panara lino wuadedada odadua. Maāra carraḏeba aba hacara daucha baida bla. ⁴³ Aaroāba, idji warrarā bida maā edrebe-mara jānida panā mā wua dede eḏa wābadaza idjaba māa animarā babue diabada. Māwā jānaēbala, ādjirāra beudia cadjiruada o panā bēra. Maā djio jābi ba beḏeara Aaroāba, idji warrarāba, idji warrarāneba yōbdarā biḏa ewariza iā o pananida panā.

29

Sacerdoterā bamārēā Ācōrēba obi jaradā

¹ Aaroāra, idji warrarā sida mā sacerdoterāda bli carea bla nāwā oida ba: paca zaque dji umaquīrāda aba, oveja dji umaquīrāda umē edadua. Maā animarāra dji biara baḏra beaḏida panā. ² Idjaba dji biara ba harina trigodeḏa edapeḏa paā ēsābari neē beaḏa quīrā cacua ūbea odua; ācala harina awa quedeada, ācala nedraga bara beaḏa, idjaba ācala nedragaba āra paladada. ³ Maā palra jamarade baḏeḏa mā wua dede ededua. Paca zaquera, oveja sida ededua. ⁴ Aaroāra idji warrarā sida mā wua dede eḏa wābadamaa ededua.* Mama ādjirāra baidoba sagadua. ⁵ Maābe Aaroāba jāmārēā opeḏadara idjā jābidua. Idjia wēāju jāida ba torroa baḏa nārā jābidua. Maā āra dji pāwārā baḏa jābidua. Maā āra idji jāre jāida ba jābipeḏa calra trājābariba trājā cobadua. Maābe idji so āra “māa quīrā ba cawabibarida” jā cobadua. ⁶ Idji boroḏe jāida baḏa jābipeḏa idji dratueḏe jāida ba oro peweḏe odada jā cobadua. ⁷ Maābe Aaroā boro āra olivo draga quera bara baḏa weadua sacerdote dji dromada bli carea. ⁸ Idjaba Aaroā warrarā sida trāpeḏa ādjia jānamārēā opeḏada torroa beaḏa wēāju jābidua. ⁹ Ādjia jā panara, Aaroāba jā ba sida calra trājābariba trājā cobadua. Ādjia boroḏe jānida panā sida jābidua. Māwā oida bla ādjirāra sacerdoterāda baḏarade. Ādjirāra, ādji warrarāneba yōbdarā sida ewariza mā sacerdoterāda beaḏa.

¹⁰ Maābe paca zaqueḏa mā wua dede eḏa wābada quīrāpe enepeḏa Aaroāba idji warrarā biḏa ādji jawara maā paca zaque boro āra baḏida panā. ¹¹ Mama paca zaquera mā quīrāpita beaḏua. ¹² Maābe dji oara piapeḏa ba jāwā jiwīnira māārī beḏeapeḏa animarā babue diabada cachu quīrāca beaḏe soadua. Māwā soapeḏa oa beḏara animarā babue diabada cobā caita weadua. ¹³ Maābe paca zaque biteḏabemada edadua: dji larida, nequimada, idjaba cotrua umena dji draga bara. Maāra jūma babuedua animarā babue diabada. ¹⁴ Maā paca zaque cacuara, dji era, dji ā sida āyā tamā edepeḏa jūma babuedua. Maā animarāra māwā oida bla Aaroāba idji warrarā biḏa cadjiru opeḏadara māa quīrādoamārēā.

¹⁵ Māwānacarea umēbema oveja mā wua dede enenada aba edapeḏa Aaroāba idji warrarā biḏa ādji jawara maā oveja boro āra baḏida panā.

¹⁶ Maābe beabaraḏe dji oara piadua. Maā oaba jāpoda animarā babue diabada āra idjaba orrocawa biḏa. ¹⁷ Maābe ovejara drapetapeḏa lacuadua. Dji jīrūra, dji jāsi sida sagapeḏa jūma ābaa buedua dji boro bara. ¹⁸ Maābe animarā babue diabadaḏe jūma māa babue diadua. Maāra māa bia unuya.†

¹⁹ Oveja beḏara edapeḏa Aaroāba idji warrarā biḏa ādji jawara oveja boro āra baḏida panā. ²⁰ Maābe beabaraḏe dji oara piapeḏa soadua Aaroā jāwā

* **29:4** Mā wua dede. Hebreo beadeḏe ba bla “dji jārebada wua dede.” Maā dera māwā trā jarabadjidaa mama Ācōrera Moise ume beḏeabadi bēra. Maā dede israelerāra ābaa dji jāredaca basia.

† **29:18** Maāra māa bia unuya. Hebreo beadeḏe nāwā ba bla: “Maā babue diabaraḏa bia ābaria.”

araarebema $\text{C}\Lambda\text{W}\Lambda\text{T}\Lambda$ ide, idji $\text{j}\Lambda\text{W}\Lambda$ araarebema $\text{j}\Lambda\text{W}\Lambda\text{p}\Lambda\text{p}\Lambda\text{d}\Lambda$, idjaba idji $\text{j}\Lambda\text{W}\Lambda$ araarebema $\text{j}\Lambda\text{r}\Lambda\text{p}\Lambda\text{p}\Lambda\text{d}\Lambda$ bida. Ara mañ quĩrãca idji warrarã sida odua. Oa beadara animarã babue diabada orroza $\text{j}\Lambda\text{p}\Lambda\text{p}\Lambda\text{d}\Lambda$. ²¹ Mañ oa dji animarã babue diabadade $\text{j}\Lambda\text{p}\Lambda\text{p}\Lambda\text{d}\Lambda$ maãrĩ edapeda pueradua olivo draga quera bara $\text{b}\Lambda\text{d}\Lambda\Lambda$. Mañgaba Aaroã $\Lambda\text{r}\Lambda$, idji warrarã $\Lambda\text{r}\Lambda$, ãdjia $\text{j}\Lambda$ panã $\Lambda\text{r}\Lambda$ bida $\text{j}\Lambda\text{p}\Lambda\text{p}\Lambda\text{d}\Lambda$. Mãwã Aaroãra, idji warrarãra, ãdjia $\text{j}\Lambda$ panã sida mã itea beadã. ²² Mañbe dji oveja dragada, dji druda,[‡] dji tarida, nequimada, cotruada umena dji draga bara, idjaba $\text{j}\Lambda\text{W}\Lambda$ araarebema chĩde sida edadua. (Ba mañ ovejara beaya Aaroãra, idji warrarã sida mã sacerdoterãda $\text{b}\Lambda\text{c}\Lambda\text{u}\Lambda$ carea.)

²³ Idjaba mã quĩrãpita enena jamarade $\text{b}\Lambda$ pañ ãsãbari neñ beadã ùbea edadua; aba harĩna awa oãada, aba nedraga bara oãada, idjaba nedragaba $\Lambda\text{r}\Lambda$ $\text{p}\Lambda\text{r}\Lambda\text{d}\Lambda\text{d}\Lambda$. ²⁴ Mañ pañra, dji oveja bitedabema edadara, dji chĩde sida $\text{b}\Lambda\text{d}\Lambda\Lambda$ Aaroã $\text{j}\Lambda\text{W}\Lambda\text{d}\Lambda$, idji warrarã $\text{j}\Lambda\text{W}\Lambda\text{d}\Lambda$ bida. Jũma ãdji $\text{j}\Lambda\text{W}\Lambda\text{d}\Lambda$ $\text{b}\Lambda\text{d}\Lambda\Lambda$ ãdjirãba ãtaa wadida panã mã dia diadi carea. ²⁵ Ataa wapedadacarea way-acusa edapeda jũma babuedua dji animarã babue diabadade oveja naãrã babuedã $\Lambda\text{r}\Lambda$. Mañ babue diabãra mã bia unuya. ²⁶ Mañbe oveja $\text{j}\Lambda$ nocoarebema djarada $\text{b}\Lambda$ $\text{j}\Lambda\text{W}\Lambda\text{d}\Lambda$ edapeda ãtaa wadua mã diai carea. Ataa wapeda mañ djarara $\text{b}\Lambda\text{r}\Lambda$ baya.

²⁷⁻²⁸ Idiba ãtaa bãrã israelerãba mã ume necai bai careabema oveja mã dia de zebãdaza dji $\text{j}\Lambda$ nocoarebema djarada, $\text{j}\Lambda\text{W}\Lambda$ araarebema chĩde sida Aaroãba idji warrarã bida ãtaa wadapeda ãdji itea edadida panã.

²⁹⁻³⁰ Aaroã jaidadacarea idjideba $\text{y}\text{ö}\text{b}\Lambda\text{d}\Lambda\text{r}\Lambda\text{b}\Lambda$ idjia $\text{j}\Lambda$ beadara eropanania. ãdjidebemada aba edadapeda mañra domia aba $\text{j}\Lambda$ baida $\text{b}\Lambda\Lambda$ sacerdote dji droma bai carea. Mãwãnacarea mã wua dede Aaroãba obabada quĩrãca o baida $\text{b}\Lambda\Lambda$.

³¹ Aaroãra mã sacerdoteda $\text{b}\Lambda\text{b}\Lambda\text{r}\Lambda\text{d}\Lambda$ oveja $\text{j}\Lambda$ nocoarebema djarada edapeda mã wua de audu $\text{j}\Lambda\text{r}\Lambda$ $\text{b}\Lambda\text{d}\Lambda$ eda djudua. ³² Djupeda Aaroãba idji warrarã bida mañ oveja djarara, pañ jamarade beadã sida codida panã mã wua dede eda wãbada caita. ³³ Mañ djaradabemada, pañnebema sida mã babue diaya ãdjirãra mã itea $\text{b}\Lambda$ carea idjaba ãdjirãba cadjirua opedadara mã quĩrãdoamãrẽã. Mañ bẽrã ababe ãdjiabãra mañ adubadara codida panã. Mañra mã dia ãdji bẽrã dewara ãberãba cocara $\text{b}\Lambda\Lambda$. ³⁴ Mañ oveja djara djudara, pañ sida jũma codãbãra nurẽma diapededa dji adubadara jũma babuedida panã. Dji adubadara cocara panã mañ ovejara mã diapedada bẽrã.

³⁵ Domia aba mã jarada quĩrãca odua Aaroãra idji warrarã sida mã sacerdoterãda $\text{b}\Lambda$ carea. ³⁶⁻³⁷ Mañne ewariza paca zaque dji umaquĩrãda aba beapeda mã babue diadua Aaroãba idji warrarã bida cadjirua opedadara mã quĩrãdoamãrẽã idjaba animarã babue diabadara mã quĩrãpita bia $\text{b}\Lambda\text{m}\Lambda\text{r}\Lambda\text{r}\Lambda$. Ewariza animarã babue diabadara olivo draga quera bara $\text{b}\Lambda\text{b}\Lambda$ soadua mã itea bia $\text{b}\Lambda\text{m}\Lambda\text{r}\Lambda\text{r}\Lambda$. Mãwã animarã babue diabadara mã itea bio bia bepeda bariduaba warãbãra mañ sida mã itea beya.

Ewariza animarã babue diadi jarada

³⁸ Ewariza sacerdoterãba animarã babue diabadade oveja zaque poa aba beadã umẽ babue diadida panã. ³⁹ Diapededa aba babue diadida panã, dewarabemara queubãra babue diadida panã. ⁴⁰⁻⁴¹ Diapededa oveja babue diabadade dji biara $\text{b}\Lambda$ harinada epedeco jũgurua umẽ edadapeda olivo

[‡] 29:22 Dji druda. Mañ bedeaba idjaba jara $\text{b}\Lambda\Lambda$ “dji animarã drude $\text{b}\Lambda$ dragada.”

dragadaa boteya aba b_{ARAT}adapeda ma_l sida m_la babue diadida pan_{AA}.^S Ma_l awara animar_a babue diabada _{AR}l uva bada boteya aba weadida pan_{AA}. Queub_{AR}ade oveja babue diab_{AD}ade ara ma_l qu_{IR}ca odida pan_{AA}. Ma_lra m_la bia unuya.

⁴²⁻⁴³ Aaro_l warrar_{ane}ba y_ob_{AD}ar_a bida ara ma_l qu_{IR}ca ovejara m_l qu_{IR}apita babue diadida pan_{AA} m_l wua dede eda w_ab_{AD}a qu_{IR}ape. Mama m_lra b_{AR}a israeler_{ama} zepeda b_l ume bede_a baya. Ma_lne m_l qu_{IR}w_{AR}e_a dorrodorroaba j_uma m_l wua de au_Du j_ur_a b_{AD}e eda b_{AR}a m_l itea erob_{AY}a. ⁴⁴ M_waw_a wua dera, animar_a babue diabada sida m_l itea bia b_{AY}a. Aaro_lra, idji warrar_a sida m_l itea bia b_{AY}a m_l sacerdoter_{AD}a beadam_{AR}e_a. ⁴⁵ M_lra b_{AR}a israeler_a t_aena b_{AY}a idjaba b_{AR}a _{AC}o_{RE} baya. ⁴⁶ Ma_lne b_{AR}ba cawad_{IA} m_lra b_{AR}a _{AC}o_{RE}da. Cawad_{IA} m_lab_{AR} b_{AR}ra Egiptodeba e_{DR}l enesida b_{AR}a t_aena bai carea. M_lra b_{AR}a _{AC}o_{RE}a.-

30

Quera bá diabada

¹ Idjaba _{AC}o_{RE}ba jarasia:

-Quera bá diabadada acacia bacurudeda odadua. ² Dji drasoara, joub_{AA} sida bicaca aba b_{AD}a b_{AA} qu_{IR}a qu_{IM}re_{ena} abarica b_{AM}re_a. Dji _{AT}l_{ARA} bicaca umé b_{AD}a b_{AA}. Iquid_{AZA} abari bacurude cachu qu_{IR}ca odadua. ³ Oro idji awa quiruba j_uma b_{AR}ad_{AD}ua. Icawa p_{AR}T_{GA}g_A oroba tuca b_{AD}adua. ⁴ P_{IR}u omoa bea orodeda qu_{IM}re odapeda orroza umé cara b_{AD}adua dji tuca b_l edrecare. Ma_l p_{IR}une eda bacuruda berajud_{AD}ua jira ededi carea. ⁵ Ma_lra acacia bacurudeda b_{AD}a b_{AA}. Biya eradapeda oroba b_{AR}ad_{AD}ua. ⁶ Quera bá diabadara m_l wua dede eda b_{AD}adua dji edaarebema wua eat_L jira b_l qu_{IR}ape. Ma_l wua j_Edaare m_l baurudeda dji _{AR}l co_Bl_l bara b_{AY}a. Mama m_lra b_l ume bede_a b_{AY}a.

⁷ Diapedaza Aaro_lba i_Bir_a ac_{AD}e zeb_{AR}ade quera bá diabadade querada bá diaida b_{AA}. ⁸ Quewaraza bida i_Bir_a co_{AD}e zeb_{AR}ade querada bá diaida b_{AA}. Ara ma_l qu_{IR}ca ewariza b_{AR}ba b_{AR}a warrar_{ane}ba y_ob_{AD}ar_a bida querada m_l qu_{IR}apita bá dia pananida pan_{AA}. ⁹ Quera bá diabadade baridua quera m_la jarada_{ER}a bá diar_{AN}adua. Idjaba animar_{AD}a, harina o_{DA} sida ma_l _{AR}l m_la babue diar_{AN}adua. Uva b_a sida ma_l _{AR}l m_la wea diar_{AN}adua. ¹⁰ Quera bá diabadara m_l itea bio bia b_{AD}a b_{AA}. Ma_l b_{ER}a poaza b_{AR}ima aba Aaro_lba ma_l quera bá diabadada cachu qu_{IR}ca beade oaba soaida b_{AA} m_l itea bia b_{AM}re_a. Ma_l oara idjia edaida b_{AA} b_{AR}a israeler_{AB}a cadjirua opedada carea animar_a beab_{AR}ade. Idji warrar_{ane}ba y_ob_{AD}ar_a bida ara ma_l qu_{IR}ca poaza o pananida pan_{AA}.*

Beuda amaaba israeler_{AB}a parata diadida pan_{AA}

¹¹ Idjaba _{AC}o_{RE}ba Moisea jarasia:

¹² -Israeldebema umaqu_{IR}a juachab_{AR}ade beuda amaaba j_uma _{AD}jir_{AB}a m_la paratada diadida pan_{AA}. M_waw_a _{AD}jir_a juachab_{AR}ade quinina_Ea. ¹³ Juachab_{AR}ade _{AD}jir_{AZA} paratada sei gramo m_l dede zabada qu_{IR}ca m_la diadida pan_{AA}.[†] ¹⁴ J_uma umaqu_{IR}a veinte poadeba _{ATA} bea juachab_{AR}ade ma_l paratara m_la diadida pan_{AA}. ¹⁵ Dji parata bara b_{AB}a sei gramo au_Du

^S **29:40-41** Epedeco j_ug_{UR}ua umé. Hebreo bedeade b_l b_{AA} “una décima de un efa.” Boteya aba. Hebreo bedeade b_l b_{AA} “un cuarto de hin.” * **30:10** Levítico 16. † **30:13** Sei gramo. Hebreo bedeade b_l b_{AA}: “Siclo _Esida. Siclor_a veinte geras.”

diaiē ʙΛΛ idjaba dji parata neē quiruba sei gramo edaara diaiē ʙΛΛ. Ādjirā juachabΛΓΛde beuda amaaba jūmarāba daucha diadida panΛΛ. ¹⁶ Ādjirāba diapedada paratara edapeda mΛ wua dedebema parataba oēida panΛΛ obidua. MaΛ parataba mΛΛa quīrānebabi ʙaya bārā israelerāba maΛgΛΛa diasidada beuda amaaba.–

Ne sΛgΛbada

¹⁷ Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

¹⁸ –Ne sΛgΛbada epedeco waiʙΛΛada dji acΛ ʙΛdi bara broncedada oēadua. MaΛra animarā babue diabada jēdaare mΛ wua de caita ʙΛdadua. MaΛgΛde baidoda jue ūmΛnadua. ¹⁹⁻²¹ AaroΛra idji warrarā sida mΛ wua dede eda wāni naēna wa animarā mΛΛa babue diadi naēna ādji jΛwara jīrū sida maΛ baidoba sΛgΛdida panΛΛ. Māwā ādjirāra beudaēa. MaΛ sΛgΛbi jaradara AaroΛba idji warrarāneba yōʙΛdarā bida ewariza jā o pananida panΛΛ.–

Olivo draga quera bara ʙΛ Ācōrē iteabema pΛΛdi carea

²² Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

²³⁻²⁴ –NaΛgΛ querada edadadua: mirra querada doce libra, canela querada sei libra, cālamo querada sei libra, casia querada doce libra. MaΛ quera zΛgΛara mΛ dede zabada quīrāca zadua. MaΛ awara olivo dragada galoΛ aba edadadua.† ²⁵ Jūma maΛ querara olivo dragada pueradadua quera o cawa ʙΛba obari quīrāca. MaΛ olivo draga quera bara ʙΛba ne jūma mΛ iteabemara soadia. ²⁶⁻²⁸ MaΛgΛba mΛ wua deda soadua: mΛ baurudeda, paΛ ʙΛbada mesada, jūma maΛ mesade ʙeada, ībirā ʙΛbadada, jūma maΛ ībīrānebameda, quera bá diabadada, animarā babue diabadada, jūma maΛ animarā babue diabadaebemada, idjaba ne sΛgΛbada epedeco waiʙΛΛada dji acΛ ʙΛbada bara. ²⁹ Jūma maΛgΛΛa mΛ itea bio bia ʙΛi carea māwā soadida panΛΛ. Māwānacarea bariduaba waraiʙΛΛ, maΛ sida mΛ itea ʙeya.

³⁰ MaΛ olivo draga quera bara ʙΛada AaroΛ boro ΛrΛ, idji warrarā boro ΛrΛ bida weadua mΛ sacerdoterāda ʙeadamārēā. ³¹ Israelerā nāwā jaradua: “NaΛ ewarideba Λtaa naΛ olivo draga quera bara ʙΛba aʙabe Ācōrē iteabemadrΛ soadida panΛΛ, idji itea oēa ʙērā. ³² Baridua ēberā ΛrΛ weacara panΛΛ. Idjaba ni aʙΛba naΛ olivo draga quera bara ʙΛ quīrāca ara idji itea ocara ʙΛΛ. NaΛ olivo draga quera bara ʙΛra aʙabe mΛ itea ʙΛ ʙērā baridua quera quīrāca erobeadiē panΛΛ. ³³ Bariduaba naΛ olivo draga quera bara ʙΛ quīrāca ara idji itea oibΛΛ, idjira āyā jΛretabuedida panΛΛ bārā israelerā tāēnabemada. Idjaba baridua ēberā ΛrΛ naΛ olivo draga quera bara ʙΛda weaiʙΛΛ, dji weadara āyā jΛretabuedida panΛΛ.–”

Bai careabema quera

³⁴⁻³⁵ Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

–NaΛgΛ querada edadadua: estacte querada, ámbar querada, gálbano querada, idjaba incienso quera idji awa quiruda. MaΛ quera ʙeara aʙari quīrāca edadapeda ābaa pueradadua bai careabema quera oi carea, quera o cawa ʙΛba obari quīrāca. Ābaa puerabadaē tāda eda ʙΛdadua maΛ querara mΛ itea bio bia ʙemārēā. ³⁶ MaΛbe maārī edadapeda nāūcha Λrabadadua. MaΛra bá nūmΛnida panΛΛ quera bá diabada ΛrΛ mΛ baurude quīrāpe. Mama mΛra ʙΛ ume bedea ʙaya. MaΛ bai careabema querara aʙabe mΛ itea ʙaya. ³⁷ Ni aʙΛba maΛ quera quīrāca ara idji itea ocara ʙΛΛ. MaΛra aʙabe mΛ itea ʙΛ

† **30:23-24** Doce libra. Hebreo bedeaēe ʙΛ ʙΛΛ “quinientos siclos.” GaloΛ aba. Hebreo bedeaēe ʙΛ ʙΛΛ “un hin.”

bērã, baridua bai careabema quera quĩrãca erobeadiẽ panãa. ³⁸ Bariduaba maã quera quĩrãca ara idji itea oibãra, maã ëberãra bãrã israelerã tãenabemada ãyã jãretabuedida panãa.-

31

Ãcõrẽ wua de odi ëberãrã

¹ Maãbe Ãcõrẽba Moisea jarasia:

² -Ûrĩdua. Mãa Uri warra Bezalelda edasia mã wua de odi ëberãrã boroda bamãrẽã. Idjira Judãdeba yõna Hur wiuzaquea. ³ Mã Jaureda, necawaada, crĩcha cawaada, idjaba ne o cawa bai crĩcha sida mãa idjĩa diasia. ⁴ Mãwã idjira biya ne o cawa bãa orodebemada, paratãdebemada, broncedebema sida. ⁵ Mõgara biya quedeadebemada o cawa bãa idjaba cara cawa bãa. Bacurudebema sida o cawa bãa. Abeda ne jũmada o cawa bãa. ⁶ Maã awara mãa Ahisamá warra Aholiãda edasia Bezaleel carebamãrẽã. Idjira Daãneba yõnaa. Jũma mã wua de odi ëberãrã mãa necawaada diasia mãa obi jarãdara jũma odãmãrẽã.

⁷ ãdjirãba naãda odida panãa: mã wua deda, mã baurudea, maã baurude ãrã cobeida, jũma mã wua dede beadi sida. ⁸⁻⁹ Mã wua dede beadira naããa: paã bãbada mesada, jũma maã mesade baيدا, ãbirã bãbada oro idji awa quiruda, jũma maã ãbirãnebemada, quera bá diabadada, animarã babue diabadada, jũma maã animarã babue diabadãdebemada, ne sãããbada epedeco waibãa sida dji acã bãdi bara. ¹⁰ Idjaba Aaroãba jãida bãra, idji warrarãba jãnida panãa sida ãdjirãba odia. Mãwã Aaroãra idji warrarã sida mã sacerdoterãda beadia. ¹¹ Maã awara mã wua de o panãa olivo draga quera bara bãda odia mã iteabemada soadi carea. Idjaba mã dejãne quera baði careabemada odia. ãdjirãba jũma maãããra mãa jarãda quĩrãca daucha odida panãa.-

Ãnãubada ewari

¹² Idjaba Ãcõrẽba Moisea nãwã jarasia:

¹³ -Israelerãa nãwã jarãdua: "Idiba ãtaa ãnãubada ewarida mã itea waga pananida panãa. ãnãubada ewari wagãdira sãyã quĩrãca baya bãrã israelerãba bãrã warrarãneba yõbãdarã bida cawãdamãrẽã mãa bãrãra mã itea bãsida. ¹⁴ ãnãubada ewarira waga pananida panãa maã ewarira mã itea bãda bẽrã. Bariduaba maã ewarida mã itea wagaẽbãra wa maã ewaride trajuda oibãra, maã ëberãra bãrã tãenabemada ãyã bãdãpeda beadida panãa. ¹⁵ Sei ewari bãrã trajura odida panãa, baribãra sietebema ewaride ãnãũnida panãa. Maã ewarira mã itea wagãdida panãa. Bariduaba ãnãũbada ewaride trajuda oibãra, idjira beadida panãa. ¹⁶ Bãrã israelerãba, bãrã warrarãneba yõbãdarã bida ãnãũbada ewarira waga pananida panãa. Maãra mãwã baya. ¹⁷ ãnãũbada ewari wagãdira sãyã quĩrãca baya bãrã israelerãba cawãdamãrẽã mãa bãrãra mã itea bãsida. Mãwã baya mãa sei ewaride bajãda, naã ëjũã sida jũma opeda sietebema ewaride ãnãũna bẽrã."-

¹⁸ Ãcõrẽba Moisea Sinai eyãde mããra jũma jarãpeda mõgara pewedea bãda umẽ diasia. Maã mõgarãde idjia ãjã obi bãa bedẽada bã diasia.

32

Paca zaque quĩrãca opedada

¹ Moiserã Sinai eyãdeba edaa zeẽ bãda dãrãbãra bẽrã israelerãra Aaroãmaa wãnapeda nãwã jarasidaa:

¹⁸ Moiseba panusia:

–Mā ūrī bāra dji quirū poyabādade biabada quirāca bāēa, ni dji quirūba poyabādade biabada quirāca bāēa. Mā ūrī bā quirāca ādjirāra bāsrīda trā duanā.–

¹⁹ Moise israelerā duanā caita jūeside unusia ādjirāra cari duanāda idjaba paca zaque ādji jawaba opedādada. Mā carea bio quirūpeda Ācōrēba diada mōgara pewedeada Sinai eya carradaa jīwēsia. Mā mōgarara jūma todozoasia. ²⁰ Ara māda ādji jawaba opedada paca zaquera edapeda tabāde dorrabarīpeda arabasia. Mā porara doeda jīāposia ādjirāa dobi carea.

²¹ Mābe Moiseba Aaroā jarasia:

–Nā ēberārāba bāra sāwā osīda bā nā cadjirua waiāada ādjirāa obi carea?–

²² Aaroāba idji djabaa nāwā panusia:

–Ay, mā boro, mā ume quirūrādua. Bā bio cawa bā nā ēberārāba cadjiruadrā o quirīābadada. ²³ Ādjirāba mā jarasīdaa: “Jā Moiseba dairāra Egīptodeba ēdrā enesia, baribrā idji sāwānada dairāba cawadaēa. Mā bēra dairā nocoāda edemārēā ācōrēda odua.” ²⁴ Mā carea mā panusia: “Oro oda pīrū erobeaba mā ēra diaēadua.” Ara māda ādjirāba ēra diacuasiāa. Māda mā tabāde batabuepeda cawaēne paca zaque quirāca bāda odjasia.–

²⁵ Moiseba unusia israelerāba barīdua quirā perada o duanāda Aaroāba iduarībīda bēra. Idjia cawasia mālgā carea dji quirūba ādjīda ipīda jara duananīda. ²⁶ Mā carea Moiserā ādji duanāma eā wābada oē āta nūmepeđa jarasia:

–Ācōrēare panāra māmaa zedādua.–

Ara māda jūma Levideba yōpedādadrā idjīmaa wāsīdaa. ²⁷ Māne Moiseba ādjirāa jarasia:

–Dadji israelerā Ācōrēba nāwā jara bā: “Bādjiza bārā djōbada necora edadapeda jēda wānadua israelerā duanāmaa. Deza mā igara panāra beāde wānadua. Bārā djabarā sīda, bārā ume dji biarā sīda, bārā de caitabemarā sīda beadādua.”–

²⁸ Ara māda Levideba yōpedādārāba Moiseba jarada quirāca osīdaa. Mā ewarīde ādjirāba israelerāda mil ūbea beasīdaa.

²⁹ Mābe Moiseba jarasia:

–Bārā warrarāra, bārā djabarā sīda beasīda bēra idira Ācōrē itea panesīdaa. Ācōrēba obīdara ījāsīda bēra idira idjia bārāra bia carebaya.–

³⁰ Nurēma Moiseba israelerā jarasia:

–Bārāba cadjirua waiāada osīdaa. Mā bēra māra Sinai eyade āta Ācōrēmaa wāya. Āibērā mā Ācōrēa bārāba cadjirua opedādara quirādoabisīcada.–

³¹ Ara māda Moiserā wayacusa Sinai eyade āta wāpeda Ācōrēa nāwā beāde djuburiasia:

–Wārāda jā ēberārāba cadjirua waiāada osīdaa. Paca zaque oroēda osīdaa ādji ācōrē bamārēā. ³² Māwāmīna mā quirā djuburia ādjirāba cadjirua opedādara quirādoadua. Baribrā poya quirādoāēbrā, mā trā sīda āyā bādua bā ēberārā trā bā erobādebemada.–

³³ Ācōrēba Moisea panusia:

–Mā abābe cadjirua oda ēberā trāda āyā bāya. ³⁴ Jābe wādūa. Jā ēberārāra ededua mā bā jarada druādaa. Mā nezoca bajānebemara bārā na wāya. Baribrā mā cawa oi ewarīde ādjirāra cawa oya cadjirua opedada carea.–

³⁵ Mañbe Æcõrẽba israelerãra zocãrã quinibisia Aaroñba jlwaba oda paca zaquea bia bedea duanana carea.

33

Æcõrẽba nocodaa wãnamãrẽã jarada

¹ Mañbe Æcõrẽba Moisea jarasia:

-Namaaba bñara, ëberãrã bla Egiptodeba ëdrñ enena ume wãnadua mña diai jarada druadaa. Mañ druara mña Abrahãña, Isaa, Jacoboa bida wãrãneba jarasia ãdjideba yõbñdarãa diaida.* ² Mñ nezoca bajãnebemada bãrã na wãbiya cananeorãda, amorreorãda, hititarãda, perezeorãda, heveorãda, jebuseorã sida jũma ãyã jarecuai carea. ³ Mañ druade baridua ne upeðadara bia zaubaria. Baribññ mñra bãrã ume wãëa cñwññ zarea bea carea quinibi amaaba.-

⁴ Mañ bedea ãrĩsidade israelerãra sopua duanesidaa. Mañ bẽrã ni abañba djiora jãnaë basia. ⁵ Mãwã osidaa Æcõrẽba Moisea nãwã jarada bẽrã:

-Israelerã nãwã jaradua: "Bãrãra cñwññ zarea bea. Mñda bãrã ume maãrĩ bida wãbññ, abeda jũma quinibiya. Jãñbe bãrã djiora jũma ërãcuadapeða mña bãrãra sãwã oida cawa jaraya."-

⁶ Mañ carea israelerãba ãdji djiora jũma ërãcuadapeða idu bñsidaa Horeb eya jewedade duanasidade.

Æcõrẽ ume bedebari de

⁷ Mañ ewaride Moiseba wua deda israelerã panñmaaba jĩgabe obadjia. Mañ wua dera idjia trñ bñsia "Æcõrẽ ume bedebari de."† Baridubaba Æcõrã iwidi quĩrã bñde israelerã panñmaaba mañ dedaa wãbadjia. ⁸ Moise mañ dedaa wãbññza israelerã jũmarãda ãdji wua dede eða wãbadade ãta piradrñdapeða idjira eða wãbññda açñ duanabadjidaa. ⁹ Moise eða wãnacarea israelerã na wãbari jãrãrã ãñba eða drasoa jira bñda mañ wua dedaa zepeda dji eða wãbada caita bẽbadjia. Mañne Æcõrẽra Moise ume bedebadjia. ¹⁰ Israelerãba jãrãrã wua dede eða wãbada caita bẽbññda unusidade jũmarãda çhĩrãborode copanenapeða ãdji wua dede eða wãbadamaaba Æcõrã bia bedebadjidaa. ¹¹ Mañne Æcõrẽra Moise ume jĩgua bedebadjia ëberã umé nẽbññ panñ quĩrãca. Nẽbññpedadacarea Moiserã jẽda zebadjia israelerã duanñmaa. Baribññ idji carebabari Josueda mañ wua dede bẽbadjia. Mañ cũdrara Nuñ warra basia.

Moiseba Æcõrẽ quĩrãwãrẽã dorrodorrea unui carea iwidiida

¹² Moiseba Æcõrã jarasia:

-Bñ mña jara bñna nañ ëberãrãra nocodaa edemãrẽã. Baribññ bñna jaraë bñna caida diabueida mñ carebamãrẽã. Idjaba bñna jara bñna mñra bio cawa bñda idjaba bio bia unu bñda. ¹³ Wãrãda mãwã baibññ, bñna oi crĩcha bñda mña cawabidua. Mãwã mña bñna biara cawaya idjaba bñna mñra bia unu beya. Quĩrãnebadua nañ ëberãrãra bñreda.-

¹⁴ Æcõrẽba panusia:

-Mñra bñ ume wãya necai bñmãrẽã.-

¹⁵ Moiseba jarasia:

* **33:1** Genesis 28:13. † **33:7** Æcõrẽ ume bedebari de. Mañgara Æcõrẽba obida wua deãa.

-Bada jūmarā ume wāēb_{ARL}, namaaba āyā wābirādua. ¹⁶ Bada dairā ume wāēb_{ARL}, ¿dewararāba sāwā cawadi māda, ba puru sida bla bia unu bada? ¿Sāwā cawadi dairāra jūma naā ējūāne bea puru cāyābara awara panāda?-

¹⁷ Ācōrēba panusia:

-Ba jara bla quīrāca māa oya, bāra bia unu ba bērā idjaba māa bāra bio cawa ba bērā.-

¹⁸ Moiseba Ācōrēba jarasia:

-Mā quīrā djoburia ba quīrāwārēā dorrodorroadā māa ebuēda unubidua.-

¹⁹ Ācōrēba panusia:

-Mā biada bla jūma unubiya. Mā trā sida bla jaraya. Māwā bla cawaya māa quīrā djoburia quīrā ba ēberāda quīrā djoburiaida, idjaba māa quīrāneba careba quīrā ba ēberāda quīrāneba carebaida. ²⁰ Barib_{ARL} mā quīrādarrada bla poya unuēa. Bariduaba māda unusira beuya.-

²¹ Maāne Ācōrēba jarasia:

-Mā caita mōgarada bla. Maā ārā nūmedua. ²² Mā quīrāwārēā dorrodorroadā ba caita wāyā wāb_{ARL}de māa bada mōgara uriaēde bāpeda mā jāwaba jūātrāya. ²³ Wāyā wānacarea mā jāwa āyā edab_{ARL}de bla mā ēcarrad_{ARL} unuya barib_{ARL} mā quīrādarrara unuēa.-

34

Ācōrēba Moisea idji quīrāwārēā dorrodorroadā unubida

¹ Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

-Mōgarada umē pewēdeā odua māa naārā o diada quīrāca.* Maā mōgarade māa mōgara naārā o diadade jaya bada ara wayacusa jaya bāya, dji naārābemara bla jūma todozoabida bērā.-

² Jūma opeđa nu diapedeđa Sinai eya borodāa zedua mā quīrāpita bai carea.

³ Ni abaāda ba ume zecara bla idjaba ni abaāda eyade bacara bla. Ovejara paca sida eya carade ne cođacara panāa.-

⁴ Ara maāda Moiseba mōgarada umē pewēdeā osia Ācōrēba naārā o diada quīrāca. Nurēma diapedeđa Sinai eyade ātaa wāsia Ācōrēba idjā jarada quīrāca. Mōgara umē pewēdeā ođada idji jāwade edesia. ⁵ Maāne Ācōrēba jārārāne eđaa zepēda Moise caita nūmesia. Mama idji trā Jehovahā Moisea jarasia. ⁶ Idji wāyā wāb_{ARL}de Moisea nāwā jarasia:

-Māra Ācōrēa. Māra Ācōrēa. Māra quīrā djoburiaida bla idjaba quīrāneba carebabaria. Māra baridua quīrūca. Mā ēberārāra bio quīrā bla idjaba beēda aba bla. ⁷ Mā quīrā jōcada zocārā ēberārā unubibaria. Ādjia cadjirua obadara, mā beēda igarabadara idjaba āi obada sida māa quīrādoabaria. Barib_{ARL} dji beēade bāra māa cawa obaria. Dji zezaba cadjirua ođa carea idjida, idji warrarāda, idji wiuaquerāda, ādjirā warrarā sida cawa o bābaria.-

⁸ Ara maāda Moiserā chīrāborode idji dratura egorode tēu cobepēda Ācōrēa bia beēasia. ⁹ Nāwā jarasia:

-Mā Boro, bla māda bia unu bāb_{ARL}, dairā ume wādua. Naā ēberārāra cawāzā zarea panāmīna dairāba cadjirua opeđara quīrādoadua idjaba dairāra edadua ba puru bamārēā.-

¹⁰ Ācōrēba panusia:

* 34:1 Exodo 32:16.

-Ūrīdua. Māra bārā puru ume bedea ḅaya. Bārā quīrāpita mā ne ununacara o ḅaya. Maā ne ununacara mā wadibida ni abaḅ puru naā ējūā beade ocaa. Māwā obaḅade ēberārā ḅa ume panḅa bārā israelerā carea o ḅada ununapeda mā ḅḅara waya panania.† 11 Jūma mā idi jara ḅara ijā odadua. Maāne bārā quīrāpita mā amorreorāda, cananeorāda, hititarāda, perezeorāda, heveorāda, jebuseorā sida jūma āyā jarecuaya. 12 Quīrācuitadadua. Bārā wāḅada druaḅebemarā ume bedea ḅaḅānadua. Māwā odibaḅa cawaēne bārā bida ādji jḅwaba oḅa ācōrēa bia bedeadia. 13 Maā bērā ādji animarā babue diabadara jūma ārīnadua. Idjaba ādji ācōrē mōgara oḅada, ādji ācōrēwērā Aserā bacuru oḅa sida jūma toapetacuaḅadua. 14 Dewara ācōrēa bia bedearānadua. Mā quīrā ḅa bārāba ababe mā bia bedeadida. Maā carea mā trāra “Ācōrē jiwaida ḅa” abadaa.

15 Quīrācuitadadua. Bārā wāḅada druaḅebemarā ume bedea ḅaḅānadua. Māwā odibaḅa ādjirāba ādji jḅwaba oḅa ācōrēa bia bedeadē wāḅadade idjaba animarā bea diade wāḅadade bārāa jaradia abarica odamārēa. Maāne bārā bida ādji ācōrēa animarā bea diapedada djarada codia. 16 Idjaba bārā warrarā mā druaḅebema wērārāda idu edabidibaḅa, mā wērārāba ādji jḅwaba oḅa ācōrēa bia bedeadade bārā warrarā bida mā jḅwaba oḅa ācōrēa bia bedeadia daunema panḅa quīrāca.

17 Jḅwaba obada ācōrēa orānadua.

Ewari droma Ācōrēba obi jarada

18 Paā ēsābari neē cobada ewarida odadua. Bārāba siete ewari paā ēsābari neē ḅada codida panḅa mā jaraḅa quīrāca. Maāra odadua mā jara ḅḅa ewari Abib jedecode, bārāra mā jedecode Egiptodeba ēdrapedada bērā.

19 Jūma bārā umaquīrā warra dji nabemarā, bārā animarā dji umaquīrā naārā topedada sida mārea. 20 Bārā burro warra dji nabema umaquīrā tobaḅada māremīna bārāba mā animarāda poya edadida panḅa. Edadi carea ovejada wa chiwatuda mā burro cacuabari mā babue diadida panḅa. Baribaḅa mā burroda eda quīrānaēbaḅa, otapuya beadida panḅa. Idjaba bārā umaquīrā warra dji nabema tobaḅara māre bērā idji cacuabari ovejada wa chiwatuda mā babue diadida panḅa mā warrara zocai bēmārēa.

Maā ewaride mā ne diai carea neē ḅara mā quīrāpita zecara ḅa.

21 Sei ewari bārā trajura odida panḅa, baribaḅa sietebema ewaride ānāūnida panḅa. Bārā ējūā obadade, ewabadade bida sietebema ewaride ānāūnida panḅa.

22 Bārā néuḅebema naārā ewapedada carea ḅasrida ewarida odida panḅa trigo naārā ewabadade. Idjaba bārā néu jūma ewapedada carea ḅasrida ewarida odida panḅa.

23 Māra Ācōrēa, bārā israelerā Boroa. Poaza ḅarima ūbea umaquīrārā mā quīrāpita jūma zedida panḅa.‡

24 Bārā quīrāpita mā Canaaḅ druaḅebemarāra jūma āyā jarecuaya idjaba bārāa druara waibaḅa diaya. Maā bērā poaza ḅarima ūbea bārā mā quīrāpita wāḅadade ni abaḅa bārā ējūāra jārine zedaēa.

25 Animarā mā babue diabadade dji oada paā ēsābari bara ḅa ume babue diarānadua. Bārā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebaḅa carea ne cobadara obadade oveja mā bea diapedada djarara ni maārī bida wagadiē panḅa nurēma carea.

† 34:10 Ēberārā ḅa ume panḅa. Acāḅamaarā mā bedeaba jara ḅa: “Puru ḅa caita beaba.” ‡ 34:23 Exodo 23:17.

²⁶ Bārā néu naārā ewabɔdadebemada dji biara bɔdrɔ mɔ dedaa diade zedadua.

Chiwatu zaquera dji papa jubade djurānadua.–

Moise quīrādarra dorrodorroa beda

²⁷ Maɔbe Ācōrēba Moisea jarasia:

–Mɔa jaradara jūma bɔdua, maɔneba mɔra bɔ ume idjaba israelerā ume bedeɔ bɔbɔlɔ bērā.–

²⁸ Maɔne Moiserā Ācōrē ume Sinai eyade basia cuarenta ewari āsa diamasi bida. Idjira ne coē basia idjaba baido sida doē basia. Mōgara umé pewedeɔ oɔade Ācōrēba ĩjā obi bɔ bedeɔ die diadara jūma jaya bɔasia.Š

²⁹ Maɔbe Moiserā Sinai eyadeba edaa zesia. Ācōrē ley mōgara umé pewedeade jaya bɔ bɔda idji jawade enesia. Ācōrē ume bedeɔ bada bērā idji quīrādarra dorrodorroa basia baribɔlɔ maɔnebemada adua basia.

³⁰ Moise quīrādarra dorrodorroa bada Aroɔba israelerā bida unusidade idji caita wānida wayasidaa. ³¹ Baribɔlɔ Moiseba ādjirā trɔcuasia. Ara maɔda Aroɔra israelerā bororā sida wānapeda Moiserā ādjirā ume bedeasia.

³² Māwānacarea jūma israelerā sida idjima wāsidaa. Maɔbe Ācōrēba Sinai eyade jaradara Moiseba ādjirā jūma jarasia. ³³ Ādjirā jaradacarea Moiseba idji quīrādarra quēbɔ daucha wuaba bɔrasia idji quīrādarra dorrodorroa bɔda unurānamārē.

³⁴ Baribɔlɔ Ācōrē ume bedeabari dedaa wābɔlɔ Ācōrē ume bedeɔ bɔde Moiseba maɔ wuara ērɔbadjia. Mamaɔba ēdrɔdacarea idjia israelerā Ācōrēba obi jaradada jarabadjia. ³⁵ Maɔne israelerāba unubadjida Moise quīrādarra dorrodorroa nūmɔda. Jūma jaradacarea Moiseba idji quīrādarra wayacusa quēbɔ daucha wuaba bɔrasia. Māwā bɔrā bɔesia

aba wayacusa Ācōrē ume bedeade wābɔlɔdaa.

35

Ānāubada ewari

¹ Maɔbe Moiseba israelerā jūma trɔpeda nāwā jarasia:

–Naɔda Ācōrēba bārā obi bɔa. ² Sei ewari bārā trajura oɔida panɔa, baribɔlɔ sietebema ewaride bārā ānāunida panɔa. Maɔ ewarira Ācōrē itea wagaɔida panɔa. Bariduaba ānāubada ewaride trajuda oibɔlɔ, idjira beaɔida panɔa. ³ Ānāubada ewaride bārā diguida tɔbɔ sida coadacara panɔa.–

Ācōrē wua de oɔi careabema Moiseba enebida

⁴ Moiseba jūma israelerā jarasia:

–Naɔ sida Ācōrēba obi bɔa. ⁵ Bārāba erobeadebemada Ācōrēba diadadua. Soɔeba ne dia quīrā beaba Ācōrēba naɔgɔda diaɔida panɔa: oroda, paratada, bronceda, ⁶ oveja cara nayāna pāwārā oɔada, pursupursua oɔada, purea oɔa sida. Idjaba diaɔida panɔa wua dji biara bɔ lino oɔada, wua chiwatu cara oɔada, ⁷ oveja e purea oɔada, animarā e biada, acacia bacuruda, ⁸ olivo draga ĩbrā coadi careabemada, querada olivo dragadaa pueradi carea. Maɔ quera olivo dragadaa pueradara oɔia ne jūma Ācōrē iteabemada soadi carea. Idjaba quera badi careabemada, ⁹ ónice mōgarada, dewara mōgara bia queɔea sida diaɔida panɔa sacerdoteba jāare jɔida bɔde, “Ācōrēba quīrā bɔ cawabibaride” bida cajudi carea.

Š **34:28** ɔɔɔɔɔ crɔcha panɔa Moiseba maɔ bedeara jūma jaya bɔsida. Baribɔlɔ 34:1de Ācōrēba jarasia idjiabɔlɔ jūma jaya bɔida.

Ācōrē wua de carea Moiseba obida

¹⁰ Ne o cawa bearāra jūma zedapeđa ne jūma Ācōrēba obi bāda ođadua. ¹¹ Ācōrē wua dedebema ođida panΛa naλgΛa: de ānēbari cobΛdi wuada, maλ λrλ ānēbari cobΛdi sida, wua jūēbarida, bacuru λrradada, bacuru eradada orrozo berajudi carea, bacuru tēnada, edrebema parata ođa uria bea sida. ¹² Naλ sida ođida panΛa: Ācōrē baurudeda dji jira ededi bacuru bara, maλ baurude λrλ cobeida, baurude nocoare eatΛ jira bai wuada, ¹³ Ācōrē quīrāpita paλ bΛbada mesada dji jira ededi bacuru bara, jūma maλ mesade baida, paλ Ācōrē quīrāpita bΛi careabemada, ¹⁴ ībīrā bΛbadada, ībīrāda, jūma maλ ībīrānebemada, olivo dragada ībīrā coadi carea, ¹⁵ quera bá diabadada dji āyā jira ededi bacuru bara, quera bađi careabemada, olivo draga quera bara bΛda jūma Ācōrē itebema soadi carea, Ācōrē wua dede eda wābada eatΛ jūātrΛ bai wuara, ¹⁶ animarā babue diabadada dji jarrΛjarrΛa bronze ođa bara idjaba dji jira ededi bacuru bara, jūma maλ animarā babue diabadadebemada, bronze ođa ne sagΛbadada dji acΛ bΛdi bara, ¹⁷ Ācōrē wua de auđu jūrā bΛ eatΛ jira bai wuada, maλ auđu jūrā bai bacuru tēnada, bronze ođa uria beada bacuru berajudi carea, dji auđu jūrā bΛde eda wābada eatΛ jūātrΛ bai wuada, ¹⁸ jācarada, dji egorode cachidi careabemada Ācōrē wua de, dji auđu jūrā bai sida errebari jāni carea. ¹⁹ Idjaba Aaroλba cacuade jāida bΛda, idji warrarāba cacuade jānida panΛ sida ođida panΛa ādjirāra sacerdoterāda beadamārēā. Maλra ādjia jānida panΛa Ācōrē wua dede ne obΛdade.–

Israelerāba Ācōrē wua de carea enepedada

²⁰ Moiseba māwā jaradacarea jūma israelerāra idji ume pananada wābΛasidaa. ²¹ Maλbe ādji sodeba wārāda dia quīrīā panΛba Ācōrē itea ne enesidaa idji wua de, maλ dede eda beadi sida ođi carea. Idjaba enesidaa Aaroλba cacuade jāida bΛ, idji warrarāba cacuade jānida panΛ sida ođi carea. ²² Umaquīrārāba, wērārā bida ara ādji sodeba dia quīrīā panΛ quīrāca quīrātanoa djio oro ođada Ācōrēa diade zesidaa: carenada, chidichidida, jΛwa jīwīnīne jΛbadada, dewara djio sida.* Jūmarāba oro ođara Ācōrēa diasidaa. ²³ Maλ awara dji erobeaba oveja cara nayāna pāwārā ođada, pursupursua ođada, purea ođa sida diade zesidaa. Idjaba wua dji biara bΛ lino ođada, wua chiwatu cara ođada, oveja e purea ođada, dewara animarā e bia sida diade zesidaa. ²⁴ Maλ awara dji erobeaba paratada, bronze sida Ācōrēa diade zesidaa. Acacia bacuru erobeaba Ācōrē wua de ođi carea diade zesidaa. ²⁵ Jūma wērārā ne ca cawa beaba oveja cara pāwārā ođada, pursupursua ođada, purea ođa sida nayānapeda diade zesidaa. Dji biara bΛ lino wua sida cadapeda diade zesidaa. ²⁶ Jūma wērārā ne ca cawa beaba sodeba careba quīrīā panΛneba chiwatu cara nayānapeda wuada osidaa Ācōrēa diadi carea. ²⁷ Maλ awara israelerā bororāba ōnice mōgarada, dewara mōgara biya queđa sida diade zesidaa sacerdoteba jāare jāida bΛde, “Ācōrēba quīrīā bΛ cawabibaride” bida cajudi carea. ²⁸ Idjaba olivo dragada ībīrā coadi carea diade zesidaa. Quera sida diade zesidaa olivo dragada pueradapeda ne jūma Ācōrē itebemada soadi carea. Quera bađi careabema sida diade zesidaa. ²⁹ Māwā jūma Israeldebema umaquīrārāba wērārā bida ara ādji sodeba dia quīrīā panΛ quīrāca Ācōrēa diasidaa idji wua de, jūma maλ wua dedebema sida ođi carea Ācōrēba Moisedeba jarada quīrāca.

* 35:22 Hebreo bedeade maλ versículora ebuda bΛēa.

Ācōrē wua de odi ēberārā

³⁰ Maḷbe Moiseba israelerāa jarasia:

–Ūrinadua. Ācōrēba Uri warra Bezaleelda edasia idji wua de odi ēberārā boro bamārēā. Idjira Judadeba yōna Hur wiuzaquea. ³¹ Ācōrēba idji Jaureda, necawaada, crīcha cawaada, idjaba ne o cawa bai sida Bezalelea diasia. ³² Māwā orodebemada, paratadebemada, broncedebema sida biya o cawa ḷaa. ³³ Mōgara biya quēdeadebemada o cawa ḷaa idjaba cara cawa ḷaa. Bacurudebema sida o cawa ḷaa. Abedo ne jūmada o cawa ḷaa. ³⁴ Maḷ awara Ācōrēba necawaara diasia jaradia ḷamārēā. Daḷneba yōna Ahisamá warra Aholiáa bida necawaara diasia jaradia ḷamārēā. ³⁵ Maḷ umébebarāa Ācōrēba ne o cawa bai crīchada diasia. Māwā ādjirāba dji biara ḷa lino wuade oveja cara nayāna pāwārā odada, pursupursua odada, purea oda sida eda ca cawa panḷa. Abedo ne jūmada biya o cawa panḷa.

36

¹ Maḷ bērā Bezaleelba, Aholiába, idjaba jūma ne o cawa bea bida Ācōrē wua deda, maḷ wua dedebema sida odida panḷa. Ācōrēba jūma ādjirāa crīcha cawaada, ne o cawa bai crīcha sida diasia idjia obi jaradara biya odamārēā.–

Israelerāba aduba diapedada

² Maḷbe Moiseba Bezaleelda, Aholiáda, jūma ne o cawa bea sida trāsia Ācōrē wua dera odamārēā. Ādjirāba Ācōrē wua dera careba o quīrīasidaa. Maḷne Ācōrēba ādjirāa ne o cawa bai crīchada diasia. ³ Israelerāba Ācōrē wua de odamārēā enepedadara Moiseba ādjirāa jūma diasia. Baribḷaa israelerāba wadibiida ewariza Ācōrē de odamārēā diađe zebadjidaa. ⁴ Maḷ bērā jūma ne o cawa bearāba Ācōrē wua de o panḷa idu ḷadapeda Moisemaa wāsidāa. ⁵ Idjia jarasidaa:

–Puruba jūmawāyā enebḷdaa Ācōrēba obi ḷa de pārāni carea.–

⁶ Maḷ bērā Moiseba deza jaracuabisia umaquīrārāba, wērārā bida Ācōrē wua de odi careabemada waa diarānamārēā. Māwā israelerāa waa idu diabidaē basia. ⁷ Ādjia diapedadara adubasia Ācōrē wua de pārāni carea.

Ācōrē wua de opedada

⁸ Maḷbe jūma ne o cawa beaba Ācōrē wua dera osidaa. Dji biara ḷa lino wuada die edadapeda maḷ wuade eda Ācōrē nezoca bajānebema i bara ḷa zaca beada oveja cara nayāna pāwārā odaba, pursupursua odaba, purea oda bida biya casidaa. ⁹ Maḷ die lino wuara abari quīrāca beasia. Dji drasoara veintiocho bicaca beasia. Dji joubḷara bicaca quīmārē beasia. ¹⁰ Maḷ die wuadebemada juesuma edadapeda ābaa cajusidaa joubḷa bēmarēā. Abari quīrāca ābaa cajusidaa dewarabema juesuma panḷa sida. ¹¹⁻¹² Maḷ wua joubḷa cajudaza i orro ābaare cincuenta cawḷara cajusidaa. Maḷ cawḷara wua pāwārā ḷaba osidaa. Dji cawḷara daucha quīrā tēu cobasidaa. ¹³ Maḷbe oroda edadapeda cincuenta wua jūebarida osidaa. Maḷgḷa cawḷara jūecuasidaa maḷ umébeba wuara ababe ḷa quīrāca bēmarēā. Māwā osidaa Ācōrē dera ānēbari cobḷadi carea.

¹⁴ Maḷbe wua chiwatu cara odada once edadapeda drasoara joubḷa cajusidaa dji nabema wua ḷrā ānēbari cobḷadi carea. ¹⁵ Maḷ once wua chiwatu cara odara abari quīrāca beasia. Dji drasoara treinta bicaca beasia. Dji joubḷara bicaca quīmārē beasia. ¹⁶ Maḷ once wuadebemada sei edadapeda ābaa cajusidaa joubḷa bēmarēā. Dewarabema juesuma sida

abari quĩrãca cajusidaa. ¹⁷ Mañ wua joubãa cajudaza i orro abaaare cincuenta cawãga cajusidaa. ¹⁸ Idjaba bronceda edadapeda wua jüebarida cincuenta osidaa. Maãgãde cawãgãza jüecuasidaa mañ umébema wuara ababe ßa quĩrãca bemãrẽã. ¹⁹ Mañbe oveja e purea odada äbaa cajusidaa joubãa drasoã bemãrẽã. Maãgãra osidaa chiwatu cara oda wua ãrã ãnëbari cobãdi carea. Mañ ãrã dewarabema animarã e biada joubãa drasoã cajusidaa ãnëbari cobãdi carea.

²⁰ Idjaba Äcõrẽ wua de carea acacia bacuruda arrasidaa mañba daucha ãta catã pëni carea.* ²¹ Dji bacuru arrada drasoara die bicaca beasia. Dji joubãara bicaca aba ãrã ësidra beasia. ²² Dji edaa beira quidate bara osidaa. Jüma Äcõrẽ wua de carea bacuru arradara mãwã osidaa. ²³⁻²⁶ Äcõrẽ wua de orroza veinte bacuru arradada ãta catã pësidaa. Mañ bacuru arradaza edre parata oda uria beada umé uméã ßasidaa dji quidatera mañne eda berajudi carea. Mãwã orroza cuarenta parata oda uria beara ßasidaa mañ bacuru arradada daucha pë wãni carea. ²⁷ Äcõrẽ wua de jëdaarebemara ãmãdau bæbariare bebadjia. Mañare sei bacuru arradada ãta catã pësidaa. ²⁸ Mañ awara bacuru arradada umé iquidaza ãta catã pësidaa. ²⁹ Dji quëbara jüebari bara osidaa ãtãba edaa ara catã cobemãrẽã. Iquidaza mãwã osidaa. ³⁰ Jüma äbaa ocho bacuru arradada ãta catã pësidaa. Mañ bacuru arradaza edre parata oda uria beada umé uméã ßasidaa dji quidatera mañne eda berajudi carea. Mãwã jëdaarebema parata oda uria beara diecisei ßasidaa.

³¹⁻³² Idjaba acacia bacuruda juesuma erasidaa de orroza pĩrũ omoa beade berajudi carea. Jëdaare ãmãdau bæbariare bida acacia bacuruda juesuma pĩrũ omoa beade berajusidaa Äcõrẽ wua dera zarea cobemãrẽã. ³³ Orroza dji ësibema bacuru berajudara dji de drasoã daucha basia. Dji jëdaare ßa bacuru ësi berajudara dji de jëdaa daucha basia. ³⁴ Äcõrẽ wua de carea bacuru arradara oroba jüma ßaracuasidaa. Idjaba pĩrũ omoa beara orodeda jüma osidaa. Mañ pĩrũra bacuru arradadaã cara ßasidaa mañne eda bacuru eradara berajudi carea. Bacuru eradara oroba jüma ßaracuasidaa.

³⁵ Idjaba wuada osidaa Äcõrẽ dejãne eatã jira ßãdi carea. Dji biara ßa lino wuada edadapeda mañ wuade eda Äcõrẽ nezoca bajãnebema i bara ßa zaca beada oveja cara nayãna pãwãrã odaba, pursupursua odaba, purea oda bida biya casidaa. ³⁶ Mañbe acacia bacuruda quĩmãrẽ tãnapeda oroba ßaracuasidaa. Mañ bacurura parata oda uria beade berajusidaa Äcõrẽ dejãne ãta nũmeanãmãrẽã. Bacuruzã wua jüebari oro odada cara ßasidaa wua capedadara eatã jira ßãdi carea.

³⁷⁻³⁸ Idjaba dji biara ßa lino wuada edadapeda mañ wuade eda oveja cara nayãna pãwãrã odada, pursupursua odada, purea oda sida biya casidaa. Mañbe acacia bacuruda juesuma tãnapeda dji quëbãde oroba ßaracuasidaa. Mañ bacurura bronze oda uria beade berajusidaa Äcõrẽ wua dede eda wãbadamaã ãta nũmeanãmãrẽã. Bacuruzã wua jüebari oro odada cara ßasidaa wuara dji eda wãbada jüãtrã jira ßãdi carea.

37

Bezaleelba Äcõrẽ baurude oda

¹ Bezaleelba baurude acacia bacurudeda osia. Dji drasoara bicaca umé ãrã ësadra basia. Dji joubãara bicaca aba ãrã ësadra basia. Dji ãtãara bicaca aba ãrã ësadra basia. ² Dji jãra, dajadaare bida oro idji awa quiruba barasia.

* **36:20** Mañ bacuruba daucha ãta catã pënapeda dji cajuda wuaba ãnëbari cobãbadjidaa.

Iquidaza jūma parraga oroba tuca ḅasia. ³ Idjaba pīrū orodeda quīmārē omoa osia. Maḷ pīrūra baurude jīrūza cara ḅasia. Māwā orroza pīrūra umé cara ḅasia. ⁴ Idjaba acacia bacuruda umé biya erapeda oroba ḅarasia. ⁵ Maḷ bacurura pīrūne eda beraju ḅasia baurude jira ededi carea.

⁶ Maḷbe Bezaleelba oro idji awa quiruda pewedeā badaā aride osia baurude ḷrḷ cobai carea. Dji drasoara bicaca umé ḷrḷ ḅsadra osia. Dji joubāara bicaca aba ḷrḷ ḅsadra osia. ⁷⁻⁸ Idjaba oroda edapeda Ācōrē nezoca bajānebema i bara ḅa za quīrāca umé toa chī osia. Maḷra dji baurude ḷrḷ cobai carea oda ḷrḷ bio cara ḅasia. Quīrāza iquida aba ḅasia. Māwā jūma maḷgara aba ḅa oda quīrāca besia. ⁹ Ācōrē nezoca bajānebema i bara ḅa za quīrāca panāra idjia quīrā djica eda barru ḅasia. Ādji iba dji baurude ḷrḷ cobai carea odara jūātrā eropanesidaa.

Bezaleelba Ācōrē quīrāpita paḷ ḅabada mesa oda

¹⁰ Idjaba Bezaleelba mesa acacia bacurudedā osia. Dji drasoara bicaca umé osia. Dji joubāara bicaca aba osia. Dji ḷtāra bicaca aba ḷrḷ ḅsadra osia. ¹¹ Maḷ mesara oro idji awa quiruba jūma ḅarasia. Dji icawa orroza parraga tuca ḅasia. ¹² Mesa ḷrḷ icawa bacuruda cara ḅasia jūguruā ḅemārēā. Maḷ bacuru ḷtāra jawa jīwīnī quīmārē osia. Maḷ sida icawa parraga oroba tuca ḅasia. ¹³⁻¹⁴ Maḷbe pīrū orodeda quīmārē omoa osia. Maḷra mesa jīrūza cara ḅasia dji jūguruā oda edrecarebe. Māwā ḅasia maḷne eda bacuruda berajudapeda mesa jira ededi carea. ¹⁵ Maḷra acacia bacurudedā osia. Biya erapeda oroba ḅarasia. ¹⁶ Idjaba oro idji awa quiruda edapeda epedeco beada, epedeco jūguruā beada, taza beada, zoco bea sida osia mesade bai carea. Taza beara, zoco bea sida osia uva bada Ācōrēa diadi carea.

Bezaleelba ībīrā ḅabada oda

¹⁷ Idjaba Bezaleelba oro idji awa quiruda edapeda ībīrā ḅabadata toa chī osia. Dji jīrūda, dji cacuada, dji gārḷgārḷā nepōnō zaca bea sida abari oro idji awa quirudebemada osia. ¹⁸ Maḷ ībīrā ḅabada cacuara sei jḷwate bara osia. Orro abaare ūbea osia. Dewarabema orroare bida ūbea osia. ¹⁹ Jḷwateza dji gārḷgārḷā nepōnō zaca beada ūbea osia. ²⁰ Dji cacuade bida gārḷgārḷā nepōnō zaca beada quīmārē osia. ²¹ Dji jḷwate cara beaza aba osia. ²² Dji gārḷgārḷā nepōnō quīrāca beara, dji jḷwate beara, dji cacua sida abari oro idji awa quirudebemada toa chī osia. ²³ Idjaba oro idji awa quiruda edapeda siete ībīrāda, ībīrā quīrā ḷbadada, ībīrā quīrā ḷda āyā edebada epedeco zaque sida osia. ²⁴ Maḷ ībīrā ḅabada oro idji awa quiru odada idjaba ne jūma idjidebema sida ābaa zasidade dji zaḷgara 75 libra basia.

Bezaleelba quera bá diabadada oda

²⁵ Idjaba Bezaleelba quera bá diabadada acacia bacurudedā osia. Dji drasoara, joubāa sida bicaca aba osia quīrā quīmārēena abarica ḅamārēā. Dji ḷtāra bicaca umé osia. Iquidaza abari bacurude cachu quīrāca osia. ²⁶ Oro idji awa quiruba jūma ḅarasia. Icawa parraga oroba tuca ḅasia. ²⁷ Pīrū omoa bea orodeda quīmārē opeda orroza umé cara ḅasia dji tuca ḅada edrecare. Māwā cara ḅasia maḷne eda bacuruda berajudapeda quera bá diabadada jira ededi carea. ²⁸ Maḷra acacia bacurudedā osia. Biya erapeda oroba ḅarasia.

Olivo draga quera bara ḅa idjaba quera baḷi careabema

²⁹ Idjaba Bezaleelba olivo draga quera bara b̄lda osia ne jūma Ācōrē iteabemada soadi carea. Quera badi careabema sida osia. Maḷgara jūma osia quera o cawa b̄lba obari quīrāca.

38

Animarā babue diabada bronce barada

¹ Idjaba Bezaleelba animarā babue diabadada acacia bacurūdeda osia. Dji drasoara bicaca juesuma osia. Dji joub̄la sida bicaca juesuma osia dji quīrā quīmārēena abarica bamārēā. Dji ḷtara bicaca ūbea osia. ² Abari bacurude iquidaza cachu quīrāca opeḍa maḷ animarā babue diabadara bronceba jūma barasia. ³ Idjaba t̄l̄a pora āyā cuabadada, t̄l̄a pora tāibadada, oa piabadada, warebada mīāsuda, t̄l̄a dau edebada sida jūma broncededa osia. Abeda ne jūma Ācōrēa animarā babue diabadadebemada broncededa osia. ⁴ Idjaba jarr̄jarr̄a broncededa osia. Maḷ jarr̄jarr̄a animarā babue diabadade dji ideba edaa ēsidra cara b̄asia. ⁵ Maḷbe pīrū omoa broncededa quīmārē odapeḍa jarr̄jarr̄a b̄lamaa animarā babue diabada iquidaza cara b̄asia maḷne eda bacurada berajupeḍa jira ededi carea. ⁶ Acacia bacurada erapeḍa bronceba barasia. ⁷ Maḷ bacurura animarā babue diabada orroza pīrū beade berajusia jira ededi carea. Maḷ animarā babue diabadara wāyā uria basia. Bacuru arrada basia.

Ne sagabada

⁸ Idjaba Bezaleelba ne sagabada epedeco waib̄lada dji ac̄l̄ b̄lada bara broncededa osia. Ācōrē wua dede eda wābadama ne obada wērārāba ḍdji bronze oda quīrā ac̄l̄badara diasidaa maḷra omārēā.*

Ācōrē wua de audu jūrā b̄lada

⁹⁻¹¹ Idjaba Bezaleelba Ācōrē wua dera audu jūrā b̄asia dji biara b̄ lino wuaba. Maḷ audu jūrā b̄l orroza veinte bronze oda uria beada bacupeḍa bacuru tēnara maḷne eda wēāju nūmasia. Maḷ bacuru quēbara parataba barasia idjaba wua jūebari parata oda sida cara b̄asia. Lino wuara maḷne eat̄ jūcuasia. Ācōrē wua de audu jūrā b̄l drasoara cien bicaca basia. ¹² Jēdaare bida bronze oda uria beada die bacupeḍa bacuru tēnara maḷne eda wēāju nūmasia. Maḷ bacuru quēbara parataba barasia idjaba parata oda wua jūebari sida cara b̄asia. Maḷne wuara eat̄ jūcuasia. Ācōrē wua de audu jūrā b̄l jēdaarebemara cincuenta bicaca basia idjaba ḷmādau baebariare basia.

¹³ Dji nocoarebemara ḷmādau odjabariare basia. Maḷ sida cincuenta bicaca basia. ¹⁴⁻¹⁵ Maḷne dji eda wābadara ēsidra osia. Dji eda wābada j̄l̄wa ac̄l̄are bronze oda uria beada ūbea b̄lpeḍa bacuru tēnara maḷne eda wēāju nūmasia. J̄l̄wa araare bida abari quīrāca osia. Maḷne lino wuara eat̄ jūcuasia. Dji eda wābada orro abaare wuara quince bicaca basia idjaba dewarabema orroare bida quince bicaca basia.

¹⁶ Jūma Ācōrē wua de audu jūrā b̄lra dji biara b̄ lino wua basia. ¹⁷ Dji bacuru tēnara Bezaleelba bronze oda uria beade eda wēāju nūmasia. Bacuru quēbara parataba barasia idjaba parata oda wua jūebarida cara b̄asia.

¹⁸⁻¹⁹ Idjaba Ācōrē wua de audu jūrā b̄lde eda wābadara osia. Bronze oda uria beada quīmārē dji eda wābadama b̄lpeḍa maḷne eda bacuru tēnara wēāju nūmasia. Maḷ bacuru quēbara parataba barasia idjaba parata oda wua jūebari sida cara b̄asia. Maḷbe dji biara b̄l lino wuada edapeḍa maḷ wuade

* **38:8** Ācōrē wua dede eda wābadama ne obada wērārā. Hebreo bedeade jara b̄l̄ea maḷ wērārāba obabadadebemada.

eda oveja cara nayāna pāwārā odada, pursupursua odada, purea oda sida biya casia. Maḷ wuaba dji eda wābadara jūātrḷ ḅasia. Maḷ wua jūātrḷ jira ḅḷ drasoara veinte bicaca ḅasia. Dji joubḷara bicaca juesuma ḅasia. Jūma Ācōrē wua de auđu jūrā ḅḷ eatḷ jira ḅḷ wuara ara maḷ joubḷade ḅesia. ²⁰ Jūma Ācōrē wua de egorode cachidi careabemara, maḷ de auđu jūrā ḅḷ egorode cachidi careabema sida bronze oda basia.

Ācōrē wua de odi careabema zḷḷa

²¹⁻²³ Uri warra Bezaleelba ne jūma Ācōrēba Moisea obi jaradara osia. Idjira Judadeba yōna Hur wiuzaque basia. Ahisamā warra Aholiāba idjira carebabadjia. Aholiāra Daḷneba yōna basia. Idjia ne jūmada biya o cawa basia idjaba dji biara ḅḷ lino wuade eda oveja cara nayāna pāwārā odada, pursupursua odada, purea oda sida ca cawa basia. Maḷ de opeḷadacarea Ācōrē baurudeda eda wagabadjidaa.

Israelerāba maḷ wua de odi carea diapedadara levitarāba juachasidaa Moiseba jarada quīrāca. Dji juacha panḷ borora sacerdote Aaroḷ warra Itamar basia.

²⁴ Ādjia Ācōrēba diapedada oro zḷḷara jūma ābaa 2,000 libra auđu basia Ācōrē dede zabada quīrāca. Maḷḷaba Ācōrē wua dede oroḷebema oida badara jūma osidaa.

²⁵⁻²⁶ Israeldebema umaquīrārā veinte poadeba ḷtaa beada juachasidade 603,550 panasidaa. Juachasidade ādjirāza sei gramo paratada diasidaa Ācōrē dede zabada quīrāca. Jūma ābaa ādjia diapedada parata zḷḷara 7,550 libra basia. ²⁷ Maḷ paratadebemada 7,500 libra edapeḷa Bezaleelba parata oda uria beada 100 ocusia maḷne eda Ācōrē wua de bacuru ḷradara ḷta wēāju pēi carea idjaba Ācōrē wua dejānebema bacuru tēnara ḷta wēāju nūmaḷ carea. Maḷ bacurude dji edaarebema wuara eatḷ jira ḅasia. Parata oda uria beaza dji zḷḷara 75 libra basia. ²⁸ Parata oda uria bea oḷacarea israelerāba diapedada parata adubadada 50 libra basia. Maḷra edapeḷa wua jūebari beada ocusia idjaba bacuru tēna quēḅara jūma ḅḷracusia.

²⁹ Israelerāba Ācōrēba diapedada bronze zḷḷara jūma ābaa 5,300 libra basia.

³⁰⁻³¹ Maḷ bronze edapeḷa Bezaleelba bronze oda uria beada ocusia Ācōrē wua dede eda wābadama bacuru tēnara ḷta wēāju nūmaḷ carea, Ācōrē wua de auđu jūrā ḅḷ bacuru tēnara ḷta wēāju nūmaḷ carea, idjaba dji auđu jūrā ḅḷde eda wābadama bacuru tēnara ḷta wēāju nūmaḷ carea. Idjaba maḷ bronzeba idjia osia animarā babue diabadada dji jḷrḷjḷrḷḷa bara idjaba jūma maḷ animarā babue diabadadebema sida. Idjaba maḷ bronzeba idjia osia jūma Ācōrē wua dera egorodaa errebari cachidi careabemara, maḷ de auđu jūrā ḅḷara egorodaa errebari cachidi careabema sida.

39

Sacerdoterā dji

¹ Bezaleelba idji ume traja panḷ bida Aaroḷba cacuaḷe jāida ḅḷada osidaa oveja cara nayāna pāwārā odaba, pursupursua odaba, purea oda bida Ācōrēba Moisea jarada quīrāca. Aaroḷba maḷra jḷbadjia Ācōrē wua dede ne o ḅḷde.

²⁻³ Aaroḷba jāare jāida ḅḷara dji biara ḅḷ lino wuaba osidaa. Maḷ wuade eda ādjirāba oveja cara nayāna pāwārā odada, pursupursua odada, purea oda sida casidaa. Idjaba oroda peweḷe berrachidapeḷa chōda ḷcuadapeḷa

mañ oro sida dji wuade eda biya casidaa. ⁴ Equiaza jłbari bara osidaa. ⁵ Idjaba cARΓA trājłbarida dji biara ßA lino wuaba osidaa. Mañ cARΓA trājłbarira idjia jāare jłida ßA ume ābaa casidaa aba ßA quĩrāca ßemārēā. Mañ cARΓA trājłbaride eda oro ßARACHIDADA, oveja cara nayāna pāwārā odada, pursupursua odada, purea oda sida casidaa Ācōrēba Moisea jarada quĩrāca. ⁶ Idjaba ónice mōgarada umé edadapeda mañ mōgarade Israel doce warrarā trłda sēyā quĩrāca jaya ßASIDAa. Mañ mōgarara oro odade cara ßASIDAa. ⁷ Mañ mōgarara Aarołba jāare jłida ßA equiaza aba cajusidaa Ācōrēba Moisea jarada quĩrāca. Mañ mōgarade ßADABA Israel doce warrarāda quĩrānebabibadjia.

⁸ Idjaba “Ācōrēba quĩrā ßA cawabibarida” Bezaleelba idji ume traja panA bida osidaa Aarołba idji so łrł jł ßamārēā. Mañğara dji biara ßA lino wuaba osidaa. Mañ wuade eda oro ßARACHIDADA, oveja cara nayāna pāwārā odada, pursupursua odada, purea oda sida biya casidaa Aarołba jāare jłida ßADE capedada quĩrāca. ⁹ Mañ wua cadara ēsidra ßeda capirusidaa ne wagabada quĩrāca ßamārēā. Māwā dji drasoara, joubA sida jAWAJĀ ewarama aba ßasia. ¹⁰ Mañ łrł mōgara biya quedeadada errecama quĩmārē cara ßACUASIDAa. Dji nabema errecade nałğA mōgarada ßASIDAa: rubí, crisólito, esmeralda. ¹¹ Umébema errecade ßASIDAa: granate, zapiro, jade. ¹² Ūbeabema errecade ßASIDAa: jacinto, ágata, amatista. ¹³ Quĩmārēbema errecade ßASIDAa: topacio, ónice, jaspe. Jūma mañ mōgarara oro odadaa cara ßASIDAa. ¹⁴ Mañ doce mōgaraba jara ßA Israel warrarāneba doce puru yōpedadada. Mōgaraza sēyā quĩrāca ādji trłra aba aba jaya ßASIDAa.

¹⁵ Idjaba oro idji awa quiruba carenada umé casidaa “Ācōrēba quĩrā ßA cawabibarira” Aarołba idji so łrł jłmārēā. ¹⁶ Pĩrū orodeda umé odapeda “Ācōrēba quĩrā ßA cawabibari” łrłbema iquidaza cajusidaa. ¹⁷ Pĩrūza carena oro cada quēbARA aba aba cara ßASIDAa. ¹⁸ Dewarabema quēbARA cara ßASIDAa umébema oro odadaa Aarołba jāare jłida ßA equiaza. ¹⁹ Dewara pĩrū orodeda umé odapeda “Ācōrēba quĩrā ßA cawabibari” edaarebema iquidaza edrecare cajusidaa. ²⁰ Dewara pĩrū orodeda umé odapeda Aarołba jāare jłida ßADE cajusidaa cARΓA trājłbari łtaarebe. ²¹ JAcara pāwārā odaba mañ pĩrūra ābaa jASIDAa “Ācōrēba quĩrā ßA cawabibari” edre panA pĩrūnaa. Māwā “Ācōrēba quĩrā ßA cawabibarira” Aaroł so łrł catA cobesia. Ādjirāba mañğara jūma osidaa Ācōrēba Moisea jarada quĩrāca.

²² Idjaba wua pāwārā ßADA edadapeda Aarołba djio wēāju jłida ßADA osidaa. ²³ Mañ wuara ēsidra uria osidaa. Mañ uria ira ßedatA cajusidaa cōārāmārēā. ²⁴ Idjaba granadajō za quĩrāca casidaa oveja cara nayāna pāwārā odaba, pursupursua odaba, purea oda bida. Mañra Aarołba jłida ßA pāwārā ßA edubema ide mimizua pARΓAGA cajusidaa. ²⁵⁻²⁶ Idjaba oro idji awa quiruda edadapeda pĩrāchiruda ocuasidaa. Mañ sida mimizua pARΓAGA cajusidaa Aarołba jłida ßA pāwārā ßA ide. Granadajō za quĩrāca cadada aba mañ ide cajudapeda mañare pĩrāchiruda aba cajusidaa. Jūma pARΓAGA māwā caju wāsidaa. Ācōrēba Moisea jarada quĩrāca mañ djio pāwārā ßARA osidaa Aarołba jł ßamārēā Ācōrē wua dede ne o ßADE. ²⁷ Idjaba Aaroł itea, idji warrarā itea bida ādjia cacuade jłnida panA torroa beadada dji biara ßA lino wuaba osidaa. ²⁸ Idjaba ādji borode jłnida panARA, ādjia edreare jłnida panA sida dji biara ßA lino wuaba osidaa.

²⁹ Idjaba ādji itea cARΓA trājłbarida dji biara ßA lino wuaba osidaa. Mañ wuade eda oveja cara nayāna pāwārā odada, pursupursua odada, purea oda

sida casidaa. Jūma maḷgara ādjirāba osidaa Ācōrēba Moisea jarada quīrāca.

³⁰ Aaroḷ itea borobarida osidaa maḷ jḷ ḅaḷde Ācōrē itea ḅamārēā. Oro idji awa quiruda pewedeā berrachi odapeḷa naḷ beḷeada jaya ḅasidaa: “Aba Ācōrē itea ḅa.” ³¹ Maḷbe jḷcara pāwārā ḅaḷba maḷ oro pewedeā berrachi odara ādjirāba jḷ coḅasidaa Aaroḷba borode jḷida ḅaḷde. Jūma maḷgara osidaa Ācōrēba Moisea jarada quīrāca.

³² Māwā israelerāba ne jūma Ācōrē wua de careabemada pārāsidaa. Maḷgara jūma osidaa Ācōrēba Moisea jarada quīrāca.

Ācōrē wua de careabema Moiseama edepedada

³³ Ācōrē wua de careabemara jūma pārānapeda Moiseama edesidaa. Maḷ de odi careabema wuara edesidaa. Idjaba jūma maḷ de careabema sida edesidaa: wua jūēbarida, bacuru aradada, bacuru erada orroza berajudi careabemada, bacuru tēnada, bacuru tēna berajudi careabema sida.

³⁴⁻³⁵ Edesidaa Ācōrē wua de ānēbari ḅadi oveja e purea odada, maḷ arḷ ānēbari ḅadi animarā e biada, Ācōrē baurudeda dji jira ededi bacuru bara, maḷ baurude arḷ coḅadi careabemada, baurude nocoare eatḷ jira ḅai wua sida. ³⁶ Idjaba paḷ ḅabada mesada, jūma maḷ mesade ḅaira, paḷ Ācōrē quīrāpita ḅai careabema sida edesidaa. ³⁷ Ībīrā ḅabada oro idji awa quiru odada, Ībīrā maḷ arḷ erreca ḅadi carea, jūma maḷ Ībīrānebemada, idjaba olivo draga Ībīrā coadi careabema sida edesidaa. ³⁸ Quera bá diabada oro odada, quera ḅadi careabemada, olivo draga quera bara ḅada jūma Ācōrē iteabema soadi carea, Ācōrē wua dede eda wābadama eatḷ jūātrḷ ḅai wua sida edesidaa. ³⁹ Animarā babue diabada bronze ḅaradada, dji jarḷjarḷ bronze odada, dji jira ededi bacurada, jūma maḷ animarā babue diabadebema sida edesidaa. Idjaba ne sagḷbadada dji acḷ ḅadi bara edesidaa. ⁴⁰ Ācōrē wua de auḷu jūrā ḅai careabema wuada, dji bacuru tēnada, maḷ bacuru berajudi careabemada, dji auḷu jūrā ḅaḷde eda wābadama eatḷ jūātrḷ ḅai wuada, dji egorode cachidi careabemara jḷcara bara edesidaa. Ne jūma Ācōrē wua de careabemada edesidaa. ⁴¹ Idjaba Aaroḷ djiora, idji warrarā djio sida edesidaa ādjira sacerdoterāda ḅeādamārēā. Maḷ djiora jḷnida panḷa Ācōrē wua dede ne ode wāḅadade.

⁴² Jūma israelerāba opeḷadara Ācōrēba Moisea obi jarada quīrāca ḅasia.

⁴³ Maḷra Moiseba acḷpeda unusia ādjirāba jūma aride osidada Ācōrēba jarada quīrāca. Maḷ bērā ādjirāra bia jarasia.

40

Moiseba Ācōrē wua de carawada

¹ Maḷbe Ācōrēba Moisea jarasia:

² -Poa djiwidiide nabema jedecode dji nabema ewaride mḷ wua dera carawadua.* ³ Mḷ baurudeda maḷ dede edaara ḅa dejāne ḅadadua. Maḷ baurude nocoare wuada eatḷ jira ḅadadua. ⁴ Idjaba mesada eda enenapeda jūma maḷ mesade ḅaida ḅara arḷ ḅadadua. Ībīrā ḅabada sida eda enenapeda Ībīrā jawateza ḅacuadadua.† ⁵ Quera babada oro odada mḷ wua dede eda ḅadadua mḷ baurude quīrāpe. Māwā ḅadapeda dji eda wābadara wuaba eatḷ jūātrḷ ḅadadua. ⁶ Mḷ wua dede eda wābada quīrāpe animarā babue

* **40:2** Nota Exodo 12:2de ḅada acḷdua. † **40:4** Ībīrā arḷ ḅacuadadua. Acḷamaarā maḷ beḷeaba jara ḅa: “Ībīrā coacuadadua.”

³³ Moiseba Ācōrē wua dera, animarā babue diabada sida wuaba auḁu jūrā ḅabisia. Maḁne eḁa wābadara wuaba eat_Λ jūātr_Λ ḅabisia. Māwā Moiseba Ācōrē wua dera pārāsia.

Ācōrē wua de ḁrḁ jḁrārā beḁa

³⁴⁻³⁵ Jūma pārānacarea jḁrārā ḁt_Λba eḁaa jira ḅ_Λba Ācōrē wua dera ānā edasia. Maḁne Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroda maḁ dede eḁa wāsia. Maḁba Moiserā eḁa poya wāē basia.

³⁶ Maḁ ewariḁeba ḁtaa maḁ jḁrārā Ācōrē wua de ḁrḁ ḅ_Λda nocōḁaa wāb_{Λr}_Λde israelerā sida nocōḁaa wābadjidaa. ³⁷ Barib_{Λr}_Λ jḁrārāra Ācōrē wua de ḁrḁ ḅesira israelerā sida aria panebadjidaa aba jḁrārā wayacusa nocōḁaa wāb_{Λr}_Λḁaa. ³⁸ Jūma israelerāba ac_Λ pan_Λ daide āsa Ācōrē jḁrārāra idji wua de ḁrḁ ḅabadjia. Diamasi t_Λba quīrāca uruga jira ḅabadjia. Māwā basia ādjirā wāb_Λdaza.

LEVITICO

Israelerāra Egipto druadeba ēdrāsīdaa 1445 poa Jesu todi naēna. Maḷbe jedeco uméne Sinai ējūāne jūēne wāsīdaa. Sinai eyade Ācōrēba naḷ Levitico cartada Moisea ḅabisia (27:34). Naḷ cartade Ācōrēba Moisea jarasia sāvā sacerdoterāba oēida panāda. Naḷ cartara Levitico abadaa israelerā sacerdoterāra Levideba yōpedada bērā.

Dadji ēberā bedede naḷ Levitico cartadebemada ḅá eropanḷa israelerāba cadjirua opepada carea Ācōrēa diadida panananebemada. Ādjia diapedadada sacerdoterāba Ācōrēa babue diabadjidāa (1:1neba aba 6:7ḅaa). Maḷare ḅá eropanḷa Ācōrēba cadjirua quīrādoabari ewaride sāvā sacerdoterāba oēida pananada (capítulo 16). Maḷare ḅá eropanḷa sāvā israelerāba ādji ewari droma beara oēida pananada (capítulo 23). Jīrūare ḅá eropanḷa sacerdoterāba ībirā Ācōrē wua de coadida panananebemada idjaba ēberāba Ācōrē biē jaradadebemada (capítulo 24).

Sāvā animarā Ācōrēa babue diaida ḅadebema

¹ Ācōrēba idji wua dedeba Moisea jarasia:

² -Israelerāa nāvā jaradua: “Abaḷba idji animarānebemada Ācōrēa diaibḷḷa, pacada, ovejada, wa chiwatuda diaida ḅaa.

³ Pacada babue diaibḷḷa, dji umaquīrādrḷ diaida ḅaa. Maḷ pacara jūma bia ḅaida ḅaa. Maḷra Ācōrē wua dede eda wābadamaa edeida ḅaa idjia diabḷḷḷa Ācōrēba bia unumārēā. ⁴ Dji diabḷḷḷa idji jawara paca boro ḷrḷ ḅaida ḅaa. Māvā Ācōrēba maḷ pacara dji ēberā cacuabari edaya idjia cadjirua oēa quīrādoai carea. ⁵ Maḷbe Ācōrē quīrāpita pacara o ḷrrāgo beaida ḅaa. Maḷne Aaroḷ warrarā sacerdoterāba dji oara piadapeda animarā babue diabada orroza jīāpoēida panḷa Ācōrē wua de quīrāpe. ⁶ Dji diadaba pacara epapeda, drapetapeda tḷcuaida ḅaa. ⁷ Māvā o ḅḷde sacerdote Aaroḷ warrarāba animarā babue diabada ḷrḷ tabḷara uruga nūmanida panḷa. ⁸⁻⁹ Dji diadaba paca jāsira, dji jīrū sīda baidoba sagḷaida ḅaa. Sagḷadacarea Aaroḷ warrarā sacerdoterāba maḷgḷara, dji animarā tḷcuadara, dji borora, dji draga sīda animarā babue diabadade tabḷa uruga nūma ḷrḷ ḅadapeda jūma babue diadida panḷa. Maḷ paca babue diabḷḷḷa Ācōrēba bia unuya.*

¹⁰ Abaḷba idji animarānebema ovejada wa chiwatuda Ācōrēa babue diaibḷḷa, dji umaquīrādrḷ diaida ḅaa. Maḷ animarāra jūma bia ḅaida ḅaa. ¹¹ Maḷra Ācōrē quīrāpita animarā babue diabada jawa araare o ḷrrāgo beaida ḅaa. Maḷne Aaroḷ warrarā sacerdoterāba dji oara piadapeda animarā babue diabada orroza jīāpoēida panḷa. ¹²⁻¹³ Dji diadaba animarāra drapetapeda tḷcuaida ḅaa. Tḷcuapeda dji jāsira, dji jīrū sīda baidoba sagḷaida ḅaa. Maḷgḷara, dji animarā tḷcuadara, dji borora, dji draga sīda sacerdoteba animarā babue diabadade tabḷa uruga nūma ḷrḷ ḅapeda jūma babue diaida ḅaa. Maḷ animarā babue diabḷḷḷa Ācōrēba bia unuya.

¹⁴ Abaḷba ībanada Ācōrēa babue diaibḷḷa, puchirāda wa putujuda diaida ḅaa. ¹⁵ Sacerdoteba maḷ ībanara animarā babue diabadamaa edepeda otapuya beaida ḅaa. Beapeda dji borora animarā babue diabadade babueida

* **1:8-9** Maḷ paca babue diabḷḷḷa Ācōrēba bia unuya. Hebreo bedede ḅá ḅaa: “Maḷ babue diabadara Ācōrēba bia ḷya.”

ɓaa. Dji oara animarā babue diabada orrode zowuabida ɓaa. ¹⁶ Maɓbe carabapeda, jēsapeda dji jāsida, dji cara sida animarā babue diabada orrocawa ɓaida ɓaa dji taɓa pora ɓamaa.† Dji taɓa porara animarā babue diabada amādaɗu odjabariare ɓaa. ¹⁷ Maɓbe dji ide jidapeda ibanara drawe ewara cobɓaida ɓaa. Māwā cobɓaɓeɗa babue diabadade babue diaida ɓaa. Maɓ ibana babue diabara Ācōrēba bia unuya.”-

2

Néudebema sãwã Ācōrēba diadida pana

¹ Aɓaɓa idji néudebema harina odada Ācōrēba diaibara, dji biara ɓa harinada diaida ɓaa. Maɓ harina ɓa nedragada weapeda incienso querada ɓa cobɓaida ɓaa. ² Maɓa idjia Aaroɓ warrarā sacerdoteramaa edeida ɓaa. Maɓ harinanebemada sacerdoteba jawa baratama aba edaida ɓaa nedraga bara idjaba jūma dji incienso quera bara. Maɓa animarā babue diabada ɓa babue diaida ɓaa. Maɓ maɓi babue diabara acɓi ɓaa jūma maɓ harinara Ācōrēba dia ɓada. Maɓ babue diabara Ācōrēba bia unuya. ³ Maɓ harinanebemada maɓi Ācōrēba babue diaɗa bēra jūma dji beɗa sida Ācōrē itea besia. Maɓ bēra ababe Aaroɓa idji warrarā biɗa arima coɗida pana.

⁴ Aɓaɓa paɓ āɓudada Ācōrēba diaibara, dji biara ɓa harina odada diaida ɓaa. Maɓ paɓa ēsābari neɓ baɗa ɓaa. Nedraga bara oida ɓaa wa nedragaba ɓa paɓa ɓaa. ⁵ Jiorro peweɗeɗe odade paɓ āɓudada diaɗe edeibara, dji biara ɓa harina nedraga bara odada diaida ɓaa. Maɓa ēsābari neɓ baɗa ɓaa. ⁶ Maɓ paɓa jūma cōrācuapeda nedragada ɓa weaɗa ɓaa, Ācōrēba diai bēra. ⁷ Paɓ cuguruɗe āɓudada diaɗe edeibara, dji biara ɓa harina nedraga bara odada diaida ɓaa.

⁸ Maɓ paɓ āɓudadebemada dji Ācōrēba diabara sacerdotema edeɗeɗe sacerdoteba animarā babue diabadamaa edeida ɓaa. ⁹ Maɓbe maɓi edapeda maɓa animarā babue diabadade Ācōrēba babue diaida ɓaa. Maɓ maɓi babue diabara acɓi ɓaa jūma maɓ paɓa Ācōrēba dia ɓada. Maɓ paɓ babue diabara Ācōrēba bia unuya. ¹⁰ Maɓ paɓnebemada maɓi Ācōrēba babue diaɗa bēra jūma dji beɗa sida Ācōrē itea besia. Maɓ bēra ababe Aaroɓa idji warrarā biɗa arima coɗida pana.

¹¹ Bāra néudebemada Ācōrēba diabadade paɓ ēsābari bara ɓada diacara pana, paɓ ēsābari, urrajō sida Ācōrēba babue diacara pana bēra. ¹² Bārāba naāra ewabadadebemada Ācōrēba diabadade paɓ ēsābari bara, urrajō bara diadida pana. Bariɓa animarā babue diabadade babue diacara pana, Ācōrēba bia unuɗe bēra.

¹³ Jūma bārā néudebemada Ācōrēba diabadade tā bara diadida pana. Tā neɓ ɓara diacara pana. Tāba cawabi ɓaa Ācōrēba bārā ume beɗeɗe ɓada jōɗeɗa. Maɓ bēra jūma Ācōrēba diabadara tā bara baɗa ɓaa.

¹⁴ Bārāba naāra ewabadadebemada Ācōrēba diabadade jututiadapeda tēunada Ācōrēba diadida pana. ¹⁵ Maɓ ɓa nedragada weadapeda incienso querada ɓa cobɓaɗa pana, Ācōrēba diaɗi bēra. ¹⁶ Sacerdoteba maɓnebemada Ācōrēba babue diaida ɓaa dji nedraga bara idjaba jūma dji incienso quera bara. Maɓ maɓi babue diabara acɓi ɓaa jūma maɓ jututiadara Ācōrēba dia ɓada.

† 1:16 Hebreo bedeade maɓ versicolora ebuda ɓaɗa.

3

Ācōrē ume necai bai carea sāwā animarā diaida ba

¹ Aḅaḅa Ācōrē ume necai bai carea pacada diaibara, dji umaquīrāda wa dji wērāda diaida ba. Maḅ pacara jūma bia baída ba. ² Dji dia baḅa idji jawara paca boro ḅḅaḅa o ḅḅaḅa beida ba Ācōrē wua dede eda wābada caita. Maḅbe Aaroḅ warrarā sacerdoterāba dji oara animarā babue diabada ḅḅaḅa idjaba orroza biḅa jīḅoḅida panḅa. ³⁻⁴ Dji dia baḅa dji tarida, biḅedabema dragada, cotruada umena dji draga bara, nequima sida Aaroḅ warrarā diaida ba Ācōrēa babue diadamārēā. ⁵ Ādjirāba jūma maḅḅara animarā babue diabadade Ācōrēa babue diadida panḅa animarā bá nūmacāda ḅḅa. * Maḅ babue diabarara Ācōrēba bia unuya.

⁶ Aḅaḅa Ācōrē ume necai bai carea ovejada wa chiwatuda diaibara, dji umaquīrāda wa dji wērāda diaida ba. Maḅra jūma bia baída ba. ⁷ Ovejada diaibara, Ācōrē quīrāpita edeida ba. ⁸ Idji jawara oveja boro ḅḅaḅa o ḅḅaḅa beida ba Ācōrē wua de quīrāpe. Maḅbe Aaroḅ warrarāba dji oara animarā babue diabada ḅḅaḅa idjaba orroza biḅa jīḅoḅida panḅa. ⁹⁻¹⁰ Dji dia baḅa dji dragada, dji dru carraya tadada, dji tarida, cotrua umena dji draga bara, nequima sida sacerdoterā diaida ba Ācōrēa babue diadamārēā. ¹¹ Sacerdoteba jūma maḅḅara animarā babue diabadade Ācōrēa babue diaida ba. Maḅ babue diabarara Ācōrēa djico diabar quīrāca ba.

¹² Ācōrē ume necai bai carea dia baḅa chiwatuda diaibara, Ācōrē quīrāpita edeida ba. ¹³ Mama idji jawara chiwatu boro ḅḅaḅa o ḅḅaḅa beida ba Ācōrē wua de quīrāpe. Maḅbe Aaroḅ warrarāba dji oara animarā babue diabada ḅḅaḅa idjaba orroza biḅa jīḅoḅida panḅa. ¹⁴⁻¹⁵ Dji dia baḅa dji tarida, cotruada umena dji draga bara, nequima sida sacerdoterā diaida ba Ācōrēa babue diadamārēā. ¹⁶ Maḅbe sacerdoterāba jūma maḅḅara animarā babue diabadade Ācōrēa babue diaida ba. Maḅ babue diabarara Ācōrēa djico diabar quīrāca ba. Ācōrēba maḅra bia unuya. Jūma dji dragada Ācōrēa babue diaida ba. ¹⁷ Idiba ḅḅa naḅ beḅeada iḅa odida panḅa: bārā wābadaza bārāba, bārā warrarāneba yōḅadarā biḅa animarā dragada, oa sida cocara panḅa.

4

Cadjirua oḅa carea cārēda Ācōrēa diaida ba

¹ Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:
² -Israelerā nāwā jaradua: “Aḅaḅa cadjirua oi crīchaḅ ḅḅde Ācōrē leyda āi oibara, maḅ cadjirua oḅa carea nāwā oida ba:
³ Sacerdote dji dromaara baḅa māwā cadjiruada oibara, puru sida Ācōrē quīrāpita beḅeade baya. Maḅ cadjirua oḅa carea paca umaquīrā zaqueda Ācōrēa babue diaida ba. Maḅ pacara jūma bia baída ba. ⁴ Maḅra Ācōrē wua dede eda wābada quīrāpe edepeda idji jawara paca boro ḅḅaḅa o ḅḅaḅa beida ba Ācōrē quīrāpita. ⁵ Maḅbe dji oada maārī edepeda Ācōrē wua dede eda edeida ba. ⁶ Mama eda idji jawara jīwīnira maḅ oade ḅeguea edepeda barima siete Ācōrē quīrāpita jīḅoḅida ba wua eatḅa jira ba quīrāpe. ⁷ Maḅbe quera bá diabadade cachu quīrāca beara maḅ oaba soaida ba Ācōrē

* 3:5 Ācōrē ume necai bai careabema animarā diai naḅna dji dia baḅa naārā Ācōrēa dewara animarāda jūma babue diaida ba. Capítulo 1ne maḅneḅemada ba ba.

quĩrãpita. Ācõrẽ wua dedeġa dajadaa zepeda dji eda wãbada quĩrãpe paca oa ðedara animarã babue diabada cobã caita jũma weaida ðaa. ⁸⁻⁹ Małbe cadjirua oda carea paca beada bitedabema dragada jũma edaida ðaa: dji tãrida, cotruada umena dji draga bara, nequima sida. ¹⁰ (Ācõrẽ ume necai bai carea animarã draga edabari quĩrãca oida ðaa.) Edapeda jũma małgara animarã babue diabadae Ācõrẽa babue diaida ðaa. ¹¹⁻¹² Pacadebema ðedara israelerã duanamałba jũma ãyã edeida ðaa: dji eda, dji djarada, dji boroda, dji jĩrũda, jũma bitedabemada, dji ã sida. Jũma małgara edeida ðaa animarã babueġa pora cuabadamaa. Mał pora łrã tãba cajẽrãpeda pacara jũma babueida ðaa.

¹³ Cadjirua oi crĩchaẽ ðade Israel puruba Ācõrẽ leyda ãi oibãrã, cadjirua ođara adua ðamĩna Ācõrẽ quĩrãpita bedeade ġaya. ¹⁴ Baribãrã puruba cawasira, mał cadjirua carea paca umaquĩrã zaqueda Ācõrẽ wua demaa edeida ðaa babue diabi carea. ¹⁵ Małbe Ācõrẽ quĩrãpita israelerã bororãba ãdji ġawara paca boro łrã ðãdapeda o łrrãgo beadida panãa. ¹⁶ Małbe sacerdote dji dromaara ðaba dji oada małrĩ Ācõrẽ wua dede eda edeida ðaa. ¹⁷ Mama eda idji ġawa jĩwĩnĩra mał oade ðeguea edapeda ðarima siete Ācõrẽ quĩrãpita jĩãpoida ðaa wua eatã jira ða quĩrãpe. ¹⁸ Małbe Ācõrẽ quĩrãpita quera bá diabadae cachu quĩrãca ðeara mał oaba soaida ðaa. Ācõrẽ wua dedeġa dajadaa zepeda dji eda wãbada quĩrãpe paca oa ðedara animarã babue diabada cobã caita jũma weaida ðaa. ¹⁹ Małbe paca bitedabema dragada jũma edapeda animarã babue diabadae Ācõrẽa babue diaida ðaa. ²⁰ Idjia oida ðaa ara idji cadjirua carea oda quĩrãca. Sacerdoteba mãwã oida ðaa bãrãba cadjirua opedada carea. Mãwãbãrã Ācõrẽba mał cadjiru-ara quĩrãdoaya. ²¹ Małbe pacadebema ðedara israelerã duanamałba ãyã edepeda jũma babueida ðaa ara idji cadjirua carea beada paca ãyã edepeda jũma babueġa quĩrãca. Mãwã oida ðaa mał pacara beada bãrã Israel puruba cadjirua oda carea.

²² Cadjirua oi crĩchaẽ ðade bãrã bororãnebemaba Ācõrẽ leyda ãi oibãrã, cadjirua ođara adua ðamĩna Ācõrẽ quĩrãpita bedeade ġaya. ²³ Baribãrã cadjirua ođada cawasira, chiwatu dji umaquĩrãda edeida ðaa Ācõrẽ quĩrãpita babue diabi carea. Mał chiwatura jũma bia ðaida ðaa. ²⁴ Animarã babue diadi careabema beabadama idji ġawara chiwatu boro łrã ðãpeda Ācõrẽ quĩrãpita o łrrãgo beaida ðaa idjia cadjirua oda carea. ²⁵ Małbe sacerdoteba mał cadjirua carea beada chiwatu oade idji ġawa jĩwĩnĩra ðeguea edapeda animarã babue diabadae cachu quĩrãca ðeara soaida ðaa. Chiwatu oa ðedara animarã babue diabada cobã caita jũma weaida ðaa. ²⁶ Małbe jũma dji draga bitedabemada Ācõrẽa babue diaida ðaa Ācõrẽ ume necai bai careabema animarã dragada babue diabari quĩrãca.* Małgara sacerdoteba oida ðaa bãrã boroba cadjirua oda carea. Mãwãbãrã Ācõrẽba mał cadjiruara quĩrãdoaya.

²⁷ Cadjirua oi crĩchaẽ ðade bãrãnebemaba Ācõrẽ leyda ãi oibãrã, cadjirua ođara adua ðamĩna Ācõrẽ quĩrãpita bedeade ġaya. ²⁸ Baribãrã cadjirua ođada cawasira, chiwatu wẽrãda edeida ðaa Ācõrẽ quĩrãpita babue diabi carea. Mał chiwatura jũma bia ðaida ðaa. ²⁹ Animarã babue diadi careabema beabadama idji ġawara chiwatu boro łrã ðãpeda o łrrãgo beaida ðaa idjia

* 4:26 Levitico capítulo 3.

cadjirua oda carea. ³⁰ Maḷbe sacerdoteba chiwatu oade idji jḷwa jḷwīnīra beguea edapeda animarā babue diabadade cachu quīrāca beara soaida ḷḷa. Chiwatu oa beḷara animarā babue diabada coḷa caita jūma weaida ḷḷa.

³¹ Maḷbe dji dragada jūma edaida ḷḷa Ācōrē ume necai bai careabema animarā draga edabari quīrāca. Edapeda dji dragara animarā babue diabadade jūma babue diaida ḷḷa Ācōrēba bia unumārēā. Maḷgḷra sacerdoteba oida ḷḷa abaḷba cadjirua oda carea. Māwābḷḷa Ācōrēba maḷ cadjiruara quīrādoaya.

³² Aḷaḷba chiwatu cāyābara ovejada idjia cadjirua oda carea babue diabi quīrā ḷḷaḷḷa, oveja wērāda edeida ḷḷa. Maḷ ovejara jūma bia baída ḷḷa.

³³ Animarā babue diadi careabema beabadama idji jḷwara oveja boro ḷḷa ḷḷapeda o ḷḷrāgo beaida ḷḷa idjia cadjirua oda carea. ³⁴ Maḷbe sacerdoteba maḷ cadjirua carea oveja beada oade idji jḷwa jḷwīnīra beguea edapeda animarā babue diabadade cachu quīrāca beara soaida ḷḷa. Oveja oa beḷara animarā babue diabada coḷa caita jūma weaida ḷḷa. ³⁵ Maḷbe dji dragada jūma edaida ḷḷa Ācōrē ume necai bai careabema animarā draga edabari quīrāca. Edapeda dji dragara Ācōrēba jūma babue diaida ḷḷa animarā babue diabadade bá nūmacāda animarā ḷḷa. Maḷgḷra idjia oida ḷḷa abaḷba cadjirua oda carea. Māwābḷḷa Ācōrēba maḷ cadjiruara quīrādoaya.

5

¹ Bārā bororāba ēberā cawa obḷadade abaḷda trānibḷḷa, maḷgḷ ēberāba ununada wa ūrīnada jaraēbḷḷa cadjiruada o ḷḷa. Maḷ carea bedeade baya.

² Bārāba cocara panḷ animarā mēābemada, daupēbadada, wa jāne wābada beudada abaḷba waraibḷḷa, waradada adua ḷḷmīna maḷ ēberāra Ācōrē quīrāpita biē beḷa bēra bedeade ḷḷa.* ³ Aḷaḷba Ācōrē quīrāpita biē ḷḷa ēberāda waraibḷḷa wa maḷ ēberānebemada waraibḷḷa, māwā waradara adua ḷḷmīna cawabḷḷade bedeade baya.† ⁴ Aḷaḷba quīrācuita crīchaēne bariduade oida wārāneba jaraibḷḷa, māwā jaradara quīrādoaimīna cawabḷḷade Ācōrē quīrāpita bedeade baya.

⁵ Māwā bea cadjirua odaba idjia odara jūmarāba ebuda jaraida ḷḷa. ⁶ Idjia cadjirua oda carea idji animarānebema oveja wērāda wa chiwatu wērāda edeida ḷḷa Ācōrēba babue diabi carea. Maḷbe sacerdoteba maḷgḷ animarā dragara Ācōrēba babue diaida ḷḷa maḷ ēberāba cadjirua oda carea.

⁷ Ne neē quiruba ovejada diai carea neē ḷḷaḷḷa, puchirāda umé wa putujuda umé edeida ḷḷa. Aḷa Ācōrē quīrāpita beabida ḷḷa idjia cadjirua oda carea idjaba aba Ācōrēba jūma babue diabida ḷḷa. ⁸ Maḷ umébema ḷḷanara sacerdotema edepeda sacerdoteba aba otapuya beaida ḷḷa dji ededaba cadjirua oda carea. Otapuya beabḷḷade abeḷa dji borora tacara ḷḷa. ⁹ Maḷ cadjirua carea ḷḷana beada oara animarā babue diabada orro abaare maārī jīāpoida ḷḷa. Oa beḷara animarā babue diabada coḷa caita jūma weaida ḷḷa. Māwā oida ḷḷa dji ededaba cadjirua oda carea. ¹⁰ Maḷbe sacerdoteba de-warabema ḷḷanara jūma Ācōrēba babue diaida ḷḷa Ācōrēba obi jarada quīrāca.‡ Jūma maḷgḷra idjia oida ḷḷa dji ededaba cadjirua oda carea. Māwābḷḷa Ācōrēba maḷ cadjiruara quīrādoaya.

¹¹ Baribḷḷa ne neē quiruba puchirāda umé wa putujuda umé diai carea neē ḷḷaḷḷa, dji biara ḷḷa harinada epedeco jūguru umé diaida ḷḷa idjia

* 5:2 Levitico capítulo 11. † 5:3 Levitico capítulo 12-15. ‡ 5:10 Levitico 1:14-17.

cadjirua oda carea. § Mañ harinane nedragada, incienso quera sida ɓɓacara ɓɓa cadjirua carea dia ɓɓa bërã. 12 Mañ harinara sacerdotemaa edepeda sacerdoteba jɓwa baratɓma aba edapeda Ācōrēa babue diaida ɓɓa animarã babue diabadage bá nūmacāda ɓɓa. Mañ mañri babue diabɓɓadeba acɓbi ɓɓa harinara jūma Ācōrēa dia ɓɓada. Mañ harina diaɓara cadjirua carea diasia. 13 Sacerdoteba māwã oida ɓɓa dji ededaba cadjirua oda carea. Māwãɓɓa Ācōrēba mañ cadjiruara quĩrãdoaya. Harina beɓara sacerdote itea baya bārã néudebema Ācōrēa babue diabɓɓade dji beɓara idji itea bebari quĩrãca.”-

Bedeade ɓɓa diaida ɓɓa

14 Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

15 -Cadjirua oi crĩchaē ɓɓade abaɓa Ācōrēa diaida ɓɓadebemada jūma diaēɓɓa, mañ cadjirua oda carea idji animarãnebema oveja dji umaquĩrãda Ācōrēa diaida ɓɓa. Mañ ovejara jūma bia ɓaida ɓɓa. Dji nēɓɓara daucha ɓaida ɓɓa idjia diaida ɓɓa quĩrãca. Mañbari paratara diabɓɓara Ācōrē dede zabada quĩrãca diaida ɓɓacasia. 16 Idjia Ācōrēa diaē ɓɓada diapeda sacerdoteba mañ auɗu diaida ɓɓa.* Mañbe idjia ovejara beapeda idji cadjirua carea sacerdoteba Ācōrēa babue diaya. Māwãɓɓa Ācōrēba mañ cadjiruara quĩrãdoaya.

17 Aɓaɓa Ācōrē leyda ãi oibɓɓa, ãi odada adua ɓamĩna Ācōrē quĩrãpita mañ cadjirua carea bedeade ɓɓa. 18 Cawabɓɓade idji animarãnebema oveja dji umaquĩrãda sacerdotemaa edeida ɓɓa Ācōrēa babue diamãrēã mañ cadjirua oda carea. Mañ ovejara jūma bia ɓaida ɓɓa. Dji nēɓɓara daucha ɓaida ɓɓa idjia diaida ɓɓa quĩrãca. Ovejara beapeda idji cadjirua carea sacerdoteba Ācōrēa babue diaya. Māwã idjia adua ɓɓade cadjirua odara Ācōrēba quĩrãdoaya. 19 Mañ ēberãba Ācōrē leyda ãi oda bërã bedeade ɓɓa. Mañ bërã ovejara babue diaida ɓɓa.

6

1 Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

2 -Aɓaɓa idjia wagamãrēã ne beɓada sewadeba adua ɓɓada aibɓɓa, wa idjia draɓada draē ɓɓada aibɓɓa, wa cūrūga ɓɓadeba djārãnedã jārĩɓɓa, Ācōrē quĩrãpita cadjiruada o ɓɓa. 3 Mañ awara abaɓa ne aduadada unupeda sewadeba unuē ɓɓada aibɓɓa, wa baridua mañ quĩrãca beada opeda mērãibɓɓa, Ācōrē quĩrãpita cadjiruada o ɓɓa. 4-5 Bariduaba mañ cadjirua quĩrãca beada oibɓɓa, Ācōrē quĩrãpita bedeade baya. Mañ bërã idjia dra erobɓara, wa cūrūga ɓɓadeba jārĩ erobɓara, wa idjima beɓa sewadeba jēda diaē ɓɓara, wa djārã ne aduadã mērã erobɓara, wa baridua djārãne mērã erobɓa sida djibarĩa jēda diaida ɓɓa. Jēda diapeda mañ auɗu diaida ɓɓa.* Māwã diaida ɓɓa idjia cadjirua oda carea oveja beabɓɓa ewaride. 6 Mañne idji animarãnebema oveja dji umaquĩrãda sacerdotemaa edeida ɓɓa babue diamãrēã idjia cadjirua oda carea. Mañ ovejara jūma bia ɓaida ɓɓa. Dji nēɓɓara daucha ɓaida ɓɓa idjia diaida ɓɓa quĩrãca. 7 Idjia ovejara beapeda idji cadjirua carea sacerdoteba Ācōrē quĩrãpita babue diaya. Māwãɓɓa Ācōrēba mañ cadjiruara quĩrãdoaya.

§ 5:11 Epedeco jūguru umé. Hebreo bedeade ɓɓa ɓɓa “décima parte de un efa.” * 5:16 Mañ auɗu.

Hebreo bedeade ɓɓa ɓɓa “la quinta parte.” * 6:4-5 Mañ auɗu. Hebreo bedeade ɓɓa ɓɓa “la quinta parte.”

10

Nadába, Abiu bida cadjirua opedada

¹ Aaroḷ warrarā Nadába, Abiu bida ādji quera babada epedecoda edadapeda tḷḷadauda quera sida maḷ epedecode ḷḷsidaa. Maḷda Ācōrēba jarada awara idji quīrāpita básidaa.* ² Maḷ carea Ācōrēba tḷḷḷ uruada idji ḷḷmaḷba eradraḷbisía. Maḷ uruaba ādjira bá beasia. Māwā idji quīrāpita beusidaa.

³ Maḷbe Moiseba Aaroḷa jarasia:

-Naḷra jāwāsía Ācōrēba jarada quīrāca opedadaē bērā. Ācōrēba nāwā jarasia:

Mḷ caita zebḷdaba mḷra waya pananida panḷa. Mḷdrḷ jūmarā quīrāpita bia jaraḷida panḷa.

Maḷda ūrīpeda Aaroḷra chupea ḷesia. ⁴ Maḷbe Moiseba Aaroḷ djabadrōā Uziel warrarā Misaelda, Elzapaḷ sida trḷpeda jarasia:

-Zedadua. Bārā ēberārā beupedadara Ācōrē wua de caitabemada puru jīga ededadua.-

⁵ Ara maḷda zedapeda Moiseba jarada quīrāca dji beupedadara ādji djio jḷ panḷ bara puru jīga edesidaa.

16

Ācōrēba cadjirua quīrādoabari ewari

¹ Ācōrēba jarada awara idji quīrāpita quera babada carea Aaroḷ warrarāra umé beusidaa. Beupedadacarea Ācōrēra Moise ume bedeasia. ² Nāwā jarasia:

-ḷḷ djaba Aaroḷa jaradua mḷ dede wua eatḷ jira ḷḷ jēdaare mḷ itea biara ḷḷ dejāne baridua ewaride eda wārāmārēā. Baridua ewaride eda wāsira beuya, mḷra baurude ḷrḷ jārārāne ḷḷ bērā. Ababe mḷa ḷḷda ewaride eda wāida ḷḷa.

³ Maḷ ewaride Aaroḷba nāwā oida ḷḷa: idjia cadjirua oda carea paca dji umaquīrā zaqueda eneida ḷḷa babue diai carea. Idjaba oveja dji umaquīrāda eneida ḷḷa jūma babue diai carea. ⁴ Maḷbe cuipeḷa idjia edre jḷbari lino wua oḷada jḷida ḷḷa. Maḷ ḷrḷ idjia jḷbari lino wua oḷa torroa ḷḷda jḷpeda cḷrrḷ trājḷbari lino oḷaba trājḷ cobḷida ḷḷa. Idji borode jḷbari lino oḷa sida jḷida ḷḷa. Maḷgḷra idjia jḷida ḷḷa mḷ quīrāpita ne obḷḷḷde.

⁵ Maḷ awara israelerāba cadjirua opedada carea idjia chiwatu dji umaquīrāda umé diadida panḷa dji draga babue diamārēā. Idjaba oveja dji umaquīrāda diadida panḷa jūma babue diamārēā. ⁶ Aaroḷba cadjirua oda carea, idji ēberārāba cadjirua opedada carea bida paca umaquīrā zaquera eneya babue diai carea. ⁷ Chiwatura umena mḷ quīrāpita eneida ḷḷa mḷ wua dede eda wābada caita. ⁸ Maḷbe bārāba cawadi carea jemenebada quīrāca Aaroḷba oya cawai carea sāḷgḷ chiwatuda mḷ itea baidā idjaba sāḷgḷda ējūā pōāsa ewaraga ḷḷde ērābueida.* ⁹ Chiwatu mḷ itea beḷara Aaroḷba babue diai carea ḷḷya israelerāba cadjirua opedada carea. ¹⁰ Chiwatu ērābuei carea beḷara Aaroḷba mḷ quīrāpita zocai erobaya israelerāba cadjirua opedadara āyā edemārēā ējūā pōāsa ewaraga ḷḷdaa.

* **10:1** Exodo 30:7-9de jara ḷḷa sāwā Ācōrē quīrāpita querada báida ḷḷda. * **16:8** Sāḷgḷda ējūā pōāsa ewaraga ḷḷde ērābueida. Hebreo bedeade jara ḷḷa "sāḷgḷda Azazel carea diabueida." Azazel trḷba jara ḷḷra ebuda ḷḷēa. Naḷgḷrḷ crīchada dia ḷḷa: chiwatu ējūā pōāsa ewaraga ḷḷde ērābueida, ējūā chiwatu ērābuebadada, wa jai pōāsa ewaraga ḷḷ ējūāne babarida.

11 Aarołba paca zaquera o arrāgo beaida ɓla idjia cadjirua oda carea idjaba idji ɛberārāba cadjirua opeɗada carea biɗa. 12 Małbe quera babada epeɗecoda edapeɗa tɓɓɗau mɓ quĩrāpita ɓa animarā babue diabadabemaba biraidā ɓla. Idjaba incienso quera dji ɓrabaɗada jɓwa baratama umé edaida ɓla. Małra jūma eideida ɓla mɓ dede wua eatɓ jira ɓa jēdaare. 13 Mama mɓ quĩrāpita querada tɓɓɗau ɓrɓ cuaida ɓla cowa nūmemārēā. Mał cowaaba mɓ baurude ɓrɓ cobɓara ānā edaya. Māwāɓɓa Aarołra beuɛa. 14 Małbe paca oada edapeɗa idji jɓwa jiwĩnɓa maārĩ jīāpoida ɓla baurude ɓrɓ iquida. Idjaba baurude quĩrāpe egode ɓarima siete jīāpoida ɓla.

15 Małbe dajadaa wāpeɗa chiwatu mɓ itea beɗara o arrāgo beaida ɓla israelerāba cadjirua opeɗada carea. Chiwatu oara mɓ wua dede eatɓ jira ɓa jēdaare edepeɗa baurude ɓrɓ, baurude quĩrāpe egode biɗa jīāpoida ɓla idjia naārā paca oa jīāpoda quĩrāca. 16 Mɓ wua dera bārā dji cadjirua obadarā tāēna ɓa bērā Aarołba māwā oaba jīāpoida ɓla. Māwā mɓ itea biara ɓa dejāda mɓ quĩrāpita bia ɓɓa israelerāba cadjirua o pananebemada, mɓ quĩrāpita biē pananebemada, idjaba mɓ beɗeā jīā odaē pananebema siɗa. Mɓ itea ɓa dejāra ara mał quĩrāca oida ɓla mɓ quĩrāpita bia ɓemārēā.

17 Aarołba cadjirua carea mɓ itea biara ɓa dejāne oa jīāpode wāɓɓaɗe aba ēɗɓɓaɗa ni abaɗa mɓ wua dede ɓacara ɓla. Mama eɗa ɓaɗe Aarołba oara jīāpoya idjia cadjirua oda carea, idji ɛberārāba cadjirua opeɗada carea, idjaba israelerāba cadjirua opeɗada carea biɗa. 18 Mɓ wua dedeɗa dajadaa zepeda mɓ quĩrāpita ɓa animarā babue diabadamaa wāida ɓla bia ɓaɓi carea. Idjia paca oara, chiwatu oa siɗa maārĩ edapeɗa animarā babue diabadade cachu quĩrāca ɓeara soaida ɓla. 19 Małbe animarā babue diabada ɓrɓ idji jɓwa jiwĩnɓa oada ɓarima siete jīāpoida ɓla animarā babue diabadara mɓ quĩrāpita bia ɓaɓi carea. Māwā oida ɓla animarā babue diabadara israelerā mɓ quĩrāpita biē pananeba biē ɓebari bērā.

20 Mɓ itea biara ɓa dejā, mɓ itea ɓa dejā, animarā babue diabada siɗa mɓ quĩrāpita bia ɓaɗacarea Aarołba chiwatu waɗi zocai eroɓara caita eneida ɓla. 21 Idji jɓwara chiwatu boro ɓrɓ ɓaɗe jūma israelerāba cadjirua opeɗadara, mɓ beɗeā jīā odaē panana siɗa Aarołba ebuda jaraida ɓla mał cadjirua chiwatu ɓrɓ ɓaɓi carea. Małbe abaɗa ɓɓa chiwatura ējūā pōāsa ewaraga ɓaɗa edemārēā. 22 Mał chiwatuba jūma bārā cadjiruara āyā edeya ɛberārā neēmaa. Mama ējūā pōāsa ewaraga ɓaɗe dji edeɗaba chiwatura ērābueida ɓla.

23 Małmisa Aarołra mɓ wua dede eɗa wāpeɗa idjia jɓ ɓa lino wua odara ērāpeɗa mama ameida ɓla. Małra idjia jɓbaria mɓ itea biara ɓa dejāne wāi carea. 24 Małbe arima cuipeɗa idjia ewariza jɓbarida jāida ɓla. Małbe dajadaa wāpeɗa idjia enena ovejada, israelerāba diapeɗada oveja siɗa beapeɗa jūma babue diaida ɓa idjia cadjirua oda carea, israelerāba cadjirua opeɗada carea biɗa. 25 Małbe cadjirua carea paca, chiwatu siɗa beaɗa dragada animarā babue diabadade jūma babueida ɓla.

26 Chiwatu ējūā pōāsa ewaraga ɓaɗe ērābueɗara jēda zebɓaɗe cuida ɓla idjaba idjia cacuaɗe jɓ ɓara tātoida ɓla. Małbeɓɓa bārā duanamaa zeida ɓla.

27 Bārā cadjirua carea beaɗa pacara, chiwatu siɗa israelerā duanamaɓa āyā eideida ɓa babuei carea. Dji era, dji djarara, dji ā siɗa jūma babueida ɓla. Aarołba mał animarā oara mɓ itea biara ɓa dejāne jīāposia. 28 ɛberā mał animarā āyā baɗe wā ɓaɗara jēda zebɓaɗe cuida ɓla idjaba idjia cacuaɗe jɓ ɓara tātoida ɓla. Małbeɓɓa bārā duanamaa zeida ɓla.

10 –Israelerāa nāwā jaradua: “Māa bārāa diai jarada ējūāne jūēpedadacarea poaza bārā néu naārā ewabada debemada Jawa jāmātama aba sacerdotemaa ededida panāa. 11 Maāra idjia mā quīrāpita ātaa waida āāa māa bārā bia unui carea. Māwā oida āāa bārā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewari nurēma. 12 Ara mā ewaride bārāba oveja poa aba āāa māa babue diabiđida panāa. Maā ovejara jūma bia baida āāa. 13 Maā awara dji biara āāa harinada epeđeco jūguruā umé nedragadaā bāratāđepada māānebema sida māa maārī babue diabiđida panāa. † Maā harina babue diabāra māa bia unuya. Idjaba uva āada boteya aba animarā babue diabada ārā māa wea diabiđida panāa. § 14 Poaza māāra māa diadi naēna mā poadebema ewabāara cocara panāa. Djiwidi pureāara, dji jututiada sida cocara panāa. Paā sida ođapeda cocara panāa. Idiba ātaa bārā panane wābādaza māā beđeara ijā ođida panāa.

Néu naārā ewapedada carea bāsrīda obada ewari

15 Bārā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewari nurēma bārā néu naārā ewabada debemada māa Jawa jāmātama aba diadapeda domia siete juachadida panāa. 16 Maā siete domia juachapedadacarea nurēma cincuenta ewari baya. Maā ewaride bārā néu naārā ewapedadadebemada māa wayacusa diae zedida panāa.* 17 Nāwā ođida panāa: bārā diguidāba paāda umé enenida panāa māa ātaa wa diabiđi carea. Maā paāra epeđeco jūguruā umé dji biara āāa harina ēsābari bara oda baida āāa. 18 Maā paā diabāde paca dji umaquīrā zaquerā aba, oveja dji umaquīrāda umé, idjaba oveja dji umaquīrā zaquerā poa aba beada siete diadida panāa. Maā animarāra jūma bia beadida panāa. Maāra diadīa sacerdoteba māa jūma babue diamārēā. Maāra animarā babue diabāde bārā néu debema harina ođara māa diabiđida panāa, uva āa sida wea diabiđida panāa. Maā babue diabāra māa bia unuya.

19 Maābe bārāba cadjirua opeđada carea chiwatu dji umaquīrāda aba beadapeda sacerdoteba babue diaida āāa. Idjaba Ācōrē umé necai bai carea oveja zaquerā poa aba beada umé beadapeda sacerdoteba dji dragada babue diaida āāa. 20 Maā umébema oveja zaque djarara, bārā néu naārā ewapedadadebema paā oda sida sacerdoteba māa ātaa wa diaida āāa. Maāne jūma māāra mā itea beya. Maā bēra sacerdoterāba jūma edadida panāa codi carea. 21 Ara mā ewaride bārāra ābaa dji jāredida panāa māa bia beadeāi carea. Maā ewaride trajadacara panāa. Idiba ātaa bārā panane wābādaza bārāba, bārā warrarāneba yōbādarā bida māā beđeara ijā ođida panāa.

22 Bārā néu ewabāde jūma ewarānada. Icawa maārī beđada. Dji baeda sida jāra perānada. Maāra beđada dji ne neē quedea itea idjaba āibemārā bārā tāēna panāa itea. Māra bārā Ācōrēa.”–

Cachiru zabada ewari

23 Idjaba Ācōrēba Moīsea jarasia:

24-25 –Israelerāa nāwā jaradua: “Poaza sietebema jeđecode dji nabema ewaride bārāba ānāūbada ewarida wagadida panāa. Bārāra trajadacara

† 23:13 Epeđeco jūguruā umé. Hebreo beđeāe bā āāa “una décima de un efa.” § 23:13 Boteya āba.

Hebreo beđeāe bā āāa “un cuarto de hin.” * 23:16 Maā ewarira Nuevo Testamento de Pentecoste abadaa.

pan^{aa}. Ma^l ewaride bārāba cachiruda zadapeda ābaa dji jaredida pan^{aa} māa bia bedeadī carea. Idjaba animarāda māa babue diabiḍida pan^{aa}.”-

Ācōrēba cadjirua quīrādoabari ewari

²⁶ Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

²⁷ -Poaza sietebema jedecode die ewari b^{ade} māa cadjirua quīrādoabari ewarida bārāba odida pan^{aa}.[†] Ma^l ewaride bārāra ne codacara pan^{aa}, ābaa dji jaredida pan^{aa} māa bia bedeadī carea, idjaba animarāda māa babue diabiḍida pan^{aa}. ²⁸ Ma^l ewarira māa cadjirua quīrādoabari ewari bērā bārāra trajadacara pan^{aa}. Ma^l ewaride sacerdoteba oya bārāba cadjirua opedadara māa quīrādoamārēā. ²⁹ Ma^l ewaride bariduaba ne codaca ewarida oēb^{aga}, idjira bārā tāēnabemada āyā jaretadida pan^{aa}. ³⁰ Idjaba bariduaba trajuda ma^l ewaride oib^{aga}, ma^l ēberāra māa beubiya. ³¹ Ma^l ewaride bārāra ni maārī bida trajadacara pan^{aa}. Idiba ātaa bārā panane wāb^{adaza} bārāba, bārā warrarāneba yōb^{adarā} bida ma^l bedeara ījā odida pan^{aa}. ³² Ma^l ewarira bārā ānāubada ewari dromaa. Ma^l ewaride bārāra ne codacara pan^{aa}. Ma^l ānāubada ewarira wagadida pan^{aa} poaza sietebema jedecode nueve ewari queudadeba aba nurēma queub^{aga}daa.-

Warrewarrebema de zaquede panabada ewari

³³ Idjaba Ācōrēba Moisea jarasia:

³⁴ -Israelerāa nāwā jaradua: “Poaza sietebema jedecode quince ewarideba ātaa siete ewari warrewarrebema de zaquede pananida pan^{aa} māa bia bedeadī carea. ³⁵ Dji nabema ewaride bārāra ābaa dji jaredida pan^{aa} māa bia bedeadī carea. Ma^l ewaride bārāra trajadacara pan^{aa}. ³⁶ Ma^l siete ewaride animarāda māa ewariza babue diabiḍida pan^{aa}. Ma^l siete ewari jōnacarea nurēma bārāra wayacusa ābaa dji jaredida pan^{aa} māa bia bedeadī carea. Idjaba ma^l ewaride bārāba māa animarāda babue diabiḍida pan^{aa}. Ma^l ewarira m^l itea waga pan^l bērā bārāra trajadacara pan^{aa}.

³⁷ Jūma māa jarada ewari droma beara bārāba odida pan^{aa}. Ma^l ewari beade bārāra ābaa dji jaredida pan^{aa} māa bia bedeadī carea idjaba māa animarāda babue diabiḍī carea. Ewariza māa jarada quīrāca bārāba animarā beada babue diabiḍida pan^{aa}, bārā néudebemada diabiḍida pan^{aa}, m^l ume necai beadi carea animarā beada babue diabiḍida pan^{aa}, idjaba uva bada wea diabiḍida pan^{aa}. ³⁸ Domiazabema ānāubada ewari awara māa jarada ewari droma beara bārāba odida pan^{aa}. Bārāba ewariza māa diadida pan^l awara, soḍeba māa dia pan^l awara, māa diadida jarapedada awara, māa jarada ewari droma beade diabi b^{ara} diadida pan^{aa}.

³⁹ Bārā néu jūma ewapedadacarea siete ewari bārāra warrewarrebema de zaquede panabada ewarida odida pan^{aa} māa bia bedeadī carea. Ma^l ewarira odida pan^{aa} poaza sietebema jedecode quince ewarideba ātaa. Dji nabema ewaride bārāba ānāubada ewarida wagadida pan^{aa}. Idjaba ma^l siete ewari jōnacarea nurēma bārāba ānāubada ewarida wagadida pan^{aa}.

⁴⁰ Dji nabema ewaride bārāba dji biara bea nejōda, uruta queduaca beada, bacuru j^{awate} quedua bara beada, do icawabema bacuru j^{awate} quedua bara bea sida edadida pan^{aa}.[‡] Ma^lbe siete ewari bārāra m^l quīrāpita b^{asrida} duananida pan^{aa}. ⁴¹ Poaza sietebema jedecode bārāba ma^l ewari dromada siete ewari odida pan^{aa} māa bia bedeadī carea. Idiba ātaa bārāba,

[†] 23:27 Levitico 16:1-34. [‡] 23:40 Dji biara bea nejōda. Hebreo bedeaḍe ebuḍa b^{ae} cārēda jara b^{ada}.

bārã warrarãneba yōbɔdarã bida naɓ bedeara ïjã odida panɓa. ⁴² Maɓ siete ewari droma o panɓne jūma bārã israelerãra warrewarreabema de zaquede pananida panɓa. ⁴³ Māwã bārã warrarãneba yōbɔdarãba cawadã bārãra warrewarreabema de zaquede panabadjidada m̃ã bārãra Egiptodeba ēdra eneside. M̃ãra bārã Ācōrēa.”-

⁴⁴ Ācōrēba m̃ãwã jaradacarea Moiseba israelerãa jarasia jūma Ācōrēba jarada ewari droma bea odamārēã.

24

Ācōrē wua dede ïbīrã coadidebema

¹ Ācōrēba Moisea jarasia:

² -Israelerãa jaradua olivo draga idji awa quiruda bɔmaa enenamārēã. Maɓ olivo dragaba m̃ã dede ïbīrãra quewaraza coadia. ³ M̃ã dede eatɓ jira bɔ wua nocoare Aaroɓba ïbīrãra quewaraza coa bɔya urua bamārēã aba ñadrɔɓɔɔɔɔɔɔ. Idiba ñtaã bārãneba yōbɔdarãba naɓ bedeara ïjã odida panɓa. ⁴ ïbīrã bɔbada oro idji awa quiru oda jɔwateza ïbīrãra m̃ã quīrãpita quewaraza coadida panɓa.

Ācōrē quīrãpita bɔbada paɓ

⁵ Dji biara bɔ harinada edadapeda paɓra doce ābūdadua. Paɓza harinara epedeco jūgurua umé baida bɔa.* ⁶ Maɓ paɓra mesa oro idji awa quiru odade Ācōrē quīrãpita errecama umé bɔdadua. Errecamaza sei paɓ bɔdadua. ⁷ Errecamaza orrocawa incienso quera idji awa quiruda coɓɔɔɔɔɔɔ. Maɓ querara dji paɓ cacuabari Ācōrēa bá diaya. Maɓ quera bá diabɔɔɔɔɔɔ acɔbiya paɓra jūma Ācōrēa dia bɔda. ⁸ Ññãubada ewariza paɓ djiwidida Ācōrē quīrãpita bɔdida panɓa. Ācōrēra israelerã ume bedea bɔda bērã idiba ñtaã māwã odida panɓa. ⁹ Maɓ paɓ cacuabari querara Ācōrēa bá diai bērã jūma maɓ paɓra Ācōrē itea bēya. Maɓ bērã ababe Aaroɓba, idji warrarã bida arima coadida panɓa.-

Ēberãba Ācōrē biē jarada

¹⁰ Ēberãda basia. Dji papara Israeldebema basia baribɔɔɔ dji zezara Egiptodebema basia. Ewari aba maɓ ēberãra israelerã tãena paɓraade wasia. Paɓraa ñine idjira ēberã Israeldebema ume djōsia. ¹¹ Djō panɓne idjia Ācōrēda biē jarasia. Maɓ carea israelerãba idjira Moisemaa edesidaa cawa omārēã. Maɓ ēberã papara Dañneba yōna Dibri cau Selomí basia. ¹² Maɓ ēberãra jida eropanesidaa aba Ācōrēba cawabibɔɔɔɔɔɔ sãwã odida panɓda. ¹³ Mañne Ācōrēba Moisea jarasia:

¹⁴ -Jãã ēberã m̃ã biē jaradara bārã duanɔmaɔba āyã edeɔdadua. Jūma idjia m̃ã biē jara bɔ ũrɔpedadaba ādji jɔwara idji boro ñɓã bɔdida panɓa acɔbiɔi carea wārãda bedeadɔ bɔda. Māwãnacarea jūmarãba idjira mōgaraba tabari beadida panɓa. ¹⁵ Israelerãa nãwã jaradua: “Bariduaba m̃ãda biē jaraibɔɔɔ, idjira bedeadɔ bɔ bērã beuida bɔa. ¹⁶ Maɓ bērã jūma bārãba idjira mōgaraba tabari beadida panɓa. M̃ã biē jaradada Israeldebema baibɔɔ wa āibema baibɔɔ, idjira beadida panɓa.

¹⁷ Abaɔda m̃ã beaibɔɔa, idji sida beadida panɓa. ¹⁸ Abaɔba djārã animarãda beaibɔɔa, maɓ animarã beadabari abarica animarãda djibarã diaida

* **24:5** Epedeco jūgurua umé. Hebreo bedeadɔ bɔ bɔa “dos décimas de un efa.”

NUMERO

Israelerā Sinai ējūāne jūēpedadacarea Ācōrēba Moisea israelerā dji umaquīrāra jūma juachabisia. Juachabida bēra naā cartara Numero abadaa. Naā cartade bā bāa Ācōrēba israelerāra Sinai ējūāneba Canaaā druua daucha pe edeēdebemada. Zocārāmaara naā cartara Moiseba bāsia 1405 poa Jesu todi naēna.

Ācōrēba Canaaā druara ādjirāa diai jaradamīna israelerāra isabe edeē basia idjia jaradara ījāpedadaē bēra. Ātebāra cuarenta poa ējūā pōāsa ewaraga bāde parābabisia. Ācōrē igaradarā quinipeadacarea idjia waabema israelerāa dewara puru beada poyabipeāa Canaaā druua daucha jūēbisia.

Dadji ēberā bedeaē Numero cartadebemada naāda bā eropanāa:

Capítulo 6: Nazareodebemada idjaba sacerdoterāba sāwā israelerā bia jara bādidēbemada.

Capítulo 10-14; 16-17; 20-21: Israelerā Sinai ējūāneba Moab druadaa wāpedadēbemada.

Capítulo 22-25; 27; 32: Israelerā jeweda Moab druade bāde panananebemada.

6

Nazareodebema

¹ Ācōrēba Moisea jarasia:

² -Israelerāa nāwā jaradua: Umaquīrāba wa wērāba ara idjida Ācōrē itea beyada aibāra, maā ewarideba ātaā idjira nazareo adia. ³ Maā bēra idjia uva ba aseada, baridua ba aseada, uva ba oregueada, baridua ba aseada oregueada, uva ba cūā sida docara bāa. Idjaba uvada, uva beseade paeda sida cocara bāa. ⁴ Idji nazareo beyada ada ewarideba aba idji ēdrai jarada ewaridāa ne jūma uva bara bāda cocara bāa. Uva tada, dji e sida cocara bāa.

⁵ Maā awara Ācōrē itea beyada ada ewarideba aba idji ēdrai jarada ewaridāa idji budara tacara bāa. Maā ewaride idjira Ācōrē itea bā bēra idji budara idu urea zebida bāa.

⁶ Idjaba Ācōrē itea beyada ada ewarideba aba idji ēdrai jarada ewaridāa ēberā jaidada caita wācara bāa. ⁷ Dji zezada, dji papada, dji djabada, dji djabawērā sida jaidasira dji bēwārā caita wācara bāa Ācōrē quīrāpita biē be amaaba. Maā ewaride idji budara Ācōrē itea urea erobā bēra Ācōrē quīrāpita bia beida bāa. ⁸ Ācōrē itea beyada ada ewarideba aba idji ēdrai jarada ewaridāa idjira Ācōrē itea bia baida bāa.

⁹ Cawaēne ēberāda idji caita beuibāra, idji budā Ācōrē itea urea erobāra Ācōrē quīrāpita biē beya. Maā bēra idjira Ācōrē quīrāpita wayacusa bia bei ewaride borobichia tūda bāa. Māwā oya sietebema ewaride. ¹⁰ Nurēma puchirāda wa putujuda uwerē sacerdotēa diade wāida bāa Ācōrē wua dede eda wābadamaa. ¹¹ Maābe sacerdotēba aba Ācōrēa bea diaida bāa maā ēberāba cadjiruua oda carea. Dewarabemara Ācōrēa jūma babue diaida bāa. Māwā Ācōrēba maā cadjiruua quīrādoaya. Maā ēberāba cadjiruua osia ēberā beuda caita bāda bēra. Maā ewarideba ātaā idji budara Ācōrē itea idu urea zebida bāa. ¹² Maā ewaride oveja dji umaquīrā poa aba bāda babue diabida bāa idji biē beda carea. Maā ewarideba ātaā idjira wayacusa Ācōrē itea beida bāa ara

idjia naēna ewari jara bΛda quīrāca. Naēna idjia Ācōrē itea bei jarada ewari o baside Ācōrē ume biē beda bērā, maļ ewarira juachaiē bΛa Ācōrē itea bei jarada ewari jūma daucha oi carea.

13 Ācōrē itea beyada ada ewari jōnacarea nazareoba nāwā oida bΛa: Ācōrē wua dede eða wābadamaa wāida bΛa. 14 Mama oveja dji umaquīrāda poa aba bΛda sacerdotea diaida bΛa Ācōrēa jūma babue diamārēā. Maļ ovejara jūma bia baida bΛa. Maļ awara idjia cadjīrua oda carea oveja wērāda poa aba bΛda sacerdotea diaida bΛa dji dragara Ācōrēa babue diamārēā. Maļ oveja sida jūma bia baida bΛa. Idjaba Ācōrē ume necai bai carea oveja dji umaquīrāda sacerdotea diaida bΛa dji dragara babue diamārēā. 15 Néudebema sida sacerdotea diaida bΛa Ācōrēa diamārēā. Uva ba sida diaida bΛa Ācōrēa wea diamārēā. Maļ awara paļ ēsābari neē bΛda jamara aba diaida bΛa. Maļ paļra quīrā cacua umé baida bΛa: aba dji biara bΛ harina nedraga bara oðaa, dewarabemara nedragaba ḷḷḷ paḷḷaðaa. 16 Sacerdoteba dji oveja wērā dragada Ācōrēa babue diaya nazareoba cadjīrua oda carea. Oveja dji umaquīrāda Ācōrēa jūma babue diaya. 17 Maļare Ācōrē ume necai bai careabema oveja dragada babue diaya. Maļ babue diabḷḷaðe jamarade bΛ paļ ēsābari neē bΛda, néudebema sida Ācōrēa diaya. Idjaba uva bada Ācōrēa wea diaya.

18 Maļbe Ācōrē wua dede eða wābada caita nazareora borobichia tḷpeða idji buda Ācōrē itea idu ureabi baðara babueida bΛa Ācōrē ume necai bai careabema oveja djara dju paḷ tḷbade.* 19 Borobichia tḷdacarea sacerdoteba oveja jīrū nocoarebema djudada nazareo jḷwade bḷaya. Idjaba jamarade bΛ paļ ēsābari neē bΛda umé edapeða maļ sida idji jḷwade bḷaya: aba nedraga bara odada idjaba aba nedragaba ḷḷḷ paḷḷaðada. 20 Maļbe sacerdoteba jūma maļḡara Ācōrē quīrāpita ḷḷtaa waida bΛa diai carea. Māwā jūma maļḡara Ācōrē itea beda bērā sacerdoteba edaida bΛa. Maļ awara oveja jā nocoarebema djara Ācōrē quīrāpita ḷḷtaa waðada, chīde ḷḷtaa waða sida idji itea beya.† Jūma māwā oðacarea nazareo baðaba uva bada doida bΛa.

21 Jūma maļḡara Ācōrē ley nazareodebema. Ācōrē itea baðada ēdḷḷbḷḷaðe maļ leyba jara bΛ quīrāca jūma diaida bΛa. Maļ awara idjia Ācōrē itea beyaða ada ewariðe auðu poya diayaða asibḷḷa, ēdḷḷbḷḷaðe idjia jarada quīrāca jūma diaida bΛa.

Sacerdoteba sāwā israelerā bia jara bḷi

22 Ācōrēba Moisea jarasia:

23 –Aaroḷa, idji warrarāa biða jaradua nāwā israelerā bia jara bḷdamārēā:

24 Ācōrēba bārāra carebaya idjaba wagaya.

25 Ācōrēba bārāra bia unu baya idjaba idji biadeba bia erobaya.‡

26 Ācōrēba bārāra quīrā baya idjaba necai bḷaya.§

27 Aaroḷba, idji warrarā biða mḷ trḷneba israelerāra māwā bia jara bḷdibḷḷa, mḷa wārāda carebaya.–

* 6:18 Ācōrē ume necai bai careabema animarā dragada babue diapeda dji enenaba dji djarara arima djupeða cobadjia. Sacerdote biða maļ djaradebemada ara idji itea edabadjia. † 6:20 Exodo 29:27-28. ‡ 6:25 Bārāra bia unu baya. Hebreo bedeaðe nāwā bḷ bḷa: “Ācōrēba idji quīrādarrara bārāmaa uruabiya.” § 6:26 Bārāra quīrā baya. Hebreo bedeaðe bḷ bḷa: “Ācōrēba bārāre aḷḷ baya.”

10

Ācōrēba cachiru obida

¹ Ācōrēba Moisea jarasia:

² –Paratada edadapeda cachiruda umé chī oadaua. Maļ cachirura zadia puru ābaa trāni carea idjaba nocodaa wābidi carea. ³ Cachiru umena dārā jīguabarađe puruda jūmaena ba ume ābaa dji jaređida panaa māl wua dede eda wābadama. ⁴ Cachiru aba dārā jīguabarađe israelerā bororā awa ba ume ābaa dji jaređida panaa. ⁵ Cachiru ara pichia jīguabarađe israelerā āmāda u duanarađe duanara nocodaa wānida panaa. ⁶ Wayacusa ara maļ quīrāca jīguabarađe israelerā jawa aclare duanara wānida panaa. Ara maļ quīrāca jīguabarađe israelerā jawa araare duanara, āmāda u baebariare duanara sīda wānida panaa. ⁷ Israelerā ābaa dji jaređamārēā cachirura dārā zadadua. Nocodaa wānamārēā quīrā awara zadadua.

⁸ Aaroļ warrarā sacerdoterāba maļ cachirura zadida panaa. Idiba ātaa ādjirāba, ādji warrarāneba yōbada rā bida māwā odida panaa. ⁹ Bārā druađe jūpeđadacarea dji quīrūda bārā ume djōne zesīđara, bārā djōne wābadađe cachirura zadadua. Māwā māla bārāra quīrādoaeā ātebala dji quīrūnebemada ēdra edaya. ¹⁰ Maļ awara māla jarada ewari droma bea ba sriđaba obadađe, jedeco djiwidi ewari obadađe bida cachirura zadadua. Animarā babue diabadađe, māl ume necai bai careabema animarā beabadađe bida cachirura zadadua. Maļ zabadaba māla bārānebemada quīrānebabi baya. Māra bārā Ācōrēa.

Israelerā Sinaideba nocodaa wāpeada

¹¹ Israelerā Egiptodeba ēdrapedadacarea poa aba ārā jedeco umé veinte ewari bađe jārārā Ācōrē wua de ārā badara nocodaa wāsia. ¹² Ara mađa israelerāra Sinai ējūā pōāsa ewaraga bađeba maļ jārārā caiđu wāsidaa. Anāu eda wābadađe Paraļ ējūā pōāsa ewaraga bađe jūēne wāsidaa. Mama jārārāra jira besia.

¹³ Sinaideba ēdrasidađe israelerāra wābala sīdaa Ācōrēba Moisea jarada quīrāca. ¹⁴ Naārā Judadeba yōna puruda ādji bandera bara wāsia. Ādji borora Aminadā warra Naasoļ basia. ¹⁵ Ādjirā ume Isacardeba yōna puruda wāsia. Ādji borora Zuá warra Natanael basia. ¹⁶ Idjaba Zabuloļneba yōna puru sīda ādjirā ume wāsia. Ādji borora Heloļ warra Eliá basia. ¹⁷ Maļ ūbeaare Levi warra Gersoļneba yōpeđadarāba, Levi warra Merariđeba yōpeđadarā bida Ācōrē wua deda jūma ērācuadapeda edesidaa.

¹⁸ Ādjirāare Rubeļneba yōna puruda ādji bandera bara wāsia. Ādji borora Sedeu warra Elisu basia. ¹⁹ Ādjirā ume Simeoļneba yōna puruda wāsia. Ādji borora Zurisada i warra Selumiel basia. ²⁰ Idjaba Gađeba yōna puru sīda ādjirā ume wāsia. Ādji borora Deuel warra Eliasa basia. ²¹ Maļ ūbeaare Levi warra Coáđeba yōpeđadarāba Ācōrē wua dede edabemada jūma edesidaa. Ādji cāinima jūebadađe Ācōrē wua de naēna edepeđadaba maļ dera o eropanabadjidaa.

²² Ādjirāare Epraīļneba yōna puruda ādji bandera bara wāsia. Ādji borora Amiú warra Elisamá basia. ²³ Ādjirā ume Manasedeba yōna puruda wāsia. Ādji borora Pedasu warra Gamaliel basia. ²⁴ Idjaba Benjamiļneba yōna puru sīda ādjirā ume wāsia. Ādjirā borora Gedeoni warra Abidaļ basia.

²⁵ Jirũare Dañneba yõna puruda ãdji bandera bara wãsia. ãDjirãra panasidaa dji quĩrũba ěpẽsidara mañ ěberãrã ume djõni carea. ãDji borora Amisadai warra Ajjeze basía. ²⁶ ãDjirã ume Aserdeba yõna puruda wãsia. ãDji borora Ocrañ warra Pagiẽl basía. ²⁷ Idjaba Neptalideba yõna puru sida ãdjirã ume wãsia. ãDji borora Enañ warra Ahira basía.

²⁸ Israelerã nocoðaa wãbãdaza ara mañ quĩrãca wãbadjidãa.

Hobá ãdjirã ume wãmãrẽã Moiseba jarada

²⁹ Israelerã Sinaiðeba ědrãdi naẽna Moiserã Hobá ume bedeasia. Hobãra Moise zãwãrẽ Reuel warra basía. * Madiañ druadebema basía. Moiseba Hobãa jarasia:

-Dairãra wãbãrãdia ãCõrẽba diai jarada druadaa. Dairã ume wãdua. ãCõrẽba dai israelerãa ne biada diayada asia. Mañ bẽrã dairãba bãa ne biada waibãa diadia.-

³⁰ Hobãba panusia:

-Mãra wãẽa. Mã druadaa jẽda wãya mñ ěberãrãmaa.-

³¹ Mañne Moiseba jarasia:

-Mã quĩrã djuburia jẽda wãrãdua. Bãa bio cawa bãa sãma ějũã põãsa ewaraga bãde dairãra cãinida panãda. Bãa dairãra poya jipa pe edeya.†

³² Bãda dairã ume wãibãrã, ne jũma bia ãCõrẽba dairãa diabãrãdebemada bãa diaðia.-

³³ Mãwã bedeacarea israelerãra Sinai eya ãCõrẽ eya abadaðeba wãsidaa. Ewari ùbea nĩbasidaa. Mãwã nĩnane ãCõrẽ baurudera ãdjirã na eronĩbasidaa cawabimãrẽã sãma ãnãũnida. ³⁴ ãSa israelerã nocoðaa wãbãdãde ãCõrẽ jãrãrãra ãdjirã ãrã wãbadjia.

³⁵ ãCõrẽ baurude nocoðaa edebãdaza Moiseba nãwã jarabadjia: ãCõrẽ, na wãdua. Bã ume dji quĩrũra ãyã jãrecuadua. Bã quĩrãnacara ãyã mĩrũ wãbicuadua.

³⁶ ãCõrẽ baurude ãdji cãinima jũebibãdãde Moiseba nãwã jarabadjia: ãCõrẽ, jẽda zedua dai israelerã zocãrã duanãmaa.‡

11

ãCõrẽba tãbã urua eradrãbiãda

¹ Mãwã nĩnane israelerãra ãdji bia mĩga panã carea ãCõrẽ quĩrãpita biẽ bedeã duanesidaa. Mañ ùrĩside ãCõrẽra quĩrũpedã tãbã uruada ãdjirãmaa eradrãbisia. Mañ tãbã uruaba puru iquidabema deda ãcãrã bácuasia. ² Mañ carea israelerãba Moisea quĩrã djuburiada iwidisidaa. Ara mañda Moiseba ãdjirã carea ãCõrẽa bedeã djuburiãbãrãde tãbã uruara quisia. ³ Mama trã bãsidaa Taberã, ãCõrẽba tãbã uruada ãdjirã tãena eradrãbiãda bẽrã.*

ãCõrẽba põrã diabuedã

⁴ ãcãrã ãibemarã israelerã ume nĩnaba ãdjia co panã awara dewara djicoda co quĩrã panasidaa.† Mañ bẽrã israelerã sida soðe biẽ panenapedã nãwã jarasidaa:

---

* **10:29** ãcãrãmaaãrã Hobãra Moise zãwãrẽ basía. † **10:31** Bãa dairãra poya jipa pe edeya. Hebreo bedeade bã bãa: “Bãra dai dau baya.” ‡ **10:36** Dai israelerã zocãrã duanãmaa. Hebreo bedeade mañra ebuda bãẽa. * **11:3** Hebreo bedeade Taberã trãba jara bãa “tãbã urua.” † **11:4** ãcãrã ãibemarãra israelerã ume Egipto druadeba ědrãsidaa. Exodo 12:38.

-¡Ay, nedjarada cobadabara! ⁵ Dadjirāba quīrāneba panla Egiptode bedada bari co panabadjidada. Idjaba pepinoda, nejōda, ceboyada, puerroda, recaosida co panabadjidaa. ⁶ Baribara idira abari co panaba sē panla. Ababe nał manādra co tapanla.-

⁷ Manāra culādra ta quīrāca pichia querasia. Bedelio quīrāca torroa cuaracuara basia. ⁸⁻⁹ Diamasiza ējūā cūrāsaba beguea nūmēbāra de manāra odjabadjia. Israelerāba manāra jara pedapeđa birajubadjidaa wa yude arababadjidaa. Małgara djubadjidaa wa pałda obadjidaa. Dji warraara pał olivo dragadaa odaca basia.

¹⁰ Małne Moiseba ūrīsia deza dji eda wābadama israelerāra ādjia co quīrā panla carea jīā panla. Mał carea Ācōrēra ādjirā ume bio quīrūsia. Moise biđa małra biē unusia. ¹¹ Mał carea Moiseba Ācōrēra jarasia:

-Māra ba nezocaa. Małda ċcārē cārēā ba młra jāwā biē o ba? ċMāra cārēda ba quīrāpita biē oda bēra ba jāwā nał purura mł jawađe bałsi? ¹² ċMāra ādji papaca? ċMālabara ādjirāra tocuasica? Māwāra ċcārē cārēā jara ba ādjirāra ba ādji drōā naēnabemarāa diai jarada druadaa edemārēā daupēbariba warra jawađe bara edebari quīrāca? ¹³ Nał ēberārā jīā panla młra jara panla: "Dairāa nedjarada codi carea diadua." Baribara młra ċsāma nedjarada edai ādjirāa diai carea? ¹⁴ Mādubaaba nał purura poya edeēa. Māwā edeira jūmawāyā zarea ba. ¹⁵ Ba nał puruda mādubaaba edebāra biara ba młra beaida. Ba wārāda młda bia unu baaba, młra beadia waa bia miğarāmārēā.-

¹⁶ Ācōrēba panusia:

-Israelerā bororā ba bio cawa ba da setenta edapeđa mł wua de caita ededua. Mama ba ume jānida panla. ¹⁷ Małne młra mama edaa zepeda ba ume bedeaya. Młra bla diada Jaureda ādjirāa biđa diaya nał puruda careba ededamārēā. Māwā badubaaba nał purura edeēa.

¹⁸ Israelerāa jaradua nedjarada nu codi bēra nane ādjirāba odida panla nu mł quīrāpita bia duanani carea. [§] Młra ūrīsia ādjirā jīā panla nāwā jara panla: "¡Ay, nedjarada cobadabara! ¡Dadjirāa Egiptode biara duanabadjidaa!" Māwā jara panla bēra młra ādjirāa nedjarada diaya codamārēā. ¹⁹⁻²⁰ Mał nedjarara ādjirāba ewari ababe, ewari umé, ewari juesuma, die ewari, veinte ewari biđa codaēa, ātebāra jedeco aba codia aba nedjaraba jaitabadaa. ^{*} Māwā oya młra bārā ume bałmīna. Ādjirāba młda igaradapeđa jīā panla mł quīrāpita nāwā jara panla: "ċDadjirāra cārē cārēā Egiptodeba ēdrāsida?"-

²¹ Moiseba jarasia:

-Umaquīrārā awa mł ume seisciento mil panla. Małda ba jara ba jedeco aba nedjarada dairāba codamārēā diaida. ²² Dai ovejada, pacada jūma beabada sida jūmarā itea araēa. ¡Pusadebema beda jūma beabada sida araēa!-

²³ Ācōrēba Moisea jarasia:

-ċMāra jūma poya oēca? Idi ba unuya młra jaradara poya oida wa poya oēda.-

²⁴ Ācōrē ume bedeā badara Moiseba israelerāa jarade wāsia. Małne israelerā bororāda setenta edapeđa Ācōrē wua de caita pe edesia. ²⁵ Mama Ācōrēra jārārāne edaa zepeda Moise ume bedeasia. Idjia Moisea diada Jaureda mał

‡ 11:7 Bedeliora bacuru ba. § 11:18 Ācōrē quīrāpita bia duanani carea ādjirāra cuidapeđa wua tātodada jānida panasidaa. Idjaba ādji quima ume jipa cānida panasidaa. * 11:19-20 Aba nedjaraba jaitabadaa. Hebreo bedeade ba ba: "Aba ādji quēbade odjabaradaa."

setenta israelerã bororãa bida diasia. Maļ Jaurera ãdjirãmaa zepeda cawaēne Ācōrēneba bedeada duanesidaa.† Māwānacarea waa ara maļ quĩrãca bedeadaē basia.

²⁶ Maļne Moiseba setenta bororã edada debemada umé Ācōrē wua demaa wānaē basia, ãteba_{ΛΓΛ} israelerã duanama panesidaa. Abara Eldá basia. Dewarabemara Medá basia. Ācōrē wua demaa wānaē badamĩna Ācōrēba diaða Jaurera ãdjia bida edasidaa. Maļ bērã ãdji sida cawaēne Ācōrēneba bedeada panesidaa israelerã duanama. ²⁷ Maļ carea cūdra aba Moisemaa pira wãpeda nãwã jarasia:

-jEldáda, Medá sida Ācōrēneba bedeada panama israelerã duanama!-

²⁸ Maļne Nuļ warra Josueba jarasia:

-Mā boro Moise, ãdjia idu māwã bedeabirãdua.- (Josuera cūdra edaaba Moise carebabari basia.)

²⁹ Moiseba jarasia:

-jBa crĩcha ba ca ababe mlab_{ΛΓΛ} Ācōrē Jaurera erobaida ba da? Māmaarã bia bacasia Ācōrēba idji Jaureda jumarãa diab_{ΛΓΛ}bara idjaba jumarãda idjideba bedeab_Λdabara.-

³⁰ Māwānacarea Moiserã, israelerã bororã sida jēda wāsidaa israelerã duanama.

³¹ Maļbe Ācōrēba nãurãda pusaareba t_Λbisia. Maļ nãurãba pōrãda zocãrã enesia israelerã duanama. Israelerã duanamaaba ewarĩ aba wãida ba quĩrãca maļ pōrãra jeweda jãrēbaribusi basia. Egorodeba dji ãlara dadji bacara daucha basia. ³² Maļ ewaride ãsa, diamasi, nurēma bida israelerãba pōrãra quenabadjidaa. Dji maĩrãra beadaaba ēda cincuenta birasia.‡ Maļ_{ΓΛΓ}ã beseade pae duanasidaa ãdjirã duanama.

³³ Maļ pōrã djara jūma codĩ naēna Ācōrēra ãdjirã ume quĩrũsia.§ Maļ bērã israelerãra zocãrã quinibisia. ³⁴ Dji zocai panenaba maná awara co quĩrã pananara joucuasidaa. Maļ carea maļ ējũãra trã basidaa Kibro-hataava.*

³⁵ Kibro-hataavaeba israelerãra Hazeroðaa wãnapeda mama duanesidaa.

12

Mariaba Aaroļ bida Moise biē jarapedada

¹ Mariaba, Aaroļ bida ãdji djaba Moiseda biē jara panesidaa aĩbema wērã edada carea.* ² Ādjia nãwã jarasidaa:

-jĀcōrēra ababe Moisedeba bedeabarica? jDadjideba bida bedeacaca?-

Māwã bedeada panara Ācōrēba biē ũrĩsia. (³ Jūma naļ ējũãne Moiserã dji dromaara bai crĩchara neē basia.) ⁴ Ara maļda Ācōrēba Moisea, Aaroļa, Mariaa bida jarasia:

-Bãrã ũbea mļ wua demaa zedãdua.-

Ara maļda wāsidaa. ⁵ Maļne Ācōrēra jãrãrã ãt_Λba edaa drasoã jira ba de edaa zesia idji wua dede eda wãbadamaa. Mama Aaroļra Maria sida caitaara trãsia. Ara maļda caitaara wāsidaa. ⁶ Maļbe Ācōrēba ãdjia jarasia:

† 11:25 Hebreo bedeade ebuda baļa sãwã bedeasidada. Zocãrãmaarã ãdjia cawadaēne Ācōrē bedeada mĩa cawaiē jara duanesidaa waa dadjia ũrĩnaca bedeade bedeada duanesidaa. ‡ 11:32 Ēda cincuenta.

Hebreo bedeade baļa baļa “diez homeres.” § 11:33 Ebuda baļa cãrē cãrēã Ācōrēra ãdjirã ume quĩrũsia. _{ΛΓΛ}amaarã israelerã jũmawãyã ne co panã carea quĩrũsia idjaba dewarãrãmaarã ãdjia biē bedeapedada carea quĩrũsia. *

11:34 Hebreo bedeade maļ trãba jara baļa: “Nedjara awua panã carea beupedada joubada ējũã.” *

12:1 Āibema wērã. Hebreo bedeade baļa baļa: “Cusita wērã.” Ebuda baļa maļ wērãra Seporã basida wa Moiseba dewarada edasida.

-Māra jarab^{ΛΓΛ}da bio ūrīnadua. Māneba bedeabadarā bārā tēna bea ume māra cāimocaradeba idjaba cāimocara quīrāca ne unubi bādeba bedeabaria. ⁷Barib^{ΛΓΛ} mā nezoca Moise ume māwā bedeacaa. Jūma mā ēberārā cāyābara idjiab^{ΛΓΛ} māra biara ijā bāa. ⁸Idji ume māra nēb^{ΛΓΛ}baria. Ne jara bādeba idji ume bedeacaa. Āteb^{ΛΓΛ} ebuda jarabaria. Idjia māra unubaria. Māwā bā bērā ḡbārābā cārē cārē wayadaē basi mā nezoca Moisera biē jaradi carea?-

⁹Ācōrēra ādji ume bio quīrūpeda wāsia. ¹⁰⁻¹¹Ācōrē wua dema^Λba jārārā ātaa wāb^{ΛΓΛ}de Mariara aidaba bira nūmesia. [‡]Maā unuside Aaro^Λba Moisea nāwā bedeā djuburiasia:

-Mā boro, mā quīrā djuburia daiba crīchadaēne cadjirua opedadara quīrādoadua. ¹²Maria cacuara idu jūma ārī bebīrādua warra ^Λradagada quīrāca.-

¹³Ara maāda Moiseba Maria carea Ācōrēra quīrā djuburiada nāwā iwiḡisia:

-Ācōrē, mā quīrā djuburia mā djabawērā Mariara biabidua.-

¹⁴Ācōrēba panusia:

-Idji zezaba cawa ob^{ΛΓΛ}de idji quīrādarrade idodabara, ḡsiete ewari puru jīga bādaē bacasidaca quīrā peramārēā? [§]Ara mā quīrāca bārāba idjira siete ewari puru jīga bāḡida pan^Λa. Māwānacarea poya jēda zeya.

¹⁵Ara maāda israelerāba Mariara puru jīga bāde wāsidaa siete ewari mama bāmārēā. Maā siete ewaride israelerāra nocodaa wānaē basia aba Maria jēda zeb^{ΛΓΛ}adaa. ¹⁶Zedacarea Hazerodeba Paraā ējūā pōāsa ewaraga bāde jūēne wāsidaa.

13

Canaaā druā ac^Λde wā panana

¹Maābe Ācōrēba Moisea jarasia:

²-^Λca^{ΓΛ} umaquīrārāda Canaaā druā ac^Λde diabuedua. Maā druara māra israelerāa diaya. Israeldeba yōna doce purudebemada aba aba edadua diabuei carea. Ādjira puru boroda beaḡida pan^Λa.-

³Ara maāda Moiseba ^Λca^{ΓΛ} umaquīrārāda Paraā ējūā pōāsa ewaraga bādeba Canaaānaa diabuesia Ācōrēba jarada quīrāca. Jūma ādjirāra israelerā bororā basia. ⁴Ādjirāra na^Λgarā basia: Rube^Λneba yōna purudebema Zacu warra Samuada, ⁵Simeo^Λneba yōna purudebema Hori warra Sapada, ⁶Judadeba yōna purudebema Jepone warra Caleda, ⁷Isacardeba yōna purudebema Jose warra Igalda, ⁸Eprai^Λneba yōna purudebema Nuā warra Oseada, ⁹Benjami^Λneba yōna purudebema Rapu warra Paltida, ¹⁰Zabulo^Λneba yōna purudebema Sodi warra Gadielda, ¹¹Jose warra Manasedeba yōna purudebema Susi warra Gadida, ¹²Da^Λneba yōna purudebema Gemali warra Amielda, ¹³Aserdeba yōna purudebema Micael warra Setuda, ¹⁴Neptali^Λdeba yōna purudebema Vapsi warra Nahbida, ¹⁵idjaba Gadeba yōna purudebema Maqui warra Geuelda. ¹⁶Moiseba Canaaā druā ac^Λde diabueḡarā trāra ma^Λgarā basia. (Nuā warra Oseara Moiseba trā basia Josue.)

¹⁷Moiseba maā ēberārā Canaaā druā ac^Λde diabueside nāwā jarasia:

-Negue ējūā pōāsa ewaraga bāareba ējūā eyaida bādaa wānadua.

¹⁸Ac^Λdadua maā druara sāwā bāda idjaba maā druadebemarāra sāwā

[†] **12:7** Idjiab^{ΛΓΛ} māra biara ijā bāa. ^Λca^{ΓΛ}amaarā nāwā jara bāa: “Mā purura idjia diasia wagamārēā.”

[‡] **12:10-11** Mariara aidaba bira nūmesia. Hebreo bedeade bā bāa: “Mariara aidaba nieve quīrāca basia.” [§] **12:14** Aba^Λba djārā quīrādarrade idosira maā ēberāra Ācōrē quīrāpita biē besia.

beada; mēsrā beada wa mēsrāē beada; zocārā pan_Λda wa zocārāē pan_Λda.
¹⁹ AC_Λdadua ādji druara sāwā b_Λda; bia b_Λda wa biē b_Λda. Idjaba ac_Λdadua
 ādji purura sāwā beada; mōgaraba auđu jūrā ca beada wa ara jāwā beada.
²⁰ AC_Λdadua dji ējūāda; ējūā biada wa ējūā biaēda, bacuru baraada wa neēda.
 ¡Sozarra beadadua! Idjaba ma_Λ druadebema nejōda ḤC_ΛΓ_Λ ba enenadua.–
 (Moiseba ādjirāra uva jara diabuesia.)

²¹ Ara ma_Λda Canaa_Λ drua ac_Λde wāsidaa. Ādjirāba jūma ac_Λsidaa Zi_Λ
 ējūā pōāsa ewaraga b_Λdeba aba Reho purudaa. (Reho purura Hamá drua
 caita b_Λ.) ²² Negue ējūā pōāsa ewaraga b_Λare wānapeda Hebro_Λ purude
 jūēne wāsidaa. Ma_Λ purude Ahima_Λda, Sesaida, Talmai sida panabadjidaa.
 Ādjira Anacadeba yōpedada basía.* (Ādji drōā naēnabemarāba Hebro_Λ purura
 osidaa siete poa egiptorāba Zoa_Λ puru odi naēna.) ²³ Dji ac_Λde wā pan_Λra
 jedewa Escol abadade jūēne wāsidaa. Mama uva c_Λm_Λ droma b_Λda aba t_Λ
 edasidaa. Ma_Λg_Λra bacurude j_Λnapeda ēberā uméba equiadeba edesidaa.
 Idjaba granadajōda, higojō sida ba edesidaa. ²⁴ Ma_Λ jededara ādjirāba tr_Λ
 b_Λsidaa Escol, uva c_Λm_Λ droma b_Λda t_Λ edapedada bērā.†

²⁵ Cuarenta ewarā Canaa_Λ druara jūma ac_Λ pananapeda jēda wāsidaa.
²⁶ Para_Λ ējūā pōāsa ewaraga b_Λde Cadé abadama ādjirāra Moise ume, Aaro_Λ
 ume, idjaba jūma israelerā ume ābaa dji j_Λresidaa. Ma_Λne jūma ādjia un-
 upedada nēb_ΛΓ_Λdapeda Canaa_Λ druadebema nejōda ac_Λbisidaa. ²⁷ Ādjirāba
 Moisea nāwā nēb_ΛΓ_Λsidaa:

–B_Λa wābida druade dairāra jūēsidaa. Wārāda ma_Λ druade baridua ne
 upedadara bia zaubaría. Ma_Λ druadebema nejōda ac_Λdua. ²⁸ Barib_ΛΓ_Λ
 ma_Λ druade bea ēberārāra bio mēsrā beaa. Ādji purura waib_Λa beaa id-
 jaba mōgaraba auđu jūrā ca beaa. Mama dairāba Anacadeba yōpedadarāda
 unusidaa. ²⁹ Ādjirā awara Negue ējūā pōāsa ewaraga b_Λde amalecitarāda
 panabadaa. Ējūā eyaida b_Λde hititarāda, jebuseorāda, amorreorā sida
 panabadaa. Pusaare, Jorda_Λ doare bida cananeorāda panabadaa.–

³⁰ Ma_Λ beeda carea puru Moise quīrāpita b_Λga nūm_Λra Caleba chupeabisia.
 Ma_Λbe jarasia:

–j_ΛWāna! ¡Ma_Λ druara dadjirāba poya edadia! ¡Ma_Λ druade bea ēberārāra
 wārāda poyadia!–

³¹ Barib_ΛΓ_Λ idji ume ac_Λde wā pananaba jarasidaa:

–j_ΛDadjirāra wānaēa! ¡Ma_Λ druade bea ēberārāra dadjirā cāyābara mēsrāara
 beaa!–

³² Ma_Λbe sewadeba ādjirāba israelerā jara panesidaa ādjia ac_Λde wā
 panana druara dji biaēda. Nāwā jarasidaa:

–Jā_Λ drua daiba ac_Λde wā pananane ēberārāra dji quini nūmabaria.‡ Ma_Λ
 awara ēberārā daiba unupedadara jūma waib_Λga beaa. ³³ Mama dairāba
 unusidaa Anacadeba yōpedada ēberārā draso waib_Λga beada. Ādjirā
 ac_Λdebara dairāra djuburī quedeaa adichichi quīrāca. Idjaba ādjirāba dairāra
 ara ma_Λ quīrāca unusidaa.–

14

Israelerāba Ācōrē igarapedada

* **13:22** Anacadeba yōpedadara draso waib_Λga beasia. † **13:24** Hebreo bedede Escol tr_Λba
 jara baa “c_Λm_Λ.” ‡ **13:32** Éberārāra dji quini nūmabaria. Hebreo bedede nāwā b_Λ baa: “Ma_Λ
 ējūāba dji panabada mībaria.” ḤC_ΛΓ_Λmaar_Λ ma_Λba jara b_Λa ma_Λ ējūāne ēberārā djō pan_Λneba dji quini
 nūmabaria.

¹ Maḷ ūrīsidea israelerā jūmarāda ḅaga nūmesia idjaba maḷ diamasi jīa panḷada ḷnadrḷasidaa. ² Puruba Moiseda, Aaroḷ sida biē jaradapeda ādjia nāwā jarasidaa:

–jDairāra Egiptode beupedadabara biara ḅacasia! jNaḷ ējūā pōāsa ewaraga ḅade bida beupedadabara biara ḅacasia! ³ ĴĀcōrēba cārē cārēā dairāra maḷ druadaa edeḅarḷa? ĴMama djō panḷane maḷ druadebemarāba dairāra quenanamārēā edeḅarḷaca? ĴDai wērārāra, warrarā sida maḷ ēberārāba ara ādjirā itea jidaḷamārēā edeḅarḷaca? ĴEgiptodaa jēda wānida biara ḅāēca?–

⁴ Maḷbe ādjiduba jara duanesidaa:

–Aḅa edaḷia dadjirā boro bamārēā. Maḷbe Egiptodaa jēda wānia.–

⁵ Maḷ ūrīsidea Moiserā, Aaroḷ sida jūma israelerā quīrāpita chīrāborode ḅarru copanesidaa.* ⁶ Maḷne Nuḷ warra Josueba, Jepone warra Cale bida ādjia cacuade jḷ panḷada sopuaba cōātasidaa. Maḷ umēbemara Canaaḷ druā acḷde wā panananeḅa basia. ⁷ Ādjia israelerā jarasidaa:

–Dairāba acḷde wā panana ējūāra bio bia ḅla. ⁸ Maḷ druade baridua ne upedadara bia zaubaria. Ācōrēba dadjirāda bia unu ḅḅarḷa maḷ druadaa edepeda jūma diaya. ⁹ Maḷ bērā Ācōrēra igararānadua. Idjaba maḷ druadebemarāda wayarānadua. Dadjirāba poyadia, ādjirāra caiba carebai neē panḷ bērā. Baribḷarḷ Ācōrēda dadjirā ume ḅla. Maḷ bērā ādjirāra wayarānadua.–

¹⁰ Māwā jara pananamīna puruba ādjira mōgaraba tabari beadiada asidaa. Māwā duanane cawaēne ādjirāba unusidaa Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroda idji jua dede ḷnaga dogoda. ¹¹ Maḷne Ācōrēba Moisea jarasia:

–jNaḷ ēberārāba baridua carea mḷra igarabadaa! jMḷa ādjirā tāēna ne ununaca waiḅla beada oḷamīna wadibida mḷra jḷā amabadaa! ¹² Maḷ carea mḷa ādjirāra quinibiya. Baribḷarḷ ḅādeba mḷa ādjirā cāyābara puru waiḅlara ḅada idjaba ḅḅlara ḅada yōbiya.–

Moiseba israelerā carea Ācōrēba bedea djuburiada

¹³⁻¹⁴ Moiseba Ācōrēba jarasia:

–ḅḅḅādeba naḷ ēberārāra Egiptodeba ēdrḷ enesia. Maḷda ḅla ādjirāda quinibibḷarḷ egiptorāba ūrīnapeda Canaaḷ druadebemarāba nēḅarḷāḷia. Mḷ Boro, Canaaḷnēbemarāba naēna ūrīsidea ḅara dairā ume ḅada, dairāma eḅuda oḷjasida, ḅḷ jḷrārāda dairā ḷrḷ nḷbarida, āsa ḅara jḷrārā ḷḷaba edaa drasoā jira ḅāde dairā na wābarida idjaba diamasi ara maḷ jḷrārāda ḷḅḅ quīrāca eradḷ nūmabarida. ¹⁵ ḅla naḷ ēberārāda jūma quinibibḷarḷ, ḅla o ḅḅ ūrīpedadaba nāwā jaradia: ¹⁶ “Ācōrēba israelerāra idjia diai jarada ējūānaa poya edeē basia. Maḷ bērā ādjirāra ējūā pōāsa ewaraga ḅade jūma quinibisia.”

¹⁷ Mḷ Boro, māwā jararānamārēā mḷ quīrā djuburia ḅḷ ḅḅlara unubidua ara ḅla jarada quīrāca. ¹⁸ ḅla jarasia ḅara baridua quīrūcada idjaba ēberārāra bio quīrā ḅada. Maḷ awara jarasia ādjia cadjirua obadara, ḅḷ bedea igarabada sida ḅla quīrādoabarida. Māwāmīna dji bedeade ḅara ḅla cawa obariada asia. Dji zezaba cadjirua oḷa carea idjida, idji warrarāda, idji wiuzakerāda, ādjirā warrarā sida cawa o ḅabariada asia.† ¹⁹ Maḷ bērā ḅḷ quīrā waiḅla ḅādeba naḷ ēberārāba cadjirua opeḷadara quīrādoada ādjia Egiptodeba ēdrḷpedada ewarideba aba ididaa ḅla quīrādoada quīrāca.–

* **14:5** ḷcarḷamaarā ādjira chīrāborode ḅarru copanesidaa Ācōrēba bedea djuburiadi carea idjaba ḷcarḷamaarā māwā osidaa puru jēda wārānamārēā bedea djuburiadi carea. † **14:18** Exodo 34:6-7.

20 Ācōrēba jarasia:

–Ādjia cadjirua opedadara mĵa quĩrādoasia bĵa bedea djuburiada bēřā.
 21 Māwāmĩna mĵra wārāda zocai bĵa bēřā, idjaba wārāda jūma naĵ ējūāne dji dromaara bĵa bēřā, wārāda nāwā cawa oya. 22-23 Naĵ ēberārā ni abaĵada mĵa ādji drōā naēnabemarāa diai jarada ējūāne idu jūēbiēa. Ādjirāba mĵ quĩrāwārēā dorrodorroada unupedadamĩna idjaba Egiptode, ējūā pōāsa ewaraga bĵade bida mĵa ne ununaca o bĵada unupedadamĩna mĵra ĵānaē basía. Ātebĵra mĵa poya oē quĩrāca b̄arima zocārā biē bedeasidaa.‡ Mĵda igarapedada bēřā ādjirā ni abaĵada Canaaĵ druade jūēnaēa. 24 Baribĵra mĵ nezoca Cale crĵchara awara bĵa. Idjiabĵra mĵra ne jūmane bia ēpēbaria. Maĵ bēřā idjia acĵde wā b̄ada ējūāne mĵa idjira jūēbiya. Idjia, idjideba yōbadarā bida maĵ ējūāra edadia. 25 Baribĵra nu bārāra Pusa Purruđaa wābada ode jēda wānadua ējūā pōāsa ewaraga bĵadaa. Ara nawena amalecitarāda cananeorā sida Canaaĵ drua jewedade duanĵa.–

26 Idjaba Ācōrēba Moisea, Aaroĵa bida nāwā jarasia:

27 –ĵAba sālbe naĵ puru cadjiruaba mĵra biē jara panani? Mĵa ŵrĩ bĵa ādjia mĵda biē jara panabadada. 28 Maĵ bēřā ādjirāa nāwā jarade wānadua: “Ācōrēba nāwā jara bĵa: mĵra wārāda zocai bĵa bēřā bārāba jarapedada quĩrāca wārāda oya. 29 Jūma bārā veinte poa auđu bea mĵa juachabidaba mĵda biē jarapedada bēřā naĵ ējūā pōāsa ewaraga bĵade beudía. 30 Bārānebema ni abaada mĵa wārāneba bārāa diai jarada ējūānaa jūēne wānaēa. Ababe Jepone warra Caledra, Nuĵ warra Josue sida maĵ ējūāne jūēne wānia. 31 Bārāba jarasidaa maĵ druadebemarāba bārā warrarāra ara ādji itea jida ededida. Baribĵra maĵ drua bārāba igarapedadara mĵa bārā warrarāa diaya. Maĵbe ādjirāra maĵ druade bia panania. 32 Baribĵra bārā dji drōārāra naĵ ējūā pōāsa ewaraga bĵade beudía. 33 Bārā warrarāra bārā ume naĵ ējūā pōāsa ewaraga bĵade cuarenta poa p̄ra n̄b̄adia oveja wagabari p̄ra n̄b̄abari quĩrāca. Bārāba mĵra igarapedada bēřā, bārā warrarāra bia mĵga panania aba bārā jūma beubĵadaa. 34 Canaaĵ drua acĵde wā panana ēberārāra cuarenta ewari mama panasida bēřā, bārāra cuarenta poa bia mĵga pananida panĵa mĵ igarapedada carea. Māwā bārāba cawadia mĵ quĩrūbira sāwābĵra bĵda.” 35 Mĵra Ācōrēa. Mĵa jaradara wārāda oya. Naĵ puru dji cadjiruada mĵa cawa oya jūmarāba mĵda igarapedada bēřā. Naĵ ējūā pōāsa ewaraga bĵade beudía.–

36-37 Maĵbe Moiseba Canaaĵ drua acĵde diabuedarāra Ācōrēba cawaēne quinibisia. Māwā quinibisia Canaaĵ druadeba jēda zedapeda israelerāa idjida biē jarabisida bēřā idjaba sewadeba maĵ ējūāra biē tabĵada asida bēřā. 38 Canaaĵ drua acĵde wā panananebemada umēbe beudaē basía; Nuĵ warra Josueda idjaba Jepone warra Cale sida.

Canaaĵ druadebemarāa israelerā poyapedada

39 Moiseba jūma Ācōrēba jaradara israelerāa jarasia. Maĵ carea ādjirāra sopuadeba bio jīa duanesidaa. 40 Maĵ bēřā nurēma diapedada ādjirāra piradrĵpeda Canaaĵ druade eyaida bĵamaa wāni carea panasidaa. Nāwā jarasidaa:

–Dairāba cadjiruada osidaa maĵ druara poya edadaēana asidade. Dairāra wānia Ācōrēba diai jarada druadaa.–

41 Baribĵra Moiseba jarasia:

‡ 14:22-23 B̄arima zocārā. Hebreo bedeadē jara bĵa “b̄arima die.”

-¿Bārāba cārē cārēā Ācōrēba jaradara ĩjānaē? Bārāda Canaał druadaa wānibαΓΛ, bia wānaēa. ⁴² Mama wārānada. Ācōrēra bārā ume wāé bērā dadjirā dji quĩrūba bārāra quenania. ⁴³ Bārāba Ācōrēra igarasida bērā idjira bārā ume baēa. Mał bērā amalecitarā ume idjaba cananeorā ume djōbαdadaē ādjirāba bārāra quenania.-

⁴⁴ Māwā jaradamĩna israelerāba ĩjānaē basía. Canaał druade eyaida ɓare wāsidaa. BaribαΓΛ Moiserā wāé basía. Ācōrē baurude sida israelerā wua de eropanαma besía. ⁴⁵ Małne eyade panα amalecitarāra, cananeorā sida israelerā ume djōne zesidaa. Israelerāra poyadapeda ādjirā caidu ēpē quena wāsidaa aba Hormá abadadaa.§

16

Ēberā Core abadaba Moise, Aaroł sida igarada

¹⁻² Izar warrada Core abadjidaa. Idjira Levi warra Coádeba yōna basía. Corera dewara ēberārā ūbea panα ume bedea ausidaa Moise āyā ɓadi carea. Mał ūbeabemara Rubełneba yōpedada basía; aba Eliá warra Datał basía, aba idji warra Abirał basía, idjaba aba Pele warra Oł basía. Ādjirāare israelerā bororāda 250 panasidaa. Mał bororāra dji biara ɓeada puruba edada basía. ³ Jūma mał ēberārāra Moisemaa Aarołmaa bida wānapeda nāwā jarasidaa:

-¡Aba idibe bārāra dairā boro badia! Purura jūmaena Ācōrēba idji itea edasia. Idjira dairā ume bida ɓaa. Māwā ɓa bērā ¿cārē cārēā jūma Ācōrē puru cāyābara bārāra dji dromaara panαda crĩcha panα?-

⁴ Mał ūrĩside Moiserā chĩrāborode ɓarru cobesia Ācōrēa bedea djuburiai carea. ⁵ Małbe Corea, idjiare panαrāa bida jarasia:

-Nu diapeda Ācōrēba cawabiya caida idjideda idjaba caida edasida idji sacerdote bamārēā. Idjia edada ēberādra idji caita idu wābiya. ⁶⁻⁷ Core, ɓaa, ɓare panαrā bida nāwā odadua: bādjiza quera babada epedecoda edadapeda nu tɓɓadauda, quera badi careabema sida mał epedecode ɓadadua. Małda Ācōrē quĩrāpita ɓade wānada. Małne Ācōrēba cawabiya caida edasida idji sacerdote bamārēā. ¡Bārā levitarāra jūmawāyā bedea panαa. Ya besia!-

⁸ Moiseba Corea idjaba jarasia:

-Bārā levitarā, ūrĩnada. ⁹ Dadji israelerā Ācōrēba bārādra awara ɓasia idji caita poya wānamārēā. Māwā israelerāba Ācōrēa animarā babue diade wābαdadaē bārābαΓΛ ādjirāra carebabadaa idjaba dadjirā nocodaa wābαdadaē Ācōrē wua dera edebadaa. ¿Ara małba bia ɓaēca? ¹⁰ Core, Ācōrēba ɓara, waabema levitarā sida idji caita idu wābiberia māwā odamārēā. BaribαΓΛ bārāmaarā małgara bia ɓaēa ātebαΓΛ Ācōrē sacerdoterā ba quĩrā panαa. ¹¹ Mał bērā ɓaa, ɓare ɓe bida Ācōrēra igara panαa. ¿Cārē cārēā Aarołra biē jara panα? ¿Aarołra bedea ɓaca Ācōrēba idji sacerdote bamārēā ɓada bērā?-

¹² Małbe Moiseba Eliá warrarā Datałda, Abirał sida trɓbisía. BaribαΓΛ ādjia jarabisidaa:

-Daira ɓamaa wānaēa. ¹³ ɓaa दौरا druα biadeba ēdra enesia. Mał druadebαΓΛ baridua ne upedadara bia zaubaría. ɓaa दौरا nał ējūā pōāsa ewaraga ɓade jūma quĩnibibαΓα. Małda ¿ɓara wadibida dai boroda ɓa quĩrā ɓaca? ¹⁴ ɓaa druα biadaa edeyada asia. Mał druade baridua ne

§ 14:45 Hebreo bedea Hormá trɓba jara ɓaa "jūma ārĩpedada."

* 16:4 ΛαΓαμαaarā Moiserā chĩrāborode ɓarru cobesia ne wayaaba.

upedadara bia zaubariada asia. BaribΛΓΛ bΛΛ दौरा ममाा एदेे ताबΛΛ. Ējūāda, uva bara bΛ Ējūā sida diaē taβΛΛ. ζβΛΛ wadibida दौरा cūrūga quīrīā bΛca?† दौरा bΛmaa wānaēa.-

15 Māwā jara panΛ carea Moiserā bio quīrūpeda Ācōrēa jarasia:

-Ādjia bΛā diabΛdara bia unurādua. MΛra ādji boromīna ādji burroda, ni cārē sida ādjidera jāriē bΛΛ. MΛā ādjira ni aβa bida biē oē bΛΛ.-

16 Maλbe Moiseba Corea jarasia:

-Nu bΛra, bΛare panΛrā sida Ācōrē quīrāpita wānadua idji wua demaa. Aaroλ sida mama baya. 17 BΛare panΛ 250 ēberārāba ādji quera babada epedecora edadapeda querara coa nūmanadua. MaλgΛra Ācōrē wua demaa idji quīrāpita ededadua. BΛa, Aaroλ bida bārā quera babada epedecora ededadua.-

18 Nurēma ādjirāza quera babada epedecoda edadapeda tΛbΛdauda eđa bΛdapeda querada coa nūmasīdaa. Ādjirāra, Moiserā, Aaroλ sida Ācōrē wua dede eđa wābada caita duanasīdaa. 19 Coreba jūma Israel purura Ācōrē wua dede eđa wābadamaa zebisia Moise, Aaroλ sida āyā bΛēi carea. Cawaēne Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroda ādjirā quīrāpita λnaga dogosia. 20 Maλne Ācōrēba Moisea, Aaroλa bida jarasia:

21 -Naλ ēberārā caitabemada āyā wānadua. MΛā ādjirāra aβeđa jūma quinibiya.-

22 BaribΛΓΛ Moiserā Aaroλ sida chīrāborode barru copanenapeda Ācōrēa nāwā bedeā djuburiasīdaa:

-Ācōrē, bΛdeba ēberārāra jūma zocai beaa. ζAβaλba cadjirua oda carea bΛra jūma naλ puru ume quīrū baica?-

23 Ācōrēba Moisea jarasia:

24 -Purua jaradua Core wua de caitabemada, Dataλ wua de caitabemada, idjaba Abiraλ wua de caitabemada āyā wānamārēā.-

25 Ara maλda Moiserā piradrΛpeda Dataλ bΛmaa idjaba Abiraλmaa bida wāsia. Israelerā bororā sida Moise caīdu wāsīdaa. 26 Maλne Moiseba purua jarasia:

-Jāλ cadjirua obadarā wua de caitabemada āyā wānadua. Ādjia eropanΛnebemada tārānadua. TānibΛΓΛ bārā sida beudīa jūma ādjia cadjirua opedada carea.-

27 Ara maλda israelerāra Core wua de caitabemada, Dataλ wua de caitabemada idjaba Abiraλ wua de caitabemada āyā wāsīdaa. Maλne Dataλra, Abiraλ sida ādji wua de dajada zedapeda ādji dede eđa wābada caita λta nūmeasia. Ādji ume dji quimada, jūma ādji warrarā sida nūpanasīdaa. 28 Maλne Moiseba jarasia:

-Nāwā bārāba cawadīa ara mΛdjia quīrīā bΛdeba bārā boroda beē basīda, ātebΛΓΛ ĀcōrēbΛΓΛ mΛra bΛsīda: 29 naλ ēberārāda dadji beubada quīrāca beudibΛΓΛ, bārāba cawadīa Ācōrēba mΛra bΛē basīda bārā boro bamārēā. 30 BaribΛΓΛ Ācōrēba egoroda cawaēne yā dogobipeda ādjira, jūma ādjia eropanΛ sida egoroba mūbΛΓΛ, ādjirā zocai panane beudarā jaure panabadamaa wānibΛΓΛ, bārāba cawadīa ādjiabΛΓΛ Ācōrēda igarasīdada. Māwā cawadīa, ēberārā maλ quīrāca beubΛdada dadjirāba wadibīda ununaca bērā.

† 16:14 ζβΛΛ wadibida दौरा cūrūga quīrīā bΛca? Hebreo bedeade bΛ bΛa: “ζβΛΛ naλ ēberārā दौरा nūētaica?”

³¹ Moiseba māwā jarabara de Dataā bamaaba aba Abiraā bamaa egorora yā dogosia. ³² Maāne egoroba ādjira, ādji ēberārāra, Corera, idji ēberārāra, idjaba jūma ādjia eropanana sida mīsia. ³³ Ādjirā mīpeda egorora wayacusa araa cata dogosia. Māwā zocai panane maā ēberārāra jūma ādjia eropanana sida beudarā jaure panabadamaa wāsidaa. Israelerā tāēnabemada nēbasidaa. ³⁴ Egoroba mībarade maā ēberārā biabada carea ādjirā caita duanara āyā pira wāsidaa. Maāne nāwā biasidaa:

–jEgoroba dadjirā sida mīcuaya!–

³⁵ Maā awara Ācōrēba taba uruada idji bamaaba quera bá dia pana ēberārāmaa eradra bisia. Māwā eradra baba maā 250 ēberārāra jūma bá quenasia.

³⁶ Maābe Ācōrēba Moisea jarasia:

³⁷⁻³⁸ –Sacerdote Aaroā warra Eleazaa jaradua quera babada epedecora taba cowa nūmanebemada jara pemārēā. Tabadau epedecode wadi bāra āyā tama peabueida ba. Maā epedecode māa querada bá diasida bēra epedecora mā itea besia. Jāā ēberārāba cadjiruada opedada bēra beusidaa. Maā bēra ādji epedecora pewedeā berrachidapedā animarā babue diabadade cara bādadua israelerāba quīrānebadamārēā baridua ēberāba querada māa bá diacara bāda.–

³⁹ Ara māda sacerdote Eleazaba ēberārā taba bá beupedada quera babada epedecora jara pesia. Jara pepeda maā epedeco bronco odara pewedeā berrachibisia animarā babue diabadade cara ba carea. ⁴⁰ Maāra cara basia israelerāba quīrānebadamārēā Aaroā idjaba idjideba yōbadarā awara ni abaaba querada Ācōrēa bá diacara bāda Ācōrēba Moisea jarada quīrāca. Ādjirā awara bariduaba Ācōrēa querada bá diaibara, maā ēberā sida beuya, Core, idjiare panana sida beupedada quīrāca.

⁴¹ Nurēma jūma israelerāba wayacusa Moiseda Aaroā sida nāwā biē jara duanesidaa:

–jBārāba Ācōrē ēberārāra beasidaa!–

⁴² Māwā biē jara panara Moisema, Aaroāma bida powua nūmasia. Maāne Ācōrē wua demaa acabade cawaēne jārārāba dera ānā edapeda Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroda ānaga dogosia. ⁴³ Ara māda Moiserā Aaroā sida Ācōrē wua de quīrāpe wāsidaa. ⁴⁴ Maāne Ācōrēba Moisea jarasia:

⁴⁵ –jNaā puru caitabemada āyā wānadua! jMaā ādjirāra abeda jūma quinibiya!–

Ara māda Moiserā Aaroā sida chīrāborode barru copanesidaa. ⁴⁶ Moiseba Aaroā jarasia:

–Ba quera babada epedecora isabe enedua. Animarā babue diabadade ba tabadauda eda bāpeda incienso querada coa nūmadua. Maābe israelerā duanamaa isabe wāpeda Ācōrēa diadua ādjirāba cadjirua opedadara quīrādoamārēā. Ācōrēra bio quīrū ba bēra ādjirāra quinibada.–

⁴⁷ Ara māda Aaroāba osia Moiseba jarada quīrāca. Idji quera babada epedecora edapeda israelerā duanamaa pira wāsia. Jūebarāra israelerāra ācāra beucuaōasia. Maāne idjia querada coa nūmasia ādjirāba cadjirua opedadara Ācōrēba quīrādoamārēā. ⁴⁸ Idjira nūmesia dji quinipedada tabea, dji zocai pana ēsi. Māwā ādjirāra waa quininaē basia. ⁴⁹ Maā ewaride 14,700 ēberārāra quinisidaa Coreare beada naēna quinipedada juachadaē.

⁵⁰ Ēberārāra waa quininaē bēra Aaroāra Moisema wāsia Ācōrē wua dede eda wābada caita.

17

Aaroḷ bacuru quedua barada

¹ Maḷbe Ācōrēba Moisea jarasia:

² -Israelerāa jaradua bacuruda doce enenamārēā. Israeldeba yōna doce purudebema bororāba bacuruda aba aba diadida panḷa. Maḷ bacurude dji bororā trḷda ḷadua. ³ Levideba yōna puruba enena bacurude Aaroḷ trḷda ḷadua. Israeldeba yōna puruza bacuru aba diadida panḷa ādji boro trḷda ḷamārēā. ⁴ Maḷ bacurura mḷ wua dede baurude quīrāpe ḷadua mḷ bārā ume bedeabarima. ⁵ Nu bacuru aba quedua bara ḷaya. Maḷ bacuru dji barira mḷa edasia mḷ sacerdote bamārēā. Maḷ ununapeda israelerāba bārāda waa biē jaradaēa. Māwā mḷa ādjirāra chupeabiya.-

⁶ Moiseba israelerāa māwā jarasia. Ara maḷda Israeldeba yōna doce purudebema bororāba ādji bacuru cawacawa Moisea diade zesidaa. Doce bacurura diasidaa. Aaroḷne sida diasia. ⁷ Moiseba maḷ bacurura Ācōrē wua dede baurude quīrāpe ḷasia. ⁸ Nurēma Moise Ācōrē wua dede eda wābḷarḷde unusia Levideba yōna Aaroḷ bacurura pāwārā quedua bara ḷada, pōnō bara ḷada, idjaba almendra tada zaupeda purea jira ḷada. ⁹ Moiseba bacurura Ācōrē wua dedeba dajada israelerāmaa jūma edesia. Israelerāba acḷadapeda ādjide cawacawa edasidaa. ¹⁰ Maḷbe Ācōrēba Moisea jarasia:

-Aaroḷ bacurura wayacusa mḷ baurude quīrāpe waga ḷadua. Maḷ bacurura waga eropananida panḷa mḷ igarabadarāba quīrānebadamārēā mḷa Aaroḷdrḷ, idjideba yōbḷdarā sida edasida mḷ sacerdoterā ḷeadamārēā. Māwā ādjirāba mḷ biē jara panḷda ḷa chupeabiya quīrānamārēā.-

¹¹ Ara maḷda Moiseba jūma osia Ācōrēba idjia jarada quīrāca. ¹² Maḷbe israelerāba Moisea jarasidaa:

-jDairāra beudia! jAbeda jūma quīninia! jJūma nēbadia! ¹³ jBariduada Ācōrē wua de caita wāibḷarḷ beuya! jDairāra jūma quīninia!-

20

Ācōrēba baido mōgaradeba weabida

¹ Poa djiwidide dji nabema jedecode israelerāra Cadé abadama jūēne wāsidaa.* Maḷ Cadéra Ziḷ ējūā pōāsa ewaraga ḷade ḷa. Mama Moise djabawērā Mariara jaidapeda tḷbarisidaa.

² Mama baido dodī carea neē basia. Maḷ bērā purura Moisemaa, Aaroḷmaa bida wāsidaa biē jaradi carea. ³ Quīrūbideba Moisea nāwā jarasidaa:

-jĀcōrēba dai djabarā quīnibiside dairā sida quīnipedadabara biara ḷacasia!† ⁴ jBārāba cārē cārēā dairā, Ācōrē purura naḷ ējūā pōāsa ewaraga ḷadaa enesidaa? jDairāra dai animarā sida nama beudamārēā enesidaca? ⁵ jCārē cārēā Egiptodeba naḷ ējūā biē tabḷadaa enesida? jNama poya ne ucara tabḷa! jHigojōda, uvada, granadajō sida neē tabḷa! jBaido sida neē tabḷa!-

⁶ Ara maḷda Moisera Aaroḷ sida israelerā duanḷmaḷba Ācōrē wua dede eda wābada caita wānapeda chīrāborode ḷarru copanesidaa Ācōrēa iwididi carea. Maḷne Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroda ādji quīrāpita ḷnaga dogosia. ⁷ Ācōrēba Moisea jarasia:

* **20:1** Ebuda ḷaēa sāḷḷa poa djiwidida jara ḷa. Zocārāmaarā naḷ capitulode ḷḷ ḷa israelerāra cuarenta poa ējūā pōāsa ewaraga ḷade pḷḷḷapedadacarea māwānada. † **20:3** Numero 16:23-33.

8 -Ba bacuruda edapeda ba djaba Aaroꞥ ume purura ededadua awuá mōgara waibꞥa bꞥamaa. Ādjirā quĩrāpita maꞥ mōgaraa bedeadua baidoda weamārēā. Ara māwā bedebꞥꞥde baidora mōgaradeba wea dogoya. Māwā baꞥ baidora weabiya israelerāba ādji animarā bida dođamārēā.-

9 Ara maꞥda Moiseba idji bacurura Ācōrē wua dede bꞥada edasia Ācōrēba jarada quĩrāca. 10 Idjia Aaroꞥ ume purura ābaa ꞥaresidaa Ācōrēba jarada mōgara quĩrāpe. Maꞥne Moiseba israelerāa jarasia:

-ꞥBārā ꞥꞥꞥꞥ zarea bea, ũrĩnada! ꞥBārāba ĩjānamārēā daiba bārā itea baidoda naꞥ mōgaradeba weabidida panꞥaꞥ?-

11 Māwā jarapeda Moiseba idji bacurura ĩtaa wapeda mōgaradaa bꞥarima umé usía. Ara maꞥda baidora wea dogopeda israelerāba ādji animarā bida dosidaa.

12 Māwānacarea Ācōrēba Moisea Aaroꞥa bida nāwā jarasia:

-Mā ĩjānaē panꞥneba bārāba israelerā quĩrāpita cawabidaē basía mꞥra wārāda Ācōrēda. Maꞥ bērā bārāra naꞥ puru ume jūēne wānaēa mꞥa diai jarada druadaa.-

13 Maꞥ baido weabidama trꞥ bꞥasidaa Meribá, israelerāra baido carea quĩrūbideba Ācōrē quĩrāpita biē bedepedada bērā.ꞥ Maꞥ baido weabi bꞥadeba Ācōrēba ādjirāa cawabisia idjira wārāda Ācōrēda.

Edoꞥnebema boroba israelerā idji druade idu wābiē bada

14 Cadé abadadeba Moiseba ꞥꞥꞥꞥ ēberārāda Edoꞥnebema boromaa nāwā jarade diabuesia:

-Dai israelerāra bārā djabarāa.ꞥ Maꞥ bērā dairāra ba ume bedeade ze panꞥa. Ba bio cawa bꞥa dairā bia mĩga panꞥnebemada. 15 Dairā drōā naēnabemara Egiptođaa wānapada mama dārā panasidaa. Maꞥne egiptorāba ādjirāra, dairā sida biē o eropanasidaa. 16 Maꞥ carea Ācōrēa quĩrā djuburiada iwidisidaa. Maꞥra Ācōrēba ũrĩpeda idji nezoca bajānebemada aba diabuesia dairā Egiptođeba ēdrꞥ enemārēā. Iđira ba drua caita Cadé abadade panꞥa. 17 Dai quĩrā djuburia, ba druade idu wāyā wābidua. Bārā néude eda wānaēa, bārā uva ējūāne eda wānaēa, ni bārā baido juebada uriađebemada dođāēa. Ēberārā Boro abada ode quĩrāipa wānia. Ba druade panꞥne maꞥ odebemada ꞥꞥꞥa araare ni ꞥꞥꞥa acꞥare bida āyā wānaēa.-

18 Baribꞥꞥ Edoꞥnebema boroba panusia:

-Bārāra mꞥ druade wānacara panꞥa. Maꞥda ĩjānaēbꞥꞥ dairāra bārāmaa djōne wānia.-

19 Dji iwidide wā panꞥba jarasidaa:

-Wārāda quĩrāipa ode wānia. Maꞥne dairāba wa dai animarāba bārā baidoda dođibꞥꞥ, maꞥbari paratada diadia. Ababe ba druade wāyā wāna quĩrā panꞥa. Ababe maꞥdrꞥ iwidi panꞥa.-

20 Baribꞥꞥ Edoꞥnebema boroba wayacusa panusia:

-Bārāra mꞥ druade wānacara panꞥa.-

Ara maꞥda Edoꞥnebema boroba sordaorā bio mēsrā beara zocārā israelerāmaa djōne edesia. 21 Edoꞥnebema boroba idji druade idu wābiē bērā israelerāra dewara óare wāsidaa.

Aaroꞥ jaidada

ꞥ 20:13 Hebreo bedeade Meribá trꞥba jara bꞥa "quĩrūbideba biē bedeadí" wa "caicayadí." § 20:14 Israelerāra Jacobođeba yōsidaa. Edoꞥnebemarāra Jacobo djaba Esaúdeba yōsidaa. Genesi 36:6-8.

22 Cadé abadadeba Israel purura Hor eyadaa wāsidaa. 23 Hor eyara Edoā drua caita ʙaa. Mama Ācōrēba Moisea Aaroā bida jarasia:

24 –Nama Aaroāra jaidaya. Idjira māa israelerāa diai jarada druade eda wācara ʙaa, Meribāde māa baido weabidama bārāba māa jaradara ijā odaē basi bērā. 25 Moise, ʙa djaba Aaroāra idji warra Eleaza sida Hor eyade ātaa ededua. 26 Mama Aaroāba jā ʙa djiora ērāpeda idji warra Eleazaa jābidua sacerdote dji dromada bemārēa. Maʙbe Aaroāra mama jaidaya.–

27 Ara maāda Moiseba jūma osia Ācōrēba jarada quīrāca. Jūma israelerāba acā panane Aaroāra, Eleaza sida Hor eyade ātaa edesia. 28 Mama Aaroāba jā ʙa djiora jūma ērāpeda Moiseba Aaroā warra Eleazaa jābisia. Maʙbe Aaroāra eya borode jaidasia. Māwānacarea Moiserā Eleaza sida eyadeba edaa zesidaa. 29 Israelerāba Aaroā jaidada cawasidade idji carea jūmarāda jedeco aba jīāsidaa.

21

Israelerāba Arad purudebema boro poyapedada

1 Arad purudebema borora cananeo basia. Negue ējūā pōāsa ewaraga ʙara idji drua basia. Idjia ūrīsia israelerāra Atariāna wābada oñe zebadada. Maā bērā idji sordāorāda israelerā ume djōne edesia. Djō panane ādjirāba ācaṙa israelerāra jida edesidaa. 2 Maā bērā israelerāba Ācōrēa wārāneba nāwā jarasidaa: “Dairāba naā ēberārā poyadamārēa ʙaa carebaibacā, ādji purura jūma ārīcuadapeda babuedia.”*

3 Israelerāba wārāneba jarapedadara Ācōrēba bia ūrīsia. Idjia carebasia ādjirāba maā cananeorāda poyadamārēa. Israelerāba jūma quenanapeda ādji purura jūma ārīnapeda babuesidaa. Maā bērā mama trā ʙasidaa Hormá.†

Moiseba bronce dama oda

4 Hor eyadeba israelerāra Pusa Purrudaa wābada óare wāsidaa Edoā drua audu parragadi carea. Māwā wānane sē panesidaa. 5 Maā carea Ācōrēda, Moise sida nāwā biē jara duanesidaa:

–¿ʙaa dairāra Egiptodeba edra enesica naā ējūā pōāsa ewaraga ʙade quin-inamārēa? Codira neēa. Baido sida neēa. Idjaba naā maná warraē tabā co panaba sē panaba.–

6 Maāgā carea Ācōrēba israelerāmaa dama dji arada zocārā diabuesia. Maā damaba israelerāra cácuadapeda zocārā quinisidaa. 7 Maā bērā israelerāra Moisemaa wānapeda jarasidaa:

–Dairāba cadjiruada osidaa Ācōrēda, ʙa sida biē jarasida bērā. Dai quīrā djuburia Ācōrēa iwididua naā damara āyā wābicuamārēa.–

Ara maāda Moiseba ādjirā carea Ācōrēa bedea djuburiasia. 8 Maāne Ācōrēba Moisea jarasia:

–Bronceda dama quīrāca aba opeda bacuru eradade āta jira ʙadua. Damaba abāda casira, maā ēberāba bronce oda damada acāibacā biaya.–

9 Ara maāda Moiseba bronceda dama quīrāca opeda bacuru eradade āta jira ʙasia. Damaba aba cabacāde maā ēberāba bronce oda damada acāsira biabadjia.

Israelerā Moab druade jūpedada

* 21:2 Hebreo bedeade naā crīchada dia ʙaa: “Dji quīrāra poyapeda jūma idjia erobara Ācōrē itea beya. Maā bērā jūma ārīnapeda babuedia ni ababā ara idji itea edarānamārēa.” † 21:3 Hebreo bedeade Hormá trāba jara ʙaa “jūma ārīpedada.”

10 Mama_Λba wānapeda israelerāra Obot abada_{de} duanesidaa. 11 Mama_Λba wānapeda Ije-Abari_lne duanesidaa. Ma_lra Moab druadeba _lmā_dau odjabariare _ējūā pōāsa ewaraga _lba_de _lba. 12 Mama_Λba wānapeda Zared do jeweda_de duanesidaa. 13 Mama_Λba wānapeda Arno_l do quīrā_rē duanesidaa _ējūā pōāsa ewaraga _lba_de. Ma_l _ējūāra amorreorā druade _lba. Arno_l dora Moab drua idjaba amorreorā drua _ēsi _lba. 14-15 Ma_l bē_rā carta Ācōrē Djōna abada_de nāwā _ll_l _lba:

Vaheb puru Supa druade _lba_re, Arno_l do j_lwateare bi_da wāyā wāsidaa. Do zaque bea caita Ar abada_daa wāsidaa Moab drua orrocawa.[‡]

16 Mama_Λba israelerāra baido juebada uria Beer abada_daa wāsidaa. Mama Ācōrēba Moisea nāwā jarasia:

-Purura ābaa j_lredua. M_lā ādjirāa baidoda diaya.-

17 Ma_lne israelerāra nāwā tr_lā_sidaa:

Baido juebada uriara bogadr_l _lba_dua. Ma_l baido carea tr_lā_nia.

18 Dadjirā bororāba ādji bacuruba na_l baido juebada uriara corosidaa. Dji dromarāba ādji bardonaba corosidaa.

Mama _ējūā pōāsa ewaraga _lba_de_da Matanānaa wāsidaa. 19 Mama_Λba Najaliel_daa wāsidaa. Mama_Λba Bamoda_daa wāsidaa. 20 Mama_Λba jeweda_de Moab druade _lba_de jūēne wānapeda Pisga eyade duanesidaa. Pisga eyadeba Jesimo_l _ējūā pōāsa ewaraga _lba_ra unubaria.

Israelerāba amorreorā poyapedada

21 Ma_lbe israelerāba amorreorā boro Seho_l abada_maa _lca_lta diabuesia nāwā jaradamārē_d:

22 -Dai quīrā djaburia _lba druade idu wāyā wābidua. Dairāra bārā néude eda wānaē_a, bārā uva _ējūāne bi_da eda wānaē_a, ni bārā baido juebada uria_de_bemada do_daē_a. Ēberā_rā Boro abada ode quīrā_ipa wānia.-

23 Barib_lra_l Seho_lba israelerāra idji druade idu wābiē_l basia. Idji sordaorāra jūma tr_lcuapeda _ējūā pōāsa ewaraga _lba_de israelerāmaa wānapeda Jahaza puru caita djōsidaa. 24 Barib_lra_l israelerāba ādjirāra poyadapeda ādji druara jārīsidaa Arno_l do_de_ba aba Jabō do_daa amonitarā drua daucha. Amonitarāba ādji druara bio waga eropanasidaa. 25 Israelerāba amorreorā puru beada jūma poyasidaa; dji puru droma Hesbo_l abada_ra, puru zaquerā sida. Poyadapeda ma_l purude panesidaa.

26 Amorreorā boro Seho_lra Hesbo_l purude _lba_dadjia. Naēna idjira moabitarā boro ume djōpeda ādji druara jūma jārīsia aba Arno_l do daucha. 27 Ma_l carea nāwā jarabadaa:

¡Hesbo_l purura wayacusa ode zedadau! Seho_l purura idji _lba_da quīrāca bia odia.

28 Seho_l sordaorāra Hesbo_l purudeba wāsidaa. T_lba_l urua eradr_lba_lra_l quīrāca Seho_l purudeba wāsidaa.

Ma_lne Ar puru Moab druade _lba_ra babuesidaa. Arno_l do icawa eyade bea puru sida jūma babuesidaa.[§]

29 ¡Ay, moabitarā! ¡Bārāra mīā djaburi beaa! Bārā ācōrē Quemo _ēpēbadara beusidaa.

Amorreorā boro Seho_lba bārā warrarāra memenebisia. Bārā caurāra jida edesia.

30 Barib_lra_l dadjirāba ādjira jūma poyasidaa.* Hesbo_l purudeba aba Dibō_l

‡ 21:14-15 Hebreo bedea_de jūma ma_l versicolora ebuda _lbaē_a. § 21:28 Do icawa eyade bea puru.

Hebreo bedea_de ma_lra ebuda _lbaē_a. * 21:30 Dadjirāba ādjira jūma poyasidaa. Hebreo bedea_de māwā _ll_l _lba. Griego bedea_de jara _lba “ādja eropananara jūma ārīsidaa.”

purudaa jūma quenasidaa.

Nopa purudeba aba Medebá purudaa jūma āriṅapeda babuesidaa.

Israelerāba Basaḷnebema boro Og poyapedada

³¹ Māwā israelerāra amorreorā druade panesidaa. ³² Maḷne Moiseba ḶCATA diabuesia Jazer drua aCAdamārēā. Israelerāba puru maḷ druade beara poyadapeda amorreorāra āyā jAretasidaa. Mama bida israelerāra panesidaa.

³³ Mamaḷba israelerāra Basaḷnaa wābada ode wāsidaa. Maḷne Basaḷnebema boro Og abadaba idji sordaorāda Edrei puru ḶAmaa edesia israelerā ume djōni carea. ³⁴ Māwā panḶne Ācōrēba Moisea jarasia:

-Ne wayarādua. MḶa idjida, idji sordaorā sida bārāa jūma poyabiya. Idji drua sida mḶa bārāa diaya. Bārāba Hesboḷne Ḷada amorreorā boro SehoḶ beapedada quīrāca idji sida beadadua.-

³⁵ Ara maḶda israelerāba Basaḷnebema boro Og abadara, idji warrarāra, idji sordaorā sida jūma quenasidaa. Ni abaḶda zocai ḶAḶaē basia. Maḷbe idji druara jūma edasidaa.

22

Moabitarā boro Balāba Balaaḷ trḶbida

¹ Maḷbe israelerāra Moab drua jeweda ḶAmaa wāḶḶasidaa. Mama JordaḶ do caita duanesidaa. Wa quīrārē ādjirā quīrāpe Jerico puruda basia.

²⁻⁴ Maḷ ewariēde Zipor warra Balāda moabitarā boro basia. Maḷ Balāba cawasia israelerāba amorreorāda poyadapeda ādji druara jāriḶsidadada. Idjira, jūma moabitarā sida bio ne waya duanesidaa israelerā cābana panḶ bērā. Maḷ carea moabitarāba Madiaḷnebema dji dromarāa jarasidaa:

-Naḷ israelerāra cābana panḶ bērā dadjirā druara jūma jāriṅnia pacaba chirua jūma cobari quīrāca.-

⁵ Maḷ bērā moabitarā boro Balāba ḶCATA diabuesia Beor warra Balaaḷ trḶne. Maḷ Balaaḷra Amav druade Ḷabadjia Petor purude. Petor purura Euprate do icawa basia.* Balāba nāwā jarabisia: “EgiptoḶeba israelerāda mḶ druade cābana duanane zesidaa. Ādjirāba mḶ druara abeda birasia. ⁶ Ādjirāra dairā cāyābara ḶḶlara panḶa. Maḷ bērā ādjirā biē jara ḶḶde zedua. Māwā mḶa ādjirāra poyapeda mḶ druadebemada āyā jArecuaisicada. MḶa cawa ḶḶa ḶḶa bariduada bia jara ḶḶibḶḶa, maḷḶara bia bebaria. Idjaba bariduada biē jara ḶḶibḶḶa, maḷḶara biē bebaria.”

⁷ Moab druadebema dji dromarāra, Madiaḷnebema dji dromarā sida Balaaḷmaa wāsidaa. Paratada Balaaḷa diadi carea edesidaa israelerā biē jara ḶḶde zemārēā. Balaaḷma jūēsidade jūma Balāba jarabidada nēḶḶḶasidaa.

⁸ Balaaḷba jarasia:

-Nama cāinadua. NubḶḶ mḶa bārāa jaraya Ācōrēba mḶra idu wābida wa idu wābiēda.-

Māwā jarada bērā Moab druadebema dji dromarāra mama cāisidaa.

⁹ Maḷ diamasi Ācōrēra Balaaḷma odjapeda nāwā iwidiḶsia:

-Ķēberārā ḶḶ dede panḶra cairāda jāwā panḶ?

¹⁰ Balaaḷba Ācōrēa panusia:

-Naḷ ēberārāra moabitarā boro Zipor warra Balāba nāwā jaradamārēā diabuesia: ¹¹ “EgiptoḶeba ēberārāda cābana mḶ druade jūēsidaa. MḶ druara

* **22:5** Amav druade babadjia...Euprate do icawa basia. Hebreo bedeadē nāwā bḶ ḶḶa: “Petor purude babadjia. MaḶra do icawa basia idji puru warrarā druade.”

maḷ ēberārāba abeda birasia. Maḷ carea ādjirā biē jara ḅade zedua. Māwā mḷa ādjirāra poyapeda mḷ druaдебemada poya āyā jarecuaisicada.”-

¹² Ācōrēba Balaaḷa jarasia:

-Naḷ ēberārā ume wārādua. Ādjia jara panḷ ēberārāra biē jara ḅarādua mḷa ādjirāra careba ḅa bērā.-

¹³ Nurēma Balaaḷra pirabaripeda Balāba diabueda dji dromarā nāwā jarasia:

-Bārā druadaa jēda wānadua. Ācōrēba mḷra bārā ume idu wābiēa.-

¹⁴ Moab druadebema dji dromarāra jēda Balāmaa wānapeda jarasidaa:

-Balaaḷra dairā ume ze quīrāē basia.-

¹⁵ Maḷ carea Balāba wayacusa dewararāda Balaaḷmaa diabuesia. Maḷgarāra dji naārā wā panana cāyābara dji dromaara ḅesia idjaba cābanaara wāsidaa. ¹⁶ Ādjirāra Balaaḷma jūēnapeda jarasidaa:

-Zīpor warra Balāba nāwā jarabisia: “Mḷ quīrā djuburia ḅara mḷmaa ze ama ḅarādua. ¹⁷ Mḷa ḅāa paratada waḅḅa diaya. Idjaba jūma ḅa jarabḷra quīrāca mḷa oya. Maḷ bērā mḷ quīrā djuburia naḷ ēberārāra biē jara ḅade zedua.”-

¹⁸ Baribḷra Balaaḷba panusia:

-Balāba idji de parataba idjaba oroba bira coḅada diabḷra sida mḷa ni cārē sida oēa mḷ Boro Ācōrēba māwā obiēḅḷra. ¹⁹ Mḷ djuburia bārā sida idi nama cāinadua. Naḷ diamasi Ācōrēba mḷa quīrā awara jaraisicada.-

²⁰ Maḷ diamasi Ācōrēra Balaaḷma odjapeda nāwā jarasia:

-Naḷ ēberārāba ḅa jḷade ze panḷ bērā ādjirā ume wādua. Baribḷra ababe odua mḷa ḅāa jarabḷra quīrāca.-

Balaaḷ Balāmaa wāna

²¹ Nurēma Balaaḷra pirabaripeda idji burro ḷrḷ chūmebarira jḷpeda Moab druadebema dji dromarā ume wāsia. ²² Balaaḷ nezocarāda umé idji ume wāsidaa. Idjira burro ḷrḷ nībasia. Baribḷra idji wāḅḷra carea Ācōrēra bio quīrūsia. Maḷ bērā Ācōrē nezoca bajānebemada idji nocoda wārāmārēā o ēsidra nūmesia. ²³ Djōbada necoda idji jḷwade erobasia. Balaaḷ burroba idjira o ēsidra nūmḷda unuside o āyā wāsia. Maḷ carea Balaaḷba idji burroba ubadjia wayacusa oḅaa wāmārēā. ²⁴ Nocoda wāḅḷdade uva ējūāne jūēsidaa. Dji ora maḷ ējūā ēsi wābadjia. Orroza ējūāra mōgaraba auḅu jūrā ca ḅasia. Mama pēsua wābadjidāa maḷ mōgaraba auḅu jūrā ca ḅa ēsi. Maḷbe Ācōrē nezoca bajānebemara wayacusa o ēsidra nūmesia Balaaḷ nocoda wārāmārēā. ²⁵ Balaaḷ burroba Ācōrē nezoca bajānebema unuside dji mōgaraba auḅu jūrā ca ḅadaa catḷ ḷra nībaḅe wāsia. Maḷba Balaaḷ jūrāra catḷ ḷrratḷ edesia. Maḷ carea Balaaḷba idji burroba wayacusa u jidasia. ²⁶ Maḷbe o pēsua wāḅḷdade Ācōrē nezoca bajānebemara ādji nocoare nūmane wāsia. Mama poya āyā wāē basia. ²⁷ Mama Balaaḷ burroba Ācōrē nezoca bajānebema waya unuside abeda egode tabesia. Maḷ carea Balaaḷra bio quīrūpeda idji burroba bacuruba wayacusa u jidasia. ²⁸ Maḷne Ācōrēba Balaaḷ burroba bedeabisia. Dji burroba iwīdisia:

-¿Mḷa cārēda oḅa bērā ḅa mḷra jāwā ḅarima ūbea usi?-

²⁹ Balaaḷba panusia:

-Jāwā o ḅa ḅa mḷra mīā sē ḅa bērā. ¡Necoda mḷ jḷwade erobḷbara ara nawena ḅara beatacasia!-

³⁰ Maḷne burroba jarasia:

-Māra bΛ burroa. BΛa mΛ edada ewarideba mΛ λrλ nībabilia. BΛa bio cawa bΛa naλ naēna mΛra bΛ ume jāwā nībaca basida.-

Balaaλba jarasia:

-Wārāda māwā bΛa.-

³¹ Maλbe Ācōrēba idji nezoca bajānebemara o ēsidra nūmΛda Balaaλa unibisia. Djōbada neco idji λawade eroβΛ sida unusia. Maλne Balaaλra chīrāborode barru cobesia. ³² Ācōrē nezoca bajānebemaba Balaaλa jarasia:

-¿BΛa cārē cārēā bΛ burroa bΛrima ūbea usi? MλabΛrΛ ora jūātrΛ eroβΛa bΛ nocodaa wārāmārēā. BΛa ode wābΛrΛra mΛa quīrīāēa.† ³³ BΛ burroba mΛda bΛrima ūbea unupeḁa mΛ caita zeē basia. Mλ caita zedabara mΛa bΛra beacasia baribΛrΛ bΛ burroa zocai bΛcasia.-

³⁴ Balaaλba panusia:

-Mλa cadjiruada osia. Adua bΛsia bΛdrΛ o ēsidra nūmΛda mΛ nocodaa wārāmārēā. BΛmaarā mΛda Balāmaa wāida biē bΛbΛrΛ, jēda wāya.-

³⁵ Ācōrē nezoca bajānebemaba jarasia:

-Naλ ēberārā ume bΛra wāida bΛa, baribΛrΛ ababe mΛa jarabi bΛdrΛ jaradua.-

Ara maλda Balaaλra Balāba diabueḁa dji dromarā ume wāsia.

Balāba Balaaλ audiabaria

³⁶ Balāba Balaaλ zebΛrΛ cawaside Ar puruḁaa audiabariḁe wāsia. Ar purura Arnoλ do icawa bΛa Moab drua daucha. ³⁷ Balaaλ jūēside Balāba idjia jarasia:

-Mλa bΛ naārā trλbiside ¿cārē cārēā isabe zeē basi? ¿Mλa paratada waibΛa poya diaēda crīcha basica?-

³⁸ Balaaλba panusia:

-BΛa trλbueḁa bērā mΛra nama bΛa. BaribΛrΛ mΛa bariduada jaracara bΛa. Ababe Ācōrēba jarabi bΛdrΛ jaraida bΛa.-

³⁹ Maλbe Balaaλra Balā ume Quiriat-huzot puruḁaa wāsidaa. ⁴⁰ Mama Balāba pacada, oveja sida beapeḁa dji dragada Ācōrēa babue diasia. Dji djarada Balaaλa, idji ume panΛ dji dromarāa bida codamārēā diasia. ⁴¹ Nurēma diapedeḁa Balāba Balaaλra eya Bamo-baal abadade λtaa edesia. Mama bΛa israelerā caitaara panΛra unusia.

23

Balaaλba israelerā bia jara bΛda

¹ Balaaλba Balāa jarasia:

-Nama animarā babue diabadada siete odua. Maλbe paca dji umaquīrāda siete idjaba oveja dji umaquīrāda siete enedua Ācōrēa babue diadi carea.-

² Ara maλda Balāba osia Balaaλba jarada quīrāca. Animarā babue diabadaza ādji umérāba pacada aba idjaba ovejada aba Ācōrēa babue diasidaa.

³ Maλbe Balaaλba jarasia:

-Nama jλādua bΛa animarā Ācōrēa babue dia bΛma. Mλra awuá wāya. Mama Ācōrēra mλma odjaisicada. Idjia mλa bedeasira bΛa jarade zeya.-

Māwā jarapeḁa Balaaλra eya zaque chirua neē bΛdaa wāsia. ⁴ Mama Ācōrēra idjimaa zesia. Balaaλba idjia jarasia:

-Mλa animarā babue diabadara siete obisia. Maλza mλa paca zaqueda aba idjaba ovejada aba bΛa babue diasia.-

† 22:32 BΛa ode wābΛrΛra mΛa quīrīāēa. Hebreo bedeade maλra ebuda bΛēa.

5 Mañne Ācōrēba Balaaña cawabisia cārēda jaraida ɓaɗa. Cawabipeɗa Balaaña jarasia jēda Balámaa jarade wāmārēā. 6 Ara mañda jēda wāsia. Jūēbaɗaɗe Balaaña unusia Balára, jūma Moab druadebema dji dromarā sida Ācōrēa animarā babue dia panɗa caita duanɗa. 7 Mañbe Balaaña nāwā beɗeasia:

Moab druadebema boro Balába mñra Arañ druadeba zebisia. Amāɗau odjabariare ɓaɗa druwa eyaiɗa ɓamaɓba mñra zebisia.

Idjia mña jarasia: “Mñ quĩrā djuburia israelerā biē jara ɓaɗe zedua. Nañ Jacobodeba yōpeɗaɗarāra biē o ɓaɗua.”

8 Māwāmīna Ācōrēba bia jara ɓaɗa ēberārāɗa ɗmña sāwā biē jara ɓaɗi? Ācōrēba bia o ɓaɗa ēberārāɗa ɗmña sāwā biē o ɓaɗi?

9 Nañ eya mōgaraiɗa ɓaɗeɗa mña israelerāra unu ɓaɗa. Nañ eya zaquedeɗa mña ādjirāra aɗa ɓaɗa.

Jāñ purura āɗuɓa jīga panabaria. Cawa panɗa ādjirāra dewara puru quĩrāca panɗeɗa.

10 Jacobodeɗa yōpeɗaɗarāra ĩɓa quĩrāca zocārā panɗa bērā ni aɓaɓba ādjirāra poya juachadaēa. ɗCaiba israelerāra maārī poya juachai?*

Jāñ ēberārā jipa bea beubɗaɗe biēɗa bia beaɗia. Mñ beubaɗaɗe ara ādji quĩrāca be quĩrā ɓaɗa.

11 Balaañ māwā beɗeabaɗaɗa carea Balába quĩrūbiɗeɗa jarasia:

–ɗɓaɗa cārēda jara ɓaɗi? Mña ɓaɗa zebisia mñ ume dji quĩrūda biē jara ɓamañrēā. Baribaɗaɗa ɓaɗa ādjirāra bia jara ɓaɗa.–

12 Balaaña panusia:

–Māwāra ɗĀcōrēba jarabi ɓara mña jaracara ɓaɗa?–

13 Balába jarasia:

–Wāna. Dewara orroare wānia. Mamaɓba ɓaɗa israelerāra unuya jūma poya unuēmīna. Mamaɓba ādjirāra biē jara ɓaɗua.–

14 Ara mañda Balába idjira Pisga eyade ɗtaɗa edesia Zopiā ējūānaa. Mama Balába wayacusa animarā babue diabadada siete osia. Mañza paca dji umaquĩrāda aba idjaba oveja dji umaquĩrāda aɓa Ācōrēa babue diasia.

15 Mañbe Balaaña idjia jarasia:

–Nama jāɗua ɓaɗa animarā Ācōrēa babue dia ɓamaɗa. Mñra awuá wāya Ācōrē ume beɗeai carea.–

16 Mama Ācōrēra Balaañmaa zepeda cawabisia cārēda jaraida ɓaɗa. Cawabipeɗa Balaaña jarasia jēda Balámaa jarade wāmārēā. 17 Ara mañda Balaaña jēda wāsia. Jūēbaɗaɗe unusia Balára jūma Moab druadebema dji dromarā sida Ācōrēa animarā babue dia panɗa caita duanɗa. Balába idjia iwidiisia:

–ɗĀcōrēba cārēda jarasi?–

18 Mañne Balaaña nāwā beɗeasia:

Zipor warra Balá, mña jara ɓara bio quĩrācuɗa ũrīɗua.

19 Ācōrēra ēberā quĩrāca ɓaɗe. Idjira sewa oca. Idjia jaradada quĩrā awara oca.

Idjia jarabaɗaɗa obaria. Idjia wārāneɓa jaradara obaria.

20 Idjia mña jarasia israelerā bia jara ɓamañrēā. Bia jara ɓaɗuaɗa aɗa bērā mña quĩrā awara jaracara ɓaɗa.

* 23:10 Maārī poya juachai. Hebreo beɗeade ɓaɗa ɓaɗa: “El número de la cuarta parte.”

21 Ācōrēba Jacobodeba yōpedadara idu bia mīgabiēa. Idjia israelerāra idu sopuabiēa.†

Ācōrēra ādjirā ume Ɂaa. MaɁ bēra Ɂasrida jara panaa idjira ādjirā boroda.

22 Ācōrēba ādjirāra Egiptodeba ēdra enesia. Idjideba ādjirāra bio Ɂaa beaa, paca mēa warida quīrāca.

23 Ni abaaba Jacobodeba yōpedadara poya ne āi odaēa. Ni abaaba israelerāra poya biē Ɂadaēa.

Ēberārāba nāwā jaradīa: “AcɁdua sāwā Ācōrēba israelerāra bio careba Ɂada.”

24 Israelerāra imama quīrāca panaa. Jarra Ɂade imamara Ɂnāūca, ātebala ne bepeda jūma cobaria. Dji oa sida jūma senebaria.

Ara maɁ quīrāca israelerāra Ɂnāūnaēa aba naɁ druadebema ēberārā jūma poyabadaa.

25 BalaaɁ māwā bedeabala carea Balāba quīrūbideba nāwā jarasia:

-jɁaa naɁ ēberārāda poya biē jara Ɂēbala chupeada! jĀdjirāra waa bia jara Ɂarādua!

26 MaɁne BalaaɁba panusia:

-jMā ababe Ācōrēba jarabidara jaraida Ɂada asiēca?

27 MaɁbe Balāba idjia jarasia:

-Wāna. Mā Ɂara dewara orroare edeya. Āibērā mamabala Ācōrēba bla israelerāra idu biē jarabiscada.-

28 Ara māda Balāba idjira Peor eya borodaa edesia. Mamaaba ējūā pōāsa ewaraga Ɂara jūma unubaria. 29 Mama BalaaɁba jarasia:

-Nama animarā babue diabadada siete odua. Paca dji umaquīrāda siete idjaba oveja dji umaquīrāda siete enedua Ācōrēba babue diađi carea.-

30 Ara māda Balāba osia BalaaɁba jarada quīrāca. MaɁbe animarā babue diabadaza pacada aba idjaba ovejada aba Ācōrēba babue diasia.

24

1 Baribala BalaaɁba cawasia idjia israelerā bia jara Ɂara Ācōrēba bia unu Ɂada. MaɁ bēra idjia naārā o Ɂada quīrāca āyā wāé basía Ācōrēba cārēda jarabi cawaya. Ātebala ējūā pōāsa ewaraga Ɂadaa acɁ nūmesia. 2 MaɁne unusia Israeldeba yōpedada doce puruda duanada. Ādjirā acɁ nūmane Ācōrē Jauredaba besia. 3 MaɁne nāwā bedeasia:

Māra Beor warra BalaaɁ. Mā ēsā unu Ɂaa. Māra nāwā bedeaba Ɂaa.

4 Mā ūrī Ɂaa Ācōrēba jara Ɂada. Mā ēsā unu Ɂaa Ācōrē jūma poya Ɂaba unubi Ɂada.

Idji quīrāpita chīrāborode cobade mɁ dauba ēsā unu Ɂaa.

5 Israelerā, bārā wua dera bio biya quedeaa. Jacobodeba yōpedadarā, bārā purura bio biya quirua.

6 Israel purura waibaa Ɂaa do zaque draso Ɂa quīrāca.* Bio wari Ɂaa néu do icawa u taba quīrāca.

Bio biya Ɂaa áloe bacuru Ācōrēba uđa quīrāca idjaba ogo do icawa nūmea quīrāca.

† 23:21 Ācōrēba Jacobodeba yōpedadara idu bia mīgabiēa. Idjia israelerāra idu sopuabiēa. MaɁ bedeara idjaba nāwā traducida Ɂaa: “Ācōrēba unuē Ɂaa Jacobodeba yōpedadarāba cadjirua obadada. Unuē Ɂaa israelerāba āi obadada.” * 24:6 Israel purura waibaa baya do zaque draso Ɂa quīrāca. MaɁ bedeara idjaba nāwā jaraida Ɂaa: “Israel purura waibaa baya uruta ējūā waibaa ēsā tababari quīrāca.”

7 Ādjirāneba yōbɔdarāba baidoda aduba eropanania. Ādji zocodeba baidoda wewezoaya.

Ādji boroba amalecitarā boro Agáda poyaya. Ādji boroba puruda zocārā idji jɔwaeɗa erobaya.

8 Ācōrēba israelerāra Egiptodeba ēdɾɔ enesia. Idjideba ādjirāra bio ɔbɔɔa beaa, paca mēa warida quīrāca.

Ādji dji quīrūra jūma poyadia imamaba animarā beapeɗa dji bɔwɔɔɔara bɔɔagapeɗa jūma cobari quīrāca. Ādji dji quīrūra chaba dɾɔ quenania.

9 Imamara egode chūmepedeɗa ɔnāūbaria. ζCaiba idjira mīā sēi?

Ara maɔ quīrāca Israel puruba ēberārāra poyapeɗa ɔnāūya, dewararāba wayadi bēra.

Jūma israelerā bia jara paɔɔ ēberārāra Ācōrēba carebaya.† Baribɔɔɔ jūma ādji biē jara paɔɔara Ācōrēba biē bɔya.

10 Balaaɔ māwā beɗeabɔɔɔ carea Balāra idji ume bio quīrūsia. Quīrūbiɗeɗa jɔwɔa tawepedeɗa jarasia:

-iMɔa bɔra zebisia mɔ dji quīrūra biē jara bɔmārēā! iMāwāmīna b̄arima ūbea ādjirāra bia jara bɔasia! 11 iBɔdji druad̄aa jēda wādua! Ācōrēba bɔɔa israelerāra idu biē jarabiē bērā parata waibɔa diayada adara mɔa diaēa.

12-13 Balaaɔba panusia:

-Bɔa mɔmaɔ diabueɗa ēberārāa mɔa ebuda nāwā jarasia: “Balāba idji de parataba idjaba oroba bira cobɔda diabɔɔɔ sida mɔa ni cārē sida oēa Ācōrēba māwā obiēbɔɔɔ.” Ababe Ācōrēba jarabi bɔɔɔɔ jaraida bɔada asia. 14 Mɔa druad̄aa jēda wāya. Baribɔɔɔ wāi naēna mɔa jaraya israelerāba jīrūarebema ewaride bɔ purura sāwā odida.-

15 Ara maɔda Balaaɔra nāwā beɗeasia:

Mɔra Beor warra Balaaɔa. Mɔa ēsā unu bɔa. Mɔra nāwā beɗeɗa bɔa.

16 Ācōrēba jara bɔra mɔa ūrī bɔa. Ācōrē dji Dromaara bɔa necawaada mɔa erobɔa.

Ācōrē jūma poya o bɔba unubi bɔra mɔa ēsā unu bɔa. Idji quīrāpita chīrāborode cobɔde mɔa dauba ēsā unu bɔa.

17 Jīrūarebema ewaride cārēda sāwāida mɔa ēsā unu bɔa. Mɔa unu bɔra ara nawenabemaēa.

Jacobeɗeɗa dji dromada zeya chīɗau ebueɗa odjabari quīrāca. Israeldeɗa dji boroda zeya.

Maɔba moabitarā borora jūma berradɔgaya. Séɗeɗa yōpedadarā sida jūma quenaya.

18 Idji dji quīrū Edoɔneɗemarāda poyaya. Ādji druɔa Seír abadara idji jɔwaeɗa erobaya. Maɔne Israel purura ɔbɔara wariya.

19 Jacoboɗeɗa yōna dji dromaba naɔ Ar purude panenara jūma quenaya.‡

20 Māwā beɗeadaɗ carea Balaaɔba Amale purura ēsā unupeɗa nāwā beɗeasia: Amale purura dji dromaara bɔa. Baribɔɔɔ ewari aba nēbaya.

21 Māwā beɗeadaɗ carea Balaaɔba quenitarāda ēsā unupeɗa nāwā beɗeasia:§ Quenitarā, bārā dera bio o eropaɔɔa nejōbɔba idji de mōgara eya ɔɔa bɔde o erobɔa quīrāca.

22 Māwāmīna bārāra nēbadia asiriarāba jūma āyā jida edebɔdaɗe.

23 Maɔ awara Balaaɔra nāwā beɗeasia:

Ay, ζcaida zocai bei Ācōrēba jūma nāwā obɔɔɔɔde?*

† 24:9 Genesi 12:3. ‡ 24:19 Naɔ Ar purude panenara. Hebreo beɗeade ababe jara bɔa “purude panenara.” § 24:21 Quenitarāneɗemada Jucee 4:11de bɔ bɔa. * 24:23 Hebreo beɗeade maɔ versículora ebuda bɔa.

24 Chipredeba barcoda zedia. Maḷ barcode zebadaba Asiria druara, Hebere ēberārā sida jūma poyadia.

Baribara jirure maḷ barcode zepedada sida nēbadia.

25 Māwā jaradacarea Balaaāra idji druadaa jēda wāsia. Balá sida idji ode jēda wāsia.

25

Madianitarāba israelerā cadjirua obida

1 Israelerā Sitiḷne duanasidade ḷcala umaquīrārāba moabitarā wērārā ume cadjiruada o duanasidaa. 2 Maḷ wērārāba dji umaquīrārā edobadjidaa moabitarāba ādji ācōrēa animarā babue diabādade. Māḷne umaquīrārā ne codapeda maḷ ācōrē quīrāpita chīrāborode copanenapeda bia bedeabadjidaa.

3 Māwā israelerāba moabitarā ācōrē Baal-peor abadada ēpē panesidaa. Maḷ carea Ācōrēra israelerā ume bio quīrūpeda quinibibara basia. 4 Maḷne Ācōrēba Moisea jarasia:

–Jūma Baal-peor ēpē pan dji bororāda jidadapeda beadadia. Mḷ quīrāpita āsa ādjirāra bacuru cūmiane ḷta su jira badadia jūmarāba acḷdamārēā. Māwābāra mḷ quīrūbira bārā israelerā ume bāda tumaya.–

5 Ara maḷda Moiseba israelerā bororāa jarasia:

–Bārā jawaedā bearā dji Baal-peor ēpē beada jūma beadadia.–

6 Maḷne Moiserā puru sida Ācōrē wua dede eda wābada caita sopuaba jīa duanasidaa. Moiseba acḷ bāde, puruba acḷ bāde bida Israeldēbema abāba madianita wērāda diguidāa edesia.* 7 Maḷ unuside Eleaza warra Pinēra israelerā ābaa dji jare panamaaba idji mīāsura edade wāsia. (Pinēra sacerdote Aaroḷ wiuzaque basia.) 8 Idji mīāsura edapeda dji ēberā caiḷu wāsia. Maḷ ēberā wua dede eda wāpeda dji umaquīrārā dji wērā ume ābaa bide su beasia. Māwā beada bēra israelerā quini nūmanara waa quininaē basia.

9 Māwābāra 24,000 ēberārāra quininoasidaa.

10 Maḷbe Ācōrēba Moisea jarasia:

11 –Mḷa quīrā bā israelerāba ababe mḷdra ēpēnida. Maḷ carea Baal-peor ēpēsidade mḷ quīrūbideba ādjirāra jūma quinibi basia. Baribara Eleaza warra Pinēba mḷ quīrūbira tumabisia. Idjia oadaeba unubisia idjia bida quīrā bāda ēberārāba ababe mḷdra ēpēnida. Idjia oda carea mḷa israelerāra jūma quinibiē basia. (Pinēra sacerdote Aaroḷ wiuzaque basia.) 12 Pinēa jaradia idjia oda carea mḷra idji ume bedeā bābāra idji ume necai bai carea. 13 Mḷa bedeā bābāra jara bāa idjira, idjideba yōbādarā sida idiba ḷtaa mḷ sacerdoterāda beadida. Māwā obara idjia quīrā bā bēra ēberārāba ababe mḷdra ēpēnida. Mḷ igara bāda beada bēra israelerāba cadjirua opedāra mḷa quīrādoabisia.–

14 Ēberā madianita wērā ume ābaa beudara Zimri abadjidaa. Idjira Salu warra basia. Simeōneba yōna purudebema dji droma basia. 15 Dji madianita wērā trāra Cozbi abadjidaa. Idjira Zu cau basia. Zura Madiaḷnebema dji droma basia.

16 Maḷbe Ācōrēba Moisea jarasia:

17 –Madianitarāda quenane wānadia. 18 Māwā oadaua ādjirāba bārāra quinibisida bēra. Cūrūga pananeba bārā ādji ācōrē Baal-peor abadada ēpēbisidaa mḷa bārāra quinibimārēā. Cozbiba oda carea bida mḷa bārāra quinibibara basia. Baal-peor ēpē pan carea bārā quinibada baside Pinēba maḷ wērā beasia.– (Cozbira Madiaḷnebema dji droma cau basia.)

* 25:6 Diguidāa. Hebreo bedeade bā bāa: “Idji djabarāmaa.”

27

Zelopeha querasi caurāba bedea djuburiapedada

¹ Wērārāda juesuma panasidaa: Maala, Noa, Hogla, Milca idjaba Tirsā. Ādji zeza querasira Zelopeha basia. Idjira Jose warra Manasedeba yōna basia. Heper warra basia idjaba Gala wiuzaque basia. Galara Maqui warra basia. Maquirā Manase warra basia. ² Ewarī aba Zelopeha querasi caurāra Ācōrē wua dede eda wābadamaa wāsidaa. Mama Moise quīrāpita, sacerdote Eleaza quīrāpita, puru quīrāpita bida nūpanenapeda nāwā jarasidaa:

³ -Dai zezara ējūā pōāsa ewaraga bade jaidasia. Coreba, idjiare bea bida Ācōrē igarasidade dai zezara beuē basia, ātebala idjia cadjirua oda carea jaidasia. Idjira umaquīrā warra neē basia. ⁴ Daimaarā biē ba maā carea dai, idjideba yōbdarāba ējūāda edadaēda.* Dai zeza djabarāba edabada ējūānebemada dairāa bida diadadua.-

⁵ Ādjia bedea djuburia panara Moiseba Ācōrēa jarasia. ⁶ Maāne Ācōrēba panusia:

⁷ -Zelopeha caurāba aride jara panā. Ādji zeza djabarāba edabada ējūānebemada diadadua ādjideba yōbdarāba erobeadamārēā. ⁸ Israelerāa nāwā jaradua: “Abāda umaquīrā warra neē jaidabala, idji ējūāra dji cau diadadua. ⁹ Baribala idjia cau sida neē babala, ējūāra idji djabarāa diadadua. ¹⁰ Djabarā sida neē babala, ējūāra idji zeza djabarāa diadadua. ¹¹ Idji zeza bida djabarāda neē babala, idji ēberārānebema dji caitaara ba diadadua maāgāde bamārēā.” Israelerāba maā leyra ēpēnida panā mā ba jara bala quīrāca.-

Moise cacuabari Josue bei jarada

¹² Maābe Ācōrēba Moisea jarasia:

-Abarīl eyade ātaa wādua. Mama māba māba israelerāa diai druara acādua.

¹³ Maā druā ununacarea bala jaidaya ba djaba Aaroā jaidada quīrāca.†

¹⁴ Māwā jaidaya bārāba Zil ējūā pōāsa ewaraga bade mā jaradara ijā odaē basi bēra. Mama israelerāba quīrūbideba baido iwidisidade bārāba ādjirāa māra wārāda Ācōrēda cawabidaē basia.-

(Maāra māwāsia Zil ējūā pōāsa ewaraga bade Cadé abadama. Mama Ācōrēba mōgaraēba baido weabidama trā basidaa “Meribā.”)‡

¹⁵ Moiseba jarasia:

¹⁶ -Mā Boro Ācōrē, badeba jūmarāda zocai bea. Maā bēra mā cacuabari aba bādua naā puru boro bamārēā. ¹⁷ Maā ēberāra puru na nūbaida ba bia pe enībai carea. Māwā ba purura oveja dji wagabari neē ba quīrāca baēa.

¹⁸⁻¹⁹ Ācōrēba jarasia:

-Māēteara israelerā boro bamārēā Nuā warra Josueda bādua. Idjia mā Jaureda erobā.§ Idjira sacerdote Eleaza quīrāpita, puru quīrāpita bida ededua. Mama ba jawara idji boro āra bādua acābi carea idjira ādji boroda babalāda. ²⁰ Idjira bādua berara ne jūmane ba o baēda quīrāca poya o bamārēā. Māwā Israel puruba jūma idjia jarabāra ijā o panania. ²¹ Israelerā boro beācarea Josuera sacerdote Eleazamaa wāida ba mā quīrā bala cawai carea. Mā

* **27:4** Biē ba dai, idjideba yōbdarāba ējūāda edadaēda. Hebreo bedea nāwā ba ba: “Biē ba idji trāda nēbaida idji ēberārānebemada.” † **27:13** Numero 20:22-29. ‡ **27:14** Exodo 20:1-13.

§ **27:18-19** Mā Jaureda erobā. Hebreo bedea jara ba idjira jaure bara bāda. Acāmaārā māba nāwā jara ba: “Ēberārā bio biya pe enība cawa ba.”

quĩrãpita ðade Eleazaba Uriã abadaðeba m̃a quĩrã ðara cawaya.* Maðbe idjia jarabaɾa Josueba, israelerã bida jũma iã o pananida panla.†

22 Ara maðda Moiseba osia Æcõrẽba jarada quĩrãca. Josuera edesia sacer-dote Eleaza quĩrãpita, puru quĩrãpita bida. 23 Mama idji ɾwara Josue boro ɾrã ðasia acabi carea Josuera ãdjirã boroda ðabaɾada Æcõrẽba jarada quĩrãca.

32

Rubeãneba yõpeadaba Gadeba yõpeada bida ejuã edapedada

1 Rubeãneba yõpeadaba, Gadeba yõpeada bida pacada, oveja sida zocãrã eropanasidaa. Ædjirãba cawasidaa Jazer ejuãra Gala ejuã sida animarã daupẽni carea bia ðada. 2 Mað bẽrã Moisemaa, sacer-dote Eleazamaa, israelerã dji dromarãmaa bida wãnapeda nãwã jarasidaa:

3-4 –Æcõrẽba dadjirãa naɾ puru ðeada poyabisia: Atarot, Diboɾ, Jazer, Nimra, Hesboɾ, Eleale, Sebaɾ, Nebo, Beoɾ sida. Mað ejuãra bio bia ða animarã daupẽni carea. Dairãba animarãda zocãrã eropanla. 5 Mað bẽrã dai quĩrã djuburia mað ejuãra dairãa diaðada. Dairãra Jordaɾ do wa quĩrãrã wãbirãnadua.–

6 Baribaɾa Moiseba panusia:

–Mãwãra dewararã nocodaa djõne wãðadaðe çbãrãra nama panenica?

7 Bãrãda nama panesidara çdewararã sida Æcõrẽba diaða ejuãnaa wãna ama panenaðca? 8 ÇAra mað quĩrãca bãrã drõã naẽnabemarãba osidaðca m̃a ãdjirã Cadẽ-barneaðeba Canaaɾ drua acade diabueside? 9 Jũma mað drua ɾrãra acãðepeda Escol jewedaðe jũene wãsideaa. Baribaɾa jẽda zedapeda ejuãra biẽ tablaða asidaa, purura Æcõrẽba dia ða ejuãnaa wãrãnamãrẽã.* 10-11 Mað carea Æcõrẽra ãdjirã ume bio quĩrusia. Mað ewaride idjia wãrãneba jarasia jũma Egiptodeba eðrapedadarã veinte poa ɾtaa ðeaba soðeba iãnaẽ bẽrã, idjia Abrahaã, Isaa, Jacoboa bida diai jarada ejuãra ununaðda. 12 Ababe Jepone warra Calebaɾa idjaba Nuɾ warra Josue bida soðeba iã panla bẽrã mað ejuãra ununiana asia. (Jeponera cenezeo basia.) 13 Mað ewaride Æcõrẽra dadji israelerã ume bio quĩrũna bẽrã, ejuã põãsa ewaraga ðade cuarenta poa ɾrãabisia jũma mað eberãrã Æcõrẽ quĩrãpita biẽ opedada beubadamisa.† 14 ÇIdi bida bãrã zezarãba cadjirua opedada quĩrãca o quĩrã panlca? çBãrã dji cadjirua obadarãba wetera Æcõrẽra dadji israelerã ume quĩrũbidia! 15 Bãrãba Æcõrẽda igara pananibaɾa, idjia dadjirãra wadibida naɾ ejuã põãsa ewaraga ðade ɾrãabiya. Mãwã bãrãra bedeade panania jũma dadjirã biẽ panebada carea.–

16 Dji ejuã iwidi panlra Moisemaa caitaara wãnapeda jarasidaa:

–Dai boro, nama puru ðeada o quĩrã panla dai wẽrãrã itea, dai warrarã itea bida. Idjaba corra ðeada o quĩrã panla dai animarã itea. 17-18 Maðbe dairãra djõne wãni carea panania. Bãrã djõne wãðadaðe dairãra bãrã na nĩbaðia idjaba djõnia aba jũmarãba ejuã edabadaðaa. Mãwã djõ panane dairãra jẽda dai eberãrãmaa zedaðca. Baribaɾa dai wẽrãrãra, dai warrarã sida nama puru mõgaraba auðu jũrã ca ðeade duanania naɾ druadebemarãba bearãnamãrẽã. 19 Dairãra djõne wãðadamina Jordaɾ do quĩrãrẽbema ejuãra

* 27:21 Uriã. Exodo 28:29-30. † 27:21 Josueba, israelerã bida jũma iã o pananida panla. Hebreo

bedeade jara ða: “Josuera, israelerã sida nocodaa wãnia idjaba jarabaɾada jẽda zedia.” * 32:9 Numero 13:17-33. † 32:13 Numero 14:26-35.

edadaēa bārā quĩrāca, āteb_{ΛΓΛ} dairāba edab_Λda ējūāra nama ḡaya Jorda_Λ doḡeba _Λmāḡau odjabariare.–

²⁰⁻²² Moiseba ādjirāa jarasia:

–Bārāba wārāda māwā odib_{ΛΓΛ} na_Λ ējūāra edadia. Barib_{ΛΓΛ} Ācōrēba jara ḡa quĩrāca djōni carea pananida pan_{ΛΛ}. Jūma bārā dji mēsrā beada Jorda_Λ do wa quĩrārē wānapeda djōnida pan_{ΛΛ} aba Ācōrēba dji quĩrūrā āyā j_Λretab_{ΛΓΛ}ḡaa. Jūma ma_Λ drua Ācōrē j_Λwaeda beḡacareab_{ΛΓΛ} bārāra namaa jēda zedida pan_{ΛΛ}. Ācōrēba bārāa waabemarā itea obi ḡara jūma osidara Ācōrēba jara ḡa quĩrāca na_Λ ējūāra bārāne baya.

²³ Barib_{ΛΓΛ} māwā oḡaēb_{ΛΓΛ} bio cawadadua Ācōrē quĩrāpita cadjiruade pananida. Ma_Λ cadjirua carea Ācōrēba bārāra wārāda cawa oya. ²⁴ Bārā ēberārā itea puru beada na_Λ druade ocuadadua. Idjaba bārā animarā itea corra beada na_Λ druade ocuadadua. Barib_{ΛΓΛ} wārāda djōni carea pananidua bārāba jara pan_Λ quĩrāca.–

²⁵ Ma_Λbe Gadeba yōpedadaba, Rube_Λneba yōpedada bida panusidaa:

–Dai boro, dairāba jūma odia ḡa jara ḡa quĩrāca. ²⁶ Na_Λ Gala druade bea purude dai wērārāra, dai warrarārā, dai animarā sida beedia. ²⁷ Barib_{ΛΓΛ} dairāra djōne wāni carea pan_{ΛΛ}. Ācōrēba jarab_{ΛΓΛ}de dairāra Jorda_Λ do wa quĩrārē djōne wānia ḡa jara ḡa quĩrāca.–

²⁸ Ma_Λbe Moiseba sacerdote Eleaza, Nu_Λ warra Josuēa, jūma Israeldeba yōpedada puru bororāa bida nāwā jarasia:

²⁹ –Dadji israelerā Jorda_Λ do wa quĩrārē djōne wāb_Λdade Gadeba yōpedadara, Rube_Λneba yōpedada sida Ācōrēba jara ḡa quĩrāca wānib_{ΛΓΛ}, ma_Λ drua poyapedadacarea bārāba ādjirāa na_Λ Gala druara diadadua ādjirāne bamārēā. ³⁰ Barib_{ΛΓΛ} bārā ume Jorda_Λ do wa quĩrārē djōne wānaēb_{ΛΓΛ}, ādjirāba ējūāda Canaa_Λ druade edadia pan_{ΛΛ} bārā quĩrāca.–

³¹ Gadeba yōpedadarāba, Rube_Λneba yōpedadarā bida jarasidaa:

–Dai boro, dairāba jūma odia Ācōrēba jara ḡa quĩrāca. ³² Dairāra Jorda_Λ do wa quĩrārē Canaa_Λ druadaa djōne wānia Ācōrēba jara ḡa quĩrāca. Barib_{ΛΓΛ} dairāba edab_Λda ējūāra Jorda_Λ do namaarecare ḡaya.–

³³ Ma_Λbe Moiseba Gadeba yōpedadarāa, Rube_Λneba yōpedadarāa, idjaba _Λca_Λ Jose warra Manasedeba yōpedadarāa bida amorreorā boro Seho_Λba erobada druara, Basa_Λnebema boro Ogba erobada drua sida diasia. Jūma ma_Λ druara, puru bea sida ādjirāa diasia.

³⁴ Ma_Λ druade Gadeba yōpedadarāba na_Λ puru beada wayacusa osidaa: Dibo_Λ, Atarot, Aroer, ³⁵ Atarot-sopa_Λ, Jazer, Jogbeha, ³⁶ Bet-nimra idjaba Bet-Ara_Λ. Jūma ma_Λ puru beara mōgaraba auḡu jūrā casidaa. Idjaba corra beada ādjirā animarā itea osidaa.

³⁷ Rube_Λneba yōpedadarāba na_Λ puru beada wayacusa osidaa: Hesbo_Λ, Eleale, Quiriataim, ³⁸ Nebo, Baal-meo_Λ, Sibmā sida. Ma_Λ puru beara tr_Λ awara ḡasidaa.

³⁹ Manase warra Maquideba yōpedadarāda Gala druadaa wānapeda amorreorā mama beara poyadapeda āyā j_Λretasidaa. ⁴⁰ Moiseba ādjirāa ma_Λ druara diada bēra mama panesidaa. ⁴¹ Manasedeba yōna Jair sida wāpeda _Λca_Λ puru zaquerāda poyasia. Ma_Λ puru beara idjia tr_Λ ḡasia Havot-Jair. ⁴² Ara ma_Λ quĩrāca Nobā abadada wāpeda puru zaquerā Kenat druade beara poyasia. Mama idjia tr_Λ ḡasia Nobā.

DEUTERONOMIO

34

Moise jaidada

¹ Mañbe Moab drua jewedadeba Moisera Pisga eyade ãtaa wãsia Nebo eya borodaa. Mañ eyara Jerico puru quĩrãpe ßaa. Mamaßba Æcõrẽba Moisea Canaañ druara jũma acßisia. Gala ãjũãneba aba Dañ purudaa acßisia.

² Neptalideba yõpedadarãba edadi ãjũãda, Epraiñneba yõpedadarãba edadi ãjũãda, Manasedeba yõpedadarãba edadi ãjũã sida jũma acßisia. Judadeba yõpedadarãba edadi ãjũã sida jũma acßisia aba Pusa Mediterraneo daucha.*

³ Negue ãjũãda, Jerico puru icawa ßa jeweda sida jũma acßisia aba Zoar purudaa. Jerico purura idjaba Uruta Puru abadaa.

⁴ Mañbe Æcõrẽba Moisea jarasia:

–Mãa Abrahaãa, Isaa, Jacoboa bida wãrãneba jarasia jãñ druara ãdjirãneba yõbdarãa diaida.† Mãa jãñ druara bãa idu unubi ßaa, baribããã bããã jãmaa wããã.–‡

⁵ Mãwãnacarea Æcõrẽ nezoca Moisera Moab druade jaidasia Æcõrẽba jarada quĩrãca. ⁶ Idjira tãbarisia Moab druade ßa jewedade Bet-peor caita. § Baribããã idi bida idji tãbaridada ni abaaßa adua panãa. ⁷ Moisera 120 poa ßada jaidasia. Jaidaside idjira dau towaẽ basia idjaba wadibida cacua ßaa basia.

⁸ Moise jaidadacarea Moab drua jewedade israelerãa jedeco aba idji carea jãã panasidaa ãdjia sopua ewari wagabada quĩrãca. ⁹ Mañbe Nuñ warra Josuera israelerã boroda besia. Moiseba idji jãwara Josue ãrã ßada bẽrã Æcõrẽba crĩcha cawaada diasia. Jũma Josueba jarabãããda, jũma Æcõrẽba Moisedeba jarada sida israelerãba ãjã õ panesidaa.

¹⁰ Mañ ewarideba Moise quĩrãca Æcõrẽneba bedebarida waa neẽ basia. Æcõrẽra idji ume nẽbããbadjia. ¹¹ Mañ awara Æcõrẽba ne ununaca Egiptode obi jaradada Moiseba jũma ocuasìa. Moisedeba Egiptodebema borora, dji dromarãra, jũma egiptorã sida cawa osia. ¹² Idjaba Æcõrẽ ßaa waibãa ßadeba Moiseba ne ununaca israelerã quĩrãpita ocuadara jũmarãba wayasidaa. Moise quĩrãca ni abaa da neẽ basia.

* **34:2** Pusa Mediterraneo. Hebreo bedede ßã ßaa “ãmãdau baebariare pusa.” † **34:4** Genesi 12:7; 26:3; 28:13. ‡ **34:4** Numero 20:7-12. § **34:6** Hebreo bedede ebuda jaracaa caiba Moisera tãbarisida. Baribããã hebreo bedea bio cawa beaba jarabadaa Æcõrẽba Moisera tãbarisida.

JOSUE

1405 poa Jesu toi naēna israelerāra Canaaļ drua daucha jūēne wāsidaa. Maļ ewaride Ācōrēba Josueda edasia Canaaļ drua poyamārēā. Maļ bērā naļ cartara Josue abadaa. Cawadaē panla caiba ʙasida. ΛCΛΓAMAARĀ Josueba ʙASIA baribAΓA dewararāmaarā sacerdote Eleazaba wa idji warra Pinēba ʙASIA.

Genesi 15:13-21de Ācōrēba Abrahaļa jarasia Canaaļ druara idjideba yōʙADARĀA diaida. Naļ Josue carta ʙADABA cawabisia Ācōrēba māwā diai jaraɔARA wārāda jūma osida (Josue 5:10-12; 21:43-45; 24:11-13). BaribAΓA idjaba cawabisia israelerāba Ācōrēda igaraɔIBAΓA bia pananaēda āteʙAΓA maļ druade nēbaɔida (Josue 23:1-16).

Dadji ēberā bedeade Josue cartadebemada naļda ʙA eropanla: Ācōrēba Josue israelerā pe edemārēā edaɔadebemada (1:1-9), israelerā Gala druade ējūā edapeɔADARA waabemaare djō panAnebemada (1:10-18; 4:10-14; 22:1-8), Jerico puru chupea aCΛde wāpeɔADADA (2:1-24), Jordaļ doɔe chāpeɔADADA (3:1neba aʙa 4:18ɔAA), puru Canaaļ druade ʙea poyapeɔADADEBEMADA (6:1neba aʙa 11:23ɔAA), israelerā wayacusa Ācōrē ume ʙeɔea ʙapeɔADADEBEMADA (5:1-10; 22:9neba aʙa 24:28ɔAA) idjaba Josueba jirūare jaraɔADA (23:1neba aʙa 24:28ɔAA).

Ācōrēba Josue trāna

¹ Nuļ warra Josuera Ācōrē nezoca Moise carebabari ʙasía. Moise jaidadaCAREA Ācōrēba Josuéa nāwā jarasia:

² –Mā nezoca Moiserā jaidada bērā ʙA israelerāra ededua Jordaļ do wa quĩrārē chānamārēā mā diai jaraɔA druadaa. ³ Mā Moisea jaraɔA quĩrāca bārā wāʙADAZA jūma ējūāda bārāa diaya. ⁴ Mā diai jaraɔA druara ʙA ējūā pōāsa ewaraga ʙADABA aʙa Libano eyadaa idjaba Euprate doɔeba aʙa pusa droma Mediterraneo abadaɔAA. Hititarā ējūāra jūma edaɔia. ⁵⁻⁶ Mā bārā drōēnabemarā maļ druara diai jarasia ewariza bārāne bamārēā. ʙA ʙAΓA purura edeya maļ ējūā edaɔamārēā. Maļ bērā ʙA ʙapeɔA sozarra ʙADUA. Mā ʙA ʙADUBA ameēa idjaba igaraēa. ʙA zocai ʙAMISA ni aʙa ʙA ʙA poyadaēa. Mā ʙA ume ʙaya Moise ume ʙada quĩrāca. ⁷ Maļ bērā ʙA ʙapeɔA bio sozarra ʙADUA. Mā nezoca Moiseba ley ʙA amenara jūma iĵā o ʙADUA. Ni maāri biɔa āi oēʙAΓA ʙA oʙAΓARA jūma bia odjaya. ⁸ Mā ley cartade ʙA ʙA jaraɔia ʙADUA. Maļ leyra āsa, diamasi biɔa bio crīcha ʙADUA jūma jipa oi carea. Māwā ʙA oʙAΓA jūma bia odjaya. ⁹ Mā ʙA Ācōrē. ʙA wāʙAΓAZA māra ʙA ume ʙaya. Maļ bērā mā ʙA wayacusa jaraya: ʙA ʙapeɔA sozarra ʙADUA. Ne wayarādua. Jēda crīcharādua.–

Rubeļneba, Gaɔeba, Manaseɔeba yōpeɔADABA carebaɔi jarapeɔADA

¹⁰ Maļbe Josueba israelerā bororāa nāwā jarasia:

¹¹ –Deza israelerāa nāwā jaraɔe wānadua: “Ewari ūbeade dadjirāra nama ʙA wāʙAΓADIA. Coɔira edeɔADUA. Jordaļ do wa quĩrārē chānapeɔA dadji Ācōrēba diai jaraɔA druara eda wānia.”–

¹² Maļne Josueba Rubeļneba, Gaɔeba, idjaba ʙA Manaseɔeba yōpeɔADARĀA nāwā jarasia:

13 -Ăcōrē nezoca Moiseba jarađara quĩrãnebadadua.* Idjia jarasia bārã Ācōrēba naļ druara diabΛΓΛda necai duananamārēã. 14-15 Jãlbe bārã quimara, warrarãra, animarã sida nama amenadua naļ Jordaļ do orroare Moiseba diada ějũãne. BaribΛΓΛ bārã mēsra beaba djōni careabemada edadapeda na chãnida panΛa. Chãnapeda dairãare djōnida panΛa aba dadji Ācōrēba dairãa diai jarađa ějũã edabΛdadaa. Idjia bārã naļ ějũãne necai bΛda quĩrãca dairã sida maļ ějũãne necai baya. Mãwãnacarea bārãra namaa jēda zedida panΛa bārã ějũã Jordaļ dodeba ãmãđau odjabariare bΛđaa, Ācōrē nezoca Moiseba naļ ějũãra bārãa diada bēra.-

16 Ādjirãba panusidaa:

-Bla jara bΛra dairãba jũma odia idjaba bla diabuebΛΓΛmaa wãnia.

17 Dairãba maļra jũma iĵã odia, Moise bedea iĵã opedada quĩrãca. Dairãba quĩrã panΛa Ācōrēra bΛ ume baida Moise ume bada quĩrãca. 18 BΛ bedea igara bΛra, bΛa jara bΛ iĵã oē bΛra beuida bΛa. BaribΛΓΛ bΛra bΛa bapeda sozarra badua.-

2

Israelerãba Jerico puru chupea acãde wãpedada

1 Maļbe Nuļ warra Josueba ěberãda umé trãpeda nãwã jarasia:

-Canaaļ druara acãde wãnadua. Sãwã bΛ cawaya Jerico puruda chupea acãdadua.-

Mãwã jarapeda Josueba ãdjira Sitiļ ějũãneba diabuesia. WãbΛdade Jericode jũene wãsidãa. Mama wērã auđua bΛ Rahã abada dede cãine wãsidãa.

2 BaribΛΓΛ ãcΛΓΛba ãdjira ununapeda Jericodebema boroa nãwã jarađe wãsidãa:

-QueubΛΓΛde israelerãda umé jũesidãa. Dadjirã drua acãde ze panΛa sãwã poyadı cawaya.-

3-4 Maļ carea Jericodebema boroba zarrarãda Rahãmaa diabuesia. Maļmisa Rahãba israelerã umé panΛra mĩrũbisia. Zarrarãra jũenapeda nãwã jarasidãa:

-Ēberãrã bΛ diguida jũēpedadara isabe dajadaa zebidua. Dadjirã drua acãde ze panΛa sãwã poyadı cawaya.-

Rahãba jarasia:

-Wãrãda mļ dede ěberãrãra zesidãa, baribΛΓΛ ãdjira sãmabemada mļa adua basia. 5 QueubΛΓΛde purude eda wãbada jũãtrãdi naēna ãdjira wãsidãa. Mļa adua bΛa sũmaa wãsidada. BaribΛΓΛ bãrãda ãdji caidu isabe wãnibΛΓΛ jidãde wãniscada.-

6 Rahãba jarađara sewa basia. Idjia maļ ěberãrãra idji de ãrļ edepeda lino cajlãna pae eroBΛ edrecare mĩrũbisia.

7 Rahãba mãwã jarađa bēra zarrarãra israelerã caidu wãsidãa jidãdi carea. Puru dajadaa wãnapeda dewararãba purude eda wãbadara jũãtrãsidãa. Zarrarãra Jordaļ dođaa wãbada ode israelerã jΛΓΛde wãsidãa aba Jordaļ do chãbadamaa.

8 Israelerã cãini naēna Rahãra idji de ãrļ wãpeda jarasia:

9 -Mļa cawa bΛa Ācōrēba wãrãda naļ Canaaļ druara bārãa diadia. Maļ bēra dairãba bārãra bio waya panΛa. Jũma naļ druadebemarãra bārã bio waya panΛneba ure duanΛa. 10 Daiba cawa panΛa bārã Egiptodeba ědrãsidãde Ācōrēba Pusa Purruđe oda ewasida bārã chãnãmãrēã.* Maļ awara

* 1:13 Numero 32:1-33. * 2:10 Exodo capítulo 14.

cawa pan_{AA} bārāba amorreorā Jordaā do quīrārē pananara poyadapeda ādji bororā Sehoāda, Og sida beasidada.† 11 Maā cawasidade dairāra bio ne waya panesidaa. Sozarra bea sida ne wayasidaa bārā Ācōrēra dji wārā Ācōrē bēra. Idjia bajāne, naā ējūāne bida ne jūmada poya baa. 12-13 Maā carea mā quīrā djuburia, Ācōrē trāneba bārāba wārāneba jaradadua mā ēberārāra carebadida mā bārā carebada quīrāca. Mā djibarirāra, mā djabarāra, mā djabawērārāra, jūma ādji ēberārā sida bearānada. ¡Daira zocai bādadua! Bārāba māwā wārāneba jaradib_{AA}, māa ebuā cawabidada. –

14 Ādjia panusidaa:

–Bia baa. Bārānebemada beadib_{AA}, dai sida beudida pan_{AA}. Barib_{AA} daiba o pan_{AA}ra baa djārāa jaracara baa. Ācōrēba naā drua dairāa diab_{AA}de bārāra biadeba carebadia. Daiba jara pan_{AA} quīrāca wārāda odia. –

15 Rahā dera dji puru mōgaraba jūrā ca bāde eda basia. Maā bēra dajadaa ac_{AA}badade idjia jācarada jā jira bāsia ādji ēdr_{AA}damārēā. 16 Wāni naēna Rahāba nāwā jarasia:

–Ējūā eyaida bādaa mīrū wānada zarrarāba unurānamārēā. Mama ewari ūbea mīrū pananada aba bārā jā_{AA} pan_{AA}ra jēda zeb_{AA}daā. Maābeb_{AA} wānada bādji wāb_{AA}damaa. –

17 Ādjia nāwā jarasidaa:

–Daiba bāa wārāneba jarapedadara jūma odia. 18 Barib_{AA} naā druade djōne zeb_{AA}dade baa dai ēdr_{AA} bāda dajadaa ac_{AA}badade naā jācara purruda jā jira bāida baa. Idjaba bā djibarirāda, bā djabarāda, jūma bā ēberārā sida nama bā diguida eneida baa. 19 Aba_{AA}da dajadaa wāib_{AA} maāne daiba beadib_{AA}, daira bedede pananaēa. Barib_{AA} nama bā diguida beada beadib_{AA}, dai sida wārāda beudida pan_{AA}. 20 Maā awara daiba o pan_{AA}da baa djārāa jaraib_{AA}, daiba bāa wārāneba jarapedadara odaēa. –

21 Maāne Rahāba jarasia:

–Bia baa, bārāba jara pan_{AA} quīrāca odia. –

Maābe ādjira wābisia. Wāpedadacarea Rahāba jācara purrura dajadaa ac_{AA}badade jā bāsia.

22 Israelerā umē pan_{AA}ra ējūā eyaida bādaa wānapeda ewari ūbea mīrū panasidaa. Maāmisa zarrarāba ādjira o beaza jā_{AA} pan_{AA}mīna ununaē basia. Maā bēra wayacusa Jerico purudaa jēda wāsidaa. 23 Maābeb_{AA} ējūā eyaida bāde mīrū pananara ēdr_{AA}sidaa. Jordaā do chānapeda wayacusa Nuā warra Josue bāma jūēsidaa. Ādji sāvapedadara idjia jūma nēb_{AA}asidaa. 24 Ādjia Josuēa nāwā jarasidaa:

–Wārāda Ācōrēba jāā Canaaā druara dadjirāa diaya. Dadjirā carea ādjirāra bio ne waya pan_{AA}. –

3

Jordaā do chāpedada

1 Nurēma diapēdeda Josuera israelerā ume Sitiāneba wānapeda Jordaā do icawa jūēne wāsidaa. Barib_{AA} chāni naēna mama duanesidaa. 2 Ewari ūbea badacarea dji bororāra deza wāsidaa. 3 Maāne jūmarāa nāwā jarasidaa:

–Dārāēne sacerdoterā Levideba yōpedadaba dadji Ācōrē baurudeda nocodaa ededia. Maāda unusidara caidu wānada. 4 Māwā cawādia sāmaa

† 2:10 Numero 21:21-35.

wānida panΛda, bārāra wadi naΛ ode wānaca bērā. BaribΛΓΛ Ācōrē baurude caita wārānadua; aba unuicha bΛmaΛba nībadida panΛa.*

⁵ MaΛ awara Josueba israelerāa jarasia:

-Nu Ācōrēba dadjirā quīrāpita ne ununacada oya. MaΛ bērā idji quīrāpita bia duanani carea ođadua.-†

⁶ MaΛbe Josueba sacerdoterāa jarasia:

-Ācōrē baurude jira edađapeda puru na wānadua.-

Ara maΛda sacerdoterāba baurudera jira edađapeda puru na wāsidaa.

⁷ MaΛne Ācōrēba Josuéa jarasia:

-Idība λtaa israelerā quīrāpita mΛa bΛra dji dromada bΛya. Māwā ādjirāba cawadīa mΛra bΛ ume bΛda Moise ume bađa quīrāca. ⁸ Sacerdoterā mΛ baurude edebΛdarāa jaradua do icawa jūēsīdara doeda nūpanenamārēā.-

⁹ Ara maΛda Josueba israelerāa nāwā jarasia:

-Dadji Ācōrēba jaradara ūrīne zedadua. ¹⁰⁻¹¹ Ācōrē zocai bΛra dadjirā tāēna bΛa. Idjīa jūma naΛ ējūāra poya bΛa. IdjiabΛΓΛ cananeorāda, hititarāda, heveorāda, perezeorāda, gergeseorāda, amorreorāda, jebuseorā sīda dadjirāa jūma poyabiya. MaΛra bārāba nāwā cawadīa: sacerdoterāba Ācōrē baurudera JordaΛ dođe bārā na ededīa. ¹² Israeldeba yōna doce purudebemada aba aba edađadua. ¹³ Sacerdoterā Ācōrē baurude edebΛdara doeda tΛgabΛdađe oda ewa dogopeđa dora wārāga jūātrΛ bΛ quīrāca tuma nābua ūmeya. Ācōrē naΛ ējūā jūma poya bΛba māwā oya.-

¹⁴ Ara maΛda israelerāba ādji wua dera bΛradapeda wābΛrΛsīdāa JordaΛ do wa quīrārē chāni carea. Ādji na sacerdoterāba Ācōrē baurudera edesīdāa. ¹⁵⁻¹⁶ MaΛne JordaΛ dora nābua ūmasīa. Poaza māwā bābarīa cebada jara. Sacerdoterā doeda tΛgabΛdađe oda do quīrārā ewa dogosīa. MaΛne dora wārāga jūātrΛ bΛ quīrāca tuma nābua ūmesīa. Dji tumara Adam puruma jūēsīa SaretaΛ caita. BΛrrea dora pōāsāsīa aba Pusa Beudađāa. Māwā bΛde israelerāa JordaΛ do chānapeda Jerico puruare wāsīdāa. ¹⁷ Israelerā chābΛdamīsa sacerdoterāba Ācōrē baurudera doeda jira eronūpanasīdāa. Mama nūpanesīdāa aba jūmarāda pōāsāde chābΛdadāa.

4

JordaΛ dođe mōgara edapedada

¹ Jūmarāda JordaΛ do quīrārāa chāpedadacarea Ācōrēba Josuéa nāwā jarasia:

² -Israeldeba yōpedada doce purudebemada aba aba edadua. ³ Ādjirāra doeda wābidua sacerdoterāba mΛ baurude jira eropanΛmaa. MamaΛba mōgarada doce enebīdua bārā cānīmāa ededamārēā.-

⁴ Ara maΛda Israeldeba yōpedada doce purudebema edadara Josueba trΛcuasīa. ⁵ MaΛne nāwā jarasia:

-Bārāra doeda wānadua dadji Ācōrē baurude jira eropanΛmaa. Bādjīa mōgarada aba equīađe edađapeda enenadua dadji cānīmāa λtΛ boromea buedī carea. Israeldeba yōpedada puruza mōgarada aba enedī bΛa. ⁶ MaΛ mōgara λtΛ boromea buedāba quīrānebabi baya sāwā Ācōrēba dadjirāra carebasīda. Nocoarebema ewarīde bārā warrarāba maΛ mōgara unubΛdađe nāwā iwīdīdīsicada: “NaΛ mōgarara ķcārēā jāwā λtΛ boromea buesīda?” ⁷ Māwā

* **3:4** Aba unuicha bΛmaΛba. Hebreo bedeade jara bΛa “2000 bicaca.” † **3:5** Exodo 19:10-15de jara bΛa Ācōrē quīrāpita bia duanani carea israelerāa cuidapeda wua tātodada jnīda panasīdāa. MaΛ awara ādji quīma ume jīpa cānīda panasīdāa.

iwidísidara nãwã panunadua: “Sacerdoterãba Æcõrẽ baurude Jordaã doeda edesidade oda põasa ewasia. Naã mõgarara λτλ boromea buesidaa dadji israelerãba ewariza quĩrãnebadamãrẽã sãwã Æcõrẽba dadjirãra carebasida.”-

⁸ Ara maãda israelerãba jũma osidaa Josueba jarada quĩrãca. Doce mõgarara Jordaã doeda edasidaa. Israeldeba yõpedada puruza mõgarada aba edasidaa. Maãbe ãdjirã cãinimaa ededapeda jũma ãbaa buesidaa Æcõrẽba Josuẽa jarada quĩrãca. ⁹ Maã awara Josueba mõgarada doce λτλ pepeda doeda λτλ boromea buesia sacerdoterãba Æcõrẽ baurude jira eronũpanama. Maã mõgarara wadibida mama bue nũmaa.

¹⁰ Sacerdoterã Æcõrẽ baurude jira eropanara Jordaã doeda nũpanasidaa aba Æcõrẽba Josuẽa jaradara puruba jũma obadadaa. Moiseba Josuẽa naẽna jarada quĩrãca puruba jũma osia. Purura isabe chãsidaa. ¹¹ Jũmarã chãpedadacarea sacerdoterã Æcõrẽ baurude jira eropanara chãnapeda wayacusa puru na wãsidaa. ¹² Maã awara Rubeãneba, Gadeba, idjaba λτλλλλ Mansedeba yõpedada mẽsrã beara chãnapeda waabema israelerã na wãsidaa Moiseba ãdjirãa jarada quĩrãca. ¹³ Maã mẽsrã beara cuarenta mil panasidaca ßaa. Ædjia Æcõrẽ quĩrãpita jarapedada quĩrãca Jerico jewedadaa wãsidaa djõni carea. ¹⁴ Maã ewaride Æcõrẽba Josuera israelerã quĩrãpita dji dromada ßasia. Mamaaba λtaa ewariza israelerãba Josuera waya panesidaa Moise waya panana quĩrãca.

¹⁵ Jũmarã chãpedadacarea Æcõrẽba Josuẽa nãwã jarasia:

¹⁶ -Sacerdoterã mλ baurude jira eropanarãa jaradua drua zedamãrẽã.-

¹⁷ Ara maãda Josueba sacerdoterãa jarasia Jordaã doedeba drua zedamãrẽã. ¹⁸ Maãne sacerdoterã Æcõrẽ baurude jira eropanara drua zesidaa. Æjũã põasa τλγbadadade dora wayacusa wea dogopeada nãbua ùmesia idji baada quĩrãca.

¹⁹ Poa djiwidi nabema jedecode die ewaride israelerãra Jordaã do chãnapeda Gilgal abadadaa wãbλλasidaa. Gilgalera Jericodeba λmãdau odjabariare ßaa. ²⁰ Mama doce mõgara Jordaã doedeba edepedadara Josueba λτλ boromea buesia. ²¹ Maãne idjia israelerãa nãwã jarasia:

-Nocoarebema ewaride bãrã warrarãba nãwã iwidiidiscada: “Naã mõgarara λcãrẽã λτλ boromea buesida?” ²² Mãwã iwidísidara nãwã panunadua: “Dairãba mãwã osidaa quĩrãnebadã carea dadji israelerãra Jordaã dojã põãsade chãsidada. ²³ Dadji Æcõrẽba dora jũãτλλ erobasia dadji israelerã dojã põãsade jũma chãbλdamisa. Ara maã quĩrãca Pusa Purruude oda ewasia pusajã põãsade chãnamãrẽã. ²⁴ Dadji Æcõrẽba mãwã osia bãrãba idjira ewariza waya pananamãrẽã idjaba jũma naã Æjũãnebemarãba cawadãmãrẽã idjira bio λßaa ßada.”-

5

Israelerã Gilgalde panana

¹ Maã ewaride λτλλλλ amorreorãda Jordaã doedeba λmãdau ßaebariare panasidaa. Cananeorãda pusa Mediterraneo abadaare panasidaa. Ædji bororãba ùrĩsidaa Æcõrẽba Jordaã dora põãsabisida israelerã chãnamãrẽã. Maãba bio ne wayadapeda israelerã ume djõni crĩchara neẽ panesidaa. ² Maã ewaride Æcõrẽba Josuẽa jarasia:

-Mõgarada edapeda neco zaqueda ocuadua. Maãba wayacusa israelerã dji umaquĩrãda jũma cacua wẽãgobicuadua.-

³ Ara maŕda Aralot eya zaquede Josueba mōgarada edapeda neco zaquera ocuapeda jūma israelerāra cacua wēāgobicuasía.*

⁴⁻⁵ Josueba māwā osia israelerā Egiptodeba ēdrapedadacarea ējūā pōāsa ewaraga ɓade nīnane umaquīrā warra topedadara cacua wēāgoē ɓeada bērā. Jūma mēsra bea Egiptodeba ēdrapedadara cacua wēāgo ɓeasia baribala ējūā pōāsa ewaraga ɓade quinisidaa. ⁶ Ācōrēba ādjirāa nāwā jarasia: “Māa bārā drōā naēnabemarāa wārāneba jarasia Canaał druada diaida. Mał druade baridua ne upedadara bia zaubaría.” Baribala Ācōrēba jaradara ādjirāba ijā odaē basía. Mał carea idjia wārāneba jarasia ādjirāba mał ējūāra edadaēda. Māwā jarada bērā ādjirāra cuarenta poa ējūā pōāsa ewaraga ɓade palala nībadajidaa. Māwā nīnane jūma dji mēsra bea Egiptodeba ēdrapedadara quinisidaa. ⁷ Ādjirā cacuabari Ācōrēba ādji warrarāa Canaał druara diayada asia. Baribala ādjirāra cacua wēāgoē ɓeasia ode nīnane topedada bērā. Mał carea Josueba ādjirāra cacua wēāgobicuasía. ⁸ Jūma cacua wēāgopedadacarea diguida duanesidaa aba ādji cacua anibadadaa. ⁹ Ācōrēba Josuéa jarasia:

-Egiptode nezoca panasidade bārāra mīa pera panasidaa baribala idi bārā cacua wēāgosida bērā mał mīa perara māa āyā ɓasía.-

Mał bērā mał ējūāra wađibiđa Gilgal abadaa.†

¹⁰ Israelerāra Gilgalde duanesidaa. Ādji jūēpedada jedecode ewari catorcede quewara Egiptodeba ēdrapedada quīrānebada ewarida osidaa mama Jerico caita ɓa jewedade. ¹¹ Nurēma Canaał ējūāne zau ɓada co panasidaa. Pał ēsābari neē ɓada odapeda cosidaa. Cebada jututiada sida cosidaa. ¹² Mamałba łtaa manāra waa odjaē basía israelerāba codamārēa. Mał poade Canaał ējūāne zau ɓada co panasidaa.

Ācōrē sordaorā boro zeda

¹³ Mama Jerico caita ɓade ewari aba Josueba ēberāda neco jūē nūmāda unusia. Mał ēberā caita wāpeda iwidişia:

-¿ɓara daiare ɓaca wa dai dji quīrāre ɓa?-

¹⁴ Ēberāba nāwā panusia:

-Māra ni abałare ɓaēa. Māra Ācōrē sordaorā boro bērā ze ɓa.-

Mał ūriside Josuera idji waya ɓaēbeba chīrāborode ɓarru cōbepeda iwidişia:

-Mā Boro, māra ɓa nezocaa. ¿Cārēda obi quīrā ɓa?-

¹⁵ Małne Ācōrē sordaorā boroba jarasia:

-ɓara Ācōrē quīrāpita ɓa bērā ɓa jīrūne jā ɓara ērādua.-

Ara maŕda Josueba ijā osia.

6

Israelerāba Jerico puru poyapedada

¹ Jericodēbemarāba israelerā wayaaba ādji purude eda wābadara bio jūātra eropanasidaa. Małba ni abalada purudeba ēdradaca basía, ni eda zedaca basía. ² Małne Ācōrēba Josuéa jarasia:

-Ūřdua. Māa Jerico puruda, dji boroda, sordaorā sida bārāa poyabiya.

³ Bārā sordaorāra ewariza ɓarima aba Jerico auđu palagadada. Sei ewari māwā odada. ⁴ Małne sacerdoterāba mā baurudera eronībađida panla. Dewara siete sacerdoterāda ādji na nībađida panla. Ādjirāza cachiru oveja

* 5:3 Hebreo bedede Aralot trāba jara ɓa: “Umaquīrā cacua wēāgopedada e.” † 5:9 Hebreo bedede Gilgal trāba jara ɓa: “ɓarabari āyā ɓa.”

cachu odada ededida panΛA. Sietebema ewaride bārāra b̄arima siete Jerico auđu parragadadua. Małne jūma mał cachiru eropanΛba jīgua zadida panΛA. ⁵ Cachiru dārā jīgua b̄adade bārāra jīgua biadadua. Małne Jerico auđu jūrā ca b̄ara iduba todogozoaya. Małne bārāra daucha pirapodapeda purude eđa djōne wāb̄adadua.-

⁶ Ara małda Nuł warra Josueba israelerā sacerdoterāra jūma tr̄acuapeda jarasia:

-Ācōrē baurudera Jerico puru auđu parraga ededadua. Idjaba bārānebemada siete edadapeda baurude nocoare cachiru bara n̄badadua.-

⁷ Małbe sordaorā nāwā jarasia:

-Bārā sida wānapeda Jerico puru auđu parragadadua. Λc̄ara sordaorā djōni careabema bara Ācōrē baurude na n̄badadua.-

⁸ Josueba jaradara jūma j̄jā osidaa.* Sacerdoterā siete panΛra Ācōrē baurude nocoare n̄basidaa ādji cachiru zá panΛda. ⁹ Ādjirā nocoare Λc̄ara sordaorāda djōni careabema bara n̄basidaa. Waabema sordaorāra Ācōrē baurude caidu errubusibasia. Māwā n̄nane sacerdoterāba ādji cachirura zá j̄jōnaca basia. ¹⁰ BaribΛra Josueba sordaorā nāwā jarasia:

-Bārānadua. Ni maārī bida bedearānadua. Chupea pananadua aba m̄la jarabΛra daa. M̄la bārāa jarabΛra de biadadua.-

¹¹ Mał ewaride Josueba Ācōrē baurudera b̄arima aba Jerico puru auđu parraga edebisia. Māwā odapeda wayacusa ādji cāibadamaa zesidaa.

¹² Nurēma diapededa Josuera piradrΛpeda sacerdoterāra Ācōrē baurudera wayacusa Jerico puru auđu parraga edebisia. ¹³ Sacerdoterā siete panΛra Ācōrē baurude nocoare n̄basidaa. Ādjiza cachirura zá n̄basidaa. Ādjirā nocoare Λc̄ara sordaorāra djōni careabema bara n̄basidaa. Waabema sordaorāra Ācōrē baurude caidu errubusibasia. Māwā n̄nane sacerdoterāba ādji cachirura zá j̄jōnaca basia. ¹⁴ Mał umēbema ewaride ādjirāra wayacusa b̄arima aba Jerico puru auđu parragadapeda ādji cāibadamaa jēda zesidaa. Sei ewari māwā osidaa.

¹⁵ Sietebema ewaride ādjirāra diapededa piradrΛpeda Jerico puru auđu parragasidaa naārā opedada quirāca. BaribΛra mał ewaride b̄arima siete parragasidaa. ¹⁶ B̄arima siete parragapedadacarea cachirura dārā jīgua zasidaa. Małne Josueba jīgua jarasia:

-B̄iadadua! Ācōrēba nał Jerico purura dadjirāa poyabibΛra. ¹⁷ Jūmarāda quenapanapeda purura, ne jūma purude b̄a sida babuedadua Ācōrēba idji itea māwā obi b̄a b̄ērā. Ababe wērā auđu b̄a Rahádra, idji dede panΛ sida zocai b̄adadua dadjia wārāneba māwā odida jarapedada b̄ērā. Nał puru s̄awā poyadi cawaya m̄la diabueda ēberārāda idjia m̄ērāsia. ¹⁸ BaribΛra bārāra bio quirācuitadadua. Purude ne bia b̄eara ni cārē sida edarānadua, Ācōrēba idji itea ne jūmada babuedaduada ada b̄ērā. Bārāba j̄jānaēbΛra, dadji purura bedeade b̄adapeda Ācōrēba quinibiya. ¹⁹ Paratada, oroda, bronce odada, jiorro oda sida jūma Ācōrēa diadida panΛA. Małdra Ācōrēa diada wagabadade b̄adida panΛA.-

²⁰ Sacerdoterāba ādji cachiru dārā jīgua zasidada jūmarāda jīgua biasidaa. Małne Jerico puru auđu jūrā ca b̄ara iduba todogozoasia. Ara małda israelerāra daucha djōne pirapodapeda purura poyasidaa. ²¹ Mał purudebema umaquirārāda, wērārāda, warrarāda, drōārā sida necoba jūma quenasidaa.

* **6:8** Josueba jaradara jūma j̄jā osidaa. Hebreo bedea Λc̄ara cartade nāwā b̄a b̄a: "Josueba māwā jaradacarea."

Ādji pacada, ovejada, burro sida jūma quenasidaa. ²² Maļne Josueba Canaaļ drua acΛde diabueda ēberārā nāwā jarasia:

-Wērā audua ʙΛ Rahá diguidaa wānapeda idjira, idji dede duanΛ sida ēdra enenadua. Bārāba idjía wārāneba jarapedadara ode wānadua.-

²³ Ara maļda Rahá diguidaa wānapeda dji zezada, dji papada, dji djabarāda, dji djabawērāda, jūma ādji ēberārā sida dajadaa enesidaa. Maļbe israelerā duanΛmaļba jġga ʙΛde wāsidaa. ²⁴ Maļmisa waabema israelerāba Jerico purura abeda jūma babuesidaa. BaribΛΓΛ paratada, oroda, bronze oēda, jiorro oda sida Ācōrēa diada wagabadade ʙΛsidaa. ²⁵ Josueba wērā audua ʙΛ Rahára, idji ēberārā sida zocai ʙΛsia, maļ wērāba idjia Jerico chupea acΛde diabuedara mērāna bērā. Rahá ēberārā wađibida israelerā tēēna panΛa.

²⁶ Māwānacarea Josueba wārāneba nāwā jarasia:

Abaʙa naļ Jerico puru wayacusa oi carea jΛwa ʙΛibΛΓΛ, maļ ēberāra Ācōrēba biē ʙΛya.

Dji mōgara jūrā ca ʙada wayacusa obΛΓΛde idji warra iwinada beuya.

Dji eda wābada pārābΛΓΛde idji warra tēābemada beuya.

Māwā idji warrārāra jūma quinia.†

²⁷ Ācōrēra Josue ume ʙasia. Maļ bērā Josuera jūma maļ druađe trΛ ʙΛga ʙesia.

7

Acaļ ne drΛada

¹ Judadeba yōna ēberāda aba ʙasia Acaļ abadada. Idjira Carmi warra ʙasia. Carmira Zabdi warra ʙasia. Zabdira Zerá warra ʙasia. Jericođe Ācōrēba israelerā ne jūma babuedaduada adamīna Acaļba jġjé ĩcΛΓΛ mērā edasia. Māwā oda bērā israelerāra Ācōrē quīrāpita bedede panesidaa. Ācōrēra ādjirā ume bio quīrūna bērā naļda māwāsia.

² Jericodeba Josueba ēberārāda Hai puru acΛde diabuesia. Hai purura Beteldeba ĩmādau odjabariare Bet-Aveļ caita ʙasia.* Josueba diabuedarāra wānapeda Hai purura quīrācuitta acasidaa sāwā poyadı cawaya. ³ Maļbe wayacusa jēda zedapeda Josuéa nāwā jarasidaa:

-Haidebema sordaorāra zocārēbe panΛa. Dadjirāba mil umēba wa mil ūbeaba ādjirāra poyadida panΛa. Maļ bērā dadjirā sordaorāra jūma dia-buerādua.-

⁴ Maļba Josueba sordaorāra mil ūbeabe diabuesia Hai purudebemarā ume djōnamārēā. BaribΛΓΛ Haidebemarāba poyadapeda israelerāra mīrū wāsidaa.

⁵ Maļne Haidebemarāba purude eda wābadamaļba israelerāra ēpē wāsidaa eya edaa tuca jira ʙΛdaa.† Edaa wābΛdađe israelerāra 36 beasidaa. Maļ carea israelerā ne wayadapeda abeda djōni crīchara neē panesidaa.‡

⁶ Josuera, israelerā bororā sida bio sopuasidaa. Maļ carea ādjia jΛ panΛra jūma cōātađapeda ādji boro ĩrΛ egoro porada cuasidaa. Maļbe Ācōrē baurude caita chīrāborode ʙarru copanesidaa aba queubodada. ⁷ Māwā panΛne Josueba Ācōrēa nāwā jarasia:

-jAy, dai Boro Ācōrē! ¿Cārē cārēā dairāra Jordaļ do quīrārā chābisi? ¿Dairāra amorreorā jΛwaeda ʙΛi carea enesica? ¿Ādjirāba dairā quenanamārēā

† 6:26 Josueba jaradara wārāda māwāsia. AcΛdua 1 Rey 16:34. * 7:2 Hebreo bedede Bet-aveļ trΛba jara ʙΛa "cadjirua obada de." † 7:5 Eya edaa tuca jira ʙΛdaa. Hebreo bedede "Sebarim" ʙΛ ʙΛa. Maļba idjaba jara ʙΛa "mōgara edabadama." ‡ 7:5 Abeda djōni crīchara neē panesidaa. Hebreo bedede ʙΛ ʙΛa: "Baido quīrāca panesidaa."

enesica? ¡Jordaã do quĩrãrẽ panenabara biara bacasia! ⁸ ¡Ay, m̃ Boro! Haidebemarã wayaadeba dai israelerãra jẽda pira zesidaa. Maãba m̃ra bedea jaure neẽ b̃aa. ⁹ Cananeorãba waabemarã bida maãra ùrĩnia. Maãda cawasidara ãdjirãra dairã ume djõne zedãa. Maãne dairãda jũrã edadapeã abeda jũma quenaniab̃aa, ç̃b̃aa sãwã cawabi b̃ara wãrãda Æcõrẽda?-

¹⁰ Maãne Æcõrẽba jarasia:

-ç̃Cãrẽ cãrẽã sopuaba b̃ara egode cob̃a? ¡Piradrãdua! ¹¹ Bãrã israelerãba cadjiruada osidaa. M̃a jaradara bãrãba ãjã odaẽ basia. ¹² M̃a Jericodẽbema nebiara edarãnaduada adamĩna edasidaa. Mãwã m̃reda drãadapeã diguida mẽrã eropanãa. Maãne sewadeba edadaẽ panãana a panãa. ¹³ Maã carea bãrã israelerãba dji quĩrũra waa poyadaẽa. Djõnib̃aa bãrãdrã mĩrũ pirapodia. Bãrãra bedeade panã bẽrã m̃a jũma quenabiya. Bãrãba mẽrã eropanãda isabe jũma babuedaẽb̃aa, m̃ra bãrã ume waa baẽa. ¹⁴ Jãlbe purua nãwã jarade wãdua: “Nu Æcõrẽ quĩrãpita dji jaredida panã bẽrã idji itea bia panani carea odida panãra nane odaduã.* Dadji israelerã Æcõrẽba nãwã jara b̃aa: m̃a Jericodẽbema jũma babuedaduada adamĩna bãrã israelerãba Æcõrã edadapeã mẽrã eropanãa. Bãrãba maãgara ãyã edadapeã jũma babuedaẽb̃aa, bãrã dji quĩrũra poyadaẽa.”

¹⁴ Nu m̃ quĩrãpita jũmarãda zedida panãa. Maãne m̃a cawabiya Israel doce purudẽbemada aba bedeade b̃ada. Maã purura caitaara zepeda m̃a cawabiya cai drõã basideba yõpedadarãda bedeade panãda. Maãgarãra caitaara zedapeã m̃a cawabiya abaa drõãda idji õberãrã sida bedeade panãda. Ædjidẽbema umaquĩrãrãda caitaara zedida panãa. ¹⁵ Zebãdade m̃a cawabiya caida bedeade b̃ada. Maãba Jericodẽbema babueida badada mẽrã erob̃aa. Waabema israelerã tãẽna cadjiruã oda bẽrã idjaba m̃a jaradara ãjã odaẽ bẽrã idjida, idji õberãrã sida beadaduã. Maãbe ãdjira, ãdjia eropanã sida jũma babuedaduã.-

Acaã bedeade b̃ada Æcõrẽba cawabida

¹⁶ Nurẽma diapedeã Josuera piradrãpeda israelerãra ãbaa jãresia. Maãne Æcõrẽba cawabisia Judadeba yõna puruda bedeade b̃ada. ¹⁷ Maãbe ãdji drõã basideba yõpedadarã caitaara zebãdade Æcõrẽba cawabisia Zerãdeba yõpedadarãda bedeade panãda. Zerãdeba yõpedadarã caitaara zebãdade Æcõrẽba cawabisia Zabdi õberãrãda bedeade panãda. ¹⁸ Zabdidẽbema umaquĩrãrã aba aba zebãdade Æcõrẽba cawabisia Carmi warra Acaãda bedeade b̃ada. Acaãra Zabdi wiuzaque basia. Zabdira Zerã warra basia. Ædjira Judadeba yõna purudẽbema basia.

¹⁹ Maãne Josueba jarasia:

-Acaã, dadji israelerã Æcõrẽ quĩrãpita jũma b̃aa odada wãrãda jaraduã.† Ni maãrĩ bida mẽrãrãdua.-

²⁰ Acaãba panusia:

-Wãrãda m̃a dadji israelerã Æcõrẽ quĩrãpita nãwã cadjiruada osia. ²¹ Jericodẽ djõ panasidaãde m̃a wua biya quiruda Babilonia druade

§ 7:11 M̃a jaradara. Hebreo bedeade b̃aa: “M̃ã bãrã ume bedea b̃adara.” * 7:13 Æcõrẽ quĩrãpita bia duanani carea ãdjirãra cuidapeã wua tãtodada jãnida panasidaa. Idjaba ãdji quima ume jãpa cãinida panasidaa. † 7:19 Æcõrẽ quĩrãpita jũma b̃aa odada wãrãda jaraduã. Hebreo bedeade nãwã b̃aa: “Æcõrãra dji dromaara b̃ada jaraduã. Idjia bia bedeaduã.”

capedadada, paratada libra juesuma, idjaba oroda libra aba audu unusia.* Jūma maḷgARA awuada bēra edapeda mḷ wua dejāne jou ḄASIA. Dji paratara edrecare ḄASIA.–

²² Ara maḷda Josueba ēberārāda diabuesia aCADE wānamārēā. Acaḷ wua dedaa pira wānapeda Acaḷba jarada quīrāca jūma unusidāa. Dji paratara edrecare ḄASIA. ²³ Jūma edadapeda Ācōrē quīrāpita coḄASIDAA Josueba israelerā bida ununamārēā. ²⁴ Maḷbe Josueba, waabema israelerā ume Acaḷra Acor jogaadaa edesidāa. Idjia drḷA erobada sida edesidāa: wua Babiloniane cadada, paratada, oro sida. Maḷ awara idji warrarāda, idji caurāda, idji pacada, idji burroda, idji ovejada, idji wua de sida edesidāa. Idjia erobadara abeda jūma edesidāa. ²⁵ Maḷne Josueba Acaḷra nāwā quēāsia:

–¿ḄAA cārē cārēā दौरā nēḄARADE ḄASI? ¡ḄAA nēḄARA odara Ācōrēba ara badji ḷrḷ ḄaeḄiya!–

Māwā jaradacarea israelerāba Acaḷra idji ēberārā sida mōgaraba tabari beadapeda jūma babuesidāa. Jūma idjia erobada sida babuesidāa. ²⁶ Maḷbe ādji ḷrḷ mōgarada boromea buesidāa. Maḷra wadibida boromea nūmḷA. Maḷ jogaara wadibida Acor abadaa.ᶜ Israelerāba māwā opedada bēra Ācōrē quīrūbira tumasia.

8

Israelerāba HaiḄebemarā poyapedada

¹ Maḷbe Ācōrēba Josuēa nāwā jarasia:

–ḄA sordaorāda jūma trḷcuapeda waya HaiḄebemarā ume djōne wānadua. Ne wayarādua. Jēda crīcharādua. Mḷa HaiḄebemarāda, ādji boro sida ḄḷA poyabiya. Ādji ējūāra, ādji puru sida Ḅḷ JḷAWAEDA ḄḷYA. ² Bārāba Jericodēbemarā quenapedada quīrāca HaiḄebemarāra, ādji boro sida quenanaḄdua. BarīḄḷḷA ādjia erobeara, ādji animarā sida bārāba edadida panḷA. Bārāra puru jēdaare wānapeda ādjia adua panḷne quenane wānadua.–

³ Ara maḷda Josuera jūma idji sordaorā sida HaiḄebemarā ume djōne wāsidāa. Josueba sordaorā bio mēsrā beada treinta mil awara ḄḷPEDA diamasi Hai puruḄaa na diabuesia. ⁴ Diabuei naēna nāwā jarasia:

–Bio ūrīnadua. Bārāra Hai puru wagaa wānapeda mīrūnadua. Jēda HaiḄaa djōne zēdi carea pananadua. ⁵⁻⁶ Maḷmisa waabemara mḷ ume wānia puru quīrāpe. Maḷne HaiḄebemarā dairā ume djōne zēḄḷdāde sewada dairāra jēda pira wānia naārā mīrū wāpedada quīrāca. Māwā unubḷdāde ādjia crīchadīa wayacusa ādji waya pananeba mīrū wāḄḷdada. Maḷ bēra dairāra ēpēnia. ⁷ Ādjirāba dai ēpēḄḷdāde bārāra mīrū pananada puruḄe eḄa wānapeda poyadadua, Ācōrēba bārāa poyabi bēra. ⁸ Purura poyadapeda jūma babuedadua dadji Ācōrēba jarada quīrāca. Mḷa jara ḄḷRA odadua.–

⁹ Māwā jarapeda Josueba dji treinta mil panḷra Hai puruḄaa diabuesia. Ādjirāra puru wagaa wānapeda ḷmāḄau Ḅaebariare Betel yagaa mīrūsidāa. Maḷmisa Josuera waabema sordaorā panḷma cāisia.

¹⁰ Nurēma diapeda piradrapeda Josueba idji sordaorāra āḄaa JḷAREPEDA HaiḄaa wāsidāa. Josuera israelerā bororā ume sordaorā na nīḄasidāa. ¹¹ Jūma sordaorā idji ume panara Hai quīrāpe jūēnapeda mama panesidāa. Puru quīrāpe jewedada ḄASIA. ¹² Maḷne Josueba idji sordaorānebemada cinco mil

* 7:21 Paratada libra juesuma. Hebreo bedeadē Ḅḷ ḄAA: “Doscientos siclos de plata.” Oroda libra aba audu. Hebreo bedeadē Ḅḷ ḄAA: “Oro barrada dji zḷgARA cincuenta siclos.” § 7:26 Hebreo bedeadē Acor trḷba jara ḄḷA “nēḄARA.”

edapeda Hai puru wagaa λmādaυ bæbaniare Betel yagaa mīrūbisia. Māwā osia Haiðebemarāba adua panane ādjirā ume djōne zedamārēā. ¹³ Māwā Hai wagaa mīrū panane waabemada Hai quīrāpe panesidaa. Maλ diamasi Josuera idji sordaorā ume dji jeweda ēsi jūēne wāsidaa.

¹⁴ Diapededa Haiðebema boroba unusia israelerāra djōne zebadada. Maλ bēra idji sordaorāda isabe edesia Arabā ējūāare israelerā ume djōni carea.* Baribarā Haiðebema boroba adua basia idji puru wagabe dewara israelerāra mīrū panada. ¹⁵ Josueba Haiðebemarā zebada unubarade ne wayabada quīrāca idji sordaorāra ējūā pōāsa ewaraga bādaa wābada óare pira wābisia. ¹⁶⁻¹⁷ Maλ bēra Haiðebema boroba jūma idji sordaorāra trācuasia israelerā ēpēnamārēā. Jūma Betelðebema sida israelerā caidu wābarasidaa Haiare djō panā bēra. Ni abā sordaoda purude beē basia. Māwā ēpē panane ādjirā purudeba tāmā wāsidaa. Maλ awara isabe wāpedada bēra dji puru eda wābadara jūātrādaē basia.

¹⁸ Maλne Ācōrēba Josuéa jarasia:

-Hai purura mā bārāa poyabibarā. Maλ bēra bā mīāsura purudaa ātaa wada.-

Ara maλda Josueba idji mīāsura Hai purudaa ātaa wasia. ¹⁹ Māwā obarade dji puru wagabe mīrū pananara isabe purude eda wāsidaa. Poyadapeda ara maλda babuesidaa.

²⁰⁻²¹ Josueba idji sordaorā bida Hai purura cowaga nūmada unusidaa. Maλba cawasidaa dji mīrū pananaba purura poyadapeda babuebadada. Maλ carea ādjirāra waya jēda pirasidaa Haiðebemarā ume djōni carea. Haiðebema sordaorāba ādji purudaa jēda acabadade cowaga nūmada unusidaa. Idjaba unusidaa israelerā mīrū pira wāpedadara waya jēda ādjirā ume djōne zebadada. Maλ bēra neē basia sāmaa ēdradida. ²² Māwā panane dji puru poyapedadara Haiðebema sordaorā caidu zesidaa. Māwā israelerāba Haiðebemarāra jūrā edadapeda quenasidaa. Ni abāda idu mīrū wābidaē basia ni zocai bādaē basia. ²³ Ababe Haiðebema borodrā zocai jidadapeda Josuema edesidaa.

²⁴ Israelerāba Haiðebemarā ādjirā caidu zepedadara ādji ējūāne idjaba ējūā pōāsa ewaraga bāare necoba quenanapeda wayacusa Haidaa wāsidaa dji wadi zocai beara beadi carea. ²⁵⁻²⁶ Josueba sordaorāa jaradoasia djōnamārēā aba Haiðebemarā jūma beabadaa.† Maλ ewaride Haiðebema umaquīrārāda wērārā sida doce mil quenasidaa. ²⁷ Maλbe israelerāba Haiðebema animarāra, purude bā nebia sida ādjirā itea jūma edasidaa Ācōrēba Josuéa jarada quīrāca. ²⁸ Māwānacarea Josueba Hai purura jūma babuesia. Ni cārē sida beē basia. Wadibida ni cārē sida neē bā Hai puru baadama. ²⁹ Maλbe Josueba Haiðebema borora bepeda bacuru cūmiane āta su jira bābisia aba queubarāda. Queudacarea edaa edadapeda Hai purude eda wābadama tabasidaa. Maλbe idji ātrā mōgarada boromea buesidaa. Maλ mōgarara wadibida boromea nūmāa.

Josueba Ācōrē ley jīgua leda

³⁰ Māwānacarea Josueba Ebal eyade mōgarada āta pā buesia animarā israelerā Ācōrēa babue diai carea. ³¹ Josueba maλra osia Ācōrē nezoca Moiseba israelerā jarada quīrāca. Ācōrē ley Moiseba cartade bāda nāwā jara bāa: “Animarā babue diabada obadade mōgarada āta pā buedibarā, maλ mōgarara

* **8:14** Arabā ējūāra Jordaā doare bāa. † **8:25-26** Josueba sordaorāa jaradoasia djōnamārēā. Hebreo bedede nāwā bā bāa: “Josueba idji mīāsura purudaa ātaa wa nūmesia.”

daucha chĩ orānadua.”* Maļ mōgara pā bueda ʾrʾl israelerāba ʾcʾrʾl animarāda Ācōrēa jūma babue diasidaa. Idjaba Ācōrē ume necai beadi carea animarā dragada Ācōrēa babue diasidaa. ³² Mama Josueba israelerā quĩrāpita Ācōrē ley Moiseba ʾdʾra mōgarade jaya ʾsʾia. †

³³ Maļne israelerā ʾsi levitarā dji sacerdoterāba Ācōrē baurudera equiade eronūpanasidaa. Israelerāra, ʾibemarā ādjirā tāēna panabada sida arima panasidaa. Dji bororāra, dji dromarāra, dji cawa obadarā sida panasidaa. Guerizim eya orroare ādjirā ʾsidra panasidaa, idjaba Ebal eya orroare ʾsidra panasidaa. Ācōrē nezoca Moiseba naēna jaradoasia māwā odamārēā. Māwā jarasia sacerdoterāba israelerā bia jara ʾdamārēā. ³⁴ Māwā panane Josueba israelerā quĩrāpita Ācōrē ley cartade ʾdʾada jūma jĩgua lesia. Idjia lesia israelerāba maļ leyda j̄jā odibʾrʾl Ācōrēba careba ʾbaida baribʾrʾl j̄jānaēbʾrʾl Ācōrēba biē ʾbaida.* ³⁵ Moiseba ʾdʾara Josueba israelerā dji umaquĩrāra, wērārā, warrārā, drua ʾibema ādjirā tāēna panʾl quĩrāpita jūma jĩgua lesia.

9

Gabaoʾnebema ume bedea ʾapedada

¹ Maļ ewaride hititarāda, amorreorāda, cananeorāda, perezeorāda, heveorāda, jebuseorā sida Canaaļ druade panabadjidaa. Jordaļ doḏeba ʾmāḏau baebariare jewedade, eyade bida ʾcʾrʾl panabadjidaa, idjaba jūma Mediteraneo pusa orroare ʾcʾrʾl panabadjidaa aba Libanonaa. Ādji bororāba ūr̄isidaa israelerāba Jericora, Hai sida poyasidaa. ² Maļ carea jūma ābaa bedea ausidaa Josue ume idjaba israelerā ume djōne wāni carea. ³ Baribʾrʾl heveorā Gabaoʾnebemada maļ bororā ume bedea audaē basia. Ādjia bida ūr̄isidaa Josueba Jericodebemarāra, Haidēbemarā sida jūma quenabisidaa. ⁴⁻⁵ Maļba cr̄ichasidaa israelerāra cūrūgaḏida ādji quenarānamārēā. Maļ carea ʾcʾrʾl edasidaa israelerāmaa wānamārēā. Ādjia edapedadaba cacuade j̄lbada soresorea beada j̄sidaa. Ādjia j̄r̄ūne j̄lbada sida capirudaida beada j̄sidaa. Maļbe Josuemaa wābʾrʾsidaa. Ādji netata edebadara soresorea beada burro ʾrʾl edesidaa. Uva ʾa t̄bada animarā e odara capirudaida beada, paļ zarea ʾr̄ina sida edesidaa. ⁶ Gilgal ʾjūāne Josue ʾlma jūēnapeda Josuéa waabema israelerā bida nāwā jarasidaa:

–Daira drua t̄mʾba zebadaa. Quĩrā panʾa bārāra dai ume bedea ʾdʾida necai duanani carea.–

⁷ Maļne israelerāba nāwā jarasidaa:

–Āibērā bārāra dairā caita panʾada jāwā panʾsica. Māwāra ʾsāwā bārā ume bedea ʾdʾi?–*

⁸ Gabaoʾnebemarāba nāwā panusidaa:

–Daira bārā nezocarāa.–

Maļne Josueba nāwā iwidiisia:

–ʾBārāra cairāda jāwā panʾa? ʾSāmaʾba ze panʾa?–

⁹ Ādjia panusidaa:

–Daira drua ʾiba t̄mʾba ze panʾa bārā Ācōrēra tr̄l ʾlga ʾl bērā. Daiba ūr̄isidaa idjia sāwā Egiptode osida. ¹⁰ Idjaba ūr̄isidaa sāwā Jordaļ quĩrārēbema amorreo bororāda poyasida. Naārā Sehoļ, Hesboļ puruḏebemada poyasia. Maļare Og, Basaļ druadebema Astarot puruḏe ʾada sida poyasia.† ¹¹ Maļ

‡ 8:31 Exodo 20:25. § 8:32 Deuteronomio 27:1-8. * 8:34 Deuteronomio 27:9ḏeba aba 28:68ḏaa.

* 9:7 Exodo 23:31-33. † 9:10 Numero 21:21-35.

bērã dai bororãba, dai druadebemarã bida nãwã jarasidaa: “Ota codira edadapeda israelerãmaa wãnadua. Ādjirãa jaradadua dadjirãa ādji nezocarã bērã necai beadi carea ādjirã ume bedea ɁA quĩrĩã panãda.” ¹² ACãdãdua, dai zesida ewaride naã paãra wadibida jãwãrãã beasia baribarã idira zareacuapeda jũma ārĩcuasia. ¹³ Idjaba za panã uva Ɂa tãbada animarã e oda sida enesidãde wadibida djiwĩdida beasia. Baribarã jũma dji sore bacuasia. Daiba cacuade jãbadara, jĩrũne jã panã sida dji sore bacuasia.-

¹⁴ Gabaoãnebemarãba paã enepedãdara israelerãba ãCARã cosidaa. Mãwã cawabisidaa Gabaoãnebemarã ume bedea Ɂadida. Baribarã mãwã odi naẽna Ācõrẽa iwĩdidaẽ basia. ¹⁵ Maãne Josuera Gabaoãnebemarã ume bedea Ɂasia necai panani carea. Wãrãneba jarasia ādjirãa beadaẽda. Waabema israelerã bororã bida abarida wãrãneba jarasidaa.

¹⁶ Ewari ũbea badacarea israelerãba cawasidaa Gabaoãnebemarãba ādjirãa cĩrũgasidada. Cawasidaa tãmãba zedaẽ basida, ātebãã ādjirã caita panabadada. ¹⁷ Ara maãda israelerãa ādjirã caidu wãsidaa. Ewari ũbea babããde ādji puru beadaa jũẽne wãsidaa. (Ādji purura naãgarã basia: Gabaoã araa, Capira, Beerot idjaba Quiriat-jeariã.) ¹⁸ Baribarã israelerãba Gabaoãnebemarãa beadaẽ basia, Ācõrẽ trãneba dji bororãba wãrãneba jarapedada bērã ādjirãa beadaẽda. Maã carea israelerãba ara ādji bororãda biẽ jara panesidaa. ¹⁹ Baribarã dji bororãba nãwã jarasidaa:

-Dadjĩ israelerã Ācõrẽ trãneba naã Gabaoãnebemarã ume bedea Ɂasidaa. Maã bērã ādjirãa beadacara panãa. ²⁰ Ātebãã zocai Ɂadia. Dadjirãba wãrãneba jarapedadara jã odaẽbãã Ācõrẽda dadjirã ume quĩrũya.-

²¹ Maãba israelerã bororãba jarasidaa Gabaoãnebemarã zocai Ɂadamãrẽã. Baribarã ādjirãa Ɂasidaa israelerã itea tãbã Ɂaã pananamãrẽã idjaba baido jue pananamãrẽã. Mãwã israelerã bororãba wãrãneba jarapedadara osidaa.

²² Josueba Gabaoãnebemarãa trãbipeda nãwã jarasia:

-Bãrãba çcãrẽ cãrẽã dairãra cĩrũgasida? çCãrẽ cãrẽã tãmãba ze panãana asida? ;Bãrãra dairã caita panabadada! ²³ Bãrãba dairãda cĩrũgapedada bērã dai Ācõrẽba bãrãra biẽ erobaya. Idiba ãta bãrãra dai nezocarãda panania. Dai Ācõrẽ de itea tãbã Ɂaã panania idjaba baido jue panania.-

²⁴ Ādjia Josuea nãwã panusidaa:

-Ne wayaadeba dairãba mãwã osidaa. Cawasidaa bãrã Ācõrẽba idji nezoca Moisea jarasida dai druã bãrãa jũma diamãrẽã idjaba dairã jũma quenamãrẽã. Maã wãrẽ crĩchasidaa bãrãba dairãra jũma quenania. ²⁵ Dairãra bãrã jãwãeda panãa. Bãã jipa oida crĩcha Ɂã quĩrãca odua.-

²⁶ Mãwã jarapedada bērã Josueba israelerãa Gabaoãnebemarãra idu beabiẽ basia. ²⁷ Baribarã ādjirãa Ɂasia israelerã itea tãbã Ɂaã pananamãrẽã idjaba baido jue pananamãrẽã. Ācõrẽa animarã babue diabada itea bida mãwã o panesidaa. Wadibida mãwã obadaa Ācõrẽba idji de obidama.

10

Israelerãba amorreorã poyapedada

¹ Maã ewaride Adonisedãda Jerusalemãnebema boro basia. Adonisedãba ũrĩsia Josueba Haidebemarãra poyapeda purura jũma babuepeda dji borora beasida Jericodẽ oda quĩrãca. Maã awara ũrĩsia Gabaoãnebemarãda israelerã ume necai panani carea bedea Ɂadapeda ādjirãare panesidada. ² Maãba idjira bio ne waya besia, Gabaoãra Hai puru cãyãbara waibãara bada bērã. Dji

bororā panabada puru quĩrāca basia. Maḷ awara Gabaoḷnebema sordaorāra bio mēsrā beasia. ³ Maḷ bēra Jerusaleḷnebema boro Adonisedéba bedea diabuesia Hebroḷnebema boro Hohaḷmaa, Jarmudebema boro Pireaḷmaa, Laquidebema boro Japiamaa, idjaba Egloḷnebema boro Debiramaa bida. ⁴ Nāwā jarabisia:

–Maḷ carebade zedadua. Gabaoḷnebemarā ume djōne wānia. Ādjira Josue ume idjaba israelerā ume necai panani carea bedea ḷasidaa.–

⁵ Ara maḷda amorreorā bororā juesuma panara jūma ādji sordaorā ume ābaa wānapeda Gabaoḷ purura jūrā edasidaa uradi carea. Jerusaleḷnebemada, Hebroḷnebemada, Jarmudebemada, Laquidebemada idjaba Egloḷnebema sida wāsidaa. ⁶ Maḷ unusidade Gabaoḷnebemarāba Gilgaldaa Josue ḷamaa nāwā jarabisidaa:

–Eyadebema amorreo bororāra jūma ābaa dairā ume djōne zesidaa. Dairāra bārā nezocarā bēra daduba djōbirānada. ĩlsabe dairā carebade zedadua!–

⁷ Ara maḷda Josuera, idji sordaorā bio mēsrā beada, waabema sordaorā sida Gilgaldeba ādjimaa wāḷasidaa. ⁸ Maḷne Ācōrēba Josuéa nāwā jarasia:

–Amorreorāra wayarādua. Mḷa bārāa ādjirāra poyabiya. Djōḷadaḷe ādjirā ni abaḷba droadaēa.–

⁹ Gilgaldeba jūma maḷ diamasi nīḷadapeda Josuera idji sordaorā ume araa jūēnapeda amorreorāba adua panane urasidaa. ¹⁰ Israelerāba uraḷadaḷe Ācōrēba amorreorāra ne wayabipeda memenasidaa. Māwā israelerāba ādjirāra Gabaoḷ druaḷe zocārā quenasidaa. Amorreorā ḷtaa Bet-horoḷnaa mĩrū wāḷadaḷe israelerāba caidū quena wāsidaa aba Azecá purudaa idjaba Maquedá purudaa bida. ¹¹ Amorreorā Bet-horoḷneba edaa Azecádaa mĩrū wāḷadaḷe Ācōrēba hielu waibḷada cue quĩrāca ādjirā ḷrḷ jurrubisia. Israelerāba necoba quenapedada cāyābara maḷḷaba zocārāra quenasia.

¹² Ācōrēba israelerāa amorreorā poyabida ewaride Josueba israelerā quĩrāpita nāwā ĩgua jarasia:

Ācōrē, ḷmādaura Gabaoḷ ējūāne ipi coḷḷada; jedeco sida Ajaloḷ jewedade ipi coḷḷada.

¹³ Ara maḷda ḷmādaura, jedeco sida ipi copanesidaa aba israelerāba ādjirā dji quĩrū jūma quenabḷadaa.

Maḷḷara Jaserba idji cartade jūma ḷasia.* Josueba māwā jarabḷade ḷmādaura umatipa coḷḷada berara ewari aba baeḷ basia. ¹⁴ Josueba Ācōrēa iwīdīdara ne ununaca droma basia. Maḷ naēna ēberāba ne ununaca droma iwīdīdara Ācōrēba ĩjā oca basia. Idjaba maḷ ewarideba ḷtaa ĩjā oḷ ḷaa. Baribḷḷa maḷ ewaride Ācōrēba ĩjā osia israelerāare djō ḷa bēra.

¹⁵ Māwānacarea Josuera israelerā sida wayacusa Gilgaldaa ādji cāḷbadamaa wāsidaa. ¹⁶ Maḷmisa amorreo bororā juesuma panara Maquedá puru caita uride mĩrūsidaa. ¹⁷ Baribḷḷa mama mĩrū panḷda ununapeda ḷcarḷaba Josuéa jarade wāsidaa. ¹⁸ Maḷne Josueba idji sordaorāa nāwā jarasia:

–Mōgara waibḷada ḷrḷabari ededapeda uriara jūātrḷ nūḷanada. Maḷbe ḷcarḷaba mama ĩjā panenada ādjirā ēdrḷrānamārēā. ¹⁹ Waabemarāba dji quĩrūra ēpēnapeda jēdaareba quena wānada ādji purude jūērānamārēā. Dadji Ācōrēba bārāa ādjirāra jūma poyabibḷḷaa.–

²⁰ Māwā Josueba israelerā ume amorreorāra berara jūma quenasidaa. Zocārāēbe ādji puru mōgaraba jūrā ca beade jūēnapeda mĩrū panesidaa.

* **10:13** Hebreo bedeadē Jaser trḷba jara ḷaa: “ĩpa ḷa.” Idji cartara idi neēa.

21 Mañne israelerã ni abaada beudaẽ basia. Jũmaena bia jẽda zesidaa Maquedã purudaa Josue ßamaa. Mañ bẽrã jũmarãba wayasidaa israelerã biẽ odi carea.

22 Mañne Josueba idji sordaorãa jarasia:

-Isabe mōgara uria jũãtrã ßara ãyã ßadãdua. Mañbe dji bororã juesuma panãra dajadaa mãmaa enenadua.-

23 Ara mañda dji bororã juesuma panãra dajadaa enesidaa: Jerusalemebema boro, Hebroñebema boro, Jarmudebema boro, Laquidebema boro, Egloñebema boro sida. 24 Mañ bororã Josuema enenapeda Josueba idji sordaorãa jũma trãpeda sordaorã bororã idji ume panãra nãwã jarasia:

-Nama zedapeda jirũba ãdji ochirude tãga eronũpananadua.-

Ara mañda zedapeda ochirude tãga eronũpanesidaa. 25 Mañne Josueba israelerãa jarasia:

-Za dadjirãba obãda quĩrãca ãcõrẽba jũma dadjirã dji quĩrũ sida oya. Ne wayarãnadua. Ni maãri bida jẽda crĩcharãnadua. ßãla ßeadapeda sozarra beadãdua.-

26 Mãwã jarapeda Josueba dji bororã juesuma panãra beasia. Beapeda ãdjira bacuru cũmiane su jira ßacuabisia. Mãwã jira panesidaa aba queubãrãdaa. 27 Queubõõde Josueba ãdjira edaa edabipeda ãdji mirũ panana uriaẽ batacuabisia. Mañbe mōgara waiãla ßeaba dji uriara jũãtrã nũmasidaa. Mañ mōgarara wadibida mama bea.

Israelerãba puru bea poyapedada

28 Mañ ewaride Josueba idji sordaorã ume Maquedã purura poyadapeda jũma babuesidaa. Mamabemarãda necoba jũma quenasiidaa. Ni abaada zocai ßãdaẽ basia. Josueba Maquedãebema borora beasia Jericõdebema boro beada quĩrãca.

29 Mamaãba Josuera idji sordaorã ume Libna purudaa djõne wãsidea.

30 ãcõrẽba Libna purura, dji boro sida israelerãa poyabipeda Josueba jũma quenabisia. Ni abaada zocai ßãẽ basia. Dji boro sida beasia Jericõdebema boro beada quĩrãca.

31 Mamaãba Josueba idji sordaorã ume Laqui purura jũrã edadapeda araa djõne wãsidea. 32 Ewari umẽ babãrãde ãcõrẽba israelerãa Laquidebemarãa poyabisia. ãdjirã sida necoba jũma quenasiidaa Libnabemarã quenapedada quĩrãca. 33 Mañne Guezerdebema boro Horaãra idji sordaorã ume Laquidebemarã carebaẽ wãsidea. Baribãrã Josueba idjira, idji sordaorã sida poyapeda ãdjirãra jũma quenabisia. Ni abaada zocai ßãẽ basia.

34 Mamaãba Josuera idji sordaorã ume wãbãrãsidea Egloã purudaa. Purura jũrã edadapeda araa djõne wãsidea. 35 Ara mañ ewaride Josue sordaorãba poyadapeda necoba jũma quenasiidaa Laquide opedada quĩrãca.

36 Egloñeba Josuera idji sordaorã ume Hebroñ purudaa djõne wãsidea.

37 Poyadapeda necoba jũma quenasiidaa. Dji borora, puru caita bea ãberãrã sida quenasiidaa. Ni abaada zocai ßãdaẽ basia. Egloñe opedada quĩrãca Hebroñbemarãra quenapapeda purura jũma babuesidaa.

38 Mamaãba Josuera israelerã ume Debir purudaa djõne wãsidea.

39 Poyadapeda dji borora, puru caita bea ãberãrã sida necoba jũma quenasiidaa. Ni abaada zocai ßãdaẽ basia. Hebroñbemarã, Libnabemarã, idjaba mañ purudebema bororã opedada quĩrãca jũma quenasiidaa.

⁴⁰ Māwā Josueba mañ ējūāne beadarāra jūma poyasia. Eyade beadada, Negue ējūāne beadada, jewedade beadada, eya carrade beadada, dji puru bororā sida jūma poyapeda quenasia israelerā Ācōrēba jarada quīrāca. Ni abaada zocai baē basia. ⁴¹ Josueba jūmarāda poyasia Cadé-barneadeba aba Gazadaa idjaba Goseāneba aba Gabaoānaa.† ⁴² Dārāēne Josueba jūma mañ ējūāne bea puru bororāda poyapeda ādji ējūāra edasia Ācōrēra israelerāare djōna bēra.

⁴³ Māwānacarea Josuera idji sordaorā ume Gilgaldaa jēda wāsidaa.

11

Josueba Jabīlare bea poyada

¹ Mañ ewarīde Jabīl abadada Hazor purudebema boro basia. Mañ Jabīlba ūrīsia Josueba zocārā poyasida. Mañ carea dewara puru bororāmaa bedeada diabuecuasia israelerā ume djōne wāni carea. Mañ beđeara diabuesia Madoā purudebema boro Jobāmaa, Simroā purudebema boromaa, Acsap purudebema boromaa, ² dji wārāga eyaida ba ējūāne bea bororāmaa, Cineret amene caita bea bororāmaa,* Dor puru caita bea bororāmaa, āmādau baebariare ba jewedade bea bororāmaa, ³ āmādau odjabariare bea cananeorā bororāmaa, āmādau baebariare bea cananeorā bororāmaa, amorreorā bororāmaa, hititarā bororāmaa, perezeorā bororāmaa, eyaida ba ējūāne bea jebuseorā bororāmaa, Hermoā eya carrade bea heveorā bororāmaa idjaba Mizpa jewedade bea bororāmaa bida.

⁴ Mañ bororāba cawayođeba djōbadarāda, carretadeba djōbadarāda, waabema sordaorā sida jūma djōne edesidaa. Bio cābana wāsidaa. Pusa ība quīrāca ādjirāra poya juachadaca basia. ⁵ Mañ bororāra israelerā ume djōni carea ābaa wānapeda Meroā do zaquede duanesidaa. ⁶ Mañne Ācōrēba Josuea jarasia:

–Ādjirāra wayarādua. Nu ara nañ hora quīrāca mla bārāa ādjirāra jūma quenabiya. Mañne ādji cawayo jīrū quēgura jūma tucuadadua idjaba ādji djōbada carretara jūma bācuadadua.–

⁷ Mañbe Josueba idji sordaorā ume Meroā do zaquede cawaēne urade wāsidaa. ⁸ Ācōrēba israelerāa ādjirāra poyabisia. Mañne israelerāba אַרְלָא ēpēsidaa aba Misrepot dođaa idjaba Sidoā puru caita. Mañ awara אַרְלָא ēpēsidaa aba Mizpa ējūānaa. Abeda jūma quenasisidaa. Ni abaada zocai baadaē basia. ⁹ Ācōrēba jarada quīrāca Josueba jūma osia. Ādji cawayo jīrū quēgura jūma tucuasia idjaba ādji djōbada carretara jūma bācuasia.

¹⁰ Mañbe Josue idji sordaorā ume jēda zebadae Hazor purudaa djōne wāsidaa. Poyadapeda Josueba dji borora beasia. (Hazordebeba borora dewararā cāyābara dji dromaara basia.) ¹¹ Mama jūmarāda necoba quenasisidaa. Ni abaada zocai baadaē basia. Puru sida jūma babuesidaa. ¹² Israelerā ume djōpedada bororāra Josueba necoba jūma beasia. Mañ bororā puru beara poyapeda jūma babuesia Ācōrē nezoca Moiseba jarada quīrāca. ¹³ Israelerāba puru eya zaquede beara jūma babuedaē basia. Josueba ababe Hazordra babuesia. ¹⁴ Bariβarā puruza jūmarāda necoba quenasisidaa. Ni abaada zocai baadaē basia. Ādji animarāra, ne bia quedeida sida ādji itea jūma edasidaa.

† **10:41** Mañ Goseā purura Canaa druada ba. Jose ewarīde israelerāra dewara Goseā ējūāne panesidaa Egipto druada. Genesi 46:31neba aba 47:6daa.

* **11:2** Mañ Cineret amenera idjaba trā jarabadaa Quinéret, Galilea, Genesare idjaba Tiberia.

15 Ācōrēba Moisea jaradara Moiseba Josuéa jūma jarasia. Maḷra Josueba jūma daucha osia.

16 Josueba poyapeda ējūāda jūma edasia: Negue ējūāda, maḷare ḅa eyaida ḅa ējūāda, Goseḷ ējūāda, ḷmādau ḅaebariare ḅa jewedada, Jordaḷ do jewedada, idjaba eyaida ḅa ējūā Israel abadada dji jeweda sida. 17 Jūma edasia Halac eyadeba aba Baal-ga purudaa. Halac eyara Seír druade ḅa. Baal-ga purura Libano ējūāne ḅa Hermoḷ eya carrade. Puruza dji borora Josueba jidapeda jūma beasia. 18 Idjira maḷ bororā ume dārā djōsia. 19 Ababe heveorā Gabaoḷnebemada israelerā ume necai panani carea bedeā ḅasidaa. Waabema purura israelerāba poyasidaa. 20 Wārāda Ācōrēbaḷ maḷ purudebemarāra so zarea ḅasia israelerā ume djōne wānamārēā. Māwā quīrā djuburia neē israelerāba ādjirāra jūma quenasiadaa Ācōrēba Moisea jarada quīrāca.†

21 Maḷ ewaride Josueba anaquitarā ējūā eyaida ḅade pananara poyapeda jūma quenasia. Hebroḷ purude beadada, Debir purude beadada, Anab purude beada sida quenapeda ādji purura jūma babuesia. Māwā Juda ējūā eyaida ḅade, waabema israelerā ējūā eyaida ḅade bida anaquitarāra jūma quenasia. 22 Anaquitarā ni abalada Israel druade zocai beē basia.‡ Ababe Gaza purude, Gat purude, Asdo purude bida panesidaa.

23 Māwā Josueba jūma maḷ druara edasia Ācōrēba Moisea jarada quīrāca. Dji ējūāra Josueba israelerāa jūma jedecasia. Israeldeba yōpedada puruza ējūāda diasia ādjirāne bamārēā. Maḷbe israelerāra ādji druade necai duanesidaa.

20

Mīrūbada puru

1 Ācōrēba Josuéa nāwā jarasia:

2 -Israelerāa jaradua mīrūbada puruda ḅacuadamārēā mḷa Moisedeba bārāa jarada quīrāca.* 3 Mīā beai crīchaē ḅade abalaba djārāda beaibḷa, dji beuda ēberārāba idji beadi naēna maḷ purudaa mīrū wāida ḅa. 4 Mama jūēpeda eđa wāi naēna purude eđa wābadama dji bororāa jūma nēbḷaḷida ḅa sāvāsida. Dji bororāba cawasidara maḷ ēberāba jara ḅara wārāda, idjira purude idu eđa wābidapeda jaradida panḷa sāmā beida ḅada. 5 Maḷne dji beuda ēberārāba idjida beadi carea maḷ purude iwīdide wānibḷa, dji bororāba idjira diacara panḷa mīā beai crīchaē ḅade beada bēra idjaba quīrūbideba mīā beadaē bēra. 6 Baribḷa idjira mamaḷba āyā wācara ḅa aba dji cawa obadarāba jūmarā quīrāpita wārāda bedeade ḅāēana abadadaa. Maḷ awara āyā wācara ḅa aba sacerdote dji dromaara ḅada jaidabḷadaa. Māwānacarea wayacusa idji purude bađe wāida ḅa.-

7 Māwā jarada bēra israelerāba mīrūbada puruda ḅacuasidaa. Neptali ējūā eyaida ḅade Quedē puruda ḅasidaa. Maḷ purura Galilea druade ḅa. Epraīl ējūā eyaida ḅade Siqueḷ puruda ḅasidaa. Juda ējūā eyaida ḅade Quīriat-arbā puruda ḅasidaa. Maḷ purura idjaba Hebroḷ abadaa. 8 Jordaḷ quīrārē Jericodēba ḷmādau odjabariare mīrūbada puruda ūbea ḅasidaa. Rubeḷ ējūāne eya boro jewedade Beser puruda ḅasidaa. Maḷ purura ējūā pōsa ewaraga ḅade ḅa. Ga ējūāne Ramo puruda ḅasidaa. Maḷ purura Gala druade ḅa. Manase ējūāne Golaḷ puruda ḅasidaa. Maḷ purura Basaḷ druade ḅa. 9 Maḷ

† 11:20 Deuteronomio 7:16. ‡ 11:22 Numero 13:33. Anaquitarāra Anacadeba yōpedadarā basia.

Ādjirāra drasoā waibḷa beasia. * 20:2 Numero 35:9-29.

mīrūbada puruda ɓaɓɓuɓaɓa israelerā, druwa aībema ādjirā tāēna panɓa sida poya mīrūnamārēā. Mīā beai crīchaē ɓaɓɓe abaɓɓa djārāda beasira mama mīrū baida basia aba dji cawa obadarāba puru quīrāpita wārāda beɓe neē ɓaɓɓa abadaɓa.

22

Galade ējūā edapeɓadarā jēda wāpeɓada

¹ Māwānacarea Josueba Rubeɓneba yōpeɓadada, Gadeba yōpeɓadada, idjaba ɓaɓɓa Manaseɓe yōpeɓada sida trɓɓuɓaɓa. ² Ādjirā nāwā jarasia:

–Ācōrē nezoca Moiseba obi jaradara bārāba jūma ījā osidaa. Mā jarada sida jūma ījā osidaa. ³ Dairāra bārā djabarā bērā, bārāra dairāare dārā djōsidaa. Idi bida wadi māwā panɓa. Dadji Ācōrēba obi jaradara jūma osidaa.

⁴ Dadji Ācōrēba jarada quīrāca dairā, bārā djabarāra naē ējūāne necai ɓasia. Jālbe bārāra jēda diguidaa wānadua Ācōrē nezoca Moiseba Jordaɓ do quīrārē ējūā diadamaa. ⁵ Baribɓaɓa Ācōrē nezoca Moiseba ley diadara quīrācuɓa jūma ījā odadua. Maɓ leyba nāwā jara ɓa: dadji Ācōrēra quīrānadua. Idji quīrāpita jipa nībaɓadua. Idjia obi ɓara ījā odadua. Ewariza idjira ēpēnadua. Jūma bārā soɓe, jūma bārā jaureɓe bida idjia jara ɓara odadua.–

⁶⁻⁸ Māwā jarapeɓa Josueba ādjirāra nāwā bia jara ɓasia:

–Jālbe bārā diguidaa jēda wānadua. Bārā dji quīrū nebiara edapeɓada bērā idibɓaɓa bio ne bara panesidaa. Animarāda, oroda, paratada, bronceda, jiorroda, cacuaɓe jɓɓada sida zocārā edasidaa. Maɓra bārā djabarā jedecadadua.–

Māwā jarapeɓa Josueba ādjirāra wābisia. Ara maɓda jēda ādji druadaa diguidaa wāsidaa. (Naēna Moiseba Basaɓ druara ɓaɓɓa Manaseɓe yōpeɓadarā diasia. Māwānacarea Josueba waabema Manaseɓe yōpeɓadarā Jordaɓ doɓe baɓɓaɓa baebariare ɓa ējūāda diasia ādji djabarā israelerā tāēna.)

Mōgara ɓaɓɓa pā buesidaa

⁹ Rubeɓneba yōpeɓadara, Gadeba yōpeɓadara idjaba ɓaɓɓa Manaseɓe yōpeɓada sida waabema israelerā ume Canaaɓ druade pananada Silo puruɓe ādji druwa Galadaa jēda wāɓaɓaɓaɓa. Gala druara ādjirāba naēna edasidaa Ācōrēba Moiseɓe jarada quīrāca. ¹⁰ Gala druadaa wāɓaɓe Jordaɓ doɓe jūēne wāsidaa.* Mama Canaaɓ orroare Jordaɓ do icawa mōgarada waɓaɓa ɓaɓɓa pā buesidaa animarā babue diabada quīrāca. ¹¹ Māwā opeɓadara waabema israelerāba ūrīsidaa. ¹² Maɓba ādjirāba crīchasidaa Galade panɓa Ācōrēra igarasidaa. Maɓ carea Silo purude jūma ābaa dji jaɓesidaa Galade panɓa ume djōne wāni carea.

¹³ Baribɓaɓa djōne wāni naēna sacerdotē Eleaza warra Piné abadada Gala druadaa na diabuesidaa Rubeɓneba yōpeɓadarā ume, Gadeba yōpeɓadarā ume, idjaba mama panɓa Manaseɓe yōpeɓadarā ume beɓeamārēā. ¹⁴ Piné ume israelerā bororāda die diabuesidaa. Ādjira dji dromarāda beasia. Israelɓe yōpeɓada puruzabemada aba aba diabuesidaa. ¹⁵ Maɓgarāra Galadaa wāsidaa Rubeɓneba yōpeɓadarā ume, Gadeba yōpeɓadarā ume, idjaba mama panɓa Manaseɓe yōpeɓadarā ume beɓeamārēā. Jūēnapeda nāwā jarasidaa:

* **22:10** Jordaɓ doɓe. ɓaɓɓaɓaɓa maɓba jara ɓa “Guelilot, Jordaɓ do icawa ɓama.”

16 –Daira Ācōrē puru trāneba nāwā bedeabadaa. ¿Bārāba cārē cārēā dadji israelerā Ācōrēra igarasida? ¿Cārē cārēā dadji Ācōrē ēpē pananada idu bādapeda mōgarara ḗṭṭ pā buesida dewara ācōrēa animarā babue diadi carea? ¿Cārē cārēā idjia jara bāra ḗjā odaē basi? 17 Dadji israelerāba Peor abadae jūmawāyā cadjiruua osida bērā zocārā quinisidaa.† Maḗ cadjiruua opedada carea wadibida bia mīga panaa.‡ ¿Ara maḗba bia bāēca? 18 Māwāra ¿bārāba wayacusa Ācōrēra igaradica? Idi bārāba māwā odibāra, nu Ācōrēra wayacusa jūma dadji israelerā ume bio quīrūya.

19 Bārāmaa naḗ Gala ējūāda Ācōrē quīrāpita biē bābāra, idji wua de obiāda druadaa zedapeda dairā tāēna ējūāra edadadua. Baribāra Ācōrēba jarađara igararānadua. Daiba jara panā sīda igararānadua.§ Dadjirāba Ācōrē wua de caita animarā babue diabadada aba eropanā. Maḗ bērā dewarada orānadua. 20 Quīrānebadadua Jericode Ācōrēba ne jūma babuedaduada adamīna Zerā warra Acaḗba ḗjāē ḗcāra mērā edasida. Maḗ carea Ācōrēra jūma dadji israelerā ume bio quīrūsia. Acaḗba cadjiruua oda carea idji awa beuē basia ātebāra dewarā sīda beusidaa.–

21 Maḗne Rubeḗneba yōpedadaba, Gađeba yōpedadaba idjaba mama panā Manasedeba yōpedada bīda israelerā bororā nāwā panusidaa:

22 –Ācōrē dji dromaara bāba cawa bāa daiba ḗjā oē pananeba ni idji igara pananeba māwā odaē basida. Maḗra jūma Israel puru bīda cawadīda panā. Dairāba Ācōrē igaradi carea māwā osidabāra, wa ḗjā oē pananeba māwā osidabāra, dairāra jūma quenānadua. 23 Dairāba Ācōrē igaradi carea maḗ mōgarada ḗṭṭ pā buesidabāra idjia cawa oya. Maḗ awara dewara ācōrēa animarā jūma babue diadi carea osidabāra, néudebema babue diadi carea osidabāra, waa maḗ ācōrē ume necai beadi carea animarā draga babue diadi carea osidabāra, Ācōrēba cawa oya.

24 Wārāda dairāba maḗ mōgarara ḗṭṭ pā buesidaa bārā warrarāba dai warrarā igararānamārēā. Crīchāsidaa ewari aba bārā warrarāba dai warrarā nāwā jaradīsicada: “Bārāra dai israelerā Ācōrē ēberārēā. 25 Dai Ācōrēba Jordaḗ dora dadjirā ēsi bāsia bārā Rubeḗneba yōpedadara, Gađeba yōpedada sīda awara beadamārēā. Maḗba bārāra Ācōrē ēberārēā.” Bārā warrarāba māwā jarasidara dai warrarā Ācōrēra igarabīdia.

26 Maḗ carea dairāba mōgarara ḗṭṭ pā buesidaa. Dewara ācōrēa animarā jūma babue diadi carea odaē basia, ni dewara sīda babue diadi carea odaē basia. 27 Ātebāra jāwā osidaa bārāba, dairāba, dadji warrarā bīda quīrānebadamārēā dairā bīda Ācōrē de bāma animarāda babue diadīda panāda, dewara sīda babuedīda panāda, idjaba Ācōrē ume necai beadi carea animarā dragada babue diadīda panāda. Māwāra nocoarebema ewarīde bārā warrarāba dai warrarā nāwā poya jaradaēa: “Bārāra Ācōrē ēberārēā.” 28 Dairāba crīchāsidaa abāba dairāa wa dai warrarāba bīda māwā jaradībāra dairāba nāwā poya panunida: “Acāđadua, dai drōārāba za panā mōgara Ācōrēa animarā babue diabada quīrāca bāda ḗṭṭ pā buesidaa. Baribāra animarā Ācōrēa babue diadi carea odaē basida. Ātebāra maḗra osidaa bārāba,

† 22:17 Numero 25:1-9. ‡ 22:17 Maḗ cadjiruua opedada carea wadibida bia mīga panā. Hebreo bedeađe nāwā bā bāa: “Maḗ cadjiruua opedadara wadibida jūma sḗḗdaē panā.” Acāmaarā maḗba jara bāa ḗcāra israelerāba wadibida maḗ cadjiruua o panasidada. § 22:19 Daiba jara panā sīda igararānadua. Hebreo bedeađe maḗba idjaba jara bāa: “Dairāra bārā ume bedeađe bārānadua.”

dairā bida quīrānebadamārēā jūma dadjirāra Ācōrē ēberārāda.”²⁹ Dairāba Ācōrē igaradira ni maārī bida crīchadacaa. Idji ēpē panΛa idu bΛdaēa. Ababe idji wua de bΛma animarāda jūma babue diadia, néudebemada babue diadia, dewara sida babue diadia. Dewara animarā babue diabadada odaēa.–

³⁰⁻³¹ Rubeāneba yōpedadaba, Gadeba yōpedadaba, idjaba mama panΛ Manasebeba yōpedada bida jarapedadara sacerdotē Eleaza warra Pinéba, israelerā bororā die panΛ bida bia ūrīsidaa. Maāne Pinéba ādjirā nāwā jarasia:

–Idi cawa panΛa Ācōrēra dadjirā ume bΛda. Bārāba Ācōrēra igaradaē panΛ bērā idjia dadji israelerāra cawa oēa.–

³² Māwā bedepedadacarea sacerdotē Eleaza warra Pinéba, israelerā bororā sida jēda Canaaλ druadaa wāsidaa. Maābe Rubeāneba yōpedadaba, Gadeba yōpedada bida Gala druade jarapedadara ādjirāba israelerā jūma nēbΛrΛsidaa. ³³ Maāra israelerāba bia ūrīnapea Ācōrēba bia bedeasidaa. Mamaaba ātaa Rubeāneba yōpedadarā ume idjaba Gadeba yōpedadarā ume djōnida waa bedeadaē basia. Ādji ējūā jūma ārīni sida waa bedeadaē basia.

³⁴ Rubeāneba yōpedadaba Gadeba yōpedada ume mōgara ātΛ pā buepedadara nāwā trΛ bΛsidaa: “Za panΛ mōgara ātΛ pā buepedadaba bārā, dairā bida quīrānebabi bΛa dadjirā Borora Ācōrēda.”

23

Josueba israelerāa bedeada

¹ Israelerā dji quīrū ume djō pananada Ācōrēba necai bΛdacarea dārābΛrΛde Josuera drōāda besia. ² Maāne idjia israelerā dji drōārāda, dji bororāda, dji cawa obadarāda, dji dromarā sida jūma trΛbipea nāwā jarasia:

–Māra drōāda bΛ bērā dārā droaēa. ³ Bārāba unusidaa sāwā dadjirā Boro Ācōrēra dadjirāare djōsida. Idjia carebasia naλ druade bea purura poyadāmārēā. ⁴ Māwānacarea māa ādji ējūāra dadji Israeldeba yōpedada puru doce panΛa jūma jedecasia. Maλ awara dadjirāba wadi edadaē panΛ ējūā sida māa jarasia sāwā jedecadida panΛda. Jordaλ dodeba aba āmādau baebariare bΛ Pusa Droma Mediterraneo abadadaa māa jarasia sāwā ējūāra jedecadida panΛda. ⁵ Dadji Boro Ācōrēba maλ ējūāne bea ēberārāra bārā quīrāpitabemada jūma āyā jΛrecuaya. Māwā bārāba ādji ējūā sida jūma edadia idjia jarada quīrāca.

⁶ Quīrācuita beadadua. Ācōrē ley Moiseba cartade bΛdara jūma ījā o pananadua. Ni maārī bida āi orānadua. ⁷ Ēberārā wadi naλ druade bea ume ābaa bearānadua. Ādji ācōrē beara ēpērānadua. Maāra quīrāpita chīrāborode copanenapea bia bedearānadua idjaba iwidirānadua. Wārāneba jaradibΛrΛ ādji trΛneba māwā orānadua. ⁸ Ewariza aba dadjirā ĀcōrēdrΛ ījā pananadua idi ījā panΛ quīrāca. ⁹ Dadji Ācōrēba puru droma mēsra beadada bārā quīrāpitabemada āyā jΛretacuasia. Aba idi bida ni abaaba bārāra droadaē panΛa. ¹⁰ Dadjirānebema abaaba ādjirā mil panΛra āyā mīrū pirabibarīa Ācōrēra dadjirāare djō bΛ bērā idjia jarada quīrāca. ¹¹ Maλ bērā quīrācuita beadadua. Dadji Ācōrēba bio quīrānadua. ¹²⁻¹³ Idjira igararānadua. Maλ awara naλ druadebemarā wadi dadjirā tāēna bea ume ābaa bearānadua. Bārāba ādji caurāda edadibΛrΛ wa bārā caurāda ādjirāa diaidibΛrΛ, bio cawaadua dadji Ācōrēba ādjirāra bārā quīrāpitabemada waa

āyā jλretaēda. ĀtebλΓλ jλcaraba animarā jidabada quīrāca ādjirāba bārāra biē bλdia. Soaba bārā ēcarrade ubada quīrāca wa λΓλ bārā daude bλ quīrāca ādjirāneba bārāra bio mīga panania aba naλ ējūā bio bia bλ Ācōrēba diadade bārā jūma quinibadadaa.

¹⁴ Dārāēne mλra beuya. Māwāmīna bārāba sodeba, jauredeba bida cawa panλa dadji Ācōrēba dadjirā itea oyada adara wārāda jūma osida. Ni maārī bida āi oē basīa. ¹⁵ Dadji Ācōrēba dadjirā itea ne bia oyada adara wārāda osimīna idjida igaradibλΓλ idjia dadjirā biē bλi jarada sida wārāda oya.* Māwā naλ ējūā bio bia bλ idjia diadade dadjirāra jūma quinibiya. ¹⁶ Ācōrēba dadjirā ume bedeba bλdada bārāba ija odaēbλΓλ, dewara ācōrē beada ēpēnapeda ādji quīrāpita chīrāborode copanēbλΓλ, dadji Ācōrēra bārā ume bio quīrūya. Maλba bārāra dārāēne naλ ējūā bio bia bλ idjia diadade jūma quininia.-

24

Beui naēna Josueba israelerāa jarada

¹ Josueba Siqueλ purude israelerāra jūma ābaa jλresia. Maλne dji drōārāda, dji bororāda, dji cawa obadarāda, dji dromarā sida caita trλcuapeda Ācōrē quīrāpita nūpanesidaa. ² Maλbe Josueba purua nāwā jarasia:

-Dadji Ācōrēba nāwā jara bλa: “Bārā drōā naēnabemarā Euprate do quīrārē panabadjidade jλwaba oda ācōrērāda ēpēbadjidada. Tareba māwā obadjia. Abrahaλba, Naco bida Tarera ādji zeza basīa. ³ BaribλΓλ mλa Abrahaλda Euprate do quīrārēba enepeda naλ Canaaλ druade pλrrλabisia. Idjideba mλa ēberārāda zocārā yōbisia. Mλa idji warra Isada unubisia. ⁴ Mλa Isaa warrada umé unubisia: Jacobo idjaba Esaú. Esaúa Seír eyaida bλ druada diasia. Maλne Jacobora idji warrarā sida Egiptode panane wāsidaa.* ⁵ Māwānacarea mλa Moiseda Aaroλ sida Egiptodaa diabuesia bārā ēdρλ enenamārēā. Mλa egiptorāra bia mīgabipeda bārāra ēdρλ enesia. ⁶ Egiptodeba ēdρλ enebλΓλde Pusa Purru icawa jūēsidaa. Maλne Egiptodebema carretadeba djōbadarāba, cawayodeba djōbadarā bida bārāra ēpēsidaa aba Pusa Purruada. ⁷ Maλne bārāba quīrā djuburiada iwididapeda mλa bārā jēdaare jλrārā pāimada jira bλsia egiptorā nocoare. Egiptorāba Pusa Purruade bārā ēpēsidade mλa pusaa ādjirāra anēbari edabisia.† Mλa egiptorā cawa odara bārāba bio cawa panλa bārā drōārāba unupedada bēra.

Māwānacarea bārāra ējūā pōasa ewaraga bλde bio dārā pλrrλa nībasidaa. ⁸ Māwā nīnane mλa bārāra Jordaλ dodeba λmādau odjabariare panλ amorreorāma edesia. Maλne ādjirāra bārā ume djōsidaa. BaribλΓλ mλa bārāa ādjirāra poyabisia. Bārā djōsidade mλa ādjirāra quenabipeda bārāba ādji ējūāra jūma edasidaa. ⁹ Māwānacarea moabitarā boro Zipor warra Balāda bārā israelerā ume djō quīrā bλsia. Maλne idjia Beor warra Balaaλda trλbisia bārā biē jara bλmārēā. ¹⁰ BaribλΓλ mλa Balaaλa idu māwā obiē basīa. ĀtebλΓλ idjia bārāra bārīma zocārā bia jara bλsia.‡ Māwā idjia biē jara bλi badadebemada mλa bārāra ēdρλ edasia.

¹¹ Mamaλba Jordaλ do chānapeda bārāra Jerico caita jūēne wāsidaa. Maλne Jericodebemarāra bārā ume djōsidaa baribλΓλ mλa bārāa poyabisia. Ara maλ quīrāca mλa amorreorāda, perezeorāda, cananeorāda, hititarāda, gerge-seorāda, heveorāda, jebuseorā sida bārāa jūma poyabisia. ¹² Bārāba chaba

* **23:15** Deuteronomio 28:15-68. * **24:4** Genesi 46:8deba aba 47:12daa. † **24:7** Exodo 14:15-30.

‡ **24:10** Numero 22:1neba aba 24:25daa.

idjaba necoba ādjirāra poyadaē basia. Āteb_{AR}LA bārā djōne wāsidade māb_{AR}LA ādjirāra ne wayabipeda mīrū wāb_{AR}ASidaa ned_{AR}ABA orrab_{AR}LA quīrāca. Ara maā quīrāca mā naēna osia amorreo bororā umē pananara.^{§ 13} Māa ādji ējūāra néu bara, puru sida bārāa jūma diasia. Māwā uva, olivo sida bārāba upedadaēda cobadaa. Idjaba bārāba opedadaē puru beade panabadaa.”-

¹⁴ Maā awara Josueba nāwā jarasia:

-Ācōrēba māwā oda bērā idjira wayadadua. Ewariza sodeba idjira ijā pananadua. J_{AW}aba oda ācōrē bea dadji drōā naēnabemaba Euprate do quīrārē ēpē pananada idjaba Egiptode ēpē panana sida jūma bātacuaadadua. Ababe dadjirā Ācōrēdr_{LA} ēpēnadua. ¹⁵ Barib_{AR}LA bārāba dadji Ācōrēda ēpē quīrīānaēb_{AR}LA, idi jaradadua sālg_{ADA} ēpēnida: dadji drōā naēnabemaba Euprate do quīrārē ēpē pananada wa naā druade amorreorāba ēpē pan_{ADA}. Barib_{AR}LA mā, mā quimaba, mā warrarā bida Ācōrēdr_{LA} ēpēnia.-

¹⁶ Josueba māwā jarađacarea israelerāba nāwā panusidaa:

-Dairā bida Ācōrēdr_{LA} ēpēnia. Idjira ni maārī bida igaradaēa dewara ācōrē ēpēni carea. ¹⁷ Dadji Ācōrēb_{AR}LA dadjirāra, dadji drōārā sida Egiptode nezocarā pananada ēdr_{LA} enesia. Idjiab_{AR}LA dadjirā quīrāpita ne ununaca dromada ocuasias. Dadjirā Egiptodeba zesidade idjiab_{AR}LA ode, djārā druaza bida waga basia. ¹⁸ Idjiab_{AR}LA jūmarāda dadjirā quīrāpītabemada āyā j_{AR}etacuasias. Amorreorā naā druade panana sida āyā j_{AR}etacuasias. Maā bērā dairā bida idjidr_{LA} ēpēnia. Idjidr_{LA} dai Ācōrēa.-

¹⁹ Maāne Josueba nāwā jarasia:

-Bārāba Ācōrēra poya ēpēnaēa. Dewarada idji quīrāca neēa. Idjia quīrāā b_{LA} bārāba ababe idjidr_{LA} quīrīānida. Maā bērā idjia jara b_{ADA} ijā odaēb_{AR}LA idjaba cadjiruada odib_{AR}LA idjia maāra quīrādoaeā. ²⁰ Bārāba Ācōrēda igaradapeda dewara ācōrē beada ēpēnib_{AR}LA, idjia bārāra biē b_{AYA}. Māwā bārā careba badada idjia quīnibiya.-

²¹ Maāne puruba jarasia:

-Dairāba dewara ācōrē beara ēpēnaēa; ababe Ācōrēdr_{LA} ēpēnia.-

²² Josueba wayacusa jarasia:

-Bārāne b_{LA}. Bārāba wārāneba jarab_{ADA} Ācōrēdr_{LA} ēpēnida.-

Ādjirāba jarasidaa:

-Māē, māwā wārāneba jarab_{ADA}.-

²³ Maāne Josueba jarasia:

-Māwā baib_{AR}LA bārā j_{AW}aba oda ācōrē beara isabe bātacuaadapeda sodeba dadji israelerā Ācōrēda ēpēnadua.-

²⁴ Puruba panusia:

-Dadji Ācōrēdr_{LA} ēpēnia; ababe idjia jara b_{ADR}LA ijā odia.-

²⁵ Maā ewaride Siqueā purude Josuera israelerā ume bedea b_{AS}idaa aba Ācōrēdr_{LA} ēpēnida. Maābe idjia leyda b_{AS}iasia ādjirāba ijā odamārēā. ²⁶ Maāg_{AR}LA Josueba Ācōrē ley cartade b_{AS}iasia. Maābe mōgara wai_Bada l_{TA} nūmasias encina bacuru edre Ācōrē wua de caita. ²⁷ Maāne jūma israelerā nāwā jarasia:

-Za b_{LA} mōgarara b_{AB}AR_{LA} bārāba Ācōrē ēpēniana apedadara quīrānebadamārēā. Bārāba Ācōrēda igaradib_{AR}LA naā mōgaraba jūmarāa cawabiya bārāba sewada osidada.-

²⁸ Māwā jarapeda Josueba purura ādjia edapedada ējūāza wābisias.

Josue, Eleaza sida jaidapedada

²⁹ Māwānacarea Nuā warra Josue Ācōrē nezocara 110 poa baside jaidasia.
³⁰ Timnat-sera abadade idjia edada ējūāne israelerāba idjira t̄l̄barisidaa. Maā
 ējūāra Epraiā eyaida b̄l̄ druade b̄l̄a Gaa eya caita. ³¹ Josue zocai baside
 israelerāba Ācōrēra ēpē panasidaa. Idji jaidadacarea dji bororā idji ume
 panana zocai panasidade bida ēpē panasidaa. Maā bororāba jūma unusidaa
 Ācōrēba israelerā itea odada.

³² Israelerāba Jose querasi b̄l̄awāgā Egiptodeba enepedadara Siqueāne
 t̄l̄barisidaa.* Dji ējūāra Jacoboba Hamo warrarāa cien parata torrobari
 nēdosia. Hamora Siqueā zeza basía. Maā ējūāra Josedeba yōpedadarāba
 edasidaa.

³³ Aaroā warra Eleaza sida jaidasia. Idjira Epraiā eyaida b̄l̄ druade
 t̄l̄barisidaa idji warra Pinéba eya zaque edadade.

---

* 24:32 Genesi 50:25; Exodo 13:19.

JUECE ISRAELERĀ ĒDRA ƆABADARĀ

Josue jaidadacarea israelerāba Ācōrēra igaradapeda dewara ācōrē beada ēpēbadjidāa. Māwā obadaza Ācōrēba ādjirāra dewara puru jawaeda Ɔabadjia. Israelerā jūmawāyā mīga panane Ācōrēa quīrā djuburiada iwīdībadjidāa. Maļ bērā idjia ēberāda Ɔabadjia ādjirā ēdra Ɔamārēā. Israelerāra 300 poa auđu māwā panasīdaa aba Samuel ewarīdaa. Maļ ewarīde Israel druade dji boroda neē basīa. Jūmarāba ādjia quīrīābadada obadjidāa (Juce 21:25).

Naļ cartara Juce abadaa. Dadjirāba edaude crīchabadaa Juce bedeaba jara Ɔada cawa obadarāda. Barībaga hebreo bedeade maļ bedeaba biara jara Ɔa ēdra Ɔabadarāda. Maļ carea ēberā bedeade naļ cartara trā Ɔasīdaa “Israelerā ēdra Ɔabadarā.”

Adua panā caiba naļ cartara Ɔasīda. Āībērā Samuelba wa Nataāba wa Gaba Ɔasīcada (1 Cronica 29:29). Dji Ɔadaba cawabīsīa sāwā Ācōrēba israelerāra ādji dji quīrū jawaedabemada ēdra Ɔabadjida. Idjaba cawabīsīa israelerāba Ācōrēra igaradībaga biē pananida.

Dadji ēberā bedeade Juce cartadebemada naļda Ɔa eropanā: israelerāba Ācōrē igarapedadadebemada (2:1-23), Deborāba, Baraco bīda cananeorā poyapedadadebemada (4:1-24), Gedeoāba madianitarā poyadadebemada (6:1neba aba 7:25daa), Jepteba amonitarā poyadadebemada (10:1neba aba 12:15daa), idjaba Sansoāba pilisteorā poyadadebemada (13:1neba aba 16:31daa).

2

Ācōrē nezoca bajānebemaba Boquīlne jarada

¹ Ācōrē nezoca bajānebemada Gilgaldeba Boquīlnaa wāpeda israelerāa nāwā jarasia:

–Māa bārāra Egipto druadeba ēdra edapeda māa diai jarada ējūānaa enesia. Māa bārā droāenabemarāa nāwā jarasia: “Māa bārā ume bedeā Ɔadara āyā Ɔalēa. ² Barībaga naļ druade bearā ume bedeā Ɔarānada. Mōgara ādji ācōrē bea itea āta pā buepedadada corapetacuadada.” Māwā jaradamīna bārāba ijanāē basīa. Ćcārē cārēā māwā odaē basī? ³ Bārāba ijanāē bēra māa jaraya: puru naļ druade beara māa waa bārā quīrāpitabemada āyā jaretaēa. Ātebaga soaba bārā ēcarrade ubada quīrāca ādjirāneba bārāra bia mīga panania. Maļ awara bārāba ādji ācōrē bea ēpēnapeda bio biē panania.–

⁴ Ācōrē nezoca bajānebemaba māwā jarasīde jūma israelerāra jīgua jīā duanesīdaa. ⁵ Maļ bēra mama trā Ɔasīdaa Boquīl.* Idjaba mama animarāda Ācōrēa babue diasīdaa.

Josue jaidada

⁶ Josueba israelerā wābīsīde ādjia edapedada ējūāza wāsīdaa.† ⁷ Josue zocai basīde israelerāba Ācōrēra ēpē panasīdaa. Idji jaidadacarea dji bororā idji ume panana zocai panasīdae bīda ādjirāba ēpē panasīdaa. Maļ bororāba jūma unusīdaa Ācōrēba israelerā itea odada.

* 2:5 Hebreo bedeade Boquīl trāba jara Ɔa “jīābadarā.” † 2:6 Josue 24:1-28.

8 Nuλ warra Josue Ācōrē nezocara 110 poa baside jaidasia. 9 Timnatsera abadade idjia edada ējūāne israelerāba idjira tλbarisidaa. Maλ ējūāra Epraīl eyaida bλ druade bλa Gaa eya caita. 10 Josue ewaridebemarā jūma jaidapedadacarea ādjideba yōpedadarāba Ācōrēra, idjia israelerā itea o bađa sida quīrādoasidaa.

Israelerāba Ācōrē igarapedada

11 Māwānacarea israelerāba Ācōrē quīrāpita cadjiruada osidaa. Jλwaba oda ācōrē Baal abadada ēpēsidaa. 12 Ācōrēba ādji drōā naēnabemarāra Egiptodeba ēdral edadāmīna idjira igarapeda ādji caita bearā ācōrēda ēpēsidaa. Māwā Ācōrēra quīrūbisidaa. 13 Ādjirāba Ācōrēra igarapeda Baal abadada, Astarte abada sida ēpēsidaa. 14 Maλ carea Ācōrēra israelerā ume bio quīrūsia. Maλba idjia ne drλabadarāa ādjia erobeara idu jārībisia. Idjaba ādji dji quīrūa ādjirāra idu poyabisia. Djōbdade israelerāba waa poyadāē basia. 15 Djōne wābdadaza Ācōrēra dji quīrūare djōbadjia. Maλ bērā israelerāba poyadaca basia Ācōrēba naēna jarada quīrāca. Māwā bia mīga duanabadjidaa.

Ācōrēba ēdral bλabadarā diađa

16 Māwā bia mīga panane Ācōrēba λCλΓλ ēberārāda bλbadjia israelerāra ne drλabadarā jλwaedabemada ēdral bλdamārēā. 17 BaribλΓλ israelerāba maλ ēdral bλabadarā bedeara ījānacaa basia. ĀtebλΓλ dārāēne Ācōrēra wayacusa igarapeda dewara ācōrē beada ēpēnapeda bia bedeabadjidaa. Ācōrēba obi jaradara ādji drōā naēnabemaba ījā o pananamīna ādjirāba ījā odaē basia. 18 Dji quīrūba ādjirā biē o panane bia mīga panλ bērā āduba mīā sopua bedeabadjidaa. Ācōrēba maλ ūrībλΓλza ādjirāra quīrā djuburiapeda aba bλbadjia ādjirā dji quīrū jλwaedabemada ēdral bλmārēā. Ācōrēra maλ ēberā ume bλ bērā idji zocai bλmisa israelerāra dji quīrū jλwaedabemada ēdral bλbadjia. 19 BaribλΓλ dji ēdral bλbari jaidadacarea israelerāba wayacusa dewara ācōrē beada ēpēnapeda bia bedeabadjidaa. Maλ cadjirua obλdaza ādji djibarirāba opedada cāyābara auđuara obadjidaa. CλwλΓλ zareadeba ādjia cadjirua obadara igaradaca basia. 20 Maλ carea Ācōrēra israelerā ume bio quīrūpeda nāwā jarasia:

–Mīa israelerā drōā naēnabemarā ume beada bλdara naλ ēberārāba igarasidaa. Mīa jaradara ījānacaa. 21 Maλ bērā puru bea Josueba poyadaēra mīa israelerā quīrāpitabemada ni aba biđa āyā jλretaēa.–

22 Ācōrēba maλ puru beara Canaaλ druade idu bebisia israelerāba idjida ēpēni cawaya ādji drōā naēnabemaba ēpēpedada quīrāca. 23 Josue ewaride Ācōrēba maλ puru beara āyā jλretaē basia. Idjia Josuéa poyabiē basia, ātebλΓλ Canaaλ druade idu bebisia.

4

Deborāba Baraco ume Sisará poyapedada

1 Ehud jaidadacarea israelerāba wayacusa Ācōrē quīrāpita cadjiruada o panesidaa. 2 Maλ carea Ācōrēba ādjirāra cananeorā boro Jabīl jλwaeda bλsia. Jabīlra Hazor purude bλbadjia. Jabīl sordorā borora Sisará basia. Maλ Sisarára Haroset-goīlne bλbadjia. 3 Jabīlba djōbada carreta jiorro odada noveciento erobasia. Veinte poa israelerāra quīrā djuburia neē bio bia mīga erobasia. Maλne israelerāba Ācōrēa quīrā djuburiada iwīdisidaa.

4 Mañ ewaride Deboráda israelerã cawa obari basía. Idjira Ñcõrëneba bedeabadjia. Lapidot quima basía. 5 Mañ Deborára Epraiñ eyaida ßa druade babadjia Ramá puru idjaba Betel puru èsi. Israelerã nèbãrade panãne idjima wãbadjidaa cawa omãrëã. Cawa obãrade Deborára urutaca ßa edre chũmabadjia. Mañ bërã mañ bacurura Deborá Uruta trã ßasidaa.

6 Ewarí aba Deborába Abinoañ warra Baracoda trãbisía. Idjira Neptali druade Quedé purude babadjia. Baraco zedacarea Deborába nãwã jarasia:

–Dadji israelerã Ñcõrëba ßa nãwã jara ßaa: “Sordaorã Neptalidebemada Zabuloñnebema sida die mil ededua Tabor eyadaa. 7 Mãa Jabiñ sordaorã boro Sisaráda ßa ume djõne wãbiya. Dji carretebeba djõbadarãda, waabema sordaorã sida eneya Quisoñ do zaquedaa. Baribãra mãa ßa ãdjirãra poyabiya.”–

8 Mañne Baracoba Deboráa jarasia:

–Bada mã ume wãibãra mãra wãya. Bada wãébãra mã sida wãéa.–

9 Deborába jarasia:

–Bia ßaa, mãeteara mãra ßa ume wãya. Baribãra Sisará poyadacarea bãra trã ßagaëa, Ñcõrëba Sisarára wërãa poyabi bërã.–

Ara mãda Deborára Baraco ume Quedes purudaa wãsia. 10 Mama Baracoba sordaorã Zabuloñnebemada, Neptalidebemada sida die mil ábaa jarepeda Tabor eyadaa edesia. Deborá sida idji ume wãsia.

11 Mañ ewaride quenita Hebere abadada Quedes puru caita babadjia. Naëna idjira waabema quenitarã ume badada Zaanaim jewedade idji wua dera o erobasia.* Mañ Heberera Moise zãwãrë Hobádeba yõna basía.†

12 Mañne Sisarába ùrísia Abinoañ warra Baracora idji sordaorã ume Tabor eyadaa wãsidada.‡ 13 Mañ carea idji jiorro oda djõbada carreta noveciento panãda, idji sordaorã sida ábaa jarepeda Haroset-goĩneba Quisoñ do zaquedaa wãsidaa.

14 Mañbe Deborába Baracoa jarasia:

–Ñãdjirã ume isabe djõne wãnadua! ãdibãra Ñcõrëba ßa Sisarára poyabiya! ãcõrëra ßa na wãbãra!–

Ara mãda Baracora idji sordaorã die mil panã ume Tabor eyadeba edaa djõne wãsidaa. 15 Djõne wãbadade Ñcõrëba Sisarára, carretebeba djõbadarãra, waabema sordaorã sida bio ne wayabisia. Mañ bërã Baracoba idji sordaorã ume necoba zocãrã quenasidaa. Baribãra Sisarára idji carretebeba udu jãdrãpeda mĩrũ pira wãsia. 16 Mañne Baracoba Sisará carretebeba djõbadarãra, waabema sordaorã sida èpësidaa aba Haroset-goĩnaa. Mãwã Sisará sordaorãra jũma quenasidaa. Ni aba bida zocai beë basía.

17-18 Mañ ewaride Hazordebema boro Jabiãra quenita Hebere èberãrã ume necai basía. Mañ carea Sisarára ãdjimaa mĩrũ wãsia. Jũeside wërã Jael abadaba idjira audiabariide wãsia. Mañ wërãra Hebere quima basía. Jaelba nãwã jarasia:

–Mã boro, diguidaa zedua. Ne wayarãdua.–

Ara mãda Sisarára Jael wua dede edaa wãpeda tabesia. Mañne Jaelba idjira borobaba ãnëbari ßasia. 19 Sisarába jarasia:

–Mã quĩrã djuburia baidoda diadua. Mãra opichia ßaa.–

* 4:11 Zaanaim jeweda. Mañ bedeaba idjaba jara ßaa “Zaanaim encina bacuru droma.” † 4:11 Moise zãwãrë Hobá. Numero 10:29de jara ßaa Hobára Moise zãwãrë Reuel warra basida. ‡ 4:12 Abinoañ warra. Ñcãra traducioñne mã bedeara neëa.

Jaelba paca jubada animarã e odade tλ erobasia. Maλra ewapeda paca jubara diasia. Maλbe Sisarãra wayacusa ãnẽbari ßasia.

²⁰ Sisarãba jarasia:

–Wua dede eða wãbadama chũmedua. Bariduada zepeda nãwã iwidißλΓλ: “¿caida nama ßλ?”; jaradua ãberã neẽda.–

²¹ Sisarãra sẽ ßλ bẽrã bio cãĩ besia. Maλbe Hebere quima Jaelba wua de egorodaa cachibada bacuru cũmiada, dji cachibada sida edasia. Jaelera chupea eða wãpeda maλ bacuruba Sisarã borora egorodaa wãyã cachi nũmasia. Mãwã Sisarãra beasia.

²² Baracoba Sisarã jλΓλ ßλde Jael purude jũesia. Maλne Jaelba idji audiabari de wãpeda nãwã jarasia:

–Zedua, ßλã jλΓλ ßλra mλa acλbiya.–

Ara maλda Baracora Jael wua dede eða wãpeda Sisarãra beu tabλda unusia. Jaelba cachida bacurura waði Sisarã borode su nũmasia.

²³ Maλ ewaride Æcõrẽba israelerã quĩrãpita cananeorã boro Jabiλra mãwã poyasia. ²⁴ Mamaλba λtaã israelerãra cananeorã boro Jabiλ ume djõbdaza poyabadjidaa aba idji beabλdaãaa.

6

Æcõrẽba Gedeoλ trλna

¹ Mãwãnacarea israelerãba wayacusa Æcõrẽ quĩrãpita cadjiruada o panesidaa. Maλ carea Æcõrẽba ãdjirãra siete poa madianitarã jλwaeda ßasia.

² Madianitarãba ãdjirãra bio bia mĩga eropanλ bẽrã eyadãa wãnapeda uria beade, jogoa beade, λtλ dji quĩrũ poya wãcara ßλmaa bida mĩrũ panesidaa.

³ Israelerãba u eropanλra madianitarãba, amalecitarãba, idjaba λmãdau odjabariarebemarã bida jãrĩcuade zebadjidaa.

⁴ Ædjirã israelerã ãjũãne panλne israelerãba u eropanλra jũma ãrĩbadjidaa aba Gaza ãjũãnaa. Maλ bẽrã israelerãba codi carea ni cãrẽ sida neẽ panesidaa. Ovejada, pacada, burro sida neẽ panesidaa.

⁵ Madianitarãra, waabemarã sida ãdji wua de bara idjaba ãdji animarã bara israelerã druadaa zedãpeda ne jũma ãrĩ wãbadjidaa adichichi zocãrãba neũ jũma cobada quĩrãca. Ædjirãra ãdji cameyo sida zocãrã panλ bẽrã poya juachadaca basia.

⁶ Madianitarãba ne jũma jãrĩcuabadjida bẽrã israelerãra ne neẽ panesidaa. Maλ carea israelerãba Æcõrẽa quĩrã djuburiada iwidisidaa.

⁷⁻⁸ Mãwã quĩrã djuburiada iwidi panλ bẽrã Æcõrẽba idjideba bedeabarida aba ãdjirãmaa diabusia. Maλ ãberãba ãdjirãa nãwã jarasia:

–Dadji israelerã Æcõrẽba nãwã jara ßλa: “Mλa bãrãra Egipto de nezoca pananada ãdrλ enesia.

⁹ Egiptorã jλwaedabemada, jũma bãrã biẽ o eroþea jλwaedabema sida mλa bãrãra ãdrλ ßasia. Mλa ãdjirãra bãrã quĩrãpitabemada jũma ãyã jλretapeda ãdjirã druara bãrãa diasia.

¹⁰ Idiãra bãrãra amorreorã druwa baãade panabadaa, baribλΓλ mλa bãrãa jarasia ãdjirã ãcõrẽ beada ãpẽrãnamãrẽã. Ababe mλ, bãrã Æcõrẽdrλ ãpẽnida panλana asia. BaribλΓλ mλa jaradara ãjãnacaa.”–

¹¹ Maλ ewaride Æcõrẽ nezoca bajãnebemada zepeda Opra puru caita encina bacuru edre chũmesia.* Maλ bacuru djibarira Abiezedeba yõna Joasa basia. Macua caita Joasa warra Gedeoλba trigoda uva biwadagabada uria de mẽrã

* 6:11 Æcõrẽ nezoca bajãnebema. Versículo 14 de jara ßλa maλra Æcõrẽ basida.

ezoa basia madianitarāba unurānamārēã. ¹² Ācōrē nezoca bajānebemara Gedeoāma odjaside nāwā jarasia:

–Ēberā mēsṣrā ḅa idjaba sozarra ḅa, Ācōrēra ḅa ume ḅaa.–

¹³ Maāne Gedeoāba nāwā jarasia:

–Mā boro, Ācōrēda wārāda dadjirā ume ḅabara, ḅsāwā jācua mīga panā? Ācōrēba dadjirāra madianitarā jawaeda basia. Dadji drōārāba nēbārasidaa Ācōrēba ne ununaca o ḅaḅeba dadjirāra Egiptoede nezoca pananada ēdra edasida. Maāda ḅsāḅe waya ne ununacara dadjirā itea oi?–

¹⁴ Maāne Ācōrēba Gedeoā acāpeda nāwā jarasia:

–ḅa ḅbaḅeba israelerāra madianitarā jawaedabemada ēdra ḅadua. ĶMābāra ḅara wābi ḅāca?–

¹⁵ Baribāra Gedeoāba panusia:

–Mā boro, ḅmā sāwā dadji israelerāra ēdra bai? Mā ēberārāra jūma Manasedebema dji ne neāra quedeaa. Maā awara māra mā ēberārānebema dji edaara quirua.–

¹⁶ Ācōrēba jarasia:

–Māra ḅa ume bai bēra ḅa madianitarāra poyaya ēberā aba poyabara quīrāca.–

¹⁷ Maāne Gedeoāba jarasia:

–ḅa wārāda māda bia unu ḅabara, cawabidua ḅadra wārāda mā ume bedea ḅada. ¹⁸ Mā ḅa itea ne enepeda ḅa quīrāpita ḅaya. Mā quīrā djuburia āyā wārādua mā enebāramisa.–

Ācōrēba panusia:

–Mā jāyā aba ḅa zebāda.–

¹⁹ Ara maāda Gedeoāra wāpeda chiwatu zaqueda beapeda djusia. Idjaba harinada veintidos libra edapeda paḅ dji ēsābari neē ḅada ocuasía.† Jūma wīdacarea nedjarara jamarāde ḅapeda dji bara cugurude jue edapeda encina bacurūdaa jūma edesia. ²⁰ Maāne Ācōrē nezoca bajānebemaba Gedeoā jarasia nedjarara, paḅ sida mōgara ḅrā cōḅapeda dji bara jūma ḅrā weamārēã. Ara maāda Gedeoāba māwā osia. ²¹ Maābe Ācōrē nezoca bajānebemaba nedjarara, paḅ dji ēsābari neē ḅa sida bacuru quēḅaba warasia. Ara maāne mōgarādeba tḅada eradrapeda nedjarara, paḅ sida jūma bá wāsia. Māwābāde Ācōrē nezoca bajānebema sida nēbasia.

²² Maāne Gedeoāba cawasia idjia Ācōrē nezoca bajānebemada unusida. Maā carea jarasia:

–jAy, mā Boro Ācōrē! Idibara māra beuya ḅa nezoca bajānebema quīrāda ununa bēra.–

²³ Baribāra Ācōrēba jarasia:

–Bāra beuēa. Ne wayarādua. Necai ḅadua.–

²⁴ Mama Gedeoāba mōgarada ḅra pā buesia Ācōrēda idji ume bedea bēra. Maā mōgara ḅra pā buedara trā basia “Ācōrēba necai bai diabari.”* Maā mōgara ḅra pā buedara wadibida Opra purude ḅa Abiezedeba yōpedadarā ējūāne.

²⁵ Ara mā diamasi Ācōrēba Gedeoā nāwā jarasia:

–ḅa zeza paca dji umēbemada siete poa ḅada edadua.‡ Maāba ḅa zezaba mōgara Baal quīrāca oḅa ḅta nūmacārīda errebari coratadua. Maā orrocawa ḅa bacuru Aserā quīrāca oḅa nūmacārī sida coratadua. ²⁶ Maābe naḅ eya

† 6:19 Veintidos libra. Hebreo bedeaḅe jara ḅaa “efa.” ‡ 6:24 Ācōrēba necai bai diabari. Hebreo bedeaḅe Jehová-salom ḅa ḅaa. § 6:25 Paca dji umēbemada siete poa ḅada. Hebreo bedeaḅe māra ebuda ḅāca.

borode mōgarada λτλ pā buedua animarā m'la babue diai carea. Maλ mōgara pā bueda λrλ bacuru Aserá quĩrāca ođara cajērāpeda bλ zeza paca dji umébemara beapeda m'la babue diadua.-

²⁷ Ara maλda Gedeoλba idji nezocarāda die trλpeda Ācōrēba jarada quĩrāca diamasi osia. Āsa oē basía idji zeza ēberārāda, purudebemarā sida waya bađa bērā.

²⁸ Nurēma purudebemarā piradrλbadađe unusidaa mōgara Baal quĩrāca ođara tabλda idjaba bacuru Aserá quĩrāca oda mama bađa sida neđa. Maλ awara unusidaa abλλba Gedeoλ zeza paca dji umébemara mōgara λτλ pā bueda λrλ babuesida.

²⁹ Maλne ādjiza dji iwidi duanesidaa:

-¿Caiba jāwā osi?-

Jūmarāa iwidiāpeda cawasidaa Gedeoλba māwā osida. Maλ carea Gedeoλ zeza Joasamaa wānapeda jarasidaa:

³⁰ -Bλ warrara dajadaa zebidua. Mōgara Baal quĩrāca ođara idjaba bacuru Aserá quĩrāca oda mama bađa sida coracuasía. Maλ carea dairāba idjira beadia.-

³¹ Maλne Joasaba idji ume quĩrū pan'la nāwā jarasia:

-¿Māwāra bārāba Baalda carebađica? ¿Idjiare djōnica? M'la jaraya baridua Baalera carebaibλrλ λnadrλl naēna beuida bλa. Baalda wārāda ācōrēbλrλ, idjidrλ idji mōgara coratada ume djōida bλa.-

³² Gedeoλba mōgara Baal quĩrāca ođara coratada bērā maλ ewarideba λtaa idjira trλ jarasidaa Jerobaal.*

Ācōrēba jarada wārā arada Gedeoλa cawabida

³³ Maλ ewaride madianitarāda, amalecitarāda, λmāđau odjabariarebemarā sida jūma ābaa dji λredapeda Jordaλ do chānapeda Jezreel jewedade duanesidaa.

³⁴ Maλne Ācōrē Jaurera Gedeoλmaa zesía. Maλ bērā Gedeoλba oveja cachuda jīgua zásía Abiezedeba yōna purura ābaa λrrei carea. ³⁵ Maλbe idjia bedeadā diabuesía Manasedeba, Aserdeba, Zabuloλneba, idjaba Nep- talideba yōpedadarā zedamārēā. Jūmarā zedapeda Gedeoλ careba djōni carea panesidaa.

³⁶ Maλne Gedeoλba Ācōrēa nāwā jarasia:

-Bλā jarasia mλneba dai israelerāra ēdrλ bλida. ³⁷ M'la cawa quĩrā bλa bλa jaradara wārāda. Daiba trigo cλradλgabadama m'la oveja cara mōda bλda egode bλya. Nurēma maλ oveja carada beguea baibλrλ maλne egorora pōāsa baibλrλ, m'la cawaya wārāda mλneba dai israelerāra ēdrλ bλida, bλa jarada quĩrāca.-

³⁸ Gedeoλba jarada quĩrāca māwāsía. Nurēma piradrλpeda oveja carara tapuyabλrλde baidoda taza aba piasía. ³⁹ Baribλrλ Gedeoλba Ācōrēa jarasia: -M'la jāwā mīā sē bλmīna mλ djuburia quĩrūrādua. Waya cawabidua bλa jaradara wārāda. Naλ diamasi ējūāra begueabidua baribλrλ oveja carara pōāsa bλdua.-

⁴⁰ Maλ diamasi Ācōrēba māwā osia. Nurēma ējūāra jūma beguea basía, maλne oveja carara pōāsa basía.

7

Gedeoλba madianitarā poyada

* **6:32** Hebreo bedeađe Jerobaal trλba jara bλa: "Baldrλ djōida bλa."

¹ Nurēma diapededa Gedeoā, Jerobaal abadara idji ume panla sida pirabaridapeda Harod baido āta bogadrā bamaa wāsidaa. Mama madianitarā ume djōni carea panesidaa. Madianitarāra ādjirā quīrāpe duanasidaa Jezreel jewedade Moré eya caita.

² Małbe Ācōrēba Gedeoā jarasia:

–Bla sordaorāra jūmawāyā erobla. Mla bārā israelerā zocārā panla madianitarāda idu poyabibara, bārāba jarađia ara bādjī bādeba poyasidada.

³ Mał carea bla sordaorā jaradua abada ne waya bābala, nał Gala eyadeba diguida wāida bla.*

Gedeoāba māwā jarabala de veintidos mil jēda wāsidaa. Małne die mil panesidaa. ⁴ Małbe Ācōrēba jarasia:

–Wadibida jūmawāyā zocārā panla. Do zaquedaa baido dođamārēā ede-dua. Mama mla cawabiya cairāda djōne wānida panla. Mla nał ēberāda bla ume wāyana aibara, idjira wāida bla. Wāēana aibara wāiē bla.–

⁵ Ara małda Gedeoāba idji sordaorāra edesia baido dođamārēā. Māwā panane Ācōrēba Gedeoā nāwā jarasia:

–Acara baidora ādjī jawa jāne jue edadapeda usa quīrāca sene do panla. Waabemaba chīrāborode copanenapeda baidora do panla. Ādjī jawa jāneba do nūpanara awara bādua.–

⁶ Dji jawa jāneba do nūpanara tresciento panasidaa. Waabemaba chīrāborodeba baidora do panasidaa. ⁷ Małbe Ācōrēba Gedeoā jarasia:

–Mał tresciento panla bā madianitarāra poyabiya. Māwā mla bārā israelerāra ēdra bāya. Waabema sordaorā jaradua ādjī diguida wānamārēā.–

⁸ Ara małda Gedeoāba ādjirā jarasia diguida wānamārēā baribara ādjīa codi careabemada, oveja cachu sida amebisia. Ādjirā wāpedadacarea Gedeoā sordaorāra tresciento panesidaa. Małne madianitarāra edaa Jezreel jewedade duanasidaa.

⁹ Diamasi Ācōrēba Gedeoā nāwā jarasia:

–Pirabaridapeda madianitarā ume djōne wānadua. Mla bā ādjirāra poyabiya. ¹⁰ Baribara bla ādjirā ume djōne wāi carea waya bābala, naārā ādjirā duanamaa bla nezoca Purā ume edaa wādua. ¹¹ Małbe ādjirāba jara panla ūridua. Małba bāra zozarraara bēya ādjirā ume djōi carea.–

Ara małda Gedeoāra idji nezoca Purā ume edaa wāsia madianitarā panla caita. ¹² Małne Jezreel jewedara bira nūmasia madianitarāba, amalecitarāba, āmādaud odjabariarebemarā bida. Ādjirāra cābana panasidaa adichichi néu code zebada quīrāca. Ādjī cameyora poya juachadaca basia ība pusa icawa bla quīrāca.

¹³ Gedeoā madianitarā duanama jūēside ūrīsia ēberāda umé bedea panla. Abāba nēbāra basia idjia cāimocarde ununada. Nāwā jarasia:

–Mā cāimocarde unusia cebada pał borococaa odada nama dadjirā duanamaa bārabari zebāda. Małba wua dedaa tabaride zebāba coratāsia.–

¹⁴ Małne dewarabemaba jarasia:

–Małgāba jara bla jāł Israeldebema Joasa warra Gedeoāda idji neco bara djōne zebāda. Wārāda Ācōrēba idjīa dadjī madianitarāra dadjirāre panla sida jūma poyabiya.–

* **7:3** Nał Gala eya. Hebreo bedede małra ebuda bāēa.

¹⁵ Gedeoḷba maḷ cāimocarara, dji cawa jarada sida ūrīpeda Ācōrēa bia beedeasia. Maḷbe israelerā sordaorā panḷmaa jēda wāpeda jarasia:

–Ācōrēba dadjirāa jāḷ madianitarāra poyabiya. ¡Ara nawena pirabaridadua djōne wāni carea!–

¹⁶ Maḷbe Gedeoḷba idji sordaorā tresciento panḷda awara awara ḅasia. Idjia cien edasia, dewara boro umé panḷa ādjiza cien diasia. Maḷbe oveja cachuda, zoco sida jūmarāa jeedecasia. Cādorrona ībīrāda maḷ zocode eda ḅabicusasia ebuda ḷnarāmārēā. ¹⁷⁻¹⁸ Maḷbe ādjirāa jarasia:

–Naārā dadjirāba madianitarāra jūrā edadāia. Mḷda acḷadadua. Mḷda ādjirā duanḷ wagabe jūēsira mḷa obḷḷa quīrāca odadua. Mḷa, mḷ ume wāḅḷda bida cachura jīgua zabḷadade ḅārā bida zadadua. Maḷbe nāwā biadadua: “¡Ācōrē trḷneba, Gedeoḷ trḷne bida djōḅḷdaa!”–

¹⁹ Maḷbe Gedeoḷra idji sordaorā cien panḷa ume madianitarā panḷ waga jūēsidaa. Dārāé ḅasia madianitarāba ādji ariquētra wagabadarāda ḅacuapedadada. Maḷne Gedeoḷba idji ume panḷa bida cachura jīgua zasidaa. Zoco ādji ḷwaede eropanḷ sida abeda bogatasidaa. ²⁰ Ara maḷne dji bororā umé panḷba ādji sordaorā bida cachura zasidaa. Ādji zoco sida bogatasidaa. Maḷbe dji ībīrāda ādji ḷwa acḷare edasidaa. Cachura ādji ḷwa araare eropanasidaa. Maḷne nāwā biasidaa:

–¡Ācōrē trḷneba, Gedeoḷ trḷne bida djōḅḷdaa!–

²¹⁻²² Maḷne israelerā tresciento panḷba cachura ādji duanḷma zá panesidaa. Ādjirāba madianitarāra jūrā eropanana bērā madianitarāra biadapeda mīrū piraposidaa. Maḷne Ācōrēba madianitarāra ara ādjiduba necoba djōbigasia. Māwā panḷne madianitarāra Zereraḷaa wābada ode Bet-sita purudaa mīrū wāsidaa. Idjaba Abel-mehola purudaa Tabat caita mīrū wāsidaa. ²³ Maḷne Gedeoḷba israelerā Neptalidebemada, Aserdebemada, jūma Manasedebema sida trḷbigasia madianitarā ēpēnamārēā. ²⁴ Gedeoḷba beedeada Epraiḷ eyaiḷa ḅḷ ējūānaa diabuesia Epraiḷnebemarā djōne zedapeda madianitarā Jordaḷ dode idu chābirānamārēā. Ara maḷda Epraiḷnebemarāra eda zedapeda Bet-barade, Jordaḷ jewedade bida do chābadama jḷāsidaa. ²⁵ Māwā panḷne madianita bororāda umé jidasidaa, Oreb idjaba Zeeb.† Oreb abadara beasidaa eya ḷra jira ḅama. Mama trḷ ḅasidaa “Oreb eya ḷra jira ḅa.” Zeeb abadara beasidaa uva biwadḷgabada uriade. Mama trḷ ḅasidaa “Zeeb uva biwadḷgabada.” Israelerāba waabema madianitarā ēpēpedadacarea ādjia Oreb borora, Zeeb boro sida ḅḷā tudapeda Jordaḷ do quīrāre Gedeoḷmaa edesidaa.

10

Tola idjaba Jaír

¹ Abimele jaidadacarea Puvá warra Tola abadaba israelerāra dji quīrū ḷḷwaedabemada ēdrḷ ḅḷbadjia. Idjira Dodo wiuzaque basía. Isacardeba yōna basía. Epraiḷ eyaiḷa ḅḷ ējūāne Samir purude ḅabadjia. ² Tolaba israelerāra 23 poa ēdrḷ ḅḷbadjia. Jaidaside Samir purude tḷbarisidaa.

³ Tola jaidadacarea Jaír Gala druadebemada 22 poa israelerā ēdrḷ ḅḷbari basía. ⁴ Idjia warrarāda treinta erobasia. Maḷḷḷarāra treinta burro ḷrḷ nībabadjidaa. Gala druade treinta puru ādjirā ḷḷwaeda eropanasidaa. Maḷ

† 7:25 Hebreo beedeade Oreb trḷba jara ḅḷa “Āgoso.” Zeeb trḷba jara ḅḷa “Mēabema Usa.”

puru beara wadibida Jaír puru abadaa. ⁵ Jaír jaidaside Camoã purude tabarisidaa.

Amonitarãba israelerã biẽ eropanana

⁶ Maã ewaride israelerãba wayacusa Æcõrẽ quĩrãpita cadjiruada o panesidaa. Baal abadada, Astarte abada sida epẽsidaa. Idjaba Siriadebemarã, Sidoãnebemarã, moabitarã, amonitarã idjaba pilisteorã Æcõrẽ beada epẽsidaa. Æcõrẽra abeda igarasidaa. ⁷ Maã carea Æcõrẽra bio quĩrũpeda israelerãra pilisteorã idjaba amonitarã jãwaeda basia. ⁸ Maã ewaride pilisteorãba, amonitarã bida israelerã Gala ejuãne beada poyadapeda dieciocho poa biẽ o panasidaa. Gala ejuãra amorreorã ejuã bada basia. Jordaã dodeba amãdau odjabariare bala.

⁹ Maãbe amonitarãra Jordaã do chãsidaa Judadebemarã ume, Benjamãnebemarã ume, idjaba Epraiãnebemarã ume djõni carea. Mãwã jũma israelerãra bio bia mĩga duanabadjidaa. ¹⁰ Mãwã panãne israelerãba Æcõrẽra quĩrã djuburiada nãwã iwidiisidaa:

-Dai Æcõrẽ, bala quĩrãpita dairãba cadjirua waiãlada osidaa. Bala igaradapeda Baalda epẽsidaa.-

¹¹⁻¹² Æcõrẽba panusia:

-Egiptorãba, amorreorãba, amonitarãba, pilisteorãba, Sidoãnebemarãba, amalecitarãba, madianitarã bida bãrã biẽ obãdaza bãrãba quĩrã djuburia iwidiãdãde mãla bãrãra edraã bãbadjia.* ¹³ Mãwã odamãna bãrãba mãra igaradapeda dewara Æcõrẽ beada epẽsidaa. Maã bẽrã mãla bãrãra waa edraã bãã. ¹⁴ jãbadjia epẽbada Æcõrẽ bea quĩrã djuburiada iwidiide wãnadua! jãdjirãbãra bãrã bia mĩga panãnebemada edraã bãdisicada!-

¹⁵ Maãne israelerãba Æcõrẽra jarasidaa:

-Daiba wãrãda cadjiruada osidaa. Bala dairã cawa o quĩrãã bala quĩrãca odua, baribãra jãdai quĩrã djuburia nawena edraã bãdua!-

¹⁶ Maãne dewara Æcõrẽ beara israelerãba batacuadapeda Æcõrẽra wayacusa epẽsidaa. Israelerã bia mĩga panã bẽrã Æcõrẽba waa droaẽ basia.

¹⁷ Maã ewaride amonitarãra Gala ejuãne dji jãresidaa israelerã ume djõni carea. Maãne Galadebema israelerãra Mizpa purude dji jaresidaa. ¹⁸ Mãwã panãne Ædjirãba, dji bororã bida Ædjiza iwidiisidaa:

-¿Caida naãrã amonitarã ume djõne wãi?-

Maãbe nãwã bedeã basidaa:

-Djõbãdãde dji nocoare bebãrada jũma dadji Galadebemarã boro baya.-

11

Jepteãba amonitarã poyada

¹ Maã ewaride Jepteda Gala ejuãne bãbadjia. Idjira bio mẽsrã basia idjaba sozarra basia. Dji zezara Gala abadjidaa. Galaba wẽrã audua ume Jeptera unusia. ² Gala quĩma bida warrarãda tosia. Maã warrarã waripedãdacarea Jepteã jarasidaa Ædji zezaba erobãdebemada edããda, dewara wẽrãba toda bẽrã. Mãwã jaradapeda Jeptera ãyã jãretasidaa. ³ Maã carea idji djabarã ume badada Tob ejuãne bade wãsia. Mama eberãrã cadjirua beada pepeda Ædjia quĩrããbadada ode wãbadjidaa.

* **10:11-12** Madianitarã. Griego bedede mãwã bã bala. Hebreo bedede "Maoã" bã bala.

⁴ Maλmisa amonitarāra Mizpa purudaa zesidaa Galadebema israelerā ume djōni carea. ⁵ Maλ carea Galadebema israelerā bororāra Tob ējūānaa Jepte trλne wāsidaa. ⁶ Dji bororāba idjia nāwā jarasidaa:

–Amonitarāra dairā ume djōne zesida bēra daiba quīrīa panla bāra dai ume wāpeda dai sordaorā boro baida.–

⁷ Dji bororā tāēna idji djabarāda panla bēra Jepteba nāwā jarasia:

–ζBārāba mλra quīrāma panasidaēca? ζMλ zeza dedebemada āyā jaretadaē basica? Bārāra minijichiade panla bēra ζmλra jāwā jλrλde ze panaca?–

⁸ Maλne dji bororāba nāwā jarasidaa:

–Māē, maλ carea dairāba bāra jλrλde ze panla. Quīrīa panla bāra dairāare amonitarā ume djōne wāida. Wāsira bāra dai Galadebema israelerā boro baya.–

⁹ Jepteba jarasia:

–Bārāba mλra jēda amonitarā ume djōne ededapeda Ācōrēba mλa ādjirāda poyabibλrλ, ζwārāda mλra bārā boroda bλdica?–

¹⁰ Dji bororāba panusidaa:

–Māē, dairāba Ācōrē quīrāpita jarabλadaa bλa jara bāra wārāda odida.–

¹¹ Ara maλda Jeptera ādjirā ume wāpeda Galadebema israelerāba idjira bλsidaa ādji sordaorā boroda idjaba puru boroda. Maλbe Mizpa purude Jepteba dji bororāa jarađara waya Ācōrē quīrāpita jarasia.

¹² Māwānacarea Jepteba λcλrλ diabuesia amonitarā boroa nāwā iwīdidamārēa:

–Bāra ζcārē cārēa dairā ume quīrū bλ? ζCārē cārēa dai druade djōne ze bλ?–

¹³ Amonitarā boroba Jepteba diabuedarāa nāwā panusia:

–Bārā israelerā Egiptodeba zesidade dai druara jārīsidaa Arnoλ dođeba aba Jabó dođaa. Jūma Jordāλ do icawa bλ ējūā λmāđau odjabariare bāra jārīsidaa. Bārāba maλ ējūāda biadeba jēda diađibλrλ bārā ume djōnaēa.–

¹⁴⁻¹⁵ Maλbe Jepteba dewarāda diabuesia amonitarā boroa nāwā jarađamārēa:

–Jepteba nāwā jara bλa: “Dai israelerāba bārā amonitarā druara ni moabitarā drua sīda jārīnaē basia. ¹⁶ Dai israelerā Egiptodeba ēdrasidade naārā ējūā pōāsa ewaraga bλde Pusa Purrudaa wāsidaa. Mamaλba Cadé purude jūēne wāsidaa. ¹⁷ Maλne dai israelerā bororāba λcλrλ diabuesidaa Edoλ druadebema boromaa. Idjia iwīdisidaa dai israelerā idji druade wāyā wābimārēa. Baribλrλ idjia iduaribiē basia.* Moab druadebema boroa bīda abarida iwīdisidaa. Baribλrλ idjia bīda iduaribiē basia. Maλ bēra dai israelerāra Cadéde duanesidaa. ¹⁸ Maλbe ējūā pōāsa ewaraga bλde Edoλ drua auđu idjaba Moab drua auđu pλrrλga wānapeda Arnoλ do icawa jūēne wāsidaa. Mama Moab drua quīrāpe λmāđau odjabariare duanesidaa baribλrλ do chānaē basia, wa quīrārē moabitarā drua bēra.†

¹⁹ Maλbe dai israelerā bororāba λcλrλ Hesboλ purudaa diabuesidaa amorreorā boro Sehoλmaa. Idjia bīda iwīdisidaa dai israelerāra idji druade idu wāyā wābimārēa dai druadaa. ²⁰ Baribλrλ dai israelerāba iwīdipeđara Sehoλba sewada crīchada bēra idji druade idu wāyā wābīē basia. Maλ awara idji sordaorāda jūma ābaa jλrpeda Jahaza puru caita zedapeda dai israelerā ume djōsidaa.

²¹ Baribλrλ dai israelerā Ācōrēba Sehoλra, idji sordaorā sīda jūma poyabisia. Maλbe dai israelerāba maλ druade bea amorreorā ējūāra jūma

* 11:17 Numero 20:14-21. † 11:18 Numero 21:10-15.

edasi^{daa}.[‡] ²² Arno^l dodeba aba Jabó dodaa idjaba ējūā pōāsa ewaraga b^ldeba aba Jorda^l dodaa ādji ējūāra jūma edasi^{daa}. ²³ Dai israelerā Ācōrēba amorreorāra āyā jaretapeda ma^l ējūāra dairā, idji purua diada bē^{rā} z^lbara cai māwā jāri carea? ²⁴ z^lBA ācōrē Quemoba b^la diadara b^lreēca? Abari quīrāca dai Ācōrēba dairāa diadara daidea. ²⁵ z^lBA moabitarā boro bada Zipor warra Balāda quīrāneba b^lca? Na^l ējūā carea idjira dairā ume ijaraē basia ni djōne zeē basia. § z^lBARA Balā cāyābara dji dromaara b^lca?

²⁶ Dai israelerāra Hesbo^l puru^{de}, Aroer puru^{de}, ma^l caita b^ea puru zaque^{de}, idjaba Arno^l do icawa b^ea puru^{de} bida tresciento poa pan^{la}. Dairāra na^l druade dārāb^ladaa. Bārāba z^lcārē cārēā ārāb^lna^l na^l druara iwidi pan^l? ²⁷ M^la b^lra biē oē b^la. Badr^l dairā ume djō quīrā b^l bē^{rā} biē o b^la. Ācōrē dadji cawa obariba idi cawabiya cairāba jipa o pan^lada: dai israelerāba wa bārā amonitarāba.”-

²⁸ Jepteba māwā jarabidamīna amonitarā boroba i^ljāē basia.

²⁹ Ma^lne Ācōrē Jaurera Jeptemaa zesia. Ma^l bē^{rā} Jeptera Gala ējūāne, Manasedeba yōpedadarā ējūāne bida jūma p^lrr^lasia sordaorā j^lrei carea. Sordaorā ābaa j^lrepeda Gala druade b^l Mizpa puru^{de} jūesia. Mama^lba amonitarā ume djōne wāsia. ³⁰⁻³¹ Māwā b^lde Jepteba Ācōrēa wārāneba nāwā jarasia:

-B^la amonitarāda m^la poyabib^lra, diguidaa wāb^lra^lde naārā m^l audiabari^{de} zeb^lra^lda m^la b^la babue diaya.-

³² Māwā jarapeda amonitarā ume djōne wāsia. Ma^lne Ācōrēba idjia poyabisia. ³³ Jepteba amonitarāra zocārā quenasia. Aroer puru^{de}ba aba Minit puru^{daa} idjaba Abel-querami^l puru^{daa} bida veinte puru poyasia. Māwā amonitarāra israelerā j^lawaeda panesidaa.

Jepteba idji cau Ācōrēa diada

³⁴ Māwānacarea Jeptera Mizpa puru^{daa} jēda wāsia. Diguidaa jūēb^lra^lde idji cauba audiabarisia. Tōnōā zā b^lde cari basia. Jepteba dewara cauda ni warra sida neē basia. Aba idjidr^l erobasia. ³⁵ Idji cau unub^lra^lde Jeptera bio sopuasias. Ma^l carea idjia cacua^{de} j^l b^lda cūētacuapeda idji caua nāwā jarasia:

-iAy, cau, b^la m^lra bio sopuabib^lra! M^la Ācōrēa wārāneba diai jaradara diaida b^la.-

³⁶ Dji cauba nāwā jarasia:

-Zeza, b^la Ācōrēa iwidi^{da} quīrāca idjia amonitarā b^l dji quīrūra poyabisia. Ma^l bē^{rā} b^la idjia wārāneba jaradara odua. M^lra Ācōrēa babue diadua. ³⁷ Barib^lra m^l quīrā djuburia jedeco umé m^lra eyade idu p^lrr^lade wābidua. M^l dji biarā ume jīāne wāya m^lra quima edaē beui bē^{rā}.-

³⁸ Jepteba panusia:

-Bia b^la. Wādua.-

Idjira jedeco umé idu wābisias. Ma^lne idji biarā ume eyade jīā nībasidaa, quima edaē beui bē^{rā}.

³⁹ Māwānacarea idjira Jeptemaa jēda zesia. Ma^lbe Jepteba Ācōrēa wārāneba jaradara osia. Māwā idji caura umaquīrā adua b^lda jaidasia. ⁴⁰ Ma^l carea Israeldebema awērārāba poaza ewari quimārē Gala^ldebema Jepte cau carea jīābadaa.

12

Jepteba Epraiñnebemarã poyada

1 Jepteba amonitarã poyadacarea Epraiñnebema sordaorãda dji jaredapeda Jordaã do chãnapeda Sapoã puruare Jepte ßamaa wãsidaa.* Quirũbideba Jeptea nãwã iwidiisidaa:

-¿Cãrẽ cãrẽã ßaduba amonitarã ume djõne wãsi? ¿Cãrẽ cãrẽã dairãra trãlẽ basi ßa ume wãnamãrẽã? Mãwã oda bẽrã dairãba ßara, ßa de sida jũma babuedia.-

2 Mañne Jepteba ãdjirãa nãwã panusia:

-Mãra, mã ãberãrã sida amonitarã ume djõ panasidaa. Mañne bãrãra trãlãisia baribara bãrãba carebade zedaẽ basia. 3 Carebade zedaẽ bẽrã mãra beadi adua amonitarã ume djõne wãside Æcõrẽba mã ãdjirãra poyabisia. Maãda bãrãra ¿cãrẽ cãrẽã mã ume djõne ze panã?-

4 Mañne Epraiñnebemarãba ãdjira nãwã biẽ jarasidaa:

-Bãrã Galade beara dadji Epraiñneba yõpedadamina dairãra igaradapeda bãdjia o quirã panãda obadaa. Dai Epraiñneba yõpedada tãena idjaba Manasedeba yõpedada tãena panabadamina bãrãra awara quirãca panabadaa.-†

Mãwã jara panã carea Jepteba Galadebema sordaorãda ãbaa jaredapeda Epraiñnebemarã ume djõne wãnapeda zocãrã quenasidaa. 5-6 Mañne Galadebemarãba Jordaã do chãbadama jãsidaa. Mama Epraiñnebemarãra chãnida panasidaa jẽda ãdji druadaa mĩrũ wãni carea. Aßaßa chãi carea iwidißarãde Galadebemarãba iwidißadjidaa:

-¿Bãra Epraiñnebemaca?-

Mañne Epraiñnebemaba mãwãẽana asira Galadebemarãba jarabadjidaa:

-“Chibole” adua.-‡

Epraiñnebemarãba mãl bedeera poya aride jaradaca basia. Biara “Sibole” abadjidaa. Mañne aßaßa Sibole asira Galadebemarãba cawabadjidaa idjira Epraiñnebemada. Mãl bẽrã jidadapeda ara mama Jordaã do icawa beabadjidaa. Mãl ewaride Epraiñnebemarãra 42 mil beasidaa.

7 Jepteba sei poa israelerãra dji quirũ jawaedabemada ãdra ßabadjia. Jaidadacarea Gala druade idji purude tãbarisidaa. §

Ibzaã, Eloã, Abdoã

8 Jepte jaidadacarea Ibzaã Beleñnebemada israelerã ãdra ßabari basia. 9 Mãl Ibzaãba warrarãda treinta, caurã sida treinta erobasia. Idji caurãda dewara purudebemarãa quima diasia. Idji warrarã itea dewara purudebema wẽrãrãda treinta enesia ãdji quimada beadamãrẽã. Ibzaãra siete poa israelerã ãdra ßabari basia. 10 Jaidaside Beleã purude tãbarisidaa.

11 Ibzaã jaidadacarea Eloãda die poa israelerã ãdra ßabari basia. Mãl Eloãra Zabuloñeba yõna basia. 12 Jaidaside Ajaloã purude tãbarisidaa Zabuloñeba yõpedadarã ãjũane.

13 Eloã jaidadacarea Hilel warra Abdoãda israelerã ãdra ßabari basia. Mãl Abdoãra Piratoã purudebema basia. 14 Idjia warrarãda cuarenta idjaba wiuzaquerãda treinta erobasia. Ædjirãra setenta burro ãrã nĩbabadjidaa. Abdoãra ocho poa israelerã ãdra ßabari basia. 15 Hilel warra Abdoã jaidaside Piratoã purude tãbarisidaa Epraiñneba yõpedadarã ãjũã eyaida ßãde. Naẽna amalecitarãda mãl ãjũãne panabadjidaa.

* 12:1 Sapoã trãba jara ßaa “norte.” † 12:4 Hebreo bedeade mãl versicolora ebuda ßãẽa. ‡ 12:5-6 Chibole. Mãl bedeaba jara ßaa “do jiradra.” § 12:7 Gala druade idji purude. Hebreo bedeade nãwã ßã ßaa: “Gala druade bea purude.”

13

Sansoã topedada

¹ Māwānacarea israelerāba wayacusa Ācōrē quīrāpita cadjiruada o panesidaa. Mañ carea Ācōrēba ādjirāra cuarenta poa pilisteorā jawaeda bāsia.

² Mañ ewaride Zora purude ēberāda bābadjia Manoa abadada. Idjira Dañneba yōna basía. Idji quimada warra toca bērā warra neē basía. ³ Ewari aba Ācōrē nezoca bajānebemada mañ wērāma odjapeda nāwā jarasia.*

-Māa cawa bāa bāra warra toca bērā warra neē bāda. Baribāga bāra biogoa bepeda umaquīrā warrada toya. ⁴⁻⁵ Mañ warrara bā biteda bā ewarideba ātaa Ācōrē itea baya. Mañ bērā uva bā aseada, dewara itua sīda dorādua. Mañ awara Ācōrēba idu cobicara corādua. Bā warrara nazareo bai bērā idji buđara tacara bāa.† Idjia jawa bāya bārā israelerāra pilisteorā jawaedabemada ēdra bāi carea.-

⁶ Mañbe dji wērāra idji quima Manoamaa wāpeda nāwā jarasia:

-Ēberā Ācōrēba diabuedada māmaa zesía. Idjira bajānebema nezoca quīrāca ununa bērā māa wayasia. Idjira sāmabemada, idji trā sīda māa iwidiē basía. Idjia māa jaraē basía. ⁷ Baribāga idjia jarasia māra biogoa bepeda warrada toida. Mañ warrara mā biteda bā ewarideba aba idji beubarādaa Ācōrē itea bayada asia. Idjira nazareo bai bērā māa uva bā aseada, dewara itua sīda docara bāada asia. Mañ awara Ācōrēba idu cobicada māa cocara bāada asia.-

⁸ Mañne Manoaba Ācōrēa nāwā iwidiisia:

-Dai Ācōrē, mā djuburia bāa diabueda ēberāda wayacusa daimaa diabueda jaradiamārēā mā quimaba toi warrara sāwā daupēnida panāda.-

⁹ Manoaba iwidiidara Ācōrēba bia ūrīsia. Mañ bērā bajānebema nezocara dji wērāmaa waya zesía. Mañne wērāra néude basía. Baribāga idji quima Manoara neē basía. ¹⁰ Mañ bērā dji wērāra idji quimamaa pira wāpeda nāwā jarasia:

-jMāa ēberā sālbedā ununara waya zesía!-

¹¹ Mañ carea Manoara piradrāpeda idji quima ume wāsía. Dji ēberā bāma jūpeda nāwā jarasia:

-Sālbedā mā quima ume beđea bađara ¿bā basica?-

Dji ēberāba panusia:

-Māē. Mā basía.-

¹² Mañne Manoaba nāwā iwidiisia:

-Bāa jarađa quīrāca mā quimaba warrada tosira, daiba idjira ¿sāwā daupēnida panā? ¿Idjira sāwā eropanānida panā?-

¹³ Bajānebema nezocaba panusia:

-Māa jarađa quīrāca bā quimaba jūma ījā oida bāa. ¹⁴ Uvara cocara bāa. Uva bā aseada, dewara itua sīda docara bāa. Mañ awara Ācōrēba idu cobicara ni maārī bīda cocara bāa. Māa jarađara idjia jūma ījā oida bāa.-

¹⁵ Manoaba bajānebema nezocaa nāwā jarasia:

-Dai djuburia wadi wārādua. Chiwatu zaquedā beađapeda bā itea djudīa.-

¹⁶ Bajānebema nezocaba panusia:

-Mā bebāga sīda bārā djicora coēa. Baribāga bārāba quīrā panabāga, mañ chiwatu zaquera Ācōrēa babue diađadua.-

Manoaba bajānebema nezocada māwā bāda wađi cawaē basía.

* **13:3** Ācōrē nezoca bajānebema. Versículo 8-9de jara bāa māra Ācōrē basida. † **13:4-5** Numero 6:1-21.

17 Mañne Manoaba Ācōrē nezoca bajānebemaa jarasia:

–Bā trāra daia jaradua. Māwā bāa jarađa quīrāca dai warra todacarea bāra bia jarađia.–

18 Baribaḡa bajānebema nezocaba jarasia:

–Bāa ḡcārē cārēā mā trāra cawa quīrā bā? Mā trāra jūmawāyā bia quirua. Ēberārāba poya cawadaēa.–

19 Manoaba chiwatu zaquera beapeda néudebema sida edapeda umena mōgara ḡrā cobapeđa Ācōrēa jūma babue diasia. Mañne Manoaba idji quima biđa acā panane Ācōrēba ne ununacada nāwā osia: 20 Manoaba babue diadara waiḡa eradra nūmane Ācōrē nezoca bajānebemara maḡ uruadeba bajānaa wāsia. Manoaba idji quima biđa maḡ ununapeđa Ācōrē wayaadeba chīrāborode copanenapeđa ādji dratura egorodaa tēū copanesidāa. 21 Ācōrē nezoca bajānebemara Manoama, dji quimama biđa waa odjaē basia. Maḡ bērā Manoaba cawasia dji ēberāra wārāda Ācōrē nezoca bajānebemada māwā basida. 22 Mañne idji quimaa nāwā jarasia:

–Ācōrēda unupeđada bērā dadjira beudia.–

23 Baribaḡa dji quimaba jarasia:

–Māwāēa. Ācōrēba dadjida bea quīrā badabara dadjia chiwatu idjaba néudebema babue diapedadara bia edaē bacasia. Maḡ awara idjia ne ununaca odara unubiē bacasia ni dadji warra ununinebemada jaraē bacasia.–

24 Māwānacarea dji wērāba warrada tosia. Maḡ warrara trā ḡasia Sansoḡ. Sansoḡ waribaḡaē Ācōrēba idjira careba basia. 25 Maḡ ewaride Sansoḡra Dañneba yōpedadarā purude babadjia Zora puru idjaba Estaol puru ēsi. Mama Ācōrē Jaureba unubibadjia idjira Sansoḡ ume ḡada.

14

Sansoḡba quima edai bada

1 Ewari aba Sansoḡra pilisteorā puru Timnatadaa wāsia. Mama pilisteo wērāda unupeđa awuasia. 2 Jēda diguidaa wāpeda idji djibarirāa nāwā jarasia:

–Māa Timnata purude pilisteo wērāda unusia. Mā djuburia, idji djibarirāa idjira iwidiđadua māa edai carea.–

3 Mañne Sansoḡ djibarirāba jarasidāa:

–ḡCārē cārēā pilisteo wērāda eda quīrā bā? Pilisteorāra cacua wēāgoē tabeaa. ḡDadji Dañneba yōpedadarā idjaba waabema israelerā tāēna wērā biada neēca?–

Sansoḡba panusia:

–Māa jāḡ wērāda awua ḡaa. Idjira mā itea iwidiđadua.–

4 Idji djibarirāba adua panasidāa Ācōrēbaḡa Sansoḡa māwā crīchabisida. Māwā osia Sansoḡra pilisteorā ume djōne wāmārēā. Maḡ ewaride israelerā pilisteorā jawaeda panasidāa.

5 Maḡbe Sansoḡ djibarirāra Timnata purudaa wāsidaa. Idji sida ādji caidū wāsia. Sansoḡ Timnatadebema uva ējūāne jūēbaḡaē imamaba idjira orrasia.

6 Ara maḡda Ācōrē Jauredeba Sansoḡra bio juerza barapeđa ara idji jawaba imamara beasia chiwatu zaque beabaḡa quīrāca. Māwā beadamīna idji djibarirāa jaraē basia. 7 Maḡbe Timnataē jūēpeda dji wērā ume bedeasia. Maḡ wērāra bio awuasia.

8 Dārābaḡaē Sansoḡra wayacusa Timnatadaa wāsia maḡ wērā edai carea. Puru caita jūēbaḡaē imama beadada acāde wāsia. Mañne imama ḡawaḡaē

urrajō darrada powua nūmasia idjaba urrajōda eda basia. ⁹ Mañ urrajōra idji jawaba tue edapeda jō wāsia. Idji djibarirā unuside urrajōra diasia. Mañne ādjia jōsidaa. Baribāra Sansoḷba jaraē basia imama beuda bawarade urrajōra edasida.

¹⁰ Sansoḷ zezara dji wērā bamaa wāsia. Mama Sansoḷba basrida ne cobada waiḷada osia cūdrarāba quima edabadae obada quīrāca. ¹¹ Pilisteorāba Sansoḷ unusidade ādji dji biarāda treinta edasidaa idji ume pananamārēā. *

¹² Sansoḷba mañ treinta panā nāwā jarasia:

–Mā bārā mīādjiruda jaraya. Siete ewari nañ basrida cobada ewari o panane bārāba mañ mīādjiruda cawa jaradibāra, mā bārāza lino oda djioda aba idjaba basrida odi careabema djio sida aba diaya. ¹³ Baribāra cawa jaradaēbāra, bārāza mā lino oda djioda aba idjaba basrida odi careabema djio sida aba diadida panāa.–

Ādjia jarasidaa:

–Bia bāa. Jaradua.–

¹⁴ Mañne Sansoḷba nāwā jarasia:

–Mīādjiru, mīādjiru, mīādjiru. Dadji cobarideba codida edasia. Dji mēsārāra bāda cūāda edasia. Mañgāra ḷcārē?–

Ewari ūbeade pilisteorā treinta panāba mīādjirura cawa jaradaē basia.

¹⁵ Mañ carea quīmārēbema ewaride Sansoḷba edai wērā nāwā jarasidaa:†
–ḷBārāba dairāra trāsīdaca dairāneda jāriñi carea? Jāñ mīādjiruba jara bāra bādji quimaa iwīdidua. Māwā oēbāra daiba bāra, bā ēberārā sida babuedia.–

¹⁶ Ara mañda dji wērā Sansoḷmaa wāpeda jā bāba nāwā jarasia:

–jBā māra quīrāē bāa! Jāñ mīādjiru mñ ēberārā jaradara bāa mā jaraē bāa cārēda jara bāda. jBā māra quīrāma bāa!–

Sansoḷba panusia:

–Mā bā ḷcārēā jarai? Mñ djibarirā bida jaraē bāa.–

¹⁷ Baribāra dji wērā mañ basrida cobada ewari siete panane jābadjia. Baridua mīā sē bā bēra sietebema ewaride Sansoḷba idjia jarasia. Ara mañda wērāba pilisteorā treinta panā jarasia mīādjiruba jara bāda.

¹⁸ Sietebema ewaride queui naēna pilisteorā Sansoḷmaa wānapeda mīādjirura aride nāwā jarasidaa:

–Urrajō cāyābara ḷcārēda cūāra bā? Imama cāyābara ḷcārēda mēsārāra bā?–

Mañne Sansoḷba jarasia:

–Bārāra mñ wērā ume bedapedadaēbara poya panunaē bacasia.–‡

¹⁹ Mañne Ācōrē Jauredaba Sansoḷra bio juerza barapeda pilisteorā puru Ascaloñnaa wāsia. Mamabemarāda treinta beapeda ādjia cacuada jbadara edapeda mīādjiru aride jarapedadarāa diasia. Māwānacarea bio quīrū bāda idji zeza dedaa jēda wāsia. ²⁰ Mañ bēra idji quima bai bađa zezaba dji caura Sansoḷ ume bađa ēberāa diasia. §

15

¹ Māwānacarea trigo jara Sansoḷba idji quima bai bađara acāde wāsia. Idjia diai carea chiwatu zaqueda edesia. Jūēpeda dji zāwārē bai bađaa jarasia:

–Mñ wērā cāiḷbarimaa acāde wāya.–

* **14:11** Pilisteorāba Sansoḷ unusidade. Hebreo bedeade māwā bā bāa. Griegode nāwā bāa: “Pilisteorāba Sansoḷra waya panā bēra.” † **14:15** Quīmārēbema ewaride. Griego bedeade māwā bā bāa. Hebreo bedeade nāwā bāa: “Sietebema ewaride.” ‡ **14:18** Hebreo bedeade nāwā bā bāa: “Mñ paca ume ējūāda odaēbara mīādjirura cawadaē bacasidaa.” § **14:20** Sansoḷ ume bađa ēberāa. Hebreo bedeade māra ebuda bāēa.

Barib_{ΛΓΛ} dji wērā zezaba idu wābiē basía. ² Idjia jarasia:

–Mā crichasia b_Λ m_Λ caura abeda igarasida. Ma_Λ carea b_Λ ume bada ēberāa idjira diasia. M_Λ cau tēābemara biara quirua. Idjidr_Λ dji nabema cacuabari edadua.–

³ Ma_Λ carea Sanso_Λba jarasia:

–jBārāba māwā opedada bē_rā m_Λā bārā pilisteorā biē ob_ΛΛ_Λde bedeade baēa!–

⁴ Ma_Λbe Sanso_Λba usa pāda tresciento jidacuasía. Ma_Λra umé uméa ābaa dji drude j_Λcuapeda cādorrona ībīrāda ādji drude j_Λcuasia. ⁵ Ma_Λbe ībīrāra coacuapeda usa pāra pilisteorā néude buecuasia. Ma_Λba ādji trigora jūma bá wāsía, dji ewapedadada, dji ewadaē pan_Λ sida. Ma_Λ awara ādji uva ējūāra, olivo ējūā sida jūma bá wāsía.

⁶ Ma_Λ carea pilisteorāba jūmarāa iwīdisidaa caiba māwā osi cawaya. Ma_Λne cawasidaa Sanso_Λba māwā osida idji zāwārē bai badaba idji caura Sanso_Λba diai cāyābara Sanso_Λ ume bada ēberāa diaēda bē_rā. Ma_Λ carea pilisteorāba dji wērāra, dji zeza sida bá beasidaa. ⁷ Ma_Λne Sanso_Λba jarasia:

–Bārāba māwā opedada bē_rā m_Λā wārāneba jaraya ānāuē bārāra biē o baida aba m_Λā quīriāb_{ΛΓΛ} quīrāca ob_{ΛΓΛ}ada.–

⁸ Māwā jarapeda quīrūbīdeba pilisteorāra zocārā quenasia. Ma_Λbe Sanso_Λra Etam eya _Λra jira baēaa wāsía. Mama uriade besia.

Sanso_Λba burro beuda quidatr_Λba pilisteorā quenana

⁹ Sanso_Λ mama b_Λde pilisteorāra Juda druadāa zedapeda ējūā Lehi abada caita duanesisidaa.* ¹⁰ Ma_Λne Judadebemarāba ādjirāa nāwā iwīdisidaa:

–¿Cārē cārēā dairā ume djōne ze pan_Λ?–

Pilisteorāba panusidaa:

–Sanso_Λda jīdaē ze pan_{ΛΛ} dairāra biē oda bē_rā.–

¹¹ Ma_Λ carea Judadebemarāra Etam eya _Λra jira b_Λadaa tres mil wāsidaa. Sanso_Λ babari uriamā jūēnapeda idjīa nāwā jarasidaa:

–B_Λā ¿cārē cārēā dadjirāra nēb_Λraē b_Λasi? ¿Adua b_Λaca dadjirāra pilisteorā j_Λwaēda pan_Λda?–

Sanso_Λba panusia:

–Ādjirāba m_Λda biē opedada bē_rā m_Λā ādjira ara ma_Λ quīrāca osia.–

¹² Ma_Λne Judadebemarāba jarasidaa:

–Dairāra ze pan_{ΛΛ} b_Λra pilisteorāa jīda diadi carea.–

Ma_Λne Sanso_Λba jarasia:

–Naārā wārāneba jaradadua bārāba m_Λra beadaēda.–

¹³ Judadebemarāba jarasidaa:

–B_Λra beadaēa. Ababe b_Λ j_Λwara j_Λnapeda pilisteorāa jīda diadia.–

Ara ma_Λda j_Λcara djiwīdi uméba Sanso_Λra j_Λnapeda idji babari urīadeba jīda edesidaa. ¹⁴ Ējūā Lehi abadade jūēb_Λdade pilisteorāra b_Λsrida b_Λga duan_Λda idjimaa zesidaa. Barib_{ΛΓΛ} Ācōrē Jauredeba Sanso_Λra bio juerza barapeda idji j_Λwa j_Λ bada j_Λcarada t_Λcuasia lino nayāna bá wāna quīrāca.

¹⁵ Ma_Λne burro beuda quidatr_Λada unupeda edasia. Ma_Λba pilisteorāda mil quenasia. ¹⁶ Quenapeda nāwā jarasia:

M_Λra burro quidatr_Λba ādjira boromea bue nūmasia.

Burro quidatr_Λba m_Λā ēberārāda mil quenasia.

¹⁷ Māwā jarapeda Sanso_Λba quidatr_Λra batabuesia. Mama tr_Λ b_Λsidaa Ramat-Lehi.†

* **15:9** Hebreo bedeade Lehi tr_Λba jara b_Λaa “quidatr_Λ.” † **15:17** Hebreo bedeade Ramat-Lehi tr_Λba jara b_Λaa “burro quidatr_Λ eya zaque.”

¹⁸ Sansoãra bio opichia nũma bẽrã Ācõrẽa quĩrã djuburiada nãwã iwidiisia: -Bãa mã, bã nezocaa ãdjirãra poyabisia. Mãda çmãra opichiaba idu beubica? ÇOpichiaba cacua norrabarĩpeda mãra pilisteorã idu jidabica?-

¹⁹ Mãne Ācõrẽba uriadeba baidoda ãtaa bogadrãbisia. Sansoãba dopeda cacua aBãasia. Mã baido Lehide ãtaa bogadrã Bãra trã Bãsidaa En-hacore.‡ Mãra wadi Lehide Bãa. ²⁰ Israelerã pilisteorã jãwaeeda panasidade Sansoãra veinte poa ãdji êdrã Bãbari basia.

16

Sansoã Gaza purude bada

¹ Ewari aba Sansoãra pilisteorã puru Gazadaa wãsia. Mama wẽrã auðuada unupeða idji ume cãine wãsia. ² Mãne Gazadebemarãba cawasidaa Sansoãra mama Bãda. Mã carea diamasi purura jũrã edaãpeda dji purude eða wãbada caita mĩrũnapeda chupea jãã panesidaa. Ādjia nãwã crĩchasiidaa:

-Nu diapeda idji wãbãrãde jidaãpeda beaðia.-

³ Baribãrã Sansoãra ariquẽtrabe cãisia. Piradrãpeda dji purude eða wãbadada, dji jĩrũ egorode jõu nũma sida eũta edasia. Mãããrã dji bacuru caru nũma sida jũma idji equiaẽde jira edapeda tãma Hebroã puru quĩrãpe Bã eyadaa edesia.

Sansoã Dalila ume bada

⁴ Mãwãnacarea Sansoãba dewara wẽrãda awuasiasia. Mã wẽrã Dalila abadara Sorec jewedaẽde babadjia. ⁵ Ewari aba pilisteorã bororãra Dalilamaa wãnapeda nãwã jarasidaa:

-Daĩba quĩrãã panãã Bãa Sansoãra cũrũgaida jaramãrẽã idji juerzara cãrẽneba ze Bãda idjaba sãwã idjira poyaðida. Mãwã idjira jãnapeda dai jãwaeeda eropania. Bãa mãwã osira daiza Bãa parata torroda mil cien diaãia.-

⁶ Mã carea Dalilaba Sansoãa nãwã iwidiisia:

-Mã djuburia, jaradua Bã juerzara çcãrẽneba ze Bã? ÇBãra sãwã jãnida panã poya êdrããmãrẽã?-

⁷ Sansoãba sewadeba panusia:

-Siete enedrãma jãcara djiwidĩba mãda jãnibãrãã, mãra juerza neẽ Beya. Baridua eberãca Beya.-

⁸ Mã bẽrã pilisteorãba Dalilamaa enedrãma jãcara djiwidida siete edesidaa. Mããba Dalilaba Sansoãra jãsia. ⁹ Ācãrãã pilisteorãda idji dede mĩrũ panã bẽrã Dalilaba jĩgua jarasia:

-jSansoã, pilisteorãba Bãra jidaẽde zebãdaa!-

Ara mãda Sansoãba jãcarara tãcuasia oveja cara nayãna bá wãna quĩrãca. Mã bẽrã pilisteorãba wadĩbida cawadaẽ basia idji juerzara cãrẽneba ze Bãda.

¹⁰ Mãwãnacarea Dalilaba Sansoãa jarasia:

-jBãa mãra cũrũgasia! Bãa sewada osia. Mã quĩrã djuburia, wãrãda jaradua sãwã Bãra jãnida poya êdrããmãrẽã.-

¹¹ Sansoãba waya sewadeba jarasia:

-Mãra jãcara nayãna djiwidĩba jãnibãrãã juerza neẽ Beya. Baridua eberãca Beya.-

¹² Ara mãda Dalilaba jãcara nayãna djiwidi Bẽba Sansoãra jãsia. Mãne pilisteorãda idji dede mĩrũ panã bẽrã Dalilaba jĩgua jarasia:

-jSansoã, pilisteorãba Bãra jidaẽde zebãdaa!-

‡ 15:19 Hebreo bedeade En-hacore trãba jara Bãa: "Quĩrã djuburia iwidida baido ãtaa bogadrã Bã."

Ara mañda Sansoñba jãcara omoa nayãnara tãcuasia jãcara chõda quiru quirãca.

¹³ Mãwãnacarea Dalilaba jarasia:

-jBaa mãra waya cõrũgasia! Bãra sewaida ðaa. Mãa wãrãda jaradua sãwã bãra jãnida poya ãdrãrãmãrãã.-

Sansoñba waya sewadeba jarasia:

-Mã buða caða siete panãda wua cabadaðe wua ume ãbaa capeða dji bacurudaa bio jã nũmasira mãra juerza neë beya. [Mãra baridua ãberãca beya.-

Ara mañda Dalilaba Sansoñra cãibisia. Mañbe idji buða siete caðara wua cabadaðe wua ume ãbaa casia.]* ¹⁴ Mañbe bacurudaa bio jã nũmapeða jĩgua jarasia:

-jSansoñ, pilisteorãba bãra jidade zebadaa!-

Sansoñra cãi baðada piradrãpeða wua cabadara dji bacuru sida idji budaba ãũta edasia. ¹⁵ Mãwãnacarea Dalilaba jarasia:

-Baa mãra quirãã ðadaa abaria. Mãwãmĩna mãa sewa obaria. Bãrima ùbea mãra cõrũgabãra. Wadibida jaraë ðaa bã juerzara cãrẽneba ze ðada.-

¹⁶ Dalilaba ewariza ara pichia iwidiðadja. Mãwã mĩã sã ðã bẽrã Sansoñra sãpeða beu quirãã nũmesia. ¹⁷ Mañ carea idji juerzara cãrẽneba ze ðada wãrãda jarasia:

-Mãra nazareo bẽrã mã budara tãdaca. Mã papa bitedaaba mãra ãcõrẽ itea besia. Mã buðada tãðibãra mãra juerza neë beya. Baridua ãberãca beya.-

¹⁸ Dalilaba cawasia Sansoñba jaradara wãrãda. Mañ bẽrã pilisteorã bororãa nãwã jarabisia:

-Wayacusa zedãdua. Sansoñba idji juerzadebemada mãa wãrãda jarasia.-

Ara mañda pilisteorãra Dalilamaa zesidaa parata diadi carea. ¹⁹ Mañbe Sansoñ boro idji bacarade ðade Dalilaba Sansoñra cãibisia. Mañne aba trãsia Sansoñ buða caða siete panãra tamãrãã. Mãwã Dalilaba Sansoñra bië osia. Juerza bara baðada Sansoñra juerza neë besia.† ²⁰ Mañbe Dalilaba jĩgua jarasia:

-jSansoñ, pilisteorãba bãra jidade zebadaa!-

Ara mañda Sansoñra ãrãmãpeða ãdrãida crĩchasia naëna ãdrãbari baða quirãca. Baribãra adua basia ãcõrẽra idji ume baðada ãyã wãsida.

²¹ Mañbe pilisteorãba idjira jidãpeða idji daura nuetãpeða Gaza purudaa edesidaa. Mama bronco oda carena omoaba jãnapeda preso ðasidaa. Mañne trigora yude bãbibãdidaa. ²² Baribãra idji budara waya ureabãra basia.

Sansoñ beuda

²³ Sansoñra preso jidãpeða bẽrã pilisteorã bororãda dji jãresidaa ãdji ãcõrẽ Dagoã ne babue diacuadi carea idjaba ðasrida odi carea. Mãwã o panãne nãwã trããsidaa:

Dãdji ãcõrẽ Dagoãba dãdjã dji quirũ Sansoñra poyabisia.

²⁴ Puruba Sansoñ unusidaðe ãdjirã bida ãdji ãcõrẽ Dagoã nãwã trããsidaa:

Dãdji ãcõrẽ Dagoãba dãdjã dji quirũ Sansoñra poyabisia.

Dãdji neú ãrĩbarira, dãdji ãberãrã beabarira poyabisia.

²⁵ ãdjirãra bio ðasrida duanã bẽrã Sansoñ carea ipida quirãã panasidaa. Mañ bẽrã iwidiðidaa Sansoñ enenamãrãã. Ara mañda preso ðabada deðeba

* **16:13** Bedea corchetede bãra griego bedeaðe bã ðaa. Hebreo bedeaðe neëa. † **16:19** Hebreo bedeaðe mañ versicolora ebuda ðaãa.

enenapeda idji carea bio ipidasidaa. Maľne ādji ācōrē Dagoľ de droma de jīrū umé panľ ēsi nūmasidaa. ²⁶ Cūdraba Sansoľra jawade errebari edebadjia. Maľne Sansoľba cūdraa nāwā jarasia:

–Māra de jīrū caita ededua. Maľnaa chū nūme quĩrĩā ǂľa.–

Ara maľda cūdraba idjira de jīrū caita edesia. ²⁷ Maľ dede pilisteorā bororāda jūma panasidaa. Umaquĩrāba, wērārā biđa dera bira nūmasia. Maľ awara dejā ľtľara ǂľde pilisteorāra tres mil panasidaa. Ādjirā biđa Sansoľ acľ panľne ipiđa panasidaa.

²⁸ Maľne Sansoľba Ācōrēa nāwā iwidiisia:

–Mľ Boro Ācōrē, mľ djuburia mľa iwidi ǂľra ũrĩdua. Waya ǂarima aba mľra juerza bara ǂľdua mľa pilisteorā quenai carea mľ daura nuētapedāđa bērā.–

²⁹⁻³⁰ Maľbe idji jawaba tā jawasia dji ēsibema de jīrū umé panľda. Maľ de jīrūba dji de borora eronūmasia. Maľne idji jawaba de jīrūra umena tāpeda nāwā bíasia:

–jMāra pilisteorā ume beuya!–

Maľbe jūma idji juerzaba chāǂaribľľde pilisteorā ācōrē Dagoľ de dromara ādji bororā ľrľ, dewararā ľrľ biđa tođogozoasia. Sansoľ siđa beusia. Māwā idji beusi ewaride Sansoľba pilisteorāra auđuara quenasia idji zocai ǂaside quenana cāyābara.

³¹ Māwānacarea idji djabarāba, jūma idji zeza ēberārā biđa idjira edade wāsidaa. Maľbe jēda ededapeda tľǂarisidaa idji zeza Manoa tľǂaripedāđa uride Zora puru idjaba Estaol puru ēsi. Sansoľra veinte poa israelerā ēdra ǂľbari basia.

1 SAMUEL NABEMA CARTA SAMUEL

Naārã carta 1 Samuel abadara, 2 Samuel abada sida abaãde basia. Maã cartara Samuel trã ßasidaa Ācōrēneba bedebari Samueldebemada ßã ßã bēřã. Baribarã carta ßarama umé panãne ßapedada bēřã tēãbe trãda umé ßasidaa: 1 Samuel idjaba 2 Samuel. Naãgãra nabema carta Samuel abadaa. Samuclera israelerã ēdra ßabari dji jirũarebema basia. Ācōrēba idjia Saulda, Davi sida israelerã boroda ßabisia.

Ni abaãba adua ßaa caiba naã cartara ßasida baribarã dji ßadaba cawa basia Israel druadebemarãda Juda druadebemarã ume awara wãsidada. 1 Samuel 27:6de maãra ebuda ßaa.

Dadji ēberã bedeade 1 Samuel cartadebemada naãda ßã eropanãa: Samuel topedadebemada (1:1neba aba 2:10daa), Samuel sacerdote Eli ume waridadebemada (2:11deba aba 4:1naa), Ācōrē baurude pilisteorã jawade badadebemada (4:2deba aba 7:1naa), Ācōrēba Saulora israelerã boroda ßabidadebemada (8:1neba aba 12:25daa), Ācōrēba Saul igaradadebemada (13:1-15; 15:1-35), Ācōrēba Davira dji dromada ßadadebemada (16:1neba aba 17:58daa), Saulora Davi ume dji quĩrũ badadebemada (18:1neba aba 19:24daa, 21:1neba aba 22:23daa; 26:1neba aba 28:2daa), Saul beudadebemada (28:3-25; 31:1-13).

Ebuda ßaa Saulora edaara wãbãgamisa Davira dji dromaara bebãra basia. Mãwã Judadeba yõpedadarãra dji dromaara panesidaa Genesi 49:10de ßã ßã quĩrãca.

Ācōrēba Anaa warra diada

¹ Ēberãda basia Elcana abadada. Elcanara Jerohaã warra basia. Jerohaãra Elihũ warra basia. Elihũra Tohu warra basia. Tohura Zup warra basia. Zup ēberãrãra Epraĩneba yõpedadarã basia. Maã Elcanara Ramã purude Epraĩ ējũã eyaida ßãde ßabadjia.* ² Elcanaba quimada umé erobasia. Aba Ana abadjidaa. Dewarabemara Penina abadjidaa. Peninaba warrarãda erobasia baribarã Anara warra unuca basia.

³ Poaza Elcanara idji purudeba Silodaa wãbadjia jũma poya ßã Ācōrēã bia bedea carea idjaba animarã babue diai carea. Maã ewaride Elida, idji warrarã Opnida idjaba Pinéda Ācōrē sacerdoterã basia. ⁴ Elcanaba Ācōrēã animarã draga babue diabãraza nedjarada idji quima Peninaa, idji warrarã bida diabadjia. ⁵ Baribarã idji quima Anaa nedjara dji biara ßãda diabadjia.† Ācōrēba Anara warra unubicamĩna Elcanaba idjira bio quĩrã basia. ⁶ Ācōrēba Anara warra unubica baãa bēřã Peninaba idjira baridua mĩã sēbadjia sopua ßamãrã.

⁷ Poaza Ācōrē dedaa wãbãdade Peninaba Anara mĩã sēbadjia. Maã carea Anara jã ßãba ne coca basia. ⁸ Baribarã dji quima Elcanaba jarabadjia:

–Ana, ¿cãrē cãrã jã ßã? ¿Cãrã ßãra jãwã ne coē ßabari? ¿Cãrã sopua ßã? ¿Bãmaarã mã quĩrãra biara ßãēca die warrarã erobai cãyãbara?–

* **1:1** Ramã purura hebreo bedeade Ramataĩã abadaa. Nuevo Testamentode Arimatea abadaa.

† **1:5** Ne djara dji biara ßãda. Maãra hebreo bedeade ebuda ßãca. Ñcaãraã jara ßãa “auũ diabadjia.”

9 Ewari aba Silode ne copedadacarea Anara piradrΛpeda Ācōrē dedaa wāsia. Mañne sacerdote Elida dji eda wābada caita chūmasia. 10 Mama Anara bio sopuaba jīā bΛda Ācōrēa bedea basia. 11 Idjia wārāneba nāwā jarasia:

-Ne jūma poya bΛ Ācōrē, mΛ sopua carea bΛa mΛda quīrā djuburiaibΛΓΛ mΛa warrada diadua. Māwā diasira mΛa maΛ warrara bΛa diaya idji zocai bΛmisa bΛa quīrā bΛda o bamārēā. Mañne idji budara tΛca baya.-‡

12-13 Anara dārā Ācōrēa bedea djuburiasia. Chupea bedea basia, jīgua bedeaē basia. Mañne Eliba idji i doudowa bΛda unu basia. BaribΛΓΛ idjia bedea bΛra ūrīē bērā Eliba crīchasia idjira beu chūmΛda. 14 Mañ bērā Eliba jarasia:

-¿Aba sālbe bΛra jāwā beu chūmai? ¡Waa itua dorādua!-

15 Anaba jarasia:

-Māra beu bΛēa. Uva ba aseada, ni dewara itua sida doē bΛa. ĀtebΛΓΛ bio sopua bΛ bērā soēba Ācōrēa quīrā djuburiada iwidi basia. 16 Crīcharādua mΛra wērā cadjiruada. Bio sopua bΛ bērā Ācōrēa māwā iwidi basia.-

17 Mañne Eliba jarasia:

-Māēteara necai wādua. MΛa quīrā bΛa dadji israelerā Ācōrēba bΛa iwidiidara diaida.-

18 Anaba jarasia:

-Bia bΛa.-Š

Māwāpeda Anara jēda idji ēberārā panΛmaa wāsia. Jūēpeda ne cosia. Waa sopuaē basia.

19 Nurēma diapededa Ācōrēa bia bedeadapeda Ramánaa ādji dedaa wāsidaa. Elcanara idji quima Ana ume cāisia. Mañne Ācōrēba Anara carebasia. 20 Māwā Anara biogoa besia. Idji warra toi ewari jūēside umaquīrā warrada tosia. Mañne jarasia: “MΛa Ācōrēa idjida iwidiisia.” Māwā dji warrara trΛ bΛasia Samuel.

21 Māwānacarea Elcanaba poaza obari quīrāca jūma idji ēberārā ume Silodaa wāsia Ācōrēa animarā babue diai carea idjaba Ācōrēa diayada adara jūma diai carea. 22 BaribΛΓΛ Anara wāé basia. Idji quimaa nāwā jarasia:

-Māra wāéa aba mΛ warra ju amabΛΓΛdaa. Ju amasira mΛa idjira Ācōrē quīrāpita bΛde wāya. Małbe idjira mama beya.-

23 Mał carea dji quima Elcanaba jarasia:

-BΛa o quīrā bΛ quīrāca odua. Bēdua aba bΛ warra ju amabΛΓΛdaa. Ācōrēba bΛra carebaya bΛa oi jaradara omārēā.-

Mañ bērā Anara wāé basia aba dji warra ju amabΛΓΛdaa.

24 Warra ju amanacarea wađi caibe quirude Anaba idjira Silode Ācōrē dedaa edesia. Mañne paca zaque poa ūbea bΛda, harinada veintidos libra, idjaba animarā e ođade uva bada tΛ edesia.* 25 Paca zaque Ācōrēa babue diadapeda dji warra zaquera Elimaa edesia. 26 Mañne Anaba Elia jarasia:

-MΛ boro, ¿bΛa quīrāneba bΛca wērā nama bΛ caita Ācōrēa bedea badara? Wārāneba jaraya: mΛra mał wērā. 27 MΛa Ācōrēa warrada iwidi basia.

‡ 1:11 Anaba jara basia idji warrara nazareo baida aba beubΛΓΛdaa. Numero 6:1-5. Š 1:18 Bia bΛa. Hebreo bedeađe jara bΛa: “MΛa quīrā bΛa bΛa mΛra bia unu baida.” * 1:24 Paca zaquedā poa ūbea bada. Hebreo bedeađe ΛcaΓΛ cartade nāwā bΛ bΛa: “Paca zaquedā ūbea.” Veintidos libra. Hebreo bedeađe bΛ bΛa “efa.”

Maľbe mľa iwidiđa quĩrľca idjia naľ warrada mľa diasia. ²⁸ Maľ carea mľ warrada Ācōrēa diade ze ʙa. Idji zocai ʙamisa Ācōrē itea ʙaya.-

Maľne Ācōrēa bia bedeasia.†

2

Anaba Ācōrēa trľľana

¹ Maľbe Anaba Ācōrēa nľwľ bedeasia:

Ācōrē, ʙa carea mľra sođeba wľrľda ʙasriđa ʙa. ʙaʙaʙa mľa ľʙaada dia ʙa.

Mľ dji quĩrľ quĩrľpita ipiđaya ʙa mľra ěđra ʙađa ʙērľ. Wľrľda mľra bio ʙasriđa ʙa.

² Ācōrē, ni abaada ʙa quĩrľca neđa. Dai Ācōrē, ni abaľba दौरa poya wagacaa ʙa wagabari quĩrľca. Dewara Ācōrēda ʙa quĩrľca neđa.

³ Ācōrēba ne jľmada cawa ʙa. Idjiabľa dadjia o panľra cawa obaria.

Maľ ʙērľ ni abaada dji droma quĩrľca bedeaiē ʙa. Ni maľrľ bida mľwľ bedeaiē ʙa.

⁴ Idjiabľa ěberľ mēsřa ʙeara poyabaria baribľa dji ľʙaľ queđea ľʙaada diabaria.*

⁵ Ne bara ʙeđara idira ne cođi carea djľrľ itea traja panľa, baribľa ne neđ ʙeđaba idira ađuba eropanľa.

Wērľ warra toca bađaba warrarľda siete tosia.

Baribľa warra zocľrľ tođaba waa warra tođa.

⁶ Ācōrēbľa zocai ʙaira, beui siđa diabaria. Idjia ěberľra beuđarľ panabadama ʙľbaria idjaba ľrēbabibaria.

⁷ Ācōrēbľa ne neđ beada, ne bara bea siđa ʙľbaria.

Dji droma ʙeara eđaara ʙľbaria idjaba dji eđaara beada dji dromada ʙľbaria.

⁸ Ācōrēba naľ ějľľra ođa ʙērľ idjidra djibaria. Idjideba ne jľmada ʙa.

Maľ ʙērľ ne neđ quirura dji dromada poya ʙya.

Ne ʙatabuebadama ʙabarira dji bororľ dede dji dromada poya ʙya.

⁹ Ācōrēba idji ľjľ ʙeara wagabaria baribľa dji cadjiruarľda beuđarľ panabadama pľmane ʙľbaria.

Ni abaľba ara idji ľľađeba poyacaa.

¹⁰ Ācōrēba idji dji quĩrľra jľma poyaya. Bajľneba baa ʙaebľa quĩrľca ľdjirľra bio cawa oya.

Ācōrēba jľma naľ ějľľne ʙeara cawa oya. Idjia ʙađa boroa ľʙaada diaya. Idjia eđada borora dji dromaara ʙya.

¹¹ Mľwľnacarea Elcanara Ramľ puruđaa jęda wľsia. Baribľa idji warra zaquera sacerdote Eli ume ʙesia Ācōrē dede carebamľrē.

Eli warrarľba cadjirua o panana

¹² Eli warrarľra dji cadjiruarľ basia. Ācōrēda wayađaca basia.

¹³ Sacerdoterľba ođida panľ quĩrľca ođaca basia.† Ātebľa nľwľ obadjidaa: abaľba Ācōrēa animarľ dragada babue diabipeđa dji djara dju ʙađe sacerdote nezocaba mľľsu quida ũbea erobľra enebadjia. ¹⁴ Maľba nedjara dju nľmara supęda idjia jira eđađara edebadjia sacerdoteba comľrē. Israelerľba Silođe Ācōrēa animarľ draga babue diabľdaza mľwľ obadjidaa.

† 1:28 Hebreo bedeade ebuda ʙľľa caiba Ācōrēa bia bedeasida. * 2:4 ěberľ mēsřa ʙeara poyabaria. Hebreo bedeade nľwľ ʙľ ʙa: "ěberľ mēsřa ʙearľ enedľmara ʙľbaria." † 2:13 Levitico 7:28-36.

15 Maḷ awara dji draga babue diai naēna sacerdotē nezocara zepeda dji draga babue diabi bḷa nāwā jarabadjia:

–Ne djarara diadua sacerdotēba bá comārēā. Idjia nedjara djudada quīrīāēā, ātebaḷ dji ōgoada quīrīā bḷa.–

16 Maḷne ēberāba dji dragada naārā babue diadida panḷana aibḷḷa, dji nezocaba panubadjia:

–Māwāēā. Ara nawena diadua. Māwāēḷḷa mḷa jāri edaya.–

17 Māwā Eli warrarāba cadjirua o panḷara Ācōrē quīrāpita bio biē basia. Israelerāba animarā Ācōrēa babue diabadara ādjia siriē unubadjidaa.

18 Māwā panḷane Samuelba Ācōrē dede careba ḷabadjia. Idjia sacerdotē djio lino wua ođara jḷbadjia. 19 Poaza dji papaba idjia cacuađe jḷmārēā obadjia. Maḷra diade wābadjia dji quima ume poaza animarā babue diade wābḷadađe. 20 Maḷne Eliba Elcanara dji quima sida nāwā bia jara ḷḷabadjia:

–Elcana, Ācōrēba bḷa dewara warrarāda bḷ quima Ana ume unubiya idjia warra naārā iwidiđada Ācōrēa diada bērā.–

Māwānacarea Elcanara idji quima ume jēda diguidaa wābadjidaa. 21 Maḷbe Ācōrēba Anara carebabadjia. Māwā Anaba umaquīrā warrada ūbea idjaba wērācaurāda umé tosia. Maḷmisa Samuelera Ācōrē quīrāpita bḷada warisia.

22 Maḷ ewaride Elira bio drōāda basia. Idjia ūrīsia idji warrarāba israelerāba biē o panḷada. [Maḷ awara ūrīsia ādjirāra wērārā Ācōrē wua dede eda wābadama ne obadarā ume miā comḷa panabadada.]‡ 23-24 Maḷ carea idji warrarāba nāwā jarasia:

–Mḷ warrarā, bārāba cadjirua o panḷara jūmarāba jara panḷa. Wārāda Ācōrē puruba jara bḷara bio cadjirua bḷa. ¿Cārē cārēā māwā o panḷa? 25 Abaḷba djārāda biē oibḷḷa, Ācōrēba maḷ ēberāra poya carebaya dewarabema ume bia bemārēā. Baribḷḷa abaḷba Ācōrēda biē oibḷḷa ¿caiba idjira carebai?–

Māwāmīna Eli warrarāba ādji zezaba jaradara jḷjanaē basia. Ācōrēba ādjira māwā erobasia beudida quīrīāna bērā.

26 Maḷmisa Samuelera wari basia. Ācōrēba, ēberārā bida idjira bia unusidaa. 27 Maḷ ewaride Ācōrēneba bedeabarida aba Elimaa zepeda nāwā jarasia:

–Ācōrēba nāwā jara bḷa:

“Bārā drōā naēnabemarā Egiptodebema boro jḷwaeda panasidade mḷa ādjirāra ara mḷnebemada ebuda cawabisia. 28 Maḷne mḷa jūma israelerānebemada Aaroḷdrḷa idjaba bārā, idjideba yōbadarā sida edasia mḷ sacerdoterāda beadamārēā. Māwā bārāba animarāda mḷa babue diabadaa, incienso querada bá diabadaa, idjaba mḷ quīrāpita sacerdotē djiora jḷbadaa. Maḷ awara mḷa bārā drōā naēnabemarā jarasia israelerāba animarā draga mḷa babue diabadađe bārā sacerdoterāba dji djarādebemada edadida panḷada codi carea. 29 ¿Bārāba cārē cārēā mḷa animarā babue diabi jaradara, dewara diabi jarada sida siriē unubada? ¿Cārē cārēā bḷ warrarāra mḷ cāyābara biara quīrīā bḷ? Mḷ puru israelerāba animarā draga babue diabadađe dji biara bḷ nedjara co panḷneba bḷ warrarāra boreguea panḷa.”

30 Dadji israelerā Ācōrēba naēna jarasia bḷ dedebemarāra, jūma bḷ ēberārā sida ewariza idji sacerdoterāda beadida. Baribḷḷa idira nāwā jara bḷa:

‡ 2:22 Bedea corchetede bḷara carta dji drōāara beade neēa.

“Māa bārāra waa mā sacerdoterā idu babiēa. Ātebαα mā bia jara panαda māa bia βaya idjaba mā igara panαra māa biē βaya. ³¹ Māa bārā cawa oi ewarira jūēβααα. Maāne βα dedebema drōāé beara, βα ēberārā drōāé bea sida māa jūma quinibiya. Ni abαada waraga beudaēa. ³² Maā ewaride māa israelerāra bia o βaya baribαα βα ēberārānebema ni abαada waraga beudaēa. Maā bērā ewariza bārāra sobiē panania idjaba sopua panania. ³³ Māa βα ēberārānebemada aba idu sacerdote babiya. Māwāmīna idjira sobiē βaya idjaba sopua βaya. Maāne waabema βαdeba yōβαdarāra drōā βadaēne beudia.* ³⁴ Naāgαβα cawabiya māa jaraαara wārāda māwāida: βα warrarā Opnira, Piné sida abari ewaride beudia.

³⁵ Māwānacarea māa dewarada βaya mā sacerdotē bamārēā. Māa quīrīā βα quīrāca idjia jūma aride o βaya. Idjideba yōβαdarāda māa βaya ewariza mā sacerdoterāda beadamārēā. Māa israelerā boro βāi ewarideba ātaα ādjira ewariza māwā beadia. ³⁶ Maā ewaride βα ēberārānebema wādī zocai beara ādji quīrāpita zedapeda quīrā djuburiada iwidiāia paratada, codi sida maāī diadamārēā. Maā awara ne codi carea iwidiāia sacerdoterā nezocarāda βadamārēā.”-

3

Ācōrēba Samuel trāna

¹ Cūdra Samuelba Ācōrē quīrāpita Elira carebabadjia. Maā ewaride Ācōrēra ēberārā ume ara cadrαa bedeaca basia. Mācua cāimocara quīrāca ne unubica basia. ² Elira dau towa βα bērā bia unuca basia. Ewari aba idji cαdαde cāi basia. ³ Maāne Samuelera Ācōrē wua dede cāi basia. Mama Ācōrē baurudeda basia idjaba ībirāra wādī urua nūmasia. ⁴ Māwā βαde Ācōrēba Samuelera trā jarasia:

-iSamuel!-

Samuelba panusia:

-Nama βαα.-

⁵ Ara maāda Eli cāi βamaa pira wāpeda nāwā jarasia:

-Nama βαα. iCārē cārēā trā βα?-

Eliba panusia:

-Bαra trāē βαα. Cāine wādua.-

Samuelera jēda wāpeda idji cαdαde tabesia. ⁶ Maāne Ācōrēba idjira waya trā jarasia:

-iSamuel!-

Ara maāda Samuelera piradrαpeda Eli βamaa wāsia. Maāne jarasia:

-Nama βαα. iCārē cārēā trā βα?-

Eliba panusia:

-Warrā, βαra trāē βαα. Cāine wādua.-

⁷ Samuelba Ācōrē sāwā bedeabarida adua basia Ācōrēra wādī idji ume bedeaca βada bērā. ⁸ Maābe Ācōrēba waya Samuelera trā jarasia. Ara maāda Samuelera piradrαpeda Elimaa wāsia. Maāne jarasia:

-iCārē cārēā trā βα?-

Maānebααα Eliba cawasia Ācōrēbααα Samuelera trā jara βαda. ⁹ Maā bērā idjia Samuelea jarasia:

-Cāine wādua. Baribααα Ācōrēba βαra waya trā jaraibααα idjia nāwā panudua: “Bedeαdua mā Boro, māa ūrī βαα.”-

§ 2:32 Bārāra sobiē panania idjaba sopua panania. Hebreo bedeade maāra ebuda βāēa. * 2:33 Hebreo bedeade maā versīculora ebuda βāēa. Elideba yōna sacerdoterā beupeααada 1 Samuel 22:6-23de βā βαα.

Maḷ bēṛā Samuelera jēda wāpeda idji clade tabesia. ¹⁰ Maḷne Ācōrēra wayacusa zepeda Samuelera trḷ jarasia naēna oda quīrāca:

-jSamuel! jSamuell!

Samuelba panusia:

-Bedeada mā Boro, mā ūrī ḅḷa.-

¹¹ Ācōrēba jarasia:

-Dārāēne mā bārā israelerāra ḷcḷḷ bio cawa oya. Maḷ ūrīḅḷḷara bio dauperadā. ¹² Maḷ ewaride mā Eli, idji ēberārā sida cawa oi jaraḷara jūma oya.

¹³ Idji warrarāba mā quīrāpita cadjirua obadara bio cawa ḅḷmīna idu obi ḅḷa. Maḷ carea mā jarasia idji ēberārāra ewariza cawa o ḅaida. ¹⁴ Mā wārāneba Eli ēberārā jarasia ādjia cadjirua obadara ni maārī bida quīrādoāēda. Animarāra mā babue diacuabada sida waḷibida mā quīrādoāēda. Ne diabḷḷa sida mā quīrādoāēda.-

¹⁵ Ācōrē bedeadacarea Samuelera idji clade cāi besia. Diapeda ḷḷḷmāpeda Ācōrē dede eda wābadara ewa nūmasia. Baribḷḷḷ Samuelba cāimocara quīrāca ūrīnada Elia jara quīrīāē basia. Waya ḅasia māwā jaraida.

¹⁶ Baribḷḷḷ Eliba Samuelera trḷsia:

-jWarra, Samuel!

Samuelba panusia:

-Nama ḅḷa.-

¹⁷ Maḷne Eliba iwidisia:

-ĶĀcōrēba ḅḷa cārēda jarasi? Idjia jaraḷara ni maārī bida mērārādua. jĀcōrēba ḅḷḷa bio cawa oya idjia jaraḷada mā jūma jaraēḅḷḷḷ!-

¹⁸ Maḷ carea Samuelba Elia jūma jarasia. Ni maārī bida mērāē basia. Maḷne Eliba sopusada nāwā jarasia:

-Idjidḷḷ Ācōrē bēṛā idjia quīrīā ḅḷ quīrāca oida ḅḷa.-

¹⁹ Samuel waribḷḷḷde Ācōrēra idji ume ḅasia. Idjia Samuelḷḷḷba jaraḷara jūma obadjia. ²⁰ Maḷ bēṛā jūma israelerāba Daḷ eyadeba aba Beersebā jewedaḷḷḷ cawasiḷḷḷ Samuelera wārāda Ācōrēneba bedebarida. ²¹ Maḷ ewaride Ācōrēra Silode Samuelma odjapeda idji bedeara cawabadjia.

4

¹ Maḷra Samuelba jūma israelerāa jarabadjia.

Pilisteorāba Ācōrē baurude edapedada

Maḷ ewaride pilisteorāra israelerā ume djōni carea Apec purude āḅaa dji jaresidaa. Maḷ bēṛā israelerāra ādjirāmaa djōne wānapeda Ebenezer caita duanasiḷḷḷ. ² Djōsidade pilisteorāba israelerāra mil quīmārē quenanapeda poyasidaa.

³ Israelḷḷḷbema sordaorā jēda zebḷḷa unusidade dji bororāba ādjiza iwidisiḷḷḷa:*

-ĶCārē cārēā idi Ācōrēba pilisteorāa idu poyabisi? Ācōrē baurudera Silode edade wāna dadjirā tāēna ḅamārēā. Māwā Ācōrēba dadjirāra dji quīrū jḷwaedabemada ēdḷḷ ḅḷḷa.-

⁴ Maḷ carea sordaorāba ḷcḷḷ Silodaa diabuesidaa Ācōrē baurude enenārēā. Maḷ baurude ḷḷḷ Ācōrē jūma poya ḅḷḷa bajānebema nezocarā zaca i bara panḷ ḷḷsi ḅabadjia. Eli warrarā Opnira, Piné sida Ācōrē baurude enebḷḷḷarā ume zesiḷḷḷ.† ⁵ Ācōrē baurude israelerā sordaorā duanama

* **4:3** Dji bororā. Hebreo bedede nāwā ḅḷ ḅḷḷa: "Israelerā dji drōārā." † **4:4** Exodo 25:17-22.

jũebisidade jũmarãda ßasrida jĩgua ßiasidaa. Małba egorora uresia. ⁶ Mał ßaga duanara pilisteorãba ũrĩnapeda ãdjiza iwĩdisidaa:

-¿Cãrẽ cãrẽã hebreorãra jãcua ßaga duanã?-

Małne cawasidaa ãcõrẽ baurudera israelerã duanamaa enesidada. ⁷ Mał carea bio ne waya pananeba jarasidaa:

-Ãdji ãcõrẽra ãdjirã duanama jũesia! ¡Ay, dadjirãra mĩã djuburi panala! Wadibida ni abalaba ãdji ãcõrẽra dadjirã ume djõne enenaca basia. ⁸ ¡Ay, dadjirãra mĩã djuburi panala! ¿Caiba dadjirãra jãã ãcõrẽ lãba ßea jawaedabemada êdra ßal? Ara mał ãcõrẽ ßeaba egiptorãra êjũã põãsa ewaraga ßaðe ne quĩrãtanoaneba quinibisidaa. ⁹ Mał carea ¡dadjirãra sozarra ßeadadra! ¡Mẽsrã djõnadra hebreorã jawaeda ßaeda amaaba, ãdjirãra dadjirã jawaeda panana quĩrãca!-

¹⁰ Małbe pilisteorãra waya djõne wãnapeda israelerãra poyasidaa. Mãwã poyabada carea israelerãra ãdji dedaa mĩrũ wãbałasidaa. Pilisteorãba zocãrã quenasidaa. Israeldebema sordaorã jĩrũba djõne wãbadara treinta mil quenasidaa. ¹¹ Małbe pilisteorãba ãcõrẽ baurudera edasidaa. Mał awara Eli warrarã Opnira, Piné sida beasidaa.

¹² Benjamiãneba yõnada aba ãdji djõ duanamaalaba pira wãpeda abari ewaride Siloẽ jũene wãsia. Sopusaba idjia cacuade jã ßara jũma cõãcuapeda egoro sida idji boro ãrã cua erobasia. ¹³⁻¹⁵ Małne Elira idji buguede óare chũmasia quĩrãcuita ßai carea. Idjira 98 poa ßa bẽrã dau towa basia. Baribãra ãcõrẽ baurude carea jũmawãyã crĩcha ßa bẽrã mãwã quĩrãcuita basia. Małne dji êberã mĩrũ wãnara purude jũepeda israelerã sordaorã sãwãpedadada jũma nẽbałasia. Mał ũrĩnapeda sopusaba purura ßaga duanesia. Mãwã ßaga duanã ũrĩbałade Eliba iwĩdisia:

-¿Cãrẽ cãrẽã êberãrãra jãcua ßaga duanã?-

Małne dji êberã mĩrũ wãnaba israelerã sordaorã sãwãpedadada Elia jarade wãsia. ¹⁶ Idjia Elia nãwã jarasia:

-Dadji israelerã djõ duanamaalaba mãra mĩrũ zesia.-

Eliba iwĩdisia:

-Warra ¿sãwãsi?-

¹⁷ Dji jarade zeda êberãba nãwã panusia:

-Pilisteorãba poyabada carea dadji israelerãra mĩrũsidaa. ãdjirãba zocãrã quenasidaa. Ba warrarã Opnira, Piné sida beasidaa. Mał awara ãcõrẽ baurudera pilisteorãba edasidaa.-

¹⁸ ãcõrẽ baurudeebema ũrĩbałade Elira purude eda wãbada orrocawa jẽdaa baesia. Idjira drõada ßa bẽrã idjaba bio boreguea ßa bẽrã, baebałade idji ãrãmasira ßapeda beusia. Elira cuarenta poa israelerã êdra ßalbari basia.

¹⁹ Mał ewaride Eli ãĩguda ßiogoã basia, warra toi carea basia. Idjira Piné quima basia. Małne idjia ũrĩsia pilisteorãba ãcõrẽ baurudera edasidada, idji quimara beasidada, idjaba dji zãwãrẽ sida jaidasida. Mał ũrĩbałaba cawaẽne warra puapeda tosia. Baribãra warra puara droaẽ basia. ²⁰ Beubałade idji carebabada wẽrãrãba idjia nãwã jarasidaa:

-Necai badua. Baa umaquĩrã warrada tosia.-

Mãwã jarapedadamĩna idjira quĩrã cawaẽ nũma bẽrã ni cãrẽ sida panuẽ basia. ²¹⁻²² ãtebałã nãwã jarasia:

-ãcõrẽra dadji israelerã tãena ßadada neã, idji baurudera dewaraba edapedada bẽrã.-

Māwā jarasia idji zāwārē Elida, dji quima Piné sida beupedada bēra idjaba Ācōrē baurudera dewaraba edapedada bēra. Ācōrēra dadji israelerā tāēna badada neēana ada bēra idji warrara trā ḅasia Icabod.-

5

Pilisteorāba Ācōrē baurude eropanana

¹ Pilisteorāba Ācōrē baurudera Ebenezerdeba ādji puru Asdodaa edesidaa.

² Maḅbe ādji ācōrē Dagoḷ dede ededapeda idji caita cobḅasidaa.

³ Nurēma diapededā Asdodebemarā Dagoḷ dede edaa wāḅadade ādji jawaba oda ācōrē Dagoḷra egode ḅarru tabḅada unusidaa Ācōrē baurude quīrāpita. Maḅda idji ḅabarima ādjia waya ḅta nūmasidaa. ⁴ Nurēma diapēda Dagoḷ deda wāḅadade wayacusa unusidaa Dagoḷra Ācōrē baurude quīrāpita egode ḅarru tabḅada. Dji borora jawā sida umena dede eda wāḅadama ḅā tapanasidaa. Dji cacua awa tabasia. ⁵ Maḅ ewarideba ḅtaa Dagoḷ sacerdoterāda, dewara ēberārā sida Dagoḷ dede eda wāḅadade dji boro, jawā sida tapananama jedadagabadaa.

⁶ Maḅ ewaride Ācōrēba Asdo purura, maḅ puru caita ḅea sida bio biē ḅasia. Ādji cacuade zarega odjacuabisia. ⁷ Maḅ carea ādjirāba nāwā jarasidaa:

-Israelerā Ācōrē baurudera dadjirā tāēna eropananiē panḅa. Idjia dadjirāda, Dagoḷ sida bio biē o ḅḅa.-

⁸ Maḅ carea pilisteorāba jūma dji bororāra trḅbidapeda nāwā iwidisidaa:

-Israelerā Ācōrē baurudera ḅsāwā odi?-

Dji bororāba panusidaa:

-Gat purudaa ededada.-

Ara maḅda Gat purudaa edesidaa. ⁹ Edepedadacarea Ācōrēba maḅ puru sida biē ḅasia. Jūmarā cacuade zarega odjacuabisia. Drōārāda warrarā sida māwā osia. Maḅba purura bio ne wayasidaa.

¹⁰ Maḅ bēra pilisteorāba Ācōrē baurudera Ecroḷ purudaa edesidaa. Baribḅḅa jūḅadade maḅ purudebemarāba Ācōrē baurudera ununapeda nāwā bia jarasidaa:

-jIsraelerā Ācōrē baurudera dadjirā quenani carea namaa enebḅdaa!-

¹¹ Ācōrēba maḅ purura bio biē ḅada bēra zocārā quinibḅda basia. Maḅba purura bio ne wayasia. Pilisteorāba ādji bororā wayacusa trḅbidapeda nāwā jarasidaa:

-Israelerā Ācōrē baurudera ādjirāmaa jēda ededada. Māwā odaḅḅḅa dadjirāra jūma quenaya.-

¹² Jūma dji zocai ḅea cacuade zarega odjacuada bēra ādji ācōrē ḅea quīrā djuburiada iwidi duanasidaa.

6

Pilisteorāba Ācōrē baurude jēda diabuepeda

¹ Pilisteorāba Ācōrē baurudera ādji druade siete jedeco eropanasidaa.

² Maḅbe Dagoḷ sacerdoterāda, dau ēsā unubadarā sida āḅaa trḅcuadapeda iwidisidaa:

-jĀcōrē baurudera sāwā odi? Daia jaraḅada sāwā waya idji ḅadamaa diabuedida.-

³ Ādjirāba panusidaa:

-Bārāba israelerā Ācōrē baurudera jēda diabuedib_{ARL} ara jāwā dia-buerānadua. Āteb_{ARL} Ācōrēa ne diabuedida pan_{LA} bārāba idji baurude nama eropanana carea. Māwāb_{ARL} bārāba cawadīa cārē cārēā Ācōrēba bārāra bio biē o b_{ADA}. Ma_L awara cacua biacuadīa.-

4-5 Pilisteorāba iwīdisīdaa:

-Māēteara ζcārēda idjīa diabuedi?-

Ādjirāba panusīdaa:

-Bārā bororāra juesuma pan_L bērā nāwā odīda pan_{LA}: oroda edadapeda bārā cacuađe zarega odjacuada quīrāca juesuma oėadua. Ma_L awara dadji drua ārī b_A churi quīrāca juesuma odadua. Ma_Lg_{ARA} israelerā Ācōrēa diabuedadua bārāra, bārā bororā sīda bia mīga pan_L bērā. Māwā bārāba unubīdīa idjīda waya pan_{ADA}. Āībērā idjīa dadjirāra, dadji ācōrē beada, idjaba dadji ējūā sīda waa biē oēsīcada. ⁶ ζcārē cārēā bārāra egiptorā ādji boro sīda so zarea panana quīrāca so zarea pan_L? Ācōrē baurudera jēda diabuedadua. Ācōrēba egiptorā bio cawa osīde ζādjirāba israelerāra idu wābīsīdaēca?

⁷ Ma_L bērā carreta djiwīdīda obīdadua. Idjaba paca warra bara pan_{ADA} umē edadadua. Ma_L pacara wađi carreta errebarīdacada beadīda pan_{LA}. Ādjira carretadaa j_L nūmanadua barib_{ARL} dji warrara ādji ume idu wābirānadua; āteb_{ARL} corrade b_{AD}adua. ⁸ Ma_Lbe Ācōrē baurudera carretade cob_{AD}adua. Ma_L orrocawa dewara baurudeda cob_{AD}adua. Ma_Lne eda bārāba oro ocuadara b_{AD}adua. Ma_Lra Ācōrēa diabuedadua idji baurude eropanana carea. Ma_Lbe_{ARL} pacaa carretara idu edebīdadua.

⁹ Barib_{ARL} na_Lgada quīrācītadadua: pacaba carretara israelerā puru Bet-semedaa ededib_{ARL}, wārāda Ācōrēba dadjirāra biē erobasia. Mamaa ededaēb_{ARL} dadjirāba cawadīa idjīa dadjirāra jāwā oē b_{AS}īda; āteb_{ARL} ara jāwā biē panesīdaa.-

¹⁰ Ara ma_Āda māwā osīdaa. Paca warra bara pan_{ADA} umē edadapeda carretadaa j_{AS}īdaa. Dji warrara corrade b_{AS}īdaa. ¹¹ Ma_Lbe Ācōrē baurudera carretade cob_{AD}apeda dewara baurudeda orrocawa b_{AS}īdaa. Ma_Lne eda churī oro ocuadara, ādji cacuađe zarega odjacuada quīrāca oda sīda b_{AS}īdaa. ¹² Paca quenabuesīdade jīpa Bet-semenaa bia wāśīdaa, ni ma_Ārī bīda o āyā wānaē basīa. Ma_Lne pilisteorā dji droma beara caīdu ac_{AD}e wāśīdaa aba Bet-seme daucha.

¹³ Ma_L ewarīde israelerā Bet-semedebemaba ādji trigoda jewedade ewa duanasīa. Ma_Lne cawaēne pacaba dji carretara Ācōrē baurude bara errebarī enebādada unusīdaa. Ma_L carea bio b_{AS}rīdasīdaa. ¹⁴⁻¹⁵ Dji carreta Bet-seme druade jūēsīde pacara nūpanesīdaa ēberā Josue abada ējūāne, mōgara wai_Baa cob_L caita. Mama levitarāba Ācōrē baurudera, oro ocuada bara b_A baurude sīda edadapeda ma_L mōgara wai_Baa ār_L cob_{AS}īdaa. Ma_Lne ēberārāba carretara ēgawedapeda t_{AD}ada cajērāsīdaa. Ma_Lbe pacara, dewara animarā sīda Ācōrēa babue diasīdaa. ¹⁶ Pilisteorā bororā juesuma pan_{LA}ba ma_Āda ununapeda Ecro_Ānaa jēda wāśīdaa.

¹⁷ Pilisteorāba ādji cacuada zarega odjacuada quīrāca orodeda odapeda Ācōrē baurude eropanana carea Asdo puruba, Gaza puruba, Ascalo_L puruba, Gat puruba, Ecro_L puru bīda Ācōrēa aba aba diasīdaa. ¹⁸ Ma_L awara pilisteorā boro juesuma pan_{LA}ba dewara puru beada ādjirā j_Lwaeda eropanasīdaa. Puruza churī quīrāca oro oėada aba diasīdaa. Ac_{ARL} purura

mōgaraba jūrā ca beasia idjaba ḥCARḤ ara jāwā beasia. Maḥ purura beasia pilisteo druadeba aba mōgara waiḅAA cobAAma. Maḥ mōgarara wadibida Josue Bet-Semedebema ējūāne ḅAA israelerāba Ācōrē baurudera ḥḤḤ cobḅpedadama.

¹⁹ Ācōrēba israelerā Bet-semdebemara setenta quinibisia idji baurude eḁa acḅpedada carea.* Maḥne purura bio jīāsia Ācōrēba zocārā quinibida bērā. ²⁰ Maḥ carea jarasidaa:

–Ācōrēra jipa ḅḅ bērā ḁcaida idji quīrāpita poya bai? Naḥ baurudera āyā diabuedida panAA baribAAḤ ḁcairāmaa diabuedi?–

²¹ Maḥ carea Quiriat-jeariḥ purudaa ḥCARḤ diabuesidaa nāwā jaradamārēa: –Pilisteorāba Ācōrē baurudera waya jēda diabuesidaa. Maḥ bērā jAAḁe zedadua.–

7

¹ Ara maḁda Quiriat-jeariḥnebemarā zedapeda Ācōrē baurudera edesidaa. Maḥbe eya zaquede Abinadā dede ḅḁḁpeda Abinadā warra Elezada edasidaa waga ḅamārēa.

8

Israelerāba ādjirā boro ḅḁ quīrā panana

¹⁻² Samuelba warrada umé eroḅasia. Dji nabemara Joel abadjidaa. Dewarabemara Abiās abadjidaa. Samuel drōā ḅedacarea idji warrarāra israelerā nēḅara cawa obadarāda ḅASIA. Ādjia Beersebā purude cawa obadjidaa.

³ BaribAAḤ Samuel warrarāra idji quīrāca jipa nīḅadaca basia. ĀḁebAAḤ biara parata awua panasidaa. AbAAḅa paratada diasira maḥ ēberāre panebadjidaa. Maḥ bērā jipa cawa odaca basia. ⁴ Maḥ carea Israeldebema dji dromarāda āḅaa dji jAAredapeda Ramā purudaa Samuel ume bedeade wāsidaa.

⁵ Samuelea nāwā jarasidaa:

–ḅARA drōāda ḅesia idjaba ḅḅ quīrāca ḅḅ quīrāca jipa nīḅadacaa. Maḥ bērā aba ḅḁdua dadjirā boroda ḅemārēa dewara druade eroḅea quīrāca.–

⁶ Māwā jarabḁdara Samuelba biē ūrīna bērā Ācōrēa iwidisia sāwā oida ḅḅ cawaya. ⁷ Maḥne Ācōrēba nāwā panusia:

–Ādjirāba jara panAA jūma odua. Māwā jara panAAneba ḅḁda igara panAAḁa. Mḁdrḁḁ igara panAA. Quīrāḁé panAA mḁra ādji boro baida. ⁸ Mḁḁ ādjirā Egiptodeba ēdrḁḁ edadadeba ḁtaa aḅarida obadaa. Ādjia ara cadrAA mḁra igarabadaa dewara ācōrē ḅeada ēpēni carea. Ara maḥ quīrāca ḅḁda o panAA. ⁹ Maḥ carea ādjirāba jara panAA quīrāca aba ḅḁdua ādjirā boroda ḅemārēa. BaribAAḤ maḥ naēna ādjirāa eḅuda jaradua maḥ boroba sāwā o ḅaida.–

¹⁰ Jūma Ācōrēba jaradara Samuelba dji boro iwidi panAAḁa nāwā jarasia:

¹¹ –Bārāba aba bārā boroda ḅḁḁibAAḤ, idjia nāwā oya: bārā warrarā cūdra beara zocaya. Idjia ḁCARḁ ḅḁcuaya carretadeba idjaba cawayodeba djōnamārēa. Dewararāda idji carreta nocoare pira wābicuaya ēberārā oḁebemada āyā jAArecuadamārēa. ¹² ḁCARḁ ḅḁcuaya mil sordaorā bororāda ḅeadamārēa idjaba ḁCARḁ ḅḁcuaya cincuenta sordaorā bororāda ḅeadamārēa. ḁCARḁ ḅḁcuaya idji ējūā odamārēa idjaba néu ewadamārēa. Maḥ awara ḁCARḁ ḅḁcuaya carretadebema idjaba djōi careabema odamārēa.

* **6:19** Setenta. Hebreo bedeade ḁCARḁ cartade nāwā ḅḁ ḅAA: “Ēberārāra setenta, ēberārāra cincuenta mil.”

¹³ Maḷ awara bārā cau awērā beara zocaya. Ādjirāra ḅacuaya quera odamārēā, ne djudamārēā, idjaba paḷ ābudamārēā.

¹⁴ Idjaba bārā ējūā dji biara beara, bārā uva ējūā dji biara beara, bārā olivo ējūā sida edapeda idjiare bearā diacuaya. ¹⁵ Maḷ awara bārāba trigo ewabadaḅemada, uva ewabadaḅemada sida edaya. Bārāba ē die ewabadaza idjia aba edapeda idjiare bearā diacuaya. ¹⁶ Maḷ awara bārā nezocara dji umaquīrāda, dji wērā sida idji itea edaya. Bārā pacara, burro sida dji biara beada idji itea edaya.* ¹⁷ Maḷ awara bārā ovejadedemada, bārā chiwatudebema sida edaya. Bārāba die juachabadaza idjia aba edaya. Maḷ awara ara bādjidā idji nezocaraḅa beaḅia. ¹⁸ Maḷ ewaride bārā boroba māwā o ḅa carea Ācōrēa quīrā djuburiada iwidiḅa baribaḷa idjia bārā beḅeara ūrēā.-

¹⁹ Samuelba māwā jaradamīna israelerāba ni maārī bida iḅānaē basia. Ātebaḷa nāwā jarasidaa:

-Iḅānaēa. Dairāba quīrā panḷa aba dadjirā boro baida. ²⁰ Māwā dewara druwa beaba ādji boro eropanḷ quīrāca dadjirā bida eropanania. Maḷ boroba dadjirāra pe eroḅaya. Idjaba dḅōne wābadaḅe idjidraḷ nocoare wāya.-

²¹ Maḷ ūrīpeḅa Samuelba ādji beḅeara jūma Ācōrēa jarasia. ²² Maḷne Ācōrēba panusia:

-Ādjirāba jara panḷ quīrāca odua. Aba ḅadua ādjirā boro bamārēā.-

Maḷ bēra Samuelba israelerā boroda aba ḅayaḅa apeḅa jūmarāda ādji puruza wābisia.

9

Samuel Saul ume dji unupedada

¹ Benjamiḷneba yōna Quis abadada basia. Idjira Abiel warra basia. Abielera Zero warra basia. Zerora Becorā warra basia. Becorāra Apia warra basia. Apīara Benjamiḷneba yōna basia. Maḷ ēberā Quis abadara dji droma basia.

² Idjia warra cūdrada eroḅasia Saul abadada. Saulora jūma israelerā cāyābara quīrāwārēāra basia idjaba drasoara basia.

³ Ewari aba Saul zeza Quis burroda ḅacaḷa nēbasidaa. Maḷ carea idji warra Sauloa nāwā jarasia:

-Dadji burrora jaḷaḅe wādua. Nezocada aba ededua.-

⁴ Ara maḷda Saulba Epraiḷ eyaida ḅa ējūāne, Salisade, Saaliḷne, Benjamiḷ ējūāne bida jaḷaḷ nībasia. Māwāmīna unuē basia. ⁵ Zup ējūāne jūesidade Saulba idji nezocaa jarasia:

-Jēda wāna. Naḷbara maḷ zezara idji burro carea sopua ḅaḅā ātebaḷa dadji carea sopua ḅaḅa.-

⁶ Dji nezocaba panusia:

-Naḷ purude Ācōrēneba beḅebarida ḅaḅa. Jūmarāba idjira waya panḷa. Jūma idjia jarabaḷaḷa wārāda māwābaria. Idjimaa wāna. Idjia poya jaraisicada sāma burrora jaḷaḅe wānida panḷa.-

⁷ Saulba panusia:

-Māḅeteara wāna. Baribaḷa ḅcārēda idji itea ededi? Dadjia enepedada paḷra jōsia. Ni cārē sida neḅ panḷa idjia diaḅi carea.-

⁸ Dji nezocaba panusia:

* **8:16** Bārā paca. Griego beḅeade māwā ḅa ḅaḅa. Hebreode ḅa ḅaḅa "bārā cūdrarā."

–Māa nama parata torroda aba erobāa.* Maāgara idjia diadia jaramārēā sāma burroa jarade wānida panada.–

9-10 Saulba jarasia:

–Bia bāa. Wāna.–

Ara maāda Saulora idji nezoca ume purudaa Ācōrēneba bedēabarimaa wāsidaa. (Maā ewaride israelerāba Ācōrēneba bedēabarira dau ēsā unubarida jarabadjidaa. Maā bērā abāaba Ācōrēa iwidi quīrīā bāde jarabadjia: “Dau ēsā unubarida acāde wāna.”) 11 Jūēbododade eyade ātaa nībasidaa. Maāne awērārā baido juede wābadada unusidaa. Ādjia maā awērārā nāwā iwīdisidaa:

–Dji dau ēsā unubarira znaā purude bāca?–

12 Awērārāba nāwā panusidaa:

–Māē, nocoare bāa. Isabe wānadua. Idi puruba eya borode animarāda Ācōrēa babue diadi bērā idjira zesia. 13 Purude jūēsīdara idjira isabe jaradadua. Māwāēbāra idjira eya borodaa ne code wāya. Idjiabāra animarā Ācōrēa babue diapedadada bia jara bāida bāa ēberārāba codi naēna. Isabe wānibāra idjira ununia.–

14 Ara maāda ādjira purudaa ātaa wāsidaa. Jūēbadade Samuelera eya borodaa wābāra ādji ume quīrādjusia.

15 Nurēmaena Saul jūēi naēna Ācōrēba Samuelea naāgada cawabisia:

16 –Nu ara naā horaca māa Benjamiā ējūānebemada aba bāmaa diabueya. Idjidra bādua mā puru Israel boro bamārēā. Idjiabāra bārāra pilisteorā jawaedabemada ēdra bāya. Māa unu bāa mā purura bio bia mīga bāda. Idjaba māa ūrī bāa ādjirāba quīrā djuburiada iwidi panada.–

17 Samuelba Saul unuside Ācōrēba idjia jarasia:

–Jāā ēberādra māa bāa nuena jara bāsia. Idjiabāra mā purura pe erobāya.–

18 Purude eda wābadama Saulora Samuel caita wāpeda jarasia:

–Mā djuburia māa jaradua dji dau ēsā unubari dera sāma bāda.–

19 Samuelba jarasia:

–Dau ēsā unubarira māa. Eya borodaa mā na wādua. Māa quīrīā bāa idi bāra mā ume ne coida. Nu diapeda bāa iwīdibāra māa jaraya. Māwānacarea māa bāra idu wābiya. 20 Burro ewari ūbea adua panā carea sopuarādua. Bā ēberārāba unusidaa. Maā awara jūma israelerāba quīrīā panā bāda, bā zezadeba yōbadarā sida ādjirā boroda beadida.–†

21 Saulba panusia:

–Baribāra māra Benjamiāneba yōnada jāwā bāa. Dai purura Israeldeba yōpedada doce purudebemada dji caibeara bāa. Maā awara Benjamiāneba yōpedadebemada mā ēberārāra dji edaara beaa. Maāda zcārē cārēā bāa māa māwā jara bā?–

22 Maābe Samuelba Saulora, idji nezoca sida eya borode bā dedaa edepeda ēberārā treinta panā tāēna chūmebisia dji dromaara bea chūmebadama.

23 Maābe Samuelba ne djubarīa nāwā jarasia:

–Ne djara māa bāa awara bābidara enedua.–

24 Ara maāda ne djubariba chīdedebema djarada enesia Saulba comārēā. Maāne Samuelba jarasia:

–Codua. Māa purua ābaa ne codi jaraside naāgara bā itea awara bābisia.–

* 9:8 Parata torroda aba. Hebreo bedēade nāwā bā bāa “un cuarto de ciclo.” † 9:20 Jūma israelerāba quīrīā panā bāda, bā zezadeba yōbadarā sida ādjirā boroda beadida. Hebreo bedēade nāwā bā bāa: “Jūma israelerā ne biada zbaa, bā zezadeba yōbadarā bida edadaēca?”

Ara mañda Saulora Samuel ume ne cosia. ²⁵ Māwānacarea ādjira eya borodeba purudaa edaa zedapeda Samuel dede dji ãtaarebema dejāne Saul itea cadada osidaa. ²⁶ Mama Saulora cāisia.‡

Nurēma Samuelba Saul mañ ãtaarebema dejāne ðada trãpeda jarasia:

–Pirabaridua, wāida ðaa.–

Ara mañda Saulora piradrãpeda Samuel ume dajadaa wāsidaa.

²⁷ Purudeba wāðadade Samuelba Sauloa jarasia:

–Ba nezocaa jaradua na wāmārēā baribarã ðara waði wārādua. Ācōrēba jarabi ðara māa bāa jaraida ðaa.–

Ara mañda Saul nezocara na wāsia.

10

Samuelba Saul israelerã boroda ðada

¹ Mañbe Samuelba nedragada edapeda Saul boro ãrã weasia. Uridarraðe isoðpeda nāwã jarasia:

–Ācōrēba idi ðara ðabarãa idji puru Israel boroda ðamārēā. [ðabarãa nañ purura pe erobaya idjaba ādjirã dji quĩrūnebemada ēdra ðaya. Nāwã ðaa cawaya Ācōrēba wārāda ðara israelerã boroda ðasida.]* ² Namaaba ða wāðarãde Benjamĩneba yōpedarã ējūane Selsa purude ēberāda umé unuya. Ādjira Isa quima Raquel tãbaripedada caita panania. Ādjia bāa nāwã jaradã: “Ba burro ðara ðadara unusidaa. Mañ bēã burro carea ða zezara sopuaē ðaa, ātebarã bārã carea sopua ðaa. Idjia iwidi ðaa sãwã ðara unuida.”

³ Mañ awara Tabor ējūane bacuru waibãama jūēbarãde ēberāda ũbea unuya. Ādjira Beteldaa wāðadaa Ācōrēa ne diadi carea. Abaaba chiwatuda ũbea erobaya. Abaaba pañda ũbea erobaya. Dewarabemaba uva ðada animarã e odade erobaya. ⁴ Ādjia bāa bedeadapeda pañda umé diadia. Mañra edadua.

⁵ Mamaaba ðara Guibea purudaa wāya pilisteorã sordaorã panabadama.† Purude jūēboðode Ācōrēneba bedeadadarãda eya borodeba edaa zebadada unuya. Ādjirãra Ācōrēneba bedea panania.‡ Ādji nocoare ēberārãba tōñōãda, chiruda, arpa sida zá nĩbadia.

⁶ Mañ unubarãde Ācōrē Jaurera ðamaa zeya. Mañ bēã ða sida ādjirã quĩrãca Ācōrēneba bedea. Mamaaba ãtaa ðara awara ðeya. ⁷ Māa jarada jūma māwānacarea ðaa o quĩrãbarãda odua, Ācōrēra ða ume ðai bēã. ⁸ Mañ bēã Gilgaldaa na wāpedã māra jãadua. Domia abalde māra ðama jūeya. Mañbe Ācōrēa animarãda jūma babue diadia idjaba idji ume necai ðai careabema animarã dragada babue diadia. Māwānacarea māa jaraya ðaa cārēda oida ðada.–

⁹ Saul Samuelmaaba wāðarãde Ācōrēba idji crĩchara awara ðasia. Ara mañ ewaride Samuelba jaradara jūma māwāsia. ¹⁰ Mañ bēã Saul idji nezoca ume Guibeade jūesidade Ācōrēneba bedeadadarãda zebadada unusidaa. Ara mañda Ācōrē Jaurera Saulmaa zesia. Mañba Saul sida ādjirã quĩrãca

‡ 9:26 Dji ãtaarebema dejāne Saul itea cadada osidaa. Mama Saulora cāisia. Griego bedede māwã ðã ðaa. Hebreo bedede nāwã ðaa: “Samuelera Saul ume bedeasia dji ãtaarebema dejāne. Nurēma āsabodode ãrãmasidaa.” * 10:1 Bedea corchetede ðara griego bedede ðã ðaa. Hebreo bedede neã. † 10:5 Hebreo bedede Guibea trãba jara ðaa “Ācōrē eya.” ‡ 10:5 Ācōrēneba bedea panania.

Hebreo bedede ebuda ðãã sãwã bedeasidada. Zocãrãmaarã ādjia Ācōrē bededa mĩa cawaiē jara panasidaa waa dadjia ũrĩnaca bedede bedea panasidaa.

Ācōrēneba bedea besia. ¹¹ Barib_{ΛΓΛ} Saul unubadarāba idjira Ācōrēneba bedea b_Λda unusidade ara ādjiduba jarasidaa:

-ζCārēda sāvāsi Quis warra Saulora jāwā nūm_Λra? ζIdji sida Ācōrēneba bedebarica?-

¹² Mamabema aba_Λba jarasia:

-ζĀdjirā zezara cai?-Š

Ma_Λ carea aba_Λba ne oca badada cawaēne o beib_{ΛΓΛ} israelerāba nāwā jarabadaa: “ζSaul sida Ācōrēneba bedebarica?”

¹³ Māwānacarea Saulora idji diguida jūēsia.* ¹⁴ Ma_Λne idji djabadrōāba idjia, dji nezocaa bida nāwā iwīdisia:

-Bārāra ζsāma panasida?-

Saulba panusia:

-Dai burroda j_{ΛΓΛ} panasidaa. Barib_{ΛΓΛ} ununaē bē_{rā} Samuelmaa bedede wāsidāa.-

¹⁵ Idji djabadrōāba iwīdisia:

-ζSamuelba cārēda jarasi? M_Λ djuburia idjia jara_dara jūma nēb_{ΛΓΛ}dua.-

¹⁶ Saulba jarasia:

-Idjia daia ebuda jarasia bārāba burroa unusidada.-

Barib_{ΛΓΛ} Saulba jaraē basia Samuelba idjira israelerā boro bai jara_dara.

¹⁷ Māwānacarea Samuelba Mizpa purude israelerāra Ācōrē quīrāpita ābaa jaresia. ¹⁸ Ma_Λbe jarasia:

-Dadji israelerā Ācōrēba nāwā jara b_Λa: “M_Λa bārāra Egiptodeba ēd_ra enesia. Ādji j_Λwāedabemada idjaba jūma dewara puruba bārā biē o pan_Λnebemada ēd_ra edasia.” ¹⁹ Ācōrēba bārāra bia mīga pan_Λnebemada idjaba sopuadebemada ēd_ra edabarimīna na_Λ ewaride idjira igara pan_Λa. Ma_Λ carea jara pan_Λa: “Aba b_Λdua dadji boroda bamārēā.” Ma_Λ bē_{rā} aba b_Λdia. Bārā doce purura Ācōrē quīrāpita zedapeda idjia cawabiya sāl_gΛ purudebemada dji boro baida. Ma_Λbe ma_Λ purudebema ēberārāra idji quīrāpita zedapeda idjia cawabiya caida dji boro baida.-

²⁰ Ma_Λbe Samuelba israelerā doce puruda Ācōrē quīrāpita jūma tr_Λcuapeda Ācōrēba cawabisia dji borora Benjami_Λneba yōna purudebema baida.

²¹ Māwānacarea Samuelba Benjami_Λ purudebemarāra caitaara zebisia. Ma_Λne Ācōrēba cawabisia dji borora Matrideba yōpedadadebema baida.

Ma_Λ ēberārānebemada Ācōrēba cawabisia Quis warra Sauld_rΛ edasida israelerā boroda bamārēā. Ma_Λ bē_{rā} Saulora j_Λrasidaa barib_{ΛΓΛ} ununaē basia.

²² Ma_Λ carea wayacusa Ācōrēa iwīdisidaa Saulora zesi cawaya. Ma_Λne Ācōrēba jarasia Saulora b_Λmīna netatade mīrū b_Λda. ²³ Ara ma_Λda idjira j_ΛΛde pira wānapeda puru quīrāpita enesidaa. Ma_Λne puruba unusidaa idjira jūmarā cāyābara drasoara b_Λda. ²⁴ Samuelba purua jarasia:

-Ācōrēba na_Λ ēberāda edasia bārā boro bamārēā. Dadjirā tāēna dewarada idji quīrāca neēa.-

Ara ma_Λda puruba nāwā bia jarasia:

-jBia b_Λa dadjirā boroda!-†

²⁵ Ara ma_Λda Samuelba purua jarasia ādji boroba cārēda o baida b_Λda. Ma_Λra jūma cartade b_Λsia. Ma_Λbe dji cartara Ācōrē dede idji quīrāpita waga b_Λsia. Māwānacarea Samuelba jūmarāda ādji deza wābicusia.

Š **10:12** Hebreo bedede ma_Λra ebuda b_Λēa. _ΛC_ΛΓ_Λmaarā ēberāba Saulora biē jara b_Λa. * **10:13** Idji diguida jūēsia. Griego bedede māwā b_Λ b_Λa. Hebreode b_Λ b_Λa: “Eya borode jūēsia.” † **10:24** Hebreo bedede b_Λ b_Λa: “Dadjirā borora zocai bada.”

²⁶ Saul sida idji puru Guibeadaa wāsia. Idji ume ḥCARḤ ēberā sozarra beada wāsidaa Ācōrēba ādjirā sode Ḥada bēra idjiare pananamārēā. ²⁷ BaribARḤ ḥCARḤ ēberā cadjiruarāba Saulora siriē Ḥada ununa bēra idji itea nebiada diadaē basia. Maḷ awara nāwā jarasidaa:

–Jāḷ ēberāba dadjirāra ḥsāwā ēdḤa Ḥai?–

BaribARḤ Saulba ādjia jara panara quīrācuitaē basia. ĀteBARḤ chupea besia.

11

Saulba amonitarā poyada

¹ Māwānacarea amonitarā boro Nahasada idji sordaorā ume Gala druade wānapeda Jabe puruda jūrā edasidaa uradi carea. BaribARḤ maḷ purudebemarāba Nahasaa jarasidaa:

–Dai ume bedea ḤADua ābaa necai panani carea. Maḷbe dairāra ba nezocarāda beadia.–

² Amonitarā boro Nahasaba panusia:

–Māḷa bārā ume bedea ḤAya ābaa necai panani carea. BaribARḤ māwā oēi naēna jūmarāba JAWa araarebema dauda māḷa idu nuētabidida panāa. Māwā dewara puru quīrāpita māḷa jūma bārā israelerāra quīrā perabiya.–

³ Jabedebema bororāba nāwā panusidaa:

–Daia domia aba diadua jūma israelerāmaa bedea diabuedi carea. Maḷne ni ābaḤba daida carebade zedaēBARḤ, दौरa ba JAWaeda panenia.–

⁴ Jabedebemarāba diabuepedadara Guibea purude Saul ḥabarima jūēsidaa. Mama Nahasaba jaradara purua jūma nēBARḤsidaa. Maḷ carea jūmarāda jīābi ḤAGA nūmesia. ⁵ Māwā panane Saulora idji paca bara idji ējūāneba zepeda nāwā iwidiisia:

–ḥSāwāsida? ḥCārē cārēā jācua jīā duanA?–

Maḷne puruba Sauloa Jabedebemarāba jarapedadara jūma nēBARḤsidaa.

⁶ Saulba maḷ ūriside Ācōrē Jauredeba besia. Nahasaba israelerā biē oi jarada carea Saulora bio quīrūsia. ⁷ Ara māḷda pacada umé beasia. Drapetapeda tACUasia. Dji tACUadara Israel puru beaza diabuecuasia. Dji edepedadaba puruza nāwā jarasidaa:

–Bariduada Sauloare idjaba Samueleare djōne wānaēBARḤ, idji pacara ara naḷ paca quīrāca beadia.–

Ēberārā maḷ ūrīpedadara Ācōrēba bio ne wayabisia. Maḷ bēra ābari crīchada edadapeda djōne wāsidaa. ⁸ Saulba ādjirāra Beze purude JAResia. Ādji juachaside Judadebemada treinta mil panasidaa, waabema israelerāda tresciento mil panasidaa. ⁹ Maḷbe Jabedebemaba diabuepedadarāa Saulba nāwā jarasia:

–Jabedebemarāa jaradadua nu umatipa ḥai naēna dairāba ādjirāra ēdḤa Ḥadida.–

Ara māḷda ēberārā Jabedebemaba diabuepedadara jēda wānapeda Saulba jaradara purua jarasidaa. Maḷ ūrisidaē Jabedebemarāra bio ḤASRIDASIDAa.

¹⁰ Maḷne ādjirāba amonitarā boro Nahasaa sewadeba jarasidaa:

–Nu dairāra ba JAWaēda panenia. Maḷne dairāra ba quīrā ḤA quīrāca odua.–

¹¹ BaribARḤ nurēma Saulba idji sordaorāda cābana awara awara ḤASIA. Idjia zocārā edasia idjaba dewara boro umé panāa ādjiza ābari quīrāca diasia. Wadi pāimaena amonitarāra urade wānapeda quena panasidaa aba umatipa babARḤdaa. Dji zocai panenara memenesidaa. Ni aba bida ābaa panenaē basia.

¹² Maḷne israelerāba Samuelea jarasidaa:

-¿Cairāb_{ΛΓΛ} Saulora dadjirā boro baida quīrīāé panasida? Dairāa jaradadua beadi carea.-

¹³ Barib_{ΛΓΛ} Saulba jarasia:

-Māwāéa. Idi ni aba_Λda beadaéa Ācōrēba dadji israelerāra ēdra edada bēra.-

¹⁴ Ma_Λbe Samuelba purua jarasia:

-Gilgaldaa wāna. Jāmab_{ΛΓΛ} Saulora dadjirā boroda wayacusa jara b_Λdia.-

¹⁵ Ara ma_Λda jūma israelerāra Gilgaldaa wānapeda Ācōrē quīrāpita Saulora b_Λsidaa ādjirā boroda bāmārēā. Ma_Λbe Ācōrē ume necai beadi careabema animarā dragada babue diadapeda purura Saul sida ābaa bio b_Λsrida ne cosidaa.

12

Samuelba israelerā Saul j_Λwæda b_Λda

¹ Māwānacarea Samuelba jūma israelerāa nāwā jarasia:

-Bārāba jarapedadara m_Λa jūma osia. M_Λa aba b_Λsia bārā boroda bāmārēā.

² Idira idjiab_{ΛΓΛ} bārāra pe erobaya. M_Λra drōāda b_Λ bēra boro torroa b_Λa. M_Λ warrarā drōā bea sida bārā ume pan_Λa. M_Λ cūdra eda_Λba aba idi ewarīdaa bārāra pe erobasia. ³ M_Λra bārā quīrāpita b_Λa. M_Λa djārā pacada, burro sida jārīca basía idjaba sewadeba djārāra biē jaraca basía ni biē oca basía. M_Λra paratabari ni abaa_Λre b_Λca basía. Barib_{ΛΓΛ} m_Λa cadjiruada osib_{ΛΓΛ}, bārāba Ācōrē quīrāpita, dadjirā boro idjia edada quīrāpita bida jaradadua. Biē o b_Λdeba djārāneda edasib_{ΛΓΛ} m_Λa jūma jēda diaya.-

⁴ Puruba panusia:

-B_Λa dairāra sewadeba biē jaraca basía ni biē oca basía. Djārāneda jārīca basía.-

⁵ Samuelba jarasia:

-Ācōrēba, dadjirā boro idjia edada bida ūrīsīdaa bārāba m_Λra bedede b_Λéana a panada.-

Puruba panusia:

-Māē, māwā b_Λa.-

⁶ Ma_Λbe Samuelba jarasia:

-Ācōrēb_{ΛΓΛ} Moiseda, Aaro_Λ sida edapeda dadji drōā naēnabemarāra Egip-todeba ēdra enesia. ⁷ Ma_Λ bēra quīrācuīta ūrīnadua. Bārāba Ācōrē awara aba bārā boroda bāmārēā b_Λbisidade biē osidaa. Ma_Λgara Ācōrē quīrāpita m_Λa bārāa ebuda cawabiya. Ācōrēba bārāra, bārā drōā naēnabemarā sida bio carebasia. ⁸ Jacobo Egip-tode bade wānacarea egip-torāba idjideba yōpedadarāda biē osidaa. Ma_Λ bēra ādjirāba Ācōrēa quīrā djuburiada iwīdidapeda idjia Moiseda Aaro_Λ sida ādjirāmaa diabuesia. Ma_Λbe Moiseba Aaro_Λ ume bārā drōā naēnabemarāra Egip-todeba ēdra enesīdaa na_Λ ējūāne pananamārēā.

⁹ Barib_{ΛΓΛ} dārāéne ādjirāba Ācōrēra igarasīdaa. Ma_Λ carea idjia Hazordebema sordarā boro Sisaráa ādjirāra idu poyabisia. Ma_Λ awara pilisteorāa, Moab druadebema boroa bida ādjirāra idu poyabisia.* ¹⁰ Māwā panane israelerāba Ācōrēa nāwā quīrā djuburiada iwīdisīdaa: “Dairāba cadjiruada osīdaa. B_Λra igaradapeda Baalda, Astarte sida ēpēsīdaa. Barib_{ΛΓΛ} b_Λa dairāra dji quīrū j_Λwædeabemada ēdra b_Λib_{ΛΓΛ}, b_Λdra_Λ ēpē panania.” ¹¹ Ma_Λ carea

* **12:9** Sisará. Juce 4:1-3. Pilisteorā, moabitarā. Juce 10:6-7.

Ācōrēba Gedeoā Jerobaal abadada, Baracoda, Jepteda idjaba māl sida diabuesia bārā dji quīrūnebemada ēdra ħāmārēā. Māwā bārāra necai panebadjidaa.

12 Baribāra amonitarā boro Nahasada bārā ume djōne zebāda cawasidade bārāba mālā nāwā jarasidaa: “Aba ħadua dadjirā boroda ħāmārēā.” Ācōrēra dadjirā boromīna bārāba māwā jarasidaa. 13 Idi bārāba edapedada borora nama ħāa. Bārāba iwīdipedadara Ācōrēba diasia. 14 Baribāra Ācōrēra waya pananadua. Idjia jara ħāra ijā odadua. Ni maāri bida igararānadua. Bārāba, bārā boro bida idjida wārāda ēpēnibāra, bia duanania. 15 Baribāra idjia jara ħada ijānaēbāra idjaba igaradibāra, idjia cawa oya bārā drōā naēnabemarā cawa oda quīrāca.†

16 Acadadua. Bārāba ununia Ācōrēba bārā quīrāpita ne ununacada obāra.

17 Ara nawena trigo jara nūma bēra cue zecaa. Baribāra mālā Ācōrēa iwīdiya cue zebimārēā idjaba baa sida baebimārēā. Maāneba bārāba cawadāia Ācōrē quīrāpita cadjiruada osidada idji awara aba bārā boroda ħāmārēā iwīdisidade.–

18 Ara māda Samuelba Ācōrēa iwīdisia. Maāne Ācōrēba cuera zebisia. Baa sida bae nūmebisia. Maā unubadade puruba Ācōrēda, Samuel sida bio wayasidaa. 19 Maā carea jūmarāba Samuelea jarasidaa:

–Dairā, ba nezocarā beurānamārēā Ācōrēa iwīdidua. Dairāba naēna cadjirua opedada awara wayacusa cadjiruada osidaa Ācōrē awara aba dairā boroda ħāmārēā iwīdisidade.–

20 Samuelba jarasia:

–Ne wayarānadua. Wārāda bārāba bio cadjiruada osidaa. Jāābe Ācōrēra waya igararānadua. Wārāda sodeba idjira ēpēnadua. 21 Jawaba oda ācōrē bēda ēpērānadua. Maāgarāba bārāra poya carebadaēa ni poya ēdra ħādaēa, wārā ācōrēē bēra. 22 Baribāra Ācōrēba quīrāna bēra bārāra edasia idji puru bamārēā. Maā bēra idjia bārāra igarāēa ni abāba idjida biē jararānamārēā. 23 Mālā bārā carea iwīdi baya. Māwā oēbāra Ācōrē quīrāpita cadjiruada o baya. Maā awara mālā wadibida jaradia baya sāwā jipa nībadida panāda. 24 Bārāba unusidaa Ācōrēba bārā itea ne waibāda o ħāda. Maā bēra aba idjidra wayadadua. Sodeba idjida ēpēnadua. 25 Baribāra cadjiruada o pananibāra, Ācōrēba bārāra, bārā boro sida āyā ħāya.–

13

Pilisteorā ume djōpedada

1 Saul 30 poa baside israelerā boroda besia. Idjira 42 poa ādji boro basia.*

2 Saulba sordaorāda mil ūbea edasia. Mil umé idji ume panasidaa Micmā purude Betel eyaida ħā ējūāne. Mil aba idji warra Jonatā ume panasidaa Guibea purude Benjamīlneba yōpedadarā ējūāne. Saulba waabema sordaorā ādji diguidaa jūma wābisia. 3 Guebā purude Jonatāra pilisteorā sordaorā duanabadamaa wāpeda ādjirāra quenasia.† Maāda pilisteorāba cawasidaa. Maā carea Saulba jūma Israel druade cachirura zabisia jūmarāda djōne zedamārēā. Maāne nāwā jarabisia: “Hebreorā, ūrīnadua.” 4 Naā

† 12:15 Bārā drōā naēnabemarā cawa oda quīrāca. Hebreo bedēade māwā bā ħāa. Griegode nāwā ħāa: “Bārā boro sida cawa oya.” * 13:1 Hebreo bedēade maā versicolora ebuda ħāēa. † 13:3 Guebā. Acāgamaarā Guebāra Guibea purua.

bedeada ádjirāba ūrīsidāa: “Saulba pilisteorāra quenasia. Mañ carea pilisteorāba dadji israelerāra quīrāma panΛa.” Ara mañda israelerāra Gilgal purudaa wāsidaa Sauloare djōni carea.

⁵ Mañmisa pilisteorāra dji λaresidaa israelerā ume djōni carea. Djōbada cartetada treinta mil idjaba cawayoēba djōbada sordaorāda sei mil edesidaa.‡ Waabema sordaorā edepedadara bio cābana panΛ bēřā poya juachadaē basia. Ádjirāra Micmānaa wānapeda Bet-aveλneba λmāđau odjabariare duanesidaa.

⁶ Israelerāba cawasidaa ádjirāra minijichiade panΛda, pilisteorāra ádji cāyābara zocārāra panΛ bēřā. Mañ carea uria beade, jogoa beade, mōgara waibΛa cobeade, idjaba baido juebada uria baido neē beade bida mīrūcuasidaa. ⁷ Idjaba Jordaλ do quīrārē λcλrλ mīrūcuasidaa Gadeba yōpedadarā duanλma Gala druade. Baribλrλ Saulora Gilgalde besia. Idji ume panΛ sordaorāra bio ne wayaaba cacua ure duanasidaa.

⁸ Samuelba jarada quīrāca Saulba domia aba idjira jλā basia. § Māwāmīna Samuelera wadibida Gilgalde jūēē basia. Mañne Saul sordaorāra memenebΛda basia. ⁹ Mañ carea Saulba jarasia:

-Animarāda jūma babue diadi carea enenadua. Animarā Ācōrē ume necai beadi careabema sida enenadua dji dragada babue diadi carea.-

Mañbe Saulba animarāra Ācōrēa jūma babue diasia. ¹⁰ Ara māwā ođacarea Samuelera jūesia. Ara mañda Saulba idjira audiabaride wāsia. ¹¹ Mañne Samuelba jarasia:

-¿Cārē cārēā bΛa jāwā animarāra Ācōrēa babue diasia?-

Saulba panusia:

-Māa jāwā osia mλ sordaorāra memenebΛda bēřā idjaba bΛa jarada ewaribe bΛra zeē bada bēřā. Mañ awara pilisteorāra Micmāne jλre duanΛa dadjirā ume djōni carea. ¹² Mλa crīchasia nama Gilgalde ádjirāra dadjirā ume isabe djōne zedida. Mañne mλa wadibida Ācōrēa diaē basia carebamārēā. Mañ carea māwā ocarā bađamīna mλa animarāda babue diasia.-

¹³ Baribλrλ Samuelba panusia:

-BΛa crīcha neē bΛ quīrāca jāwā osia. Ācōrēba jaradara bΛa ĩjāē basia. ĩjānabara idjia bΛda, bΛdeba yōbdarā sida ewariza israelerā bororāda bΛcasia. ¹⁴ Baribλrλ idjia jaradara ĩjānaē bēřā bΛra dārā israelerā boro baēa. Ācōrēba dewara ēberāda bΛya idji puru boroda bamārēā. Mañ ēberāba oya Ācōrēba quīrā bΛ quīrāca.-

¹⁵ Ara mañda Samuelera Gilgaldeba Guibea purudaa wāsia Benjamīneba yōpedadarā ējūāne. Mañbe Saulba sordaorā wadi idji ume panΛda juachasia. Jūma ābaa seisciento panasidaa.

15

Ācōrēba Saul igarada

¹ Ewari aba Samuelba Saulo jarasia:

-Ācōrēba mλra diabuesia bΛra idji puru Israel boroda bΛmārēā. Mañ bēřā Ācōrēba jara bΛra quīrācuia ūrīdua. ² Ācōrē ne jūma poya bΛba nāwā jara bΛa: “Mλa amalecitarāda cawa oya israelerā biē opedada carea. Israelerā Egiptodeba ēdrasidade amalecitarāba ádjirāra idu wāyā wābidaē basia.*

³ Mañ carea ádjirāra jūma quenane wānadua. Ádjirāba ne erobea sida jūma

‡ 13:5 Treinta mil. λcλrλ cartade tres mil bΛ bΛa. § 13:8 1 Samuel 10:8. * 15:2 Exodo 17:8-16.

babuedadua. Ni maãrĩ bida ãdjirãra quĩrã djaburiarãnadua. Umaquĩrãrãda, wẽrãrãda, warrarãda, djiwidi topedada sida jũma quenanadua. ãdji pacada, ovejada, cameyoda, burro sida jũma quenanadua.”-

⁴ Ara maãda Saulba idji sordaorãra Telalĩ purude ãbaa jarepeda juachasia. Maãne Judadebemada die mil panasidaa. Waabema sordaorãda dosciento mil panasidaa. ⁵ Maãbe Saulora idji sordaorã ume Amale purudaa wãsidaa. Puru caita jũenapeda do zaque orrocawa mĩrũsidaa cawaẽne urade wãni carea. ⁶ Maãne Saulba quenitarãa nãwã jarasia:†

-Dairãba amalecitarãra jũma quenania. Maã bẽrã ãdjirã tãenabemada isabe ãyã wãnadua. Dairãba bãrãra bea quĩrãẽ panaa, dai drõã naẽnabemarã Egiptodeba edrasidade bãrãba carebapedada bẽrã.-

Ara maãda quenitarãra amalecitarã tãenabemada ãyã wãsidaa. ⁷ Mãwãnacarea Saulba idji sordaorã ume amalecitarãra quenane wãsidaa Haviladeba aba Sur ãjũãnaa. Sur ãjũãra Egiptodeba ãmãdau odjabariare ba. ⁸ Amalecitarãra necoba jũma quenasidaa. Baribaa ãdjirã boro Agã abadada jidasidaa. ⁹ ãcõrẽba jũma quenanaduada adamĩna idjaba ãdjia eroãbea sida babuedaduada adamĩna Saulba idji sordaorã bida mãwã odaẽ basía. Amalecitarã boro Agãra beadaẽ basía. Idjaba dji biara bea ovejada, pacada, paca zaque boreguea beada, oveja zaque sida beadaẽ basía. Maã awara jũma ne bia beada babuedaẽ basía. Ababe dji mãcuaẽ beada idjaba siriẽ beada babuesidaa.

¹⁰ Mãwãnacarea ãcõrẽba Samuelea nãwã jarasia:

¹¹ -Mãra sopua ba Saul carea. Idjira bãrã boroda baadamĩna idjia mãra igarasia. Mã jaradara iã oẽ basía.-

Maã urĩna carea Samuelera biẽ besia. Jũma maã diamasi ãcõrẽba beada basia. ¹² Nurẽma diapedada pirabaripeda Saulora jãgãde wãsia. Maãne ãcãgãba jarasidaa Saulora Carmel purudaa wãpeda mõgara waibãada ãta nũmasida amalecitarã poyadada quĩrãnebabi carea. Mamaaba idjira jẽda Gilgaldaa wãsiada asidaa. ¹³ Samuel Saul baama jũeside Saulba nãwã jarasia:

-ãcõrẽba ba carebaya. Idjia jaradara mã jũma iã osia.-

¹⁴ Samuelba panusia:

-Mãwã baibaãra ç mãã sãwã ovejara, paca sida bia duanda urĩ ba?-

¹⁵ Saulba jarasia:

-Mã sordaorãba amalecitarãnedã jãrĩnapeda enesidaa. Dji biara bea ovejara, paca sida zocai basidaa ba ãcõrẽba babue diadi carea. Baribaa waabemada dairãba jũma quenasidaa.-

¹⁶ Maãne Samuelba Sauloa jarasia:

-Chupea urĩdua. ãcõrẽba idi diamasi jaradada mã jaraya.-

Saulba panusia:

-Mãẽteara jaradua.-

¹⁷ Samuelba jarasia:

-Naẽna bara dji dromaẽda crĩcha baadamĩna çidira ba Israeldeba doce puru yõpedadarã boroẽca? ç ãcõrẽba ba dadji israelerã boroda baẽ basica?

¹⁸ ãcõrẽba ba ebuã jarasia jãã cadjirua obada amalecitarã ume djõmãrẽã aba jũma quenabaãdaa. ¹⁹ Maãda çcãrẽ cãrẽã idjia jaradara iã oẽ basi? çcãrẽ cãrẽã ãdjirã ne bia beara babueẽ basi? çcãrẽ cãrẽã edacuasi? Mãwã odara ãcõrẽ quĩrãpita cadjirua basía.-

²⁰ Saulba panusia:

-jMāwāéa, mĭa Ācōrēba jarađara ĩjāsia! Idjia jarađa quĩrāca mĭra amalecitarā ume dĭōne wāsia. Āđjirāra quenapeđa āđjirā boro Agāra nama enesia. ²¹ Mĭ sordaorābAΓA dji biara ðea pacara, oveja sida quenanaē basia. ĀtebAΓA nama Gilgalde enesidaa bA Ācōrēa babue diadi carea.-

²² Maĭne Samuelba jarasia:

Animarā babue diadi cāyābara Ācōrēba biara quĩrā ðAa idji bedeara ĩjā pananida.

Oveja draga babue diadi cāyābara biara ðAa idjia jara ðAra ĩjā ođida.

²³ Ācōrēba jara ðA igara ðAba daubara quĩrāca bio cadjiruada o ðAa.

CΛWΛΓA zarea ðAba jAwbaba oda ācōrē ēpē bA quĩrāca bio cadjiruada o ðAa.

BAA Ācōrēba jarađara igarađa bērā idjia bAra israelerā boro bađada igarasia.

²⁴ Saulba Samuelea jarasia:

-Mĭa cadjiruada osia. Ācōrēba jarađara, bAA jarađa sida mĭa ĩjā oē basia. Mĭ sordaorāda wayada bērā āđjia o quĩrā panada idu obisia. ²⁵ BaribAΓA mĭ quĩrā djuburia mĭ cadjiruara quĩrādoada. Sordaorā panamaa wāna mĭa Ācōrēa bia bedei carea.-

²⁶ Samuelba panusia:

-Mĭra bA ume wāéa. BAA Ācōrēba jarađara igarađa bērā idjia bAra israelerā boro bađada igarasia.-

²⁷ Māwā jarapeđa Samuelera wābAΓA basia. Maĭne Saulba idjia cacuade jĭ bA ide jidabAΓAde maāĩ cōā edasia.

²⁸ Samuelba idjia jarasia:

-BA mĭ wua cōā edada quĩrāca Ācōrēba bA israelerā boro bađada idi jārĭpeda dewara ēberā diasia. Maĭ ēberāra bA cāyābara biara ðAa. ²⁹ Israel Ācōrē dji Droma bAra sewa ocaa idjaba bedea aba bAA. Maĭ bērā idjia oyada adara quĩrā awara ocaa ēberāba obada quĩrāca.-

³⁰ Saulba jarasia:

-Mĭa wārāda cadjiruada osia. BaribAΓA mĭ quĩrā djuburia israelerā quĩrāpita, dji nocorā quĩrāpita bida mĭra quĩrā perabirādua. Sordaorā panamaa wāna mĭa Ācōrēa bia bedei carea.-

³¹ Maĭbe Samuelera Saul ume sordaorā panamaa wānapeda Saulba Ācōrēa bia bedeasia. ³² Māwānacarea Samuelba jarasia:

-Amalecitarā boro Agāra namaa enenadua.-

Samuelmaa enebAđade Agāra necai basia beadaēda crĭcha ðađa bērā.

³³ BaribAΓA Samuelba idjia jarasia:

-BA necoba zocārā beapeđa wērārāda warra neē ðAsia. Ara maĭ quĩrāca mĭa bA papa sida warra neē ðAya.-

Māwā jarapeđa Gilgalde Ācōrē quĩrāpita Samuelba idjira necoba beatapeđa pichipichia tAcuasia.

³⁴ Māwānacarea Samuelera idji puru Ramānaa wāsia. Saulora idji puru Guibeadaa wāsia. ³⁵ MamaAba ŭtaa Samuelba waa Saulora aCĭde wāé basia. BaribAΓA Ācōrēba Saulora israelerā boro bađada igarađa bērā Samuelera idji carea bio sopua basia.

16

Samuelba Davi israelerā boroda bAđa

¹ Ācōrēba Samuelea jarasia:

-¿Bāra aba sālbe Saul carea sopua bai? Māa idjira israelerā boro badada igarasia. Māa quīrīā bāa bāra Beleānaa wāida ēberā Jesé abadamaa.* Idji waradebemada māa aba bāya israelerā boroda bamārēā. Maā carea nedragada cachude ta edapeda idjimaā wādua.-

² Samuelba Ācōrēa jarasia:

-Baribāḡa māda wāibāḡa, Saulba cawasira māra beaya.-

Ācōrēba panusia:

-Māēteara paca zaqueda ededua. Bariduaba iwidibāḡa jaradua bāa animarāda Ācōrēa babue diade ze bāda. ³ Bāa animarā babue diade wābāḡade Jeséra edodua bā ume wāmārēā. Maāne māa cawabiya bāa sāvā oida bāda. Māa jarabāḡa ēberāda bādua israelerā boroda bamārēā. Maāne nedragara idji boro āḡā weadua.-

⁴ Ācōrēba jarada quīrāca Samuelba osia. Beleāne jūēside mamabema nocorāba ne wayaaba idjira audiabariḡapeda nāwā iwidisidaa:

-¿Bāra necai zebāḡaca?-

⁵ Samuelba panusia:

-Māē, māa naā paca zaqueda Ācōrēa babue diade ze bāa. Maā carea Ācōrē quīrāpita bia duanani carea oḡadua. Māwānacarea animarāda babue diade wānia.-

Maābe Samuelba Jeséra idji warrarā sida Ācōrē quīrāpita bia bāpeda edosia idji ume animarā babue diade wānamārēā. ⁶ Ādji jūēsidade Samuelba Jesé warra Eliāda unupeda nāwā crīchasia:

-Wārāda naḡdrā Ācōrēba edasia israelerā boroda bamārēā.-

⁷ Baribāḡa Ācōrēba idjia jarasia:

-Ababe dji drasoada, quīrāwārēā sida acāḡadua. Ēberāba maāra acābaria. Baribāḡa māra sodrā acābaria. Naā ēberāda māa edaē bāa israelerā boroda bamārēā.-

⁸ Maābe Jeséba idji warra Abinadāda Samuel quīrāpita trāsia. Baribāḡa Samuelba jarasia:

-Naāḡa sida Ācōrēba edaē bāa.-

⁹ Maābe Jeséba idji warra Samāda Samuel quīrāpita trāsia. Baribāḡa Samuelba jarasia:

-Naāḡa sida Ācōrēba edaē bāa.-

¹⁰ Jeséba siete warrarāra Samuel quīrāpita trāsia. Baribāḡa Samuelba jarasia Ācōrēba ni abāa ādjidebemada edaē bāda israelerā boroda bamārēā.

¹¹ Maāne Samuelba iwidisia:

-Bāa ¿waa warrarā neē bāca?-

Jeséba panusia:

-Dji jīrūarebemada neēa ovejada waga bā bērā.-

Maā carea Samuelba jarasia:

-Idjira jaḡabidua. Idji jūēi naēna ne coḡaēa.-

¹² Ara māda Jeséba idjira jaḡabisia. Maā warrara quīrāwārēā basia idjaba cacua dowā basia. Idjira dau biya querasia. Maāne Ācōrēba Samuelea jarasia:

-Naāḡdrā māa edasia. Maā bērā idji boro āḡā nedragara weadua israelerā boroda bāmārēā.-

¹³ Ara māda Samuelba nedragara edapeda dji djabarā quīrāpita maā warra āḡā weasia israelerā boroda bamārēā. Maā ewarideba ātaā Ācōrē

* 16:1 Jesé. Acāḡa cartade Jeséra Isaī abadaa.

Jaurera mañ warra Davi ume ðabadjia. Māwānacarea Samuelera ādjima ðadada idji puru Ramánaa wāsia.

Davi Saul itea traja beda

¹⁴ Mañ ewaride Ācōrē Jaurera Saul ume ðadada āyā wāsia. Mañne Ācōrēba jaida idjima idu zebisia ewariza miā sē ðamārēā. ¹⁵ Mañ carea Sauloare beaba idjia jarasidaa:

–Dai djuburia ūrīdua: Ācōrēba ðara jaia idu miā sēbi ðaa. ¹⁶ Mañ carea dai boro, dairāa arpa zá cawa ðada jarāðidua. Māwāra jaiba miā sēðarāde mañ ēberāba arpara zaya ða necai ðemārēā.–

¹⁷ Saulba jarasia:

–Māēteara arpa bio zá cawa ðada jarāde wānapeda mñmaa enenadua.–

¹⁸ Mañne idjiare bea abaðba nāwā jarasia:

–Māa Beleñnebema Jesé warrada aba unusia. Mañ ēberāba arpara bio zá cawa ðaa. Idjira quīrāwārēā ðaa, sozarra ðaa, bio mēsra ðaa, idjaba crīcha cawaadeba bedeabaria. Mañ awara Ācōrēra idji ume ðaa.–

¹⁹ Ara mañda Saulba Jesémaa ācāra nāwā jarade diabuesia:

–Dadjirā boro Saulba nāwā jara ðaa: ða warra Davi, dji oveja wagabarida mñmaa diabuedua.–

²⁰ Ara mañda Jeséba idji warra Davira Saulmaa diabuesia. Mañ awara pañda, uva ða animarā e oðade ða sida burro ārā jācuapeða diabuesia. Chiwatu zaque sida aba diabuesia.

²¹ Davira jūðepeda Saul itea traja ðesia. Saulba Davira bio quīrīā ðasia. Mañ bēra idjira ðasia idji djōi careabemada eronībamārēā. ²² Saulba Davira bio bia unu ða bēra bedeada Jesémaa diabuesia Davira idji ume idu ðebimārēā.

²³ Jaiba Saul miā sēðarāde Daviba arpada zabadjia. Māwā zá ðade Saulora necai bebadjia jaira āyā wābadji bēra.

17

Davi Goliá ume djōna

¹ Mañ ewaride pilisteo sordaorāda Soco purude Judadeba yōpedadarā ējūāne āba dji jarāðepeda Epes-damiñ abadae duanesidaa. Mañ ējūāra Soco puru idjaba Azecá puru ēsi ðasia. ² Mañne Saulora israelerā sordaorā ume Ela do caita ða jewedeade dji jarasidaa. Mama chāwē duanasidaa pilisteorā ume djōni carea. ³ Pilisteorāra eya abaðde duanasidaa. Mañne israelerā dewara eyade panasidaa. Jewedada ādjirā ēsi ðasia.

⁴ Mañne pilisteorā duanamaðba ēberā bio mēsra ðada jewedadaa zesia. Mañ ēberāra Goliá abadjidaa. Goliára Gat purudebema ðasia. Idji drasoara sei bicaca audu ðasia. ⁵ Idji boroðe ne zarea bronze oðada jā ðabadjia. Idji jāare bronze cadaba jūātrā jā ðabadjia. Dji zarāra cien libra audu ðasia.* ⁶ Idji jīrū epanane bronze oðaba jūātrā jā ðabadjia. Mañ awara miāsu zaque bronze oðada ēcarrade awa ðabadjia.† ⁷ Idji miāsu waibada bio omoa ðasia. Dji quidara jiorro oða ðasia. Dji quida zarāra quince libra ðasia ðaa.‡ ⁸ Idji djōi careabema eronībabarida idji nocoare nīðasia. ⁹ Goliára jewedeade nūmepeda israelerā sordaorā nāwā ðasia:

–¿Cārē cārēā jāwā chāwē duan? Māra pilisteoa. Jūma bārāra Sauloare djōbadaa. Māduba pilisteorā carea djōya. Mañ bēra ēberāda aba edadadua bārā carea mñ ume djōne zemārēā. ⁹ Idjia mñda poya beaibara jūma dairāra

* **17:5** Cien libra audu. Hebreo bedeade ða ðaa “cinco mil siclos.” † **17:6** Miāsu zaque. Acāramaarā mañara neco ðasia. ‡ **17:7** Hebreo bedeade ða ðaa “seiscientos siclos.”

bārã nezocarãda panenia. Barib^{ΛΓΛ} m̄ã idjida beasira bārãra dai nezocarãda panenia. ¹⁰ Idi m̄ã bārã israelerãa orra bedeã ð^Λ: ēberãda aba namaa ðiabueðadua m̄ã ume djômãrẽã.-

¹¹ Maã ùr^βadade Saulora, idji sordaorã sida bio ne wayasidaa. Abeda sãwã odida cawa cr̄ichadaẽ basia.

¹² Davira Jesé warra basia. Jeséra Epratadeba yõna basia. Juda druade Beleã purude ðabadjia. Saul israelerã boro baside Jeséra bio drõãda basia. Idjia warrarãda ocho erobasia. ¹³ Idji warrarã drõãara pan^Λda ùbea Sauloare djõ panasidaa. Dji nabemara Eliá basia. Idjiarebemara Abinadá basia. Maãarebemara Samá basia. ¹⁴ Maã ùbeabema warrarãra Sauloare djõ panasidaa. Davira Jesé warra dji j̄r̄ũarebema basia. ¹⁵ Davira Saul ð^Λmaa wãpeda jẽda Beleãnaa zebadjia idji zeza oveja waga bai carea.

¹⁶ Maãmisa pilisteo Goliába diapeda, quewara bida israelerãa orra bedeabadjia. Cuarenta ewari mãwã osia.

¹⁷ Ewari aba Jeséba idji warra Davia jarasia:

-Warra, ð^Λ djabarã itea naã die paãda, naã trigo jututiada sida ã aba ede-dua. ¹⁸ Maã awara sordaorã boro itea naã die quesoda ededua. Maãbe ð^Λ djabarã sãwã pan^Λda iwidiþeda ãdjia jaradua ne diabueðamãrẽã. Maãneba m̄ã cawaya ãdjira bia pan^Λda.

¹⁹ Maãmisa Saulora, Davi djabarãra, waabema sordaorã sida Ela jewedeðe pilisteorã ume djõni carea panasidaa.

²⁰ Diapededa Daviba idji ovejara dewara ume ðeesia wagamãrẽã. Maãbe idji zezaba jaraðara edapeda wãsia. Davi jũene wãside israelerã sordaorãra djõne wãb^Λda bẽrã ð^Λga duanasidaa. ²¹ Maãne israelerãra pilisteorã chãwẽ duan^Λ quĩrãpe chãwẽ duanesidaa. ²² Daviba ededara ne wagabari j^Λwade amepeda idji djabarã chãwẽ duan^Λmaa pira wãsia ãdji sãwã pan^Λda iwidi carea. ²³ ãdji ume bedeã ð^Λde Gat purudebema mẽsrã ð^Λ Goliára pilisteorã chãwẽ duan^Λma^Λba jewedeðadaa zepeda israelerãa orra bedeasia idjia obari quĩrãca. Maãgãra Daviba jũma ùr̄isia.

²⁴ Israelerãba Goliá unubadade bio ne wayaðpeda jẽda pirasidaa.

²⁵ ãdjiduba jarasidaa:

-¿Bãrãba jãã ēberãra unusidaca? Idjia dadjirãa orra bedeade zebaria. Bariduaaba jãã pilisteoda beaib^{ΛΓΛ} dadji boroba maã ēberãra ne bara ð^Λya. Idji cau sida diaya. Maã awara idjia parata diabi ð^Λra dji zeza ēberãrãa waa diabiã.-

²⁶ Daviba idji caita duan^Λ ēberãrãa nãwã iwidiisia:

-Jãã pilisteo cacua wẽãgoẽ tab^Λra ¿cai jãwã ãcõrẽ zocai ð^Λ sordaorãda orra bedeai carea? Jãwã dadji israelerã biẽ jara ð^Λda abaaba beaib^{ΛΓΛ}, ¿cãrẽda idjia diadi?-

²⁷ ãdjia naẽna jarapedadara wayacusa jarasidaa. ²⁸ Davi djaba dji nabema Eliába ùr̄isia Davira dewararã ume nẽb^{ΛΓΛ} ð^Λda. Maã carea quĩrũpeda Davia nãwã jarasia:

-¿Cãrẽ cãrẽã zesi? ¿Jãã oveja zocãrãẽbe tab^Λda ãjũã põãsa ewaraga ð^Λde ãduba ðeesica? M̄ã cawa ð^Λã ðãra sãwã ð^Λda. ðãra namaa ze ð^Λã ababe dairã djõ duan^Λda ac^Λi carea.-

²⁹ Daviba panusia:

-M̄ã ¿cãrẽ cadjiruada osi? ¿Ababe iwidi ðããca?-

³⁰ Ara maḷda idji djaba caitabemada āyā wāsia. Maḷbe dewara ēberārā Goliá beaidebemada iwidiside ādjia bida abarida panusidaa. ³¹ Daviba māwā iwidi ḷada ūrisidade ḷCḷḷaba Saulmaa jarade wāsidaa. Maḷ carea Saulba idjira trābisia. ³² Maḷbe Daviba Sauloa jarasia:

-Mā boro, ni abaḷba jāḷ pilisteora wayaiē ḷḷa. Mā, ḷ nezocara idji ume djōne wāya.-

³³ Saulba panusia:

-ḷaduba jāḷ pilisteo ume poya djōne wāéa. Acḷdua ḷara waēi cūdrada ḷada. Maḷne idjira drōāda ḷa. Idjira cūdra eḷaḷba djō babaria.-

³⁴⁻³⁵ Daviba panusia:

-Mā boro, mā zeza oveja waga ḷade imamada wa wida zepeda ovejada ca edesira māra caidu wāpeda idjia ca erobara jāribaria. Idjaba maḷ animarāba māda orraibḷḷ idji quidatrḷde jidapeda u jidabaria aba beabḷḷdaa. ³⁶ Wida imama sida māwā obaria. Mā jāḷ pilisteo cacua wēāgoē tabara ara maḷ quīrāca oya, Ācōrē zocai ḷ sordaorāda orra beḷea ḷ bēra. ³⁷ Ācōrēba māra imama jḷwadebemada idjaba wi jḷwadebemada ēdra edasia. Ara maḷ Ācōrēba māra jāḷ pilisteo jḷwadebemada ēdra edaya.-

Maḷne Saulba idjia jarasia:

-Māteara wādua. Ācōrēra ḷa ume ḷaya.-

³⁸ Ara maḷda Saulba idjia djōi careabema jḷbarida Davia jḷbisia. Ne zarea bronze oḷada Davi borode jḷbipeda jā jūātrḷbari sida Davia jḷbisia. ³⁹ Maḷbe Daviba Saul necoda cḷrḷde jḷpeda arima pḷrḷa zasia. Baribḷḷ jḷca bēra poya wāé basia. Daviba Sauloa jarasia:

-Naḷra jḷca bēra māra poya wāéa.-

Ara maḷda Daviba jūma ērācuasia. ⁴⁰ Maḷbe idjia eronībbari bacurura edapeda do zaquēdaa wāpeda mōgara borogoa quēdeada juesuma idji buchacade pe edasia. Mōgara tabaribarida idji jḷwade edapeda pilisteo Goliá ume djōne wāsia.

⁴¹ Maḷne Goliára Davimaa pīāca zebḷḷ basia. Idji djōi careabema eronībbarida idji nocoare nībasia. ⁴² Goliába bio acḷḷḷḷde unusia Davira cūdra quīrāwārēā ḷada idjaba cacua dowa ḷada. Maḷ bēra siriē ḷ quīrāca unusia. ⁴³ Maḷ carea nāwā jarasia:

-¿Cārē cārēā jāwā bacuru catḷ zebḷḷ? ¿Māwāra māra usaca?-

Maḷne idji ācōrē bea trḷneba Davira biē jarasia. ⁴⁴ Maḷ awara nāwā jarasia:

-Zedua, mā ḷ djarara diaya āgosoba, mēābema animarā bida codamārēā.-

⁴⁵ Baribḷḷ Daviba panusia:

-ḷara mā ume djōne ze ḷa neco bara, mīāsu bara, idjaba mīāsu zaque bara, baribḷḷ māra ḷa ume djōne ze ḷa Ācōrē ne jūma poya ḷ trḷneba. Idjira dai israelerā sordaorā Ācōrē. ḷa idjibḷḷ orra beḷeasia. ⁴⁶ Idi ara maḷ Ācōrēba ḷara mā poyabiya. Mā ḷara beapeda obāá tutaya. ḷ djarara, waabema pilisteorā djara sida mā diaya āgosoba, mēābema animarā bida codamārēā. Māwā jūmarāba cawadia wārā Ācōrēda dai israelerā tāēna ḷada. ⁴⁷ Maḷ awara ḷama duanaba cawadia Ācōrēba ēdra edacada necoba ni mīāsuba. Nama Ācōrēdra djōya. Maḷ bēra idjia bārāra dairāa poyabiya.-

⁴⁸ Maḷne Goliára Davi beai carea caitaara wābḷḷ basia. Ara maḷda Davira idji ume djōne pira wāsia. ⁴⁹ Idji jḷwara buchacade berajupeda mōgarada edapeda Goliámaa tabarisia. Maḷ mōgarara pilisteo dratude jou dogosia. Maḷba Goliára ḷarrubari baesia. ⁵⁰ Māwā Daviba mōgara tabaribariba

Goliára poyasia. Neco neê idjira beasia. ⁵¹ Davira Goliá tabamaa pira dogopeda Goliá necoda eûta edasia. Maãba abeda beatapeda obáa tutasia.

Waabema pilisteoräba ädjidebema mësärara bara beu tabada ununapeda memenesidaa. ⁵² Ara maãda Judadebema sordaorära, waabema Israel sordaorä sida djöni carea bala duanapeda araa pira wäsidaa. Maãbe caidu quena wäsidaa Saaraia purudeba aba Gat purudaa idjaba Ecroã purude eda wäbada daucha. Maã ora abeda jüma bira basia pilisteorä beapedadaba.

⁵³ Māwā epē wapedadacarea israelerä jēda zebadae pilisteoräba ne bepedadara jüma edacuasidaa. ⁵⁴ Maãne Daviba Goliá borora edapeda Jerusaleã purudaa edesia. Baribala Goliäba djöi careabema erobadara idji wua dede wagasia.

⁵⁵ Maã naēna Saulba Davira Goliá ume djöne wäbalaada unuside idji sordaorä boro Abne abadaa nāwā iwidiäia:

–Abne, jāã warra zezara ¿cai?–

⁵⁶ Abneba panusia:

–Ay, mã boro, mãa wäräda adua bla.–

Maã carea Saulba idjia jarasia:

–Mäeteara iwidiide wädua idji zezara cai cawaya.–

⁵⁷ Daviba Goliá beapeda jēda zebalade Goliá borora jawade erobasia. Abneba idjira unupeda Saulmaa edesia. ⁵⁸ Maãne Saulba iwidiäia:

–Warra, ¿ba zezara cai?

Daviba panusia:

–Mãra bla nezoca Beleãnebema Jesé warra.–

18

Jonataã Davi ume dji bia

¹ Saul ume bedeadacarea Davira Saul warra Jonataã ume dji biada panesidaa. Jonataãba Davira quirã basia ara idji quirã bla quirãca. ² Maã ewaride Saulba Davira idji ume bebisia. Waa idji zeza ume bamärēã idu wäbiē basia. ³ Jonataãba Davira quirã basia ara idji quirã bla quirãca. Maã bēã beäe basidaa dji biada paneni carea. ⁴ Jonataãba idji djiora Davia ēã diasia. Maã awara idji djöbada necoda, enedramada, carra trãjãbadada, cacuade jãbari sida diasia.

⁵ Saulba Davi djöne diabuebalaza Daviba poyabadjia. Maã carea Saulba idjira idji sordaorä boro dji dromada basia. Maãra jüma Saul sordaoräba, idjiare bea bida bia unusidaa.

Davi trã bala carea Saul so ärina

⁶ Daviba pilisteo Goliá beadacarea israelerä sordaorära jēda ädji puruza wäsidaa. Israelerä puruza jüene wäbadae wäräräba Saulora au-diabaribadjidaa. Maãne basridaba trãbadjidäa, caribadjidaa, idjaba tönöäda, dewara sida zabadjidäa.* ⁷ Māwā cari panane nāwā trãbadjidäa: Saulba eberäda mil beasia baribala Daviba die mil beasia.

⁸ Maã ürside Saulora so ärisia. Maã carea quirübideba jarasia:

–Ädjiräba jara panala Daviba eberäda die mil beasida maãne mãa milbe beasida. ¡Cawaēne idjira ädjirä boroda bledia!–

⁹ Mamaaba ätaa Saulba Davira quirãcuita babadjia.

¹⁰ Nurēma Äcörēba jaida Saulmaa idu bebisia. Maã jaiba idjira quirã cawaē nūmebisia idji de dromane. Maãne Daviba Saul carebai carea idji arpara zá

* 18:6 Dewara sida. Hebreo bedeadē maãra ebuda bla.

basia idjia obari quĩrãca. Saulba mĩásuda idji jawade erobasia. ¹¹ Cawañe Saulba mañ mĩásuba araa tẽútasia. Idjia crĩchasia Davira dedaa su jidaida. Baribãrã Daviba ßarima umé aubuesia su bearãmãrẽã.

¹² Saulba cawa basia Æcõrẽra idji ume ßadada ãyã wãside baribãrã Davi ume ßada. Mañ bẽrã idjia Davira waya basia. ¹³ Mañ ewaride Davira mil sordaorã boroda ßasia idji caita ßarãmãrẽã. Djõne wãßadaza Daviba sordaorãda edepeda bia enebadjia. ¹⁴ Æcõrẽra idji ume ßã bẽrã ne jũmane bia wãbadjia. ¹⁵ Davira ne jũmane bia wã bẽrã Saulba waya basia. ¹⁶ Baribãrã jũma Judadebemarãba, waabema israelerã bida Davira bio quĩrãã panasidaa djõne wãßadaza ãdjirãra edepeda bia enebadjia bẽrã.

¹⁷ Ewari aba Saulba Davia jarasia:

–Mã cau dji nabema Merãra ßãa diaya ßã quima bamãrẽã. Mãa ababe quĩrãã ßãa bara mã itea sozarra djõ ßaida Æcõrẽba djõbibãrãde.–

Baribãrã Saulba wãrãda nãwã crĩcha basia: “Mãa Davi beai cãyãbara biara ßãa pilisteorãba beadida.”

¹⁸ Mañne Daviba panusia:

–Baribãrã mãra dji dromaẽa ßã wigu bai carea. Mã ãberãrã sida dadji Israel druade dji dromarẽã.–

¹⁹ Saulba Davia idji cau Merãra diai jaradamãna dji ewari jũeside diaẽ basia. Ætebãrã ãberã Adriel abadaa diasia. Adrielerã Mehola purudebema basia. ²⁰ Mañne Saulba dewara cau Mical abadada erobasia. Mañ wẽrãba Davira quĩrãã basia. Saulba cawapeda ßasridasia. ²¹ Nãwã crĩchasia: “Mã cau Micalera Davia diaya. Mãbẽ idjideba mãa Davira pilisteorã jawade ßaebiya.” Mañ carea Saulba wayacusa Davia jarasia:

–Idibãrã wãrãda ßãra mã wigu baya.–

²² Mañ ewaride Saulba idjiare beaa nãwã jarasia:

–Bãduba Davi ume bedeabãdade jaradadua mãa idjira bio quĩrãã ßada idjaba bãrã bida idjira bia unu panãda. Mañ bẽrã mã caura edaduaã adadua.–

²³ Sauloore beaba Davia mãwã jarasidaa. Baribãrã Daviba panusia:

–Mãra ne neẽ quirua idjaba dji dromaẽa. ¿Ara jãwã quiruda dadjirã boro wigu bida ßãca?–

²⁴ Sauloore beara wãnapeda Daviba jaradara Sauloã jũma nẽbãrãsidãa.

²⁵ Baribãrã Saulba crĩcha basia Davira pilisteorãa beabida. Mañ bẽrã jarasia: –Davia jaradadua mã cau carea paratara iwidide ßada. Mãa ababe quĩrãã ßãa idjia pilisteorã umaquirã cacua wẽãgõda eda cien eneida. Idjia jaradadua pilisteorãba dadjirã biẽ opedada carea mãa ãdjirãra abari quĩrãca biẽ o quĩrãã ßada.–

²⁶⁻²⁷ Sauloore beaba Davia mãra jarasidaa. Mañ bedeara Daviba bia ãrãsia dji boro Saul cauda eda quĩrãã ßada bẽrã. Saulba jarada ewari naẽna Davira idji sordaorã ume wãnapeda dosciento pilisteorãra quenasidaa.† Daviba mã umaquirãra cacua wẽãgõcupeda dji era Saulmaa edesia idji cau edai carea. Ara mããda Saulba idji cau Micalera diasia Davi quima bamãrẽã.

²⁸ Mañne Saulba wãrãda cawasia Æcõrẽra Davi ume ßada idjaba idji cau Micalba Davira bio quĩrãã ßada. ²⁹ Mã carea biara wayasia. Mañne Davi ume dji quĩrãda ßesia aba beubãrããda. ³⁰ Mã awara pilisteorã ãdjirã ume djõne zebãdaza Daviba dewara sordaorã bororã cãyãbara auđuara poyabadjia. Mã bẽrã idjira trã ßãga ßesia.

† 18:26-27 Doscientos pilisteorã. 2 Samuel 3:14de jara ßãa Daviba cien beasida.

19

Saulba Davi beai bada

1-2 Saulba idji warra Jonataāa, idjiare beaa bida jarasia Davira beadamārēa. Baribara Jonataāba Davira bio quirīā ba bēra maḷgādebemada idji jūma nēbarasia. Nāwā jarasia:

–Mā zeza Saulba bara bea quirīā ba. Maā bēra quirīacuita bada. Nu diapeda puru dajada mīrū bedua. ³ Maāne mā zeza ume parāade wānia ba mīrū ba caita. Mā ba debemada idji ume bedeyaya. Idji oi crīcha ba da cawasira mā ba jaraya.–

⁴ Nurēma Jonataāba Davidebemada idji zezaa nāwā bia jarasia:

–Mā boro, ba nezoca Davira biē orādua. Acadua, idji bara ni cārē cadjirua sida oē ba ātebara bio careba ba. ⁵ Idji beadi adua Goliāra beasia. Maā ewaride Ācōrēba pilistorāra jūma dadi israelerāa poyabisia. Maā unuside bara bio barsidasia. Baribara idi cārē cārē idjira biē o quirīā ba? Idji ni cārē cadjiruada oē ba ba idjira beai carea.–

⁶ Jonataāba jara ba ūrībara Saulba panusia:

–Warra, Ācōrē quirīapita wārāneba jaraya: mā Davira beabiēa.–

⁷ Saul wānacarea Jonataāba Davira trāpeda idji zeza ume bededara jūma nēbarasia. Maābe Jonataāba Davira Saulmaa edepeda Davira Saul ume besia naēna bada quirīa.

⁸ Maā ewaride israelerāa wayacusa pilistorā ume djōsidaa. Davira djōne wāpeda zocārā quenabara carea pilistorāa memenesidaa. ⁹ Baribara Ācōrēba jaira waya Saulmaa idu zebisia. Saulora māsu catā chūmasia Daviba arpa zá ba. ¹⁰ Cawaēne Saulba Davira māsuba su jidai basia baribara Daviba bera aubuesia. Maā bēra māsure dedaa su nūmane wāsia. Ara maā diamasi Davira mīrū wāsia.

¹¹ Maā bēra Saulba sordaorāda Davi dedaa diabuesia acā pananamārēa idjaba nurēma diapeda Davi beadamārēa. Baribara idji quima Micalba Davi nāwā jarasia:

–Bada naā diamasi mīrū wāēbara nu bara beadia.–

¹² Maā bēra dji dajadaa acabadadeba Micalba Davira jācaradeba udaa bāpeda Davira mīrū wāsia. ¹³ Maābe Micalba jāwaba oda ācōrē waiabada Davi cādade basia. Maā boroare chiwatu carada bāpeda borobaba ānēbari cobasia.* ¹⁴ Diapeda Saulba sordaorāda Davi jidabisiē Micalba jarasia idjira cacua biē ba bēra cādade bada. ¹⁵ Sordaorāra Saulmaa jēda wānapeda māra nēbarasidaa. Baribara Saulba ādjira wayacusa Davi jidade wābisia. Nāwā jarasia:

–Cādade ba sida idjira jidapeda māmaa enenadua beai carea!–

¹⁶ Ara māda sordaorāba Davira jidade wāsidāa. Idji dede eda wānapeda idji cādade jāwaba oda ācōrēda chiwatu cara bara tabada unusidāa. ¹⁷ Maā carea Saulba idji cau Micalea jarasia:

–Cārē cārē māra jāwā cūrūgasi? Cārē cārē mā dji quirūra mīrū wāmārēa carebasi?–

Micalba panusia:

–Idji jarasia carebaēbara māra beaida.–

¹⁸ Davi mīrū wāside Ramā purudaa Samuel acāde wāsia. Mama Daviba jūma nēbarasia sāwā Saulba idjira osida. Maābe Davira, Samuel sida Nayo abadadaa panane wāsidāa. ¹⁹ Baribara ācāraaba Sauloa jarasidaa Davira Nayoē ba da Ramā puru caita. ²⁰ Ara māda Saulba sordaorāda Davi jidade

* 19:13 Acāraamarā Micalba dji jāwaba oda ācōrēda Daviba cacuade jābariba jā basia.

diabuesia. Ādjirā jūēsidade Ācōrēneba bedeadarāda unusidaa Ācōrēneba bedea duanada.† Samuelera ādji nocoare basia. Maļne cawaēne Ācōrē Jaurera Saulba diabuedarāmaa zesia. Maļbe ādjirā sida Ācōrēneba bedea duanesidaa.

²¹ Saulba maļ cawaside dewara sordaorāda diabuesia. Jūēsidade maļgarā sida Ācōrēneba bedea duanesidaa. Maļ bērā Saulba dewararāda diabuesia. Baribara maļgarā sida Ācōrēneba bedea duanesidaa. ²² Maļ carea ara idjida Ramá puruāda Davi jidade wāsia. Secú abadaē baido juebada uriama jūēside iwīdisia Davida idjaba Samuelda sāma panā cawaya. Maļne ēberārāba jarasidaa ādjira Nayode panāda Ramá puru caita. ²³ Maļ bērā Saulora Nayodaa wāsia. Wābarāde Ācōrē Jaurera idjima zepeda idji sida Ācōrēneba bedea basia. Māwā bedea wābarāda Nayode jūēsia Ramá puru caita. ²⁴ Mama idjia jā bara ērāpeda Samuel quīrāpita āsa diamasi bida Ācōrēneba bedea basia. Maļ carea abalāba ne oca badāda cawaēne o beibara israelerāba nāwā jarabadaa:

-Saul sida Ācōrēneba bedebarica?-

21

Davi mīrū wāna

¹ Maļ ewaride Davira Nobo puruāda sacerdote Ahimele acāde wāsia. Baribara Ahimeleba Davira iduba zebaraada unuside dauperasia. Audiabaripeda nāwā iwīdisia:

-Ķsāwā jāwā baduba nī?

² Daviba sewadeba panusia:

-Dadjirā boro Saulba māa ne obi bara. Baribara ni abala maļgabemada cawabirāduada asia. Māa jaradama mā sordaorā ume dji ununia. ³ Mērā, Ķcārēda eroba coi carea? Paāda juesuma wa ne baridua bara eroba sida māa diada.-

⁴ Maļne sacerdoteba panusia:

-Māa paļ erobara baridua paļēa. Ātebara Ācōrē quīrāpita baāda paāda erobaa.* Ba ume panā sordaorāda idi wērārā ume cāinaē panabara maļ paāra māa diaya.-

⁵ Daviba panusia:

-Ni abalāda wērā ume cāinaē panāa. Dai djo ne wābadaza Ācōrē quīrāpita bia beadida panāa. Idi biara māwā panāa dadjirā boro Saulba diabueda bērā.-

⁶ Maļne sacerdoteba Davia paļ Ācōrē quīrāpita badara diasia dewarada neē bada bērā. Maļ paāra erobasia paļ djiwidida Ācōrē quīrāpita baāda bērā.

⁷ Maļ ewaride Saul nezoca Doē abadada Ācōrē quīrāpita ne oi carea mama basia. Idjira Edoñebema basia. Saul oveja wagabadarā boro basia. ⁸ Maļne Daviba sacerdote Ahimelea jarasia:

-Ķbara djōbada necoda wa māsuda nama neē bara? Dadjirā boro Saulba isabe zebida bērā mā necoda, dewara djoi careabema sida eneē basia.-

⁹ Ahimeleba panusia:

-Barā Ela jewedade beada pilisteo Goliā neco badada nama erobaa. Dai sacerdote djio waga eroba jēdaare wuaba barā bara.† Quīrā baabara, edada.

† 19:20 Ācōrēneba bedea duanada. Hebreo bedeadē ebuda baēa sāwā bedeadasida. Zocārāmaārā ādjia Ācōrē bedeadā mīa cawāē jara duanasidaa waa dadjia ūrīnaca bedeadē bedea duanasidaa. * 21:4 Levitico 24:5-9. † 21:9 Sacerdote djio. Hebreo bedeadē ba bara "efod." Maļ versicolode ebuda baēa cārēnebada bedea baāda.

Mĕa dewarada neĕ ɓĕa.-

Daviba jarasia:

-Jĕā cĕyĕbara biara ɓĕa neĕa. Mĕa diadua.-

¹⁰ Ara maĕ ewaride Davira Saul carea pilisteorĕ puru Gat abadaĕaa mĕrĕ wĕsia dji boro Aquisi abadamaa. ¹¹ Maĕne Aquisiare beaba jarasidaa:

-ĶJari ɓĕa Davi, Israeldebema boroĕca? Wĕrĕrĕ cari duanĕne idjidebemada nĕwĕ trĕĕsidaa:

Saulɓa ĕberĕda mil beasia baribĕrĕ Daviba die mil beasia.

¹² Ādjia mĕwĕ jarapedada carea Daviba bio crĕcha nĕmesia. Bio waya ɓasia Gat purudebema boro Aquisiba idjira beabida. ¹³ Maĕ carea Ādji quĕrĕpita quĕrĕĕ ɓĕ quĕrĕca babadjia. Dji dede eĕa wĕbadade idji bichiwiba orrecuabadjia idjaba idobara idji icarade zowuabibadjia. ¹⁴ Maĕne Aquisiba idjira bea nĕwĕ jarasia:

-Jĕā ĕberĕra quĕrĕĕ tabĕa! ĶCĕrĕ cĕrĕĕ idjira mĕ quĕrĕpita enesida? ¹⁵ ĶIdjira nama enesidaca mĕ quĕrĕpita quĕrĕ cawaĕ bamĕrĕĕ? Bĕrĕmaara Ķquĕrĕĕ beara nama neĕca? Jĕā ĕberĕra mĕ dedebemada ĕyĕ edeĕadua!-

22

¹ Mamaɓa Davira Adulaĕ puru caita eya uriade mĕrĕ baĕe wĕsia. Davi djabarĕba, dji zezaba, jĕma dji zeza ĕberĕrĕ biĕa idjira mama ɓada ũrĕsidaĕe idji ume panane wĕsidaa. ² Maĕ awara jĕma ĕberĕrĕ bia mĕga beada, ne diai bara beada, soĕe biĕ bea sida idjimaa wĕsidaa. Maĕne Davira Ādjirĕ boroda ɓesia. Jĕma ĕbaa cuatrociento panasidaca ɓĕa. ³ Mamaɓa Davira Mizpa puruĕaa wĕsia Moab druade. Idjia Moab druadebema boroa nĕwĕ jarasia:

-Mĕ djuburia, mĕ zezada mĕ papa sida nama idu bebidua aba Ācĕrĕba sĕwĕ oida mĕa cawabibĕrĕĕ.-

⁴ Maĕbe Daviba djibarirĕra Moab druadebema boromaa edepeda amesia. Ādjirĕra mama panesidaa Davi eyade mĕrĕ ɓĕmisa. ⁵ Maĕne Ācĕrĕneba beĕebari Ga abadaba Davia nĕwĕ jarasia:

-Waa naĕ eyade mĕrĕrĕdua. Jĕda Juda druĕĕaa wĕdua.-

Ara maĕda Davira Haret oidaa wĕsia.

Saulba sacerdoterĕ quenana

⁶ Ewari aba Saulora Guibea purude eya zaquede chĕmasia tamarisco bacuru edre. Idji jawade mĕĕsuda erobasia. Jĕma idjiare beara idji ume panasidaa. Maĕne Ķcĕrĕ idjimaa zedepeda jarasidaa Davida, idji ume panĕrĕ sida unusidada. ⁷ Saulba idjiare bea nĕwĕ jarasia:

-Ũrĕnadua, bĕrĕra mĕ quĕrĕca Benjamiĕneba yĕpedadarĕa. Baribĕrĕ Juĕdeba yĕna Jesĕ warra Davira dadji israelerĕ boroda beibĕrĕ, Ķidjia bĕrĕa ĕjĕĕda, uva ĕjĕĕ sida diaica? ĶIdjia bĕrĕra idji sordaorĕ bororĕda ɓaica?*

⁸ Mĕwĕmĕna bĕrĕra beĕea ausidaca ɓĕa mĕ ĕyĕ ɓĕĕi carea. Ni abaɓa mĕa jaraĕĕ ɓasia mĕ warra Jonataĕra Jesĕ warra Davi ume beĕea ɓasidaa. Ni abaɓa mĕda crĕchaĕaca. Idira mĕare baĕa Daviba mĕra beai carea ɓĕa mĕ warra Jonataɓa mĕwĕ crĕchabida bĕrĕ. Baribĕrĕ bĕrĕba maĕnebemada mĕa jaraĕĕ ɓasia.-

⁹ Maĕne Edoĕnebema Doĕ Ādji tĕĕna ɓĕba nĕwĕ jarasia:

* 21:11 Davi, Israeldebema boro. Hebreo beĕeĕe ɓĕ ɓĕa "Davi, naĕ ĕjĕĕnebema boro." * 22:7 Hebreo beĕeĕe nĕwĕ ɓĕ ɓĕa: "ĶIdjia bĕrĕra mĕ bororĕda idjaba cien bororĕda ɓaica?"

–Mā Jesé warra Davira Nobo purude unusia. Idjira Ahitob warra Ahimele ume bedeā basia. ¹⁰ Ahimeleba Ācōrēa iwīdisia Daviba sāwā oida ḅa cawaya. Maā awara djōbada neco pilisteo Goliáde baḁada, coi careabema sída diasia.–

¹¹⁻¹² Ara maāda Saulba Ahitob warra Ahimelera, idji zeza ēberārā sída jūma trāḅisia. Ādjirāra Nobo purude Ācōrē sacerdoterā basia. Ādjirā Saulma jūesíde Saulba Ahimelea jarasia:

–Ahitob warra, māa jarabaḁara ūrīdua.–

Ahimeleba panusia:

–Jaradua, mā boro.–

¹³ Maāne Saulba iwīdisia:

–ĶCārē cārēa ḅara Jesé warra Davi ume mā beadi carea bedeā ausida? Māa cawa ḅaa ḅaa paāda, djōbada neco sída idjia diasida. Maā awara ḅaa Ācōrēa iwīdisia Daviba sāwā oida ḅa cawaya. Maā bērā idira idjia māra beai carea ḅaa.–

¹⁴ Ahimeleba panusia:

–Māwāéa. Mā boro, jūma ḅaare bea cāyābara Davira ḅa ume jipaara ḅaa. ĶIdjira ḅa wīguéca? Ķḅa wagabada sordaorā boroéca?† ĶJūma ḅa diguidabemarāba idjira waya panāéca? ¹⁵ Idibebaḁa māa Ācōrēa iwīdi ḅāéa idjia sāwā oida ḅa cawaya. Maā bērā mā boro, jararādua māra mā ēberārā sída bedeāde panāda. Wārāda mā, ḅa nezocaba cārē sída adua ḅaa naā nēḅaradebemada.–

¹⁶ Baribaḁa Saulba ĩjānaē bērā nāwā jarasia:

–Ahimele, ḅara, ḅa zeza ēberārā sída māa jūma beabiya.–

¹⁷ Ara maāda Saulba idji wagabada sordaorāa nāwā jarasia:

–ĶĀcōrē sacerdoterāra jūma quenanaḁua! Ādjirā sída Daviare duanaa. Ādjia cawasídaa Davira mīrū nīda baribaḁa māa jaradaē basia.–

Baribaḁa idji wagabada sordaorāba Ācōrē sacerdoterāra bea quīrīānaē basia. ¹⁸ Maā carea Saulba Edoānebema Doéa jarasia:

–Ķḅabaḁaḁa Ācōrē sacerdoterāra quenadua!–

Ara maāda Doéba ādjirāra quenasia. Maā ewaride 85 sacerdoterāda ādji djio jā beada quenasia. ¹⁹ Maā awara sacerdoterā puru Noboḁaa wāpeda umaquīrārāda, wērārāda, warrarāda, djiwīdi toḁa queḁea sída necoba jūma quenasia. Pacada, burroda, oveja sída quenasia.

²⁰ Baribaḁa Doéba quenabaḁade Ahimele warra Abiatada Davi ḅamaa mīrū wāsia.‡ ²¹ Maāne idjia Davia nēḅaḁasia sāwā Saulba Ācōrē sacerdoterāra quenabisida. ²² Daviba idjia jarasia:

–Mā Nobo purude baside Edoānebema Doé sída mama basia. Māa cawa basia idjira Saulmaa wāpeda mā jāma baḁara jaraida. Maā bērā mādrā bedeāde ḅa ḅa zeza ēberārā jūma quenana carea. ²³ Mā ume beḁua. Ne wayarādua. Abari ēberāba māda, ḅa sída bea quīrīā ḅaa. Mā ume besira idjia ḅara beaéa.–

26

Daviba Saul bea ama baḁa

¹ Maā ewaride Zip purudebemarāda Guibeādaa wānapeda Saulo nāwā jarasídaa:

† **22:14** Ḳḁaḁamaarā maā bedeāba jara ḅaa: “Ķḅaa jarabaḁara isabe ocaca?” ‡ **22:20** Ahimele warra Abiatada. Hebreo bedeāde bá ḅaa: “Ahitob warra Ahimele warra Abiatada.”

-Davira Haquila eya zaquede êjũã põãsa ewaraga ßã quĩrãpe mĩrũ ßã.-*

² Ara maãda Saulba dji biara ßea Israeldebema sordaorãda mil ũbea edapeda Zip êjũã põãsa ewaraga ßãdaa Davi jarãde wãsidãa. ³ Maãne Haquila eya zaquede o icawa cãisidãa. Maã eya zaquera êjũã põãsa ewaraga ßã quĩrãpe ßãa.

Maãne Davira êjũã põãsa ewaraga ßãde basia. Idjia cawasia Saulba idjira jidãde zebãrãda. ⁴ Maã bẽrã ãcãrã diabuesia Saulora idji sordaorã sida sãma panãda cawai carea. ãdjirã jẽda zesidãde jarasidãa wãrãda Saulda jũesida. ⁵ Maãbe Davira Saul idji sordaorã ume panãmaa chupea wãpeda quĩrãcuita acasia Saulda, Ner warra Abne sida sãma cãĩ panã cawaya. Maã Abnera Saul sordaorã boro basia. Daviba unusia Saulora idji sordaorã êsi cãĩ ßãda. ⁶ Davira jẽda wãpeda hititãdebema Ahimele ume idjaba Seruyã warra Abisai ume bedeasia. Abisaira Joã djaba basia. Daviba ãdjia iwidiisia:

-¿Caida mã ume Saul cãĩ ßãmaa wãĩ?

Abisaiba panusia:

-Mãda ßã ume wãya.-

⁷ Maã diamasi Davira Abisai ume Saul sordaorã panãmaa wãsidãa. Jũesidãde unusidãa Saulora cãĩ ßãda. Idji boro nocoare miãsuda egorodẽ su niãmasia. Maãne Abneda, idji sordaorã sida Saul cãĩ ßã orrocawa cãĩ panasidãa. ⁸ Maã carea Abisaiba Davia jarasia:

-Idi ãcõrẽba ßã dji quĩrũra ßã jawãde ßãbãrã. Saulora mãã idu beabidua. Ara idji miãsuba idjira egorodãa su jidaya. ßarima aba subãrãba beaya.-

⁹ Baribãrã Daviba jarasia:

-Idjira bearãdua. ãcõrẽba ßãda boroda beasira idjia cawa oya. ¹⁰ ãcõrẽ quĩrãpita mãã jaraya ababe idjiabãrã Saulora beubida ßãa. ãibẽrã ewari aba idjia Saulora ara jawã beubiya wa dji quĩrũ ume djõ ßãde beubiya. ¹¹ Idjiabãrã Saulora dadjirã boroda ßãda bẽrã mãã Saulora beãã. Baribãrã idji jiadoda, miãsu sida idji boro nocoare beada edadapeda isabe wãnia.-

¹² Ara maãda Daviba miãsuda, jiado sida Saul boro nocoare beada edadapeda wãsidãa. ãdjia opedãdara ni abãlba ununaẽ basia ni ũrĩnaẽ basia. Ni abãlba ãrãmanaẽ basia ãcõrẽba jũmarãda bio cãĩbigada bẽrã. ¹³ Maãbe Davira dewarabema eya zaque borodãa wãsia. Mama idjira Saul sordaorã panã quĩrãpe tamã aride besia. ¹⁴ Maãne Daviba Saul sordaorã boro Abneda trã jarasia:

-¿Abne! ¿ũrĩ ßãca?-

Abneba panusia:

-¿Caida jawã dadjirã boro Sauloã ßia ßã?-

¹⁵ Daviba jarasia:

-¿Bãra Israel druede dji mẽsrãara ßãlẽca? Maãda ¿cãrẽ cãrẽã dadjirã boro Saulora wagaẽ ßã? Idi êberãda bãrã cãĩ duanãmaa wãpeda dadjirã borora beaida basia. ¹⁶ Bãã cadjiruada osia. Bãã dadjirã borora wagaẽ basia. ãcõrẽ quĩrãpita mãã jaraya: ãcõrẽba ßãda borora bãrãba wagapedãdaẽ bẽrã, ßãda ßã sordaorã sida jũma beudidã panãa. Saul miãsuda, jiado sida idji boro nocoare beadãda jarãdua unui cawaya.-

¹⁷ Saulba cawasia Davida mãwã bedeã ßãda. Maã bẽrã jarasia:

-Mã warra Davi, ¿ßãda jawã bedeã ßãca?-

Daviba panusia:

* 26:1 Êjũã põãsa ewaraga ßã. Hebreo bedeade ßã ßãã "Jesimoã."

-Māē, māl boro. Māda māwā bedea ʙaa. ¹⁸ ʙaa ʒcārē cārēā māl, ʙa nezocada biē oi carea ēpē ʙa? ʒCārēneba māa ʙara biē osi? ʒCārē cadjiruada osi? ¹⁹ Māl boro, māl djaburia māa jarabara ūrīdua. Ācōrēba bada mā ume quīrūbisibara māa idjia animarāda babue diaya ʙa quīrūbira tumabimārēā. Baribara ēberārāba bada mā ume quīrūbisidabara, Ācōrēba ādjirāra biē ʙaya. Ādjirāba māra Ācōrēba diada druadebemada āyā jarabada quīrāca nama mīrū zebisīdaa. Nāwā jarabada ʙaa: āyā wādua dewara ācōrē ʙea ēpēmārēā. ²⁰ Nama Ācōrēba diada druā āi māra bearādua. Māra usa tā quīrāca ʙaa ē ʙa bēra ʒʙaa cārē cārēā māra beai carea jara ʙa? iEyaē suērru beai carea jara ʙa quīrāca māra ēpē ʙa!-

²¹ Maāl carea Saulba panusia:

-Māl warra Davi, māa cadjiruada osia. Ēberā crīcha neē ʙa quīrāca māa bio āi o basia. Māl ume jēda wāna. Idi ʙaa māra beadaē bēra māa ʙara waa biē oēa.-

²² Daviba panusia:

-Māl boro, ʙa mīāsura nama ʙaa. Sordaoda aba diabuedua edade zemārēā. ²³ Ācōrēba ēberāza ne biada diaya ādjia jipa o panā carea idjaba wārāda iḡā o panā carea. Idi Ācōrēba ʙara māl jawaē ʙasia. Baribara māa ʙara beaē basia, idjiabara ʙara dai boroda ʙada bēra. ²⁴ Māa Ācōrēa iwīdi ʙaa māda zocai ʙamārēā, māa idi ʙara zocai ʙada quīrāca. Idjaba iwīdi ʙaa māra jūma bia mīga ʙadebemada ēdra ʙamārēā.-

²⁵ Saulba panusia:

-Ācōrēba ʙara carebaya, māl warra Davi. Wārāda ʙaa ne waiʙaada o ʙaya. ʙaa obara jūma bia odjaya.-

Małbe Davira āyā wāpēda Saulora jēda idji druadaa wāsia.

27

Davi pilisteorāma bada

¹ Māwānacarea Daviba nāwā crīchasia: “Ewari aba Saulba māra beaya. Biara ʙaa māra pilisteorā druadaa mīrū wāida. Māwāra Saulba māra beai carea naā Israel druade waa jaraēa. Mama idjia māra poya jidaēa.”

² Ara maāda Davira, seisciento sordaorā idji ume panā sida pilisteorā puru Gat abadadaa wāsidaa. Maāl puru borora Maō warra Aquisi basia.

³ Małne Davira, idji sordaorā sida ādji ēberārā bara Aquisi caita Gat purude panesidaa. Daviba quimada umē erobasia. Aba Ahinoaāl basia. Ahinoaāra Jezreel purudebema basia. Dewarabemara Abigail basia. Abigailera Carmel purudebema basia. Idjira Nabal pēdra wērā basia. ⁴ Saulba ūrsia Davira Gat purudea mīrū wāsida. Maāl bēra Davi beai carea waa jaraē basia.

⁵ Ewari aba Daviba Aquisia nāwā jarasia:

-ʙaa māda bia unu ʙabara, ʙa druade puru zaqueda aba māa diadara dai panani carea. Māl, ʙa nezocara ʙa puru dromane ʙaiē ʙaa.-

⁶ Ara maāl ewaride Aquisiba Sicla puruda Davia diasia. Mamaaba ātaa maāl purura Juda druadebema bororāba eropanesidaa. ⁷ Davira poa aba auēdu jedeco quimārē pilisteorā druade basia. ⁸ Mama panane Davira idji sordaorā ume gesūritarāmaa, geʒritarāmaa, idjaba amalecitarāmaa bida ne jārīcuade wābadjidaa. Maāl ēberārāra Telaiāl purudeba Sur ējūāare aba Egipto druā daucha panabadjidaa.* ⁹ Ne jārīcuade wāʙadaē Daviba idji sordaorā ume

* **27:8** Telaiāl purudeba. Acaamaarā małba jara ʙaa: “Drōā naēnabema ewarideba ātaa.”

umaquĩrãrãda, wẽrãrã sida jũma quenabadjidãa. Ni abãada zocai bãdaca basía. Baribãrã ovejada, pacada, burroda, cameyoda, cacuade jãbada sida jũma edacuadapeda Aquisimãa jẽda wãbadjidãa. ¹⁰ Maãne Aquisiba nãwã iwidiãbadjia:

–Idi bãrãra ¿sãma ne jãrĩcuade wã panasida?–

Maãne Daviba sewadeba nãwã panubadjia:

–Negue ejuãne Juda druade Jerameeldeba yõpedadarãba eropananada, quenitarãba eropananã sida jãrĩcuade wã panasidãa.–

¹¹ Ne jãrĩcuade wãbãrãde Daviba umaquĩrãrãda, wẽrãrã sida jũma quenabadjia. Ni abãada zocai bãca basía. Idjia nãwã crĩchasia: “Abãada zocai bãsira maãne idjira Gat purudãa zeibãrã Aquisia jaraisicada mãa odãda.” Davi pilisteorã druade baside mãwã o bãbadjia. ¹² Maã carea pilisteorã boro Aquisiba crĩchasia Davira idjiare bãda. Idjia jarasia: “Daviba o bã carea idji puru Israelba idjira quĩrãma panãa. Maã bẽrã idjira ewariza mãare baya.”

28

Saul daubara wẽrãmaa wãna

¹ Maã ewaride pilisteorãda dji jãresidãa israelerã ume djõni carea. Maãne pilisteorã boro Aquisiba Davia nãwã jarasia:

–Bãa bio cawa bãa bãra, bã sordaorã sida mãare djõne wãnida panãda.–

² Daviba jarasia:

–Bia bãa, bãa unuya sãwã mã, bã nezocara djõbarida.–

Aquisiba jarasia:

–Mãwã baibãrã, bãra mã wagabarida bãya aba bã beubãrãdãa.–

³ Maã naẽna Saulba jũma daubararãda Israel druadebemada ãyã jãrecuasía.* Maã awara Samuelera jaidasia.† Israelerãra idji carea jãsidãa. Idji puru Ramãne tãbarisidãa.

⁴ Pilisteo sordaorãra ãbaa dji jãredapeda Suneã purude duanesidãa. Maãne Saulba idji sordaorãra ãbaa jãrepeda Guilboa eyade duanesidãa. ⁵ Baribãrã pilisteo sordaorã unuside Saulora ne wayaaba cacua urea nũmesía. ⁶ Maã carea Saulba Æcõrẽa iwidiãsia sãwã oida bã cawaya. Baribãrã Æcõrẽba cãimocaradeba ni Uriã abadaideba bida cawabiẽ basía.‡ Maã awara Æcõrẽneba bedeabadarãba poya cawabidãe basía. ⁷ Maã carea Saulba idjiare bea nãwã jarasia:

–Bẽwãrã jaure ume bedeabari daubara wẽrãda jãrãdãdua, mãa idjideba cawai carea sãwã oida bãda.–

Maãne idjiare beaba panusidãa:

–Endor purude daubara wẽrãda bãa.–

⁸ Ara maãda Saulora quĩrã awara djiosia ni abãalãba idjira cawarãnamãrẽã. Maãbe idjiare beada umé edapeda diamasi maã wẽrãmaa wãsia. Idjia daubara wẽrãa nãwã jarasia:

–Mã djuburia mãa jarabãrã bẽwãrã jaureda zebidua idji ume bedeai carea.–

⁹ Baribãrã daubara wẽrãba panusia:

–¿Cãrẽ cãrẽã bãa mãa mãwã obi bã? ¿Saulba odãra bãa adua bãca? Idjia daubararãda naã Israel druadebemada jũma ãyã jãrecuasía. ¿Saulba mãra beamãrẽã bãa mãwã obi bãca?–

¹⁰ Maãne Saulba Æcõrẽ quĩrãpita wãrãneba nãwã jarasia:

–Mãa Æcõrẽ trãneba jaraya naã obãrã carea bãra biẽ odaẽda.–

* 28:3 Deuteronomio 18:9-14. † 28:3 1 Samuel 25:1. ‡ 28:6 Uriã. Exodo 28:30.

11 Maḷ carea daubara wērāba iwidiisia:

–Māēteara ḡbaa cai jaureda zebi quīrīā ḡa?–

Saulba panusia:

–Samuel jaureda zebidua.–

12 Ara maḷda daubara wērāba Samuel jaureda trāsia. Samuel jaure unuside mīādua biapeda Sauloa jarasia:

–Baā ḡcārē cārēā mḷra cūrūgasi? iḡara Saulda jāwā ḡaa!–

13 Saulba panusia:

–Ne wayarādua. Baā unu ḡada mḷa jaradua.–

Daubara wērāba panusia:

–Jaureda egorodeba ḷtaa zebḷḷada unu ḡaa.–ḡ

14 Saulba iwidiisia:

–Idjira ḡcai zaca ḡa?–

Daubara wērāba panusia:

–Idjira drōāda ḡaa. Idjia cacuade jḷ ḡara drasoa ḡaa.–

Maḷne Saulba cawasia Samuel jaureda māwā ḡada. Maḷ carea idjira chīrāborode barru cobesia. 15 Maḷne Samuel jaureba idjia iwidiisia:

–ḡCārē cārēā baā mḷra mīā sē ḡa? ḡCārē cārēā namaa zebisi?–

Saulba panusia:

–Baā namaa zebisia mḷa sāwā oida ḡada cawa crīchaē ḡa bērā. Pilisteorāra mḷ ume djōne zesidaa. Maḷne Ācōrēba mḷra igara ḡaa. Mḷa sāwā oida ḡa iwidiḷḷade idjia cāimocaradeba cawabicaa. Maḷ awara idjideba bedeabadarāba poya cawabidaēa. Maḷ carea ḡada trḷ ḡaa mḷa sāwā oida ḡada cawabimārēā.–

16 Samuel jaureba panusia:

–ḡCārē cārēā mḷa iwidi ḡa? Ācōrēba ḡada igarapeda ḡa ume dji quīrūda besia. 17 Idjia ḡara osia mḷneba jarada quīrāca. Idjia ḡa israelerā boro badada jāripēda ḡa ume bada Davia diasia. 18 Idjia jaradara ḡa iḡā oē basia. Baā amalecitarāra jūma quenaē basia idji quīrūbideba obida quīrāca.* Maḷ bērā idi ḡara jāwā o ḡaa. 19 Maḷ awara Ācōrēba ḡada, israelerā sida pilisteorāa poyabiya. Nu ḡara, ḡa warrarā sida mḷ ume beudarā panabadama panania.–

20 Samuel jaureba jarada carea Saulora bio ne wayapeda egode baesia. Idjira cacua norrabari basia ewari aba āsa diamasi bida ne coē bada bērā. 21 Daubara wērā Saul caita wāpeda unusia idjira ne wayaaba cacua urea nūmāda. Maḷne jarasia:

–Mḷ, ḡa nezocaba ḡa bedeara iḡāsia. Mḷ beadi adua ḡaa jaradara mḷa jūma osia. 22 Mḷ djuburia ūrīdua. Mḷa ḡa paḷda maārī diaya comārēā. Māwā ḡara waya cacua ḷḡaaya nocoāda wāmārēā.–

23 Baribḷḷa Saulba coēana asia. Maḷ bērā daubara wērāba, Sauloare bea bida jara panesidaa ne comārēā. Māwā jara panḷ carea Saulba ne coyada asia. Egode tabadada cḷade ḷta chūmesia. 24 Daubara wērāba paca zaque boreguea ḡada idji de caita erobasia. Maḷ pacara beapeda djusia. Idjaba harinada ḡaratḷpeda paḷ dji ēsābari neē ḡada ābusia. 25 Maḷra Sauloa, idjiare bea bida diasia coḡamārēā. Ara maḷ diamasi ne copedadacarea Saulora idjiare bea sida jēda wāsidaa.

31

Pilisteorāba Saul beapedada

ḡ 28:13 Jaure. Hebreo bedeadē ḡa ḡaa “ācōrē beada.” * 28:18 1 Samuel 15:3-28.

¹ Pilisteorāda israelerā ume djōne wānapeda Guilboa eyade israelerā zocārā quenasidaa. Maļ bērā israelerāra memenesidaa. ² Pilisteorāba Saulora, idji warrarā sida caiđu ēpēsidaa. Maļne Saul warrarā Jonataāda, Abinadāda, Malquisūa sida beasidaa. ³ Maļbe Saul bama auđuara djōsidaa. EnedrΛmaba djōbadaba idjimaā cha drΛ panΛba Saulora sucuasidaa.* ⁴ Maļ carea idji djōi careabema eronībabarīa nāwā jarasia:

-BΛ necora ēūtapeda mΛra su beadua. Māwā oēra jāļ pilisteorā cacua wēāgoē tabeaba mΛra jidaadapeda bio pua unubidīa. Māwā oēapeda mΛra necoba su beadīa.-

BaribΛΛΛ Saul djōi careabema eronībabariba Saul beaira wayasia. Maļ carea Saulba idji necoda Λta nūmΛpeda ΛrΛ bæsia iduba beui carea. ⁵ Saul djōi careabema eronībabariba maļ unuside Saul caita abari quīrāca idji neco ΛrΛ su bæsia iduba beui carea. ⁶ Māwā abari ewaride Saulora, idji warrarāda ūbea, idji djōi careabema eronībabarida, idjiare bēarā sida jūma beusidaa.

⁷ Israelerā Guilboa quīrāpe bΛ jewedade panabadaba, Jordaā do quīrārē panabada bida ūrīsidaa pilisteorāba poyadapeda Israeldebema sordaorāda memenesidada. Idjaba ūrīsidaa Saulora idji warrarā sida beasidada. Maļ carea maļ israelerāra ādji purudebemada āyā mīrū wācuasidaa. Maļbe pilisteorāra zedapeda maļ puru beade panesidaa.

⁸ Nurēma pilisteorāba israelerā quenapedadamaā wānapeda ādjia nebia erobadara jūma jΛrΛ pe wāsidaa. Maļne Saulda idji ūbeabema warrarā sida Guilboa eyade beu tapanΛda unusidaa. ⁹ Saulora obΛá tutadapeda idjia djōi carea erobadara edasidaa. Maļbe ΛcΛrΛ ādji druadaa diabuesidaa Saul beudadebemada waabema pilisteorāa jarađamārēā. Maļ bedeara ādji jΛwaba oda ācōrē bea dede, puru quīrāpita bida jarasidaa. ¹⁰ Maļbe pilisteorāba ne jūma Saulba djōi carea erobadara ādji jΛwaba oda ācōrē Astarte dede eda bΛsidaa. Idji cacuara ΛtΛ jira bΛsidaa israelerā puru Bet-saļ mōgaraba auđu jūrā ca bΛde.

¹¹ Gala druade israelerā Jabe purudebemaba ūrīsidaa sāwā pilisteorāba Saul cacuara osidada. ¹² Ara maļda dji sozarra beaba Saul cacuara edade wāsidaa. Jūma maļ diamasi wābΛdade Bet-saļ purude jūesidaa. Maļbe Saul cacuara, dji warrarā cacua sida edaa edadapeda jēda Jabedaa enesidaa. Mama ādji cacuara habuesidaa. ¹³ Māwānacarea ādji bΛwΛrΛda edadapeda Jabede bacuru edre jou bΛsidaa. Maļbe domia aba ne codāē basīa.

* **31:3** Cha drΛ panΛba Saulora sucuasidaa. Hebreo bedede māwā bΛ bΛa. Griegode nāwā bΛa: "Saulora bio ne waya besia."

2 SAMUEL

UMÉBEMA CARTA SAMUEL

2 Samueldeba aba Nehemianaa ᱕ᱠᱵᱷᱚᱴᱚ ᱦᱚᱱᱚᱛ

Na᱕ᱱᱚᱛ cartade ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ israelerā māwāpedadada Davi ādji boro beᱠadeba aba Nehemiaba Jerusalem auᱠu jūrā ca ᱦᱚᱱᱚᱛ wayacusa obᱵᱚᱠᱚᱛ. Davira dji boroda ᱦᱚᱱᱚᱛ 1010 poa Jesucrito toi naēna. Nehemiaba dji jūrā ca ᱦᱚᱱᱚᱛ waya osia 445 poa Jesucrito toi naēna. Dadji ēberā beᱠadeba naᱠᱚ ᱦᱚᱱᱚᱛ eropanaᱠ:

Umébema carta Samuelde ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ Davi Israeldebema boroda beᱠada, Davideba yōᱦᱚᱱᱚᱛ ewariza israelerā bororāda beᱠᱚ ᱠᱚᱴᱚᱝ jaradada, Daviba Betsabé ume cadjirua odada, idjaba Davi warra Salomoᱚ toᱠada.

Nabema carta Cronicade ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱠᱚᱴᱚᱝ Davia cawabidada sāma idji de dromara oida ᱦᱚᱱᱚᱛ idjaba Davi jaidadada. Umébema carta Cronicade ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ Salomoᱚ Israeldebema boroda beᱠada ᱠᱚᱴᱚᱝ de droma odada.

Nabema carta Reyede ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ Salomoᱚ ne bara beᱠada, idji necawaadebemada, idjaba wēᱚᱛ awua ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱠᱚᱴᱚᱝ igaradada. Maᱚ awara ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ israelerā druā aba ᱦᱚᱱᱚᱛ ume beᱠada: Juda druāda idjaba Israel druāda. Maᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ Israel druādebema boro Jeroboāᱚ israelerā jᱚᱱᱚᱛ oda ācōᱚᱛ ēᱚᱛidada. Maᱚ awara ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱠᱚᱴᱚᱝ neba beᱠeabari Eliāba odādebemada.

Umébema carta Reyede ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ Eliā bajānaa wānada, idji cacuabari Eliseo ᱠᱚᱴᱚᱝ neba beᱠeabarida beᱠada, idjaba israelerāba dewara ācōᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ ēᱚᱛ panᱚ carea ᱠᱚᱴᱚᱝ dji quīrūrā ādjirā jida edeᱛidada.

Esdra cartade ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ Persia druādebema boro Cioba idu israelerā ādji druāda jēda wabidada idjaba ᱠᱚᱴᱚᱝ de droma waya opeᱠadada. Nehemia cartade ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ Nehemiaba Jerusalem auᱠu jūrā ca ᱦᱚᱱᱚᱛ waya obidada.

5

Davi israelerā boroda beᱠa

¹ Saul jaidadacarea Israeldeba doce puru yōᱦᱚᱱᱚᱛ Hebroᱚ puruᱠᱚ Davimāa wānapeda nāwā jarasidaa:

–Dadjirāᱚ abari ēberārā. ² Saulora dadjirā boro ᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ djōne wāᱦᱚᱱᱚᱛ ᱦᱚᱱᱚᱛ dadi israelerāᱚ edepeda bia enebadija. Maᱚ awara ᱠᱚᱴᱚᱝ jarasia ᱦᱚᱱᱚᱛ idji puru Israel boroda beᱠida. ᱦᱚᱱᱚᱛ oveja waga ᱦᱚᱱᱚᱛ idji ēberārāᱚ pe erobayada asia.–

³ Maᱚᱚ Hebroᱚᱚ ᱠᱚᱴᱚᱝ quīrāᱚᱚᱛ Israeldebema dji dromarāda Davi ume beᱠe ᱦᱚᱱᱚᱛ beᱠᱚᱛ nedragadā idji borode weasidaa israelerā boroda ᱦᱚᱱᱚᱛ carea. ⁴ Davi israelerā boroda ᱦᱚᱱᱚᱛ treinta poa ᱦᱚᱱᱚᱛ. Maᱚᱚ cuarenta poa ādjirā boroda ᱦᱚᱱᱚᱛ. ⁵ Naārā Hebroᱚᱚ idjira siete poa auᱠu ēsidra Judadeba yōᱦᱚᱱᱚᱛ boro ᱦᱚᱱᱚᱛ.* Māwānacarea 33 poa Jerusalemne jūma israelerā boroda ᱦᱚᱱᱚᱛ.

Daviba Jerusalem puru poyada

* 5:5 Judadeba yōᱦᱚᱱᱚᱛ naārā Davira ādjirā boroda ᱦᱚᱱᱚᱛ. 2 Samuel 2:1-11.

⁶ Israelerā boro Davira idji sordaorā ume Jerusaleānaa djōne wāsidaa. Maā ewaride jebuseorāda jāma panabadjidāa. Ādjirāba crīchasiāda Davira poya ādji purude eda zeēda. Maā carea idjīa jarasiāda:

–Bāra nama eda poya zeēa. Dauberrea beaba, jīrū biē bea bida naā puruda poya wagadia bārā eda zerānamārēā.–

⁷ Baribāla Daviba Jerusaleāra poyapeda maā purude sordaorā panabada Sioā abada sida poyasia. Idira Sioāra Davi puru abadaa.

⁸ Israelerāba jebuseorā poyadi naēna Daviba jarasia:

–Jebuseorāda poya quīrīā bābāla, Sioā purude eda baido weamārēā opedada uriadeba wāida bāa.† Māwābāla jāā dauberrea beamanada, jīrū biē beamana sida beādia. Ādjirāra māa quīrāma bāa.–

Daviba māwā jarada bēra idira abāba djārāda quīrāma bābāla nāwā jarabaria: “Dauberrea beada, jīrū biē bea sida dadji boro de dromane eda wānacara panāa.”‡

⁹ Maābe Davira Sioāne besia. Sioāra trā bāsiāda Davi puru. Dji puru mōgaraba auđu jūrā ca bāra Daviba waiāara osia idjaba Milo abadaēba eda dji jogoa beara egoroba daucha pārī wāsia. § ¹⁰ Ācōrē ne jūma poya bāda idji ume bā bēra Davira ewariza dji dromaara besia.

¹¹ Maā ewaride Tiro druadebema boro Hiraā abadaba ācāra Davimaa diabuesia idji ume dji bia bai carea. Maā awara bacuru de obadarāda, mōgara de obadarāda, dji biara bā bacuru sida diabuesia. Ādjirāba Davi itea de dromada osiāda. ¹² Maāneba Daviba cawasia Ācōrēba idjira wārāda israelerā boroda bāsiāda. Maā awara cawasia Ācōrēba idji puru Israelda quīrīā bā bēra idjira careba bāda israelerā bia pe erobamārēā.

Davija warrarā Jerusaleāne topedada

¹³ Hebroāneba wānacarea Jerusaleāne Daviba quimada zocārā edasia. Dewara wērārā sida zocārā erobasia. Ādjirāba warrarāda, caurā sida Davia to diasidaa. ¹⁴ Daviba naā warrarāda Jerusaleāne unusia: Samúa, Sobab, Nataā, Salomoā, ¹⁵ Ibhār, Elisua, Nepeg, Japia, ¹⁶ Elisamá, Eliadá, idjaba Elipelet.

7

Daviba Ācōrē de droma oi crīcha bada

¹ Ācōrēba israelerā boro Davira dji quīrū ume necai bāsia. Maā awara Davira idji de dromane besia. ² Ewari aba Daviba Ācōrēneba bedeabari Nataā nāwā jarasia:

–Acādua. Mā de dromara dji biara bā bacuru oēaa baribāla Ācōrē baurudera wua dede bāa.* Maā carea māa Ācōrē itea de dromada o quīrīā bāa.–

³ Nataāba panusia:

–Ācōrēra bā ume bā bēra bāa crīcha bāra jūma odua.–

⁴ Baribāla maā diamasi Ācōrēba Nataā nāwā jarasia:

⁵–Mā nezoca Davia nāwā jarade wādua: “Ācōrēba nāwā jara bāa: bāa mā itea de dromada oiē bāa. ⁶ Māa bārā israelerā Egiptodeba ēdra enena ewarideba māra de arade bācaā. Ātebāla bārā wābadaza mā wua deda ededapeda

† 5:8 Sioā purude eda baido eda weamārēā opedada uriadeba. Māra hebreo bedeade ebuda bāēa. Ādjirāra māa quīrāma bāa. ācāra māra jāā jara bāa: “Ādjirāba māra quīrāma panāa.” ‡ 5:8 De droma. Māba jara bāa Ācōrē de dromada wa israelerā boro de dromada. § 5:9 Hebreo bedeade ebuda bāēa cārēda o panasidaa. * 7:2 Dji biara bā bacuru. Hebreo bedeade bā bāa “cedro” baribāla ogoēa.

mañne eda babaria. ⁷ Mā bārā drōā naēnabemarā ume nībaside mā puru Israel pe eronībapedadarāa jaraca basia mā itea dji biara ḅΛ bacuru deda odamārēā.”

⁸ MāΛ carea Nataā, mā nezoca Davia nāwā jaradua: “Ācōrē jūma poya ḅΛba nāwā jara ḅΛa: māΛ bΛra oveja wagabari badada edasia mā puru Israel boroda bamārēā. ⁹ BΛ wābΛraza māra bΛ ume basia. MāΛ bΛ dji quīrūda poyabisia, idjaba māΛ bΛra trā ḅΛga ḅΛsia naā ējūāne dewara trā ḅΛga bea quīrāca. ¹⁰⁻¹¹ MāΛ awara māΛ ējūāda mā puru Israel itea edasia ewariza mama beadamārēā. Ni abΛba ādjirāra mamaΛba āyā ḅΛdaēa.† Ēberā cadjiruarāba ādjirāra waa biē odaēa māΛ ādji ēdΛrΛ ḅΛbadarā diabuesi ewaride biē o panana quīrāca. Idira māΛ bΛra dji quīrū ume necai ḅΛya.

MāΛ awara māΛ jaraya idiba ātaΛ bΛdeba yōbΛdara israelerā boroda ḅΛya. ¹² MāΛ bērā bΛ jaidadacarea māΛ bΛ warrada aba ḅΛya dji boroda bamārēā. MāΛ idjira carebaya mā purura bia pe erobamārēā. ¹³ IdjiabΛrΛ māΛ itea de dromada oya. Idjideba māΛ israelerā boroda jūma yōbigaya. ¹⁴ Māra idji zeza baya mañne idjira mā warra baya. Idjia cadjiruada osira māΛ uya dji zezaba idji warra soaba ubari quīrāca. ¹⁵ BaribΛrΛ māΛ idjira quīrā ḅΛya. Idjira igaraēa Saul igarada quīrāca. MāΛ Saulora igarasia bΛda dji boroda ḅΛi carea. ¹⁶ MāΛ bΛdeba yōbΛdara idu jōbiēa. Idiba ātaΛ māΛ ādjirāra israelerā boroda ḅΛya.”-

¹⁷ Ācōrēba cawabidara Nataāba Davia jūma nēbΛrasia.

¹⁸ Maḅbe Daviba Ācōrē quīrāpita nāwā jarasia:

-Mā Boro Ācōrē, māra dji dromaēa. Mā ēberārā sida dji dromarāēa. ζCārē cārēā māra israelerā boroda ḅΛsi? ¹⁹ MāΛ awara bΛa jara ḅΛa mā, bΛ nezocadeba yōbΛdara ewariza israelerā boroda beadida. ζCaiba bΛ quīrāca bia obari?‡ ²⁰ Mā Boro Ācōrē, bΛa mā crīchara cawa ḅΛa. MāΛ bērā za quiru nezocaba ζcārēda poya jarai? ²¹ BΛa māΛ biara oyada ada bōrā idjaba o quīrāna bērā wārāda jūma opeḅa za quīrūa cawabisia. ²² Mā Boro Ācōrē, bΛra dji dromaara ḅΛa. BΛ quīrāca dewara neēa. Dairāba ūrībadiēaa wārā ācōrēda bΛ awara neēda. ²³ MāΛ awara bΛ puru Israel quīrāca naā ējūāne dewara puruda neēa. Ācōrē, bΛa dairāra Egiptodebemada ēdΛrΛ edasia bΛ puruda bamārēā. Māwā bΛra trā ḅΛgasia. Nē ununaca waiḅΛa bea o ḅΛdeba bΛa dewara ēberārāda, ādji ācōrē bea sida dairā quīrāpita āyā jΛrecuasias. ²⁴ BΛa dai israelerāra ḅΛsia ewariza bΛ puruda bamārēā. Mañne bΛra dai Ācōrēda besia.

²⁵ Ācōrē, bΛa za quiru nezoca itea idjaba mā warrarā itea idiba ātaΛ oi jaradara wārāda odua. ²⁶ Māwā ewariza bΛra dji dromaana adia. MāΛ awara nāwā jaradia: “Ācōrē jūma poya bΛra dai israelerā Ācōrēa.” Mañne bΛa māra, mā warrarā sida waga erobadua ewariza israelerā boroda beadamārēā.

²⁷ Ācōrē ne jūma poya ḅΛ, dai israelerā Ācōrē, bΛabΛrΛ cawabisia māra, mā warrarā sida ewariza israelerā boroda beadida. MāΛ carea māra bΛ nezocamāna ne wayaa neē nāwā bedea ḅΛa.

²⁸ Mā Boro Ācōrē, bΛra wārāda Ācōrēa. BΛra bedea aba ḅΛa. BΛa za quiru nezocaa māΛ ne biara oi jarasia. ²⁹ MāΛ carea māra, mā warrarā sida careba badua ewariza bΛ quīrāpita bia panani carea. BΛa jarada quīrāca oya. BΛa carebayada ada bērā wārāda ewariza bia panania.-

† 7:10-11 MamaΛba āyā ḅΛdaēa. Hebreo bedeade bΛ ḅΛa: “Mama waa ure duananaēa.” ‡ 7:19 ζCaiba bΛ quīrāca bia obari? Hebreo bedeade māra ebuda bΛēa.

11

Davi daunemana

¹ Poade naļ ējūānebema bororāba ādji sordaorāda djōne edebadjidaa. Maļne Daviba jūma idji sordaorāda, ādji boro Joáda, idjiare bea sida amonitarā ume djōne diabuesia. Amonitarāda zocārā quenanapeda ādji puru Rabáda jūrā edasidaa. Māwā djō panamisa Davira Jerusaleāne basia.

²⁻⁴ Ewari aba quewara Davira cāi edapeda piradrasia. Maļbe idji de ḡḡ wāsia. Mamaaba edaa acabagade wērā biya quiruda unusia. Maļ wērāra idji jedeco ununa carea cui basia Ācōrē quīrāpita bia bai carea.* Daviba ḡcaga diabuesia idjira caida cawai carea. Jēda zedapeda Davia jarasidaa Eliaā cau Betsabēda māwā bāda. Idji quimara Uría abadjidaa. Maļ Uríara hititarānebema basía. Maļbe Daviba ḡcaga diabuesia Betsabéra idjima enenamārēā. Betsabéra idjima zepeda ābaa cāisidaa. Māwānacarea diguida wāsia.

⁵ Betsabéra biogoa bea bērā Davia cawabisia. ⁶ Maļ carea Daviba idji sordaorā boro Joámaa bedead diabuesia hititadebema Uría abadara idjima zebimārēā. Ara maāda Joába Uríara diabuesia. ⁷ Uría jūēsiede Daviba idjía iwīdisia Joára, idji sordaorā sida sāwā pan cawaya. Idjaba iwīdisia ādjirā djō panane sāwā wānada. ⁸ Māwā nēbagaapeda Daviba Uríaa jarasia diguida ānāüne wāmārēā.† Uría Davi dedeba wānacarea Daviba djico dji biara bāda Uríamaa diabuesia comārēā. ⁹ Baribaga Uríara idji diguida wāé basía. Ātebaga Davi wagabada sordaorā cāibadama Davi dede eda wābada caita cāisia. ¹⁰ Daviba ūrísia Uríara diguida wāé basida. Maļ carea trāpeda nāwā iwīdisia:

–Ba tamaba zedada ġsāwāērā diguida wāé basi?–

¹¹ Maļne Uríaba panusia:

–Ācōrē baurudera, Judadebema sordaorāra, waabema israelerā sordaorā sida ādji wua de zaquede cāi panaa. Mā boro Joára, idjiare bea sida puru tamā cāi panaa. Maļ bērā biē bāa māra diguida wāpeda ne coida idjaba mā quima ume cāida. Mā boro, wārāneba māa jaraya: māwā oēa.–

¹² Maļne Daviba idjía jarasia:

–Idi bida nama bedua. Nubaga jēda djōne wābiya.–

Daviba māwā jarada bērā Uríara Jerusaleāne besia. ¹³ Maļne Daviba idjira ne code trābisia. Ne co panane Daviba itua dawapeda Uríara beu nūmesia. Queuacarea Uríara dajadaa Davi wagabada sordaorāmaa cāine wāsia. Diguida wāé basia.

¹⁴ Uríara idji quima ume cāinaē bērā nurēma Daviba cartada Joá itea basia. Maļ cartara Uría ume diabuesia. ¹⁵ Dji cartade nāwā bā basia: “Dadjirā dji quīrū mēsārāra bea djō panama Uríara djōbidua. Maļbe iduba ametaadua beadamārēā.”

¹⁶ Joába idji sordaorā ume amonitarā purura jūrā eropanasidaa uracaēi carea. Maļ bērā idjia cawa basia sāma amonitarā dji mēsārāra beara djō panada. Uríara mama djōbisia. ¹⁷ Māwā bāde amonitarāra Joá sordaorā ume djōni carea ādji purudeba dajadaa zedapeda Davi sordaorāda ḡcaga beasidaa. Hititadebema Uría abada sida beasidaa.

¹⁸ Maļbe Joába ādji djō pananebemada aba Davia jūma jarade diabuesia. ¹⁹ Wāi naēna nāwā jarasia:

* **11:2-4** Levítico 15:19-24. † **11:8** Anāüne wāmārēā. Hebreo bedede bā bāa: “Jīrū sagade wāmārēā.”

–Dadji djō pananebemara dadjirā boro Davia jūma nēbadaua.
 20 Dadjidebemada ācala beasidada ūribade idjira quirūpeda ābērā nāwā jaraisicada: “Bārā djō panane zcārē cārēā dji puru auđu jūrā ca ba caita wāsida? ¿Mamaaba ādjirāba ne bariduaba tabaribadada adua panasidaca?
 21 ¿Quirādoasidaca sāvā wērāba Jerobaal warra Abimelera Tebé purude beasida? Dji puru auđu jūrā ca baadeba yu waibada Abimele ālā baebisia.‡ Maāda bārāra zcārē cārēā dji puru auđu jūrā ca ba caita wāsida?” Dadji boro Davida māwā quirūbada nāwā jaradua: “Mā boro, ba sordao hititadebema Uría sida beasidaa.”–

22 Ara maāda Joāba diabuedaba jarade wāsia. Davima jūpeda Joāba jarabidada jūma nēbasia.‡ 23 Nāwā jarasia:

–Amonitarāra ādji purudeba dajadaa djōne zedapeda दौरa poyabada basia. Baribada daiba ādjirāra jēda ādji purude eda wābadamaa mūrū wābisidaa.

24 Maāne cha drabadaba dji puru auđu jūrā ca baadeba daimaa dra panesidaa. Maāba ba sordarāra ācala beasidaa. Hititadebema Uría abada sida beasidaa.–

25 Maā ūrīpeda Daviba dji jarade zedaa nāwā jarasia:

–Joāa jaradua jūmawāyā crīcharāmārēā. Djō panane ācala beubadaa. Baribada jaradua jāl puru ume wetara djōnamārēā aba poyabadaa. Maā bedebaba idjira sobiaya.–

26 Uría beapedada cawaside dji quimaba sopua ewarida wagasia. 27 Idji sopua ewari jōnacarea Daviba idji dedaa enebepeda edasia. Maābe wērāba Davi warrada tosia. Baribada Daviba ođara Ācōrēba biē unusia.

12

Nataāba Davi quēāna

1 Māwānacarea Ācōrēba Nataāda Davimaa wābisia. Jūpeda Davia nāwā nēbasia:

–Puru abade ēberāda umē panasidaa. 2 Aba ne bara basia. Idjia ovejada, paca sida zocārā erobasia. Dewarabemara ne neē querasia. 3 Idjia nēdoda oveja wērā zaqueda ababe erobasia. Maā oveja zaquera daupēsia. Ovejara dji ēberā ume idjaba idji warrarā ume ābaa warisia. Dji ēberāba coi carea erobadebemada ovejaa cobibadja. Idji tazađe baidoda dobibadja. Idjaba ovejara idji caita cāibadja. ¡Maā ēberāba dji oveja zaquera idji cau quirāca bio quirā basia! 4 Ewari aba ēberāda dji ne bara baāma zesia. Ne bara ababa maā ēberā ne cobida crīchasia baribada idji animarānebemada bea quirāē basia. Ātebada ne neē quiru oveja zaqueda jāripeda beasia. Maābe djusia idjimaa zedaba comārēā.–

5 Maā ūribade ēberāba oveja zaque jārina carea Davira bio quirūpeda Nataāda nāwā jarasia:

–jĀcōrē quirāpita wārāneba māa jaraya: māwā oda ēberāra beuida ba! 6 Ne neē quirūra quirā djuburiadaē bēra dji oveja zaque nēbara barima quimārē jēda diaida ba.–

7 Maāne Nataāba Davia jarasia:

‡ 11:21 Jucec 9:50-54. § 11:22 Griego bedeadē idjaba nāwā bā baā: “Maāne Davira Joā ume quirūpeda dji jarade wāna nāwā jarasia: Bārā djōsidade zcārē cārēā dji puru jūrā ca ba caita wāsida? ¿Mamaaba ādjirāba ne bariduaba tabaribadada adua panasidaca? ¿Quirādoasidaca sāvā wērāba Jerobaal warra Abimelera Tebé purude beasida? Dji puru auđu jūrā ca baadeba yu waibada Abimele ālā baebisia. Maāda bārāra zcārē cārēā dji puru auđu jūrā ca ba caita wāsida?”

-¡BADRÁ JĀĀ ēberāa! MaĀ carea dadji israelerā Ācōrēba nāwā jara BĀA: "MĀA BĀRA BĀSIA israelerā boroda Bāmārēā. Idjaba Saulba bea quīrīā badadebemada ēdrĀ BĀSIA. ⁸ MaĀ awara mĀA Saul israelerā boro badada jāripēda BĀA diasia. Idji wērārā sida diasia. MĀA BĀRA Judadebemarā, waabema israelerā boroda BĀSIA. MĀA BĀA diadada carebaedabara auđuara diacasia. ⁹⁻¹⁰ BĀA ĩcārē cārēā mĀ bedeara igarasi? ĩCārē cārēā osi mĀA cadjirua unu BĀDA? BĀRA mĀA beasia. BĀA hititadebema UrĀa abadada amonitarāa beabisia. MaĀbe idji quimara edasia. BĀA mĀRA mĀwā igarada bĒRĀ idiba Ātaa bĀRĀ djōBĀdade BĀ warrarāra ādjideba yōBĀdarā sida ĀCĀĀ beudia.

¹¹ MĀA nāwā jaraya: BĀ ēberārānebema abāBĀ BĀRA biē oya. BĀ quīrāpita mĀA BĀ wērārāda jāripēda abāBĀ diaya. MaĀ ēberāra israelerā quīrāpita BĀ wērārā ume cāiĀya. ¹² BĀA cadjirua ođara mĒRĀ osia baribĀĀ maĀ ēberā BĀ wērārā ume cāibĀĀde mĀA jūma israelerāa unubiya."

¹³ Daviba NataĀa jarasia:

-Wārāda mĀA Ācōrē quīrāpita cadjiruada osia.-

NataĀa panusia:

-BĀA cadjirua ođara Ācōrēba quīrādoaya. MaĀ bĒRĀ BĀRA beuēa. ¹⁴ BaribĀĀ BĀA Ācōrē quīrāpita bio cadjirua ođa bĒRĀ BĀ warra zaqueda jaidaya.*

¹⁵ NataĀ diguidāa wānacarea UrĀa quimaba Davia to diada warrara Ācōrēba bio cacua biē BĀSIA. ¹⁶ MaĀne Daviba idji warra carea Ācōrēa bedea djaburiasia. Ne coē basia idjaba egode cāibadjia. ¹⁷ Dji dromarā idji dede panabadaba jarabadjidaa piradrĀmārēā. Māwāmīna ĩjāca basia. Idjaba ādjirā ume ne co quīrīca basia.

¹⁸ Māwā BĀde siete ewaride dji warrara jaidasia. MaĀne dji dromarāba Davia jaradida waya panasidaa. Nāwā crīcha panasidaa:

-Idji warra wadī zocai baside sobiamārēā idji ume bedeabadjidamīna dadji bedeara ĩjāca basia. MaĀda ĩsāwāBĀĀ idjia jaradī dji warrara jaidasida? Sopusaba ara iduba biē oisicada.-

¹⁹ Daviba unusia dji dromarāra ādjiduba bedea panĀda. MaĀgĀdeba cawasia idji warrara jaidasida. MaĀ bĒRĀ iwīdisia:

-ĩMĀ warrara jaidasica?-

Ādjia panusidaa:

-Māē, jaidasia.-

²⁰ Ara maĀda Davira egodeba piradrĀpēda cuide wāsia. Cuipēda querada pāpēda djiopeđa Ācōrē dede eda wāsia bia beđeai carea. Māwānacarea diguidāa wāpēda jarasia idjira ne cobidamārēā. MaĀbe ne cosia. ²¹ Ne co BĀde dji dromarāba iwīdisidaa:

-Dai boro, ĩcārēā jāwā o BĀ? BĀ warra wadī zocai baside BĀRA ne coca basia idjaba idji carea jĀ BĀbadjia. BaribĀĀ BĀ warra jaidadacarea ĩBĀRA piradrĀpēda ne co BĀA!-

²² Daviba panusia:

-MĀ warra zocai baside mĀRA ne coē jĀ basia. MĀA crīcha basia āibērā Ācōrēba mĀRA quīrā djaburiapeda mĀ warrara zocai BĀisicada. ²³ BaribĀĀ jaidada bĒRĀ mĀA idjira poya waya zocai BĀēa. MaĀda ĩcārē cārēā ne coē BĀi? MĀA idjira unune wāya baribĀĀ idjira mĀmaa waa zeēa.-

SalomoĀ toda

* **12:14** BĀA Ācōrē quīrāpita bio cadjirua ođa bĒRĀ. Hebreo bedea ĀCĀĀ cartade nāwā BĀ BĀA: "BĀA Ācōrē dji quīrā idjidebemada biē bedeabida bĒRĀ."

²⁴ Idji warra jaidada carea Daviba idji quima Betsabéra sobiabipeda idji ume cãisia. Betsabéra biogoa bepeda warrada tosia. Maã warrara Daviba trã ðasia Salomõ.† Ācõrēba maã warrara bio quĩrĩasia. ²⁵ Bio quĩrĩana bēã idjideba bedebari Nataãra Davimaa diabuesia. Idjia jarabisia maã warrara Jedidía trã ðamãrēã.‡

Daviba Rabá puru poyada

²⁶ Maãmisa Joára idji sordaorã bara amonitarã ume Rabá purude djõ panasidaa. Maãne purura poyabada basia. ²⁷ Maã bēã idjia ãcãra Davimaa nãwã jarade diabuesia: “Mãra Rabá puru ume djõpeda ãdji baido juebadara mã jãwaeda erõba. ²⁸ Waabema sordaorãda isabe enepeda purura jũrã edadada. Mãwã ðabãra purura poyaya. Bada zeẽba, mãã poyapeda purura mã trãda ðãdia.”

²⁹ Ara mãda Daviba idji sordaorãda jũma jãresia. Maãbe Rabá purudaa djõne edepeda poyasia. ³⁰ Daviba Rabá purudebema boro nepe oro odada edasia. Dji zãgara 75 libra ðasia. § Mõgara nēbaa biya queedada maã nepedaa cara ðeasia. Mãra Davi boro ãrã jira ðasidaa. Maã awara Daviba Rabá purudebema ne bia queedada zocãrã edasia. ³¹ Rabádebemarãra Daviba jidapeda õgo trajabisia. ãcãra bacuruda arrabisia, ãcãra egoroẽ corobisia, ãcãra zagaraba bacuruda tutabisia, idjaba ãcãra de obada mõgarada obisia.* Amonitarã puruza Daviba mãwã obisia. Mãwãnacarea Davira jũma idji sordaorã ume jēda Jerusalemã wãsidaa.

† 12:24 Hebreo bedeade ebuda ðãca caiba dji warrara trã ðasida. ãcãra Betsabēba trã ðasia.

‡ 12:25 Hebreo bedeade Jedidía trãba jara ðãca: “Ācõrēba quĩrĩã ðã.” § 12:30 75 libra. Hebreo bedeade ðã ðãca “talento aba.” Rabá purudebema boro. Hebreo bedeade ðã ðãca “Milcõã.” ãcãra Mãwã ðãca ãdji jãwaba oda ãcõrē basia.

* 12:31 De obada mõgarada obisia. Hebreo bedeade ebuda ðãca cãrēda obisida.

1 REYE NABEMA CARTA REYE

10

Sabá druadebema boroba Salomoḷ acḷde wāna

¹ Wērāda Sabá druadebema boro basía. Maḷ wērāba ūrīsia Salomoḷra Ācōrēneba trḷ ḅḷga ḅḷda. Maḷ carea idjia Salomoḷa ne cawaiē beada iwidiide wāsia poya panui cawaya. ² Idji ume zocārā wāsidaa. Cameyo zocārāne quera beada, mōgara biya quedea nēḅḷa bea sida edesia. Idjaba oroda waiḅḷa edesia. Jerusaleḷne jūḷepeda Salomoḷ ume bedeade wāsia. Maḷne idjia iwidi quīrīā ḅadara jūma iwidiisia. ³ Idjia iwidiidara Salomoḷba jūma aride panusia. Idjia poya panuēra neē basía. ⁴⁻⁵ Māwā Sabádebema boro wērāba cawasia Salomoḷra wārāda bio ne cawa ḅḷda. Maḷ awara Salomoḷ de dromada, idjia coi carea eroḅḷda, idjiare bea chūmebadada, idji nezocarāda ādji djio bara, idji nezocarā dji dromarāda, idjia Ācōrē de dromane animarā babue diabari sida unupeda cawa crīchaē basía.* ⁶ Maḷne idjia Salomoḷa nāwā jarasia:

–ḅḷ necawaadebemada, ḅḷa odaḷebema sida mḷ druade ūrīsia. Idibḷḷḷ cawasia maḷra wārāda. ⁷ Zei naēna mḷa ījāē basia. Baribḷḷḷ ara mḷdji dauba ununa bērā ījāsia. Wārāda ḅḷdebema jarapedadara ni ēsida bida mḷa jaraḷāē basía. Mḷa ūrīna cāyābara ḅḷra ne cawaara ḅḷa idjaba baraara ḅḷa. ⁸ ḅḷ ēberārāra bio ḅḷsrida beadida panḷa!† ḅḷare bea sida bio ḅḷsrida beadida panḷa ewariza ḅḷ quīrīpita panḷane ḅḷ necawaada ūrī panḷa bērā. ⁹ ḅḷ Ācōrēra bio bia ḅḷa. Idjia ḅḷra bia unupeda israelerā boroda ḅḷasia. Idjia israelerā ewariza bio quīrīā ḅḷ bērā, ḅḷda ādjirā boroda ḅḷasia bia pe erobamārēā idjaba jipa cawa o ḅamārēā.–

¹⁰ Sabádebema boro wērāba Salomoḷa oroda nueve mil libra diasia.‡ Maḷ awara quera quīrātanoa beada, mōgara biya quedea nēḅḷa bea sida zocārā diasia. Maḷ wērāba Salomoḷa quera waiḅḷa diada quīrāca ni aḅḷba Israel druadaa enenacaa.

¹¹⁻¹³ Maḷbe Israeldebema boro Salomoḷba eroḅḷdebemada Sabádebema boro wērāba waiḅḷa diasia. Maḷ awara ne jūma maḷ wērāba iwidiida sida diasia. Maḷbe Sabádebema boro wērāra, idji ume zepedadarā sida idji druadaa jēda wāsidaa.

Salomoḷ ne bara bada

Tiro purudebema boro Hiraḷba barcoda zocārā eroḅasia. Maḷ barcoba oroda, sándalo bacuruda, idjaba mōgara biya quedea nēḅḷa bea sida Opir druadeba Israel druadaa waiḅḷa enebadjidaa. Maḷ sándalo bacuruba Salomoḷba dumene ḷtaa jida wābadada Ācōrē de dromane, idji de dromane bida obisia. Maḷ awara arpada, salterio sida dji zá cawa bea itea obisia. Sándalo bacuru maḷ ewaride waiḅḷa enena quīrāca maḷ naēna ni maḷare bida enenacaa. ¹⁴ Poaza Salomoḷba oroda cincuenta mil libra edabadjia.§ ¹⁵ Maḷ awara Arabia druadebema bororāa, Israeldebema dji dromarāa bida

* **10:4-5** Idjiare bea chūmebadada. Hebreo bedeade maḷra ebuda ḅḷḷa. ḷcaḷamaarā jara ḅḷa: “Idjiare bea panabadada.” † **10:8** ḅḷ ēberārāra. Hebreo bedeade māwā ḅḷ ḅḷa. Griego bedeade, dewara carta drōāne bida “ḅḷ quimarāra” ḅḷ ḅḷa. ‡ **10:10** Nueve mil libra. Hebreo bedeade ḅḷ ḅḷa “120 talentos.” § **10:14** Cincuenta mil libra. Hebreo bedeade ḅḷ ḅḷa “666 talentos.”

oroda diabibadjia. Ne nēdobuebadarāa bida oroda diabibadjia Israel druađe ne nēdobuedamārēa.

¹⁶ Israeldebema boro Salomolba djōi careabema jūãtrabada waibla beada dosciento berrachi obisia. Maãza quince libra oro oda basia.* ¹⁷ Idjaba dji caibada tresciento berrachi obisia. Maãza libra ũbea audu oro oda basia.† Jūma maã djōi careabema jūãtrabada idji de dromane waga basia. Maã dera trã jarabadjidaa “Libanonebema oi.”‡

¹⁸⁻¹⁹ Maã awara Salomolba bugue waiblaada jawa tađacabari bara obisia. Maãra elepante quida oda basia. Maã buguera oro idji awa quiruba jūma b̄lasia. Dji êcarrã chũ chũmebarira borogoa basia. Jawa ac̄lare, jawa araare bida orrocawa imama zaca beada panasidaa. Buguede chũmene wãi carea dumeda basia. Maã dumerã sei quida basia. ²⁰ Dume quidađe iquidaza imama zaca panada beasia. Mãwã imama zaca beara doce panasidaa. Maã bugue quĩrãca ni abã dewara druađebema boro itea odaca basia.

²¹ Salomol̄ taza beara, epeđeco bea sida oro idji awa quiru oda basia. Maãḡara idji de droma “Libanonebema oi” abadađe erobasia. Parata odara neđ basia. Salomol̄ ewaride parata odara israelerãmaarã mãcuaẽ basia oroda barcode waibla enebadji bẽrã.

²² Salomolba ne nēdobada barcode pe erobasia.§ Maã barcorã Tiro pu-ruđebema boro Hiraã barco bea ume ne nēdođe wãbadjidã. Poa ũbeađe barima aba jẽda zebadjidaa. Maãne oroda, paratada, elepante quidada, yarrecã beada, idjaba ibana biya queđeã sida enebadjidaa.

²³ Israeldebema boro Salomol̄ra baraara basia idjaba ne cawaara basia jūma naã êjũãnebema bororã cãyãbara. ²⁴ Jūma naã êjũãnebemarãba Salomol̄ra ac̄lađe ze quĩrã panasidaa Ācõrẽba idjia diada necawaada ũrĩni carea. ²⁵ Poa zebãrãza dji ac̄lađe ze panãba Salomol̄ itea ne enebadjidaa: oro odada, parata odada, wua biya queđeã, djōi careabemada, quera tũãpa beada, cawayoda, mula sida.

Salomolba cawayo, carreta sida nēdođa

²⁶ Salomolba djõbada carretada, cawayo sida zocãrã edasia. Carretara 1,400 edasia idjaba cawayoda doce mil edasia. Maãḡara idji sordorã panabada puruza idjaba Jerusaleãne idji b̄barima bida b̄cuaasia. ²⁷ Salomol̄ dji boro baside paratada Jerusaleãne aduba erobasia mōgara quĩrãca. Idjaba dji biara b̄ bacuru Libanonebema enenada aduba erobasia meãbema higojõ eya carrađe bara quĩrãca.* ²⁸ Salomol̄ itea ne nēdobadarãba Egiptode idjaba Ciliciade cawayoda nēdobadjidaa.† ²⁹ Cawayo aba cuatro libra paratabari nēdobadjidaa. Egiptode carreta aba quince libra paratabari nēdobadjidaa. Maãbe ãdjirãba hititarã bororã, Siriadebema bororã bida cawayoda, carreta sida nēdobuebadjidã.

11

Salomolba Ācõrẽ igarada

¹ Salomolba ãibema wẽrãrãda zocãrã awusia. Maã bẽrã idji quima Egiptodebema boro cau awara zocãrã edasia: wẽrãrã Moab druađebemada,

* **10:16** Quince libra. Hebreo bedeade b̄ã b̄aa “seiscientos siclos.” † **10:17** Libra ũbea audu. Hebreo bedeade b̄ã b̄aa “tres minas.” ‡ **10:17** Salomol̄ de dromarã mãwã trã jarabadjidaa Libanonebema bacuru oda bẽrã. § **10:22** Ne nēdobada barco. Hebreo bedeade b̄ã b̄aa “Tarsidebema barco.”

* **10:27** Dji biara b̄ bacuru. Hebreo bedeade b̄ã b̄aa “cedro” baribara ogoẽ. † **10:28** Egiptode. Ācãrãmaarã Musride nēdobadjidaa. Musri druara Cilicia drua caita b̄aa.

Amoḷ druadebemada, Edoḷ druadebemada, Sidoḷ druadebemada, idjaba hititarānebema sida. ² Naēna Ācōrēba israelerā jarasia jūma maḷ ēberārā ume miā cāiniē panḷada. Maḷ ēberārā ume miā cāinibḷḷḷ ḷdji ḷawaba oḷa ācōrē beada ēpēniana asia.* Ācōrēba māwā jaraḷamīna Salomoḷba maḷ wērārā awuapeḷa edacuasias. ³ Dji dromarā cauda seteciento edasia. Dewara wērārā sida tresciento erobasia. Maḷ wērārā carea Salomoḷba Ācōrēra igarasia. ⁴ Idji drōā beḷacarea dji quimarāba ḷdji ācōrē beada ēpēbisidaa. Māwā Salomoḷba sodeba Ācōrēra ēpēḷ basia idji zeza Daviba ēpē baḷa quirāca. ⁵ Idjia Sidoḷnebema ḷawaba oḷa ācōrēwērā Astarteda ēpēsias. Maḷ awara amonitarā ḷawaba oḷa ācōrē Milcoḷda ēpēsias. Milcoḷra Ācōrēba aḷeḷa quirīḷca. ⁶ Māwā Salomoḷba Ācōrē quirāpita cadjiruada o besias. Idjia Ācōrēra ne jūmane ēpēḷ basia idji zeza Daviba ēpē baḷa quirāca.

⁷ Jerusaleḷneba ḷmāḷau odjabariare ḷa eya borode Salomoḷba de zaqueda osia moabitara ḷawaba oḷa ācōrē Quemoa bia beḷeadi carea idjaba amonitarā ḷawaba oḷa ācōrē Moloc abadaa bia beḷeadi carea. Quemora, Moloc sida Ācōrēba aḷeḷa quirīḷca. ⁸ Ara maḷ quirāca jūma idji āibema quimarā itea Salomoḷba de zaqueda ocuasias ḷdji ācōrē bea querada bá diaḷamārēā idjaba animarāda babue diaḷamārēā.

⁹⁻¹⁰ Naēna israelerā Ācōrēra ḷarima umé Salomoḷma odjapeḷa jarasia āibemarā ācōrē beada ēpērāmārēā. Māwāmīna Salomoḷba ḷjāé basia. Sodeba Ācōrēra ēpēḷ baḷa bēḷā Ācōrēra idji ume quirūsias. ¹¹ Maḷ carea Salomoḷa nāwā jarasia:

–ḷa jāwā o ḷa bēḷā idjaba mḷa obi jaraḷara igarada bēḷā, mḷa naḷ drua ḷa ḷwaeḷa ḷda jāriḷeḷa aba ḷlare ḷḷa diaya. ¹² ḷa zeza Davi querasi carea mḷa māwā oḷa ḷa wadi zocai ḷḷe. Āḷeḷḷḷ ḷa warra ḷwaeḷabemada mḷa naḷ druara jāriya. ¹³ Baribḷḷḷ jūma naḷ druara idji ḷwaeḷabemada jāriḷēa. Judaeḷa yōpeḷadarā druara idji ḷwaeḷa beya mḷ nezoca Davi querasi carea idjaba mḷ de droma ḷamārēā eḷaḷa puru Jerusaleḷ carea.–

Jeroboāi Egiptoda mīrū wāna

²⁶ Nabat warra Jeroboāḷda Salomoḷare dji droma basia. Idjira Epraiḷneba yōna basia. Sereḷa puruḷebema basia. Dji papa Zeruada pēdra wērā basia. Maḷ Jeroboāḷba Israeḷebema boro Salomoḷra āyā ḷa quirīḷ basia. ²⁷ Maḷra nāwā basia: Salomoḷba Jerusaleḷne idji zeza Davi basi puru mōgaraba auḷu jūrā ca ḷara daucha obi basia idjaba Milo abadaare dji jogaara egoroba daucha pāriḷi basia.† ²⁸ Maḷne cūdra Jeroboāḷda mama traja basia. Idjira bio ḷḷa basia.‡ Salomoḷba idjira zoquea ḷda ununa bēḷā jūma Joseḷeḷa yōpeḷadarā traja panḷ boroda ḷḷasias.

²⁹ Ewari aba Jeroboāḷra Jerusaleḷneba āyā wāḷḷḷ basia. Maḷne Ācōrēneba beḷeabari Ahíada oḷe unusias. Maḷ Ahíara Siloḷebema basia. Idjia cacuae ḷḷ ḷara djiwidi basia. Dji unusiḷeḷe āḷuḷa panasiḷaa. ³⁰ Maḷne Ahíaba djiwidi ḷḷ ḷara ērāpeḷa pichia cōācuasias doce jūēmārēā. ³¹ Maḷbe Jeroboāḷa nāwā jarasia:

–Naḷ wua cōācuadara die eḷada. Israelerā Ācōrēba nāwā jara ḷa: “Israeḷeḷa yōpeḷada doce puruda Salomoḷ ḷwaeḷa panḷa. Baribḷḷḷ maḷ doce

* **11:2** Exodo 34:16. † **11:27** Hebreo beḷeade ebuda ḷḷe cārēḷo o panasiḷada. ‡ **11:28** Bio ḷḷa basia. Hebreo beḷeade ebuda ḷḷe sāwā basida. Hebreo abari beḷeaba jara ḷa: bio mēsḷrā ḷda, bio ne bara ḷda, bio ne o cawa ḷda, idjaba bio dji droma ḷda.

purudebemada māa die jāriṭepeda ba jawaeda bayā. ³² Maḷbe ababe Judadeba yōna purudra Salomoḷ jawaeda beya. Maḷ purura idji jawaeda beya mā nezoca Davi querasi carea idjaba māa edada puru Jerusaleḷ carea. Māa jūma Israel druade Jerusaleḷ purudra edasia mā de dromada bārā tāēna bamārēā. ³³ Māa jara ba quīrāca oya Salomoḷba māra igarapeda Sidoḷnebema ācōrē Astartea, moabitarā ācōrē Quemoa, amonitarā ācōrē Milcoḷa bida bia bedea ba bēra. Salomoḷba o bāra mā quīrāpita biē baā. Idjira mā ode jipa nībaaa idjaba mā leyda iḷāē baā idji zeza Daviba iḷā baā quīrāca.

³⁴ Māwāmīna idji zocai bamisa māa israelerāra idji jawaedabemada jāriēa, ātebāra idjira wadi ādjirā boroda bayā māa edada nezoca Davi querasi carea. Davi querasibaḷa jūma māa obi jaradara iḷā obadjia. ³⁵ Baribaḷa Salomoḷ warra israelerā boroda bebāḷade māa Israeldeba doce puru yōpedadabemada die jāriya ba jawaeda bai carea. ³⁶ Maḷbe ababe Judadeba yōna purudra Salomoḷ warra jawaeda beya. Māwā oya mā nezoca Davideba yōbāḷdebemada aba Jerusaleḷne dji boroda bamārēā poa zebāḷaza. Māa Jerusaleḷ puruda edasia mā de dromada bārā tāēna bamārēā. ³⁷ Baribaḷa māa bāra israelerā boroda bayā. Maḷnebāḷa baā quīrā bāra jūma ba jawaeda bayā. ³⁸ Jūma māa jara baāda iḷā odua. Mā ode jipa nībadua. Mā quīrāpita jipa o baādua. Idjaba mā nezoca Davi querasiba iḷā o baā quīrāca jūma māa obi baāda iḷā odua. Māwā osira māra ba ume bayā. Māa israelerāra ba jawaeda bayā. Maḷbe Davideba yōbādarā dji boroda bābari quīrāca māa bāra, baḷdeba yōbādarā sida poa zebāḷaza israelerā boroda bayā. ³⁹ Salomoḷba cadjirua oda carea māa Davideba yōbādarā bia mīgabiya. Baribaḷa poa zebāḷaza māwā baēa.”-

⁴⁰ Salomoḷba maḷnebema ūriside Jeroboāra beai basia. Maḷ carea Jeroboāra Egiptodebema boro Sisāmaa mīrū wāsia. Mama besia aba Salomoḷ jaidabāḷdaa.

Salomoḷ jaidada

⁴¹ Ne jūma Salomoḷba oda naḷ cartade baē bāra, idji necawaadabema sida dewara cartade ba baā. Maḷ carta trāra Salomoḷba odadabema abadaa. §

⁴² Salomoḷba jūma israelerāra cuarenta poa pe erobasia. Maḷne idjira Jerusaleḷne bābadjia. ⁴³ Jaidadacarea idji zeza Davi querasi purude tbarisidaa. Maḷbe idji cacubari idji warra Roboaḷda Israeldebema boroda besia.

12

Israel drua umē beda

¹ Jūma israelerāra Siqueḷ purudaa wāsidaa Roboaḷda ādjirā boroda baḷdi carea. Maḷ bēra Roboaḷ sida wāsia. ² Nabat warra Jeroboāba maḷ ūriside waḷibida Egiptode basia. Idjira mama bābadjia Israeldebema boro Salomoḷ carea mīrū wāna bēra. ³ Maḷne israelerāba idjira trābisidaa. Zedacarea idjira jūma israelerā sida Roboaḷmaa wānapeda nāwā jarasidaa:

⁴ -Ba zeza Salomoḷba dairāra jūmawāyā mīgabisia. Maḷ bēra dairāba iwidi panāa baā idji quīrāca waa orāmārēā. Paratada waiḷba diabībāḷa idjaba jūmawāyā trajabiēbāḷa dairāra baare panenia.-

⁵ Roboaḷba panusia:

-Diguidaa wānadua. Ewari ūbeade wayacusa zebādade māa sāwā oida jaraya.-

Ara maḷda ādjirāra wāsidaa.

6 Maḷbe Roboaḷba idji zeza Salomoḷare panana drōārā iwidisia:

–Bārāmaara puruba iwidi ḅARA ḷmḷa sāwā panui?–

7 Ādjirāba panusidaa:

–Idi ḅada ādjirā nezoca quīrāca beibḷAḂA, idjaba ādjia iwidi panḷada bia ḅaada aibḷAḂA, ādjirā ewariza ḅAare panenia.–

8 BaribḷAḂA maḷ drōārāba jarapedadara Roboaḷba iḷjāé basía, āteḅAḂA cūdra idjiare beārā abarida iwidisia. Maḷ cūdrarā idji daucha waripedada basía.

9 Idjia nāwā iwidisia:

–Bārāmaara puruba iwidi ḅARA ḷmḷa sāwā panui? Mḷa iwidi panḷa mḷ zezaba ādjirā bia mīgabida quīrāca orāmārēā.–

10 Cūdrarā idji daucha waripedadaba panusidaa:

–ḅA zezaba ādjirā bia mīgabida quīrāca orāmārēā iwidi panḷa bēā ādjirā nāwā jaradua: “Mḷ zezaba o ḅada cāyābara mḷa wetara oya.* 11 Mḷ zezaba bārā bio mīgabisia, baribḷAḂA mḷa wetara oya. Mḷ zezaba bārā soaba ubibadjia, baribḷAḂA mḷa bārā soa quida bara ḅaba ubiya.”–†

12 Ewari ūbeade Jeroboaḷra, jūma israelerā sida ādji boro Roboaḷmaa wayacusa wāsidaa idjia jarada quīrāca. 13 Maḷne drōārāba jarapedadara iḷjāné bēā Roboaḷra israelerā ume idarra bedeasia. 14 Idjiare bea cūdrarāba jarapedada quīrāca nāwā jarasia:

–Mḷ zezaba bārā bio mīgabisia, baribḷAḂA mḷa wetara oya. Mḷ zezaba bārā soaba ubibadjia, baribḷAḂA mḷa bārā soa quida bara ḅaba bārā ubiya.–

15 Puruba iwidiidara Roboaḷba iḷjāé basía Ācōrēba māwā quīrāna bēā. Idjia Silo purudebema Ahīadeba Nabat warra Jeroboaḷa jaradara jūma māwābisia.

16 Israelerāba ādji boro Roboaḷba iḷjāéda cawasidade idjia nāwā jarasidaa:

Dairā Davideba yōpedadaēa.

Jesé warra Daviba erobadadebemada edadaēa.

Israelerā, idguidaa wānadra!

Davideba zēda Roboaḷ, jara ḅadji puruda aḅḷ badua!

Ara maḷda israelerā diguidaa wāḅAḂASIDAa. 17 BaribḷAḂA israelerā Juda drudebema purude beara Roboaḷba wadi pe erobesia.

18 Roboaḷba traju ogo obibari boro Adoraḷda israelerā dji awara wāpedadamaa edesia. BaribḷAḂA idjira mōgaraba tabari beasidaa. Maḷ carea ne wayaaba Roboaḷra idji carreteade isabe ḅadopeda Jerusaleḷnaa wāsia.

19 Maḷbe israelerā Davi ēberārāare pananada awara panesidaa. Idi bida ara māwā panḷa.

20 Dji awara wāpedada israelerāba Jeroboaḷ Egiptodeba jēda zesida cawasidade idjira trḷnapeda ādjirā boroda ḅASIDAa. Ādjirānebema ni abada Davideba zēda boroare beē basía. Ababe Judadeba yōna purudra idjiare besia.

21 Salomoḷ warra Roboaḷra Jerusaleḷne jūpeda Judadebema idjaba Benjamiḷnebema dji mēsrāra bea sordaorāda jūma jḷresia awara wāpedada israelerā ume dḷjone wānamārēā. 180 mil jḷresia. Idjia crīcha basia poyasidara jūma israelerā wayacusa idji jawaeada erobaida. 22 BaribḷAḂA Ācōrēba idjideba bedeabari Semaya abadaa nāwā jarasia:

23 –Juda drudebema boro Salomoḷ warra Roboaḷa, Judadebemarāa, Benjamiḷnebemarāa, waabema israelerā ādji tāēna beaa bida nāwā jaradua:

* 12:10 Hebreo bedeade nāwā ḅḷ ḅAa: “Mḷ jAWA jīwīnīra mḷ zeza CAḂA cāyābara omoaara ḅAa.”

† 12:11 Soa quida bara ḅA. Hebreo bedeade “drusōrē” ḅḷ ḅAa.

24 “Ăcōrēba nāwā jara ʙaa: bārā djabarā israelerā ume djōne wārānada. Mlaʙaʙa ādjirāra awara wābisia. Maʔ bēra jūmarāda diguidaa wānada.”-

Ara maʔda Ăcōrēba jaradara jūmarāba ūjāsidaa. Ādjirāra diguidaa wāsidaa Ācōrēba jarada quīrāca.

Jeroboab̄a israelerā jʙaba oda ācōrē ēpēbida

25 Epraīl eyaida ʙa druade Jeroboab̄a Siqueʔ puruda biara opeḁa mama babad̄jia. Mamaʙa wāpeḁa Penuel puru sida biara osia. 26 Maʔ ewaride Jeroboab̄a crīchasia: “Israelerāra wayacusa Davideba zeda boroare wānisicada.

27 Ādjirāba Ăcōrēa animarāda babue diaḁi carea Jerusaleʔne Ăcōrē de dromanaa wānibaʙa, wayacusa Juda druadebema boro Roboaʔare panenia. Maʔbe mʔra beadapeḁa idjira ēpēnia.”

28 Maʔ carea idjiare ʙea iwīdisia sāwā oida ʙa cawaya. Maʔbe ādjia jarapeḁa quīrāca idjia paca zaque orodeḁa ume obisia. Opeḁadacarea israelerā nāwā jarasia:

-Bārā israelerāra ara cadr̄a Jerusaleʔnaa wāniē panʔa animarāda Ăcōrēa babue diaḁi carea. Naʔ paca zaquerāda bārā ācōrēa. Ādjiabaʙa bārā Egiptodeba ēdra enesidaa.-

29 Maʔ oro oda paca zaquera Jeroboab̄a Betel purude aba ʙasia, dewarabemada Daʔ purude ʙasia. 30 Maʔba israelerāba cad̄jruada o panesidaa. Ādjirāra Betel puruda idjaba Daʔ puruda wābad̄jidaa paca zaquea bia bedeaḁi carea. 31 Maʔ umēbema puru caita ʙea eya borode Jeroboab̄a deda paca zaquerā itea obisia. Maʔbe idjia bariduada levitarē sida ʙasia paca zaque sacerdoterāda beadamārēa. 32-33 Eya boro Betel puru caita ʙade maʔ sacerdoterāra ʙasia animarāda oro oda paca zaquea babue diadamārēa. Maʔ awara ara idji crīchadeba ochobema jedecode quince ewaride ewari dromada Betel purude obisia Juda druade sietebema jedecode obada quīrāca. Maʔne idjiabaʙa incienso querada oro oda paca zaquea bá diasia. Mamaʙa ūta idjia ʙada ewari dromara israelerāba poaza obad̄jidaa.

14

Ăcōrēba Jeroboab̄ āyā ʙa Ahíaba jarada

1 Maʔ ewaride Jeroboab̄ warra Abíada bio cacua biē ʙesia. 2 Maʔ carea Jeroboab̄a idji quimaa nāwā jarasia:

-Quīrā awara djiodua ni abʔaba ʙara mʔ quimada cawarānamārēa. Maʔbe Silo puruda wādua. Ăcōrēneba bedeaḁari Ahíada mama ʙaa. Idjiabaʙa mʔra naʔ druadebema boroda ʙayaḁa asia. 3 Idji itea paʔda die, paʔ poquea ʙada, idjaba urrajōda zoco zaque aba ededua. Idjia iwīdiē wādua dad̄ji warrara sāwāi cawaya.-

4 Ara maʔda Jeroboab̄a jarada quīrāca idji quimaba osia. Quīrā awara djiopeḁa Silo puruda wāsia. Maʔne Ahíade dede jūesia.

Ahíaba bia unuca basia. Drōāda ʙa bēra dau towa basia. 5 Baribaʙa naēna Ăcōrēba idjia nāwā jarasia:

-Jeroboab̄ quimada ʙama zebaʙa idji warra bio cacua biē ʙadebemada iwīdi carea. Quīrā awara djio ʙada jūeya idjira cawarāmarēa. Idjia jaradua mʔa jarabaʙa quīrāca.-

6 Ahíaba Jeroboab̄ quima idji dede jūēbaʙa ūrside nāwā jarasia:

‡ 12:30 Betel puru. Maʔra griego bedeaḁe ʙa ʙaa. Hebreo bedeaḁe neēa. * 14:2 1 Reye 11:29-31.

–Jeroboam quima, eda zedua. ¿Cãrẽ cãrẽã jãwã quĩrã awara djio ba? ¿Mla bara cawarãmãrẽã jãwã ba? ¿Cõrẽba mla jarabi ba carea bara sopuaya. ⁷ Ba quima Jeroboamã nãwã jarade wãdua: “Israelerã Cõrẽba nãwã jara ba: mla puru Israelde mla badra edapeda adjira boroda basia. ⁸ Mla israelerã Davideba yõlada boro jawaedabemada jaripeda ba jawaeda basia. Baribara oda õe ba mla nezoca Daviba o bada quĩra. Juma mla jaradara idjia iã obadja. Sodẽba mla epẽbadjia. Juma idjia o badara mla quĩrapita jipa basia. ⁹ Baribara juma dji bororã ba naena beada cãyãbara ba cadjiruada wetara o ba. Mla igarapeda ba itea jawaba oda cõrẽ orodeda obicuasias. Malba mla bio quĩrũbisias.

¹⁰ Mal carea mla Jeroboam eberãra biẽ ba. Idji eberãrãnebema dji umaquĩrãda mla juma quinibiyas: nezoca beada, nezocã bea sida. Mla idji eberãra abeda juma jõbiyas acaca ayã batabuebara quĩra. ¹¹ Idji eberãra purude beubaras usaba juma codias. Idjaba puru iãga beubaras agosoba juma codias. Mla mãwã jara ba bẽrã wãrãda mãwã.

¹² Jãbe diguidas wãdua. Ba purude jũbãrãde ba warraras beuyas. ¹³ Juma israelerãba idji carea aujã panãne tãbaridias. Juma Jeroboam eberãrãnebemada ababe idjira tãbaridias mla ababe idjira bia unu ba bẽrã. ¹⁴ Mla dewarada bayas Israeldebemas boroda bamãrẽ. Malba juma Jeroboam eberãra quenaya. Malra dãrãene mãwã.†

¹⁵ Mãwãnacarea mla israelerãra cawa oya. Doba cha urebari quĩra adjira necas beadaẽ. Chirua eũta edapeda ayã batabuebara quĩra mla israelerãra naã druas bias quiru adji drõã naenabemarã diadãdebemada Euprate do wagas tãmã edeas. Mama adjira djãrã druas beadias. Mãwã cawa oya adjira cõrẽwãrã Aserãda adji jawaba opeãda bẽrã. Malba mla bio quĩrũbisias. ¹⁶ Mla adjira wã carebaẽ adji boro Jeroboamba cadjirua oda carea idjaba puruas cadjiruas obidas careas.”

¹⁷ Malbe Jeroboam quimaras Tirsa purudas jẽda wãsas. Diguidas jũbãrãde idji warraras jaidasias. ¹⁸ Juma israelerãba idji carea aujã duanãne tãbarisidias Cõrẽba idji nezoca Ahãdebas jarada quĩra. Ahãra Cõrẽnebas beãebari basias.

¹⁹ Juma Israeldebemas boro Jeroboamba oda naã cartades baẽ bara, idji djõne wã badãdebemadas, idjaba sãwã israelerãra pe erobãdebemas sida dewaras cartades ba ba. Mal carta trãra “Israeldebemas bororãba opeãdas” abadas. ²⁰ Jeroboamba 22 poas israelerãra pe erobasias. Malbe jaidasias. Idji cacubaris idji warra Nadãdas Israeldebemas borodas basias.

Juda druãdebemas boro Roboamba oda

²¹ Salomã warra Roboam 41 poas baãde Juda druãdebemas borodas basias. Idji 17 poas Juda druãdebemarãra pe erobasias. Jerusaleãne badjia. (Juma israelerã puru tãena Cõrẽbas Jerusaleãdas edasias idji de dromadas adjira tãena bamãrẽ.) Roboam papa Naamã abadas amonitas wãrã basias.

²² Roboam dji boro basides Juda druãdebemarãbas Cõrẽ quĩrapitas cadjiruadas o panesidas. Mãwã adji drõã naenabemarãbas opeãdas cãyãbaras adjira Cõrẽras wetaras quĩrũbisias. ²³ Eya borozas, juma bacurus waibã nũmeas edres bidas adjira jawabas oda cõrẽdas baãcuasidas bias beãdeã careas. Mõgaras waibãdas ãta nũmãcuasidas idjaba adji jawabas oda cõrẽ Aserãdas ãta nũmãcuasidas. ²⁴ Mal awaras Juda druãde jawabas oda cõrẽ beamas

† 14:14 Malra dãrãene mãwã. Hebreo beãde malra ebudas baẽ.

umaquĩrãrãda baridua ume cãibadjidaa. Abeda jũma cadjirua Ācõrẽba quĩrãcada Juda druadebemarãba o panesidaa dewara puru ðeaba naẽna opedada quĩrãca. Maã puru ðeara Ācõrẽba israelerã quĩrãpita jũma ãyã jarecuasia.

²⁵ Poa juesuma Roboaã Juda druadebema boroda ðedacarea Egip-todebema boro Sisãda Jerusaleãnaa djõne wãsia. ²⁶ Poyapeda nebia Ācõrẽ de dromane ðeada, Roboaã de dromane ðea sida jũma jãrĩ edesia. Salomõlba oro oda djõi careabema jũãtrabada sida jũma jãrĩ edesia. ²⁷ Maã carea Juda druadebema boro Roboaãlba broncededa obicuasias. Maãgãra idji wagabada bororãa diacuasia. Ādjirãba idji de dromane eda wãbadara wagabadjidaa. ²⁸ Roboaã Ācõrẽ de dromanaa wãbãgãza idji wagabadarãba maã djõi careabema jũãtrabada rãwãde edebadjidaa. Roboaã jẽda zedacarea maã jũãtrabada rã ãdji duanabada dede waga ðabadjidaa.

²⁹ Jũma Roboaãlba oda naã cartade ðãẽ ðãra, idjia Juda druadebemarã pe erobadadebema sida dewara cartade ðã ðãa. Maã carta trãra “Juda druadebema bororãba opedada” abadaa. ³⁰ Roboaã ewaride idji druadebemarã Jeroboãl druadebemarã ume ara cadrãa djõbadjidaa. ³¹ Roboaã jaidaside Davi puru abade ðãbarisidaa idji drõã naẽnabemarã ðãbaripedadama. Roboaã cacuabari idji warra Abiaãda Juda druadebema boroda ðesia.† (Roboaã papa Naamã abadada amonita wẽrã basia.)

1 Reye 16:29-34

16

Israel druadebema boro Acabo

²⁹ Asa 38 poa Juda druadebema boroda ðedacarea Omri warra Acaboda Israel druadebema boroda ðesia. Maã Acaboba israelerãra 22 poa pe erobãsia. Idjira Samaria purude ðabadjia. ³⁰ Jũma idji naẽna ðeada bororã cãyãbara idjia Ācõrẽ quĩrãpita wetara cadjiruada osia. ³¹ Idjimaarã Nabat warra Jeroboãlba cadjirua oda quĩrãca o ðaira bia ðesia. Maã awara Sidoãnebema boro Et-baal cau Jezabelda edapeda Sidoãnebema jãwaba oda ãcõrẽ Baalda ãpẽsia. ³² Samaria purude Baal deda opeda animarã babue diabadada Baal itea osia. ³³ Maã awara Acaboba ãcõrẽwẽrã Aserãda aba osia. Mãwã jũma idji naẽna ðeada bororã cãyãbara idjia israelerã Ācõrẽra wetara quĩrũbisias.

³⁴ Acabo ewaride ãberã Betel purudebema Hiel abadada ðesia. Maã Hielba Jerico purura wayacusa osia. ðaribãrã dji mõgara jũrã ca ðada obãrãde idji warra iwina Abiraãda beusia. Dji eda wãbada pãrãbãrãde idji warra tããbema Seguda beusia. Ācõrẽba Nuã warra Josuedeba jaraða quĩrãca mãwãsia.*

17

Elĩaba ewari poi jaraða

¹ Maã ewaride Ācõrẽneba bedeabari Elĩada ðesia. Idjira Gala druade Tisbẽ purudebema basia. Maã Elĩaba Israeldebe boro Acaboa nãwã jarasia:

–Mãra israelerã zocai ðã Ācõrẽ nezocaa. Idji quĩrãpita wãrãneba jaraya idiba ãtaã poa zocãrã cue zeẽda ni diamasĩ bida ðegueaẽda aba mã jarabãrãdaa.–

² Maã ðe Ācõrẽba Elĩaa jarasia:

† 14:31 Abiaã. Āããã cartade Abias ðã ðãa.

* 16:34 Josue 6:26.

³-Namaḷba āyā wādua. Querit do zaquede mīrū bađe wādua. Maḷra Jordaḷ dođeba ḷmādaḷ odjabariare ḅḷa. ⁴Maḷ do zaque baidoda ḅḷa do ḅaya. Idjaba mḷa jarasia ḷbanaba djicoda ḅḷ itea ededamārēā.*

⁵Ara maḷda Ācōrēba jarada quīrāca Elíaba osia. Jordaḷ dođeba ḷmādaḷ odjabariare ḅḷ Querit do zaquede bađe wāsia. ⁶Maḷne diapedaza, quewaraza biđa ḷbanaba paḷda, nedjara sida idji itea edebadjidaa. Do zaque baidora do ḅabadjia. ⁷Baribḷraḷ maḷ druade cue zeē ḅḷ bēra do zaquera poasia.

Elía Sarepta purudebema pēdra wērāba bađa

⁸Maḷbe Ācōrēba Elíaa nāwā jarasia:

⁹-Namaḷba Sidoḷ druadaa wāpeda Sarepta purude ḅedua. Mḷa jāmbema pēdra wērāa jarasia ḅḷra ne cobimārēā.-

¹⁰Ara maḷda Elíara Sarepta purudaā wāsia. Maḷ purude eđa wābadama jūḅḅḷraḷde unusia pēdra wērāba tḷḅḷda jḷraḷ pe ḅḷda. Maḷ pēdra wērāra trḷpeda nāwā jarasia:

-Mḷ quīrā djuburia mḷ itea baidoda enedua doi carea.-

¹¹Maḷ pēdra wērā baido juede wāḅḷraḷde Elíaba wayacusa trḷpeda jarasia:

-Idjaba mḷ quīrā djuburia paḷda maārī mḷ itea enedua.-

¹²Pēdra wērāba panusia:

-ḅḷ Ācōrē zocai ḅḷ quīrāpita wārāneba jaraya: mḷra paḷ neē ḅḷa. Ababe cugurude harinada jḷwa baratama aba eroḅḷa idjaba zocode nedragada maārī eroḅḷa. Maḷ carea mḷa tḷḅḷda maārī jḷraḷ pe ḅḷa diguida edepeda mḷ harinara mḷ itea idjaba mḷ warra itea biđa ābui carea. Maḷda coḷapeda दौरa jarrababa beudia.-

¹³Elíaba panusia:

-Ne wayarādua. ḅḷa jarada quīrāca ode wādua. Baribḷraḷ naārā ḅḷa eroḅḷa harinaba mḷ itea paḷ zaqueda aba ābui enedua. Maḷbe ḅḷ itea idjaba ḅḷ warra itea biđa ābudua. ¹⁴Māwā odua israelerā Ācōrēba nāwā jara ḅḷ bēra: “ḅḷa harina cugurude eroḅḷara, nedraga zocode eroḅḷa sida jōēa aba Ācōrēba wayacusa naḷ druade cue zebibḷraḷdaa.”-

¹⁵Ara maḷda Elíaba jarada quīrāca pēdra wērāba ode wāsia. Copedadacarea wadibida harinara ḅesia Elíaba, pēdra wērāba, dji warra biđa ewariza coḷamārēā.† ¹⁶Ācōrēba Elíadeba jarada quīrāca harina cugurude ḅḷra, nedraga zocode ḅḷ sida jōé basía.

¹⁷Ewari aba pēdra wērā warrara cacua biē ḅesia. Ara maḷba jūācāyā nūmepeda jaidasia. ¹⁸Maḷ carea pēdra wērāba Elíaa jarasia:

-Ācōrēneba bedeabari, ¿cārē cārēā mḷra mīā sēne zesi?‡ ¿Mḷ warra beumārēā mḷa cadjirua odara Ācōrēa quīrānebabide zesica?-

¹⁹Elíaba panusia:

-ḅḷ warrara mḷa diadua.-

Ara maḷda warrara pēdra wērā ḅacarade ḅḷda Elíaba bara edapeda ḷtaarebema dejāne idji cāi ḅabarimaa edesia. Mama idji cḷḷade ḅasia.

²⁰Maḷbe Elíaba Ācōrēa nāwā beḅea djuburiasia:

-Mḷ Boro Ācōrē, naḷ pēdra wērāba mḷra idji diguida bia eroḅḷa. ¿ḅḷa cārē cārēā idjira sopua unubi ḅḷ? ¿Cārē cārēā idji warrara jaidabisi?-

* **17:4** ḷbana. Hebreo bedeade jara ḅḷa “cuervos” baribḷraḷ maḷra dopeēa. † **17:15** Dji warra. Maḷ bedeaba idjaba jara ḅḷa “pēdra wērā ēberārā.” ‡ **17:18** Ācōrēneba bedeabari. Hebreo bedeade ḅḷ ḅḷa “Ācōrē ēberā.”

²¹ Ara maãda Elíara ðarima ũbea warra jaidada ãrã ðarrubari cobesia. Māwã o ðaðe Ācõrëa nãwã bedea djuburiasia:

–Mã Boro Ācõrë, mã quĩrã djuburia, naã warrara ãrëbabidua.–

²² Elíaba bedea djuburiadada Ācõrëba bia ũrĩna bërã warrara ãrëbabisia.

²³ Ara maãda Elíaba warrara edaa dji papamaa diaðe wãsia. Diabãrãðe nãwã jarasia:

–Acãdua, ðã warrara zocai ðãã.–

²⁴ Maãne dji papaba Elíaa jarasia:

–Idiãrã mã cawasia ðãra wãrãda Ācõrëneba bedebarida idjaba ðãa jara ðãra wãrãda Ācõrëneba ze ðãda.–

18

Elíaba Acabo açãde wãna

¹ Poa ũbea cue zeë basia. Maãbe Ācõrëba Elíaa nãwã jarasia:

–Israel boro Acaboda açãde wãdua. Maãbeãrã idji druade mãa cue zebya.–

² Ara maãda Elíara Acabo açãde wãsia. Mã ewaride Samaria druade jarrabara wetara nũmasia. ³ Mãã carea Acaboba idji dedebema boro Abdíada trãsia. (Mãã Abdíaba Ācõrëra bio waya basia. ⁴ Mãã carea Acabo quima Jezabelba Ācõrëneba bedebadarã quenabisiðe Abdíaba ãdjirãnebemada cien edapeða eya uria umé panãne mĩrũbicuasã. Uriaza cincuenta mĩrũbicupeða baidoda, coði sida diasia.) ⁵ Acaboba Abdíaa nãwã jarasia:

–Dãdji druade do zaqueza idjaba baido ãtaa bogadrã ðeaza wãnia. Chiruada ununiscada dãdji cawayoba, mula bieða coðamãrëã. Mãwã dãdji animarãra jũma quinaãã.–

⁶ Ādjiza jarasidaa sãma wãnida. Acabora o abaare wãsia. Abdíara dewara óare wãsia. ⁷ Ode nĩne Abdíara Elíã ume quĩrãðjusiðaa. Abdíaba Elíada jãwã ðãda cawasiðe idji quĩrãpita çĩrãborode ðãrru cobepeda nãwã jarasia:

–Mã boro Elíã, çãda jãwã ðãca?

⁸ Elíaba panusia:

–Mãë, mãda jãwã ðãã. ðã boro Acaboa jaraðe wãdua mãra nama ðãda.–

⁹ Maãne Abdíaba panusia:

–çMãã çãrë çãdjiruada oða bërã ðãã Acaboa mãwã jaraðe wãbi ðã? Mãwã jaraðe wãbiãrã idjia mãra beaya. ¹⁰ ðã Ācõrë zocai ðã quĩrãpita mãã wãrãneba jaraya: mã boro Acaboba druaza ðãra jãrãbibãdjia. Baribãrã jũmarãba jarabãdjidaa ðãra ãdjirã druade neëða. Maãne Acaboba ãdjirãã wãrãneba jarabãdjia ðãra wãrãda ãdjirã druade neëða. ¹¹ Mããda çãã nama ðãda mã boro Acaboa jaraðe wãbi ðãca? ¹² Mãã wãnacarea Ācõrë jaureba ðãra mãã adua ðãmaa edeisiðada. ðãã nama ðãda Acaboa jarasira mããne idjia ðãda unune zeëãrã, mããra beaya. Quĩrãnebadua warra edããã mãã Ācõrëra bio waya ðãda. ¹³ çMãã oðara ðãã jaraðãë panãca? Acabo quima Jezabelba Ācõrëneba bedebadarã quenabisiðe mãã eya uria umé panãne ãdjirãnebemada cien mĩrũbicuasã. Uriaza cincuenta mĩrũbicupeða baidoda, coði sida ãdjirãã diasia. ¹⁴ Mããda çãã nama ðãda mãã boro Acaboa jaraðe wãbi ðãca? Mãwã jaraðe wãbiãrã, idjia mãra beaya.–

¹⁵ Baribãrã Elíaba panusia:

–Mããra Ācõrë jũma poya ðã nezocaa. Idji quĩrãpita wãrãneba jaraya: idi mããra Acabo ume bedeya.–

16 Ara maḷda Abdíaba Acabora jarḷde wāsia. Acabo unupeda jarasia Elíara sāma unuida ḅada. Ara maḷda Acaboba Elíara acḷde wāsia. 17 Acaboba Elía unuside nāwā jarasia:

–Israelerā mīgabibari, ḷbara nama ḅaca?–

18 Elíaba panusia:

–Mḷa israelerāra mīgabiē ḅaa. Ātebḷḷa ḅabḷḷa, ḅa ēberārā bida israelerāra bia mīgabi panḷa. Ācōrēba obi jaradara bārāba igaradapeda Baalda ēpē panḷa. 19 Jāḷbe israelerāra jūma trḷbidua Carmelo eyade ābaa dji jarēdi carea. Idjaba Baaldeba bedeabadarā 450 panḷa trḷbidua. Ādjirā awara Aserádeba bedeabadarā 400 panḷa sida trḷbidua. ḅa quima Jezabelba jūma ādjirāra ne cobibaria.–

Elíaba wārā Ācōrē cawabida

20 Maḷbe Acaboba israelerāra Carmelo eyadaa jūma trḷbicusasia. Baaldeba bedeabadarā sida mama ābaa dji jarēsidaa. 21 Maḷne Elíara jūmarā quīrāpita piradrḷpeda nāwā jarasia:

–ḷAba sāḷbe crīcha umé eropanani? Baalda wārā Ācōrē baibḷḷa, idjidra ēpēnadua. Baribḷḷa Ācōrēda dji wārā araa baibḷḷa, idjidra ēpēnadua.–

Baribḷḷa ēberārāba ni cārē sida jaradāē basía. 22 Maḷne Elíaba jarasia:

–Ācōrēneba bedeabarira ababe mḷdra ḅesia. Maḷne Baaldeba bedeabadarāda 450 panḷa. 23 Paca zaque dji umaquīrāda umé dairāa diadādua. Baaldeba bedeabadarāba aba edadapeda beadía. Tḷcuadapeda tḷḷa ḷḷā ḅadía Baalea babue diadi carea. Baribḷḷa tḷḷara coadaēa. Dewarabema paca zaquera mḷa bida beapeda, tḷcuapeda, tḷḷa ḷḷā ḅaya Ācōrēa babue diai carea. Mḷa bida tḷḷara coaēa. 24 Maḷne Baaldeba bedeabadarāba iwidiđia Baalba ādji tḷḷara jidabimārēā. Mḷa bida Ācōrēa iwidiđya mḷ tḷḷara jidabimārēā. Dji tḷḷa jidabibḷḷḷḷa dji wārā Ācōrēa.–

Maḷne jūmarāba bia ḅada asidaa. 25 Elíaba Baaldeba bedeabadarā nāwā jarasia:

–Bārāra zocārā panḷa bērā bārābḷḷa paca zaqueda naārā edadādua. Beadapeda, tḷcuadapeda, tḷḷa ḷḷā ḅadādua Baalea babue diadi carea. Baribḷḷa tḷḷara coarānadua. Maḷbe Baalea iwidiđadua bārā tḷḷara jidabimārēā.–

26 Ara maḷda israelerāba paca zaque diapedadara ādjirāba edasidaa. Beadapeda, tḷcuadapeda, tḷḷa ḷḷā ḅasidāa Baalea babue diadi carea. Maḷbe diapedāba aba umatipa ādjirāba Baalea iwidi panesidāa ādji tḷḷara jidabimārēā. Nāwā jarasidāa: “Baal, dairā bedeara panudua.” Baribḷḷa panuē basía. Chupea nūmasia. Maḷbe ādjia animarā babue diadi carea opeđada icawa carisidāa.

27 Umatipa babḷḷḷḷe Elíaba ādjirā nāwā ipida jarasia:

–Wetara biadādua. ḷIdjira bārā ācōrēca? Ne crīcha ḅaba ūrē ḅasicada. Āībērā doeđa wā ḅasicada wa āyā wā ḅasicada. Āībērā cāi ḅa bērā ḷḷamanida panasicada.–

28 Maḷ carea ādjirāba wetara Baalea bia iwidi duanesidāa. Necoba, mīāsu bida ara ādjidūba cōcuasidāa ādjia Baal itea obada quīrāca. Maḷba ādjirāra oa purega duanesidāa. 29 Umatipa edāba aba quewara ādjirā cari duanḷne Baalea bia iwidi panesidāa. Baribḷḷa quewara israelerāba Ācōrēa animarā

babue diabada horaca wadibida Baalba panuē basia ni ūrīé basia.* Chupea basia. ³⁰ Małbe Eliaba israelerā nāwā jarasia:

-Młma zedadua.-

Ara małda caita wāsidaa. Małne Eliaba mōgara łtł pā bue badada waya bia osia paca zaqueda Ācōrēa babue diai carea. ³¹⁻³² Mōgarada doce edapeđa dji animarā babue diabada bia osia. (Mał doce mōgaraba jara bła Jacobodeba yōpedada puru doce panada. Ācōrēba Jacobora trł błasia Israel.) Eliaba mał animarā babue diabada icawa parrā corosia. Mał corodađe baidoda galoł ūbea auđu poyaida basia.† ³³ Małbe tabara cajērāpeda paca zaquera beasia. Tłcuapeđa taba łrł cobasia. ³⁴ Małne Eliaba jarasia:

-Baidoda zoco quimārē jue enenadua. Mał baidora paca tlcuada łrł weadua. Tabara jūma beguea odadua.-

Māwā opedadacarea Eliaba jarasia:

-Wayacusa ara mał quīrāca odadua.-

Ara małda māwā osidaa. Eliaba wayacusa jarasia ara mał quīrāca odamārēā. Ara małda wayacusa māwā osidaa. ³⁵ Māwā o panane baidora āyā wea nūmesia. Abeda dji animarā babue diabada icawa parrā corodara baidoba bira ūmesia.

³⁶ Qewara israelerāba Ācōrēa animarā babue diabada horaca Eliara animarā babue diabada caita wāpeda Ācōrēa nāwā iwidišia: “Ācōrē, badrā Abrahā, Isa, idjaba Israel Ācōrēa. Idi unubidua bāra wārāda israelerā Ācōrēda idjaba młra bā nezocada. Unubidua bābārrā młā nāwā obi bāda. ³⁷ Mł beđeara panudua, Ācōrē, mł beđeara panudua. Māwā nał ēberārāba cawadā badrā wārā Ācōrēda idjaba bābārrā nāwā obi bāda ādjirāba wayacusa įjānamārēā.”

³⁸ Māwā iwidi bāde Ācōrēba taba uruada bajāneba dji animarā babue diabada łrł baebisia. Małba dji animarā tlcuadara, tabara, mōgarara, egoro siđa jūma bá wāsia. Dji icawa corodađe baido ūmana siđa taba įwłrāba jūma pōāsasia.

³⁹ Mał unusidađe israelerāra chīrāborode bārru copanenapeđa nāwā įjgua jarasidaa:

-Nał Ācōrēdrā dji wārā araa. Nał Ācōrēdrā dji wārā araa.-

⁴⁰ Małbe Eliaba ādjirā jarasia:

-Baaldeba beđeabadarāda jūma jidađadua. Ni abałda idu mīrū wābirānadua.-

Ara małda israelerāba ādjirāra jidacuadapeđa Eliaba Quisoł do zaquedaa edebisia. Mama idjia jūma quenasia.

Eliaba Ācōrēa iwidiđa cue zebimārēā

⁴¹ Małbe Eliaba Acaboa nāwā jarasia:

-Ne cođe wādua. Młā cue droma zebārrāda ūrī bła.-

⁴² Ara małda Acabora ne cođe wāsia. Baribārrā Eliara Carmelo eyađe łtaa wāsia. Mama chīrāborode cobepedā dratura egorodađ tēū cobesia. ⁴³ Małbe Eliaba idji nezocaa nāwā jarasia:

-Łtaara wāpeda pusađaa acłdua.-

Ara małda idji nezocara łtaara wāpeda pusađaa acłsia. Jēda zepedā Eliāa jarasia:

-Ni cārē siđa unuē basia.-

* **18:29** Israelerāba Ācōrēa animarā babue diabada hora. Exodo 29:38-41. † **18:31-32** Baidoda galoł ūbea auđu. Hebreo beđeade bā bła “dos seah de grano.”

Elíaba wayacusa jarasia acΛde wāmārēã. Ara maλ quĩrãca ßarima siete māvã osia. ⁴⁴ ßarima siete wãbΛrΛde Elía nezocaba jēda zepeda nāvã jarasia: –Mãa unusia jãrãrã maãrĩ jΛwãjã quĩrãca quiruda pusaareba zebΛrΛda.–

Elíaba jarasia:

–Acaboa jarade wãdua idji carretade ßadopeða isabe diguidaa wāmārēã. Isabe wãéßarΛ cueba poya wãéã.–

⁴⁵ Acaboba maλ ũrĩside idji carretade ßadopeða Jezreel purudaa wãsia. Māvã ßΛde ewarira pãimaga bueasia. Nãurã ßara zesia. Maλne cuera dji cãbãyã ze nũmesia. ⁴⁶ Æcõrēba Elíaa idji ΛßΛda diada ßērã Elíaba cacuaðe jã ßara bio trãjãpeða Acabo na pira wãsia Jezreel purudaa.

19

Elía Horeb eyadaa mĩrũ wãna

¹ Elíaba oðada, Baaldeba bedeabadarã necoba quenana sida Acaboba idji quima Jezabelea jũma nēbΛrΛsia. ² Maλ carea Jezabelba aba Elíamaa nāvã jarade diabuesia: “Jezabelba idji Æcõrē ßea quĩrãpita wãrãneba jara ßla nu naλ horaca bai naēna ßara beida ßla Baaldeba bedeabadarã quenana quĩrãca.”*

³ Maλ ũrĩside Elíara dauperapeða mĩrũ wãsia. Wãne Juda druaðe Beersebã purude jũene wãsia. Mama Elíaba idji nezocara beesia. ⁴ Maλbe idjira ejũã põãsa ewaraga ßΛde ewari aba wãsia. Mama bacuru zaque edre çhũmepeda nāvã crĩchasia: “Biara ßla beuida.” Maλ ßērã idjia Æcõrēba jarasia:

–Æcõrē, waaéã. Mãra beadua. Mλ drõã naēnabemarã beupeðada cãyãbara mãra biara ßléã.–

⁵ Māvã jarapeða Elíara bacuru zaque edre cãĩ cobesia. Māvã ßΛde Æcõrē nezoca bajãnebemada idjima zepeda ãrãmatasia. Maλbe jarasia:

–PiradrΛpeða ne codua.–

⁶ Elíaba acΛßarΛde idji boro nocoare paλ tΛbΛde ábuðada idjaba zocode baidoda unusia. Ne copeða, baido sida dopeða wayacusa cãĩ cobesia.

⁷ Æcõrē nezoca bajãnebemada idjima wayacusa zepeda ãrãmatasia. Maλbe jarasia:

–PiradrΛpeða ne codua. ßara tΛmΛ wãida ßla.–

⁸ Ara maλda Elíara piradrΛpeða ne cosia, baido sida dosia. Māvã ne coðaba cacua ΛßΛpeða cuarenta ewari, ása, diamasi bida ode nĩbasia aba Horeb eyade jũēbΛrΛdaa. Maλ eyara Æcõrē eya abadaa. ⁹ Jũēna diamasi Elíara eya uriade cãĩne wãsia.

Maλne Æcõrēba idjia nāvã jarasia:

–Elía, çcãrēda nama o ßΛ?–

¹⁰ Elíaba panusia:

–Æcõrē jũma poya ßΛ, mãra zoquea basia ßla quĩrã ßara oi carea. BaribΛrΛ ßla israelerã ume beða ßΛðada ádjirãba igarasidaa. Maλne ßΛ itea oða animarã babue diabadara jũma árĩsidaa. Maλ awara ßΛdeba bedeabadarãda necoba jũma quenasiðaa. Áßabe mãdrΛ ßla baribΛrΛ mλ sida beaði carea jΛrΛ panΛ.–

¹¹ Maλne Æcõrēba Elíaa jarasia:

–Dajadaa mλ quĩrãpita naλ eyade nũmane zedua, mãra wãyã wãbΛrΛ ßērã.–

Ara maλda Æcõrē na nãurãda dji cãbãyã tΛsia. Maλ nãurãba eyara Λracuasia. Mõgara sida todozoasia. BaribΛrΛ Æcõrēda māvã ßaé basia. Nãurã wãnacarea

* 19:2 Griego bedeadede idjaba nāvã ßΛ ßla: “Bada ElíabΛrΛ, mãra Jezabelea.”

de uremiada wāsia. Barib_{ΛΓΛ} Ācōrēda māwā baē basia. ¹² De uremia wānacarea t_ΛB_Λ uruada eradr_Λ nūmesia. Barib_{ΛΓΛ} Ācōrēda māwā baē basia. T_ΛB_Λ urua quidacarea Elíaba nāūrāda pīāca s_Λga nūmada ūrīsia. ¹³ Ma_Λ ūrīb_{ΛΓΛ}de Elíaba j_Λ B_Λba idji quīrādarrara jūātr_ΛSia. Ma_Λbe dajadaa wāpeda eya uria caita nūmesia. Ma_Λne bedeada ūrīsia. Ma_Λba nāwā jarasia:

-Elía, ¿cārēda nama o B_Λ?-

¹⁴ Elíaba panusia:

-Ācōrē jūma poya B_Λ, m_Λra zoquea basia b_ΛA quīrā B_Λra oi carea. Barib_{ΛΓΛ} b_ΛA israelerā ume bedeada b_Λđada ādjirāba igarasidaa. Ma_Λne b_Λ itea oda animarā babue diabadara jūma ārīsidāa. Ma_Λ awara b_Λđeba bedeabadarāda necoba jūma quenasidaa. Ababe m_Λdr_Λ B_ΛA, barib_{ΛΓΛ} m_Λ sida beadi carea j_{ΛΓΛ} pan_ΛA.-

¹⁵ Ācōrēba Elíaa jarasia:

-Jēda ējūā pōāsa ewaraga B_Λare Damasco purudaa wādua. Mama jūpeda nedragada Hazael boro ĩr_Λ weadua Siriadebema boroda B_Λi carea. ¹⁶ Ma_Λ awara Nimsi wiuzaque Jehúmaa wāpeda nedragada idji boro ĩr_Λ weadua Israeldebema boroda B_Λi carea. Idjaba Abel-mehola purudebema Sapa warra Eliseomaa wāpeda nedragada idji boro ĩr_Λ weadua b_Λ cacuabari m_Λneba bedeabarida B_Λi carea. ¹⁷ Ma_Λbe Israel druade m_Λ igara pan_Λra Hazaelba necoba zocārā quenaya. Idjia quenanaēra Jehúba necoba quenaya. Jehúba quenanaēra Eliseoba quenaya. ¹⁸ Barib_{ΛΓΛ} Israel druade m_ΛA ēberārāra siete mil waga erob_ΛA. Ādjirāra Baal quīrāpita chīrāborode barru cobeadaaca ni idjira isōnacaa.-

Elíaba Eliseo trāna

¹⁹ Ma_Λbe Elíara Horeb eyadeba wāsia. Wāne Sapa warra Eliseoda, once ēberārā idji ume ējūā o pan_Λ sida unusia. Ādjirāza pacada umé uméa ābaa j_Λ eropanasidaa. Ma_Λ pacaba bacuru cūmia B_Λda egorode errebari eronībasidaa egorora bogajudapeđa ne udi carea. Elíara Eliseo caita wāpeda idjia cacuade j_Λ B_Λra Eliseo ĩr_Λ wēā cob_Λsia ac_Λbi carea Eliseora idji cacuabari Ācōrēneba bedeabari baida. Ma_Λbe wāsia. ²⁰ Ara ma_Λda Eliseoba idji pacara amepeda Elía caidu pira wāsia. Jidapeđa nāwā jarasia:

-B_Λ ume wāi naēna idu m_Λ dji_Λbarirāda isōne wābidua. Ma_Λbeb_{ΛΓΛ} m_Λra b_Λ ume wāya.-

Elíaba jarasia:

-Wādua. M_ΛA b_Λra wābi ama B_Λēa.-

²¹ Ara ma_Λda Eliseora jēda wāsia. Jūpeda idji umébema pacara beapeđa dji pacaba errebari bađa bacuruda B_ΛA tucuapeđa t_ΛB_Λ cajērāsia. Ma_Λne dji paca djarara djupeđa idji ēberārāra ne cobigasia. Māwānacarea idjira Elía caidu wāpeda Elía carebabarida besia.

21

Acaboba Nabó ējūā jārīna

¹ Dārā bađacarea nałda māwāsia. Jezreel purudebema Nabó abadaba uva ējūāda Israeldebema boro Acabo de droma caita erob_Λsia.* ² Ma_Λ carea Acaboba Nabóa nāwā jarasia:

* **21:1** Israeldebema boro Acabo. Hebreo bedeada b_Λ B_ΛA “Samariadebema boro Acabo.” Māwā jara b_ΛA Acabora Samaria purude biara b_Λbadji bēra.

–Ba uva ẽjũãda m̃ de caita ba bẽrã m̃ã nẽdobuedua. Jãma ne u quĩrĩã ba. Maã ẽjũãbari m̃ã dewara uva ẽjũã biara bada diaya. Ẽjũã cãyãbara paratada quĩrĩã ba ba dji ẽjũã nẽba ba quĩrãca diaya.–

³ Bariba Naboba panusia:

–Wãrãneba jaraya: m̃ zeza basiba m̃ã diada ẽjũãra nẽdobueã.–

⁴ Jezreeldebema Naboba mãwã jarada bẽrã Acabora sopuapeda quĩrũquĩrũa diguidã wãsia. Diguidã jũẽpeda idji caãde quĩrã ãyã tabesia idjaba ne co quĩrĩãẽ basia.

⁵ Mãwã ba Acabo quima Jezabelera idjimaã zepeda iwidiãsia:

–¿Baãrã cãrẽ cãrẽã sopua ba? ¿Cãrẽã ne co ama ba?–

⁶ Acaboba panusia:

–Mãra Jezreeldebema Nabó ume bedeasia. Mãra iwidiãsia idji uva ẽjũãra m̃ã nẽdobuemãrẽã. Parata cãyãbara dewara ẽjũãda quĩrĩã ba ba m̃ã diayada asia. Bariba idji ẽjũãra nẽdobueãna asia.–

⁷ Mãne Acabo quima Jezabelba jarasia:

–¿Mãwãra baãra Israeldebema boroẽca? Sopua baãrãdua. Piraãpeda ne codua. Mãra Jezreeldebema Nabó uva ẽjũãra baãrã diaya.–

⁸ Ara mãda Jezabelba Acabo trãneba cartada baãcuapeda Acabo sãyãda baãsia. Mãra Nabó purudebema bororãmaa, dji dromarãmaa biã diabuesia.

⁹ Mãã cartade idjia mãwã baãsia:

“Jũmarãa jaradãdua ne codaca ewarida oããmãrẽã. Mãã ewaride ãbaã dji jaãpeda Nabóra ẽberãrã nocoare chũmebiãdadua. ¹⁰ Idjaba ẽberã cadjiruada umẽ idji caita chũmebiãdadua sewadeba jaradãmãrẽã idjia ãcõrẽda, Israeldebema boro sida biẽ jarasida. Mããbe Nabóra puru jãga ededapeda mõgaraba tabari beãdadua.”

¹¹ Jezabelba mãã cartade bada quĩrãca Jezreel purudebema bororãba, dji dromarã biã jũma osidãã. ¹² ãdjirãba jũmarãa jarasidãã ne codaca ewarida oããmãrẽã. Mããbe Nabóra ẽberãrã nocoare chũmebisidãã. ¹³ Ẽberã cadjiruada umẽ zebidapeda Nabó caita chũmebisidãã. Mãã umẽbemaba jũmarã quĩrãpita sewadeba jarasidãã Naboba ãcõrẽda, Israeldebema boro sida biẽ jarasida. Ara mãda ẽberãrãba Nabóra puru jãga ededapeda mõgaraba tabari beãsidãã. ¹⁴ Mãwãnacarea Jezreel purudebema bororãba Jezabelea jarabisidãã Nabóra mõgaraba tabari beãsidãã.

¹⁵ Nabó mõgaraba tabari beapedãã ãrĩside Jezabelba idji quima Acaboa mãwã jarasia:

–Jezreel purudebema Nabóra beãsidãã. Mãã bẽrã idjia uva ẽjũã nẽdobue quĩrĩãẽ baãra edãdua.–

¹⁶ Acaboba Nabó beapedãã ãrĩside ara mãda Jezreel puruãã Nabó uva ẽjũã edai carea wãsia. ¹⁷ Mããmisa ãcõrẽba Tisbẽ purudebema Eliaã mãwã jarasia:

¹⁸ –Israeldebema boro Acabo Samariãde baãbarira aããde wãdua. Idjia Nabó baãsi uva ẽjũãra edai carea wãsia. Ara nawena mama baã. ¹⁹ Idjiaã jarãdua: “ãcõrẽba mãwã jara baã: baã Nabóra beapedã idji ẽjũãra edasia. Mãã carea usaba Nabó oa senepedããba ba oa sida senenia.”–

²⁰ Eliaã Acaboma jũẽside Acaboba idjiaã jarasia:

–Mãã dji quĩrũ, ¿baã mããra aããde ze baãca?–

Eliaã panusia:

–Māē, bΛra acΛde ze bΛa. BΛa Ācōrē quīrāpita jūmawāyā cadjiruada o bΛa.
²¹ Maļ carea Ācōrēba bΛra bio cawa oya. Israel druađe jūma bΛ ēberārā dji umaquīrāda quenabiya: nezoca beada, nezocaē bea sida. Abeda jūma bΛdeba yōbΛdarāda idjia jōbiya. ²² Idjia Nabat warra Jeroboal ēberārā jōbida quīrāca idjaba Ahia warra Baasa ēberārā jōbida quīrāca bΛ ēberārā sida jōbiya. BΛa cadjirua o bΛdeba idjira bio quīrūbisia. BΛa israelerā bida cadjiruada obisia. ²³ Maļ awara bΛ quima Jezabeldebemada Ācōrēba nāwā jara bΛa: Jezreel puru caita idjira beadapeda usaba codia.† ²⁴ Jūma bΛ ēberārā puruđe beubΛdara usaba codia. BΛ ēberārā puru jīga beubΛdara āgosoba codia.

(²⁵ Ācōrē quīrāpita jūmawāyā cadjirua obarida Acabo quīrāca neēa, Acabo quima Jezabelba māwā cadjiruada obida bēra. ²⁶ Wārāda Acaboba jūmawāyā cadjiruada o bΛbadjia. JΛwaba ođā ācōrē beada ēpēbadjia amorreorāba naēna ēpē panana quīrāca. Maļ amorreorāra Ācōrēba israelerā quīrāpitabemada āyā jΛretasia.)

²⁷ Acaboba maļ ūrīside idjia cacuađe jΛ bΛra sopuaba cōātasia. Maļbe sopua carea jΛbadara jΛpeda cāibadjia. Maļ awara ne codaca ewarida obadjia idjaba sopua bΛbadjia. ²⁸ Maļ carea Ācōrēba Tisbédebema Elīaa nāwā jarasia:

²⁹ –ĵBΛa unu bΛca sāwā Acabora sopua bΛda idjia cadjirua ođā carea? Maļ bēra idji zocai bΛmisa mĀa idji ēberārāra jōbiēa, ātebΛra idji warra Israeldebema boroda beđacarea idji ēberārāra jōbiya.–

22

Acabo beapedada

¹ Siriadebemarāra israelerā ume djōnaē panΛda poa ūbea babΛra basia.
² Maļne Juda druadebema boro Josapada Israeldebema boro Acabo acΛde wāsia.

³ Māwā bΛde Israeldebema boro Acaboba idjiare beaa nāwā jarasia:
 –Bārāba cawa panΛa Gala druađe Ramo purura dadjirāne basida. BaribΛra Siriadebemarāba jāripēdadadeba Ātaa dadjirāba ni cārē sida ođāē panΛa ādji boro jΛwaeđabemada ēdra edadi carea.–

⁴ Maļ bēra Acaboba Josapaa nāwā iwīdisia:
 –ĵBΛra mĀare Gala druađe djōne wāica Ramo ēdra edadi carea?–
 Josapaba panusia:
 –Māda, mĀ sordaorāda, mĀ cawayođeba djōbadarā sida bΛ ume wānia.–

²⁹ Maļbe Israeldebema boro Acaboda, Juda druadebema boro Josapa sida Gala druađe Ramo puruđaa djōne wāsidāa. ³⁰ WābΛdade Acaboba Josapaa nāwā jarasia:

–Djōbadade mĀra quīrā awara djio baya ni abaΛba cawarānamārēā mĀra dji boroda. BaribΛra bΛa bΛdji djiora jΛ badua.–

Ara māda Israeldebema boro Acabora quīrā awara djiopeđa djōne wāsia.
³¹ Siriadebema boroba carretađeba djōbada bororāda 32 erobasia. DjōbΛdade ādjirāa jarasia baridua ume djōrānamārēā, ātebΛra ababe Israeldebema boro Acabo ume djōnamārēā. ³² Carretađeba djōbada bororāba Josapa unusidāe idji djio carea crīchasiđaa idjira Israeldebema boro Acaboda. Maļ carea idji-maa djōne wāsidāa. BaribΛra Josapara biasia idji sordaorāba carebadamārēā.

³³ Māwā biabΛrađe Siriadebema carretađeba djōbada bororāba cawasiđaa idjira Israeldebema boro Acaboēda. Maļ bēra idu bΛsiđaa. ³⁴ Maļne Siriadebema sordaoba chada baridua draisia. Maļ chaba Acaboda suđe

† 21:23 Jezreel puru caita. Hebreo bedeade ĀcΛra cartade nāwā bĀ bΛa: “Jezreel puru mōgaraba auđu jūr ca bΛ caita.”

wāsia idji jāare jā ɓa jūãtrɔbari ewara ɓamaa. Ara maãda Israeдебema boro Acaboba idji carreta edeбaγá nãwã jarasia:

–Jēda ededua. Naã djõ pananebemada m̃ra ãyã ededua. Chaba m̃ra dr̃ ataubisidaa.–

³⁵ Maã ewaride israelerãra Siriadeбemarã ume dãrã djõsidaa. Djõ panane Israeдебema boro Acaboba idji carretade ãta acɔ nũmasia. Acabora dji cãbãyã oa ze nũma bẽrã idji carreta jãra oaba purega nũmesia. Qewara Acabora beusia. ³⁶ Amãdau ɓeбaγáde israelerãba nãwã biasidaa:

–jWaa djõnaẽa! jDadji druaza, puruza bida wãnia!–

³⁷ Mãwã Israeдебema boro Acabora beusia. Idjira Samariadaa ededapeda tɔbarisidaa. ³⁸ Maãbe Samaria caita baido ãmama idji carretara saγáde edesidaa. Mama wẽrãrã auɗuada cuibadjidaa. Maãne usaba Acabo oara sene duanesidaa Ācõrẽba Eliãdeba jarada quĩrãca.*

³⁹ Jũma Acaboba oda naã cartade ɓã ɓara, idjia israelerã pe erobadadeбemada, idji de droma elepante quidaba bio djio ɓadada, puru ɓea idjia oda sida dewara cartade ɓã ɓara. Maã carta trãra “Israeдебema bororãba opedada” abadaa. ⁴⁰ Acabo beudacarea idji warra Ocoziada idji cacubari Israeдебema boroda ɓesia.

---

* 22:38 1 Reye 21:19.

2 REYE UMÉBEMA CARTA REYE

2

Ăcōrēba Elía bajānaa ededa

¹ Ăcōrēba Elía năūră jūrēbaribΛΓΛba bajānaa edei carea baside Elíara, Eliseo sîda Gilgaldeba wăbΛda basía. ² Małne Elíaba Eliseoa năwă jarasia:

-Nama bedua. Ăcōrēba młra Betel purudaa wăbi bΛa.-
BaribΛΓΛ Eliseoba panusia:

-Ăcōrē zocai bΛ quĩrăpita, bΛ quĩrăpita bida wărăneba jaraya: bΛduba wăbiēa.-

Ara małda Betel purudaa wăsidaa. ³ JũēbΛdade Ăcōrēneba bedebadară Beteldebemada Eliseomaa zedapeda năwă iwîdisîdaa:

-¿BΛa cawa bΛca idi Ăcōrēba bΛ boro Elíara edeida? -
Eliseoba panusia:

-Măē, cawa bΛa. Chupea pananadua.-

⁴ Małbe Elíaba Eliseoa jarasia:

-Eliseo, nama bedua. Ăcōrēba młra Jerico purudaa wăbi bΛa.-
Eliseoba panusia:

-Ăcōrē zocai bΛ quĩrăpita, bΛ quĩrăpita bida wărăneba jaraya: bΛduba wăbiēa.-

Ara małda Jerico purudaa wăsidaa. ⁵ JũēbΛdade Ăcōrēneba bedebadară Jericodebemada Eliseomaa zedapeda iwîdisîdaa:

-¿BΛa cawa bΛca idi Ăcōrēba bΛ boro Elíara edeida? -
Eliseoba panusia:

-Măē, cawa bΛa. Chupea pananadua.-

⁶ Małbe Elíaba Eliseoa jarasia:

-Nama bedua. Ăcōrēba młra Jordał dodaa wăbi bΛa.-
Eliseoba panusia:

-Ăcōrē zocai bΛ quĩrăpita, bΛ quĩrăpita bida wărăneba jaraya: bΛduba wăbiēa.-

Ara małda wăsidaa. ⁷ Ădji caiđu Ăcōrēneba bedebadarăda cincuenta wăsidaa. TΛMΛba ādjirăba acΛ duanasîdaa Elíada, Eliseo sîda Jordał do icawa nŭpanada. ⁸ Măwă panane Elíaba cacuade jĀ bΛra ērăpeda bedatΛ edasia. Małba dode tawesia. TawebΛrΛde oda ewa dogosia. Elíara, Eliseo sîda mał ode Jordał do chăsidaa. ⁹ Chănapeda Elíaba Eliseoa jarasia:

-Ăcōrēba mĀ edei naēna ¿bΛa cărēda quĩră bΛ mĀ bΛ itea oida? -
Eliseoba panusia:

-MĀ quĩră djoburia bΛa erobΛ jauredēba poya obarira dewarară căyăbara mĀa auđuara diadua.*

¹⁰ Elíaba jarasia:

-BΛa iwîdi bΛra zarea bΛa. BaribΛΓΛ Ăcōrēba mĀ edebΛrΛda unuibΛΓΛ, bΛa iwîdidara edaya. UnuebΛrΛ edaēa.-

¹¹ Ădji nēbΛΓΛ nĭnane cawaēne tΛbΛ uruada cawayo carreta bara bΛ quĩrăca bΛda zesia. Małra ādji ēsi dogosia jĭga wănamărēa. Małbe năūră

* 2:9 Dewarară căyăbara mĀa auđuara diadua. Hebreo bedede bĀ bΛa "doble porción." Małba jara bΛa idjira Elía cacuabari Ăcōrēneba bedebabari dji droma baida.

jūrēbarib_{AR}aba Elíara bajānaa edesia. ¹² Māwā unub_{AR}ade Eliseoba Elíaa bia jarasia:

-¡Zeza, zeza! Carretadeba djōbadarā idjaba cawayodeba djōbadarā quīrāca ba_A israelerāra bio careba ba_{SIA}.-†

Mañne Eliseoba cacuade jā b_{ARA} sopuaba ēsidra cōātasia. Elíara waa unuē basía.

¹³ Elía ātaa wāside idjia cacuade jā badara egode ērā baesia. Maḷgara Eliseoba edapeda jēda Jordaā doḏaa wāpeda do icawa nūmesia. ¹⁴ Mañne Elíaba cacuade jā badaba doḏe tawesia. Taweb_{AR}ade nāwā jīgua jarasia:

-¿Elía Ācōrēra sāma b_A?-

Ara mañne oda ewa dogosia. Mañ ode Eliseora chāsia. ¹⁵ Idji chāb_{AR}ada Ācōrēneba bedeabadarā Jericodebemaba ac_A duanasidaa. Mañ bērā jarasidaa:

-Elíaba erobada jaureda Eliseoba edasia.-

Ara mañda ādjirāra Eliseomaa wānapeda idji quīrāpita chīrāborode b_{ARRU} copanesidaa. ¹⁶ Mañbe jarasidaa:

-Dairāra b_A nezocarāa. Dairā tāēna cacua b_{BA} beada cincuenta pan_{AA}. Ādjirāa b_A boro Elíara ja_{AR}de wābidua. Āibērā Ācōrē jaureba idjira ātaa edepede eyade wa jewedeade b_{ASISICADA}.-

Barib_{AR} Eliseoba panusia:

-Māwāēa. Ādjirāra diabuerānadua.-

¹⁷ Māwā jaradamīna ādjirāba āc_{AR}la diabuedi carea mīā sē panesidaa. Mañ carea Eliseora perapeda ādjirāa jarasia āc_{AR}la diabuedamārēa. Ara mañda ādjirāba cincuenta diabuesidaa. Mañ ēberārāba Elíara ewari ūbea ja_{AR}sidaa. Māwāmīna ununaē basía. ¹⁸ Mañbe Jericoḏaa Eliseo b_{AMAA} jēda zesidaa. Eliseoba ādjirāa jarasia:

-¿Māa jarasiēca bādji quīrābe ja_{AR}de wānida?-

Eliseoba baido biē bada bia b_{ADA}

¹⁹ Jericodebemarāba Eliseoa nāwā jarasidaa:

-Dairā boro, b_{AA} cawa b_{AA} naā purura bio bia b_{ADA}. Barib_{AR} baidoda biē b_A bērā dai ējūā sida biē b_{AA}.-

²⁰ Mañ carea Eliseoba jarasia:

-Epedeco djiwidide tāda m_{AMAA} enenadua.-

Ara mañda edesidaa. ²¹ Maḷgara idjia baido ātaa bogadr_A b_{AMAA} edepeda mañ baidode eda peatasia. Mañne jarasia:

-Ācōrēba nāwā jara b_{AA}: māa naā baidora bia b_{ABAR} bērā naā baidoba ni ab_{ADA} waa beudaēa. Bārā ējūā sida bia zau b_{AYA}.-

²² Mañ ewarideba ātaa mañ baidora bia b_{ESIA} Eliseoba jaraḏa quīrāca.

Eliseo ipida jarapedada

²³ Jericodeba Eliseora Betel puruḏaa wāsia. Ode nīne āc_{AR}la cūdrarāda Betel puruḏeba idjimaa wānapeda nāwā ipida jara duanesidaa:

-Boro uru, āyā wādua. Boro uru, āyā wādua.-

²⁴ Mañ carea Eliseoba ādjirāmaa ac_{AR}peda Ācōrē trāneba biē jara b_{ASIA}. Ara mañda wi umé pan_{AB}a cūdrarāra orradapeda 42 beasidaa. ²⁵ Mañbe Eliseora Carmelo eyaḏaa wāpeda jēda Samaria puruḏaa wāsia.

† 2:12 Hebreo bedeade nāwā b_A b_{AA}: "Mā zeza, mā zeza, Israeldebema carretadeba djōbadarāa idjaba cawayodeba djōbadarāa."

4

Eliseoba pēdra wērā carebada

¹ Pēdra wērāda basia. Idji quimara Ācōrēneba bedeabari basia. Maḷ pēdra wērāba Eliseoa jarasia:

–Mḷ quima querasira bḷ nezoca basia. Bḷa cawa bḷa idjia Ācōrēra bio waya basida. Baribḷḷḷ idji jaidasiede paratada diai bara basia. Maḷda jēda diaē bḷ bēra idi maḷ parata djibariba mḷ warrarāda umena edade zeya idji nezocarāda beadamārēā.–

² Maḷne Eliseoba idjia iwidiisia:

–¿Mḷa bḷra sāwā carebai? Mḷa jaradua: ¿cārēda diguida erobḷ nēdobuei carea?–

Pēdra wērāba panusia:

–Nēdobuei carea mḷ diguida ni cārē sida neē quirua. Ababe zoco zaquede nedragada maārī eroquirua.–

³ Maḷne Eliseoba jarasia:

–Bḷ de caita bea ēberārāmaa wāpeda zoco ne neē beada zocārā iwidiidua.

⁴ Edapeda bḷra, bḷ warrarā sida diguida wānapeda bḷ dede eḷa wābadara jūātrādada. Maḷbe bḷa erobḷ nedragara maḷ zoco beade bira weadua. Birasira āyā bḷ wānadua.–

⁵ Ara maḷda pēdra wērāra wāsia. Zocoda zocārā iwidiidua idjira, idji warrarā sida diguida wānapeda dji eḷa wābadara jūātrāsida. Maḷbe dji warrarāba maḷ zoco beara aba dji papamaa edesidaa nedragaba bira tucumārēā. ⁶ Jūma bira tādacarea pēdra wērāba idji warraa jarasia dewara zocoda enemārēā. Baribḷḷḷ warraba jarasia zocora waa neēda. Ara maḷda nedraga idji zocode erobḷra waa piaē basia.

⁷ Pēdra wērāba Ācōrēneba bedeabari Eliseomaa jarade wāsia. Maḷne Eliseoba jarasia:

–Maḷ nedragara nēdobuede wādua. Nēdobueda bḷ quima querasiba parata diaida badara diadua. Dji parata bedaba bḷra, bḷ warrarā sida necai panania.–

Eliseoba warra ārēbabiāda

⁸ Ewari aba Eliseora Suneḷ puruḷaa wāsia. Mama wērā parata bara bḷba idjia jarasia ne code zemārēā. Maḷ carea Suneḷnaa wābḷḷḷa Eliseora maḷ wērāma ne cobadjia. ⁹ Maḷ wērāba idji quimaa jarasia:

–Mḷa cawa bḷa jāḷ ēberā dadjima ne code zebarira wārāda Ācōrēneba bedeabarida. ¹⁰ Maḷ bēra dadji de āḷ de zaqueda idji itea oḷia. Maḷne eḷa cḷada, mesada, bugueda, ḷbīrā sida bḷdia idji zebḷḷḷe mama cāimārēā.–

¹¹ Māwā opedadacarea ewari aba Eliseora jūēpeda de zaquede cāine wāsia.

¹² Mama Eliseoba idji nezoca Guiezia nāwā jarasia:

–Naḷ de djibari wērāda trḷne wādua.–

Ara maḷda Guieziba trḷne wāpeda wērāra idjima zesia. ¹³ Maḷbe Eliseoba Guiezia jarasia:

–Idjia jaradua: “Bḷa dai itea bio bia osia. ¿Daiba bḷ itea cārēda oḷi? ¿Bḷa quīrā bḷca dairā bḷare Israeldebema boro ume wa idji sordaorā boro ume beadedida?”–

Wērāba panusia:

–Mḷa ni cārē sida quīrāēā. Mḷ ēberārā tāēna bḷ bēra necai babaria.–

¹⁴ Maḷne Eliseoba idji nezoca Guiezia iwidiisia:

–¿Idji itea cārēda oḷi?–

Guieziba panusia:

-Cawaëa, barib_{ΛΓΛ} idjira warra neë _{ΒΛΑ} idjaba idji quimara drōāda quirua.-

¹⁵ Mañne Eliseoba jarasia:

-Idjira wayacusa tr_Λne wādua.-

Ara mañda Guieziba tr_Λne wāsia. Wērāra zepeda de zaquede eda wābada caita nūmesia. ¹⁶ Mañbe Eliseoba idjia jarasia:

-Za uru poade ara nañ jedecode _{ΒΛΑ} warrada topeda bara erobaya.-

Wērāba panusia:

-Māwā jararādua, m_Λ boro. Ācōrēneba bedeabari, m_Λra cūrūgarādua.*

¹⁷ Eliseoba jaraða quīrāca dewarabema poade wērāra biogoa ðepeda warra tosia. ¹⁸ Mañ warra waridacarea ewari aba dji zezamaa wāsia. Dji zezaba dewararā ume néuda ewa panasidaa. ¹⁹ Cawaëne warrara nāwā bia nūmesia:

-jAguidii, m_Λ borora pua nūmaa! jM_Λ borora pua nūmaa!-

Mañ carea dji zezaba idji nezocaa jarasia:

-M_Λ warrara dji papamaa ededua.-

²⁰ Ara mañda idji nezocaba dji warrara bara edapeda dji papamaa edesia. Mañbe dji papaba warrara ðacaraðe erobasia aba umatipa. Mañne warrara jaiðasia. ²¹ Ara mañda dji papaba idjira _Λtaa Eliseo de zaquedaa edepeda Eliseo c_Λðade _{ΒΛ}sia. Mañbe ðdr_Λpeda dji eda wābadara jūātr_Λsia. ²² Idji quimada tr_Λpeda nāwā jarasia:

-M_Λ djuburia burroda aba idjaba nezocada aba m_Λmaa diabuedua. M_Λra isabe Eliseomaa wāya. Jūēpeda ara mañda jēda zeya.-

²³ Dji quimaba iwidisia:

-z_Βara cārē cārēā idi idjima_Λ wāb_ΛΓ_Λ? Anāubada ewariēa ni jedeco dji-widiēa idji ume ābaa Ācōrēa iwididi carea.-

Wērāba panusia:

-Jūmawāyā crīcharādua.-

²⁴ Mañbe wērāba idji chūmeira burro _Λr_Λ j_Λbipeða dji nezocaa nāwā jarasia:

-Isabe wānia. M_Λa jaraēb_ΛΓ_Λ ni maārī bida _Λnāūnaēa.-

²⁵ Ara mañda wānapeda Carmelo eyaðe Eliseo _{ΒΛ}ma jūēsidaa. Eliseoba t_Λm_Λba ðdji zeb_Λdada unuside idji nezoca Guiezia jarasia:

-Ac_Λdua, Sune_Λ puruðebema wērāra zeb_ΛΓ_Λa. ²⁶ Idji audiabaride pira wādua. Iwididua idjida, dji quimada, dji warra sida bia pan_Λ cawaya.-

Ara mañda idji nezocara pira wāsia. Mañne wērāba panusia:

-Daira jūmaena bia pan_Λa.-

²⁷ Eyaðe Eliseo _{ΒΛ}ma jūēsida wērāba Eliseo jīrūne jida cobesia beða djuburiai carea. Mañ bēra Guiezira araa dogosia wērā āyā _{ΒΛ}i carea. Barib_ΛΓ_Λ Eliseoba jarasia:

-Idu _{ΒΛ}dua. Nañ wērāra bio sopua _{ΒΛ}a. Barib_ΛΓ_Λ Ācōrēba m_Λa cawabiē _{ΒΛ}a cārē cārēā jāwā sopua _{ΒΛ}da.-

²⁸ Mañne wērāba jarasia:

-M_Λ boro, m_Λra sopua _{ΒΛ}a m_Λ warrada jaiðada bēra. jM_Λa warrada _{ΒΛ}a iwidisica? jM_Λa jarasiēca m_Λra cūrūgarāmārēā?-

²⁹ Ara mañda Eliseoba Guiezia jarasia:

-_{ΒΛ}a cacuade j_Λ _Βara bio trāj_Λ cob_Λpeda nañ wērā dedaa isabe wādua. M_Λ bacuruda ededua. Isabe wāida _{ΒΛ} bēra ēberāda unusira bedearādua. Ēberāba _{ΒΛ}a beðeib_ΛΓ_Λ, panurādua. Nañ wērā dede jūēpeda m_Λ bacurura idji warra quīrādarra _ΛΓ_Λ cob_Λdua.-

* 4:16 Ācōrēneba bedeabari. Hebreo beðeade _{ΒΛ} _{ΒΛ}a "Ācōrē ēberā."

30 Mañne dji warra papaba Eliseoa jarasia:

–Ăcõrê zocai ɓa quĩrãpita, ɓa quĩrãpita biɗa wãrãneba jaraya: ɓaɗa wãéɓaɗa, mañ sida wãéa.–

Mañ bêrã Eliseora idji ume wãsia. 31 Guiezira ãdji na wãsia. Jũeɓeɗa Eliseo bacurura dji warra quĩrãɗarra ɗrã cobãsia. Mãwãmĩna cãrê sida sãwãé basia. Ara mañɗa Guiezi jêda wãɓaɗaɗe Eliseora ota unusia. Mañne Guieziba nãwã jarasia:

–Warrara ɗrẽbaé basia.–

32 Eliseo jũeside dji warra jaiɗaɗara idji caɗaɗe urraju nũmasia. 33 Ara mañɗa iduba eɗa wãɓeɗa dji eɗa wãɓaɗara jũãtrã nũmasia. Mañbe Ācõrêa iwidiɗia. 34 Iwidiɓeɗa idji caɗaɗe dji warra ɗrã barrubari cobesia. Idji iteɗa dji warra itema ɓasia. Idji dauda dji warra dauma ɓasia. Idjaba idji jawada dji warra jawã ɗrã ɓasia. Mãwã cobãɗe warra jaiɗaɗara jawãrããsia.

35 Mañbe Eliseora piradɗaɓeɗa arima ɗarɗa nĩɓaɓeɗa wayacusa dji warra ɗrã barrubari cobesia. Mañne warrara ɓarima siete jaisaɓeɗa dau ogasia.†

36 Eliseoba Guiezira trãɓeɗa nãwã jarasia:

–Dji warra papara trãne wãdua.–

Ara mañɗa trãne wãsia. Dji papa zeside Eliseoba jarasia:

–Ba warrara eɗaɗa.–

37 Ara mañɗa dji papara eɗa wãɓeɗa Eliseo jĩrũ caita chĩrãboroɗe ɓarru cobesia. Mañbe idji warrara eɗaɓeɗa eɗrãsia.

Eliseoba ëberãrã ne cobida

38 Ewari aba Eliseora Gilgalɗa wãsia. Mañ druade jarrabada baraasia. Mama Eliseora Ācõrêneba beɗeabadaɗã ume ãbaa dji jare panane idji nezocaa nãwã jarasia:

–Cuguru waibãɗe Ācõrêneba beɗeabadaɗã itea ne djudua.–

39 Mañne cobada chiruɗa abaɓba meã jãɗaɗe wãsia. Jãɗa ɓaɗe jãcara zau ɓaɗa unusia. Mañ tada idjia cacuade jã ɓaɗe pe eɗaɓeɗa jêda wãsia. Mañgãra pichia toacuapeɗa dji cuguru waibãa dju nũmane eɗa ɓasia. Baribãɗa idjia adua ɓasia mañgãra coɗacada. 40 Wicacarea mañ djicora jeɗecasia. Baribãɗa cobãɗaɗe ãdjirãba bia jarasiɗaa:

–Ācõrêneba beɗeabari Eliseo, nañ djicora dadji beabari bara ɓa!–

Mañ carea ãdjirãba coɗaé basia. 41 Eliseoba jarasia:

–Harinada maãrĩ enaɗua.–

Eliseoba mañ harinara dji cuguru waibãɗe eɗa ɓaɓeɗa nãwã jarasia:

–Idibãɗa jeɗecaɗaɗua coɗi carea.–

Cobãɗaɗe mañ djicora dadji beabari neé basia.

42 Mãwãnacarea Baal-salisa puruɗeɗa ëberãda Eliseomaa zesia. Mañ ëberãba idji néu naãrã ewaɗeɗeɓeɗa Eliseo itea enesia. Pañ cebada oɗada veinte, trigo djiwidi ewaɗa sida camane enesia. Mañbe Eliseoba idji nezocaa jarasia:

–Nañɗa Ācõrêneba beɗeabadaɗã cobidua.–

43 Idji nezocaba jarasia:

–Nañ maãrĩ quiruba çmãa sãwã cien ëberãrãda ne cobì?–

Eliseoba panusia:

–Nañɗa Ācõrêneba beɗeabadaɗã cobidua. Ācõrêba nãwã jara ɓa: “Ādjirãba coɗaɓeɗa aɗubaya.”–

44 Mãwã jaraɗa bêrã Eliseo nezocaba mañra jeɗecasia mañ cien ëberãrãba coɗamãrêã. Coɗaɓeɗa aɗubasia Ācõrêba jaraɗa quĩrãca.

† 4:35 ɓarima siete jaisaɓeɗa. ɗarɗamaarã mañ beɗeaba jara ɓa: “ɓarima siete dji warra ɗrã barrubari cobesia.”

5

Eliseoba Naamaλ biabida

¹ Ëberā Naamaλ abadada basia. Idjira Siriadebema sordaorā boro basia. Ācōrēba careba bλdeba ādji dji quīrūra poyada bērā Siriadebema boroba idjira dewararā cāyābara biara unubadjia. Idjira bio sozarra basia, baribara aida bara basia.

² Naēna Siriadebema sordaorāba Israel druađe ne biada jārīne wābadjidaa. Maλne wērā zaqueda jēda jida edesidaa. Maλ wērācaura Naamaλ quima nezocada besia. ³ Ewari aba wērācauba idji boro Naamaλ quimaa nāwā jarasia:

–Ācōrēneba bedeabari Eliseoda Samaria puruđe bλa. Mλ boro Naamaλra idjimaa wābλrλbara, idji aidara anicasia.–

⁴ Maλ wērācau Israeldebemaba jaradada Naamaλba Siriadebema boroa jarade wāsia. ⁵ Maλne Siriadebema boroba jarasia:

–Bia bλa. Wādua. Mλa cartada Israeldebema boro itea bλ ume diabueya.–

Ara maλda Naamaλra wāsia. Idjia paratada 750 libra, oroda 150 libra, idjaba cacuađe jλbadada 10 edesia. ⁶ Carta Israeldebema boro itea ededade nāwā bλ basia: “Mλa naλ cartara mλ nezoca Naamaλ ume bλa diabuebλrλa. Mλa quīrīā bλa bλa idji aidara anibida.”

⁷ Israeldebema boroba maλ carta acλside idjia cacuađe jλ bλra sopuaba cōātapeda nāwā jarasia:

–Māwāra ζmλra Ācōrēca naλ ēberā biabi carea? Mλra Ācōrēēa ēberārā zocai bλi carea idjaba beubi carea. Māwāmīna Siriadebema boroba naλ ēberāra mλmaa diabuesia idji aidara anibimārēā. Idjira mλ ume djōbi jλrλ bλa.–

⁸ Ācōrēneba bedeabari Eliseoba ūrīsia Israeldebema boroba cacuađe jλ bλra sopuaba cōātasida. Maλ carea Eliseoba ēberāda idjimaa nāwā jarade diabuesia:

–ζCārē cārēā bλa cacuađe jλ bλra cōātasi? Jāl ēberāra mλmaa diabuedua. Mλa biabiya. Māwā idjia cawaya wārāda Israel druađe Ācōrēneba bedeabarida aba bλda.–

⁹ Ara maλda Naamaλra cawayo carreta bara bλde Eliseomaa wāpeda dji dede eda wābada dajadaare jūesia. ¹⁰ Eliseoba ēberāda dajadaa nāwā jarade diabuesia: “Jordaλ dođe cuide wādua. Bλrima siete cui bλrλde bλ cacuara biapeda Ācōrē quīrāpita bia beya.”

¹¹ Maλ ūrīpeda Naamaλra bio quīrū wāsia. Idjia jarasia:

–Mλa crīcha basia Eliseoba mλra dajadaa acλde zepeda idji Ācōrēa iwidida idjaba idji jλwara mλ aida λrλ jārēwēida animārēā. ¹² Jūma Israel druađe bea do cāyābara Damasco druađe Abanā doda, Parpar do sida biara panλa. Ababe cui bλrλba biaida bλbλrλ, biara bλa jāma cuide wāda.–

Māwā jarapeda bio quīrū wāsia. ¹³ Maλne Naamaλ nezocarāda idji caita wānapeda nāwā jarasidaa:

–Dai boro, * jāl Ācōrēneba bedeabariba obi jaradara zarea bλdabara bλa ocasia. Idjia ababe jara bλa bλ biamārēā Jordaλ dođe cuida bλda. ζBλa māwā oiē bλca?–

¹⁴ Māwā jarapedada bērā Naamaλra Jordaλ doda wāpeda bλrima siete cuisia Ācōrēneba bedeabari Eliseoba jarada quīrāca. Ara maλda biapeda idji cacuara cūdra quīrāca dowā besia. Ācōrē quīrāpita bia besia.

* 5:13 Dai boro. Hebreo bedeade bλ bλa “mλ zeza.”

¹⁵ Naamaãra idji ume panã sida jêda Eliseomaa wãnapeda Naamaãba idji quĩrãpita nãwã jarasia:

–Idibãrã cawasia wãrã ãcõrêda ababe naã Israel druade ðãda. Mã djuburia, mãã ne diabãrã edadua.–

¹⁶ Baribãrã Eliseoba jarasia:

–Ãcõrê zocai ðã quĩrãpita wãrãneba jaraya: ðãã dia ðãrã edaêã.–

Naamaãba mãã sê jara ðãmĩna Eliseoba edaê basia. ¹⁷ Mãne Naamaãba jarasia:

–Mãêteara mã boro, mã djuburia naã druadebema egoroda mã druadaã idu edebidua. Burro umêba poyadi daucha mãã ede quĩrã ðãã. Mãwãra mã druade mãã bãrã ãcõrêã animarãda, dewara sida poya babue diaya. Dewara ãcõrê beaa mãã waa ne babue diaêã. ¹⁸ Baribãrã mãã ãcõrêã bedea djuburiaya naã cadjirua obãrãde quĩrãdoamãrêã: mã druadebema boroda idji ãcõrê Rimol de dromane eda wãbãrãde ðãe amaaba mã jãwãde jida wãbaria. Mãne idjira Rimol quĩrãpita çĩrãborode cobebãrãde mã sida mãwã cobeyda ðãã. Mãã ãcõrêã bedea djuburiaya mãã cadjirua quĩrãdoamãrêã.–

¹⁹⁻²⁰ Eliseoba panusia:

–Necai wãdua.–

Ara mããda Naamaãra wãsia. Wadi tãmã wãê ðãde ãcõrêneba bedebãri Eliseo nezoca Guieziba nãwã crĩchasia: “Mã boroba Siriadebema Naamaãra idu necai wãbisia. Idjia enenara ni cãrê sida edaê basia. ãcõrê zocai ðã quĩrãpita wãrãneba jaraya: Naamaã caidu pira wãya ne edai carea.”

²¹ Ara mããda Guiezira Naamaã caidu wãsia. Naamaãba idji pira zebãrãda unuside carreteaba uãã ðadopeda nãwã iwidiãia:

–çCãrêda sãwãsi?–

²² Guieziba panusia:

–Ni cãrê sida sãwãnaê panãã. Baribãrã mã boroba nãwã jara ðãã: “Aretewa ãcõrêneba bedebada çĩdrãrãda umê Eprãil eyaida ðã êjũãneba jũesidãã. Mã djuburia paratada 75 libra idjaba cacuade jãbada sida umê diadua.”–†

²³ Naamaãba panusia:

–Bia ðãã. Baribãrã paratada 150 libra edadua.–‡

Mãwã jara basia aba Guieziba edabãrãdaã. Mããbe Naamaãba sacco umêne paratada 150 libra eda ðãbisia. Cacuaãde jãbada sida umê diasia. Mããbe nezocada umê edapeã jũma mããrã Guiezi na edebisia. ²⁴ Eya zaquede jũnapeda Naamaã nezocarãba edepedãrã Guieziba edasia. Diguidã waga ðãpeda Naamaã nezocarãra jêda wãbisia. ²⁵ Mããbe eda wãpeda idji boro Eliseo quĩrãpita nũmesia. Mããne Eliseoba idjia iwidiãia:

–Guiezi, bãrã çsãma basia?–

Guieziba panusia:

–Mã, ðã nezocara ãyã wãê ðãã.–

²⁶ Baribãrã Eliseoba jarasia:

–Jãã êberã idji carreteaba uãã ðadopeda ðã audiabãriside mã sora ðã ume basia. Idi ãcõrêba ne ununacada oãã bãrã biê ðãã paratada, cacuaãde jãbadada, olivo êjũãda, uva êjũãda, ovejada, pacada, nezocarãda, nezoca wêrãrã sida edaida. ²⁷ Mãã carea aidãba Naamaã jida ðãda quĩrãca idiba ãtaã ðãã, ðãdeba yõbãdarã sida aida bara beãdia.–

Mamaãba êdrãbãrãde Guiezira aidãba bira nũmesia. §

† 5:22 75 libra. Hebreo bedeade ðã ðãã “talento aba.” ‡ 5:23 150 libra. Hebreo bedeade ðã ðãã “talento umê.” § 5:27 Aidãba bira nũmesia. Hebreo bedeade ðã ðãã: “Aidãba nieve quĩrãca basia.”

6

Eliseoba zagara dojãneba ãtaa ùmane zebida

¹ Ewari aba Ācōrēneba bedeabadarāba Eliseoa nāwā jarasidaa:
 –Dadjirā pan_Λ dera jūmawāyā caibe quirua. ² ĶDairāra Jordaā dodaa wānida pan_Λca? Mama daiza bacuruda tutadapeda de waib_Λada odia ābaa panani carea.–

Eliseoba panusia:

–Bia b_Λa. Wānada.–

³ Maāne aba_Λba Eliseoa jarasia:

–ĶDai, b_Λ nezocarā ume wāēca? Dai djuburia wāna.–

Eliseoba panusia:

–Bia b_Λa. Mā sida wāya.–

⁴ Ara maāda ādjirāra Jordaā dodaa wānapeda bacuruda tuta panasidaa.

⁵ Māwā pan_Λne zagarada aba daiđu baede wāsia. Dji zagara erobađaba Eliseoa jġua jarasia:

–jMā boro, jāā zagarara djārāne basia!–

⁶ Ācōrēneba bedebari Eliseoba nāwā iwidiisia:

–ĶSāma daiđu baede wāsi?–

Dji zagara erobađaba ac_Λbisia sāma baede wāsida. Eliseoba bacuru za-
 queda b_Λá edapeda araa batabuesia. Ara maāda zagarara dojãneba ãtaa
 ùmane zesia. ⁷ Maāne Eliseoba jarasia:

–Jidada.–

Ara maāda dji zagara erobađaba jidasia.

9

Jehú Israeldebema boro beda

¹ Ewari aba Eliseoba Ācōrēneba bedebarida aba trãpeda nāwā jarasia:

–B_Λa cacuađe j_Λ b_Λara bio trãj_Λ cob_Λpeda Gala druade Ramo purudaa isabe wādua. Naā zoco zaquede nedragada ededua. ² Mama jūēpeda Josapa warra, Nimsi wiuzaque Jehúda ac_Λde wādua. * Idjira dewararā ume b_Λada āyā trãpeda dewara dejāare ededua. ³ Maābe naā zoco zaquede b_Λ nedragara idji boro ār_Λ weadua. Weab_Λr_Λde jaradua: “Ācōrēba nāwā jara b_Λa: mā b_Λara Israeldebema boroda b_Λb_Λr_Λa.” Māwā opeda dji dede eda wābadara ewapeda isabe pira wādua. Ni maārī bida dārārādua.–

⁴ Ara maāda Ācōrēneba bedebari cūdrara Gala druade Ramo purudaa wāsia. ⁵ Mama jūēsīde Israeldebema sordao bororāda ābaa dji j_Λre duan_Λda unupeda nāwā jarasia:

–Mā boro, mā b_Λa ne jaraida erob_Λa.–

Maāne Jehúba iwidiisia:

–ĶCaia beđe b_Λ?–

Cūdraba panusia:

–Mā b_Λa b_Λa beđe b_Λa, mā boro.–

⁶ Maābe Jehúra piradr_Λpeda cūdra ume dewara dejāare wāsia. Mama pan_Λne cūdraba nedraga Jehú boro ār_Λ weab_Λr_Λde nāwā jarasia:

–Israelerā Ācōrēba nāwā jara b_Λa: mā b_Λara mā puru Israeldebema boroda b_Λb_Λr_Λa. ⁷ B_Λ boro basi Acabo ēberārāra jūma quenadua. Idji quima Jezabelba mā nezocarā, māneba bedeabadarā sida quenabida carea mā b_Λdeba cawa oya.† ⁸ Acabo ēberārāra jūma quininia. Ādjirā dji umaquīrāra mā abeđa jūma

* 9:2 Josapa. Maāg_Λ Josapara Juda druadebema boro Josapāē basia. † 9:7 1 Reye 18:4.

jōbiya: nezoca beada, nezocaē bea sida. ⁹ Mā Nabat warra Jeroboal ēberārā jōbida quīrāca idjaba Ahía warra Baasa ēberārā jōbida quīrāca Acabo ēberārā sida jōbiya. ¹⁰ Maā awara Jezabel sida beadapeđa Jezreel puru caita usaba codia. Idjira jouđaēa.-‡

Cūdraba māwā jarapeđa dji dede eda wābadara ewapeđa pira wāsia. ¹¹ Jehú wayacusa sordao bororā duanama jūēbaga de abaaba iwīdisia:

-Mērā, jāā cūdra quīrāē bāra ¿cārē cārēā ze basi? ¿Cārēda sāwāsī?-

Jehúba panusia:

-Bārāba cawa panā jāāga beara sāwā bedeadadada.-

¹² Maāne ādjirāba jarasidaa:

-Bāa sewada o bāa. Idjia jaradara dairāa nēbaga duā.-

Jehúba panusia:

-Idjia māā jarasia: “Ācōrēba nāwā jara bāa: māā bāra Israeldebema boroda bābaga.”-

¹³ Maā ūrīnapeđa ādjirāba cacuade jā panāra dume quida de isabe tōcuasidaa

Jehúra maā ārā nībamārēā. ¹⁴ Maābe cachiru zadapeđa jīgua jarasidaa:

-Jehúra dadjirā boroa!-

Jezabel beuda

³⁰ Māwānacarea Jehúra Jezreel puruđaa wāsia. Jezabelba Jehú zebaga ūrīside idji daura soacuasida idjaba idji buđara biya erusia. Maābe dajadaa acabadadeba edaa acā nūmesia. ³¹ Jehú dji puruđe eda wābadama jūēside Jezabelba idjia jarasia:

-Mērā, Zimri quīrāca bā, bā boro beada.*

³² Maāne Jehúba āta dji dajadaa acabadamaa acapeđa jīgua jarasia:

-Jāāma eda caida māre bā?-

Ara maāda nezoca dji droma bea umé wa ūbea panāba edaa Jehúmaa acasidaa. ³³ Maāne Jehúba ādjirāa jarasia:

-Jezabelera uđu batabuedadua!-

Ara maāda idjira uđu batabuesidaa. Maāne cawayoba idji ārā tagabade idji oaba cawayora, puru auđu jūrā ca bā sida tāūcuasia. ³⁴ Maābe Jehúra Jezabel dede eda ne code wāsia. Ne codacarea nāwā jarasia:

-Jāā wērā cadjiruara jouđe wānadua. Idjira Sidoānebema boro cau bērā jouđia.-

³⁵ Baribaga joudi carea wāsidade ababe dji boroda, dji jāwada, dji jīrū sida unusidaa. ³⁶ Ādjirāba Jehúa jarade wāsidaa. Maāne Jehúba jarasia:

-Ācōrēba jarada quīrāca māwāsia. Tisbédebema Eliadeba Ācōrēba jarasia: Jezreel puru caita Jezabelera beadapeđa usaba codia.† ³⁷ Idji cacua ārīcuadara ācaca quīrāca Jezreel ējūāne tabeadiā. Māwā ni abaaba poya jaradaēa: naāgara Jezabel basia.-

2 Reye 10:17-31

10

Jehúba Baal ēpē bea quenana

¹⁷ Jehúra Samaria puruđaa wāpeđa Acabo ēberārā wadi panāda jūma quenasia. Ādjirāra abeđa jūma jōbisia Ācōrēba Eliadeba jarada quīrāca. ¹⁸ Maābe Samariadebemarāda jūma ābaa jārepeđa nāwā jarasia:

‡ 9:10 1 Reye 21:22-23. § 9:13 Dume quida. Maāra hebreo bedeadade ebuđa bāēa. Acālamaarā jara bāa “bugue droma.” * 9:31 1 Reye 16:8-20. † 9:36 1 Reye 21:23.

-Acabo basiba Baalera êpêbadjia. Barib_{ΔΓΛ} m_Λā biara êpêya. ¹⁹ Ma_Λ bē_Λrā Baaldeba bedeabadarāda, idji êpêbadada, idji sacerdoterā si_Δda jūma tr_Λnadua. Ni aba_Δda āyā becara b_Λā. M_Λā ewari dromada oya Baalea animarā babue diadi carea. Ma_Λ bē_Λrā aba_Δda zeēb_{ΔΓΛ}, beadia.-

Jehúba Baal êpêbadara jūma quenai carea cūrūga b_Λdeba m_Λwā jarasia. ²⁰ Ma_Λbe jarasia:

-Ewarida b_Λdadua ābaa dji j_Λredape_Δda Baalea bia bedeadi carea.-

Ara ma_Λda ewarida b_Δsidaa. ²¹ Jehúba jūma Israel druade jarabisia Baal êpêbadara ma_Λ ewaride zedamārēā. Ma_Λne ādjirāra jūma zesidaa. Ni aba bida āyā beē basia. Ma_Λ bē_Λrā Baal de dromara pēsua cobesia. ²² M_Λwā pan_Λne Jehúba Baal êpêbadarā djio wagabarā n_Λwā jarasia:

-Jūmarā ādji djiora diacuadua j_Λnamārēā.-

Ara ma_Λda ādjirā diacuasía. ²³ Ma_Λbe Jehúba, Recab warra Jonad_Δ si_Δda Baal de dromane e_Δda w_Λnape_Δda Jehúba Baal êpêbadarā n_Λwā jarasia:

-Quirācuitadua. Ni aba_Λ Ācōrē êpêbarira b_Λrā ume baiē b_Λā. Ababe Baal êpêbadar_Δ nama pananida pan_Λā.-

²⁴ Ma_Λbe Baal êpêbadaba animarāda, dewara si_Δda Baalea babue diacuab_Δda basia. M_Λwā pan_Λne ochenta sordaorāba dajadaare j_Λā panasidaa Jehúba jara_Δda quīrāca. Ma_Λ sordaorā n_Λwā jarasia:

-Baal êpêbadarāda m_Λā b_Λrā j_Λwade b_Λya. Ādjirāra jūma quenana_Δdua. B_Λrāba aba idu mīrū wābi_Δib_{ΔΓΛ}, dji idu mīrū wābi_Δara beadia.-

²⁵ Baal êpêbadarāba animarā babue diapedadacarea Jehúba idji sordaorā, ādji bororā bida n_Λwā jarasia:

-E_Δda quenane w_Λnadua. Ni aba_Δda idu mīrū wābirānadua.-

Ara ma_Λda sordaorāba, ādji bororā bida necoba quenane wāsidaa. Ādjia quenapedara dajadaa b_Δtacuadape_Δda Baal de dromane e_Δdaara b_Λ dejānaa wāsidaa. ²⁶ Mama_Λba j_Λwaba o_Δda Baalera dajadaa pe enenape_Δda jūma babuesidaa. ²⁷ Mōgara o_Δda Baalera jūma toapecuadape_Δda idji de droma si_Δda jūma ārīsidaa. Ma_Λbe āgabada deda mama ocuasidaa. Idi bida m_Λwā b_Λā.

²⁸ M_Λwā Jehúba Baal êpêbadara Israel druade jūma jōbisía. ²⁹ Barib_{ΔΓΛ} Nabat warra Jeroboa_Λba cadjirua o_Δda Jehúba igaraē basia. Oro o_Δda paca zaquea idu bia bedeabisia. Ma_Λ paca zaquera Betel purude idjaba Da_Λ purude bida wa_Δi eropanasidaa. Naēna ma_Λneba Jeroboa_Λba israelerā cadjiruada obisia.*

³⁰ Ācōrēba Jehúba n_Λwā jarasia:

-M_Λā quīrā b_Δda quīrāca b_Λā Acabo ēberārāra jūma quenana bē_Λrā m_Λ quīrāpita bia osia. Ma_Λ bē_Λrā b_Λ beu_Δacarea b_Λ warrada Israeldebema boroda bēya. Ma_Λare idji warrada, idji wiuzaqueda, dji wiuzaque warra si_Δda Israeldebema boroda beadia.-

³¹ Barib_{ΔΓΛ} Jehúba israelerā Ācōrē leyra sodeba quīrācuita oē basia. Ma_Λ awara naēna Jeroboa_Λba israelerā cadjirua obidara Jehúba igaraē basia.

2 Reye 13:14-21

13

Eliseoba jīrūare cawabida

¹⁴ Eliseora cacua biē bepe_Δda jaidab_{ΔΓΛ} basia. M_Λwā b_Λde Israeldebema boro Joasaba idjira ac_Δle wāsia. Idji carea jīā b_Λde Joasaba n_Λwā jarasia:

* 10:29 1 Reye 12:26-30.

-Zeza, zeza, carretadeba djōbadarā idjaba cawayodeba djōbadarā quĩrāca b_{ΛA} israelerāra bio carebabaria.*

¹⁵ Eliseoba idjía jarasia:

-EneDRAMada cha bara namaa enedua.-

Ara maġda Joasaba edesia. ¹⁶ Maġne Eliseoba nāwā jarasia:

-EneDRAMara jidadua.-

Joasaba jidab_{ΛA}Λde Eliseoba idji j_Λwara Israeldebema boro Joasa j_Λwa ġrġ b_{ΛS}ia. ¹⁷ Maġne jarasia:

-Amāda_u odjabariare dajadaa ac_Λbadada ewadua.-

Joasaba ewadacarea Eliseoba idjía jarasia:

-Chada aba dajadaa dr_Λtadua.-

Ara maġda Joasaba dajadaa dr_Λtasia. Maġne Eliseoba jarasia:

-Jāġ chaba jara b_{ΛA}: Siriadebemarāra Ācōrēba bārāa poyabiya. Apec ējūāne bārāba quenania.-

¹⁸ Maġbe Eliseoba jarasia:

-Chara pedua.-

Ara maġda Israeldebema boro Joasaba pesia. Maġne Eliseoba jarasia:

-Jāġ chaba dejāda ucuadua.-

Ara maġda Joasaba b_Λrima ūbea upe_Λda waa uē basía. ¹⁹ Maġ carea Ācōrē nezoca Eliseora idji ume bio quĩrūpe_Λda jarasia:

-B_{ΛA} dejāra b_Λrima juesuma wa b_Λrima sei udabara, bārāba Siriadebemarāra poyadape_Λda jūma quenacasidaa. Barib_Λr_Λ b_Λrima ūbeabe u_Λda bē_Λrā b_Λrima ūbeabe poyadía.-

Eliseo jaidada

²⁰ Eliseora jaidapeda t_Λb_Λrisidaa. Poaza moabitarāba Israel druade ne jārīcuade wābadjidaa. ²¹ Ewari aba ġc_Λr_Λ israelerāba ēberā jaidadada joude edebada basía. Maġne unusidaa moabitarāba ne jārīcuade zeb_Λdada. Isabe mĩrūni carea bēwārāra Eliseo t_Λb_Λripe_Λdade eda b_Λtasidaa. Dji bēwārāba Eliseo b_Λw_Λr_Λ waraside ġrēbapeda pĩradr_Λsia.

17

Asiriarāba israelerā poyapedada

¹ Acá doce poa Juda druadebema boroda bedacarea Ela warra Oseara Israel druadebema boroda besia. Idjira Samaria purude b_Λbadjia. Nueve poa israelerāra pe erobasia. ² Oseaba Ācōrē quĩrāpita cadjiruada obadjia. Barib_Λr_Λ Israeldebema bororā idji naēna beadaba ope_Λda quĩrāca mācu_Λ oca basía.

³ Osea Israeldebema boroda b_Λsidae Asiriadebema boro Salmanasada idji sordaorā bara israelerā ume djōne zesidaa. Poyadapeda Salmanasaba Oseara idji j_Λwae_Λda erobesia. Maġ bē_Λrā Oseaba Salmanasaa paratada poaza diabadjia. ⁴ Māwā b_Λde Oseaba Egiptodebema boro So abadamaa ġc_Λr_Λ diabuesia idji careba_Λde zemārēā. Maġ awara Salmanasaba parata poaza diabi badada waa diaē basía. Māwā Salmanasaba cawasia Oseara idji j_Λwae_Λabemada ēdr_Λi carea crīcha j_Λr_Λ b_Λada. Maġ carea idjia Oseara jid-abipeda preso b_Λbisia. ⁵ Asiriadebema boro Salmanasara idji sordaorā sida Israel druadaa wānapeda Samaria purura poa ūbea au_Λdu jūrā eropanasidaa.

⁶ Osea nueve poa Israeldebema boroda bedacarea Asiriadebema boroba

* **13:14** Hebreo bedeade nāwā b_Λ b_{ΛA}: “M_Λ zeza, m_Λ zeza, Israeldebema carretadeba djōbadarā idjaba cawayodeba djōbadarāa.”

Samaria purura poyasia. Maḷbe israelerāra Asiriadaa jida edepeda Halah druade, Gozaḷ druade Habor do caita, idjaba medorā puru beaza ḅabicuasía.

⁷Maḷra jūma māwāsía israelerāba ādji Ācōrē quīrāpita cadjiruada o panana bēra. Ācōrēba ādjirāra Egiptodebema boro jḷwaeḅabemada ēdra ḅāḅamīna idjaba mamaḷba ēdra enenamīna dewara ācōrē beada ēpēbadjidāa. ⁸Dewara puru beaba cadjirua o panḷ carea Ācōrēba israelerā quīrāpitabemada āyā jḷretasia. Māwāmīna israelerāba abari cadjiruada o panesídaa. Maḷ awara Israeldebema bororāba cadjirua obibadara israelerāba ēpēsídaa. ⁹Idjaba Ācōrē quīrāpita oiē beada mērā obadjidāa.* Ādji puru caita bea eya borode de zaqueda ocuasídaa dewara ācōrē bea bia bedeadí carea. Puru zaque beaza idjaba puru waibḷa mōgaraba auḅu jūrā ca beaza māwā ocuasídaa. ¹⁰Eya boroza idjaba jūma bacuru waibḷa nūmea edre ādjirāba jḷwaba oda ācōrē beada ḅacuasídaa. Mōgara waibḷada idjaba jḷwaba oda ācōrē Aserá sida ḷta nūmḷacuasídaa. ¹¹Eya boroza incienso querada ādji jḷwaba oda ācōrēba bá diabadjidāa dewara purudebemarāba naēna opeḅada quīrāca. Maḷ puru beara Ācōrēba israelerā quīrāpitabemada āyā jḷretasia. Israelerāba cadjirua o panḷ carea Ācōrēra ādjirā ume bio quīrūsía. ¹²Idjia jarasia jḷwaba oda ācōrēra ēpēnacara panḷada. Māwāmīna israelerāba ēpēsídaa. ¹³Ācōrēba Juda druadaa, Israel druadaa biḅa idjideba bedebadarāda diabuesía. Ādjirāneba israelerāa nāwā jarasia:

–Mḷ leyda bārā drōā naēnabemarāa jūma diasía idjaba mḷneba bedebadadeba bārāa biḅa diasía. Ādjirāra mḷ nezocarāa. Jḷḷbe bārāba cadjirua obadara igaradapeda mḷ leyra jūma ḷjā odadua.–

¹⁴Baribḷḷḷ israelerāba ḷjā odaē basía, ātebḷḷḷ ādji drōā naēnabemarā quīrāca cḷwḷḷḷ zarea panesídaa. Ācōrēra ḷjānaē basía. ¹⁵Ācōrēba obi jaradara, ādji drōā naēnabemarā ume bede ḅḷda sida igarasídaa. Maḷ awara Ācōrēba cawa oi jaradara ḷjānaē basía. Jḷwaba oda ācōrē siriē beada ēpē panḷ bēra ādjirā sida siriē panesídaa. Ādji caita bea puruba cadjirua obadara Ācōrēba orānaduada adamīna o panesídaa. ¹⁶Ācōrēba obi jaradara israelerāba jūma igarasídaa. Maḷ bēra paca zaque zaca ḅḷda umé osídaa bia bedeadí carea. Idjaba bacuruda ācōrēwērā Aserá quīrāca ocuasídaa bia bedeadí carea. Chīdaúa, jedecoa, ḷmādaúa biḅa bia bedebadjidāa. Idjaba Baalea bia bedebadjidāa. ¹⁷Maḷ awara ādji warrarāda, wērācaurā sida jḷwaba oda ācōrēba habue diabadjidāa. Dau ēsā ununi carea obadjidāa. Idjaba daubarada ēpēbadjidāa. Ācōrē quīrāpita jūmawāyā cadjirua o panḷ carea idjira bio quīrūsía.

¹⁸Ācōrēra israelerā ume bio quīrūna bēra idji quīrāpitabemada āyā jḷretasia. Ababe Juda druadebemarādra ādji druade panesídaa. ¹⁹Baribḷḷḷ Juda druadebemarā biḅa Ācōrēba obi jaradara ḷjā odaē basía, ātebḷḷḷ Israel druadebemarāba cadjirua opeḅada quīrāca o panesídaa. ²⁰Maḷ carea Ācōrēba israelerāra abeḅa jūma igarasia. Ādjirāra bia mḷgabisia idjaba dewara druadebemarāa poyabipeda idji quīrāpitabemada āyā jḷretasia.

²¹Naēna Ācōrēba israelerāa ādji boro Davideba zedada igarabisía. Maḷbe ādjirāba Nabat warra Jeroboaḷda ādji boroda ḅḷsídaa. Maḷ Jeroboaḷba

* **17:9** Ācōrē quīrāpita oiē beada mērā obadjidāa. Maḷra hebreo bedeade ebuda ḅḷḷa. ḷcaḷamaarā jara ḅa: “Ācōrēnebemada biē bedebadjidāa.”

cadjirua waib^Λada israelerãa obisia. Idjia Ācōrēra igarabisia.† 22 Jeroboal̄ba cadjirua o badara israelerãba o panesidaa. Ni maārī bida igaradaē basia. 23 Māwā cadjirua o panasidaa aba Ācōrēba idji quīrāpitabemada āyā j^Λretab^Λadaa. Idjideba bedeabadarā idji nezocarāneba māwā oyada asia. Maḷ bēra asiriarāba israelerāra ādji druadaa jida edesidaa. Wadibida mama pan^Λa.

24 Maḷbe israelerā pananama Asiriadebema boroba Babilonianebe-marāda, Cutadebemarāda, Avadebemarāda, Hamánebeemarāda, idjaba Saparvai^Λnebe-marā sida b^Λacuasía. Maḷ ēberārara Samaria puruēde, dewara puru beade bida panesidaa.

2 Reye 24:8–25:12

24

Babiloniarāba Juda druadebemarā poyapedada

8 Joaquiḷ 18 poa baside Juda druadebema boroda besia. Jedeco ūbea Juda druadebemarāra pe erobasia. Idjira Jerusaleḷne babadjia. Idji papara Jerusaleḷnebema Elnataḷ cau Nehusta basia. 9 Joaquiḷba Ācōrē quīrāpita cadjiruada o babadjia idji zeza basiba o bada quīrāca.

10 Maḷ ewaride Babilonianebema boro Nabucodonosó sordaorāda Jerusaleḷnebe-marā ume djōne wānapeda purura auēdu jūrā eropanesisidaa.

11 Māwā auēdu jūrā eropan^Λane Nabucodonosóra jūesia. 12 Maḷne Juda druadebema boro Joaquiḷba, dji papaba, idjiare beaba, idji sordao bororāba, dji dromarā bida jarasidaa Nabucodonosó j^Λwaeda panenida. Nabucodonosó ocho poa idji druadebema boroda be^Λacarea Juda druadebema boro Joaquiḷra preso jidasia.

13 Maḷbe Ācōrēba jarada quīrāca Nabucodonosóba ne bia quedea Ācōrē de dromane beadada jūma pe edesia. Ne bia quedea Juda druadebema boro de dromane beada sida jūma pe edesia. Idjaba Israeldebe-marā boro moḷba Ācōrē de dromane oro ocuada sida toapecuape^Λda pe edesia. 14 Maḷ awara Nabucodonosóba Jerusaleḷnebe-marāda idji druadaa jida edesia: dji dromarāda, sordaorāda, ne o cawa beada, jiorroba ne o cawa bea sida. Jūma ābaa die mil jida edesia. Ababe dji ne neē quedead^Λ Juda druade panesidaa. 15 Nabucodonosóba Juda druadebema boro Joaquiḷda, idji papada, idji quimarāda, idjiare beada, dji dromarā sida Babilonianaa jida edesia. 16 Sordaorāda siete mil, ne o cawa beada idjaba jiorroba ne o cawa beada mil jida edesia. Dji mēs^Λrā beara Babilonianaa jūma jida edesia. 17 Maḷbe Nabucodonosóba Joaquiḷ djabad^Λrōā Mataniāda Juda druadebema boroda basia. Maḷ Mataniāra tr^Λ basia Sedequía.

18 Sedequía 21 poa baside Juda druadebema boroda besia. Idjira Jerusaleḷne babadjia. Once poa Judadebemarāda pe erobasia. Idji papara Libna puru^Λdebe-marā Jeremia cau Hamutal basia. 19 Sedequíaba Ācōrē quīrāpita cadjiruada o babadjia idji djaba Joaciḷba o bada quīrāca. 20 Maḷ carea Ācōrēra Jerusaleḷnebe-marā ume idjaba Juda druadebemarā ume bio quīrūsia. Maḷ bēra ādjirāra idji quīrāpitabemada āyā j^Λretasia.

Nabucodonosóba Jerusaleḷ babueda

Maḷ ewaride Sedequíaba Babilonia druadebema borora igarasia.

† 17:21 1 Reye 12:26-30.

25

¹ Mañ carea nueve poa Sedequía Judadebema boroda bedacarea diebema jedecode ewari diede Babiloniane boro Nabucodonosóra idji sordaorã bara Jerusaleñnebemarã ume djõne wãsidaa. Mañne poa ume Jerusaleñra auðu jūrã eropanasidaa. Puru dajadaare acλbadada λτλ drasoa ocuasidaa.*

² Once poa Sedequía Juda druadebema boroda bedacarea babiloniarãba wadibiða Jerusaleñ purura auðu jūrã eropanasidaa. ³ Ara mañ poađe quĩmãrẽbema jedecode ewari nueve de Jerusaleñ purude codira ni cãrẽ sida neẽ basía. Mañba jũmarãda jarra duanasidaa.

⁴ Mãwã panλne puru auðu jūrã ca ßara uyapetasidaa. Babiloniarãba purura auðu jūrã eropanλmĩna Juda druadebema boro Sedequíara, idji sordaorã sida diamasi mĩrũ wãsidaa. Dji boro néu caita ßλ eða wãbadaare êdrλsidaa. Mama puru auðu jūrã ca ßara ume panasidaa. Mañne Arabãdaa wãbada ode pira wãbλrλsidaa. ⁵ Mañ cawasida de Babiloniane bema sordaorãda Sedequía caidu wãsidaa. Idjira Jerico puru caita ßλ jewede de jida de wãsidaa. Mañne Sedequía sordaorãba idjira amenapeda memenesidaa. ⁶ Babiloniarãba Sedequíara jida dapeda Ribla purudaa edesidaa. Mama Babiloniane bema boroba idjira cawa osia. ⁷ Sedequíaba acλ ßλ de Nabucodonosóba idji warrarãda quenabisia. Jũma quenanapeda Sedequía daura umena nuẽtabisia. Mañbe bronze oda carenaba jλnapeda Babilonia druadaa jida edesidaa.

⁸ Nabucodonosó 19 poa Babiloniane bema boroda bedacarea jedeco jue-sumane ewari sietede idji sordaorã boro Nabuzaradaλda Jerusaleñ purudaa wãsia. ⁹ Mañne Ācõrẽ de dromada, Juda druadebema boro de dromada, idjaba de Jerusaleñne bea sida jũma bácuasia. Dji droma ßeaba eropanana deda abeda jũma bácuasia. ¹⁰ Mañbe idjia Babiloniane bema sordaorã Jerusaleñ puru auðu jūrã ca ßara jũma ãrĩbisia. ¹¹ Mañbe Nabuzaradaλba ãberãrã Jerusaleñne wadĩ panλda, Nabucodonosóare panλana apedadarãda, dewara ãberãrã sida Babilonia druadaa jũma jida edesia. ¹² Ababe dji ne neẽ queeaddrλ amesia ãjũã o beadamãrẽã idjaba uva ãjũãda wagadamãrẽã.

* 25:1 Acλbadada λτλ drasoa ocuasidaa. Ebuda ßλẽa cãrẽda osidada.

1 CRONICA NABEMA CARTA CRONICA

21

Daviba Israeldebema sordaorã juachabida

¹ Mañ ewaride diauruba israelerãra biẽ osia. Idjia Davia crĩchabisia Israeldebema sordaorãra juachaida. ² Mañ bẽrã Daviba Joáa, waabema sordao bororãa bida nãwã jarasia:

–Jũma Israel druade umaquĩrã djõ cawa beada juachade wãnadua Beersebá purudeba aba Dañ purudaa. Juachadapeda m̃ãa jarade zedadua cawai carea jũmasãwã panãda.–

³ Baribãrã Joába jarasia:

–M̃ã boro, ¡Ãcõrẽba idji puru Israelda ãarima cien auđu yõbibãrã bio bia baya! ¿Jũma ãdjirãra b̃ãare panãca? ¿Cãrẽ cãrẽã b̃ãa mãwã juachabi ãã? ¿Cãrẽã dadji israelerãra nẽbãrade ãã quĩrã ãã?–

⁴ Joába mãwã jaradamĩna Daviba waãbida juachabisia. Ara mãda Joába jũma Israel druade juachade wãpeda jẽda Jerusaleãnaa zesia. ⁵ Mañbe Davia jarasia Juda druade 470 mil sordaorãda panãda idjaba waabema israelerã druade miyoã auđu cien mil panãda. ⁶ Baribãrã Joába Levideba yõpedadara, Benjamiãneba yõpedadara sida juachaẽ basía, Daviba juachabi jaradara bia ãrĩnaẽ bẽrã.

⁷ Ãcõrẽ bida Daviba juachabidara bia unuẽ basía. Mañ carea israelerãra cawa osia. ⁸ Mañ bẽrã Daviba Ãcõrẽa nãwã jarasia:

–Wãrãda mã sordaorã juachabidara cadjirua basía. Baribãrã mã quĩrã djuburia mã cadjirua odara quĩrãdoadua. M̃ãa wãrãda crĩcha neẽ ãã quĩrãca osia.–

⁹ Mañ ewaride Ga abadaba Davia Ãcõrẽneba bedeabadjia. Ãcõrẽba Gaa nãwã jarasia:

¹⁰ –Davimaa wãpeda jaradua mãa cawa oida. M̃ãa cawa oi crĩchada ãbea eroãã. Mañgãdebemada idjia aba edaida ãã.–

¹¹ Ara mãda Gara Davimaa wãpeda nãwã jarasia:

–Ãcõrẽba nãwã jara ãã: “M̃ãa cãrẽneba cawa oida ããbãrã jaraida ãã. Nañnebemada aba edadua: ¹² poa ãbea jarraba zeida, jedeco ãbea dji quĩrũba bãrãra poya pananida, wa ewari ãbea Ãcõrẽba bãrãra cacua biẽ ããida. Mañ ewari ãbeade bajãnebema nezocaba jũma Israel druade eberãrãda quinibiya.” Mañgãdebemada aba edadua mãã Ãcõrẽa jarai carea.–

¹³ Mañne Daviba Gaa panusia:

–¡M̃ãra nẽbãra dromane ãã! Baribãrã Ãcõrẽra quĩrã djuburiaida ãã bẽrã, biara ããa mãra idji jãwade ãbeida eberãrã jãwade ãbei cãyãbara.–

¹⁴ Daviba mãwã jarada bẽrã Ãcõrẽba israelerãra cacua biẽ ããsia. Mañne setenta mil quinisidaa. ¹⁵ Mañbe Ãcõrẽba bajãnebema nezocada Jerusaleãnebemarã quenane diabuesia. Mãwã quena ããda Ãcõrẽba acã basía. Mañne sopuapeda waa quenabiẽ basía. Bajãnebema nezocaa nãwã jarasia:

–¡ãesia! ¡Waa quenarãdua!–

Mãwã jaraside bajãnebema nezocara jebuseo Ornaãba trigo cãrãbarima basía. ¹⁶ Daviba ãtaa acãbãrãde unusia bajãnebema nezocara ããã jira ããda.

Djōbada necoda idji jɔwade erobasia. Maɔ necora Jerusaleɔ purudaa wa nūmasia. Maɔ unubɔɔɔɔde Davira, idjiare bea dji dromarā sida chīraborode barru copanesidaa. Ādjirāba sopua careabema jɔbadara jɔ panasidaa.

¹⁷ Maɔbe Daviba Ācōrēa nāwā jarasia:

–Mɔɔɔɔɔ sordaorāra juachabisia. Mɔɔɔɔɔ maɔ cadjiruara osia. Naɔ bedea neē quedeaba ꝑcārē cadjiruada osida? * Mɔ Boro Ācōrē, mɔ quīrā djuburia mɔra, mɔ ēberārā sida cawa odua. Waa bɔ puruda quininirādua.–

¹⁸ Maɔne Ācōrē nezoca bajānebema Gaa nāwā jarasia:

–Davīa jaradua jebuseo Ornaɔba trigo cɔɔɔbarima animarā babue diabadada mɔ itea omārēā.–

¹⁹ Ara maɔda Gaba Ācōrē trɔneba jaradara Daviba ode wāsia. ²⁰ Ornaɔba trigo cɔɔɔ bɔɔde jēda acɔpeda bajānebema nezocara unusia. Idji warrarā quimārē panɔ bida ununapeda mīrūsidaa. ²¹ Davī Ornaɔma jūēbɔɔɔde Ornaɔba idjira unusia. Maɔ bērā idji trigo cɔɔɔbarimaɔba Davīmaa wāpeda chīraborode barru cōhesia. ²² Maɔne Daviba Ornaɔa jarasia:

–Bɔ trigo cɔɔɔbari ējūāra mɔa nēdobuedua animarā babue diabadada Ācōrē itea oi carea. Mɔa māwā oibɔɔɔ dai israelerāra waa quinaēā. Dji ējūā nēbɔara mɔa jūma diaya.–

²³ Ornaɔba panusia:

–Mɔ boro, ara jāwā bari edadua. Maɔbe bɔa quīrā bɔ quīrāca odua. Mɔa pacada diaya Ācōrēa babue diamārēā. Maɔ awara tɔbɔ carea dji trigo cɔɔɔbari bacuruda diaya. Trigo sida diaya Ācōrēa babue diamārēā. Maɔgara mɔa jūma bari diaya.–

²⁴ Baribɔɔɔ israelerā boro Daviba panusia:

–Māwāēā. Mɔa bari edaēā ātebɔɔɔ dji nēbɔa daucha diaya. Mɔa bɔreda Ācōrēa diai carea bari edaēā. Animarā bari edadara mɔa Ācōrēa babue diaēā.–

²⁵ Maɔ bērā Daviba Ornaɔ ējūābari oroda quince libra diasia.† ²⁶ Mama Daviba animarā babue diabadada Ācōrē itea osia. Maɔbe Ācōrēa animarāda jūma babue diacuasía idjaba Ācōrē ume necai bai carea animarā dragada babue diacuasía. Maɔne Ācōrēa quīrā djuburiada iwīdisia. Ācōrēba mɔra bia ūrīna bērā bajāneba tɔbɔ uruāda animarā babue diabada lɔɔ baebisía.

²⁷ Maɔbe Ācōrēba bajānebema nezocaa jarasia idji djōbari necoda wagamārēā.

²⁸ Maɔ unubɔɔɔde Daviba cawasia Ācōrēba idji bedeara ūrīsida. Maɔ carea jebuseo Ornaɔba trigo cɔɔɔ badama animarāda Ācōrēa babue diacuasía. ²⁹ Maɔ ewaride Ācōrē wua de Moiseba ējūā pōāsa ewaraga bɔde odara, animarā babue diabada sida Gabaoɔ puru caita bɔ eyade panasidaa. ³⁰ Baribɔɔɔ Daviba Ācōrēa iwīdi carea mamaa poya wāē basía. Ācōrē nezocara idji djōbada neco bara ununa bērā mamaa wāida bio waya basía.

22

¹ Maɔbe Daviba jarasia:

–Naɔ eyade dadjirā Boro Ācōrē de dromada, dadji israelerāba animarā babue diabada sida odia.–

Ācōrē de droma oi carea Daviba jarɔ pedá

* **21:17** Naɔ bedea neē quedeaba. Hebreo bedeaɔe bɔɔ bɔa “naɔ oveja.” † **21:25** Quince libra. Hebreo bedeaɔe bɔɔ bɔa “seiscientos siclos.”

² Daviba ãibemarã Israel druade panabadada ãbaa jarebisia. Maãbe Æcõrê de droma oi carea ãcãra ðacuasia mõgara toawedamãrêã. ³ Maã awara jiorroda waibaa jãra pesia dji eãa wãbadara cachidi carea idjaba jira ðadi carea. Bronze sida jãra pesia. Waibaa edada bẽrã dji zãgara poya zaãaã basia. ⁴ Maã awara dji biara ða bacuru Libano druadebemada waibaa jãra pesia.* Maãra poya juachadaã basia Sidoã purudebemarãba, Tiro purudebemarã bida zocãra enepedada bẽrã.† ⁵ Daviba mãwã jãra pesia mãwã crãcha baãa bẽrã:

–Mã warra Salomõra waãibida cõdrada ða bẽrã dera o adua ðaa. Baribãra Æcõrê de dromara dji waibãra ðada idjaba dji biara quiruda baãa ðaa jũma naã ãjũãne trã ðaga ðamãrêã. Maã bẽrã mã warra Salomõba poya omãrêã mã jũma jãra peya.–

Maã carea Davi jaidai naãna jũma jãra pesia. ⁶ Maã ewaride Daviba idji warra Salomõra trãpeda jarasia israelerã Æcõrê de dromada omãrêã. ⁷ Mãwã jarasia:

–Warra, mã Boro Æcõrê itea mã de dromada oida crãcha basia. ⁸ Baribãra idjia mã mã mãwã jarasia: “Bãra dewara puru ðea ume ðarima zocãrã djõpeda ãberããda quenasia. Mã quãrãpita naã ãjũãne zocãrã quenana bẽrã ðaa mã itea de dromara ocara ðaa. ⁹ Baribãra ðaa warrada djõ quãrããcada unuya. Mã idjira jũma idji dji quãrũ ume necai ðaya. Mã bẽrã idji trãra Salomõ adia.‡ Idjira israelerã boroda ðamisa mã israelerãra jũma necai ðaya. ¹⁰ Idjiabãra mã itea de dromada oya. Idjira mã warra baya mãne mãra idji Zeza baya. Idji ewarideba ãta mã idjida, idjideba yõãdarã sida israelerã bororãda ðaya.”

¹¹ Mã bẽrã warra, mã quãrã ðaa Æcõrêra ða ume baãa idji de dromara omãrêã idjia jarada quãrãca. ¹² Idjaba mã quãrã ðaa Æcõrêba necawaada, crãcha cawaa sida ðãã diaida. Mãwã ðaa israelerã pe eroããde idji leyra jũma aride ãã oya. ¹³ Æcõrêba Moisedeba israelerãa ley diaãra ðaa quãrãcũta o baibãra ðaa obãra jũma bia odjaya. ðaa ðapeda sozãra baãa. Ne wayarãdua. Jãã crãcharãdua.

¹⁴ Mã bio traja ðããdeba oroda 7 miyõã 500 mil libra idjaba paratada 75 miyõã libra jãra pesia ðaa Æcõrê de dromada omãrêã. Bronceda, jiorro sida waibaa jãra pesia. Dji zãgara dadjia poya zaãaã. Mã awara mõgara toawedada, bacuru ãrããda sida jãra pesia, baribãra mã auã ðaa jãra peida ðaa.

¹⁵ ðaa ne o cawa beada zocãrã eroãã: mõgara toawe cawa beada, mõgara de o cawa beada, bacuru de o cawa ðea sida. ¹⁶ Mã awara orodebema ne o cawa beada, paratadebema ne o cawa beada, broncedebema ne o cawa beada, jiorrodebema ne o cawa ðea sida zocãrã eroãã. Jããbe jãwa ðãdua Æcõrê de dromara oi carea. Æcõrêra ða ume ðaya.–

¹⁷ Mãbe Daviba Israeldebema dji droma ðea jarasia idji warrara careãdamãrêã. ¹⁸ Mãwã jarasia:

–Dadjã Æcõrêra bãrã ume ðaa. Ara mã Æcõrêba bãrãra necai ðasia dewara puru ðeara mã jãwaãã ðããã bẽrã. Jũma ãdjirãra Æcõrê jãwaãã panãã idjaba dadji israelerã jãwaãã panãã. ¹⁹ Mã bẽrã soãba, jaureãba bida bãrã

* 22:4 Dji biara ða bacuru. Hebreo bedeade ðã ðaa “cedro” baribãra ogoã. † 22:4 Sidoã purura, Tiro puru sida Libano druade panãã. ‡ 22:9 Hebreo bedeade Salomõã trãba jãra ðaa “necai.”

Ācōrēra jΛΓΛdadua. JΛwa bΛdadua idji de droma odi carea. Opedadacarea idji baurudera, ne jūma idji dede baida bΛ sida eda bΛdadua.-

1 Cronica 29:26-28

29

Davi jaidada

²⁶ Jesé warra Daviba jūma israelerāra pe erobasia. ²⁷ Jūma ābaa cuarenta poa israelerā boroda basia. Siete poa Hebroāne basia.* Maābe 33 poa Jerusaleāne basia. ²⁸ Davira bio waraga jaidasia. Bio ne bara basia idjaba trā bΛga basia. Idji cacuabari idji warra Salomoāda israelerā boroda besia.

---

* **29:27** Davira siete poa Hebroāne baside Judadebema israelerā boro basía. 2 Samuel 5:4-5.

2 CRONICA

UMĒBEMA CARTA CRONICA

Salomoŕba necawaa Ācōrēa iwidiida

¹ Davi warra Salomoŕba israelerāra bia pe erobesia Ācōrēra idji ume ɓa bērā idjaba bio dji dromada ɓada bērā. ² Ewari aba Salomoŕba israelerāra jūma trācuasia: idji sordaorā bororāda, nēɓara cawa obadarāda, dji dromarāda, dji drōārā sida.* ³ Jūpeɗadacarea Salomōra jūma ādjirā sida Gabaoŕ puru caita ɓa eyadaa wāsidaa Ācōrē wua deda mama ɓa bērā. Maŕ wua dera Ācōrē nezoca Moiseba ējūā pōāsa ewaraga ɓade obida basia. ⁴ Baribaŕ Salomō ewaride Ācōrē baurudera maŕ dede ɓaē basia, Daviba Quiriat-jeariŕ purudeba Jerusaleŕ purudaa ededa bērā. Mama idjia obida wua dede eda waga ɓasia. ⁵ Baribaŕ animarā babue diabada bronce odada wadibida Ācōrē wua de quīrāpe basia Gabaoŕ puru caita. Maŕra Uri warra Bezaleelba oda basia.† Bezaleelera Hur wiuzaque basia. Salomōra, idjia trācuada ēberārā sida mamaa wāsidaa Ācōrēa iwidiidi carea. ⁶ Mama Ācōrē wua de quīrāpe Salomōra animarā babue diabada bronce oda caita wāpeɗa Ācōrēa animarāda mil babue diacuasia.

⁷ Maŕ diamasi Ācōrēra Salomōma odjapeɗa nāwā jarasia:

–Ba quīrā ɓada mŕa iwidiidua.–

⁸ Salomoŕba panusia:

–Ba mŕ zeza Davira quīrāneba bio carebabadjia. Maŕbe ɓa mŕra idji cacuabari israelerā boroda ɓasia. ⁹ Mŕ Boro Ācōrē, ɓa mŕ zeza Davia jaraɗa quīrāca odua. Ba mŕra israelerā boroda ɓasia. Baribaŕ ādjirāra zocārā panŕa ŕba quīrāca. ¹⁰ Maŕ bērā necawaada, crīcha cawaa sida mŕa diadua israelerāra bia pe erobai carea. Ba carebaēɓara ni abaɓa ɓa ēberārā zocārā panŕa poya bia pe erobaēa.–

¹¹⁻¹² Maŕne Ācōrēba jarasia:

–Mŕa ɓara mŕ ēberārā boroda ɓasia. Maŕne ɓa ababe necawaada, crīcha cawaa sida iwidiisia ādjirā bia pe erobai carea. Soɗeba maɗa quīrā ɓa bērā mŕa necawaada, crīcha cawaa sida ɓa diaya. Maŕ awara ɓa parata waɓɓada, ne jūma erobaida, bio dji droma baida, dārā zocai ɓa sida iwidiidaēmīna mŕa diaya. Maŕ awara ɓa dji quīrūda beudamārēā iwidiidaēmīna mŕa ɓara ājdidebemada wagaya. Ba erobai quīrāca ni abaɓ boro ɓa naēna ɓadaba neē basia idjaba ni abaɓ boro ɓare zebraɓa bida erobaēa.–

¹³ Maŕbe Gabaoŕ puru caita ɓa eyadeba Ācōrē wua de ɓamaɓba Salomōra Jerusaleŕnaa jēda wāpeɗa jūma israelerāra pe erobesia.

Salomoŕba cawayo, carreta sida jarŕa pēda

¹⁴ Salomoŕba djōbada carretada, cawayo sida zocārā edasia.‡ Carretara 1,400 edasia idjaba cawayoda doce mil edasia. Maŕgara idji sordaorā panabada puruza idjaba Jerusaleŕne idji ɓabarimaa bida ɓacuasia. ¹⁵ Salomō dji boro baside oroda, parata sida Jerusaleŕne aduba erobasia mōgara quīrāca. Idjaba dji biara ɓa bacuru Libanonebema enenada aduba

* **1:2** Idji sordaorā bororāda. Hebreo bedede nāwā ɓa ɓa: “Mil sordaorā bororāda idjaba cien sordaorā bororāda.” † **1:5** Exodo 38:1-7. ‡ **1:14** Cawayo. ɓaɓamaarā idjia cawayodeba djōbadarāda jarŕa pesia.

erobasia mēābema higojō eya carrade bara quĩrāca. § 16 Salomōl itea ne nēdobadarāba Egiptode idjaba Ciliciade cawayoda nēdobadjidaa.* 17 Cawayo aba cuatro libra paratabari nēdobadjidaa. Egiptode carreta aba quince libra paratabari nēdobadjidaa. Maābe ādjirāba hititarā bororāa, Siriadebema bororāa biāda cawayoda, carreta siāda nēdobuebadjidaa.

2

Salomōlba Ācōrē de droma obiāda

1 Maābe Salomōlba idji de dromada, Ācōrē de droma siāda obisia. 2 Maā bērā ēberārāda setenta mil edasia maā de ođi careabemada wadamārēā. Idjaba ochenta mil edasia eyade mōgara toawedamārēā. Maā awara 3,600 ḅasia dji traja panā bororāda beadamārēā.

3

1 Maābe Salomōlba Ācōrē de dromada Jerusaleāne oi carea jāwa ḅasia. Maā dera Moria eyade obisia jebuseo Ornaālba trigo caḅlbari bađama. Idji zeza Daviba Ācōrē de droma oi carea maā ējūāra edasia mama Ācōrēra idjima odjada bērā. 2 Poa quĩmārē Salomōl israelerā boroda beđacarea umēbema jedecode ewari umēne jāwa ḅasia.

5

Ācōrē baurude Salomōlba enebida

1 Ācōrē de droma Salomōlba obiāda pārāpedađacarea jūma idji zeza Daviba Ācōrē itea diadara maā dedaa enebisia: oroda, paratada, dewara nebisa siāda. Jūma maāḅara Ācōrē itea diada wagabadaḅe ḅabisia.

2 Maābe Salomōlba Israeldebema dji dromarāda, nēḅara cawa obadarāda, dji drōārā siāda Jerusaleānaa jūma trācuasia Ācōrē baurude Sioāne ḅada Ācōrē de dromanaa edeđamārēā. (Sioā purura idjaba Davi puru abadaa.*)

3 Israeldebema dji umaquĩrāra Salomōl ḅamaa jūma zesidaa ādji warrewar-reabema de zaquede panabada ewari obada jedecode. † 4 Israeldebema dji dromarā jūma jūēpedađacarea levitarāba Ācōrē baurudera edade wāsiāda.

5 Maāne ādjirāba, sacerdoterā biāda baurudera, Ācōrē wua dera jūma maā deḅe ḅa siāda Ācōrē de dromanaa edesidaa.

6 Maāne Ācōrē baurude quĩrāpe Israeldebema boro Salomōlba, jūma israelerā idji ume dji jāre duana biāda ovejada, paca siāda Ācōrēa babue diacuasidaa. Ādjia babue diapedada animarāra zocārā panana bērā poya juachadaē basia.

7 Maābe sacerdoterāba Ācōrē baurudera idji de dromane dji edaara ḅa dejānaa edesidaa. Maā dejāra “Ācōrē itea biara ḅa dejā” abadjidaa. Mama baurudera bajānebema nezoca zaca panā i edre ḅasiāda. ‡ 8 Maā bajānebema nezoca zaca panāra i pae panā quĩrāca nūpanasiāda. Māwā ādji ira baurude dji jira edebada bacuru bara ārā panasiāda. 9 Baurude jira edebada bacurura drasoā ḅa bērā dji quēḅara Ācōrē itea ḅa dejāreba unubadjidaa. Baribāra Ācōrē de droma dajadaareba maā bacuru quēḅara ununaca basia. Wađibiāda

§ 1:15 Dji biara ḅa bacuru. Hebreo bedeade ḅā ḅaa “cedro” baribāra ogoēa. * 1:16 Egiptode.

ACATAAARā Musride nēdobadjidaa. Musri druara Cilicia drua caita ḅaa. * 5:2 2 Samuel 5:6-9.

† 5:3 Levítico 23:33-43. ‡ 5:7 Bajānebema nezoca. Hebreo bedeade “Querubil” ḅā ḅaa. Maāḅarā bajānebema nezoca i bara beaa.

mañ bacurura mama pan^Λ. ¹⁰ Umébema mōgara pewedeā Moiseba b^Λdada baurudeā eda panasidā. Waa neē basía. Israelerā Egiptodeba ēdr^Λdapeda Horeb eyade panasidāde Ācōrēba ādjirā ume bedea b^Λpeda mañ mōgarara diasia.

¹¹ Baurudera Ācōrē de dromane eda b^Λdapeda sacerdoterā Ācōrē itea b^Λ dejāneba dajadaā wāsidaā. Jūma ādjirā mama duan^Λba naēna osidaā ara ādjida Ācōrē quīrāpita bia beadi carea. Δc^Λr^Λba māwā osidaā ādjia Ācōrē dede ne odi careabema ewariēmīna. ¹² Mañne tr^Λābi zá cawa pan^Λ levitarā Asára, Hema^Λra, Jedutu^Λra, ādji warrarāra, jūma ādji ēberārā sida animarā babue diabada āmādaū odjabariare āta duanasidā. Dji biara b^Λ lino wua odada j^Λ panasidā. Tr^Λābida zá panasidā címbaloba, arpaba, idjaba salterioba. Ādjirā ume 120 sacerdoterāba cachiruda zá panasidā. ¹³ Cachiru zá pan^Λne dewararāda tr^Λā duanasidā jūmarāba ābaa Ācōrēa bia beadeā carea idjaba bia b^Λada adi carea. Cachiru zá pan^Λne, címbalo zá pan^Λne, dewarabema zá pan^Λne bida dji tr^Λā duan^Λba Ācōrēda nāwā bia jarasidā:

Ācōrēra bio biya quirua. Idjia ewariza dadjirāra quīrā b^Λ.

Māwā pan^Λne cawaēne Ācōrē de dromane eda j^Λrārāba towaga nūmesia.

¹⁴ Mañne sacerdoterāba Ācōrē de dromane obadara poya odaē basía Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroadā idji de dromane eda b^Λ bērā.

ESDRA

Ciroba judiorā jēda Jerusaleḡnaa wābiāda

¹ Persia druadebema boro Ciroma babiloniarā poyadacarea Ācōrēba Jeremianeba jarada quīrāca osia.* Ara maḡ poade Ciro sode ḡasia idji de dromada wayacusa omārēā. Maḡda Ciroma cartade ḡapeda jūma drua idji ḡawaeda bea jarabisia. Nāwā ḡasia:

² Persiadebema boro Ciroma nāwā jara ḡa: Ācōrē bajāne ḡaba jūma naḡ ējūāne bea druada mḡ ḡawaeda ḡasia. Maḡ awara mḡra ḡasia idji de dromada Juda druade Jerusaleḡ purude omārēā. ³ Maḡ bērā jūma Ācōrē ēberārāda Juda druadaa wānida panḡa Jerusaleḡ purude israelerā Ācōrē de dromada oḡi carea. Maḡne Ācōrēba carebaya. ⁴ Idjaba ādji caita panḡa ēberārāba dji wāḡdarāa paratada, oroda, baridua nebiada, animarā bea siḡa diadida panḡa. Maḡ awara ādjirāba soḡeba dia quīrā panḡ quīrāca diadida panḡa Ācōrē de dromada Jerusaleḡne oḡamārēā.

Judiorā Jerusaleḡnaa jēda wāpedada

⁵ Maḡbe Judaḡeba yōpedada bororāda, Benjamiḡneba yōpedada bororāda, levitarāda, sacerdoterāda, dewararā siḡa Jerusaleḡnaa Ācōrē de droma oḡe wāni carea panasiḡaa Ācōrēba maḡ crīchara ādjirā sode ḡaḡa bērā. ⁶ Maḡne jūma ādji caita panḡa ēberārāba oroda, paratada, netatada, animarāda, nebia nēḡḡa bea siḡa diacuasiḡaa. Maḡ awara soḡeba dia quīrā panḡ quīrāca ne nēsiḡaa.

⁷ Maḡne Persiadebema boro Ciroma Ācōrē de dromane ḡadada diabisia. Naēna Babiloniane boro Nabucodonosōba maḡgara Jerusaleḡneba enepeda idji ācōrē dede ḡasia. ⁸ Baribḡra Persiadebema boro Ciroma idji parata wagabari Mitridate abadaa jūma diabisia. Mitridateba juachapeda Juda druadebema boro Sesbasāa jūma diasia. ⁹ Idjia diaḡara naḡḡa basia: epedeco jūguruo oro oḡada 30; epedeco jūguruo parata oḡada 1000; neco zaqueda 29; ¹⁰ taza oro oḡada 30; taza parata oḡada 410; dewara nebiada 1000. ¹¹ Jūma ābaa oro oḡara, parata oḡa siḡa 5400 basia. Sesbasāra, babiloniarāba jida edepedadarā siḡa Jerusaleḡnaa jēda wāsiḡade jūma maḡḡra edesiḡaa.

3

Animarā babue diabada wayacusa opedada

¹ Juda druade jūēnapeda israelerāra ādji puruza panesiḡaa. Māwānacarea sietebema jedecode jūmarāda Jerusaleḡne ābaa dji ḡaresiḡaa. ² Maḡne Josadā warra Jesūaba, waabema sacerdoterāba, Salatiel warra Zorobabelba, idji ēberārā biḡa ḡawa ḡasiḡaa animarā babue diabadada oḡi carea. Māwā osiḡaa israelerā Ācōrēba animarāda babue diadi carea idji nezoca Moiseba diada leyde ḡa ḡa quīrāca. ³ Ādji caita bea ēberārāra waya panḡmīna dji animarā babue diabadara naārā ḡadama osiḡaa.* Oḡapeda animarāda diapeda, quewara biḡa Ācōrēba babue dia panesiḡaa. ⁴ Idjaba Ācōrē leyde ḡa ḡa quīrāca warrewarrebema de zaquede panabada ewarida osiḡaa.† Maḡne idji leyde ḡa ḡa quīrāca ewariza animarāda idjia babue diasidaa.

* **1:1** Jeremía 25:9-11; 29:10-11.

* **3:3** Waya panḡmīna. Hebreo bedeadē maḡba idjaba jara ḡa: “Waya panḡa bērā.” † **3:4** Levítico 23:33-36.

5 Mamaλba λtaa ādjirāba animarā babue diadida panλ quīrāca babue diabadjidāa: ewarizabemada, jedeco djiwididebemada, idjaba Ācōrēba obi λ ewari droma beazabemada. Maλ awara ādji sodeba dia quīrīā panλ sīda Ācōrēa babue diabadjidāa. 6 Ādjirāba Ācōrē de droma ođi carea wadi λawa λadaēmīna sietebema jedecode nabema ewaride animarāda Ācōrēa babue dia panesīdaa.

Ācōrē de droma wayacusa opeđada

7 Maλbe israelerāba mōgara de o cawa beārāa, bacuru de o cawa beārāa bīda paratada diasīdaa Ācōrē de droma ođamārēā. Idjaba Sidoλnebemarāa, Tirodebemarāa bīda uva bada, codi careabemada, nedraga sīda diasīdaa dji biara λ bacuruda Libanoneba Jope puruđaa pusaare enenamārēā.† Persiadebema boro Ciroba maλ bacurura enebisīa.

8 Israelerā Jerusaleλne jūpedadacarea dewarabema poade umébema jedecode Salatiel warra Zorobabelba, Josadā warra Jesúaba, waabema sacerdoterāba, levitarāba, jūma Babilonianeba Jerusaleλnaa zepedadarā bīda λawa λasīdaa Ācōrē de dromara ođi carea. Maλne levitarā veinte poa λtaa beada λasīdaa Ācōrē de droma o panλ bororāda beadamārēā. 9 Naλgarāda λasīdaa: Jesúada, idji warrarāda, idji djabarā sīda; Hodavíadeba yōna Cadmiel, idji warrarā sīda;‡ Henadaeba yōpedada ēberārāda, ādji warrarāda, ādji djabarā sīda. Ādjirāra jūmaena levitarā basīa.

10 Ācōrē de droma o panλba dji edrebema mōgara jūma λapedadacarea sacerdoterāra djiodapeda cachiru bara araa wāsīdaa Ācōrēa bia jara trāni carea Israeldebema boro basi Daviba obi jarada quīrāca.* Asádeba yōpedada levitarā sīda címbalo bara araa wāsīdaa. 11 Maλbe nāwā trā duanesīdaa Ācōrēa bia bedeadi carea idjaba bia λada adi carea: Ācōrēa bio biya quīrua. Idjia dai israelerāra ewariza bio quīrīā λa.

Ācōrē de droma edrebema mōgarara λapedada bēra jūmarāba Ācōrēa bia jara duanλda λaga duanasīdaa. 12 Zocārā sacerdoterā dji drōārāba, levitarāba, dewara bororā bīda Ācōrē de droma naārā badada unusīdaa. Maλ bēra edrebema mōgara djiwidī λapedada unusīdade jīā duanesīdaa. Baribala dewararāda λasīdaba bia duanesīdaa. 13 Māwā λaga duanλ bēra ni abaλba poya cawaē basīa jīā duanλda wa λasīdaba bia duanλda. Maλ λagaara tλmλba ūrīsidāa.

Esdra 6:15-22

6

Ācōrē de droma pārāpedada

15 Darío sei poa Persiadebema boroda bedacarea Adar jedecode ewari ūbeade israelerāba Ācōrē de dromara pārāsīdaa.* 16 Pārāpedadacarea jūma dji Babilonianeba zepedada israelerāba, sacerdoterāba, levitarā bīda Ācōrē de dromara λasīda λarasīdaa. 17 λarasidade paca zaque dji umaquīrāda cien, oveja dji umaquīrāda dosciento, idjaba oveja zaquerāda cuatrociento Ācōrēa babue diasīdaa. Maλ awara ādjia cadjirua opeđada carea chiwatu

† 3:7 Dji biara λ bacuru. Hebreo bedeade λá λa “cedro” baribala ogoēa. § 3:9 Hodavía. λcalaamarā maλba jara λa “Juda.” * 3:10 1 Cronica 25:1. * 6:15 Dadjirāba jedeco juachabada quīrāca maλ Adar jedecora febrerode wa marzode baebaria.

dji umaquĩrãda doce babue diasidaa.† Israeldeba doce puru yõpedada carea aba aba babue diasidaa. 18 Mañbe Moise cartade bʼ bʼ quĩrãca Jerusaleñe sacerdoterãba Ācõrẽ de dromane trajadida panʼ ewarida ãdjide cawacawa bʼasidaa. Levitarã bida trajadida panʼ ewarida ãdjide cawacawa bʼasidaa.

19 Mañbe Babilonianeba jẽda zepedada israelerãba dewarabema poade dji nabema jedecode ewari catorcedẽ ãdji Egiptodeba ãdrʼpedada quĩrãnebabada ewarida osidaa.‡ 20 Naãrã sacerdoterãba, levitarã bida Ācõrẽ quĩrãpita bia du-anani carea jũma osidaa. Mañ bẽrã levitarãba animarã mañ ewari dromane beadida panʼra beasidaa jũma Babilonianeba jẽda zepedadarã itea, ãdji djabarã sacerdoterã itea idjaba ara ãdjirã itea bida. 21 Mañbe jũma Babilonianeba jẽda zepedada israelerãba mañ ewaride cobadara cosidaa. Dewararã bida cosidaa, ãdji caita bea puruba cadjirua obadara igaradapeda israelerã Ācõrẽda ãpẽ panena bẽrã. 22 Siete ewari pañ ãsãbari neẽ cobada ewarida bʼasrida osidaa. Ācõrẽba ãdjirãra bio bʼasridabisia. Idjia Persiadebema boroa ãdjirãda bia unubida bẽrã dji boroba israelerã Ācõrẽ de dromada careba osia.§

---

† 6:17 Levitico capítulo 3. ‡ 6:19 Levitico 23:4-8. § 6:22 Persiadebema boro. Hebreo bedeadẽ bʼ bʼa “Asiriadebema boro.” Mãwã jara bʼa Persiadebema boroba Asiria druada idji jʼwaeda erobada bẽrã.

NEHEMIA

Nehemiaba Ācōrēa iwidiida

1 Naλ cartara Hacalía warra Nehemiaba bΛdaa.

Artajerje veinte poa Persiadebema boroda bedacarea Quisleu jedecode mλra Susa puru dromane basia.* 2 Māwā bΛde mλ djaba Hananida de-wararā ume Juda druadeba zesidaa. Mλa ādjirāa judiorā Babilonianeba jēda wāpedadadebemada idjaba Jerusaleλ purudebema sida iwidiisia. 3 Ādjirāba mλa nāwā jarasidaa:

–Judiorā Babilonianeba jēda wāpedadara bia mīga panΛa idjaba quīrā pera panΛa. Jerusaleλ puru auđu jūrā ca bādara wadibida ārī bΛa. Dji purude eđa wābada sida bá wāna bērā neēa.–

4 Maλ ūriside mλra chūmepeda jīasia. Sopusaba dārā ne codaca ewarida osia idjaba Ācōrē bajāne bλa iwidi basia. 5 Nāwā iwidiisia:

–Ācōrē bajāne bΛ, bΛra dji dromaara bΛa. BΛdra wayadida panΛa. Ba quīrā bea ume, bΛ bedea ijā bea ume bedea bādara bΛa quīrāneba jūma obaria. 6 Mλra bΛ nezoca bērā mλ djuburia ūrīdua mλa āsa diamasi bida bΛ nezocarā Israeldebema carea iwidi bΛda. Mλa ebuda jaraya: dai israelerāba bΛ quīrāpita cadjiruada osidaa. Mλa, mλ zeza ēberārā bida bΛ quīrāpita cad-jiruada osidaa. 7 Dairāba wārāda bΛ quīrāpita jūmawāyā cadjiruada osidaa. Ba nezoca Moiseba diada leyda ijā odaē basia.

8 BaribΛra bΛ nezoca Moiseba jarađara quīrānebadua. BΛa nāwā jarasia: “Bārā israelerāba ijānaēbΛra, mλa bārāra drua beaza jΛrecuaya. 9 BaribΛra bārāba mλda wayacusa ēpēnibΛra idjaba mλa jarađada ijā odibΛra, mamaΛba wayacusa mλa edada puruđaa eneya bārā tāēna bai carea. Bārā tΛmΛ āyā jΛrecuabΛra sida mλa pe eneya.”†

10 Dairāra bΛ nezocarāa idjaba bΛ purua. BΛ ΛbΛa waiΛadeba dairāra ēdra edasia. 11 Ācōrē, mλ djuburia za quiru nezocaba iwidi bΛda idjaba bΛ nezoca waabemarāba iwidi panΛ sida ūrīdua. Dairāba bΛra bio waya panΛa. Mλ djuburia idi mλ boromaa wābΛra de carebadua. Mλa idjia iwidi bΛra bia ūrībidua.–

Maλ ewaride mλra Persiadebema boro uva ba jue diabari basia.

2

Nehemia Jerusaleλnaa wāna

1 Artajerje veinte poa Persiadebema boroda bedacarea Nisaλ jedecode mλa uva bada idjima edesia.* Maλne idjia mλra sopua bΛda unusia. Maλ naēna mλra māwā unuca basia. 2 Maλ bērā idjia mλa iwidiisia:

–¿Cārē cārēā bara sopua bΛ? Cacia bia bΛ bērā maλ carea sopua bΛēa. ¿Ne crīcha bΛba jāwā bΛca?–

Idjia māwā iwidiida bērā mλra bio ne wayasia. 3 Maλne mλa idjia jarasia: –Mλ boro, jmλa quīrā bΛa bΛra dārā zocai baida! Mλ djibarirā tΛbaripedada puruda jūma ārī bΛa. Dji purude eđa wābada sida bá wāna bērā neēa. Maλda ¿mλra sāwā sopua baē?–

* 1:1 Dadjirāba jedeco juachabada quīrāca maλ Quisleu jedecora noviembrede wa diciembrede baebaria. † 1:9 Deuteronomio 30:1-4. * 2:1 Dadjirāba jedeco juachabada quīrāca maλ Nisaλ jedecora marzode wa abrilde baebaria.

4 Mañne Persiadebema boroba m'la iwidiisia:

-Mäeteara ¿m'la säwä carebai?-

Ara mañda sodeba m'la bajäne ßa Äcörëa carebamärëa iwidiisia. 5 Mañbe m'la Persiadebema boroa näwä panusia:

-ßamaa bia ßaßaßa idjaba m'la bia unu ßaßaßa, m'ra Juda druadaa m' djibirarä ßbaripeadaa puruäda diabueda mañ purura wayacusa oi carea.-

6 Mañne idji quima arima chümane Persiadebema boroba m'la iwidiisia:

-¿ßara ewari jümasäwä mama bai? ¿säñbe jëda zei?-

Persiadebema boroba m'la wäira bia unusia. Mañ bërä m'la ewarida ßasia.

7 Mañne m'la Persiadebema boroa jarasia:

-ßamaa bia ßaßaßa, m'la cartada Euprate do quirärëbema bororä itea ßa diadua. Mañ cartade ßadua ädjiräba m'ra idu Juda druadaa bia wäbidamärëa. 8 Mañ awara cartada oi wagabari Asä itea m'la ßa diadua. Mañ cartade ßadua bacuruda m'la diamärëa. Mañ bacuruba m'la deda, dji eda wäbada Äcörë de droma caita ßea sida oya. Mañ awara dji puru auðu mögaraba jürä ca ßa obaßa de bacurura erobaida ßa.-

Äcörëba idji biadeba m'ra carebaða bërä m'la iwidiidara Persiadebema boroba jüma osia.

9 M'la wäsida Persiadebema boroba sordao bororäda, cawayoðeba djöbadarä sida aßaßa diabuesia. Euprate do quirärëbema bororäma jüesidaa m'la Persiadebema boroba ßaßa cartara ädjiräa diasia. 10 Baribaßa Horoß puruebema Sanbaläba, Amoñnebema dji droma Tobia bida ürisidaa m'ra israelerä carebaða zesida. Mañ carea ädji soðe bio bië panesidaa.

Jerusaleñ auðu jürä ca bada wayacusa opedada

11-12 Jerusaleñne jüenacarea ewari übeade diamasi pirabaripeda m'ra Jerusaleñ auðu jürä ca baðada aßaßa wäsia. Baribaßa m'la ni abaaßa jaraë basia Äcörëba m'la soðe Jerusaleñne oi crichabi ßaßa. Wäbaßa de ëberäda zocäräëbe m'la ume edesia. Ababe m'laßa animarä aßa wäsia. Waabemarä animarä aßa wänaë basia. 13 Mañ diamasi m'ra puru de eda wäbada Jeweda abadaare ëdriaßa. Mamaßa baido egoroðeba bogadra ßa Dama abadaare wäpeða puru de eda wäbada Taßa Pora abadama jüene wäsia. Wäne m'la Jerusaleñ puru auðu jürä ca bada jüma aßaßa aßaßa. Dji puru de eda wäbada ba wäna sida jüma aßaßa. 14 Mamaßa puru de eda wäbada "Baido egoroðeba bogadra ßa" abadaare wäsia. Dji Boro Amene abadama jüene wäsida mögara waibada tæba bërä m'la animarä poya nocodaa wäë basia. 15 Mañ bërä wadi diamasi nümane jewedaareba m'la Jerusaleñ auðu jürä ca baðara aßaßa. Jüma paßaßa aßaßa puru de eda wäbada Jeweda abadama jüesia. Mama wayacusa puru de eda wäsia.

16 Jerusaleñnebema bororäba adua panasidaa m'ra säma wäsida, ni cärëda oðe wäsida. M'la judiorä, sacerdoterä, dji dromarä, dji bororä, dji traju oði ëberäda bida wadibida jaraë basia cärëda oðe ze ßaßa. 17 Mañbe m'la ädjiräa jarasia:

-Bäräba unu panä dadjiräa bia m'ga panäda. Dadji puru Jerusaleñra jüma aßaßa idjaba dji eda wäbada sida ba wäna bërä neça. Jälbe puru auðu jürä ca baðara wayacusa oðia waa quirä peräda amaaba.-

18 Mañ awara m'la ädjiräa nëbaßaßa säwä Äcörëba idji biadeba m'ra carebasida, Persiadebema boroba m'la jarada sida. Mañne ädjiräba jarasidaa:

-Mäeteara wayacusa oðia.-

Ara maãda ãdjirãba jãwa ðãsidãa. ¹⁹ Baribãrã Horoã puruðebema Sanbalãba, Amoãnebema dji droma Tobãba, Arabiãdebema Gesem bida maã ãrãsidãde dairãra nãwã biẽ ipida jarasidãa:

-¿Cãrẽda odida crãcha panã? ¿Mãwãra Persiãdebema borora igarãdica?-

²⁰ Mãa nãwã panusia:

-Ãcõrẽ bajãne ðãba dairãra carebaya jũma pãrãni carea. Dai, idji nezocarãba puru auðu jũrã ca ðãðara wayacusa oðia. Bãrãra Jerusaleãnebema bororãẽa. Naã purura bãrãneẽa. Bãrãra nama pananaca basia.-

Nehemia 6:15-16

6

¹⁵ Maãbe Elul jedecode ewari 25de Jerusaleã puru mõgaraba auðu jũrã ca ðãra jũma pãrãsidãa. * Pãrãni carea 52 ewari trajasidãa.

¹⁶ Dairã caita ðea druãdebema dji quãrãba maã ãrãsidãde bio ne wayasidãa idjãba quãrã perasidãa. ãdjirãba cawasidãa dai ãcõrẽba carebasida maã traju pãrãni carea.

---

* **6:15** Elul jedeco. Dadjirãba jedeco juachabada quãrãca maã Elul jedecora agostode wa septiembrede baebaria.

JOB

1 Ēberā Jo abadada Uz druade basia. Maļ Jora ne jūmane jipa basia idjaba jarađi neē basia. Idjia Ācōrēra bio waya basia idjaba cadjirua sida quīrāca basia. 2 Joba siete warrarāda eroḅasia. Wērācaurāda ūbea eroḅasia. 3 Siete mil ovejada, mil ūbea cameyoda, mil pacada, burro sida quiniento eroḅasia.* Idjaba nezocarāda zocārā eroḅasia. Jūma Jordaļ do āmādaū odjabariare bearā cāyābara idjira ne baraara basia.

4 Idji warrarāba ādji deza ḅasrida ābaa ne codi ewarida obadjidaa. Māwā obādade ādji ūbeabema djabawērāra trābadjidaa ādjirā ume ābaa ne codamārēā. 5 Maļbe ādji ḅasrida ābaa ne codi ewari jōnacarea ādji zeza Joba ādjirāra trābadjia Ācōrē quīrāpita bia ḅai carea. Nāwā obadjia: diapēdeđa pirabaripeđa idji warrarā carea animarāda aba aba Ācōrēa babue diabadjia. Idjia crīcha basia: “Āībērā mļ warrarāba cadjiruada osidada wa ādji sođeba Ācōrēra biē jarasidada.”

6 Ewari aba Ācōrē nezocarā bajānebemada idji quīrāpita zesidāa.† Diauru sida ādjirā ume zesia.‡ 7 Maļne Ācōrēba diaurua iwidišia:

–Ķḅara sāmaḅa ze ḅā?–

Diauruba panusia:

–ḅa ođā ējūāne parrā nībađada ze ḅa.–

8 Ācōrēba diaurua iwidišia:

–ḅa mļ nezoca Jora Ķsāwā unu ḅā? Mā ođā ējūāne dewarada idji quīrāca neēa. Idjira ne jūmane jipa ḅa idjaba biē jarađi neē ḅa. Idjia mļra bio waya ḅa idjaba cadjiruara quīrāca.–

9 Maļne diauruba jarasia:

–Idjira ni cārē sida sāwāca bērā māwā ḅara waya ḅa. 10 ḅa idjira, idji ēberārā, jūma idjia eroḅa sida bio waga eroḅa audu jūrā eroḅa quīrāca. Idjia o ḅara ḅa jūma bia odjabī ḅa. Māwā idjia animarā beara zocārā eroḅa.

11 Baribarā ḅa jūma idjia eroḅada jārbarā, idjia bāda biē jaraya ara bādjī quīrāpita.–

12 Maļne Ācōrēba diaurua jarasia:

–Māēteara māwā ođā. Jūma idjia eroḅara ḅa jawaēda ḅa. Baribarā idjira biē ocara ḅa.–

Ācōrēba māwā jarađacarea diaurua Ācōrē quīrāpitabemada āyā wāšia.

13 Ewari aba Jo warrarāba, wērācaurā bida ādji djabā nabema dede ḅasrida ābaa ne codi ewarida o panasidaa. 14 Maļne ēberāda Jo dede jūpeđa nāwā jarasia:

–Dairāra ḅa pacaba ḅa ējūāne traja panasidaa. ḅa burrorā dairā caita ne co duanasidaa. 15 Maļne cawaēne sabeorāda ne druade zedapeđa ḅa nezocarāda jūma quenāpeđa ḅa animarā beara jūma druā edesidaa. Ababe mādrā ēdrasia bāa jarađe zei carea.–

16 Maļba wadi jūma nēbarāne dewara nezocada jūēšia. Maļba jarasia:

–Bajāneba baada dji cābāyā ḅesia. Maļ baaba ḅa ovejara, ḅa oveja wagabadarā sida jūma quenasia. Ababe mādrā ēdrasia bāa jarađe zei carea.–

* 1:3 Mil paca. Hebreo bedeadē jara ḅa quiniento pacada eroḅasida umē umēa ābaa jā panada. Maļba jara ḅa jūma ābaa mil eroḅasida. † 1:6 Ācōrē nezocarā bajānebema. Hebreo bedeadē bā ḅa “Ācōrē warrarā.” ‡ 1:6 Diauru. Hebreo bedeadē bā ḅa “Satana.” Satana trāba jara ḅa: “Djārā biē jarabari.”

¹⁷ Maḷba wađi jūma nēb_ΛΓ_Λēne dewara nezocada jūēsia. Maḷba jarasia:

–Caldeorāda o ūbeaareba ne dr_Λade zesidāa. Maḷg_Λrāba b_Λ nezocarāda jūma quenana_Λpeđa b_Λ cameyora jūma dr_Λa edesidāa. Ababe m_Λdr_Λ ēdr_Λasia b_Λa jarađe zeī carea.–

¹⁸ Maḷba wađi jūma nēb_ΛΓ_Λēne dewara nezocada jūēsia. Maḷba jarasia:

–B_Λ warrarāba, b_Λ caurā biđa b_Λsrida ābaa ne codi ewarida b_Λ warra nabema dede o panasidāa. ¹⁹ Māwā pan_Λne cawaēne ējūā pōāsa ewaraga b_Λareba nāūrāda dji cābāyā puāsia. Maḷ nāūrāba dera b_Λ warrarā ḷr_Λ cora edesia. Maḷba ādjirāra jūma quenasia. Ababe m_Λdr_Λ ēdr_Λasia b_Λa jarađe zeī carea.–

²⁰ Jūma maḷ ūr_Λnacarea Jora piradr_Λpeđa sopuaba idjia cacuade j_Λ b_Λra cūētatasia idjaba borobichia t_Λsia. Maḷbe chīrāborode b_Λrru cobepeda Ācōrēa bia bedeasia. ²¹ Nāwā jarasia:

–M_Λra ara jāwā tosidāa. Ara jāwā beuya. Ācōrēba m_Λa ne diasia. Idjaba maḷ diađara idjia jārīsia.

Barib_ΛΓ_Λ Ācōrēa bia jaraya.–

²² Jūma māwānamīna Joba cadjiruada oē basia. Idjia jaraē basia Ācōrēba biē o b_Λada.

2

¹ Māwānacarea ewari aba Ācōrē nezocarā bajānebemada wayacusa idji quīrāpita zesidāa. Diauru sida ādjirā ume zesia. ² Maḷne Ācōrēba diaurua iwīdisia:

–¿B_Λra sām_Λba ze b_Λ?–

Diauruba panusia:

–B_Λa ođa ējūāne jūma p_Λr_Λa nībađada ze b_Λa.–

³ Maḷne Ācōrēba diaurua iwīdisia:

–B_Λa m_Λ nezoca Jora ¿sāwā unu b_Λ? M_Λa ođa ējūāne dewarada idji quīrāca neēa. Idjira ne jūmane jīpa b_Λa idjaba biē jarađi neē b_Λa. M_Λra bio waya b_Λa idjaba cadjiruara quīrīāca. Ni cārē cadjiruada oē b_Λmīna b_Λa m_Λa jūma idjia ero_Λđara jārībisia. Māwāmīna idjira wađibida jīpa b_Λbaria.–

⁴ Maḷne diauruba jarasia:

–Idjira cacua bia b_Λđe jīpa baya.* Ēberāba beu amaaba idjia ero_Λra jūma diaya. ⁵ Maḷ bērā Jora puadeba cacua biē b_Λdua. Maḷneb_ΛΓ_Λ idjia b_Λada biē jaraya ara b_Λdji quīrāpita.–

⁶ Ācōrēba diaurua jarasia:

–Māēteara māwā odua. Idjira b_Λ j_Λwaeda b_Λa. Barib_ΛΓ_Λ idjira beacara b_Λa.–

⁷ Ācōrēba māwā jarađacarea diaurura idji quīrāpitabemada āyā wāsia. Wāpeđa idjia Jora chādaba bio pua b_Λsia. ⁸ Maḷne Jora ne babuebadamaa dji pora ḷr_Λ chūmane wāsia. Mama zoco ārīnaba idji chāđara c_ΛΓ_Λbadjia.

⁹ Māwā b_Λđe dji quimaba jarasia:

–¿B_Λra wađibida jīpa b_Λ quīrīā b_Λca? ¿Ācōrēda biē jarapeđa beudua!–

¹⁰ Joba panusia:

–Wērā crīcha neē b_Λ quīrāca bedearādua. Ācōrēba ne biada diab_ΛΓ_Λđe dadjia bia edabadaa. Ara maḷ quīrāca Ācōrēba idu bia mīgabib_ΛΓ_Λđe ¿maḷ sida bia edadiē pan_Λca.–

Jūma māwānamīna Joba Ācōrēra biē jaraē basia.

* 2:4 Idjira cacua bia b_Λđe jīpa baya. Hebreo bedeade b_Λ b_Λa: “Eda ebari.”

¹¹ Joba idji dji biarāda ũbea erobasía: Elipa, Temaḷ druadebemaa; Bildá, Súa druadebemaa; idjaba Zopar, Naamat druadebemaa. Ādjia ũrīsidaa Jora ne jūmane biē ḅada. Maḷ bēra beḅea ausidaa Jomaa wānapeda sobiabiḅi carea idjaba idji ume ābaa panani carea. ¹² Jūēḅadade tḷmḷba Jora unusidaa. Baribḷḷḷ chādaba idji cacuada jūma bira ḅḷ bēra idjida māwā ḅada cawadaē basía. Maḷ carea ādjira jīgua jīā panesidaa. Maḷne ādjia cacuadae jḷ panḷra sopuaba cōātasidaa idjaba ādji boro ḷḷḷ egoro porada cuasidaa. ¹³ Maḷbe Jo caita siete ewari egode chūpanesidaa āsa, diamasi bida. Baribḷḷḷ ni abaḷda idji ume beḅeadaē basía. Unusidaa idjira bio pua ḅada.

Job 42:12-17

42

¹² Jūma māwānacarea jīrūare Ācōrēba Jóa idjia naārā erobaḅa cāyābara auḅuara diasia. Māwā Joba catorce mil ovejada, sei mil cameyoda, mil umé pacada, mil burro sida erobesia.* ¹³ Siete warrarāda idjaba wērācaurāda ũbea unusia.† ¹⁴ Dji nabema caura trḷ ḅḷsia Jemima. Maḷarebemada trḷ ḅḷsia Cesía. Jīrūarebemada trḷ ḅḷsia Keren-hapuc. ¹⁵ Jūma naḷ ējūāne wērārā biya queḅeada Jo caurā quírāca neē basía. Joba erobḅadebemada idji warrarāa jedecaside idji caurāa bida abarica diasia.

¹⁶ Jūma māwānacarea Jora ciento cuarenta poa basía. Maḷne unusia idji warrarāda, idji wiuzaquērāda, idji wiuzaquērā warrarāda, ādjirā warrarāa sida. ¹⁷ Māwā bio waraga jaidabarisia.

---

* **42:12** Mil umé pacada. Hebreo beḅeade jara ḅḷḷ idjia 1000 pacada erobasida, umé uméa ābaa jḷ panḷda. Maḷba jara ḅḷḷ jūma ābaa idjia 2000 erobasida. † **42:13** Siete warrarāda. ḷḷḷḷḷ cartade bḷ ḅḷḷ “catorce warrarāda.”

JONÁ

Joná Ācōrēnebemada mīrū wāna

¹ Ēberāda ḅasia Joná abadada. Maḷ Jonára Amitai warra basía.* Ewari aḅa Ācōrēba Jonáa jarasia:

² –Māa quīrīā ḅaa ḅara Ninive puru dromanaa wāida. Māa unu ḅaa maḷ purudebemarāba jūmawāyā cadjiruada o panḅada. Maḷ bērá ādjirāa jaradua mḷa cawa oida.–

³ Baribḅḅa Ācōrēba jara ḅa ḷjā o amaaba Jonára Ācōrēnebemada mīrū wāsia. Wāne barco wibaribada puru Jope abadama jūēsia. Mama barcoda unusia Tarsi druadaa wāi carea ḅḅada.† Parata diapeda barcode ḅadosia Ācōrēnebemada tḅḅa mīrū wāi carea.

⁴ Baribḅḅa mācua tḅḅa wānaēne Ācōrēba nāūrāda dji cābāyā puābisia. Maḷba pušara quīrū nūmepeda baidora barcode eda wā nūmesia. Barcora toḅogozoaića nūmesia.

⁵ Maḷ bērá barco edebḅdarāba ne wayaaba ādjiza ādji ācōrēa beḅea djuburia duanesidaa. Maḷ awara barcora wēsaara ūmemārēā ādji netatara jūma daiḅu ḅatacuasidaa. Maḷmisa Jonára barcode eda wāpeda bio cāi ḅasia. ⁶ Baribḅḅa barcodebema boroba Jonára cāi ḅḅada unune wāsia. Maḷne jarasia:

–ḅḅara ḷcārē cārēā jāwā cāi taḅḅa? †Pirabaripeda ḅḅdji Ācōrēa iwīdiḅdua! Idjia careba quīrīāibḅḅa āībērá dadjirāa ḅḅḅa ḅḅisicada.–

⁷ Joná ḅta zedacarea barco edebḅdarāba ādjiza jara duanesidaa:

–Ne jemenenadrḅ cawadi carea caideba jāwā naḷ minijīchiade panḅada.–

Ara maḅda ne jemenesidaa cawadi carea. Maḷne cawasidaa Jonádrḅ beḅeade ḅḅada. ⁸ Maḷ carea ādjia jarasidaa:

–Daia jaradua ḅḅa cārēda osida jāwā dadjirāa naḷ minijīchiade panesidara. †ḅḅa cārēda obari? †Sāmaḅba zebḅḅḅa? †ḅḅḅa sāḅabema? †Sāḅḅḅa ēberārānebema?–

⁹ Jonába panusia:

–Mḅra hebreoda jāwā ḅḅa. Mḅa bajānebema Ācōrēa bia beḅeabaria. Idjia pušara, naḷ ējūā sida osia.–

¹⁰ Maḷ awara jarasia idjira Ācōrēnebemada mīrū wābḅḅḅa. Maḷ cawasidade ādjirāa bio ne wayasidaa. Maḷ carea ādjia iwīdiḅsidaa:

–ḷḅḅa cārē cārēā jāwā osi?–

¹¹ Maḷmisa pušara auḅuara quīrūbḅḅḅa bērá ādjia iwīdiḅsidaa:

–ḷjāḅbe ḅḅra sāwā oḅi pušara quīrūbira tumabidi carea?–

¹² Jonába panusia:

–Mḅra daiḅu ḅatabuedadua. Māwābḅḅḅa pušara tumaya. Mḅa cawa ḅḅa mḅdrḅ beḅeade ḅḅda naḷ pušara jācua quīrū nūḅḅa carea.–

¹³ Baribḅḅa barco edebḅdarāba auḅuara wisidaa doyya wāni carea. Māwāmīna poyadaē basía, pušara wetara quīrūna bērá. ¹⁴ Maḷ carea Ācōrēa nāwā iwīdiḅsidaa:

–Ācōrē, naḷ ēberā beabada carea दौरa beubirādua. Idjida beḅea neē ḅḅda beadiḅḅḅa, दौरa beḅeade ḅḅḅḅa. Wārāda ḅḅḅḅa ara ḅḅḅḅa cīḅḅa ḅḅ quīrāca o ḅḅa.–

* 1:1 2 Reye 14:25. † 1:3 Hebreorāmarā maḷ Tarsira dji tḅḅḅḅa ḅḅ druḅ basía.

15 Māwā jaradapeda Jonára daiðu batabuesidaa. Ara maŕda pusara tu-
masia. 16 Maŕ unusidade barco edebadaraĕba Ācōrē wayaadeba animarāda
babue diasidaa. Maŕ awara wārāneba jarasidaa idjira ēpēnida.

17 Maŕne Ācōrēba beda waiβada diabuesia Joná mīmārēā. Maŕ beda
biteda Jonára ewari ūbea basia.

2

Jonába Ācōrēa iwidiida

1 Maŕne Jonába beda bitedaĕba Ācōrēa nāwā iwidiisia:

2 Mā biē beside māa bedea djuburiasia, mā Boro Ācōrē, maŕne bla mā
bedeara panusia.

Mā beubodoba māa bedea djuburiasia, maŕne bla mā bedeara ūrīsia.

3 Bla māra pusa nābuade batabuebisia. Maŕne pusaba māra abeda jūma ānā
edasia. Bla pusa bogozoa βa diabuedara mā ārā wāsia.

4 Maŕ bērā crīchasia bla māra igarapeda βa quīrāpitabemada āyā βasida. Māa
crīchasia βa de droma biya quiruda waa unuēda.*

5 Pusaba māra jūma ānā erobasia. Abeda māra pusajāne basia. Maŕne
pusajānebema chiruara mā borode baracuasia.

6 Abeda māra edu pusajāne ta wāsia. Mamaĕba māra waa ēdrāēda crīchasia.

Baribaĕra mā Boro Ācōrē, bla maŕ beuidebemada māra ēdra edasia.

7 Beubodo baside māa bara quīrānebasia. Maŕne βa de droma bia quirudeba
bla ūrīsia māa bedea djuburia βada.

8 Jāwaba oda ācōrē βaāē bea ēpēbadarāba bla careba βara igarabadaa.

9 Baribaĕra māa bio bia βadaa abaraĕde animarāda bla babue dia baya.

Maŕ awara bla ume bedea βadara māa jūma daucha o baya. Mā Boro Ācōrē,
ababe βabaraĕra māra poya ēdra βaya.

10 Maŕne Ācōrēba bedaa Jonára pusa icawa webisia.

3

Ninive puruba jĭāna

1 Ācōrēra wayacusa Joná ume bedeasia. Nāwā jarasia:

2 –Ninive puru dromanaa wādua. Māa bla jarabaraĕda ādjirāa jaradua.–

3 Ara maŕda Jonára Niniveĕaa wāsia Ācōrēba jarada quīrāca. Maŕ Ninivera
puru droma basia. Maŕ bērā puru jūma paraĕai carea ewari ūbea edebadĭia.

4 Jonára purude edaa wāpeda nabema ewaride paraĕa nībasia.* Nāwā jĭgua
jara nībasia:

–iCuarenta ewari babaraĕde Ācōrēba naĕ Ninive purura jūma ārīya!–

5 Māwā βaĕde Ninivedebemarāba, drōārāba, warrarā bida Ācōrē bedeara
jĭāsidaa. Maŕ carea ne coĕaca ewarida osidaa. Idjaba sopua careabema
jĭbadara jāsidaa.

6 Ninivedebema boroba māra cawasia. Maŕ carea idji bugue biya
quirudebemada pirabaripeĕda idji djio biya quēdeara ērāpeda sopua care-
abema jĭbarida jāsia. Maŕbe ne babueda pora ārā chūmesia idji cadĭirua oda

* 2:4 Māa crīchasia βa de droma biya quiruda waa unuēda. Griego bedeadē māwā βā bla. Hebreo
bedeadē nāwā bla: “Māwāmīna māa crīchasia βa de droma biya quiruda wayacusa unuīda.” * 3:4
Nabema ewaride paraĕa nībasia. Maŕ bedeaĕba idjaba jara bla: “Ewari aba paraĕa nībasia.”

carea sopua b̄ada acabi carea. ⁷ Maāne dji boroba, idjiare dji droma b̄earā bida nāwā jarasidaa jūma idji purudebemarāba j̄ā ođamārēā:

-Jūmarāba ne codaca ewarida ođadua. Idjaba ni cārē sida dorānadua. Maā awara bārā pacada, bārā oveja sida ne cobirānadua. Baido sida dawarānadua. ⁸ Maā awara sopua careabema j̄abadada j̄anadua. Idjaba sopua careabema wuada b̄adji animarā l̄r̄l̄ b̄acuadadua. Maābe Ācōrēba wārā arada sodeba quīrā djuburia iwidiidadua. Maā awara bārāba cadjirua obadara igaradadua. Idjaba bārāba djārā biē obadara idu b̄adadua. ⁹ Māwā o pan̄neba Ācōrēba dadjirāra cawa oēsicada āteb̄ar̄al̄ idji quīrūbira tumabidiisicada. Māwāra dadjirāra quininaēsicada.-

¹⁰ Ninivedebemarāba māwā o pan̄ara Ācōrēba unusia. Idjaba sāwā ādji cadjiruara idu b̄asidada unusia. Maā carea idjia cawa oi jaradara oē basia.

4

Ācōrēba Ninive quīrā djuburiada

¹ Ācōrēba māwā quīrā djuburiadara Jonāba abeda biē unusia. Maā b̄erā bio quīrūsia. ² Idjia Ācōrēba nāwā jarasia:

-Mā Boro Ācōrē, wadibida m̄l̄ druade b̄aside ζm̄la jaraē basica ara maā quīrāca māwāida? Maā carea m̄l̄ra Tarsi druadaa m̄rū wā quīrāsia. Mā bio cawa b̄la b̄l̄ biadeba ēberārāra carebabarida. B̄ara quīrā djuburiada b̄la. Isabe quīrūcaa. B̄a quīrāra bio wai b̄la b̄l̄ b̄erā ēberārāba cadjiruada idu b̄asidara b̄la ādjirāra cawa oi jaradara quīrādoabaria. ³ Maā carea m̄l̄ Boro Ācōrē, m̄l̄a b̄la quīrā djuburia iwidiya abeda m̄l̄ra beamārēā. Zocai bei cāyābara biara b̄la m̄l̄ra beuida.-

⁴ Barib̄ar̄al̄ Ācōrēba jarasia:

-ζB̄amaarā bia b̄l̄ca b̄l̄ j̄awā quīrū b̄l̄ra?-

⁵ Maābe Jonāra puru dajadaa wāpeđa l̄m̄dau odjabariare de zaqueda osia. Maā de zaque edre chūmepēđa j̄l̄ā b̄esia Ninive purura sāwāi cawaya. ⁶ Māwā b̄l̄de Ācōrēba Jonā caita j̄cara quedua jou b̄la b̄l̄da tunubipeđa waribisia.* Maā j̄carara Jonā chūm̄l̄ l̄r̄l̄ b̄ar̄á wāna b̄erā Jonāra cūrāsade necai b̄esia. Idjira capipia b̄esia maā j̄cara carea.

⁷ Barib̄ar̄al̄ nurēma diapēđa Ācōrēba caragada diabuesia maā j̄cara comārēā. Maāba j̄carara beusia. ⁸ Besea odjadacarea Ācōrēba l̄m̄dau odjabariareba nāūrā j̄w̄l̄r̄l̄āda puābisia. Maāne beseaba Jonāra bá nūmesia. Māwā b̄l̄de Jonāra cacua norrabari nūmesia. Maā carea idjira wetara beu quīrāsia. Nāwā jarasia:

-Zocai bei cāyābara biara b̄la m̄l̄ra beuida.-

⁹ Barib̄ar̄al̄ Ācōrēba idjia iwidiisia:

-ζNaā j̄cara beuda carea bia b̄l̄ca b̄l̄ j̄awā quīrū b̄l̄ra?-

Jonāba panusia:

-Māē. Wārāda m̄l̄maarā bia b̄la j̄awā quīrū b̄aira. M̄l̄ra quīrūbideba abeda beu quīrā b̄la.-

¹⁰ Maā carea Ācōrēba idjia jarasia:

-J̄cara b̄l̄ caita tununara b̄la uē basia idjaba waribiē basia. Diamasi tunupeđa nurēma diamasi beusia. Barib̄ar̄al̄ maā j̄cara beuda carea b̄l̄ra sopua b̄la. ¹¹ B̄l̄da maā j̄cara carea sopua b̄l̄b̄ar̄al̄, ζNinive puru droma cawa oida b̄ada carea auđura sopua b̄apeđa m̄l̄a quīrā djuburiāiē basica?

* **4:6** Wārāda cawadaē pan̄la cārē quedua basida, hebreo bedea cawa bea bida cawadaē pan̄la b̄erā.

Wãrãda jãã purude cadjirua o panΛ adua beada 120 mil auðu panΛΛ.† Maã awara animarã sída baraa.-

---

† **4:11** Cadjirua o panΛ adua bea. Maã bedeara idjaba nãwã traducida bΛΛ: "Warrarã adua quedeã." Hebreo bedeadẽ nãwã bΛ bΛΛ: "JΛwa arara idjaba jΛwa acΛra cawaẽ bea."

MATEO

BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA MATEOBA BADA

Jesu ume nĩbabari Mateoba naã cartara BASIA. Mateora idjaba Levi abadaa. Mateoba Romanebema boro itea parata JATA pe basiẽde Jesuba idjira trãsia (9:9-13). ACATA maarã Mateoba Marco cartada edapeda judiorã itea ebudaara BASIA cawadamãrẽã Jesura ãdjirã boroda idjaba ACORẽba ãdjirã edra edabari diai jaradada.

Naãrã BASIA Jesucritora Abrahaãneba, Davideba zedadebemada (1:1-18), Jesu todadebemada (1:19deba aba 2:23daa), Juaãba Jesu borocuedadebemada (3:1-17), idjaba diauruba Jesu miã sãnanebemada (4:1-11).

Maãare BA BAA Jesuba Galilea amene droma caita odadebemada (4:12deba aba 14:12daa). Eda BA BAA idjia eyade jaradiadada (5:1neba aba 7:29daa), idjia ne ununaca ocuadada (8:1neba aba 9:38daa), idjia edadarã doce diabueadada (10:1-42), idjaba ne jara BAdeba jaradiadada (11:1neba aba 14:12daa).

Maãare BA BAA Jesuba Galilea drua ãi PATA jaradia badadebemada (14:13deba aba 17:21naa) idjaba Galileadeba Jerusaleãnaa wãBARAde jaradia badadebemada (17:22deba aba 20:34daa).

Jirũare BA BAA Jesura Jerusaleãne mawãnanebemada (21:1neba aba 28:20daa). Eda BA BAA Jesuba saduceorã, pariseorã, dewararã sida biẽ jaradada (capítulo 21-23), ACORẽba cawa oidebemada (capítulo 24-25), Jesu crude beupeãa lrẽbadada (26:1neba aba 28:15daa) idjaba idji iã bearã puru beaza diabueadada (28:16-20).

Jesucrito eberãrã drõãenabemarã *Luca 3:23-38*

¹ Naã cartara Jesucritodebema. Jesucritora dadji drõãenabemarã Abrahaãneba idjaba Davideba nãwã zesia.* ² Abrahaãba warra Isada unusia. Maãbe Isadeba Jacoboda yõsia. Jacobodeba Judada, idji djabarã sida yõsidaa. ³ Judadeba Parẽda, Zarã sida yõsidaa. ãdji papara Tamarã basia. Parẽdeba Esroãda yõsia. Esroãneba Araãda yõsia. ⁴ Araãneba Aminadãda yõsia. Aminadãdeba Naasoãda yõsia. Naasoãneba Salmoãda yõsia. ⁵ Salmoãneba Booda yõsia. Boo papara Rahã basia. Boodeba Obẽda yõsia. Obẽ papara Rut basia. Obẽdeba Jesẽda yõsia. ⁶ Maãbe Jesẽdeba dadji israelerã boro Davira yõsia.

Davideba Salomoãda yõsia. Salomoã papara naẽna Urĩaba erobasia.† ⁷ Maãbe Salomoãneba Roboãda yõsia. Roboãneba Abiãda yõsia. Abiãdeba Asada yõsia. ⁸ Asadeba Josapada yõsia. Josapadeba Joraãda yõsia. Joraãneba Uzĩada yõsia. ⁹ Uzĩadeba Jotaãda yõsia. Jotaãneba Acãda yõsia. Acãdeba Ezequiada yõsia. ¹⁰ Ezequiadeba Manaseda yõsia. Manasedeba Amoãda yõsia. Amoãneba Josiãda yõsia. ¹¹ Josiãdeba Jeconiada, idji djabarã sida yõsidaa.‡ Maã ewaride Babilonianebemarãba israelerãa poyadapeda ãdji druadaa jida edesidaa.§

¹² Babilonia druade panenacarea Jeconiãneba Salatiãda yõsia. Salatiãdeba Zorobabelda yõsia. ¹³ Zorobabeldeba Abiũda yõsia. Abiũdeba

* **1:1** Genesi 12:1-3; 2 Samuel 7:16. † **1:6** 2 Samuel 11; 12. ‡ **1:11** Maã Jeconiãra idjaba Joaquiã abadaa. § **1:11** 2 Reye 24:8-16.

Eliaquiāda yōsia. Eliaquiāneba Azoda yōsia. ¹⁴ Azodeba Sadoda yōsia. Sadođeba Aqūiāda yōsia. Aqūiāneba Eliuda yōsia. ¹⁵ Eliuđeba Eleazada yōsia. Eleazađeba Mataāda yōsia. Mataāneba Jacoboda yōsia. ¹⁶ Jacobođeba Joseda yōsia. Jose quimara Maria basia. Idjaba Mariaba Jesuda tosia. Ara maā Jesura Ācōrēba diai jarada ēdra edabari abadaa.

¹⁷ Māwā Abrahaāneba aba Davidaa catorce drōēnabemarāda panasidaa. Davi ewarideba aba Babilonia druadaa jida edepedadaa catorce drōēnabemarāda panasidaa. Idjaba Babilonia druadaa jida edepedadađeba aba Ācōrēba ēdra edabari diai jarada zedaa catorce drōēnabemarāda panasidaa.

Jesucrito toda
Luca 2:1-7

¹⁸ Jesucrito todara nāwā basia: dji papa Mariara Jose ume dji edadi carea bedea bia panasidaa. Baribāḡḡ dji edadi naēna Mariara Ācōrē Jauredeba biogoa besia. ¹⁹ Dji quima Josera ēberā jipa basia. Maā bēra Mariara jūmarā quīrāpita biē jara amaaba chupea igara quīrā basia. ²⁰ Māwā crīcha ḡḡde bajānebema nezocada cāimocarađeba Josemaa zepeda nāwā jarasia:

–Jose, Davideba zeda, Maria edaira wayarādua, idjira Ācōrē Jauredebabāḡḡ biogoa ḡḡ bēra. ²¹ Mariaba warrada toya. Maā warraba idji purura ādji cadjiruadebemada ēdra edaya. Maā bēra idjira trā ḡḡdua Jesu.–

²² Jūma maāḡḡara māwāsia Ācōrēba naēna jarada quīrāca. Idjideba bedebariba nāwā jarasia:

²³ Wērā umaquīrā adua ḡḡda biogoa ḡepeda warrada toya.

Ēberārāba dji warrara Emanuel adia.*

(Maā trāba jara ḡḡa “Ācōrēra dadjirā ume ḡḡda.”)

²⁴ Maāne Josera cāimocara nūmanada ḡḡḡmapeda Ācōrē nezoca bajānebemaba jarada quīrāca osia. Mariara edasia. ²⁵ Baribāḡḡ ābaa cāinaca basia aba maā warra iwina tobāḡḡdaa.† Todacarea Joseba idjira trā ḡḡsia Jesu.

2

Chīdaudeba cawa jarabadaba Jesu acāde zepedada

¹ Jesu Beleā purude Judea druade tosidade Herode dji Droma abadada dji boro basia.* Maā ewaride ḡcāḡḡ ēberārāda ḡmāđau odjabariare ḡḡ druadeba Jerusaleā purude jūēsidaa. Maāḡḡāba chīdau acā panāneba ne cawabadjidaa.

² Maāne ādjia iwīdisidaa:

–Naā druade judiorā boro bai warrada tosia. Idjira ḡsāma ḡḡ? Daiba ḡmāđau odjabariare ḡḡ druadeba chīdau idjidebemada unusidaa.† Nama ze panā idjia bia bedeađi carea.–

³ Maā ūrīsīde Herodera biē besia abaada idji cacuabari bei bēra. Idjaba Herodeba sāwā oida cawađeā panā bēra jūma Jerusaleānebemarā sida biē panesidaa. ⁴ Maāne Herodeba jūma sacerdote bororāda, judiorā ley jaradia-bada sida trācuapeda iwīdisia:

* **1:23** Isaia 7:14. † **1:25** Iwina. Griego bedeađe ḡcāḡḡ cartade maāra neēa. * **2:1** Maāḡḡ Herodera “dji Droma” abadjidaa. Idjira ababe nama Mateo 2:1-22de, Luca 1:5de biđa odja ḡḡa. Waabema bororā Herode abadada idjideba yōsidaa. † **2:2** Numero 24:17.

-Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ċsāmba_{ΛΓΛ} toida b_Λ?-†

⁵ Ādjirāba panusidaa:

-Bele_λ purude na_λ Judea druade toida b_Λa. Ma_λnebemada Ācōrēneba bedeabariba nāwā jarasia:

⁶ Bele_λ purura Judadebema puru droma bea tāēna dji edaara b_Λēa. Ma_λ purudeba dji boroda aba zeya.

Ma_λ boroba m_λ puru Israelera bia pe erobaya.-§

⁷ Ma_λbe Herodeba chīdaudeba cawa jarabadarāra mēfā tr_λcuasia. Dji warra toda ewari cawai carea ādjīa iwīdisia dji chīdaura sālbedā odjasida. Ma_λne dji ewarira jarasidaa.

⁸ Ādjira Bele_λnaa wābiba_{ΛΓΛ}de Herodeba jarasia:

-Jāma wānapeda dji warra zaquera bio quīrācuīta iwīdi wānadua. Unusidara m_λa jarade zedadua m_λ sida idjīmaa bia bedeade wāi carea.-

⁹⁻¹⁰ Herodeba māwā jaradacarea ādjira wāsidaa. Ma_λbe chīdau āmādau odjariare unupedara wayacusa unusidaa. Unusidaa bio b_Λsridasidaa. Dji chīdaura ādji na wāsia aba dji warra zaque b_Λma piqūi nūmeb_{ΛΓΛ}daa.

¹¹ Dede eda wāb_Λdade warra zaquera dji papa Maria ume b_Λda unusidaa. Ara māāda chīrāborode copanapeda warra zaquea bia bedeasidaa. Ma_λbe ādjiza baurudeda ewadapeda warra zaquea oroda, incienso querada, mirra quera sida diasidaa.

¹² Māwānacarea Ācōrēba ādjirāa cāimocaradeba cawabisia Herodema jēda wārānamārēā. Ma_λ bēfā dewara oareba ādji druadaa wāsidaa.

Egipto druadaa mīrū wāpedada

¹³ Ādji wāpedadacarea Ācōrē nezoca bajānebemada cāimocaradeba zepeda Josea jarasia:

-Herodeba b_Λ warra zaquera j_{ΛΓΛ} b_Λa beai carea. Ma_λba piradr_Λpeda b_Λ warra zaquera, dji papa sida edapeda Egipto druadaa wānadua. Mama bedua aba m_λa jarab_{ΛΓΛ}daa.-

¹⁴ Ara māāda Josea diamasi piradr_Λpeda warra zaquera, dji papa sida edapeda Egiptodaa edesia.

¹⁵ Ādjira mama panesidaa aba Herode beub_{ΛΓΛ}daa. Ma_λg_Λra māwāsia Ācōrēba jarada quīrāca. Idjideba bedeabariba nāwā jarasia: “M_λa m_λ warrara tr_λsia Egiptodeba zemārēā.”*

Herodeba Bele_λnebema warrarā quenabida

¹⁶ Herodeba cawasia chīdaudeba cawa jarabadarāba idjira cūrūgasidada. Ma_λ carea bio quīrūpeda Bele_λnebema warra zaquerā poa umēneba edaa quedeada jūma quenabisia. Ara caitabema sida quenabisia. Māwā osia chīdaudeba cawa jarabadarāba chīdau unupedada ewarira idjīa jarapedada bēfā.

¹⁷ Māwā jūmarāda sopuasidaa Ācōrēneba bedeabari Jeremiaba jarada quīrāca. Nāwā jarasia:

¹⁸ Ramá purude ūrīsidaa aega jīā b_Λda, sopua jīā b_Λda, idjaba aujīā b_Λda. Raquelera idji warrarā carea jīā b_Λda māwā basia.

Idji sobiapidira quīrīāē basia idji warrarā neē beda bēfā.†

Jose Egiptodeba jēda zeda

¹⁹ Herode beusida Josea wadi Egiptode basia. Ma_λne bajānebema nezocada idjīmaa cāimocaradeba zesia.

²⁰ Ma_λ nezocaba idjīa jarasia:

† **2:4** Ācōrēba ēdra edabari diai jarada. Ma_λra griego bedeade “Crito” b_Λ b_Λa. Critora tr_λēa. Jara b_Λa “Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda b_Λdada.” Arameo bedeade jarabadaa “Mesías.” § **2:6** Miquea 5:2. * **2:15** Osea 11:1. † **2:18** Jeremia 31:15.

-Ba warra zaque bea quĩrĩa beadara beusidaa. Mañ bẽrã piradrãpeda warra zaquera, dji papa sida wayacusa Israeldaa ededua.-

²¹ Ara maãda Josera piradrãpeda idji warra zaquera dji papa sida Israeldaa edesia. ²² Baribãrã Joseba ùrĩsia Arquelaoada idji zeza Herode cacuabari Judea druadebema boroda besida. Mañ carea mamaa wãida wayasia. Baribãrã Æcõrẽba idjia cãimocaradeba jaraða bẽrã Galile druadaa wãsia. ²³ Mama puru Nazare abadaðe besia. Maãgara mãwãsia Æcõrẽneba bedeabadarãba nãwã jarapedada quĩrãca: "Idjira Nazaredebemaana adia."*

3

Borocuebari Juaãnebema

Marco 1:1-8; Luca 3:1-9, 15-17; Juaã 1:19-28

¹ Mãwãnacarea Borocuebari Juaãba Judeade ãjũã põãsa ewaraga ðãde jaraðia besia. ² Nãwã jarabadjia:

-Æcõrẽra zebãrã jũmarã Boro bai carea.* Mañ carea bãrãba cadjirua obadara igaraðapeda idjimaa zedãdua.-

³ Mañ Juaãnebemada Æcõrẽneba bedeabari Isaíaba jarasia:

Èberãda ãjũã põãsa ewaraga ðãde jĩgua bedeã ðãla:

Ora jaridãdua dadjirã Boro bia edadãmãrẽã. Ora idji itea jipa jaridãdua.†

⁴ Juaãba jãbarira cameyo cara oda basía. Idjia jã ðã trãjãbarira animarã e oda basía. Idjia adichichida cobadjia idjaba urrajõda jõbadjia. ⁵ Mañne èberãrã Jerusaleãnebemarãda, jũma Judea druadebemarãda, idjaba jũma Jordaã do caita bearã sida Juaãmaa wãbadjidaa. ⁶ Ædjia cadjirua opedãdada idji quĩrãpita ebuda jarabadjidaa. Mañbe Juaãba ãdjirãra Jordaã doðe borocuebadjia. ⁷ Mãwã ðãde Æcãrã judiorã ley jaradiabadada zesidaa Juaãba borocuemãrẽã. Æcãrã pariseorã basia; Æcãrã saduceorã besia. Baribãrã Juaãba ãdjirã unubãrãde jarasia:

-Dama èberãrã, çcaiba jarasi bãrãra Æcõrẽ quĩrũbidebemada poya mãrũnida?

⁸ Bãrãba o pañneba unubidãdua wãrãda Æcõrẽmaa zesidãda. ⁹ Crĩcharãnadua Abrahaã warrarã bẽrã Æcõrẽba cawa oẽda. Mã bãrãa ebuda jaraya: Æcõrẽba quĩrãibãrã, za tabea mõgarara Abrahaã warrarã babicuaya. ¹⁰ Mañ awara mãã jaraya: Æcõrẽba zagarada eroðãa bacuru tutacuai carea. Jũma bacuru bia zaudacara tutacupeða tãbãde ðãtacuaya. Ara mañ quĩrãca Æcõrẽba cadjirua obadarãda cawa oya.

¹¹ Mã bãrãra baidoba borocueya Æcõrẽmaa zesidãda cawabi carea. Baribãrã mã caidũ zebãrãda mã cãyãbara dji dromaara ðãla. Mañ bẽrã idjia jĩrũne jã ðã èrãi carea mãra bia ðãã. Idjiabãrã Æcõrẽ jaureda diaya.‡ Baribãrã jãnaẽbãrã cawa oya.§ ¹² Ezoai careabemara idji jãwade eroðãa porara dji ta umebemada ãyã ðãi carea. Mañbe dji tara wagaya baribãrã dji porara tãbã uruade babueya.-

Juaãba Jesu borocueda

Marco 1:9-11; Luca 3:21-22

* **2:23** Idjira Nazaredebemaana adia. Nazare trãra hebreo bedeade "nezer" jarabadaa. Mañ bedeaba jara ðãa "bacuru tucuda." Isaía 4:2-6; 11:1-5; Jeremía 23:5-6; 33:14-18; Zacaria 3:8-10; 6:9-13. * **3:2** Daniel 2:44. † **3:3** Isaía 40:3. ‡ **3:11** Æcõrẽ jaureda diaya. Griego bedeade nãwã ðã ðãla: "Æcõrẽ jaureba borocueya." § **3:11** Cawa oya. Griego bedeade nãwã ðã ðãla: "Uruaba borocueya."

¹³ Mañ ewaride Jesura Galilea druadeba Jordañ dodaa zesia Juałba idjira borocuemārēā. ¹⁴ Baribaral Juałba borocue amaaba jarasia:

–Babaral młra borocueida bła. ¿Cārē cārēā bāra młmaa ze bła?–

¹⁵ Mañne Jesuba panusia:

–Nawena bła obari quīrāca odua. Biara bła dadjia jūma jipa oēida Ācōrēba obi bła quīrāca.–

Ara mañda Juałba ĩjāsia. ¹⁶ Jesura borocuepeda doedałba drua wābaralde cawaēne bajāda ewasia. Mañne Jesuba Ācōrē Jaurera puchirā quīrāca idji lral zebarda unusia. ¹⁷ Mañ awara Ācōrē bajāneba eda bedeabarda ūrīsidāa. Nāwā jarasia:

–Nałdral mł Warra quīrīā bła. Młra idji carea bio bāsrīda bła.–*

4

Diauruba Jesu mīā sēna

Marco 1:12-13; Luca 4:1-13

¹ Māwānacarea Ācōrē Jaureba Jesura ējūā pōāsa ewaraga bādaa edesia. Mañbe diauruba idjira mīā sēsia Ācōrēra igarabi carea. ² Jesura cuarenta ewari āsa, diamasi bīda ne coē bāda bērā jarra bēsia. ³ Māwā bāde mīā sēbarira zesia. Idjia jarasia:

–Bāda wārāda Ācōrē Warrabaral, jaradua za tabea mōgarāa pał bamārēā.–

⁴ Baribaral Jesuba panusia:

–Ācōrē Bedeade nāwā bł bła: ababe ne co bādeba ēberāra zocai baēa, ātebaral jūma Ācōrēba jara bła ĩjā bādeba zocai baya.–*

⁵ Māwānacarea diauruba Jesura Jerusaleñ, Ācōrē itea bła purūdaa edesia. Mama Ācōrē de droma boro ltlara bāmaa edesia. ⁶ Mañbe diauruba jarasia:

–Bāda wārāda Ācōrē Warrabaral, namałba udu jārdua. Ācōrē Bedeade nāwā bł bła:

Ācōrēba idji bajānebema nezocarāda diabueya bła carebamārēā.

Bāra ādji jawāde edaēia bła jūrūra mōgaraba puarāmārēā.†

⁷ Mañne Jesuba diaurua jarasia:

–Ācōrē Bedeade idjaba jara bła: “Barīduada orādua bārā Boro Ācōrēba carebai cawaya.”–‡

⁸ Māwānacarea diauruba Jesura eya ltl bāde edesia. Mamałba Jesua jūma nañ ējūāne bēa puruda, puruza ne bia quedea sida acłbisia. ⁹ Mañbe diauruba jarasia:

–Bāda chīrāborode cobepeda młā bia bedeabāra, nałgara jūma młā bła diaya bła jawāda erobāmārēā.–

¹⁰ Mañne Jesuba diaurua jarasia:

–Satana, āyā wādua. Ācōrē Bedeade nāwā bł bła: “Bā Boro Ācōrēabaral bia bedeada. Aba idjidral ĩjā bādua.”–§

¹¹ Ara mañda diaurua Jesu caitabemada āyā wāsia. Mañne Ācōrē nezoca bajānebemarāda Jesumaa zedapeda idjira ne cobisidāa.

Jesuba jaradia bēda

Marco 1:14-15; Luca 4:14-15

* **3:17** Isaía 42:1-4. * **4:4** Deuteronomio 8:3. † **4:6** Salmo 91:11,12. ‡ **4:7** Deuteronomio 6:16. § **4:10** Deuteronomio 6:13. Satana. Mañ trāra hebreo bedeadeba ze bła.

¹² Borocuebari Juañ preso ßa ũrĩside Jesura jēda Galilea druađaa wāsia.

¹³ Baribara Nazare purude ßeē basia, ātebarā Capernauñ purude ßade wāsia. Mañ purura amene droma icawa ßaa. Neptalideba yōpedada Israelerā ējūāne ßaa idjaba Zabuloāneba yōpedadarā ējūā caita ßaa. ¹⁴ Mañgara māwāsia Ācōrēneba bedeabari Isaiaa ßada quĩrāca. Nāwā ßasia:

¹⁵ Bārā Zabuloñ idjaba Neptali ējūāne ßearā, judiorāē Galileade ßearā, amene dromanae wābada o caita ßearā, Jordañ do icawa ßearā:

¹⁶ Bārāra pāimane duanasidaa Ācōrē adua panana ßērā.

Baribara idira ānaane duanaa Ācōrēnebema cawa panā ßērā.

Bārāra zocai panamīna beuda quĩrāca duanabadjidaa.

Baribara idira āmāđau odjabara quĩrāca Ācōrēba ara idjidebemada bārā cawabi ßaa.*

¹⁷ Mañ ewarideba ātaa Jesuba nāwā jara nībasia:

–Ācōrēra bārā Boro bai carea zebara.† Mañ carea bārāba cadjirua obadara igaradapeda idjima zedada.–

Jesuba beda baribadarā trāna

Marco 1:16-20; Luca 5:1-11

¹⁸ Jesura Galilea amene droma icawa nīne ēberāda umé unusia. Abara Simoñ basia, Pedro abadada. Dewarabemara dji djaba Andre basia. Mañ ēberārāra beda beabadarā basia. Ādjira doeda beda ßari panasidaa. ¹⁹ Jesuba ādjia jarasia:

–Mā ume zedada. Bārāba beda ßaribada quĩrāca mā bārā jaradiaya ēberārāda māmaa enenamārē.–

²⁰ Ara mañda ādji beda ßaribadara amenapeda Jesu ume wāsidaa.

²¹ Nocodaa wābarāde Jesuba dewara ēberāda umé unusia. Abara Zebedeo warra Santiago basia. Dewarabemara dji djaba Juañ basia. Ādji zeza ume jābade beda ßaribada cōā beada ca panasidaa. Mañbe Jesuba ādjira trāsia idji ume wānamārē. ²² Ara mañda ādji jābara, ādji zeza sida amenapeda Jesu ume wāsidaa.

Jesu Galilea druađe parrađa

Luca 6:17-19

²³ Jesura jūma Galilea druađe parrađa wāsia. Judiorā dji jarebada deza jaradiabadjia Ācōrēra ādji Boro bai carea zebara. Mañ beada bia jaradiade wābarāza jūma ēberārā cacua biē beada biabicuasias. ²⁴ Mañ ßērā idjira jūma Siria druađe trā ßagasia. Mañ carea ēberārāba jūma quĩrātanoaneba cacua biē beada, cacua pua bara beada, jai bara beada, wawa beada, ßaradā ßea sida idjima enebadjidaa. Jesuba ādjirāra jūma biabibadjia. ²⁵ Mañ carea zocārā Galileadebemarāda, Decapoli druađebemarāda, Jerusaleñebemarāda, Judeadebemarāda, Jordañ do quĩrārēbemarā sida Jesu caidu wāsidaa.

5

Dadji bia beadi Jesuba jarada

Luca 6:20-23

¹ Ēberārā zocārā nīside Jesura eyade ātaa wāpeda chūmesia. Mañne idji ume nībabadarāda idjima zesidaa. ² Mañbe Jesuba nāwā jaradiasia:

* 4:16 Isaia 9:1-2. † 4:17 Daniel 2:44.

- 3 Bārāba ara bāduba dji biaēda cawa panΛBΛΓΛ, bio bia panΛA Bajāne BΛba pe erobΛ bērā.
- 4 Bārāda sopua beabΛΓΛ, bio bia panΛA Ācōrēba maļ sopuara jōbi bērā.
- 5 Bārāba dji dromada beadi carea jΛΓΛdaēBΛΓΛ, bio bia panΛA Ācōrēba bārāa jūma naļ ējūāra diai bērā.
- 6 Wārāda sođeba jipa o quīrīā beadibΛΓΛ, bio bia panΛA bārāba quīrīā beara Ācōrēba diai bērā.
- 7 Bārāda quīrā djuburiaya beadibΛΓΛ, bio bia panΛA Ācōrēba quīrā djuburiai bērā.
- 8 Bārāra sođeba ababe Ācōrē itea beabΛΓΛ bio bia panΛA Ācōrēra ununi bērā.
- 9 Bārāba jūmarāda ābaa necai beadamārēā o beabΛΓΛ, bio bia panΛA Ācōrē warrarāna adi bērā.
- 10 Bārā jipa bea carea dewararāba biē odibΛΓΛ, bārāra bio bia panΛA Bajāne BΛba pe erobΛ bērā.
- 11 Bārāda mΛ carea biē jaradibΛΓΛ, biē odibΛΓΛ, idjaba quīrātanoa sewadeba biē jaradibΛΓΛ, bio bia panΛA.
- 12 Bio capīpia beadadua, bārāba nebia waiBΛada bajāne eropanΛ bērā.
- Drōāenabema ewarīde bīda Ācōrēneba bedeabadarāda ara maļ quīrāca biē ođi carea ēpēsīdaa.

Tā idjaba λnaa

Marco 9:49-50; Luca 14:34-35

13 Bārāra naļ ējūāne tā quīrāca panΛA.* BaribΛΓΛ tā cΛyada jōibΛΓΛ ζsāwā wayacusa cΛya beī? Abeda biē beya. Biara BΛa dajadaa batabuedīda λrλ tagadamārēā. 14 Bārāra λnaa quīrāca beaa, naļ ējūāne beaba bārāneba Ācōrēnebemada unu panΛ bērā. Puru eyade BΛda ζsāwā mērāni? 15 Ni ababba ībīrāda coadapeda epedeco droma edre BΛdaca. ĀtebΛΓΛ λtΛ dji BΛbadade nūmΛbadaa jūma dji dejāne beara λnaane beadamārēā. 16 Ara maļ quīrāca ēberārā quīrāpita biada o pananadua ādjirāba dadji Zeza bajāne BΛa bia bedeadamārēā.

Ācōrēba Moīsea diada ley jūma ođidebema

17 Crīcharānadia mΛra zesīda Ācōrēba Moīsea diada leyda, Ācōrēneba bedeabadarāba BΛpedada sīda āyā BΛi carea. MΛra maļ carea zeē basīa, ātebΛΓΛ zesīa ādjia jara panΛada jūma arīde oi carea. 18 Wārā arada mΛa jaraya: naļ ējūā, bajā sīda wađi BΛmīsa maļ leydebemara ni maārī bīda jōēa aba leyba jara BΛra jūma māwāBΛΓΛdaa.† 19 Maļ bērā barīduaba maļ leydebema dji ēdaara BΛ sīda ījā oēBΛΓΛ, idjaba dewararāa abarīca ījā orānamārēā jaradiaibΛΓΛ, idjira Ācōrē purude dji ēdaara quīruda baya. BaribΛΓΛ leyra ījā o baibΛΓΛ, idjaba māwā ođamārēā dewararāa jaradiaibΛΓΛ, maļgΛra Ācōrē purude dji dromada baya. 20 Wārā arada mΛa jaraya: judiorā ley jaradiabadaba o panΛ cāyābara idjaba parīseorāba o panΛ cāyābara bārāba jīpaara ođaēBΛΓΛ, Bajāne BΛba pe erobāēa.

Jesuba quīrūbīdeBema jaradiada

Luca 12:57-59

* 5:13 Tā quīrāca panΛA. Maļba jara BΛca BΛa “bārāra naļ ējūāne panΛA ēberārā bia duananamārēā” wa “bārāba naļ ējūānebemarāa Ācōrē crīchada jaradiada.” 2 Corīnto 4:20. † 5:18 Ni maārī bīda. Grīego bedeade nāwā BΛ BΛa: “Caraga aba bīda idjaba letra aba bīda.”

²¹ Bārāba cawa pan_{AA} dadji drōāena_{BA} nāwā jarabadada: “Mīā bearādua.”[‡] Idjaba “mīā beaib_{AGL} bārā bororāba cawa ođia.”[§] ²² Barib_{AGL} m_{AA} jaraya: bariduaba djārā ume quīrūib_{AGL} Ācōrēba cawa oya. Bariduaba djārāda crīcha neē tab_{AA}ada aib_{AGL} bārā bororāba cawa ođia.* Idjaba bariduaba djārāda biē jaraib_{AGL}, Ācōrēba tab_{AA} uruad_{AA} wābiya.

²³ Ma_{AA} bēra b_{AA} djabada b_{AA} ume quīrū b_{AA}ada quīrānebaib_{AGL}, b_{AA} animarā Ācōrēa babue diade wānamīna babue diarādua. ²⁴ Āteb_{AGL} dji babue diabada caita amepeda b_{AA} djaba ume ibiade wādua. Ma_{AA}beb_{AGL} jēda zepeda b_{AA} animarā Ācōrēa babue diadua.

²⁵ B_{AA} ođa carea b_{AA} dji quīrūba b_{AA}ara dji cawa obarimaa edeib_{AGL}, wađi ode wāb_{AA}adade jūma odua ibiadi carea. Māwā oēb_{AGL}, idjia b_{AA}ara dji cawa obari j_{AA}wade b_{AA}aya. Ma_{AA}be dji cawa obariba b_{AA}ara dji zarraa jidabiya preso b_{AA}mārēā. ²⁶ Wārā arada m_{AA} jaraya: b_{AA}ara jāmabemada ēdrāēa aba b_{AA} diaida b_{AA} parata jūma diab_{AGL}ada.

Daunemabadadebema

²⁷ Bārāba cawa pan_{AA} nāwā jarabadada: “Daunemarādua.”[†] ²⁸ Barib_{AGL} m_{AA} bārāa jaraya: bariduaba wērāda ac_{AA}peda awuaib_{AGL} abeda ma_{AA} wērā ume idji soēba daunemasia.

²⁹ Ma_{AA} bēra b_{AA} j_{AA}wa araarebema dauba b_{AA} cadjiruada obib_{AGL}, ma_{AA} cadjirua o amaaba b_{AA} daura ēūtapeda batabuedua. B_{AA} cacuaдебema aba aduaimīna ewariza Ācōrē ume b_{AA}aya. Ma_{AA}da biara b_{AA} Ācōrēba jūma b_{AA} cacuada tab_{AA} uruade batabuei cāyābara. ³⁰ Idjaba b_{AA} j_{AA}wa araarebemaba b_{AA} cadjiruada obib_{AGL}, ma_{AA} cadjirua o amaaba b_{AA} j_{AA}wara b_{AA}ā tutapeda batabuedua. B_{AA} cacuaдебema aba aduaimīna ewariza Ācōrē ume b_{AA}aya. Ma_{AA}da biara b_{AA} Ācōrēba jūma b_{AA} cacuada tab_{AA} uruade batabuei cāyābara.

Mīā amabadadebema

Mateo 19:9; Marco 10:11-12; Luca 16:18

³¹ Idjaba nāwā jarabadaa: “Bariduaba idji wērāda amaib_{AGL}, dji wērāa carta mīā amainebemada diaida b_{AA}.”[‡] ³² Barib_{AGL} m_{AA} jaraya bariduaba idji wērāda dewara ume b_{AA}ēda amaib_{AGL}, ma_{AA}g_{AGL} dji wērā daunemabib_{AGL} carea bedede b_{AA}aya. Idjaba idji wērā amanada dewaraba edaib_{AGL}, dji edab_{AGL} umaquīrā sīda daunema b_{AA}aa.

Ācōrē quīrāpita wārāda ne oi jaraidebema

³³ Bārāba cawa pan_{AA} dadji drōāena_{BA} nāwā jarabadada: “B_{AA} Ācōrē quīrāpita wārāda ne oya aib_{AGL} jūma oida b_{AA}.”[§] ³⁴ Barib_{AGL} m_{AA} jaraya: nī ab_{AA} tr_{AA}neba wārāda ne oyada arānadua. Bajā tr_{AA}neba wārāda ne oyada arānadua, bajāra Ācōrē bugue quīrāca b_{AA} bēra. ³⁵ Na_{AA} ējūā tr_{AA}neba wārāda ne oyada arānadua, na_{AA} ējūāra Ācōrē jīrū b_{AA}bari quīrāca b_{AA} bēra. Idjaba Jerusale_{AA} tr_{AA}neba wārāda ne oyada arānadua, Jerusale_{AA}ra dadjirā Boro Ācōrē puru bēra. ³⁶ Idjaba ara b_{AA}dji tr_{AA}neba wārāda ne oyada arādua, b_{AA} buđara aba biđa poya torroa oē bēra idjaba poya pāīma oē bēra. ³⁷ Bārāba ne ođiada adib_{AGL}, ođadua. Idjaba ođāēana adib_{AGL}, orānadua. Ma_{AA} auđu baridua tr_{AA}neba wārāda ne oida jarab_{AGL}ara cadjiruadeba ze b_{AA}aa.

[‡] 5:21 Exodo 20:13. [§] 5:21 Deuteronomio 17:8. * 5:22 Bārā bororā. Griego bedede “Sanedrín” b_{AA} b_{AA}. Ma_{AA}g_{AA}de eda duanasidāa judiorā bororā dji dromarāda. [†] 5:27 Exodo 20:14. [‡] 5:31 Deuteronomio 24:1. [§] 5:33 Deuteronomio 23:21-23.

*BΛ biē oda droaidebema**Luca 6:29-30*

³⁸ Bārāba cawa panΛΛ nāwā jarabadada: “Abaaba djārā dauda ārīsira dji māwā odara abarica dau ārīnida panΛΛ.* Quidada bΛasira dji māwā odara abarica quida bΛadida panΛΛ.”³⁹ BaribΛΓΛ mΛa jaraya: bΛda biē osidara chupea droadua. Bariduaba bΛra uridarra dji jΛwa araarebemane uibΛΓΛ, dewarabemaare bida idu ubidua. ⁴⁰ BΛa jΛbari jārī carea bariduaba bΛda dji cawa obarimaa edeibΛΓΛ, idjia jārī quīrīā bΛra, dewarabema sida idu jārībidua. ⁴¹ Zarraba bΛa ne zΛgΛada tΛmΛa aride edebibΛΓΛ, idjia jarada auđu ededua. ⁴² Bariduaba bΛa ne iwidiibΛΓΛ diadua. Bariduaba bΛa ne iwidiibΛΓΛde jēda diayada aibΛΓΛ, idjia iwidi bΛra wāgarādua.

*Dadji dji quīrū quīrīāida bΛdebema**Luca 6:27-28, 32-36*

⁴³ Bārāba cawa panΛΛ nāwā jarabadada: “BΛ dji biara quīrīādua, baribΛΓΛ bΛ ume dji quīrūra quīrāmadua.”† ⁴⁴ BaribΛΓΛ mΛa jaraya: bārā dji quīrūra quīrīānadua. Bārā biē jarabΛdara bia jaradadua; bārā quīrīama panΛra bia odadua.‡ Ācōrēa iwidiidadua ādjirāra carebamārēā. ⁴⁵ Māwā ebuda baya bārā Zeza bajāne bΛ warrarāda. Dadji Zezaba āmādaura ēberā cadjiruarā carea, dji biarā carea bida bida odjabibaria. Ēberā jipa beaē carea, dji jipa bea carea bida cuera zebibaria. ⁴⁶ BaribΛΓΛ bārāba ababe bārā dji biarādrΛ quīrīā pananibΛΓΛ, ζcārē nebiada Ācōrēba diai? Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebadarā bida maΛ quīrāca obadaa. ⁴⁷ Bārāba ababe djabarāa “mērā” adibΛΓΛ, ζcārē biada o panΛ? Dji Ācōrē adua bea bida māwā obadaa. ⁴⁸ MaΛ bērā jūmarāda quīrīā beadadua bārā Zeza bajāne bΛba jūmarā quīrīā bΛ quīrāca.

6*Ne neē quedeaa diadidebema*

¹ Bārāba ne biada o panΛne quīrācuitadadua. Dewararāba bia ununamārēā orānadua. Māwā odibΛΓΛ, bārā Zeza bajāne bΛba idji nebiadebemada diaēa. ² BΛa ne neē quedeaa ne diabΛΓΛde dji biaca beaba obada quīrāca orādua. Ādjia ne diabΛdade cachiruda zabibadaa judiorā dji jΛrebada dede, purude bida jūmarāba ādjidebemada bia bedeadamārēā. Wārā arada mΛa jaraya: ēberārāba ādjidebemada bia bedeadaida quīrīā panΛ bērā ababe maΛdrΛ edadia. Ācōrēneba ni cārē sida edadaēa. ³⁻⁴ BΛa ne neē quedeaa ne diabΛΓΛde jġua jararādua. Ni abΛaΛ nēbΛrΛrādua. BΛa chupea bia o bΛra bΛ Zeza Ācōrēba unubaria. IdjabΛrΛ bΛa nebiada diaya.*

*Ācōrēa iwidiবাদেবমা**Luca 11:2-4*

⁵ BΛa Ācōrēa iwidiibΛΓΛde dji biaca beaba obada quīrāca orādua. Ādjirāba judiorā dji jΛrebada dede, purude bida ēberārāba bia ununamārēā lta nūpananapeda Ācōrēa iwidiবাদা. Wārā arada mΛa jaraya: ēberārāba ādji bia ununida quīrīā panΛ bērā ababe maΛdrΛ edadia. Ācōrēneba ni cārē sida

* **5:38** Levitico 24:20. † **5:43** BΛ dji biara quīrīādua. MaΛdrΛ Levitico 19:18de bΛa, baribΛrΛ ācΛrΛba maΛ auđu dadji dji quīrū quīrāmanida panΛda jaradiasidaa. ‡ **5:44** Bārā biē jarabΛdara bia jaradadua; bārā quīrīama panΛra bia odadua. Griego bedeade ācΛrΛ cartade maΛra neēa. * **6:3-4** Diaya. ācΛrΛ cartade versículo 3-4,6,18de maΛ awara jara bΛa “ebuda diaya.”

edadaēa. ⁶ BΛa Ācōrēa iwidiβΛΓΛde βΛ dede eda wādua. Dji eda wābadara jūātrΛpeda βΛduba βΛ Zeza Ācōrēa iwidiβΛΓΛ. BΛa chupea bia o βΛra βΛ Zeza Ācōrēba unubaria. IdjiabΛΓΛ βΛa nebiada diaya.

⁷⁻⁸ BΛa Ācōrēa iwidiβΛΓΛde Ācōrē adua beaba obada quīrāca orādua. Ādjirāba abarida βarima zocārā jarabadaa crīcha panΛ bērā dārā iwidiβΛΓΛde Ācōrēba biara ūrīda. BaribΛΓΛ bārā Zeza Ācōrēa iwidiβΛΓΛ naēna idjia cawa βΛa bārāba cārēda quīrīā panΛda. ⁹ MaΛ carea Ācōrēa nāwā iwidiβΛΓΛdu: Dairā Zeza bajāne βΛ, jūmarāba βΛra wayadīda panΛa.

¹⁰ Daiba quīrīā panΛa βΛra jūmarā Boro bai carea isabe zeida.

Quīrīā panΛa βΛa quīrīā βΛra naΛ ējūāneβmarāba odīda, bajāneβmarāba obada quīrāca.

¹¹ Codira ewariza daia diadua.

¹² Dairāba cadjirua opedadara quīrādoadua, dairā biē obΛdara daiba quīrādoabada quīrāca.

¹³ Dairāba cadjiruade idu βaebirādua, āteβΛΓΛ cadjiruadeβmada ēdrΛ βΛdua. † [BΛa jūmarāda poya βΛa, βΛra dji ΛβΛra βΛa idjaba ewariza dji dro-maara βΛa.]‡

¹⁴ Djārāba bārā biē opedadada quīrādoadibΛΓΛ, bārāba biē opedadara bārā Zeza bajāne βΛba quīrādoaya. ¹⁵ BaribΛΓΛ djārāba bārā biē opedadada quīrādoadaēβΛΓΛ, bārāba biē opedadara bārā Zeza bajāne βΛba quīrādoaēa.

Ne codaca ewari odidebema

¹⁶ Bārāba ne codaca ewari obΛdade sopua bea quīrāca bearānadua dji biaca beaba obada quīrāca. Ādjirāra māwā panabadaa jūmarāba cawadamārēā ne codaca ewarida o panΛda. Wārā arada mΛa jaraya: ēberārāba ādji bia jaradida quīrīā panΛ bērā ababe maādrΛ edadīa. Ācōrēneba ni cārē sida edadaēa. ¹⁷ BaribΛΓΛ βΛa ne codaca ewari o βΛde βΛ borora queraba pādua, quīrā sida sΛgΛdua. ¹⁸ Māwāra ēberārāba cawadaēa βΛa ne codaca ewarida o βΛda. Ababe βΛ Zeza ĀcōrēβΛΓΛ cawaya. BΛa chupea bia o βΛra βΛ Zeza Ācōrēba unubaria. IdjiabΛΓΛ βΛa nebiada diaya.

Nebia bajāne erobaidebema

Luca 12:33-34

¹⁹ NaΛ ējūāne nebia erobeadi carea jΛΓΛrānadua. NaΛ ējūāneβmara mōgosiabaria, chimiaba ārībaria, idjaba ne drΛabadara eda wānapeda drΛabadaa. ²⁰⁻²¹ Bārāmaarā dji biara βΛra sođeba awuabadaa. MaΛ bērā Ācōrēba quīrīā βΛdrΛ ēpēnadua nebiada bajāneβΛΓΛ erobeadi carea. Jāma chimiaba ārīca, nebiara mōgosiaca, idjaba ne drΛabadara poya eda wānaca.

Dadji dau ībīrā quīrāca βΛdeβema

Luca 11:34-36

²² Dadji daura ībīrā quīrāca βΛa. MaΛ bērā βΛ dauda bia βΛβΛΓΛ ānaane nībaya. ²³ BaribΛΓΛ βΛ dauda cadjirua βΛβΛΓΛ, ne cadjiruade nīda unuē βaya. Ara maΛ quīrāca βΛa jīpa o βΛda crīcha βΛra cadjiuabΛΓΛ, βΛra wārāda pāimane nīa.

Poya umé ēpēnaēa

Luca 16:13

† 6:13 Cadjiruadeβmada. MaΛ bedeaba idjaba jara βΛa diauruda. ‡ 6:13 Griego bedede zocārā cartade bedea corchetede βΛra neēa.

²⁴ Aba^Λba poya idji boroda umé erobaëa. Umé erob^Λba^ΛΛ^Λ aba biara quĩrĩaya. Aba ëpëya, mañne dewarabemara igaraya. Ara mañ quĩrãca ne bara bai awua ßba poya Äcõrëda ëpëëa.

Äcõrëba idjiderã wagabaria

Luca 12:22-31

²⁵ Mañ carea mña jaraya: bärã säwã beadida jümawãyã crĩcharãnadua. Codĩ careabemada, dodĩ careabemada, idjaba jñni careabema sida jümawãyã crĩcharãnadua. ¿Dadji zocai ßaida djico cãyãbara biara ßaëca? ¿Dadjida dadjia cacuade jßbada cãyãbara biara ßaëca? ²⁶ Ac^Λdadua, ïbanara ne udacaa, ne ewadacaa idjaba ne wagadacaa. Barib^ΛΛ^Λ bärã Zeza bajãne ßaba ne cobibaria. ¿Äcõrëmaarã bärãra ïbana cãyãbara biara beaëca? ²⁷ ¿Caida jümawãyã crĩcha ßaba dãrãara zocai bai? ²⁸ ¿Cãrë cãrëã bärãba jñninebemada jümawãyã crĩchabada? Ac^Λdadua nepõnõda säwã waribarida. Nepõnõra trajacaa idjaba wuara cacaa. ²⁹ Barib^ΛΛ^Λ mña jaraya: dadji drõäenabema boro Salomõra bio ne bara ßadamĩna nepõnõ quĩrãca quĩrãwãrëã djioca basía.* ³⁰ Idi chirua mẽã unubadara nurëma babuebadamĩna Äcõrëba waðibida põnõbibaria. Mañ bërã ¿idjia biara bärãba jñnamãrëã diaëca? Mañgara ¿säwãërã poya ïjanaë?

³¹ Mañ bërã codĩ careabemada, dodĩ careabemada, wa jñni careabema sida jümawãyã crĩcharãnadua. ³² Äcõrë adua beaba mañg^Λdebemada crĩchabadaa, barib^ΛΛ^Λ bärã Zeza bajãne ßaba cawa ßa bärãba cãrëda erobeadida pan^Λda.

³³ Mañ bërã naärã Äcõrëra bärã Boroda ßad^Λdua. Quĩrãcuita pananadua idjia obi ßara odĩ carea. Mãwã bärãba neë pan^Λra idjia jüma diaya. ³⁴ Nubemada jümawãyã crĩcharãnadua, nu bida Äcõrëba bärãra waga erobai bërã. Ewariza ne crĩchaira baraya.

7

Djãrã bië jarabadabema

Luca 6:37-38, 41-42

¹ Djãrãra bië jararãnadua Äcõrëba bärã bië jararãmãrëã. ² Bärãba djãrã bië jarabada quĩrãca Äcõrëba bärãra bië jaraya. ³ ¿Cãrë cãrëã nejarra djãrã daude ßada ac^Λbadada? ¿säwãërã bacuru waißba bãdji daude ßada ac^Λdaca? ⁴ Bacuru waißba bãdji daude ßada ununaë pan^Λba^ΛΛ^Λ ¿säwã djãrãra nãwã jaradi? “Nejarra ßa daude ßara mña aubariya.” ⁵ ¿Bärãba jarabada quĩrãca odacaa! Naärã bacuru waißba bãdji daude ßada aubaridadua. Mãwã poya ununia nejarra djãrã daude ßara aubaridĩ carea. Ara mañ quĩrãca ßa cadjirua o ßara naärã idu ßadua. Mañbe^ΛΛ^Λ djãrãra poya carebaya.

⁶ Äcõrë iteabemada usaa diarãnadua bärã carãmãrëã.* Bärã neta nëb^Λba quedeada chinaa diarãnadua ãrã tagarãmãrëã.*

Äcõrëa iwidiabadabema

Luca 11:9-13; 6:31

⁷ Bärãba neë pan^Λra Äcõrëa iwidi pananadua; mañne idjia bärãra diaya. Idjia diamãrëã j^ΛΛ^Λ pananadua; mañne ununia. Dede eða wãbadama^Λba trãnadua; mañne dji eða wãbadara ewaya diai carea. ⁸ Dji iwidi ßaba edaya. Dji j^ΛΛ^Λ ßaba unuya. Dji trã ßa itea dede eða wãbadara ewaya ne diai carea.

§ 6:27 Mañ versícubla idjaba jara ßa “¿Cai bärãnebemaba jümawãyã crĩcha ßaba drasoara wari?”

* 6:29 Salomõ. 1 Reye 10:4-7, 23-25.

* 7:6 Mañ versícubla nãwã jara ßaca ßaa: “Äca^Λba Äcõrë beðeada ïrĩ quĩrãnacaba^ΛΛ, ädjirãra waa jaradiarãnadua. Jaradiadiba^ΛΛ bärãra bië odia.”

9 Warraba paḷ iwidiḃ_{ΛΓΛ}de ζdji zezaba mōgarada diaica? 10 Warraba beḃa iwidiḃ_{ΛΓΛ}de ζdji zezaba damada diaica? 11 Bārā dji cadjirua beaba bārā warrarāa ne biada dia cawa pan_{ΛBΛΓΛ}, ζbārā Zeza bajāne baba dji iwidi pan_Λa ne biada diaēca? 12 Bārāba quīrīā pan_{ΛΛ} djarāba ne jūmane bārāra bia oḃida. Ara maḷ quīrāca djarāra bia oḃadua. Ācōrēba Moisea diada leyda idjaba Ācōrēneba beḃeabadarāba b_Λpedada sida ara maḷ crīchadeba ze b_Λa.

Eda wābada pēsua b_Λ

Luca 13:24

13-14 Bārāra dji eda wābada pēsua b_Λde wānada. T_{ΛBΛ} uruade eda wābadara jedge b_Λa. Dji o sida jedge b_Λ bērā wāicha b_Λa. Mama zocārā eda wābada. Barib_{ΛΓΛ} Ācōrē ume ewariza zocai bai carea dji eda wābadara pēsua b_Λa. Dji ode wācara b_Λ bērā zarea b_Λa wāi carea. Maḷ ora zocārāba ununaca.

Bacurura dji nejōneba cawabadaa

Luca 6:43-44

15 Quīrācuīta beḃadua. Λ_{CLΓΛ}ba sewadeba Ācōrēneba beḃea pan_Λana abada. Ādjirāba dji biarā quīrāca jaradiabadaa barib_{ΛΓΛ} māwā pan_Λa ēberārāba Ācōrē beḃea igaraḃamārēā. 16-17 Ādjia o pan_Λneba bārāba cawadāia dji wārā arada wa dji wārāēda. Bacuru biaba nejō biada zaubarā barib_{ΛΓΛ} bacuru cadjiruaba nejō cadjiruada zaubarā. ζ_{ΛΓΛ}ba uvada zaubarica? ζWa jūichichiba higojōda zaubarica? 18 Bacuru biaba nejō cadjiruada zaucaā idjaba bacuru cadjiruaba nejō biada zaucaā. 19 Bacuru bia zaucara tudapeḃa babuebadaa. 20 Ara maḷ quīrāca bārāba Ācōrēneba beḃeabadarāda dji wārā arada wa dji wārāēda cawadāia ādjirāba o pan_Λneba.

Jesu trāneba ne o beara ḷ_{CLΓΛ} idjiderāēa

Luca 13:25-27

21 Ēberārāba m_Λra ādji boroḃa abadamīna jūmarāda Ācōrē purude beḃaēa. Ababe m_Λ Zeza bajāne baba quīrīā b_Λ o beadr_Λ idji purude panania. 22 Idjia cawa oi ewaride zocārāba m_Λa jaradā: “Dai Boro, dai Boro, दौरा badeba beḃeasidaa, b_Λ trāneba jairāda āyā j_Λretasidaa, idjaba b_Λ trāneba ne ununaca wai_Λada osidaa.” 23 Maḷne m_Λa ebuda jaraya: “Cadjirua obadarā, āyā wānada. M_Λa bārāra unuca.”

De uménebema

Marco 1:22; Luca 6:47-49

24 Maḷ carea bariduaba m_Λ beḃeada ūrīpeda ījā oib_{ΛΓΛ}, naḷ quīrāca baya: ēberā crīcha cawa baba idji dera mōgara ḷ_{ΓΛ} osia. 25 Maḷne cue ze nūmesia, nāūrāra dji cābāyā puā nūmesia, do sida ze nūmesia, barib_{ΛΓΛ} idji dera cora wāē basia mōgara ḷ_{ΓΛ} oḃa bērā. 26 Barib_{ΛΓΛ} m_Λ beḃea ūrīpeda ījā oēb_{ΛΓΛ}, naḷ quīrāca baya: ēberā crīcha neē baba idji dera īb_Λde osia. 27 Maḷne cue ze nūmesia, nāūrāra dji cābāyā puā nūmesia, do sida ze nūmesia. Maḷba idji dera cora wāpeda abeḃa jūma ārīsia.–

28 Jesuba jūma jaradiadacarea ēberārāba cawa crīchadaē basia. 29 Judiorā ley jaradiabadarā quīrāca jaradiaē basia. Āteb_{ΛΓΛ} bio cawa b_Λdeba ebuda jaradia basia.

8

Jesuba aida bara b_Λ biabida

Marco 1:40-45; Luca 5:12-16

1 Jesu eyadeba edaa zeside ēberārāra zocārā idji caidu wāsidaa. 2 Māwā bΛde ēberā aida bara bΛda Jesumaa zesia. * Chīrāborode cobepeda nāwā bedeā djuburiasia:

–Mā Boro, bΛa quīrīā bΛbΛΓΛ, mΛra poya biabida bΛa.–

3 Maāne Jesuba jΛwa ĩrĭ bΛbΛΓΛde jarasia:

–Māwā o quīrīā bΛa. jBiadua!–

Ara maāda aida bara bΛdara biasia. 4 Jesuba idjīa jarasia:

–BΛ biadara ni abΛala jararādua. ĀtebΛΓΛ sacerdotemaa wādua bΛra biasida unumārēā. Jāĭbe Moiseba jaraā quīrāca ne diacuadua.† Māwā ēberārāba cawadīa bΛra wārāda biasida.–

Jesuba sordaorā boro nezoca biabida

Luca 7:1-10

5 Maābe Jesura Capernauĭ purudaa wāsia. Jūēside Romanebema sordaorā boroda idjīmaa zesia. MaĭgΛba nāwā bedeā djuburiasia:

6 –Mā Boro, mā nezocada diguidā bio cacua pua bΛ bērā cΛdāde bΛradrΛ bΛa.–

7 Maāne Jesuba jarasia:

–Idji biabi carea wāya.–

8 BaribΛΓΛ sordaorā boroba jarasia:

–Mā Boro, mΛra ēberā biaēa bΛra mā dede eda wāmārēā. BaribΛΓΛ mā nezoca biamārēā bΛa namaaba jaraibΛΓΛ, idjira biaya. 9 Ara maĭ quīrāca mā boroba jara bΛra mā ĩjāida bΛa. Idjaba mā jara bΛra sordaorā mā jΛwaeda beaba ĩjānida panΛa; mā abΛala zeduada aibΛΓΛ zebaria; wāduada aibΛΓΛ, wābaria; idjaba mā nezocaa nāwā oduada aibΛΓΛ ara maāda idjīa obaria.–

10 Maĭ ūrīside Jesuba bia crīchasia. Maāne idji ēpē panārāa jarasia:

–Wārā arada bārāa jaraya: naĭ ēberāba bio ĩjā bΛ quīrāca israelerā tāēna ni aba bida unucaā. 11 Mā bārāa jaraya: ĩmādaū odjabariareba idjaba ĩmādaū baebariareba drua āibemarāda zocārā zedīa. MaĭgΛrāra dadji drōāenabemarā Abrahā ume, Isa ume, Jacobo ume bida Ācōrē purude ne co chūpanenia.

12 BaribΛΓΛ Ācōrēba ēberārā naārā pe eroba quīrīā bΛdada pāimanaa āyā jΛrecuaya. Mama aujīā panania idjaba puaba quida ĩchia panania.–

13 Maābe Jesuba sordaorā boro jarasia:

–Diguidāa wādua. BΛa ĩjā bΛ quīrāca māa oya.–

Sordaorā boro nezocara ara maāda biasia.

Jesuba Simoĭ Pedro pācōrē biabida

Marco 1:29-34; Luca 4:38-41

14 Maābe Jesura Pedro dedaa wāsia. Eda wāsīde unusia Pedro pācōrēda cΛwamiaba cΛdāde bΛda. 15 Maĭ wērā jΛwara Jesuba tāsia. Ara maāda cΛwamiara dugusia. PiradrΛpeda ādjira ne cobisia.

16 Queudacarea ēberārāba zocārā jai bara beada Jesumaa enesidaa. Maāne Jesuba ara jarabΛΓΛba dji jaira jūma āyā jΛrecuasīa. Idjaba cacua biē beara jūma biabicuasīa. 17 Māwāsīa Ācōrēneba bedeabari Isāīaba jaraā quīrāca. Nāwā jarasia: “Dadjirāra cacua biē beaside idjīa biabisīa, idjaba pua beaside idjīa jōbisīa.”‡

Jesu ēpē quīrīā panana

Luca 9:57-62

* **8:2** Aidara Jesu ewarīde wārāda sāwā basīda dadjīrāba cawadāē panΛa. BaribΛΓΛ judiorāmaarā aba ĀcōrēbΛΓΛ poya biabīda basīa (Numero 12:9-12; 2 Reye 5:7). Maĭ awara aba aidaba jīdasīra āyā badē wāīda basīa (Levitico 13:45-46). † **8:4** Levitico 14:1-32. ‡ **8:17** Isāīa 53:4.

¹⁸ Jesuba ēberārāda zocārā idji caita powua nūm_Λada unusia. Maļ carea idji ume nībabadarāa amene wa quīrārē chāniana asia. ¹⁹ Barib_{ΛΓΛ} wāni naēna judiorā ley jaradiabarida Jesumaa zesia. Maļ ēberāba jarasia:

–Jaradiabari, b_Λ wāb_{ΛΓΛ}za m_Λra b_Λ ume wāya.–

²⁰ Jesuba idjīa jarasia:

–Ūsa pāra de bara b_Λa, ībana sīda de bara b_Λa, barib_{ΛΓΛ} m_Λ, Naļ Djara Eda_Λara sāma cāi sīda neē b_Λa.–

²¹ Maļne aba idji ume nība jarasia:

–M_Λ Boro, b_Λ ume wāi naēna idu m_Λ zezada t_Λbaribidua.–§

²² Jesuba idjīa jarasia:

–M_Λ ume zedua. Beu bearāba beudarāra t_Λbaridīda pan_Λ.*

Jesuba amene bogozoa tumabīda

Marco 4:35-41; Luca 8:22-25

²³ Maļbe Jesura jābade badope_Λda idji ume nībabadarā sīda wāsīdaa. ²⁴ Māwā pan_Λne nāūrāda dji cābāyā puā nūmepeda baido bogozoara jābade e_Λda wā nūmesia. Maļne Jesura cāi b_Λsia. ²⁵ Maļ carea idji ume nībabadarāba ā_Γmanape_Λda nāwā jarasīdaa:

–Dai Boro, careb_Λdua! †Dadjirāra b_Λr_Λrubo_Λdaa!–

²⁶ Maļne Jesuba jarasia:

–Bārāra †sāwāērā ne waya pan_Λ? Bārāba Ācōrēra ījānaēca b_Λa.–

Piradr_Λpe_Λda Jesuba nāūrāra, baido bogozoa sīda quēāsia.† Ara ma_Λda jūma tuma nūmesia. ²⁷ Maļne ādjirāba cawa crīcha_Λde b_Λsia. Nāwā jarasīdaa:

–Na_Λra †caida jāwā b_Λ? Nāūrāba, baido bogozoa bīda idji be_Λeara ījābadaa.–

Jesuba jai zocārā āyā j_Λretada

Marco 5:1-20; Luca 8:26-39

²⁸ Maļbe amene droma quīrārē chānape_Λda Gadara druade jūēsīdaa. Maļne ēberā umé jai bara pan_Λda beudarā t_Λbaribada uriadeba Jesumaa zesīdaa. Maļ ēberāra bio minijichia pan_Λ bērā ni aba_Λda mamaare wānaca b_Λsia.

²⁹ Maļne Jesua jīgua bīa jarasīdaa:

–Ācōrē Warra!‡ †Cārē cārēā दौरā mīā sē b_Λ? †Dai ewari jūēi naēna b_Λa cawa o_Λe ze b_Λca?–

³⁰ T_Λm_Λ arīde chinada ne co duanasīdaa. ³¹ Maļ bērā dji jairāba Jesua nāwā be_Λda d_Λuburiasīdaa:

–B_Λa dairāda āyā j_Λretaib_{ΛΓΛ}, jari duan_Λ china cacuade idu e_Λda wābīdua.–

³² Maļne Jesuba jarasia:

–Wāb_{ΛΓΛ}ada.–

Ara ma_Λda jairāra maļ ēberārā cacuadebemada ēdr_Λdape_Λda china cacuade e_Λda wāb_{ΛΓΛ}sīdaa. Maļba chinara pirapo_Λpe_Λda perawadeba dai_Λdu tēūcuasīdaa. Māwā jūma nāb_{ΛΓΛ} quinisīdaa. ³³ Maļ china waga pananara daupera pira wāsīdaa. Ādji purude jūēnape_Λda ēberārā jai bara be_Λda sāwāpedadada jūma nēb_{ΛΓΛ}sīdaa. ³⁴ Maļ carea jūma dji purudebemarāra Jesu b_Λmaa zesīdaa. Ununape_Λda Jesua be_Λda d_Λuburiasīdaa ādji druadebemada āyā wāmārēā.

§ 8:21 _Λca_Γamaarā maļ ēberāba nāwā jara b_Λa: “B_Λ ume wāi naēna, m_Λa jāīda b_Λa aba m_Λ zeza jaidab_{ΛΓΛ}daa.” *

† 8:22 Beu bearāba beudarāra t_Λbaridīda pan_Λ. Jesuba beuda t_Λbaridīdebemada jara b_Λēa. Ābe_Λra ara ādjia o quīrā pan_Λ quīrāca o beada quēā b_Λa. † 8:26 Baido bogozoa. Griego be_Λdeade “pusa” b_Λ b_Λa. Griego_Λde pusa, amene sīda abari be_Λdeaa. Galilea amenera baido cūā.

‡ 8:29 Ācōrē Warra. Griego be_Λdeade _Λca_ΓΛ cartade b_Λ b_Λa: “Ācōrē Warra Jesu.”

9

Jesuba ēberā cacua beu bΛ biabida

Marco 2:1-12; Luca 5:17-26

¹ Jesura jābadē badopeda wayacusa amene droma quīrārā chāpeda idji babari purude jūēsia. ² Mama ēberā cacua beu bΛda idji cΛdade Jesumaa enesidaa. Jesuba unusia maā ēberā enepedadaba wārāda t̄jā panΛda idjia dji cacua beu bΛra poya biabida. Maā carea Jesuba dji cacua beu bΛa jarasia:

-Sobiadua, cūdra. BΛa cadjirua odara m̄la quīrādoasia.-

³ Mama judiorā ley jaradiabadarāda ḄCΛΓΛ panasidaa. Maāgarāba crīchāsidaa: “Idjira Ācōrē quīrāpita biē bedeē bΛa.” ⁴ BaribΛΓΛ ādjia crīcha panΛra Jesuba cawasia. Maā carea jarasia:

-Bārāba Ḅcārē cārēā jāwā biē crīcha panΛ? ⁵ Bārāmaārā ḄsāḄḄḄda zareeāra bΛ? Ḅcadjirua odara quīrādoayada aida wa naā ēberā cacua beu bΛra piradrΛbipeḄa nībabida? ⁶ Ācōrēba m̄, Naā Djara Edadeāra bΛsia naā ējūāne duanΛba cadjirua obadara quīrādoamārēā. Maāra bārāa unubiya.-

Ara maāda dji cacua beu bΛa nāwā jarasia:

-PiradrΛdua. BΛ cΛdara edapeḄa diguidaa wādua.-

⁷ Ara maāda dji cacua beu badara pirabaripeḄa diguidaa wāsia. ⁸ Maā unusidade dji arima beara ne wayasidaa.† BaribΛΓΛ Ācōrēa bia bedeāsidaa idji bΛada diada bēra ēberāba cacua biē beara biabimārēā.

Jesuba Mateo trāna

Marco 2:13-17; Luca 5:27-32

⁹ Jesu mamalΛba wābΛḄḄde ēberā Mateo abadada unusia. Maā ēberāra Romanebema boro itea parata diabada dede chūmasia. Jesuba Mateoa jarasia:

-Mā ume zedua.-

Ara maāda Mateora piradrΛpeda Jesu ume wāsia.

¹⁰ Māwānacarea Jesura Mateo dede ne co basia. Jesu ume nībabadarāda, Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebadarāda, judiorā ley igara bea sida Jesu ume ne co duanasidaa.‡ ¹¹ ḄCΛΓΛ pariseorāba maāḄḄra unusidaa. Maā carea Jesu ume nībabadarāa iwīdisidaa:

-Bārāa jaradiabarira Ḅcārē cārēā Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebadarā ume, dewara cadjirua obadarā ume bida ne co chūmΛ?-

¹² Ādjia māwā iwīdibΛdada Jesuba ūrīpeda jarasia:

-Cacua bia beaba nēārā diabarira jΛḄḄḄcaaa. Dji cacua biē beabΛḄḄ jΛḄḄbadaa. ¹³ Naā bedeēba cārēda jara bΛda cawade wānada: “Animarā babue diadi cāyābara m̄la quīrā bΛa bārāba djārā quīrā djuburiadida.”§ Māra jipa bea trāi carea zeē bΛa, ātebΛḄḄ cadjirua obadarāda trā bΛa Ācōrēmaa zedamārēā.-*

Ne codaca ewaridebema

Marco 2:18-22; Luca 5:33-39

¹⁴ Māwānacarea Borocuebari Juaā ume nībabadarāda Jesumaa zedapeḄa iwīdisidaa:

-Daiba, pariseorā bida ara cadrΛa ne codaca ewarira obadaa, baribΛḄḄ bΛ ume nībabadarāba Ḅsāwāērā odaca?-

* **9:4** Griego bedeade ḄCΛΓΛ cartade idjaba bΛ bΛa “bārā sode.” † **9:8** Ne wayasidaa. Griego bedeade ḄCΛΓΛ cartade bΛ bΛa: “Cawa crīchadaē basia.” ‡ **9:10** Judiorā ley igara bea. Griego bedeade “cadjirua obadarā” bΛ bΛa. § **9:13** Osea 6:6. * **9:13** Ācōrēmaa zedamārēā. Griego bedeade ḄCΛΓΛ cartade maāra neēa.

15 Jesuba ádjía jarasia:

–Umaquĩrãba wẽrã edab_{ΛΓΛ}de ¿caida sopua ßai? Maã umaquĩrãra wadibida idjia edodarã ume ßamisa ß_{ΛS}rida panania. Barib_{ΛΓΛ} ewari aba dewara ëberãrãba idjira äyã ededia. Maã_ßeb_{ΛΓΛ} idjia edodarãba ne coðaca ewarira oðia.

16 Dadjirãba jãbada dji sore cõã ß_Λmaa wua djiwidida cajudacaa. Mãwã oðib_{ΛΓΛ} djiwidí cajuda errebarib_{ΛΓΛ}aba dji wua sorera waißara cõäya.

17 Idjaba ni aba_Λba uva ßa djiwidira animarã e oða dji sorede tãðacaa. Mãwã oðib_{ΛΓΛ} aseab_{ΛΓΛ}de animarã e oða dji sorera cõäya. Maã_ße uva ßara, animarã e oða sida aduaya. Maã carea uva ßa djiwidira animarã e oða djiwidide tãðida pan_{ΛΛ}. Mãwã umena dãrã droaðia.–†

Jesuba wẽrãcau biabida

Marco 5:21-43; Luca 8:40-56

18 Jesuba mãwã jaradia ß_Λde judio dji dromada zesia. Maã ëberãra Jesu quĩrãpita ßarru cobepeda jarasia:

–Mã caura aretewa jaidabarisia. Barib_{ΛΓΛ} ß_Λda wãsira ß_Λ j_Λwada idji ãrã ß_Λib_{ΛΓΛ} ãrëbaya.–

19 Jesura piradrãpeda maã ëberã ume wãsia. Idji ume nĩbabadarã sida wãsidaa. 20-21 Ádjirã tãëna wẽrã doce poa oamiaba jida ß_Λda nĩbasia. Maã wẽrãba nãwã crĩchasia: “Mãa idjia jã ß_Λada tãib_{ΛΓΛ} mãra biaya.” Maã bẽrã Jesu jẽdaareba wãpeda idjia jã ß_Λ ide tãsia. 22 Jesuba jẽda ac_Λb_{ΛΓΛ}de wẽrã unupeda nãwã jarasia:

–Cau, ß_{ΛS}ridadua. Wãrãda biaida ãjãna bẽrã ßara biasia.–

Ara mãda wẽrãra bia ßesia.

23 Jesu judio dji droma dede jüëside chiru zabadarãda idjaba aujĩãbadarã sida unusia.‡ 24 Jesuba ádjía jarasia:

–Äyã wãnadua. Wẽrãcaura jaidaë ß_{ΛΛ}, áteb_{ΛΓΛ} cãï ß_{ΛΛ}.–

Maã carea ëberãrãba idjimaã ac_Λdapeða ipidasidaa. 25 Barib_{ΛΓΛ} ëberãrãra äyã j_Λretacuapeda Jesura dede eda wãsia. Maã_ße wẽrãcau j_Λwade jidapeda pirabaribisia. 26 Jesuba odadebemada jüma maã druade ürsidaa.

Jesuba dauberrea bea biabida

27 Jesu mama_Λba wãside dauberrea ßeada umé idji caidu ßia zesidaa. Maã ëberãrãba jĩgua jarasidaa:

–jJesu, Davideba zeda, दौरा quĩrã djuburiadua!–

28 Jesu diguidaa jüëside maã dauberrea pan_{Λra} idjimaã zesidaa. Maã_ße Jesuba ádjía iwídisia:

–¿Bãrãba wãrãda ãjã pan_{Λca} mãa bãrãra poya biabida?–

Ádjia panusidaa:

–Mãë, dai Boro.–

29 Maã_ße Jesuba ádji daude tãpeda jarasia:

–Bãrãba ãjã pan_Λ quĩrãca mãa oya.–

30 Ara mãda ádji daura biasidaa. Maã_ße Jesuba bio jara ß_Λsia maã_ßebemada ni aba_{ΛΛ} nẽb_{ΛΓΛ}rãnamãrẽã. 31 Barib_{ΛΓΛ} dedeba ëdrãdapeða Jesuba ádji ume odada jüma maã druade jara wãsidaa.

32 Ara dauberrea panana ëdrãbdade dewararãba ëberã quĩrãme cara ß_Λ jai bara ß_Λda enesidaa. 33 Jesuba maã jai j_Λretadacarea ëberã quĩrãme cara

† 9:17 Maãgãdeba Jesuba cawabisia idji bedeara ádjirã drõënenabema crĩcha ume äbaã jaradiacada.

‡ 9:23 Israelerãba chiru zabadarãda, aujĩãbadarã sida paratada diabadjidaa careba aujĩãne zedamãrẽã.

badara bedeasia. Ëberãrã mama duanaba cawa crĩchadaẽ basía. Nãwã jarasidaa:

–Israel druade wadibida naĩ quĩrãca ununaca basía.–

³⁴ Baribãrã pariseorãba jara duanasidaa:

–Jãl Jesuba jaira ãyã jãretabaria, jairã boro Beelzebúba maã abãada diaãa bẽrã.–

Néu waibãa waraga bãra çcairãba ewadi?

³⁵ Mãwãnacarea Jesura puru waibãa beaza, puru zaque beaza parãa wãsia. Judiorã dji jãrebada deza jarabdjia Æcõrẽra ãdji Boro bai carea zebãrãada. Maã bedeã bia jaradia nĩne jũma cacua biẽ beara, cacua pua bea sida biabicusasia. ³⁶ Idjia ëberãrã cãbana unuside miã djuburi unusia. Ne jũmane bia miãga beasia idjaba ãduba beasia. Oveja dji wagabari neẽ quẽdeã quĩrãca panasidaa. ³⁷ Maãne idji ume nĩbabadarãa nãwã jarasia:

–Wãrãda naã ëberãrãa néu waibãa waraga tabã quĩrãca beãa. Baribãrã dji ewabadarãda zocãrãẽbe panãa. ³⁸ Maã bẽrã Néu Djibarãa iwidiãdua ewabadarãda idji néumãa diabuẽmãrẽã.–

10

Jesuba doce diabuedarã

Marco 3:13-19; 6:7-13; Luca 6:12-16; 9:1-6

¹ Jesuba idji ume nĩbabadarã doce panãra ãbaa trãsia. Maãbe ãdjirãa abãada diasia jaيدا ãyã jãretãdamãrẽã, idjaba cacua biẽ beada, cacua pua bea sida biabidãmãrẽã. ² Jesuba diabuedarã doce panãra naãrãã basía: Simoã, Pedro abadada; dji djaba Andre; Zebedeo warrarã Santiago idjaba Juaã; ³ Pelipe; Bartolomé; Tomã; Romanebema boro itea parata jãrã pebari bada Mateo; Alceo warra Santiago; Tadeo;* ⁴ idjaba Simoã Cananeo.† Idjaba basia Juda Iscariote, Jesu jidabidada. ⁵ Maã doce ëberãrãa Jesuba wãbigasia. Baribãrã wãni naẽna idjia jarasia:

–Judiorãẽmaa, Samaria puru beade bida wãrãnadua. ⁶ Ætebãrã judiorãmaa, israelerã oveja aduã bea quĩrãca panãmaa wãnadua. ⁷ Bãrã wãbãdaza jarãdadua Æcõrẽra jũsida jũmarã Boro bai carea. ⁸ Maã bẽrã cacua biẽ beara biabidãdua, beupeãdara ãrẽbabidãdua, aida bara beara biabidãdua, jaira ãyã jãretãdadua. Mãwã odãmãrẽã mãã bãrãa abãada bari diabãrãã. Maã bẽrã ëberãrãa bari carebadua. ⁹⁻¹⁰ Bãrãba o panãbari Æcõrẽba ne diaya. Maã carea orora, parata torrora ni maãrĩ bida ederãnadua. Bãrã wãbãdãde buchacara ederãnadua. Bãrãba jã panã awa edeãdadua. Jĩrũne jãbadara, bardona sida ederãnadua.

¹¹ Bãrã puru waibããde wa puru zaquẽde jũẽbãdãde bãrã bia edai ëberãda jãrãdadua. Maã ëberã dede panãnadua aba purudeba ëdrãbãdãdaa. ¹² Maã dede eda wãbãdãde Æcõrẽ trãneba dji ëberãrãa jarãdadua necai panãnamãrẽã. ¹³ Maã dedebemãrãba bãrãda bia edããibãrãã, necai panãnia. Baribãrã bia edããẽbãrãã, necai panãnaãã. ¹⁴ Abãaba bãrãda bia edãẽbãrãã, wa bãrã bedeada urĩ quĩrãẽbãrãã, mamaãba ëdrãdadua. Ædji dedeãba wa purudeba ëdrãbãdãde egoro pora bãrã jĩrũne bãra jãrãpetãdadua. ¹⁵ Wãrã

§ 9:36 Numero 27:15-17. * 10:3 Tadeo. Griego bedeãde Æcãrã cartãde maã trã çãyãbara bá bãa “Lebeo, Tadeo abada.” Maã Tadeora Santiago warra Judaca bãa. † 10:4 Simoã Cananeo. Luca 6:15de “Simoã Zelote” bá bãa.

arada mĭa jaraya: Ācōrēba cawa oi ewaride Sodoma, Gomorra puru cāyābara maĭ purura wetara cawa oya.‡

Jesu ĩjā bea mĭgadi debema

Marco 13:9-13; Luca 21:12-19

¹⁶ Mĭa bārāra ēberā cadjirua tāēna diabueba. Ādjirāba bārāra biē odia usa cadraba oveja orrabari quīrāca. Maĭ carea ādjirā tāēna panane dama quīrāca crīcha cawaadeba nĭbadadua, bariba puchirā quīrāca ĩmĭmĭlĭkĭ beadedua.

¹⁷ Ēberārā tāēna quīrācuita beadedua. Ādjirāba bārāra dji bororāmaa jida ededapeda dji jarebada dede u jidadia. ¹⁸ Mĭ ĩjā panā carea bārāra dji dromarā quīrāpita, dji bororā quīrāpita bida ededia. Maĭne bārāba ādjirā quīrāpita, judiorāē quīrāpita bida mĭnebemada bededia. ¹⁹ Bārā jida edebadade sopuarānadua sāvā bededia. Dji bororā quīrāpita panane Ācōrēba cawabiya cārēda jaradida panada. ²⁰ Maĭ bedebadade bārā crīchadeba bededaēa, āteba bārā Zeza Jaureda bārāneba bedeya.

²¹ Abaaba ara idji djabada beabiya mĭ ĩjā ba carea. Dewaraba idji warrada beabiya idjaba warrarāda ādji djibarirā ume biē panenapeda beabidia.

²² Jūmarāba bārāra quīrāmania mĭ ĩjā panā carea. Bariba bārāba maĭ ewari zareade mĭ ĩjā panada idu baēba, Ācōrēba ēdra edaya. ²³ Puru abade ēberārāba bārāda biē odi carea ēpēniba, dewara purudaa mĭrū wānadua. Wārāda mĭa jaraya: bārā Israelebema puru beaza jūma parradi naēna mĭ, Naĭ Djara Edadara zeya.

²⁴⁻²⁵ Ne cawa quīrā ba dji jaradiabari cāyābara ne cawaara baēa. Bariba dji jaradiabari quīrāca baiba, bia ba. Nezoca sida idji boro cāyābara auduara baēa. Bariba idji boro quīrāca baiba, bia ba. Māra jairā boro Beelzebú a panaba, bārāra ara maĭ quīrāca jaradia.‡

¿Caida wayadida panā?

Luca 12:1-9

²⁶ Ēberārāda wayarānadua. Ne jūma ebuda baēra mērā beēa. Dadjia cawadaē panara Ācōrēba ebuda cawabiya. ²⁷ Mĭa bārāra pāimane jara ba anaane jaradadua. Mā bārā cawaga caita jaradara de ĩrāba jĭgua jaradadua.

²⁸ Ēberārāda wayarānadua. Ādjia naĭ cacuada poya beadia bariba dadji jaureda poya beadaēa. Āteba naĭ cacua, dadji jare tba uruade babueida ba wayadadua. ²⁹ ĩbana zaqueda umé nēdodi carea parata pichida aba diabadaa. Bariba bārā Zeza bajāne ba iduaribēba, ni aba banada beuēa. ³⁰ Maĭ awara Ācōrēba cawa ba bārāba budara jūmasāvā eropanada.

³¹ Ācōrēba bārāra ĩbana zocārā panā cāyābara biara waga ba bēra ne wayadiē panā.

Jesu carea quīrā peraiē ba

Luca 12:8-9

³² Abaaba ēberārā quīrāpita mĭda ĩjā baada aiba, mĭ Zeza bajāne ba quīrāpita mĭa idjira mĭreana aya. ³³ Ara maĭ quīrāca abaaba ēberārā quīrāpita mĭda adua baada aiba, mĭa bida mĭ Zeza bajāne ba quīrāpita idjira adua baada aya.

¿Caida biara quīrānida panā?

Luca 12:51-53; 14:26-27

‡ **10:15** Sodoma, Gomorra puru. **Genesi 19:1-29.** § **10:24-25** Griego bedeadē nāwā bā ba: “De djibarida jairā boro Beelzebú a panaba, idji ēberārā ara maĭ quīrāca jaradia.”

³⁴ Crīcharānadua m̄lra naḷ ējūānaa zesida ēberārā ābaa necai ɓai carea. M̄lra maḷ carea zeē ɓaa, āteɓaɾa ze ɓaa ēberārāda ābaa bia panarānamārēā. ³⁵ M̄lra zesia warrada dji zeza ume biē ɓai carea, cauda dji papa ume biē ɓai carea, idjaba āīguda dji pācōrē ume biē ɓai carea. ³⁶ Bārāba m̄l ījā panḷ carea ara bādji diguida dji quīrūda beadia.* ³⁷ Aɓaaba dji zezada wa dji papada m̄l cāyābara biara quīrā ɓaɓaɾa, maḷgara m̄l ume poya nībaēa. Aɓaaba dji warrada wa dji cauda m̄l cāyābara biara quīrā ɓaɓaɾa, maḷgara m̄l ume poya nībaēa. ³⁸ Bia mīgai carea ɓaēɓaɾa, poya m̄l ume nībaēa. ³⁹ Aɓaada naḷ ējūāne bia ɓeibara, jīrūare bia baēa. Baribara aɓaada m̄l carea beuibara Ācōrē ume ewariza zocai ɓaya.

Ācōrēneba nebia edadidebema
Marco 9:41

⁴⁰ Bārā bia edabaraɓa m̄da bia edabara. M̄l bia edabaraɓa m̄l Diabuedada bia edabara. ⁴¹ Aɓaaba Ācōrēneba bedeabarida cawapeɗa bia edaibara, Ācōrēba idjideba bedeabarīa nebia diabari quīrāca maḷ ēberāa diaya. Ēberā jipa ɓada aɓaaba cawapeɗa bia edaibara, Ācōrēba ēberā jipa nība nebia diabari quīrāca maḷ ēberāa diaya. ⁴² M̄la jaraya: aɓaaba m̄l ume nībabadarā dji edaara beārā sīda cawapeɗa baido cūrāsada diaibara, Ācōrēba wārāda maḷ ēberāa nebiada diaya.-

11

¹ Jesuba idji ume nībabadarā doce panāa māwā jaradacarea mamaɓa puruza jaradiade wāsia.

Jesuba Borocuebari Juañebema jaraɗa
Luca 7:18-35

² Borocuebari Juañ preso ɓaside ūrīsia Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaba o ɓaɗebemada. Maḷ carea idji ume nībabadarāda umé diabuesia Jesua nāwā iwīdidamārēā:

³ -ɓara dji zeida ɓadaca, wa dewarada jāñnida panḷ?-

⁴ Jesuba ādjīa nāwā panusia:

-Bārāba unu panḷda idjaba ūrī panḷda Juañ jaraɗe wānadua. ⁵ Dauberrea beadaba unu panḷa, jīrū biē beadara bia nīnaa, aida bara beadara biasīdaa, cawara qui beadaba ūrī panḷa, idjaba beupeɗadara l̄rēbacuasīdaa. Maḷ awara ne neē quedeaba beɗe bia Ācōrēba carebaidebemada ūrī panḷa.*

⁶ M̄l igaraē ījā ɓara bio bia ɓaya.-

⁷ Juañba diabuedarā wāpeɗadacarea Jesuba arima duanāa Juañebemada beɗesia:

-Ējūā pōāsa ewaraga ɓaɗaa bārāba Juañ acāɗe wāsīdade ḷcārēda ununida crīchasiɗa? ḷNāūrāba cha ureurea eronūmḷda ununida crīchasiɗaca? ⁸ Māwā crīchadaē ɓasia. Maḷda ḷcārēda ununida crīchasiɗa? ḷĒberā bio djio ɓada ununida crīchasiɗaca? Māwāēa; dji bio djio beara ēberārā bororā deɗe panabadaa. ⁹ Maḷda ḷcārēda ununida crīchasiɗa? ḷĀcōrēneba bedeabarida ununida crīchasiɗaca? Māē, Ācōrēneba bedeabarida acāɗe wāsīdaa. Juañra Ācōrēneba bedeabari dji dromaa. ¹⁰ Idjidebemada Ācōrē Beɗeade nāwā ɓa ɓa:

Beɗe jarabarida m̄la ɓa na diabueya ɓa o jarimārēā.†

* **10:36** Miquea 7:6. * **11:5** Isaia 26:19; 35:5-6; 61:1-3. † **11:10** Malaquia 3:1.

¹¹ M̄a w̄arā arada jaraya: nāl ējūāne ni abaλda Juaλ cāyābara dji dromaara b̄aēa. † Baribλγλ Ācōrē purudebema dji edaara quiruda idji cāyābara dji dromaara b̄aλ.

¹² Borocuebari Juaλba jaradia bedadeba λtaa Ācōrē purudebemarāra bia mīga panλa. Ēberā cadjiruarāba ādjira biē o quīrīā panλa. § ¹³ Ācōrēneba bedeabadarāba, Moise bida Ācōrēba ēberārā pe erobaidebemada bedeabadjidaa aba Borocuebari Juaλ ewaridaa. ¹⁴ Ādjia jarasidaa Elīa quīrāca b̄ada aba naārā zeida. Bārāba cawa quīrīā panλbλγλ, Juaλra maλ ēberā zeida baḍaa. * ¹⁵ Dji cλwλγλ bara b̄aba quīrācuīta ūrīdua.

¹⁶ Idibema ēberārānebemada m̄la ζsāwā jarai? Purude warrarā jemene panλne nāwā ijarabada quīrāca panλa:

¹⁷ Daiba chiru zasidaē bārāra caridaē basía. Sopuadebema tr̄ābi tr̄āsidade bārāra jīānaē basía.

¹⁸ Idibemarāra ara maλ quīrāca panλa. Borocuebari Juaλba ne coca ewarida obadjia idjaba ne aseada doca basía. Māwāmīna ēberārāba jarabadjidaa idjira jai bara b̄ada. ¹⁹ Maλbe m̄l, Naλ Djara Edadaba ne jūmada cobaria idjaba ne jūmada dobaria. Baribλγλ ādjirāba jarabadaa m̄ra ne coya b̄ada, itua awua b̄ada. Maλ awara jarabadaa m̄ra cadjirua obadarā ume, Romanebema boro itea parata jλγλ pebadarā ume bida nībabarida. Baribλγλ cawa panλa Ācōrē necawaara jipa b̄ada idji jīā panλba jipa obada bērā.-

Jesuba idji jīāē bea puru quēāna

Luca 10:13-15

²⁰ Maλbe Jesuba λcλγλ puruda quēāsia. Maλγλrā purude idjia ne ununacada biara oḍamīna ādjia cadjiruada igaradaē basía. ²¹ Nāwā jarasia:

-¡Coraziλnebemarāra, Betsaidadebemarā sida mīā djuburi bea Ācōrēba cawa oi bērā! M̄a ne ununaca bārā tāēna oḍara Tirode, Sidoλne bida oḍabara, maλ purudebemarāba isabe cadjiruada igaradapeḍa Ācōrēda jīcasidaa. † Maλ carea sopuadebema jλbadara jλcasidaa idjaba tλbλ porade chūpanecasiḍaa. ²² Baribλγλ m̄la bārāa jaraya: Ācōrēba jūmarā cawa oi ewaride Tirodebemarā idjaba Sidoλnebemarā cāyābara bārāra wetara cawa oya.

²³ ζCapernauλnebemarāra bajānaa wānica? ¡Wānaē! ¡Ācōrēba bārāra beudarā panabadamaa batabueya! † M̄a ne ununaca bārā tāēna oḍara Sodoma purude oḍabara, jāλ purura wadibida bacasia. § ²⁴ Baribλγλ m̄la jaraya: Ācōrēba jūmarā cawa oi ewaride Sodomanebemarā cāyābara bārāra wetara cawa oya.-

Jesu jīā bea λnāūninebema

Luca 10:21-22

²⁵ Maλ ewaride Jesuba jarasia:

-Zeza, b̄ara bajānebema Boroa idjaba nāl ējūānebema Boroa. B̄a ne adua bea m̄la jaradiadara cawabida bērā m̄la b̄ara bia jaraya. Ne cawa bea b̄a cawabiē basía. ²⁶ Māē, Zeza, b̄a māwā o quīrīāsia.

† **11:11** Nāl ējūāne ni abaλda. Griego bedade nāwā b̄λ b̄aλ: “Wērārāba topedadadebemada.”

§ **11:12** Griego bedade maλ versiculora ebuda b̄aēa. Acλγλmaarā nāwā jara b̄aλ: “Borocuebari Juaλba jaradia bedadeba λtaa Ācōrē purudebemarāda nocodaa wābadaa. Wārāda ēberārāba ne jūmada o panλa Ācōrē purudebemarāda beadi carea.” * **11:14** Malaquia 4:5. † **11:21** Ācōrēba Tirora, Sidoλ sida cawa osia. Amos 1:9-10. † **11:23** Beudarā panabadamaa. Griego bedade b̄λ b̄aλ “Hades.” § **11:23** Sodoma. Maλ purura, Gomorra sida Ācōrēba cawa osia. Genesi 18:16deba aba 19:29daa.

²⁷ Mā Zezaba mā ara idjidebemada jūma cawabisia. Ni abaaba adua panā mā, dji Warrara sāwā bāda; aba mā Zezaba cawa bāa. Ara mā quīrāca ni abaaba adua panā mā Zezara sāwā bāda; ababe mā, dji Warraba cawa bāa. Mā aba mā Zezada cawabisira, mā ēberā bida cawaya.

²⁸ Ne jūmaneba sē panābā, māmaa zedādua. Mā bārāra ānāūbiya.* ²⁹ Idu mā jipa pe edebidādua. Māneba cawa wānadua. Mā jūma droabaria idjaba soēba djārā cāyābara dji dromaara bāda crīchaca. Māmaa zedibāra bārāra wārāda ānāūnia. ³⁰ Mā jaradia bāra zareaē bāa. Mā obi bā sīda oīcha bāa.-

12

Jesura ānāūbada ewari djibaria

Marco 2:23-28; Luca 6:1-5

¹ Ānāūbada ewaride Jesura ējūā trigo udade nībasia. Māne idji ume nībabadarā jarra panā bēra trigora tā edadapeda co nībasīdaa. ² Ādjia māwā o panāra ācāra pariseorāba ununapeda Jesua jarasīdaa:

-Bā ume nībabadarāba ānāūbada ewaride ocara panāda jāwā o panā.-*

³⁻⁴ Māne Jesuba ādjia jarasīa:

-ĶBārāba Ācōrē Bedeera acādacaca? Davi, idji ume nībabadarā sīda jarra panasīdade Ķsāwā osīda?† Davira Ācōrē dede eda wāpeda Ācōrē quīrāpita bāda paāda edasīa.‡ Mā paāra Ķababe sacerdoterāba cōdida panasīdaēca? Baribāra Daviba cōpeda idji ume nībabadarā diasīa. ⁵ Mā awara Ācōrēba Moisea diada leyde jara bāa sacerdoterāra ānāūbada ewaride Ācōrē de dromane ne odīda panāda.§ Māwā mānā ānāūbada ewaridebema ley igara panā carea bedeade panāē. ĶBārāba māāra sīda acādacaca? ⁶ Mā jaraya: Ācōrē de droma cāyābara dji dromaara bāda nama bāa. ⁷ Ācōrē Bedeade nāwā jara bāa: “Animarā babue diadi cāyābara mā biara quīrā bā bārāba djārā quīrā djuburia pananīda.”* Mā bedeaba jara bāda bārāba cawa pananābara, za bedea neē beada biē jaradāē bacasīa. ⁸ Mā, Nā Djara Edadara ānāūbada ewari djibaria.-

Jesuba ānāūbada ewaride ēberā biabīda

Marco 3:1-6; Luca 6:6-11

⁹ Jesura māāba judiorā dji jārebada dedā wāsīa. ¹⁰ Mama ēberā jāwa beu bāda basīa. Māne ācāra Jesura biē jara quīrā panasīdaa ānāūbada ewari ley igara bā carea. Mā bēra idjia iwīdisīdaa:

-ĶBia bāca cacua biē bāda ānāūbada ewaride biabīda?-

¹¹ Jesuba panusīa:

-Bārā ovejada ānāūbada ewaride urīade bāsira Ķjāwaba ēdra edaēca? ĶCaiba māwā oē? ¹² Ķēberāda oveja cāyābara biara bāēca? Mā bēra bia bā ānāūbada ewaride bia oīda.-

¹³ Mā bē dji jāwa beu bāa jarasīa:

-Jāwara jīradua.-

Māwā jīrabāraē idji jāwara abēda basīa dewarabema jāwa quīrāca. ¹⁴ Ara māāda pariseorāra ēdrāpeda wāsīdaa. Mā bē Jesu beadi carea crīcha jārasīdaa.

* **11:28** Ne jūmaneba sē panā. Judiorā ley jaradiabadaba ne zāāra ataubi panā quīrāca ēberāra ne zareada obīdadīdaa. Mateo 23:4. * **12:2** Exodo 34:21; Deuteronomio 23:25. † **12:3-4** 1 Samuel 21:1-6. ‡ **12:3-4** Exodo 35:12-13; Levitico 24:5-9. § **12:5** Numero 28:9-10; Ezequiel 46:4-5.

* **12:7** Osea 6:6.

Ācōrēba nezoca edada

15 Jesuba mañnebema cawaside āyā wāsia. Zocārā ēberārāda idji caiđu wāsidaa. Mañne Jesuba dji cacua biē beara jūma biabicuasia. 16 Idjia ādjirāa bio jara ḅasia idjidebemada ebuda jararānamārēā. 17 Maḅḅara māwāsia Ācōrēneba beḅeabari Isaiaaba jaraḅa quīrāca. 18 Nāwā jarasia: Naḅḅara māa edada nezocaa. Māa idjira quīrā ḅaa. Idji carea māra wārāda bio ḅasrida ḅaa.

Mā Jaurera idjia diaya. Idjia puru beaza māa jipa oiḅebemada jaraya.

19 Idjira ijaraēa idjaba quīrūbiḅeba biaēa. Maḅ bērā ni abaḅba idji beḅeabaraḅa puruḅe ūrīnaēa.

20 Cha cōrāicha quīrura idjia cōrātaēa. Ībīrā maārī urua quīrura idjia quiaēa. Ara maḅ quīrāca dji abaḅē beara jipa o baya aba ne jūmane poyabaraḅadaa.

21 Mañne puru beaza idjira jḅānia ēḅra edamārēā.†

Jesu biē jarapēdada

Marco 3:20-30; Luca 11:14-23; 12:10; 6:43-45

22 Maḅbe ḅaḅaba jai bara ḅa ēberāda Jesumaa edesidaa. Maḅ ēberāra dauberrea ḅasia idjaba quīrāme cara ḅasia. Jesuba idjira biabisia beḅeamārēā idjaba unu ḅemārēā. 23 Jūmarāba cawa crīchaḅē bērā iwīdisidaa:

–Davideba zeida ḅara ḅnaḅḅa Jesuca?–

24 Baribara ādjirāba māwā jara panara pariseorāba ūrīsidaa. Maḅarāba jarasidaa:

–Jāḅ ēberāba jaira āyā jaretabaria, jairā boro Beelzebūba maḅ abaḅada diḅa bērā.–

25 Baribara ādjia crīcha panara Jesuba cawada bērā jarasia:

–Abari druḅebemārāda ara ādjiduba djo pananibara, āḅuba dji quinia. Abari puruḅe wa abari dede dji ēberārāda ara ādjiduba djo pananibara, dārā pananaēa. 26 Ara maḅ quīrāca Satanaba ara idji jaida āyā jaretaibara, ara idji ume djo ḅaa. ḅsāwā idjia poya ḅara dārā erobai? 27 Bārāmaārā māa Beelzebūba jairāda āyā jareta ḅaa. Māwāra bārā ēpē beaba ḅcaideba jaira āyā jaretabada? Ādjirāba cawabidīa bārāba āi crīcha panada. 28 Baribara māa Ācōrē Jaureḅba jairāda āyā jareta ḅabara, Ācōrēba unubi ḅaa idjira jūesida bārā boro bai carea. 29 Ēberā mēsra ḅara naārā jḅ chūmanaēbara, ḅsāwā idji dede eda ne draḅe wāni? Aḅa māwā jḅ chūmasidara poya idji nebiada draḅidida panaa.‡ 30 Aḅaḅda māare baēbara mā ume dji quīrūa. Aḅaḅba mā ume ēberārāda Ācōrēmaa eneēbara āyā jarecuabaria.

31 Maḅ carea māa bārāa jaraya: ēberārāba cadjirua obadara, biē beḅeabada sida Ācōrēba jūma quīrādoaya. Baribara abaḅba Ācōrē Jaureba oḅada diauruba jāwā osiḅa aibara, Ācōrēba māra quīrādoāēa. 32 Aḅaḅba mā, Naḅ Djara Eḅadaḅa biē jaraibara Ācōrēba māra quīrādoaya. Baribara abaḅba Ācōrē Jaureda biē jaraibara, Ācōrēba māra quīrādoāēa. Naḅ ewaride, ewari ze nūmaza quīrādoāē baya.

33 Nejo biada zauibara cawa panaa bacuru biada. Baribara dji biaēda zauibara cawa panaa bacuru cadjiruada. Nejoza idji zau baḅeba cawa panaa. 34 ḅDama ēberārā! ḅBārā dji cadjiruarāba sāwā ne biada beḅeādi? Ēberāba idji soḅe crīcha ḅa quīrāca beḅeabaria. 35 Ēberā biaba idji soḅe ne

† 12:21 Isaia 42:1-4. ‡ 12:29 Maḅ versiculode Jesuba jara ḅaa ēberā mēsra ḅa jḅ chūma quīrāca idjia diaurura poyabaria jaira jaretacuai carea.

bia erob_Λdeba ne biada jarabaria. Barib_ΛΓ_Λ ēberā cadjiruaba idji sode ne cadjirua erob_Λdeba ne cadjiruada jarabaria. ³⁶⁻³⁷ B_Λa ne biada jaraib_ΛΓ_Λ Ācōrēba b_Λra bia b_Λya. Barib_ΛΓ_Λ ne biaēda jaraib_ΛΓ_Λ cawa oya. M_Λa bārāa jaraya: Ācōrēba cawa oi ewaride jūmarāba idjía jaradida pan_Λa cārē cārēā ādji bedeadeba djārā crīcha ārīsidada.

Jesuba Jonánebema jarada
Marco 8:12; Luca 11:29-32

³⁸ Māwānacarea ĀC_ΛΓ_Λ judiorā ley jaradiabadaba, pariseorā bi_Δa Jesua jarasidaa:

–Jaradiabari, dairāba quīrīā pan_Λa b_Λa ne ununacada oida. Māwāra cawadī b_Λra bajāneba ze b_Λda.–

³⁹ Barib_ΛΓ_Λ Jesuba jarasia:

–Bārā dji cadjiruarāba Ācōrēra ījā ama pan_Λa. Bārāba m_Λra bajāneba ze b_Λda cawadī carea quīrīā pan_Λa m_Λa ne ununacada oida. Barib_ΛΓ_Λ m_Λa ne ununacada oēa. Bārāba ababe Ācōrēneba bedeabari Joná māwāna quīrāca ununia. ⁴⁰ Jonára beda droma biteda ewari ūbea āsa, diamasi bi_Δa ba_Δa quīrāca m_Λ, Na_Λ Djara Edadara ewari ūbea āsa, diamasi bi_Δa egorode baya. ⁴¹ Ma_Λ awara Ācōrēba jūmarā cawa oi ewaride Ninive purudebemarāda piradr_Λdapeda bārāra biē jaradīa. Jonába Ācōrēba cawa oya_Δa aside ādjia cadjirua obadara igarasidaa.* Barib_ΛΓ_Λ Joná cāyābara dji dromaara b_Λda nama b_Λmīna bārāba ījānaē pan_Λa. ⁴² Ma_Λ awara Salomō_Λ ewaride Sabá druadebema borora wērā basía. Idjira drua t_Λm_Λba zesia Salomō_Λ necawaa ūrī carea.† Barib_ΛΓ_Λ na_Λ ewaride Salomō_Λ cāyābara dji dromaara b_Λda nama b_Λmīna bārāba ījānaē pan_Λa. Ma_Λ carea Ācōrēba cawa oi ewaride ma_Λ wērāba pirabaripeda bārāra biē jaraya.–

Jai jēda zeda
Luca 11:24-26

⁴³ Ēberā cacuaдебemada ēdr_Λdacarea jaira ējūā pōāsa ewaraga b_Λde ānāūi carea j_ΛΓ_Λ b_Λbaria barib_ΛΓ_Λ sāma ānāūida unucaa.‡ ⁴⁴ Ma_Λ bērā idjiduba nāwā jarabaria: “M_Λdji ba_Δamaa jēda wāya.” Jūeb_ΛΓ_Λde ma_Λ ēberā sora de bari b_Λa quīrāca unubaria. Bia ima nūm_Λda idjaba ne jūma bia nūmeada unubaria. ⁴⁵ Ma_Λbe siete jai idji cāyābara cadjiruaara beada ma_Λ ēberāmaa enepeda dji ēberā sode eda panebadaa. Ma_Λ bērā dji ēberāra idji naārā ba_Δa cāyābara wetara biē bebaria. Ara ma_Λ quīrāca m_Λ ījāé pan_Λ carea bārā, dji cadjiruarāda naēna panana cāyābara biēara panania.–

Jesu ēberārā idjimaa zepedada
Marco 3:31-35; Luca 8:19-21

⁴⁶ Jesuba wa_Δibida ēberārāa bedea b_Λde dji papa, dji djabarā sida dajada pan_Λda idji ume bedea quīrīā panasidaa. ⁴⁷ Ab_Λa_Λba Jesua jarasia:

–B_Λ papada, b_Λ djabarā sida dajadaare pan_Λa. Ādjira b_Λ ume bedea quīrīā pan_Λa.–

⁴⁸ Barib_ΛΓ_Λ Jesuba ma_Λ ēberāa jarasia:

–B_Λmaarā †cairāda m_Λ papa idjaba m_Λ djabarā?

⁴⁹ Ma_Λbe idji ume nībabadarāmaa j_Λwa supeda jarasia:

§ 12:40 Joná 1:17. * 12:41 Joná 3:5-10. † 12:42 1 Reye 10:1-13. ‡ 12:43 Israelerāba jarabadjidaa jairāra ējūā pōāsa ewaraga b_Λde beabadada. Isaía 34:14.

–Nałgārāda mł papaa idjaba mł djabarāa. ⁵⁰ Mł Zeza bajāne Ɂaba quĩrĩā Ɂa o beadrł mł djabaa, mł djabawērāa, idjaba mł papaa.–

13

Pea podadebema ne jara Ɂa

Marco 4:1-9; Luca 8:4-8

¹ Ara mał ewaride Jesura dedeba ēdrłpeda amene droma icawa chūmane wāsia. ² Małne ēberārāda zocārā idjima powua nūmesia. Mał bēra jābade badopeda chūmesia. Ēberārāra ĩbade do icawa duanesidaa. ³ Małbe Jesuba ādjirāa ne quĩrātanoa ne jara Ɂadeba nāwā jaradiasia.

–Ēberāda ne pode wāsia. ⁴ Māwā po nĩne łcłłł tara ode Ɂaecuasias. Małne ĩbanada zesedapeda mĩcuasidaa. ⁵ łcłłł tara ējūā mōgaraida Ɂade Ɂaecuasias. Dji egorora nāuča Ɂa bēra mał tara isabe tunusia. ⁶ Māwāmĩna besesa jłwłrłāba purrubasia bio carra jidaē bada bēra. ⁷ Idjaba łcłłł tara ējūā łrłıda Ɂade Ɂaecuasias. Mama Ɂaecuadara jłcara łrł bara Ɂaba Ɂatá que-nasia. ⁸ Baribłłł łcłłł tara ējūā biade Ɂaecuasias. Małgłra bio zausia. łcłłł cłmłba ara aride diasia, dewaraba waitabeara diasia, waabemaba waiłłara diasia.* ⁹ Dji cłwłłł bara Ɂaba quĩrācuita ũrĩdua.–

Jesuba łcārē cārēā ne jara Ɂadeba jaradiasi?

Marco 4:10-12; Luca 8:9-10

¹⁰ Małbe Jesu ume nĩbabadarāba idji caita zedapeda iwidisidaa:

–łcārē cārēā ēberārāa ne jara Ɂadeba jaradiabari?–

¹¹ Jesuba panusia:

–Ācōrēba ēberārā pe eroɁadebemada jūmarāa cawabiē Ɂamĩna bārāa cawabi Ɂa. ¹² Abalba wārāda cawaibłłł, Ācōrēba auđuara cawabiya. Baribłłł adua Ɂaba cawa Ɂada crĩchaibłłł idjia crĩcha Ɂa sida Ācōrēba jāriya. ¹³ Mał carea młā ādjirāa ne jara Ɂadeba jaradiabaria. Młā o Ɂara ādjirāba unu panamĩna cawadaē panłā, idjaba młā jara Ɂara ũrĩ panamĩna cawadaē panłā. ¹⁴ Ācōrēneba bedeabari Isaiāba jaradara wārāa:

Nał ēberārāba ũrĩ panamĩna cawadaēa. Bio unu panamĩna cawadaēa.

¹⁵ Ādjirāba sođeba poya cawadaēa, ũrĩ quĩrĩānaēa idjaba unu quĩrĩānaēa.

Māwā beadaēbara ādjirāba unucasidaa, ũrĩcasidaa idjaba sođeba cawacasiada.

Małbe młmaā zedapeda młā ādjirāra biabicasia.†

¹⁶ Baribłłł bārāra bio bia panłā. Bārāba unu panłā, ũrĩ panł sida cawa panłā. ¹⁷ Wārā arada młā jaraya: bārāba unu panłā zocārā Ācōrēneba bedeabadarāba, ēberārā jipa bea bıda unu quĩrĩā panasidaa baribłłł ununaē basia. Idjaba bārāba ũrĩ panłā ũrĩ quĩrĩā pananamĩna ũrĩnaē basia.–

Pea podadebema Jesuba cawa jarada

Marco 4:13-20; Luca 8:11-15

¹⁸ Pea podadebema ne jara Ɂadeba jaradara nałgłā. ũrĩnadua. ¹⁹ Ta ode podaba nałda jara Ɂa: Ācōrēba ēberārā pe eroɁadebemada abalba ũrĩpeda cawaēbłłł, diauruba mał beđea idji sođe jūēnara quĩrādoabibaria. ²⁰ Ta mōgaraida Ɂa ējūāne podaba nałda jara Ɂa: łcłłł ēberārāba Ācōrē beđeara ũrĩnapeda bio Ɂasrida edabadaa. ²¹ Baribłłł bio carra jidaē bea bēra dārā

* **13:8** Griego bedede nāwā Ɂa: “łcłłł cłmłba treinta diasia, dewaraba sesenta diasia, waabemaba cien diasia.” † **13:15** Isaiā 6:9-10.

droadacaa. Ewari zarea zebΛΓΛde wa Ācōrē bedea ĩjā panΛ carea ēberārāba biē obΛdade ādjia ĩjā panΛra igarabadaa. ²² Ta ējūā ΛΓΛida BΛde podaba naΛda jara BΛa: ΛCΛΓΛ ēberārāba Ācōrē bedeara ũrĭbadaa, baribΛΓΛ ādjirā sāwā bia beadidebemada jūmawāyā crĭchabadaa. Ne jūmada erobeadibΛΓΛ, BΛSĭrĭda beadida crĭchabadaa. Jūma maΛ crĭchaba bedea ādji sode bedara bΛrā beabaria. MaΛ bērā ādjira waridacaa. ²³ BaribΛΓΛ ta ējūā biade podaba naΛda jara BΛa: ΛCΛΓΛba Ācōrē bedeara bia ũrĭnapeda ĩjābadaa. MaΛbe ΛCΛΓΛba ne biada ara aride obadaa, ΛCΛΓΛba waitabeara obadaa, idjaba ΛCΛΓΛba waibΛara obadaa.‡

Trigo ējūāne chirua cadjirua uda

²⁴ MaΛbe Jesuba dewara ne jara BΛdeba jarasia:

–Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra naΛ quĭrāca BΛa. Ēberāda basia. MaΛ ēberāba idji ējūāne trigo ta dji biada ũsia. ²⁵ BaribΛΓΛ idji nezocarā cāĭ panasidade idji ume dji quĭrūda zepeda chirua cadjiruada trigo udate ũsia. MaΛbe wāsia. ²⁶ Māwānacarea dji trigora odjapeda ēāpetasia. Chirua cadjirua sida odjasia. ²⁷ Dji nezocarāba djibarĭa iwidiide wāsidaa: “Dai boro, bΛ ējūāne trigo biada usibΛΓΛ ĵjāΛ chirua cadjiruara sāwā odjasi?” ²⁸ Djibariba panusia: “MΛ ume dji quĭrūba māwā osia.” MaΛne dji nezocarāba idjĭa iwidiisidaa: “Māēteara ĵquĭrĭā BΛca dairāba ēūcuade wānida?” ²⁹ Djibariba panusia: “Māwā orānada. Māwā odibΛΓΛ trigoda chirua cadjirua ume ābaa ēūcuadia. ³⁰ Biara BΛa idu ābaa waribiĭda aba ewabΛdadaa. MaΛ ewaride mΛa dji ewabadarāa jaraya: naārā chirua cadjiruada jΛrΛ pedapeda cajĭnada babuedi carea. BaribΛΓΛ trigora mΛ ne wagabada dede waga BΛdadua.”–

Mostaza tadebema ne jara bΛ

Marco 4:30-32; Luca 13:18-19

³¹ Wayacusa Jesuba ne jara BΛdeba jarasia:

–Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra naΛ quĭrāca BΛa. Ēberāba mostaza tada idji ējūāne ũsia. ³² MaΛ mostaza tara jūma dadjia ubada cāyābara djubibiara quirua. BaribΛΓΛ dewara néu bea cāyābara waibΛara waribaria aba bacuru babΛΓΛdaa. MaΛ bērā ĩbanara dji jΛwatede de ocuade zebadaa.–

PaΛ ēsābaridebema ne jara bΛ

Luca 13:20-21

³³ Idjaba Jesuba dewara ne jara BΛdeba jarasia:

–Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra paΛ ēsābari quĭrāca BΛa. MaΛ paΛ ēsābarira wērāba maārĭ edapeda harina waibΛade abuesia. MaΛbe bio puerapeda chūmasia aba jūma ēsābΛrΛdaa.–

Jesu ne jara BΛdeba bedeada

Marco 4:33-34

³⁴ Jūma maΛgΛra Jesuba ēberārāa ne jara BΛdeba jaradisia. Ababe ne jara

BΛdeba ādjirāa bedeadadjia. ³⁵ Ācōrēneba bedearibaria jarada quĭrāca wārāda māwāsia:

MΛa ne jara BΛdeba bedeaya. Ācōrēba naΛ ējūā odadeba ĭtaa cawabiĭ badada mΛa jaraya.‡

Chirua cadjirua néude waridada Jesuba cawa jarada

³⁶ MaΛbe Jesura ēberārā ume badada diguidaa wāsia. Idji ume nĭbadara zedapeda iwidiisidaa:

‡ **13:23** Griego bedeade nāwā bΛ BΛa: “ΛCΛΓΛba treinta zaubadaa, ΛCΛΓΛba sesenta zaubadaa, idjaba ΛCΛΓΛba cien zaubadaa.” § **13:35** Salmo 78:2.

-Chirua cadjirua udadebemada dairāa cawa jaradua.-

³⁷ Jesuba jarasia:

-Dji ta bia ubarira m̄, Nā Djara Edadaa. ³⁸ Peara nā ējūā. Dji ta biara Ācōrēba pe erob̄a ēberārā. Chirua cadjiruara diauru ēpē panarā. ³⁹ Dji quīrū, mā chirua cadjirua udara diaurua. Dji néu ewadī ewariba jara b̄a nā ējūā jōi ewarida. Dji néu ewadīra Ācōrē bajānebema nezocarā. ⁴⁰ Chirua cadjirua ēutacuadapēda babuebada quīrāca nā ējūā jōb̄arade māwāya. ⁴¹ M̄, Nā Djara Edadaba bajānebema nezocarāda diabueya cadjirua obadarāda, cadjirua obibadarā sida m̄ puru tāēnabemada j̄ar̄a pēdamārēā. ⁴² Mālḡarāra t̄b̄a uruade batacuadīa. Mama aujīā panania idjaba puaba quīda īchia panania. ⁴³ Barib̄ar̄a dji jipa b̄eada ādjirā Zeza purude āmādau quīrāca dorrodor̄o b̄eadiā. Dji c̄awar̄a bara b̄aba quīrācuīta ūr̄idua.

Ējūā nēdōda idjaba perla nēdōda

⁴⁴ Bajāne B̄aba ēberārā pe erob̄ara parata egorode mērā b̄ada quīrāca b̄a. Mā paratara ēberāba unupēda arima mērā b̄asia. Mābe b̄asrīda wāpēda jūma idjia erob̄ara nēdobuepēda dji ējūāda nēdosia.

⁴⁵ Mā awara Bajāne B̄aba ēberārā pe erob̄ara nā quīrāca b̄a. Ēberāda b̄asia. Mā ēberāba perla neta dji biada nēdoi carea j̄ar̄a b̄abadjia. ⁴⁶ Māwā b̄ade aba bio biya quiru nēb̄a b̄ada unusia. Ara māda idjia erob̄ara jūma nēdobuepēda mā netara nēdosia.

Ātarrayaebema

⁴⁷ Bajāne B̄aba ēberārā pe erob̄ara ātarraya quīrāca b̄a. Ātarraya b̄arib̄adade b̄eda quīrātanoa jidabadaa. ⁴⁸ Birađacarea īb̄adaa errebari edebadaa. Mābe chūpanenapēda b̄eda biada jamarade j̄ar̄a pebadaa. Dji cadjiruada batacuabadaa. ⁴⁹ Ara mā quīrāca nā ējūā jōb̄arade māwāya. Ācōrē bajānebema nezocarāda zedapēda ēberā cadjiruarāda dji jipa b̄e tāēnabemada āyā b̄adiā. ⁵⁰ Mābe t̄b̄a uruade batacuadīa. Mama aujīā panania idjaba puaba quīda īchia panania.-

Nebia djiwiđi idjaba dji drōā

⁵¹ Mābe Jesuba iwiđisia:

-M̄a jaradara ķbārāba jūma cawasidaca?-

Ādjia panusidaa:

-Māē, dai Boro.-

⁵² Māne Jesuba jarasia:

-Bajāne B̄aba ēberārā pe erob̄adebemada judiorā ley jaradiabariba cawasira de djibarī quīrāca b̄aya. Idjia waga erob̄adebemada nebia djiwiđida, dji drōā sida ac̄libarīa.-

Jesu Nazarede b̄ada

Marco 6:1-6; Luca 4:16-30

⁵³ Māwā ne jara b̄adeba jaradiadacarea Jesura āyā wāsia. ⁵⁴ Mābe idji purude jūesia. Ewari aba judiorā dji j̄arebada dede jaradia b̄asia. Dji ūr̄i duan̄b̄a cawa crīchadaē b̄erā nāwā jarasidaa:

-Nāḡaba ķsāmaareba j̄āl crīcha cawara edasi? ķsāwā ne ununacada poya oi? ⁵⁵ ķidjira dadji purudebema de obari warraēca? Idji papara ķMariaēca? Idji djabarāra ķSantiago, Jose, Simōl idjaba Judaēca? ⁵⁶ Jūma idji djabawērārā sida ķdadjirā tāēna panlēca? Māwā baib̄ar̄a, ķidjia sāma jācua cawasi?-

⁵⁷ Ādjirāba Jesura ķjā quīrīānaē b̄asia. Mā b̄erā Jesuba jarasia:

-Ăcōrēneba bedebarida djārã druade wayabadaa, baribΛΓΛ ara idji druadebemarāba wayadacaa. Idji dede panabada bida wayadacaa.-

⁵⁸ Ādjirāba ĩjanaē bērã Jesuba mama ne ununacada zocārãēbe osia.

14

Herodeba Jesudebema ũrĩna *Marco 6:14-29; Luca 9:7-9*

¹ Maļ ewaride Herodera Galilea druadebema boro basia.* Maļ Herodeba ũrĩsia Jesura trĀ bΛga bΛda. ² Maļ carea idjiare beaa jarasia:

-ĭMĀmaarã Borocuebari Juaļ Ārēbaadada jāwã bΛa! Maļ bērã jũma ne ununacara poya o bΛa.-

³⁻⁴ Herodeba māwã jarasia Juaļra beabida bērã. MaļgΛra nãwã basia: Herodeba ara idji djaba Pelipe quima Herodía abadada edasia. BaribΛΓΛ Juaļba idjia jarabadjia: “BΛ djaba quimada erobacara bΛa.”† Maļ carea Herodeba Juaļra jidapeda preso bΛbada dede carenaba jĀ bΛsia. ⁵ Juaļra beabi quĩrĩã basia baribΛΓΛ puruda waya bađa bērã poya oē basia. Puruba cĩcha basia Juaļra Ācōrēneba bedebarida.

⁶ Herode toda ewari bΛsrida o panΛne Herodía cauda jũmarã quĩrĩpita bairasia. Maļba Herodera bio bΛsridasia. ⁷ Maļ carea maļ awērãa wārãneba jarasia ne baridua idjia iwĩdibΛΓΛda diaida. ⁸ Maļne dji papaba idji caua nãwã iwĩdibisia:

-MĀa epedecode Borocuebari Juaļ boroda diadua.-

⁹ Mãwã iwĩdiside Herodera sopuasias. BaribΛΓΛ jũma idji ume ne co duana quĩrĩpita wārãneba jarada bērã Herodía cauba iwĩdidara obisia. ¹⁰ Ara maļda Juaļra preso bΛbada dede bΛda obĀá tΛbisia. ¹¹ Juaļ borora epedecode enenapeda Herodía caua diasidaa. Maļbe dji cauba dji papaa diasia. ¹² Mãwãnacarea Juaļ ume nĩbapedadaba idji cacuara edadapeda tΛbarisidaa. Maļbe Jesua jarade wãsidaa.

Jesuba mil juesuma auđu ne cobigada *Marco 6:30-44; Luca 9:10-17; Juaļ 6:1-14*

¹³ Jesuba Juaļ jaidada ũrĩside iduba jābade ēberã neēmaa wãbΛrΛ basia. BaribΛΓΛ ēberãrãba idji sãmaa wãbΛrΛda cawasidade puruzabemada jĩrũba araa wãsidaa. ¹⁴ Jesura jābadeba drua bΛdobΛrΛde maļ ēberãrã zocārã duana unusia. Ādjirãra mĩã djuburi ununa bērã dji cacua biē quedeada biabicuasias. ¹⁵ Queubodo bērã idji ume nĩbabadarãa idjimaã wãnapeda jarasidaa:

-Nama ēberãra caita neēa. Maļ awara queubΛrΛa. Ēberãrãa jaradua puru beade codira nēdode wãnamãrēã.-

¹⁶ Maļne Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia:

-Ādjirãra wãniē panΛa. BãrãbΛrΛ ne cobiadua.-

¹⁷ BaribΛΓΛ ādjia jarasidaa:

-Daiba paļda juesumabe idjaba bedada umébe eropanΛa.-

¹⁸ Jesuba jarasia:

-MĀmaa enenadua, mãēteara.-

¹⁹ Maļbe ēberãrãa jarasia pōãjãrãne chũpanenamãrēã. Maļ paļ juesuma panΛra, beda umé panΛ sida idji jΛwade edapeda bajãnaa acΛpeda Ācōrēa bia

* **14:1** Herode. Maļ Herodera Antipa trĀ jarabadjidaa. Ācōrē Bedeade odja bΛa Marco 6:14-28de, Luca 3:19de, 9:7-9de, 13:31-33de, 23:6-12de bida. Idji zezara “Herode dji Droma” abadjidaa (Mateo 2:1-23). † **14:3-4** Levitico 18:16.

jarasia. Maḷbe paḷra cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diasia jedecadamārēā.
²⁰ Jūmarāda ne codapeda jāwūāsidaa. Dji adubadada jaḷa pesidade doce jamara birasidaa. ²¹ Mama ne copedadara dji umaquīrā awa mil juesuma panasidaca ḷa, wērārāda warrarā sida juachadaē.

Jesu do ḷrā nībada

Marco 6:45-52; Juaḷ 6:16-21

²² Māwānacarea Jesuba idji ume nībabadarāra jābade ḷadobisia idji na quīrārā chānamārēā. Maḷne idjira ḷesia ēberārā diguidaa wābigai carea.
²³ Jūmarāda wābigapeda iduba eyadaa Ācōrēa iwīdīde wāsia. Queuside iduba ḷasia. ²⁴ Maḷmisa Jesu ume nībabadarāra do quēsīdra panasidaa. Maḷne nāūrāda ādji nocoareba puá nūma bērā baido bogozoaba jābara jirawe eronūmesia.

²⁵ Āsabodode Jesura do ḷrā nīda ādjimaa wāsia. ²⁶ Barībaḷa idji ume nībabadarāba maḷ unusidade bio dauperasidaa. Ne wayaaba ādjirāra biasidaa:

–jBēwārāda jāwā nīa!–

²⁷ Ara maḷda Jesuba jarasia:

–jSozarra beadaua! Māda jāwā ḷa. jNe wayarānada!–

²⁸ Maḷne Pedroba idjīa jarasia:

–Mā Boro, wārāda ḷada jāwā ḷaḷaḷa, māra do ḷrā ḷamaa wābidua.–

²⁹ Ara maḷda Jesuba jarasia:

–jZedua!–

Ara maḷda Pedrora jābadeba doeda ḷadopedā Jesumaa do ḷrā wābaḷa ḷasia. ³⁰ Barībaḷa Pedroba nāūrā dji cābāyā puá ḷa unuside dauperasia. Maḷne ta dogo bērā biasia:

–jMā Boro, carebadaua!–

³¹ Ara maḷda Jesuba jaḷwade jidapeda jarasia:

–Ache, jcārē cārēā jījē basi mā ḷara do ḷrā poya nībabida?–

³² Jābade ḷadosidade nāūrāra cābasia. ³³ Maḷbe jūma jābade panḷra Jesu quīrāpita chīrāborode copanenapeda idjīa bia bedeasidaa:

–jḷara wārāda Ācōrē Warraa!–

Jesuba Genesare druađe cacua biē bea biabida

Marco 6:53-56

³⁴ Chā wānada Genesare druađe jūēsidaa. ³⁵ Mamabema ēberārāba Jesura cawasidaa. Maḷ carea jūma ādji druađe jarabisidaa Jesura jūēsida. Maḷbe ēberārāba jūma dji cacua biē beara idjimaa enesidaa. ³⁶ Ādjirāba idjīa beḷea djuburiasidaa ababe idjīa cacuađe jaḷ ḷa ida tābimārēā. Jesuba idu tābīda bērā jūmaena biacuasidaa.

15

Jaḷwa saḷbadadebema

Marco 7:1-23

¹ Māwānacarea ḷcaḷa pariseorāda, judiorā ley jaradiabada sida Jerusaleḷ puruḷeba Jesumaa zedapeda iwīdisidaa:

² –ḷa ume nībabadarāra jaḷwa saḷadaē ne cobadaa. jCārē cārēā dadji drōāenabemaba jaradiapedadara igara panḷ?–*

³ Maḷne Jesuba panusia:

* **15:2** Levitico 22:4-8de jara ḷa sacerdoterāra cuidida panḷnebemada, barībaḷa Jesu ewaride pariseorāba jaradiabadjīdaa jūmarāba jaḷwa saḷadida panḷda drōāenabemarāba jarapedada quīrāca.

–Bārā bida ζcārē cārēã ara bādjia obadadeba Ācōrēba obi ɓa bedeara igarabada? ⁴Idjia nāwā jarasia: “ɓa zezada, ɓa papa sida waya pananadua.”[†] Naλ sida jarasia: “Bariduaba idji zezada, idji papa sida biē jaraiɓaɓa, idjira beadida panaa.”[‡] ⁵⁻⁶Baribɓaɓa bārāba dji zeza wa dji papa careba amaaba nāwā jarabadaa: “Jūma mλa erobara Ācōrēa diada bērā mλa ɓara poya carebaēa.” Māwā bārā drōã naēnabemaba jaradiapedada ēpē pananeba Ācōrē bedeara igarabadaa. ⁷Bārā dji biaca bearā, Ācōrēneba bedeabari Isaíaba bārānebemada aride ɓasia. Nāwā jarasia:

⁸ Naλ puruba mλa bia bedeabaria, baribɓaɓa wārāda ādji sođeba mλma crīchadaca.

⁹ Ādji quīrābe mλa bia bedeabadaa. Mλ bedeā cāyābara ēberā crīchadra jaradiabadaa. §

¹⁰ Maλbe Jesuba ēberārā arima duanara trāpeda nāwā jarasia:

–Mλ bedeara ūrīnadua cawadamārēã. ¹¹ Dadjia cobadaba Ācōrē quīrāpita mititia ɓaca. Āteɓaɓa itedebe ze ɓaɓaɓa dadjira Ācōrē quīrāpita mititia ɓabaria.–

¹² Māwānacarea Jesu ume nībabadarāra caita zedapeda jarasidaa:

–ζɓa cawa ɓaca pariseorāra sođe biē duanada ɓa jāλ bedeā jarađa carea?–

¹³ Jesuba panusia:

–Mλ Zeza bajāne ɓaba udaēra jūma ēūta ɓatacuaya. ¹⁴ Maλ bērā pariseorā carea crīcharānadua. Ādjirāra dauberrea bea quīrāca panaa. Ādji ēpēɓada sida dauberrea bea quīrāca panaa. Dauberrea ɓaba dewara dauberrea ɓada eronībaibɓaɓa umena urīade baedia.–

¹⁵ Maλne Pedroba Jesua jarasia:

–Dadjia cobadaebema ɓa jaradiadada dairā cawa jaradua.–

¹⁶ Jesuba iwidiisia:

–ζBārā bida wadi adua panaca? ¹⁷ ζDadjia cobadara ɓiteda wāpeda dajadaa ēdrābarida cawadaē panaca? ¹⁸ Baribɓaɓa ēberā itedebe dajadaa ze ɓada sođebe ze ɓa. Maλgaba ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia ɓabaria. ¹⁹ Crīcha cadjiruada, miā beaida, daunemaida, auđu baída, ne drāida, sewa o baída, djārā biē jarai sida sođebe ze ɓa. ²⁰ Jūma maλgaba ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia ɓabaria, baribɓaɓa jawa sagāē ne cobaraba dadjira mititia ɓaca.–

Jesuba cananeo wērācau biabida

Marco 7:24-30

²¹ Jesura mamaaba Tiro druade idjaba Sidoλ druade pɓaɓa wāsia.

²² Maλne cananeo wērā maλ druadebemada Jesu nīmaa zesia. Maλ wērāba nāwā jīgua bedeā nūmesia:

–jMλ Boro, Davideba zeda, mλra quīrā djuburiadua! Mλ cauda jaiba bio bia mīga erobaa.–

²³ Baribɓaɓa Jesuba panuē basía. Maλne idji ume nībabadarāra caita wānapeda idjia nāwā bedeā djuburiasidaa:

–Jāλ wērāra dadjirā caiđu bia nīa. Idjia jaradua āyā wāmārēã.–

²⁴ Wērāra cananeo bērā Jesuba idjia jarasia:

–Ācōrēba mλra Israeidebema dji adua ɓemaa diabuesia.–

²⁵ Maλne wērāra Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda jarasia:

–Mλ Boro, jcarebadua!–

²⁶ Jesuba panusia:

–Biê ßaa warraräba co panada jārīda usaa diai carea.–

²⁷ Mañne wērāba jarasia:

–ßaa jara ßara wārāa, m̄ Boro, baribara usaba djibari mesa edre djico jurruzoadaa cobaria.–

²⁸ Jesuba jarasia:

–Wērā, ßaa wārāda ījā ßaa m̄aa ßa cauda poya biabida. Mañ bērā ßaa quīrīā ßa quīrāca m̄aa oya.–

Ara mañda dji caura biasia.

Jesuba cuatro mil ēberārā ne cobida

Marco 8:1-10

²⁹ Mamaßba Jesura amene droma Galileadaa wāsia. Eyade āta wāpeda mama chūmesia. ³⁰ Mañbe ēberārā zocārā idji ßamaa zesesia. Ādjirāba jīrū biē beada, dauberrea beada, quīrāme cara beada, jawa biē beada, quīrātanoa cacua biē bea sida zocārā enesia. Mañgārā Jesu caita ßasidaa. Mañbe Jesuba jūma biabicuasía. ³¹ Ēberā arima duanaba unusidaa dji quīrāme cara beadara bedea panada, dji jawa biē beadara bia panada, jīrū biē beadara bia nīnada, idjaba dauberrea beadaba unu panada. Jūmarāba cawa crīchadaē bērā israelerā Ācōrēa bia bedesia.

³² Māwā panane Jesuba idji ume nībabadarāra trāpeda jarasia:

–Māa nañ ēberārāra miā djuburi unu ßaa. Mā ume duanada ewari ūbea babara. Ādjia codi carea eropananara jōsia. Māa ādjirāra ne codaē diguidaa wābigaēa ota cacua norrabarīnamārēā.–

³³ Baribara idji ume nībabadarāba iwīdisidaa:

–Nama ēberārā neēma çsāma codira edadi zocārā nūma itea?–

³⁴ Mañne Jesuba iwīdisia:

–çBārāba pañda jūmasāwā eropan?–

Ādjia panusidaa:

–Sietebe eropana, idjaba beda zaqueda zocārāēbe eropana.–

³⁵ Mañbe Jesuba ēberārāra jūma egode chūmebisía. ³⁶ Mañ siete pañra, beda sida idji jawade edapeda Ācōrēa bia ßadaa asia. Māwāpeda bedara pañ sida cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diasia jedecadamārēā. Ara mañda jedecasia. ³⁷ Jūmarāba codapeda jāwūācuasidaa. Dji adubada jara pesidade siete jamara birasidaa. ³⁸ Mama ne copedadara dji umaquīrā awa mil quīmārē panasidaca ßaa, wērārāda warrarā sida juachadaē. ³⁹ Mañbe ēberārā wābigapeda Jesura jābaē badopedā Magadañ druadaa wāsia.*

16

Pariseorāba Jesua ne ununaca obi panana

Marco 8:11-13; Luca 12:54-56

¹ Māwānacarea ācara pariseorāda, saduceorā sida Jesumaa zesidaa. Idjira Ācōrēneba zeē ßada unubidida crīchasia. Mañ carea idjia iwīdisidaa ne ununacada omārēā. ² Mañne Jesuba panusia:

–Queubade āmādau baebariare bajāda purea nūmabara, bārāba jarabadaa nurēma ewari biaida. ³ Idjaba diapeda āmādau odjariare bajāra purea nūmabara idjaba towa nūmabara, bārāba jarabadaa ewari cadjiruaida. Bārā dji biaca bearāba ewari quīrāra cawa panamīna Ācōrēba

* 15:39 Magadañ. Griego bedeadē ācara cartade “Magdala” ßa ßaa.

nañ ewaride o ðara cawadaçaa. ⁴ Bārã dji cadjiruarāba Ācōrēra ĩjã ama panaa. Māra bajāneba ze ðada cawadi carea quĩrã panaa mĭa ne ununacada oida. Baribara mĭa ne ununaçada oĕa. Bārāba ababe Ācōrēneba bedebari Joná māvāna quĩrāca ununia.-

Mañbe Jesura ādjirã amepeda wāsia.

Pariseorã harina ĕsābibari
Marco 8:14-21

⁵ Amene droma çhānapeda Jesu ume nĩbabadarāba cawasidaa pañda quĩrãdoasidada. ⁶ Mañne Jesuba jarasia:

-Pariseorã harina ĕsābibarida, saduceorãne sida quĩrãcuitadadua.-

⁷ Jesu ume nĩbabadarãra āduba nāvã bedeasidaa:

-Idjia māvã jarasia dadjirāba pañda enepedaĕ bĕrã.-

⁸ Jesuba cawa basia cārēnebemada bedea panada. Mañ carea jarasia:

-ĶCārē cārēã pañra neĕana a panã? Bārāba Ācōrēra ĩjãnaĕca ðaa. ⁹ ĶMĭa odara bārāba unusidamĩna cawadaĕ basica? ĶQuĩrãdoasidaca pañ jue-sumaneba mĭa ĕberārara mil juesuma ne cobidada?† ĶQuĩrãdoasidaca bārāba dji adubada jara pesidaĕ jamara jūmasāvã birasidada? ¹⁰ ĶIdjaba quĩrãdoasidaca pañ siete pananeba mĭa ĕberārara mil quĩmārē ne cobidada?‡ ĶQuĩrãdoasidaca bārāba dji adubada jara pesidaĕ jamara jūmasāvã birasidada? ¹¹ ĶSāvãērã cawadaĕ mĭa pañnebemada bedeaĕ ðada? Mĭa jarasia pariseorã harina ĕsābibarida, saduceorãne sida quĩrãcuitadamārēã.-

¹² Mañbebara cawasidaa Jesuba harina ĕsābibaridebemada jaraĕ basida, ātebara pariseorāba, saduceorāba jaradiabadadebemada quĩrãcuitadamārēã jara basia.

Pedroba Jesuĕebema jarada
Marco 8:27-30; Luca 9:18-21

¹³ Māvānacarea Jesura idji ume nĩbabadarã sida Cesarea-Pilipo druade jūene wāsidaa. Mañne Jesuba ādjia iwidisia:

-Mā, Nañ Djara Edadara Ķĕberārāba caida crĩcha panã?-

¹⁴ Ādjirāba jarasidaa:

-ĶCārãba jara panaa ðara Borocuebari Juañda. Dewararāba jara panaa ðara Elĩada. Dewararāba jara panaa ðara Jeremiada wa Ācōrēneba bedebarida.-

¹⁵ Mañne Jesuba iwidisia:

-Baribara bārāba mĭra Ķcaida crĩcha panã?-

¹⁶ Simoã Pedroba panusia:

-Bara Ācōrēba ĕdra edabari diai jaradaa, Ācōrē zocai ða Warraa.-

¹⁷ Jesuba jarasia:

-Bara bio bia ðaa, Simoã, Joná warra. Ni abaa ĕberāba bĭa mañgara cawabidaĕ basia, ātebara mĭ Zeza bajāne ðaba cawabisia. ¹⁸ Mĭa jaraya: ðara Pedroa. Mĭa nañ mōgara ĩrã mĭ puruda oya.§ Ni beu bida mĭ purura poyaĕa. ¹⁹ Puruĕebema yave diabara quĩrāca mĭa ðara Ācōrēba pe eroĕbedemara tāĕna dji dromada ðaya.* Bala nañ ĕjūāne iduaribiĕra Ācōrē

* **16:4** Joná māvāna. Joná 3:3-9; Mateo 12:38-41. † **16:9** Mateo 14:17-21. ‡ **16:10** Mateo 15:34-38. § **16:18** Pedro. Pedro trãba griego bedeade mōgarada jara ðaa. Nañ mōgara. Pedro trãba mōgara jara ða bĕrã ĶCārãmaarã Jesuba nañ mōgaraada abarãdeba Pedroda jara ðaa. Dewararãmaarã jara ðaa Pedroba versículo 16de jaradada. Idjaba ĶCārãmaarã Jesuda jara ðaa (1 Corinto 3:11; 10:4; 1 Pedro 2:6-8). * **16:19** Jesu ewaride puruĕebema yave eroĕbara dji droma basia.

bajāne ɓa bida iduaribiēa. Idjaba ɓaa naļ ējūāne iduaribi ɓara Ācōrē bajāne ɓa bida iduaribiya.–

²⁰ Maļbe Jesuba idji ume nībabadarāa bio jara ɓasia ni abaala jararānamārēā idjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaraɗada.

Jesuba idji beadiɗebema jarada

Marco 8:31-9:1; Luca 9:22-27

²¹ Maļ ewarideba ātaa Jesuba idji ume nībabadarāa jarabadjia idjira Jerusaleāne bia mīgaida ɓada. Nāwā jarasia:

–Māra puruɗebema bororā jawaeda, sacerdote bororā jawaeda, judiorā ley jaradiabadarā jawaeda bida bia mīgaya. Māra beabidīa baribala ewari ūbeade ārēbaya.–

²² Māwā jarada carea Pedroba Jesura jīgabe edepeda quēā ɓa quīrāca jarasia:

–Mā Boro, māwā bedearādua. Ācōrēba ɓara idu māwābiēa.–

²³ Baribala Jesuba jēda acapeda Pedroa jarasia:

–Satana, mā caitabemada āyā wādua. Māa oida ɓara ɓa obi ama ɓaa. ɓaa Ācōrē quīrāca crīchaē ɓaa. Ātebala ēberā quīrāca crīcha ɓaa.–

²⁴ Maļbe Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–Abaaba māda ēpē quīrā ɓabala, idjia o quīrā ɓara igarapeda bia mīgai carea baida ɓaa.† Maļbe māra ēpēida ɓaa. ²⁵ Abaaba naļ ējūāne bia baida jara baibala, jīrūare bia baēa. Baribala abaada mā carea beuibala, Ācōrē ume ewariza zocai ɓaya. ²⁶ Ēberāda naļ ējūāne ne jūma erobāde beuibala, ɗidjia erobāba carebaica? Beu amaaba idjia erobādebemada ɗjūmasāwā poya diai? ²⁷ Wārāda mā, Naļ Djara Edadara bajānebema nezocarā ume zeya mā Zeza abādeba cawa oi carea. Maļne bia opeɗadara mā bia ɓaya idjaba cadjirua opeɗadara biē ɓaya. ²⁸ Māa wārāda jaraya: ācala nama panā beuđi naēna ebuda ununia mā, Naļ Djara Edadara jūmarā Boro bai carea zebala.–‡

17

Jesu quīrā awara nūmena

Marco 9:2-13; Luca 9:28-36

¹ Sei ewari baɗacarea Jesuba Pedroda, Santiagoda, dji djaba Juaļ sida āduba eya āta ɓamaa edesia. ² Mama ādji quīrāpita Jesura quīrā awara nūmesia. Idji quīrāra āmāda quīrāca dorrodorroa nūmesia. Idjia jā ɓa sida ānaa quīrāca totroa nūmesia. ³ Cawaēne ādjia unusidaa Moiseda Elīa sida Jesu ume beɗe panada. ⁴ Maļ carea Pedroba Jesua jarasia:

–Dai Boro, bia ɓaa daira nama panada. ɓaa quīrā ɓabala daiba de zaqueda ūbea odia, aba ɓa itea, aba Moise itea, idjaba aba Elīa itea.–

⁵ Pedro māwā beɗe ɓaɗe jārārā eradra ɓada ādji ārā zesia. Maļ jārārāba ādji ānā edaside naļ beɗeada jīgua ūrīsidea:

–Naāgara mā Warra bio quīrā ɓaa. Māra idji carea ɓasrida ɓaa. Idjia jara ɓara ūrīnada.–*

⁶ Maļ ūrīside ne wayaaba egode ɓarrubari tapanesidaa. ⁷ Māwā ɓaɗe Jesura zepeda ādjira tāsia. Maļbe jarasia:

† 16:24 Bia mīgai carea baida ɓaa. Griego beɗeade nāwā ɓā ɓaa: “Idji crura atau eɗeida ɓaa.”

‡ 16:28 Daniel 7:13-14. Ununia mā, Naļ Djara Edadara jūmarā Boro bai carea zebala. Ebuda ɓaēa cārēda ununia. Acala maarā jara ɓaa Jesu quīrā awara nūmeɗebema ununia. Dewarā maarā jara ɓaa Jesu ārēbaɗebemada, idji bajānaa wāneɗebemada, wa Ācōrē jaurē zeideɗebema ununia. * 17:5 Deuteronomio 18:15; Isaia 42:1.

-Piradr^Λdadua. Ne wayar^Λnadua.-

⁸ Ādjia wayacusa ac^Λb^Λdade Jesura iduba nūm^Λda unusidaa.

⁹ Eyadeba edaa zesidade Jesuba ādjia nāwā jara b^Λsia:

-Bārāba unupe^Λadara ni aba^ΛΛa jarar^Λnadua aba m^Λ, Na^Λ Djara Edada
ā^Λrēbab^Λr^Λdaa.-

¹⁰ Ma^Λne ādjia Jesua iwidi^Λsidaa:

-Māwāra judiorā ley jaradiabadaba ζcārē cārēā jarabada Eli^Λada naārā zeida
b^Λda?-

¹¹ Jesuba panusia:

-Wārāda Eli^Λara naārā zeida b^ΛΛa ne jūmada bia b^ΛΛi carea.† ¹² Barib^Λr^ΛΛ m^ΛΛa
jaraya Eli^Λara zesida. Māwāmīna ni aba^ΛΛa idjira cawadaē basia. Āteb^Λr^ΛΛ
ēberārāba o quīrā panana quīrāca idjira osidaa.‡ Ara ma^Λ quīrāca m^Λ, Na^Λ
Djara Edadara ādji j^Λwae^Λda bia mīgaya.-

¹³ Ma^Λne Jesu ume nībabadarāba cawasidaa idjia Borocuebari
Jua^Λnebemada bedea basida.§

Jesuba warra jai bara b^Λ biabida

Marco 9:14-29; Luca 9:37-43

¹⁴ Ādji eyadeba edaa zesidade ēberārāda zocārā ābaa duanasidaa. Ma^Λne
ēberāda Jesumaa zesia. Ma^Λ ēberāra Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda
jarasia:

¹⁵ -M^Λ Boro, m^Λ warrada quīrā djuburiadua. Idjira ara pichia wawabaria,
ma^Λba bia bacaa. Edau^Λde t^Λb^Λde baebaria idjaba edau^Λde doeda baebaria.

¹⁶ M^ΛΛa idjira b^ΛΛ ume nībabadarāmaa enesia, māwāmīna poya biabidaē basia.-

¹⁷ Jesuba jarasia:

-jBārāba Ācōrēra i^Λjānacaa! jBārāra dji cadjiruarā! Bārāba i^Λjānamārēā ζaba
sālbe m^ΛΛa droai? Warrara namaa enenadua.-

¹⁸ Jesuba jai quēā j^Λretaside warra cacua^Λdebemada ēdr^Λsia. Ara ma^Λda
warrara biasia.

¹⁹ Māwānacarea Jesu ume nībabadarāra idjima^Λ wānapeda ādu^Λba iwidi^Λsidaa:
-ζsāwāērā dairāba jā^Λ jaira poya āyā j^Λretadaē basi?-

²⁰ Jesuba panusia:

-Bārāba mācua Ācōrēra i^Λjānaē pan^Λ bērā poyadaē basia. Wārāda m^ΛΛa
jaraya: mostaza ta maārī quiru quīrāca bārāba maārī i^Λjā pan^Λbara, na^Λ eyaa
namabemada āyā ba^Λde wāduad^Λ acasidaa, ma^Λne eyara āyā ba^Λde wācasia.
Māwā i^Λjā pan^Λbara bārāba poya odaēra neē bacasia. ²¹ Barib^Λr^ΛΛ jai na^Λca bea
āyā j^Λretadi carea Ācōrēra iwidi^Λdida pan^ΛΛa idjaba ne codaca ewarida odida
pan^ΛΛa.*

Jesuba waya idji beadidebema jarada

Marco 9:30-32; Luca 9:43-45

²² Galilea druade ābaa panasidade Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

-Dārāēne m^Λ, Na^Λ Djara Edadara aba^ΛΛa ēberārāa jidabiya. ²³ Ādjirāba m^ΛΛra
beadia, barib^Λr^ΛΛ ewari ūbeade m^ΛΛra ā^Λrēbaya.-

Ma^Λ carea ādjirāra bio sopuasidaa.

Jesuba parata Ācōrē de droma carea diada

† 17:11 Malaquia 3:1; 4:5-6. ‡ 17:12 Marco 6:14-29. § 17:13 Mateo 11:14. * 17:21 Griego
bedeade āca^Λr^ΛΛ cartade ma^Λ versicolora neēa.

²⁴ Jesu, idji ume nĩbabadarã sida Capernauĩ puruɗaa zesidade Ācōrē de droma carea parata jΛrΛ pebadarãda Pedromaa wãsideaa. Ādjirãba iwidiisidaa:

–¿Bãrãa Jaradiabariba Ācōrē de droma carea paratara diabarica?–†

²⁵ Pedroba panusia:

–Mãe, diabarìa.–

Pedro idji dede eɗa wãside Jesuda naãrã bedeasia. Nãwã iwidiisia:

–BΛa ¿sãwã crĩcha bΛ, SimoΛ? ¿Cairãba paratara naĩ ějũãne bea bororãa diaɗida panΛ? ¿Ara ãdji ěberãrãba wa ãibemarãba diaɗida panΛ?–

²⁶ Pedroba panusia:

–Āibemarãba diaɗida panΛ.–

Jesuba idjĩa jarasia:

–Mãe. Dji boro ěberãrãba diaɗacaa. ²⁷ Dadjira dadji Boro Ācōrē ěberãrãa, baribΛrΛ maĩ paratara diaɗia ěberãrãba biē crĩcharãnamãrēã. Maĩ bērã doeɗa beɗa wade wãɗua. Dji naãrã mĩbΛrΛ itede acΛsira paratada unuya. Maĩ paratara eɗapeɗa mΛ carea, bΛ carea biɗa diaɗua.–

18

Caida dji dromaara bΛ

Marco 9:33-48; Luca 9:46-48; 17:1-2

¹ Maĩ ewaride Jesu ume nĩbabadarãra idji caita zedapeɗa nãwã iwidiisidaa:

–Bajãne BΛba pe erobΛɗebemarãda ¿caida dji dromaara bΛ?–

² Maĩne Jesuba warra zaqueda trãpeda ãdjirã ěsi nũmasia. ³ Nãwã jarasia:

–Wãrã arada mΛa jaraya: bãrãba crĩcha panΛra ãyã bΛɗapeɗa warrarã quĩrãca beadaēbΛrΛ, Bajãne BΛba pe erobaēa. ⁴ BaribΛrΛ abΛɗa naĩ warra zaque quĩrãca dewararã cãyãbara eɗaara beibΛrΛ, Bajãne BΛba pe erobΛɗebemarãda dji dromaara baya. ⁵ Bariduaba mΛ ĩjã bΛɗeba warrarãda bia eɗaibΛrΛ, mΛda bia eɗabΛrΛa.

⁶ Bariduaba mΛ ĩjã bea dji dromaē queɗeada cadjiruade bæbibΛrΛ, Ācōrēba maĩ ěberãra bio cawa oya. Maĩ cawa oira bio zarea bai bērã biara bΛa maĩ ěberã ochirude yu waiBΛada jãnapeda pusade batabueɗida nãbΛrΛ beumãrēã.* ⁷ jMĩã djuburi beaa naĩ ějũãnebemarãra! Cadjirua obibarira naĩ ějũãne baraa. Maĩra baraya baribΛrΛ djãrãa ne cadjirua obibari ěberãda bio mĩã djuburi bΛa.

⁸ Maĩ carea bΛ jΛwaba wa bΛ jĩrũba bΛa cadjiruada obibΛrΛ, maĩ cadjirua o amaaba bΛá tutapeɗa ãyã batabuedua. BΛa jΛwa ababe wa jĩrũ ababe erobaimĩna ewariza Ācōrē ume baya. Maĩda biara bΛa Ācōrēba bΛra jΛwa umé wa jĩrũ umé erobΛada tΛbΛ urua quicamaa batabuei cãyãbara. ⁹ Idjaba bΛ dauba bΛa cadjiruada obibΛrΛ, maĩ cadjirua o amaaba ěũtapeɗa ãyã batabuedua. Dau ababe erobaimĩna ewariza Ācōrē ume baya. Maĩda biara bΛa Ācōrēba bΛra dau umé erobΛada tΛbΛ uruade batabuei cãyãbara.

Oveja aduadadebema ne jara bΛ

Luca 15:3-7

† **17:24** Judiorã dji umaquĩrã veinte poa łtaa beaba poaza maĩ paratara diaɗida panasidaa Ācōrē de droma bia eropanani carea. Ewari umé trajadabari eɗadada diaɗida panasidaa. Exodo 30:13-16; 38:25-26; 2 Cronica 24:9-14; Nehemia 10:32. * **18:6** Yu waiBΛa. Griego bedeade “burro yu” bΛ bΛa.

10 Warra zaquerãra igararãnadua. Mãa jaraya: bajãnebema nezocarã mã Zeza quiãrãpita duanãba ãdjirãra wagabadaa. 11 Wãrãda mã, Naã Djara Edadaba dji aduã beada êdã edai carea zesia.†

12 Bãrãba çsãwã crĩchãdi? Êberãba cien oveja erobãdebemada aba aduãibãgã çdji 99 panãra eyade amepeda dji aduãdada jãgãde wãéca? 13 Mãa wãrã arada jaraya: êberãba idji ovejada unusira dji 99 aduãé bea cãyãbara maã oveja carea ãsridaara bãya. 14 Ara maã quiãrãca bãrã Zeza bajãne ãba quiãrãéã ni abaã warra zaquera aduãida.

Bã djababa cadjiruada osira sãwã oida ãa
Luca 17:3

15 Bã djababa bãda biê oibãgã, idjimaã wãpeda bãduãba panãne ibiãdeba quẽãdua. Idjia bã bedeada ijãsira bãrãra ibiãdia. 16 Baribãgã bã bedeara ijãéãbãgã, êberãda aba wa umé idjimaã ededua. Maãrãba jarãdia jũma bãa jara ãara wãrãda.‡ 17 ãdjia jarabãdara idjia ùrĩ quiãrãéãbãgã, ãcõrê ijã beara jũma ãbaã trãpeda ãdjirãa maãnebemada jaradua. Baribãgã ãcõrê ijã beaba jarabãdara ùrĩ quiãrãéãbãgã, idjira ãcõrê adua bã quiãrãca wa Romanebema boro itea parata jãgã pebari quiãrãca igaradua. 18 Wãrã arada mãa jaraya: bãrãba naã êjũãne iduaribidããra ãcõrê bajãne ãa bidã iduaribiãe. Idjãba bãrãba naã êjũãne iduaribi panãra ãcõrê bajãne ãa bidã iduaribiyã.

19-20 Naãda mãa jaraya: mã ijã panãda umé wa ùbea ãbaã dji jãre panãne mã sida mama bãya. Maã bêrã bãrãnebemada umé naã êjũãne mã Zezaã iwidiãdi carea bedea audibãgã, bãrãba iwidiãdara mã Zeza bajãne ãba oya.-

Cadjirua quiãrãdoãé badãdebema ne jara ãa

21 Maãbe Jesu caita zepeda Pedroba iwidiãsia:
 -Mã Boro, mã djababa mã biê obãgãde çbarima jũmasãwã quiãrãdoãida ãa? çBarima siete bia ãaca?-

22 Jesuba panusia:

-Mãa jaraya: ãarima sietebe mãwã oié ãaã ãtebãgã 77 oida ãaã. §

23 Bajãne ãbaã êberãrã pe erobãra naã quiãrãca ãaã: êberãrã boroda ãasia. Ewari aba maã boroba quiãrã ãasia idjiãre beaba idjia parata diaãara jêda diaãida. 24 Mãwã ããde aba enesidaã. Maã êberãba dji boroo paratada waibãã jêda diaida ãasia. 25 Maãne idjia cãrãba jêda diaida neé ãasia. Maã bêrã dji boroba idji parata edai carea maã êberãda, dji quimada, dji warrarã sida nêdobuei ãasia djãrã nezocada beadamãrãeã. Jũma maã êberãba erobã sida nêdobuei ãasia. 26 Maãne êberãra çhĩrãborode cobepeda dji boroo mãwã bedea djuburiasia: “Mã boro, mã quiãrã djuburia jããdua. Mãa bãã jũma jêda diaãa.” 27 Maãne quiãrã djuburiaãdeba dji boroba jũma dji êberãba diaida baãara quiãrãdoãpedã idjira êdã ãasia.

28 Maãbe êberãra wãsia. Wãbãgãde idji boroare ãada aba unusia. Maãgãba idjia paratada mãrĩ jêda diaida ãasia. Maãra osãga jidapeda jarasia: “Mãã diaida ããgã diaãdua.” 29 Dewarãbemaba idji quiãrãpita çhĩrãborode cobepeda jarasia: “Mã quiãrã djuburia jããdua. Mãa bãã jũma jêda diaãa.” 30 Baribãgã quiãrã djuburiaã ãasia, ãtebãgã preso ãabisia aba idjia diaida baãara jũma diaãããããã.

† **18:11** Griego bedeadẽ zocãrã cartade mãã versĩculora neãa. ‡ **18:16** Deuteronomio 19:15; 1 Timoteo 5:19. Maãrãba. Griego bedeadẽ bã ãaã: “Êberã umé wa ùbea panãba.” § **18:22** 77. Griego bedeadẽ “setenta veces siete” bã ãaã. Jesuba jara ãaã dadji biê obãdara jũma quiãrãdoãida panãda.

³¹ Dji boroare beaba maãra unusidaa. Maã carea bio sopuasidaa. Wãnapeda dji boroa jũma nẽbãra sidaa. ³² Dji boroba maã eberãra idji quĩrãpita trãpeda nãwã jarasia: “jãara nezoca cadjiruaa! Bãa bedea djuburiaside bãa jẽda daida baðara çmãã jũma quĩrãdoasiẽca? ³³ Maãda çcãrẽ cãrẽã dewarabemara quĩrã djuburiaẽ basi?” ³⁴ Dji borora bio quĩrũ bã bẽrã maã eberãra preso biẽ obadarã jãwãeda bãsia aba idjia jẽda daida baðara jũma diabãra ðãã.–

³⁵ Maãbe Jesuba jarasia:

–Ara maã quĩrãca bãrã djabarãba biẽ opedãdada bãrãba soðeba quĩrãdoããebãra, mã Zeza bajãne bãba jũma bãrãra biẽ bãya.–

19

Jesuba miã amaira biẽ bãada ada

Marco 10:1-12; Luca 16:18

¹ Mãwã jaraðacarea Jesura Galilea druadeba Judea druadaa wãsia Jordaã do quĩrãare. ² Zocãrã eberãrãba idjira epẽsidaa. Mama dji cacua biẽ quẽdeara jũma biabisia. ³ Mãwã bãde ãcãra pariseorãda zesidaa idjira biẽ bedeabidi cawaya. Maãgãrãba iwidiãsidaa:

–çUmaquĩrãba dji quimada baridua carea amaida bãca?–

⁴ Jesuba panusia:

–çBãrãba ãcõrẽ Bedeade acãdacaca? Naã ejũã oside ãcõrẽba umaquĩrãda, wẽrã sida osia.* ⁵ Idjaba jarasia: “Maã carea umaquĩrãba dji zezara, dji papa sida amepeda idji quima ume ãbaa bãya. Mãwã cacua aba bã quĩrãca panania.”† ⁶ ãdjira umẽ panãã, ãtebãra cacua aba bã quĩrãca panã. Maã bẽrã ãcõrẽba ãbaa bãðara dji amanacara panã.–

⁷ Maã carea ãdjirãba iwidiãsidaa:

–Mãwãra Moiseba çcãrẽ cãrẽã bãsi abãba idji wẽrãa carta miã amainebedamada diaibãra amaida bãda?–‡

⁸ Jesuba panusia:

–Bãrãra cãwãra zarea bãa bẽrã Moiseba mãwã iduaribisia. Baribãra ãcõrẽba naã ejũã oside mãwã quĩrãã bãsia. ⁹ Mãa jaraya: bariduaba idji wẽrã daunemaẽ bãda amapeda dewara wẽrãda edaibãra, maã umaquĩrãra daunema bãa. [Idjia amãna wẽrãda dewara umaquĩrãba edaibãra maã umaquĩrã sida daunema bãa.]–§

¹⁰ Maãne Jesu ume nĩbabadarãba idjia jarasidaa:

–Mãwã baibãra, biara bãa quima edaẽda.–

¹¹ Maã carea Jesuba jarasia:

–Jũmarãba quima edaẽ crĩchara poya droadaã. Ababe ãcõrẽba maã crĩchada diaibãra poya deu bãya. ¹² ãcãra poya warra odacaa mãwã topedada bẽrã. ãcãra mãwã beaa warra orãnamãrẽã ogo opedada bẽrã. Idjaba ãcãra quima edaira crĩchadacaa biara ãdji Boro Bajãne bã itea ne odi carea.* Bãrãda poya deu beãðãra, mãwã beãðãda.–

Jesuba warra zaquerã bia jara bãda

Marco 10:13-16; Luca 18:15-17

¹³ Maãbe eberãrãba warra zaquerãda Jesumãa enesidaa idji jãwãra ãdjirã ãrã bãpeda ãcõrẽa iwidiãmãrẽã. Baribãra Jesu ume nĩbabadarãba djibarirãda quẽãsidaa. ¹⁴ Maã carea Jesuba jarasia:

* **19:4** Genesi 1:27. † **19:5** Genesi 2:24. ‡ **19:7** Deuteronomio 24:1-4. § **19:9** Griego bedeade ãcãra cartade bedea corchetede bãra neãa. * **19:12** 1 Corinto 7:1-9.

–Idu warra zaquerãra m̃maa zebidada, Bajãne B̃lba pe erob̃ldebemara ãdjirã quĩrãca pañl b̃erã.–

¹⁵ Mãlbe idji j̃lwara warra zaquerã ãrãl b̃lpeda wãsia.

Parata bara b̃l Jesu ume bedeada

Marco 10:17-31; Luca 18:18-30

¹⁶ Ewari abã cũdrada Jesumaa zesia. Mãl cũdraba iwĩdisia:

–Jaradiabari, ãcõrẽ ume ewariza zocai b̃ai carea çm̃la cãrẽ biada oida b̃l?–

† ¹⁷ Jesuba panusia:

–çCãrẽ cãrẽã m̃ã biadebemada iwidi b̃l?‡ Ni abãada dji biaẽa, ababe ãcõrẽdr̃l dji b̃iaa. B̃lada ãcõrẽ ume ewariza zocai b̃a quĩrã b̃lbar̃l, idjia obi b̃l bedeada ãjã odua.–

¹⁸⁻¹⁹ Idjia iwĩdisia:

–çSããg̃ada?–

Jesuba jarasia:

–Mĩã bearãdua, daunemarãdua, ne dr̃larãdua, sewadeba djãrãra biẽ jararãdua, b̃l zezara, b̃l papa sida wayadua,§ idjaba djãrãra quĩrãdua ara b̃ldji quĩrã b̃l quĩrãca.–*

²⁰ Cũdraba jarasia:

–Jũma maãg̃ara ãjã o b̃la.† M̃ã çwadi cãrẽda oẽ b̃l?–

²¹ Mãlne Jesuba idjia jarasia:

–B̃lada wãrãda jipa b̃a quĩrã b̃lbar̃l, b̃la erob̃lra jũma nẽdobuede wãpeda dji paratara ne neẽ quedeaa diadua. Mãwã nebiada bajãne erob̃aya. Mãlbe m̃l ume nĩbade zedua.–

²² Cũdraba mãl ãrẽpeda sopua b̃esia bio bara b̃l b̃erã. Ara mãlda wãsia.

²³ Mãlne Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia:

–Wãrãda bio zarea b̃la eberã ne bara b̃lba ãcõrẽra idji Boroda b̃l carea.

²⁴ Wayacusa m̃la jaraya: parata bara b̃lba ãcõrẽra idji Boroda b̃l cãyãbara cameyoda ãguja uriaede eã wãichaara b̃la.–

²⁵ Mãlne idji ume nĩbabadarãba cawa crĩchadaẽ basia. ãcõrẽba ne bara b̃eara bia pe erob̃lada crĩcha panasidaa. ãdjirãba iwĩdisidaa:

–Mãwãra ãcõrẽba çcaidr̃l ãdr̃l edai?–

²⁶ Jesuba ãdjirã acl̃peda jarasia:

–Ëberãba mãwã poya oca barib̃lã ãcõrẽmaarã oicha b̃la.–

²⁷ Mãlne Pedroba Jesua jarasia:

–B̃l ãp̃eni carea daiba ne jũmada amesidaa. çMãẽteara cãrẽda edadi?–

²⁸ Jesuba panusia:

–Wãrã arada m̃la jaraya: ãcõrẽba ne jũma djiwidi oi ewaride m̃l, Naã Djara Edadara m̃l bugue biya quĩruede çhũmeya. Mãlne bãrã m̃l ume nĩnara doce buguede çhũpanenia Israeldeba yõpedada doce purudebema bororãda beadi b̃erã. ²⁹ M̃l carea bariduaba idji deda, djabarãda, djabawẽrãrãda, zezada, papada, quimada, warrarãda, ãjũada ameib̃lã, idjia amena cãyãbara cien edaya idjaba ãcõrẽ ume ewariza zocai b̃aya.‡ ³⁰ Mãwã dji jĩrũarebemada dji nabemarãda beadia, dji nabemarãda dji jĩrũarebemada beadia.

† **19:16** Griego bedeade ἄκαγα cartade “Jaradiabari Bia” b̃l b̃la. ‡ **19:17** B̃la çcãrẽ cãrẽã m̃ã biadebemada iwidi b̃l? Griego bedeade ἄκαγα cartade nãwã b̃l b̃la: “çCãrẽ cãrẽã m̃ãra dji biaada a b̃l?” § **19:18-19** Exodo 20:12-16. * **19:18-19** Levitico 19:18. † **19:20** Jũma maãg̃ara ãjã o b̃la. Griego bedeade ἄκαγα cartade idjaba “cũdra eãlba” b̃l b̃la. ‡ **19:29** Quima. Griego bedeade ἄκαγα cartade maãra neãa.

20

Uva néudebema ne jara bA

¹ Ācōrēba ēberārā pe erobARA naA quīrāca bAa. Néu djibarida bAsia. Ewari aba diapededa ēberārāda idji uva néude trajadamārēā JAṘAḌE wāsia. ² AḌAṘA ēberārā ume beḏea bAsia ewari abaa carea paratada diaida. Maḗbe ādjirāra idji uva néudaa trajade wābisia.

³ Amāḏau AṬA babARAḌE djibarira wayacusa puruḏaa wāsia. Mama ēberārā bari beada dewara unusia. ⁴ Ādjirāa jarasia: “Bārā sida mĀ néude trajade wānadua. Maḗbari māa paratada aride diaya.” Ara maḏda wāsidaa. ⁵ Umatipa idjaba Amāḏau buyaḏacarea djibariba abarica osia. ⁶ Maḗbe Amāḏau baebodode wayacusa puruḏaa wāsia. Ēberārā bari beada dewara unupeḏa iwidiisia: “¿Cārē cārēā idi trajadaē panA?” ⁷ Ādjirāba panusidaa: “Ni ababa daia trajada diadaē panA bērā.” Maḗne idjia jarasia: “Bārā sida mĀ néudaa trajade wānadua. Maḗbari māa paratada aride diaya.”*

⁸ Queubodode djibariba trajudebema boroa jarasia: “Dji traja panARA trĀcuapeḏa ādji trajapedadarā paratada diadua. Dji jīrūare zepedadarā naārā diadua. Naārā zepedadarā jīrūare diadua.” ⁹ Amāḏau baebodode trajade wā pananara dji boromaa zesidaa. Maḗne ādjiza ewari aba daucha trajada quīrāca edasidaa. ¹⁰ Maḗ bērā dji naārā trajade wā panana zesidaa cīchasiḏaa parata waibARA edaḏida baribARA abarica edasidaa. ¹¹ Maḗ carea néu djibari ume biē duanesidaa. ¹² NāwĀ jarasidaa: “Jāḗ jīrūare zepedadara hora ababe trajasidaa, baribARA bAa dairāa diada quīrāca ādjirāa biḏa diasia. DairāḏA beseḏe ewari daucha trajasidaa.” ¹³ BaribARA néu djibariba abaa jarasia: “Ache, māa bARA jipa o bAa. ¿BARA mĀ ume beḏea bAsiēca ewari ababema parata carea trajaida? ¹⁴ BA paratara edapeḏa wādua. MĀ bĀA diada quīrāca dji jīrūare traja pananaa dia quīrĀ bAa. ¹⁵ ¿BAMAARĀ mĀ paratara mĀdjia o quīrĀ bA quīrāca oiē bAca? MĀra ēberā bia bērā ¿bARA biē nūmACA?”

¹⁶ Ara maḗ quīrāca dji jīrūarebemada dji nabemarāda beaḏia, dji nabemarāda dji jīrūarebemada beaḏia.†

Jesuba idji beaḏidebema waya jarada

Marco 10:32-34; Luca 18:31-34

¹⁷ Jesu Jerusaleḗnaa wābARAḌE zocārā ēberārāda idji ume wāsidaa. Maḗne idji ume nībabadarā doce panḏa jīgabe edepeḏa ādjirāa jarasia:

¹⁸ –Ūrīnadua, dadjirāra Jerusaleḗnaa wābAḏaa. Jāma ababa mĀ, NaA Djara Edadara jidabiya sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā biḏa cawa oḏamārēā. Ādjirāba jaradā mĀra beuida bAḏa. ¹⁹ Maḗbe mĀra judiorāēā diadā. MaḗgARāba mĀra ipiḏa biē jaradapeḏa, udapeḏa crude cachidā. BaribARA ewari ūbeade mĀra AṘēbaya.–

Zebedeo warrarāba iwīdipeḏada

Marco 10:35-45

²⁰ Māwānacarea Zebedeo quimada, idji warrarā sida Jesumaa zesidaa. Maḗ wērāba Jesua beḏea djuburiai carea idji quīrāpita chīrāborode cobesia.

²¹ Maḗne Jesuba iwidiisia:

–BAa ¿cārēda quīrĀ bA?–

Idjia panusia:

* **20:7** Maḗbari māa paratada aride diaya. Griego beḏeade AḌAṘA cartade maḗra neēa. † **20:16** Griego beḏeade AḌAṘA cartade idjaba bĀ bAa: “Ācōrēba zocārā trĀ bAa, māwāmīna zocārāēbe edaya.”

-Ba jūmarā boroda bebaralde za m̄ warrarā umé panada aba ba jawara are, aba jawara aclare b̄dua.-

²² Mañe Jesuba jarasia:

-Bārāba adua panla cārēda iwidi panada. M̄ra bio bia mīgaya. ¿Bārā sida ara mañ quĩrāca bia mĩgadi carea panaca?-†

Ādjia panusidaa:

-Māē, bia mĩgadi carea panla.-

²³ Mañe Jesuba jarasia:

-Bārā sida wārāda m̄ quĩrāca bia mĩgadia. § Baribara m̄ jawara are, m̄ jawara aclare chūpananida m̄ra poya diaēa. M̄ Zezabara mama chūpananida eborla.-

²⁴ Santiagoba, Juañ ume iwidi pedada waabema die panla urisidade ādji ume quĩrūsidada. ²⁵ Mañe Jesuba ādjirā tr̄cuapeda jarasia:

-Bārāba cawa panla nañ ējūānebema bororāba ādji ēberārāra jūmawāyā zocabadada. Ādjirāba unubibadaa ādjia jarabada jūmarāba iñ odida panada.

²⁶ Baribara bārāra māwā beadiē panla. Bārānebemada dji dromada ba quĩrā b̄bala waabemara nezocada baida bla. ²⁷ Dji dromaara ba quĩrā b̄bala jūmarā cāyābara edaara baida bla. ²⁸ Mañ quĩrāca m̄, Nañ Djara Edadara zeē bla ēberārā m̄ nezocarāda beadamārēā. Ātebala ze bla ēberārā nezocada bai carea. Māwā m̄ra beuya zocārā ēberārāda ēdla bai carea.-

Jesuba dauberrea bea umé biabida

Marco 10:46-52; Luca 18:35-43

²⁹ Jerico purudeba ēdrasidade Jesu caidu ēberārāda zocārā wāsidaa.

³⁰ Māwā wānane dauberrea panada umé o icawa chūpanasidaa. Jesu ādji caita wabarada urisidade nāwā biasidaa:

-jDai Boro, Davideba zeda, daira quĩrā djuburiadua!-

³¹ Mañe ēberārāba ādjira chupeadamārēā quēāsidaa, baribara ādjia wetara biasidaa:

-jDai Boro, Davideba zeda, daira quĩrā djuburiadua!-

³² Mañbe Jesura nūmesia. Ādjira tr̄lpeda iwidiisia:

-¿Cārēda quĩrā panla m̄ra oida?-

³³ Ādjia jarasidaa:

-Dai Boro, quĩrā panla dai dauba unu beida.-

³⁴ Jesuba ādjira m̄ djuburi ununa bēra ādji daura tāsia. Ara mañda unu panapeda Jesu ume wāsidaa.

21

Jesu Jerusaleñe jūēna

Marco 11:1-11; Luca 19:28-40; Juañ 12:12-19

¹ Jerusaleñ caita jūēbadae Betpague purude Olivo eya carra jūēsidaa. Mañe Jesuba idji ume n̄babadarāda umé purudea diabuesia. ² Ādjia nāwā jarasia:

-Dadjirā quĩrāpe ba purudea wānada. Ara jūēbadae burro wērā warra bara b̄da j̄ n̄m̄ada ununia. Ērā edadapeda umena m̄maa enenada.

³ Ababa bārā cārē cārēā māwā o panada iwidi b̄bala, nāwā jaradada: "Dadjia Boro quĩrā bla. Baribara nane jēda diabueya."-

† **20:22** Griego bedade nāwā b̄ bla: "¿Bārāra m̄ borocuedi quĩrāca borocuedica? ¿Māa doida b̄ra bārā bida poya dodica?" § **20:23** Jesuba jarada quĩrāca wārāda māwāsia. Hecho 12:1-3; Apocalipsi 1:9.

⁴ MaḷgARA māwāsia Ācōrēneba bedebariba jarada quĩrāca. Nāwā jarasia:

⁵ Sioḷ purudebemarāa nāwā jaradadua:

ACAdadua, bārā boroda burro ḷḷḷ bārāmaa zebḷḷḷA.

Dji droma quĩrāca zeē ḷḷA. Burro zaque ḷḷḷ zebḷḷḷA.*

⁶ Ara maḷda Jesu ume nĩbabadarā umé panara wānapeda Jesuba jarada quĩrāca osidaa. ⁷ Burro wēārā, dji warra sida Jesumaa ededapeda ādjia cacuade jḷ panara burro ḷḷḷ ḷASidaa. Maḷbe Jesura ḷḷḷ chūmesia Jerusaleḷ

purudaa wāi carea. ⁸ Ēberārā cābana cuabusiba Jesu bia edadi carea ādjia cacuade jḷ panara ode tōcua wāsidaa. Dewarārāba bacuru jḷwate quedua

bara beada ḷḷḷ tucudapeda ode ḷḷCua wāsidaa. ⁹ Maḷne zocārā ēberārā idji na nĩnaba, caidu zebada bida nāwā ḷḷḷga duanasidaa:

¡Bio bia quirua Davideba zedara!

¡Bio bia ḷḷA Ācōrē trḷneba zebḷḷḷARA!† ¡Bio bia quirua Bajāne ḷḷARA!

¹⁰ Jesu Jerusaleḷne jūēside purura ḷḷḷga duanesia. Nāwā iwidibadjidaa:

–Idjira ¿caida jāwā ḷḷA?–

¹¹ Iwidibadaza Jesu ume zepedadarāba panubadjidaa:

–JāḷgARA Jesua, Ācōrēneba bedebaria. Idjira Nazare purudebema, Galilea druaḷebema.–

Jesuba ne nēdobuebadarā āyā jḷrecuada

Marco 11:15-19; Luca 19:45-48; Juaḷ 2:13-22

¹² Māwānacarea Jesura Ācōrē de dromanaa wāsia. Mama dajada Ācōrēa diadi careabema nēdobuebadarāda unusia. Ne nēdo bea sida zocārā duanasidaa. Idjaba ḷCḷḷḷA Ācōrē de dromane diaida ḷḷA paratara dji drua āiba zebḷḷḷarāa nēḷḷḷA nēdobuebadjidaa āibema paratara diacara panana bērā. Māwā duanane Jesuba ādjirāra jūma āyā jḷretacusia.‡ Dji parata nēdobuebadarā mesa beada, puchirā nēdobuebadarā bugue sida jūma coracuasia. ¹³ Ādjirāa nāwā jarasia:

–Ācōrē Bedeade nāwā ḷḷ ḷḷA: “Mḷ dera dji iwidibada de adia.” Baribḷḷḷ bārāba “ne drḷḷabadarā mĩrūbada uria” quĩrāca eropanḷḷ.–§

¹⁴ Jesu Ācōrē de droma dajada ḷASide dauberrea beada, jĩrū biē bea sida idjimaa zesesisidaa. Maḷne ādjirāra biabicuasias. ¹⁵ Baribḷḷḷḷ Jesuba mama ne ununaca o ḷḷḷda sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida biē unusidaa.* Māwā duanane warrarāba Jesua nāwā jĩgua jara panasidaa: “¡Bio bia quirua Davideba zedara!” Maḷ ūrībada de sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadarā sida quĩrūsidaa. ¹⁶ Ādjirāba Jesua nāwā jarasidaa:

–¿Māwāra naḷ warrarāba jara duanḷda ḷḷA bia ūrĩ ḷḷCḷA?–

Jesuba panusia:

–Māē. ¿Bārāba naḷ bedeara acḷḷacaca?–

ḷḷA warrarāda, ju do quedea sida ḷḷASIA ḷḷḷA bia bedeadamārē.–†

¹⁷ Maḷbe Jesuba ādjirā amepeda Jerusaleḷneba Betanianaa cāine wāsia.

Higojō purruba nūmena

Marco 11:12-14, 20-26

* **21:5** Zacaria 9:9. † **21:9** Salmo 118:25-26. Bio bia quirua. Arameo bedeade jarabadaa “Hosana.”

‡ **21:12** Zacaria 14:21. § **21:13** Mḷ dera dji iwidibada de adia. Isaia 56:7. Ne drḷḷabadarā mĩrūbada uria. Jeremia 7:11. * **21:15** 2 Samuel 5:8 carea judiorāba jarabadjidaa dauberrea beada, jĩrū biē bea sida Ācōrē de dromanaa wācara panada. † **21:16** Salmo 8:2.

18 Nurēma diapeda Jesura wayacusa Jerusaleḡnaa wāsia. Wāb_{AR}Λ_{DE} jarra nūmesia. 19 Maḡne higojōda o caita unusia. Barib_{AR}Λ_{ARAA} jūēsiede quedua awa nūm_Λada unusia.‡ Maḡ carea higojōa jarasia:

-j_BARA waa zauē ḡaya!-

Ara maḡda higojōra purrubasia. 20 Jesu ume nībabadarāba maḡ unusidade cawa crīchadaē bē_Rā iwīdisidaa:

-¿Sāwāērā jāḡ higojōra abeda purrubasi?-

21 Jesuba panusia:

-Wārā arada mḡa jaraya: bārāba iwīdi pan_Λra Ācōrēba wārāda oida ḡjānib_{AR}Λ_{ARAA}, idjaba poya oēda crīchadaēb_{AR}Λ_{ARAA}, mḡa jāḡ higojō oda cāyābara waib_{AR}Λ_{ARAA} odia. Bārāba za ḡa eyaa namaḡba pusade tēune wāduada adib_{AR}Λ_{ARAA}, bārāba jarab_Λda quīrāca māwāya. 22 Bārāba Ācōrēa iwīdib_Λdara wārāda edadida ḡjānib_{AR}Λ_{ARAA}, edadīa.-

¿Cai trāneba Jesuba jaradia ḡa?

Marco 11:27-33; Luca 20:1-8

23 Jesura waya Ācōrē de droma caita jūēpeda jaradia ḡesia. Māwā ḡ_Λde sacerdote bororāda, judiorā dji dromarā sida idjima_Λ zesidaa. Ādjirāba idjīa iwīdisidaa:

-ḡaa nama o ḡ_{AR}Λ_{ARAA} ¿caiba obi ḡ_Λ?-§

24 Jesuba panusia:

-Mḡa bida bārāa iwīdiya. Bārāba panusidara mḡa jaraya caiba mḡa māwā obi ḡ_Λda. 25 ¿Caiba Juaḡra diabuesi borocuemārēā? * ¿Ēberāba wa Bajāne ḡ_Λba?-

Maḡne ara ādjidub_Λ jara duanesidaa:

-Bajāne ḡ_Λba diabuesiada adib_{AR}Λ_{ARAA}, idjia jaraya: “Maḡda ¿cārē cārēā ḡjānaē basi?” 26 Barib_{AR}Λ_{ARAA} ¿sāwā jaradi ēberāba diabuesida?-

Ādjia māwā jara panasidaa purura waya pan_Λ bē_Rā. Purumaarā Juaḡra Ācōrēneba bedeabari basia. 27 Maḡ bē_Rā Jesua jarasidaa:

-Daiba adua pan_Λ.-

Maḡne Jesuba jarasia:

-Māēteara mḡa bida bārāa jaraēa caiba mḡa jāwā obi ḡ_Λda.-

Warra umé pan_Λnebema

28 Māwā duan_Λne Jesuba sacerdote bororāa, judiorā dji dromarāa bida jarasia:

-Bārāba naḡ ne jara ḡ_Λdebemada ¿sāwā crīcha pan_Λ? Ēberāda ḡesia. Maḡ ēberāba warrada umé erobasia. Ewari aba dji nabemaa nāwā jarasia: “Warra, nane mḡ néude trajade wādua.” 29 Maḡne dji warraba panusia: “j_Mḡra wāéa!” Barib_{AR}Λ_{ARAA} jēda crīchapeda trajade wāsia. 30 Idjaba dewarabemaa dji zezaba abarida jarasia. Maḡne dji warraba panusia: “Bia ḡ_Λa, zeza, mḡra wāya,” barib_{AR}Λ_{ARAA} wāé basia. 31 Maḡba bārāmaarā ¿sāḡḡ_Λba dji zezaba quīrāa baḡara ḡjā osi?-

Ādjirāba panusidaa:

‡ 21:19 Israel drua_{DE} higojō dji ca zaqueda marzo jedecode, abrilde bida codida pan_Λ. Dji ca zaquera ununib_{AR}Λ_{ARAA} cawabadaa junione maārī zauida idjaba agostodeba aba octubredaa waib_{AR}Λ_{ARAA} zauida. Barib_{AR}Λ_{ARAA} Jesuba quedua awa ununa bē_Rā cawasia jūma maḡ poade higojōra zauēda. § 21:23 ḡ_Λa nama o ḡ_{AR}Λ_{ARAA}. Maḡḡ_Λba jara ḡ_Λca ḡ_Λa Jesuba ne nēdobuebadarā āyā jaracuadada. Barib_{AR}Λ_{ARAA} āibērā jara ḡ_Λa sāwā Jesura Jerusaleḡne jūenada, idjia dauberrea bea, jīrū biē bea sida Ācōrē de droma caita biabidada, wa purua jaradia ḡ_Λda. * 21:25 Mateo 3:1-12; Juaḡ 1:6-28.

–Dji nabemaba.–

Mañne Jesuba ãdjirãa jarasia:

–Mãe. Baribarã wãrã arada mña jaraya: Romanebema boro itea parata jarã pebadarãda, wẽrãrã audua bea sida bãrã cãyãbara Æcõrẽ purudebemarãda beadia. ³² Bãrã jipa nĩbadamãrẽã Juaãba jaradiade zesia, mãwãmĩna Ìjãnaẽ basia. Baribarã Romanebema boro itea parata jarã pebadarãba, wẽrãrã audua bea bida Ìjãsidãa. Idjaba bãrãba maãra unusiãamĩna Ìjãni carea jẽda crĩchadaẽ basia.–

Djãrã néu acãbadadebema ne jara ba

Marco 12:1-12; Luca 20:9-19

³³ Ûrĩnadua. Dewarãdeba ne jaraya. Ëberãda basia. Ewari aba maã ãberãba uvada upeda idji néura mõgaraba audu jũrã casia. Uva ba piabari sida osia. Idjaba deda ãra osia mamaãba jũma acã carea. Maãbe idji néura ãcarã ãberãrã jarãweda basia. Ædjirã ume beãda basia néu zaubarãde jũmasãwã idjia diaãida panãda. Mãwã beãda ãpeda djibarira dewara druããã wãsia. ³⁴ Maãbe uva jara baboãde djibariba idji nezocarãda diabuesia néudebema idjia diaãida panãra edade wãnamãrẽã. ³⁵ Maãne dji néu acã panãba idji nezocarãra jidacuãsidãa. Aba puosidãa, aba beãsidãa, idjaba aba mõgaraba tabari jarãretãsidãa. ³⁶ Mãwãnacarea djibariba dewara nezocarãda diabuesia. Maãgarãra dji naãrã wãpedada cãyãbara cãbanaara panãsidãa, baribarã néu acã panãba ãdjirã sida abari quĩrãca biẽ osidãa.

³⁷ Jĩrũare djibariba idji warrada ãdjirãmaa diabuesia. Nãwã crĩchasia: “Mã warradrã wayadia.” ³⁸ Baribarã ãdjirãba maã warra unusidãde ara ãdjiduba jarãsidãa: “Jari uruba dji zezaba erobãra jũma edaya. ¡Idjira beatadia! Mãwãbarã dji ãjũãra dadjirã itea beya.” ³⁹ Ara maãda warrara jidãpeda néu ãi ededãpeda beãsidãa. ⁴⁰ Jããbe djibari zebãrãde idji néu acã panãra çsãwã obã?–

⁴¹ Maãne sacerdote bororãba, judiorã dji dromarã bida nãwã panusidãa:

–Idjia quĩrã djuburia neẽ maã ãberã cadjiruarãra beãpeda dewara ãberãrã ume beãda ãaya idji néu acãdamãrẽã. Maãgarã ãberãrãba idji néudebema diaãida panãra uva jara diaãia.–

⁴²⁻⁴³ Maãne Jesuba ãdjia jarasia:

–Æcõrẽba bãrã cãyãbara dewarãrãda pe erobeya. Maãgarãbarã idjia quĩrã ãara odia. Bãrãba çÆcõrẽ Beãdeãde acãdacaca? Nãwã jara ãba: De obadaba mõgara igarãpedãdara dji biara ãda besia. Dadjirã Boroba mãwã oda bẽrã dadjirãmaãrã bio biya quirua.†

⁴⁴ Bariduada maã mõgara ãrã ãaeibãrã abeãda jũma ãgarãzoaya, idjaba maã mõgarada abã ãrã ãaeibãrã dji ãberãra pepeãda tabeya.‡

⁴⁵ Sacerdote bororãba, pariseorã bida maã ne jarãdara ãrãsidãde cawãsidãa Jesuba ãjidebemaã beãda ãda. ⁴⁶ Maã carea ãdjirãba Jesura jida quĩrã panãsidãa. Baribarã puruda waya panã bẽrã idu ããsidãa. Puruba crĩcha basia Jesura Æcõrẽneba beãebarida.

22

Ne cobada waibãdeba ne jara ba
Luca 14:15-24

† **21:42-43** Salmo 118:22-23. ‡ **21:44** Griego beãdeãde ãcarã cartade maã versĩculora neã. Mõgara. Acãdua Isaia 8:14-15; Daniel 2:34-35, 44-45.

1 Jesuba wayacusa sacerdote bororãa, judiorã dji dromarã bida dewara ne jara badeba jarasia:

2 -Ăcõrëba ëberãrã pe erobara naã quirãca baa: ëberãrã boroda basia. Idji warrada quima edabara bërã bäsrida ne cobada waibada obisia. 3 Idji nezocarãda wãbisia idjia Jaredarã trãnamãrëã. Baribara ze quirãnaë basia.

4 Maabe dewara nezocarã wãbibarãde nãwa jarasia: "Mãa Jaredarãa jaradadua pacada, dewara animarã boreguea bea sida beapeda codira jũma o erobada. Ādjirãa jaradadua jũma wi nũma bërã mã warra quima edabara carea bäsrida ne codimaa zedamãrëã." 5 Baribara idjia Jaredarãba iãnaë basia. Abaada idji ëjũã acãde wãsia. Dewarada idji ne nãdobuebarimaa wãsia. 6 Acãlaba dji boro nezocarãa jidadapeda puodapeda beasidaa. 7 Maã carea dji borora bio quirũsia. Idji sordaorãda wãbigapeda maã miã beapedadara quenapada ãdji purura babesidaa.

8 Mãwãnacarea dji boroba idji nezocarãa jarasia: "Mã warra quima edabara carea bäsrida codira jũma wisia baribara mãa Jaredarãa namã panani carea bia pananaë basia. 9 Maã carea dewara ëberãrãda o beaza jãlãde wãnadua. Bãrãba unubadarãa jaradadua mã warra quima edabara carea bäsrida ne codimaa zedamãrëã." 10 Ara maãda idji nezocarãa o beaza wãsidaa. Ēberãrã dji biarãda, dji cadjiruãrã sida zocãrã jãresidaa. Mãwã de dromara ëberãrãba bira nũmesia.

11 Dji boroba jarebidarã acãde wãside ëberãda aba unusia djio quima edabada ewaride jãbadara jãlã bada. 12 Dji boroba maã ëberãa iwidiisia: "Ache, bãra çsãwã nama eda ze bã djio jãlã bada?" Dji ëberãa chupea besia. 13 Maãne dji boroba idji nezocarãa jarasia: "Naã ëberã jãwara, jirũ sida cabradapeda dajadaa pãimane batabuedadua. Mama beara aujã panania idjaba puaba quida ãchia panania." 14 Ācõrëba zocãrã trã baa, mãwãmiãna zocãrãëbe edaya.-

çRomanebema boro itea parata jãlã pebdade diadida panaca?

Marco 12:13-17; Luca 20:20-26

15 Mãwãnacarea pariseorãa bedea ausidaa Jesu bië bedebidi carea. 16 Maã carea pariseorãba ãdji ume nãbabadarãda, Herodeare bea sida Jesumaa diasidaa. Maãgãrãba Jesua jarasidaa:

-Jaradiabari, daiba cawa panãa bãra ëberã jipa bada. Bãa wãrã bedea Ācõrë odebemada jũmarãa jaradiabaria. Ni abaada biara unuca bërã ni abalãba bãa awara crãchabidaca. 17 Mãëteara naãgãdebemada sãwã crãcha bada dairãa jaradua. Romanebema boro itea parata jãlã pebdadaza çdadji judiorãba diadida bia bãca wa bië bã?-

18 Idji bië odi carea mãwã panãra Jesuba cawa basia. Maã bërã jarasia:

-Bãrã dji biaca bearã, çcãrë cãrëã mãra bië bedebidi quirã panã? 19 Parata pichi dadjia diabadada aba acãbidadua.-

Ara maãda parata pichida aba acãbisidaa.* 20 Jesuba acãpeda iwidiisia:

-çCai quirãdarrada naã paratade bã? çCai trãda bã?-

21 Ādjia panusidaa:

-Romanebema borodeda.-

Maãbe Jesuba jarasia:

-Mãwã baibara Romanebema borodera Romanebema boroa diadadua, idjaba Ācõrënera Ācõrëa diadadua.-

22 Maã ãrãbdade cawa crãchadaë basia. Ara maãda ãyã wãsidaa.

* 22:19 Parata pichi. Griego bedede "denario" bã baa.

*Beudarã ãrëbadidebema Jesuba jarada**Marco 12:18-27; Luca 20:27-40*

²³ Ara maã ewaride ãcãã saduceorãda Jesumaa zesidaa. Saduceorãba jarabadaa beupedãdara ãrëbadacada.† Maã bërã Jesua nãwã jarasidaa:

²⁴ –Jaradiabari, Moiseba jarasia ëberãda warra neë ðade jaidaiðãã, idji djababa dji pëdra wërãra edaida ðada dji djaba jaidada itea warra unui carea.‡ ²⁵ Ewari aba dairã tâëna siete djabarãda panasidaa. Dji nabemada quima edasia baribããã warra neë jaidada bërã idjiarebemaba dji pëdra wërãra edasia. ²⁶ Baribããã maã sida warra neë jaidasia. Idjaba dji ùbeabema sida abari quirãca mãwãsia. Jüma maã siete panara abarica mãwãsidaa. ²⁷ Mãwãnacarea dji wërã sida jaidasia. ²⁸ Maã siete djabarãba abari wërãda edasidaa. Mãwãra ãrëbadi ewaride ¿sããgãba idjira erobei?–

²⁹ Maã carea Jesuba panusia:

–Bãrãba ãcõrë Bedeada, idji ðãã sida adua panã bërã ãi crïcha panãã.

³⁰ Ûrïnadua. ãrëbadi ewaride ëberãra quima edadaëa ni quima diadaëa, ãtebããã ãcõrë bajãnebema nezocarã quirãca beadia. ³¹ ãcõrëba beupedãdarã ãrëbadidebema jaradara ¿bãrãba acãdacaca? ³² Nãwã jarasia: “Mãra Abrahaã ãcõrëa, Isa ãcõrëa, idjaba Jacobo ãcõrëa.”§ Idjira beu bea ãcõrëëa, ãtebããã zocai bea ãcõrëa.–

³³ Jesuba mãwã jaradia ðã ùrïbãdãde ëberãrãba cawa crïchadaë basía.

*ãcõrëba obi ðã bedeada dji dromaara ðã**Marco 12:28-34*

³⁴ Pariseorãba cawasidaa Jesuba saduceorãra chupeabisida. Maã carea ãdjirãra ãbaa dji ðãredapedã Jesumaa wãsidaa. ³⁵ Aba judiorã ley jaradiabari basía.* Mããgãba Jesu bië bedeabi carea nãwã iwidisia:

³⁶ –Jaradiabari, ãcõrëba obi ðã bedeadebemara ¿sããgãda dji dromaara ðã?–
³⁷⁻³⁸ Jesuba mãwã panusia:

–Dji naãrãbema bedeaba mãwã jara ðãã: “Jüma ðã sodeba, jüma ðã jau-redeba, idjaba jüma ðã crïchadeba ðã Boro ãcõrëra quirããdua.”† ãcõrëba obi ðã bedeadebemara mããdãã dji dromaara ðãã. ³⁹ Idjaba mããre ðãda abari quirãca ðãã. Mããgãba mãwã jara ðãã: “Djãrãra quirããdua ara ðãdji quirãã ðã quirãca.”‡ ⁴⁰ Maã crïcha droma umé panãda dadjirãba ïã odibããã, jüma ãcõrëba Moisea diada leyra idjaba ãcõrëneba bedeabadarãba ðãpedãda sida odía.

*ãcõrëba ëdra edabari diai jaradara ¿cai warra?**Marco 12:35-37; Luca 20:41-44*

⁴¹ Pariseorã wadi arima duanãne Jesuba ãdjirãra iwidisia:

⁴² –Bãrãmaarã ãcõrëba ëdra edabari diai jaradara ¿caideba zei?–

ãdjirãba panusidaa:

–Davideba zeya.–

⁴³ Mããne Jesuba iwidisia:

–Mãwã baiðããã, Daviba ¿sãwãërã ãcõrë Jauredeba idjira mã Boroada asi? Daviba mãwã jarasia:

⁴⁴ Dadjirã Boroaba mã boroa jarasia: mã ðãwa araare chümedua aba ðã ume dji quirãã mãã ðã ðãwaeda ðããããããã.§

† 22:23 Hecho 23:8. ‡ 22:24 Deuteronomio 25:5-10. § 22:32 Exodo 3:6. * 22:35 Judiorã ley jaradiabari basía. Mããra griego bedeade ãcããã cartade neëa. † 22:37-38 Deuteronomio 6:4-5.

‡ 22:39 Levítico 19:18. § 22:44 Salmo 110:1.

45 Ācōrēba ēdṛa edabari diai jaradada Daviba m̄ Boroada asibaḡa, ¿sāwā Davi warra bai?–

46 Maāne ni abaaba Jesua poya panunaē basía. Idjaba maā ewarideba ātaa idjía iwidiḡira wayasidaa.

23

Jesuba pariseorā biē jarada

Marco 12:38-40; Luca 11:37-54; 20:45-47

1 Māwānacarea Jesuba idji ume nībabadarā, dewara ēberārā bida nāwā jarasia:

2 –Judiorā ley jaradiabadaba, pariseorā bida Moiseba jaradia badara jaradiabadaa. 3 Maā bērā ādjirāba jarabadara jūma ijā odadua. Baribaḡa ādjirāba ara ādjia jaradia panā quīrāca odacaa. Maā bērā ādjirāba o panā quīrāca orānadua. 4 Ādjirāba ēberārā beḡea zareada ijā obibadaa ne zaḡaa ataubi panā quīrāca. Baribaḡa aride ijā odamārēā ni maārī bida carebadacaa.

5 Ādjirāba ne jūmada obadaa dewararāba bia ununamārēā. Ācōrē beḡea cartade baḡara buchaca zaquede eḡa baḡapeda ādji dratude, jaḡapotide bida jābadaa. Baribaḡa dji buchacara joubaa obadaa dewararāba bia ununamārēā. Idjaba maā carea ādjia jābada ide jizojizoa drasoā beḡea cajudapeda jābadaa.* 6 Ābaa ne cobadade ādjira dji dromarā chūmebadade chūme quīrābadaa. Judiorā dji jārebada dede bida ara maā quīrāca obadaa. 7 Idjaba purude nīnane quīrābadaa ēberārāba ādjia wayaadeba “Mērā, Jaradiabari” adida.

8 Baribaḡa bārāra jūmaena djabarā bērā idjaba Jaradiabarida aba eropanā bērā quīrāniē panāa ēberārāba bārāa “Jaradiabari” adida.† 9 Maā awara naā dudabema ni abaa “dai zeza” arānadua, Zezada aba bajāne eropanā bērā. 10 Idjaba quīrāranadua ēberārāba bārāa “dai boro” adida, bārā Borora ababaḡa ba bērā. Idjira Ācōrēba ēdṛa edabari diai jaradaa. 11 Bārānebemada dji dromaara baḡa waabemarā nezocada baḡa baḡa. 12 Bariduada dji dromaara ba quīrā baḡabaḡa Ācōrēba eḡaara baḡa. Abaaba ara idjida eḡaara baḡabaḡa Ācōrēba dji dromaara baḡa.

13 jBārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca beārā, mīā djoburi panāa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāba ēberārā Ācōrēba pe erobadebemada idu cawabidacaa. Quīrānaē panāa idjia bārāra pe erobaida idjaba dewararāba māwā quīrā panā sida bārāba iduaribidacaa.

14 jBārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca beārā, mīā djoburi panāa Ācōrēba cawa oi bērā! Pēdra wērārāba erobeara jūma jāribadamīna dji biarāda crīchabidi carea jūmarā quīrāpita dārā Ācōrēba iwidiḡibadaa. Maā carea Ācōrēba bārāra biara cawa oya.‡

15 jBārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca beārā, mīā djoburi panāa Ācōrēba cawa oi bērā! Naā ējūāne, pusade bida paḡḡabadaa bārāba jaradia nīnada abaa ijābidi carea. Baribaḡa maā ijābaḡa bārā cāyābara biēara bepeda wetara taḡa uruade baḡa baḡa.

16 jBārāra mīā djoburi panāa Ācōrēba cawa oi bērā! Dauberrea bea quīrāca panāa. ¿Sāwā purura jipa pe ededi? Nāwā āi jaradiabadaa: bariduaba Ācōrē

* 23:5 Deuteronomio 6:6-9; Numero 15:37-41. † 23:8 Jaradiabarida aba eropanā. Griego beḡeade ācaḡa cartade maāre baḡa: “Idjira Critoa.” ‡ 23:14 Griego beḡeade ācaḡa cartade maā versīcolora neēa.

de droma tr̄neba wārāda ne oida jaraibΛΓΛ, māwā oē sida cadjiruāēana abadaa. BaribΛΓΛ Ācōrē dede ʘΛ oro tr̄neba ne oida jaraibΛΓΛ, wārāda oida ʘΛada abadaa. ¹⁷ ʘBārāra cr̄cha neē beaa! ʘDauberrea ʘea quīrāca panΛa! ʘSālda biara ʘΛ? ʘĀcōrē de dromada dji oro cāyābara biara ʘΛēca? Maā orora Ācōrē itea bia ʘΛa ababe Ācōrē dede ʘΛ bērā.

¹⁸ Bārāba naā sida jarabadaa: “Bariduaba animarā babue diabada tr̄neba wārāda ne oida jaraibΛΓΛ, māwā oē sida cadjiruāēa. BaribΛΓΛ dji animarā tr̄neba ne oida jaraibΛΓΛ, wārāda oida ʘΛa.” ¹⁹ ʘBārāra cr̄cha neē beaa! ʘDauberrea ʘea quīrāca panΛa! ¹⁸ ʘSālda biara ʘΛ? ʘNe babue diabadada dji animarā cāyābara biara ʘΛēca? Maā animarāra Ācōrē itea bia ʘΛa ababe ne babue diabada λr̄ ʘΛ bērā.

²⁰ Ūr̄nadua: abaΛba ne babue diabada tr̄neba wārāda ne oida jaraibΛΓΛ, ababe maā tr̄neba māwā oida jaraē ʘΛa. ĀtebΛΓΛ maā λr̄ ʘΛ animarā tr̄neba māwā oida jara ʘΛa. ²¹ Maā awara abaΛba Ācōrē de droma tr̄neba wārāda ne oida jaraibΛΓΛ, ababe maā tr̄neba māwā oida jaraē ʘΛa. ĀtebΛΓΛ Ācōrē maā dede ʘΛ tr̄neba māwā oida jara ʘΛa. ²² Maā awara abaΛba bajā tr̄neba wārāda ne oida jaraibΛΓΛ, Ācōrē bugue tr̄neba māwā oida jara ʘΛa idjaba Ācōrē mama chūma tr̄neba wārāda ne oida jara ʘΛa.

²³⁻²⁴ ʘBārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca ʘearā, mīā djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Burrumia sābada quīrāca Ācōrē leyde maārāra ʘada quīrācuuta obadaa. Menta quueduada, anī tada, camino sida die ewabΛdaza aba Ācōrēa diabadada. BaribΛΓΛ cameyo mībuebada quīrāca Ācōrē leyde dji dromaara ʘada odacaa. Djārā ume jipa odacaa, quīrā djuburiadacaa, idjaba Ācōrēra ʘjānacaa. Bārāba idjā ne diabada awara ʘcārē cārē maā sida odaē panΛa? ʘDauberrea ʘea quīrāca panΛa! ʘSāwā purura jipa pe ededi?

²⁵ ʘBārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca ʘearā, mīā djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāba tazara, epedeco sida λr̄bemada quīrācuuta sagabadaa, baribΛΓΛ eda mititia ʘΛa. Ara maā quīrāca bārā sode ne jūmada ara bādji itea eda quīrābadada idjaba ne dr̄abadaa. ²⁶ ʘPariseo dauberre! Naārā tazara, epedeco sida eda sagΛdua; māwābΛΓΛ λr̄bema sida bia sagΛ ʘaya.*

²⁷ ʘBārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca ʘearā, mīā djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāra beudarā tΛbaripedada λr̄Λ totroa nūma quīrāca beaa. Maλgara dajadaare bia quirua, baribΛΓΛ edaare beudarā ʘawΛgΛba, ne jūma mititiaba bira ʘΛa. ²⁸ Ara maā quīrāca bārāra ēberā daumaarā jipa beaca panΛa, baribΛΓΛ wārāda bārāba jaradiabadara odacaa. Bārā sora ne jūma cadjiruaba bira beaa.

²⁹ ʘBārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca ʘearā, mīā djuburi panΛa Ācōrēba cawa oi bērā! Ācōrēneba bedeabadarā tΛbaripedadama bārāba λr̄bemada bia quiruda obadaa. Dewara jipa ʘearā tΛbaripedadama biāda ara maā quīrāca obadaa. ³⁰ Maāne bārāba jarabadaa: “Dadji dr̄ōāenabema ewaride pananabara, Ācōrēneba bedeabadarāda careba beadaē bacasia.”

³¹ Māwā bārāba jara panΛa Ācōrēneba bedeabadarā quenapedadarāneba

§ 23:19 Bārāra cr̄cha neē beaa. Griego bedeade λcΛra cartade maāra neēa. * 23:26 Epedeco sida. Griego bedeade λcΛra cartade maāra neēa.

yōsidada. Bārāra ara ādjirā quīrāca beaa. ³² jMaḷ bērā bārā drōāenabemaba opeḍadaēra jūma odadua!

³³ jBārāra dama quīrāca beaa! Ācōrēba bārāra wārāda tḷḷa uruade biē ḷaya. ³⁴ Mḷa Ācōrēneba bedeabadarāda, crīcha cawa beada, Ācōrē ley jaradiabada sida bārāmaa diabueya. Baribḷḷa bārāba ḷcaḷa beadia idjaba ḷcaḷa crude cachi jira ḷadia. Dewararāda bārā dji jarebada dede soaba uḍia idjaba biē odi carea puruza ēpēnia. ³⁵ Maḷ bērā jūma ēberā jipa bea naārēdaḷba beapeḍada carea Ācōrēba bārāra cawa oya: Abel jipa ḷa beapeḍada carea, Berequía warra Zacaria beapeḍada carea idjaba jūma dewararā beapeḍada carea biḍa. Zacariara Ācōrē de dajadaare dji animarā babue diabada caita beasidaa.† ³⁶ Wārā arada mḷa jaraya: jūma maḷ ēberārā beapeḍada carea Ācōrēba idibema ēberārāra cawa oya.–

Jesu Jerusaleḷ carea sopusada

Luca 13:34-35

³⁷ jJerusaleḷ, Jerusaleḷ, bārāba Ācōrēneba bedeabadarāda beabadaa! jĀcōrēba diabuedarā sida mōgaraba tabari beabadaa!‡ Mḷa ḷarima zocārā bārāra ābaa pe eda quīrā basia eterre wērāba idji warrarā i edre edabari quīrāca. Māwāmīna bārāba quīrānaē basia. ³⁸ Maḷ carea Ācōrēra waa bārā ume ḷaēa.§ ³⁹ Mḷa bārāra jaraya: ara idiba mḷra waa ununaēa aba mḷ bia edabadaḍaa. Maḷ ewaride nāwā jaradia: “jBio bia ḷa Ācōrē trḷneba zebḷḷa!”–*

24

Ācōrē de droma jūma ārīni Jesuba jarada

Marco 13:1-23; Luca 21:5-24

¹ Jesura Ācōrē de droma dajadaare baḍada wābḷḷa basia. Maḷne idji ume nībabadarāda idji caita zedapeda jarasidaa:

–Acḷdua Ācōrē de dromara, caita bea de sida sāwā bia queḍeada.–

² Maḷne Jesuba ādjirā jarasia:

–Māē, bārāba unu panḷa bia queḍeaa. Baribḷḷa wārā arada mḷa jaraya: naḷ mōgara capedaḍara jūma toḍogozoaya.–

³ Jesu Olivo eyade chūmaside idji ume nībabadarāra idjima wānapeda āduba nāwā iwidisidaa:

–Dairā jaradua, Ācōrē de dromara ¿sāḷbe toḍogozoai? ¿Cārēneba cawaḍi ḷara zebododa? Idjaba ¿cārēneba cawaḍi naḷ ewarira jōbḷḷa?–

⁴ Jesuba panusia:

–Quīrācuita beaḍadua ni abaḷba cūrūgarānamārēē. ⁵ Zocārāba jaradia ādjidrḷ Ācōrēba ēdrḷ edabari diai jarada. Māwā ēberārāda zocārā cūrūgadia.

⁶ Bārāba ūrīnia abaḷ puruda dewara ume djō duanḷa idjaba drua āyā biḍa māwā duanḷa. Baribḷḷa ne wayarānada. Maḷgḷra jūma māwāida ḷa. Baribḷḷa naḷ ewarira waḍi jōēa. ⁷ Abaḷ puruda dewara puru ume djōnia. Abaḷ druadebema boroda dewara druadebema boro ume djōnia.* Zocārā druade jarrabada baraya idjaba de uremiada baraya. ⁸ Baribḷḷa maḷ naārā mīgabada maārī baya wērā warra pua za ḷa quīrāca.

† 23:35 Abel. Genesi 4:3-8. Zacaria. Maḷgḷ Zacaria zezara wārāda Joyadā basia. 2 Cronica 24:20-22. Berequía warra Zacaria. Zacaria 1:1. ‡ 23:37 1 Reye 9:10; Jeremia 2:30. § 23:38 Jeremia 22:5.

* 23:39 Salmo 118:26. * 24:7 Griego beade ḷcaḷa cartade idjaba nāwā ḷa ḷa: “Cacia biē baḍa quīrānao odjacuaḍia.”

⁹ Mañ ewaride ēberārāba bārāra zarrarāa jida diadia biē odapeda beadamārēā. Māñ ījā panā carea jūmarāba bārāra quīrāmania. ¹⁰ Mañ carea zocārāba mā ījā panāra igaradia. Mañne dji jidabidīa idjaba dji quīrāmania. ¹¹ Ācōrēneba bedeabada dji wārāē beada zedia. Mañgarāba ēberārāra zocārā cūrūgadia. ¹² Cadjiruara auduara yōbāra bēā zocārāba djārā quīrā pananara igaradia. ¹³ Baribāra bārāba mañ ewari zareade mā ījā panāda igaradaēbāra, Ācōrēba ēdra edaya idji ume ewariza zocai panani carea. ¹⁴ Mañne bedeā bia Ācōrēba pe erobādebemada jūma nañ ējūāne jaradia puru beaza ūrīnamārēā. Māwānacareabāra nañ ewarira jōya.

¹⁵⁻¹⁶ Ācōrēneba bedeabari Danielba cartade bāsia Ācōrē de dromane eda dji biara bā dejāne Ācōrēba quīrācada abāba bāida.† (Dji carta aca bāba cārē jara bāda cawāida bāa.) Bārāba mañ unubādade Judea druade beara eyadaa mīrū wānida panāa. ¹⁷ Ēberā idji de āra bāra idji dede eda wāiē bāa ne edai carea. ¹⁸ Dji peade bāba idjia āra jābarira jēda edade wāiē bāa. ¹⁹ Mañ ewaride wērārā biogoa beara, warra ju dawa erobe sīda bio mīā djuburi beadīa. ²⁰ Ācōrēa iwīdidadua cue jara wa lñāubada ewaride mīrū wāna amaaba. ²¹ Mañ ewaride ēberārāra bio bia mīgadia. Ācōrēba nañ ējūā odadeba ātaā ēberārāra mañ quīrāca bia mīgadacaā idjaba māwānacarea waa ara mañ quīrāca mīgadaēā. ²² Mañ ewarira dārāya. Ācōrēba jūma daucha bia mīgabibara, ni abāda ēdraēē bacasia. Baribāra Ācōrēba edada ēberārā carea jūma daucha bia mīgabiēā.

²³⁻²⁴ Mañ ewaride ācāra sewadeba jaradia ādjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. Idjaba ācāra sewadeba jaradia ādjira Ācōrēneba bedeabarīda. Mañgarāba ne ununaca waiāba beada odīa ēberārā cūrūgadi carea. Ācōrēba edadarā sīda poya cūrūgadibara, ādjirā sīda cūrūgacāsīdaa. Mañ bēā abāba bārāa jaraibāra, “Acādadua, Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara nama bāa,” mañra ījārānadua. Dewarāba idjira jarima bāda aibāra, mañ sīda ījārānadua. ²⁵ Jūma mañgara mā bārāa jarasia māwāi naēna.

²⁶ Mañ bēā abāba bārāa jaraibāra: “Ūrīnadua, Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ējūā pōāsa ewaraga bāde bāa,” jāmaa wārānadua. Dewarāba jaraibāra: “Acādadua, idjira nama dede eda bāa,” mañra ījārānadua. ²⁷ Nañ Djara Edada zebāra jūmarāba ebuā ununia āmādaū odjabariareba āmādaū bæabarīdaa baa purewa edabāde ebuā unubada quīrāca. ²⁸ Jūmarāba cawa panā āgosa powua nūmāma ne beudara tabāda. Ara mañ quīrāca mā zebāra jūmarāba ununia.–

Nañ Djara Edada zeidebema

Marco 13:24-37; Luca 21:25-33; 17:26-30, 34-36

²⁹ Ēberārā bio bia mīga pananacarea ara māda āmādaura pāimaya. Jedeco sīda lñāēā. Chīdaura bajāneba bæcuadīa. Jūma bajāne beara quīrā awara beya.‡ ³⁰ Mañne bajāne ne ununia. Mañgara mā, Nañ Djara Edada zebādebeama. Mañ unubādade jūma nañ ējūāne bea purura ne wayaadeba

† **24:15-16** Daniel 9:27; 11:31; 12:11. Griego Antico Epipaneba Ācōrē de dromara mititia bāsia 168 poa Jesu todī naēna. Baribāra Jesuba jarasia mañ Antiocoba oda quīrāca wayacusa māwāida. Acāraamaarā Jesuba jaradara wārāda māwāsia romanorāba Jerusaleā puruda, Ācōrē de droma sīda poa 70de jūma ārīsīdade. Acāraamaarā jara bāa cadjiruadebema ēberāba māwā oya (2 Tesalonica 2:3-10). Idjaba ācāraamaarā Jesuba jaradara jīrūarebema ewaride māwāya. ‡ **24:29** Isaía 13:9-10; 34:4; Ezequiel 32:7; Joel 2:10-11; 3:15.

jĩania.[§] M̄lra j̄l̄r̄ārēne ʌb̄la bara zeb̄l̄r̄ada idjaba quĩr̄aw̄ārēã dorrodorroa b̄lada ununia.* ³¹ Mālne cachiru j̄ĩguab̄l̄ade m̄la baj̄ānebema nezocar̄ada drua b̄eaza w̄ābiya Āc̄ōr̄ēba edadar̄ada āb̄aa j̄aredam̄ārēã.

³² Higoj̄ōneba ne jarab̄l̄ada cawadadua. Dji j̄lwat̄era tucu n̄ūmep̄eda que-
dua barabaria. Mālneba j̄ūmar̄āba cawa pan̄la d̄ārāēne poara zeida. ³³ Ara
māl quĩr̄āca m̄la jarada unub̄adade cawadadua m̄l zeĩ ewarira j̄ūēbōoda.
³⁴ M̄la b̄ārāa w̄ārada jaraya: nāl ewaridebema ēber̄ārā beudĩ naēna mālra
j̄ūma m̄w̄āya. ³⁵ Baj̄āra j̄ōya, nāl ēj̄ūā sida j̄ōya, barib̄l̄l̄ m̄la jaradara w̄ārada
m̄w̄āya.

³⁶ Barib̄l̄l̄ ni abālba māl ewarira s̄ā̄lbe m̄w̄āida cawadaēa. Āc̄ōr̄ē
baj̄ānebema nezocar̄ā b̄ida adua pan̄la. M̄l, Nāl Djara Edada b̄ida adua b̄la.†
Ababe m̄l Zezab̄l̄l̄ cawa b̄la. ³⁷ Nāl Djara Edada zeĩ ewarira Noé ewaride
bada quĩr̄āca b̄aya.‡ ³⁸ Dopapa zeĩ naēna ēber̄ārāra ne co duanabadjia, m̄ĩ cāĩ
duanabadjia, dji caur̄āra quĩma diacua duanabadjia. M̄w̄ā duanabadjia aba
Noé j̄āba dromane b̄adob̄l̄ada. ³⁹ Ādjir̄āba dopapa zeidebemada cawadaca
basía. Barib̄l̄l̄ w̄ārada zeside ādjir̄āra j̄ūma n̄āb̄l̄l̄l̄ quinisidaa.[§] Ara dopapa
cawaēne zeda quĩr̄āca m̄l, Nāl Djara Edadara cawaēne zeya. ⁴⁰ Māl ewaride
ēber̄āda umé ādji ēj̄ūāne traja pan̄lne m̄l, Nāl Djara Edadaba aba edeya
barib̄l̄l̄l̄ dewarabemara b̄eya. ⁴¹ W̄ēr̄ārada umé ab̄ari yude ne ba pan̄lne
m̄l, Nāl Djara Edadaba aba edeya barib̄l̄l̄l̄ dewarabemara b̄eya.

⁴² Māl carea dau ʌb̄la b̄eadadua. B̄ārā Borora s̄ā̄lbe zeida adua pan̄la.
⁴³ Nāl̄da cawadadua: de djibariba ne dr̄labarira s̄ā̄lbe zeida cawa b̄l̄bara,
cāē̄ bacasia ni c̄ārē sida dr̄labi amaaba. ⁴⁴ Ara māl quĩr̄āca b̄ārā b̄ida j̄ā̄
b̄eadadua. B̄ārāba m̄l, Nāl Djara Edada zeēda cr̄icha pan̄lne zeya.

Nezoca umé pan̄lneba ne jara b̄l̄

Luca 12:41-48

⁴⁵ Nezoca cr̄icha cawa b̄l̄ba jipa obari quĩr̄āca b̄eadadua. Idji boroba
waabema nezocar̄ada idji j̄lwaēda b̄asia aride ne cobi b̄am̄ārēã. ⁴⁶ Nezocaba
m̄w̄ā o b̄ada idji boroba unune zeib̄l̄l̄l̄, idjira bio bia b̄aya. ⁴⁷ W̄ārā
arada m̄la jaraya: dji boroba j̄ūma idjia erob̄l̄ra māl nezoca j̄lwaēda
b̄l̄ya. ⁴⁸ Barib̄l̄l̄l̄ māl nezocara dji cadjirua baib̄l̄l̄l̄, idji sode m̄l boro
zeira d̄ārāyana aya. ⁴⁹ Mālne waabema nezocar̄āra biē o b̄aya idjaba beu
n̄ībabadar̄ā ume ne co b̄ep̄eda itua do b̄aya. ⁵⁰ Abeda idji boro zeida j̄l̄āē̄ b̄aya.
M̄w̄ā b̄ade idji borora cawaēne zeya. ⁵¹ Mālbe dji boroba bio cawa op̄eda dji
biaca b̄ear̄ā ume biē b̄l̄ya. Mama j̄ūmar̄āda auj̄īā panania idjaba puaba quida
ĩchia panania.

25

Die awēr̄ār̄ānebema ne jara b̄l̄

¹ Baj̄āne b̄l̄ba ēber̄ārā pe erob̄l̄ra nāl quĩr̄āca b̄aya: awēr̄ār̄āda die
panasidaa. Ādjiza ĩb̄r̄āda edadap̄eda quĩma edaya b̄l̄ umaquĩr̄āda au-
diabaride w̄āsidaa. ² Māl awēr̄āra j̄uesuma cr̄icha cawa panasidaa. Barib̄l̄l̄l̄
j̄uesuma cr̄icha neē panasidaa. ³ Dji cr̄icha neē pan̄lba ādji ĩb̄r̄āra edesidaa
barib̄l̄l̄l̄ olivo dragada ededaē̄ basía d̄ārā coa erob̄eadĩ carea. ⁴ Mālne
dji cr̄icha cawa pan̄lba ādji ĩb̄r̄āra edesidaa, idjaba olivo draga sida auđu

§ 24:30 Zacaria 12:10. * 24:30 Daniel 7:13-14. † 24:36 M̄l, Nāl Djara Edada b̄ida adua b̄la.

Mālra griego bedeadē āc̄l̄l̄ cartade neēa. ‡ 24:37 Genesi 6:5-8. § 24:39 Genesi 7:6-24.

edesidaa. ⁵ Dji quima edaya ɓa umaquĩrãra dãrãna bẽrã jũmarãda daupeadapeda cãisidaa.

⁶ Maãne ariquẽtra bedeeda jĩgua ũrĩsidaa: “¡Dji quima edaya ɓa umaquĩrãra zebalɓa! ¡idjira audiabariɗe wãnadua!” ⁷ Ara maãda jũma maã awẽrãra piradrãsidã ãdji ìbĩrã biara uruabidĩ carea. ⁸ Maãne dji crĩcha neẽ panɓa dji crĩcha cawa panɓa jarasidaa: “Dai ìbĩrãra quicuaboõoɗaa. Bãrã olivo dragadebemada diadadua.” ⁹ Baribɓɓa dji crĩcha cawa panɓa panusidaa: “Dai ba bãrã diadibɓɓa ni abaa itea araẽa. Biara ɓaa bãrã itea nẽdode wãnida.” ¹⁰ Ara maãda olivo dragara nẽdode wãsidaa. Maãmisa dji quima edaya ɓa umaquĩrãra jũesia. Maãbe dji crĩcha cawa panara idji ume dji ɓasrida o panamaa eɗa wãsidaa. Ara maãda nezocaba eɗa wãbadara jũãtrɓ ɓasia.

¹¹ Mãwãnacarea dji olivo draga nẽdode wã pananara jẽda zedapeda jarasidaa: “Dai boro, dai boro, dai ra idu eɗa wãbidua.” ¹² Baribɓɓa dji quima edabaɓɓa umaquĩrãba jarasia: “Wãrã arada mãa jaraya: mãa bãrãra unucaa.”-

¹³ Maãbe Jesuba jarasia:

-Maã carea bãrãra dau ɓaa beadadua. Mã, Naã Djara Edada zeĩ ewarira, dji hora sida adua panɓa.*

Parataɗeba ne jara ɓa

Luca 19:11-27

¹⁴ Bajãne ɓaa eberãrã pe erobɓa naã quĩrãca ɓaa: eberãda dewara druadaa wã carea ɓasia. Maã carea idji nezocarãda trãcuapeɗa idji paratara ãdjiza diasia ne o pananeba waribidãmãrẽa. ¹⁵ ãdjiza poya waribidida crĩchada quĩrãca diasia. Abaa paratada mil juesuma diasia. Dewarabemaa mil umé diasia. Dewaraa mil aba diasia. Maãbeɓɓa wãsia.

¹⁶ Dji mil juesuma edadara maã parata waribi carea trajade wãsia. Mãwã idjia dewara mil juesuma edasia. ¹⁷ Ara maã quĩrãca dji mil umé edadaba dewara mil umé edasia. ¹⁸ Baribɓɓa dji mil aba edadaba maã paratara egorode jou ɓasia.

¹⁹ Dãrãbɓɓa ãdji borora jẽda zesia. Maãbe idjia parata amenanebemada idji nezocarãa iwĩdiasia. ²⁰ Dji mil juesuma edadara zepeda dewara mil juesuma enepeda jarasia: “Mã boro, ɓaa mil juesuma diadadeba mãa dewara mil juesuma enesia.” ²¹ Dji boroba jarasia: “Bia ɓaa, nezoca bia, ɓaa jipa obaria. Mãa maãrĩ diadara ɓaa ariɗe oɗa bẽrã mãa waibɓara ɓa jaɓwaɗe ɓaya. Eɗa zedua mã ume ɓasrida panani carea.”

²² Maãbe dji mil umé edadara zepeda jarasia: “Mã boro, ɓaa mil umé diadadeba mãa dewara mil umé enesia.” ²³ Dji boroba jarasia: “Bia ɓaa, nezoca bia, ɓaa jipa obaria. Mãa maãrĩ diadara ɓaa ariɗe oɗa bẽrã mãa bã waibɓara ɓa jaɓwaɗe ɓaya. Eɗa zedua mã ume ɓasrida panani carea.”

²⁴ Baribɓɓa dji mil aba edadara zepeda jarasia: “Mã boro, mãa cawa ɓaa ɓa djarãra quĩrã djuburiacada parata eɗa carea. Maã awara djarãba upeɗadara ewabaria. ²⁵ Maã carea mãra ne wayasia. ɓa parata aduabue amaaba egorode jou ɓasia. Baribɓɓa nama erobɓa.” ²⁶ Maãne dji boroba jarasia: “¡Nezoca cadjirua, ɓara djuburia taɓaa! ɓaa wãrãda cawa ɓasia mãa djarãneda edabarida idjaba djarãba upeɗadara ewabarida. ²⁷ Maã bẽrã ɓaa mã paratara dji parata wagabada dede ɓaɗa ɓasia. Mãwã odabara mã zebɓɓa mã parata edabaɓɓa awara dji eabada sida edacasia.”

²⁸ Maãbe dji boroba jarasia: “Idjia parata mil aba erobɓa jãrĩnapeda dji die mil erobɓa diadadua. ²⁹ Mãa diada auɗu abaaɓa eneibɓɓa mãa maã eberãa auɗuara diaya. Baribɓɓa mãa diada auɗu eneibɓɓa, mãa maãrĩ diada sida

* 25:13 Naã Djara Edada zeĩ. Maãra griego bedeede ɓaa cartade neẽa.

jūma jārīya. ³⁰ Jāl nezoca djuburia tabara dajada pāimane batabuedadua. Mama beara aujīā panania idjaba puaba quida īchia panania.”

Jūmarā cawa oidebema

³¹ Mā, Naā Djara Edadara jūma bajānebema nezocarā ume lāla bara zebalade, mā bugue quīrāwārēā lade chūmeya cawa oi carea. ³² Maāne druzabema ēberārāda mā quīrāpita zedīa. Maāgarāra mā awara awara lāya oveja wagabariba idji ovejara chiwatu ume ābaa pananada awara lābari quīrāca. ³³ Dji oveja quīrāca beada mā lāwa araare lāya. Dji chiwatu quīrāca beada mā lāwa acalare lāya. ³⁴ Maābe mā, dji Boroba lāwa araare duanarāa nāwā jaraya:

“Bārā, mā Zezaba bia lācuadarā, zedadua. Idji purude bia pananadua. Naā ējūā oda ewarideba ātaa mā purura bārā itea o lācārīa. ³⁵⁻³⁶ Mā jarra baside bārāba ne cobisida; mā opichia baside baido dawasida; māra drua āibema quīrāca lāra nībaside bārā dede bia edasida; mā cacuae jāi carea neē baside mā diasida; mā cacua biē baside acalade zesida; idjaba māra preso baside acalade zesida.”

³⁷ Maāne dji jipa beaba iwidiā: “Dai Boro, lābe lāra jarra basi? lābe daiba lāra ne cobisida? lābe lāra opichia basi? lābe daiba lāra baido dawasida? ³⁸ lābe lāra drua āibema quīrāca lāra nībasi? lābe dai dede lāra bia edasida? lābe daiba lā cacuae jāmārēā diasida? ³⁹ lābe lāra cacua biē lāde wa preso lāde daiba acalade wāsida?”

⁴⁰ Maāne mā panuya: “Wārā arada mā jaraya: bārāba mā djabarā dji edaara quedeada carebasidade māda carebasida.”

⁴¹ Maābe mā lāwa acalare duanarāa jaraya: “Bārā, Ācōrēba biē lādarā, mā caitabemada āyā wānadua taba urua quicadaa. Maāgarā Ācōrēba coa lāsia diauruda, idji nezocarā sida cawa oi carea. ⁴²⁻⁴³ Mā jarra baside bārāba ne cobidaē basia; mā opichia baside baido dawadaē basia; drua āibema quīrāca lāra nībaside bia edadaē basia; mā cacuae jāi carea neē baside bārāba diaadaē basia; mā cacua biē baside, preso baside biē bārāba māra acalade zedaē basia.”

⁴⁴ Maāne ādjirāba iwidiā: “Dai Boro, daiba lāra jarra lāda, opichia lāda, drua āibema quīrāca lāra nīda, cacuae jāi carea neē lāda, cacua biē lāda, wa preso lāda ununaca basia. lābe lāra carebadaē basi?”

⁴⁵ Maāne mā panuya: “Wārā arada mā jaraya: bārāba dji edaara quedeada carebadaē baside māda carebadaē basia.” ⁴⁶ Maābe Ācōrēba ādjirāra taba urua quicadaa bācuaya, baribarā dji jipa beara idji ume ewariza zocai beadamārēā deya.-

26

Jesu beadi carea crīcha jarā panana *Marco 14:1-2; Luca 22:1-2; Juaā 11:45-53*

¹ Jūma mā jaradiadacarea Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

² –Bārāba cawa panā ewari umē babalade Egiptodeba ēdrapedada quīrānebada ewarida odida.* Maāne abalā mā, Naā Djara Edadara jidabiya crude cachi beadamārēā.-

³ Maāmisa sacerote bororāda, judiorā ley jaradiabadarāda, judiorā dji dromarā sida Caipá de dromane ābaa dji lāresida. Mā Caipára sacerote dji

* 26:2 Exodo 12:1-27.

dromaara basia. ⁴ Mañne bedea ausidaa Jesura chupea jidadapeda beabidi carea. ⁵ Barib_{ΛΓΛ} jarasidaa:

-Ewari dromane jidadaēa ēberārã quĩrũbucarãnamãrēã.-

Wērãba nardo quera Jesu boro ãrã weada

Marco 14:3-9; Juaã 12:1-8

⁶ Mañ ewaride Jesura Betania purude Simoñ aida bara bađa dede basia. ⁷ Mañne wērãda idjima a zesia. Mañ wērãba boteya alabastro mōgara odada enesia.† Boteyara quera bio nēb_Λba baba bira basia. Jesu ne co chũm_Λne wērãba mañ querara idji boro ãrã weabuesia. ⁸ Jesu ume nĩbabadarãba mañ unub_Λdade quĩrũsidaa. Nãwã jarasidaa:

-¿Cãrē cãrēã jãwã weatasi? ⁹ Nēdobuedabara paratada waib_Λa edacasia. Mañba ne neē quedeara carebacasia.-

¹⁰ Barib_{ΛΓΛ} Jesuba mañda ũrĩna bērã jarasia:

-¿Cãrē cãrēã idjira quēã pan_Λ? Idjia m_Λ jãwã odara bia basia. ¹¹ Ne neē quedeara ewariza bãrã tãēna panania, barib_{ΛΓΛ} m_Λra bãrã ume ewariza baēa. ¹² Dãrãēne m_Λra beupeda t_Λb_Λaridia. Nañ wērãba m_Λra mañ carea quera pãsia. ¹³ Wãrã arada m_Λa jaraya: jũma nañ ējũãne bedea bia m_Λnebema jaradiab_Λdama nañ wērãba odara nēb_{ΛΓΛ}dia idji sida quĩrãnebaēdamãrēã.-

Judaba Jesu jidabi carea crĩchada

Marco 14:10-11; Luca 22:3-6

¹⁴ Juda Iscariote abadada Jesuba doce edadadebema basia. Mañ Judara sacerdote bororãmaa wãsia. ¹⁵ Idjia nãwã iwidisia:

-M_Λa bãrãa Jesuda jida diaib_{ΛΓΛ}, ¿bãrãba m_Λa cãrēda diadi?-

Mañne ãdjirãba parata torroda treinta diasidaa.‡ ¹⁶ Mama_Λba ãtaa Judaba j_{ΛΓΛ}badjia sãwã Jesura jidabida.

Jesuba doce edadarã ume ne codã

Marco 14:12-25; Luca 22:7-23; Juaã 13:21-30; 1 Corinto 11:23-26

¹⁷ Pa_Λl ēsãbari neē b_Λ cobada ewarida jũesia. Domia aba mãwã cobadjidaa. Dji nabema ewaride Jesu ume nĩbabadarãba idjima a wãnapeda iwidisidaa:

-¿B_Λa sãma quĩrã b_Λ daiba Egiptodeba ēd_{ΓΛ}pedada quĩrãnebađi carea cobadara b_Λ itea odida?-

¹⁸ Jesuba panusia:

-Jerusalemne dadjia unubada ēberãmaa wãnadua. Idjia nãwã jaradadua: “Dadjirãa Jaradiabariba jara b_Λa idji ewarira caita b_Λada. Idjia, idji ume nĩbabadarã bida Egiptodeba ēd_{ΓΛ}pedada quĩrãnebađi carea cobadara b_Λ dede codia.”-

¹⁹ Ara mañda Jesuba jarada quĩrãca idji ume nĩbabadarãba Egiptodeba ēd_{ΓΛ}pedada quĩrãnebađi carea cobadara osidaa.

²⁰ Queudacarea Jesura, idji ume nĩbabadarã doce pan_Λ ume mesa icawa chũmesia. ²¹ Ne co pan_Λne idjia jarasia:

-Wãrã arada m_Λa jaraya: aba bãrãnebemaba m_Λra jidabiya.-

²² Mañ carea ãdjira bio sopua panesidaa. Ara mañda aba aba idjia iwidisidaa:

-M_Λ Boro, ¿m_Λa mãwã oica?-

²³ Idjia panusia:

† 26:7 Alabastro. Mañgara mōgara cuaracuara b_Λa. Mãcua zareaē b_Λ bērã ne obadaa. Judiorãba alabastro Egipto drudeba enebadjidaa. Jũma alabastro odara nēb_Λa b_Λa. ‡ 26:15 Zacaria 11:12; Exodo 21:32.

-Mā ume abari epedecode ne co baba māra jidabiya. § 24 Wārāda mā, Naā Djara Edadara beuida baba Ācōrē Bedeade bā bā quīrāca.* ĩBaribāra mā jidabi ēberāra bio miā djuburi bāa! Idjira topedadaēbara biara bacasia.-

25 Maāne Juda, Jesu jidabiya baba iwidiisia:

-Jaradiabari, ĩmā māwā oica?-

Jesuba panusia:

-Māē, bā māwā jara bāa.-

26 Wađi ne co duanane Jesuba paāda jawade edapeda Ācōrēa bia jarasia. Maābe cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diabāraē jarasia:

-Edadada. Codada. Naāgara mā cacuaa.-

27 Māwānacarea uva ba tazade bāda edapeda Ācōrēa bia bāada asia. Maābe ādjirāa diabāraē jarasia:

-Jūmarāba dodada. 28 Naāgara mā oaa. Mā oa erozoabāra bā Ācōrēa bedea djiwidida bābāra zocārā ēberārāba cadjirua opeadada quīrādoai carea.†

29 Mā jaraya: mā uva bāra waa doēa aba mā Zezaba jūma idji ēberārā pe erobēbādaa. Maābebāra mā bārā ume uva bāda wayacusa doya.-‡

Pedroba Jesu igaraēana ada

Marco 14:26-31; Luca 22:31-34; Juaā 13:36-38

30 Maābe Ācōrē Bedeadebemada trānapeda Olivo eyadaa wāsidāa. §

31 Maāne Jesuba ādjia jarasia:

-Naā diamasi jūma bārāba māra igaradia. Ācōrē Bedeade nāwā bā bāa:

“Mā oveja wagabarira beabāraē dji ovejara jārāzoadia.”* 32 Baribāra māra ārēbapeda bārā na wāya Galilea druadaa.-

33 Maāne Pedroba Jesua jarasia:

-Jūmarāba bāra igaradimīna māabāra igaraē baya.-

34 Jesuba Pedroa jarasia:

-Wārā arada mā jaraya: ara naā diamasi eterre berui naēna bā bārima ūbea māra unucaada aya.-

35 Baribāra Pedroba jarasia:

-Mā beabāda sida bāra igaraēa.-

Waabemarā bida abarica jarasidaa.

Jesu Getsemanine Ācōrēa iwidiida

Marco 14:32-42; Luca 22:39-46

36 Jesura idji ume nībabadarā sida Getsemani abadama jūēne wāsidāa. Mama Jesuba ādjirāa jarasia:

-Mā awuā Ācōrēa iwidiide wābāramisa nama chūpanenadua.-

37 Maābe Zebedeo warrarā umē panāda, Pedro sida jiga edesia. Idji sāwāinebemada jūmawāyā crīcha bā bērā bio sopua bēsia. 38 Maāne ādjia jarasia:

-Māra sopuaba beubāra quīrāca bāa. Nama panenadua. Mā daucha zocai pananadua.-

39 Jesura wagabe wāpeda idji dratura ējūānaa tēū cobepeda Ācōrēa iwidiisia:

§ 26:23 Salmo 41:9. * 26:24 Salmo 22; Salmo 118:22; Isaia 52:13deba aba 53:12daa. † 26:28 Bedea djiwidi. Jeremia 31:31-34. Ācōrēa naārā israelerā ume bedea bāsia (Exodo 24:6-8). Djiwidi. Griego bedeade ācala cartade maāra neēa. ‡ 26:29 Uva bada wayacusa doya. Griego bedeade maāba idjaba jara bāa: “Uva ba djiwidida doya.” § 26:30 Maā ewari dromane judiorāba ne codi naēna Salmo 113deba aba 114daa trāābadjidāa. Ne copedadacarea Salmo 115deba aba 118daa trāābadjidāa. * 26:31 Zacaria 13:7.

–Mā Zeza, bāa quĩrã awara oida b̄ab̄aγ̄a m̄ra idu bia m̄gabirãdua. Barib̄aγ̄a m̄a quĩrã b̄a cãyãbara b̄a quĩrã b̄a quĩrãca odua.–

⁴⁰ Małbe Jesu idji ume n̄babadarã ūbea pan̄amaa jēda zeb̄aγ̄a de unusia ādjira cãi pan̄ada. Pedroa jarasia:

–ȷbara m̄ daucha ni hora aba bida poya zocai baēca? ⁴¹ Bãrãra dau b̄ba beadedua. Ācõrēa iwĩdidadua m̄ igarada amaaba. M̄a cawa b̄ba bãrãba biada o quĩrã pan̄ada. Mãwãmĩna nał djara de b̄baēē pan̄a.–

⁴² Małbe Jesura wayacusa wãpeda Ācõrēa iwĩdisia:

–Mā Zeza, m̄da bia m̄gaida b̄ab̄aγ̄a, b̄a quĩrã b̄a quĩrãca m̄gaya.–

⁴³ Idji ume n̄babadarãmaa jēda zeb̄aγ̄a de cãi pan̄ada unusia. Ādji daura daupeaba oga cara n̄panasidaa. ⁴⁴ Ādjira waya amepeda wãsia. Ācõrēa ara abarida iwĩdisia. ⁴⁵ Małbe idji ume n̄babadarãmaa jēda zepeda jarasia:

–Bãrãra ȷwadibida cãi pan̄aca? Mā ewarira jũesia. Mā, Nał Djara Edadara ēberã cadjiruarã ȷwade beb̄aγ̄a. ⁴⁶ Pirad̄adadua. Wãnia. Ac̄adadua, jari urua m̄ jidabira.–

Jesu jidapedada

Marco 14:43-50; Luca 22:47-53; Juał 18:2-11

⁴⁷ Jesu wadi bedea b̄a de Judada zesia. Mał Judara Jesuba doce edadadebema basia. Zocãrã ēberãrãda neco bara, bacuru bara idji ume zesidaa. Ādjirãra sacerdotē bororãba, judiorã dji dromarã biada dia-buepedadarã basia. ⁴⁸ Dji jidabiya b̄ba ādjia jarađoasia sãwã oida Jesuda cawadãmãrēã. Nãwã jarasia:

–Mā uridarrade is̄ob̄aγ̄a Jesua. Idjida jidadadua.–

⁴⁹ Małne Judara Jesu caita wãpeda jarasia:

–ȷMērã, Jaradiabari!–

Mãwã jarapeda Jesura uridarrade is̄osia. ⁵⁰ Jesuba idjia jarasia:

–Ache, b̄ba ode ze b̄ra odua.–†

Ara małda dewarãda caita zedapeda Jesura jidasidaa. ⁵¹ Małne Jesu ume n̄babari abal̄ba idji djõbada necoda ēũta edapeda sacerdotē dji droma nezoca caw̄aγ̄a da t̄asia. ⁵² Małbe dji caw̄aγ̄a t̄adaa Jesuba jarasia:

–Bałdji necora wagadua. Necoba djõbadara necoba beudia. ⁵³ Mā Zezaa iwĩdib̄aγ̄a ara małda idjia bajãnebema nezocarãda cãbana diabueya. ȷba małra adua b̄ca? ⁵⁴ Barib̄aγ̄a mãwã ob̄aγ̄a bara idji Bedeade m̄nebema b̄ b̄ra ȷsãwãcasi?–

⁵⁵ Małbe Jesuba dewarãra iwĩdisia:

–Bãrãba ȷcãrē cãrēã neco bara, bacuru bara m̄ra jãwã jidade ze pan̄a ȷMãwãra m̄ra ēberã minijichia? Mā ewariza Ācõrē de droma dajada bãrã jaradia chũmabadjia. ȷCãrē cãrēã m̄ra mama jũmarã daide jidadeã basi? ⁵⁶ Barib̄aγ̄a jũma nał̄aγ̄a o pan̄a Ācõrēneba bedeabadarãba b̄pedada mãwãmãrēã.–

Mãwã b̄a de Jesu ume n̄babadarãba idjira beesidaa. Jũmarãda m̄rũ wãb̄aγ̄asidaa.

Jesu dji dromarã quĩrãpita bada

Marco 14:53-65; Luca 22:54-55, 63-71; Juał 18:12-24

⁵⁷ Małbe Jesu jidapedadarãba idjira sacerdotē dji droma Caipãmaa edesidaa. Mał Caipã dede judiorã ley jaradiabadarãda, judiorã dji dromarã ume ābaa dji j̄aγ̄e duanasia. ⁵⁸ Małne Pedroba Jesu t̄m̄ba ēpē n̄da sacerdotē

† 26:50 B̄a ode ze b̄ra odua. Mał bedeaba idjaba jara b̄a: “ȷCãrēda ode ze b̄a?”

dji droma dema jūēsia. Dji de audu jūrā ca bade eda wāpeda Ācōrē de dromanebema zarrarā ume ābaa chūmesia Jesu sāvā odi cawai carea.

⁵⁹ Mañe sacerdote bororāba, jūma judiorā dji dromarā bida ēberārāda jarasidaa sewadeba Jesura biē jaradamārēā. Idjira nēbarade bādapeba bebidida crīchāsidaa. ⁶⁰ Zocārāba Jesura sewadeba biē jarade zesidamīna idjidebema biē jaradida neē basía. Māwā duanane ēberāda umé zesidaa.

⁶¹ Maḷgarāba jarasidaa:

–Naḷ ēberāba jarasia: “Māa Ācōrē de dromara ārīda bāa, baribara ewari ūbeade wayacusa o cobāida bāa.”[‡]

⁶² Mañe sacerdote dji dromaara bāba āta nūmepeda Jesua iwidisia:

–Naḷgarāba bāra biē jara panāa. Ādjia jara panāra ḷwārāca? ḷBāa ni cārē sida panuēca?–

⁶³ Baribara Jesura chupea besia. § Māwā bade sacerdote dji dromaara bāba idjia jarasia:

–Ācōrē zocai bā quīrāpita daia wārāda jaradua. ḷBāra Ācōrēba ēdā edabari diai jaradaca? ḷBāra Ācōrē Warraca?–

⁶⁴ Jesuba panusia:

–Māē, bāa māwā jara bāa. Maḷ awara māa jaraya: idiba ātaa bārāba mā, Naḷ Djara Edadara ununia Ācōrē ne jūma poya bā jawa araare chūmada idjaba jārārāne zebāda.*

⁶⁵ Mañe sacerdote dji dromaara bā quīrūbāba idjia jā bāra cōātapeba dewararā jarasia:

–jāwā idjia Ācōrēda biē jara bāa! ḷCārē cārēā dewarada jarādi idji biē jaramārēā? Bārāba ūrīsidaa idjia Ācōrēda biē jarabāda. ⁶⁶ Jāḷbe bārāmaarā ḷdjira sāvā odi?–

Ādjirāba panusidaa:

–Idjira bedeade bāa. Maḷ carea beadida panāa.–[†]

⁶⁷ Maḷbe ācāra Jesu quīrāne idosidaa idjaba chīsidaa. Dewararāba idjira quīrāne usidaa. § ⁶⁸ Udapeba jarasidaa:

–jāda Ācōrēba ēdā edabari diai jarada baibāra, Ācōrēneba bedeada! ¡Daia jaradua caibāra bāra usida!–

Pedroba Jesu unucaada ada

Marco 14:66-72; Luca 22:56-62; Juaḷ 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Pedro maḷ de droma duā chūmane nezocawērāda idjima zesia. Maḷ wērāba jarasia:

–Bāra Jesu Galileadebema ume nībasia.–

⁷⁰ Baribara Pedroba jūmarā quīrāpita mērāsia. Nāwā jarasia:

–Māa adua bāa bāa cārēda jara bāda.–

⁷¹ Maḷbe Pedrorā de jūrā ca bade dji ēdābadamaa wāsia. Mañe dewara nezocawērāba idjira unupeba arima duanāra jarasia:

–Za bāda Jesu Nazaredebema ume nībasia.–

⁷² Baribara Pedroba wayacusa mērāsia:

–Māa wārāneba jaraya: jāḷ ēberāra unuca.–

⁷³ Dārāēne arima duanāba Pedromāa wānapeda jarasidaa:

–Wārāda bāra jāḷ Jesu ume nībasia. Bāa poya mērāēa, Galileadebema quīrāca bedeabari bēā.–

‡ 26:61 Juaḷ 2:19. § 26:63 Isaía 53:7. * 26:64 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14. † 26:66 Levítico 24:15-16. ‡ 26:67 Isaía 50:6.

⁷⁴ Pedroba jarasia:

-iMāa sewada jaraibΛΓΛ Ācōrēba cawa oya! Wārāneba jaraya: māa jāā ēberāra unucāa.-

Ara māwā jarabΛΓΛde eterrera berusia. ⁷⁵ Maāne Pedroba quīrānebasia Jesuba nāwā jarađara: “Eterre berui naēna bΛa b̄arima ūbea mārā unucāada aya.”[§] Maābe Pedrora dajadaa wāpeđa bio sopuaba jīasia.

27

Juda beuđa

Hecho 1:18-19

¹ Āsabodode jūma sacerdote bororāda judiorā dji dromarā ume ābaa beđa audidaa Jesu beabidi carea. ² Maābe idjira ēberā Poncio Pilato abadamaa jΛwΛ jā edesidaa. Maā Pilatora Romanebema boroba Judea druadebema boroda bΛsia.*

³ Maāne Judaba cawasia Jesura beadida. IdjiabΛΓΛ jidabida bērā bio sopuasia. Ara māda idjia treinta parata edađara sacerdote bororāmaa, judiorā dji dromarāmaa biđa jēda diade wāsia. ⁴ Ādjirā jarasia:

-Māa ēberā beđe neē bΛda jidabida bērā cadjiruada osia.-

Maāne ādjirāba jarasidaa:

-¿Dairāmaarā māda sāwāi? MaāgΛra bΛde bΛa.-

⁵ Maābe Judaba dji paratara Ācōrē de dromane eda cuabuesia. Puru dajadaa wāpeđa iduba ojΛ beusia. ⁶ Juda wānacarea sacerdote bororāba maā paratara jΛΓΛ peđapeđa jarasidaa:

-Naā paratara Ācōrēa diapedada parata ume bΛcara panΛa, mābba ēberā beabida bērā.-

⁷ Maā carea beđa audapeđa maā parataba ējūāda nēdosidaa druā āibemarā joubadada eropanani carea. Maā ējūāra Zoco Cabari Ējūā abadidaa.

⁸ BaribΛΓΛ mamaΛba ātaa Oa Ējūā abadaa. ⁹ Maāra māwāsia Ācōrēneba beđeabari Jeremiaba jarada quīrāca. Nāwā jarasia: “Ādjirāba treinta paratara edasidaa. Maā nēbΛara israelerāba idji carea bΛsidaa. ¹⁰ Maā parataba ādjirāba zoco cabari ējūāda nēdosidaa Ācōrēba māa jarada quīrāca.”†

Jesu Pilato quīrāpita bađa

Marco 15:1-5; Luca 23:1-5; Juaā 18:28-38

¹¹ Maāne Jesura Pilato quīrāpita nūmasia. Pilatoba idjia iwidiisia:

-¿Bada wārāda judiorā boroca?-

Jesuba panusia:

-Māē, bΛa māwā jara bΛa.-

¹² Maāne sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā biđa Jesura biē jarasidaa baribΛΓΛ idjia panuē basia. ¹³ Maā bērā Pilatoba Jesua iwidiisia:

-Ādjirāba bΛra ne jūmaneba biē jara đuanΛa. ¿Maāra ūrīē bΛca?-

¹⁴ BaribΛΓΛ Jesuba ni beđe aba biđa panuē basia.‡ Maā carea Pilatoba cawa crīchaē besia.

Jesu beadi carea jarapedada

Marco 15:6-20; Luca 23:13-25; Juaā 18:38-19:16

§ 26:75 Mateo 26:34. * 27:2 Pilato. Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druadebema boroda basia. Dji boroda basia poa 26đeba aba 36đaa. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaā edesidaa ādjia preso beara beacara panΛ bērā. Aba romanorāba māwā odida panasidaa. † 27:10 Jeremia 18:1-3; 19:1-4; 32:6-7; Zacaria 11:12-13. ‡ 27:14 Ni beđe aba biđa panuē basia. Isaia 53:7.

15 Poaza judiorāba mañ ewari droma o panane Pilatoba preso beada aba ēdr̥a b̥abadjia. Puruba jarab̥aḡada idjia ēdr̥a b̥abadjia. 16 Mañ ewaride romanorāba aba preso eropanasidaa Barrabá abadada. Mañ Barrabára tr̥a b̥aga basia. 17-18 Pilatoba cawa basia judiorā dji dromarāda Jesu ume biē duan̥a b̥erā idjira jida diasidada. Mañ carea dji ēberārā powua nūml̥a iwidiisia:

-¿Caida bārāba quīrīa pan̥a ml̥a ēdr̥a b̥aida: Barrabáda wa Jesu, Ācōrēba ēdr̥a edabari diai jaradamanada?—Š

19 Pilatora ēberārā cawa obari buguede chūml̥ane dji quimaba nañ bedeeda idjimaa diabuesia: “Jāñ ēberā jipa b̥ara ēdr̥a b̥adua. Idi idjidebema cāimocarada b̥erā ml̥ra bio ne waya b̥aa.”

20 Mañne sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida dji powua nūml̥a ēberārā nāwā jarasidaa: “Pilatoa jaradadua Barrabáda ēdr̥a b̥apeda Jesuda beamārēā.” 21 Māwā panane Pilatoba dji powua nūml̥a iwidiisia:

-Nañ umébmada ¿sālḡada ml̥a ēdr̥a b̥aida quīrīa pan̥a?—

Ādjirāba Barrabáda ēdr̥a b̥aduada asidaa.

22 Pilatoba iwidiisia:

-Māwā baibar̥a ml̥a ¿sāwā oi Jesu, Ācōrēba ēdr̥a edabari diai jaradamanada?—

Jūmarāba jarasidaa:

-¿Crude cachi beabidua!—

23 Pilatoba iwidiisia:

-¿Cārē cārēā māwā oi? Idjia ¿cārē cadjiruada osi?—

Māwā bedea b̥ade ādjirāba wetara b̥aga jara duanasidaa:

-¿Crude cachi beabidua!—

24 Māwā panane Pilatoba cawasia ēberārāba idji bedeara ĩjanaēda. Mañ awara unusia ēberārā wetara quīrībucabladada. Mañbe baidoba idji j̥awara jūmarā quīrīpita saḡab̥aḡade jarasia:

-Nañ ēberā jipa b̥a beabada carea ml̥ra bedeede b̥aēa.* Mañḡara ara bādjiide b̥aa.—

25 Mañne jūmarāba panusidaa:

-¿Māēteara daida, dai warrarā sida idji beabada carea bedeede panania!—

26 Mañbe Pilatoba Barrabáda ēdr̥a b̥asia. Baribar̥a idji sordaorā jarasia Jesuda soaba udapeda crude cachi beadamārēā.

27 Ara mañda Pilato sordaorāba Jesura de droma Pretorio abadadaa edesidaa. Mama waabema sordaorā tr̥ānapeda idjira jūrā edasidaa.

28 Mañbe Jesuba cacuade j̥a b̥ara ērānapeda cacua ḡr̥ā j̥abada purea b̥ada j̥abisidaa. 29 Borobari ḡra cadada idji borode wēāju basidaa idjaba idji j̥awa araare bacuruda diasidaa. Mañbe idji quīrīpita chīrāborode copanapeda ipida jarasidaa:

-¿Bio bia b̥aa, judiorā boro!—

30 Mañbe dau idobadjidaa idjaba bacuru idji j̥awade b̥ada jārīnapeda borode ubadjidaa.† 31 Idjira ipida biē jaradapeda ādjia j̥abipedadara wēāsidaa. Mañbe idjia j̥a baḡada wayacusa j̥abidapeda crude cachi beadi carea edesidaa.

Jesu crude cachi b̥apedada

Marco 15:21-32; Luca 23:26-43; Juañ 19:17-27

Š 27:17-18 Griego bedeede ḡcara cartade Barrabá cāyābara “Jesu Barrabá” b̥a b̥aa. * 27:24 Jipa b̥a. Mañra griego bedeede ḡcara cartade neēa. † 27:30 Isaía 50:6.

³² Mama_Λba wāsidade sordaorāba ēberā Simo_λ abadada unusidaa. Idjira Cirene purudebema basia. Ādjirāba ma_λ Simo_λa Jesu cruda ataubisidaa. ³³ Wāb_Λdada ējūā Golgota abadama jūēsidaa. Golgota tr_Λba jara b_Λa Boro BAWAΓA. ³⁴ Mama ādjirāba uva b_Λa asea hiel abadadaa pueradada Jesua diasidaa pua dromārēā, barib_ΛΓA do zapeda quīrīāē basia.‡

³⁵ Ma_λbe sordaorāba Jesura crude cachi b_Λsidaa. Māwānacarea ne jemenesidaa Jesuba cacuade j_Λ badara sāvā jedecadi cawaya. [Māwā osidaa Ācōrēneba bedebariba jaradara māwāmārēā. Nāwā jarasia: “M_Λa cacuade j_Λ badara ādjiza jedecasidaa. M_Λa cacuade j_Λ bada carea ādjirāra ne jemenesidaa sāvā jedecadi cawaya.”]§ ³⁶ Ma_λbe chūpanenapeda j_Λā panesidaa ni ab_Λba Jesu carebade zerānamārēā.

³⁷ Jesu boro nocoare bedeeda cachi jira b_Λsidaa cawabidi carea idjira cārē carea beab_Λdada. Nāwā b_Λ basia: “Na_λg_ΛΓA Jesua, judiorā boroa.” ³⁸ Idjaba ne dr_Λabadada umē Jesu caita crude cachi jira b_Λsidaa, aba idji j_Λwa araare, aba idji j_Λwa a_Λcare. ³⁹ Ma_λne _ΛC_ΛΓA ēberārāda caita wānapeda boro _Λr_Λt_Λā r_Λt_Λdapeda Jesua nāwā biē bedeadajidaa.*

⁴⁰ –B_Λa Ācōrē de dromara ārīpeda ewari ūbeade wayacusa poya oib_ΛΓA, jara b_Λduba ēdr_Λdua! B_Λda Ācōrē Warrab_ΛΓA, j_Λā crudeba u_Δaa zedua.–

⁴¹ Ara ma_λ quīrāca sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarāba, judiorā dji dromarā bida Jesura ipida biē jarabadajidaa:

⁴² –Idjia dewararāda carebasia, barib_ΛΓA ara iduba poya ēdr_Λēa.† Idjia Israēdebema Borob_ΛΓA, nawena j_Λā crudeba u_Δaa zēida b_Λa. Māwāb_ΛΓA ījānia. ⁴³ Idjia crīcha b_Λa Ācōrēra idji ume b_Λda. _λIdjira Ācōrē Warrada aē basica? Māēteara Ācōrēba idjira wārāda quīrīā b_Λb_ΛΓA, ara nawena ēdr_Λ b_Λida b_Λa.–‡

⁴⁴ Idjaba ne dr_Λabada idji caita crude cachipeda_Δda bida ara ma_λ quīrāca biē jarasidaa.

Jesu crude beuda

Marco 15:33-41; Luca 23:44-49; Jua_λ 19:28-30

⁴⁵ Umatipa _Λmādaura quisia.§ Ma_λba na_λ ējūāra hora ūbea jūma pāima nūmasia. ⁴⁶ Hora ūbea badacarea Jesuba jīgua jarasia:

–_λEli, Eli, lama sabactani?–

Ma_λ arameo bedeeba jara b_Λa: “M_Λ Ācōrē, m_Λ Ācōrē _λcārē cārēā m_Λduba beesi?”*

⁴⁷ Ma_λ bedea ūrīb_Λdade _ΛC_ΛΓA mama caita duan_Λba jarasidaa:

–Idjia Elíada tr_Λ b_Λa.–

⁴⁸ Ara ma_λda aba isabe pira wāpeda uva b_Λa oregueada mōda quirude dodoba edasia. Bacurude j_Λpeda Jesua diasia domārēā.† ⁴⁹ Barib_ΛΓA dewararāba jarasidaa:

–J_Λādua, a_Λcl_Δia Elíaba ēdr_Λ edade zei cawaya.–

⁵⁰ Māwā b_Λde Jesura wayacusa jīgua biasia. Ma_λbeb_ΛΓA jaidasia. ⁵¹ Ara māwāb_ΛΓAde Ācōrē de dromane eda wua eat_Λ jira b_Λda ēsidra _Λt_Λba edaa cōā dogosia. Idjaba de uremiada wāsia.‡ Ma_λba mōgarara dracuasia. ⁵² Bēwārā

‡ 27:34 Salmo 69:21. § 27:35 Salmo 22:18. Griego bedeeade _ΛC_ΛΓA cartade bedea corchetede b_Λra neēa. * 27:39 Salmo 22:7; 109:25. † 27:42 Carebasia. Griego bedeeade b_Λ b_Λa “ēdr_Λ edasia.”

‡ 27:43 Salmo 22:8. § 27:45 Amos 8:9-10. * 27:46 Salmo 22:1. † 27:48 Salmo 69:21. ‡ 27:51 Wua eat_Λ jira b_Λ. Exodo 26:31-33; Hebreo 9:1-15. De uremiada wāsia. Amos 8:8-10.

uriara ewacuasia. Mañne Ācōrē ĩjā bea beupedadada zocārā ĩrēbacuasidaa.
⁵³ Ādji beada uriadeba ēdracuasidaa. Jesu ĩrēbadacarea Ācōrē itea Ɂa puru
 Jerusaleñnaa wāsidaa. Mama zocārāba ādjirāra unusidaa.

⁵⁴ Romanebema sordaorā boroba, idji sordaorā bida Jesura jļā panasidaa
 ni abaaba carebarānamārēā. Baribarā de uremiaba māwācuabarā unusidāde
 bio dauperadapeđa jarasidaa:

–Wārāda naļ ēberāra Ācōrē Warra basia.–

⁵⁵ Mañne zocārā wērārāba tmlaba acɁ duanasidaa. Jesu Galileadeba zeside
 idji careba nībasidaa. ⁵⁶ Ādjirā tāēna Maria Magdalenada, Zebedeo quima sida
 panasidaa. Dewarabema Maria sida Ɂasia. MaļgɁ Mariara Santiagoba, Jose
 bida ādji papa basia.

Jesu tɁbaripedada

Marco 15:42-47; Luca 23:50-56; Juaļ 19:38-42

⁵⁷ Queubodode ēberā parata bara Ɂa Jose abadada zesia. Maļ Josera Ari-
 matea purudebema basia.⁵⁸ Idji sida Jesu ume nībabadjia. ⁵⁸ Idjira Pilatoma
 wāpeda Jesu cacuada iwīdisia tɁbari carea. Maļbe Pilatoba diabisia. ⁵⁹ Ara
 maļda Joseba Jesura edapeđa boroba mititiaē Ɂaba bɁrā Ɂasia. ⁶⁰ Maļbe
 mōjē uria djiwīdi corodāde eđa Ɂasia. Dji uriara maļ Josede basia. Maļbe
 mōgara waibaba uriara jūātrɁ Ɂapeda wāsia. ⁶¹ Jesu tɁbarisidāde Maria
 Magdalenara, dewarabema Maria sida arima chūpanasidaa.

Pilatoba sordaorā Jesu tɁbarida jļābida

⁶² Nurēma ĩnāūbada ewari basia. Mañne sacerdotē bororāda, pariseorā sida
 ābaa Pilatoma wānapēda jarasidaa:

⁶³ –Dai boro, daiba quīrāneba panā jāļ ēberā sewaida Ɂa wadi zocai baside
 nāwā jarasida: “Māra ewari ūbeade ĩrēbaya.” ⁶⁴ Maļ carea idji tɁbaridara
 ewari ūbea bio jļābidua idji ume nībabadarāba diamasi zedapeđa idjira ed-
 erānamārēā. MāwābɁ ādjirāba purua poya jaradāeja idjira beu badada
 ĩrēbasida. Ādjia ĩrēbasidaa adibɁ, idjia naārā sewa ođa cāyābara maļgɁ
 sewadeba purura biara cūrūga eropanania.–

⁶⁵ Pilatoba ādjirā jarasia:

–Za duana sordaorāda idji tɁbaridamaa ededapeđa bio jļābiduada.–

⁶⁶ Ara maļda sordaorāba dji uria jūātrɁ Ɂa mōgara ĩrɁ sēyāda Ɂasidaa
 abaaba ewasira cawadi carea. Maļbe jļā panesidaa.

28

Jesu ĩrēbada

Marco 16:1-8; Luca 24:1-12; Juaļ 20:1-10

¹ ĩnāūbada ewari jōnacarea nabema ewari domiane bema ara ĩnadrɁbɁrɁde
 Maria Magdalenada, dewarabema Maria sida Jesu tɁbaripedadamaa acɁde
 wāsidaa. ² Mañne cawaēne de uremiada dji cābāyā uresia. Ācōrē nezocada
 bajāneba zepēda uria jūātrɁ cɁba mōgarara āyā Ɂapeda maļ ĩrɁ chūmesia.
³ Idji quīrāra baa purewa edabari quīrāca urua Ɂasia. Idji cacuade jļ Ɂara
 bio totroa basia. ⁴ Idjida bio wayadāerā sordaorāra ure nūpanapeđa abeđa
 beuda quīrāca tapanesidaa. ⁵ Baribarā bajānebema nezocaba wērārā jarasia:
 –Ne wayarānada. Māra cawa Ɂa bārāba Jesu crude cachipedadada
 jɁrɁ panada. ⁶ Idjira nama Ɂāēa. Wārāda ĩrēbasia idjia jaradā quīrāca.*

⁵ 27:57 Arimatea. Hebreo bedēde maļ purura Ramā wa RamataiɁ trɁ jarabadjidaa. 1 Samuel 1:1.

* 28:6 Mateo 16:21; 17:23; 20:19.

Idji t̄abaripedadamaa ac̄ade zedadua. ⁷ Jãlbe isabe wãnapeda idji ume n̄ibapedadarãa nãwã jaradadua: “Idjira beu badada ãrēbasia. Idjira bārã na wãya Galilea druadaa. Jãma idjira ununia.” Maãda m̄ã bārãa jarade zesia.–

⁸⁻⁹ Ara maãda wērãrãra Jesu t̄abaripedada uriađeba ne waya panam̄ina bio basrida pira wãsidãa. Jesu ume n̄ibapedadarãa jarade wãladade Jesuda odjapeda –;Mērã!– asia. Maãbe wērãrãra idjimaa zedapeda j̄irũne barãđapeda idjia bia bedesidãa. ¹⁰ Mãwã panane Jesuba jarasia:

–Ne wayarãnadua. Djabarãa jarade wãnadua Galilea druadaa wãnamãrẽã. Jãma ãdjirãba m̄ãra ununia.–

Sordaorãba jarapedada

¹¹ Wērãrã wãbadamisa ãcãra sordaorã Jesu t̄abaripedadama jãã pananada purudaa wãsidãa. ãdjia unupedadada sacerđote bororãa jũma nēbarãsidãa. ¹² Maã carea sacerđote bororãda, judiorã dji dromarã ume ãbaa dji jarãsidãa. Bedea audapeda sordaorãa paratada waibãa diasidãa. ¹³ Diabãdade nãwã jarãsidãa:

–Bariduaba iwidibãra, jaradadua bārã cãĩ duanam̄isa Jesu ume n̄ibabadarãda diamasi zedapeda idji cacuara draa edesidãa. ¹⁴ Pilatoba bārã cãisidãda ũribãra, dairãda idji ume bārãare bedeãdia nēbarãde bearãnamãrẽã.–

¹⁵ Maãbe sordaorãba paratara edãđapeda jarãsidãa Jesu ume n̄ibapedadaba idji cacuara draa edesidãda. Judiorãba idi biãda mãwã jarabadaa.

Jesuba edadarãa idjida unubida

Marco 16:14-18; Luca 24:36-49; Juaã 20:19-23

¹⁶ Mãwãnacarea Jesu ume n̄ibabadarã once panãda Galilea druadaa wãsidãa Jesuba jarada eyadaa. ¹⁷ Idji unusidãde idjia bia bedesidãa baribãra ãcãra mãcua ãjãnaẽ basia. ¹⁸ Maãne Jesura ãdjirã caita zepeda jarasia:

–Ãcõrẽba m̄ãa ãbãada diasia bajãne, naã ãjũãne biãda ne jũmada poya erobãnamãrẽã.† ¹⁹ Maã carea jũma puru beaza wãnapeda jaradiãdadua m̄ãda epēnamãrẽã. ãdjirãra dji Zeza trãneba, dji Warra trãneba, ãcõrẽ Jaure trãneba borocueãdua. ²⁰ ãdjirãa jaradiãdadua m̄ãa bārãa jaradada jũma ãjã odãnamãrẽã. Maãne m̄ãra bārã ume ewariza baya aba naã ewari jõbãraãda.–

† 28:18 Daniel 7:13-14.

MARCO BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA MARCOBA BADA

Naḷ cartara Marcoba ḅasia. Idjira judio Jerusaleḷnebema basica ḅaa. Dji papaba deda Jerusaleḷne erobasia (Hecho 12:12). Marcora Bernabe ume dji djabawarra basia (Colosa 4:10). Pauloda carebabadjia (2 Timoteo 4:11). Pauloba Bernabe bida Jesudebemada naārā jaradiade wāsidade Marcora edesidaa (Hecho 12:25deba aba 13:13daa). Hecho cartade Marco trāra Juaḷ Marco ḅā ḅaa.

1 Pedro 5:13de Pedroba Marcora mā warraada asia. Maḷ bērā zocārāmaārā Pedroba Jesudebemada nēbalaḷ badada Marcoba cartade ḅasia. Mateoba, Luca bida ādjiza cartada ḅādī naēna Marcoba ḅasica ḅaa. Roma purude Pedro ume baside djabarā judiorāē itea griego bedede ḅasia.

Marcoba naārā ḅasia Juaḷba Jesu borocuedadebemada (1:1-11) idjaba diauruba Jesu mīā sēnanebemada (1:12-13). Maḷare ḅā ḅaa Jesuba Galilea druede o badadebemada (1:14deba aba 9:50daa) idjaba Galileadeba Jerusaleḷnaa wābalaḷde jaradia badadebemada (10:1-52). Eḷa ḅā ḅaa Jesuba ne ununaca o badadebemada idjaba Ācōrēba ēberārā pe erobadebema jaradia badada. Jīrūare ḅā ḅaa Jesura Jerusaleḷne māwānanebemada (11:1neba aba 16:20daa).

Naḷ cartade ebuda ḅaa Jesura judiomīna ḷcala judiorāēba biara jīabadjidada idjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada (7:24-30; 15:33-39). Jesura naḷ ējūānaa zeḷ basia dji dromada bai carea ātebalaḷ bia mīga bai carea (8:31; 10:42-45). Dadjirā itea naḷ crīchada waibaa ḅaa: “Abalaḷa māda ēpē quīrā ḅabalaḷ, idjia o quīrā ḅara igarapeda bia mīgai carea baida ḅaa. Maḷbe māra ēpēida ḅaa.” (Marco 8:34)

Borocuebari Juaḷnebema

Mateo 3:1-12; Luca 3:1-9, 15-17; Juaḷ 1:19-28

1-2 Māa bedea bia Ācōrē Warra Jesucritodebemada ḅaya. Naārā Ācōrēneba bedebari Isaiaba nāwā ḅasia:

Bedea jarabarida māa ḅa na diabueya ḅa o jarimārēā.*

3 Ēberāda ējūā pōāsa ewaraga ḅade jīga bedea ḅaa:

Ora jaridadia dadjirā Boro bia edadamārēā.

Ora idji itea jipa jaridadia.†

4 Ara maḷ quīrāca Borocuebari Juaḷda ējūā pōāsa ewaraga ḅade ēberārā jaradia ḅesia ādji cadjiruara igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēā. Idjia jarasia māwā osidara Ācōrēba ādji cadjiruara quīrādoaida. Maḷbe borocuedida panana abadjia. 5 Maḷne ēberārā Jerusaleḷnebemarāda, jūma Judea druedebebarā sida Juaḷmaa wābadjidāa. Ādjia cadjiruara opedadada idji quīrāpita ebuda jarabadjidāa. Maḷbe Juaḷba ādjirāra Jordaḷ dode borocuebadjia.

6 Juaḷba jḷbarira cameyo cara oḷa basia. Idjia jḷ ḅa trājḷbarira animarā e oḷa basia. Idjia adichichida cobadjia idjaba urrajōda jōbadjia. 7 Maḷne nāwā jaradiabadjia:

* 1:1-2 Malaquia 3:1. † 1:3 Isaiā 40:3.

-Mā caidu aba zeya. Idjira mā cāyābara dji dromaara b̄la. Maā bēra idjia jīrūne jā b̄la ēraī carea māra bia b̄laēa. ⁸ Wārāda mā bārāra baidoba borocuesia baribara idjiabarā Ācōrē Jaureda diaya.-‡

Juaāba Jesu borocueda

Mateo 3:13-17; Luca 3:21-22

⁹ Maā ewaride Jesura Nazare purudeba Juaā b̄amaa wāsia. Nazare purura Galilea druade b̄la. Jesu wāsīde Juaāba idjira Jordaā dode borocuesia. ¹⁰ Jesura doedaaba drua wābārāde unusia bajāda ewabārāda. Maāne Ācōrē Jaurea puchirā quīrāca idji ārā zebārāda unusia. ¹¹ Ācōrēba bajāneba edaa nāwā bedeasia:

-Bāra mā Warra quīrā b̄la. Bā carea māra bio b̄asrida b̄la.-§

Diauruba Jesu mīā sēna

Mateo 4:1-11; Luca 4:1-13

¹² Mamaaba Ācōrē Jaureba Jesura ējūā pōāsa ewaraga b̄adaa edesia. ¹³ Mama Jesura animarā cadjirua bea tāēna cuarenta ewari basia. Satanaba idjira mīā sēsia Ācōrēda igarabi carea. Idjaba Ācōrē bajānebema nezocarāba idjira ne cobisidaa.

Jesuba jaradia beda

Mateo 4:12-17; Luca 4:14-15

¹⁴ Borocuebari Juaā preso beācarea Jesura Galilea druadaa wāpeda beāda bia Ācōrēnebemada jaradiabadjia.* ¹⁵ Nāwā jarabadjia:

-Ewarira jūesia. Ācōrēra bārā Boro bai carea zebārā.† Bārāba cadjirua obadara igarāpeda maā beāda biada ijānadua.-

Jesuba beda baribadarā trāna

Mateo 4:18-22; Luca 5:1-11

¹⁶ Jesura Galilea amene droma icawa nīne Simoāda, dji djaba Andre sida unusia. Maā ēberārāra beda beabadarā basia. Ādjira doeda beda bari panasidaa. ¹⁷ Māwā panane Jesuba ādjia jarasia:

-Mā ume zedadua. Bārāba beda baribada quīrāca mā bārā jaradiaya ēberārāda māmaa enenamārēā.-

¹⁸ Ara māāda ādji beda baribadara amenapeda Jesu ume wāsidaa.

¹⁹ Nocoāda wābārāde Jesuba Santiagoda, dji djaba Juaā sida unusia. Ādjira Zebedeo warrarā basia. Ādjia jābade beda baribada cōā beada ca panasidaa.

²⁰ Maāne Jesuba ādji sida trāsia idji ume wānamārēā. Ara māāda Santiagoba, Juaā biā ādji zeza Zebedeora idji nezocarā ume jābade amenapeda Jesu ume wāsidaa.

Jesuba jai āyā jaratada

Luca 4:31-37

²¹ Ādjirāra Capernaū purudaa wāsidaa. Maābe ānāūbada ewaride Jesura judiorā dji jarabada dedaa wāpeda Ācōrē bedeadā jaradia besia. ²² Jaradia bāde jūmarāba cawa crīchadaē basia. Judiorā ley jaradiabadarā quīrāca jaradiaē basia. Ātebārā bio cawa bādeba ebuda jaradia basia. ²³ Māwā panane jai bara b̄la ēberāda cawaēne nāwā jīgua bedeasia:

‡ **1:8** Ācōrē Jaureda diaya. Griego bedeaēde nāwā b̄la b̄la: “Ācōrē Jaureba borocueya.” § **1:11** Isaia 42:1. * **1:14** Bedea bia Ācōrēnebema. Griego bedeaēde ācārā cartade b̄la b̄la: “Beda bia Ācōrēba pe erōbādebema.” † **1:15** Daniel 2:44.

24 –Jesu Nazaredebema! ¿Cārē cārēã daira mīã sē ða? ¿Dai biē ðai carea zesica? Mā cawa ða ðara caida: ¡ðara Ācōrēba diabuedaa!–

25 Jesuba dji jaiã nāwā jarasia:

–Chupeadua. Idji cacuaðebemada ēdr̄adua.–

26 Ara maãda jaiba dji ēberāra wawabipeða, dji cābāyā biapeda āyā wāsia.

27 Maã bēra jūma dji arima duanarāba cawa cr̄ichadaē basia. Āduba beðeadrua duanesidaa:

–¡Ache! Jesuba jaradia ðara awara ða. Bio cawa ðaðeba ebuða jaradia-
baria. Idjia jarabara jairā biða iḡã obadaa.–

28 Maã carea jūma Galilea druade dārāēne Jesura tr̄ ðaga ðesia.

Jesuba Simoã Pedro pācōrē biabida

Mateo 8:14-17; Luca 4:38-41

29 Judiorā dji jarebada dedeba ēdr̄adapeda Jesura, Santiagora, Juaã sida Simoã dedaa wāsidaa. Simoã djaba Andre sida mama ðabadjia. 30 Mañne ãdjia Jesua jarasidaa Simoã pācōrēda cawamiaba cl̄adade ðada. 31 Jesura idji ðamaa wāsia. Idji jawade jidapeda piradra ðasia. Ara maãda cawamiara dugusia. Mañbe Simoã pācōrēba ãdjira ne cobisia.

32 Queudacarea ēberārāba cacua biē beada, jai bara ðea sida Jesumaa enesidaa. 33 Purura dji dede eda wābadama powua nūmesia. 34 Mañne Jesuba cacua biē ðeara zocārā biabisia idjaba jairā sida zocārā āyā jarecuasia. Jairāba idjida cawa panana bēra Jesuba chupeabibadjia.

Galileade jaradia nībada

Luca 4:42-44

35 Jesura āsabodeðe piradr̄asia. Waði pāimaena ēberā neēmaa Ācōrēa iwidide wāsia. 36 Maã carea Simoãba, idji ume panã biða Jesura jara panasidaa. 37 Idji unusidaðe jarasidaa:

–Jūmarāba ðara jara duana.–

38 Mañne Jesuba jarasia:

–Dewara puru beadaa wānia mā jāma biða jaradiaida ða bēra. Māra maã carea zesia.–

39 Māwā jūma Galilea druade par̄ra wāsia. Judiorā dji jarebada deza jaradiabadjia. Idji wābarama jaira āyā jarecuabadjia.

Jesuba aida bara ða biabida

Mateo 8:1-4; Luca 5:12-16

40 Māwā ðaðe ēberā aida bara ðada Jesumaa zesia.† Maã ēberāra chīrāborode cobepeða nāwā beða djuburiasia:

–Ba quīrīã ðabara, māra poya biabida ða.–

41 Jesuba mīã djuburi ununa bēra idji jawada r̄ã ðabar̄aðe jarasia:

–Māwā o quīrīã ða. ¡Biadua!–

42 Jesu ara māwā beðeabar̄aðe ēberāra biasia. Dji aidara abeða nēbasia. 43-44 Mañne Jesuba idjia bio jarasia:

–Ba biadara ni abara jarar̄adua. Ātebar̄a sacerdotemaa wādua ðara biasida unumārēã. Jāñbe Ācōrē quīrīpita bia ðei carea Moiseba jaraða quīrāca ne diacuadua.‡ Māwā ēberārāba cawadia ðara wārāda biasida.–

Māwā jarapeda Jesuba idjira wābisia. 45 Baribar̄a dji ēberāba Jesuba idji biabidaðebemada jūmarā nēbar̄a wāsia. Maã carea Jesura ni abar̄a puruðe

† 1:40 Aidara Jesu ewaride wārāda sāwā basida dadjirāba cawadaē panāa. Baribar̄a judiorāmaarā abā Ācōrēbar̄a poya biabida basia (Numero 12:9-12; 2 Reye 5:7). Maã awara aba aidaba jidasira āyā baðe wāida basia (Levitico 13:45-46). § 1:43-44 Levitico 14:1-32.

ebuda nībaca basía. ĀteβARΛ jīga nībabadjia ēberārā beadacamaa. BaribARΛ ēberārā puruzabemada idjimaā wābadjidaa.

2

Jesuba ēberā cacua beu βΛ biabida

Mateo 9:1-8; Luca 5:17-26

¹⁻² Dārāē βADE Jesura wayacusa Capernauλ puruḁaa wāsia. Idjira diguida βADA cawasidade ēberārāda zocārā idjimaā powua nūmesia. Dera, dji eḁa wābada sida pēsua nūmesia. Maλne Jesuba Ācōrē Bedeara jaradia basia. ³ Māwā βADE ēberāda quimārē zesidaa. Maλrāba ēberā cacua beu βADA Jesumaa ede quīrā panasidaa. ⁴ BaribARΛ pēsua nūma bērā poya ededaē basía. Maλ carea de λrλ uria oḁapeda dji cacua beu βARA dji cΛḁadeba edaa βASIDAa. ⁵ Jesuba unusia ādjia wārāda ījā panΛda dji cacua beu βARA poya biabida. Maλ carea Jesuba dji cacua beu βÁA jarasia:

–Cūdra, βAA cadjirua oḁara mλa quīrādoasia.–

⁶ Maλne judiorā ley jaradiabadarāda λCΛΓA arima chūpanasidaa. MaλGARāba crīchasiḁaa: ⁷ “¿Cārē cārēā jāwā beḁea βA? ¡Ācōrē quīrāpita biē beḁea βA! Aba ĀcōrēβARΛ ēberāba cadjirua oḁara poya quīrādoaya.”

⁸ Ādjia māwā crīcha duanARA Jesuba idji soḁe abeḁa cawasia.* Maλ bērā ādjía jarasia:

–¿Cārē cārēā jāwā crīcha panΛ? ⁹ Bārāmaarā ¿sāλgΛda zareeaa βA? ¿Cadjirua oḁara quīrādoayada aida wa naλ ēberā cacua beu βARA piradrΛbipeḁa idji cΛḁa edabipeḁa nībabida? ¹⁰ Ācōrēba mλ, Naλ Djara Edaḁara βASIA naλ ējūāne duanΛba cadjirua obadara quīrādoamārēē. Maλra bārāa unubiya.–

Ara maλḁa dji cacua beu βÁA nāwā jarasia:

¹¹ –PiradrΛdua. βA cΛḁara edapeḁa diguida wādua.–

¹² Ara maλḁa dji cacua beu βADARA pirabaripeḁa idji cΛḁa edapeḁa jūmarā quīrāpita ēḁra wāsia. Maλ carea jūmarāba cawa crīchadaē basía idjaba Ācōrēba βia beḁea duanesidaa. Nāwā jarasiḁaa:

–¡Naλ quīrāca dadjirāba ununaca basía!–

Jesuba Levi trāna

Mateo 9:9-13; Luca 5:27-32

¹³ Māwānacarea Jesura wayacusa Galilea amene dromanaa wāsia. Maλne ēberārāda zocārā idjimaā wāsidaa. Idjia ādjirāa jaradiasia. ¹⁴ WāβARΛḁe Jesuba Alpeo warra Levida unusia. Maλ Levira Romanebema boro itea parata diabada dede chūmasia. Jesuba idjía jarasia:

–Mλ ume zedua.–

Ara maλḁa Levira piradrΛpeḁa Jesu ume wāsia.

¹⁵ Māwānacarea Jesura Levi dede ne co basia. Zocārāba Jesura ēpēβΛda bērā ādjirā siḁa ne co chūmeasia: Jesu ume nībabadarāda, Romanebema boro itea parata jARΛ pebadarāda, judiorā ley igara βea sida panasidaa.†

¹⁶ Māwā panΛne judiorā ley jaradiabadaba, pariseorā βiḁa unusidaa Jesura Romanebema boro itea parata jARΛ pebadarā ume, judiorā ley igara βea ume βiḁa ne co βΛda. Maλ carea pariseorāba Jesu ume nībabadarāa iwīḁisidaa:

–Bārāa jaradiabarira ¿cārē cārēā cadjirua obadarā ume, parata jARΛ pebadarā ume βiḁa ne co βA?–

¹⁷ Maλ ūrīpeḁa Jesuba jarasia:

* **2:8** Soḁe. Griego beḁeade βÁ βAA: “Jaurede.” † **2:15** Judiorā ley igara βea. Griego beḁeade “cadjirua obadarā” βÁ βAA.

-Cacua bia beaba nēārā diabarira jΛΓΛdaca. Dji cacua biē beabΛΓΛ jΛΓΛbadaa. Māra jipa bea trāi carea zeē ḂΛΛ, ātebΛΓΛ cadjirua obadarāda trΛ ḂΛΛ Ācōrēmaa zedamārēā.-

Ne codaca ewaridebema

Mateo 9:14-17; Luca 5:33-34

¹⁸ Mañ ewaride Borocuebari Juañ ume nībabadarāba, pariseorā bida ne codaca ewarida o panasidaa. Māwā panΛne dewararāda Jesumaa zedapeḂa iwīdisidaa:

-Borocuebari Juañ ume nībabadarāba, pariseorā bida ne codaca ewarira obadaa. BaribΛΓΛ ḂΛ ume nībabadarāba ¿sāwāēā odaca?-

¹⁹ Jesuba panusia:

-Umaquīrāba wērā edabΛΓΛde ¿caiba ne codaca ewarida oi? Mañ umaquīrāra wadibida idjia eododarā ume ḂΛmisa ne codaca ewarira odaēa.

²⁰ BaribΛΓΛ ewari aba dewara ēberārāba idjira āyā ededia. Mañ ewaridebΛΓΛ idjia eododarāba ne codaca ewarira odia.

²¹ Dadjirāba cacuaḂe jΛbada dji sore cōā ḂΛmaa wua djiwidida cajudaca. Māwā odībΛΓΛ djiwidi cajuda errebaribΛΓΛba dji wua sorera waibΛara cōāya.

²² Idjaba nī abaΛba uva Ḃa djiwidira animarā e oda dji soredē tΛdaca. Māwā odībΛΓΛ aseabΛΓΛde animarā e oda dji sorera cōāya. Mañbe uva Ḃara, animarā e oda sida aduaya. Mañ carea uva Ḃa djiwidira animarā e oda djiwidide tΛdida panΛΛ.-‡

Jesura Ḃnāūbada ewari djibaria

Mateo 12:1-8; Luca 6:1-5

²³ Ḃnāūbada ewaride Jesura ējūā trigo udade nībasia. Mañne idji ume nībabadarāba trigora tΛ eda nībasidaa. ²⁴ Mañ carea pariseorā ādji caidu zebΛbada Jesua jarasidaa:

-¡AcΛdua! ḂΛ ume nībabadarāba ¿cārē cārēā Ḃnāūbada ewaride o cara panΛda o panΛ?-

²⁵ Jesuba ādjía jarasia:

-Ewari aba Daviba, idji ume nībabadarā bida codira neē panasidaa. Jarra panasidade ¿sāwā osida?§ ²⁶ Abiata sacerdote dji droma Ḃaside Davira Ācōrē dede eda wāpeḂa Ācōrē quīrāpita Ḃada paḂda edasia.* Mañ paḂra ¿ababe sacerdoterāba codida panasidaēca? BaribΛΓΛ Daviba copeḂa idji ume nībabadarāa diasia.-

²⁷ Mañbe Jesuba ādjía jarasia:

-Ācōrēba ēberāra oē basía Ḃnāūbada ewari wagadamārēā ātebΛΓΛ Ḃnāūbada ewarira Ḃasia ēberārā Ḃnāūnamārēā. ²⁸ Mā, NaḂ Djara Edadara Ḃnāūbada ewari djibaria.-

3

Jesuba Ḃnāūbada ewaride ēberā biabida

Mateo 12:9-14; Luca 6:6-11

¹ Wayacusa Jesura judiorā dji jΛrebada dedaa wāsia. Mama ēberā jΛwa beu ḂΛda Ḃasia. ² ΛcΛΓΛba Jesura acΛ panasidaa Ḃnāūbada ewaride mañ ēberā biabi cawaya. Biabisira biē jaradida crīcha panasidaa. ³ Mañne Jesuba ēberā jΛwa beu Ḃāa jarasia:

-PiradrΛpeḂa ēsi nūmane zedua.-

⁴ Mañbe Jesuba ādjía iwīdisia:

‡ 2:22 MañgΛdeba Jesuba cawabisia idji bedeara ādji drōāenabema crīcha ume ābaa jaradiacada.

§ 2:25 1 Samuel 21:1-6. * 2:26 Levitico 24:5-9.

–¿Ānāūbada ewaride cārēda odida panΛ? ¿Biada wa cadjiruada? ¿Djārā carebaida wa idu beubida?–

BaribΛΓΛ ādjirāra chupea panesidaa. ⁵ Mañe Jesura sopuasida cΛwΛΓΛ zarea bea bērā. Quīrūbideba ādjirā acΛbΛΓΛde dji jΛwa beu bΛā jarasia:

–JΛwara jiradua.–

Māwā jirabΛΓΛde idji jΛwara abēda biasia. ⁶ Ara mañda pariseorāra ēdrΛdΛpeda Herodeare bearāmaa wāsidaa. Ādjirā ume Jesu beadi carea crīcha jarāsidaa.

Galilea amene droma icawa duanana

⁷ Mañbe Jesura idji ume nībabadarā sida Galilea amene dromanaa wāsidaa. Mama Galilea druadebemarāda zocārā idji caiđu nībasidaa.*

⁸ Jesuba ne ununacada o bΛada dewararā bida ūrīsidaa. Mañ carea Judea druadebemarāda, Jerusaleā purudebemarāda, Idumea druadebemarāda, Jordaā do wa quīrārēbemarāda, Tiro druadebemarāda, Sidoā druadebemarāda sida Jesu bΛamaa wāsidaa. ⁹⁻¹⁰ Idjia cacua biē beada biabi bada bērā ēberārāba idji tāni carea powuabadjidaa. Idjira pēsua eroparanānamārēā Jesuba idji ume nībabadarā jarasia jābada enenamārēā.

¹¹ Ēberā jai bara beaba Jesu unubΛdade idji quīrāpita chīrāborode copanapeda jaiba ne wayaadeba jīgua jarabadjidaa:

–jBΛra Ācōrē Warraa!–

¹² BaribΛΓΛ Jesuba jairā bio jarabadjia idjidebemada ebuda jararānamārēā.

Jesuba ēberā doce edada

Mateo 10:1-4; Luca 6:12-16

¹³⁻¹⁴ Māwānacarea Jesura eyadaa wāpeda idjia quīrīābΛΓΛda idjimaā trāsia. Ādjirā zesidade idjia doce edasia idji ume nībadamārēā idjaba idji beada jara nībadamārēā. Mañgarāra Jesuba trΛ bΛasia “māa diabuedarā.”† ¹⁵ Jesuba ādjirāa bΛada diasia cacua biē beara biabidamārēā idjaba jai sida āyā jΛretadamārēā. ¹⁶ Aba Simoā basia.‡ Jesuba idjira trΛ bΛasia Pedro. ¹⁷ Mañ awara Zebedeo warra Santiagoda, dji djaba Juaā sida edasia. Mañ umébemara Jesuba trΛ bΛasia Boanengerā. Mañ trΛba jara bΛa “baa warrarā.” ¹⁸ Naāgarā sida edasia: Andre, Pelipe, Bartolomé, Mateo, Tomá, Alpeo warra Santiago, Tadeo, idjaba Simoā Cananeo.§ ¹⁹ Jesuba Juda Iscariote sida edasia. Mañgaba idjira jidabisia.

Jesu biē jarapedada

Mateo 12:22-32; Luca 11:14-23; 12:10

²⁰ Jesu diguidaa zeside ēberārāda zocārā powuasidaa. Mañba Jesura, idji ume nībabada sida poya ne codaē basia. ²¹ Jesu djabarāba cawadapeda idjira edade wāsidaa. Ādjia crīcha panasidaa idjira quīrāē besida. ²² BaribΛΓΛ judiorā ley jaradiabadarā Jerusaleā purudeba zepedadaba jarasidaa:

–Jāā Jesura jairā boro Beelzebúdeba bΛ bērā jāwā bΛa. Idjia jaira āyā jΛretabaria Beelzebúba mañ bΛbΛada diada bērā.–

²³ Mañ ūrīpeda Jesuba ādjirā trΛpeda ne jara bΛdeba bedeasia. Nāwā jarasia:

* **3:7** Griego bedeade ḄΛΓΛ cartade idjaba bΛ bΛa “Judeadebemarā sida.” † **3:13-14** Mañgarāra Jesuba trΛ basia “māa diabuedarā.” Griego bedeade ḄΛΓΛ cartade mañra neēa. ‡ **3:16** Griego bedeade ḄΛΓΛ cartade idjaba nāwā bΛ bΛa: “Naāgarā doce panada edasia.” § **3:18** Simoā Cananeo. Luca 6:15de “Simoā Zelote” bΛ bΛa.

-¿Sāwā Satanaba ara idjida āyā jaretai? ²⁴ Abari druedebeamarāda ara ādjiduba djō pananib_{ΛΓΛ} dārā pananaēa. ²⁵ Idjaba abari dede beada djō pananib_{ΛΓΛ} dārā pananaēa. ²⁶ Ara ma_Λ quīrāca Satanada ara idji jairā ume djōpeda awara wāib_{ΛΓΛ} ¿sāwā idjia poya b_Λra dārā erobai? Abeda jōya.

²⁷ Ēberā mēsrā b_Λda naārā j_Λ chūmanaēb_{ΛΓΛ}, ¿sāwā idji dede eda ne dr_Λade wāni? J_Λ chūmanadr_Λ poya idji nebiara dr_Λadia.

²⁸ Wārā arada ma_Λ bārāa jaraya: ēberārāba cadjirua obadara, biē bedeabada sida Ācōrēba jūma poya quīrādoaya. ²⁹ Barib_{ΛΓΛ} aba_Λba Ācōrē Jaureba odada diauruba jāwā osiada aib_{ΛΓΛ}, Ācōrēba ma_Λra quīrādoāēa. Ma_Λ ēberāra ewariza bedeade baya.-

³⁰ Jesuba māwā jarasia idjira jai bara b_Λada apedada bērā.

Jesu ēberārā idjima zepedada

Mateo 12:46-50; Marcó 3:21; Luca 8:19-21

³¹ Ma_Λne Jesu djabarāda, dji papa sida jūēnapeda Jesura dajadaareba tr_Λbisidaa. ³² Ma_Λbe ēberārā Jesuare chūmeaba idjia jarasidaa:

-B_Λ papara, b_Λ djabarā sida dajadaare pan_Λa. * Ādjia b_Λra j_ΛΓ_Λ pan_Λa.-

³³ Barib_{ΛΓΛ} Jesuba jarasia:

-Bārāmaārā ¿cairāda m_Λ papa idjaba m_Λ djabarā?-

³⁴ Idji caita chūmeada aC_Λpeda jarasia:

-Na_Λg_Λrāda m_Λ papaa idjaba m_Λ djabarā. ³⁵ Ācōrēba quīrā b_Λ o beadr_Λ m_Λ djabaa, m_Λ djabawērāa, idjaba m_Λ papaa.-

4

Pea podadebema ne jara b_Λ

Mateo 13:1-9; Luca 8:4-8

¹ Wayacusa Jesuba Ācōrē bedeara amene droma icawa jaradia besia. Ma_Λne ēberārāda zocārā idjima powua nūmesia. Ma_Λ bērā jāba doeda ūma_Λne badopedā chūmesia. Ēberārāra do icawa duanesidaa. ² Ma_Λbe Jesuba ne quīrātanoa ne jara b_Λdeba jaradisia. Nāwā jarasia:

³ -jūrīnadua! Ēberāda ne pode wāsia. ⁴ Māwā po nīne _ΛC_ΛΓ_Λ tara ode baecuasia. Ma_Λne ībanada zesedapeda mīcuasidaa. ⁵ _ΛC_ΛΓ_Λ tara ējūā mōgaraida b_Λde baecuasia. Dji egorora nāūcha b_Λ bērā ma_Λ tara isabe tunusia.

⁶ Māwāmīna besea j_Λw_ΛΓ_Λāba purrubasia bio carra jidaē bađa bērā. ⁷ Idjaba _ΛC_ΛΓ_Λ tara ējūā _ΛΓ_Λida b_Λde baecuasia. Mama baecuadara j_Λcara _ΛΓ_Λ bara b_Λba b_Λrā quenasia. Ma_Λba poya zaudaē basia. ⁸ Barib_{ΛΓΛ} _ΛC_ΛΓ_Λ tara ējūā biade baecuasia. Ma_Λg_Λra bio zausia. _ΛC_ΛΓ_Λ c_Λm_Λba ara aride diasia, dewaraba waitabeara diasia, waabemaba wai_Λara diasia.-*

⁹ Ma_Λbe Jesuba jarasia:

-Dji c_Λw_ΛΓ_Λ bara b_Λba quīrācuita ūrīdua.-

Jesuba ¿cārē cārēā ne jara b_Λdeba jaradiasi?

Mateo 13:10-17; Luca 8:9-10

¹⁰ Ēberārā wāpedadacarea Jesu ume nībabadarā doce pan_Λba, dewara idjiare chūmea bida iwīdisidaa idjia ne jara b_Λdeba jaradiadabemada. ¹¹⁻¹² Jesuba panusia:

* **3:32** Griego bedeade _ΛC_ΛΓ_Λ cartade idjaba “b_Λ djabawērārā” b_Λ b_Λa. * **4:8** Griego bedeade nāwā b_Λa: “_ΛC_ΛΓ_Λ c_Λm_Λba treinta diasia, dewaraba sesenta diasia, waabemaba cien diasia.”

-Ăcōrēba ēberārā pe erobΛdebemada jūmarāa cawabiē ʙΛmīna bārāa cawabi ʙΛΛ. BaribΛΓΛ dewararāa mΛa ne jara ʙΛdeba bedeā ʙΛΛ ādjirāba acΛ panΛmīna unurānamārēā, idjaba ūrī panΛmīna cawarānamārēā. Māwā ʙeadaēbara Ăcōrēmaa zedapeda ādjia cadjirua obadara quīrādoacasia.-†

Pea podadebema Jesuba cawa jarada

Mateo 13:18-23; Luca 8:11-15

¹³ MaΛne Jesuba ādjia jarasia:

-ĶBārāba pea podadebema ne jara ʙΛdeba jaradara cawadaēca? Māwāra dewarada jaraibΛΓΛ Ķsāwā cawadi? ¹⁴ Ūrīnadua. Pea pobarira Ăcōrē bedeā jarabari quīrāca ʙΛΛ. ¹⁵ Ta ode ʙaedaba naΛda jara ʙΛΛ: ΛĶΛΓΛ ēberārāba Ăcōrē bedeada ūrībadaa. BaribΛΓΛ Satanada zepeda maΛ bedeā ādji sode jūēnara quīrādoabibaria. ¹⁶ Ta mōgaraida ʙΛ ējūāne podaba naΛda jara ʙΛΛ: ΛĶΛΓΛ ēberārāba Ăcōrē bedeā ūrīnapeda bio ʙΛsrīda edabadaa. ¹⁷ BaribΛΓΛ bio carra jidaē ʙea bērā dārā droadacaa. Ewari zarea zebΛΓΛde wa Ăcōrē bedeā ĩjā panΛ carea ēberārāba biē obΛdade ādjia ĩjā panΛra igarabadaa. ¹⁸ Ta ējūā ΛΓΛida ʙΛde podaba naΛda jara ʙΛΛ: ΛĶΛΓΛ ēberārāba Ăcōrē bedeā ūrībadaa. ¹⁹ BaribΛΓΛ ādjirā sāwā bia ʙeadidebemada jūmawāyā crīchabadaa idjaba ne jūmada awuabadaa. Crīchabadaa ne jūmada erobeādibΛΓΛ, ʙΛsrīda ʙeadida. Jūma maΛ crīchaba bedeā ādji sode ʙedara ʙΛrā beabaria. MaΛ bērā ādjira waridacaa. ²⁰ BaribΛΓΛ ta ējūā biade podaba naΛda jara ʙΛΛ: ΛĶΛΓΛba Ăcōrē bedeā bia ūrīnapeda ĩjābadaa. MaΛbe ΛĶΛΓΛba ne biada ara arīde obadaa, ΛĶΛΓΛba waitabeara obadaa, idjaba ΛĶΛΓΛba waibΛara obadaa.-‡

Ībīrānebema ne jara ʙΛ

Mateo 5:15; Luca 8:16-18

²¹ Jesuba dewara ne jara ʙΛdeba jarasia:

-Dadjirāba ĩbīrāra coadapeda Ķepedeco droma edre ʙΛbadaca? Mērā nūmanacaa, ātebΛΓΛ ΛtΛ dji ʙΛbadade nūmΛbadaa. ²² Ara maΛ quīrāca ne jūma ebuda ʙΛērā mērā ʙeēa. Dadjia cawadaē panΛra Ăcōrēba ebuda cawabiya. ²³ Dji cΛwΛΓΛ bara ʙΛba quīrācuīta ūrīdua.-

²⁴ MaΛ awara Jesuba jarasia:

-MΛa jaradia ʙΛra quīrācuītadua. Bārāba cawadi carea bio quīrācuītadibΛΓΛ Ăcōrēba bārāa auduara cawabiya. ²⁵ AʙΛba wārāda cawaibΛΓΛ, Ăcōrēba auduara cawabiya. BaribΛΓΛ adua ʙΛba cawa ʙΛda crīchaibΛΓΛ, idjia crīcha ʙΛ sīda Ăcōrēba jāriya.-

Nēu sāwā waribaridebema ne jara ʙΛ

²⁶ Jesuba idjaba jarasia:

-Ăcōrēba ēberārā pe erobΛra aʙΛba ne ta podā quīrāca ʙΛΛ. ²⁷ Diamasi dji ēberā cāi ʙΛmisa idjaba āsa zocai ʙΛmisa dji tara quīda buyapeda waribaria. Dji podaba cārēba waribi ʙΛda cawacamīna māwābaria. ²⁸ Egorode ara iduba tunubaria. Naārā dji ʙΛwΛrΛda odjabaria. MaΛbe dji cΛmΛda zebaria. Idjaba dji cΛmΛba dji tada diabaria. ²⁹ MaΛbeΛrΛ dji tara waragabaria. Dji ewarira jūēna bērā ēberāba necoba ewabaria.-

Mostaza tadebema ne jara ʙΛ

Mateo 13:31-32, 34-35; Luca 13:18-19

† 4:11-12 Isaia 6:9-10. ‡ 4:20 Griego bedeadē nāwā bΛ ʙΛΛ: "ΛĶΛΓΛba treinta zaubadaa, ΛĶΛΓΛba sesenta zaubadaa, idjaba ΛĶΛΓΛba cien zaubadaa." § 4:21 Mērā nūmanacaa. Griego bedeadē nāwā bΛ ʙΛΛ: "Ķada edre ʙΛdacaa."

30 Idjaba Jesuba jarasia:

–Ăcōrēba ēberārā pe erobara ḡcārē quīrāca ḡa? ḡsālgā ne jara ḡadeba māa cawa jarai? 31 Mostaza ta quīrāca ḡaa. Maḡ mostaza tara jūma dadjia ubada cāyābara djubibiara quīrua. 32 Baribara udacarea dewara néu bea cāyābara waibara waribaria. Dji jawatera waibaa jedegezoabaria. Maḡ bēra ibanara dji jawatede cūrādra ḡama de ocuađe zebadaa.–

33 Māwā ne jara ḡadeba Jesuba jaradiabadjia ēberārāba poya cawađida panā quīrāca. 34 Ababe ne jara ḡadeba ādjirāa bedeabadjia. Baribara idji ume nībabadarā āduba panane jūma cawa jarabadjia.

Jesuba nāūrā, amene droma sida tumabida

Mateo 8:23-27; Luca 8:22-25

35 Maḡ ewaride queubode Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–jWa quīrārē wānadrā!–

36 Ara maḡda ādjia ēberārā arima duanara amenapeda Jesura ara idji ḡa jābade quīrārā edesidaa. Dewara jāba sida ādji daucha wāsidaa. 37 Māwā panane nāūrāda dji cābāyā puā nūmesia. Maḡ bēra baido bogozoara jābade eđa wā nūmesia. Jābara biru baebodo basia. 38 Maḡne Jesura jāba ādaure borocau cāi basia. Maḡ carea idji ume nībabadarāba āḡmanapeda nāwā jarasidaa:

–Jaradiabari, ḡbamaarā dadjirā barrudida bia ḡaca?–

39 Maḡbe Jesura āta nūmepeda nāūrāa, baido bogozoa sida nāwā quēāsia:

–jChupeadua! jipi bedua!–

Ara maḡda nāūrāa ipi besia. Jūma tuma nūmesia. 40 Māwā ḡade Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārāra ḡsawāērā ne waya panā? ḡcārē cārēā Ācōrēra jījanaē panā?–

41 Baribara Jesuba oda carea ādjirāa bio ne wayasidaa. Maḡ bēra āduba iwīdidrua duanesidaa:

–Naḡgara ḡcaida jāwā ḡa? Nāūrāa, baido bogozoa bida idji bedeara jīābadaa.–

5

Jesuba jai zocārā āyā jaratada

Mateo 8:28-34; Luca 8:26-39

1 Maḡbe amene droma chānapeda Gerasa druade jūēsidaa.* 2 Jesura jābadeba drua ḡadoside cawaēne ēberā jai bara ḡada idjima zesia. 3 Maḡ ēberāra beudarā tabaribada uriađe ḡabadjia. Ni abalaba idjira poyadaca basia, carenaba jḡabada sida. 4 Barima zocārā idjira carenaba jīrū jābadjidamīna, jawa sida jḡbadjidamīna abeđa jūma tucuabadjia. Idjira ni abalaba poyadaca basia. 5 Diamasi, āsa bida idjira bēwārā tabaribada uriađe, eyađe bida bia nībabadjia. Idjaba ara idji cacuara mōgaraba puobadjia. 6-7 Idjia tmlba Jesu unuside pira zesia. Jesu quīrāpita chirāborode cobepeda jḡgua jarasia:

–Ăcōrē dji Dromaara ḡa Warra, Jesu, ḡcārē cārēā mḡra mīā sē ḡa? jĂcōrē quīrāpita wārāneba jaradua ḡaa mḡra biē ḡlēda!–

8 Māwā bedeasia Jesuba idjia nāwā jara ḡada bēra:

–jJai, naḡ ēberā cacuadebemada āyā wādua!–

9 Maḡbe Jesuba dji jai iwīdisia:

–ḡbara casa trā jarabada?–

Dji jaiba panusia:

* 5:1 Gerasa. Griego bedeade ḡcala cartade “Gadara” wa “Gergasa” ḡa ḡaa.

-Mā trāra Cābana abadaa, dairāra cābana panā bērā.-

¹⁰ Maāne jaiba Jesua bedea djuburiasia maā druadebemada āyā jaretarāmārēā. ¹¹ Māwā panāne ara caita ā eyade chinada zocārā ne co duanasidaa. ¹² Maā carea dji jairāba Jesua nāwā bedea djuburiasidaa:

-Dairāra jāgarā china cacuade idu eda wābidua.-

¹³ Maāne Jesuba iduaribisia. Ara maāda jairāra ēberā cacuadebemada ēdracuadapeda china cacuade eda wābārasidaa. Baribāra eda wānapeda chinara pirapodapeda perawadeba daidu tēucuasidaa. Mama abeda jūma nābāra quinisidaa. Maāgarā chinara mil umē panasidaca āā.

¹⁴ Maā carea dji china acā pananara purūdaa pira wāsidaa. Ādji purudebemarāa, dji puru caita bearāa bida jai bara badadebemada jūma nēbārasidaa. Maā carea purudebemarāba acāde zesėsidaa. ¹⁵⁻¹⁶ Jesu bāma jūēdadade unusidaa jai zocārā erobadara Jesu caita chūmāda. Quirā bapeda cacuade jābadara jā basia. Maā unupedadaba dewararāa nēbārasidaa jai bara badara sāwāsida. China sāwāpedada sida nēbārasidaa. Jūmarāda bio ne waya duanesidaa. ¹⁷ Maā carea ādjirāba Jesua bedea djuburiasidaa ādji druadebemada āyā wāmārēā.

¹⁸ Jesu jābade badoside dji jai bara badaba bedea djuburiasia idji ume wāi carea. ¹⁹ Baribāra Jesuba idu wābiē basia. Ātebāra jarasia:

-Diguida wāpeda ā ēberārāa jaradua Ācōrēba ā ume ne waiāā odada. Ādjia nēbāradua sāwā idjia bāra bio quirā djuburiasida.-

²⁰ Ara maāda jai erobadara wāpeda jūma Decapoli druade nēbāradjia Jesuba idji ume ne waiāā odada. Maā bērā jūmarāba cawa crīchadaē basia.

Jesuba wērācau biabida
Mateo 9:18-26; Luca 8:40-56

²¹ Jesu jēda jābade amene droma quirārā chānacarea ēberārā zocārā idji bāmaa zesėsidaa. Maā carea Jesura dō icawa basia. ²²⁻²³ Māwā bāde ēberā Jairo abadada zesia. Maā Jairora judiorā dji jarebada dede dji boro basia. Maāne Jairora Jesu caita jūpeda idji jirū caita barru cobepeda nāwā bedea djuburiasia:

-Mā cauda jūācāyā nūmā. Bā jāwara idji ārā bāde zedua biamārēā.-

²⁴ Ara maāda Jesura Jairo ume wāsia. Ēberārā zocārā Jesu ume wābada bērā pēsua nībasia. ²⁵ Maāne ēberārā tāēna wērā doce poa oamiaba jida bāda nībasia. ²⁶ Maā wērāba nēārā diabadarāa idji paratara jūma diadodamīna biāē basia. Zocārā nēārā diabadarāa idjira bia mīgabisidaa baribāra wetara wāsia. ²⁷⁻²⁸ Maāne Jesudebemada bedea panada ūrīpeda ēberārā tāēna Jesu jēdaare caita wāsia. Nāwā crīchasia: "Idji cacuade jā bāda tāibāra, māra biaya." Ara maāda Jesu cacuade jā bāra chupea tāsia. ²⁹ Tābārade idji oara tādriasia. Māwā cawasia idji cacua biē badara biasida. ³⁰ Baribāra Jesuba cawasia idji ābādeba ābāda biasida. Maā bērā jēda acāpeda iwīdisia:

-Mā cacuade jā bāra zcaiba tāsī?-

³¹ Maāne idji ume nībadarāba jarasidaa:

-zšāwā iwīdi ā caiba bāra tāsida? Bā unu āā ēberārāba bāra pēsua eropanāda.-

³² Māwā jarabādamīna Jesuba jūmarāda parrāga acāasia idji tānada cawai carea. ³³ Māwā bāde wērāra ne wayaaba ure nūmasia Jesudeba biadada cawa ā bērā. Maābe Jesuma zepeda idji quirāpita barru cobepeda jarasia:

-Mābāra wārāda bāra tāsia.-

³⁴ Maā carea Jesuba idjia jarasia:

–Cau, wārāda biaida iĵāna bĕrā bΛra biasia. Necai wādua. BΛra waa bia mīgaēa.–

³⁵ Jesu wadi bedea bΛde Jairo dedeba λCARΛ zedapeda idjia jarasidaa:

–BΛ caura jaidasia. λCārēā jaradiabarira mīā sēi?–

³⁶ Māwā jarabΛdara Jesuba quīrācuītaē basia. ĀtebΛrΛ Jairoa jarasia:

–Ne wayarādua. Sodeba iĵādua.–

³⁷ Maλbe Jesuba Pedroda, Santiagoda, Santiago djaba Juaλ sida Jairo dedaa edesia. Waabemara idu wābiē basia. ³⁸ Jairo dema jūēbΛdade Jesuba ūrīsia ēberārāra bΛga aujīā duanΛda. ³⁹ Eda wāpeda Jesuba dji aujīā duanΛa jarasia: –λCārē cārēā jācua aujīā duanΛ? Jāλ wērācaura beuē bΛa, ātebΛrΛ cāi bΛa.–

⁴⁰ Maλ carea ēberārāba idjīmaa acΛdapeda ipidasidaa. BaribΛrΛ Jesuba jūmarāda dajadaa wābisia. Maλbe idji ume nībabadarāda ūbea, dji wērācau zezada, dji papa sida eda edesia wērācau bΛpedadamaa. ⁴¹ Wērācau jΛwade jidapeda Jesuba jarasia:

–Talita cumi.– (Maλ arameo bedeba nāwā jara bΛa: “Cau zaque, māa bΛa jaraya: pirabaridua.”)

⁴² Ara maλda wērācaura pirabaripeda nībađe wāsia. Idjira doce poa basia. MaλgΛdebemada jūmarāba cawa crīchadaē basia. ⁴³ BaribΛrΛ Jesuba ādjia bio jarasia ni abaa jararānamārēā. Idjaba jarasia wērācaura ne cobidamārēā.

6

Jesu Nazarede bada

Mateo 13:53-58; Luca 4:16-30

¹ MamaΛba Jesura idji puruđaa wāsia. Idji ume nībabadarā sida wāsidaa.

² Λnāūbada ewaride Jesuba judiorā dji jΛrebada dede Ācōrē bedeara jaradia basia. Maλne zocārā ūrī duanΛba cawa crīchadaē basia. Nāwā jara duanasidaa:

–Idjia λsāmaareba jāλ crīcha cawaara edasi? λCaiba idjia necawaada diasi? λSāwā ne ununacada poya oi? ³ λIdjira de obariēca? λMaria warrada jāwā bΛēca? λIdji djabarāra Santiago, Jose, Juda idjaba Simoāēca? λIdji djabawērārā sida dadjirā tāēna panāēca?–

Ādjirāba Jesura iĵā quīrīānaē basia. ⁴ Maλ bĕrā Jesuba jarasia:

–Ācōrēneba bedebarida djārā druade wayabadaa, baribΛrΛ ara idji druadebemarāba wayadacaa. Idji puruba, idji dede panabada biđa wayadacaa.–

⁵ Mama Jesuba ne ununacara poya oē basia. Abābe idji jΛwara λCARΛ cacua biē bea λrλ bΛbΛrΛde biabisia. ⁶ Idji puruđebemarāba iĵānaē bada bĕrā Jesuba cawa crīchaē basia.

Jesuba doce edadarā diabueda

Mateo 10:5-15; Luca 9:1-6

Jesuba puru zaque beaza jaradia wāsia. ⁷ Māwānacarea idjia doce edadarāra ābaa trāsia. Ādjirāa bΛΛada diasia jaida āyā jaretadamārēā. Maλbe puru zaque beaza umé uméa diabuesia. ⁸ Ādji wāni naēna jarasia wābadađe ni cārē sida ederānamārēā. Ode codida, buchacada, parata sida edediē panΛana asia. Bardona awa ededida panΛa jarasia. ⁹ Idjaba jarasia zapato jΛnida panΛa baribΛrΛ ādjia cacuađe jΛ panΛ awa ededida panΛa. ¹⁰ Maλ awara jarasia:

–Bārā baridua puruđe jūēbΛdade abaa dede bađe wānibΛrΛ maλ dede pananadua aba puruđeba ēdrΛbΛdadaa. ¹¹ Abaa puruba bārāda bia edaēbΛrΛ, ādjia bārā bedeada ūrī quīrīānaēbΛrΛ, mamaΛba ēdrΛdadaa. ĒdrΛbΛdade

egoro pora bārã jirũ jãne ðara jãrãpetadadua. Małba cawabiya ãdjia Ācõrẽ igara panΛ carea idjia cawa oida.*

¹² Ara małda Jesu ume nibabadarãra wãsidaa. WãbΛdaza ëberãra jarabad-jidaa ãdji cadjiruara igaradapeda Ācõrẽmaa zedamãrẽã. ¹³ Mał awara jaira zocãrã ëberãrã cacuadebemada ãyã jarecuasidaa idjaba zocãrã cacua biẽ beara olivo dragaba paḤΛbΛdade biabibadjidaa.†

Herodeba Jesudebema ũrĩna

Mateo 14:1-12; Luca 9:7-9

¹⁴ Herodeda Galilea druadebema boro basia.‡ Mał Herodeba Jesura trĀ ðaga ðada ũrĩsia. ΛcΛḤΛba Jesudebemada nãwã jarabadjidaa:

–Borocuebari Juałda łrẽbasia. Mał bẽrã jũma ne ununacara poya o ðaa.–§

¹⁵ Dewararãba jarasidaa Jesura Ācõrẽneba bedeabari Elĩada. Dewararãba jarasidaa:

–Idjira Ācõrẽneba bedeabari dadji drõãenabema ewaride beada quĩrãca.–

¹⁶ BaribΛḤΛ Herodeba mãwã ũrĩpeda jarasia:

–Małgara Juał. Młã idjira obłá ḤΛ beabisia baribΛḤΛ beudada łrẽbasia.–

¹⁷⁻¹⁸ Herodeba Juał beabidara nãwã basia: Herodeba ara idji djaba Pelipe quimada edasia. Mał wẽrãra Herodía abadjidaa. Herodeba idji ãyõrẽra edada bẽrã Juałba jarabadjia: “BΛ djaba quimada erobacara ðaa.”* Mał carea Herodeba Juałra jidabipeda preso ðΛbada dede carenaba jĀ ðasia.

¹⁹ Mał awara Herodía Juałra quĩrãma basia. Idjira beabi quĩrĩã basia mãwãmĩna poya oẽ basia. ²⁰ Dji boro Herodeba Juałra waya basia idjaba cawa basia Juałra ëberã jipa ðada, Ācõrẽ itea ðada. Mał carea Juałra idu biẽ obica basia. Herodeba Juał beeara bia ũrĩbadjia baribΛḤΛ cawa crĩchaẽ basia.

²¹ Ewari aba Herodía cawasia sãwã Juałra beabida. Nãwã basia: dji boro Herode toda ewari jũeside ne cobada waiðaa obisia. Idjiare bea dji dromarãda, dji djõbada bororãda, Galilea druadebema dji droma bea sida trĀbicuasias idji ume ne codamãrẽã. ²² Mãwã ne co duanane Herodía cauda eđa zepeda jũmarã quĩrãpita bairasia. Małba Herodera, idji ume ne co duanΛ sida biõ ðasridasidaa. Herodeba mał awẽrã jarasia:

–BΛdjia quĩrĩãbΛḤΛda młã iwĩdidua. Ara małda młã błã diaya.–

²³ Idjia wãrãneba jarasia:

–BΛã młã iwĩdibΛḤΛda młã jũma diaya. Młã poya erobΛ sida ësidra diaya.–

²⁴ Małne Herodía caura dajadaa wãpeda idji papaa nãwã iwĩdisia:

–Młã zcãrẽda iwĩdi?–

Małne dji papaba panusia:

–Borocuebari Juał boroda iwĩdidua.–

²⁵ Dji caura Herodema isabe jẽda wãpeda nãwã jarasia:

–Młã quĩrĩã ðaa ara nawena ðaa Borocuebari Juał boroda młã epedecode diaida.–

* **6:11** Griego bedeade ḤcΛḤΛ cartade nał sida bł ðaa: “Wãrã arada młã jaraya: Ācõrẽba cawa oi ewaride Sodoma, Gomorra puru cãyãbara mał purura wetara cawa oya.” Genesi 18:16deba aba 19:29daa. † **6:13** Jesu ume nibabadarãba cacua biẽ beara olivo dragaba paḤΛdãẽ basia biabidi carea. ĀtebΛḤΛ mãwã paḤΛbΛdade cawabisidaa Ācõrẽba ëberãrã biabi ðada (Santiago 5:14-15). Edaude olivo dragaba paḤΛdãẽne cacua biẽ beara biabisidaa (Hecho 3:1-10; 5:12-16; 9:32-35; 19:11-12). ‡ **6:14** Herode. Mał Herodera Antipa trĀ jarabadjidaa. Ācõrẽ Bedeade odja ðaa Mateo 14:1-10de, Luca 3:19de, 9:7-9de, 13:31-33de, 23:6-12de bida. Idji zezara “Herode dji Droma” abadjidaa (Mateo 2:1-23). § **6:14** Griego bedeade ḤcΛḤΛ cartade bł ðaa HerodebΛḤΛ mãwã jarasia. * **6:17-18** Levitico 18:16.

²⁶ Māwā iwidiſide Herodera bio ſopuasia. BaribΛΓΛ idji ume ne co duana quīrāpita wārāneba jarada bērā awērāba iwidiſida quīrāca o quīrīāſia. ²⁷ Ara maſda Herodeba zarrada wābiſia Juaλ borora enemārēā. ²⁸ Maλ zarrara preſo bΛbadamaa wāpeda Juaλra obΛá tΛſia. Idji borora epedecode enepeda Herodía caua diaſia. Maλbe dji cauba dji papaa diaſia.

²⁹ Juaλ ume nībapedadaba maλ ūrīſidade Juaλ cacuara jΛΓΛde wānapeda tΛbarīde edeſidaa.

Jesuba mil juesuma auđu ne cobigada
Mateo 14:13-21; Luca 9:10-17; Juaλ 6:1-4

³⁰ Māwānacarea Jesuba diabuedarāra idji ume ābaa dji jΛreſidaa. Ādjia opedadara, jaradiapedada ſida Jesua jūma nēbΛΓΛ panasidaa. ³¹ Māwā panΛne ēberārāra zocārā zeseſidaa. Ādjirā careba panΛba poya ne codaē baſia. Maλ bērā Jesuba jarasia:

–Wānadra ēberā neēmaa ānāūni carea.–

³² Ara maſda āduba jābade wāſidaa ēberā neēmaa. ³³ BaribΛΓΛ zocārāba ādji wābΛdara unusidaa. Maλne cawasidaa cairāda māwā wānada. Maλ bērā puruzabemarāda ādji wābadamaa jīrūba wānapeda ādji na jūeſidaa. ³⁴ Jesura jābadeba drua badobΛΓΛde maλ ēberārā zocārā duanada unusia. Oveja dji wagabari neē quedea quīrāca panΛ bērā Jesuba ādjirāra miā djuburi unusia. Maλ carea ādjirāa jaradia beſia.

³⁵ Queubodode Jesu ume nībabadarāra idjima zedapeda jarasidaa:

–Nama ēberāra caita neēa. Maλ awara queubΛΓΛa. ³⁶ Ēberārāa jaradua de beamaa wa puru beadaa codira nēdode wānamārēā. Ni cārē ſida neē panΛa.–†

³⁷ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–BārābΛΓΛ ne cobidada.–

Maλne ādjia jarasidaa:

–¿Cārēda daiba cobidi? ¿BΛa quīrīā bΛca daiba jūma naλ ēberārā itea paλ nēdode wānida? AbΛda berara poa aba trajaida bΛa maλ parata edai carea.–

³⁸ Maλne Jesuba iwidiſia:

–¿Dadjirāba paλda jūmaſawā eropanΛ? AclΛde wānada.–

Ara maſda wāſidaa. AclΛdapeda ādjia jarade zesidaa:

–Paλda juesumabe idjaba bedada umébe eropanΛ.–

³⁹ Maλbe Jesuba jūmarāa jarasia pōājārā pāwārāne awara awara chūpanenamārēā. ⁴⁰ Ara maſda ācΛΓΛ cien, ācΛΓΛ cincuenta awara awara chūpanesidaa. ⁴¹ Jesuba paλ juesuma panΛra, beda umé panΛ ſida idji jΛwade edapeda bajānaa acΛpeda Ācōrēa bia jarasia. Maλbe paΛra cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diaſia jedecadamārēā. Beda umébema ſida jedecadamārēā diaſia. ⁴² Maλbe jūmarāda ne codapeda jāwūāſidaa. ⁴³ Paλ adubadara, beda adubada ſida jΛrΛ peſidade doce jamara birasidaa. ⁴⁴ Mama ne copeđadara dji umaquīrā awa mil juesuma panasidaa.

Jesu do ārā nībada
Mateo 14:22-27; Juaλ 6:16-21

⁴⁵ Māwānacarea Jesuba idji ume nībabadarāra jābade badobisida idji na quīrārā chānapeda Betsaidá purudaa wānamārēā. Maλne idjira beſia ēberārā diguidaa wābigai carea. ⁴⁶ Jūmarāda wābigapeda eyadaa Ācōrēa iwidiſide wāſia. ⁴⁷ Queuſide Jesu ume nībabadarāra jābade do quēſidra panasidaa. Maλne Jesura drua iduba baſia. ⁴⁸ Idjia unusia ādjira dowiba poya wānaē panΛda

† 6:36 Ni cārē ſida neē panΛa. Griego bedade ācΛΓΛ cartade maλra neēa.

nāūrāda ādji nocoareba puá nūmΛ bēřā. Āsabodode Jesura do λrλ nīda ādjirā caita wāyā wābΛrΛ basía. ⁴⁹⁻⁵⁰ Maλne jūmarāba idjira do λrλ nīda unusidāa. BaribΛrΛ bēwārāda māwā bΛda crīchāsīdāa. Maλ carea bio dauperadapeda ne wayaba biasīdāa. Ara maλda Jesuba jarasía:

–¡Sozarra beadadua! Māda jāwā bΛa. ¡Ne wayarānada!–

⁵¹ Jesu jābade badoside nāūrāra cābasía. Maλ bēřā bio ne wayasīdāa idjaba cawa crīchadaē panesīdāa. ⁵² Jesuba paλ maārī bΛdeba ēberārāra zocārā ne cobigađamīna ādjia wadībīda idjidebemada cawadaē panasīdāa. Abeda poya cawadaē basía.

Jesuba Genesare druade cacua biē bea biabīda

Mateo 14:34-36

⁵³ Chā wānada Genesare druade jūēnapēda doya wībarisīdāa. ⁵⁴ Jābadeba druā badosidade mamabemarāba abēda Jesura cawasīdāa. ⁵⁵ Maλ carea puruza pira wāsīdāa ādji cacua biē beara Jesumaa ededamārēā. Ēberārāba Jesura sāma bΛda ūrīsīdara dji cacua biē beara cΛdade araa edebadjīdāa. ⁵⁶ Idji wābΛrΛza ēberārāba cacua biē quēdeara ode bΛbadjīdāa. Puru zaquēde, puru beade, puru āi bīda māwā obadjīdāa. Maλne Jesua beāda djuburiabadjīdāa idjia cacuaē jΛ bΛ ida tābimārēā. Idji tābΛdara jūmaena biacuabadjīdāa.

7

JΛwa sagΛbadadebema

Mateo 15:1-20

¹ Ewarī aba pariseorāda, judiorā ley jaradiabadarā sīda Jerusaleλ purudeba Jesumaa zesīdāa. ² Maλ ēberārāba unusīdāa λcΛrΛ Jesu ūme nībabadarāda jΛwa sagΛdaē ne co panΛda. Drōēnabemaba jΛwa sagΛbadadebema jaradiapedada quīrāca odaē panΛ bēřā ādjira biē jarasīdāa.* (³ Pariseorāba, waabema judiorā bīda jΛwara bārīma zocārā sagΛbadāa drōēnabemaba jaradiapedada quīrāca.† Māwā sagΛdaēbΛrΛ ne cođaca. ⁴ Idjaba ne nēdobuebadamaλba diguīdāa zedapeda drōēnabemaba jaradiapedada quīrāca sagΛdaēbΛrΛ, ne cođaca. Maλ awara ādji sāūda, zocoda, cuguruda, cΛda sīda quīrācuīta sagΛbadāa.‡ Ne zocārā quīrācuīta obadaa drōēnabemaba jaradiapedada ēpēni carea.) ⁵ Maλne pariseorāba, judiorā ley jaradiabadarā bīda Jesua iwīdisīdāa:

–BΛ ūme nībabadarāba jΛwa mītītia ne cobadaa. ¿Cārē cārēā dadji drōēnabemaba jaradiapedadara odaē?–

⁶ Jesuba panusia:

–Bārā dji biaca bearā, Ācōrēneba beēebarī Isaiāba bārānebemada nāwā arīde basía:

Naλ puruba mĀa bia beēebarīa, baribΛrΛ wārāda ādji sođeba mĀma crīchadačaa.

⁷ Ādji quīrīābe mĀa bia beēebadaa.

MĀ beēea cāyābara ēberā crīchadrΛ jaradiabadaa.§

⁸ Ara maλ quīrāca Ācōrēba obi bΛ beēeara bārāba amabadaa drōēnabemarāba jaradiapedada ēpēni carea.–*

* **7:2** Ādjira biē jarasīdāa. Griego beēade λcΛrΛ cartade maλra neēa. † **7:3** Levítico 22:4-8de sacerdoterā cuidīda pananebemada bΛ bΛa, baribΛrΛ Jesu ewarīde pariseorāba jarabadjīdāa jūmarāba māwā odīda panΛda. ‡ **7:4** CΛda. Maλba jaraē bΛa borobada ātebΛrΛ ādji ne codī carea chūmebadada.

Griego beēade λcΛrΛ cartade maλra neēa. § **7:7** Isaiā 29:13. * **7:8** Griego beēade λcΛrΛ cartade idjaba nāwā bΛ bΛa: “Bārāba zocoda, sāū sīda quīrācuīta sagΛbadāa. Bārāba ne zocārā maλ quīrāca obadaa.”

⁹ Mañ awara Jesuba jarasia:

–Ara bārāba obadadeba Ācōrēba obi ḅa bedeara igarabadaa. ¹⁰ Moiseba nāwā jarasia: “ḅa zezada, ḅa papa sida wayadua.”† Nañ sida jarasia: “Bariduaba idji zezada wa idji papada biē jarabara, maḅara beuida ḅa.”‡
¹¹⁻¹² Baribara bārāba dji zeza wa dji papa careba amaaba ababe nañda jarabadaa: “Jūma māa eroba Ācōrēa diada bēra māa poya carebaēa.”§
¹³ Māwā bārā drōā naēnabemaba jaradiapedada ēpē pananeba Ācōrē bedeara igarabadaa. Bārāba ne zocārā mañ quīrāca obadaa.–

¹⁴ Mañbe Jesuba ēberārā arima duanara jūma trāpeda nāwā jarasia:

–Jūmarāba mā bedeara ūrīnada cawadamārēa. ¹⁵ Dadjia cobadaba Ācōrē quīrāpita mititia ḅaca. Ātebata sodeba ze ḅabata dadjira mititia ḅabaria.

¹⁶ Dji cawata bara ḅaba quīrācuita ūrīdua.–*

¹⁷ Mañbe Jesuba ēberārā arima duanara amepeda diguida wāsia. Mama idji ume nībabadarāba dadjia mititia ḅabaridebemada iwīdisidaa. ¹⁸⁻¹⁹ Mañne Jesuba jarasia:

–¿Bārā bida wadi adua panaca? Ūrīnada: dadjia cobadaba Ācōrē quīrāpita mititia ḅaca, dadjia sode eda wāē ḅa bēra. Ātebata biteḅa wāpeda dajadaa ēdrabaria.–

Māwā jara ḅadeba Jesuba cawabisia ne jūma coḅira bia ḅada. ²⁰ Mañbebata jarasia:

–Eḅaba ze ḅaba ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia ḅabaria. ²¹⁻²² Crīcha cadjiruua, daunemaida, auḅua baīda, mīā beaīda, ne draīda, jūma eroba quīrā baīda, ne cadjirua o baīda, djārā cūrūgaida, peraē oīda, djārāba eroba carea biē baīda, ēcarraare biē bedeīda, djārā cāyābara biara ḅada crīchaida, idjaba crīcha neē ḅaca o bai sida ēberā sodeba zebaria. ²³ Jūma mañ cadjirua eḅaba ze ḅaba ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia ḅabaria.–

Jesuba wērācau biabida

Mateo 15:21-28

²⁴ Jesura mamaḅa Tiro druadaa wāpeda abaḅa ēberā dede besia.† Idji sāma ḅada ni abaḅa cawabi quīrāē basia. Māwāmīna cawasidaa. ²⁵ Mañ druade wērāda basia. Idji caura jai bara basia. Mañ wērāba Jesudebema ūrīside idji ḅamaa wāpeda idji jīrū caita chīraborode cobesia. ²⁶ Mañne bedea djuburiasia Jesuba jaira idji cau cacuaḅemada āyā jaretamārēa. Baribara wērāra judioē basia.‡ Siropenicia druadebema basia. ²⁷ Mañ carea Jesuba idjia jarasia:

–Warrarāda na idu ne cobida ḅa. Biē ḅa warrarāba co panada jārīda usaa diai carea.–

²⁸ Mañne wērāba panusia:

–ḅa jara ḅara wārā, mā Boro, baribara warrarāba djico jurruzoabidada usaba mesa edre cobaria.–

²⁹ Mañ ūrīpeda Jesuba jarasia:

–ḅa māwā bia panuna bēra necai diguida wādua. ḅa cau cacuaḅe ḅada jaira āyā wāsia.–

³⁰ Wērā idji dede jūside idji caura cāḅade necai ḅada unusia. Dji jaira wārāda āyā wāsia.

† **7:10** Exodo 20:12. ‡ **7:10** Exodo 21:17. § **7:11-12** Māa erobara Ācōrēa diada. Griego bedeadē ḅa ḅa: “Naḅara Corbaña.” * **7:16** Griego bedeadē ḅcara cartade mañ versīculora neēa. † **7:24** Tiro. Griego bedeadē ḅcara cartade mañ awara “idjaba Sidoā” ḅa ḅa. ‡ **7:26** Judioē. Griego bedeadē ḅa ḅa “griego.”

Jesuba ēberā cawara qui bā biabida

Mateo 15:29-31

³¹ Jesura Tiro druade badada jēda wāsia. Sidoḷ druade jūēne wāpeda Decapoli druareba Galilea amene dromanaa wāsia. ³² Mama ēberārāba cawara qui bāda Jesumaa enesidaa. Maḷ ēberāra idjaba quīrāme cara bāsia. Ādjirāba Jesua bedea djuburiasidaa idji jawara maḷ ēberā ḷḷā bāpeda biabimārēā. ³³ Ara maḷda Jesuba cawara qui bāra jīga edesia. Maḷbe idji jawā jīwīnira dji ēberā cawara uriaza berajusia. Māwā opeda ara idji jawā quēbāde idosia. Ēberā quīrāmene ibāba maārī wara edasia. ³⁴ Maḷbe bajānaa acāpeda ḷyāba drasoā ḷyābapeda arameo bedeaḷe jarasia: “iEpata!” Maḷ bedeaba jara bāa “ogadrādua.” ³⁵ Ara maḷda ēberā cawara ogadrāpeda bia ūrī besia. Idji quīrāmera biada bēra bia bedea besia.

³⁶ Jesuba ādjirāa jarasia maḷnebemada ni abāa jararānamārēā. Māwāmīna wetara nēbābadjidaa. ³⁷ Dji arima panāba bio cawa crīchaḷe panesidaa. Nāwā jarasidaa:

–Jesuba ne jūmada bia o bāa. cawara qui beara ūrībībaria, quīrāme cara beara bedeaibībaria.–

8

Jesuba mil quīmārē ēberārā ne cobida

Mateo 15:32-39

¹ Maḷ ewaride wayacusa ēberārāra Jesuma zocārā powuasidaa. Ādjirāba coḷira neē panasidaa. Maḷ bēra Jesuba idji ume nībabadārā trāpeda jarasia:

² –Mā naḷ ēberārāra mīā djuburi unu bāa. Mā ume duanāda ewari ūbea babāra. Ādjia coḷi carea eropananara jōsia. ³ Mā ādjirāra ne codaē diguidāa wābigaibāra, ota cacua norrabarīdia. ḷcāra wārāda tāmāba ze panā.–

⁴ Idji ume nībabadārāba iwīdisidaa:

–Nama ēberā neēma ḷsāma jāḷ ēberārā itea coḷira edaḷi?–

⁵ Maḷne Jesuba iwīdisia:

–ḷBārāba paḷda jūmasāwā eropanā?–

Ādjia panusidaa:

–Sietebe.–

⁶ Maḷbe Jesuba ēberārāra jūma egode chūmēbicuasīa. Maḷ siete paḷra idji jawāde edapeda Ācōrēa bia bāada asia. Maḷbe paḷra cōrācuapeda idji ume nībabadārā diasia jedecadāmārēā. Ara maḷda jedecāsidaa. ⁷ Idjaba beda zaqueda zocārāēbe eropanasidaa. Jesuba maḷ carea Ācōrēa bia jarapeda ēberārā jedecabīsia. ⁸ Ara maḷda jūmarāba coḷapeda jāwūcuasidaa. Dji adubada jara pesidade siete jamara birasidaa. ⁹ Mama ne copedāra mil quīmārē duanasidaca bāa. Māwānacarea Jesuba ēberārāra wābigasia. ¹⁰ Maḷbe idjira, idji ume nībabadārā sīda jābaḷe badodapeda Dalmanuta druadaa wāsidaa.

Pariseorāba Jesua ne ununaca obi panana

Mateo 16:1-4; Luca 12:54-56

¹¹ Maḷ ewaride pariseorāda zedapeda Jesu ume ijara panasidaa. Ādjia cawa quīrā panasidaa idjira wārāda bajāneba ze bā cawaya. Maḷ bēra ādjia Jesua iwīdisidaa ne ununacada omārēā. ¹² Ādjia māwā mīā sē panā bēra Jesura ḷyāba drasoā ḷyābapeda jarasia:

–Idibema ēberārāba ζcārē cārēā ne ununacada unu quīrīā panā? Wārā arada mĭa jaraya: mĭra Ācōrēneba ze βada cawadamārēā mĭa ne ununacada oēa.–

¹³ Māwā jarapeda pariseorāra amesia. Jesura idji ume nĭbabadarā sida jābade badosidāa wayacusa amene droma quīrārā chāni carea.

Pariseorā harina ēsābibari

Mateo 16:5-12

¹⁴ Maĭ chā wāβadade Jesu ume nĭbabadarāba cawasidāa paĭda quīrādoasidada. Jābade paĭda ababe eropanasidāa. ¹⁵ Maĭne Jesuba jarasia: –Pariseorā harina ēsābibarida, Herodee sida quīrācuitadada.–

¹⁶ Jesu ume nĭbabadarāra āduba nāwā bedeasidāa:

–Idjia māwā jarasia dadjirāba paĭda enepedade bērā.–

¹⁷ Jesuba cawa βasia cārēnebemada bedea panāda. Maĭ carea jarasia:

–ζCārē cārēā paĭra neēana a panā? ζMĭa odara bārāba unusidamĭna cawadaē basica? ζAbeda poya cawadaēca? ζAdua panāca mĭra caida? ¹⁸ ζBārāra dau bara beamĭna ununacaca? ζCAWAΓA bara beamĭna ūrĭnacaca? Mĭa odara ζquīrādoasidaca? ¹⁹ Mĭa paĭ juesumaneba ēberārā mil juesuma ne cobigadacarea bārāba dji adubada JAΓA pesidade ζjamara jūmasāwā birasida?–

Ādjirāba panusidāa:

–Doce.–

²⁰ Jesuba jarasia:

–Idjaba mĭa siete paĭba ēberārā mil quīmārē ne cobigadacarea bārāba dji adubada JAΓA pesidade ζjamara jūmasāwā birasida?–

Ādjirāba panusidāa:

–Siete.–

²¹ Maĭbe Jesuba ādjirāa iwidisia:

–ζSāwēerā bārāba wadibida cawadaē?–

Jesuba ēberā dauberrea βa biabida

²² Betsaidā purude jūsiēade ĀCAΓAba ēberā dauberrea βada Jesuma enapeda bedea djuburiasidāa biabimārēā. ²³ Jesuba maĭ dauberrea βARA jawade jidapeda puru āyā edesia. Maĭbe dji ēberā daude idosia. Idji jawara Ārĭ βapeda iwidisia unubaΓA cawaya. ²⁴ Maĭne ēberāba aCĭpeda jarasia:

–Mĭa ēberārāda unu βAa baribaΓA bacuru quīrāca nĭnada unu βAa.–

²⁵ Jesuba wayacusa idji jawara ēberā dau Ārĭ βASIA. Maĭne ēberāba bio unu βesia idji daura biada bērā. TAΓA ne jūmada ēsā unu βesia. ²⁶ Jesuba idjĭa nāwā jarasia:

–Diguidāa wāβAΓAde purude eda wārādua. Mĭa odara ni abAaA jararādua.–*

Pedroba Jesudebema jarada

Mateo 16:13-20; Luca 9:18-21

²⁷ Māwānacarea Jesura idji ume nĭbabadarā sida Cesarea-Pilipo druade puru zaque beaza paΓAΓAde wāsidaa. Ode nĭnane Jesuba idji ume nĭbabadarāa iwidisia:

–Ēberārāba mĭra ζcaida crĭcha panā?–

²⁸ Ādjirāba panusidāa:

–ĀCAΓAba jara panāA βARA Borocuebari Juaĭda. Dewararāba jara panāA βARA Elĭada. Dewararāba jara panāA βARA Ācōrēneba bedebarida.–

²⁹ Maĭne Jesuba iwidisia:

–BaribaΓA bārāba mĭra ζcaida crĭcha panā?–

* **8:26** Mĭa odara ni abAaA jararādua. Griego bedeadē ĀCAΓA cartade maĭra neēa.

Pedroba panusia:

-BΛRA Ācōrēba ēdρα edabari diai jaradaa.-†

³⁰ Jesuba ādjirāa bio jara bΛsia maλgΛra ni abaa jararānamārēā.

Jesuba idji beadidebema jarada

Mateo 16:21-28; Luca 9:22-27

³¹ MamaΛba λtaa Jesuba idji ume nībabadarāa jarabadjia idjira bia mīgaida bΛda. Nāwā jarasia:

-Puruđebema bororāba, sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabada bida mλ, Naλ Djara Edadađada igaradapeđa beabidīa. BaribΛra mλra ewari ūbeade λrēbaya.-

³² Jesuba maλgΛra ebuda jarasia. Maλ carea Pedroba idjira jīgabe edepeđa quēā bΛ quīrāca māwā bedearāduada asia. ³³ BaribΛra Jesuba jēda idji ume nībabadarāmaa acΛbΛgΛde Pedrora nāwā quēāsīa:

-Satana, mλ caitabemada āyā wādua. BΛa Ācōrē quīrāca crīchaē bΛa. ĀtebΛra ēberā quīrāca crīcha bΛa.-

³⁴ Jesuba idji ume nībabadarāa, dewararā sida trλpeđa jarasia:

-Ababa māda ēpē quīrā bΛbΛra, idjia o quīrā bΛra igarapeđa bia mīgai carea baida bΛa.‡ Maλbe mλra ēpēida bΛa. ³⁵ Ababa naλ ējūāne bia baida jΛra baibΛra, jīrūare bia baēa. BaribΛra abada mλ carea beuibΛra wa beđa bia mλnebema jara bΛ carea beuibΛra, Ācōrē ume ewariza zocai baya. ³⁶ Ēberāda naλ ējūāne je jūma erobΛde beuibΛra, λdjia erobΛba carebaica? ³⁷ Beu amaaba idjia erobΛdebemada λjūmasāwā poya diai? ³⁸ Ababa naλ ējūāne cadjirua o bea tāēna mλra, mλ beđa sida adua bΛada aibΛra, mλ, Naλ Djara Edada ΛbΛa bara zebΛgΛde maλ ēberāra adua bΛada aya. Maλ ewarīde mλ Zeza Ācōrē ΛbΛa bara idjaba idji bajānebema nezocarā ΛbΛa bara zeya.-

9

¹ Idjaba Jesuba jarasia:

-Mλa wārāda jaraya: λcΛra nama panΛ beudi naēna ebuda ununia Ācōrēba mλ, jūmarā Boro bΛđara ΛbΛa bara zebΛgΛda.-*

Jesu quīrā awara nūmena

Mateo 17:1-13; Luca 9:28-36

² Sei ewari badacarea Jesuba Pedroda, Santiagoda, Juaλ sida āduba eya λta bΛmaa edesia. Mama ādji quīrāpita Jesura quīrā awara nūmesia. ³ Idjia cacuđe jλ bΛra bio totroa besia. Naλ ējūānebemaba tātobΛda sida maλ quīrāca poya totroa odaēa. ⁴ Maλne ādjia unusīdaa Elīada, Moise sida Jesu ume beđa panΛda. ⁵ Maλ carea Pedroba Jesua jarasia:

-Jaradiabari, bia bΛa दौरa nama panΛda. Daiba de zaqueda ūbea odia; aba bΛ itea, aba Moise itea, idjaba aba Elīa itea.-

⁶ Pedrora māwā bedesia ni cārē sida cawaē bērā. Ādjira wārāda dauperasīada. ⁷ Māwā bΛde jārārāda ādji λrλ zesia. Maλ jārārāneba naλ beđeada jīgua ūrīsidaa:

† **8:29** Ācōrēba ēdρα edabari diai jaradada. Maλra griego beđeade "Crito" bΛ bΛa. Critora trāēa. Jara bΛa "Ācōrēba ēdρα edabari diai jaradada" wa "Ācōrēba dadjirā Boroda bΛdada." Arameo beđeade jarabadaa "Mesías." ‡ **8:34** Bia mīgai carea baida bΛa. Griego beđeade nāwā bΛ bΛa: "Idji crura atau eđeida bΛa." * **9:1** Ununia Ācōrēba mλ, jūmarā Boro bΛđara ΛbΛa bara zebΛgΛda. Ebuda bΛēa cārēda ununida. ΛcΛra maarā jara bΛa Jesu quīrā awara nūmeinebemada ununida. Dewararāmaarā jara bΛa Jesu λrēbaidebemada, idji bajānaa wāinebemada, wa Ācōrē jaure zeidebemada ununida.

–Naḷḷara mḷ Warraa. Idjira mḷa bio quĩrĩã ḅḷa. Idjia jara ḅḷara ũrĩnadua.–

⁸ Wayacusa acḷḅadade waabemarāda ununaẽ basía. Aḅabe Jesudḷḷ ḅḷjirã ume basía.

⁹ Maḷbe eyadeba edaa zebḷadade Jesuba ḅḷjía bio jara ḅḷasia eyade unupedadara ni aḅaḷa jararānamārēã aba Naḷ Djara Edada ḷrēḅabḷarḷadaa.

¹⁰ Maḷḷara ara ḅḷjii crĩchade eropanesídaa. ḅḷjiduba maḷ ḷrēḅaibebemada iwĩdidruabjidáa. ¹¹ Maḷbe Jesua iwĩdisídaa:

–Māwāra judiorã ley jaradiabadarāba ḷcārē cārēã jarabada Elíada naārã zeida ḅḷada?–

¹² Jesuba panusia:

–Wārāda Elíara naārã zeida ḅḷa ne jūmada bia ḅai carea.† Baribḷḷḷ ḷcārē cārēã Ācōrē Bedeade ḅḷ ḅḷ Naḷ Djara Edadara bia mĩgaida ḅḷada idjaba ēberārāba igaradida? ¹³ Mḷa bārāa jaraya: Elíara wārāda zesía.‡ Māwāmĩna Ācōrē Bedeade ḅḷ ḅḷ quĩrāca ēberārāba o quĩrĩã pananara idji ume osídaa.§

Jesuba warra jai bara ḅḷ biabida

Mateo 17:14-21; Luca 9:37-43

¹⁴ Jesura, Pedrora, Santiagora, Juaḷ sida waabema Jesu ume nĩḅabadarã duanḷmaa zesídaa. Maḷne unusídaa zocārã ēberārāda ḅḷjirāma powua nūḷḷada. ḷcḷḷḷ judiorã ley jaradiabadarāda ḅḷjirã ume caicaya duanasídaa.

¹⁵ Jesu unusídaade jūmarāba bio cawa crĩchadaẽ basía. Ara maḷda idjimaã pira wānapeda audiabarisídaa. ¹⁶ Jesuba ḅḷjirã iwĩdisía:

–ḷCārē cārēã caicaya duanḷ?–

¹⁷ Maḷ powua nūḷḷneba aḅaḷba panusia:

–Jaradiabari, mḷ warrada enesia ḅḷa biabimārēã. Idjira jai bara ḅḷa. Maḷ jaiba idjira quĩrāme cara eroḅḷa. ¹⁸ Jaiba jidabḷḷḷde ḅaebibaria, yedaa cōpepeabibaria, quĩda cḷḷḷḷabibaria, idjaba cacua ḷḅḷa tabḷbaria. Mḷa ḅḷ ume nĩḅabadarāa jarasia jāḷ jaira āyã jḷretadamārēã. Māwāmĩna poyadaẽ basía.–

¹⁹ Jesuba jarasia:

–jBārāba Ācōrēra ĩjānacaa! ĩjānamārēã ḷaba sālbe mḷa droai? Warrara namaa enenadua.–

²⁰ Ara maḷda warrara Jesumaa edesídaa. Dji jaiba Jesu unubḷḷḷde war-rara wawabisia. Warrara egode ḅaepeda ḅḷrabari tabesia, idjaba itedaa cōpepea tabesia. ²¹ Jesuba dji zezaa iwĩdisía:

–ḷDārāḅḷḷḷca jāwã ḅḷara?–

Dji zezaba panusia:

–Caiḅe edaḅa jāwã ḅḷa. ²² Jaiba idjira bea quĩrĩã ḅḷa. ḅarima zocārã idjira tḷḷḷde ḅaebibaria idjaba edaude doeda ḅaebibaria. Daira quĩrã djuburiadua. Poya carebaḅḷḷḷ, carebadua.–

²³ Maḷne Jesuba jarasia:

–ḅḷa ḷsāwã mḷa poya carebaḅḷḷḷ a ḅḷ? ḅḷa ĩjāida ḅḷa mḷa poya carebaida. Māwã ĩjāḅḷḷḷ itea Ācōrēba ne jūmada oida ḅḷa.–

²⁴ Ara maḷda dji zezaba jĩgua jarasia:

–Mḷa ĩjã ḅḷa baribḷḷḷ carebadua biara ĩjã carea.–

²⁵ Jesuba ēberārāda araa powuabḷḷḷda ununa bēã dji jaira nāwã quēãsia:

–Quĩrāme carabibari jāi, cḷḷḷḷḷ quibibari jāi, mḷa ḅḷa jaraya: naḷ warra cacuaebemada āyã wādua. Waa idji cacuaḅe eda zerādua.–

²⁶ Ara maãda dji jaira biapeda wayacusa warrara biara wawabisia. Maãbe idji cacuadebemada êdrasia baribarla warrara abeda beuda quirãca tabesia. Maã bêrã dji arima duanaba jara duanesidaa:

–Jay, jãl warrara jaidabarisia!–

²⁷ Baribarla Jesuba warra jawade jidapeda piradralbisia. Maãne warrara ãta nũmesia. ²⁸ Jesura diguida wãnacarea idji ume nĩbabadarãba ãduba iwidiidaa:

–¿Sãwãerã dairãba jãl jaira poya ãyã jalretadaẽ basi?–

²⁹ Jesuba panusia:

–Jai naãca bea ãyã jalretadi carea ãcõrã iwidiidida panla idjaba ne codaca ewarida odida panla.*

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Mateo 17:22-23; Luca 9:44-45

³⁰⁻³¹ Mamaaba Galilea druade palglaa wãsidaa. Jesuba idji ume nĩbabadarãa jaradia ßa bêrã sãma panlada ni abaa cawabi quirãcã basia. Maãne ãdjirãa jarasia:

–Mã, Naã Djara Edadara abalaba eberãrãa jidabiya. ãdjirãba mãra beadia, baribarla ewari ùbeade mãra lrëbaya.–

³² Mãwã jaradara idji ume nĩbabadarãba poya cawadaẽ basia. Idjia iwidiidida waya panasidaa.

¿Caida dji dromaara ßa?

Mateo 10:42; 18:1-9; Luca 9:46-50; 17:1-2

³³ Maãbe Capernauã puruãdaa jãda zesidaa. Diguida panenacarea Jesuba iwidiida:

–¿Cãrẽ cãrẽã ode caicaya zesida?–

³⁴ ãdjirãa chupea panesidaa wãrãda caicaya zepedada bêrã. ãdjirãa ijara panasidaa caida dji dromaara ßai cawaya. ³⁵ Maãbe Jesura chũmepeda idjia edada doce panara caitaara trãpeda jarasia:

–Abalada dji dromaara ßa quirãã ßalbarla, jumarã cãyãbara edaara ßaida ßala.

Waabemarã nezocada ßaida ßala.–

³⁶ Maã carea warra zaqueda edapeda ãdjirãã ãsi nũmasia. Maãbe idji jawade bara edapeda jarasia:

³⁷ –Abalaba mã ãjã ßadeba warrarãda bia edabarla, mãda bia edabarla. Mã bia edabarla ababe mãda edabarlã, ãtebarla mã Diabueda sida bia edabarla.–

³⁸ Maãne Juaãba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, daiba unusidaa eberãba ßa trãneba jaida ãyã jalrecua ßada. Baribarla idjira dadjirã ume nĩẽ bêrã daiba jarasidaa waa mãwã orãmãrã.–

³⁹ Maãne Jesuba jarasia:

–Mãwã orãnadua. Mã trãneba ne ununaca o ßaba mãnebemada poya biẽ bedeaã. ⁴⁰ Dadjirã ume dji quirũera dadjirãare ßala. ⁴¹ Wãrã arada mã jaraya: bãrãra mãre bêrã bariduaba bãrãa baidoda dawaibarla, ãcõrãba wãrãda mãl eberãa nebiada diaya.

⁴² Bariduaba mã ãjã ßea dji dromaẽ quedada cadjiruade bæbibarla, ãcõrãba mãl eberãra bio cawa oya. Mã cawa oira bio zarea ßai bêrã, biara ßa mãl eberã ochirude yuda jãnapeda pusade batãuedida. ⁴³⁻⁴⁴ ßa jawaba ßãa cadjiruada obibarla, mãl cadjirua o amaaba ßãã tutadua. ßa jawaba

* 9:29 Idjaba ne codaca ewarida odida panla. Griego bedea de ãcala cartade mãra neãa.

ababe erobaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Maḷda biara bḷa jḷwa umé erobada tḷbḷ urua quicamaa wāi cāyābara.† 45-46 Ara maḷ quīrāca bḷ jīrūba bḷa cadjiruada obibḷḡḷ, maḷ cadjirua o amaaba bḷá tutadua. Bḷa jīrū ababe erobaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Maḷda biara bḷa Ācōrēba bḷḡḷ jīrū umé erobada tḷbḷ urua quicamaa batabuei cāyābara.‡ 47 Idjaba bḷ dauba bḷa cadjiruada obibḷḡḷ, maḷ cadjirua o amaaba ēūtadua. Bḷa dau ababe erobaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Maḷda biara bḷa Ācōrēba bḷḡḷ dau umé erobada tḷbḷ urua quicamaa batabuei cāyābara. 48 Mama qui beudacada baraa, idjaba dji eradḡḷ nūmḷ sida quicaa.§

49 Dadjirāra bia mīga panḷneba Ācōrē itea bia beadia.* 50 Tāda bia bḷa baribḷḡḷ cḷyada jōibḷḡḷ ḷsāwā wayacusa cḷya bei? Maḷ bēḷā Ācōrē itea bia beadadua.† Idjaba ābaa necai beadadua.-

10

Jesuba mīa amaira biē bḷada ada

Mateo 19:1-12; Luca 16:18

1 Maḷbe Jesura Capernaḷ purudeba Judea druadaa wāsia Jordaḷ do quīrāre. Ēberārā zocārā wayacusa idjimaa zesetidade idjia obari quīrāca ādjirāa jaradia besia. 2 Māwā bḷde ḷcḷḡḷ pariseorāda zesidaa. Idji biē bedeabidi carea nāwā iwīdisidaa:

-¿Umaquīrāba dji quimada amaida bia bḷca?-

3 Jesuba panusia:

-¿Moiseba cārēda bḷsi?-

4 Pariseorāba panusidaa:

-Moiseba iduaribisia. Idjia jarasia abaḷba idji wērāa carta mīa amainebemada diaibḷḡḷ amaida bḷda.*

5 Maḷne Jesuba jarasia:

-Moiseba maḷ bedeara bḷsia bārāra cḷwḷḡḷ zarea bea bēḷā. 6 Baribḷḡḷ naḷ ējūā oside Ācōrēba umaquīrāda, wērā sida osia.† 7 Maḷ carea umaquīrāba dji zezara, dji papa sida amepeda idji quima ume ābaa bebaria. 8 Māwā cacua aba bḷ quīrāca panḷa.‡ Ádjira umé panḷēa, ātebḷḡḷ aba bḷ quīrāca panḷa.

9 Maḷ bēḷā Ācōrēba ābaa bḷdāra dji amanacara panḷa.-

10 Waya diguidaa wāpedadacarea Jesu ume nībabadarāba idjia abari quīrāca iwīdisidaa. 11 Maḷne Jesuba panusia:

-Baridua umaquīrāba idji quimada amapeda dewara wērāda edaibḷḡḷ, maḷ umaquīrāra daunema bḷa. 12 Idjaba wērāba idji quimada amapeda dewara umaquīrāda edaibḷḡḷ, maḷ wērāra daunema bḷa.-

Jesuba warra zaquerā bia jara bḷada

Mateo 19:13-15; Luca 18:15-17

13 Maḷne ēberārāba warra zaquerāda Jesuma enesidaa idji jḷwada ḷḡḷ bḷpeda bia jara bḷmārēā. Baribḷḡḷ Jesu ume nībabadarāba dji warrarā

† 9:43-44 Griego bedeade ḷcḷḡḷ cartade idjaba nāwā bḷ bḷa: “Mama qui beudacada baraa, idjaba dji eradḡḷ nūmḷ sida quicaa.” ‡ 9:45-46 Griego bedeade ḷcḷḡḷ cartade idjaba nāwā bḷ bḷa: “Mama qui beudacada baraa, idjaba dji eradḡḷ nūmḷ sida quicaa.” § 9:48 Isaías 66:24. * 9:49 Maḷ versículora abeda ebuda bḷēa. Griego bedeade bḷ bḷa: “Jūmarāda tḷbḷ uruaba cḷya beadia.” † 9:50 Maḷ bēḷā Ācōrē itea beadadua. Maḷra griego bedeade ebuda bḷēa. Nāwā bḷ bḷa: “Tāda ara bādjide eda erobeadadua.” * 10:4 Deuteronomio 24:1-4. † 10:6 Genesi 1:27; 5:2. ‡ 10:8 Genesi 2:24.

enebΛdara quēāsidaa. ¹⁴ Ādjia māwā obΛdara Jesuba bio biē ununa bērā nāwā jarasia:

–Idu warra zaquerāra māmā zebidada, Ācōrēba pe erobΛdebemara ādjirā quīrāca panΛ bērā. ¹⁵ Wārā arada mĀa jaraya: warra zaqueba idji zeza ēpēbari quīrāca abaΛba Ācōrēda ēpēēbΛΓΛ, maĀ ēberāra Ācōrēba pe erobΛdebema baēa.–

¹⁶ Māwā jarapeda Jesuba warra zaquerāra jΛwade bara edapeda idji jΛwara λrĀ bΛpeda bia jara bΛcuasia.

*Parata bara bΛ Jesu ume bedeada
Mateo 19:16-30; Luca 18:18-30*

¹⁷ Jesu mamaΛba wābΛΓΛde ēberāda idjimaā pira zesia. MaĀ ēberāra Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda iwīdīsia:

–Jaradiabari bia, Ācōrē ume ewariza zocai bΛi carea ζmĀa cārēda oida bΛ?–

¹⁸ Jesuba panusia:

–ζCārē cārēā mĀra dji biaada a bΛ? Ni abaΛda dji biaēa, ababe ĀcōrēdrΛ dji biaa. ¹⁹ BΛa cawa bΛa Ācōrēba obi bΛ bedeara: mĀa bearādua, daunemarādua, ne drΛarādua, sewadeba djārāra biē jararādua, djārā cūrūgarādua, bΛ zezara, bΛ papa sida wayadua.–

²⁰ MaĀne ēberāba jarasia:

–Jaradiabari, cūdra eđaΛba mĀa jūma maĀgΛra ĩjā o bΛa.–

²¹ MaĀne Jesuba ēberāra quīrāneba acΛpeda jarasia:

–Wadi bΛa ne aba oida bΛa. BΛa erobΛra jūma nēdobuede wāpeda dji paratara ne neē quedeaa diadua. Māwā nebiada bajāne erobaya. MaĀbe mĀ ume nībade zedua.–§

²² Dji ēberāba maĀ ūrīpeda sopua besia bio bara bΛ bērā. Ara maĀda wāsia.

²³ MaĀne Jesuba pΛrrΛga acΛpeda idji ume nībabadarāa jarasia:

–Wārāda bio zarea bΛa ēberā ne bara bΛba Ācōrēra idji Boroda bΛi carea.–

²⁴ Idji ume nībabadarāba cawa crīchadaē basia. Ācōrēba ne bara bēara bia pe erobΛda crīcha panasidaa. MaĀ carea Jesuba wayacusa jarasia:

–Djabarā, wārāda bio zarea bΛa ēberā ne bara bΛba Ācōrēra idji Boroda bΛi carea. ²⁵ Parata bara bΛba Ācōrēra idji Boroda bΛi cāyābara cameyoda āguja uriade eđa wāichara bΛa.–

²⁶ Idji ume nībabadarāba wetara cawa crīchadaē basia. MaĀne āduba iwīdīdrusidaa:

–Māwāra Ācōrēba ζcaidrΛ ēdrΛ edai?–

²⁷ Jesuba ādjirā acΛpeda jarasia:

–Ēberāba māwā poya ocaa baribΛrΛ Ācōrēba poya oida bΛa. Ācōrēmaarā ne jūmada oicha bΛa.–

²⁸ MaĀne Pedroba Jesua jarasia:

–BΛ ēpēni carea daiba ne jūmada amesidaa.–

²⁹⁻³⁰ Jesuba jarasia:

–Wārā arada mĀa jaraya: mĀ carea idjaba bedea bia mĀnebema carea abaΛba idji deda, djabarāda, djabawērārāda, zezada, papada, quimada, warrarāda, ējūāda ameibΛrΛ, idjia amena cāyābara naĀ ewarīde cien edaya: deda, djabarāda, djabawērārāda, papada, warrarāda idjaba ējūā sida. Ēberārāba idjira biē odi carea ēpēnia baribΛrΛ jīrūarebema ewarīde Ācōrē ume ewariza

zocai baya. ³¹ Māwā dji jīrūarebemada dji nabemarāda beadia, dji nabemarāda dji jīrūarebemada beadia.-

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Mateo 20:17-19; Luca 18:31-34

³² Jerusaleānaa wāsidaēde Jesura nocoare nībasia. Mama wābada carea idjia doce edadarāba cawa crīchadaē panasidaa. Jūma idji caidu wābadaḍarā sida ne waya panasidaa. Māwā duanane Jesuba wayacusa idjia edada doce panara jīgabe edesia. Maḷbe idji sāwāinebemada jarasia:

³³ -Ūrīnadia, dadjirāra Jerusaleānaa wābadaa. Jāma abaaba mā, Naḷ Djara Edadara jidabiya sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida cawa odamārēā. Ādjirāba māra beuida bada jaradapeda judiorāēā diadia.

³⁴ Maḷgarāba māra ipida biē jaradapeda, idodapeda, udapeda beadia. Baribara ewari ūbeare māra ārēbaya.-

Zebedeo warrarāba iwidiapeda

Mateo 20:20-28

³⁵ Zebedeo warrarā Santiagoda, Juaḷ sida Jesumaa zedapeda jarasidaa:

-Jaradiabari, daiba quīrā panara ba oida ara daiba iwidiabada quīrāca.-

³⁶ Jesuba iwidiisia:

-ĶCārēda quīrā panara mā bārā itea oida?-

³⁷ Ādjia panusidaa:

-Bāra jūmarā boroda bebadaē daida aba ba jawa araare, aba ba jawa acāare idu chūmebidua.-*

³⁸ Maḷne Jesuba ādjia jarasia:

-Bārāba adua panara cārēda iwidi panada. Māra bio bia mīgaya. ĶBārā sida ara maḷ quīrāca bia mīgadi carea panara?†

³⁹ Ādjia panusidaa:

-Māē, bia mīgadi carea panara.-

Maḷne Jesuba jarasia:

-Bārā sida wārāda mā quīrāca bia mīgadia.‡ ⁴⁰ Baribara mā jawa araare, mā jawa acāare chūpananida māra poya diaēā. Ācōrēbara mama chūpananida eroḷa.-

⁴¹ Maḷne Santiagoba, Juaḷ bida iwidiabada waabema die panaba ūrīsidāa. Maḷ carea ādji ume quīrīsidāa. ⁴² Baribara Jesuba ādjirā trāpeda jarasia:

-Bārāba cawa panara naḷ ējūānebema bororāba ādji ēberārāra jūmawāyā zocabadada. Ādjirāba unubibadaa ādjia jarabada jūmarāba jīā odida panada.

⁴³ Baribara bārāba māwā beadiē panara. Bārānebemada dji dromada ba quīrā baḷba waabemarā nezocada baida ba. ⁴⁴ Dji dromaara ba quīrā baḷra jūmarā cāyābara edaara baida ba. ⁴⁵ Maḷ quīrāca mā, Naḷ Djara Edadara zeē ba ēberārā mā nezocarāda beadamārēā. Ātebara ze ba ēberārā nezocada bai carea. Māwā māra beuya zocārā ēberārāda ēdra ba carea.-

Jesuba ēberā dauberrea ba biabida

Mateo 20:29-34; Luca 18:35-43

⁴⁶ Jesura, idji ume nībabadara, dewararā zocārā panara sida Jerico purude jūēne wāsidaa. Ēdrabadaē ēberā dauberrea bada o icawa parata iwidi bada

* **10:37** Jūmarā boroda bebadaē. Griego bedeaē bāba: “Ba bia quirude.” † **10:38** Griego bedeaē nāwā ba: “ĶBārā mā borocuedi quīrāca borocuedica? ĶMā doida bāra bārā bida poya dodica?”

‡ **10:39** Jesuba jarada quīrāca wārāda māwāsia. Hecho 12:1-3; Apocalipsi 1:9.

chũmasia. Mañ ēberāra Timeo warra Bartimeo basía. ⁴⁷ Bartimeoba ũrĩsia Jesu Nazaredebemara mama wābΛΓada. Mañ carea bia jarasia:

–¡Jesu, Davideba zeda, m̃ra quĩrã djuburiadua!–

⁴⁸ Mañne zocārāba idjira chupeamārēã quēãsidaa baribΛΓ idjia wetara biasia:

–¡Jesu, Davideba zeda, m̃ra quĩrã djuburiadua!–

⁴⁹ Mañ ũrĩside Jesura nũmesia. Nāwã jarasia:

–Idjira tr̃nada.–

Mañne ΛCΛΓaba dauberrea BΛra tr̃napeda jarasidaa:

–Sobiadua. PiradrΛdua. Jesuba BΛra tr̃Λ BΛ.–

⁵⁰ Ara mañda Bartimeoba idjia ΛΓ j̃Λ badara ērãpeda isabe piradrΛpeda Jesumaa wāsia. ⁵¹ Mañne Jesuba idjia iwidisia:

–¿Cārēda quĩrã BΛ m̃la oida?–

Dji dauberrea BΛba jarasia:

–Jaradiabari, m̃ dauba unuida quĩrã BΛ.–

⁵² Mañne Jesuba jarasia:

–Wãdua. BΛa ĩjãna b̃rã biasia.–

Ara mañda dauberrea badaba unu besia. Mañbe Jesu ume ābaa ode wāsia.

11

Jesu Jerusaleñe jũēna

Mateo 21:1-11; Luca 19:28-40; Juañ 12:12-19

¹ Jerusaleñ purude jũēboḁo baside Betpague puru caita, Betania puru caita bida duanasidaa Olivo eya carrade. Mañbe Jesuba idji ume nĩbabadarãda umé diabuesia. ² Ādjia nãwã jarasia:

–Dadjirã quĩrãpe BΛ purudaa wãnadua. JũēbΛdade bārãba burro zaqueda ununia. Mañ burro zaque ĩr̃Λ wadi ni abΛada wãnacaa. Ērã edadapeda enenadua. ³ AbΛaba bārãa cārē cārēã jãwã o panΛda iwidibΛΓΛ jaradadua: “Dadji Boroba quĩrã BΛa baribΛΓΛ nané jēda diabueya.”–

⁴ Ode wãbΛdade burrorra dede eda wãbada caita j̃Λ nũmada unusidaa. Ara mañda ērã edasidaa. ⁵ ΛCΛΓΛ arima duanΛba iwidisidaa:

–¿Cārēda o panΛ? ¿Cārē cārēã j̃Λ burrorra ērã panΛ?–

⁶ Jesuba jarada quĩrãca panusidade dji arima duanΛba idu edebisidaa.

⁷ Mañbe burro zaquera Jesumaa ededapeda ādji cacuade j̃Λ panΛra burro ĩr̃Λ BΛsidaa. MañbebΛΓΛ Jerusaleñ purudaa wãi carea Jesura ĩr̃Λ chũmesia.

⁸ Zocārāba Jesu bia edadi carea ādjia cacuade j̃Λ panada ode t̃ocua wāsidaa. Dewararāba bacuru jΛwate quedua bara beada BΛá tudapeda o icawa BΛcua wāsidaa. ⁹ Mãwã obΛdade idji na nĩnaba, caidũ zebΛda bida j̃gua jara duanasidaa:

¡Bio bia quĩrua! ¡Bio bia BΛa dadji Ācōrē tr̃ñneba zebΛrΛra!*

¹⁰ ¡Bio bia BΛa dadji dr̃ōāenabema Davideba zedara! ¡Dadjirã Boro bai carea zebΛrΛa!

¡Bio bia quĩrua Bajãne BΛra!

¹¹ Jesu Jerusaleñe jũēside Ācōrē de dromanaa wāsia. Jũma acΛ bapeda queubΛΓΛ b̃rã idjia doce edadarã ume Betania purudaa jēda wāsidaa.

Jesuba higojõ bacuru biē jara bΛda

Mateo 21:18-19

* **11:9** Salmo 118:25-26. Bio bia quĩrua. Arameo bedede “Hosana” jarabadaa.

¹² Nurēma Betania purudeba wābɔdade Jesura jarra nūmesia. ¹³ Mañne higojō quedua bara bɔda tamaba unusia. Higojō jaraēmīna Jesuba aɔde wāsia dji ca zaqueda odja bɔ cawaya. Araa jūēbɔɔde quedua awa nūmɔda unusia.† ¹⁴ Mañne Jesuba higojōa jarasia:

–jNi abaɔba bɔ nejōra waa jōnaēa!–

Mañ bedeara idji ume nībabadarāba ūrīsidaa.

Jesuba ne nēdobuebadarā āyā jɔrecuada

Mateo 21:12-17; Luca 19:45-48; Juañ 2:13-22

¹⁵ Jesura Jerusaleñne wayacusa jūēpeda Ācōrē de dromanaa wāsia. Mama dajada Ācōrēa diadi careabema nēdobuebadarāda unusia. Ne nēdo bea sida zocārā duanasidaa. Idjaba ãcɔɔɔba Ācōrē de dromane diaida bɔ paratara dji drua āiba zebɔdarāa nēbɔa nēdobuebadjidaa āibema paratara diacara panana bēra. Māwā duanɔne Jesuba ādjirāra jūma āyā jɔretacuasía. Dji parata nēdobuebadarā mesa beada, puchirā nēdobuebadarā bugue sida jūma coracuasía. ¹⁶ Mañ awara ni cārē sida Ācōrē de droma caita idu enebiē basía. ¹⁷ Ādjirāa nāwā jaradiasia:

–Ācōrē Bedeade nāwā bɔ bɔa: “Mā dera jūma puru bea itea dji iwidibada de adía.” Baribɔɔ bārāba “ne drɔabadarā mīrūbada uria” quīrāca eropanɔa.–‡

¹⁸ Mañ bedea ūrīsidade sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabada bida Jesura wayasidaa idjia jaradia bɔra jūmarāba bia ūrī panɔ bēra. Mamaɔba ãtaa crīcha jɔɔ panesidaa beadi carea. ¹⁹ Queubɔɔde Jesura idji ume nībabadarā ume Jerusaleñneba ēdrɔsidaa.

Higojō purruba nūmena

Mateo 21:20-22

²⁰ Nurēma diapeda Jesura idji ume nībabadarā sida wayacusa Jerusaleñnaa wāsidaa. Wābɔdade unusidaa higo bacurura dji carrađe eda purruba nūmɔda. ²¹ Mañne Jesuba jaradara Pedroba quīrānebasía. Mañ carea jarasia:

–Jaradiabari, aɔɔdua. Bɔa biē jara bɔda higojōra purruba nūmesia.–

²² Jesuba jarasia:

–Bārāba Ācōrēra ĩñanida panɔa. ²³ Wārā arada mɔa jaraya: bariduaba za bɔ eyaa namaɔba pusade tēune wāduada aibɔɔ, idjia jarabɔɔ quīrāca māwāya. Baribɔɔ idji sode crīchaiē bɔa idjia jarabɔɔɔ māwāéda, ātebɔɔ wārāda māwāida ĩñaida bɔa. ²⁴ Mañ carea mɔa bārāa jaraya: jūma bārāba Ācōrēa iwidibadara wārāda edadida ĩñanibɔɔ, edadia. ²⁵ Idjaba bārāba Ācōrēa iwidí panane baridua ēberā ume biē panɔbɔɔ, mañ ēberāba biē odara naārā quīrādoadadua. Māwābɔɔ bārāba biē opedadara bārā Zeza bajāne bɔba quīrādoaya. ²⁶ Dewaraaba biē odada quīrādoadaēbɔɔ, bārāba biē opedadara bārā Zeza bajāne bɔba quīrādoaēa.–S

¿Cai trāneba Jesuba jaradia bɔ?

Mateo 21:23-27; Luca 20:1-8

²⁷ Mañbe ādjira wayacusa Jerusaleñne jūēsidaa. Jesura Ācōrē de droma caita nīne, sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadada, judiorā dji dromarā sida idjima zesidaa. ²⁸ Ādjirāba iwidisidaa:

† **11:13** Israel druađe higojō dji ca zaqueda marzo jedecode, abrilde bida codida panɔa. Dji ca zaquera ununibɔɔ cawabadaa junione mañi zaidia idjaba agostodeba aba octubreɔa waiɔba zaidia. Baribɔɔ Jesuba quedua awa ununa bēra cawasia jūma mañ poade higojōra zauéda. ‡ **11:17** Mā dera jūma puru bea itea dji iwidibada de adía. Isaía 56:7. Ne drɔabadarā mīrūbada uria. Jeremia 7:11.

§ **11:26** Griego bedeade ãcɔɔ cartade mañ versícolora neēa.

–Bla nama o b̄ara ꝑcaiba obi b̄a?–

²⁹ Jesuba panusia:

–M̄la bida b̄ar̄a iwidiya. B̄ar̄aba panusidara m̄la jaraya caiba m̄la n̄w̄a obi b̄ada. ³⁰ ꝑCaiba Juāra diabuesi borocuem̄r̄eā? ꝑĒber̄aba wa Baj̄ane B̄aba? Panunadua.–

³¹ Mālne ara ādjiduba jara duanesidaa:

–Baj̄ane B̄aba diabuesidaa adib̄ara, idjia jaraya: “Mālda ꝑcār̄ē cār̄ēā ĩjanaē basi?” ³² Barib̄ara ꝑs̄aw̄a jaraēi ēber̄aba diabuesida?–

Ādjia m̄w̄a jara panasidaa purura waya pan̄a b̄er̄a. Purumaar̄a Juāra w̄ar̄ada Ācōr̄eneba bedeabari basia. ³³ Māl b̄er̄a Jesua jarasidaa:

–Daiba adua pan̄a.–

Mālne Jesuba jarasia:

–M̄ēteara m̄la bida b̄ar̄a jaraēa caiba m̄la j̄aw̄a obi b̄ada.–

12

Dj̄ar̄ā néu ac̄abadadebema ne jara b̄a

Mateo 21:33-46; Luca 20:9-19

¹ Mālne Jesuba ne jara b̄adeba ādjir̄a jarasia:

–Ēber̄ada basia. Ewari aba māl ēber̄aba uvada upeda idji néura mōgaraba auđu j̄ur̄a casia. Uva b̄a piabari sida osia. Idjaba deda x̄ta osia mamāba j̄uma ac̄a carea. Mālbe idji néura āc̄ara ēber̄ar̄a j̄awaeda basia. Ādjir̄a ume bedeā basia néu zaubar̄ade j̄umas̄aw̄a idjia diadida pan̄ada. M̄w̄a bedeā b̄apeda djibariba dewara druadara w̄asia.

² Uva jara djibariba nezocada aba diabuesia néudebema idjia diadida pan̄ara edade w̄am̄ar̄eā. ³ Barib̄ara néu ac̄a pan̄aba dji nezocara jidapeda puosidaa. Mālbe j̄eda j̄aretabuesidaa ni cār̄ē sida diadaē.

⁴ M̄w̄anacarea djibariba dewara nezocada diabuesia idjia diadida pan̄ara diadam̄ar̄eā. Barib̄ara māl nezocara boroma usidaa.* Mālbe wayadaē quēāsidaa. ⁵ M̄w̄anacarea djibariba dewarada diabuesia barib̄ara māl nezocara beasidaa. M̄w̄anacarea dewara nezocar̄ada zocār̄a diabuesia. Barib̄ara āc̄ara puosidaa, dewarar̄ada beasidaa.

⁶ Djibariba wadibida aba erobasia diabuei carea; mālgara idji warra bio quir̄ā b̄a basia. Idjia cr̄ichasia: “M̄l warradr̄a wayadaia.” Ara mālda diabuesia. ⁷ Barib̄ara néu ac̄a pan̄aba dji warra j̄ūeb̄ar̄ada unusidade aduba jarasidaa: “Jari uruba dji zezaba erobara j̄uma edaya. ĩdjira beatadia! M̄w̄ab̄ara dji ēj̄ūara dadjir̄a itea b̄eya.”

⁸ Ara mālda warrara jidapeda beasidaa. Mālbe néu āi batabuesidaa.

⁹ Māl carea néu djibariba ꝑs̄aw̄a obā? Araa w̄apeda ādjir̄a j̄uma quenapeda idji néura dewarar̄a ac̄abiya. ¹⁰ B̄ar̄aba ꝑĀcōr̄ē Bedeade ac̄adacaca? N̄w̄a jara b̄a:

De obadaba mōgara igarapedadara dji biara b̄ada besia.

¹¹ Dadjir̄a Boroba m̄w̄a oda b̄er̄a dadjir̄amaar̄a bio biya quirua.†

¹² Sacerdote boror̄aba, judior̄a ley jaradiabadaba, judior̄a dji dromar̄a bida cawasidaa Jesuba māl jara b̄adeba ādjir̄ada biē jarasida. Māl carea Jesura jida quir̄ā panasidaa. Barib̄ara puruda waya pan̄a b̄er̄a idjira idu b̄apeda āyā w̄asidaa.

* **12:4** Māl nezocara boroma usidaa. Griego bedeade āc̄ara cartade n̄w̄a b̄a b̄a: “Mōgara batatabade māl nezocara borode diasidaa.” † **12:11** Salmo 118:22-23.

¿Romanebema boro itea parata jarala pebladade diadida panaca?

Mateo 22:15-22; Luca 20:20-26

¹³ Māwānacarea pariseorāba, Herodeare bea bida Jesumaa ācāra dia-buesidaa idjia biē bedeabidi carea. ¹⁴ Jūēnapeda jarasidaa:

-Jaradiabari, daiba cawa panala bara ēberā jipa bāda. Ni abāada biara unuca bērā ni abāaba blā awara crīchabidacaa. Ātebāra bala wārā bedea Ācōrē odebemada jūmarāa jaradiabaria. Maāda Romanebema boro itea parata jarala pebladaza ¿dadjī judiorāba diadida bia bāca wa biē bā? ¿Diadida panaca wa diacara panā?-

¹⁵ Jesuba cawa basia dji biarā quīrāca ze panāda. Maā bērā jarasia:

-Bārāba ¿cārē cārēā mlāra biē bedeabi quīrā panā? Parata pichida enadua mlā acāi carea.-

¹⁶ Ara maāda enesidaa. Maāne Jesuba iwidiisia:

-¿Cai quīrādarra naā paratade bā? ¿Cai trāda bā?-

Ādjia panusidaa:

-Romanebema borodēda.-

¹⁷ Maāne Jesuba jarasia:

-Māwā baibāra Romanebema borodera Romanebema boroa diadadua, idjaba Ācōrēnera Ācōrēa diadadua.-

Ādjirāba Jesu carea cawa crīchadaē basia.

Beudarā lrēbadidebema Jesuba jarada

Mateo 22:23-33; Luca 20:27-40

¹⁸ Māwā panane ācāra saduceorāda Jesumaa zesidaa. Saduceorāba jarabadaa beupedadara lrēbadacada. Maā bērā Jesua nāwā jarasidaa:

¹⁹ -Jaradiabari, Moiseba dadjirā itea basia ēberāda warra neē bāde jaidābāra, idji djababa dji pēdra wērāra edaida bāda dji djaba jaidāda itea warra unui carea. ²⁰ Ewari aba siete djabarāda panasidaa. Dji nabemada quima edasia baribāra warra neē jaidasia. ²¹ Idjiarebemaba dji pēdra wērāra edasia baribāra idji sida warra neē jaidasia. Ūbeabema sida abari quīrāca māwāsia. ²² Jūma maā siete panāra warra neē jaidasidaa. Māwānacarea dji wērā sida jaidasia. ²³ Maā siete djabarāba abari wērāda edasidaa. Māwāra lrēbadi ewaride ¿sālgāba idjira erobei?-

²⁴ Maā carea Jesuba panusia:

-Bārāba Ācōrē Bedeada, idji bāba sida adua panā bērā āi crīcha panā.

²⁵ Ūrīnadua. Beupedadarā lrēbadi ewaride ēberāra quima edadaēa ni quima diadaēa, ātebāra Ācōrē bajānebema nezocarā quīrāca beadia. ²⁶ ¿Bārāba beupedadarā lrēbadidebemada Moise cartade acādacaca? Ācōrēba bacuru zaque uruga nūmlneba Moisea jarasia: “Mlāra Abrahāā Ācōrēa, Isa Ācōrēa, idjaba Jacobo Ācōrēa.” ²⁷ Idjira beu bea Ācōrēa ātebāra zocai bea Ācōrēa! Bārāba abeda āi crīcha panā.-

Ācōrēba obi bā bedea dji dromaara bā

Mateo 22:34-40

²⁸ Māwā bedea panane judiorā ley jaradiabarida Jesu caita zesia. Maā jaradiabariba ūrīsia Jesuba saduceorāa bia panunada. Maā carea iwidiisia:

-Ācōrēba obi bā bedeadēbemara ¿sālgāda dji dromaara bā?-

²⁹ Jesuba panusia:

-Ācōrēba obi bΛ bedeadebema dji dromaara bΛra naλgΛa: “Ūrīnadua, israel-erā. Dadjirā Boro Ācōrēra ababΛrΛ bΛa. ³⁰ Jūma bΛ sodeba, jūma bΛ jauredeba, jūma bΛ crīchadeba, idjaba jūma bΛ λbΛadeba bΛ Boro Ācōrēra quīrīādua.”* Ācōrēba obi bΛ bedeadebemara maλdrΛ dji dromaara bΛa. ³¹ Idjaba maλare bΛda abari quīrāca bΛa. MaλgΛba nāwā jara bΛa: “Djārāra quīrīādua ara bΛdji quīrīā bΛ quīrāca.”† Maλ umēbema bedea cāyābara dji dromaara beada neēa.-

³² Maλne judiorā ley jaradiabariba jarasia:

-Bia bΛa, Jaradiabari, bΛa jara bΛ quīrāca Ācōrēra ababΛrΛ bΛa, dewarada neēa. ³³ Dadjirāba wārāda Ācōrēra jūma dadji sodeba, jūma dadji crīchadeba, jūma dadji jauredeba, jūma dadji λbΛadeba bida quīrīānida panΛa. Idjaba djārāra ara dadji quīrīā bΛ quīrāca quīrīānida panΛa. MaλgΛra zocārā animarā Ācōrēa babue diai cāyābara biara bΛa.-

³⁴ Judiorā ley jaradiabariba maλgΛra crīcha cawaadeba jarada bērā Jesuba jarasia:

-BΛra Ācōrēba pe erobΛdebemada baida boḁoa.-
Māwānacarea dewararāba Jesua iwidiḁida wayasidaa.

Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ꝑcai warra?
Mateo 22:41-46; Luca 20:41-44

³⁵ Jesuba Ācōrē de droma dajada jaradia baside ēberārā nāwā iwidiḁia:

-Judiorā ley jaradiabadaba ꝑsāwāērā jara panΛ Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara Davi warrada? ³⁶ Ara maλ Daviba Ācōrē Jauredeba nāwā jarasia: Dadjirā Boroba mλ boroa jarasia: mλ jΛwa araare chūmedua aba bΛ ume dji quīrūrā mΛa bΛ jΛwaeḁa bΛbΛrΛḁaa.‡

³⁷ Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada Daviba mλ Boroaḁa asibΛrΛ, ꝑsāwā Davi warra bai?-

Jesuba māwā jaradia bΛda zocārā ēberārāba bia ūrī duanasidaa.

Jesuba pariseorā biē jarada
Mateo 23:1-36; Luca 11:37-54; 20:45-47

³⁸ Jesuba wadi jaradia bΛḁe nāwā jarasia:

-Judiorā ley jaradiabadarā ume quīrācuita beadaua. Ādjirāba djio nēbΛa beada jΛ awua beaa. Maλ awara purude nīnane quīrīābadaa ēberārāba wayaadeba “mērā” adida. ³⁹ Judiorā dji jΛrebada dede ādjira dji dromarā chūmebadade chūme quīrīābadaa; ābaa ne cobΛdade bida ara maλ quīrāca obadaa. ⁴⁰ BaribΛrΛ pēdra wērārāba eroquedeada sewadeba jārīnapeda jūmarā quīrāpita Ācōrēa dārā iwidiḁadaa ādjira jipa beada crīchadāmārēa. Maλ carea Ācōrēba dewararā cāyābara ādjirāra wetara cawa oya.-

Pēdra wērā ne neē quiruba Ācōrēa parata diada
Luca 21:1-4

⁴¹ Ācōrē de droma carea parata bΛbada quīrāpe chūmaside Jesuba unusia ēberārāba paratada eḁa bΛ duanΛda. Zocārā ne bara beaba paratada waibΛa eḁa bΛ panasidaa. ⁴² Maλne pēdra wērā parata neē quiruda zepeda parata eḁaara quiruda umēbe eḁa bΛsia. ⁴³ Jesuba idji ume nībabadarā jarasia:

-MΛa wārāda bārāa jaraya: jāλ pēdra wērā ne neē quiruba auduara diasia jūmarāba diapedaḁa cāyābara. ⁴⁴ Ādjirāba dji aḁubaḁadrΛ eḁa bΛsidaa baribΛrΛ wērā ne neē quiruba ne coi carea erobḁadaḁa jūma diasia.-

* **12:30** Deuteronomio 6:4-5. Dadjirā Boro Ācōrēra ababΛrΛ bΛa. MaλgΛra idjaba jara bΛa: “Aba Ācōrēdra dadjirā Boroa.” † **12:31** Levitico 19:18. ‡ **12:36** Salmo 110:1.

13

Ācōrē de droma jūma ārīni Jesuba jarada

Mateo 10:16-25; 24:1-28; Luca 17:22-24; 21:5-24

¹ Jesura Ācōrē de droma dajadaare baḍada wābΛΛΛ basiḍe idji ume nībabariba jarasia:

-Jaradiabari, jacΛdua naḷ mōgarara sāwā waibΛΛ beada idjaba naḷ de sida sāwā quīrāwārēā quedeada!-

² Maḷne Jesuba jarasia:

-Māē, bΛΛ unu bΛRA waibΛΛ beaa. BaribΛΛΛ wārā arada mḷa jaraya: naḷ mōgara capedaḍara jūma toḍogozoaya.-

³ Maḷbe Olivo eyadaa wāsidaa. Dji eyara Ācōrē de droma quīrāpe bΛΛ. Jesu mama chūmasiḍe Pedroba, Santiagoba, Juaḷba, Andre bida āduba idjia iwidisiḍaa:

⁴ -Dairāa jaradua: Ācōrē de dromara ḷsālbe toḍogozoai? ḷCārēneba cawadi maḷ ewarira caita bḷḍa?-

⁵ Maḷne Jesuba jarasia:

-Quīrācuīta beadaḍua ni abaḷba cūrūgarānamārēā. ⁶ Zocārāba jaradia ādjidrΛ Ācōrēba ēḍrΛ edabari diai jaraḍada. Māwā ēberārāda zocārā cūrūgadia.

⁷ Bārāba ūrīnia abaḷ puruda dewara ume djō duanḷada idjaba drua āyā bida māwā duanḷada. BaribΛΛΛ ne wayarānada. Maḷgara jūma māwāida bΛΛ. BaribΛΛΛ naḷ ewarira wadi jōéa. ⁸ Abaḷ puruda dewara puru ume djōnia. Abaḷ druadebema boroda dewara druadebema boro ume djōnia. De uremiada druaza wāya, idjaba zocārā druade jarrabada baraya. BaribΛΛΛ maḷ naārā mīgabḷdara maārī baya wērā warra pua za bΛ quīrāca.

⁹ Quīrācuīta beadaḍua. Bārāra jidabidapeda dji jΛrebada deḍaa edeḍapeda bia uḍia. Mḷ ījā panḷ carea ādjirāba bārāra dji dromarā quīrāpita, dji bororā quīrāpita bida edeḍia. MaḷnebΛΛΛ bārāba mḷ beḍeara ādjirā quīrāpita jaradia.

¹⁰ Wārāda beḍea bia mḷnebemada jūma puruza jaraḍida panḷa. ¹¹ Ēberārāba bārāra jida edeḍadaḍe sopuarānada sāwā beḍeadida. Maḷnebemada crīcharānada. Ababe jaradua Ācōrēba jarabibΛΛḷada. Ara bādjī crīchadeba beḍeadaḍa, ātebΛΛΛ Ācōrē JauredrΛ bārāneba beḍeaya. ¹² Abaḷba ara idji djabada beabiya. Dji zezaba idji warrada beabiya idjaba warrarāra ādjī djibarirā ume biē panenapeda beabidīa. ¹³ Mḷ ījā panḷ carea jūmarāba bārāra quīrāmania. BaribΛΛΛ maḷ ewari zareade mḷ ījā panḷada igaraḍaēbΛΛΛ, Ācōrēba ēḍrΛ edaya idji ume ewariza zocai panani carea.

¹⁴ Ācōrēba quīrācada idji baiē bΛma bārāba unubḷadaḍe jūma Judea druade beara eyadaa mīrū wānida panḷa.* (Dji carta acḷ bΛba cārē jara bḷḍa cawaida bΛa.) ¹⁵ Maḷne ēberā idji de ḷrḷ bΛra idji dede eda wāiē bΛa ne edai carea. ¹⁶ Dji peade bΛba idjia ḷrḷ jḷbarira jēda edade wāiē bΛa. ¹⁷ Maḷ ewaride wērārā biogoa beara, warra ju dawa eroḷea sida bio mīā djuburi beadia. ¹⁸ Ācōrēa iwididadaḍua cue jara mīrū wāna amaaba. ¹⁹ Maḷ ewaride ēberārāra bio bia mīgadīa. Ācōrēba naḷ ējūā odadeba ḷtaa ēberārāra maḷ quīrāca bia mīgadacaḷ idjaba māwānacarea waa ara maḷ quīrāca mīgadaḍa.

* **13:14** Ācōrēba quīrāca. Griego beḍeade ḷcΛΛ cartade naḷ sida bḷ bΛa: "Ācōrēneba beḍeabari Danielba jaraḍa" (Daniel 9:27; 11:31; 12:11). Griego Antioco Epipaneba Ācōrē de dromara mititia bΛsia 168 poa Jesu toḍi naḍna. BaribΛΛΛ Jesuba jarasia maḷ Antiocoba oda quīrāca wayacusa māwāida. ḷcΛΛamaarā Jesuba jaradara wārāda māwāsia romanorāba Jerusaleḷ puruda, Ācōrē de droma sida poa 70ḍe jūma ārīsidaḍe. ḷcΛΛamaarā jara bΛa cadjiruadebema ēberāba māwā oya (2 Tesalonica 2:3-10). Idjaba ḷcΛΛamaarā Jesuba jaradara jirūarebema ewaride māwāya.

²⁰ Mañ ewarira dārāya. Dadjirā Boroba jūma daucha bia mīgabibara, ni abalada ēdradaē bacasia. Baribala Ācōrēba jūma daucha bia mīgabiēa idjia edada ēberārā carea.

²¹⁻²² Mañ ewaride ḄaḄaba sewadeba jaradia ādjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaraḄada. Idjaba ḄaḄaba sewadeba jaradia ādjira Ācōrēneba bedeabarida. MaḄgārāba ne ununaca waiba beada odia ēberārā cūrūgadi carea. Ācōrēba edadarā sida poya cūrūgadibara, ādjirā sida cūrūgacasia. Mañ bēra abalaba bārāa jaraibala, “Acadada, Ācōrēba ēdra edabari diai jaraḄara nama ba,” maḄra ījārānada. Dewaraba idjira jarima baada aibala, mañ sida ījārānada. ²³ Quīrācuīta beadada. Jūma mā bārāa jarasia māwāi naēna.

Nañ Djara Edada zeidebema
Mateo 24:29-44; Luca 21:25-36

²⁴ Ēberārā bio bia mīga pananacarea Ḅmādaura pāimaya. Jedeco sida Ḅnaēa. ²⁵ Chīdaura bajāneba baecuadia. Jūma bajāne beara quīrā awara beya. ²⁶ MaḄgā ewaride mā, Nañ Djara Edadara jārārāne abala bara zebalada idjaba quīrāwārēa dorrodorrea baada ununia.† ²⁷ Mañne mā bajānebema nezocarāda drua beaza wābiya Ācōrēba edadarāda ābaa jaredamārēa.

²⁸ Higojōneba ne jarabala cawadada. Dji jawatera tucu nūmepeda queda barbaria. Mañneba jūmarāba cawa pana dārāēne poara zeida. ²⁹ Ara mañ quīrāca mā jaraḄa unubadae cawadada mā zeī ewarira jūbeoda. ³⁰ Mā bārāa wārāda jaraya: nañ ewaridebema ēberārā beudi naēna maḄra jūma māwāya. ³¹ Bajāra jōya, nañ ējūā sida jōya, baribala mā jaraḄara wārāda māwāya.

³² Baribala ni abalaba mañ ewarira sāḄbe māwāida cawadaēa. Ācōrē nezoca bajāne bea bida adua pana. Mā, Nañ Djara Edada bida adua ba. Ababe mā Zebala cawa ba.

³³ Quīrācuīta beadada. Dau abala beadada idjaba Ācōrēa iwidi beadada. Bārāba dji ewari sāḄbe zeida adua pana. ³⁴ Mañ ewari zebalara nañ quīrāca baya: ēberāda dewara druada wābalade dji nezocarāda idji de wadāmārēa amesia. Ādjiza ne odāmārēa basia. Dji eda wābada acabarāa jarasia quīrācuīta acā bamārēa. ³⁵⁻³⁶ Ara mañ quīrāca bārā bida adua pana bārā De Djibarira sāḄbe waya zeida: queubalade, ariquetra, eterre berubalade wa diapada. Mañ bēra dau abala beadada, mā cawaēne zebalade bārāa cāi duanada unurāmārēa. ³⁷ Mā bārāa jara bāra jūmarāa jarabala: dau abala beadada.-

14

Jesu beadi carea crīcha jara panana
Mateo 26:1-5; Luca 22:1-2; Juañ 11:45-53

¹ Ewari umé babalade judiorāba Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewarida odi basia. Mañ ewari dromane pañ ēsābari neē baada cobadaa. Mañne sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā ume crīcha jara panasidaa Jesura chupea jidapeda beabidi carea. ² Baribala jarasidaa:

-Ewari dromane jidadaēa ēberārā quīrūbucarānamārēa.-

Wērāba nardo quera Jesu boro Ḅra weada
Mateo 26:6-13; Juañ 12:1-8

† 13:26 Daniel 7:13-14.

³ Mañ ewaride Jesura Betania purude Simoñ aida bara bada dede basia. Ne co chũmāne wērāda idjimaa zesia. Mañ wērāba boteya alabastro mōgara odada enesia. Boteyara nardo quera idji awa baba bira basia. Mañ nardo querara bio nēbāa basia. Mañne wērāba dji boteya ochiruda bāapēda querara Jesu boro ārā weasia. ⁴ Mañ carea āCARA arima duanāda quīrūnapēda āduba jarasidaa:

-¿Cārē cārēā jāñ querara weatasi? ⁵ Nēdobuedabara poa aba trajabāradē edabari quīrāca edacasia. Mañ parataba ne neē quedeara carebacasia.-

Mañ wērāra bia quēāsidaa. ⁶ BaribāRA Jesuba jarasia:

-Idu bādada. ¿Cārē cārēā idjira quēā panā? Idjia mā jāwā odara bia basia. ⁷ Ne neē quedeara ewariza bārā tāēna panania; bārāba quīrīābādade poya ādjirāra carebadida panā. BaribāRA māra bārā ume ewariza baēa.

⁸ Nañ wērāba aride osia. Dārāēne māra beupēda tbaridā. Idjia māra mañ carea queraba pāsia. ⁹ Wārā arada māa jaraya: jūma nañ ējūāne bedea bia mānebema jaradiabādama nañ wērāba odara nēbāradā idji sida quīrānebadamārēā.-

Judaba Jesu jidabi carea crīchada

Mateo 26:14-16; Luca 22:3-6

¹⁰ Juda Iscarioteda Jesuba doce edadādebema basia. Mañ Judara sacerdote bororāmaa wāsia Jesu jidabi carea. ¹¹ Mañ ūrisidade ādjirāra bāsridadapēda Judaa paratada diādāda asidaa. Ara mañda Judaba jARABadjia sāwā Jesura jidabida.

Jesuba doce edadarā ume ne coda

Mateo 26:17-29; Luca 22:7-23; Juañ 13:21-30; 1 Corinto 11:23-26

¹² Pañ ēsābari neē bā cobada ewarida jūesia. Domia aba māwā cobadjidaa. Dji nabema ewaride judiorāba Egiptodeba ēdrāpēdada quīrānebađi carea oveja zaqueda beadapēda cobadaa. Mañne Jesu ume nībabadarāba idjia iwīdisidaa:

-¿Bāa sāma quīrā bā daiba Egiptodeba ēdrāpēdada quīrānebađi carea cobadara ode wānida?-

¹³ Mañne Jesuba idji ume nībabadarāda umē trāpēda nāwā jarasia:

-Jerusalem purudaa wānadua. Jāma bārāba ununia umaquīrāba zocoda eronīda. Idji caidū wānadua. ¹⁴ Idji eđa wābāRAMa dji de djibarāa jaradadua: “Dadjirāa Jaradiabariba nañda iwīdibisia: māa, mā ume nībabadarā bida Egiptodeba ēdrāpēdada quīrānebađi carea cobadara ¿sāma codi?” ¹⁵ Mañ de djibariba ātaarebema deñā waiāada jūma biya o nūmāda acābiya. Mama ne cobadara dadjirā itea odadua.-

¹⁶ Ara mañda Jesu ume nībabadara Jerusalem purudaa umē wāsidaa. Wābādade Jesuba ādjia jarada quīrāca unusidaa. Mañbe Egiptodeba ēdrāpēdada quīrānebađi carea cobadara osidaa.

¹⁷ Queudacarea Jesura, idjia edada doce panā ume jūesiaa. ¹⁸ Ne co chũpanāne Jesuba jarasia:

-Wārā arada māa jaraya: aba mā ume ne co bāba māra jidabiya.-

¹⁹ Mañ carea ādjira sopua panesidaa. Ara mañda aba aba Jesua iwīdisidaa:

-¿Māa māwā oica?-

²⁰ Jesuba jarasia:

-Aba bārā docedebemaba jidabiya. Idjia bida abari epedecode pañda su co bāa. ²¹ Wārāda mā, Nañ Djara Edadara beuida bāa Ācōrē Bedeade bā bā quīrāca.* jBaribāRA mā jidabi ēberāra bio mīā djuburi bāa! Idjira

* **14:21** Salmo 22; Salmo 118:22; Isaia 52:15deba aba 53:12daa.

topedadaēbara biara ḅacasia.–

²² Wadī ne co duanane Jesuba paḷda jḷwade edapeda Ācōrēa bia jarasia. Maḷbe cōrācuapeḷa ādjīa diabḷḷade nāwā jarasia:

–Codadua. Naḷgara mḷ cacuaa.–

²³ Maḷbe uva ḅada edapeda Ācōrēa bia ḅada asia. Maḷ uva ḅara ādjirāza diasia. Jūmarāba dosidaa. ²⁴ Maḷne Jesuba jarasia:

–Naḷgara mḷ oa erozoabḷḷa. Mḷ oadeba Ācōrēba zocārā ume bedea djiwidida ḅḷḷḷa.† ²⁵ Wārā arada mḷa jaraya: uva ḅara waa doēa aba Ācōrēba jūma idji ēberārā pe erobebḷḷadaa. Maḷbebḷḷa mḷa bārā ume uva bada wayacusa doya.–‡

Pedroba Jesu igaraēana ada

Mateo 26:30-35; Luca 22:31-34; Juaḷ 13:36-38

²⁶ Maḷbe Ācōrē Bedeadebemada trḷānapeda Olivo eyadaa wāsidaa.‡ ²⁷ Wāḅḷḷade Jesuba jarasia:

–Naḷ diamasi jūma bārāba mḷra igaradia. Ācōrē Bedeade nāwā ḅḷ ḅḷa: “Mḷa oveja wagabarira beabḷḷade dji ovejara jārāzoadia.”* ²⁸ Baribḷḷa mḷra ḷrēbapeda bārā na wāya Galilea druadaa.–

²⁹ Maḷne Pedroba Jesua jarasia:

–Jūmarāba ḅḷra igaradimḷna mḷa igaraēa.–

³⁰ Jesuba Pedroa jarasia:

–Wārā arada mḷa jaraya: nane diamasi eterre ḅarima umé berui naēna ḅḷa ḅarima ūbea mḷra unucaada aya.–

³¹ Baribḷḷa Pedroba wetara jarasia:

–Mḷ beabḷḷa sida ḅḷra igaraēa.–

Jūmarāba abarica jarasidaa.

Jesuba Getsemanine Ācōrēa iwidida

Mateo 26:36-46; Luca 22:39-46

³² Maḷbe Getsemani abadama jūēne wāsidaa. Jesuba idji ume nībabadarā jarasia:

–Mḷa Ācōrēa iwidibḷḷmisa nama chūpanenadua.–

³³ Maḷbe Pedroda, Santiagoda, Juaḷ sida jīga edesia. Idji sāwāinebemada jūmawāyā crīcha ḅḷ bērā Jesura bio sopua ḅesia. ³⁴ Maḷne jarasia:

–Mḷra sopuaba beubḷḷa quīrāca ḅḷa. Nama panenadua. Mḷ daucha zocai pananadua.–

³⁵ Maḷbe Jesura wagabe wāpeda ḅarru cobepeda Ācōrēa iwidisia quīrā awara oi cawaya. ³⁶ Nāwā jarasia:

–Zeza, ḅḷa ne jūmada poya oida ḅḷa. Mḷra idu bia mīgabirādua. Baribḷḷa mḷa quīrā ḅḷ quīrāca orādua. Odua ḅḷabḷḷa quīrā ḅḷ quīrāca.–

³⁷ Jesu jēda zebḷḷade unusia ādjira cāi panḷda. Pedroa jarasia:

–Simōḷ, ḅḷra ḷcārē cārēā cāi ḅḷ? ḷNi hora aba bida poya zocai ḅaēca?

³⁸ Bārāra dau ḷḅḷa beadadua. Ācōrēa iwididadua mḷ igarada amaaba. Mḷa cawa ḅḷa bārāba biada o quīrā panḷda. Māwāmḷna naḷ djarade ḷḅḷaē panḷa.–

† **14:24** Bedea djiwidi. Jeremia 31:31-34. Ācōrēa naārā israelerā ume bedea ḅasia (Exodo 24:6-8).

‡ **14:25** Uva bada wayacusa doya. Griego bedeade maḷba idjaba jara ḅḷa: “Uva ḅa djiwidida doya.” § **14:26** Maḷ ewari dromane ne codi naēna Salmo 113deba aba 114daa trḷābadjidāa. Ne copedadacarea Salmo 115deba aba 118daa trḷābadjidāa. *

14:27 Zacaria 13:7.

³⁹ Jesura wayacusa wāpeda idjia naārā iwidiidara Ācōrēa iwidiisia. ⁴⁰ Maḷbe idji ume nībabadarāmaa zebΛrΛde wayacusa cāi panΛda unusia. Ādji daura daupeaba oga cara nūpanasidaa. Maḷne cawadaē basia Jesua sāwā jaraēdida.

⁴¹ Barima ūbea māwā ādjimaa zebΛrΛde Jesuba jarasia:

–Bārāra ζwadibida cāi panΛca? ¡Waaēa! Mḷ ewarira jūēsia. Mḷ, Naḷ Djara Edadara ēberā cadjiruarā jΛwade bebΛrΛa. ⁴² PiradrΛdadua. Wānia. Jari urua mḷ jidabira.–

Jesu jidapedada

Mateo 26:47-56; Luca 22:47-53; Juaḷ 18:2-11

⁴³ Jesu wadi bedeā bΛde Judada zesia. Maḷ Judara Jesuba doce edadadebema basia. Zocārā ēberārāda neco bara, bacuru bara idji ume zesidaa. Ādjirāra sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarāba, dji dromarā bida diabuepedadarā basia. ⁴⁴ Dji jidabiya bΛba ādjia jaradoasia sāwā oida Jesuda cawadamārēā. Nāwā jarasia:

–Mḷa uridarrade isōbΛrΛda Jesua. Idjida jidadapeda bio jΛ ededadua.–

⁴⁵ Maḷbe Judara Jesu caita wāpeda jarasia:

–¡Jaradiabari, Jaradiabari!–

Māwā jarapeda Jesura uridarrade isōsia. ⁴⁶ Ara maḷda idji ume zepedadaba Jesura jidasidaa. ⁴⁷ Maḷ carea Jesu ume nībabari abΛbΛ idji djōbada necoda ēūta edapeda sacerdote dji droma nezoca cΛwΛrΛda tΛtasia.

⁴⁸ Maḷne Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārāra ζcārē cārēā neco bara, bacuru bara mḷra jāwā jidade ze panΛ? ¡Māwāra mḷra ēberā minijīchiaca? ⁴⁹ Mḷa ewariza Ācōrē de droma dajada bārāa jaradia basia. ζCārē cārēā mḷra mama jūmarā daide jidaēāē basi? BaribΛrΛ nāwā o panΛa Ācōrē Bedeade bΛ bΛra māwāida bΛ bērā.–†

⁵⁰ Māwā bΛde Jesu ume nībabadarāba idjira beesidaa. Jūmarāda mīrū wābΛrΛsidaa. ⁵¹ BaribΛrΛ cūdra abΛda Jesu caidu wāsia. Maḷ cūdrara borobaba ānēbari nībasia. Māwā bΛde idji sida jidasidaa. ⁵² BaribΛrΛ idjia borobara wēātapeda ācada mīrū pira wāsia.

Jesu dji dromarā quīrāpita bada

Mateo 26:57-68; Luca 22:54-71; Juaḷ 18:12-24

⁵³ Maḷbe Jesura sacerdote dji dromaara bΛma jida edesidaa. Mama jūma sacerdote bororāda, judiorā dji dromarāda, judiorā ley jaradiabadarā sida ābaa dji jΛre duanasidaa. ⁵⁴ Maḷne Pedroma Jesu tΛmΛba ēpē nīda sacerdote dji droma dema jūēsia. Dji de auđu jūrā ca bΛde eda Pedroma Ācōrē de dromanebema zarrarā ume tΛbΛ cā chūmesia.

⁵⁵ Maḷne sacerdote bororāba, jūma dji dromarā bida ēberārāda jarΛsidaa Jesudebemada biē jaradamārēā. Idjira nēbΛrade bΛdapeda beabidida crīchasidaa. Māwāmīna Jesu biē jaradida neē basia. ⁵⁶ Zocārāba sewadeba Jesura biē jarasidaa, baribΛrΛ ādjia jarapedadara abari quīrāca bΛē basia. ⁵⁷ Māwā panΛne ħcΛrΛba piradrΛdadapeda sewadeba jarasidaa:

⁵⁸ –Daiba ūrīsidaa idjia nāwā jarabΛrΛda: “Ēberārāba opedada Ācōrē de dromada mḷa ārīya, baribΛrΛ ewari ūbea babΛrΛde mḷa dewarada oya ēberārāba odaēda.”–‡

⁵⁹ Māwāmīna ādjiza maḷnebema jarapedadara quīrā awara basia. ⁶⁰ Maḷbe sacerdote dji dromaara bΛra ēsi nūmepeda Jesua iwidiisia:

–Naḷgārāba bḷara biē jara panḷa. Ādjia jara panḷara ζwārāca? ζBḷa ni cārē sida panuēca?–

⁶¹ Jesura chupea besia. Panuē basía. Māwā bḷde sacerdote dji dromaara bḷaba wayacusa Jesua iwidiisia:

–ζBḷara Ācōrēba ēdrḷ edabari diai jaradaca? ζBḷara dadjia bia jarabada Ācōrē Warraca?–

⁶² Jesuba panusia:

–Māē, mḷa. Bārāba mḷ, Naḷ Djara Edadara ununia Ācōrē ne jūma poya bḷ jḷwa araare chūmḷada idjaba jḷrārāne zebḷarḷada.–[§]

⁶³ Maḷne sacerdote dji dromaara bḷ quīrūbḷarḷaba idjia jḷ bḷara cōātapeḷa jarasia:

–ζCārē cārēā dewarada jḷrḷdi idji biē jaramārēā? ⁶⁴ jBārāba ūrīsidaa idjia Ācōrēda biē jara bḷada! Jāḷbe bārāmaarā ζidjira sāvā odi?–

Maḷne jūmarāba jarasidaa Jesura bedede bḷ carea beadida panḷa.

⁶⁵ Maḷbe ḷcḷarḷaba Jesura dau idosidaa idjaba idji quīrā bḷradapeḷa chībadjidaa. Chīnapeda jarabadjidaa:

–jĀcōrēneba jaradua caiba bḷara chīsida!–

Māwā duanḷne Ācōrē de dromanebema zarrarāba Jesura jidadapeḷa puobadjidaa.

Pedroba Jesu unucaada ada

Mateo 26:69-75; Luca 22:56-62; Juaḷ 18:15-18, 25-29

⁶⁶ Pedro maḷ de droma duda baside sacerdotie droma nezocawērāda aba zesia. ⁶⁷ Maḷ wērāba idjira tḷbḷ cā chūmḷada unusia. ACḷ nūmepeda jarasia:

–Bḷara Jesu Nazaredebema ume nībasia.–

⁶⁸ Maḷne Pedroba nāwā mērāsia:

–Mḷa jāḷ ēberāra unuca. Mḷa adua bḷa bḷa cārēda jara bḷada.–

Māwā jarapeḷa Pedrora de auḷu jūrā ca bḷde dji ēdrḷbadamaa wāsia.

Maḷne eterreda berusia.* ⁶⁹ Wayacusa nezocawērāba Pedrora unupeḷa dji arima duanḷrāa jarasia:

–Za bḷada ādjidebemaa.–

⁷⁰ Pedroba māwā ūrīpeḷa wayacusa mērāsia. Dārāēne arima duanḷba wayacusa Pedroa jarasidaa:

–Wārāda bḷara ādjidebemaa. Bḷara Galileadebemada jāwā bḷa. Ādji quīrāca bedebaria.–[†]

⁷¹ Pedroba jarasia:

–jMḷa sewada jaraibḷarḷ Ācōrēba cawa oya! Wārāneba jaraya: bārāba jara panḷ ēberāra mḷa unuca.–

⁷² Māwā bḷde eterreda wayacusa berusia. Ara maḷne Pedroba quīrānebasia Jesuba jaradara: “Eterrera bḷarima umé berui naēna bḷa bḷarima ūbea mḷra unucaada aya.”[‡] Pedroba maḷnebema crīchabḷarḷde dārā jīāsia.

15

Jesu Pilato quīrāpita edepedada

Mateo 27:1-2, 11-14; Luca 23:1-5; Juaḷ 18:28-38

§ **14:62** Salmo 110:1; Daniel 7:13-14. * **14:68** Maḷne eterreda berusia. Griego bedede ḷcḷarḷ cartade maḷra neēa. † **14:70** Ādji quīrāca bedebaria. Griego bedede ḷcḷarḷ cartade maḷra neēa.

‡ **14:72** Marco 14:27-31.

1 Āsaboðode sacerdote bororāra, judiorā dji dromarāra, judiorā ley jaradi-abada sida ābaa bedea ausidaa Jesura Pilatomaā ededi carea.* Ara maāda Jesura jawa jā edesidaa. 2 Pilatoba Jesua iwidisia:

-¿Bada wārāda judiorā boroca?-

Jesuba panusia:

-Māē, bāa māwā jara bāa.-

3 Maāne sacerdote bororāba ne zocārāneba Jesura biē jarasidaa. 4 Maā bēra Pilatoba waya Jesua iwidisia:

-Ūrīdua, ādjirāba bāra ne jūmaneba biē jara duanāa. ¿Bāa panuēca?-

5 Baribāra Jesuba maā sida panuē basia. Maā bēra Pilatoba cawa crīchaē besia.

Jesu beadi carea jarapedada

Mateo 27:15-31; Luca 23:13-25; Juaā 18:38-19:16

6 Poaza judiorāba maā ewari droma o panāne Pilatoba preso beada aba ēdra bābadjia. Ādjirāba iwidibadada ēdra bābadjia. 7 Maāne ēberā Barrabā abadada basia. Maā Barrabāra idjiare bearā sida puru quīrūbigasidaē mīā beasidaa. Maā bēra preso panasidaa. 8 Maāne zocārā judiorāda Pilatomaā zedapeda iwiđi duanesidaa idjia poaza obarida omārēā. 9-10 Pilatoba cawa basia sacerdote bororāda Jesu ume biē duanā bēra idjira jida diasidada. Maā carea dji ēberāra powua nūmāa iwidisia:

-¿Bārāba quīrā panāca māa za bā judiorā borora ēdra bāida?-

11 Maāne sacerdote bororāba dji powua nūmāa nāwā jarasidaa: “Pilatoa jaradua Barrabādra ēdra bāmārēā.” 12 Maā carea Pilatoba wayacusa ādjirāa iwidisia:

-Māwāra bārāba judiorā boro abadara ¿māa sāwā oi?-

13 Maāne ādjirāba jīgua jara duanesidaa:

-¿Crude cachi beabidua!-

14 Pilatoba iwidisia:

-¿Cārē cārēā māwā oi? ¿Idjia cārē cadjiruada osi?-

Māwā bedea bāde ādjirāba wetara bāga jara duanesidaa:

-¿Crude cachi beabidua!-

15 Pilatora ēberāra ume biē be amaaba Barrabādra ēdra bāsia. Baribāra Jesura soaba ubipeđa sordaorāa diasia crude cachi beadamārēā.

16 Ara maāda sordaorāba Jesura ādji de droma Pretorio abadade eđa edesidaa. Mama waabema sordaorāda trāsidaa. 17 Maābe djiio pursupursua bāda Jesua jābisidaa. Borobarī āra cađada idji borode wēāju bāsidāa.

18 Maābe jīgua jara duanesidaa:

-¿Bio bia bāa, judiorā boro!-

19 Idji borode bacuruba ubadjidaa idjaba dau idobadjidaa. Chīrāborode copanesidaa idjira wārāda bio waya panā quīrāca. 20 Idjira ipida biē jaradapeda maā pursupursua bā jābipeđadara wēāsidaa. Wēānapeda idjia jā bāđada wayacusa jābisidaa. Maābe crude cachi beadi carea edesidaa.

Jesu crude cachi bāpedada

Mateo 27:32-44; Luca 23:26-43; Juaā 19:17-27

* 15:1 Pilato. Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druadebema boroda basia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36daa. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaā edesidaa ādjia preso bearā beacara panā bēra. Aba romanorāba māwā odida panasidaa.

²¹ Jesu puru dajadaa edesidade ēberā Simoḷ abadada Jerusaleḷnaa zebara basia. Alejandro Rupo bida maḷ Simoḷra ādji zeza basia.† Idjira Cirene purudebema basia. Sordaorāba idjia Jesu crura ataubisidaa.

²² Māwā Jesura ējūā Golgota abadamaa edesidaa. Golgota trāba jara ḅaa Boro ḅawara. ²³ Mama uva ḅa ase mirrada pueradaa Jesua disasidaa pua dromārēā. Baribara Jesuba doē basia. ²⁴ Maḷbe crude cachi basidaa. Māwānacarea ne jemenesidaa Jesuba cacuaē jḷ badara sāwā jedecadi cawaya.

²⁵ Jesu crude cachi basidade ḷmādau ḷta basia. ²⁶ Maḷne bedeada cachi jira basidaa cawabidi carea idjira cārē cārēā beabada. Nāwā ḅḷ basia: “Judiorā Boro.” ²⁷ Idjaba ne drabadada umé Jesu caita crude cachi jira basidaa, aba idji ḷawa arare, aba idji ḷawa acare. ²⁸ Māwāsia Ācōrē cartade jara ḅa quīrāca. Nāwā jara ḅaa: “Idjira ēberā cadjirua quīrāca beasidaa.”‡

²⁹⁻³⁰ Maḷne ḷcara ēberārāda caita wānapeda boro ḷrāta ḷrātadapeda Jesua nāwā biē bedeabadjidaa:

–Ājāā, ḅaa Ācōrē de dromara ārīpeda ewari ūbeade wayacusa poya oibara, jara ḅaduba ēdrada! jḷḷ crudeba uḅaa zedua!–

³¹ Abari quīrāca sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida Jesura ipida biē jarabadae nāwā jarabadjidaa:

–Idjia dewarārāda carebasia, baribara ara iduba poya ēdraē. § ³² Māwāra ḷidjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaca? ḷidjira Israeldebema boroca? Jāḷ crudeba uḅaa zeida ḅaa dairāba cawadapeda ḷjāni carea.–

Maḷne Jesu caita crude cachipedada bida abari quīrāca biē jarasidaa.

Jesu crude beuda

Mateo 27:45-56; Luca 23:44-49; Juaḷ 19:28-30

³³ Umatipa ḷmādaura quisia.* Maḷba naḷ ējūāra hora ūbea jūma pāima nūmasia. ³⁴ Hora ūbea badacarea Jesuba jīgua jarasia:

–Eloi, Eloi, ḷlama sabactani?–

Maḷ arameo bedeaba jara ḅaa: “Mḷ Ācōrē, mḷ Ācōrē, ḷcārē cārēā mḷduba beesi?”

³⁵ Maḷ bedeā ūrībadade ḷcara mama caita duanaba jarasidaa:

–Ūrīnada, idjia Elīada trā ḅaa.–

³⁶ Ara maḷda aba pira wāpeda uva ḅa oregueada mōda quirude dodoba edasia. Bacurude jḷpeda Jesua diasia domārēā. Maḷbe dji ēberāba jarasia:

–Jḷḷnada; acalāia Elīaba idjira uḅaa ḅade zeī cawaya.–

³⁷ Maḷne Jesura mīādua biapeda ḷyādrasia. ³⁸ Ara māwāḅaraēde Ācōrē de dromane eda wua eatḷ jira ḅada ēsidra ḷtāba edaa cōā dogosia.†

³⁹ Romanebema sordaorā boro Jesu quīrāpita ḅaba idji māwā beubara uniside jarasia:

–Wārāda naḷ ēberāra Ācōrē Warra basia.–

⁴⁰ Maḷne ḷcara wērārāba tamaba acḷ duanasidaa. Ādjirā tāēna Maria Magdalenada, Salomé sida panasidaa. Dewarabema Maria sida basia. Santiago Tēābema abadaba, Jose bida maḷgḷ Mariara ādji papa basia. ⁴¹ Jesu Galileade baside maḷ wērārāra idji ume nībasidaa idjaba careba panasidaa. Arima dewara wērārāda barasiasia Jesu ume Jerusaleḷnaa wāpedada.

† 15:21 Romano 16:13. ‡ 15:28 Isaia 53:12. Griego bedeade ḷcara cartade versículo 28 neēa.

§ 15:31 Carebasia. Griego bedeade ḅḷ ḅaa “ēdra edasia.” * 15:33 Amos 8:9-10. † 15:38 Exodo 26:31-33; Hebreo 9:1-15.

*Jesu tɔbaripedada**Mateo 27:57-61; Luca 23:50-56; Juaā 19:38-42*

⁴²⁻⁴³ Nurēma ānāūbada ewari basia. Maā ewari carea judiorāra ne o panasidaa. Queubodode Jose Arimatea purudebemada Pilatoma wāsia. Maā Josera judiorā bororānebema basia. Jūmarāba idjira bio bia unubadjidaa. Idjia jāā babadjia Ācōrēba jūmarāda pe erobamārēā. Ne waya neē Pilatoma wāpeda Jesu cacuada iwīdisia tɔbari carea. ⁴⁴ Maāne Pilatoba cawa crīchaē basia sāwā Jesura isabe beusida. Maā carea sordaorā boroda trāpeda iwīdisia Jesura wārāda beusi cawaya. ⁴⁵ Sordaorā boroba wārāda beusida ada bēra Pilatoba Josea Jesu cacuara idu edebisia. ⁴⁶ Joseba borobada nēdopedada Jesu cacuara crudebemada udaa bāpeda maā borobaba bārā bāsia. Maābe mōjē uria corodade eda bāpeda mōgara waiḅaba uriara jūātrā bāsia. ⁴⁷ Maria Magdalenaba, Jose papa Maria bida aḅa panasidaa Jesu cacuara mama bābādada.†

16*Jesu ārēbada Ācōrē nezocaba jarada**Mateo 28:1-10; Luca 24:1-12; Juaā 20:1-10*

¹ Ānāūbada ewari jōnacarea Maria Magdalenaba, Santiago papa Mariaba, Salomé bida querada nēdosidaa Jesu cacuara paḅaḅi carea. ² Nabema ewari domianebemane diapeda ara āmādaū odjabāḅade ādjira Jesu tɔbaripedadamaa wāsidaa. ³ Maāne nāwā jara nībasidaa:

–Dadjira eda wāni carea ʒjāā mōgara waiḅaa uria jūātrā bāra caiba āyā bāi?–

⁴ Baribaḅa ara aḅbādade unusidaa mōgara waiḅāra orrocawa cobada.

⁵ Ara maāda uriade eda wāsidaa. Eda wābādade cūdrada unusidaa. Idjia drasoā jā bāra totroa querasia. Ādji jāwā araare chūmasia. Idji carea wērārāra dauperasidaa. ⁶ Maā cūdraba ādjia jarasia:

–Dauperarānada. Bārāba Jesu Nazaredebemada crude cachipedadada jaḅa panāa. Idjira ārēbasia. Idji bāpedadamaa aḅādada. Nama bāēa. ⁷ Jāābe idji ume nībapedadarāmaa wānada. Pedroa, waabemarāa bida jaradada Jesura ādji na Galilea druadaa wābāḅada. Jāma idjira ununia idjia naēna jarada quīrāca.–*

⁸ Maāne daupera panāba cacua ure nūpanasidaa. Ara maāda wērārāra Jesu cacua tɔbaripedada uriadeba pira wāsidaa. Ne waya panā bēra ni abāa bededaē basia.†

*Jesuba Maria Magdalenaa ara idjida unubida**Juaā 20:11-18*

⁹ Jesura diapedada nabema ewari domianebemane ārēbapeda naārā Maria Magdalenaa unubisia. Maā wērānebemada Jesuba naēna jairāda siete āyā jarecuasia. ¹⁰⁻¹¹ Maābe Mariara Jesu ume nībapedadarāmaa wāsia. Idji jūēside ādjirāra wadi sopuaba jāā panasidaa. Māwā panāne Mariaba ādjirāa jarasia Jesura zocai bāda unusida. Māwā ūrībādāmīna ijānaē basia.

*Jesuba dewara umé panāa ara idjida unubida**Luca 24:13-35*

† **15:47** Jose. Maāḅa Josera Arimateadebemaēa, ātebaḅa Santiago Tēbema abada ume dji djaba basia. Marco 15:40; 16:1. * **16:7** Marco 14:28. † **16:8** Griego bedede āḅaḅa cartade Marcoba bādara namabe bāa. Versículo 9deba aba 20daa neēa.

¹² Māwānacarea Jesu ume nībapedadarāda umé puru dajada nībasidaa. Maāgarāa Jesuba ara idjida quīrā awara unubisia. ¹³ Ādjira jēda wānapeda waabemarāa jarasidaa. Māwāmīna waēbida ījānaē basia.

Jesuba edadarāa ara idjida unubida

Mateo 28:16-20; Luca 24:36-44; Juaā 20:19-23

¹⁴ Māwānacarea Jesuba edadarā once panΛ ne co chūpanasidaē ara idjida unubisia. Ādji cΛwΛΓΛ zareadeba ījānaē panana carea quēāsia. Idji ārēbada unupedadaba ādjirāa jarasidamīna ījānaē panasidaa.

¹⁵ Maābe Jesuba ādjirāa jarasia:

-Drua beaza wānapeda bedea bia mānebemada jūmarāa jarađadua. ¹⁶ Maā bedeada ījāsīdara idjaba borocuesidara Ācōrēba ēdra edaya. BaribΛΓΛ maā bedea ījāēra idjia cawa oya. ¹⁷ Mā ījā beaba naāgΛda odia Ācōrē ΛbΛa eropanΛda unubidi carea: mā trāneba jairāda āyā jΛretadia idjaba adua panΛ bedeade bedeadia. ¹⁸ Dama arada ādji jΛwaba jidadia. Nēārā dadji beabarida doēibΛΓΛ maāba biē oēa. Idjaba cacua biē beara ādji jΛwa ārΛ bΛbladade biacuaēdia.-

Jesu bajānaa wāna

Luca 24:50-53

¹⁹ Māwā jarađacarea dadjirā Boro Jesura Ācōrēba ātaa bajānaa edesia. Mama Ācōrē jΛwa araare chūmesia. ²⁰ Maābe Jesuba edadarāba idji beđeara ādji wābΛdaza jarasidaa. Dadjirā Boroba ādjirāra carebasia. Ne ununaca obi bΛdeba cawabisia ādjia jara panΛra wārā arada.

LUCA BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA LUCABA BADA

Naḷ cartara Lucaba Ḅasia. Idjira griego basica Ḅala. Colosa 4:14ḁe, Pilemoḷ 24ḁe biḁa jara Ḅala Lucara Paulo ume nḄasida. Mateoba, Marco biḁa ḁdjiza carta Jesucritodebema Ḅapedadacarea Lucaba naḷ cartara Ḅasia.

Lucaba naḷ cartara ḁberā dji droma Teopilo itea Ḅasia cawamārēā Jesudebema idjia jaradiapedadara wārāda (1:1-4). Lucaba waabemarā cāyābara ebudaara Ḅasia Borocuebari Juaḷ topedadadebemada (1:5-80), Jesu topedadadebemada sida (2:1-52). Maḷare Ḅā Ḅala Juaḷba Jesu borocuedadebemada (3:1-22), Jesu drōā naḁnabemarā trāda (3:23-38), idjaba diauruba Jesu mīā sē Ḅadadebemada (4:1-13). Maḷare Ḅā Ḅala Jesuba Galilea druade jaradia nḄadadebemada (4:14ḁeba aba 9:50ḁaa) idjaba Jerusaleḷnaa wāḄarḷade jaradia Ḅadadebemada (9:51neba aba 19:27ḁaa).

Jirūare Ḅā Ḅala Jesu Jerusaleḷne māwānanebemada: Jerusaleḷ puru carea jīānada, crude beapedadada, ḷrēḄadada, idjaba idji iḷjā Ḅearā quīrāpita bajānaa wānada (19:28ḁeba aba 24:53ḁaa).

Lucaba ebuda Ḅasia Ācōrēba cawa oiḁebemada (2:25-35; 19:37-44; 21:20-24) idjaba cadjirua obadarā idjimaā jēda zebḷdarāda ḁḁḷa edaiḁebemada (1:67-80; 15:1-32; 19:1-10). Ḅarima zocārā Ḅasia cadjirua obadarā Jesuba quīrā djuburiadada: judiorāda, judiorāḁēda, Samariaḁebemarāda, ne neḁ quedeada, Romanebema boro itea parata jarḷḷa pebadarā sida.

Luca cartade ebuda Ḅala wērārā sida Jesuare panasidada. Ḅā Ḅala Elisabedeḁebemada (1:5-66), Mariaḁebemada (1:26ḁeba aba 2:52ḁaa), Ananebemada (2:36-38), idjaba Jesu careḄabadarānebemada (8:1-3). Maḷ awara wērārāba idji ḷrēḄadeḁebemada naārā cawasidaa (24:1-12).

Lucaba Teopiloa Ḅā diabueda

¹ Ācōrēba dadjirā tāēna oḁadeḁebemada zocārāba Ḅā quīrāsidāa. ² Jūma maḷ oḁa unupedadaba nēḄarḷsidāa idjaba jaradiasidāa. Dji carta Ḅapedadaba maḷda Ḅasidāa. ³ Ḅala dji droma Ḅala Teopilo, mḷa biḁa jūma maḷ māwānada bio quīrācuita iwidiḁa Ḅērā, mḷmaarā bia Ḅala Ḅala itea aride Ḅā diabueida. ⁴ Māwā Ḅala cawaya Ḅala jaradiapedadara wārāda.

Borocuebari Juaḷ todi cawabida

⁵ Herode Judea druadebema boro baside sacerdote Zacariada basia.* Maḷ Zacariara sacerdoterā idji ume trajabada sida Abiārā abadjidāa.† Dji quima Elisabera Aaroḷ ḁberārāneba yōna basia. ⁶ Ādjira umena Ācōrē quīrāpita jipa panasidāa. Ācōrēba obi jaradara jūma iḷjā o panḷ Ḅērā biḁ jaradi neḁ panasidāa. ⁷ Baribḷḷḷ Elisabera warra toca Ḅaḁa Ḅērā warra neḁ panasidāa. Maḷ awara bio drōāda panasidāa.

⁸ Māwā panḷne Zacaria Ācōrē de dromane trajai ewarida jūēsia. Maḷ Ḅērā idjira, waabema sacerdoterā idji ume trajabada sida Ācōrē quīrāpita traja panasidāa. ⁹ Maḷne sacerdoterāba obada quīrāca ne jemenesidāa caiba Ācōrē de dromane eḁa incienso querada bá diaida Ḅala cawaya. Maḷne Zacaria trāda odjasia.

* 1:5 Herode. Maḷ Herodera “dji Droma” abadaa. † 1:5 Abia. 1 Cronica 24:10.

¹⁰ Incienso quera bá diai horada jũēna bẽrã Zacariara eda wãsia.† Małne puruba dajadaare Ācõrẽa iwidi panasidaa. ¹¹ Mãwã ðade bajãnebema nezocada quera bá diabada jłwa araare odjasia. ¹² Idji unuside Zacariara bio dauperapeða abeða cawa crĩchaẽ basia. ¹³ BaribłΓŁ bajãnebema nezocaba jarasia:

–Ne wayarãdua. Błā Ācõrẽa iwidi ðadara idjia ũrĩsia. Bł quima Elisabeba warrada toya. Idji trłra ðłdua Juał. ¹⁴⁻¹⁵ Mał warra carea zocãrã ðłsrĩdadia. Idjira Ācõrẽ quĩrãpita dji droma bai bẽrã bł sida bio ðłsrĩda baya. Uva ða aseada, itua sida doca baya. ðiteda ðebłΓŁ ewarideba Ācõrẽ Jaurera idji ume baya.§ ¹⁶ Idjia zocãrã israelerãra Ācõrẽmaa jẽda zebiya. ¹⁷ Elĩaba erobada jaureda, łbłā sida bł warraba erobaya. Małneba idjira dadjirã Boro na wãya dji zezada ãdji warrarã ume ibiabi carea.* Mał awara łjãnaẽ ðea sida carebaya jipa ðeaba crĩchabada quĩrãca crĩchadamãrẽã. Mãwã carebaya puruba dadjirã Borora bia edadamãrẽã.–

¹⁸ Małne Zacariaba bajãnebema nezocaa iwidiisia:

–¿Młā sãwã cawai błā jara ðłra wãrãda? Młra bio drõada ðłā. Mł quima sida djorada ðłā.–

¹⁹ Bajãnebema nezocaba Zacaria jarasia:

–Młra Gabriel, Ācõrẽ nezocaa. Idjia młra błmaa diabuesia mał bedea biada jaramãrẽã. ²⁰ Młā jara ðłra Ācõrẽba ðłda ewaride wãrãda mãwãya. BaribłΓŁ łjãnaẽ bẽrã ðara quĩrãme cara ðeya aba bł quima warra tobłΓŁdaa.–

²¹ Małmisa eberãrãba dajada jłã panasidaa. Ādjia cawadaẽ panasidaa sãwãẽrã Zacariara jãcua eda dãrãbłΓŁda. ²² Mãwã ðade idjira dajadaa zesia baribłΓŁ poya bedeaẽ basia. Quĩrãme cara ðeda bẽrã ababe sãyãneba bedea basia. Małba eberãrãba cawasidaa Ācõrẽba idjia ne unubisida.

²³ Idji Ācõrẽ de dromane trajai ewari jõnacarea Zacariara diguidaa wãsia. ²⁴ Mãwãnacarea idji quima Elisabera ðiogoa ðesia. Mał bẽrã Elisabera jedeco juesuma diguida ðesia. Nãwã crĩchasia: ²⁵ “Ācõrẽba młra carebasia ðiogoa ðemãrẽã. Jãwã bia odaba mł quĩrã perara ãyã ðłsia. Eberãrãba młra waa biẽ jaraðaã.”

Bajãnebema nezocaba Mariaa jaraða

²⁶⁻²⁷ Elisabe sei jedeco ðiogoa ðedacarea Ācõrẽba bajãnebema nezoca Gabrielda Galilea druade Nazare purudaa diabuesia awẽrã umaquĩrã adua ðł Mariamaa. Mał Mariara Jose ume dji edadi carea bedea bia panasidaa. Josera Davideba zeda basia. ²⁸ Bajãnebema nezocara Mariama jũẽpeda nãwã jarasia:

–jMẽrã! Ācõrẽba ðłra bia erobłā.† Idjira bł ume ðłā.–

²⁹ Mał bedea ũrĩside Mariaba abeða cawa crĩchaẽ basia cãrẽ cãrẽã bajãnebema nezocara mãwã bedea ðada. ³⁰ Małne bajãnebema nezocaba idjia jarasia:

–Maria, ne wayarãdua; Ācõrẽba ðłra careba ðłā. ³¹ Mał bẽrã ðłra ðiogoa ðepeda warrada toya. Mał warra trłra ðłdua Jesu.‡ ³² Idjira dji droma baya idjaba Ācõrẽ dji dromaara ðaba idji Warraada aya. Ācõrẽba idjira israelerã

‡ **1:10** Incienso querada bá daidaia ðł. Exodo 30:34-38. § **1:14-15** Numero 6:1-5; Juece 13:2-5.

* **1:17** Malaquia 4:5-6. † **1:28** Ācõrẽba ðara bia erobłā. Griego bedea de łcãΓŁ cartade nãwã ðł ðłā: “Ācõrẽba ðada dewara wẽrãrã cãyãbara biara erobłā.” ‡ **1:31** Mateo 1:21.

boroda ɓaya idji drõäenabema Davi ɓada quĩrãca. ³³ Idjira Jacobodeba yõpedadarã boroda ɓaya. Ewariza ädjirãra pe erobaya.–\$

³⁴ Maãne Mariaba bajãnebema nezocaa iwidiisia:

–Mãra umaquĩrã adua ɓada ¿sãwã biogoa bei?–

³⁵ Bajãnebema nezocaba panusia:

–Ãcõrẽ Jaurera ɓamaa zepeda idji ɓɓara ɓa ume ɓaya. Maã bẽrã idjia dia ɓa warra ɓa toɓarãda Ãcõrẽba idji Warraada aya. ³⁶ ɓa apipi Elisabe sida warra toya.* Djorada ɓamĩna idjaba warra tocaada abadamĩna sei jedeco ɓa biogoa ɓada. ³⁷ Ãcõrẽba poya oẽra neẽa.–

³⁸ Mariaba panusia:

–Mãra Ãcõrẽ nezocaa. Bia ɓa ɓa jarada quĩrãca idjia oida.–

Maãbe bajãnebema nezocara idji quĩrãpitabemada wãsia.

Mariaba Elisabe acãde wãna

³⁹ Mãwãnacarea Mariara isabe Elisabe purudaa wãsia. Maã purura Judea drua eyaida ɓãde ɓa. ⁴⁰ Mama Zacaria dede eda wãpeda Elisabea jarasia:

–jMẽrã!–

⁴¹ Elisabeba Maria bedea ùrĩɓarãde idji warra ɓiteda quirura domicasia. Ara maãda Elisabera Ãcõrẽ Jauredeba ɓesia. ⁴² Maãne Mariaa nãwã jĩgua jarasia:

–ɓara wãrãda dewara wẽrãrã cãyãbara Ãcõrẽba biara careba ɓa. ɓa warra sida Ãcõrẽba bio bia ɓaya. ⁴³ ¿Mãra cai mã Boro papaba jãwã acãde ze ɓara? ⁴⁴ Ara ɓa bedea ùrĩɓarãde warra mã ɓiteda ɓara ɓasridaba domicasia. ⁴⁵ Ãcõrẽba jaradara wãrãda mãwãida jãna bẽrã ɓara bio bia ɓa.–

⁴⁶ Maãne Mariaba jarasia:

Sodeba mã jaraya: Ãcõrẽra dji dromaa.†

⁴⁷ Ãcõrẽ mã ẽdra edabari ume mãra bio ɓasrida ɓa.

⁴⁸⁻⁴⁹ Idjia za quiru nezocara bia erobãa.

Idiba ãta jũmarãba jaradia Ãcõrẽ jũma poya ɓaba mãra bio careba ɓada, mã itea ne waibãada o ɓa bẽrã.

jAba idjidra Ãcõrẽa! ⁵⁰ Maã bẽrã idji waya ɓeara ewariza quĩrã djuburia ɓaya.

⁵¹ Ãcõrẽba idji ɓããdeba ne waibãada ocuasía.

Ara ädjiduba dji dromada crĩcha ɓeara idjia memenebisía.

⁵² Dji droma ɓadara äyã ɓacuaɓeda dji edaara quedeada dji dromada ɓacuasía.

⁵³ Dji ne neẽ quedeaa ne jũma biada diasía, baribarã dji ne bara ɓeara jãwa bari äyã wãbicuasía.

⁵⁴⁻⁵⁵ Idji nezoca Israel purura carebasía. Idjia Abrahãra, idjideba yõɓadarã sida ewariza quĩrã djuburiaya dadji drõã naẽnabemarãa jarada quĩrãca.

⁵⁶ Mariara Elisabe dede jedeco ùbea ɓapeda diguidaa wãsia.

Borocuebari Juã toda

⁵⁷ Idji ewari jũeside Elisabera warra tosia. ⁵⁸ Idji caita panabadaba, idji ẽberãrã bida maã ùrĩsidade idji ume ɓasridasidaa Ãcõrẽba bio quĩrã djuburiada bẽrã.

⁵⁹ Warra todacarea ocho ewari ɓãde äbaa dji jãresidaa warra cacuara wẽãgoã carea.‡ Maãne ãcarãba idji zeza tra Zacariada ɓã quĩrã panasidaa.

\$ 1:33 2 Samuel 7:8,16. * 1:36 ɓa apipi. Griego bedeade mãra ebuda ɓãã. † 1:46 1 Samuel 2:1-10; Salmo 113:5-9. ‡ 1:59 Genesis 17:10-12.

60 Barib_{ΛΓΛ} dji papaba jarasia:

-Māwā trā_Λ bādaēa, āteb_{ΛΓΛ} idji trāra bādia Juaā.-

61 Ādjirāba jarasidaa:

-ċcārēā maā trāra bādi? Bārā ēberārā tāēna maā trāra neēa.-

62 Maābe dji zeza Zacariāa sēyāneba iwīdisidaa cārē trāda bā quīrīā bā cawaya. 63 Maā carea Zacariāba bacuru pewedeada enebisia. Maāgāde nāwā bāsia: "Idji trāra bādia Juaā."

Maā unusidaēde jūmarāba cawa crīchadaē basīa. 64 Ara maāne Zacariāa quīrāme cara bādada waya bedeasia. Ara maāda idjia Ācōrēa bia bedeasia.

65 Jūma ādji caita panabadaba maānebema ūrīsidaēde Ācōrē waya panāba jūma Judea drua eyaīda bāde nēb_{ΛΓΛ}bādjidāa. 66 Jūma maā ūrīpedadaba jarabadjidaa: "Māwā baib_{ΛΓΛ}, maāgā warrara dji droma bayā." Māwā jarasidaa Ācōrē_Λ bāra dji warra ume bā bērā.

67 Zacariāa Ācōrē Jauredeba bepeda nāwā bedeasia:

68 ĩsraelerā Ācōrēra bio bia bāa, idji ēberārāra ēdrā edai carea ze bā bērā!

69 Idji nezoca Davideba zedāda diabueb_{ΛΓΛ}ā dadji Ēdrā Edabarida bāmārēā. §

70 Naēna Ācōrēba idjideba bedeabadarāa maānebemada jarabisia.

71 Idjia jarabisia jūma dadjirā dji quīrūnebemada, dadjirā quīrāma panānebema sīda ēdrā edaida.

72 Māwā oya dadji drōā naēnabemarāa quīrā djuburiyada ada bērā idjaba ādjirā ume beēa bādaada jūma oyaada ada bērā.

73-74 Idjia dadji drōāenabema Abrahāā jarasia dadjirā dji quīrū jāwaedabemada ēdrā bāida.

Māwā ne wayaa neē dadjirāba idjira poya ēpē panania.

75 Dadjirā zocai panāmisa idji quīrāpita biya, ĵipa nībadāa.

76 Maābe Zacariāba idji warradebemada nāwā jarasia:

Warra, bāra Ācōrē dji dromaara bādeba bedeabariāda adā. Bāra dadjirā Boro na wāya idji o jari carea.*

77 Bāa ĩsraelerāa cawabiya sāwā Ācōrēba ādji cadjiruara quīrādoapeda ēdrā edaida.

78 Ācōrē quīrāra bio wai bāa bāa. Dadji Ēdrā Edabarira bajāneba zeya āmādaudjabari quīrāca.

79 Maāba dji pāīmane beaa, dji beuēi waya beaa bīda Ācōrēra cawabiya.

Idjaba dadjirāa cawabiya sāwā idji ume necai pananida.

80 Dji warrara warisia idjaba Ācōrē Jauredeba zarea bēsia. Drōā bādacarea ējūā pōāsa ewaraga bāde bāde wāsia. Mama bābadjia aba jūmarā quīrāpita bedeab_{ΛΓΛ} ewaridaa.

2

Jesu toda ewari *Mateo 1:18-25*

1 Maā ewarīde Romanebema boro Cesar Augustoba idji jāwaēda beara jūma juachabisia.* Maā bērā jarasia puru āi beara ādji purūdaa wānamārēā.

2 Maā ēberārā juachabidara idjia naārā obīda basīa. Maā ewarīde Cirenīoda Siria druaē dji boro basīa. 3 Maāne jūmarāda juachadamārēā ādji purūza wāsīdaa.

§ 1:69 2 Samuel 7:12-13; Salmo 132:17. * 1:76 Malaquīa 3:1. * 2:1 Idjia māwā obisia puru beaza idji itea paratara arīde j_{ΛΓΛ} pedī carea.

4 Mañ ewaride Josera Galilea druade Nazare purude babadjia. Idjira Davideba zeda bërã Judea druade Beleñ purudaa wãsia. Beleñra Davi topedada puru basia. 5 Ädji juachadamãrëã idji quima bai Maria ume wãsia. Mañ ewaride Mariara biogoa basia. 6 Beleñne panane Maria warra toi ewarira jüësia. 7 Cãibada de bari ßara neë bërã idji warra iwina todara wuaba bharapada animarã ne cobadade coquirusia.

Bajãnebema nezoca oveja wagabadarãma odjada

8 Mañ diamasi oveja wagabadarãba ädji ovejara Beleñ caita waga panasidaa. 9 Cawaëne bajãnebema nezocada ädjima odjasia. Mañne Äcõrë quirãwãrëã dorrodorroaba ädjima bio ãnaga nümesia. Mañ carea oveja wagabadara bio dauperasidaa. 10 Baribara bajãnebema nezocaba ädjia jarasia:

–Ne wayarãnadua. Mãa bedea biada bãrãa jarade ze ßara. Mañ bedea carea jümarãda ßasridadia. 11 Idi Davi topedada puru Beleñne bãrã edra edabarida tosidaa. Idjira Critoa, dadjirã Boroa.† 12 Mañglãdeba bãrãba cawadia mãa jarabara wãrãda: bãrãba mañ warra zaquera wuaba bãrã ßada animarã ne cobadade ununia.–

13 Ara mãwã jarabara bedea bajãnebema nezocarãda zocãrã odjasidaa. Jüma ädjirãba Äcõrëã mãwã bia bedeasidaa:

14 ¡Äcõrë ãta bajãne ßara bio bia quirua! ¡Ëberãrã Äcõrëba bia unu ßara nañ ëjüãne necai beadia!‡

15 Mañbe bajãnebema nezocarãra bajãnaa wãsidaa. Ara mãda oveja wagabadarãba jarasidaa:

–Mãteara dadjirã Boroa cawabidara Beleñnaa acãde wãnia.–

16 Ara mãda wãbarãsidaa. Jüësidade Mariada, Joseda, dji warra zaque sida unusidaa. Warra zaquera animarã ne cobadade basia. 17 Mañ unupedacarea bajãnebema nezocaba warradebema jaradara ädjia jümarãa nãbarãsidaa. 18 Oveja wagabadaba jara panã ãrãsidade jümarãba cawa crãchadaë panesidaa. 19 Baribara dji papa Mariaba mãglãdebemada idji soë jüma quirãcuita crãcha babadjia. 20 Oveja wagabadarã jëda wãbdade ädjia unupedada carea idjaba ãrãpedada carea Äcõrëã bia bedeasidaa. Bajãnebema nezocaba jarada quirãca wãrãda jüma mãwãsia.

Jesu Äcõrë de dromanaa edepedada

21 Warra todacarea ocho ewari ßade dji warra cacuara wëãgosidaa. Mañne idji trãra ßasidaa Jesu, dji papa biogoi naëna bajãnebema nezocaba jarada quirãca.

22 Warra toda carea dji papaba wagaida ßa ewarira wagasia Äcõrëba Moisea diada leyde ßã ßa quirãca.§ Mañ ewari jõnacarea idjia dji zeza ume warra zaquera Jerusaleñnaa edesidaa Äcõrë quirãpita ßãdi carea. 23 Mãwã osidaa Äcõrë leyde mãwã ßã ßa bërã: “Jüma warra iwina Äcõrëã diaëda panã.”* 24 Mañ awara Äcõrë quirãpita bia ßei carea dji papaba puchirãda babue diabisia Äcõrë leyde mãwã ßã ßa bërã: “Puchirãda wa putujuda umé diaida ßãa.”†

† 2:11 Crito. Mãgara trãëa, ätebara griego bedëaa. Arameo bedëade jarabadaa “Mesias.” Jara ßara “Äcõrëba edra edabari diai jaradaa” wa “Äcõrëba dadjirã Boroda bamãrëã ßãda.” ‡ 2:14 ¡Ëberãrã Äcõrëba bia unu ßara nañ ëjüãne necai beadia! Griego bedëade mãra ebuda ßãëa. § 2:22 Levitico 12:1-8. * 2:23 Warra iwina. Exodo 13:2. † 2:24 Levitico 12:6-8.

25 Maḷ ewaride ēberā Simeoḷ abadada Jerusaleḁne basia. Maḷ Simeoḷra jipa basia idjaba Ācōrēba jara ḁara quīrācuita iḱā obadjia. Idjia jḁā basia Ācōrēba Israel puru sobiabi ewarida.‡ Ācōrē Jaurera idji ume basia. 26 Naēna Ācōrē Jaureba idjia cawabisia idji jaidai naēna Ācōrēba ēdṛḁa edabari diai jaradara unuida. 27 Ācōrē leyde ḁḁ ḁḁ quīrāca oēi carea djibarirāba Jesura Ācōrē de dromanaa edesidāde Ācōrē Jaureba Simeoḷra araa wābisia. 28 Simeoḷba dji warra unuside bara edapeda Ācōrēba nāwā bia jarasia: 29 Mḁ Boro, jḁḁbebeḁḁḁ ḁḁ nezocara idu necai beubidua ḁḁa jaraḁa quīrāca oēa bēṛā.

30 ḁḁa ēdṛḁa edabari diai jaradara mḁḁa unubisia.

31 ḁḁa idjira ḁḁasia jūma puru beaba ununamārēā. §

32 Idjira ḁḁnaa quīrāca baya judiorāēba ḁḁdebeḁada cawaḁamārēā.

Idji carea ḁḁ puru Israelera bia jaraḁia.*

33 Simeoḷba ādji warradebeḁa jara ḁḁ ūṛisidāde Jesu djibarirāba cawa crīchadaē basia. 34 Maḁne Simeoḷba ādjira bia jara ḁḁpeda Mariaa nāwā jarasia:

–Ācōrēba naḁ warrara diasia israelerā zocārā bia ḁamārēā idjaba zocārā biē ḁamārēā. Cawabiya idjira Ācōrēneba ze ḁḁda, māwāmīna idjira biē jaraḁia. 35 Māwā zocārāba ādji soḁe mērā eroḁeara unubidua. Idjaba ḁḁra bio sopia baya miāsuba subḁa quīrāca.–

36 Arima Ācōrēneba beḁeabari Ana abadada basia. Idjira Aserḁeba yōna Panuel cau basia. Idjira djorada basia. Awērā quiruda quima edapeda siete poa ḁḁde pēḁra basia. 37 Idji pēḁra beḁara 84 poa basia.† Ewariza āsa, diamasi bida Ācōrē de dromanaa wābadjia Ācōrēba bia jarai carea, ne coḁaca ewari oi carea idjaba Ācōrēba iwidi carea. 38 Maḁ djorara Jesu djibarirā caita wāpeda Ācōrēba bia beḁeasia. Maḁbe Ācōrēba Jerusaleḁ puru ēdṛḁa edai ewari jḁḁ bea dji warra zaquedebeḁada beḁeasia.‡

39 Ācōrē leyde ḁḁ ḁḁ quīrāca jūma opeḁadacarea Josera, Maria sida Galilea druade ādji puru Nazaredaa jēḁa wāsidāa. 40 Dji warrara cacua ḁḁḁa warisia. Idjira bio ne cawasia idjaba Ācōrēba ne jūmane idjira careḁabadjia.

Jesu Ācōrē de dromane bada

41 Poaza Jesu djibarirāra Jerusaleḁnaa wābadjidaa judiorā Egiptoḁeba ēdṛḁapeda quīrāneḁabada ewari oēi carea. § 42 Jesu coḁe poa baside ādjira wāsidāa maḁ ewari droma badi carea jūma judiorāba obada quīrāca. Jesu sida ādji ume wāsia. 43 Maḁ ewari droma jōnacarea ādjira jēḁa wāsidāa. Baribḁḁḁ ādji warra Jesura Jerusaleḁne besia. Maḁra ādjia adua panasidaa. 44-45 Crīcha panasidaa Jesura ēberārā tāēna nīda. Māwā ewari aba nībasidaa. Qewara idji jḁḁasidaa ēdji ēberārā tāēna ununaē basia. Ara maḁda jēḁa Jerusaleḁnaa Jesu jḁḁde wāsidāa.

46 Ewari ūbea babḁḁḁde idjira unusidaa Ācōrē de droma dajadaare judiorā ley jaradiabadarā tāēna chūmḁda. Ādjia jaraḁia panara ūṛi basia idjaba ādjia iwidiḁadja. 47 Maḁne ādjia iwidiḁadade idjia aride panubadjia. Jūma idji ūṛi

---

‡ 2:25 Isaiā 40:1-5; 49:13-16; 57:18-19; 61:1-3. § 2:31 Isaiā 40:5; 52:10. * 2:32 Isaiā 42:6; 46:13; 49:6. † 2:37 Idji pēḁra beḁara 84 poa basia. Griego beḁeade ebuda ḁḁḁ. ḁḁḁḁḁḁḁḁ jara ḁḁḁ Anara 84 poa basida. ‡ 2:38 Isaiā 52:10. § 2:41 Exodo 12:1-27.

pan_Λba cawa crīchadaē panasidaa necawaadeba panu b_Λ bē_rā. ⁴⁸ Djibarirāba idji unusidaa cawa crīchadaē basia. Dji papaba idjia iwidiisia:

-Warra, ζ_βΛa cārē cārēā jāwā osi? ζ_ccārē cārēā nama besi? Bio sopua pan_Λba m_Λa, b_Λ zeza bida b_Λra j_ΛΓ_Λ panasidaa.-

⁴⁹ Jesuba panusia:

-Bārāba ζ_ccārē cārēā m_Λra j_ΛΓ_Λ panasida? ζ_M Zeza dede baida b_Λda adua pan_Λca?-

⁵⁰ Barib_ΛΓ_Λ Jesuba jaradara djibarirāba cawadaē basia. ⁵¹ Ma_Λbe Jesura ādji ume Nazaredaa wāsia. Ādjia jarab_Λdara idjia jūma ijā obadjia. Jūma Jerusale_Λne māwānara dji papaba bio quīrācuita crīcha babadjia. ⁵² Jesura cacua _Λba warisia idjaba ewariza ne cawaara wāsia. Ācōrēba, ēberārā bida idjira bia unusidaa.

3

Borocuebari Jua_Λnebema

Mateo 3:1-12; Marco 1:1-8; Jua_Λ 1:19-28

¹ Tiberio Cesar quince poa Romanebema boro b_Λde Poncio Pilatoda Judea druae dji boro basia. Herodeda Galilea druae dji boro basia.* Dji djaba Pelipeda Traconite druae idjaba Iturrea druae dji boro basia.† Lisaniada Abilene druae dji boro basia. ² Anāda idjaba Caipāda sacerdote dji dromarā basia.‡

Ma_Λ ewaride ējūā pōāsa ewaraga b_Λde Ācōrēba Zacaria warra Jua_Λa bedeasia. ³ Ma_Λ bē_rā Jua_Λra jūma Jorda_Λ do caita bearāa jarade wāsia ādji cadjiruara igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēā. Idjia jaradisia māwā osidara Ācōrēba ādji cadjiruara quīrādoaida. Dji ijāb_Λdara idjia doeda borocuebadjia.

⁴ Jūma ma_Λgara māwāsia Ācōrēneba bedeabari Isaíaba naēna b_Λda quīrāca:

Ēberāda ējūā pōāsa ewaraga b_Λde jīgua bedeā b_Λa:

Ora jaridada dadjirā Boro bia edadamārēā. Ora idji itea jipa jaridada.

⁵ Jogoā beara jūma daucha ocuaya. Eya _Λta beara, eya jewedeā bea sida daucha ocuaya.

O jūrēā beara jipa jariya, o biē beara jūma biya ocuaya.

⁶ Māwā jūmarāba ununia sāwā Ācōrēba ēd_rΛ edabarida.§

⁷ Zocārā ēberārāda zebadjidaa Jua_Λba borocuemārēā. Barib_ΛΓ_Λ Jua_Λba _Λc_ΛΓ_Λa jarabadjia:

-Dama ēberārā, ζ_ccaiba jarasi bārāra Ācōrē quīrūbidebemada poya mīrūnida?

⁸ Bārāba o pan_Λneba unubidadua wārāda Ācōrēmaa zesidada. Crīcharānadua Abrahā_Λ warrarā bē_rā Ācōrēba cawa oēda. M_Λa bārāa ebuda jaraya: Ācōrēba quīrīāib_ΛΓ_Λ za tabea mōgarara Abrahā_Λ warrarā babicuaya. ⁹ Ma_Λ awara m_Λa jaraya Ācōrēba zagarada ero_Λba bacuru tutacuai carea. Jūma bacuru bia zaudacara tutacuapeda t_Λb_Λde b_Λtacuya. Ara ma_Λ quīrāca Ācōrēba cadjiruā obadarāda cawa oya.-

¹⁰ Ma_Λ carea ēberārāba idjia iwidibadjidaa:

* **3:1** Ma_Λ Herodera Antipa tr_Λ jarabadjidaa. Idjidebemada bedeā b_Λa Mateo 14:1-10de, Marco 6:14-28de, Luca 3:19de, 9:7-9de, 13:31-33de, 23:6-12de. † **3:1** Ma_Λga Pelipedebemada aba na_Λ versicolode b_Λ b_Λa. Dewarabema Pelipera Herode-Pelipe abadada unubadaa Mateo 14:3de, Marco 6:17de, idjaba Luca 3:19de. Herode dji Droma abadara ādji zeza basia. Antipa ume dji djabarā basia. ‡ **3:2** Caipāra Anā wigu basia. Anāra sacerdote dromada basia poa 6deba aba 15daa. Caipāra sacerdote dromada basia poa 18deba aba 36daa. § **3:6** Isaia 40:3-5.

-Māēteara daiba ζcārēda odida panΛ?-

¹¹ Juaλba panusia:

-Cacuađe jλbada umé eroβλba dji neē quirúa aba diaida βλa. Dji coi eroβλba dji coi neē quirúa diaida βλa.-

¹² Māwā βλde Romanebema boro itea parata jλrλ pebadarāda borocueđi carea zesídaa. Maλbe ādjia iwídisídaa:

-Jaradiabari, dairāba ζcārēda odida panΛ?-

¹³ Juaλba ādjía jarasia:

-Bārāba parata jλrλ peđida panΛ auđu diabirānadua.-

¹⁴ Maλne sordaořā arima duanλba Juaλa iwídisídaa:

-Dairāba ζcārēda odida panΛ?-

Juaλba panusia:

-Bārā trajubari parata dia panλneba necai beadadua. Waraga panλneba djārā paratara jārīrānadua idjaba sewadeba djārā biē jararānadua.-

¹⁵ Arima duanλba maλ ūřisídae bio quīrācuita duanesídaa cārēda sāwāi cawaya. Ara āduba nāwā crīcha panasídaa: “ζJuaλra Ācōrēba ēdrλ edabari diai jaradaca?”

¹⁶ Baribλrλ Juaλba jūmarāa jarasia:

-Wārāda mλa bārāra baidoba borocue βλa. Baribλrλ mλ cāyābara dji dromaara βλada zeya. Idjia jřrūne jλ βλ ērāi carea mλra bia βλēa. Idjiabλrλ Ācōrē Jaureda diaya.* Baribλrλ ĩjānaēbλrλ cawa oya.† ¹⁷ Ezoai careabemara idji jλwade eroβλa porara dji ta umebemada āyā βλi carea. Maλbe dji tara wagaya baribλrλ dji porara tλbλ uruade babueya.-

¹⁸ Ara maλ quīrāca ne quīrātanoaneba Juaλba bedeā bia dadji ēdrλđidebemada jaradia βapeda jarabadjia ĩjānamārēā. ¹⁹ Baribλrλ Juaλba Galileadebema boro Herodera quēābadjia idjia wērā eroβλ Herodía carea. Maλ Herodíara ara Herode djaba Pelipe quima basía. Maλ awara Juaλba idjira quēābadjia ne jūma cadjirua o βλ carea. ²⁰ Herodeba maλ cadjirua o βλ awara naλgλ cadjirua sída osia: Juaλra preso βλbisía idji quēā βλ carea.‡

Juaλba Jesu borocueda

Mateo 3:13-17; Marco 1:9-11

²¹ Juaλba ēberārā borocuecua βaside Jesu sída borocuesía. Maλne Jesuba Ācōrēa bedeabλrλde bajāda ewasia. ²² Ewapeda Ācōrē Jaureda bajāneba puchirā quīrāca idji λrλ zesía. Maλne Ācōrēba bajāneba edaa nāwā bedeasia:

-Bλra mλ Warra quīrā βλa. Bλ carea mλra bio βλsrida βλa.-§

Jesu drōā naēnabemarā trā

Mateo 1:1-17

²³ Jesuba jaradia βeside treinta poa βasica βλa. Ēberārāba idjira Jose warrada crīcha panasídaa. Josera Elí warra basía, ²⁴ Elira Matá warra basía, Matára Levi warra basía, Levira Melqui warra basía, Melquirā Janai warra basía, Janaira Jose warra basía. ²⁵ Josera Matatía warra basía, Matatíara Amó warra basía, Amóra Nahuλ warra basía, Nahuλra Esli warra basía, Esliira Nagai warra basía. ²⁶ Nagaira Máha warra basía, Máhara Matatía warra basía, Matatíara Semei warra basía, Semeira Jose warra basía, Josera Juda warra basía. ²⁷ Judara Johanaλ warra basía, Johanaλra Resa warra basía, Resara

* **3:16** Ācōrē Jaureda diaya. Griego bedede βλ βλa: “Ācōrē Jaureba borocueya.” † **3:16** Cawa oya. Griego bedede βλ βλa: “Uruaba borocueya.” ‡ **3:20** Mateo 14:1-10; Marco 6:14-28. § **3:22** Bλ carea mλra bio βλsrida βλa. Griego bedede maλba idjaba jara βλa: “Mλa βλda jλrλ edasia.”

Zorobabel warra basía, Zorobabelera Salatiel warra basía, Salatielera Neri warra basía. ²⁸ Nerira Melqui warra basía, Melquiira Adi warra basía, Adira Cosañ warra basía, Cosañra Elmodañ warra basía, Elmodañra Ere warra basía. ²⁹ Erera Josue warra basía, Josuera Elieze warra basía, Eliezera Joriñ warra basía, Joriñra Matá warra basía. ³⁰ Matára Levi warra basía, Levira Simeoñ warra basía, Simeoñra Juda warra basía, Judara Jose warra basía, Josera Jonañ warra basía, Jonañra Eliaquiñ warra basía. ³¹ Eliaquiñra Melea warra basía, Meleara Mainañ warra basía, Mainañra Matata warra basía, Matatarra Natañ warra basía, Natañra Davi warra basía.

³² Davira Jesé warra basía, Jeséra Obé warra basía, Obéra Boo warra basía, Boora Salmoñ warra basía, Salmoñra Naasoñ warra basía. ³³ Naasoñra Aminadá warra basía, Aminadára Arañ warra basía, Arañra Esroñ warra basía, Esroñra Paré warra basía, Paréra Juda warra basía. ³⁴ Judara Jacobo warra basía, Jacobora Isa warra basía, Isara Abrahañ warra basía, Abrahañra Tare warra basía, Tarera Naco warra basía, Nacora Seru warra basía. ³⁵ Serura Ragau warra basía, Ragaura Pele warra basía, Pelera Hebere warra basía, Heberera Sala warra basía. ³⁶ Salara Cainañ warra basía, Cainañra Arpaxa warra basía, Arpaxara Señ warra basía, Señra Noé warra basía, Noéra Lame warra basía. ³⁷ Lamera Matusaleñ warra basía, Matusaleñra Enoco warra basía, Enocora Jaré warra basía, Jaréra Majalaleel warra basía, Majalaleelera Cainañ warra basía. ³⁸ Cainañra Enó warra basía, Enóra Se warra basía, Sera Adañ warra basía, Adañra Ācōrē warra basía.

4

Diauruba Jesu miã sê bada *Mateo 4:1-11; Marco 1:12-13*

¹ Jesura Ācōrē Jauredeba ðada Jordañ doðeba jēda wāsia. Mañne Ācōrē Jaureba idjira ējūã pōãsa ewaraga ðadaa edesia. ² Cuarenta ewari mama ðasia. Mañne diauruba idjira miã sê ðasia Ācōrēda igarabi carea. Mañ ewaride Jesuba ni cārē sida coē ða bēra jarra ðasia. ³ Māwã ðaðe diauruba Jesura nãwã jarasia:

– ðada wārãda Ācōrē warrabara, nañ mōgarada pañ babidua.–

⁴ Jesuba panusia:

– Ācōrē Bedeade nãwã ða ða: ababe ne co ðaðeba ēberãra zocai baëa, [ãtebãra jūma Ācōrēba jara ða ðã ðaðeba zocai bay].–*

⁵ Mãwãnacarea diauruba Jesura eya ãta ðaðe edesia. Mamañba nañ ējūãne ðea puruda jūma acãbitasia. ⁶ Mañne diauruba jarasia:

– Nañ ējūãne ðea purura, mañ purude ne bia ðea sida jūma ða jãwãeda ðaya. Mãre bēra mã dia quĩrãbãra diaida ða. ⁷ Mã quĩrãpita chĩrãborode cobepeda mãa bia bedeaibãra mãa jūma diaya.–

⁸ Baribãra Jesuba jarasia:

– Satana, ãyã wãdua.† Ācōrē cartade nãwã ða ða: “Aba bãrã Boro Ācōrēabãra bia bedeaðadua. Idjia jara ðãdra ðã o pananadua.”–‡

⁹⁻¹⁰ Mãwãnacarea diauruba Jesura Jerusaleñnaa edesia Ācōrē de droma boro ãlara ðamaa. Mañbe jarasia:

* **4:4** Deuteronomio 8:3. Griego bedeade ãcãra cartade bedea corchetede ðara neëa. † **4:8** Satana, ãyã wãdua. Griego bedeade ãcãra cartade mãra neëa. ‡ **4:8** Deuteronomio 6:13.

-Bada wārāda Ācōrē warrabαΓΛ, namaaba udu jādrαdua. Ācōrē cartade nāwā bλ βαα:

Ācōrēba idji nezocarāda βαμαα diabueya carebadamārēā.

¹¹ Βαα αdji jαwade edadia βα jūrūa mōgaraba puarāmārēā. §

¹² BaribαΓΛ Jesuba jarasia:

-Idji bedeade naλ sida bλ βαα: "Bariduada orānadua bārā Boro Ācōrēba carebai cawaya."*

¹³ Māwā miā sē bapeda diaurura Jesu caitabemada āyā wāsia aba dewara ewaridāa.

Jesuba jaradia beda

Mateo 4:12-17; Marco 1:14-15

¹⁴ Māwānacarea Jesura Ācōrē Jaure αβαδεbeba bada Galilea druadaa jēda wāsia. Jūma maλ druade idjira bio trλ βαγasia. ¹⁵ Judiorā dji jαrebada deza idjia Ācōrē bedeara jaradia babadjia. Maλ bērā jūmarāba idjira bia jarabadjidāa.

Jesu Nazarede bada

Mateo 13:53-58; Marco 6:1-6

¹⁶ Māwānacarea Jesura idji waridā puru Nazaredaa wāsia. Anāūbada ewaride idjia obari quīrāca judiorā dji jαrebada dede eda wāsia. Maλbe idjira piradrαsia Ācōrē Bedeada nocoare lei carea. ¹⁷ Maλne Ācōrēneba bedebari Isaia cartada idjia diasidāa. Maλra ewara edapeda naλ bedeada jαΓαpeda jīgua lesia:

¹⁸⁻¹⁹ Ācōrē Jaurera mλ ume βαα. Idjia mλra edasia dji ne neē quedeaa jaramārēā Ācōrēba ādjirāra carebaida.

Idjia mλra diabuesia sopua beada sobiabicuamārēā,† jida edepedadarā ēdrαdidā jaramārēā,

dauberrea beaa unubimārēā, djārā jαwaeada mīga beara bia βαcuamārēā,

idjaba jaramārēā Ācōrēba ēdrα edai ewarira jūēsida.‡

²⁰ Ledacarea cartara βαrapeda dji wagabarīa diasia. Maλbe chūmesia jaradiai carea. Jūmarāba idjira αα duanasidāa. ²¹ Maλne Jesuba jarasia:

-Maλ bedeaba jara βαα idī bārā quīrāpita māwāβαα.-

²² Jūmarāba idjidebemada bia bedeasidāa. Idjia bia jaradia βα carea cawa crīchadaē basīa. Ara ādjiduba jara duanasidāa: "¿Idjira Jose warrada jāwā βαēca?"

²³ Jesuba jarasia:

-Bārāba naλ bedeada mλa jaradia: "Nēārā diabari, ara badjida biabidua. Βα Capernauλne odara daiba ūrīsīdāa. Nama βα purude bida abarica odu."-

²⁴ Maλ awara jarasia:

-Mλa bārāa wārāda jaraya: ni αβαλ Ācōrēneba bedebarida ara idji druade bia edadaca. ²⁵ Quīrānebadadua, Elía basi ewaride Israel druade pēdra wērārā zocārā paņasidāa. Maλ ewaride poa ūbea ēsīdra cue zeē bada bērā jarrabada zesia. ²⁶ BaribαΓΛ Ācōrēba Elíara ni αβαλ pēdra wērā Israeldebema carebade wābiē basīa. ĀteβαΓΛ pēdra wērā Sidoλ druade Sarepta purude βαμαα wābisīa. § ²⁷ Ara maλ quīrāca Eliseo basi ewaride aida bara beada

§ **4:11** Salmo 91:11,12. * **4:12** Deuteronomio 6:16. † **4:18-19** Sopua beada sobiabicuamārēā. Griego bedeade αααα cartade maλra neēa. ‡ **4:18-19** Isaia 61:1-2; 58:6. § **4:26** 1 Rey 17:1-16.

Israel druade zocārã panasidaa baribΛΓΛ ãdjirãnebema ni abΛada idjia biabiẽ basia. ÅtebΛΓΛ Siria druadebema Naamaλda biabisia.*

²⁸ Maλ ùrĩsidade jũma dji jΛrebada dede duanΛra quĩrũbucasidaa. ²⁹ Ara maλda Jesura puru dajadaa errebari ededapeda eya edaa tuca jira bΛde batabuedi carea edesidaa. ³⁰ BaribΛΓΛ Jesura ara ãdji daiɗu necai wãsia.

Jesuba eberã jai bara bΛ biabiɗa
Marco 1:21-28

³¹ Māwãnacarea Jesura Galilea druade Capernauλ puruɗaa wãsia. Anãubada ewaride idjia jaradia basia. ³² Bio cawa bΛdeba ebuda jaradia bΛ bẽrã jũmarãba cawa crĩchadaẽ basia. ³³ Judiorã dji jΛrebada dede eberã jai bara bΛda basia. Cawaẽne idjia jĩgua jarasia:

³⁴ -jJesu Nazaredebema! ¿Cãrẽ cãrẽã daira miã sẽ bΛ? ¿Dai biẽ bΛi carea zesica? Mãa cawa bΛa bΛra caida: ¡BΛra Åcõrẽba diabuedaa!-

³⁵ Maλ carea Jesuba idjia jarasia:

-Chuheadua. Idji cacuadebemada eɗrΛdua.-

Ara maλda jaiba eberãra egode bæbipeɗa eɗrΛasia. BaribΛΓΛ maλ eberãra ni cãrẽ siɗa biẽ oẽ basia. ³⁶ Maλ unusidade jũmarãba cawa crĩchadaẽ basia. Ådjiza iwidi duanesidaa:

-Idji bedeaba ¿sãwã jãwã o bΛ? Idjia jarabΛΓΛra jairãba ijbadaa. Idjira bΛa bΛ bẽrã bedeabΛΓΛde jaira eɗrΛcuabadaa.-

³⁷ Maλ bẽrã idjira puru caita beaza bio trΛ bΛgasia.

Jesuba Simoλ Pedro pãcõrẽ biabiɗa
Mateo 8:14-15; Marco 1:29-31

³⁸ Judiorã dji jΛrebada dedeba eɗrΛpeda Jesura Simoλ dedaa wãsia. Mama Simoλ pãcõrẽda bio cΛwa nũmasia. Maλ carea Jesua bedeã djuburiasidaa biabimãrẽã. ³⁹ Jesuba edaa acΛpeda dji cΛwamiara quẽãsia. Ara maλda cΛwamiara dugusia. Maλbe wẽrãra piradrΛpeda ãdjira ne cobisia.

Jesuba zocārã biabicuada
Mateo 8:16-17; Marco 1:32-34

⁴⁰ QueubΛΓΛde zocārã quĩrãtanoa cacua biẽ beada Jesumaa enesidaa. Jesuba idji jΛwara ãdjirã λrλ bΛpeda biabicuasia. ⁴¹ Ara maλ quĩrãca zocārã jairãda eberãrã cacuadebemada eɗrΛbicuasia. EɗrΛbadade nãwã bia jarasidaa: "¡BΛra wãrãda Åcõrẽ warraa!" Ådjia cawa panasidaa idjira Åcõrẽba diai jarada eɗrΛ edabarida. Maλ carea Jesuba ãdjira quẽãbadjia chuheadamãrẽã.

Galileade jaradia nĩbada
Marco 1:35-39

⁴² Diapededa Jesura puru dajadaa wãsia eberã neẽmaa. BaribΛΓΛ eberãrãba idjira jΛΓΛ panasidaa. Unusidade jarasidaa ãdji puruɗe bemãrẽã. ⁴³ BaribΛΓΛ Jesuba ãdjia jarasia:

-Mãa dewara puru beade jaradiaida bΛa Åcõrẽra zebΛΓΛda ãdji Boro bai carea. Maλ bedeã bia jaramãrẽã Åcõrẽba mλra diabuesia.-

⁴⁴ Maλ bẽrã Jesuba judiorã druade dji jΛrebada deza jaradia wãsia.†

* **4:27** 2 Rey 5:1-14. † **4:44** Judiorã drua. Griego bedeade λCΛΓΛ cartade Judea druada wa Galilea druada bΛ bΛa.

5

*Beda quenapedada**Mateo 4:18-22; Marco 1:16-20*

¹ Ewari aba Jesura amene droma Genesare abada icawa basia.* Maľne Ācōrē bedea jaradia ʙΛ ūrīni carea ēberārāra zocārā idjima powua duanasidaa. ² Arima do icawa jābada umé ū panasidaa. Maľ jāba djibarirāba ādji beda jidabadada caita sagΛ panasidaa. ³ Maľne Jesura Simoľ Pedro jābade badopeđa jarasia quēsaarabe edemārēā. Maľbe jābade chūmepeda jūma arima duanarāa jaradia besia. ⁴ Jaradiadacarea Jesuba Simoľa jarasia:

–Jāľbe ʙΛ jābara do quēsaara edepeda beda ʙaridadua.–

⁵ BaribΛΓΛ Simoľba panusia:

–Jaradiabari, दौरa diamasi beda ʙari panΛda ľnadrΛsidaa. Māwāmīna ni cārē sida jidadaē basia. BaribΛΓΛ ʙΛa māwā jara ʙΛ bērā ĩjāya.–

⁶ Ara maľda ādjira beda ʙarisidaa. Bio zocārā jidabΛda bērā dji beda jidabadara cōāʙΛΓΛ basia. ⁷ Maľ carea dewara jābade beada jΛwaba trΛsidaa carebade zedamārēā. Zedapeđa jābara umena bedaba birasidaa. Maľba biru ʙaebođoda basia. ⁸⁻¹⁰ Simoľ Pedroba idji ume panΛ bida beda zocārā jidapedada unusidae cawa crīchadaē basia. Idji ume panΛra Santiago idjaba Juaľ basia. Ādjira Zebedeo warrarā basia. Maľne Simoľra Jesu caita wāpeda chīrāborode cobepeda jarasia:

–Mľ Boro, ʙΛa ʙΛra mľ caitabemada āyā wāida, mľra cadjirua obari bērā.–

Jesuba Simoľa jarasia:

–Dauperarādua, idiba ľtaa ʙΛra mľ itea ēberā enebarida ʙeya.–

¹¹ Ādjirāba jābara doyaa enenapeda jūma amesidaa. Maľbe Jesu ume wāsidaa.

*Jesuba aida ʙa ʙΛ biabida**Mateo 8:1-4; Marco 1:40-44*

¹² Ewari aba Jesura puruđe basia. Maľne ēberā aidaba jūma bira ʙΛda jūesia.† Maľ ēberāba Jesu unuside idji quīrāpita chīrāborode ʙarru cobepeda nāwā quīrā djuburiada iwīdisia:

–Mľ Boro, ʙΛa quīrīā ʙΛʙΛΓΛ, mľra poya biabida ʙΛa.–

¹³ Maľne Jesuba jΛwa ľrľ ʙΛʙΛΓΛde jarasia:

–Māwā o quīrīā ʙΛa. ¡Biadua!–

Ara maľda aidara anisia. ¹⁴ Maľne Jesuba idjia jarasia:

–ʙΛ biadara ni abala jararādua. ĀteʙΛΓΛ sacerdotemaa wādua ʙΛra biasida unumārēā. Jāľbe Ācōrē quīrāpita bia ʙei carea Moiseba jarada quīrāca ne diacuadua.‡ Māwā ēberārāba cawadīa ʙΛra wārāda biasida.–

¹⁵ BaribΛΓΛ Jesura trľ ʙΛgaara wāsia. Maľ bērā ēberārāra zocārā zebadjidaa idjia jaradia ʙΛ ūrīni carea. Cacua biē ʙeara zebadjidaa biabicumārēā.

¹⁶ BaribΛΓΛ Jesura edauđe ēberā neēmaa wāʙadja Ācōrēa bedēai carea.

*Jesuba ēberā cacua ʙeu ʙΛ biabida**Mateo 9:1-8; Marco 2:1-12*

¹⁷ Ewari aba Jesuba jaradia ʙΛde pariseorāda, judiorā ley jaradiabadarā sida arima duanasidaa. Ādjirāra Galilea druadeba, Judea druadeba idjaba

* 5:1 Genesare amenera idjaba Galilea abadaa. † 5:12 Aidara Jesu ewaride wārāda sāwā basida dadjirāba cawadaē panΛa. BaribΛΓΛ judiorāmaara aba ĀcōrēʙΛΓΛ poya biabida basia (Numero 12:9-12; 2 Reye 5:7). Maľ awara aba aidaba jidasira āyā bade wāida basia (Levitico 13:45-46). ‡ 5:14 Levitico 14:1-32.

Jerusaleḗ purudeba zepedada basía. Maḗne Ācōrē ḗḗadeba Jesuba cacua biē ḗeara biabibadjia. ¹⁸ Māwā ḗade ḗcaḗaba ēberā cacua beu ḗada idji caḗade enenapeda eda ede quīrā panasidaa Jesu quīrāpita ḗadī carea. ¹⁹ Baribala ēberā cābana nūma ḗērā poya Jesuma jūēbidaē basía. Maḗ carea ādjirāba dji cacua beu ḗara de ḗrā edesidaa. Maḗbe de ḗrābemada ogadapeda dji cacua beu ḗara dji caḗadeba edaa ḗasidaa. Ēberārā ēsi Jesu quīrāpita ḗasidaa. ²⁰ Jesuba unusia ādjia wārāda ḗjā panāda idjia cacua beu ḗara poya biabida. Maḗ carea dji cacua beu ḗā nāwā jarasia:

–Ache, ḗa cadjirua odara mā quīrādoasia.–

²¹ Maḗ ḗrāsidaē arima duana pariseorāba, judiorā ley jaradiabadarā bida nāwā crīchasidaa:

“Idjira ḗcaida crīcha ḗa? ḗCārē cārēā māwā Ācōrē quīrāpita biē bedeā ḗa? Aba Ācōrēḗa ēberāba cadjirua odara poya quīrādoaya.”

²² Baribala Jesuba ādjia crīcha panāra cawaḗa ḗērā nāwā iwidisia:

–ḗCārē cārēā ḗārā soḗe jāwā crīcha panā? ²³ Bārāmaarā ḗsāḗḗa zareaara ḗa? ḗCadjirua odara quīrādoayada aida wa naḗ ēberā cacua beu ḗara piradrābipeḗa nībabida? ²⁴ Ācōrēba mā, Naḗ Djara Edadara ḗasia naḗ ējūāne duanāba cadjirua obadara quīrādoamārēā. Maḗra ḗārāa unubiya.–

Ara maḗda dji cacua beu ḗā nāwā jarasia:

–Piradrādua. ḗa caḗara edapeḗa diguidāa wādua.–

²⁵ Ara māwā jarabalaḗe cacua beu ḗadara pirabaripeḗa idji caḗara edapeḗa jūmarā quīrāpita nībade wāsia. Maḗbe Ācōrēra bio bia jara ḗada diguidāa wāsia. ²⁶ Maḗ unusidaē jūmarāba cawa crīchadaē basía. Maḗ ḗērā Ācōrēra bio bia jarasidaa. Ācōrē wayaḗeba jarasidaa:

–ḗḗi wārāda ne ununaca waḗada unusidaa!–

Jesuba Levi trāna

Mateo 9:9-13; Marco 2:13-17

²⁷ Māwānacarea Jesu wābalaḗe parata Romanebema boro itea jalā pebarida unusia. Idji trāra Levi abadjidaa. Maḗ ēberāra parata diabada dede chūmasia. Jesuba unupeḗa jarasia:

–Mā ume zedua.–

²⁸ Ara maḗda Levira piradrāpeḗa idjia o ḗadara amepeda Jesu ume wāsia.

²⁹ Maḗbe Jesu carea Leviba idji dede ne codi waḗada osia. Zocārā Romanebema boro itea parata jalā pebadarāda, dewara ēberārā sida ādji ume ne co panasidaa. ³⁰ Maḗ unusidaē judiorā ley jaradiabadarāba, pariseorā bida Jesu ume nībabadarāa nāwā biē jarasidaa:

–ḗCārē cārēā parata jalā pebadarā ume idjāba dewara cadjirua obadarā ume bida ābaa ne co panā?–

³¹ Jesuba ādjia jarasia:

–Cacua bia ḗeaba nēārā diabarira jalāḗaca. Ababe cacua biē ḗeabala jalābadaa. ³² Māra jipa ḗea trāi carea zeē ḗa, āḗeḗa cadjirua obadarāda trā ḗa Ācōrēmaa zedamārēā.–

Ne codaca ewaridebema

Mateo 9:14-17; Marco 2:18-22

³³ ḗcaḗaba Jesua jarasidaa:

–Borocuebari Juaḗ ume nībabadarāba Ācōrēa iwidiḗadaē ara cadrā ne codaca ewarira obadaa. Ara maḗ quīrāca pariseorā ēpēbadarā bida obadaa. Baribala ḗa ume nībabadarāba ḗsāwāērā odaca?–

³⁴ Jesuba ādjia jarasia:

–Māwāra wērā edabara ba srida ewari o ba de idjia edodarāa ne codaca ewarida obica? ³⁵ Baribara ewari aba dewara ēberārāba idjira āyā ededia. Maā ewaridebala idjia edodarāba ne codaca ewarira odia.–

³⁶ Maā awara Jesuba ādjia ne jara ba deba nāwā jarasia:

–Ni ababa wua djiwidida tadape da wua sorede capirudaca. Māwā odibala wua djiwidira ārya. Maā awara dji wua djiwidi tadera dji sore ume bia beča. ³⁷ Idjaba ni ababa uva ba djiwidira animarā e oda dji sorede tadaca. Māwā odibala aseabala animarā e oda dji sorera cōāya. Maābe uva bara, animarā e oda sida aduaya. ³⁸ Maā carea uva ba djiwidira animarā e oda djiwidide tādida panā. Māwā umena dārā droadia. ³⁹ Idjaba uva ba asea dji drōa dobara ba djiwidira do quirāca. Ātebara jarabaria: “Uva ba dji drōara djiwidi cāyābara biara ba.”–

6

Jesura ānāubada ewari djibaria

Mateo 12:1-8; Marco 2:23-28

¹ Ānāubada ewaride Jesura idji ume nībabadarā sida ējūā trigo udate nībasidaa. Mama nīnane Jesu ume nībabadarāba trigora ta edadape da jawaba caratadape da co nībasidaa.*

² Acala pariseorāba maā unusidade iwidisidaa:

–ĶBārāba cārē cārē ānāubada ewaride o cara panāda o panā?–

³ Jesuba panusia:

–ĶBārāba Ācōrē Bedeara acadacaca? Davi, idji ume nībabadarā sida jarra panasidade ᶑsāwā osida?† ⁴ Davira Ācōrē dede eda wāpeda Ācōrē quirāpita ba da palda edasia. Maā paāra ᶑababe sacerdoterāba codida panasidaēca? Baribara Daviba copeda idji ume nībabadarāa diasia.–

⁵ Idjaba Jesuba jarasia:

–Mā, Naā Djara Edadara ānāubada ewari djibaria.–

Jesuba ānāubada ewaride ēberā biabida

Mateo 12:9-14; Marco 3:1-6

⁶ Dewara ānāubada ewaride Jesura judiorā dji jarebada dedaa wāpeda jaradia basia. Mama ēberā jawa ara beu ba da basia. ⁷ Judiorā ley jaradiabadarāda, pariseorā sida panasidaa. Ādjia Jesura aca panasidaa ānāubada ewaride ēberā jawa beu ba da biabi cawaya. Biabisira biē jaradida crīcha panasidaa. ⁸ Baribara ādjia crīcha panara Jesuba cawa ba da bērā dji ēberā jawa beu ba ā nāwā jarasia:

–Piradrāpeda ēsi nūmane zedua.–

Ara maāda dji ēberā piradrāpeda ēsi nūmane wāsia. ⁹ Maābe Jesuba ādjia jarasia:

–Mā bārāa iwidiya: ānāubada ewaride ᶑcārēda odida panā? ᶑBiada wa cadjiruada? ᶑDjārā carebaida wa idu beubida?–

¹⁰ Maābe arima panara acape da dji ēberā nāwā jarasia:

–Jawa jiradua.–

Māwā jirabala idji jawara biasia. ¹¹ Maā carea arima panara bio quirūnape da ādjiduba iwidi duanesidaa Jesura sāwā odi cawaya.

Jesuba ēberā doce edada

Mateo 10:1-4; Marco 3:13-19

* 6:1 Deuteronomio 23:24-25. † 6:3 1 Samuel 21:1-6.

12 Ewari aba Jesura eyadaa wāsia. Mama Ācōrēa iwidi bΛda λnadrasia. 13 Āsa badacarea idji ēpē beara ābaa trλcuapeda doce edasia. Maλ doce edadara idjia trλ bΛsia “mλa diabuedarā.” ‡ 14 Ādji trλra naλgΛa: Simoλ (Jesuba idjira trλ bΛsia Pedro), dji djaba Andre, Santiago, § Juaλ, Pelipe, Bartolomé, 15 Mateo, Tomá, Alpeo warra, Santiago, Simoλ Zelote abada, 16 Santiago djaba Juda, idjaba Juda Iscariote. Jirūare maλgΛba Jesura jidabisia.

Jesuba cābana duanλa jaradiada

Mateo 4:23-25

17 Maλbe Jesura idjia edadarā ume eyadeba edaa zesidaa. Jewedade idji ēpē bea zocārā panΛ ume idjaba ēberārā cābana zebΛda ume besia. Maλ ēberārāra Judea druadeba, Jerusaleλneba, pusa icawabema puru Tirodeba idjaba Sidoλneba zesesisidaa Jesuba jaradia bΛ ūrīni carea idjaba cacua biē beara biabicuamārēā. 18 Maλ awara Jesuba jai beara ēberārā cacuadebemada āyā jarecuasia. 19 Jūma dji cacua biē beaba idjira tā quīrīā panasidaa Ācōrē λbΛadeba biabi bΛ bērā.

Dadji bia beadi Jesuba jarada

Mateo 5:3-12

20 Jesuba idji ēpē bea acΛpeda nāwā jarasia:
 Bio bia beadia bārā dji ne neē panΛra Ācōrēba bārāra pe erobΛ bērā.
 21 Bio bia beadia jarra beara Ācōrēba jāwūābi bērā.*
 Bio bia beadia sopuaba jīā beara Ācōrēba bΛsridabi bērā. †
 22 Bio bia beadia ēberāba mλ, Naλ Djara Edada carea bārā quīrāmabladade, igarabΛdade idjaba biē jarabΛdade.
 23 Bārā biē obΛdade bio capipiadadua, bārāba nebja waiλΛada bajāne eropanani bērā. ‡
 Ādji drōā naēnabemarāba Ācōrēneba bedeabadarāra ara maλ quīrāca biē obad-
 jīdaa.
 24 BaribΛrΛ mīā djoburi beadia bārā dji ne bara beara.
 Bārāba eropanΛneba necai panΛ bērā nocoarebema ewaride necai pananaēa.
 25 Mīā djoburi beadia bio ne co panΛneba jāwūā beara, nocoarebema ewaride jarra panani bērā.
 Mīā djoburi beadia ara nawena ipida beara nocoarebema ewaride jīāni bērā idjaba sopuadi bērā.
 26 Mīā djoburi beadia ēberārāba bārāda bia jaradibΛrΛ.
 Bārā drōā naēnabemarāba ēberārā Ācōrē trλneba sewa jaradia beara bia jarabadjīdaa.

Dadji dji quīrūrā quīrīānida panΛ

Mateo 5:38-42, 44

27 BaribΛrΛ mλa jara bΛ ūrī panΛa jaraya: bārā dji quīrūra quīrīānadua. Bārā quīrāma panΛra bia odadua. 28 Bārā biē jarabadara bia jaradadua. Bārā biē obada carea Ācōrēa iwidiidadua ādjirāra carebamārēā. 29 AbaΛba bada uridarrade uibΛrΛ, dewarabema uridarrade idu ubidua. AbaΛba bΛa cacuade

‡ 6:13 Mλa diabuedarā. Cāpūrīā bedeade jara bΛa “apóstoles.” § 6:14 Maλ Santiago idjaba Jacobo abadaa. Cāpūrīā bedeade Santiago trλra zesia “San Jacobo” isabe jarabΛrΛdeba. * 6:21 Jeremia 31:25. Bio bia beadia jarra beara Ācōrēba jāwūābi bērā. Maλba naλ crīcha sida dia bΛa: “Bio bia beadia sođeba Ācōrē cawa quīrīā beara, Ācōrēba cawabi bērā.” † 6:21 Salmo 126:5-6; Isaia 57:18; 61:2-3; Apocalipsi 7:16-17. ‡ 6:23 2 Cronica 36:16.

jā badebemada aba jārībaga, dewarabema baa jā ba sida idu edebidua. ³⁰ Abalaba bāa ne iwidiabaga, wāgarādua. Maā awara baa erobadebemada abalaba jārīsira iwidirādua jēda diamārēā. ³¹ Bārāba quīrā panāa djārāba bārāra bia odida. Ara maā quīrāca bārāba djārāra bia odādua.

³² Ababe bārā dji biarādra quīrā panabaga, ꝑcaiba bārāra bia jarai? Cadjirua obadarā bida ādji dji biarāra quīrābadaa. ³³ Maā awara ababe bārā dji biarādra bia odibaga, ꝑcaiba bārāra bia jarai? Cadjirua obadarā bida ara maā quīrāca obadaa. ³⁴ Maā awara bārāba ababe dji poya jēda diadida beaa diadibaga ꝑcaiba bārāra bia jarai? Cadjirua obadarā bida ara maā quīrāca obadaa ādjia diapedadara waya jēda edadida crīcha panā bērā.

³⁵ Maā carea bārā dji quīrāra quīrānadua. Ādjirāra bia odadua. Ādjirāra ne diadadua. Baribaga diabadae ādjirāneba edadida crīcharānadua. Māwābaga bārāba Ācōrēneba edadira bio waibaa baya idjaba unubidia wārāda bārāra Ācōrē dji dromaara ba warrarāda. Idjia cadjirua obadarāda, idjia bia baada adaca sida idji biadeba carebaria. ³⁶ Ara maā quīrāca bārāba quīrā djuburia beadida panāa bārā Zeza bajāne baba quīrā djuburiabari quīrāca.

Djārā biē jarabadabema

Mateo 7:1-5

³⁷ Djārāra biē jararānadua Ācōrēba bārā biē jararāmārēā. Ni abada bedede bāada arānadua, Ācōrēba bārāda bedede beada arāmārēā. Bārā biē opedadara quīrādoadadua. Māwā bārāba biē opedadara Ācōrēba quīrādoaya.

³⁸ Djārāra ne diadadua. Māwābaga Ācōrēba bārāra bio aduba diaya ē bio birapeda cuguzoa ba quīrāca. Idjia diaya bārāba djārāra diabada quīrāca.–

³⁹ Maā awara Jesuba jarasia:

–ꝑDauberrea baba dewara dauberrea bāda poya eronībaica? ꝑEronībaibaga, ādjira umena uriade baedāca? ⁴⁰ Ne cawa quīrā bāra dji jaradiabari cāyābara ne cawaara bāēa. Baribaga idjia bio cawadacarea dji jaradiabari quīrāca bēya.

⁴¹ Bārāba ꝑcārē cārēā nejarra djārā daude bāda acabada? ꝑSāwāērā bacuru waibaa bādji daude bāda acadaca? ⁴² Bacuru waibaa bādji daude bāda ununaē panabaga ꝑsāwā djārāra nāwā jaradi? “Nejarra ba daude bāga māa aubariya.” ꝑBārāba jarabada quīrāca odaca! Naārā bacuru waibaa bādji daude bāda aubaridadua. Māwā poya ununia nejarra djārā daude bāra aubaridē carea. Ara maā quīrāca bāa cadjirua o bāra naārā idu bādua. Maābebaga djārāra carebaidā bāa.–

Bacurura dji nejōneba cawabadaa

Mateo 7:15-20; 12:34-35

⁴³ Bacuru cadjiruaba nejō biada zaucaa. Ara maā quīrāca bacuru biaba nejō cadjiruada zaucaa. ⁴⁴ Bacurura dji nejōneba cawabadaa. Aga bara baba higojōda zaucaa. Idjaba jūichichiba uvada zaucaa. ⁴⁵ Ara maā quīrāca ēberā biaba idji sode ne bia erobadeba ne biada jarabaria. Baribaga ēberā cadjiruaba idji sode ne cadjirua erobadeba ne cadjiruada jarabaria. Ēberāba idji sode crīcha ba quīrāca bedeabaria.

De umēnebema

Mateo 7:24-27

⁴⁶ Māa jara bāra bārāba odaca. Maāda ꝑcārē cārēā māra bārā boroada abada? ⁴⁷ Māmaa zebaga mā bedeadā ūrīpeda jā oibaga māa jaraya idjira cai quīrāca bāda. ⁴⁸ Idjira ēberāba de obaga quīrāca bāa. Maā ēberāba bio edu corosia aba mōgara zarea unubadāda. Maā āga de jīrāra u nūmasia. Maā

dera bio zarea nūm_Λ bē_rā do waib_{ΛΛ} zeb_{ΛΓΛ} de cora edeē basia. ⁴⁹ Barib_{ΛΓΛ} m_Λ bedeada ūrīpeda ījāēra na_Λ quīrāca b_{ΛΛ}. Ēberāba deda osia barib_{ΛΓΛ} de jīrūra edu uē basia. Ma_Λ bē_rā do waib_{ΛΛ} zeb_{ΛΓΛ} de idji dera cora wāsia. Abeda jūma ārīsia.–

7

Jesuba sordaorā boro nezoca biabida

Mateo 8:5-13

¹ Jesuba ēberārā māwā jaradacarea Capernau_Λnaa wāsia. ² Mama sordaorā boroda basia. Idjia nezoca bio quīrā b_Λda erobasia. Barib_{ΛΓΛ} ma_Λ nezocara cacua biē b_Λ bē_rā jūācāyā nūmasia. ³ Dji sordaorā boroba Jesudebema ūrīside _Λca_{ΓΛ} judiorā dji dromarāda Jesumaa diabuesia idji nezoca biabide zemārēā. ⁴ Ādjirāra wānapeda nāwā bedea djuburiasidaa:

–Jā_Λ sordaorā borora ēberā bīaa. Ma_Λ bē_rā bia b_{ΛΛ} b_{ΛΛ} carebaida. ⁵ Idjia dadji judiorāra bio quīrā b_Λ bē_rā dadjirā dji j_Λrebada deda o diasia.–

⁶ Māwā jarapedada bē_rā Jesura ādji ume sordaorā boro dedaa wāsia. Barib_{ΛΓΛ} de caita jūēb_Λdade sordaorā boroba idji dji biarāda Jesua nāwā jarade diabuesia:

–Mā Boro, m_Λra dji biaē bē_rā, biara b_{ΛΛ} b_Λra m_Λ dede eda zeēda. ⁷ Ma_Λ carea m_Λra b_Λmaa wāē basia. Barib_{ΛΓΛ} m_Λ nezoca biamārēā b_{ΛΛ} jāma_Λba jaraib_{ΛΓΛ} biaya. ⁸ M_Λ boroba jara b_Λra m_Λā ījāida b_{ΛΛ}. Idjaba m_Λā jara b_Λra sordaorā m_Λ j_Λwae_Λda beaba ījānida pan_{ΛΛ}; m_Λā aba_{ΛΛ} zeduada aib_{ΛΓΛ} zebaria; wādua_Λda aib_{ΛΓΛ}, wābaria; idjaba m_Λ nezocaa nāwā oduada aib_{ΛΓΛ} ara ma_Λda idjia obaria.–

⁹ Ma_Λ ūrīside Jesuba idjidebemada bia crīchasia. Ma_Λ carea idji ēpē pan_Λra ac_Λpeda jarasia:

–Māa jaraya: na_Λ ēberāba bio ījā b_Λ quīrāca israelerā tāēna ni aba bida unucaa.–

¹⁰ Sordaorā boroba diabuedarā jēda wāsidade unusidaa nezoca cacua biē badara biasida.

Jesuba pēdra wērā warra biabida

¹¹ Māwānacarea Jesura, idji ume nībabadarā sida Nai_Λ puru_Λdaa wāsidaa. Ādjirā ume ēberārāra zocārā wāsidaa. ¹² Jesu dji purude eda wābada caita jūēside unusia ēberārāba cūdra jaidadada t_Λbaride edeb_Λdada. Dji papara pēdra wērā basia. Ababe ma_Λ warrada erobasia. Dji pēdra wērā ume ēberārāra cābana duanasidaa. ¹³ Jesuba dji pēdra wērāra mīā djuburi unupeda nāwā jarasia:

–Waa jīārādua.–

¹⁴ Ma_Λbe caita wāpeda dji bēwārā edebada bacuruda tāsia. Ma_Λ carea dji edeb_Λdarāra nūpanesidaa. Ma_Λne Jesuba jarasia:

–Cūdra, m_Λā b_Λā jaraya, piradr_Λdua.–

¹⁵ Ara ma_Λda dji beu badara piradr_Λpeda bedeasia. Ma_Λbe Jesuba idjira dji papaa diasia. ¹⁶ Ma_Λ carea dji arima duan_Λra bio dauperasidaa. Jūmarāba Ācōrēra nāwā bia jarasidaa:

–Wārāda Ācōrēneba bedaabari dji dromada dadjirā tāēna jūēsia. Ācōrēba idji purura careba_Λde ze b_{ΛΛ}.–

¹⁷ Ma_Λ bē_rā Jesura jūma Judea druade idjaba mama caita bea purude bida tr_Λ b_Λgasia.

Jesuba Borocuebari Jua_Λnebema jarada

Mateo 11:2-19

18-19 Juaλ ume n̄bapedadaba Jesuba odara Juaλa jūma nēbΛΛsidaa. Maλ carea Juaλba umé trλpeda Jesua nāwā iwidiide wābisia: “¿BΛra dji zeida badaca, wa dewarada jλānida panΛ?”

20 Ara maλda Jesumaa wānapeda iwidiisidaa:

–Borocuebari Juaλba daira bΛmaa diabuesia. Idjia nāwā iwidiibisia: “¿BΛra dji zeida badaca, wa dewarada jλānida panΛ?”–

21 Ara maλ ewaride Jesuba cacua bié beada, jai bara beada, dauberrea bea sida zocārā biabicua basia. 22 Maλ bēra Jesuba adjía nāwā panusia:

–Bārāba unu panΛda idjaba ūri panΛda Juaλa jarade wānadia: dauberrea beadaba unu panΛa, jirū bié beadara bia nīnaa, aida bara beadara biasidaa, cΛwΛΛ qui beadaba ūri panΛa, idjaba beupedadara λrēbacuasidaa. Maλ awara ne neé quedeaba beada bia Ācōrēba carebaidebemada ūri panΛa.*

23 Mλ igaraē j̄jā bΛra bio bia baya.–

24 Juaλba diabuedarā wāpedadacarea Jesuba arima duanāa Juaλnebemada nāwā jarasia:

–Ējūā pōāsa ewaraga bΛdaa bārāba Juaλ acΛde wāsidade ¿cārēda ununida crīchasiāda? ¿Nāūrāba cha ureurea eronūmΛda ununida crīchasiāda?† 25 Māwā crīchadaē basía. Maλda ¿cārēda ununida crīchasiāda? ¿Ēberā bio djio bΛda ununida crīchasiāda? Māwāéa; dji bio djio bea, jūma nebia erobeara dji bororā de dromane panabadaa. 26 Maλda ¿cārēda ununida crīchasiāda? ¿Ācōrēneba bedebarida ununida crīchasiāda? Māē, Ācōrēneba bedebarida acΛde wāsidaa. Juaλra Ācōrēneba bedebari dji dromaa. 27 Idjidebemada Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa:

Bedeā jarabarida mλa bΛ na diabueya bΛ o jarimārēā.‡

28 Mλa jaraya: naλ ējūāne ni abaΛda Juaλ cāyābara dji dromaara bΛēa.§ BaribΛΛΛ Ācōrē purudebema dji edaara quiruda idji cāyābara dji dromaara bΛa.–*

29 Jesuba jara bΛ ūrisidade ēberārāba, Romanebema boro itea parata jΛΛΛ pebadarā bida jarasidaa Ācōrēba o bΛra jipa bΛda, Juaλba adjirāra borocueda bēra. 30 BaribΛΛΛ pariseorāba, judiorā ley jaradiabadarā bida Ācōrēba adji itea o quirīā badara igarasidaa. Maλ carea Juaλba adjirāra borocueē basía.

31 Dadjirā Boro Jesuba idjaba jarasia:

–Idibema ēberārāra ¿cārē quirāca panΛ? 32 Purude warrarā jemene panΛne nāwā ijarabada quirāca panΛa:

Daiba chiru zaside bārāra caridaē basía.

Sopuadebema trλābi trλāsidade bārāra jīānaē basía.

33 Bārāra ara maλ quirāca panΛa. Juaλ zeside bariduada coca basía idjaba uva ba aseada doca basía. Maλne bārāba jarasidaa idjira jai bara bΛda. 34 Maλbe mλ, Naλ Djara Edadara ze bΛa. Mλa ne jūmada cobaria idjaba ne jūmada dobaria. Maλne bārāba jarabadaa mλra ne coya bΛda itua awua bΛda. Maλ awara jarabadaa mλra cadjirua obadarā ume, Romanebema boro itea parata jΛΛΛ pebadarā ume bida n̄babarida. 35 BaribΛΛΛ cawa panΛa Ācōrē necawaara jipa bΛda idji j̄jā panΛba jipa obada bēra.–

Pariseo Simoλ dede Jesu ne coda

* 7:22 Isaía 29:18-19; 35:5-6; 26:19. † 7:24 Nāūrāba cha ureurea eronūmΛda. Maλba jara bΛa “ēberā peramiāda bΛda.” ‡ 7:27 Malaquia 3:1. § 7:28 Naλ ējūāne ni abaΛda. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Wērārāba topedadadebemada.” * 7:28 ΛcΛΛamaarā Jesuba versículo 29, 30 sida jarasia.

³⁶ Pariseoda basia. Maļ pariseoba Jesura edosia idjima ne code wāmārēā. Ara maļda Jesura wāpeda ne co chūmesia. ³⁷ Maļ purude wērā bio cadjirua obarida basia. Maļ wērāba Jesu pariseo dede ne co bāda cawasidēe alabastro mōgara odade querada enesia.† ³⁸ Jesu caita cobepeda jīā bāba idji daubaba Jesu jīrūra sagasia. Maļbe idji budaba jarepeda Jesu jīrūra isōpeda idjia quera enenaba pasasia.

³⁹ Maļ unusidē Jesu edoda pariseoba nāwā crīchasia: “Naļ ēberāda wārāda Ācōrēneba bedēabari baḁabara cawacasia cadjirua obari wērāba jāwā o bāda.”

⁴⁰ Maļ carea Jesuba nāwā jarasia:

–Simoļ, mļa bāa ne jara quīrīā bāa.–

Simoļba jarasia:

–Māēteara jaraḁua, Jaradiabari.–

Jesuba jarasia:

⁴¹ –Ēberāda umē panasidaa. Ādjia ēberā bara bāa diai bara panasidaa. Abaļba quīniento ewari trajabaraḁe edabari quīrāca diaida basia.‡ Dewarabemaba cincuenta ewari trajabaraḁe edabari quīrāca diaida basia.

⁴² Baribaraḁe ādjia poya diaḁaēda cawada bērā, dji bara bā ēberāba ādjia diaḁida panara quīrādoasia. Mļa bāa iwīdiya: ḁsālgāba dji bara bā ēberāra biara quīrīāi?–

⁴³ Simoļba panusia:

–Māmaarā dji auḁuara diaida baḁaba biara quīrīāya.–

Jesuba jarasia:

–Bāa arīde panusia.–

⁴⁴ Maļbe wērāmaa aḁpeda Simoļa jarasia:

–ḁbāa naļ wērāra unu bāca? Bā dede jūēside mā jīrūra sagamārēā bāa baidoda diaē basia, baribaraḁe naļ wērāba ara idji daubaba mā jīrūra sagapeda idji budaba pōāsa jaresia. ⁴⁵ Mļ jūēside bia edai carea bāa isōē basia, baribaraḁe naļ wērāba mā jīrūra isō jōē bāa. ⁴⁶ Mļ bia edai carea bāa mā boro ārā olivo dragara weaē basia, baribaraḁe naļ wērāba mā jīrūra queraba pasasia. ⁴⁷ Maļ bērā mļa nāwā jaraya: idjia cadjirua zocārā odara mļa jūma quīrādoasia. Maļ carea idjia mļa bio quīrīā bāa. Baribaraḁe abaļba mācuia cadjirua odaēda māa quīrādoaibaraḁe maļba mļa mācuia quīrīā baēa.–

⁴⁸ Maļbe idjia wērā jarasia:

–Bāa cadjirua odara mļa jūma quīrādoasia.–

⁴⁹ Baribaraḁe dewarā arima ne co chūmeaba nāwā jara duanesidaa:

–Naļra ḁcaida crīcha bā? ḁMāwāra dewaraba cadjirua odara idjia poya quīrādoaida bāca?–

⁵⁰ Maļne Jesuba wērā jarasia:

–Bāa mļa rījana bērā cadjiruaḁebemada ēdrasia. Necai wādua.–

8

Wērābā Jesu careba panana

¹ Māwānacarea Jesura puru waiḁāa beaza idjaba puru zaque beaza wāsia. Maļne jarabadjia Ācōrēra ādji Boro bai carea zebaraḁa. Maļ bedea bia jardia nīne idjia doce edaḁarāda idji ume nībabadjidaa. ² Maļ awara wērārāda idji ume nībabadjidaa. Maļ wērārā ācāra cacua biē beaḁada Jesuba biabisia

† 7:37 Alabastro mōgarara cuaracuara bāa. Mācuia zareaē bā bērā ne obadaa. Judiorāba alabastorā Egipto druadeba enebadjidaa. Jūma alabastro odara nēbāa bāa. ‡ 7:41 Quiniento ewari trajabaraḁe edabari quīrāca. Griego bedeaḁe bā bāa “quinientos denarios.”

idjaba ḶCΛΓΛ jai bara beadada Jesuba dji jaira āyā jaretasia. Aba Maria Magdalena basia.* Jesuba idji cacuadebemada jairāda siete āyā jaretasia. ³ Cuza quima Juana sida basia. Cuzaba Herode dedebemada jūma cawa obadjia.† Susana sida basia. Maḷ awara dewara wērārāda zocārā panasidaa. Ādjirāba Jesu carebadi carea ne diabadjidāa.

Pea podadebema ne jara bΛ

Mateo 13:1-9; Marco 4:1-9

⁴ Zocārā ēberārā puruzabemada Jesumaa zesidaa. Maḷne ne jara bΛdeba Jesuba ādjirāa nāwā jaradiasia:

⁵ –Ēberāda idji ējūāne ne pode wāsia. Māwā po nīne ḶCΛΓΛ tara ode baecuasias. Maḷ bērā ēberārāba ḶrḶ tagasidaa idjaba ībanaba mīcuasidaa. ⁶ ḶCΛΓΛ tara mōgara ḶrḶ egoro nāūcha bΛde baecuasias. Tununacarea mācua baido neē bΛ bērā jūma purrubasias. ⁷ ḶCΛΓΛ tara ējūā ḶrḶida bΛde baecuasias. Tununacarea jḶcara ḶrḶ bara bΛba bḶrā quenasias. ⁸ BaribḶrḶ ḶCΛΓΛ tara ējūā biade baecuasias. Maḷ tara bia waridapeda bio zausidaa.–‡

Māwā jarapeda Jesuba jīgua jarasias:

–Dji cḶwḶrḶ bara bΛba quīrācuiḶa ūrīdua.–

Pea podadebema Jesuba cawa jarada

Mateo 13:10-23; Marco 4:10-20

⁹ Maḷ carea Jesu ume nībabadarāba idjia iwidisidaa:

–BḶa māwā ne jara bΛdeba jaradiadaba Ḷcārēda jara bΛ?–

¹⁰ Jesuba panusias:

–Ācōrēba ēberārā pe erobΛdebemada jūmarāa cawabiē bΛmīna bārāa cawabi bΛa. BaribḶrḶ dewararāa mḶa ne jara bΛdeba bedea bΛa Ācōrē cartade jara bḶra māwāmārēā. Nāwā jara bΛa:

Naḷ ēberārāba ūrī panḶmīna cawadaēa. Unu panḶmīna cawadaēa.§

¹¹ MḶa ne jara bΛdeba jaradara naḶgḶa: dji tara Ācōrē bedea. ¹² Ta ode baedaba naḶda jara bΛa: ḶCΛΓΛ ēberārāba Ācōrē bedea ūrīnapeda diauruba maḷ bedea ādji sode jūēnara quīrādoabibaria jīrānamārēā. Māwā ādjirāra cadjiruadebemada ēdrḶdaca. ¹³ Ta mōgara ḶrḶ egoro nāūcha bΛde baedaba naḶda jara bΛa: ḶCΛΓΛ ēberārāba Ācōrē bedea bio bḶsrīda edabadaa baribḶrḶ bio carra jīdadaca bērā sodeba jīānaca. Maḷ bērā dārāēne bia mīgabadae idu bḶbadaa. ¹⁴ Ta ējūā ḶrḶida bΛde baedaba naḶda jara bΛa: ḶCΛΓΛ ēberārāba Ācōrē bedea ūrīnapeda naḷ ējūāne sāwā bia beadida, ne jūma erobeada, sāwā bḶsrīdadi sida biara crīchabadaa. Maḷ bērā ādjia ūrīpedadara igaradapeda waridaca. ¹⁵ BaribḶrḶ ta ējūā biade baedaba naḶda jara bΛa: so jīpa beaba idjaba crīcha bia beaba Ācōrē bedea ūrīnapeda wārāda jīābadaa. Ādjia jīā panara idu bḶdaca bērā ne biada obadaa.

Ībīrānebema ne jara bΛ

Mateo 5:14-15; Marco 4:21-25

¹⁶ Nī ababāba ībīrāda coadapeda mērā nūmḶnacaa wa epedeco droma edre bḶdaca.* ĀtebḶrḶ ḶḶa dji ībīrā bḶbadade nūmḶbadaa dji dede eda zebḶdarāba ānaa ununamārēā. ¹⁷ Ara maḷ quīrāca ne jūma ebuda bḶlēra mērā beēa.

* **8:2** Maria Magdalenara Magdala purudebema bērā māwā trḶ jarabadjidāa. † **8:3** Maḷ Herodera Antipa trḶ jarabadjidāa. ‡ **8:8** Bio zausidaa. Griego bedea bḶ bΛa: “Ta aba quiruba cien tada diasia.” § **8:10** Isaías 6:9. * **8:16** Mērā nūmḶnacaa. Griego bedea bḶ bΛa: “Cada edre bḶdaca.”

Dadjia cawadaē panlra Ācōrēba ebuda cawabiya. ¹⁸ Maļ bērā bio quīrācuīta ūrī pananadua. Abalba wārāda cawaiblra, Ācōrēba auđuara cawabiya. Bariblra adua baba cawa blda crīchaiblra idjia crīcha bā sīda Ācōrēba jāriya.

Jesu ēberārā idjimaā zepedāda
Mateo 12:46-50; Marco 3:31-35

¹⁹ Ewari aba Jesu papaba, idji djabarā bīda idjira acldē wāsīdaa. Bariblra poya araa jūēnaē basīa ēberārāda zocārā duanl bērā. ²⁰ Maļ carea āclalaba idjīa jarasīdaa:

-Bā papara, bā djabarā sīda dajadaare panla. Ādjia bā acldē ze panla.-

²¹ Jesuba jarasia:

-Ācōrē bedea ūrīnapēda ījā beada māl papaa idjaba māl djabarā.-

Jesuba amene bogozoara tumabīda
Mateo 8:23-27; Marco 4:35-41

²² Ewari aba Jesuba idji ume nībabadarā nāwā jarasia:

-Amene wa quīrārē wānadra.-

Ara maļda jābade badodapēda wāsīdaa. ²³ Chābdade Jesura cāi basīa. Māwā bāde nāūrāda dji cābāyā puā nūmesia. Maļ bērā jābara baidoba biru baebođosia. Abeda minijīchiade panasīdaa. ²⁴ Maļ carea Jesura ārlmanapēda nāwā jarasīdaa:

-jJaradiabari, Jaradiabari, dadjirāra bārrubododaa!-

Jesura pirabarīpeda nāūrā, baido bogozoa bīda jarasia tumanamārēā. Ara maļda jūma tuma nūmesia. ²⁵ Maļbe idji ume nībabadarā nāwā jarasia:

-Bārāba ījā panlra ķsāwāsī?-

Bariblra idji ume nībabadarāba ne wayaaba cawa crīchadaē basīa. Ara ādjīduba iwīdī duanesīdaa:

-ķNaļgāra caida jāwā bā? Idji bedeara nāūrāba, baido bogozoa bīda ījābadaa.-†

Jesuba jai zocārā āyā jaretada
Mateo 8:28-34; Marco 5:1-20

²⁶ Amene chānapēda Gerasa druade jūēsīdaa.‡ Gerasara Galilea amene wa quīrārē bāa. ²⁷ Jesu drua badoblraē ēberā maļ purudebemada idjimaā zesīa. Maļ ēberāra jai bara bāda dārāblra basīa. Idjia cacuade ni cārē sīda jāca basīa. Dede bīda baca basīa, āteblra beudarā tbaribada urīade bābadjia.

²⁸ Idjia Jesu unusīde biasīa. Maļbe Jesu quīrāpita chīrāborode cobepēda jīgua jarasia:

-Jesu, Ācōrē dji Dromaara bā Warra, ķcārē cārēā māra mīā sē bā? jMā djuburīa māra biē bārādual-

²⁹ Jaiba māwā jarasia Jesuba maļ ēberā cacuadebemada ēdrāmārēā jarađa bērā. Dārāblra basīa maļ jaiba ēberāra biē o erobāda. Dewararāba dji ēberāra carenaba jānapēda quīrācuīta wagabadjīdamīna carenara tucuapēda ēberā neēmaa jaiba edebadjia. ³⁰ Maļne Jesuba idjīa iwīdisīa:

-ķBāra casa trā jarabada?-

Idjia panusia:

-Māra Cābana abadaa.-§

† 8:25 Salmo 107:28-30. ‡ 8:26 Gerasa. Griego bedeaē āclal cartade "Gadara" bā bāa. § 8:30 Cābana. Griego bedeaē "Legioā" bā bāa. Maļba jara bāa sei mīl sordarāda.

Idjia mǎwǎ jarasia ādjira ēberǎ cacuade bio cǎbana pan_Λ bērǎ. ³¹ Ma_Λne ādjia Jesua bedea djuburiasidaa uria dau care b_Λadaa diabuerǎmǎrēǎ.* ³² Mǎwǎ pan_Λne ādji caita eya zaquede chinada zocǎrǎ ne co duanasidaa. Ma_Λ carea jairǎba Jesua bedea djuburiasidaa ma_Λ china cacuade idu eda wǎbimǎrēǎ. Ma_Λne Jesuba iduaribisia. ³³ Ara ma_Λda jairǎra ēberǎ cacuadebemada ēdr_Λdapeda china cacuade eda wǎcuasidaa. Ma_Λbe cawaēne chinara pira-pir_Λdapeda perawadeba daidu tē_Λcuadapeda nǎb_Λr_ΛΛ quinisidaa.

³⁴ Ma_Λ unusidade dji china waga pananara daupera pira wǎsidaa. Ādjia unupedadara purude beaa, puru jīga beaa bida nēb_Λr_ΛΛsidaa. ³⁵ Ēberǎrǎba ac_Λde zesidade dji ēberǎ jai zocǎrǎ erobadara Jesu caita chūm_Λada unusidaa. Quǎrǎ bapeda cacuade j_Λb_Λadara j_Λ b_Λsia. Ma_Λ carea ēberǎrǎra dauperasidaa. ³⁶ Dji unupedadaba nēb_Λr_ΛΛsidaa sǎwǎb_Λr_ΛΛ idjira biasida. ³⁷ Ma_Λba jūma Gerasadebemarǎra ne wayadapeda Jesua bedea djuburiasidaa ādji druadebemada āyǎ wǎmǎrēǎ. Ara ma_Λda Jesura wayacusa jǎbade badoped_Λ Galileadaa wǎsia. ³⁸ Wǎi naēna ēberǎ jai bara badaba Jesua bedea djuburiasia idji ume wǎi carea. Barib_Λr_ΛΛ Jesuba nǎwǎ jarasia:

³⁹ –Diguidaa wǎpeda jūmarǎa jaradua Ācōrēba b_Λ ume ne wai_Λb_ΛΛa odada.–

Ara ma_Λda ēberǎra idji purudeaa wǎsia. Mama jūmarǎa nēb_Λr_ΛΛsidaa Jesuba idji ume ne wai_Λb_ΛΛa odada.

Jesuba wērǎcau ĩrēbbabida

Mateo 9:18-26; Marco 5:21-43

⁴⁰ Galilea druade ēberǎrǎ cǎbana pan_Λba Jesura j_Λǎ panasidaa. Idji jūēside ādjirǎba bio capipia edasidaa. ⁴¹⁻⁴² Ma_Λne ēberǎ Jairo abadada idjimaa zesia. Ma_Λ Jairoa judiorǎ dji jarebada dede dji boro basia. Idjia cauda ababe erobasia doce poa b_Λada. Ma_Λ wērǎcaura jūǎcǎyǎ nūmasia. Jairoa Jesu jīrū caita cobepeda bedea djuburiasia idji diguidaa wǎmǎrēǎ.

Ara ma_Λda Jesura wǎsia barib_Λr_ΛΛ wǎb_Λr_ΛΛde ēberǎrǎba idjira pēsua eropanasidaa. ⁴³ Ādjirǎ tǎēna wērǎ doce poa oamiaba jida b_Λada nūbasia. Ma_Λ wērǎba nēǎrǎ diabadarǎa idji paratara jūma dia_Λoasia,[†] barib_Λr_ΛΛ ni aba_Λba poya biabidaē basia. ⁴⁴ Wērǎra jēdaareba zepeda Jesuba cacuade j_Λ b_Λ ide maārǎ tǎsia. Ara ma_Λda oara poasia. ⁴⁵ Ma_Λne Jesuba iwidisida:

–ǎCaiba mǎra tǎsi?–

Jūmarǎba panusidaa tǎnaē pan_Λada. Ma_Λ carea Pedroba jarasia:

–Jaradiabari, ēberǎrǎba b_Λra pēsua eropan_ΛΛ. ǎSǎwǎ b_ΛΛa iwidi b_Λ caiba b_Λra tǎsida?–[‡]

⁴⁶ Barib_Λr_ΛΛ Jesuba jarasia:

–Aba_Λba mǎra tǎsia. Mǎa cawa b_ΛΛa mǎ_Λ b_ΛΛadeba idjira biasida.–

⁴⁷ Wērǎba odara poya mērǎēda cawada bērǎ ne wayaaba ure nūm_Λada wǎpeda Jesu jīrū caita chīrǎborode cobesia. Ma_Λbe jūmarǎ quǎrǎpita idjia jarasia cǎrē cǎrēǎ Jesura tǎsida idjaba ara ma_Λba biasida. ⁴⁸ Ma_Λne Jesuba jarasia:

–Cau, wǎrǎda biaida ĩjǎna bērǎ b_Λra biasia. Necai wǎdua.–

⁴⁹ Wadi mama bedea pan_Λne Jairo dedeba aba zepeda Jairoa nǎwǎ jarasia:

–B_Λ caura jaidasia. Jaradiabarira waa mǎi sērǎdua.–

⁵⁰ Ma_Λ ĩrǎside Jesuba jarasia:

–Ne wayarǎdua. B_ΛΛa sodeba ĩjǎib_Λr_ΛΛ, idjira ĩrēbaya.–

* **8:31** Uria dau care b_Λadaa. Griego bedeadē b_Λ b_ΛΛa “abismo.” Mama Ācōrēba jairǎra cawa o b_Λcǎrǎ. Apocalipsi 9:1-3; 20:1-3. † **8:43** Ma_Λ wērǎba nēǎrǎ diabadarǎa idji paratara jūma dia_Λoasia. Griego bedeadē ǎc_Λr_ΛΛ cartade mǎra neēa. ‡ **8:45** ǎSǎwǎ b_ΛΛa iwidi b_Λ caiba b_Λra tǎsida? Griego bedeadē zocǎrǎ cartade mǎra neēa.

⁵¹ Jairo dede jūēpeda Jesuba Pedroda, Santiagoda, § Juaḷda, dji wērācau zezada, dji papa sida eda edesia. Waa dewarada eda wābiē basía. ⁵² Maḷne ēberārāda dji wērācau carea aujiā duanasidaa. Maḷ carea Jesuba jarasia:

–Jīārānada, naḷ wērācaura beuē ḂḂA, ātebaḂḂA cāi ḂḂA.–

⁵³ Maḷ carea ēberārāba Jesumaa acḷḷapeḷa ipidasiḷaa, wērācaura wārāda beusida cawa panana bēḂā. ⁵⁴ BaribaḂḂA Jesuba dji wērācau jḂwade jidapeḷa jarasia:

–jCau zaque, pirabaridua!–

⁵⁵ Māwā jarabaḂḂAde wērācaura ḂḂēbapeḷa pirabarisia. MaḂbe Jesuba jarasia wērācaura ne cobidamārēā. ⁵⁶ Maḷ unusidade djibarirāba cawa crīchadaē basía. BaribaḂḂA Jesuba ādjía jarasia ni abaḂA jararānamārēā.

9

Jesuba idji ume nībabadarā diabueda

Mateo 10:5-15; Marco 6:7-13

¹ Jesuba idji ume nībabadarā doce panḂḂA ābaa trḂḂepeḷa ḂḂḂAada diasia jaida āyā jḂḂetadamārēā idjaba cacua biē bea sida biabidamārēā. ² MaḂbe ādjía jarasia:

–Ācōrēra dji Boro bai carea zebaḂḂAada jaraḷe wānada idjaba cacua biē beada biabidada.–

³ Wāni naēna Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārā wāḂḂAde ni cārē sida ederānada. Bardonada, buchacada, codida, parata sida ederānada. Cacuaḷe jḂ panḂ awa ededada.

⁴ Djārā purude jūēnapeda abaḂA bārāda bia edasira maḷ dedebemada āyā wārānada aba purudeba ēḂḂḂAada. ⁵ BaribaḂḂA puruba bārāda bia edaēḂḂA mamaḂA ēḂḂḂAada. ĒḂḂḂAde egoro pora bārā jirūne ḂḂḂA jārāpetadada. MaḂba cawabiya ādjia Ācōrē igara panḂ carea idjia cawa oida.–

⁶ Ara maḂda wānapeda puru beaza jarasiḷaa Ācōrēra ādji Boro bai carea zebaḂḂAada. MaḂ beḷe bia jaradia panḂne cacua biē beada biabicuabadjidaa.

Herodeba Jesudebema ūḂḂA

Mateo 14:1-12; Marco 6:14-29

⁷ Herodeda Galilea druadebema boro basía. Maḷ Herodeba jūma Jesuba o ḂḂḂA ūḂḂA. * Idjia cawa crīchaē basia ḂḂḂḂA nāwā jara panḂ bēḂā:

–Borocuebari Juaḷda ḂḂēbasia.–

⁸ MaḂne dewararāba jara panasidaa:

–Elíada waya dadjirā tāēna zesia.–

Dewararāba jara panasidaa:

–Ācōrēneba beḷeabari naēna baḷada ḂḂēbasia.–

⁹ Maḷ carea Herodeba jarasia:

–Māa Borocuebari JuaḂḂA oḂḂA tḂ beabisia. Māēteara za jara panḂḂA ḷcaida māwā ḂḂ?–

Maḷ carea Jesura unu quīḂḂA basia.

Jesuba mil juesuma auḷu ne cobigada

Mateo 14:13-21; Marco 6:30-44; JuaḂ 6:1-14

¹⁰ Jesuba diabuedarā jēda zesidade ādjia opedadada jūma nēḂḂḂAidaa. Māwānacarea Jesuba ādjirāa Betsaidá puru caita ēberā neēmaa edesia.

§ 8:51 MaḂ Santiagora trḂ jarabadaa Jacobo.

* 9:7 MaḂ Herodera Antipa trḂ jarabadjidaa.

¹¹ Barib_{ΛΓΛ} ēberārāba idjira mama b_Λda cawadapeda araa wāb_{ΛΓΛ}sidaa. Ma_Λne Jesuba ādjirāra bia edapeda jaradia b_Λsia Ācōrēra ādji Boro bai carea zeb_{ΛΓΛ}ada. Ma_Λ bedea bia jaradia b_Λde dji cacua biē quedeara biabicuasía.

¹² Queub_{ΛΓΛ}de Jesuba doce edadarāra idjimaā wānapeda jarasidaa:

–Ēberārā jaradua puru beamaa idjaba de beamaa wānamārēā. Mamab_{ΛΓΛ} poya cāinia idjaba cođida nēdodía. Namara ne neēa.–

¹³ Jesuba jarasia:

–Bārāb_{ΛΓΛ} ne cobidadua.–

Barib_{ΛΓΛ} ādjirāba panusidaa:

–Dairāba ne nēdode wānaēb_{ΛΓΛ}, na_Λ ēberārā cābana pan_Λra poya ne co-bidaēa. Pa_Λda juesumabe idjaba bedada umébe eropan_Λa.–

¹⁴ Mama pan_Λra umaquīrā awa mīl juesuma panasidaca b_Λa. Ma_Λ bērā Jesuba idji ume nībabadarāa nāwā jarasia:

–Ādjirāa jaradadua cincuenta awara awara egode chūpanenamārēā.–

¹⁵ Idji ume nībabadarāba idjia jarada quīrāca osidaa. Ēberārāra jūma chūpanesidaa. ¹⁶ Jesuba pa_Λ juesuma pan_Λra, beda umé pan_Λ sida idji j_Λwade edapeda bajānaa acapeda Ācōrēa bia jarasia. Ma_Λbe cōrācuapeda idji ume nībabadarāa jarasia jedecadamārēā. ¹⁷ Jūmarāda ne cođapeda jāwūāsidaa. Dji adubadada j_Λra pesidade doce jamara birasidaa.

Pedroba Jesudebema jarada

Mateo 16:13-28; Marco 8:27-9:1

¹⁸ Ewari aba Jesura ēberārānemada āyā wāpeda Ācōrēa iwidi basia. Idji ume nībabadarāda arima panasidaa. Ācōrēa iwidiđacarea Jesuba ādjía nāwā iwidiisia:

–¿Ēberārāba m_Λra caiada a pan_Λ?–

¹⁹ Ādjirāba panusidaa:

–_Λc_Λl_Λba jara pan_Λa b_Λra Borocuebari Jua_Λda. Dewararāba jara pan_Λa b_Λra Elíada. Dewararāba jara pan_Λa b_Λra naēnabema Ācōrēneba bedebari bađada lrēbapeda jāwā b_Λda.–

²⁰ Ma_Λne idjia waya iwidiisia:

–Bārāba m_Λra ¿caida crīcha pan_Λ?–

Pedroba panusia:

–B_Λra Ācōrēba ēd_Λ edabari diai jaradaa.–

²¹ Jesuba bio jara b_Λsia ma_Λg_Λra ni aba_Λa jararānamārēā.

²² Ma_Λ awara jarasia:

–M_Λ, Na_Λ Djara Edadara bio bia mīgaida b_Λa. Purudebema bororāba, sacerdote bororāba, dadji judiorā ley jaradiabadarā bida m_Λra igarapeda beabidía. Barib_{ΛΓΛ} m_Λra ewari ūbeade lrēbaya.–

²³ Jesuba jūmarāa jarasia:

–Aba_Λba m_Λda ēpē quīrā b_Λb_Λra, idjia o quīrā b_Λra igarapeda ewariza bia mīgai carea baida b_Λa.[†] Ma_Λbe m_Λra ēpēida b_Λa. ²⁴ Aba_Λba na_Λ ējūāne bia baida j_Λra baib_Λra, jīrūare bia baēa. Barib_{ΛΓΛ} aba_Λda m_Λ carea beuib_Λra Ācōrē ume ewariza zocai baya. ²⁵ Bio crīchadadua: ēberāda na_Λ ējūāne ne jūma erob_Λde beupeda t_Λb_Λ uruadāa wāib_Λra, ¿idjia erobadaba carebaica?

²⁶ Aba_Λba m_Λra, m_Λ bedea sida adua b_Λada aib_Λra, m_Λ, Na_Λ Djara Edada b_Λba bara zeb_Λra_Λde ma_Λ ēberāra adua b_Λada aya. Ma_Λ ewaride m_Λ Zeza Ācōrē b_Λba bara idjaba idji bajānebema nezocarā b_Λba bara zeya. ²⁷ M_Λa wārāda

[†] 9:23 Bia mīgai carea baida b_Λa. Griego bedeadē nāwā b_Λ b_Λa: “Idji crura atau eideida b_Λa.”

jaraya: ἄκατα nama panᵅ beudi naēna Ἄκōrēba mᵅra jūmarā Boro ḅadada ebuda ununia.-‡

Jesu quīrā awara nūmena
Mateo 17:1-8; Marco 9:2-8

28 Māwā jaradacarea ocho ewari ḅade Jesura eyade ḅtaa Ἄcōrēa iwidiide wāsia. Pedroba, Juaḅda, Santiago sida edesia. 29 Mama Jesuba Ἄcōrēa iwidi ḅade idji quīrādarrara dorrodorroa nūmesia. Idjia cacuade jᵅ ḅᵅ sida totroaba dorrodorroa nūmesia. 30 Cawaēne ēberāda umé odjadapeda Jesu ume bedeasidaa. Aḅa Moise basía. Dewarabemara Elía basía. 31 Ἄdji sida Ἄcōrē quīrāwārēāneba dorrodorroa panasidaa. Ἄdjia bedea panasidaa Jesu Jerusaleᵅne beadidebemada.ᵅ

32 Māwā ḅade Pedroro dewararā sida bio daupea panasidamīna cāinaē basía. Maḅne Jesura dorrodorroa ḅada idjaba ēberā umé idji caita pana sida unusidaa. 33 Maḅ ēberārā Jesu ume pananada wāḅladade Pedroba Jesua jarasia:

-Jaradiabari, bio bia ḅᵅᵅa दौरa nama panᵅda. De zaqueda ūbea odia: aḅa ḅᵅ itea, aḅa Moise itea idjaba aḅa Elía itea.-

Pedroro māwā bedeasia ni cārē sida cawaē bērā. 34 Māwā ḅade jᵅrārāda edaa zepeda ḅdjirāra ānēbari edasia. Maḅ carea ḅdjira bio ne wayasidaa.

35 Ara māwāḅᵅᵅade bedeaḅda jᵅrārāne ūrīsidaa. Maḅba nāwā jarasia:
 -Naḅdrᵅ mᵅ Warraa. Mᵅᵅa idjira edasia. Idjia jara ḅᵅra ūrīnadua.*

36 Maḅ bedea chuepadacarea Jesura iduba nūmᵅda unusidaa. Ἄdjia unpedadara dārīsidaa ni aḅaᵅa nēḅᵅᵅadaē panᵅda.

Jesuba warra jai bara ḅᵅ biabida
Mateo 17:14-21; Marco 9:14-29

37 Nurēma eyadeba edaa zesidade ēberārā zocārāba Jesura acᵅde zesidaa. 38 Maḅne aḅaḅba nāwā jᵅgua jarasia:

-Jaradiabari, mᵅ djuburia mᵅ warrada acᵅdua. Mᵅra waa warra neē ḅᵅᵅa.

39 Idjira jai bara ḅᵅᵅa. Maḅba cawaēne idjira biabibaria, wawabibaria, idjaba yedaa cōpepea nūmebibaria. Idjia mᵅ warrara idu ḅᵅca. 40 Mᵅᵅa ḅᵅ ume nīḅabadarāa jarasia jaira āyā jᵅretadāmārēā, māwāmīna poyadaē basía.-

41 Maḅ carea Jesuba panusia:

-jḅārāba Ἄcōrēra iḅānacaal! jḅārāra dji cadjiruarā! Bārāba iḅānamārēā ḅaba sālḅe mᵅra droai? Bᵅ warrara namaa enedua.-

42 Warrara Jesumaa wāḅᵅᵅade jaiba egode ḅaebipeda biara wawabisia. Baribᵅᵅᵅa Jesuba jaira āyā jᵅretasia. Warrara biabipeda dji zezaa diasia.

43 Ἄcōrē ḅᵅᵅadeba māwāna unusidade jūmarāba cawa crīchadaē basía.

Jesuba waya idji beuidebema jarada
Mateo 17:22-23; Marco 9:30-32

Idjia o ḅᵅ carea ēberārāba wadibida bio crīcha duanᵅne Jesuba idji ume nīḅabadarāa jarasia:

44 -Mᵅᵅa bārāa jarabᵅᵅᵅra bio quīrācuīta ūrīnadua. Mᵅ, Naḅ Djara Edadara aḅaḅba ēberārāa jᵅḅabiya.-

‡ 9:27 Ebuda ununia Ἄcōrēba mᵅra jūmarā Boro ḅadada. Ebuda ḅᵅᵅa cārēda ununida. Ἄcaḅamaarā jara ḅᵅᵅa Jesu quīrā awara nūmeinebemada ununida. Dewararāmaarā jara ḅᵅᵅa Jesu ᵅrēbaidebemada, idji bajānaa wāinebemada, wa Ἄcōrē jare zeidebemada ununida. ᵅ 9:31 Jesu Jerusaleᵅ beadidebemada. Griego bedeaḅde ḅᵅᵅa: "Jesu wāinebemada." * 9:35 Isaia 42:1. Idjira edasia. Griego bedeaḅde ἄκατα cartade nāwā ḅᵅᵅa: "Idjira bio quīrā ḅᵅᵅa."

⁴⁵ BaribARΛ ãdjirãba cawadaē basía cãrē cãrēã Jesura mãwã bedeabARΛda. Æcõrēba wadibida ãdjirãa cawabiē basia. Maãne ãdjia Jesua iwididida waya panasidaa.

¿Caida dji dromaara bai?

Mateo 18:1-5; Marco 9:33-37

⁴⁶ Mãwã panãne ara ãdjiduba bedea duanesidaa caida dji dromaara bai cawaya. ⁴⁷ BaribARΛ Jesuba mãra cawada bërã warra zaqueda edapeða idji caita nũmasia. ⁴⁸ Maãne nãwã jarasia:

–Bariduaba mã ãjã bãdeba warrarãda bia edaibARΛ, mãda bia edabARΛa. Idjaba mã bia edabARΛaba mã Diabuedada bia edabARΛa. Bãrãnebema dji edaara quirura Æcõrē quirãpita dji dromaara bãa.–

Dadjirã dji quĩrũera dadjirãare bãa

Marco 9:38-40

⁴⁹ Maãbe juaãba nãwã jarasia:

–Jaradiabari, daiba ëberãda unusidaa bã trãneba jaida ãyã jãreta bãda. BaribARΛ dadjirã ume nãbaca bërã daiba idjia jarasidaa waa mãwã orãmãrã.–

⁵⁰ Jesuba jarasia:

–Bãrãba mãwã jaradiē panasidaa. Dadjirã dji quĩrũera dadjirãare bãa.–

Jesuba Juaã, Santiago sida quẽãna

⁵¹ Jesu bajãnaa wã ewari jũebodosite wãrãda Jerusaleãnaa wãida crĩchapeða wãsia. ⁵² WãbARΛde ÆCARΛda Samaria druadaa na diabuesia. Puru zaquede jũenapeða sãma cãinida jARΛsidaa. ⁵³ BaribARΛ mãã purudebemarãba cawasidaa Jesura Jerusaleãnaa wãbARΛda. Mãã carea idjira bia edadaē basía.

⁵⁴ Mãã bërã juaãba, Santiago bida Jesua jarasidaa:

–Dai Boro, Eliaba oda quĩrãca ¿Æcõrãa iwididica tãbã urua bajãneba dia-buebARΛaba ãdjirãra jũma quenamãrãã?–†

⁵⁵ Jesuba ãdji acãpeða quẽãsia. [Nãwã jarasia:

–Bãrãra ¿cãrē cãrēã mãwã bedea panã?‡ ⁵⁶ Mãã, Naã Djara Edadara zeē bãa ëberãrã biē bãã carea ãtebARΛ ze bãã ëdra edai carea.–]§
Maãbe dewara puruãdaa wãsidaa.

Jesu ëpëni carea zarea bãa

Mateo 8:19-22

⁵⁷ Ode wãbãdade abãbã Jesua jarasia:

–Jaradiabari, bã wãbARΛza mãra bã ume wãya.–

⁵⁸ Jesuba jarasia:

–Usa pãra de bara bãa, ãbana sida de bara bãa, baribARΛ mãã, Naã Djara Edadara sãma cãã sida neē bãa.–

⁵⁹ Maãne Jesuba dewara ëberãã jarasia:

–Mãã ume zedua.–

Dji ëberãba panusia:

–Mãã Boro, bãã ume wãã naëna idu mãã zezada tãbaribidua.–*

⁶⁰ Jesuba idjia jarasia:

–Beu bẽarãba beudarãra tãbaridida panãa. BaribARΛ bãã ëberãrãã jarade wãdua Æcõrãra ãdji Boro bai carea zebARΛda.–

† 9:54 2 Reye 1:9-16. Eliaba oda quĩrãca. Griego bedeadẽ ÆCARΛ cartade mãra neã. ‡ 9:55 Griego bedeadẽ bãã bãã: “Bãrãba ¿cãrē jauredẽba mãwã jara panã?” § 9:56 Griego bedeadẽ ÆCARΛ cartade bedea corchetede bããã neã. * 9:59 Idu mãã zezada tãbaribidua. Mããã griego bedeadẽ mããã crĩcha sida dia bãã: “Mããã jããida bããã mãã mããã jaidabARΛada.”

⁶¹ Mañne dewaraba Jesua jarasia:

–Mā sīda b_Λ caidu wāya, barib_{ΛΓΛ} naārā m_Λ ēberārāmaa jarade wāida b_{ΛA}.–

⁶² Jesuba panusia:

–Aba_Λda trajade wāpeda waya jēda crīchaib_{ΛΓΛ}, idjira bia b_Λēa Ācōrē purude trajai carea.–

10

Jesuba setenta ēberārā diabueda

¹ Māwānacarea dadi Boro Jesuba idji ēpē beada setenta edasia Ācōrē bedea jarade wānamārēā. * Idji wāida b_Λ puruza umé uméa wābisīa. ² Ādjirāa nāwā jarasia:

–Zocārāba m_Λ bedeara iñāni carea pan_{ΛA}. Mañ ēberārāa néu waib_{ΛA} waraga tab_Λ quīrāca beaa. Barib_{ΛΓΛ} dji ewabadarāda zocārāēbe pan_{ΛA}. Mañ bērā Néu Djibarīa iwididada ewabadarāda idji néumaa diabuemārēā.

³ ¡Wānada! M_Λa bārāra ēberā cadjirua tāēna diabueb_{ΛΓΛA}. Ādjirāba bārāra biē odia usa cad_Γaba oveja zaque orrabari quīrāca. ⁴ Wāb_Λdade buchacada, parata sīda ederānada. Bārāba jīrūne j_Λb_Λdara dewara ederānada. Wānane nī ab_Λ ume ode bedearānada.

⁵ Dede eda wāb_Λdade mañ dedebemārāa nāwā jaradada: “Ācōrēneba necai pananada.” ⁶ Mañ dedebemārāba bārāda necai edadib_{ΛΓΛ}, bārāba bedepedada quīrāca ādjirāa necai panania. Necai edadaēb_{ΛΓΛ}, ādjirāa necai pananaēa. ⁷ Bārāra necai edadib_{ΛΓΛ}, mañ dede panenada. Deza cāirānada. Bārāba o pan_Λbari ne edadida pan_Λ bērā mama panamisa ādjia diab_Λdara codada.

⁸ Purude jūēb_Λdade ēberārāba bārāda bia edadib_{ΛΓΛ}, ādjia bārāa diab_Λdara codada. ⁹ Mañ awara dji cacua biē beara biabicuadada. Ādjia nāwā jaradada: “Ācōrēra bārā Boro bai carea zeb_{ΛΓΛA}.”

¹⁰ Barib_{ΛΓΛ} purude jūēb_Λdade ēberārāba bārāda bia edadaēb_{ΛΓΛ}, ādjia nāwā jaradada: ¹¹ “Nañ purudebema pora dai jīrūnebemada bārā quīrāpita jārāpetab_Λdaa unubidi carea Ācōrēba cawa oida. Bio cawadada Ācōrēra dji Boro bai carea zeb_{ΛΓΛ}ada.” ¹² Mañ bērā m_Λa jaraya: Ācōrēba cawa oi ewaride idjia mañ purura wetara cawa oya Sodomanebema ēberārā cawa oi cāyābara.†

Jesuba idji iñāē bea puru quēāna

Mateo 11:20-24

¹³ ¡Corazīñebemārā, Betsaidadebemarā sīda mīā djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! M_Λa ne ununaca bārā tāēna odara Tirode, Sidoñe bīda odabara, mañ purudebemarāba isabe cadjiruada igaradapeda Ācōrēda iñācasīdaa. Mañ carea t_Λb_Λ porade chūpanecasi_Λdaa idjaba sopuadebema j_Λb_Λdara j_Λcasīdaa. ¹⁴ Mañ bērā Ācōrēba cawa oi ewaride Tirodebemārā idjaba Sidoñebemārā cāyābara bārāra wetara cawa oya.

¹⁵ ¿Capernaūñebemārā bajānaa wānica? ¡Wānaēa! ¡Ācōrēba bārāra beudarā panabadamaa batabueya!–‡

¹⁶ Mañbe idji ume nībabadarāa jarasia:

–Bārā bedea iñā b_Λba m_Λ bedeeda iñā b_{ΛA}. Bārā igara b_Λba m_Λda igara b_{ΛA}. Idjaba m_Λ igara b_Λba m_Λ Diabuedada igara b_{ΛA}.–

* **10:1** Setenta. Griego bedeede *ἀκατα* cartade b_Λ b_{ΛA} “setenta y dos.” † **10:12** Genesis 18:16deba aba 19:29daa. ‡ **10:15** Beudarā panabadamaa. Griego bedeede b_Λ b_{ΛA} “Hades.”

Jesuba setenta diabueda jēda zepedada

17 Jesuba setenta diabuedara jēda bio Ɂasrida zesidaa. § MaɁbe ādjia Jesua nāwā jarasidaa:

–jDai Boro, bɁ trɁneba jairā āyā jaretabɁdade ādjirāba iĵābadaa!–

18 MaɁ carea Jesuba ādjia jarasia:

–Māē, mɁa unu Ɂasia diaurura bajāneba baa purepurea quīrāca ɁaebɁrɁda.

19 MɁa bārāa ɁɁada diasia diauru poyadamārēā idjaba dama ɁrɁ, drusōrē ɁrɁ bida poya tagadamārēā. Ni cārē bida bārāra poya biē oēa. 20 BaribɁrɁ ababe Ɂasridadiē panɁa bārāba jairā āyā jaretabɁdade ādjia iĵābada bērā, ātebɁrɁ biara Ɂasridadida panɁa Ācōrēba bārā trɁrā bajāne ɁɁ erobɁ bērā.

Jesu Ɂasridada

Mateo 11:25-27; 13:16-17

21 Māwā bedea panɁne Jesura Ācōrē Jauredeba bio Ɂasrida nūmesia. MaɁ bērā Ācōrēa nāwā jarasia:

–Zeza, bɁra bajānebema Boroa idjaba naɁ ējūñebema Boroa. BɁa ne adua bea mɁa jaradiadara cawabida bērā mɁa bɁra bia jaraya. Ne cawa bea bɁa cawabiē basia. Māē, Zeza, bɁa māwā o quīrāsia.

22 MɁ Zezaba mɁa ara idjidebemada jūma cawabisia. Ni abɁɁa adua panɁa mɁ, dji Warrara sāwā ɁɁda; aba mɁ ZezabɁrɁ cawa ɁɁa. Ara maɁ quīrāca ni abɁɁa adua panɁa mɁ Zezara sāwā ɁɁda; ababe mɁ, dji WarrabɁrɁ cawa ɁɁa. MɁa abɁa mɁ Zezada cawabisira, maɁ ēberā bida cawaya.–

23 MaɁbe idji ume nĵabadarāra awara edepeda nāwā jarasia:

–Bārāra bio bia panɁa mɁa o ɁɁda unu panɁ bērā. Dewaraba unusira maɁ ēberā sida bio bia baya. 24 Wārāda zocārā Ācōrēneba bedebadarāba, ēberārā bororā bida bārāba unu panɁda unu quīrā panasidaa, baribɁrɁ ununaē basia. Idjaba bārāba ūrĵ panɁra ūrĵ quīrā pananamĵna ūrĵnaē basia.–

Samariadebema ēberā bia

25 Ewari aba Jesu wārāda ne cawa Ɂa cawaya judiorā ley jaradiabarida piradrɁpeda nāwā iwidisia:

–Jaradiabari, ĵmɁa cārēda oida Ɂa Ācōrē ume ewariza zocai bai carea?–

26 Jesuba panusia:

–Ācōrē leyde ĵcārēda ɁɁ ɁɁ? ĵBɁmaarā cārēda jara ɁɁ?–

27 Judiorā ley jaradiabariba panusia:

–Jūma bɁ sođeba, jūma bɁ jauredeba, jūma bɁ ɁɁadeba idjaba jūma bɁ crĵchadeba bɁ Boro Ācōrēra quīrādua.* Idjaba djārāra quīrādua ara bɁdji quīrā Ɂa quīrāca.–†

28 MaɁne Jesuba jarasia:

–BɁa aride panusia. MaɁ quīrāca bɁa osira ewariza Ācōrē ume zocai baya.–

29 BaribɁrɁ judiorā ley jaradiabariba ara idjida jĵpa ɁɁda unubi quīrāsia. MaɁ carea Jesua iwidisia:

–BaribɁrɁ djārā a ɁɁde ĵcaida jara ɁɁ?–

30 Jesuba panusia:

–Ewari aba ēberāda Jerusaleñneba Jericođaa wāsia. WābɁrɁde ne drɁabadarāba idjira jĵdadapeda bio puodapeda beuda quīrāca tabɁsidaa. Idjia erobadara jūma jārĵnapeda wāsidaa.

§ 10:17 Setenta. Griego bedede ɁɁrɁ cartade ɁɁ bɁa “setenta y dos.” * 10:27 Deuteronomio 6:5.

† 10:27 Levitico 19:18.

³¹ Māwā bade sacerdoteda abari ode zesia. Dji ēberāra tabada ununamīna wāyā wāsia. ³² Ara maļ quīrāca Levideba yōnada maļ ode zesia.† Idjia bida ēberā tabada ununamīna wāyā wāsia. ³³ Maļare ēberā Samariadebemada maļ ode zesia. Dji ēberā taba unuside sopuasias. ³⁴ Araa wāpeda dji ēberā cacua cōadracuapedadara olivo dragaba, uva ba bida soapeda wuaba bārasia. Maļbe idji burro arl bāpeda cāibada dedaa edesia. Mama dji ēberāra biara carebasia.

³⁵ Nurēma Samariadebemaba de djibarā paratada diapeda nāwā jarasia: “Idjira bio carebadua.‡ Za māa diada parataba araēbāra, bā parataba carebadua. Mā jēda zebāra de bā parata bādaara māa jūma jēda diaya.”-

³⁶ Māwā nēbāra pedā Jesuba iwīdisia:

-Ēberā ūbeabemaba dji ne drabadaba puopedadara unusidaa. Bāmaarā ḡsālgāba idjira quīrāsī?-

³⁷ Maļne judiorā ley jaradiabariba panusia:

-Dji quīrā djuburiadaba.-

Jesuba idjā jarasia:

-Ara maļ quīrāca djārāra quīrādua.-

Jesu Marta dedaa wāna

³⁸ Nocodaa wābadade puru zaquede jūesidaa. Mama wērā Marta abadada bābadjia. Maļ Martaba Jesura idji dede bia edasia. ³⁹ Martaba djabawērāda erobasia Maria abadada. Mariara Jesu jīrū caita chūmasia idjia jaradia bā ūrī carea. ⁴⁰ Māwā bade Martara jāwa tābara bā bērā sobiē besia. Jesu caita wāpeda jarasia:

-Jaradiabari ḡbāmaarā bia bāca mā djabawērāba māra carebaē bāda? Idjia jaradua mā carebamārē.-

⁴¹ Jesuba jarasia:

-Marta, Marta, bāa ne zocārā oida bā carea jūmawāyā crīcha bāa.

⁴² Baribāra ḡācōrē bedea ūrīda biara bāēca? Maļgāda Mariaba o bāa. Ni abāba idjia māra ocara bāda adaē.-

11

Ācōrēa iwīdīdebema

Mateo 6:9-15; 7:7-11

¹ Ewari aba Jesuba Ācōrēa iwīdi basia. Māwānacarea idji ume nībābari abāba nāwā iwīdisia:

-Dai Boro, daiba Ācōrēa aride iwīdīdi carea jaradiadua Juaāba idji ume nībābadarā jaradiada quīrāca.-

² Jesuba jarasia:

-Bārāba Ācōrēa iwīdībādade nāwā bedeadadua:

Dai Zeza bajāne bā, jūmarāba bāra wayādīda panāa.*

Daiba quīrā panāa bāra jūmarā Boro bai carea isabe zeida. [Idjaba quīrā panāa nā ējūānebemarāba bāa quīrā bāra oīda bajānebemarāba obada quīrāca.]†

³ Codira ewariza daia diadua.

⁴ Daiba cadjirua opedadara quīrādoadua djārāba dai biē opedadara quīrādoabada quīrāca.

† **10:32** Levideba yōpedadaba Ācōrē de dromane carebabadjīdaa. § **10:35** Paratada. Griego bedeadē bā bāa “dos denarios.” * **11:2** Bajāne bā. Griego bedeadē ācāra cartade māra neēa.

† **11:2** Griego bedeadē ācāra cartade bedea corchetede bāra neēa.

Daira idu cadjiruade baebirãdua, ãtebΛΓΛ cadjiruadebemada êdrΛ bΛdua.‡

⁵ Idjaba Jesuba nãwã jarasia:

– ãibērã bārãnebemaba ariquêtra dji biamaa wãpeða nãwã jaraisicada: “Ache, m̃ã paλda ũbea diadua. ⁶ Naλ diamasi abaλda cawaēne m̃ã dede jũesia baribΛΓΛ ne cobì carea m̃ã neē bΛa.” ⁷ Maλne dji eda bΛba nãwã panuisicada: “Ache, miã sērãdua. M̃ã dede eda wãbadara jũãtrΛ eroβΛa. Daira jũma cΛdãde duanΛa, m̃ã warrarãra cãì duanΛa. Maλ bērã m̃ã ni cãrê sida poya diaēa.”

⁸ M̃ã jaraya: idjia paλra diaēa bΛ ume dji bia bērã, ãtebΛΓΛ diaya bΛa miã sē bΛ bērã.

⁹ M̃ã jaraya: ara maλ quĩrãca ãcõrēa iwidi pananadua; maλne idjia bārãa diaya. Idjia diamãrēã jΛΓΛ pananadua; maλne ununia. Dede eda wãbadamaΛba trãnadua; maλne dji eda wãbadara ewaya diai carea. ¹⁰ Dji iwidi bΛba edaya. Dji jΛΓΛ bΛba unuya. Dji tr̃Λ bΛ itea dede eda wãbadara ewaya ne diai carea.

¹¹ Warraba paλ iwidi bΛΓΛde ¿dji zezaba mõgarada diaica? § Warraba beda iwidi bΛΓΛde ¿dji zezaba damada diaica? ¹² Warraba ne ãm̃ãda iwidi bΛΓΛde ¿dji zezaba drusõrēda diaica? ¹³ Bārã dji cadjiruarãba bārã warrarãa ne biada dia cawa panΛbΛΓΛ, ¿bārã Zeza bajãne bΛba idji Jaureda dji iwidi panΛã diaēca?–

Jesu biē jarapedada

Mateo 12:22-30; Marco 3:20-27

¹⁴ Ewari aba Jesuba jaida ãyã jΛretasia. Maλ jaiba ēberãda quĩrãme cara erobasia. Jai êdrΛdacarea dji ēberãra bedeasia. Maλ unusidade ēberãrãba cawa crĩchadaē panesidaa. ¹⁵ BaribΛΓΛ ãcΛrΛba jarasidaa:

– Jãλ Jesuba jaira ãyã jΛretabaria, jairã boro Beelzebúba maλ bΛbada diada bērã.–

¹⁶ Maλne Jesu ãcõrēneba ze bΛ cawaya dewararãba idjia iwidi sidaa ne ununacada omãrēã. ¹⁷ BaribΛΓΛ Jesuba ãdji crĩchara cawa bada bērã nãwã jarasia:

– Abari druidebemarãda ara ãdjiduba djõ pananibΛΓΛ, ãduba dji quinia. Ara maλ quĩrãca abari dede beada djõ pananibΛΓΛ dãrã pananaēa. ¹⁸ Bārãba jara panΛa m̃ã jaira Beelzebú bΛba dēba ãyã jΛretabarida. Maλ carea m̃ã bārãa iwidiya: Satanada ara idji jairã ume djõ baibΛΓΛ ¿sãwã idjia poya bΛra dãrã erobaí?

¹⁹ Bārãmaarã m̃ã Beelzebúdeba jairãda ãyã jΛreta bΛa. Mãwãra bārã ēpē beaba ¿caideba jaira ãyã jΛretabada? ãdjirãba cawabidã bārãba ãi crĩcha panΛa. ²⁰ BaribΛΓΛ ãcõrē bΛba dēba m̃ã jairãda ãyã jΛreta bΛbΛΓΛ, ãcõrēba bārãa unubi bΛa idjira jũesida bārã boro bai carea.

²¹ Èberã mēsãrã bΛba djõbada necoba bio waga erobΛbΛΓΛ, idjia erobΛra ni abaΛba poya drΛadaēa. ²² BaribΛΓΛ idji cãyãbara ēberã bΛbΛara bΛda zepeda idjira poya bΛΓΛ, idji djõbada necora jãrãya. Maλbe jũma idjia erobãdara jãrãpeda dji biarã ume jedecaya.

²³ M̃ãre bΛēra m̃ã ume dji quĩrã. M̃ã ume ēberãrã careba jΛΓΛ peē bΛba dji jΛΓΛ pedara ējĩzoabibaria.

Jai jēda zeda

Mateo 12:43-45

‡ 11:4 ãtebΛΓΛ cadjiruadebemada êdrΛ bΛdua. Griego bedeade ãcΛΓΛ cartade maλra neēa. § 11:11 ¿paλ iwidi bΛΓΛde...mõgarada diaica? Griego bedeade ãcΛΓΛ cartade maλra neēa.

²⁴ Ëberã cacuadebemada êdrΛdacarea jaira êjũã põãsa ewaraga bΛde λnãũi carea jΛΓΛ babaria. Unuê bêrã idjiduba nãwã jarabaria: “Mλdji baðamaa jêda wãya.” ²⁵ JũêbΛΓΛde maλ êberã sora de bia ima bΛ quĩrãca unubaria. Ne jũma bia nũmeada unubaria. ²⁶ Maλbe siete jai idji cãyãbara cadjiruara beada maλ êberãmaa enepeda dji êberã sode eda panebadaa. Maλ bêrã dji êberãra idji naãrã baða cãyãbara wetara biê bebaria.-

¿Cairãda wãrãda bia bea?

²⁷ Jesuba mãwã jara bΛde wêrã êberãrã tâena bΛba jĩgua jarasia:

-jBΛ toða idjaba ju dawada wêrãra bio bia bΛa!-

²⁸ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

-Maλ cãyãbara Æcõrê bedea ùrĩnapeda ïjã obadarãda biara beaa.-

Jesuba Jonãnebema jarada
Mateo 12:38-42; Marco 8:12

²⁹ Êberãrã zocãrã idjima zebΛda unuside Jesuba jarasia:

-Idibema êberãrãra dji cadjiruãrã. Bãrãba mλra bajãneba ze bΛda cawadi carea quĩrã panΛa mλa ne ununacada oida. BaribΛΓΛ naλ ne ununacada oêa. Bãrãba ababe Jonã mãwãna quĩrãca ununia. ³⁰ Jonã mãwãnaba Ninivedebema êberãrãa cawabisia idjira Æcõrêneba ze bΛda.* Mλ, Naλ Djara Edaðara ara maλ quĩrãca mãwãya idibemarãba cawaðamãrê Æcõrêneba ze bΛda.

³¹ Salomol ewaride Sabá druadebema borora wêrã basía. Idjira drua tΛmΛba zesia Salomol necawaa ùrĩ carea.† BaribΛΓΛ naλ ewaride Salomol cãyãbara dji dromaara bΛda nama bΛmĩna bãrãba ïjãnaê panΛa. Maλ carea Æcõrêba cawa oi ewaride maλ wêrãba pirabaripeda bãrãra biê jaraya. ³² Æcõrêba cawa oi ewaride Ninivedebemarã sida pirabaridapeda idibemarãra biê jaradia.‡ Jonãba jarada ùrĩside ãdjirãba cadjiruada igaradapeda Æcõrêmaa zesidaa. BaribΛΓΛ bãrãba nama aba eropanΛa Jonã cãyãbara dji dromaara bΛda. Mãwãmĩna ïjãnaca.

Daura dadji cacuadebema ïbĩrã

Mateo 5:15; 6:22-23

³³ Ni abΛba ïbĩrãda coadapeda mêrã nũmanaca wa epedeco droma edre bΛðaca. ÆtebΛΓΛ λta dji ïbĩrã bΛbadade nũmbadaa dji dede eda zebΛdarãba λnaa ununamãrêã. ³⁴ BΛ daura ïbĩrã quĩrãca bΛa. Maλ bêrã bΛ dauda bia bΛbΛΓΛ, λnaane bΛa. BaribΛΓΛ bΛ dauda biê bΛbΛΓΛ, pãimane bΛa. ³⁵ Maλ carea bio quĩrãcuita badua. BΛa λnaa quĩrãca crĩcha bΛra pãimanebemasicada. ³⁶ BaribΛΓΛ bΛda wãrãda λnaane bΛbΛΓΛ, pãimane ni maãrĩ bida bΛêbΛΓΛ, wãrã bedeara ebuda cawaya ïbĩrãba bio λna eroBΛ quĩrãca.-

Jesuba pariseorã biê jarada

Mateo 23:1-36; Marco 12:38-40; Luca 20:45-47

³⁷ Jesuba mãwã jaraðacarea pariseo abΛba idjira edosia idji ume ne code wãmãrêã. Ara mãda Jesura maλ êberã dedaa wãpeda ne coi carea chũmesia.

³⁸ BaribΛΓΛ Jesu ne coi naêna jawa saglê basía ãdjia obada quĩrãca. Maλ unuside pariseoba cawa crĩchaê basía. ³⁹ Maλne Jesuba idjia jarasia:

-Bãrã pariseorãba tazara, epedeco sida λrλbemada quĩrãcuita sagΛbadaa, baribΛΓΛ bãrã sode ne jũmada awuabadaa idjaba cadjiruua sida crĩchabadaa.

⁴⁰ Bãrãra crĩcha neê panΛ quĩrãca panabaria. ¿Dji λrλbema oðaba dadji so

* 11:30 Jonã 3:3-4. † 11:31 1 Reye 10:1-13. ‡ 11:32 Jonã 3:1-10.

sida oê básica? ⁴¹ Sobiadeba ne neê quedeareãa bārãba eropanãnebemada diadadua. Māwāβ̄Γ̄Λ wārada bārãra bia s̄Γ̄Λ beadia.

⁴² ¡Bārã pariseorã miã djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērã! Bārãba menta queduada, ruda queduada, idjaba néudebema sida die ewab̄adaza aba Ācōrēa diabadaa. Māwām̄ina djārã ume jipa odacaa idjaba Ācōrēa quĩrĩnãcaaa. Bārãba Ācōrēa ne diab̄ada awara ¿cārē cārēã maã sida odaē pan̄Λ?

⁴³ ¡Bārã pariseorã miã djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērã! Bārãra judiorã dji jarebada dede ādjira dji dromarã chūmebadade chūme quĩrĩãbadaa. Maã awara purude n̄inane quĩrĩãbadaa ēberārãba wayaadeba “mērã” adida.

⁴⁴ ¡Miã djuburi beaa Ācōrēba bārãra cawa oi bērã! Bārãra bēwārã joupedada ējũã quĩrãca beaa. [§] Dji boromeada neê bērã dji λ̄r̄λ wã duan̄aba adua pan̄Λa bēwārãda t̄Λga pan̄ada. Ara maã quĩrãca bārãba obadara ēberārãba ēpēbadaa barib̄r̄Λ ādjia adua pan̄Λa maãneba cadjirua ob̄adada.–

⁴⁵ Maãne judiorã ley jaradiabari abāaba Jesua jarasia:
–Jaradiabari, māwã jarab̄r̄Λde dairã sida biē jara β̄Λa.–

⁴⁶ Maã carea Jesuba idjia jarasia:

–Judiorã ley jaradiabadarã, bārãra miã djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērã! Bārãba ne poya odiē beada ēberārãa obibadaa. Barib̄r̄Λ māwã odamārēã bārãba ni maãrĩ bida carebađacaa.

⁴⁷⁻⁴⁸ ¡Bārãra miã djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērã! Bārã drõã naēnabemarãba Ācōrēneba bedeabadarãda beasidaa. Maãbe ādji t̄Λbaripeđadama bārãba λ̄r̄λbemada bia quiruda obadaa. Māwã o pan̄Λneba unubibadaa bārã drõã naēnabemarãba opeđadada bia unubadada.

⁴⁹ Maã carea Ācōrēba idji necawaadeba nãwã jarasia: “Mãneba bedeabadarãda idjaba m̄la diabuedarã sida bārã israelerãmaa wãbiya. Maãne λ̄C̄r̄Λ beadia idjaba dewararãda biē odi carea ēpēnia.” ⁵⁰⁻⁵¹ Ācōrēba idibema ēberārãra cawa oya bārã drõã naēnabemarãba jũma idjideba bedeabadarã beapedada carea. Mãe, m̄la jaraya: naã ējũã odadeba λ̄taa beapedadarã carea Ācōrēba bārãra cawa oya; Abel beapedada carea, Zacaria beapedada carea idjaba jũma dewararã beapedada carea bida. Zacariara Ācōrē de dajadaare dji animarã babue diabada caita beasidaa.*

⁵² Judiorã ley jaradiabadarã, bārãra miã djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērã! Bārãba ēberārãa Ācōrēra idu wārada cawabidacaa. Bārãba adua pan̄Λa Ācōrēra wārada sãwãβ̄r̄Λ β̄Λa. Maã awara dewararãba cawa quĩrĩã pan̄Λa sida bārãba idu cawabidacaa.–

⁵³ Jesu ēdr̄Λdacarea pariseorãba, judiorã ley jaradiabada bida caicayadeba Jesua auđuara zarea beada iwidi panesidaa. ⁵⁴ Ādjia quĩrĩã panasidaa Jesuba aĩ panuida idji biē jaradi carea.

12

Pariseorãba biē obadadebema

¹ Māwã pan̄Λne ēberãra bio zocãrã ābaa powua nũmesia. Bio pēsua nũma bērã djārãra t̄Λ chãbari duanasidaa. Maãne Jesuba naãrã idji ume n̄ibabadarãa nãwã jarasia:

–Pariseorã harina ēsãbibarida quĩrãcuitadadua. Ādjirãra dji biaca beaa. ² Ne jũma mērã odara Ācōrēba cawabiya. Dadjia cawadaē pan̄Λra mērã beea.

§ **11:44** Griego bedeade λ̄C̄r̄Λ cartade maã versículode naã sida b̄Λ β̄Λa: “Pariseorã, dadjirã ley jaradiabadarã, bārã dji biaca bearã.” * **11:50-51** Abel. Genesi 4:3-10. Zacaria. 2 Cronica 24:17-25.

³ Bārāba pāimane jarapedadara ēberārāba λnaane jūma ūrīnia. Bārā diguida djārā **CAWAGA** caita jarapedada sida abaaba de **λTABA** jīgua jaraya jūmarāba cawadamārēā.-

¿Caida wayadida pana?

Mateo 10:26-31

⁴ Mā dji biarā, māla bārāa jaraya: naλ cacua beabadarāda wayarānadua, ādjia beapedadacarea waa poya odaē bērā. ⁵ Māla bārāa jaraya caidrā wārāda wayadida panāda. Bārāba wayadida panāa naλ cacua beapeda poya dadi jaure **TABA** uruadāa diabueida **BAIDA**. Māla wārāda jaraya idjidra wayadida panāa.

⁶ Ibana zaqueda juesuma nēdoēi carea parata pichida umē diabadaa. Baribara **ĀCŌRĒBA** ibanara jūma wagabaria. ⁷ Maλ awara **ĀCŌRĒBA** cawa **BA**la bārāba budara jūmasāwā eropanāda. **ĀCŌRĒBA** bārāra ibana zocārā panā cāyābara biara waga **BA** bērā ne wayadiē panāa.

Jesu carea quirā peraiē ba

Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20

⁸ Māla naλda jaraya: abaaba ēberārā quirāpita māda ijā **BA**ada aibara, **ĀCŌRĒ** nezocārā bajānebema quirāpita mā, Naλ Djara Edadaba idjira māreana aya.

⁹ Ara māλ quirāca abaaba ēberārā quirāpita māda adua **BA**ada aibara, **ĀCŌRĒ** nezocārā bajānebema quirāpita māla idjira adua **BA**ada aya.

¹⁰ Abaaba mā, Naλ Djara Edadada biē jaraibara, **ĀCŌRĒBA** māra quirādoaya. Baribara **ABA**ba **ĀCŌRĒ** Jaureda biē jaraibara **ĀCŌRĒBA** māra quirādoāa.

¹¹ Bārāda mā ijā panā carea judiorā dji jarebada deēaa, waa dji cawa obadarā quirāpita, waa dji bororāmaa cawa ode ededibara, sopuarānadua sāwā bedeadida. ¹² Cawa obadade **ĀCŌRĒ** Jaurebāra bārāa cawabiya cārēda jaradida panāda.-

Ne bara badebema ne jara ba

¹³ Maλne ēberārā tāēna **BA**ba nāwā jarasia:

-Jaradiabari, mā djabaa jaradua dai zezadeba edadada māla biē di-amārēā.-

¹⁴ Baribara **JESUBA** idjia jarasia:

-Ache, ¿caiba māra **BA**si bārā nēbara cawa omārēā?-

¹⁵ Maλne idjia jūmarāa jarasia:

-jQuirācuita beadadua! Paratada awua bearānadua. Parata bara **BA**deba dadijira zocai **BA**caa.-

¹⁶ Maλne **JESUBA** ne jara **BA**deba nāwā jaradisia:

-Ēberāda basia bio ne bara **BA**da. Maλ ēberāba ne udara bio zausia. ¹⁷ Maλ carea nāwā crīchasia: “¿Māla sāwā oi? Naλgara wagai carea neē **BA**.” ¹⁸ Maλbe crīchasia: “Nāwā oya. Māla ewada wagabari dera ēgapetapeda waibara oya. Mama eda ne jūma māla erobara wagaya. ¹⁹ Māwānacarea ara mādjiduba jaraya: māla waga erobara poa zocārā droaya. Jāλbe bio necai **BA**ya. Mādjia quirā **BA**da co haya idjaba **BA**srida **BA**ya.”

²⁰ Baribara **ĀCŌRĒBA** idjia jarasia:

“iBāra crīcha neē tabāa! Ara naλ diamasi **BA**ra beuya. Maλbe **BA** waga erobara ¿cai itea bei?” ²¹ Abaaba naλ ējūānebemada auđuara edaida crīcha **BA**bara, baribara **ĀCŌRĒ**nebemada mācua crīchaē **BA**bara, māλ quirāca māwāya.-

Ācōrēba idjiderā wagabaria

Mateo 6:25-34

²² Mañ carea Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia:

–Bārã sãwã beadida, codi careabemada, cacuade jãni careabema sida jũmawãyã crĩcharãnadua. ²³ Dadji zocai baida djico cãyãbara biara b̃aa. Dadjida dadji cacuade jãbada cãyãbara biara b̃aa. ²⁴ Acãdadua, ìbanara ne udacaa idjaba ewadacaa. Ne wagabada de sida odacaa. Baribara ãcõrẽba ãdjira ne cobibaria. ¿Bãrãra ìbana cãyãbara biara beaẽca? ²⁵ Jũmawãyã crĩcha b̃adeba ni abada dãrãara zocai baẽa.* ²⁶ Dãrãara zocai baẽbara, ¿cãrẽ cãrẽa codira, cacuade jãbada sida jũmawãyã crĩchabada?

²⁷ Acãdadua nepõnõda sãwã waribarida. Nepõnõra trajacaa idjaba wuara cacaa. Baribara m̃aa jaraya: dadji drõenabema boro Salomõra bio ne bara badamĩna nepõnõ quĩrãca quĩrãwãrẽã djioca basia.† ²⁸ Idi chirua mẽã unubadara nurẽma babuebadamĩna ãcõrẽba waðibida põnõbibaria. Mañ bẽrã ¿idjia biara bãrãba jãnamãrẽã diaẽca? Mañgãra ¿sãwãrẽã poya ìjãnaẽ? ²⁹ Mañ carea ababe codi careabemada, dodĩ careabema sida jãrãrãnadua. Jũmawãyã crĩcharãnadua. ³⁰ Jũma mañgãra nañ ãjũñebemara b̃a jãrãbadaa, baribara bãrã Zeza ãcõrẽba cawa b̃aa bãrãba cãrẽda erobeadida panãda. ³¹ Mañ bẽrã ãcõrẽra bãrã Boroda b̃adadua. Mañne idjia jũma mañgãra diaya.–

Nebia bajãne erobaid ebema

Mateo 6:19-21

³² Bãrãra cãbana panãemĩna ne waya b̃earãnadua. ãcõrẽba quĩrãna bẽrã bãrãra bia ne erobesia. ³³ Mañ carea bãrãba erobaid ebemada nẽdobuedapeda ne neẽ quẽdeaa diadadua. Nebiada bajãne erobaidi careabara jãrãrãnadua. Bajãnebemara jõcaa. Chimia bida cocaa. Ne drãabadarã bida poya drãadacaa. ³⁴ Bãrãmaarã dji biara b̃ara soðeba awuabadaa.

Nezoca biad ebema

³⁵⁻³⁶ Nezoca bia quĩrãca ãcõrẽba jara b̃ara ìjã odi carea beadadua.‡ Nezoca biaba ìbãrãda coa erobabaria idji boro zebãrãde bia edai carea. Quima edabada b̃asridaa o panãmaaba zepeda dji boroba trãbãrãde nezoca biaba ara mañda dede eda wãbadara ewaya. ³⁷ Nezocaba jãã b̃ada dji boroba unune zeibara, wãrãda mañ nezocara bio bia b̃aya. M̃aa wãrãda jaraya: ara mañda idji borora nezoca quĩrãca djiopeida idji nezocara ne cobarima chumebiya ne cobĩ carea. ³⁸ Nezoca biaba ariquẽtra, ãsaboðode bida dji borora jããya. Dji boroba idji jãã b̃ada unune zeibara mañ nezocara bio bia b̃aya.

³⁹ Nañda cawadadua: de djibariba ne drãabarira sãlbe zeida cawa b̃abara, cãtẽ bacasia ni cãrẽ sida drãabi amaaba. ⁴⁰ Ara mañ quĩrãca bãrã bida jãã beadadua. Bãrãba m̃, Nañ Djara Eada zeida crĩcha panãne zeya.–

Nezoca umẽ panãneba ne jara b̃a

Mateo 24:45-51

⁴¹ Pedroba Jesua iwidisia:

–Dai Boro, ¿mañgãra b̃aa dairãa jara b̃aca, wa jũmarãa jara b̃a?–

⁴² Jesuba panusia:

–Nezocaba crĩcha cawaadeba jipa o b̃abara, de djibariba idji dede bea nezocarãra mañ nezoca jãwãeda b̃aya ãdjia codira aride diamãrẽã. ⁴³ Nezocaba mãwã o b̃ada idji boroba unune zeibara, idjira bio bia b̃aya. ⁴⁴ M̃aa wãrãda jaraya: dji boroba jũma idjia erobara mañ nezoca jãwãeda b̃aya.

* **12:25** Dãrãara zocai baẽa. Acãrãmaarã mañba jara b̃aa “drasoara waridaãa.” † **12:27** 1 Rey 10:4-7, 23-25. ‡ **12:35-36** ìjã odi carea beadadua. Griego bedeadẽ nãwã b̃ã b̃aa: “cãrãra bio trãjã cobãdadua.”

45 BaribARΛ maλ nezocaba idji sode mλ boro zeira dārāyana aibARΛ, waabema nezocarāda, nezoca wērārā sida biē o beya, BΛSRida ne cobada ewarida o beya idjaba ituaba beu nībaya. 46 Abeda idji boro zeida jλāé baya. Māwā BΛde idji borora cawaēne zeya. Maλ nezocara bio cawa opeda dji jīnaca ume biē BΛya.

47 Nezocaba idji boroba obi BΛra cawa BΛda oēBARΛ, dji boroba maλ nezocara dji cābāyā uya. 48 BaribARΛ nezocaba adua BΛdeba dji boroba jara BΛ āi osira maλ nezocara mācua uēa. Wārāda Ācōrēba λCARΛA waibΛA dia BΛa idji itea odamārēā. Dji waibΛara edadarāba idji itea waibΛara odida panΛA.-

Jesu carea nēbΛra odjaidebema

Mateo 10:34-36

49 MΛra zesia naλ ējūā cawa oi carea. S Ara nawena māwā obARΛbara bio bia BΛcasia. 50 BaribARΛ naārā mΛra bio bia mīgaida BΛA.* Maλ carea bio sopua BΛbaria aba maλ ewari jūēBARΛdaa. 51 λMΛa ēberārā ābaa necai BΛi carea zesida crīcha panΛca? MΛa jaraya maλ carea zeē BΛA, āteBARΛ ze BΛA ēberārāda ābaa bia panarānamārēā. 52 NamaΛba λtaa aBari dedebemada mλ carea dji quīrūda beadia. Juesuma panΛne uméBemada dewara ūbea panΛ ume dji quīrūda beadia. 53 Dji zezada dji warra ume dji quīrūda beadia. Dji warrada dji zeza ume dji quīrūda beadia. Dji papada dji cau ume dji quīrūda beadia, dji cauda dji papa ume dji quīrūda beadia. Dji pācōrēda dji āigu ume dji quīrūda beadia. Idjaba dji āigura dji pācōrē ume dji quīrūda beadia.

Ewari sāwā baida cawa jarabada

Mateo 5:25-26; 16:1-4; Marco 8:11-13

54 Maλ awara Jesuba ēberārāa nāwā jarasia: -Bārāba jārārā pāimada λmādau baebariare unubΛdade jarabadaa cuera zeida. Maλne wārāda cuera zebaria. 55 BaribARΛ nāūrāda ējūā pōāsa ewaraga BΛareba puāsira jarabadaa ewarira bio jλwλrλā baida.† Maλne ewarira wārāda jλwλrλābaria. 56 Bārā dji biaca bearāba ewari quīrāra cawa panΛmīna Ācōrēba naλ ewaride o BΛra cawadacaa.

57 Bārāba λsāwāērā poya cawadaca cārēda jipa BΛda? 58 BΛ dji quīrūba BΛda ēberārā cawa obarimaa edeibARΛ, wāBΛdaēde jūma odua ibiaēi carea. Māwā oēBARΛ idjia BΛra dji cawa obari jΛwade BΛya. Maλbe dji cawa obariba BΛra dji zarraa jidabiya preso BΛmārēā. 59 MΛa jaraya: BΛra jāmabemada ēdRΛēa aba BΛa diaida BΛ parata jūma diabARΛdaa.-

13

Ācōrēmaa zedaēBARΛ beudia

1 Māwā panΛne ēberārāba Jesua jarasidaa λCARΛ Galileadebemarāba animarā Ācōrēa babue dia panΛne Pilatoba ādjirāra quenabisida. 2 Maλ carea Jesua jarasia:

-Maλ ēberārāra bia mīga beupedaēda bērē λbārāba crīcha panΛca ādjia wetara cadjiruara obadjidada waabema Galileadebemarāba obada cāyābara? 3 MΛa jaraya: māwāēa. BaribARΛ bārāba cadjirua obadara igaradapeda Ācōrēmaa zedaēBARΛ bārā sida beudia. 4 Siloede de λΛa drasoā BΛda dieciocho ēberārā λrλ baeside jūma beusidaa. Māwā beupedaēda bērē λbārāba crīcha panΛca ādjia

§ 12:49 Griego bedede nāwā BΛ BΛA: "MΛra zesia taBΛ uruada naλ ējūānaa Batabuei carea." * 12:50 MΛra bio bia mīgaida BΛA. Griego bedede nāwā BΛ BΛA: "MΛra wadi borocueida BΛA." † 12:55 ējūā pōāsa ewaraga BΛareba. Griego bedede BΛ BΛA: "Surdeba."

wetara cadjiruara obadjidada waabema Jerusaleñne ðeaba obada cāyābara?
⁵ Māa jaraya: māwāéa. BaribARĀ bārāba cadjirua obadara igaradapeda
 Ācōrēmaa zedaēBARĀ, bārā sida beudia.-

Higojō zaucadebema ne jara bA

⁶ Mañbe ne jara ðAðeba Jesuba ādjirāa nāwā jaradiasia:

-Ēberāba idji néude higojō bacuruda eroðasia. Ewari aþa mañ bacuru zau
 ðA cawaya aCĀde wāsia baribARĀ zauē þasia. ⁷ Mañ carea djibariba idji néu
 wagabarīa nāwā jarasia: “Nañ bacuru zau ðA cawaya nañba poa ūbea aCĀde
 ze ðAA baribARĀ zaucāa. Mañ bērā biara ðAA tutabueida. ¿Cārē cārēā bacuru
 zauada erobaí?”

⁸ BaribARĀ dji néu wagabariba jarasia: “Mā boro, biara ðAA poa aþa jñānida.
 Māa dji carrade egorora bogajupeda ne ðAYA. Āibērā mañba zauisicada. ⁹ Za
 zei poade zausira idu ðAYA. ZauēBARĀ tutabueya.”-

Ānāūbada ewaride Jesuba wērā biabida

¹⁰ Ānāūbada ewaride Jesuba judiorā dji jAREbada dede jaradia þasia.

¹¹ Mama wērāda þasia. Mañ wērāra dieciocho poa jaiba eñūrēā eroðasia. Mañ
 bērā poya jipa jīrūca þasia. ¹² Jesuba idji unuside caita trĀpeda nāwā jarasia:
 -Wērā, ðA cacua biē ðAðebemada biadua.-

¹³ Māwā jarapeda Jesuba idji jAWARA ĀRĀ ðASIA. Ara mañda wērāra jipa Āta
 nūmepeda Ācōrēa bia jarasia. ¹⁴ BaribARĀ Jesuba ānāūbada ewaride biabida
 bērā dji jAREbada deðebema borora quīrūsia. Mañne jūmarāa nāwā jarasia:

-Ānāūbada ewari awara sei ewarida eropanAA trajadi carea. MañgA
 ewarideBARĀ zedadua bārāra biabidamārēā. BaribARĀ ānāūbada ewaridera
 zerānadua.-

¹⁵ Mañ carea Jesuba jarasia:

-jBārāba jaradiabada quīrāca oðacaa! ¿Ānāūbada ewaride bārā pacada wa
 burroda ērānapeda baido dode edeðacaca? ¹⁶ Māwā baiBARĀ ¿biē ðACA nañ
 wērāra, diauruba dieciocho poa biē erobadadebemada ānāūbada ewaride
 biabida? ¿Idji sida Abrahañneba yōnaēca?-

¹⁷ Jesuba mañ jaraside idji biē jara panARA bio perasidaa, baribARĀ idjia ne
 bia o ðA carea purura bio ðASrida panasidaa.

Mostaza tadebema ne jara bA

Mateo 13:31-32; Marco 4:30-32

¹⁸ Mañbe Jesuba jarasia:

-Ācōrēba ēberārā pe eroðARA ¿cārē quīrāca ðA? ¹⁹ Mostaza ta quīrāca ðAA.
 Ēberāba mañ tada idji ēñūāne ūsia. Tunupeda warisia aþa bacuru waitabe
 nūmeBARĀðAA. Mañ bērā ĩbanara dji jAWatede de ocuade zesidaa.-

Pañ ēsābaridebema ne jara bA

Mateo 13:33

²⁰ Mañ awara jarasia:

-Ācōrēba ēberārā pe eroðARA ¿cārē quīrāca ðA? ²¹ Pañ ēsābari quīrāca ðAA.
 Mañ pañ ēsābarira wērāba mañri edapeda harina waiðAAde abuesia. Mañbe
 bio puerapeda chūmasia aþa jūma ēsāBARĀðAA.-

Eda wābada pēsua bA

Mateo 7:13-14, 21-23

²² Jerusaleñnaa wāBARĀde Jesuba puru waiðAAde, puru zaquede bida jara-
 diasia. ²³ Mañne aþalþa idjia iwidiisia:

-Mā Boro, ¿Ācōrēba zocārāēbe ēdRA edaica?-

Jesuba panusia:

²⁴ -Ne jūma odadia dji eda wābada pēsua bade eda wāni carea. Wārāda eda wāni carea beara zocārā panla baribala poya jūma eda wānaēa. ²⁵ De djibariba dji eda wābadara jūātrā nūmalnacarea dji dajada panla ewamārēā nāwā trā jaradia: “Dai boro, dai boro, ewadua.” Baribala de djibariba panuya: “Māa bārāra unucāa idjaba sāmabemada adua baa.” ²⁶ Dji dajada panla nāwā jaradia: “Dairāra ba ume ābaa ne cosidaa, idjaba baa dai purude jaradia nībaside arima panasidaa.” ²⁷ Maāne idjia bārāa jaraya: “Māa bārāra unucāa idjaba sāmabemada adua baa. Cadjirua obadarā, āyā wānadua.”

²⁸ Bārā dji dajada beara aujā panania idjaba puaba quida ichia panania. Abrahāda, Isada, Jacoboda idjaba Ācōrēneba bedeabadarā sida Ācōrē purude ununia, baribala bārāda Ācōrēba idu edaa wābiēa. ²⁹ Maā ewaride drua āibemarāda āmādaud odjabariareba, āmādaud baebariareba, jawa acalareba, jawa aradeba bida zedia. Maāgārā Ācōrē purude ne co chūpanenia. ³⁰ Maāne dji jirūarebemada dji nabemarāda beadia, dji nabemarāda dji jirūarebemada beadia.*

Jesu Jerusaleā carea sopuada
Mateo 23:37-39

³¹ Maā ewaride ācala pariseorāda zedapeda Jesua jarasidaa:
 -Namabemada isabe wādua. Herodeba bara bea quirā baa.†

³² Maāne Jesuba ādjia jarasia:

-Jāā ēberā usa pā quirāca bāa nāwā jarade wānadua:‡ “Nane, nu bida māa cacua biē beara, jai bara bea sida biabicuaya. Māa oida bara ewari ūbeade jūma o erobaya.” ³³ Baribala idi, nu, nu nurēma bida ode nībaya Jerusaleāne jūēi carea. Ācōrēneba bedeabadarāda Jerusaleāne beabada bēra mama wāida baa.

³⁴ Jerusaleā, Jerusaleā, bārāba Ācōrēneba bedeabadarāda beabadaa! Ācōrēba diabuedarā sida mōgaraba tabari beabadaa! Māa barima zocārā bārāra ābaa pe eda quirā basia eterre wērāba idji warrarā i edre edabari quirāca. Māwāmīna bārāba quirānaē basia. ³⁵ Maā carea Ācōrēra waa bārā ume baēa. Bārāba māra waa ununaēa aba mā bia edabadaa. Maā ewaride nāwā jaradia: “iBio bia baa dadji Ācōrē trāneba zebalāra!”-

14

Jesuba ēberā ogoro ba biabida

¹ Anāubada ewaride Jesura pariseo dji droma dede ne code wāsia. Maāne dewara pariseorāba bio acal panasidaa idjia biē oi cawaya. ² Jesu caita ēberā ogoro bāda basia. ³ Jesuba judiorā ley jaradiabadarāa, pariseorāa bida nāwā iwidisia:

-iBārāmaa bia bāca ānāubada ewaride cacua biē beara biabida?-

⁴ Baribala ādjirāba ni cārē sida jaradaē basia. Maā carea Jesuba dji cacua biē bāra jidapeda biabipeda diguidāa wābisia. ⁵ Maābe Jesuba ādjia jarasia:

-Anāubada ewaride bārā warrada wa pacada baido juebada uridae baesira jara māāda errebari ēdra edadaēca?*

⁶ Baribala ādjirāba ni cārē sida panunaē basia.

* **13:30** Dji jirūarebema abalade judiorāda jara baa. Dji nabemarā abalade judiorāda jara baa.
 † **13:31** Maā Herodera Antipa trā jarabadjidaa. ‡ **13:32** Jāā ēberā usa pā quirāca bāa. Crīchada ūbea dia baa: ēberā crīcha cawa bāda, ēberā cadraa bāda, wa ēberā sirīē bāda. * **14:5** Warra. Griego bedeade ācala cartade “burro” bā baa.

Edaara baidebema

⁷ Jesuba unusia ne code zepedadarāda bugue dji droma bea careabemane chūmebladada. Mañ carea Jesuba ne jara bādeba ādjia nāwā jarasia:

⁸ –Ēberāba quima edabagade bāa bāsrida ne code wāmārēā jaraibagā, dji droma chūmebadama chūmerādua. Āibērā bā cāyābara dji dromaara bāda jūēisicada. ⁹ Māwāra djibariba bāa jaraya: “Āyā wādua. Za bā ēberāda nama chūmeyā.” Māwā obagade bāra bio quīrā peraya dji edaara bea ume chūmei bērā.

¹⁰ Mañ bērā bāda edodibagā dji edaara beama chūmedua. Māwāra bā edodaba unubagade nocodaa trāpeda jaraya: “Zedua, nama dji dromarā ume chūmedua.” Māwā bā edodaba jūma dji chūmea quīrāpita bāra dji dromada unubiya. ¹¹ Bariduada dji dromaara bā quīrā bābagā Ācōrēba edaara bāya. Abāba ara idjida edaara bāibagā Ācōrēba dji dromaara bāya.–

¹² Mañbe Jesuba idji edodaa nāwā jarasia:

–Bāa ēberārā ne code trābagade bā dji biarāda, bā djabarāda, bā ēberārā sida trārādua. Ne bara bea bā caita panabada sida trārādua. Ādjirāda trāibagā dewara ewaride ādjia ēberārā trābagade bā sida trānia. Māwā bāa odabari ne edaya. ¹³ Mañ bērā bāa ēberārā trābagade biara dji ne neē beada, dji nācanāca beada, jīrū biē beada, dauberrea bea sida trācuadua. ¹⁴ Māwābagā wārāda bāra bio bia baya. Ādjia ni cārē sida bāa poya diadaē bērā, dji jipa bea ārēbabāda ewaride Ācōrēba bāa nebiada diaya.–

Ne cobada waibādeba ne jara bā

Mateo 22:1-10

¹⁵ Jesu ume chūpanāba mañ ūrīsidade abāba jarasia:

–Ācōrē purude ne cobāda ēberāra bio bia beadia.–

¹⁶ Mañ carea Jesuba idjia jarasia:

–Ewari aba ēberāba ābaa ne codi waibāda obagā bērā zocārāa jarasia ābaa ne codida. ¹⁷ Djico wibodode djibariba idji nezocaa nāwā jarade wābisia: “Zedua, djicora wisia.”

¹⁸ Baribagā ēberārāba wāna amaaba jarasidaa jawa tābāra panāda. Abāba jarasia: “Aretewa māa ējūāda nēdosia. Mañda acāde wāida bā bērā poya wāēa. Mā djuburia mañ carea biē crīcharādua.” ¹⁹ Dewaraba jarasia: “Māa aretewa pacada die nēdoda bērā poya wāēa. Mañ pacada acāde wābagā wārāda bia bea cawaya. Mā djuburia mañ carea biē crīcharādua.” ²⁰ Mañne dewaraba jarasia: “Māra aretewa quima edada bērā poya wāēa.”

²¹ Dji nezocara jēda wāpeda ādjia jarapedāra de djibarāa jarasia. Mañ carea djibarira bio quīrūpeda idji nezocaa jarasia: “Purudaa isabe wādua. Mañbe dji ne neē beada, dji jīrū biē beada, dji dauberrea beada, dji nācanāca bea sida jūma zebicuadua.”

²² Dji nezocaba māwā odacarea jarasia: “Bāa jarada quīrāca māa osia, māwāmīna waēi dera bari cobāa.”

²³ Mañ carea de djibariba idji nezocaa waya jarasia: “Puru jīga o beaza wādua. Ēberārāda unusira isabe zebicuadua mā dera bio bira cobemārēā. ²⁴ Māa jaraya: māa naārā trācuadarāba māa waibāa djubidāra ni maārī bidā codāēa.”–

Jesu ēpēira zarea bāa

Mateo 10:37-38

²⁵ Ēberārāda Jesu caidu zocārā nībabadjidaa. Maļ carea Jesuba ādjimaa acApeda nāwā jarasia:

²⁶ -Abaaba māda ēpē quīrīā BΛBΛΓΛ, naārā bio crīchaida BΛA. Idji djibarirāda, quimada, warrarāda, djabarāda, djabawērārāda, wa idji zocai baida mĀ cāyābara biara quīrīā BΛBΛΓΛ, poya mĀ ume nībaēa. ²⁷ Bia mīga bai carea BΛĒBΛΓΛ, poya mĀ ume nībaēa.†

²⁸ Abaaba de waiBΛada o quīrīā BΛBΛΓΛ, naārā quīrācuita crīchaida BΛA idjia eroBΛ parataba jūma pārāi cawaya. ²⁹ Āībērā de jīrū joudacarea cawaisicada poya pārāēda. Dewararāba maļ ununapeda nāwā ipida jarađia: ³⁰ “¿Jāā acheba aba poya oi quīrāca naļ dera jāwā jΛwa osica?”

³¹ AbaA druadebema boroba sordaorāda die mil eroBΛBΛΓΛ, maļne dewara druadebema boroda veinte mil sordaorā bara idji ume djoņe zeibΛΓΛ, djoņi naēna ¿idjia quīrācuita crīchaēca poyai cawaya? ³² Idjia poyāda cawasira dewarabema wadi tΛmΛ BΛde ¿ĀCΛΓΛ diabueēca idji ume bedeade wānamārēā?

³³ Ara maļ quīrāca mĀ ēpēni naēna bārāba bio crīchadapeda ne jūma igaradi carea beadaēBΛΓΛ mĀ ume poya nībađaēa.

Tāda cAyaA jōibΛΓΛ

Mateo 5:13; Marco 9:50

³⁴ Wārāda tāra bio bia BΛA, baribΛΓΛ cAyaA jōibΛΓΛ ¿sāwā wayacusa cAya bei?

³⁵ Maļ tāra egorode jīāpoi carea ni animarā ācaca ĀΓĀ BΛi carea abeda biē BΛA. Biara BΛA Batabuedida. †Dji cΛwΛΓΛ bara BΛba quīrācuita ūrīdua!-

15

Oveja aduadadebema ne jara BΛ

Mateo 18:10-14

¹ Ewari aba Romanebema boro itea parata jΛΓA pebadarāda, cadjirua obadarā sida Jesuba jarađia BΛ ūrīni carea zesidaa. ² Maļ carea pariseorāba, judiorā ley jaradiabadarā bida idjira nāwā biē jarasidaa:

-Idjia cadjirua obadarāda bia edapeda ādji ume ne cobaria.-

³ Maļ carea Jesuba ādjīa ne jara BΛdeba nāwā jarasia:

⁴ -Abaaba cien oveja eroBΛdebemada aba aduauibΛΓΛ ¿sāwā oi? ¿Dji 99 panΛra ējūā ewaraga BΛde amepeda dji aduadada jΛΓAde wāēca aba unubΛΓAđaa? ⁵⁻⁶ Unusira idji equiade edapeda bio BΛsrīdaa diguidaa edeya. Maļbe idji dji biarāra, idji caita panabadarā sida trĀcuapeda jaraya: “Bārāra mĀ ume BΛsrīdađadua. MĀ oveja aduadara unusia.”

⁷ Ara maļ quīrāca mĀa bārāa jaraya: 99 jīpa BΛe carea bajānebemarāra BΛsrīdabadamīna, biara BΛsrīdabadaa ēberā aba cadjirua obarida ĀCōrēmaa zebΛΓΛde.-

Parata torro aduadā

⁸ Wērāba parata torro die eroBΛdebemada aba aduauibΛΓΛ, ¿ībīrā coapeda idji dera bio imaēca aba dji parata unubΛΓAđaa? ⁹ Unusira idji dji biarāra, idji caita panabadarā sida trĀcuapeda jaraya: “Zedadua, mĀ ume BΛsrīdađadua. MĀ parata aduadara unusia.” ¹⁰ MĀa jaraya ara maļ quīrāca cadjirua obarida aba ĀCōrēmaa zebΛΓΛde ĀCōrēra bajānebema nezocarā ume bio BΛsrīdabadaa.

Warra cadjiruade nībadadebema ne jara BΛ

¹¹ Maļ awara Jesuba jarasia:

† 14:27 MĀ carea bia mīga bai carea BΛĒBΛΓΛ. Griego bedeade nāwā BΛ BΛA: “Abaaba idji crura atau edeēBΛΓΛ.”

-Ëberāda basia. Mañ ēberāba warrada umé erobasia. ¹² Ewari aba dji tēābemaba dji zezaa jarasia: “Zeza, b̄la erob̄adebema m̄la edaida b̄lara m̄la diadua.” Mañ carea dji zezaba erob̄ara ādjiza diasia. ¹³ Dārāēne dji tēābemaba edadara jūma nēdobuepeda t̄l̄m̄l̄ dewara druadaa wāsia. Mama ne jūma cadjiruada o besia aba dji parata jōb̄ar̄adaa.

¹⁴ Ni cārē sida neē bedacarea mañ druade jarraba waīb̄lada zesia. Mañ bēra warrara bio jarra b̄abadjia. ¹⁵ Mañ carea idjira mañ druadebema ne bara b̄la ēberāmaa traju j̄ar̄ade wāsia. Mañḡaba chinada idjia wagabisia. ¹⁶ Bio jarra b̄ada bēra chinaba co pan̄nebemada idjia bida co quīr̄ā b̄abadjia. Māwāmīna ni abāba idjia diadaca basia ne comārēa.

¹⁷ Mañbe cawasia biē oda bēra māwā b̄ada. Mañne ara idjiduba jarasia: “M̄ zeza itea trajabadarāra bio ne cobadaa mañne m̄lra nama jarrababa beubodoa. ¹⁸ Biara b̄la ara nawena idjima wāida. Jūēnacarea m̄la idjia jaraya: Zeza, wārada m̄la Ācōrē quīr̄apita, b̄ quīr̄apita bida cadjiruada osia. ¹⁹ Mañ bēra biara b̄la m̄lra waa b̄l warraada aēda. Āteb̄ar̄a m̄lra b̄l nezocada b̄adua.” ²⁰ Ara mañda dji zezamaa wāsia.

Dji zezaba idjira t̄l̄m̄l̄ zeb̄ar̄ada unusia. Mīā djuburi unupeđa idjima pira wāsia. Idjira b̄ar̄apeđa uridarraē isōsia. ²¹ Mañne dji warraba jarasia: “Zeza, wārada m̄la Ācōrē quīr̄apita, b̄ quīr̄apita bida cadjiruada osia. Mañ bēra biara b̄la m̄lra waa b̄l warraada aēda.” ²² Barib̄ar̄a dji zezaba idji nezocarā jarasia:

“Djio biyaara quiruda edadapeđa idjia j̄l̄bidadua. Idji j̄ar̄ade sortijada j̄l̄bidadua. Mañ awara j̄r̄ūne j̄l̄bada sida j̄l̄bidadua. ²³⁻²⁴ Mañbe paca zaque boreguea b̄ada beadadua ne codi carea. j̄b̄ar̄idada odia! M̄ warrara beu b̄adada ārēbasia; adua b̄adada dadjirāba waya unusidaa.” Mañbe bio b̄ar̄ida duanesidaa.

²⁵ Mañne dji djaba nabemara traja b̄adada diguida zeb̄ar̄a basia. De caita jūēb̄ar̄ade ūr̄isia chiru zá pan̄da idjaba cari duanada. ²⁶ Mañ carea nezoca aba tr̄apeđa iwidisia cārē cārē māwā o pan̄a cawaya. ²⁷ Dji nezocaba jarasia: “B̄a zezaba paca zaque boreguea b̄ada beabisia b̄l djabada jēda bia zeđa bēra.”

²⁸ Mañ ūr̄iside quīr̄upeđa dji dede eda wā quīr̄āē basia. Māwā b̄ade dji zezara idjima wāpeđa beđe djuburiasia eda wāmārēa. ²⁹ Mañne dji warra nabemaba dji zezaa jarasia: “Ewari ze nūmaza m̄lra b̄l itea bio trajabaria. B̄la jarab̄ar̄a jūma o b̄abaria. Māwāmīna wadibida b̄la chiwatu zaqueda aba bida m̄la diacaa m̄l dji biarā ume ābaa b̄ar̄ida ne codi carea. ³⁰ Barib̄ar̄a badji warraba b̄l paratara wēr̄ar̄a auđuua bea ume jūma cosia. Mañbe b̄ama zeb̄ar̄ade b̄la idji itea paca zaque boreguea b̄ada beabisia ābaa b̄ar̄ida ne codi carea.”

³¹ Mañne dji zezaba jarasia: “Warra, b̄ara ewariza m̄l ume b̄abaria. Jūma m̄la erob̄ara b̄area. ³² Barib̄ar̄a bia b̄la b̄l djaba waya dadjima zeb̄ar̄a carea b̄ar̄idada odida. Idjira beu b̄adada ārēbasia; adua b̄adada dadjirāba waya unusidaa.”-

16

Parata cawa obaridebema ne jara b̄a

¹ Jesuba idji ume nībabadarāa nāwā jarasia:

-Ëberā bio bara b̄lba nezoca dji dromada erobasia. Mañne āc̄ar̄aba dji boroa jarasidaa mañ nezocaba idji paratara āi o b̄ada. ² Mañ carea dji boroba

idjira trāpeda nāwā quēāisia: “Bla mā parata āi o bāra mā ūrīsia. Bla sāvā odara cartade acābidua. Mā bāra batābueya.”

³ Mā ūrīside nezocaba ara idjiduba jarasia: “Mā boroba māra batābueba. Jāābe mā sāvā oi? Māra traju zarea oi carea ābāē bla; mā awara bio pera baya djārā ne iwidi carea. ⁴ Mā cawa bla sāvā oida mā wāi naēna. Māwāra dewararāba māra ādji dede bia edadia.”

⁵ Ara māda idji boroa diadi bara beada aba aba trācuasia. Dji naārābema iwīdisia: “¿Bla jūmasāwā mā boroa daida bla?” ⁶ Māba panusia: “Mā olivo dragada mil galōā diaida bla.”* Māne nezocaba jarasia: “Māēteara isabe chūmepeba bla cartade bā bāra quīrā awara odua. Bādua bla quinientobe diaida bāda.”

⁷ Mābe dewaraa iwīdisia: “¿Bla jūmasāwā diaida bla?” Māba panusia: “Mā trigoda cien ē diaida bla.”† Nezocaba jarasia: “Bā cartade bā bāra quīrā awara odua. Bādua bla ochentabe diaida bāda.”

⁸ Nezoca cadjiruaba māwā oda carea dji boroba jarasia idjira crīcha cawa bāda. Wārāda Ācōrē ēberārā cāyābara naā ējūānebemarāba ne edadi carea ādji abaricarā ume biara crīcha cawaadeba obadaa.‡ ⁹ Ara mā quīrāca mā bārā jaraya: naā ējūānebema parataba zocārā ēberārāda carebadādua. Māwā bārā dji biarāda zocārā eropania. Mābe bārā beubādade bajāne bia edadia.§

¹⁰ Abāba māāri erobāda bia o cawa bābāra, waibāa erobā sida bia o cawa baya. Idjaba māāri erobāda bia ocabāra, waibāa erobā sida bia oca baya.

¹¹ Ara mā quīrāca bārāba naā ējūānebema nebiada jipa odaēbāra ¿Ācōrēba bajānebema nebiada bārā daica? ¹² Idjaba Ācōrēba naā ējūāne diadada bārāba jipa odaēbāra ¿idjia bārā itea bajāne erobāra daica?*

¹³ Ni abā nezocaba poya idji boroda umē erobaēa. Umē erobābāra aba biara quīrāya. Aba ēpēya māne dewarabemara igaraya. Ara mā quīrāca ne bara bai awua bāba poya Ācōrēda ēpēēa.–

¹⁴ Jesuba jara bāra parisorāba jūma ūri duanasidaa. Ādjirāra parata awua bea bēra isudapeda ipidasidaa. ¹⁵ Māne Jesuba ādjirāra jarasia:

–Bārā dewarā quīrāpita ēberā bia quīrāca panabadaa. Baribāra Ācōrēba cawa bla bārā wārāda sāvā beada. Ēberārāba bia unubadara Ācōrēba bia unuaa.

Ācōrē purudebema

¹⁶ Juaā zei naēna Ācōrēba Moisea diada leyda, Ācōrēneba bedeabadarāba bāpedada sida dadjirāba eropanasidaa. Mamaaba āta daiba bedeā bia Ācōrē purudebemada jaradia panāa. Wārāda ēberārāba ne jūmada o panāa Ācōrē purudebemarāda beadi carea. ¹⁷ Baribāra Ācōrēba diada leyra ni māāri bida jōēa. Bajāda idjaba naā ējūā sida jōichaara bla.

*Jesuba mīa amaira biē bāda ada
Mateo 19:1-12; Marco 10:1-12*

¹⁸ Ēberāba idji quimada amapeda dewara wērāda edaibāra daunema bla. Idjia amana wērāda dewara umaquīrāba edaibāra mā umaquīrā sida daunema bla.

* **16:6** Mil galōā. Griego bedeade bā bla “cien barril.” Mā jēda diai carea mil ewari trajaida basia.
 † **16:7** Cien ē. Mā jēda diai carea 2500 ewari trajaida basia. ‡ **16:8** Ācōrē ēberārā. Griego bedeade bā bla “āna nebema warrārā.” § **16:9** Bārā beubādade. Griego bedeade bā bla: “Bārā parata jōbāde.” Bajāne bia edadia. Māba ābērā jara bla: “Ācōrēba bārā bajāne bia edaya.” * **16:12** Griego bedeade nāwā bā bla: “Bārā djārāna aride odaēbāra, ¿caiba bārā ne diai?”

Lazaro idjaba ēberā bio bara bada

¹⁹ Ēberāda basia bio bara bada. Idjira ewariza wua pursupursuaba idjaba dji biara ba lino cadaba djiobadjia. Maal awara ne cobada dromada ewariza obadjia. Maal ēberāra naal ējūāne bio bia basia. ²⁰ Maalne ēberā ne neē quiru Lazaro abadada basia. Lazarora ne bara ba dede eda wābadama egode babadjia. Idjira bio chādaida basia. ²¹ Idjia ne bara ba ne cobadaeba jurrudada co quirā babadjia. Maalne usaba zedapeda idji chādara senebadjidāa.

²² Māwā panane dji ne neē querađara jaidasia. Ara maalda bajānebema nezocarāba idjira Abrahāal bamāa edesidaa. Māwānacarea dji ne bara ba sida jaidasia. Maalbe idjira tabarisiđaa.

²³ Talba uruade bia mīga bade ne bara badaba Abrahāda, Lazaro ume ābaa panada tamlaba unusia.† ²⁴ Maal carea jīgua jarasia: “Zeza Abrahāal, mā quirā djuburia Lazarora diabuedua. Idji jalwa jīwīnira baidoba begueapeda mā quirāme begueade zebidua. Naal talba uruade māra bio bia mīga ba.”

²⁵ Baribara Abrahāba panusia: “Poya diabueēa. Warra, quirānebadua ba zocai baside ne jūmane bia basida, baribara Lazarora biē basia. Idira Lazarora necai ba, maalne bara bio bia mīga ba. ²⁶ Maal awara uria dau care bada dadjirā ēsi ba. Maal bēra bamāa wā quirā bea sida poya wānaēa. Idjaba jāmalba ni abalda poya daimaa zedaēa.”

²⁷⁻²⁸ Maalne ne bara badaba jarasia: “Zeza Abrahāal, māēteara mā quirā djuburia Lazarora mā zeza diguidāa diabuedua mā djabarā juesuma panāa jaramāēā nama sāwā bada. Māa quirāē ba ādjirā sida nama bia mīgade zedida.” ²⁹ Baribara Abrahāba idjia jarasia: “Ācōrēba Moisea diada leyda, Ācōrēba bedebadarāba bapadaida sida ādjirāba eropanāa. Maalra ijānida panāa.” ³⁰ Maalne dji ēberāba panusia: “Zeza Abrahāal, maalga carea ijānaēa. Baribara abal beudada lrēbapeda ādjimāa jarade wāibara, ādjia cadjiruara igaradapeda ijānia.” ³¹ Baribara Abrahāba jarasia: “Ācōrēba Moisea diada leyra, Ācōrēba bedebadarāba bapadaida sida ijānaēbara, beuda lrēbadaba jarabara sida ijānaēa.”-

17

Ācōrēba cadjiru obadarā cawa oya
Mateo 18:6-7, 21-22; Marco 9:42

¹ Jesuba idji ume nibabadarāa jarasia:

-Ēberā cadjiruade baebibadara baraa. Maalra ewariza māwā baya baribara ne cadjiru obibari ēberāda mīā djuburi ba. ² Bariduaba dji dromaē queeada cadjiruade baebibara, Ācōrēba maal ēberāra bio cawa oya. Maal cawa oira bio zarea bai bēra biara ba maal ēberā ochirude yuda jnapeda pusade batabuedida.

³ Maal bēra quirācuita beadadua. Ba djababa bada biē oibara, idjira quēādua. Idjia biē odada igarabara maal odara quirādoadua. ⁴ Abari ewaride idjia bada barima siete biē oibara, maalbe barima siete bamāa wāpeda māa biē odara quirādoadua aibara, idjia odara quirādoadua.-

Daia biara ijābidua

⁵ Maalne Jesuba edadarāba idjia jarasiđaa:

-Daira carebadua biara ijāni carea.-

⁶ Jesuba jarasia:

† 16:23 Talba urua. Griego bedeadē ba ba “Hades.”

-Mostaza ta djuburi quiru quĩrãca bārãba maĩrĩ bida ãjã panãbara, za b̃a bacurua b̃a carrara eũtapeda pusade bade wãduada abãdade ara maãda bacuruba bārã bedeara ãjãcasia.

Nezocaba oida b̃a

⁷ B̃a nezocada eũũãne traja b̃apeda wa oveja waga b̃apeda zedacarea çb̃aa idjĩa jaraica “chũmedua ne comãrẽã”? ⁸ Mãwã jaraẽa. Æteb̃aγ̃a jaraya: “Ara nawena ne djudua. Maãbe djiopedã m̃ãmaa enedua coi carea. Maãbeb̃aγ̃a b̃ara ne coida b̃aa.” ⁹ B̃aa jaradara b̃a nezocaba oda bẽrã çb̃aa idjĩa bia b̃aada aica? Mãwã oẽa idjĩa oida b̃adr̃a oda bẽrã. ¹⁰ Ara maã quĩrãca bārãba odida panãra jũma osidara nãwã jaradida panãa: “Daira dji nezoca edaara quedea; ababe daiba odida panãdr̃a osidaa.”-

Die eberãrã aida bara beada

¹¹ Mãwãnacarea Jesura Galileadeba Jerusaleãnaa wãsia. Wãb̃arãde Samaria druaed jũene wãsia. ¹² Puru zaquede jũeb̃arãde die eberã aida bara beada idjĩmaa zesidaa. Barib̃aγ̃a caita jũenaẽ basia. ¹³ Jesua nãwã jĩgua biasidaa:

-j̃aradiabari, Jesu, dairãra quĩrã djuburiadua!-

¹⁴ Jesuba ãdji unuside nãwã jarasia:

-Sacerdoterãmaa wãnadua bārã biapedadara acãdamãrẽã.*

Ara maãda ãdjira wãb̃arãsidaa. Wãb̃adade abeda biacuasidaa. ¹⁵ Maã unuside aba Æcõrẽa jĩgua bia bedeã b̃ada Jesumaa jẽda zesia. ¹⁶ Egode barru cobepeda Jesua bio bia b̃aada asia idji biabida carea. Maã eberãra Samariadebema basia. ¹⁷ Jesuba idjĩa iwidisia:

-çDji biapedadara die panãca? Waabema nuevera çsãma panã? ¹⁸ Naã judioẽ awara çni abãada Æcõrẽa bia bedeade jẽda zeẽ basica?-

¹⁹ Maãne Jesuba dji eberãa jarasia:

-Pirabaripeda necai wãdua. B̃aa wãrãda ãjãna bẽrã biasia.-†

Æcõrẽ jũmarã Boro baidebema

Mateo 24:23-28, 36-41

²⁰ Pariseorãba Jesua iwidisiaa:

-çÆcõrẽ jũmarã Boro beb̃aγ̃ada sãlbe ununi?-

Maãne Jesuba panusia:

-Æcõrẽ jũmarã boro beb̃arãde ni cãrẽ sida ununaẽa. ²¹ Maã bẽrã poya jaradaẽa: “Dadjirã Borora nama b̃aa” wa “awuá b̃aa.” Æteb̃aγ̃a Æcõrẽra eberãrã sodeb̃aγ̃a dji boroda bebaria.-‡

²² Maãbe Jesuba idji ume nĩbabadarãa nãwã jarasia:

-Ewari zareada zeya. Maã ewaride bārãba m̃, Naã Djara Edadara maĩrĩ bida unu quĩrãnia, barib̃aγ̃a ununaẽa. ²³ Maãne ãcãrãba jaradida idjira nama b̃ada wa awuá b̃ada. Barib̃aγ̃a acãde wãrãnadua. Ædjira eperãnadua. ²⁴ Baa purewa edab̃arãde jũma naã eũũãra ãnabaria. Ara maã quĩrãca m̃, Naã Djara Edada zeb̃arãde jũmarãba ununia. ²⁵ Barib̃aγ̃a maã ewari jũei naẽna m̃ra bio bia mĩgaida b̃aa. Idjaba idibema eberãrãba m̃ra igaradida panãa.

²⁶ Naã Djara Edada zeĩ ewarira Noẽ ewaride bada quĩrãca baya. ²⁷ Maã ewaride eberãrãra ne co duanabadjia, miã cãĩ duanabadjia, idjaba dji caurãra quima diacua duanabadjia. Mãwã duanabadjia aba Noẽ jãba dromane

* **17:14** Levitico 14:1-32. † **17:19** Biasia. Griego bedeade maã bedeaba idjaba jara b̃aa “ẽdrasia.”

‡ **17:21** Eberãrã sodeb̃aγ̃a. Griego bedeade maãba idjaba jara b̃aa “bãrã tãenabãra.” § **17:24** Naã Djara Edadara zeb̃arãde. Griego bedeade ãcãrã cartade ababe b̃ã b̃aa “Naã Djara Edadara.”

ħadobΛΓΛdaa. Māwānacarea dopapada zepeda ēberārāra jūma nābΛΓΛ quin-
isidaa.*

²⁸ Lo ewaride bida ara maļ quīrāca basia. Ēberārāra ne co duanabadjia, ne nēdo duanabadjia, ne nēdobue duanabadjia, de o duanabadjia idjaba ne u duanabadjia. ²⁹ BaribΛΓΛ Lo Sodomaneba ēdΛđacarea bajāneba taβΛ uruada cue quīrāca zesia.† MaļgΛba dji ēberārāra jūma bá quenasia.‡

³⁰ MΛ, Naļ Djara Edada zebΛΓΛ ewaride ara maļ quīrāca māwāya. ³¹ Maļ ewaride dji de λΓλ ħara idji dede eda wāiē ħΛa ne edai carea. Dji peade ħΛara diguida ne jΛΓΛde wāiē ħΛa. ³² Lo quima sāwānada quīrānebadadua.§ ³³ Bariduaba naļ ējūāne bia ħai carea jΛΓΛ ħΛbΛΓΛ aduaya. BaribΛΓΛ ne jūmada aduaibΛΓΛ, Ācōrē ume ewariza zocai baya.

³⁴ MΛa jaraya: maļ ewaride abari cΛđade umé panania.* Maļne Ācōrēba aba edeya baribΛΓΛ dewarabemara beeya. ³⁵ Wērārāda umé ne ħa panania. Maļne Ācōrēba aba edeya baribΛΓΛ dewarabemara beeya. ³⁶ Ēberāda umé ādji neude panania. Maļne Ācōrēba aba edeya baribΛΓΛ dewarabemara beeya.–†

³⁷ Ādjirāba Jesua iwidiisidaa:

–¿MaļgΛra sāma māwāi?–

Jesuba panusia:

–Jūmarāba cawa panΛa āgoso powua nūmΛma ne beudara taβΛda. Ara maļ quīrāca jūmarāba cawadīa.–

18

Pēdra wērāba mīā sēna

¹ Jesuba ne jara ħΛđeba jaradisia Ācōrēa sēnaē iwidiidida panΛda. ² Nāwā jarasia:

–Purude cawa obarida basia. Idjia Ācōrēda, ēberā sida wayaca basia.

³ Ara maļ purude pēdra wērāda basia. MaļgΛra dewara ume nēħΛra bara basia. Maļ bērā ewariza wābadjia cawa obariba carebamārēā. ⁴⁻⁵ BaribΛΓΛ wābΛΓΛza cawa obariba idjia jara ħΛra ūrī quīrāca basia. Māwāmīna jūmawāyā mīā sē ħΛ bērā ara idjiduba jarasia: “MΛa Ācōrēda, ēberā sida wayacaa. BaribΛΓΛ naļ wērāra baridua ze ħΛ bērā mΛ sēbi naēna idjia iwidi ħΛra oya.”–

⁶ Maļbe Jesuba jarasia:

–Bārāba dji cawa obari jipaē ħΛba jaradara ūrīsidāa. ⁷ Ācōrēba edadarāba diamasī āsa bida quīrā djuburia iwidi panΛne ¿idjia jipa o ħΛđeba carebaēca? ¿Dārāica panui carea? ⁸ MΛa jaraya: wārāda dārāēne Ācōrēba carebaya. BaribΛΓΛ mΛ, Naļ Djara Edada zebΛΓΛde ¿naļ ējūāne wađi mΛ beđea ĩjā panΛda unune zeica?–

Pariseo idjaba Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebari

⁹ ΛcΛΛaba ara ādjidrΛ jipaara beada crīcha panasidaa. Maļ carea dewarārāda igarabadjidaa. Jesuba ādjirāa ne jara ħΛđeba nāwā jarasia:

¹⁰ –Ēberāda umé Ācōrē de dromanaa ewari iwidiēde wāsidāa. Aba pariseo basia. Dewarabemara Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebari basia.

¹¹ Pariseo āta nūmΛba ara idjidebemada nāwā jarasia: “Ācōrē, mΛa ħΛa bia

* **17:27** Genesi 6:5-17; 7:6-24. † **17:29** TaβΛ urua. Griego bedeadē ħΛ ħΛa: “TaβΛ urua, azupre bara.” ‡ **17:29** Genesi 18:20đeba aba 19:25daa. § **17:32** Genesi 19:26. * **17:34** Maļ ewaride. Griego bedeadē “diamasī” ħΛ ħΛa. † **17:36** Griego bedeadē ΛcΛΛa cartade versículo 36 neēa.

jaraya m̄ra dewararā quīrāca b̄aca b̄ērā. Ādjira ne dr̄abadaa, cadjirua obadaa, daunemabadaa. Idjaba m̄ra jari b̄a Romanebema boro itea parata j̄aḡa pebari quīrāca b̄āēa. ¹² Domiaza b̄arima umē ne coḡaca ewarida obaria, idjaba die edab̄ar̄aza m̄la b̄āa aba diabaria.”

¹³ Mañe Romanebema boro itea parata j̄aḡa pebarira j̄iga nūmasia. Barib̄ar̄a bajānaa ac̄ē basia. Āteb̄ar̄a sopuaḡeba idji so ḡr̄a upeda jarasia: “Ācōrē, m̄ra quīrā djuburiadua. M̄la jūmawāyā cadjiruada obaria.”

¹⁴ M̄la b̄ārāa jaraya: pariseo cāyābara maḡ ēberāra diguidaa wāsīde Ācōrē quīrāpita jipa basia. Bariduada dji dromaara b̄a quīrā b̄ab̄ar̄a Ācōrēba edaara b̄aya. Abaḡaba ara idjida edaara b̄ab̄ar̄a Ācōrēba dji dromaara b̄aya.-

Jesuba warra zaquerā bia jara b̄ada
Mateo 19:13-15; Marco 10:13-16

¹⁵ Mañe ḡcaḡaba ādji warra zaquerāda Jesuma enesīdaa idji j̄awada ḡr̄a b̄apeda bia jara b̄amārēā. Jesu ume n̄babadarāba maḡ unusīdade djibarirāda quēāsīdaa. ¹⁶ Barib̄ar̄a Jesuba warrarāra tr̄ācuapeda idji ume n̄babadarāa jarasia:

-Idu warra zaquerāra m̄ma zebīdadua, Ācōrēba pe erob̄aḡebemara ādjirā quīrāca pan̄a b̄ērā. ¹⁷ M̄la wārāda jaraya: warra zaqueba idji zeza ēpēbari quīrāca abaḡaba Ācōrēda ēpēēb̄ar̄a, maḡ ēberāra Ācōrēba pe erob̄aēa.-

Parata bara b̄a Jesu ume bedeada
Mateo 19:16-30; Marco 10:17-31

¹⁸ Ēberā dji droma b̄aba Jesua iwīdisia:

-Jaradiabari bia, Ācōrē ume ewariza zocai bai carea ḡm̄la cārēda oida b̄a?-

¹⁹ Jesuba idjía jarasia:

-ḡCārē cārēā m̄ra dji biaada a b̄a? Ni abaḡada dji biaēa, ababe Ācōrēdr̄a dji biaa. ²⁰ B̄aa cawa b̄aa Ācōrēba obi b̄a bedeara. Nāwā jara b̄aa: daunemarādua, m̄ā bearādua, ne dr̄arādua, sewaḡeba djārāra biē jararādua, b̄a zezara b̄a papa sīda wayadua.*

²¹ Dji ēberāba panusia:

-Cūdra edaḡaba m̄la jūma maḡḡara o b̄aa.-

²² Maḡ ūrīpeda Jesuba idjía jarasia:

-Wādī b̄aa ne aba oida b̄aa: b̄aa ne erob̄ara jūma nēdobuepeda dji paratara ne neḡ queḡeaa diadua. Māwā nebiada bajāne erob̄aya. Maḡbe m̄ ume n̄bade zedua.-

²³ Maḡ ūrīside dji ēberāra bio sopuasīa bio bara b̄a b̄ērā. ²⁴ Jesuba idjira māwā b̄ada unusīde nāwā jarasia:†

-Wārāda bio zarea b̄aa ēberā ne bara b̄aba Ācōrēra idji Boroda b̄ai carea.

²⁵ Ne bara b̄aba Ācōrēra idji Boroda b̄ai cāyābara cameyoda āguja uriade eda wāichaara b̄aa.-

²⁶ Maḡ ūrīpedadaba iwīdisīdaa:

-Māwāra Ācōrēba ḡcaidr̄a ēdr̄a edai?-

²⁷ Jesuba panusia:

-Ēberāba poya ocara Ācōrēmaarā oicha b̄aa.-

²⁸ Mañe Pedroba jarasia:

-B̄a ēpēni carea daiba ne jūmada amesīdaa.-

²⁹⁻³⁰ Jesuba ādjía jarasia:

* **18:20** Exodo 20:12-16. † **18:24** Idjira māwā b̄ada. Griego bedeade ḡcaḡa cartade maḡra neḡa. Idjaba ḡcaḡa cartade b̄a b̄aa: “Idjira sopua b̄aa.”

-Mā wārāda jaraya: aḅaḅa Ācōrēda idji Boro ḅai carea idji deda, djibarirāda, djabarāda, quimada, warrarā sida ameibara, idjia amena cāyābara naḅ ewaride bio auḅuara edaya. Idjaba jirūarebema ewaride Ācōrē ume ewariza zocai baya.-

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Mateo 20:17-19; Marco 10:32-34

³¹ Jesuba doce edadarāra awara edepeda jarasia:

-Ācōrēneba beḅeabadarāba mā, Naḅ Djara Edadadebemada cartade ḅasidaa. Dadjirā Jerusaleḅne jūḅḅadaḅe ādjia ḅapedadara jūma māwāya.

³² ḅara māra judiorāḅa jida diadia. Māra ipida biḅ jaradia idjaba mā quirādarara idodia.† ³³ Maḅbe māra udapeḅa beadia. Baribara ewari ūbeade māra ḅrḅbaya.-

³⁴ Maḅḅadebemada ādjirāba ni maḅrī bida cawadaḅ basia. Ādjia cawa crīchadaḅ bḅrā adua panasidaa idjia cārēda jara ḅada.

Jesuba dauberrea ḅa biabida

Mateo 20:29-34; Marco 10:46-52

³⁵ Jesu Jerico puru caita jūḅḅaraḅe ēberā dauberrea ḅada o icawa parata iwidī ḅada chūmasia. ³⁶ Idjia ēberārā ḅaga zḅḅadada ūrīsīde iwidīsia cārē cārēā māwā duanada. ³⁷ Maḅne ḅara jarasidaa:

-Jesu Nazareḅbemada zḅara bḅrā ḅaga duana.-

³⁸ Maḅ carea dauberrea ḅara jīgua biasia:

-Jesu, Davideba zeda, māra quirā djuburiadua!-

³⁹ Idjira Jesu nocoare wāḅdarāba quḅḅasidaa chuḅeamārḅā. Baribara jīguara biasia:

-jDavideba zeda, māda quirā djuburiadua!-

⁴⁰ Maḅ ūrīsīde Jesura nūmesia. Maḅbe dauberrea ḅara caita enebipeḅa iwidīsia:

⁴¹ -¿Cārēda quirā ḅa mā oida?-

Dauberrea ḅaba panusia:

-Mā Boro, mā dauba unuida quirā ḅa.-

⁴² Jesuba jarasia:

-Unu ḅedua. ḅa ḅāna bḅrā biasia.-

⁴³ Ara māda unu ḅepeda Jesu caidu nībaḅe wāsia. Idjia Ācōrḅera bio bia jara nībasia. Maḅ unupeḅadarā bida Ācōrḅera bia jara panesidaa.

19

Zaqueoba Jesu ununa

¹ Jesura Jerico purude jūḅepeda wāyā wāḅara basia. ² Mama ēberā Zaqueo abadada basia. Maḅ Zaqueora Romanebema boro itea parata jara peḅadarā boro basia. Bio ne bara basia. ³ Idjia Jesura unu quirā basia. Baribara ēberā maḅrī quiru bḅrā ēberārā powua nūmaba poya unuḅ basia. ⁴ Maḅ bḅrā Jesu wāḅara na pira wāpeḅa sicomoro bacurude ḅta wāsia. ⁵ Māwā ḅade Jesura arima jūḅesia. Maḅbe ḅta acapḅeḅa jarasia:

-Zaqueo, isabe edaa zedua. Idi māra ḅa dede cāine wāya.-

⁶ Ara māda Zaqueora ḅasrida edaa zepeda Jesura idji dedaa edesia. ⁷ Maḅ ununapeḅa jūmarāba Jesuḅbemada nāwā biḅ beḅeḅa duanesidaa:

-Jāḅ Jesura ēberā cadjirua obari dede cāine wāsia.-

⁸ Idji dede Zaqueora Jesu quirāpita nūmepeda jarasia:

† 18:32 Isaia 50:6; 53:5.

–Mā Boro, ne neē quedearāa māa erobΛdebemada ēsadra diaya. Maā awara sewadeba djārāneda auđu edadabari māa barima quīmārē jēda diaya.–

⁹ Jesuba idjia jarasia:

–Idi Ācōrēba bΛra, bΛ ēberārā sida ēdrΛ edasia, Abrahaλba tjana quīrāca bΛa tja bΛ bērā.* ¹⁰ Wārāda mā, Naλ Djara Edadaba dji adua beada ēdrΛ edai carea jΛrΛde zesia.–

Paratadeba ne jara bΛ

Mateo 25:14-30

¹¹ Jesura Jerusaleλ caita bΛ bērā dji arima duanΛba crīcha panasidaa ara maλ ewaride Ācōrēra ādjirā Boro bai carea zeida. Jesuba jara bΛra ūrī panΛ bērā ne jara bΛdeba nāwā jarasia:

¹² –Ēberā dji dromada tΛmΛ dewara druadaa wāsia jūmarā boroba idjira ara idji druadebema boroda bΛmārēā. Idjia crīchasia māwānacarea jēda zeida.

¹³ Wāi naēna idji nezocarāda die trΛpeda paratada waibΛa ādjiza diasia.† Maāne jarasia: “Mā neēmisa naλ paratara waribidada.” ¹⁴ BaribΛrΛ idji druadebemarāba idjira bio quīrāma panΛ bērā, ēberārāda diabuesidaa jūmarā boroa nāwā jaradamarēā: “Daiba quīrīāē panΛa idjira dai boro baida.”

¹⁵ Māwāmīna dji boroda besia. Jēda zedacarea idji nezocarāra trΛcuasia idjia parata diadara waribisida cawaya. ¹⁶ Maāne aba na zepeda jarasia: “Mā boro, bΛa parata diadara māa barima die auđu waribisia.” ¹⁷ Maā carea dji boroba jarasia: “Bia bΛa, nezoca bia. Māa maārī diadara bΛa aride oda bērā māa bΛ jΛwaeda die puruda bΛya.” ¹⁸ Dewara nezocada zepeda jarasia: “Mā boro, bΛa parata diadara māa barima juesuma auđu waribisia.” ¹⁹ Maā carea dji boroba jarasia: “Māa puruda juesuma bΛ jΛwaeda bΛya.”

²⁰ Maābe dewara nezocada zepeda jarasia: “Mā boro, bΛa parata diadara nama bΛa. Māa wuade bΛrā waga erobasia. ²¹ Māwā osia bΛra waya bΛ bērā. Māa cawa bΛa bΛa quīrā djuburiacada djārāneda edai carea. Maā awara djārāba upedadara ewabaria.”

²²⁻²³ Maā carea dji boroba jarasia: “Nezoca cadjirua, ara bΛdjia jara bΛdeba ebuda bΛa māa jaradara oē basida. BΛa māra māwā bΛda bio cawa basibΛrΛ ζcārē cārēā parata wagabada dede mā paratara bΛde wāē basi? Māwā odabara mā paratara dji eabada sida edacasia.”

²⁴ Maābe dji boroba dji arima duanΛa jarasia: “Idjia erobΛra jārīnapeda dji die erobΛa diadada.” ²⁵ Ādjirāba jarasidaa: “BaribΛrΛ, dai boro, idjia die erobΛa.” ²⁶ Dji boroba jarasia: “Māa jaraya: dji aride obarīa māa auđuara diaya, baribΛrΛ dji aride ocaa māa maārī diada sida jārīya.

²⁷ Maā awara mā ādji boro baida quīrīāē pananara enenapeda mā quīrāpita quenanaada.”–

Jesu Jerusaleλne jūēna

Mateo 21:1-11; Marco 11:1-11; Juaλ 12:12-19

²⁸ Māwā jaradacarea Jesura nocodaa Jerusaleλnaa wāsia. ²⁹ WābΛrΛde Betpague puru idjaba Betania puru caita Olivo eyade jūesia. Maābe idji ume nībabadarāda umē purudaa diabuesia. ³⁰ Ādjia nāwā jarasia:

–Puru quīrāpe bΛdaa wānada. JūēbΛdade bārāba burro zaqueda ununia. Maā burro zaque λrλ wadi ni abaada wānaca. Ērā edadapeda enenada.

* **19:9** Abrahaλba tjana quīrāca bΛa tja bΛ bērā. Griego bedeadē bΛ bΛa: “BΛra Abrahaλ warra bērā.”

† **19:13** Paratada waibΛa. Griego bedeadē bΛ bΛa “diez minas.” Mina aba edai carea cien ewari trajaida basia.

³¹ Mañne abalaba bārāa cārē cārēã jāvā ērā panlada iwidibalra jaradadua: “Dadji Boroba quĩrĩã bla.”-

³² Ara mañda wānapeda Jesuba ādjía jarada quĩrāca unusidaa. ³³ Burro ērā panlne djibariba ādjía iwidisia:

-¿Cārē cārēã ml burrorā jāvā ērā panl?-

³⁴ Ādjirāba panusidaa:

-Dadjirā Boroba idjimaā edebisia.-

³⁵ Ara mañda burrorā Jesumaa ededapeda ādjia cacuaē jļ panlra burro lrl bāsidaa. Mañbe Jesura lrl chūmanapeda edesidaa. ³⁶ Jesu wābalra nocoare ēberārāba cacuaē jļ panlra tōcua wāsidaa idji bia edadi carea.

³⁷ Jesu Olivo eyadeba edaa wāi carea bāde jūma idji ume nĩnaba Ācōrēã jĩgua bia bedeā duanesidaa. Bio bāsrīda panasidaa Jesuba ne ununacada ādji quĩrāpita o bada bērā. ³⁸ Ādjirāba jara duanasidaa:

¡Bio bia bla jūmarā Boro Ācōrē trāneba zebalral!‡

¡jālbēbalra dadjirāra Ācōrē ume necai duania! ¡Bajñe Bala dji Dromaara bla!

³⁹ Mañ carea lcalra pariseorā arima duanaba Jesua jarasidaa:

-Jaradiabari, ¡ba ume nĩbabadarāra chupeabidua!-

⁴⁰ Baribalra Jesuba ādjía jarasia:

-Māa wārāda bārāa jaraya ādjirāda chupeadibalra mōgarada bāgađia.-

⁴¹ Jesu nocođaa wābalraēde Jerusalel puruda unusia. Mañ puru carea jĩasia.

⁴² Mañne jarasia:

-¡Bāa cawabalra bara nāglā ewarīde caideba bāra necai baida! Baribalra dau balá bla quĩrāca bla bērā bla mañglāra poya cawaēa. ⁴³ Mañ bērā ewari aba ba dji quĩrūra ba ume dĵone zedā. Bāra jūrā edadapeda ba icawa mōgarara egoro sida borome buedā ni abaada ēdrānāmārēã. ⁴⁴ Ba egode bāebibadaē jūma ba ēberārāra quenania. § Ādjirāba ni abaal mōgarara dewara mōgara lrl bēdaēa. Māwā odia Ācōrēba ēdra edamārēã diabuedara bla cawadaē bērā.-

Jesuba ne nēdobuebadarā āyā jaracuada

Mateo 21:12-17; Marco 11:15-19; Juañ 2:13-22

⁴⁵ Jesu Ācōrē de droma dajadaare jūēbalraēde Ācōrēã diadi careabema nēdobuebadarāda unusia. Ne nēdo bea sida zocārā duanasidaa. Jesuba jūma ādjirāra āyā jaracuasia. Nāwā jarasia:

⁴⁶ -Ācōrē Bedeade nāwā bl bla: “Ml dera dji iwidibada dea.” Baribalra bārāba “ne drāabadarā mĩrūbada uria” quĩrāca eropanla.-*

⁴⁷ Jesuba ewariza Ācōrē de droma dajada jaradā bābadjia. Mañne sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarāba, ēberārā dji droma bea bida idjira bea quĩrĩã panasidaa. ⁴⁸ Baribalra poya beadaē basia jūmarāba idji bedeara ewariza ũri panl bērā.

20

¿Cai trāneba Jesuba jaradia ba?

Mateo 21:23-27; Marco 11:27-33

¹ Ewari aba Jesuba Ācōrē de droma dajada ēberārāa bedeā bia Ācōrē ādjirā Boro baidebemada jaradā basia. Mañne sacerdote bororāda, judiorā ley

‡ 19:38 Salmo 118:26. § 19:44 Jeremia 29:3-4. * 19:46 Ml dera dji iwidibada dea. Isaia 56:7. Ne drāabadarā mĩrūbada uria. Jeremia 7:11.

jaradiabadarāda, judiorā dji dromarā sida zesidaa. ² Ādjirāba Jesua nāwā iwidišidaa:

–Daia jaradua, b_ΛA nama o b_ΛRA ζcaiba obi b_Λ?–*

³ Jesuba ādjia jarasia:

–Mā bida bārāa iwidiya. Panunadua. ⁴ ζCaiba Juaāra diabuesi borocuemārēā? ζĒberāba wa Bajāne B_Λba?–

⁵ Maāne ara ādjiduba jara duanesidaa:

–Bajāne B_Λba diabuesiada adib_ΛRA idjia jaraya: “Maāda ζcārē cārēā ĩjānaē basi?” ⁶ Barib_ΛRA ēberāba diabuesiada adib_ΛRA, puruba dadjirāra mōgaraba tabari beadia. Purumaarā Juaāra Ācōrēneba bedeabari basia.–

⁷ Maā bērā ādjirāba nāwā panusidaa:

–Daiba adua pan_ΛA caiba diabuesida.–

⁸ Maā carea Jesuba jarasia:

–Māēteara mā bida bārāa jaraēa caiba māā jāwā obi b_Λda.–

Djārā néu ac_Λbadadebema ne jara b_Λ

Mateo 21:33-44; Marco 12:1-11

⁹ Māwānacarea Jesuba ēberārāa ne jara b_Λdeba nāwā jarasia:

–Ēberāda basia. Maā ēberāba uvada idji ējūāne úsia. Maābe idji néura ĀC_ΛRA ēberārā j_Λwaeda b_Λsia. Ādjirā ume bedea b_Λsia néu zaub_ΛRAde jūmasāwā idjia diaēda pan_Λda. Maābe t_Λm_Λ wāpeda mama dārāsia. ¹⁰ Uva jara idji nezocada aba diabuesia néudebema idjia diaēda pan_ΛRA edade wāmārēā. Barib_ΛRA néu ac_Λ pan_Λba dji nezocara puodapeda jēda j_Λretabuesidaa ni cārē sida diaēā. ¹¹ Maā carea dewara nezocada diabuesia. Barib_ΛRA maāg_Λ sida puodapeda biē jaradapeda jēda j_Λretabuesidaa ni cārē sida diaēā. ¹² Maā carea dewarada diabuesia, barib_ΛRA maāg_Λ sida bio puodapeda āyā j_Λretabuesidaa.

¹³ Maā carea néu djibariba ara idjiduba jarasia: “ζJāābe mā sāwā oi? Mā warra bio quīrā b_Λda ādjimaa diabueya; āibērā idjid_Λ wayadiscada.”

¹⁴ Māwāmīna idji néu ac_Λ pan_Λba dji warra unub_Λdade jarasidaa: “Jari uruba dji zezaba erob_ΛRA jūma edaya. ĩdjira beataēia! Māwāb_ΛRA dji ējūāra dadjirā itea beya.” ¹⁵ Ara māda dji warra néu āi ededapeda besidaa.

Bārāmaarā néu djibariba ζsāwā obā? ¹⁶ Araa wāpeda ādjirā jūma quenapeda idji néura dewararāa ac_Λbiya.–

Dji arima beaba maā ūrīšidade jarasidaa:

–Biara b_ΛA Ācōrēba maāg_ΛRA idu māwābiēda.–

¹⁷ Barib_ΛRA Jesuba ādjimaa ac_Λpeda jarasia:

–Māēteara ζcārē cārēā Ācōrē Bedeade nāwā b_Λ b_Λ?
De obadaba mōgara igarapedaāra dji biara b_Λda besia.†

¹⁸ Bariduada maā mōgara ā_Λā baeib_ΛRA abeda jūma b_Λg_Λzoaya, idjaba maā mōgarada ab_Λ ā_Λā baeib_ΛRA dji ēberāra pepedeā tabeya.–‡

¹⁹ Sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida cawasidaa Jesuba maā jara b_Λdeba ādjirāda biē jarasida. Jesura jida quīrā panasidaa barib_ΛRA puruda waya panasidaa.

ζRomanebema boro itea parata j_ΛRA peb_Λdade diaēda pan_Λca?

Mateo 22:15-22; Marco 12:13-17

* **20:2** b_ΛA o b_ΛRA. Maāba jara b_ΛA Jesuba ne nēdobuebadarā āyā j_Λrecuadada, cacua biē bea biabidada, idjaba purua jaradia b_Λda. † **20:17** Salmo 118:22. ‡ **20:18** Isaia 8:13-15.

20-21 Maḷbe judiorā dji dromarāba ḷCARḷA diabuesidaa Jesuda quĩrācuita acḷdamārēā. Maḷgarāba Jesu biē bedeabḷḷATA ūrĩsidara ara maḷda jidādapeda ādji druadebema boro jawade diadida crīcha panasidaa. Ēberā biarā quĩrāca wānapeda Jesua nāwā iwīdisidaa:

–Jaradiabari, daiba cawa panḷa bla jipa jaradiabarida. Bḷara ni abalare bacada, ātebḷḷA wārā bedea Ācōrē odebemada jūmarāa jaradiabarida.
22 Māēteara daia jaradua, Romanebema boro itea parata jḷARḷ pebḷdaza ḷdadji judiorāba diadida bia bḷCA wa biē bḷA?–

23 BaribḷḷA Jesuba cawa basia idjira nēbḷḷade bḷdi carea māwā panḷa. Maḷ bērā jarasia:

–[ḷBārāba cārē cārēā mḷra biē bedeabi quĩrā panḷA?]§ 24 Mḷa parata pichida aba acḷbidadua. ḷCai quĩrādarrada naḷ paratade bḷA? ḷCai trḷda bḷA?–

Ādjirāba panusidaa:

–Romanebema borodeda.–

25 Maḷ carea Jesuba ādjía jarasia:

–Māwā baibḷḷA Romanebema borodera Romanebema boroa diadadua, idjaba Ācōrēnera Ācōrēa diadadua.–

26 Ādjirāba Jesura jūmarā quĩrāpita poya biē bedeabidaē basía. ĀtebḷḷA idjia jarada carea bio cawa crīchadaē bērā abeda chupea duanesidaa.

Beudarā ḷrēbadidebema Jesuba jarada

Mateo 22:23-33; Marco 12:18-27

27 Māwā panḷne ḷCARḷA saduceorāda idjima zesidaa. Saduceorāba ḷjānacaa beupedadara ḷrēbadida. Maḷ bērā Jesua nāwā iwīdisidaa:

28 –Jaradiabari, Moiseba dadjirā itea bḷsia ēberāda warra neē bḷde jaidaiḷḷA, idji djababa dji pēdra wērāra edaida bḷda dji djaba jaidada itea warra unui carea.* 29 Ewari aba djabarāda siete panasidaa. Dji nabemada quima edasia, baribḷḷA warra neē jaidasia. 30 Maḷ carea dji djaba idjiarebemaba dji pēdra wērāra edasia baribḷḷA idji sida warra neē jaidasia.

31 Maḷ carea dji ūbeabemaba edasia baribḷḷA idji sida warra neē jaidasia. Jūma dji djabarāba maḷ wērāra edasidaa baribḷḷA warra neē jaidasidaa. 32 Māwānacarea dji wērā sida jaidasia. 33 Maḷ siete djabarāba abari wērāda edasidaa. Māwāra ḷrēbadi ewaride ḷsāḷḷaba idjira erobei?–

34 Maḷ carea Jesuba panusia:

–Naḷ ējūāne ēberāra quima edabadaa idjaba quima diacuabadaa.

35-36 BaribḷḷA ēberārā Ācōrēba bia unu bḷda ḷrēbadi. Maḷne ādjirāra quima edadaēa ni quima diadaēa. Waa beudaēa. Ādjirāra Ācōrē bajānebema nezocarā quĩrāca beadia. ḷrēbapedada bērā Ācōrē warrarāa. 37 Maḷ awara Moiseba bacuru zaque uruga nūmḷnebemada cartade bḷside cawabisia beudarāra ḷrēbadida. Idjia Ācōrēra nāwā trḷ jarasia: Abrahaḷ Ācōrē, Isa Ācōrē, idjaba Jacobo Ācōrē.† 38 Idjira beu bea Ācōrēēa ātebḷḷA zocai bea Ācōrēa. Ācōrēmaarā jūmarāda zocai beaa.–

39 Maḷ carea ḷCARḷA judiorā ley jaradiabadaba Jesua jarasidaa:

–Bḷa aride panusia, Jaradiabari.–

40 Jesuba jūma bia panuna bērā dewararāba iwīdidida wayasidaa.

Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ḷcai warra?

Mateo 22:41-46; Marco 12:35-37

§ 20:23 Griego bedeade ḷCARḷA cartade bedea corchetede bḷra neēa. * 20:28 Deuteronomio 25:5-10.

† 20:37 Exodo 3:2-6.

41 Mañbe Jesuba ãdjía iwídisia:

-¿Sãwãērã ēberãrãba jara panΛ Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradara Davi warrada? 42-43 Daviba Salmo cartade nãwã jarasia: Dadjirã Boroba mΛ boroa jarasia: mΛ jΛwa araare chūmedua aba bΛ ume dji quĩrũrã mΛa bΛ jΛwaeda bΛbΛrΛdaa.‡

44 Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada Daviba mΛ Boroada asibΛrΛ, ¿sãwã Davi warra bai?-

Jesuba judiorã ley jaradiabadarã biẽ jarada

Mateo 23:1-36; Marco 12:38-40; Luca 11:37-54

45 Jumarãba ũrĩ duanΛne Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia:

46 -Judiorã ley jaradiabadadebemada quĩrãcuita beadadua. Ādjirãba djio nēbΛa beada jΛ awua beaa. Mañ awara purude nĩnane quĩrĩãbadaa ēberãrãba wayaadeba “mērã” adida. Judiorã dji jΛrebada dede ãdjira dji dromarã chūmebadade chūme quĩrĩãbadaa; ābaa ne cobadade bida ara mañ quĩrãca obadaa. 47 Pēdra wērãrãba erobeara jūma jārĩbadamĩna dji biarãda crĩchabiđi carea jumarã quĩrãpita dãrã Ācōrēa iwíđibadaa. Mañ carea Ācōrēba ãdjirãra biara cawa oya.-

21

Pēdra wērãba Ācōrēa ne diada

Marco 12:41-44

1 Mãwã bΛde Jesuba unusia ne bara beaba Ācōrē de dromane ne dia panΛda. 2 Mañne unusia pēdra wērã ne neẽ quiruba parata edaara quiruda umé diabΛrΛda.* 3 Mañ carea Jesuba jarasia:

-MΛa wãrãda bãrãa jaraya: jãl pēdra wērã ne neẽ quiruba auduara diasia jumarãba diapedada cãyãbara. 4 Ādjirãba dji adubadadrΛ diasidaa, baribΛrΛ wērã ne neẽ quiruba ne coi carea erobadada jūma diasia.-

Ācōrē de droma jūma ãrĩni Jesuba jarada

Mateo 24:1-28; Marco 13:1-23

5 ΛcΛrΛba jara duanasidaa Ācōrē de dromara mōgara biya quedeaba o cobΛcãdada idjaba ēberãrãba Ācōrē itea nebã edepedadaba biya cobΛcãdada. Mãwã panΛne Jesuba ãdjía jarasia:

6 -Bãrãba nama unu panΛra ewari aba jūma ãrĩnia. Nañ mōgara capedadara jūma tođogozoaya.-

7 Mañ bērã ãdjia Jesua nãwã iwídisidaa:

-Jaradiabari, Ācōrē de dromara ¿sãlbe tođogozoai? ¿Cãrēneba cawađi mañ ewarira caita bΛda?-

8 Jesuba panusia:

-Quĩrãcuita beadadua ni abalΛba cūrũgarãnamãrēã. Zocãrãba jaradia ãdjidrΛ Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada. Mañ awara dji ewarira bio caita bΛada adia. Mãwãmĩna ãdjirãra ēpērãnadua. 9 Bãrãba ũrĩnia puruda dewara puru ume djõ duanΛda idjaba ara ãdjiduba djõ duanΛda, baribΛrΛ dauperarãnadua. MañgΛra jūma mãwãida bΛa. BaribΛrΛ jĩrũarebema ewarira ara mãlda jũéã.-

10 Mañ awara Jesuba jarasia:

-AbalΛ puruda dewara puru ume djõnia; abalΛ druadebema borora dewara druadebema boro ume djõnia. 11 De uremia minijichiada baraya, puru

‡ 20:42-43 Salmo 110:1. * 21:2 Parata edaara quiruda umé. Griego bedeade bí bΛa “lepta umé.”

zocārāne jarrabada zeya, idjaba cacua biē baida quīrātanoa odjacuadia. Maļ awara bajāne ununaca badada ununia. Maļba ēberārāra bio ne wayadia.

¹² BaribΛΓΛ maļ naēna bārāra biē odi carea ēpēnia. ΔCΛΓΛ jidaadapeda judiorā dji jarebada dede ededia. Maļbe cawa odapeda preso bΛbidia. Idjaba mΛ ījā panΛ carea bārāra dji dromarā quīrāpita, dji bororā quīrāpita bida ededia. ¹³ Maļne bārāba mΛnebemada ādjirā quīrāpita jaradia. ¹⁴ BaribΛΓΛ crīcharānadua maļ ewaride dji bororāa cārēda jaradida bārā beedeade panΛēda cawabidi carea. ¹⁵ MΛabΛΓΛ bārāa crīcha cawaada diaya bedea cawadamārēā. Maļ bērā bārāba jarabΛdara bārā quīrāma panΛba ni cārē sida poya biē jaradaēa.

¹⁶ Ara bārā zezaba, bārā djabarāba, bārā ēberārāba, bārā ume dji biarā bida bārāra jida diadia. Māwā bārāra ΔCΛΓΛ quenabidia. ¹⁷ MΛ ījā panΛ carea jūmarāba bārāra quīrāmania. ¹⁸ BaribΛΓΛ bārā jaurera mΛa ewariza bio waga erobaya.† ¹⁹ Maļ ewari zareade bārāba mΛ ījā panΛda igaradaēbΛΓΛ, ewariza Ācōrē ume zocai panania.

²⁰ Bārāba ununia sordaorāba Jerusaleλ purura jūrābΛdada. Maļ unubΛdade cawadia dji puru jūma ārīni ewarira jūesida. ²¹ Maļne Judea druađe beara eyadaa isabe wānadua, Jerusaleλne beara ēdrΛdadua, dji puru caita beara puruđaa wārānadua. ²² Maļ ewaride Ācōrēba idji purura cawa oya.‡ Idji cartade bΛpedadara jūma māwāya. ²³ Maļ ewaride wērārā biogoa beara, warra ju dawa erobeā sida bio miā djuburi beadia. Jūmarāda bia mīgadia Ācōrēba naļ purura cawa obΛΓΛ bērā. ²⁴ ΔCΛΓΛ necoba quenania, ΔCΛΓΛ drua beaza jida edecuada. Maļne judiorāēba Jerusaleλra ādji jΛwaeđa eropanania aba Ācōrēba bΛda ewaridaa.§

Naļ Djara Edada zeidebema

Mateo 24:29-35, 42-44; Marco 13:24-37

²⁵ Bārāba λmādaura, jedecora, chīdau sida quīrā awara ununia. MaļgΛba unubiya ewari minijīchiada zebΛΓΛda.* Maļ carea naļ ējūāne ēberārāra bio dauperadia. Ādjirāba cawa crīchađaēa pusa quīrū bΛba dji cābāyā jīgua nūma bērā. ²⁶ Bajāne bea quīrā awara bebΛΓΛde ēberārāra bio dauperadia. Naļ ējūāra minijīchia nūmΛda unu panΛ bērā abeda λyāba neē baecuadia. ²⁷ MaļnebΛΓΛ mΛ, Naļ Djara Edada jārārāne bΛba bara zebΛΓΛda idjaba quīrāwārēā dorrodorroa bΛda ununia.† ²⁸ Maļ unubΛdade bΛsrīdadadua, bārā ēdrΛdi ewarira λrλ bΛ bērā.–

²⁹ Maļbe Jesuba ne jara bΛdeba nāwā jarasia:

–Higojōda wa baridua bacuruda bio quīrācuīta acΛdadua. ³⁰ Bacuru itucu nūmebΛΓΛde bārāba cawabadaa dārāéne poara zeida. ³¹ Ara maļ quīrāca bārāba jūma maļ unubΛdade cawadia Ācōrē jūmarā Boro bai ewarira caita bΛda.

³² MΛa bārāa wārāda jaraya: naļ ewaridebema ēberārā beudi naēna maļra jūma māwāya. ³³ Bajāra jōya, naļ ējūā sida jōya baribΛΓΛ mΛa jaradara wārāda māwāya.

³⁴⁻³⁵ Quīrācuīta beadadua Ācōrēra quīrādoada amaaba. Beu nībarānadua idjaba naļ djaraba o quīrīā bΛra orānadua. Naļ ējūānebemada jūmawāyā crīcharānadua. Quīrācuīta beadaēbΛΓΛ, maļ ewariba bārāra jidaya animarā jidabada dji animarā λrλ cawaēne baebari quīrāca. Maļ ewarira jūmarā

† **21:18** MΛa bārā jaurera ewariza bio waga erobaya. Griego beedeade bΛ bΛa: “Bārā buđara ni abaΛda aduaēa.” ‡ **21:22** Daniel 9:25-27; Osea 9:7. § **21:24** Isaia 63:18. * **21:25** Isaia 13:9-10. † **21:27** Daniel 7:13-14.

ḷrḷ cawaēne zeya. ³⁶ Maḷ carea bio quīrācuita ḷeadadua. Ācōrēa ewariza iwidī pananadua maḷ ewari minijichiadebemada ēdrḷdi carea idjaba mḷ, Naḷ Djara Edada quīrāpita peradi neē panani carea.-

³⁷ Jesuba Ācōrē de droma dajada āsa jaradia ḷapeda diamasi Olivo eyadaa wābadjia. ³⁸ Maḷ bērā diapededa ēberārā Ācōrē de dromanaa wābadjidāa Jesuba jaradia ḷa ūrīni carea.

22

Jesuba beadi carea crīcha jarḷa panana

Mateo 26:1-5, 14-16; Marco 14:1-2, 10-11; Juaḷ 11:45-53

¹ Paḷ ēsābari neē cobada ewarira caita ḷasia. Maḷ ewarira judiorā Egiptodeba ēdrḷpedada quīrānebada ewari abadaa. ² Maḷne sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida Jesu beadi carea crīcha jarḷa panasidaa. Baribḷḷa puruda waya panḷ bērā ebuda o quīrīē panasidaa.

³ Māwā ḷḷde diauruba Juda Iscariote crīchara poyasia. Maḷ Judara Jesuba doce edadaebema basia. ⁴ Judara sacerdote bororāmaa, Ācōrē de droma zarrarā dji bororāmaa bida wāsia. Ādjirā jarasia sāwāḷḷa Jesura jidabida. ⁵ Maḷ ūrīsidade ādjirā bio ḷasridadapeda idjia paratada diadiada asidaa. ⁶ Bia ḷadaa apeda Judara wāsia. Maḷbe idjia jarḷabadjia ēberārā neēne Jesura jidabi carea.

Jesuba doce edadarā ume ne coda

Mateo 26:17-29; Marco 14:12-25; Juaḷ 13:21-30; 1 Corinto 11:23-26

⁷ Paḷ ēsābari neē ḷa cobada ewarira jūesia. Maḷ ewaride judiorā Egiptodeba ēdrḷpedada quīrānebadī carea oveja zaqueda beadapeda cobadaa.* ⁸ Maḷ carea Jesuba Pedroda, Juaḷ sida diabuesia maḷ cobadara ādji itea ode wānamārēā. Nāwā jarasia:

-Dadji judiorā Egiptodeba ēdrḷpedada quīrānebadī carea cobadara jūma ode wānadua.-

⁹ Maḷne ādjia iwidisidaa:

-ḷḷa sāma quīrīā ḷa daiba maḷḷara ode wānida?-

¹⁰ Jesuba panusia:

-Purude eda wāḷadade bārāba ununia umaquīrāba zocoda eronīda. Idji caidu wānadua idji wāḷḷa dedaa. ¹¹ Maḷ de djibarā nāwā jaradadua: “Dad-jirāa Jaradiabariba naḷda iwidiḷbisia: mḷa, mḷ ume nībabadarā bida Egiptodeba ēdrḷpedada quīrānebadī carea cobadara ḷsāma codi?” ¹² Maḷne idjia ātarebema dejā wāḷada jūma biya o nūmḷda acḷbiya. Mama odadua.-

¹³ Wāḷadade Jesuba ādjia jarada quīrāca unusidāa. Ara maḷda Egiptodeba ēdrḷpedada quīrānebadī carea cobadara osidāa. ¹⁴ Ne codi bērā Jesura, idjia diabuedarā sida mesa icawa chūpanesidaa. ¹⁵ Maḷne ādjia jarasia:

-Mḷ bio bia mīgai naēna mḷa wārāda naḷ cobadara bārā ume ābaa co quīrīā ḷasia. ¹⁶ Mḷa bārāa wārāda jaraya: naḷ codaba waa coēa aba Ācōrēba jūma idji ēberārā pe erobebḷḷada. Naḷ cobadaba jara ḷa jūma māwānacarea wayacusa coya.-

¹⁷ Maḷbe tazada idji jarwade edapeda Ācōrēa bia jarapeda nāwā jarasia:

-Naḷra dodadua. ¹⁸ Mḷa jaraya: uva ḷara waa doēa aba Ācōrēba jūma idji ēberārā pe erobebḷḷada.-

* 22:7 Exodo 12:1-28.

19 Mañbe pañda idji jɔwade edapeda Ācōrēa bia ɓaada asia. Cōrācuapeda ādjia diabɔɔɔde nāwā jarasia:

–Nañra mɔ cacuaa, bārā carea diabɔɔɔa. Coɔdua. Mɔ quĩrānebadĩ carea ara nañ quĩrāca o pananadua.–

20 Ara mañ quĩrāca ne copedadacarea tazara idji jɔwade edapeda jarasia:

–Nañ tazade ɓara mɔ o bārā carea erozoabɔɔɔa. Mɔ oadeba Ācōrēba bārā ume beɔe djiwiɔida ɓabɔɔɔa.† 21 Baribɔɔɔ mɔ jidabira nama mɔ ume ne co ɓaa.‡ 22 Wārāda mɔ, Nañ Djara Edadara bia mĩgaida ɓaa Ācōrēba jarada quĩrāca, jbaribɔɔɔ mɔ jidabi ēberāra bio mĩā djuburi ɓaa!–

23 Mañ carea idji ume nĩbabadarāba ara ādjiduba iwidi duanesidaa caibɔɔɔ Jesura māwā oida.

¿Caida dji dromaara ɓa?

Mateo 20:25-28; Marco 10:42-45

24 Māwā panane ara ādjiduba iwidi duanesia caida dji dromaara ɓa cawaya.

25-26 Mañ carea Jesuba ādjia jarasia:

–Ni abalɔba idjira dji dromaara ɓada crĩchaiē ɓaa. Nañ ējũānebema bororāba ādji ēberārāra jũmawāyā zocabadaa idjaba ādji purura carebabaridaa abadaa. Baribɔɔɔ bārāra māwā beadiē panaa. Dji drōāara ɓara dji cūdraara ɓa quĩrāca ɓaida ɓaa. Dji borora nezoca quĩrāca ɓaida ɓaa. 27 Ēberāmaarā ¿caida dji dromaara ɓa: dji mesade ne coi carea chũmebarida wa dji ne cobibarida? ¿Dji mesade chũmebarida dji dromaara ɓaēca? Baribɔɔɔ mɔra dji dromada ɓamĩna nama bārā tāēna nezoca quĩrāca ɓaa.

28 Mɔ bia mĩga ɓaside bārāba mɔ ume jũma droasidaa. 29 Mañ bēřā mɔ Zezaba mɔ ɓaada quĩrāca mɔa bārāra dji bororāda ɓacuaya. 30 Mɔ purude bārāra mɔ ume ne coɔia. Bārāra Israeldeba yōpedada doce purudebema bororāda beadi bēřā bugue biya queɔeade chũpanania.–

Pedroba Jesu igaraēana ada

Mateo 26:31-35; Marco 14:27-31; Juañ 13:36-38

31 Mañ awara Jesuba jarasia:

–Simōɔ, Simōɔ, diauruba Ācōrēa iwidiisia bārā mĩā sē ɓaɔdeba mɔ ĩjā panara igarabi carea. 32 Baribɔɔɔ mɔa Ācōrēa iwidiisia ɓaa ĩjā ɓara igararāmārēā. Māwāmĩna igaraya. Baribɔɔɔ ɓaa jēda crĩchapeda ɓa djabarāra carebadua biara ĩjanamārēā.–

33 Mañ carea Pedroba Jesua nāwā panusia:

–Mɔ Boro, mɔra ɓa ume ababe preso wāida crĩcha ɓaēa; ātebɔɔɔ ɓa ume beuida crĩcha ɓaa.–

34 Jesuba idjia jarasia:

–Mɔa jaraya, Pedro, ara nañ diamasi eterre berui naēna ɓaa ɓarima ũbea mɔra unucaada aya.–

Ewari zarea jũeɓara

35 Mañbe Jesuba ādjia jarasia:

–Mɔa bārā parata neē, buchaca neē idjaba jĩrũne jɔɓada neē diabueside ¿ne caɔe ɓaesidaca?–§

Ādjirāba panusidaa:

–Ni cārē sida caɔe ɓaeē ɓasía.–

36 Mañ carea idjia jarasia:

† 22:20 Exodo 24:5-8; Jeremia 31:31-34. ‡ 22:21 Salmo 41:9. § 22:35 Luca 10:1-20.

-BaribΛΓΛ m̄a jaraya: idira parata erobΛbΛΓΛ ededua. Buchaca bara bΛbΛΓΛ maλ sida ededua. Djōbada neco neē bΛba idjia cacuade jΛbarira nēdobuepeda aba nēdodua. ³⁷ M̄a jaraya: Ācōrēneba bedebariba m̄nebema bΛdara wārāda m̄awāida bΛa. Nāwā bΛasia: ara idjida ēberā cadjirua quīrāca idu beabisia.* M̄nebema bΛpedadara wārāda jūma m̄awāya.-

³⁸ Maλ carea ādjirāba jarasidaa:

-Dai Boro, nama djōbada necoda umé eropanΛa.-

Jesuba jarasia:

-Besia. Waa bedearānadua.-

Jesuba Olivo eyade Ācōrēa iwīdīda

Mateo 26:36-46; Marco 14:32-42

³⁹ Maλbe Jesura wayacusa Olivo eyadaa wāsia idjia obari quīrāca. Idji ume nībabadarā sida wāsidaa. ⁴⁰ Araa jūēsidaade Jesuba ādjia jarasia:

-Ācōrēa iwīdidadua m̄ igarada amaaba.-

⁴¹ Maλbe Jesura mōgara tabarida bΛ tamΛane wāsia. Chīrāborode cobepeda Ācōrēa nāwā iwīdisia:

⁴² -Zeza, bΛmaa bia bΛbΛΓΛ, m̄lra idu bia mīgabirādua. BaribΛΓΛ m̄a quīrīā bΛ quīrāca orādua, ātebΛΓΛ bΛa quīrīā bΛ quīrāca odua.-

[⁴³ Māwā bΛde bajānebema nezocaba ΛbΛada idjīa diađe zesia. ⁴⁴ Jesura bio sopua bΛ bērā Ācōrēa wetara iwīdi bāsia. Maλne idji jΛara oa quīrāca egorōdaa erozoasia.]†

⁴⁵ Jesuba Ācōrēa iwīdi bapeda jēda wāsia. Maλne idji ume nībabadarāra sopuaba cāi panΛada unusia. ⁴⁶ Maλ carea ādjīa jarasia:

-ĶCārē cārēā bārāra cāi panΛ? Pirabarīdapeda Ācōrēa iwīdidadua m̄ igarada amaaba.-

Jesu jīdapedada

Mateo 26:47-56; Marco 14:43-50; Juaλ 18:2-11

⁴⁷ Wađi Jesu bedea bΛde ēberārāda zocārā jūēcuasidaa. Judada ādji nocoare basia. Idjira Jesuba doce edadahebema basía. Jesu uridarrađe isōi carea caita wāsia. ⁴⁸ Maλne Jesuba idjīa jarasia:

-Juda, isōbΛΓΛdeba Ķm̄, Naλ Djara Edadara bΛa jida diaica?-

⁴⁹ Jesu ume nīnaba cawasīdaa idjira jīdađida. Maλ carea nāwā iwīdisīdaa:

-Dai Boro, Ķnecoba djōnica?-

⁵⁰ Ara m̄awābΛΓΛde abalba sacerdote dji droma nezoca cΛwΛΓΛ jΛwa araarebemada tatasia. ⁵¹ Maλ carea Jesuba jarasia:

-jDjōrānadua! jīdu bΛđadua!-

Ara maλda dji ēberā cΛwΛΓΛra tāpeda anibisia. ⁵² Maλbe Jesuba sacerdote bororāa, Ācōrē de dromanebema zarrarāa, dji droma bēa zepedadarāa bīda nāwā jarasia:

-Bārāba Ķcārē cārēā neco bara, bacuru bara m̄lra jāwā jīdađe ze panΛ? ĶMāwāra m̄lra ēberā minijīchiaca? ⁵³ Ewariza m̄lra Ācōrē de droma dajada bārā tāēna badamīna jīdađaca basía. BaribΛΓΛ ara nawena Ācōrēba diaurua idu poyabi bΛa. Māwā bārāba o quīrīā panΛra o panΛa.-

Pedroba Jesu unucaada ada

Mateo 26:57-58, 69-75; Marco 14:53-54, 66-72; Juaλ 18:12-18, 25-27

* **22:37** Isaía 53:12. † **22:44** Griego bedeađe zocārā cartade maλ umébema versicolora neēa.

⁵⁴ Jesura jidadapeda sacerdote dji droma dedaa edesidaa. Pedroba τΑΜΛΒΑ ēpē nībasia. ⁵⁵ Mañne λCΑΓΛΒΑ de dudu τΑΒΛΑ da coadapeda caita chūpanesidaa. Pedro sida ādjirā tāēna chūmesia. ⁵⁶ Māwā ΒΛδε nezocawērā abalΒΑ Pedrora τΑΒΛΑ cā chūmada unupeda bio acΛ nūmesia. Mañne jarasia:

–Za ΒΛΑ Jesu ume nībabadjia.–

⁵⁷ BaribΛΓΛ Pedroba nāwā mērāsia:

–ΒΛΑ jara ΒΛ ēberāra mā unucaa.–

⁵⁸ Dārāēne dewaraba Pedrora unupeda nāwā jarasia:

–ΒΛΑ ādjidebemada jāwā ΒΛΑ.–

Mañ carea Pedroba jarasia:

–Ache, māwāēā.–

⁵⁹ Māwānacarea dewaraba jarasia:

–Wārāda za ΒΛΑ Jesu ume nībabadjia. Idjira Galileadebemada jāwā ΒΛΑ.–

⁶⁰ BaribΛΓΛ Pedroba panusia:

–Ache, mā adua ΒΛΑ ΒΛΑ cārēda jara ΒΛΑ.–

Pedro wadibida bedea ΒΛδε eterrera berusia. ⁶¹ Ara māwāβΛΓΛδε Jesuba Pedrora jēdaa ΡΑΓΓΑγα acΛsia. Mañne Pedroba quīrānebasia Jesuba idjia jaradara: eterre berui naēna ΒΛΑ βarima ūbea māra unucaađa aya.‡ ⁶² Ara māda Pedrora āyā wāpeda bio sopuaba jāsia.

Jesu biē opedada

Mateo 26:67-68; Marco 14:65

⁶³ Mañne Jesu jida eropanΛ ēberārāba idjira ipida biē jarabadjidāa idjaba puobadjidaa. ⁶⁴ Jesura quīrā ΒΛΑ adapeda ubadjidaa. Mañne nāwā jarabadjidāa:

–jĀcōrēneba bedeadua! jDaia jaradua caibΛΓΛ ΒΛΑ usida!–

⁶⁵ Mañ awara ne quīrātanoa jara panΛneba Jesura biē jarabadjidāa.

Jesu dji dromarā quīrāpita bađa

Mateo 26:59-66; Marco 14:55-64; Juañ 18:19-24

⁶⁶ Āsa badacarea purudebema dji dromarāda ābaa dji jΛresidaa. Sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadarā sida duanasidaa. Mañbe Jesura ādjirā quīrāpita enebisidaa. Idjia nāwā jarasidaa:

⁶⁷ –Dairāa jaradua: jΒΛΑ Ācōrēba ēdΛΛ edabari diai jaradaca?–

Jesuba panusia:

–Mā bārāa jarabΛΓΛ sida jjanaēa. ⁶⁸ Mañ awara mā bārāa cārē cārēā jjanaē panΛda iwidibΛΓΛ panunaēa. Idjaba māra ēdΛΛ ΒΛΔaēa.‡ ⁶⁹ BaribΛΓΛ idiba ātaa mā, Nañ Djara Edadara Ācōrē ne jūma poya ΒΛ jΛwa araare chūmaya.–*

⁷⁰ Mañ carea jūmarāba iwidisidaa:

–Māwā baibΛΓΛ jΒΛΑ Ācōrē Warraca?–†

Jesuba panusia:

–Māē, bārāba māwā jara panΛ.–

⁷¹ Mañne ādjirāba jarasidaa:

–jDadjirāba waa cārēda jΛΓΛdi? jAra idji iteba jara ΒΛēca idjira Ācōrē Warrada?–

‡ 22:61 Luca 22:34. § 22:68 Idjaba māra ēdΛΛ ΒΛΔaēa. Griego bedeađe λCΑΓΛ cartade māra neēa.

* 22:69 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14. † 22:70 Salmo 2:6-7.

23

Jesu Pilato quĩrãpita bada

Mateo 27:1-2, 11-14; Marco 15:1-5; Juañ 18:28-38

¹ Ara maãda jũma dji dromarã ábaa dji jãre panãra piradrãdapeda Jesura Pilatomaã edesidãa. ² Maãbe Jesura Pilato quĩrãpita nãwã biẽ jara duanesidãa: –Dairãba ùrĩsidãa naã ëberãba dai purura quĩrũbiga ßada. Romanebema boro itea parata jãrã pebãdade idjia diabi ama ßaa. Maã awara jara ßaa idjira Æcõrẽba êdrã edabari diai jaradãda. Maãba idjira jũmarã boroada a ßaa.–

³ Maã carea Pilatoba Jesua iwidisia:

–¿ßada wãrãda judiorã boroca?–

Jesuba panusia:

–Mãe, ßaa mãwã jara ßaa.–

⁴ Maãbe Pilatoba sacerdote bororãa, ëberãrã arima duanãa bida jarasia:

–Mãa unuẽ ßaa naã ëberãra bedeade ßada.–

⁵ Baribãrã wetara jara duanesidãa:

–Idjia jaradia ßãdeba dai judiorãra quĩrũbiga ßaa. Naãrã Galilea druede mãwã osia idjaba naã purude bida mãwã o ßaa.–

Jesu Herodemaã edepedãda

⁶ Maã ùrĩside Pilatoba ádjia iwidisia Jesura Galileadebema cawaya.

⁷ Mamabemada cawaside Jesura Herodemaã diabuesia cawa omãrẽã.† Herodera Galileade dji boro basia baribãrã maã ewaride Jerusaleã purude basia.

⁸ Jesura trã ßãga ßa bẽrã dãrãbãrã basia Herodeba idjira unu quĩrã ßada. Maã bẽrã Jesu unuside bio ßãsrĩdasia. Idjia unu quĩrã basia Jesuba ne ununacada obãrãda. ⁹ Herodeba Jesua quĩrãtonoa iwidisia, baribãrã Jesuba ni cãre sida panuẽ basia. ¹⁰ Sacerdote bororãda, judiorã ley jaradiabadarã sida arima panasidãa. Ádjia Jesura bio biẽ jara panasidãa. ¹¹ Mãwã panãne Herodeba idji sordaorã bida Jesuda ipida biẽ jara duanesidãa. Djio biya quiruda Jesua jãbidapeda idji carea ipida duanasidãa. Mãwãnacarea Herodeba idjira Pilatomaã jẽda diabuesia. ¹² Maã ewarideba ãtaã Pilatora Herode ume dji quĩrũ baãda dji biada panesidãa.

Jesu beadi carea jarapedãda

Mateo 27:15-26; Marco 15:6-15; Juañ 18:39-19:16

¹³ Maãbe Pilatoba puru bororãda, sacerdote bororãda, puru sida ábaa trãcuasia. ¹⁴ Ádjirãa nãwã jarasia:

–Bãrãba mãmaa naã ëberãra enesidãa jaradi carea idjia purura quĩrũbiga ßada; baribãrã bãrã quĩrãpita bio iwididamãna bedeade ßada unuẽa. ¹⁵ Herode bida idjira bedeade ßãẽda ununa bẽrã mãmaa jẽda diabuesia. Maã bẽrã ebuda ßaa idjira beadiẽ panãda. ¹⁶ Ababe soaba ubipeãda êdrã ßãya.–

¹⁷ Poaza maã ewaride Pilatoba preso beada aba êdrã ßãbadjia.‡ ¹⁸ Baribãrã jũma dji powua nũma ëberãrãba nãwã bia jarasidãa:

–jããgãra beabidua! jãrãrabãdrã êdrã ßãdua!–

* **23:1** Romanorã boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druede bema boroda ßasia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36 babãrãdaa. Judiorã bororãba Jesura Pilatomaã edesidãa ádjia preso bearã beacara panã bẽrã. Aba romanorãba mãwã cawa odida panasidãa. † **23:7** Maã Herodera Antipa trã jarabadjidaa. ‡ **23:17** Griego bedeade zocãrã cartade maã versicolora neãa.

19 Mañ Barrabára preso basia puru quĩrũbigada carea idjaba mĩã beada carea. 20 Pilatoba Jesuda êdra ßa quĩrĩã ßa bẽrã purua waya bedeasia. 21 Mãwãmĩna waya jĩgua bia jarasidaa:
 -¡Crude cachi beabidua, crude cachi beabidua!-
 22 Mañne Pilatoba waya ãdjĩa jarasia:
 -¿Baribãra nañ êberãba cãrẽ cadjiruada osi? Idjia cadjiruara oẽ ßa beadi carea. Mañ bẽrã soaba ubipeda êdra ßaya.-
 23 Baribãra ãdjirãra waðibida jĩgua bia duanasidaa Jesu crude cachi beabimãrẽã. Mañ awara sacerdote bororãba ara mañ quĩrãca jĩgua jara duanasidaa aba Pilatoba jĩãbãraãda. 24 Mañ bẽrã Pilatoba ãdjirãba jara panã quĩrãca osia. 25 Barrabába purura quĩrũbigadamĩna idjaba mĩã beadamĩna Pilatoba idjira êdra ßasia êberãrãbãra iwidipedaãda bẽrã. Mañbe ãdjia quĩrĩã panã quĩrãca Jesura obisia.

Jesu crude cachi ßãpedada
 Mateo 27:32-44; Marco 15:21-32; Juañ 19:17-27

26 Jesu crude cachidi carea edesidade Cirenenebema Simoãda puruãda zebãra basía. Jesuba cru eronĩbadara mañ Simoãa atauidapeda idji caidu ebẽsidaa.
 27 ãdji caidu êberãrãda bio cãbana wãbada basía. Mañne ãcãra wẽrãrãda Jesu carea jĩã panasidaa. 28 Jesuba ãdjimaa acãpeda jarasia:
 -Jerusalemenebema wẽrãrã, mã carea jĩãrãnadua; ãtebãra ara bãdji carea, bãrã warrarã carea bida jĩãnadua. 29 Ewari aba êberãrãba jaradia: “Bio bia beaa wẽrãrã warra toðacara idjaba ju dawadacara.” 30 Mañne eyaa nãwã jaradia: “Dai ãrã bædua.” Dewara eyaa jaradia: “Daira ãnã nũmadua.”*
 31 Êberãrãba mã, bacuru onoa quĩrãca ßada beaðibãra,† bacuru põ quĩrãca beara ¿sãwãni?‡
 32 Jesu ume crude beadi carea êberã cadjiruãrãda umẽ edesidaa. 33 Êjũã Boro ßawãra abadama jũesidade Jesura crude cachi jira ßasidaa. Dji êberã cadjiruãrã sida crude cachi jira ßasidaa, aba Jesu jãwa araare, aba idji jãwa acãare. 34 [Mañne Jesuba jarasia:

-Zeza, ãdjia o panãra quĩrãdoadua. ãdjia adua panãra cãrẽda o panãda.-]§

Mañ awara sordaorãra ne jemenesidaa Jesuba cacuaðe jã badara sãwã jedecadi cawaya.*

35 Jũma mañgãra êberãrãba acã duanasidaa. Mañne dji bororãba idjira ipiða biẽ jara duanesidaa:

-Dewarãrãda carebasia.† ãcõrẽba idjida dadjirã êdra edamãrẽã ßasibãra, ¿ara iduba poya êdraẽca?-

36-37 Mañ awara sordaorã arima duanãba Jesura ipiða biẽ jarabadjidaa. ãdjia Jesua uva ba oreagueada diade wãnapeda jarabadjidaa:

-Bãda wãrãda judiorã borobãra, ara bãduba êdraãdua.-

38 Jesu boro nocoare bedeada cachi jira ßasidaa cawabidi carea idjira cãrẽ carea beabdada. [Griego bedeade, latiã bedeade, hebreode bida] nãwã ßã basia: “Nañgãra judiorã boroa.”‡

§ 23:23 Sacerdote bororãba. Griego bedeade ãcãra cartade mañra neã. * 23:30 Osea 10:8.
 † 23:31 ãcõrẽba êdra edabari diai jaradara eðaude “bacuru tucuda” abadjidaa. Isaia 4:2-6; 11:1-5; Jeremia 23:5-6; 33:14-18; Zacaria 3:8-10; 6:9-13. ‡ 23:31 Ezequiel 15:1-8. § 23:34 Griego bedeade ãcãra cartade beada corchetede bara neã. * 23:34 Salmo 22:18. † 23:35 Carebasia. Griego bedeade ßã ßaa: “Êdra edasia.” ‡ 23:38 Griego bedeade ãcãra cartade beada corchetede bara neã.

³⁹ Mañne ēberā aba cadjirua oda carea crude cachipedadaba Jesura nāwā biē jarabadjia:

-Bada wārāda Ācōrēba ēdral edabari diai jaradabara, baduba ēdralpeda dai sida ēdral badua.-

⁴⁰ Baribara dewarabemaba idjira nāwā quēāsia:

-Zba sida cawa o panamīna wadibida Ācōrēra wayaēca? ⁴¹ Wārāda dadjira nama jira pananida panala cadjiruada opedada bēra. Baribara za ba ēberāba zcārē cadjiruada osi?-

⁴² Mañbe idjia Jesua nāwā jarasia:

-Ba jūmarā boroda bebareda māra quīrānebadua.-

⁴³ Mañ carea Jesuba idjia jarasia:

-Mā wārāda jaraya: bara nane mā ume bajāne bayā.-§

Jesu crude beuda

Mateo 27:45-56; Marco 15:33-41; Juañ 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Umatipa amādaura quisia. Mañba nañ ējūāra hora ūbea jūma pāima nūmasia. Ācōrē de dromane eda wua eatl jira bara ēsidra cōā dogosia.* ⁴⁶ Ara mañne Jesuba jigua jarasia:

-Zeza, mā jaurera balawade balabara.-†

Māwā jarapeda iyādrasia.

⁴⁷ Mañ unuside sordaorā boro arima baba Ācōrēra nāwā bia jarasia:

-Wārāda nañ ēberāra jipa basia.-

⁴⁸ Jesu crude beabada acade wāpedadaba jūma māwānara ununapeda sopuadeba ādji so arl u duanada jēda wāsidaa. ⁴⁹ Māwā duanane jūma Jesu unubadarāba, wērāra Galileadeba idji caidu nibapedadarā bida tamaba acapanasidaa.

Jesu tbaripedada

Mateo 27:57-61; Marco 15:42-47; Juañ 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Ēberā Jose abadada basia. Idjira Arimatea puru Judea drudebema basia. Ēberā bia basia idjaba jipa basia. Ācōrēra jūmarā Boroda bemārēā jā basia. Idjira judiorā dji bororānebema basia baribara bedea ausidade bia bada aē basia. Ādjia opedadara biē unusia. ⁵² Mañ Josera Pilatoma wāpeda Jesu cacuada iwidiſia tbari carea. ⁵³ Mañbe Jesura eda edapeda borobaba barapeda mōjē uria corodade eda basia. Mañ uria corodade ni abal bēwārāda wadi badaca basia.

⁵⁴ Anāūbada ewarira arl ba bēra judiorāba mañ ewari carea ne jūmada o eropananida panasidaa.

⁵⁵ Alara wērāra Jesu ume Galileadeba zepedadada Jose caidu wāsidaa. Jūnapeda mōjē corodara unusidaa. Idjaba unusidaa Jesura eda badadada.

⁵⁶ Mamaaba jēda wānapeda ādjirāba bēwārā paralbada querada osidaa. Nurēma anāūsidaa Ācōrē leyba jara ba quīrāca.‡

24

Jesu arēbada

Mateo 28:1-10; Marco 16:1-8; Juañ 20:1-10

¹ Nabema ewari domianebe mane wērārāra diapedada Jesu tbaripedadamaa wāsidaa. Ādjia bēwārā paralbada quera opedadara

§ 23:43 Bajā. Griego bedede bal ba "paraíso." Mama jipa bea jaidapedadarāra bia duanala.

* 23:44-45 Exodo 26:31-33. † 23:46 Salmo 31:5. ‡ 23:56 Exodo 20:10.

edesidaa. [Ādji ume dewara wērārā sida wāsidaa.]* ² Barib_{ΛΓΛ} mōgara waib_Λ dji uria jūātr_Λ badara orrocawa cob_Λda unune wāsidaa. ³ Dji uriade eda wāb_Λdade dadjirā Boro Jesu beudara ununaē basia. ⁴ Ma_Λ carea ādjia abeda cawa crīchadaē basia. Cawaēne ādji caita ēberāda umé odjasidaa. Ma_Λ ēberāba cacuade j_Λ pan_Λra dorrodorroa basia. ⁵ Ma_Λ carea wērārā bio dauperabadaba edaa b_Λrrusidaa. Ma_Λne dji ēberārāba ādjia jarasidaa:

-¿Cārē cārēā bārāba zocai b_Λda beudarā tāēna j_ΛΓ_Λ pan_Λ? ⁶ Idjira nama b_Λēa lrēbada bērā.† Wadi Galileade panasidade idjia bārāa jaradara quīrānebadada. ⁷ Idjia nāwā jarasia: “Λ_ΛΓ_Λba m_Λ, Na_Λ Djara Edadara ēberā cadjiruarāa jida diadida pan_Λ. M_Λra crude beadia, barib_{ΛΓΛ} ewari ūbeade lrēbaya.”-‡

⁸ Ma_Λneb_{ΛΓΛ} ādjirāba quīrānebasidaa Jesuba māwā jaradada. ⁹ Ara ma_Λda wērārā jēda wānapeda Jesuba edadarā once pan_Λa, waabemarāa bida ādjia unupedadara nēb_{ΛΓΛ}sidaa. ¹⁰ Maria Magdalenaba, Juanaba, Santiago papa Mariaba, dewara wērārā ādji ume pan_Λ bida Jesuba edadarāa māwā nēb_{ΛΓΛ}sidaa. ¹¹ Barib_{ΛΓΛ} wērārāba jara pan_Λra crīcha neē b_Λca bada bērā ādjirāba ijānaē basia. ¹² Māwāmīna Pedrora ara ma_Λda Jesu t_Λbaripedadamaa pira wāsia. Dji uriade eda a_Λsidae ababe dji bēwārā b_Λrā bada wuada unusia. Ma_Λ carea cawa crīchaē diguida wāsia.

Emaú purudaa wābada ode nībapedada

Marco 16:12-13

¹³ Ara ma_Λ ewaride Jesu ijā beadada umé Emaú puru zaquedaa wābada basia. Ma_Λ purura Jerusale_Λneba mīgaē b_Λa.§ ¹⁴ Ādjia jūma Jesu māwānanebemada bedea nībasidaa. ¹⁵ Māwā bedea nīnane Jesura caita zepeda ādji ume nībasia. ¹⁶ Barib_{ΛΓΛ} Jesuda māwā b_Λda Ācōrēba ādjia idu cawabiē basia. ¹⁷ Ma_Λne Jesuba ādjia iwīdisia:

-¿Bārāba cārēda jara nīna?-

Ma_Λ ūrīsidade nīpanesidaa. Ebuda basia bio sopua pan_Λda.* ¹⁸ Aba Cleopa abadaba panusia:

-Zocārā Jerusale_Λne jūēpedadadebemaba ¿ababe b_Λab_{ΛΓΛ} adua b_Λca na_Λ ewaride sāvānada?-

¹⁹ Jesuba ādjia iwīdisia:

-¿Cārēnebemada jara pan_Λ?-

Ādjia panusidaa:

-Jesu Nazaredebemada jara pan_Λa. Idjia odadeba idjaba jaradadeba cawabisia idjira Ācōrēneba bedeararida. Ācōrēba, puru bida idjira bia unusidaa. ²⁰ Barib_{ΛΓΛ} puru bororāba, sacerdote bororā bida idjira crude cachi beabisidaa. ²¹ Daiba crīchāsidaa idjiab_{ΛΓΛ} dadji Israel purura biē b_Λdebejada ēdr_Λ b_Λida. Māwāmīna idji beapedadara iēbia ewari ūbea b_Λa.

²² Barib_{ΛΓΛ} ā_ΛΓ_Λ wērārā dai tāēnabemaba jarapedada carea दौरa wē-tara cawa crīchadaē panesidaa. Ādjira idi diapedada idji t_Λbaripedadamaa wāsidaa. ²³ Dji bēwārāra ununaē bērā daimaa jarade zesidaa ādjia bajānebema nezocarāda unusidada. Ma_Λgarāba ādjia jarasidamaana Jesura lrēbasida.

* **24:1** Griego bedeaē ā_ΛΓ_Λ cartade bedea corchete de b_Λra neēa. † **24:6** Idjira nama b_Λēa lrēbada bērā. Griego bedeaē ā_ΛΓ_Λ cartade ma_Λra neēa. ‡ **24:7** Luca 9:22; 18:31-33. § **24:13** Mīgaē b_Λa. Griego bedeaē b_Λ b_Λa “sesenta estadia.” Ma_Λ t_Λm_Λra once kilómetro quīrāca b_Λa. * **24:17** Ma_Λ ūrīsidade nīpanesidaa. Ebuda basia bio sopua pan_Λda. Griego bedeaē ā_ΛΓ_Λ cartade b_Λ b_Λa: “¿Cārē cārēā sopua pan_Λ?”

24 Mañ carea λCΛΓΛ dairānebemaba acΛde wāsidaa. Idji tΛbaripedadama ara wērārāba jarapedada quīrāca unusidaa. BaribΛΓΛ idjida ununaē basia.-

25 Mañ carea Jesuba ādjia jarasia:

-jūma Ācōrēneba bedeadarāba jarapedadara bārāba ijāna ama panΛa! jBārāra crīcha neē panΛa! 26 ζĀcōrēba ēdra edabari diai jaradara dji Dromada bei naēna bia mīgaida basiēca?-†

27 Mañbe Ācōrē cartade idjidebema bΛpedadada jūma cawa jarasia. Moi-seba bΛdada, Ācōrēneba bedeadarāba bΛpedada sida jūma cawa jarasia.

28 Māwā nīnane ādji wābada purude jūēsidaa. Mañne Jesura nocodaa wābΛΓΛ basia. 29 BaribΛΓΛ ādjirā ume bēmārēā nāwā bio bedea djuburiasidaa: -Ewarira queubodo bērā wārādua. Dai ume bedua.-

Mañ bērā ādji ume besia. 30 Ne cobadade Jesuba pañda edapeda Ācōrēa bia jarasia. Cōrācuapeda ādjia diasia. 31 MañnebΛΓΛ Ācōrēba ādjia idu cawabisa Jesuda māwā bΛda. BaribΛΓΛ Jesura ara mañda nēbasia. 32 Mañne ādjiduba nāwā jarasidaa:

-Idjia Ācōrē bedea cawa jara nībaside ζdadjira bio bΛsrīda pananaē basica?-

33 Ara mañda ādjira jēda Jerusaleñnaa wāsidaa. Mañne Jesuba edadarā once panΛra dewararā ume ābaa dji jΛre panΛda unune wāsidaa. 34 Mañgarāba nāwā jara panasidaa:

-jJesura wārāda lrēbasia! Simoñā ara idjida unubisia.-

35 Ara mañda ādjia bida nēbΛΓΛsidaa ode sāwāpedadada. Ādjia jarasidaa:

-Jesuba pañ cōrācuaside daiba cawasidaa idjida māwā bΛda.-

Jesuba edadarāa ara idjida unubida

Mateo 28:16-20; Marco 16:14-18; Juañ 20:19-23

36 Wadibida mañgΛdebema bedea duanΛne Jesuda ādji ēsi odjasia. [Mañbe ādjirāa jarasia:

-jNecai pananadua!-]‡

37 Mañ unusidade ādjirāra bio dauperasidaa, bēwārāda māwā bΛda crīchasida bērā. 38 BaribΛΓΛ Jesuba ādjia jarasia:

-ζCārē cārēā bārāra daupera panΛ? ζCārē cārēā ijānaē panΛ mΛra lrēbasida?

39 MΛ jΛwara, mΛ jīrū sida acΛdadua. MΛda jāwā bΛa. MΛra tānadua. Jaurera djara neē bΛa, mañne acΛdadua: mΛra djara bara bΛa.-

40 Māwā jarapeda idji jΛwara, jīrū sida acΛbisia. § 41 Māwāmīna bΛsrīdaba ādjia wadi poya ijānaē basia. Ādjia abeda cawa crīchadaē basia. Mañ carea Jesuba ādjia nāwā iwīdisia:

-ζBārāba codira neē panΛca?-

42 Mañ carea ādjirāba Jesua beda badada diasidaa. Urrajō sida diasidaa.*

43 Ara mañda ādji quīrāpita cosia.

44 Māwānacarea ādjia jarasia:

-MΛ wadi bārā ume baside jara babadjia mΛnebema naēna bΛpedadara jūma māwāida bΛda. Mañra Moiseba bΛsia, Ācōrēneba bedeadarāba bΛsidaa, idjaba Salmo cartade bida bΛ bΛa.-

45 Mañbe Jesuba ādji crīchara ewasia Ācōrē bedea cawadamārēā. 46 Nāwā jarasia:

† 24:26 Isaia 53:7-12. ‡ 24:36 Griego bedeadē λCΛΓΛ cartade bedea corchetede bΛra neēa. § 24:40 Griego bedeadē λCΛΓΛ cartade mañ versicolora neēa. * 24:42 Urrajō sida diasidaa. Griego bedeadē zocārā cartade mañra neēa.

-Ăcōrē cartade nāwā b́l b́la: Ăcōrēba ēdrΛ edabari diai jaradara bia mīgaida b́la. Beudacarea ewari ūbeade lrēbaya. ⁴⁷ Małbe idji trlneba idji ijā beaba ēberārāa jaradía cadjiruada igaradapeda Ăcōrēmaa zedamārēā. MāwābΛrΛ Ăcōrēba ādji cadjiruara quīrādoaya. Małgara naārā Jerusaleā purude jaradapeda jūma puru beaza jarade wānia. ⁴⁸ Ara bādji dauba mł māwānara jūma unusidaa. ⁴⁹ Wārāda młā bārāmaa mł Zezaba diai jaradada diabueya. Małra idji Jaurea. Mał bērā bārāra nama Jerusaleāne pananadua aba idji l b́la bajāneba zeida b́l edabΛdaāa.-

Jesu bajānaa wāna
Marco 16:19-20

⁵⁰ Māwānacarea Jesuba ādjirāra Jerusaleā puru dajadaa Betania caita pe edesia. Małbe idji jΛwara łtaa wapeda ādjirāra bia jarasia Ăcōrēba careba bamārēā. ⁵¹ Māwā bedea b́lde Ăcōrēba idjira bajānaa edesia.† ⁵² Ādjirāba Jesua bia bedea pananapeda bio b́l sridaa Jerusaleānaa jēda wāsidaa. ⁵³ Mama lba łtaa ādjirāra ewariza Ăcōrē de droma dajadaare wābadjidaa Ăcōrēa bia bedeadī carea.‡

† 24:51 Hecho 1:9-11. ‡ 24:53 Griego bedeadē ḱcΛrΛ cartade małare b́l b́la: "Amén."

JUAL

BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA JUALBA BADA

Jesu ume nĩbada Juałba nał cartada basia. Poa 80are Epeso purude baside basia. Baribara cartade jaraē ɓa idjia badada. Acara maara nał cartade Juałba ara idjida “Jesuba bio quĩrĩ ɓa” trā jarabadjia (21:20-24).

Juałba nał cartara djabarā itea basia cawadamārēā ādjia Jesudebema ĩjāpedadara wārāda. Idjaba jūmarā itea basia Jesura wārāda Ācōrē Warrada ĩjānamārēā. Mał cĩcha dromara Juałba basia 20:31ne: “Jūma nałgara basia bārāba Jesura Ācōrēba ēdra edabari diai jarađada, Ācōrē Warrada ĩjānamārēā. Māwā ĩjānibara idjideba zocai bai arada erobeadia.”

Nał cartade Juałba ebuda cawabisia Jesura wārāda Ācōrēneba zesida. Małgara naārā cawabisia ēberārāba jara pananeba (1:1-51). Małare cawabisia Jesuba ne ununaca siete o badēba (2:1neba aba 11:44daa). Małare Juałba basia Jesu beui carea badēbemada (11:45deba aba 17:26daa), idji igara beaba jidapēda crude beapedadadēbemada (18:1neba aba 19:42daa) idjaba idji ĩjā beaba idji ārēbada unupēdadēbemada (20:1neba aba 21:25daa).

Nał cartade Jesuba ebudaara jaradisia Ācōrē Jauredēbemada (3:1-8; 6:63; 7:37-39; 14:15-29; 15:26deba aba 16:15daa, 20:19-23). Mał awara ebuda bedea ɓa Ācōrēba idji Warra quĩrĩ badēbemada (5:19-21; 10:17-18; 17:1-26) idjaba sāwā idji ĩjā beara quĩrĩ ɓada (3:16-17; 11:33-37; 13:1neba aba 17:26daa).

Jesucritora Bedea abadaa

¹ Naārēda “Bedeā” abadada basia.* Mał Bedea abadara Ācōrē ume ābaa basia. Wārāda Ācōrēda māwā basia. ² Idjira naārēda Ācōrē ume basia. ³ Idjideba Ācōrēba ne jūmada osia. Idji neē Ācōrēba ni cārē sida oē basia.† ⁴ Bedea abadaba zocai bai arada dia ɓa. Mał zocai bai arara ānaa quĩrāca ɓa, małneba Ācōrēba ēberārāba idjidebemada cawabi ɓa bēra. ⁵ Ācōrēba cawabi ɓara pāĩmane urua eradra ɓa quĩrāca ɓa. Mał uruara pāĩmaba poya quiaēa.‡

⁶⁻⁷ Ēberāda basia Borocuebari Juał abadaa.§ Ācōrēba idjira diabuesia ānaanebemada bedeamārēā, jūmarāba ĩjānamārēā. ⁸ Juałra mał ānaaē basia, ātebala mał ānaanebemada bedeadadjia. ⁹ Nał ējūāne zeida badadra mał ānaa dji ara basia. Idjira jūmarā itea urua ɓa.*

¹⁰ Małga ānaara nał ējūāne basia. Ācōrēba idjideba nał ējūāra odamĩna nał ējūānebemarāba idjira cawadaē basia. ¹¹ Bajāneba idji druadēbemarāmaa zesia. Māwāmĩna idjira bia edadaē basia. ¹² Baribara idji bia edapedadarāba idjira ĩjāsidaa. Mał bēra idjia ādjirāra basia Ācōrē warrarāda beadamārēā. ¹³ Ādjira Ācōrē warrarā badaē basia ādji papaba tođadēba wa ādji djibarirāneba. Ātebala Ācōrēbala idji warrarāda basia.

* **1:1** Mał versicolode Juałba Jesucritora Bedeada trā jarasia. Ara mał quĩrāca Jesucritora Bedeada trā jarasia Apocalipsi 19:13de. † **1:3** Proverbio 8:22-31. Acara judiorāba jarabadjidaa Bedea abadara Ācōrē necawaada. Acada 1 Corinto 1:30. ‡ **1:5** Mał uruara pāĩmaba poya quiaēa. Griego bedeaē małba idjaba jara ɓa: “Mał uruara pāĩmaba poya cawaēa.” § **1:6-7** Griego bedeaē ababe “Juał” ɓa ɓa. * **1:9** Isaia 49:5-6.

14 Bedea abadara naλ djara edapeda dadjirā tāēna nībabadjia. Idji biadeba dadjirāra bio carebasia. Idjia dadjirāa ebuđa cawabisia Ācōrēra wārāda sāwā bāda. Maāne dairāba unusidaa idjira dji droma bāda, dadjirā Zeza Warrada māwā bā bēra. 15 Borocuebari Juaλba idjidebemada nāwā jīgua jarabadjia:

–Māna naλ ēberānebemada nāwā jara bābadjia: “Mā caidu zebāgara mā cāyābara dji dromaara bāa, idjira mā naēna bāda bēra.”–

16-17 Ācōrēba naēna idji leyda Moisedeba dadjirāa diasia, baribāra Jesucitodeba dadjirāa cawabisia idjira wārāda sāwā bāda idjaba idji biadeba dadjirāra bio careba bāda. Wārāda idji bia waibāa bādeba jūma dadjirāra bārima zocārā careba bāa. 18 Ni abāaba Ācōrēra ununacaa.† Baribāra dji Warra ababe bāra Ācōrē bēra idjaba dji Zeza ume ābaa bā bēra, dadjirāa cawabisia Ācōrēra wārāda sāwā bāda.‡

Borocuebari Juaλnebema

Mateo 3:11-12; Marco 1:7-8; Luca 3:15-17

19-20 Judiorā dji dromarāba Jerusaleāneba sacerdoterāda, levitarā sida Juaλmaa diabuesidaa. Maāgarāba Juaλa iwidisidaa:

–¿Bāra cai? ¿Bāra Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaca?–
Maāne idjia ebuđa jarasia:

–Māra Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaēa.–§

21 Ādjirāba wayacusa iwidisidaa:

–¿Māēteara bāra cai? ¿Bāra Elīaca?–*

Idjia panusia:

–Māra Eliaēa.–

Ādjirāba waya iwidisidaa:

–Bāra ¿Ācōrēneba bedebari dji droma bā zeida badaca?–†

Idjia panusia:

–Māra maāglāēa.–

22 Maλ carea ādjirāba iwidisidaa:

–¿Māēteara bāra cai? Dai diabuepedadarāa bādebemada jarade wānida panāa. Ara bādjidebemada daia ¿cārēda jarai?–

23 Maāne Juaλba panusia:

–Ācōrēneba bedebari Isaīaba nāwā jarasia: “Ējūā pōāsa ewaraga bāde abāaba naāda jara bāa: Dadji Boro ora jīpa jaridadua.”‡ Māra maλ ēberāa.–

24 Juaλmaa diabuepedadarāra ācāra pariseorā basia.§ 25 Maāgarāba idjia iwidisidaa:

–Bāda Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaēbāra, idjaba Eliaēbāra, idjaba Ācōrēneba bedebari dji dromaēbāra, ¿cai trāneba bāa ēberārāra jāwā borocuecua bā?–

26-27 Juaλba nāwā panusia:

–Māra baidoba borocuebaria. Baribāra mā caidu zeida badara bārā tāēna bāmīna bārāba idjira adua panāa. Idjira mā cāyābara dji dromaara bā bēra, idjia jīrūne jā bā ērāi carea māra bia bāēa.–

† 1:18 Exodo 33:18-20. ‡ 1:18 Dji Warra ababe bāra. Griego bedeade ācāra cartade bā bāa: “Ācōrē ababe bāra.” Ācōrē bēra idjaba. Griego bedeade ācāra cartade māra neēa. § 1:19-20 Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. Maāra griego bedeade “Crito” bā bāa. Critora trāēa. Jara bāa “Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda bādada.” Arameo bedeade jarabadaa “Mesías.”

* 1:21 Malaquia 4:5-6. † 1:21 Deuteronomio 18:15-19. ‡ 1:23 Isaīa 40:3. § 1:24 Griego bedeade māba idjaba nāwā bā bāa: “Juaλmaa diabuepedadarāra pariseorāba diabuesidaa.”

²⁸ Jūma maḷgARA māwāsia ējūā Betania abadama, Jordaā do waa quīrārē āmāḍau odjabariare Juaāba borocue ḥaḍama.*

Jesura Ācōrē Oveja Zaquee

²⁹ Maā nurēma Juaāba Jesuda idjimaā zebAΓada unusia. Maāne idjia jarasia:

–jACAdadua! JāādrA Ācōrē oveja zaquee. Idjideba Ācōrēba naā ējūānebemarāba cadjirua obadara quīrādoaya.† ³⁰ Idjidebemada mĀa naēna jarasia: “MĀ caidu zebAΓara mĀ cāyābara dji dromaara ḥAa, idjira mĀ naēna ḥada ḥērā.” ³¹ Naēna mĀa adua ḥasia Jesuda māwā ḥAada. BaribAΓA mĀa baidoba borocue ḥAa israelerāba cawaḍamārēā caida Ācōrēba diabuedada.–

³² Idjaba jarasia:

–MĀa unusia Ācōrē Jaurera bajāneba puchirā quīrāca zepeda Jesu ume ḥebAΓada. ³³ MĀa adua ḥasia idjira dji dromaara ḥAada. BaribAΓA mĀa borocuemārēā Ācōrēba diabueside nāwā jarasia: “ḆAa unuya mĀ Jaurera aḥAa ēberā ārā zepeda idji ume ḥebAΓada. UnuḥAΓade ḥAa cawaya maā ēberāḥAΓA mĀ Jaurera dia ḥeida.”‡ ³⁴ MĀa maḷgARA unusia. Maā carea mĀa jara ḥAa idjira wārāda Ācōrē Warrada.–

Jesu ume nībabadarā dji naārābemarā

Mateo 4:18-22; Marco 1:16-20; Luca 5:2-11

³⁵ Maā nurēma Borocuebari Juaāra wayacusa arima ḥasia. Idjaba idji ume nībabadarāda umé panasidaa. ³⁶ Maāne Juaāba Jesura caita wāḥAΓada unupeḍa jarasia:

–jACAdadua! Jari ḥAdrA Ācōrē Oveja zaquee.–

³⁷ Maā ūrīnapeda Juaā ume nībabadarā umébemara Jesu caidu wāsidaa.

³⁸ Jesuba jēda acḥAḥAΓade idji caidu zebAḍada unusia. Maāne iwīdisia:

–Bārāba ḥcārēda quīrā panA?–

Ādjia jarasidaa:

–Rabi, ḥARA ḥsāma ḥabari?– (Maā ḥedeā Rabiba jara ḥAa “Jaradiabari.”)

³⁹ Jesuba panusia:

–ACAdē zedadua.–

Ara maāda wānapeda unusidaa sāma ḥabarida. Maā ewaride idji ume panesidaa quewara ḥabAΓA ḥērā.

⁴⁰ Juaāba jaraḍa ūrīnapeda Jesu caidu wāḥAḍadara umé panasidaa. Aḥa Simoā Pedro djaba Andre basía. ⁴¹ Andrera Jesuma ḥapeda naārā idji djaba Simoāda jAΓade wāsia. Unupeḍa jarasia:

–Daiba unusidaa Ācōrēba ēdrA edabari diai jaraḍada.–§

⁴² Maāḥe Andreba Simoāra Jesumaa edesia. JūēḥAḍadacarea Jesuba Simoāmaa acḥAḍada jarasia:

–ḆARA Jonā warra Simoāa, ḥaribAΓA idiba ātaa ḥARA Cepa adia.–* (Maā trĀ Cepara idjaba Pedro abadaa.)

* **1:28** Maā Betaniara dji Jerusalem caita ḥa puruēa. AḥAḥAmaarā Juaāba Betaniada ḥasia Batanea druā trāda āi ḥAḥAḥAḍeba. Idjaba āḥAḥA cartade “Betābara” ḥā ḥAa. † **1:29** Levitico 16:20-22. ‡ **1:33** MĀ Jaurera dia ḥeida. Griego bedeade “mĀ Jaureḍeba borocue ḥeida” ḥā ḥAa. Ezequiel 36:25-27; Isaía 11:1-2; Joel 2:28-29. § **1:41** Ācōrēba ēdrA edabari diai jaraḍada. Maḥra griego bedeade “Crito” ḥā ḥAa. Critora trāḥa. Jara ḥAa “Ācōrēba ēdrA edabari diai jaraḍada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda ḥAḍada.” Arameo bedeade jarabadaa “Mesías.” * **1:42** Jonā. Griego bedeade maā trĀra Juaā abadaa. Cepa, Pedro. MaḷgARā trāba jarabadaa “mōgara.”

Jesuba Pelipe, Natanael sida trāna

⁴³ Nurēma Jesuba Galilea druadaa wāida crīchasia. Maā bērā Pelipeda jALASIA. Unupeda jarasia:

–Māa quīrīā ʙA ʙARA mā ume nībaida.–

⁴⁴ Maā Pelipera Betsaidā purudebema basía. Andrera idjaba Pedro sida mamabema basía. ⁴⁵ Maāne Pelipeba Natanaelda jALADE wāsia. Unupeda jarasia:

–Moiseba ʙADA leyde jara ʙA ēberāda daiba unusidaa. Ācōrēneba bedeabadarāba idjidebemada ʙASIDAA. Idjira Jose warra Jesu Nazaredebemaa.–

⁴⁶ Natanaelba Pelipea jarasia:

–ĶMāwāra dadjirā bia duananira Nazaredeba zeica?–

Pelipeba jarasia:

–Wāna acADE.–

⁴⁷ Jesuba Natanael idjimaa zebALAL unuside jarasia:

–jACADADUA! NaāDRĀ wārāda israelerā dji araa. Djārāra cūrūgacaa.–

⁴⁸ Natanaelba Jesura unuca bađa bērā iwīdisia:

–ʙAA mānebemada Ķsāwā cawa ʙA?–

Jesuba panusia:

–Pelipeba ʙA jALADE wāi naēna māa cawa ʙasia ʙARA higojō bacuru edrecare ʙADA.–

⁴⁹ Maā carea Natanaelba jarasia:

–Jaradiabari, ʙARA wārāda Ācōrē Warraa. ʙARA dadji israelerā Boroa.–

⁵⁰ Maāne Jesuba jarasia:

–Māa ʙARA higojō bacuru edrecare ʙADA cawasiada a ʙA carea ĶʙAA māwā crīcha ʙACA? Maā cāyābara ne ununaca waibĀARA beada zocārā unuya.–

⁵¹ Maābe Jesuba jarasia:

–Wārā arada māa jaraya: bārāba bajāra ewa nūmADA ununia. Idjaba ununia bajānebema nezocarāra mā, Naā Djara Edada ʙALMAA uđaa zedapeda ātaa wā duanADA.–†

2

Jesuba baidoda uva ʙa babisia

¹ Ewari ūbea bađacarea ēberāda dji edasidaa Caná purude Galilea druade. Maā carea ʙASRIDA ewarida o panasidaa. Jesu papada mama basia. ² Jesura, idji ume nībabadarā sida maā quima edabALAL ʙASRIDA o panĀMAA jarasidaa wānamārēā. ³ Māwā panĀne uva ʙara jōna bērā dji papaba Jesua jarasia:

–Uva ʙara jōsia.–

⁴ Maāne Jesuba jarasia:

–Papa, Ķcārē cārēā ʙAA māa maāĶARA jara ʙA? Mā ewarira wadi jūēē ʙAA.–*

⁵ BariĀALĀ Jesu papaba dji jede panĀA jarasia:

–Idjia jarabĀARĀ jūma ođadua.–

⁶ Maāne sei zoco waibĀA mōgara ođada arima panasidaa. Judiorāba maā zocodeba baidoda juebadjidaa ne sĀĶADAPEDA Ācōrē quīrāpita bia beađi carea. Zocozā veinte wa treinta galōĶ poya beasia.† ⁷ Maāne Jesuba uva ʙa jede panĀA jarasia:

† 1:51 Genesis 28:12. * 2:4 Mā ewari. ACALĀMAARĀ Jesuba jara basia idji beadidebemada. DewararāmaARĀ Jesuba jara basia idjira ĀcōrēĀ diai jarada ebuda cawabi ewaridebemada. Idjaba ĀCALĀMAARĀ jara ʙAA Jesuba uva ʙa diaidebemada wa idjia ne ununaca oi ewaridebemada. † 2:6 Veinte wa treinta galōĶ. ACALĀ traduccioĀne ʙASIDAA ochenta wa cien litro. Griego bedeade ʙĀ ʙAA “metreta umé wa ūbea.”

-Za bea zocoda baidoba biradadua.-

Ara maãda bira ta nũmasidaa. ⁸ Maãbe Jesuba jarasia:

-Jãlbe maãrĩ juedapeda uva ba jede panã boromaa ededadua.-

Ara maãda mãwã osidaa. ⁹ Maãbe uva ba jede panã boroba maã baido badada do zasia. Wãrãda uva bada dosia, baribãrã idjia adua basia sãma juesidada. Ababe dji jede panãbãrã cawa panasidaa. Uva ba jede panã boroba dji umaquĩrã quima edaya bada trãpeda jarasia:

¹⁰ -Jũmarãba naãrã uva ba biara bãda jedebadaa. Jĩrũare quĩrã pãrãa duanacarea uva ba mãcuãẽ bãda jedebadaa. Baribãrã bãa uva ba dji biara bã mẽrã erobadada ãrãbãrã jedebibãrã.-

¹¹ Maã ne ununaca naãrã odara Jesuba Canã purude Galilea druade osia. Maãgãdeba idjira dji Dromada unubisia. Mãwã idji ume nĩbabadarãba idjira wãrãda ãjãsidaa.

¹² Mãwãnacarea Jesura Capernauã purudaa wãsia. Idji papada, idji djabarãda, idji ume nĩbabadarã sida idji ume ãbaa wãsidaa. Mama dãrã pananaẽ basia.

Jesuba ne nẽdobuebadarã ãyã jãrecuada

Mateo 21:12-13; Marco 11:15-18; Luca 19:45-46

¹³ Judiorã Egiptodeba ãdrãpedada quĩrãnebabada ewarida caita basia. [†] Maã bẽrã Jesura Jerusaleãnaa wãsia. ¹⁴ Mama ãcõrẽ de droma dajada unusia ãcõrẽa babue diadi careabemada nẽdobue panãda. Pacada, ovejada, puchirã sida nẽdobue panasidaa. Idjaba ãcãrãba ãcõrẽ de dromane diada bã paratara dji drua ãiba zebãdarãa nẽbãa nẽdobuebadjidaa ãibema paratara diacara panana bẽrã. ¹⁵ Maã carea Jesuba jãcarada soa quĩrãca osia. Maãba ãcõrẽ de dajada duanãra, ãdji ovejada, ãdji paca sida jũma ãyã jãretacuasia. Dji parata nẽdobuebada mesa coretacuabãrãde ãdji paratara egode cua dogosia. ¹⁶ Mãwã obãrãde idjia puchirã nẽdobuebadarãa jarasia:

-Jũma naãgãra ãyã ededadua. Mã Zeza dera ne nẽdobuebada deda orãnadua.-

¹⁷ Maãne idji ume nĩbabadarãba quĩrãnebasidaa ãcõrẽ Bedeade nãwã bã bãda: "Bã de dromara mãã bio quĩrã bã bẽrã mãra beuya." [§]

¹⁸ Mãwã bãde judiorã dji dromarãda arima panasidaa. Maãgãrãba Jesua jarasidaa:

-Dairãa unubidua ãcõrẽba bãã jãwã obi bãda.-

¹⁹ Jesuba panusia:

-Naã de dromada ãrĩnibãrã, mãã ewari ãbeade wayacusa oya.-

²⁰ Maãne judiorã dji dromarãba jarasidaa:

-Naã ãcõrẽ de dromara 46 poa edesia jũma pãrãni carea.* Maãda bãã çsãwã ewari ãbeade jũma oyada a bã?-

²¹ Jesuba naã de dromaana aside ara idjidebemada bedeade basia. ²² Idji ãrẽbadacarea idji ume nĩbabadarãba quĩrãnebasidaa idjia mãwã jaradada. Maãbe ãdjirãba ãcõrẽ Bedeade bã bãra, Jesuba jarada sida wãrãda ãjãsidaa.

Jesuba ãberãrã sãwã bea cawada

²³ Judiorã Egiptodeba ãdrãpedada quĩrãnebabada ewaride Jesura Jerusaleãne basia. Maãne zocãrã ne ununacada osia. Maã carea zocãrãba idjira ãjãsidaa. ²⁴ Baribãrã Jesuba jũmarã crĩchada cawa bã bẽrã ãjãẽ basia ãdjia

[†] **2:13** Exodo 12:1-27. [§] **2:17** Salmo 69:9. Griego bedeade bãã bãã: "Bã de dromara mãã bio quĩrã bã bẽrã mãra babueya." * **2:20** ãcõrẽ de droma pãrãnada cuarenta y sei poa edesia baribãrã waibãara o panana bẽrã pãrãnaca basia.

wārāda ĩjā panΛda. ²⁵ Jūmarā soda cawa ɁΛ bēřā ni aɁΛba idjía ēberārā sāwā beada jaradiē panasidaa.

3

Jesu Nicodemo ume bedeada

¹ Pariseoda basia Nicodemo abadada. Idjira judio dji droma basia. ² Mał Nicodemora diamasi Jesumaa wāsia. Małbe Jesua jarasia:

–Jaradiabari, dairāba cawa panΛa ɁΛra Ācōrēba diabuedada. ɁΛa o ɁΛ ne ununacara ni aɁΛ ēberāba poya oēa Ācōrēda idji ume ɁΛēɁΛra.–

³ Jesuba idjía jarasia:

–Wārā arada mΛa ɁΛa jaraya: ēberāda wayacusa todaēɁΛra Ācōrē purudebema baēa.–*

⁴ Mał carea Nicodemoba idjía iwidiisia:

–Ĵsāwā dadji drōa ɁΛda wayacusa tođi? Māēteara Ĵdadji papa biteđa wāida ɁΛca wayacusa tođamārēā?–

⁵ Jesuba panusia:

–Wārāda mΛa ɁΛa jaraya: baidoēba, Ācōrē Jauredeba biđa todaēɁΛra, Ācōrē purudebema baēa.† ⁶ Dadji papaba todara nał djaradeba zedaa, baribara wayacusa todara Ācōrē Jauredeba tođaa. ⁷ MΛa wayacusa tođida panΛana ada carea jūmawāyā crīcharādua. ⁸ Nāūrāra bariduaareba puábaria. Dji Ĵguara ūrībarimīna cawacaa sāmaareba zeida idjaba sāmaa wāida. Ara mał quīrāca ɁΛa Ācōrē Jauredeba todara. Ācōrē Jaurera ununacamīna cawa panΛa ēberā sođe sāwā o ɁΛda.–

⁹ Nicodemoba jarasia:

–Ācōrē Jaureba Ĵsāwā małra māwā oi?–

¹⁰ Jesuba panusia:

–ɁΛra Israeldebemarāa Ācōrē bedeada jaradiabari dji dromamīna Ĵmałda adua ɁΛca? ¹¹ Wārā arada mΛa ɁΛa jaraya: daiba cawa panΛnebemada, unu panΛnebema sida bedeada panΛa baribara daiba bedeada panΛra bārāba ĩjānāca. ¹² MΛa nał ējūāne unubadadebema jara ɁΛda bārāba ĩjānacabara, bajānebemada jaraibara Ĵsāwā ĩjāni?

¹³ Ni aɁΛda bajānaa wānāca mał cawai carea. AɁabe mΛ, Nał Djara Edadeba małra cawa ɁΛa, bajāneba zeda bēřā.‡ ¹⁴⁻¹⁵ Moiseba ējūā pōāsa ewaraga ɁΛde dama āta jira ɁΛda quīrāca,§ mΛ, Nał Djara Edadeba āta jira ɁΛda mΛ ĩjāɁΛara Ācōrē ume ewariza zocai beadamārēā.–*

¹⁶ Wārāda Ācōrēba ēberārā bio quīrā ɁΛ bēřā idji Warra aɁΛ ɁΛda nał ējūānaa diabuesia jūma idji ĩjāɁΛdara aduarānamārēā, āteɁΛra idji ume ewariza zocai beadamārēā. ¹⁷ Ācōrēba idji Warrara nał ējūānaa diabueē basia ēberārā bedeade ɁΛmārēā āteɁΛra diabuesia ēdra edamārēā. ¹⁸ Ācōrēba idji Warra ĩjā ɁΛra bedeade ɁΛada aēa. Baribara idji Warra ĩjāé ɁΛra Ācōrēba bedeade ɁΛada abaria, idji Warra aɁΛ ɁΛda igara ɁΛ bēřā.

* **3:3** Wayacusa toēɁΛra. Griego bedeade małba idjaba jara ɁΛa: “Bajāneba toēɁΛra.” † **3:5** Ācōrēba mał bedeada nāwā jara ɁΛa: “Ācōrē Jaureba ēberā sagapeda wayacusa tobiēɁΛra, mał ēberāra Ācōrē purudebema baēa.” ‡ **3:13** Griego bedeade ācōrē cartade idjaba ɁΛ ɁΛa: “Idjira bajāne ɁΛ bēřā.” § **3:14-15** Numero 21:4-9. * **3:14-15** Griego bedeade ācōrē cartade idjaba ɁΛ ɁΛa: “Beudapeda aduarānamārēā.”

¹⁹ Ācōrēba naļ ējūānebemarāra bedede panana abaria naļ carea: ānaara naļ ējūāne zesia jūmarāba sāwā nībadida panada ununamārēā. Baribara ēberārāba obadara cadjirua bēra pāimadra biara quīrīāsidaa. ²⁰ Jūma cadjirua obadaba ānaara quīrīānaca. Ānaanaa zedaca ādjia cadjirua o panra cawarānamārēā. ²¹ Baribara jūma wārā ēpē beara ānaanaa ze panra ādjia Ācōrēba quīrīā ba quīrāca obadada jūmarāba cawadamārēā.

Borocuebari Juaļa Jesudebema bededa

²² Māwānacarea Jesura idji ume nībabadarā sida Judea druadaa wāsidaa. Mama panasidaē idji ījābdara borocuebadjia. ²³ Maļmisa Juaļa borocue badjia Enoļne Salim puru caita. Mama baidoda egorođeba ātaa bogadra nūmabadjia. Ēberārāra idjima wābadjidaa, maļne idjia borocuebadjia. (²⁴ Maļgara māwāsia Juaļ preso jidaē naēna.) ²⁵ Maļ ewaride ācala Juaļ ume nībabadarāda dewara judio ume caicayasidaa Ācōrē quīrāpita bia beadi carea ne saļabadadebema carea.† ²⁶ Māwānacarea Juaļmaa wānapeda jarasidaa:

–Jaradiabari, ba ume Jordaļ quīrārē badaba ēberārāra borocue ba. Idjibemada ba bedesia. Jūmarāda idjima wā duana.–

²⁷ Maļ carea Juaļa jarasia:

–Ācōrēba iduariibēbara, ni ababa ēberārāra zocārā jara peē. ²⁸ Bārāba māa jarađara ūrīsidaa. Māa jarasia māra Ācōrēba ēdra edabari diai jarađeđa. Idjaba jarasia māra Ācōrēba idji na diabuesida ēberārāba cawadamārēā mļ caidu zeidebemada. ²⁹ Quima edabadaē dji wērā edabara umaquīrāda dji dromaa. Idji ume dji biada arima bebaria idjia jarabara ījā oi carea. Baribara basrida ba idji bededa ūrī ba bēra. Ara maļ quīrāca māa ūrī ba mļ dji biaba ēberārāra jare ba. Maļ carea māra bio basrida ba. ³⁰ Idjida dji dromaara baida ba. Māra edaara baida ba.–

Ataarebema ēberā

³¹ Ataareba ze bara jūmarā cāyābara dji dromaara ba. Naļ ējūāne beara naļ ējūānebema bēra aba namabemadra bedebadaa. Maļ bēra bajāneba ze bara jūmarā cāyābara dji dromaara ba. ³² Idjiabara bedea ba bajāne ununanebemada, ūrīnanebema sida. Māwāmīna idjia bedea bara naļ ējūānebemarā ni ababa ījanaca. ³³ Baribara idji bedea ījā ba cawa ba Ācōrēba jara bara wārāda. ³⁴ Ācōrēba diabuedaba Ācōrē bededa jarabaria, Ācōrēba idji jaureda idji ume bemārēā diada bēra. ³⁵ Dadji Zeza Ācōrēba idji Warrara quīrīā ba; maļ bēra ne jūmada diasia idji ļawaēda erobamārēā. ³⁶ Idji Warra ījā bara Ācōrē ume ewariza zocai baya, baribara dji Warra igara bara Ācōrē ume ewariza zocai baēa. Ara nawena Ācōrēba idjira cawa o bacāra.

4

Jesu Samariadebema wērā ume bededa

¹ Maļ ewaride pariseorāba ūrīsidaa Jesuba Juaļ cāyābara ēberārā zocārāara erobada idjaba borocue ba. (² Wārāda Jesuba ēberārāra borocue basia. Idji ume nībabadarābara borocuebadjidaa.) ³ Pariseorāba maļ ūrīpedada Jesuba cawada bēra Judea druade badada Galilea druadaa wayacusa wāsia.

⁴ Baribara Galileadaa wāi carea Samaria druade wāida basia. ⁵ Wābaraēda Samariade ba puru Sicar abadama jūēne wāsia. Maļ purura Jacoboba idji

† 3:25 Dewara judio. Griego bedede ācala cartade ba ba “judiorā.”

Aba māwā_{βAΓA} idjia aride bia bedeadia. ²⁴ Ācōrēra jaurea. Maļ bē_{rā} ēberārāba idjia bia bedea quīrā_{βAΓA} māwā odida pan_{αA} idji Jauredeba idjaba wārāda cawa pan_αneba.–

²⁵ Wērāba jarasia:

–Mā cawa β_{AA} Ācōrēba ēd_{ra} edabari diai jarađara wārāda zeida.* Idji zeb_{αA}de dadjirā_α ne jūmada cawabiya.–

²⁶ Maļ bē_{rā} Jesuba jarasia:

–Mā, β_A ume bedea β_αda idjia.–

²⁷ Māwā β_αde Jesu ume nībabadarāra purudeba jēda zesidaa. Ādjirāba cawa crīchadaē panesidaa Jesura wērā ume bedea β_αda unune zepedāda bē_{rā}. Barib_{αA} ni aba_{βA} Jesua iwididaē basīa cārēda quīrā_{βA} basida wa cārēā wērā ume bedea basida. ²⁸ Maļbe wērāba idji zocora amepeda puruđaa wāsia. Jūpeda ēberārāba jarasia:

²⁹ –Mā ununa ēberāda ac_αde wānad_{ra}. Idjia mā_α jarasia jūma mā naēna odada. Mā crīcha β_{AA} idjira Ācōrēba ēd_{ra} edabari diai jarađada.–

³⁰ Ara ma_αda ēberārāra purudeba wāβ_αASidaa Jesu β_{AA}maa. ³¹ Maļmisa Jesu ume nībabadarāba idjia bedea djuburia panesidaa ne comārēā.

³² Barib_{αA} Jesuba jarasia:

–Ne coēa, mā coi carea erob_αra bārāba adua pan_{αA}.–

³³ Idji ume nībabadarāba ādjiduba jara duanesia:

–Aba_{βA} idjira ne cobisiscada.–

³⁴ Maļ bē_{rā} Jesuba ādjirā jarasia:

–Mā Diabuedaba obī β_αra jūma o β_αde ne co β_A quīrāca β_{AA}. ³⁵ Bārāba jarabadaa: “Wadi jedeco quīmārē β_{AA} néu ewadi carea.” Barib_{αA} mā jaraya: ac_αdadua, ēberārā mālmaa zeb_αdara néu purea tab_α quīrāca pan_{αA}. Ācōrē bedeara ara nawena ījāni carea β_{AA}. ³⁶ Néu ewadi ewarira jūesia. Néu ewabada quīrāca bārāra trajadia ēberārāba m_αda ījānamārēā. Māwā ādjirāra Ācōrē ume ewariza zocai panania. Néu ewabariba edab_{αA} carea β_{AS}ridabaribia. Ara maļ quīrāca bārāra β_{AS}ridadia ēberārāba m_α ījāβ_αda carea. Maļ bē_{rā} dji néu ewabarira dji ubari ume β_{AS}rida panania.

³⁷ Dadjia jarabadara wārā: “Aba_αda ne uida β_{AA} idjaba aba_{βA} ewaida β_{AA}.” ³⁸ Ara maļ quīrāca mā bārāra diabuesia dewararāba upedāda ewadamārēā. Ādjia upedāda bārāba bia ewa pan_{αA}.–

³⁹ Zocārā Samariadebemarā maļ purude panabadaba Jesura ījāsidaa, wērāba nāwā jarađa bē_{rā}: “Idjia mā_α jarasia jūma mā naēna odara.”

⁴⁰ Samariadebemarāra Jesumaa zedepeda bedea djuburiasidaa ādji ume bemārēā. Maļbe Jesura ādji purude ewari umé besia. ⁴¹ Idjia jaradia β_αde ādjirā awara zocārāba ījāsidaa. ⁴² Ādjirāba wērā jarasidaa:

–Dairāba ababe β_{AA} jarađa carea ījā pan_αēa, āteβ_{αA} ījā pan_{αA} idjia jarađia β_αda ūrpedāda bē_{rā}. Dairāba cawasidaa idjira wārāda jūmarā ēd_{ra} edabarida.–†

Jesuba Galileade warra biabida

⁴³ Samariade ewari umé β_αpeda Jesura Galilea druadaa wāsia. ⁴⁴ Maļ naēna idjia jarađoasia Ācōrēneba bedebarira ara idji druadebemarāba

* **4:25** Ācōrēba ēd_{ra} edabari diai jarađa. Griego bedede “Crito” β_α β_{AA}. Arameo bedede jarabadaa “Mesias.” Critora idjaba Mesīara trāēa, āteβ_{αA} jara pan_{αA} “Ācōrēba ēd_{ra} edabari diai jarađa” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda β_αda.” † **4:42** Jūmarā ēd_{ra} edabarida. Griego bedede α_{αA} cartade idjaba β_α β_{AA} “Crito.”

wayadacada.‡ 45 Jesu Jerusaleġne baside Galileadebemarã sida duanasidaa Egiptodeba ědrġpedada quĩrãnebabada ewari badi carea. Mama Jesuba ne ununaca o ħġda unusidaa. Maġ carea idji Galileade jũeside ġdjirãba bia edasidaa.

46 Galilea druade ħġde Jesura wayacusa Canã purudaa wãsia idjia naěna baido uva ħa babidamaa.§ Maġmisa Capernaũġ purude ħasia dji boroare trajabari dji dromada. Maġ ěberã warrada bio cacua biě ħasia. 47 Maġne idjia ũĩrsia Jesura Judeadeba Galilea druadaa zesida. Ara maġda Canã purudaa wãsia Jesu ħġmaa. Jũěpeda bedea djuburiasia idji warra jũacãyã nũmġada biabide wãmãrẽã. 48 Jesuba idjia jarasia:

–Bãrãba ne ununacada ununaěbġġġ mġa jara ħġra ĩjãnaěa.–

49 Baribġġġ dji ěberãba jarasia:

–Mġ Boro, mġ warra jaidai naěna isabe wãna.–

50 Jesuba jarasia:

–Diguidaa wãdua. Bġ warrara biasia.–

Dji ěberãba ĩjãna bẽrã ara maġda wãsia. 51 Diguidaa jũěbġġġde idji nezocarãba audiabariġpeda jarasidaa:

–Bġ warrara biasia.–

52 Maġne idjia iwidisia:

–ġSãġbe mãwã biasi?

ġdjia panusidaa:

–Nũena ġmãġdau buyadacarea dji ħġwamiara dugusia.–

53 Maġne dji zezaba cawasia ara maġ hora quĩrãca Jesuba ħġ warrara biasiada asida. Maġba idjia, jũma idji ěberãrã bida Jesura ĩjãsidaa. 54 Jesura Judeadeba Galileadaa jẽda zebġġza ne ununacada o ħabadjia. Maġġġ ne ununaca oġara dji uměbema ne ununaca oda basia.

5

Jesuba ġnãũbada ewariġde cacua biě ħġ biabida

1 Mãwãnacarea judiorãba Jerusaleġ purude ewari dromada osidaa. Maġ bẽrã Jesura mamaa wãsia. 2 Jerusaleġ purude cuiġbadada ħġa judiorãba coropedadada. Maġ cuiġbadara dji purude eda wãbada Oveja abada caita ħġa. Hebreo bedeade Betzatã abadaa.* Dji baido caita de zaqueda juesuma panġa. 3 Mama egode cacua biě beada, dauberrea beada, jĩrũ biě beada, ħġradġġ bea sida zocãrã baraasia. [ġdjirãba domimiada jġã panabadjidaa. 4 Edaude bajãnebema nezocada maġ baido domimia ode zebadjia. Mãwã obġġde dji naãrã maġ baidode eda wãbġġġada idji cacua biě ħadara biabadjia.]† 5 Maġne ěberãda ħasia 38 poa cacua biě ħġda. 6 Jesuba maġ ěberã egode tabġ unuside cawasia idjira mama dãrãbġġġada. Maġ bẽrã idjia iwidisia:

–ġBġra bia quĩrã ħġca?–

7 Maġne dji cacua biě ħġba panusia:

–Mãě mġ Boro, baribġġġ mġa neě ħġa caiba mġra doeda ħġida domimiabġġde. Mġ eda wãya ħġmisa dewarada mġ na eda wãbaria.–

8 Jesuba jarasia:

–Piradrġdua. Bġ ħġdara edapeda nĩbade wãdua.–

‡ 4:44 Mateo 13:57; Marco 6:4; Luca 4:24. § 4:46 Juaġ 2:1-11. * 5:2 Betzatã. Griego bedeade zocãrã cartade “Betesda” wa “Betsaidã” ħġ ħġa. † 5:4 Griego bedeade ġġġġ cartade bedea corchetede ħġra neãa.

⁹ Ara maḵda dji ēberāra biasia. Idji caḵdara edapeda nībade wāsia. Barib^{ΛΓΛ} maḵ ewariḵdera ḵnāūbada ewari basia. ¹⁰ Maḵ bērā judiorā dji dromarāba ēberā cacua biadaa jarasidaa:

-Idira ḵnāūbada ewari bērā b^Λ caḵdara edecara ḵḵa.-

¹¹ Maḵne idjia panusia:

-Barib^{ΛΓΛ} mḵ biabidaba jarasia: “B^Λ caḵdara edapeda wādua.”

¹² Ādjirāba iwidisidaa:

-ĵCaiba bḵa māwā b^Λ caḵdara edapeda wāduada asi?-

¹³ Barib^{ΛΓΛ} idji cacua biabida tr^Λra adua basia. Jesura ēberārā zocārā nūm^Λ tāēna ḵadada āyā wāna bērā idjia poya jaraē basia.

¹⁴ Māwānacarea Jesuba idjira Ācōrē de droma dajada unusia. Maḵbe jarasia:

-Bio ūrīdua: b^Λra biada bērā waa cadjiruara orādua b^Λ biē ḵada cāyābara biēara berāmārēā.-

¹⁵ Māwānacarea dji ēberāra judiorā dji dromarāmaa wāpeda jarasia idji biabidara Jesuda. ¹⁶ Mamaḵba ḵtaa judiorā dji dromarāba Jesura bio biē jara panesidaa maḵ ēberāra ḵnāūbada ewariḵe biabida bērā.† ¹⁷ Barib^{ΛΓΛ} Jesuba ādjirāa jarasia:

-Mḵ Zeza Ācōrēba wadibida ḵnāūē ēberārāra careba ḵḵa idjaba mḵa bida ḵnāūē careba ḵḵa.-

¹⁸ Jesuba māwā Ācōrēra idji Zezaada aside judiorā dji dromarāba wārāda idjira bea quīrīā panesidaa. Idjia ḵnāūbada ewariḵe ocara pan^Λda oḵa awara jarasia ara idjida Ācōrēda.

Ācōrēba ḵḵa idji Warraa dia b^Λdebema

¹⁹ Maḵbe Jesuba ādjīa jarasia:

-Mḵa wārā bedeada bārāa jaraya: mḵ, Ācōrē Warraba ara mḵduba cārē sida poya oēa. Barib^{ΛΓΛ} mḵa unū ḵḵa mḵ Zezaba o ḵḵa. Jūma mḵ Zezaba o ḵḵa mḵa bida o ḵḵa. ²⁰ Mḵ Zezaba mḵra quīrīā ḵḵa. Maḵ bērā jūma idjia o ḵḵa mḵa unubibaria. Maḵ awara idjia naḵ ne ununaca oḵa cāyābara ne waiḵḵara ḵḵa unubiya. Maḵ carea bārāba cawa crīchadaē duanenia. ²¹ Mḵ Zezaba beuḵarā ḵrēbabipeḵa zocai ḵḵbari quīrāca mḵa zocai bairna mḵa dia quīrīāb^{ΛΓΛ}ḵa diabaria. ²² Maḵ awara mḵ Zezaba ni abaḵda cawa oēa. Āteb^{ΛΓΛ} mḵra ḵḵasia jūmarāda cawa omārēā. ²³ Māwā jūmarāba mḵ Zeza waya pan^Λ quīrāca mḵ sida wayaḵia. Mḵ wayaē ḵḵba mḵ Zeza sida wayaē ḵḵa, mḵ Zezaba mḵra naḵ ējūānaa diabueḵa bērā.

²⁴ Wārā arada mḵa jaraya: bariduaba mḵ bedeada ūrīpeda mḵ Diabueḵada ḵjāib^{ΛΓΛ}, maḵ ēberāra idji ume ewariza zocai baya. Ācōrēba idjira biē ḵḵēa. Wārāda maḵ ēberāra beu ḵadada zocai baya. ²⁵ Wārā arada mḵa jaraya: ewari zeida ḵadara jūēsia. Namaḵba ḵtaa beuḵa quīrāca beaba mḵ, Ācōrē Warra bedeada ūrīnia. Mḵ ḵjāib^Λdaba zocai ḵai arada edaḵia. ²⁶ Mḵ Zezara zocai ḵai djibaria. Mḵa maḵ zocai ḵaira diabaria idjia mḵa diada bērā. ²⁷ Maḵ awara mḵra ḵḵasia jūmarāda cawa omārēā, mḵra Naḵ Djara Edada bērā.§ ²⁸ Mḵa jara b^Λ carea cawa crīchadaē bearānadua. Wārāda ewari aba jūmarā beuḵarāba mḵ, Naḵ Djara Edada bedeara ūrīnia. ²⁹ Maḵne jūmarāda ḵrēbaḵia. Ne bia o beaḵara ḵrēbaḵia Ācōrē ume ewariza zocai beaḵi carea, barib^{ΛΓΛ} cadjirua o beaḵara ḵrēbaḵia mḵa biē ḵamārēā.

† 5:16 Griego bedeade ḵc^{ΛΓΛ} cartade idjaba bḵ ḵḵa: “Bea quīrīā panasidaa.” § 5:27 Daniel 7:13-14.

³⁰ Ara młduba cārē sida poya oēa. Młā ēberāra cawa obaria mł Zezaba jarabara quīrāca. Młā jipa cawa obaria. Młā quīrīā bā quīrāca ocaa ātebāra mł Zeza, mł Diabuedaba quīrīā bā quīrāca obaria.

¿Cairāda Jesuare bedeabada?

³¹ Młā jara bāra wārāmīna ara młdjidebemada bedeā bā bērā bārāmaarā wārēca bāa.* ³² Baribara mł Zezara młare bedeā bāa. Młā cawa bāa idjia jara bāra wārāda. ³³ Mał awara bārāba ēberārāda Borocuebari Juałmaa diabuesidaā młnebemada iwīdidamārēā. Małne idjia jaradara wārā basia.† ³⁴ Młā jara ēberāda młare bedeamārēā. Baribara Juałba młnebema jaradara młā bida bārāa jara bāa ēdrādamārēā. ³⁵ Juałra ībīrā urua quīrāca basia. Bārāra idji ānaane bāsrīda panasidaā idjira bārā ume dārā bādaēmīna.

³⁶ Baribara Juałba jarada cāyābara nałgāda młare biara bedeā bāa. Mł Zezaba obi bāda młā jūma o bā bērā cawabi bāa mł Zezaba młra wārāda diabuesida. ³⁷ Wārāda mł Zeza, mł Diabuedara młare bedeā bāa. Baribara bārāba idji bedeāra ūrīnacaā‡ idjaba idjira ununacaā.§ ³⁸ Idjaba idji bedeāra bārā sođe neē beaa,* mł, idjia Diabuedara ījānaca bērā. ³⁹ Bārāba Ācōrē Bedeāra quīrācuīta acābadaā crīcha panā bērā małgādeba Ācōrē ume ewariza zocai beadīda. Mał cartaba młnebemadrā bedeā bāa. ⁴⁰ Māwāmīna bārāra młmaa ze quīrīnacaā zocai bai edađi carea.

⁴¹ Młā jara bārāba młra bia ununamārēā. ⁴² Mał awara młā bārāra cawa bāa. Cawa bāa bārāba Ācōrēra quīrīnacada. ⁴³ Młra mł Zeza trāneba ze bāa, baribara bārāba młra bia edađāē panāa. Małne dewarada ara idji trāneba zeibara, małgāra bārāba bia edabadaā. ⁴⁴ Bārāba ababe quīrīā panāa dewarārāba bārāra bia ununida. Ācōrē aba bāba bārāda bia unuida jaraēbāra‡ zāwā idjida ījāni?

⁴⁵ Crīcharānada mł Zeza quīrāpita młā bārāra biē jaraida. Bārāba Moiseba bia pananida jāā panāa. Baribara ara mał Moiseba bārāra mł Zeza quīrāpita biē jaraya. ⁴⁶ Bārāba Moiseba jaradada wārāda ījā pananabara młra ījācasīdaā, Moiseba młnebemada Ācōrē Bedeāde bāda bērā.† ⁴⁷ Baribara Moiseba bāda sida ījānāēbāra‡ zāwā mł bedeāda ījāni?–

6

Jesuba miljuesuma auđu ne cobigada

Mateo 14:13-21; Marco 6:30-44; Luca 9:10-17

¹ Māwānacarea Jesura Galilea amene droma wa quīrārā wāsia. Mał amene dromara idjaba Tiberia abadaā.* ² Jesuba ne ununaca o bādeba cacua biē beara biābicuasīa. Zocārā ēberārāba małra unu panana bērā idji caidū wāsīdaā. ³ Małbe Jesura idji ume nībabadarā ume eya za-quedaā wānapeda egode chūpanesīdaā. ⁴ Mał ewarīde judiorā Egiptoēba ēdrāpedada quīrānebabada ewarīda caita basia. ⁵⁻⁶ Małne Jesuba unusia ēberārā zocārā idjīmaa zebāda. Jesuba bio cawa basia cārēda oīda baribara Pelipea iwīdisīa:

–Pałra zāma nēdodi jūma nałgārā ēberārā ne cobīdi carea?–

Jesuba māwā iwīdisīa Pelipeba casa panuī cawaya. ⁷ Pelipeba panusia:

* **5:31** Deuteronomio 19:15. † **5:33** Juał 1:19-34. ‡ **5:37** Exodo 33:11. § **5:37** Exodo 19:9.

* **5:38** Josue 1:8-9. † **5:46** Deuteronomio 18:15-19. Wārāda jūma Ācōrē drōēnabema cartade bā bāra Jesudebema. * **6:1** Galilea. Mał amene dromara Antigu Testamentode “Quinret” wa “Cineret” trā jarabādīda. Luca 5:1de jara bāa “Genesare.”

–Ĕberā dosciento ewari trajada parataba paļ nēdobada sida araēa ādjirāza maārī cobidi carea.–

⁸ Maļne Simoļ Pedro djaba Andreda basia. Idjira Jesu ume nībabari basia. Maļ Andrea jarasia:

⁹ –Warra nama baba cebada oda paļda juesuma erobla idjaba bedada umē erobla. Baribara jacia ēberārā zocārā duana itea maļda ¿sāwāi?–

¹⁰ Mama pōājārā ida basia. Maļ bēra Jesuba jarasia:

–Jumarāa jaradadua pōājārāne chūpanenamārēa.–

Ara maļda egode chūpanesidaa. Ādjirāra dji umaquīrā awa mil juesuma panasidaca bla. ¹¹ Jesuba paļra jawađe edapeda Ācōrēa bia blađa asia. Maļbe idji ume nībabadarāa jarasia ēberārāa jedecadamārēa. Bēda sida ara maļ quīrāca osia jumarāba aduba codamārēa. ¹² Jumarāda jāwūā ne copeđadacarea Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–Dji adubadara jūma jara pedadua ni maārī bida ārīramārēa.–

¹³ Ara maļda jara pesidaa. Doce jamara birasidaa maļ paļ cebada oda juesumanebema adubadaba. ¹⁴ Jesuba māwā odađeba cawabisia idjira Ācōrēneba ze blađa. Ĕberārāba maļ ununapeda jarasidaa:

–Wārāda naļgara Ācōrēneba bedēabari dji drama, dji naļ ējūāne zeida badaa.–[†]

¹⁵ Baribara Jesuba cawasia ēberārāba idjira ogo edeđida ādjirā boroda blađi carea. Maļ carea wayacusa iduba eyade ļtaa wāsia.

Jesu do arā nībada

Mateo 14:22-27; Marco 6:45-52

¹⁶ Queudacarea Jesu ume nībabadarāa doeda amene dromanaa wāsidaa.

¹⁷ Jābade badosidade Jesura ādjimaa wadibida jūēē basia. Baribara waa quīrārā chā wāsidaa Capernaūne jūēni carea. Māwā bade bio pāisosa nūmesia. ¹⁸ Maļne nāūrāda dji cābāyā puá nūma bēra amene dromara bogozoa nūmesia. ¹⁹ Do quēsindra wābadađe unusidaa Jesura do arā nīda.‡

Ādjimaa zebara bēra ne wayasidaa. ²⁰ Baribara Jesuba jarasia:

–Māda jāwā bla. Ne wayarānadua.–

²¹ Maļne idjira jābade bāsrīda edasidaa. Ara maļda ādji wābdama jūēsidaa.§

Jesura zocai bai diabari paļa

²² Maļ nurēma ēberārā waa quīrārē duanenaba quīrānebasidaa jābada ababe basida. Cawa panasidaa maļ jābade Jesu ume nībabadarāa wāsidaa. Idjaba cawa panasidaa Jesura ādjirā ume wāē basida. ²³ Maļne dewara jābada Tiberia puruđeba jūēcuaasia Jesuba Ācōrēa bia blađa apeda ēberārāa paļ cobigadama. ²⁴ Māwā bade ēberārāba cawasidaa Jesura, idji ume nībabadarā sida mama panāđa. Maļ carea ādjirāra maļ jābade badocuadapeda Capernaūnaa Jesu jarađe wāsidaa. ²⁵ Jesu amene drama quīrārē unusidađe iwīdisidaa:

–Jaradiabari, bāra ¿sāļbe nama jūēsī?–

²⁶ Jesuba panusia:

–Wārā arada māa jaraya: bārāba cawadađ panā māa ne ununaca odađ cawabi blađa. Māra ababe jara panā jāļ paļ copeđadaba jāwūāpedada bēra.

[†] 6:14 Deuteronomio 18:15-18. ‡ 6:19 Maļ amene dji jedeara die kilómetro bla. Maļgaba jara bla cinco wa sei kilómetro wi wābada basida. § 6:21 Maļ versícolora griego bedeađe idjaba jara bla: “Maļne idjira jābade eda quīrā panāne ādji wābdama jūēsidaa.”

²⁷ Trajarānadia paļ berawabarida edadi carea. ĀtebΛΓΛ trajadadia paļ Ācōrē ume ewariza zocai bai diabarida edadi carea. MaλΓΛra mλ, Naļ Djara Edadaba diaya. Dadji Zeza Ācōrēba mλra maļ carea ʙΛsia.-

²⁸ Maļ bērā ādjirāba iwidišidaa:

-Dairāba ζcārēda odida panΛ Ācōrē traju odi carea?-

²⁹ Jesuba panusia:

-Ācōrēba obi ʙΛ trajura naλΓΛa: mλ, idjia Diabuedada ijanida panΛ.-

³⁰⁻³¹ Maļ carea ādjirāba Jesua iwidišidaa:

-ζʙΛa dairāa cārēda unubi ʙΛ bedea ijanamārēā? Dadjirā drōā naēnabemaba ējūā pōāsa ewaraga ʙΛde manāda cosidaa. Ācōrē Bedeade jara ʙΛa: "Idjia bajānebema paļda diasia ādjirāba codamārēā."* ζʙΛa cārēda oi?-

³² Maļne Jesuba panusia:

-Wārā arada mλa jaraya, maļ bajānebema paļra Moiseba diaē basia. Mλ ZezabΛΓΛ diasia. Maļ awara bajānebema paļ dji arada ēberārā dia ʙΛa. ³³ Maļ paļ bajāneba zedaba zocai bai arada dia ʙΛa.-

³⁴ Ādjirāba jarasišidaa:

-Dai Boro, maļ paļra dairāa ewariza dia ʙdua.-

³⁵ Jesuba jarasia:

-MλdrΛ maļ paļa. MλabΛΓΛ zocai bai arada diabarīa. Maļ bērā mλmaa zebΛΓΛra waa jarra ʙāēa. Mλ ija ʙΛra waa opichia ʙāēa. ³⁶ BaribΛΓΛ mλa jarada quirāca, mλa ne ununaca odada bārāba unusidamīna ijanāē panΛa. ³⁷ Mλ Zezaba mλa dia ʙΛ ēberārāra mλ ijanē zedia. Mλmaa zebΛdara mλa āyā jΛretaēa. ³⁸ Mλra bajāneba zeē ʙΛa mλa quirīā ʙΛda oi carea. ĀtebΛΓΛ zesia mλ Diabuedaba quirīā ʙΛda oi carea. ³⁹ Mλ Diabuedaba quirīā ʙΛa idjia mλa diadarāra ni aba biā aduaēda. Quirīā ʙΛa naļ ewari jōnacarea mλa jūma ādjirāra lrēbabida. ⁴⁰ Mλ Zezaba wārāda quirīā ʙΛa ēberārāba mλra idji Warrada cawadapeā ijanida idji ume ewariza zocai beadamārēā. MāwābΛΓΛ mλa ādjirāra naļ ewari jōnacarea lrēbabiya.-

⁴¹ Jesuba jarađoasia "bajāneba zeda paļra mλa." Maļ carea judiorā arima ʙeaba idjidebemada biē bedeasišidaa. ⁴² Nāwā jarasišidaa:

-ζNaλΓΛra Jesu, Jose warraēca? Dji zeza, dji papa sida dadjirāba unubadaa. ζCārē cārēā idjira bajāneba zesiāda a ʙΛ?-

⁴³ Māwā panΛne Jesuba jarasia:

-Waa biē bedearānadia. ⁴⁴ Ni abaʙa poya mλra ijaēa mλ Zeza, mλ Diabuedaba idjida mλmaa eneēbΛΓΛ. BaribΛΓΛ mλ Zezaba eneibΛΓΛ naļ ewari jōnacarea maļ ēberāra mλa lrēbabiya ewariza zocai ʙamārēā. ⁴⁵ Ācōrēneba bedebadarā cartade nāwā jara ʙΛa: "ĀcōrēbΛΓΛ jūmarāa jaradiaya."† Māwā bariduaba mλ Zeza bedea ūrīpeā idjideba cawapeā maļ ijanē zeya.

⁴⁶ MaλΓΛba jaraē ʙΛa abaʙa dadji Zezara unusida. Ababe mλabΛΓΛ Ācōrēra unubaria idjimaʙa zeda bērā. ⁴⁷ Wārā arada mλa jaraya: ēberāba mλda ijaibΛΓΛ Ācōrē ume ewariza zocai ʙaida erobaya. ⁴⁸ Mλra paļ zocai ʙai araa. ⁴⁹ Bārā drōā naēnabemarāba ējūā pōāsa ewaraga ʙΛde manā co pananara ababe djico basia. Co pananamīna beusišidaa. ⁵⁰ BaribΛΓΛ bariduaba naļ paļ bajāneba zedada coibΛΓΛ beuēa. ⁵¹ Paļ zocai ʙai arara mλa. Bariduaba maļ paļda coibΛΓΛ ewariza zocai ʙaya. Mλa dia ʙΛ paļra mλ djarāa. MaλΓΛra mλa diaya ēberārāba zocai ʙai arada erobeadamārēā.-

* **6:30-31** Exodo 16:4,15; Salmo 78:24; Nehemia 9:15. † **6:45** Isaia 54:13.

⁵² Māwā bade judiorā ādjiduba quīrūquīrū duanaba jara duanesidaa:

–¿Sāwā idji djarada dadjirāa cobī?–

⁵³ Maāne Jesuba jarasia:

–Wārā arada māa jaraya: bārāba mā djarada codaēbaga, mā oa sida dođaēbaga, zocai bai arada edadaēa. ⁵⁴⁻⁵⁵ Mā djarara cobada dji wārā araa. Mā oara dobada dji wārā araa. Maā bērā mā djara co ba, mā oa do baba Ācōrē ume ewariza zocai baira erobaa. Naā ewari jōnacarea māa maā ēberāra lrebbabiya.

⁵⁶ Mā djara co ba, mā oa do baba mā ume baba idjaba māra idji ume baa. ⁵⁷ Mā Zeza, mā Diabuedaba zocai baida diai carea erobaa. Māra idjideba zocai baa. Ara maā quīrāca mā djara co baba māneba zocai bai arada erobaa. ⁵⁸ Māra paā bajāneba zeda dji araa. Bārā drōā naēnabemarāba manāra cobadjidamīna jūma beusidaa. Baribaga māra manā quīrāca bāēa. Naā paā co baba ewariza zocai baya.–

⁵⁹ Jesuba jūma maāgaga Capernauāne jaradisia judiorā dji jarebada dede.

Jesu bedeadeba Ācōrē ume ewariza zocai pananinebema

⁶⁰ Maā jaradia ba ūrisidaēe zocārā Jesu ēpē beaba jarasidaa:

–Idjia jaradara zarea baa. ¿Caiba poya ījāī?–

⁶¹ Jesuba cawasia idjia jaradiaēa carea ādjirāra māwā biē bedea panada. Maā bēra jarasia:

–Māa jaradiadara ķbārāmaa zarea bāca? ⁶² Māwā baibaga bārāba ¿sāwā crīchaēī mā, Naā Djara Edadara ātaa naēna badamaa wābaga unusidara?

⁶³ Ācōrē Jaurebaga zocai bai arara diabaria. Naā djaraba diacaa. Māa bārāa jaradia baba Ācōrē Jaureba zocai bai ara dia badebema. ⁶⁴ Baribaga ācaga bārāba wadibida mā bedeara ījānaē panaa.–

Jesuba māwā jarasia idjia naēnaēda cawa bada bēra cairāba idji bedeara ījānaēda idjaba caibaga idjira jidabida.

⁶⁵ Maāne Jesuba jarasia:

–Maā carea māa jarasia: mā Zezaba ēberāda māmaā eneēbaga, maā ēberāba poya māra ījāēa.–

⁶⁶ Maā carea zocārā Jesu ēpē pananarāba idjira igarasidaa. Waa idji ume nībadaē basia. ⁶⁷ Maā bēra Jesuba idjia doce edadarāa jarasia:

–¿Bārā sida wābaga?–

⁶⁸ Simoā Pedroba panusia:

–Dai Boro, daida ¿caimaa wāni? Aba babaga dairāa jaradiabaria Ācōrē ume ewariza zocai beadamārēā. ⁶⁹ Dairāba ba bedeara wārāda ījā panaa, idjaba dairāba wārāda cawa panaa baba Ācōrēba diabueda jipa bada.–

⁷⁰ Jesuba jarasia:

–Bārā doce panara māa edasia mā ume nībadamārēā. Baribaga bārānebemada aba diaurudea.–

⁷¹ Jesuba Juda, Simoā Iscariote warradebemada bedea basia. Idjia jīrūare Jesura jidabisia idji ume nībabadarā doce pananebemamīna.

7

Jesu djabarāba idji ījānaē panana

¹ Māwānacarea Jesura Galilea druade pagaga nībasia. Judea druadaa wā quīrāē basia judiorā bororāba idjira bea quīrā panana bēra. ² Maāne judiorā de zaquede warrewarrea panabada ewarira caita basia.* ³ Maā bēra Jesu

* 7:2 Levítico 23:33-43.

djabarāba idjia jarasidaa:

–Biara ʙΛΛ ʙΛRA Judeadaa wāida ʙΛ ēpē bea jāmabemarā bida ʙΛΛ obarira ununamārēā. ⁴ Trā ʙΛga ʙa quīrīā ʙΛba ne o ʙΛra mērā ocaa. ʙΛ ne ununacada o ʙΛ bēra ebuda odua jūmarāba cawaɗamārēā.–

⁵ Jesu djabarāba māwā jarasidaa ādjia bida idjira Ācōrēba diabuedada Ijānaē panΛ bēra. ⁶ Mañne Jesuba ādjia jarasia:

–MΛ wāi ewarira wadibida jūéé ʙΛΛ baribΛΓΛ bārāra baridua ewaride wānida panΛΛ. ⁷ Nañ ējūñnebemarāba bārāra quīrāma panΛēa. MΛdrΛ quīrāma panΛΛ, ādjirāba cadjirua obadada mΛΛ ebuda jara ʙΛ bēra. ⁸ Wānadia mañ ewari droma o panΛmaa. MΛra wadi wāéa mΛ wāi ewarira jūéé ʙΛ bēra.–

⁹ Māwā jarapeda Galilea druade besia.

De zaquede warrewarrea panabada ewari o panΛmaa Jesu wāna

¹⁰ Jesu djabarāra mañ ewari droma o panΛmaa wāsidaa. Māwānacarea Jesura wāsia. BaribΛΓΛ ebuda wāé basia ēberārāba cawarānamārēā. ¹¹ Judiorā bororāba idjira jΛΓΛ panasidaa. Ādjirāba iwidiɗadjidaa:

–¿Jāñ Jesura sāma ʙΛ?–

¹² Mañne zocārā arima duanΛba Jesudebemada iwidrΛΛ beɗea duanasidaa. ΛCΛRΛba jarabadjidaa: “Idjira ēberā bīaa,” baribΛΓΛ dewararāba jarabadjidaa: “Māwāéa; idjira sewaida ʙΛΛ.” ¹³ BaribΛΓΛ judiorā bororāda waya panΛ bēra ni abaΛba Jesudebemada jīgua beɗeɗaca basia.

¹⁴ Mañ ewari droma ēsidra obΛdade Jesura Ācōrē de dromanaa wāpeda dajadaare jaradia besia.† ¹⁵ Māwā ʙΛɗe judiorā bororāba cawa crīchadaē basia. Nāwā jīgua jarasidaa:

–Ni abaΛba nañ ēberāa jaradiadaē badamīna ¿sāwā jācua cawa ʙΛ?–

¹⁶ Mañne Jesuba ādjia jarasia:

–MΛΛ jaradia ʙΛRA mΛreēa, ātebΛΓΛ mΛ Diabuedadea. ¹⁷ Ācōrēba quīrīā ʙΛɗa bariduaba oi carea ʙΛbΛΓΛ, mañ ēberāba ebuda cawaya ara mΛɗji crīchadeba beɗeāē ʙΛɗa. ĀtebΛΓΛ idjia cawaya mΛΛ jaradia ʙΛRA Ācōrēneda.

¹⁸ Bariduada ara idji crīchadeba beɗea ʙΛbΛΓΛ māwā o ʙΛΛ ēberārāba idjidebemada bia beɗeɗamārēā. BaribΛΓΛ abaΛba quīrīā ʙΛbΛΓΛ dewararāba idji diabuedadebemada bia beɗeɗaɗida, wārā beɗeɗa jarabaria; sewa ocaa.

¹⁹ Moiseba Ācōrē leyra bārāa diasia. BaribΛΓΛ bārāba mañ leyra Ijānacaa. Mañ careabΛΓΛ bārāba mΛra bea quīrīā panΛ.–

²⁰ Mañne ēberārāba iwidiɗisidaa:

–¿Caiba ʙΛra bea quīrīā ʙΛ? ¿jai ʙΛ cacuaɗe ʙΛba māwā crīchabi ʙΛca?–

²¹ Jesuba panusia:

–MΛΛ lñāñbada ewaride ne ununaca aba oda carea bārāba cawa crīchadaē basia.‡ ²² BaribΛΓΛ bārā sida lñāñbada ewaride ne obadaa. Umaquīrā cacuara wēāgobadaa Moiseba ʙΛɗa quīrāca. (Wārāda māwā oɗira Moiseɗeba zeé basia, ātebΛΓΛ bārā drōā naēnabemaneba zesia.)§ ²³ Ācōrēba Moisea diada ley Ijā oɗi carea bārāba lñāñbada ewaride bida warra zaque cacuara wēāgobadaa. Mañda bārāra ¿cārē cārēā mΛ ume quīrū panΛ lñāñbada ewaride ēberā biabiɗa carea? ²⁴ Bārāba unu panΛ carea bié beɗearānadia, ātebΛΓΛ wārā arada cawaɗapeda jipa beɗeɗadia.–

¿Jesura Ācōrēba ēɗrΛ edabari diai jaradaca?

²⁵ Jesuba Jerusaleñne jaradia baside mañ puruɗebemarāba jara panasidaa:

† 7:14 Mañ ewari dromara ocho ewari obadjidaa. ‡ 7:21 Juañ 5:1-9. § 7:22 Genesis 17:10-27.

-¿Idjiēca beadi carea jara panara? ²⁶ Acadadua, idjira nama ebuda bedea bla. Baribala ni ababa idjia ni carē sida jaradaē panla. Māēteara dadjirā bororāba crīcha panasicada idjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada.*

²⁷ Baribala dadjirāba cawa panla idjira sāmabemada. Ācōrēba ēdra edabari diai jarada zebalade ni ababa cawadaēa idjira sāmabla zebalada.-†

²⁸ Maāne Jesuba Ācōrē de droma dajada jaradia blade jigua jarasia:

-Wārāda bārāba māra unubadaa idjaba cawa panla sāma babarida. Baribala māra ara mādjidēba zeē bla, ātebala māra ze bla wārā jarabaridēba. Bārāba idjira cawadaē panla. ²⁹ Māa idjira cawa bla idjidēba zeda bēra. Idjia māra diabuesia.-

³⁰ Maā carea ādjirāba Jesura jida quirā panasidaa, baribala ni ababa jidadaē basia idji ewarira jūē bada bēra. ³¹ Maāne zocārāba idjira ijāsidaa. Ādjirāba jarasidaa:

-Ācōrēba ēdra edabari diai jarada zebalade ¿naā ēberāba o bla cāyābara ne ununaca waiabara bada oica?-

Pariseorāba Jesu jidadi carea panana

³² Pariseorāba cawasidaa ēberārāba Jesudebemada iwidra bedea duanada. Maā carea ādjirāba, sacerdote bororā bida Ācōrē de dromanabema zarrarāda diabuesidaa Jesu jidade wānamārēa. ³³ Māwā panane Jesuba ēberārāa jarasia:

-Māra bārā ume dārā baēa. Jāwā bapeda mā Diabuedamaa wāya. ³⁴ Bārāba māra jaradia māwāmīna ununaēa. Mā wābalamaa bārāra poya wānaēa.-

³⁵ Maā carea judiorā arima beaba ara aduba jara duanasidaa:

-¿Sāmaa wāi bēra dadjirāba idjira waa ununaē? ¿Griegorā druadaa wāica judiorā jāma bea jaradii carea? ³⁶ ¿Cārē carēā idjia māwā jara bla: “Bārāba māra jaradia māwāmīna ununaēa”? Idjaba ¿cārēā jara bla “mā wābalamaa bārāra poya wānaēa”?-

Baido zocai bai ara diabaridēbema

³⁷ Maā ewari droma o panane dji jirūarebema ewarira dji dromaara basia. Jesura jirūarebema ewaride āta nūmepeda jigua jarasia:

-Bariduada opichia balabala māmaa zedua, mābe baido zocai bai aradēbemada dodua. ³⁸ Ācōrē Bedeade jara bla bariduaba māda ijāibala zocai bai arara idjidēba do quirāca dewararāmaa wea jira beya ādjia bida edadamārēa.-‡

³⁹ Jesuba māgladēba cawabisia idji ijābdaba Ācōrē Jaurera edadida. Maā ewaride Ācōrē Jaurera wadi zeē basia Jesura wadibida bajānaa wāē bada bēra.

Ēberārāba Jesudebema wariwaria bedea duanana

⁴⁰ Maā bedea ūrīsidade arima duanarāba jarasidaa:

-Wārāda naā ēberāra Ācōrēneba bedēabari dji droma zeida bada.-§

⁴¹ Idjaba ācalaba jarasidaa:

-Idjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaa.-

Baribala dewararāba jarasidaa:

* **7:26** Ācōrēba ēdra edabari diai jarada. Griego bedeade bla bla “Crito.” † **7:27** Acara judiorāba jaradajidaa Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ni ababa cawadaēa aba idjia Israel ēdra edabaladaa.

‡ **7:38** Isaia 44:3; 55:1-4; 58:1; Joel 3:18; Zacaria 13:1. § **7:40** Jua 1:21; 6:14; Deuteronomio 18:15-19.

–Māwāéa. Ācōrēba ēdr_Λ edabari diai jaradara Galileadeba zeēa. ⁴² Ācōrē Bedeade jara b_Λéca idjira Davideba zeida? ĶDavi puru Beleāneba zeēca?–*
⁴³⁻⁴⁴ Māwā Jesudebemada wariwaria bedeade duan_Λne āc_Λra_Λba idjira jida quīrīā panasīdaa, barib_Λra_Λ ni aba_Λba jidadaē basīa.

Judiorā bororāba Jesu Ķjānaē panana

⁴⁵ Ācōrē de dromanebema zarrarāra jēda wāsīdaa pariseorā, sacerdote bororā ume ābaa duan_Λmaa. Barib_Λra_Λ Jesura jidadaē basīa. Maā bē_Λrā ādjirāba zarrarāa iwīdisīdaa:

–ĶCārē cārēā idjira enenaē basi?–

⁴⁶ Maāne zarrarāba panusīdaa:

–Ni aba_Λ ēberāda jā_Λ ēberā bedeabari quīrāca bedeacaa.–

⁴⁷ Maā carea pariseorāba jarasīdaa:

–ĶMāēteara idjia bārā sida cūrūgasica? ⁴⁸ Dai pariseorāba, dewara dji droma bea bīda ni aba_Λba idjira Ķjānaē pan_Λa. ⁴⁹ Idji Ķjā beaba Ācōrē leyra adua tabeaa. Ācōrēba ādjira cawa oya.–

⁵⁰ Maāne Nicodemoda ādjirā ume basīa. Idjira Jesumaa naēna diamasi bedeade wā ba_Λda basīa.† Maāg_Λba ādjirāa jarasīa:

⁵¹ –Barib_Λra_Λ Ķdadjirā leyba jara b_Λca baridua ēberāda cawa oēda pan_Λda idji bedeade ūrīni naēna? ĶIdjia oēda naārā cawaēda pan_Λēca?–

⁵² Ādjirāba panusīdaa:

–ĶMāwāra b_Λra Galileadebemaca? Ācōrē Bedeara bio ac_Λb_Λari ba_Λdua. Maāne b_Λa cawaya ni aba_Λ Ācōrēneba bedeabarida Galileadeba zeēda.–‡

[⁵³ Māwā duananape_Λda jūmarāda ādji deza wāb_Λra_Λsīdaa.§

8

Wērā daunemana Jesumaa edepedāda

¹ Maābe Jesura Olivo eyadaa wāsīa. ² Nurēma diape_Λda wayacusa Ācōrē de droma dajadaa wāsīa. Mama b_Λade ēberārā zocārā idjīmaa zesēsīdaa. Egode chūmepedā ādjirāa jaradīa besīa.

³⁻⁴ Māwā duan_Λne judiorā ley jaradiabadaba, pariseorā bīda wērā daunema b_Λ jidape_Λda_Λda enesīdaa. Maā wērāra arima duan_Λ ēsī b_Λdape_Λda Jesua jarasīdaa:

–Jaradiabari, naā wērāra daiba jidasīdaa aba_Λ ume daunema b_Λda.

⁵ Dadjirā leyde Moiseba nāwā bea wērārāda mōgaraba tabari beabisia.* ĶBamaarā bia b_Λca māwā oēda?–

⁶ Ādjirāba māwā jarasīdaa Jesuba sāwā panui cawaya. Idjida biē jaradīda crīchāsīdaa. Maāne Jesura edaa b_Λrru chūmepedā idji j_Λw_Λa jīwīnība egorode b_Λ besīa. ⁷ Barib_Λra_Λ ādjirāba mīā sē iwīdī pan_Λ bē_Λrā piradr_Λpeda jarasīa:

–Dji cadjirua ocaba naā wērāra mōgaraba tabarida b_Λa.–†

⁸ Māwā jarape_Λda Jesura wayacusa edaa b_Λrru chūmepedā egorode b_Λ besīa. ⁹ Jesuba jarada ūrīsīdade ara maāda aba aba wāb_Λra_Λ nūmesia.‡ Naārā

* **7:42** Davi. 2 Samuel 7:12; Salmo 89:3-4; 132:11-12. Beleā. Miquea 5:2. † **7:50** Juaā 3:1-12. ‡ **7:52** Pariseorāba āi jarasīdaa. 2 Rey 14:25de jara b_Λa Jonāra Gat-heferdebemada. Maā purura Nazare caita basīa Galīlea druade. § **7:53** Griego bedeade zocārā cartade versículo 7:53deba aba 8:11daa neēa. **Ac_Λra_Λ** cartade Luca 21:38are odja b_Λa. * **8:5** Idjaba jara b_Λa dji umaquīrā sida beuīda b_Λda. Levitico 20:10; Deuteronomio 22:22. † **8:7** Deuteronomio 17:6-7. ‡ **8:9** Griego bedeade āc_Λra_Λ cartade naā sida b_Λ b_Λa: “Ādji sode cawa panasīdaa jipaē beada.”

drōārāda āyā wāsidaa. Maḷbe cūdrarā sīda wāb_{AR}ASidaa. Jesura maḷ wērā ume iduba besia. ¹⁰ Jesu āta nūme_{BAR}de wērāra iduba nūm_{ADA} unusia. § Maḷbe iwīdisia:

-Ba biē jara duananara ḡsāma pan_A?* ḡCaiba b_{ARA} biē b_{AI}?-

¹¹ Wērāba panusia:

-Ni aba_{ABA}, mḷ Boro.-

Jesuba jarasia:

-Mḷa bīda b_{ARA} biē b_{ĀĒA}. Wādua, barib_{AR} waa cadjiruara orādua.-]

Jesu naḷ ējūānebemarā itea ānaa

¹² Māwānacarea Jesuba ēberāra wayacusa jarasia:

-Mḷra naḷ ējūānebemarā itea ānaa quīrāca b_{AA}. Bariduaba mḷda ēpēib_{AR} pāimane nībaēa, āte_{BAR} ānaane b_A bērā zocai bai arada erobaya.-

¹³ Maḷne pariseorāba Jesua jarasidaa:

-B_{AA} ara b_{AD}jidebemada be_{DEA} b_A bērā maḷba jaraē b_{AA} b_{AA} jara b_{ARA} wārāda.-

¹⁴ Jesuba jarasia:

-Ara mḷd_{JIDE}bemada be_{DEA} b_{AM}ina mḷa jara b_{ARA} wārā araa. Mḷa cawa b_{AA} mḷra sām_{ABA} zesida idjaba sām_{AA} waya wāida. Barib_{AR} bārāba maḷra adua pan_{AA}.† ¹⁵ Bārāba naḷ ējūānebema crīchaēba mḷra ac_A pan_{AA}. Mḷa ni aba_{ADA} māwā ac_{ACA}. ¹⁶ Mḷa djārā sāwā be_{ADA} ac_{APEDA} jaraib_{AR}, mḷa jara b_{ARA} wārā araa, mḷduba_{ABA} māwā jaraē b_A bērā. Āte_{BAR} mḷ Zeza, mḷ Diabuedaba mḷ ume māwā jara b_{AA}. ¹⁷ Bārā leyde jara b_{AA} ēberā umēba abari be_{DEA} jaradib_{AR} ādjia jara pan_{ARA} wārāda.‡ ¹⁸ Ara maḷ quīrāca ara mḷd_{JIDE}bemada be_{DEA} b_{AA}, idjaba mḷ Zeza, mḷ Diabuedara mḷare be_{DEA} b_{AA}.-

¹⁹ Maḷne ādjirāba Jesua iwīdisidaa:

-Māēteara b_A Zezara ḡsāma b_A?-

Jesuba panusia:

-Bārāba mḷra adua pan_{AA} idjaba mḷ Zeza sīda adua pan_{AA}. Bārāba mḷda wārāda cawab_{AD}abara, mḷ Zeza sīda cawacasi_{ĒA}.-

²⁰ Jesuba Ācōrē de droma dajada, parata Ācōrēa diabadama jaradia basi_{ĒE} jūma maḷg_{ARA} jarasia. Barib_{AR} ni aba_{ABA} idjira jidadaē basi_A idji ewarira wadi jūēē bāda bērā.

Mḷ wāb_{AR}amaa bārāra poya wānaēa

²¹ Maḷbe Jesuba jarasia:

-Mḷra wāya. Wānacarea bārāba mḷra j_{AR}adia barib_{AR} ununaēa. Bārāba mḷda ījānaē bērā cadjiruade be_{UDIA}. Wārāda mḷ wāb_{AR}amaa bārāra poya wānaēa.-

²² Maḷ bērā judiorā bororāda ādjiduba be_{DEA} duanasidaa:

-Māēteara ḡiduba beuica? ḡIdjia maḷ carea jara b_{ACA}: “Mḷ wāb_{AR}amaa bārāra poya wānaēa”?-

²³ Maḷne Jesuba jarasia:

-Bārāra naḷ ējūānebemaa barib_{AR} mḷra bajānebemaa. Mḷra naḷ ējūānebemaēa. ²⁴ Maḷ carea mḷa jarasia bārāra cadjiruade be_{UDIDA}. Bārāba Mḷra Mḷda ījānaē bērā cadjiruade be_{UDIA}.-§

²⁵ Maḷ carea ādjirāba iwīdisidaa:

§ 8:10 Wērā iduba nūm_{ADA} unusia. Griego be_{DEA}de ā_{CA} cartade maḷra neēa. * 8:10 Ba biē jara duananara. Griego be_{DEA}de ā_{CA} cartade maḷra neēa. † 8:14 Juaḷ 7:27-29. ‡ 8:17 Deuteronomio 17:6; 19:15. § 8:24 Mḷra Mḷda. Maḷg_{ADEBA} Jesuba jara basi_A idjira Ācōrēda. Exodo 3:13-14.

-¿Bāra cai?-

Jesuba panusia:

-Dārābā^Λ mā bārā jara bāda.* ²⁶ Mā ne zocārāneba bārā beedeade beada aida bā. Baribā^Λ m̄ Diabuedabā^Λ cawa bā. Idji bedeara wārā ara. Mā idjideba ūrī bāda naļ ējūānebemarā jarabaria.-

²⁷ Baribā^Λ ādjirāba cawadaē basia Jesuba idji Zezadebemada beeda bāda.

²⁸ Maļ carea idjia jarasia:

-Bārāba m̄, Naļ Djara Edadara crude cachibādade cawadā Māra Māda. Cawadā m̄ ni maārī bida ara m̄djia quīrā bā quīrāca oca basida. Idjaba cawadā m̄ra beeda basida m̄ Zezaba jaradiada quīrāca. ²⁹ Mā Diabuedara m̄ ume bā. Mā Zezaba m̄duba amecaa m̄a ewariza idjia quīrā bāda o babari bēra.-

³⁰ Jesuba maļgādebema beeda baside zocārāba idjira ijāsidaa.

Abrahaļ warrarā dji ara

³¹ Maļbe Jesuba judiorā idji ijābādarā jarasia:

-Bārāba m̄ beedeade ijā pananibā^Λ, wārāda m̄ ume nībabadarā beadia.

³² Māneba bārāba Ācōrēra wārāda cawadā. Maļba bārāba djārā nezoca beadada ēdra bāya.-

³³ Ādjirāba jarasidaa:

-Baribā^Λ dairāra Abrahaļneba yōpedada bēra djārā nezocarāēa. ¿Sāwā bā dairāra ēdra bāya a bā?-

³⁴ Jesuba panusia:

-Wārā arada m̄a jaraya: cadjirua o beara cadjirua nezocarā. ³⁵ Nezocara idji boro ēberārāēa, baribā^Λ dji boro warrara idji zeza ume ewariza babaria.† ³⁶ Maļ bēra Ācōrē Warraba bārā nezoca beadada ēdra bāibā^Λ, wārāda ewariza Ācōrē ēberārāda beadia. ³⁷ Mā cawa bā bārābra Abrahaļneba yōpedadada, baribā^Λ bārāba m̄ra bea quīrā panā m̄ bedeara ijānaē panā bēra. ³⁸ Mā jara bā jūma m̄ Zezaba m̄a jaradiadada. Maļne bārāba ijā o panā bārā zezadeba ūrīpedadada.-

³⁹ Ādjirāba panusidaa:

-Dai drōāenabema zezara Abrahaļa.-

Baribā^Λ Jesuba jarasia:

-Bārābra Abrahaļ warrarā dji ara badabara idjia oda quīrāca ocasidaa.

⁴⁰ Mā bārā wārā beedeada jara bā Ācōrēba m̄a cawabida quīrāca. Māwāmīna bārāba m̄ra bea quīrā panā. ¿Abrahaļba māwā osica? ⁴¹ Bārāba bādji zezaba obari quīrāca obadaa.-

Maļne ādjirāba jarasidaa:

-jBaribā^Λ dairāra wērā deu bāba todaēa! Dairāba Zezada ababe eropanā. Idjira Ācōrēa.-

⁴² Jesuba jarasia:

-Ācōrēda bārā Zezabara, bārāba m̄ra wārāda quīrācasidaa, Ācōrēneba zepeda nama bā bēra. Māra ara m̄djideba zeē basia. Idjiabā^Λ diabuesia.

⁴³ Mā jara bāra ¿sāwāērā bārāba cawadaē panā? Bārāba cawadaē panā, m̄ beedeada ūrī quīrānaca bēra. ⁴⁴ Bārā zezara diaurua. Maļ bēra idjia quīrā bādra bārāba o quīrā panā. Idjira naārāedaalba m̄a beabaria. Wārāneba bācaa idjaba wārā bedeara jaracaa. Sewa obaria sewaida bā bēra idjaba

* **8:25** Dārābā^Λ mā bārā jara bāda. Griego beedeade māra ebuda bāēa. Λcāgamaarā jara bāa: "Mā bārā ¿cārēda cawa jaraida bā?" wa "Māra ¿cārē cārē bārā ume beedeida bā?" † **8:35** Genesi 21:9-13.

sewa zeza bĕrĕ. ⁴⁵ Mĕa wĕrĕ bedeada jara bĕa. Maĕ bĕrĕ bĕrĕba mĕ bedeara ĩĵĕnacaa. ⁴⁶ Mĕa cadjiruada o bĕbĕgĕ ĩcĕrĕ cadjiruada o bĕ? ĩCai bĕrĕnebemaba poya jarai? Mĕa wĕrĕ bedeada jara bĕbĕgĕ, ĩcĕrĕ cĕrĕ mĕ bedeara ĩĵĕnĕ panĕ? ⁴⁷ Ācĕrĕ ĩĵĕ bĕba idji bedeara ĩĵĕ obaria baribĕgĕ bĕrĕra Ācĕrĕ warrarĕ bĕrĕ idji bedeara ĩĵĕ odacaa.-

Abrahaĕ bai naĕna Mĕra Mĕa

⁴⁸ Maĕbe judiorĕba Jesua jarasidaa:

-Bĕra Samariadebemada ĵĕwĕ tabĕa idjaba jai bara bĕa. ĩDairĕba aride jara panĕca?-

⁴⁹ Maĕne Jesuba jarasia:

-Mĕra jai neĕ bĕa. Mĕ Zezadebemada bia bedebaria. Baribĕgĕ bĕrĕba mĕnebemada bia bedeadacaa. ⁵⁰ Mĕa ĵĕgĕ bĕa ĕberĕrĕba mĕnebemada bia bedeadamĕrĕ. Baribĕgĕ abaĕba quĕrĕ bĕa ĕberĕrĕba mĕnebemada bia bedeadida. Idjiabĕgĕ cawa obaria. ⁵¹ Wĕrĕ arada mĕa jaraya, mĕ bedea ĩĵĕ o bĕra beuca baya.-

⁵² Maĕne judiorĕba Jesua jarasidaa:

-Idibĕgĕ dairĕba cawabĕdaa bĕra jai bara bĕda. Abrahaĕra beusia. Jĕma Ācĕrĕneba bedeadadarĕ sida beusidaa, baribĕgĕ bĕa jara bĕa: "Mĕ bedea ĩĵĕ o bĕra beuca baya." ⁵³ Mĕwĕra ĩbĕra dai drĕ naĕnabema Abrahaĕ cĕyĕbara dji dromaara bĕca? Idjira beusia, idjaba jĕma Ācĕrĕneba bedeadadarĕ sida beusidaa. Bĕra ĩcaida crĕcha bĕ?-

⁵⁴ Jesuba panusia:

-Ara mĕdĵidebemada bia bedeaibĕgĕ maĕba jaraĕ bĕa mĕra dji biada. Baribĕgĕ mĕ Zezaba mĕnebemada bia bedea bĕa. Bĕrĕba idjira bĕrĕ Ācĕrĕana a panĕa. ⁵⁵ Baribĕgĕ idjira adua panĕa. Maĕne mĕa idjira cawa bĕa. Idjida adua bĕada adabara mĕra bĕrĕ quĕrĕca sewaida bĕcasia. Baribĕgĕ mĕa idjira cawa bĕ bĕrĕ idji bedeada ĩĵĕ o bĕa. ⁵⁶ Bĕrĕ drĕ naĕnabema Abrahaĕra bĕsridasia mĕ naĕ ĕjĕnaa zebĕgĕ ewarira unuida cawa bĕda bĕrĕ. Wĕrĕda unupeda bio bĕsrida bĕsia.-

⁵⁷ Maĕne judiorĕba Jesua jarasidaa:

-Bĕra wadibida cincuenta poa bĕĕa. ĩSĕwĕ bĕa Abrahaĕra unusiada a bĕ?-

⁵⁸ Jesuba panusia:

-Mĕa wĕrĕ arada jaraya: Abrahaĕ bai naĕnabema Mĕra Mĕa.-‡

⁵⁹ Jesuba mĕwĕ jarada carea judiorĕba mĕgarada edasidaa idji tabari beadi carea. § Baribĕgĕ Jesura mĕrĕpeda Ācĕrĕ de dajadabemada ĕyĕ wĕsia.*

9

Jesuba ĕberĕ dauberrea topedada biabida

¹ Wĕbĕgĕde Jesuba unusia ĕberĕ dauberrea topedadada. ² Maĕne Jesu ume nĕbadarĕba iwĕdisidaa:

-Jaradiabari, ĩcaiba cadjirua odadeba naĕ ĕberĕra ĵĕwĕ dauberrea tosidea? ĩIdji djibarirĕba cadjirua opedadeba, wa idjia cadjirua odadeba?-

³ Jesuba panusia:

-Cadjirua opedadeba ĵĕwĕ todaĕ basĕa. Idjira dauberrea tosidea idjideba Ācĕrĕba ne obĕgĕda jĕmarĕba ununamĕrĕ. ⁴ Maĕ bĕrĕ wadi ĕsa bĕde eda mĕ Diabuedaba obi bĕra mĕa oida bĕa. Queudacarea ni abaĕda poya

‡ 8:58 Exodo 3:13-14. § 8:59 Levitico 24:14. * 8:59 Griego bedeade ĕcĕgĕ cartade bĕ bĕa: "Jesura ara ĕdji daide necai ĕdra wĕsia."

trajadacaa. ⁵ Barib_{ΛΓΛ} naλ ējūāne b_Λde m_Λra ēberārā itea λnaa quīrāca b_Λa ādjirāba sāvā nībadida cawadamārēā.-

⁶ Māwā jarapeda Jesura egorode idotasia. Maλba egorora susua osia. Maλ egoro susuaba dji dauberrea b_Λ dauza p_{ΛΓΛ}sia. ⁷ Maλbe Jesuba idjia jarasia: -Cuibada Siloe abadamaa s_{ΛΓΛ}de wādua.- (Maλ trλba jara b_Λa “diabueda.”)*

Ara maλda dauberrea b_Λra wāpeda idji daura s_{ΛΓΛ}peda unu besia. Maλbe diguidaa wāsia. ⁸ Idji de caita beabariba idjaba idji dauberrea b_Λ unupedadaba jara duanasidaa:

-ζNaλg_Λēca ode chūmepeda ne iwidi babadara?-

⁹ Δc_{ΛΓΛ}ba idjia da asidaa. Dewararāba idji quīrāca b_Λmīna idjiēana asidaa. Barib_{ΛΓΛ} dji dauberrea badaba jarasia:

-Wārāda m_Λa.-

¹⁰ Maλne idjia iwidisidaa:

-ζSāvā b_Λa unu besi?-

¹¹ Idjia panusia:

-Ēberā Jesu abadaba egoroda susua ope da m_Λ dauza p_{ΛΓΛ}sia. Maλbe idjia jarasia: “Cuibada Siloe abadamaa s_{ΛΓΛ}de wādua.” Wāpeda m_Λ dau s_{ΛΓΛ}b_{ΛΓΛ}de unu besia.-

¹² Maλne ādjirāba iwidisidaa:

-Maλg_Λ ēberāra ζsāma b_Λ?-

Idjia panusia:

-M_Λa adua b_Λa.-

Pariseorāba dauberrea badaa bio iwidi pedada

¹³⁻¹⁴ Jesuba egoro susua ope da dauberrea b_Λ biabida ewarira λnāūbada ewari basia. Maλ carea dauberrea badara λc_{ΛΓΛ}ba pariseorāmaa edesidaa.

¹⁵ Maλbe pariseorā bida maλ ēberā iwidisidaa sāvāb_{ΛΓΛ} unu besida. Maλne idjia jarasia:

-Idjia egoroda susua ope da m_Λ dauza p_{ΛΓΛ}sia. Maλbe m_Λa baidode s_{ΛΓΛ}b_{ΛΓΛ}de unu besia.-

¹⁶ Δc_{ΛΓΛ} pariseorāba jarasidaa:

-Maλ ēberāra Ācōrēneba zeē b_Λa, λnāūbada ewarida wayaca bērā.-

Barib_{ΛΓΛ} dewararāba jarasidaa:

-ζSāvā cadjirua obarī ēberāba maλ ne ununacada poya osi?-

Māwā wariwaria bedea duanasidaa. ¹⁷ Māwā duananapeda wayacusa dji dauberrea badaa iwidisidaa:

-Maλ ēberā, b_Λ dau biabidara b_Λmaarā ζcaida māwā b_Λ?

Dauberrea badaba panusia:

-M_Λmaarā idjira Ācōrēneba bedebaria.-

¹⁸ Judiorā dji bororāba ijanaē panasidaa maλ ēberāra naēna dauberrea basida. Maλ carea idji djibarirāda trλbisidaa. ¹⁹ Maλbe ādjia iwidisidaa:

-ζNaλg_Λra bārā warra dauberrea topedadaca? ζSāvā idira idjia unu b_Λ?-

²⁰ Ādjia panusidaa:

-Daiba cawa pan_Λa naλg_Λra dai warra dauberrea topedadada. ²¹ Barib_{ΛΓΛ} adua pan_Λa sāvā idira unu besida, idjaba adua pan_Λa caiba idjira biabisida. Idjira drōā bērā idjia iwidi adua.-

²² Idji djibarirāba māwā jarasidaa judiorā bororāra waya pan_Λ bērā. Wārāda maλ judiorāba jaradoasidaa ēberārāba Jesura Ācōrēba ēd_Λ edabari diai jaradaada acara pan_Λda. Aba_Λba māwā jarasira dji bororāba idjira

* 9:7 Genesi 49:10; Isaia 8:5-8.

judiorā dji jarebada dedebemada āyā jaretadiada asidaa. ²³ Mañ carea djibarirāba jarasidaa: “Idjira drōā bēra idjia iwidadua.”

²⁴ Mañ bēra judiorā bororāba dauberrea badara wayacusa trānapeda jarasidaa:

–Ācōrē quīrāpita daia wārā bededebea jāā ēberānebemada jaradua.† Dairāba cawa panā idjira cadjirua obarida.–

²⁵ Dauberrea badaba jarasia:

–Māa adua bāa idjia cadjirua obarida wa ocada. Ababe cawa bāa māra dauberrea basida baribāra idira unu bāda.–

²⁶ Mañne ādjirāba wayacusa idjia iwidadua:

–Idjia ḡsāwā osi? ḡcārēda osi bā dau biabi carea?–

²⁷ Idjia panusia:

–Māa bārāa jarasia baribāra ijā quīrānaē basia. Mañda ḡcārē cārēā wayacusa ūrī quīrā panā? ḡbārā sida idji ume nība quīrā panāca?–

²⁸ Mañ carea ādjirāba idjira nāwā quēāsidaa:

–Bādā jāā ēberā ume nīa, baribāra dairāra Moise leydeba nībabadaa.

²⁹ Dairāba cawa panā Ācōrēba Moisea bedeasida,‡ baribāra jāā ēberā sāmabemada adua panā.–

³⁰ Mañne dauberrea badaba jarasia:

–ḡSāwāērā bārāba jara panā adua panāda idjira sāmabemada? ḡIdjia mā daura biabiē basica? ³¹ Dadjirāba cawa panā cadjirua obadaba iwidadāda Ācōrēba bia ūrīcada. Mañ awara cawa panā bariduaba Ācōrēda waya bābāra idjaba idjia quīrā bāda o bābāra, māḡaba iwidadāra Ācōrēba bia ūrībarida.§

³² Naārā edāba aba idibema ewarīdaa ḡbārāba ūrībadjidaca ēberā dauberrea toēda biabīdada? ³³ Naā ēberāda Ācōrēneba zedaēbara ni cārē sida poya oē bacasia.–

³⁴ Mañne pariseorāba idjira quēāsidaa:

–Bā topeēdebea āta cadjirua obaria. ḡSāwā dairāa ne jaradiai?–

Mañ carea idjira judiorā dji jarebada dedebemada āyā jaretasidaa.

Dji wārāda dauberrea bea

³⁵ Jesuba ūrīsia dauberrea badara āyā jaretasidada. Mañ carea idjira jarede wāsia. Unupeda iwidadua:

–ḡBāa Naā Djara Edadara wārāda ijā bāca?–*

³⁶ Idjia jarasia:

–Mā boro, jaradua idjira caida māa wārāda ijāi carea.–

³⁷ Jesuba panusia:

–Bāa idjira unu bāa. Mā, bā ume bedea bāda idjia.–

³⁸ Ara mañda Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda jarasia:

–Mā Boro, māa ijā bā.–

³⁹ Mañne Jesuba jarasia:

–Māra naā ējūānaa zesia ēberārā cawa oi carea. Māwā dji dauberrea bea quīrāca beaba ununia idjaba dji unu panāna a panāra dauberrea bea quīrāca panenia.–

⁴⁰ Ācāra pariseorā Jesu caita duanāba māñ bedea ūrīsidade iwidadua:

–Bāa ḡcārē cārēā māwā jara bā? ḡDairāra dauberrea beaca?–

⁴¹ Jesuba panusia:

† 9:24 Griego bedede bā bāa: “Ācōrēba bia bedeadua.” ‡ 9:29 Exodo 33:11. § 9:31 Salmo 66:18; Proverbio 15:29. * 9:35 Naā Djara Edada. Griego bedede ācāra cartade bā bāa “Ācōrē Warra.”

–Bārāda wārāda dauberrea beadabara, cadjirua obada carea bedeade pananaē bacasia. Baribara bārāba unu panana a panā bēra bedeade panā.–

10

Oveja wagabari dji bia

¹ Maā ewaride Jesuba jarasia:

–Māa wārā arada jaraya: bariduada oveja corrade eda wābadade eda wāēbara, ātebara āyā areba eda wāibara, māglaba ovejara drabararia idjaba biē obaria. ² Baribara dji corrade eda wābadama eda wābaridra oveja wagabari araa. ³ Maā iteabara corra wagabariba dji eda wābadara ewabaria. Ovejaba ādji wagabari bedeara cawa panā. Ādjiza trcuapeda dajadaa edebaria.* ⁴ Jūma dajadaa edepeda ādji na wābaria. Ovejara idji caidu wābadaa idji bedeara cawa panā bēra. ⁵ Baribara ādjia ununacara ēpēnaca, ātebara mīrūbadaa idji bedeada adua panā bēra.–

⁶ Jesura ne jara badeba māwā bedesia baribara judiorāba cawadaē basia cārēda jara bada. ⁷ Maā bēra Jesuba nāwā jarasia:

–Māa wārā arada jaraya, oveja eda wābadara māa. ⁸ Mā zei naēna zocārā ne drabadarā quīrāca zebadjidaa idjaba purura biē obadjidaa. Baribara ādjirā bedeara Ācōrē ēpē beaba ijānaē basia.†

⁹ Eda wābadara māa. Māneba eda wābarara minijichidebemada ēdraya. Bio necai haya idjia neē bara Ācōrēba jūma diai bēra.‡ ¹⁰ Ne drabararia zebaria ovejara drāai carea, beai carea idjaba aduabi carea. Baribara māra zesia ēberārāba zocai bai arada aduba erobadamārēa.

¹¹ Māra oveja wagabari dji bīa. Oveja wagabari biara idji oveja carea beuida bara. ¹² Baribara abāba parata carea ovejada waga baibara, usa cadrāa zebaraēde ovejara amecuapeda mīrū wāya. Ovejara idjideē bēra wārāda wagaca. Māne usa cadrāba oveja aba ca edabarāde dewararāda jārāzoabadaa. ¹³ Maā ēberāra mīrū wābaria ababe parata careabara ovejara wagabari bēra. Idjia oveja bia pananamārēa crīchaca.

¹⁴ Māra oveja wagabari dji bīa. Mādjiderāra cawa bara oveja wagabariba idji oveja cawa ba quīrāca. Idjaba māreba māra cawa panā. ¹⁵ Ara maā quīrāca mā Zezaba māra cawa bara idjaba māa mā Zezara cawa bara. Māra mādji oveja carea beuida bara. ¹⁶ Māa erobāa dewara oveja naā corrade beaēda.§ Maāgarā sida māa eda eneya. Ādjirāba mā bedeara ijānia. Māwā jūmarāda ābaa panania. Māne ādjirā wagabariba aba haya.

¹⁷ Mā Zezaba māra quīrā bara, ara mādjida idu beabi bēra. Maābe wayacusa zocai beya. ¹⁸ Māa iduaribiēbara ni abāba māra poya beadaēa, baribara māra beuya māwā quīrā ba bēra. Māra beupeda poya ārēbaya. Mā Zezaba māa māwā obisia.–

¹⁹ Maā beada ūrībadae judiorāra wayacusa wariwaria beada duanasidaa. ²⁰ Zocārāba jarasidaa:

–Jāā ēberāra jai bara bara. Idjira quīrāē bara. ĶCārē cārēā idji bedeada ūrīni?–

²¹ Baribara dewararāba jarasidaa:

–Idjia jara bara jai bara ba beadaēa. ĶJaiba dauberrea beara biabibarica?–

* **10:3** Ezequiel 34:11-31. † **10:8** Ācōrē ēpē beaba. Griego bedeade ba bara “ovejaba.” ‡ **10:9**

Griego bedeade nāwā ba bara: “Idjira eda wāya, dajadaa wāya idjaba pōājārāda unuya.” § **10:16** Māa erobāa dewara oveja naā corrade beaēda. Māa bedeadeba Jesuba jara basia judiorāē bida idjida ijānia.

Judiorāba Jesu igarapedada

²² Mañ ewaride judiorāba Jerusaleāne ewari dromada o panasidaa. Ādjirāba quīrāneba panasidaa Ācōrē de dromara idji quīrāpita biē badada waya bia bāpedadada. Mañ ewari dromara dji cūrāsaara bā jedecode obad-jidaa.* ²³ Ācōrē de droma mōgaraba auđu jūrā ca bā edaare Jesura nībasia. Idji nībadama Salomōx abadaa. ²⁴ Māwā bāde ḶCΛΓΛ judiorāba Jesura auđu jūrā edadapeda iwīdisidaa:

-Aba ḷsāḷbe bāa dairā crīchara cawaē pe erobai? Bāda Ācōrēba ēdṛΛ edabari diai jaradabΛΓΛ, dairāa ebuda jaradua.-

²⁵ Jesuba panusia:

-Māa bārāa jarasia baribΛΓΛ ḷjānaē duanāa. Jūma mḶ Zeza trḶneba o bāba mḶnebemada ebuda cawabi bāa. ²⁶ BaribΛΓΛ bārāba ḷjānāca, mḶ ovejarāē bērā. ²⁷ MḶ ovejarāba mḶ beđeara cawa panāa. MḶa ādjirāra cawa bāa. Mañ bērā ādjirāba mḶra ēpēbadaa. ²⁸ MḶa ādjirāa Ācōrē ume ewariza zocai baida dia bāa. Mañ carea ādjirāra aduadaēa idjaba ni abāba ādjirāra mḶ jawadebemada poya jārīnaēa. ²⁹ MḶ Zezaba ādjirāra mḶa diasia. Idjira jūmarā cāyābara dji dromaara bāa.† Ni abāba ādjirāra mḶ Zeza jawadebemada poya jārīnaēa. ³⁰ MḶra mḶ Zeza ume abarida māwā bāa.-

³¹ Mañ carea arima bea judiorāba wayacusa mōgarada edasidaa idji tabari beadi carea. ³² Mañne Jesuba jarasia:

-MḶ Zezadeba ne zocārā biada bārāa unubisia. ḷSāḷgΛ ne bia ođa carea mḶra mōgaraba tabari beadi?-

³³ Judiorāba panusidaa:

-Dairāba bΛΓΛ mōgaraba tabaridaēa ne bia o bā carea, ātebΛΓΛ tabaridīa bā naḶ djarade bāba ara bΛdjida Ācōrēana a bā carea. Mañba bāa Ācōrēra biē jara bāa.-‡

³⁴ Jesuba jarasia:

-Bārā leyde nāwā bḶ bāa: “Māa jarasia bārāra ācōrēra.”§ ³⁵ Dadjirāba cawa panāa Ācōrē Beđeara ewariza wārāda. Ācōrēba mañ ēberārāa beđeasīde jarasia: “Bārāra ācōrēra.” ³⁶ Mañne mḶa ababe idji Warraada a bāa Ācōrēba mḶra ara idji itea bāda bērā idjaba naḶ ējūānaa diabueđa bērā. ḷBārāba mañ carea jara panaca mḶa idjidebemada biē beđeasīda? ³⁷ MḶ Zezaba o bāda mḶa oē bΛbΛΓΛ, mḶ beđeara ḷjārānādua. ³⁸ BaribΛΓΛ idjīa o bāda mḶa o bΛbΛΓΛ, mḶa jara bā carea bārāba ḷjānaē panāmīna mḶa o bā carea ḷjānādua. Māwā bārāba wārāda cawađīa mḶ Zezara mḶ ume bāda idjaba mḶra mḶ Zeza ume bāda.-

³⁹ Mañne ādjirāba wayacusa Jesura jida quīrā panasidaa, baribΛΓΛ ēdṛΛ wāsīa.

⁴⁰ Māwānacarea Jesura wayacusa JordaḶ do quīrārā wāsīa Borocuebari JuaḶba naārā ēberārā borocue badamaa.* Jesura mama besīa. ⁴¹ Māwā bāde zocārā ēberārāda idjīmaa wābadjīdaa. Āduba nāwā jarabadjīdaa:

-JuaḶba ne ununacada oē basīa baribΛΓΛ jūma idjīa naḶ Jesudebema jaradara wārā araa.-

* **10:22** Judiorāba mañ ewari Janucá abadada poa zebΛΓΛza obadaa diciembre jedecode. Quīrānebabadaa Juda Macabeo abadaba Ācōrē de dromara waya bia badada. Maḷgara māwāsīa poa 164de Jesu tođī naēna. Mañ naēna griego Antioco Epipane abadaba Ācōrē de dromara biē basīa.

† **10:29** MaḶra griego beđeade ebuda baēa. ḶCΛΓΛmaarā nāwā jara bāa: “MḶ Zezaba māa diadara ne jūma cāyābara dji dromaara bāa.” ‡ **10:33** Levítico 24:14-16. § **10:34** Salmo 82:6. * **10:40**

42 Mama zocārāba Jesura Ijāsidaa.

11

Lazaro jaidada

1-2 Maḷ ewaride ēberā Lazaro abadada jūācāyā nūmasia. Maḷ Lazarora Betanianebema basía. Abari purude idji djabawērārā Mariada, Marta sida panasidaa. Maḷga Mariaba dadjirā Boro jirūne querada weapeda idji buđaba pōāsa jaređa basía.* 3 Maḷne Lazaro djabawērārāba Jesua bedeeda diabuesidaa:

-Dai Boro, bḷ dji biara jūācāyā nūmḷa.-

4 Maḷ bedea ūrīside Jesuba jarasia:

-Lazarora beuēa, baribḷḷḷ jūācāyā nūmḷa ēberārāba cawadāmārēā Ācōrēra idji Warra sida dji dromarāda.-

5 Jesuba Lazarora, dji djabawērārā sida bio quīrīā basia. 6 Baribḷḷḷ Lazaro bio jūācāyā bḷda cawadacarea wadi ewari umé besia idji badama.

7 Māwānacarea idji ume nībabadarāa nāwā jarasia:

-Wānadrḷ wayacusa Judeadaa.-

8 Maḷ bērā idji ume nībabadarāba jarasidaa:

-Jaradiabari, dārē bḷa Judeadebemarāba bḷra mōgaraba tabari bea quīrīā pananada. ¿Bḷra wayacusa jāmaa wāica?-

9 Jesuba jarasia:

-¿Ewarira doce hora bḷēca? Āsa nīra tenedrḷca, idjia ḷnaa naḷ ējūāne bḷda unu bḷ bērā. 10 Baribḷḷḷ diamasi nīra tenedrḷbaria, ḷnaa neē bḷ bērā.-

11 Māwā jaradacarea Jesuba jarasia:

-Dadjirā dji bia Lazarora cāi bḷa baribḷḷḷ mḷa idjira ḷrḷmane wāya.-

12 Maḷne Jesu ume nībabadarāba idjia jarasidaa:

-Dai Boro, idjira cāi bḷbḷḷḷ biabḷḷḷ.-

13 Jesuba maḷ jaradadeba Lazaro beudadebemada bedea basia, baribḷḷḷ idji ume nībabadarāba crīchasiđaa Lazaro cāi bḷdebebemada bedea bḷda.

14 Maḷbe Jesuba ebuda jarasia:

-Lazarora jaidasia. 15 Arima badaē bērā mḷra bḷsrida bḷa maḷneba bārāba mḷra biara Ijāni bērā. Waya idjimaa wānadrḷ.-

16 Maḷne Tomá, Mīguiso abadada basia.† Maḷgḷba Jesu ume nībabadarā waabemarāa jarasia:

-Judeadaa wānadrḷ dadjirā sida beadāmārēā.-

Beudarā Jesuba ḷrēbabidebema

17 Betania purude jūēside Jesuba cawasia Lazaro tbaripedadara ewari quīmārē bḷda. 18 Betaniara Jerusaleḷneba mācua tḷmḷē basia.‡ 19 Maḷ bērā zocārā judiorāda zesidaa Marta, Maria sobiabide ādji djaba jaidada carea. 20 Māwā panane Martaba cawasia Jesura jūēbḷḷḷada. Ara maḷda idji audiabariđe wāsia. Maḷne Mariara diguiđa besia. 21 Martaba Jesu unuside idjia jarasia:

-Mḷ Boro, bḷda nama bađabara mḷ djabara jaidaē bacasia. 22 Baribḷḷḷ mḷa cawa bḷa jūma bḷa Ācōrēa iwidibḷḷḷara idjia oida.-

23 Jesuba idjia jarasia:

-Bḷ djabara ḷrēbaya.-

* **11:1-2** Juaḷ 12:3. † **11:16** Mīguiso. Griego trḷ Dídimoba jara bḷa mīguisoda. ‡ **11:18** Tḷmḷē basia. Griego bedeede bḷ bḷa “quince estadia.” Maḷra kilómetro ūbeaca bḷa.

²⁴ Maãne Martaba jarasia:

-Mãe, mãa cawa ðaa idjira jĩrũarebema ewaride ãrẽbaida beudarã ãrẽbabadade.-⁵

²⁵ Jesuba jarasia:

-Mãdrã beudarã ãrẽbabibaria idjaba zocai ðai diabaria. Bariduaba mãda jĩãibãrã, naã djarade beubãrã sida ewariza Æcõrẽ ume zocai ðaya. ²⁶ Mã jĩã ðara mãneba zocai ða bẽrã ewariza zocai ðaya. ¿Bãa maãgãrã jĩã ðaca?-

²⁷ Maãne Martaba panusia:

-Mãe mã Boro, mãa jĩã ðaa ðara Æcõrẽ Warrada, Æcõrẽba ãdrã edabari diai jaradada, naã ãjũãne zeida ðadada.-

Jesu Lazaro carea jĩãna

²⁸ Mãwã jaradacarea Martara wãsia idji djabawẽrãmaa. Maãbe iwidrãa jarasia:

-Dji jaradiabarira nama ðaa. Idjia bãa ne jara quĩrã ðaa.-

²⁹ Mã ãrĩpeda Mariara piradrãpeda Jesu ðãmaa isabe wãsia. ³⁰ Jesura purude eda wãé basia. Wadibida Martaba idji ununama basia. ³¹ Mãne judiorã Maria sobiabidi carea idji diguida panaba unusidaa idjira isabe piradrãpeda dajadaa wãbãrãda. Mã carea idji caidu wãbadaba jarasidaa:

-Idjira Lazaro tãbaripedadamaa jĩãne wãbãrã.-

³² Mariara Jesu ðãma jũeside ara idji unubãrãda idji jĩrũ caita ðarru cobesia. Mãne jarasia:

-Mã Boro, ðada nama ðadabara, mã djabara jaidãe bacasia.-

³³ Jesuba Maria jĩgua jĩãbãrãda idjaba judiorã idji ume zepedada sida jĩãbadada unuside ãdjirã carea bio sopua nũmepeda jĩgua ãgasia.* ³⁴ Mãbe iwidiãia:

-Idjira ¿sãma tãbarisida?-

Ãdjirãba panusidaa:

-Dai Boro, acãde wãna.-

³⁵ Jesura jĩãsia. ³⁶ Mãwã ðãde judiorã arima duanaba jarasidaa:

-Acãdadua idjia sãcua Lazarora quĩrã basida.-

³⁷ Baribãrã ãcãrã ãdjirãnebemaba jarasidaa:

-Dauberrea ða biabidaba ¿sãwãẽrã poya carebaẽ basi Lazaro beurãmãrã?-

Jesuba Lazaro ãrẽbabida

³⁸ Jesura wayacusa jĩgua ãgasia. Mãbe Lazaro tãbaripedadama jũesia. Mããgãrã eya uria basia. Dji eda wãbadara mõgaraba jũãtrã basia. ³⁹ Mãne Jesuba jarasia:

-Jãã mõgarara ãyã ðãdadua.-

Marta, dji jaidada djabawẽrãba Jesua jarasia:

-Mã Boro, idji jaidadara ewari quĩmãrẽ ða bẽrã cõbusia cadjirua ðaa.-

⁴⁰ Baribãrã Jesuba jarasia:

-¿Mãa jaraẽ basica ðaa wãrãda jĩãibãrã, Æcõrẽra dji droma ðada unuida?-

⁴¹ Mãwã ðãde ãberãrãba mõgarara ãyã ðãsidaa. Mãbe Jesuba ãtaa acãpeda jarasia:

§ 11:24 Isaia 26:19; Daniel 12:1-3. * 11:33 Ædjirã carea. Acãrãmaarã Jesura sopusia ãdjirãba jĩãnaẽ basi bẽrã idjia Lazarora ãrẽbabida. Dewarãrãmaarã Jesura sopusia naã ãjũãne ãberãrãra beubada, cacua biẽ beubada, idjaba cadjirua obada bẽrã.

-Zeza, m̄la b̄la bia jaraya m̄la iwididara ūr̄na b̄r̄ā. ⁴² M̄la cawa b̄la b̄la m̄l bedeara ūr̄i babarida, barib̄l̄l̄ m̄la māl̄ḡl̄a jarasia nāl̄ḡl̄ā ēber̄ār̄ba cawad̄am̄ār̄ēā b̄l̄ab̄l̄l̄ m̄l̄ra diabuesida.-

⁴³ M̄w̄ā jarad̄acarea Jesuba j̄gua tr̄l̄ jarasia:

-j̄Lazaro, dajadaa zedua!-

⁴⁴ Ara māl̄da Lazaro beu badada dajadaa zesia. Idji j̄lw̄ara, idji j̄r̄ū sida wadi wuaba b̄l̄r̄ā beasia. Idjaba idji qūr̄r̄a wuaba ān̄ēbari basia. Māl̄ne Jesuba jarasia:

-Ēr̄ān̄dua bia t̄gam̄ār̄ēā.-

Judiorā bororāba Jesu beadi carea bedea aupedada
Mateo 26:1-5; Marco 14:1-2; Luca 22:1-2

⁴⁵ Zocārā judiorā Maria acl̄de w̄pedadaba unusidaa Jesuba odara. Māl̄ b̄r̄ā ādjir̄ba j̄j̄s̄idaa. ⁴⁶ Acl̄l̄l̄l̄a pariseor̄āmaa w̄s̄idaa Jesuba oda jarade. ⁴⁷ Māl̄ carea pariseor̄āra, sacerdote bororā sida j̄ma judiorā dji dromarā ume ābaa dji j̄l̄residaa. N̄w̄ā jarasidaa:

-Dadjir̄ba ḡs̄āw̄ā odī? Māl̄ ēber̄āba ne ununacada zocārā o b̄la. ⁴⁸ Idjida idu b̄ad̄ib̄l̄l̄ j̄umar̄ba cr̄ichad̄ia idjira dadjir̄ā boroda. Idjida ēp̄n̄ib̄l̄l̄ romanor̄āra zedapeda dadji Ācōr̄ē de dromara babuedia idjaba j̄ma dadji judiorā sida quenania.-

⁴⁹ Mama aba basia Caipá abadada. Idjira māl̄ poade dji dromaara b̄l̄ sacerdote basia. Māl̄ Caipába jarasia:

-j̄Bār̄āra cr̄icha nēl̄ pan̄la! ⁵⁰ Romanor̄āba j̄ma dadjir̄ā beadi c̄ȳābara biara b̄la ēber̄ā aba dadji judiorā carea beuida.-

⁵¹ Caipába ara idji cr̄ichadeba m̄w̄ā jaraē basia. Āteb̄l̄l̄ idjira māl̄ poade dji dromaara b̄l̄ sacerdote b̄r̄ā Ācōr̄ēb̄l̄l̄ idjia jarabisia Jesura j̄ma judiorā carea beuida b̄l̄ada. ⁵² Barib̄l̄l̄ ababe judiorā carea beuē beuē, āteb̄l̄l̄ beusia j̄ma Ācōr̄ē warrarā nāl̄ ēj̄ūāne beara puru aba b̄l̄l̄ carea.† ⁵³ Judiorā dji dromar̄āba bedea b̄l̄s̄idaa mamaaba ātaā cr̄icha j̄l̄r̄l̄d̄ida Jesu beadi carea.

⁵⁴ Māl̄ b̄r̄ā Jesura judiorā tāēna ebuda n̄baca basia, āteb̄l̄l̄ Judeadebemada āȳā w̄s̄ia. Epraīl̄ purude idji ume n̄babadarā ume b̄ade w̄s̄ia. Māl̄ purura ēj̄ūā pōāsa ewaraga b̄l̄ caita b̄la.‡

⁵⁵ Judiorā Egiptodeba ēdr̄l̄pedada qūr̄r̄nebabada ewarira caita basia. Māl̄ra ewari droma b̄r̄ā puruzabemar̄āda Jerusalēn̄na w̄s̄idaa ādjia obada qūr̄r̄ca o pan̄neba Ācōr̄ē qūr̄r̄pita bia beadi carea.§ ⁵⁶ Māl̄ ewaride ēber̄ār̄ba Jesura j̄l̄l̄ n̄basidaa. Ācōr̄ē de droma dajada ābaa duan̄ne iwidibadjidaa:

-Bār̄āmaar̄ā ḡdjira nāl̄ ewari droma obadaē zebá?-

⁵⁷ Barib̄l̄l̄ sacerdote bororāba pariseor̄ā b̄ida jarasidaa bariduaba Jesuda j̄ūēsida cawasidara jaraida b̄l̄ada idji jid̄ad̄am̄ār̄ēā.

† 11:52 Isaia 11:12; Jeremia 23:3; Miq̄uea 2:12. ‡ 11:54 Epraīl̄ purura Jerusalēn̄neba ewari aba basia. § 11:55 Ewari droma odī naēna judior̄āra Ācōr̄ē qūr̄r̄pita bia beadida panasidaa. Ab̄al̄ba ēber̄ā beudada tāib̄l̄l̄a w̄a waraib̄l̄l̄a, siete ewari Ācōr̄ē qūr̄r̄pita biē bebadjia. Māl̄ carea ne oida basia: ac̄l̄dua Numero 19:16-22; 2 Cronica 30:13-21. M̄w̄ā oēb̄l̄l̄a ewari dromara ocarā basia. Jesu ewaride judior̄āba jaradiabadjidaa judiorā Israel drua āi beara Ācōr̄ē qūr̄r̄pita biē beada. Māl̄ carea Jerusalēl̄ purudaa zedapeda siete ewari dār̄ābadjidaa Ācōr̄ē qūr̄r̄pita bia panani carea.

12

*Mariaba quera Jesu jirũ lrã weada**Mateo 26:6-13; Marco 14:3-9*

¹ Egipodeba êdrapedada quĩrãnebabada ewari jũei carea wadi sei ewari ßade Jesura Betania purudaa wãsia Lazaro ßabarimaa. Maã Lazarora Jesuba lrẽbabida basia. ² Jesura zeã ßẽrã quewarabema codira waibaa osidaa. Martaba codi carebemara jedeca basia. Maãne Lazaro sida Jesu ume ne co basia. ³ Mãwã panãne Mariaba nardo quera idji awa quiruda, nẽbãa ßada taza umé enepeda Jesu jirũne weasia.* Maãbe idji budaba põãsa jaresia. Maã queraba dji dera jũma tũãpa nũmesia. ⁴ Maãne Jesu ume nĩbbarida aba basia Juda Iscariote abadada. Judaba Jesura jidabi basia. Maã Judaba jarasia:

⁵ -¿Cãrẽ cãrẽã jãl querara nẽdobueẽ basi? Nẽdobueãdabara poa aba trabãrãde edabari quĩrãca edacasia. Maãba ne neẽ quẽdeara carebacasia.-

⁶ Baribarã idjia mãwã jaraẽ basia ne neẽ quẽdeada crĩcha ßã ßẽrã, ãtebarã mãwã jarasia ne drãbari ßẽrã. Ædji parata wagabada buchacara idjia erobabadjia baribarã mããnebemada drãbadjia. ⁷ Maãne Jesuba jarasia:

-Naã wẽrãa mãwã jararãdua. Idjia naã querara waga erobasia mã tãbaridi ewari carea.† ⁸ Ne neẽ quẽdeara ewariza ßãrã tãẽna panania, baribarã mãra bãrã ume ewariza baẽa.-

Judiorã bororãba Lazaro beadi carea bedea aupedada

⁹ Zocãrã judiorãba cawasidaa Jesura Betaniane ßada. Maã ßẽrã idji acãde wãsidea. Maã awara Lazaro, Jesuba lrẽbabida sida acãde wãsidea. ¹⁰⁻¹¹ Lazaro lrẽbãda carea judiorã zocãrãba sacerdote bororãra igaradapeda Jesuda ijãsidea. Maã carea sacerdote bororãra bedea ausidaa Lazaro sida beadi carea.

*Jerusalemãnebemarãba Jesu audiabaripeada**Mateo 21:1-11; Marco 11:1-11; Luca 19:28-40*

¹² Nurẽma zocãrã ãberãrã ewari droma odi carea Jerusalemãna zepedadaba cawasidaa Jesura Jerusalemãne jũebarãda. ¹³ Maã carea ãdjirãba uruta quedua quĩrãca beada tããpeda idjira audiabaripe wãsidea. Nãwã jĩgua jarasidaa:

-jBio biya quirua!‡ jBio bia ßãa dadjirã Æcõrẽ trãneba zebãrã! jBia quirua Israeldebemã Borora!-

¹⁴ Maãne Jesuba burro zaqueda unupeda lrã chũmesia. Mãwãsia Æcõrẽ Bedeade jara ßã quĩrãca:

¹⁵ Wayarãnadua, Sioã eyade ßearã. Acãdadua, bãrã Borora burro zaque lrã zebãrã.§

¹⁶ Jesu ume nĩbabadarãba mãra unu panãmĩna cawadaẽ panasidaa. Baribarã Jesu lrẽbapeda bajãna wãnacareabarã cawasidaa Æcõrẽ Bedeade idjidebema naẽna ßadada jũma wãrãda mãwãsidea.

¹⁷ Jesuba Lazaro beu ßadada trãpeda lrẽbabiside zocãrã ãberãrãda arima duanasidaa. Mãwãnacarea ãdjia unupedadada nẽbarãbadjidaa. ¹⁸ Jesuba mã ne ununaca odara zocãrãba ãrĩsidea. Maã ßẽrã idji audiabaripe wãsidea.

¹⁹ Maãne pariseorãba ara ãdjiduba jara duanasia:

-jAcãdadua! Jũmarãda idji caidu wãbãdaa. Maã ßẽrã dadjirãba o quĩrã panãra poya odaẽa.-

* **12:3** Taza umé. Libra aba wa medio litro wa tresciento gramo. † **12:7** Idjia naã querara waga erobasia mã tãbaridi ewari carea. Griego bedeade mãra ebuda ßãẽ. ‡ **12:13** jBio bia quirua! Mããrã arameo bedeade jarabadaa “Hosana.” § **12:15** Jerusalemã purura Sioã eyade ßãa. Zacaria 9:9; Isaia 40:9-10; Sofonias 3:14-17.

Jesuba idji beadi jarada

²⁰ Mañ ewari droma o panane ḁCAGA griegorāda Ācōrēa bia beadeadi carea Jerusaleñe jūēsidaa. ²¹ MaḁGARARA Pelipe, Jesu ume nībabarimaa wāsidaa. Mañ Pelipera Galileade ḁA puru Betsaidadebema basía. Ādjia Pelipea jarasidaa:

–Dairāba Jesura unu quīrīā panḁA.–

²² Mañ carea Pelipeba Andréa jarade wāsia. Mañbe ādjia Jesua jarasidaa. ²³ Mañne Jesuba jarasia:

–Ewarira jūēsia. Ācōrēba mḁ, Nañ Djara Edadara dji Dromada ḁAya. ²⁴ Mḁa wārā arada jaraya: beuda quīrāca trigo tada jouḁaēḁBAGA, ara māwā abari tada ḁAbaria. BaribAGA jouḁibAGA mañ tara tunupeḁa bio zaubaria. ²⁵ Ara mañ quīrāca Ācōrē cāyābara nañ djarade zocai baida biara jAGA ḁAba mañ zocai ḁaira aduaya. BaribAGA nañ djarade zocai bai jAGAI cāyābara mḁda ēpēibAGA Ācōrē ume ewariza zocai ḁaya. ²⁶ Bariduada mḁ nezoca ba quīrīā ḁABAGA, mḁ ume nībaida ḁA. Mḁ wāḁBAGAMA mḁ nezoca sida wāya. Bariduada mḁ nezocabAGA, mḁ Zezaba idjira dji dromada ḁaya.

²⁷ Wārāda mḁra bio sopua ḁA. ¿Mḁa cārēda jarai? ¿Mḁa jaraica “Zeza, mḁ bia mḁgaiḁebemada ēḁra ḁAdua”?

Māwā jaraēa mḁra mañ carea zeda bērā. ²⁸ ĀteBAGA jaraya: Zeza, maḁgaḁeba jūmarāa cawabidua ḁra dji Dromaara ḁada.–

Ara māwāḁBAGAḁe ēberārā arima duanaba beḁeada bajānaa ūrīsidaa. Mañ beḁeaba jarasia:

–Mḁa naēna cawabisia mḁra dji Dromaara ḁada idjaba wayacusa cawabiya.–

²⁹ Mañ beḁea ūrīsidaḁe ḁCAGABA jarasidaa baada jururuasida. Dewararāba jarasidaa:

–Bajānebema nezocaba Jesua beḁeasia.–

³⁰ Mañne Jesuba jarasia:

–Mañ beḁeara mḁ iteaē basía. Biara bārā itea basía. ³¹ ArāBAGA Ācōrēba cawabiya nañ ējūānebemarāra beḁeade duanada. ArāBAGA diauru, nañ ējūānebema borora Ācōrēba poyaya. ³² Mḁ ḁA jira ḁABADAḁe mḁa jūmarāda eneya mañ ḁānamārēā.–

³³ Māwā jarasia idjira crude cachi beḁidida cawabi carea. ³⁴ Ēberārā mama duanaba Jesua jarasidaa:

–Ācōrēba Moisea diada leyḁeba dairāba cawa panḁA Ācōrēba ēḁra edabari diai jaradara beuca baida.* Bḁa ¿sāwā jara ḁA Nañ Djara Edadara crude cachiḁida? Nañ Djara Edadara ¿caí?–

³⁵ Jesuba jarasia:

–Nañ ḁnaara bārā ume dārā baēa. Mañ carea ḁnaane nīḁadua idji bārā ume ḁamisa cawadaēne pāimane beḁa amaaba. Pāimane nība adua ḁA sāmaa wāda. ³⁶ ḁnaa bārā tāēna eropanane mañ ḁnaara ḁānadua ḁnaanebema ēberārāda beḁādi carea.–

Mañ beḁea jaradacarea Jesura ara mañda wāpeḁa mīrūsia.

Judiorāba wadibida Jesu ḁānaē duanana

³⁷ Jesuba ne ununacada zocārā ēberārā quīrāpita oḁamīna ādjirāba wadibida ḁānaē panasidaa. ³⁸ Ācōrēneba beḁeabari Isaíaba jarada quīrāca wārāda māwāsia. Nāwā jarasia:

Daí Boro, ¿daiba jarapeḁadara caiba ḁāsi?

* 12:34 Isaía 9:7; Ezequiel 37:25; Salmo 72:17; Salmo 89:35-37.

Ācōrēba idji ʌʌara ꞑcaia cawabisi?†

³⁹ Maʌ bēřā ādjirāba poya iĵānaē basía, Isaíaba jarada quĩrāca:

⁴⁰ Mʌa ādjirāra dauberrea bea quĩrāca ʌasia idjaba so zarea ʌasia ādji dauba unu panʌmĩna cawarānamārēā idjaba ũřĩ panʌmĩna sodeba cawarānamārēā.

Māwā panʌ bēřā mʌmaa zedacaa mʌa biabimārēā.‡

⁴¹ Isaíaba idji cartade māwā ʌasia Jesura dji Dromada beida unupeda maʌnebemada bedeada bēřā.§

⁴² Isaíaba māwā ʌʌdamĩna zocārā judiorāba, judiorā dji dromarā bida Jesura iĵāsidaa baribʌʌ ebuda jaradaē basía. Waya panasidaa pariseorāba ādjirāra judiorā dji jʌrebada dedebemada āyā jʌretadida. ⁴³ Ācōrēba ādjida bia jarai cāyābara maʌ judiorāba biara quĩrīā panasidaa ēberārāba bia jaradida.

Ācōrēba Jesu bedeadeba ēberārā cawa oya

⁴⁴ Maʌbe Jesuba jĩgua jarasia:

–Mʌ iĵā ʌʌba mʌ Diabueda sida iĵā ʌʌa. ⁴⁵ Mʌ unu ʌʌba mʌ Diabueda sida unu ʌʌa. ⁴⁶ Mʌra naʌ ējũānaa ʌnaa quĩrāca ze ʌʌa mʌ iĵāʌdara pāimane bearānamārēā. ⁴⁷ Aʌaʌba mʌ bedeada ũřĩpeda iĵāēʌʌʌ, mʌa idjira biē ʌʌēa, mʌra naʌ ējũāne bea biē ʌʌi carea zeē ʌʌ bēřā. Mʌra naʌ ējũāne bea ēdʌ edai careaʌʌʌ zesia. ⁴⁸ Baribʌʌʌ mʌ igara ʌʌra, mʌ bedea bia edaē ʌʌra Ācōrēbʌʌʌ cawa oya. Jĩrũarebema ewaride Ācōrēba cawabiya idjira bedeade ʌʌda mʌa jarada bedeara iĵānaē bēřā. ⁴⁹ Mʌra ara mʌdjideba bedea ʌʌēa. Mʌ Zeza, mʌ namaa diabuedaba mʌa jarasia cārēda jaraida ʌʌda idjaba sāwā maʌ bedeara jaraida ʌʌ sida. ⁵⁰ Mʌa cawa ʌʌa idjia maʌ bedeara jarabi ʌʌda ēberārā idji ume ewariza zocai duananamārēā. Maʌ carea mʌ Zezaba mʌa jarada quĩrāca mʌa bedea ʌʌa.–

13

Jesuba idji ume nĩbabadarā jĩrũ saġʌda

¹ Egiptodeba ēdʌpedada quĩrānebabada ewari bai naēna Jesuba cawa basia idji ewarira jũēʌʌʌda. Cawasia naʌ ējũāra amepeda idji Zezamaa wāida. Jesuba jũma idjiderā naʌ ējũāne beara bio quĩrīā bada bēřā idjia maʌ quĩrāra unubisia aba idji beubʌʌʌ ewaridāa.

² Qewara pāimabʌʌʌde ne co panasidaa. Baribʌʌʌ maʌ naēna diauruba Simoʌ warra Juda Iscariote sode crĩchada diadoasia Jesu jidabimārēā.

³ Jesuba cawa basia idji Zezaba ne jũmada idji jʌwade ʌʌsida, idjaba cawa basia idjira Ācōrēmaʌba zepeda waya Ācōrēmaa wāida. ⁴ Baribʌʌʌ Jesuba osia nezocaba obari quĩrāca. Ādjirāra qewara ne co panʌne pirabaripeda idjia ʌʌʌ jʌ ʌabarida ērāsia. Maʌbe cacua jarebadada edapeda caʌʌʌ ʌʌʌ jʌsía. ⁵ Epedeco jũguruade baidoda jue edapeda idji ume nĩbabadarā jĩrũra saġasia. Ādjiza saġʌpeda ādji jĩrũra cacua jarebadaba pōsa jaresia.

⁶ Jesuba Simoʌ Pedro jĩrũ saġʌbʌʌʌde Pedroba jarasia:

–Mʌ Boro, ꞑʌa mʌ jĩrũda saġʌica?–

⁷ Jesuba panusia:

–Mʌa o ʌʌra ʌʌa nawena cawaē ʌʌa baribʌʌʌ nocoare ebuda cawaya.–

⁸ Baribʌʌʌ Pedroba jarasia:

–Mʌ jĩrũra ʌʌa saġʌcara ʌʌa.–

Jesuba jarasia:

-M̄la b̄a j̄irūda s̄aḡl̄ēb̄aḡa, b̄ara m̄l̄reēa.-

⁹ Māl̄ b̄ērā Simōl̄ Pedroba jarasia:

-M̄wā baib̄aḡa, m̄l̄ Boro, m̄l̄ j̄irū awa s̄aḡar̄ādua, j̄āteb̄aḡa m̄l̄ j̄awara, m̄l̄ boro siḡa s̄aḡaḡdua!-

¹⁰ Māl̄ carea Jesuba jarasia:

-Ēberā cuidacarea ababe idji j̄irū awa s̄aḡl̄ida b̄la idji cacuara j̄ūma bia s̄aḡa b̄a b̄ērā. Bārāra j̄ūmaena s̄aḡa beea, m̄wām̄ina aba nama b̄la s̄aḡl̄ē b̄ada.-

¹¹ Jesuba cawa b̄asia caiba idjira jidabida. Māl̄ carea jarasia: “Aba nama b̄la s̄aḡl̄ē b̄ada.”

¹² Ādjirā j̄irū s̄aḡacuadacarea Jesuba wayacusa idjia l̄r̄l̄ j̄l̄ babarira j̄āsia. Māl̄be ne cobadama wayacusa ch̄ūmepeda jarasia:

-¿Cawasiḡaca cārēā m̄la b̄ārā j̄irūra s̄aḡasida? ¹³ Bārāba m̄l̄ra Jaradiabariāda abadaa idjaba b̄ārā Boroada abadaa. Wārāda aride jara pan̄la, m̄wā b̄a b̄ērā. ¹⁴ Māl̄ba m̄l̄, b̄ārā Boroba idjaba Jaradiabariba nezoca qūir̄aca b̄ārā j̄irūra s̄aḡaḡda b̄ērā b̄ārā biḡa nezoca qūir̄aca b̄ādjiza j̄irū s̄aḡaḡida pan̄la. ¹⁵ M̄la j̄āwā unubisia b̄ādjiza dji carebaḡam̄ārēā. ¹⁶ M̄la wārā arada jaraya: ni ab̄ala nezocada idji boro cāyābara auḡuara b̄lēa. Diabueḡara idji diabueḡa cāyābara auḡuara b̄lēa. Nezocaba obari qūir̄aca m̄la oḡa b̄ērā, b̄ārā biḡa abari qūir̄aca oḡida pan̄la. ¹⁷ ¿Cawasiḡaca? M̄wā j̄j̄a oḡib̄aḡa wārāda bia panania.

¹⁸ M̄la jaraē b̄la j̄ūma bārāra bia beaḡida, m̄la edadarā s̄āwā beada cawa b̄a b̄ērā. Ācōrē Bedeade b̄l̄ b̄a qūir̄aca wārāda m̄wām̄ārēā m̄la jarab̄aḡa: “Aba m̄l̄ ume ne co baḡada m̄l̄ ume dji qūir̄ūda b̄esia.”* ¹⁹ M̄la ara nawena maḡgara jarab̄aḡa wadi m̄wāi naēna, wārāda m̄wāb̄aḡaḡe bārāba M̄ra M̄l̄da j̄ānam̄ārēā.† ²⁰ Wārā arada m̄la jaraya: m̄la diabueb̄aḡaḡa ab̄al̄ba bia eḡaib̄aḡa m̄l̄da bia edab̄aḡaḡa. Idjaba m̄l̄ bia edab̄aḡaḡa m̄l̄ Diabueḡara bia edab̄aḡaḡa.-

Jesuba Judadebema jarada

Mateo 26:20-25; Marco 14:17-21; Luca 22:21-23

²¹ M̄wā jarapeda Jesura bio sopua b̄esia. M̄wā b̄l̄de ebuda jarasia:

-Wārā arada m̄la jaraya: aba bārānebemaba m̄l̄ra jidabiya.-

²² Idji ume n̄ibabadarāra abarica dji aḡa duanesidaa Jesuba jaradara cawaḡaḡe bada b̄ērā. ²³ Māl̄ne aba b̄asia Jesuare ch̄ūm̄ada.‡ Māl̄ḡaba ara idjida “Jesuba bio qūir̄iā b̄l̄” abadjia. ²⁴ Simōl̄ Pedroba idjia boroba jarasia caidebemada beḡa b̄l̄da Jesua iwidim̄ārēā. ²⁵ Māl̄be Jesuare ch̄ūm̄l̄ba iwidisia:

-Dai Boro, ¿caiba b̄ara jidabi?-

²⁶ Jesuba panusia:

-M̄la paḡda s̄oberapeda ab̄ala diaya. Māl̄ ēberāra idjia.-

Ara maḡda paḡra s̄oberapeda Jesuba Simōl̄ Iscariote warra Judaa diasia.

²⁷ Judaba maḡ coḡacarea Satana j̄awaeḡa b̄esia. Māl̄ne Jesuba Judaa jarasia: -B̄la oya b̄ara isabe odua.-

²⁸ Barib̄aḡa ne co duan̄l̄ba ni ab̄al̄ba cawaḡaḡe basia Jesuba cārē cārēā m̄wā jarasida. ²⁹ Judaba ādji parata wagabada buchacara erob̄abadjia. Māl̄ b̄ērā l̄c̄aḡaḡa cr̄ichasidaa Jesuba dji ewari droma careabemada n̄ēdom̄ārēā

* **13:18** Salmo 41:9. † **13:19** Isaia 43:10. ‡ **13:23** Jesuare ch̄ūm̄ada. Griego bedeade b̄l̄ b̄aa: “Jesumaa t̄ur̄i ch̄ūta b̄l̄da.” Judiorā Egiptodeba ēḡraḡepada qūir̄ānebada ewaride m̄wā ne cobadjidaa. “Jesuba bio qūir̄iā b̄l̄” abadjia. Juaḡba ara idjida m̄wā jarabadjia.

jarasida wa parata neē quedeaa diabi b̄ada. ³⁰ Judaba pāra copeđa ara mālda dajadaa w̄asia. Māra pāimanacarea bas̄ia.

Jesuba obi b̄a bedea djiwidi

³¹ Juda w̄anacarea Jesuba jarasia:

–Ar̄ab̄a Ācōrēba unubiya m̄l, Nāl Djara Edadara dji dromada. Māl awara m̄lneba Ācōrēba unubiya ara idjida dji dromada. ³² M̄l, Nāl Djara Edadaba Ācōrēba dji dromada unubib̄a, Ācōrēba m̄ra abarica dji dromada unubiya. Idjia d̄ar̄éne māra unubiya. ³³ B̄ar̄a m̄l dji biar̄a b̄er̄a m̄la jaraya: m̄ra b̄ar̄a ume d̄ar̄a baēa. § M̄la judior̄a boror̄a jarada qūr̄aca nawena b̄ar̄a jaraya: b̄ar̄a m̄ra j̄ađia, māw̄m̄na m̄l w̄ab̄amaa poya w̄anaēa.*

³⁴ M̄la obi b̄a bedea djiwidida b̄ar̄a jaraya: b̄ar̄a bio dji qūr̄ā beadaua. † M̄la b̄ar̄a bio qūr̄ā b̄a qūr̄aca b̄ar̄a sida abarica dji qūr̄ānaua. ³⁵ B̄ar̄a māw̄a dji qūr̄ā pananib̄a, j̄umar̄a cawadia b̄ar̄a m̄l ume n̄babadar̄a.–

Pedroba Jesu igaražana ada

Mateo 26:31-35; Marco 14:27-31; Luca 22:31-34

³⁶ Simōl Pedroba Jesua iwidiisia:

–Dai Boro, ž̄b̄ara s̄amaa w̄ai?–

Mālne Jesuba panusia:

–M̄l w̄ab̄amaa b̄ara nawena poya w̄éa, barib̄a t̄ēbe m̄l caidu w̄aya.–

³⁷ Pedroba iwidiisia:

–Dai Boro, ž̄s̄aw̄ēr̄a m̄ra b̄a ume poya w̄é? M̄ra b̄a carea beuida b̄a.–

³⁸ Mālne Jesuba jarasia:

–ž̄b̄ara m̄l carea w̄ar̄da beuida b̄aca? W̄ar̄a adama m̄la jaraya: eterer berui naēna b̄a b̄arima ūbea jaraya m̄ra unucada.

14

Jesuba idjideba dadjir̄a Zezamaa w̄ani jarada

¹ Sopua b̄ear̄anada. Ācōrēba aride o b̄ada w̄ar̄da iž̄anada. Idjaba m̄la aride o b̄a sida w̄ar̄da iž̄anada. ² M̄l Zeza b̄abarima dadjir̄a duananira baraa. M̄ra mamaa w̄aya b̄ar̄a beadiima bia oi carea. M̄aw̄ébara m̄la jaraē bacasia. ³ M̄ra b̄ar̄a beadiima bia ode w̄aya. Mālbe wayacusa zeya b̄ar̄a edei carea m̄l ume beadam̄r̄ē. ⁴ B̄ar̄a cawa pan̄a m̄ra s̄amaa w̄aida. Dji o sida cawa pan̄a.–

⁵ Barib̄a Tom̄ba jarasia:

–Dai Boro, adua pan̄a b̄ara s̄amaa w̄aida. ž̄s̄aw̄a māl ora cawadi?–

⁶ Mālne Jesuba jarasia:

–Māl ora m̄la. M̄lneba Ācōrēba w̄ar̄da cawa pan̄a idjaba zocai bai arada eropan̄a. M̄lneba w̄anaēb̄a ni ab̄ada m̄l Zezamaa poya j̄ūenaēa. ⁷ B̄ar̄a m̄da w̄ar̄da cawa pan̄ab̄a, m̄l Zeza sida cawa pan̄a.* Idib̄a b̄ar̄a idjira cawa pan̄a unu pan̄a b̄er̄a.–

⁸ Mālne Pelipeba idjia jarasia:

–Dai Boro, dadji Zezara daia unubidua. Ara mālba bia b̄a.–

§ 13:33 M̄l dji biar̄a. Griego bedeadē b̄a b̄a “m̄l warra zaquer̄a.” * 13:33 Juāl 7:33; 8:21. † 13:34 M̄la obi b̄a bedea djiwidi. Ācōrēba obi b̄a bedea dji dr̄ōada Levitico 19:18de, Deuteronomio 6:5de unubadaa. * 14:7 B̄ar̄a m̄ra w̄ar̄da cawa pan̄ab̄a, m̄l Zeza sida cawa pan̄a. Griego bedeadē āc̄ara cartade b̄a b̄a: “B̄ar̄a m̄ra w̄ar̄da cawa pananabara, m̄l Zeza sida cawacasidaa.”

⁹ Mañ carea Jesuba jarasia:

–Pelipe, mñra dārābΛΓΛΛ bārā ume bΛda. BΛa mñra ζwadibida cawaē bΛca? Mñ unū bΛba mñ Zeza sida unū bΛa. BΛa ζsāwā jara bΛ “dadji Zezara daia unubidua”? ¹⁰ ζBΛa ĩjāē bΛca mñra mñ Zeza ume ābaa bΛda idjaba mñ Zezara mñ ume ābaa bΛda? Mñā bedea bΛra ara mñdjideba bedeacaa. ĀtebΛΓΛ mñ Zeza mñ ume ābaa bΛra mñneba bedea bΛa. Wārāda mñneba ne jūmada idjia obaria. ¹¹ ĩjānadua mñra mñ Zeza ume ābaa bΛda idjaba mñ Zezara mñ ume ābaa bΛda. Mñā māwā jara bΛ carea bārāba ĩjānaē panΛbΛΓΛ, mñā o bΛ carea ĩjānadua.

¹² Wārā arada mñā jaraya: bariduaba mñda ĩjā bΛbΛΓΛ, mñā o bΛra idjia bida oya. Wārāda mñā o bΛ cāyābara idjia auđuara oya, mñra mñ Zezamaa wāi bērā. ¹³ Bārāba mñda ĩjā panΛ bērā mñ trñneba iwidiβΛdara mñā jūma oya. Māwā mñneba ebuda bēra mñ Zezara dji dromada. ¹⁴ Wārāda bārāba mñda ĩjā panΛ bērā jūma mñ trñneba iwidiβΛdara mñā oya.

Jesuba Ācōrē Jaure diai jarada

¹⁵ Bārāba mñda wārāda quĩrĩā panΛbΛΓΛ, mñ bedeara ĩjā o panania.† ¹⁶ Mañ bērā mñ Zezaa iwidiya bārā Carebabarida diabuemārēā. Małgara bārā ume ewariza baya. ¹⁷ Idjira Ācōrē Jaurea. Idjia Ācōrēra wārāda cawabibaria. Nañ ĩjūānebemarāba idjira poya edadaēa, ununaca bērā idjaba adua panΛ bērā. Mañne bārābΛΓΛ idjira cawa panΛa, bārā ume bΛ bērā idjaba bārā sođe bai bērā.‡

¹⁸ Mñā bārāra jērāmārā quĩrāca ameēa. Mñra wayacusa bārāmaa zeya. ¹⁹ Dārāēne nañ ĩjūānebemarāba mñra waa ununaēa baribΛΓΛ bārāba mñra ununia. Mñā zocai bai arada erobΛ bērā, bārā bida zocai bai arada erobeadia. ²⁰ Mñ zedacarea bārāba cawadia mñra mñ Zeza ume ābaa bΛda, bārāra mñ ume ābaa panΛda, idjaba mñra bārā ume ābaa bΛda. ²¹ Mñ bedea ũrĩpeđa ĩjā o bΛba mñra quĩrĩā bΛa. AbΛbΛ mñda quĩrĩā bΛbΛΓΛ, mñ Zezaba idjira quĩrĩā baya. Mñā bida idjira quĩrĩā baya, idjaba ara mñda idjia unubiya.–

²² Mañbe dewara Juda, Iscarioteēba Jesua iwidiisia:

–Dai Boro, ζsāwā bΛra dairāa unubi baribΛΓΛ nañ ĩjūānebemarāa unubiē?–

²³ Jesuba panusia:

–Mñ quĩrĩā bΛba mñ bedeara ĩjā o baya. Mñ Zezaba idjira quĩrĩā baya. Mañbe दौरa idjima zedia idji ume ābaa panani carea. ²⁴ Mñ quĩrĩāē bΛba mñ bedeara ĩjā ocaa. Bārāba ũrĩ panΛ bedeara mñreēa, ātebΛΓΛ mñ Zeza, mñ Diabuedadea.

²⁵ Małgara mñā bārāa jara bΛa wadibida bārā ume bΛ bērā. ²⁶ BaribΛΓΛ mñ Zezaba mñ trñneba idji Jaureda diabueya bārā Carebabarida bamārēā. Ācōrē Jaureba ne jūmada bārāa jaradiaya. Idjia bārāa jūma mñā jaradara quĩrānebabiya.

²⁷ Mñā necai baida bārā sođe ameya. Mñā dia bΛ necai baira nañ ĩjūānebemarāba poya diadacaa. Mañ bērā jūmawāyā sopuarānadua. Ne wayarānadua. ²⁸ Mñā bārāa jarasia mñra wābΛΓΛda idjaba waya bārā ume bađe zeida.§ Bārāba mñda wārāda quĩrĩā panΛbara bΛsrīdacasīdaa mñ Zezamaa wāyana ada carea. Mñ Zezara mñ cāyābara dji dromaara bΛ bērā mñra wayacusa bΛya mñdji nañrā badamaa. ²⁹ Mñā małgara jara bΛa wađi māwāi naēna, wārāda māwābΛΓΛde bārāba ĩjānamārēā.

† 14:15 ĩjā o panania. Griego bedeadē āCΛΓΛ cartade bΛ bΛa: “ĩjā o pananadua.” ‡ 14:17 Bārā sođe bai bērā. Griego bedeadē āCΛΓΛ cartade bΛ bΛa: “Bārā sođe bΛ bērā.” § 14:28 Juañ 14:3,18.

³⁰ Māra bārā ume dārā bedeaēa, naļ ējūānebema borora zeb_{ΛΓΛ} bērā. Idjia māra poyaēmīna beabiya. ³¹ Māwā māl Zezaba obi b_Λda māa ijā oya. Maļg_Λdeba naļ ējūānebemarāba cawadia māa māl Zezara bio quīrīā b_Λda.

Piradr_Λdadua. Wānadr_Λ.-

15

Jesura uva jācara dji araa

¹ Jesuba jarasia:

-Māra uva jācara dji araa.* Māl Zezara djibaria. ² Māl j_Λwate zaudacara idjia jūma t_Λcuaya, barib_{ΛΓΛ} dji zaubada j_Λwatera quīrācuita t_Λcuabaria biara zaudamārēā. ³ Māl bedeada ijā pan_Λ bērā bārāra j_Λwate quīrācuita t_Λcuada quīrāca biya beaa.† ⁴ Māl ume ābaa beadadua māl bārā ume ābaa b_Λ quīrāca. Jācarade caraē b_Λ j_Λwatera ara iduba zaucaa. Ara maļ quīrāca bārāda māl ume beadaēb_{ΛΓΛ} zaudaēa.

⁵ Māra uva jācara dji araa. Bārāra māl j_Λwaterāa. Māl ume ābaa beara bio zaubadaa, māra bārā ume ābaa b_Λ bērā. Bārāba māl neē ni cārē sida Ācōrē itea poya odaēa. ⁶ Māl ume ābaa b_Λēra māl Zezaba āyā batabueya j_Λwate zauca quīrāca. Maļ j_Λwate purrubadacarea dadjia ābaa buedapeda babuebadaa.

⁷ Bārāda māl ume ābaa beadib_{ΛΓΛ}, māl bedeada ijā o pananib_{ΛΓΛ}, iwidi_Λdadua jūma bārāba quīrīāb_Λdadu. Maļne māa diaya. ⁸ Bārāda bia zaudib_{ΛΓΛ} unubidia wārāda māl ume nībabadarāda māwā beada. Māwā unubidia māl Zezara dji dromada.

⁹ Māa bārāra quīrīā b_Λa māl Zezaba māl quīrīā b_Λ quīrāca. Maļ bērā māl quīrīāneba pananadua. ¹⁰ Māa obi b_Λ bedeada ijā odib_{ΛΓΛ}, wārāda māl quīrīāneba panania. Ara maļ quīrāca māl Zezaba obi b_Λ bedea ijā o b_Λ bērā idji quīrīāneba babaria. ¹¹ Jūma maļg_Λra māa jara b_Λa bārāra māl ume bio b_Λsrida beadamārēā.

¹² Māa obi b_Λ bedeara naļg_Λ: bārāra dji quīrīānadua māa bārā quīrīā b_Λ quīrāca. ¹³ Ēberāda idji dji bia carebai carea beuib_{ΛΓΛ}, ni ab_Λba maļ cāyābara poya biara quīrīāra erobaēa. ¹⁴ Māa obi b_Λ bedeada bārāba ijā odib_{ΛΓΛ} bārāra māl dji biarāa. ¹⁵ Māa bārāra waa māl nezocada aēa. Nezocaba idji boroba oi crīcha b_Λra adua b_Λa. Māa bārāra māl dji biarāana aya. Māa bārāa cawabisia ne jūma māl Zudeba ūrīnada. ¹⁶ Bārāba māra edadaē basīa. Māb_{ΛΓΛ} bārāra edasia. Māa bārāra b_Λsia wānapeda bia zaudamārēā, idjaba maļ zaub_Λdara dārā droamārēā. Māa bārāra edada bērā māl Zezaba jūma bārāba māl tr_Λneba iwidi_Λdara diaya. ¹⁷ Waya māa bārāa jaraya: abarica dji quīrīānadua.

Naļ ējūānebemarāba Jesu ijā beara quīrāmabadaa

¹⁸ Naļ ējūānebemarāba bārāda quīrāma pan_Λb_{ΛΓΛ}, cawadadua ādjirāba naārā m_Λda quīrāmasidada. ¹⁹ Bārāda naļ ējūānebema badabara ādjirāba bārāra quīrīācasidada ādjirānebema bērā. Barib_{ΛΓΛ} māa bārāra naļ ējūānebemada edasia ādjirā awara beadamārēā. Maļ bērā bārāra quīrāmabadaa. ²⁰ Quīrānebadadua māa naļ jaradara: “Ni ab_Λ nezocada idji boro cāyābara auduara b_Λēa.”‡ Maļg_Λba jara b_Λa ēberārāba māl bedeada ijā o pan_Λb_{ΛΓΛ}, bārā bedea sida ijā odia. Barib_{ΛΓΛ} ādjirāba m_Λda biē odi carea ēpē pan_Λb_{ΛΓΛ}, bārā

* **15:1** Antigu Testamentode jara b_Λa Ācōrēba Israelera uva jācara quīrāca usida, māwāmīna idjia quīrīā bada quīrāca ādjirāba odaē basīa. Acadua Salmo 80:8-16; Isaia 5:1-7; Jeremia 2:21; Ezequiel 15:1-8; 19:10-14; Osea 10:1. Barib_{ΛΓΛ} naļ Juaļ 15:1de jara b_Λa Jesuba o b_Λda Ācōrēba quīrīā b_Λ quīrāca. Maļ carea jara b_Λa “uva jācara dji ara.” † **15:3** Juaļ 13:10. ‡ **15:20** Juaļ 13:16.

sida biē odi carea ēpēnia. ²¹ Bārāra m̄l carea biē odia ādjia m̄l Diabuedara adua panΛ bērā.

²² M̄la ādjirāa jaradiade zedaēbara ādjia cadjirua opedada carea bedeađe beadaē bacasia. BaribΛΓΛ m̄l bedeada ūrīpedada bērā poya jaradaēa adua panasidada ādjia o panΛra cadjiruada. ²³ AbaΛba m̄lāda quīrāma ḅΛBΛΓΛ, m̄l Zeza sida quīrāma ḅΛa. ²⁴ M̄la ādjirā quīrāpita ne ununacada odaēbara, ādjirāba cadjirua o panΛ carea bedeađe beadaē bacasia. BaribΛΓΛ m̄la odara ādjirāba unusidamīna m̄lra, m̄l Zeza sida quīrāma panΛa. ²⁵ Māwā duanΛa ara ādjirā leyde jara ḅΛ quīrāca. Nāwā jara ḅΛa: “M̄lra bedea neē ḅΛda quīrāmasidāa.”§

²⁶ Ācōrē Jaure bārā Carebabarira zeya. Idjia wārā bedeada jarabaria. M̄la idjira m̄l ZezamΛba diabuebΛΓΛde idjia m̄lnebemada bārāa bedeya. ²⁷ Bārā bida m̄lnebemada bedeađia, bārāra naārēdaΛba m̄l ume panΛ bērā.

16

¹ M̄la jūma maλgara bārāa jara ḅΛa m̄l ĩjā panΛra igararānamārēā. ² Judiorāba bārāra ādjirā dji jΛrebada dedebemada āyā jΛrecuadāia. Maλ awara bārā beadi ewarira zeya. Bārā beabΛdade ādjirāba crīchadāia Ācōrēba quīrā ḅΛda o panΛda. ³ Māwā odia m̄l Zezada, m̄l sida adua panΛ bērā. ⁴ BaribΛΓΛ m̄la jūma maλgara bārāa jarabΛΓΛa, maλ ewari jūebΛΓΛde m̄la jaradara quīrānebadapeda sozarra beadamārēā.

Ācōrē Jaureba o ḅΛdebema

M̄la bārā bia mīgadidebemada naēna jaraē basia bārā ume ḅada bērā. ⁵ BaribΛΓΛ m̄lra m̄l Diabuedamaa wāya. Māwāmīna ni abaΛ bārānebemaba m̄la iwididaē panΛa “ḅΛra ḅsāma wāi?” ⁶ ĀtebΛΓΛ bārāra sopua panΛa m̄lra wāyana ada bērā. ⁷ M̄la wārā arada jaraya: bārā itea biara ḅΛa m̄lra wāida. M̄la wāēbΛΓΛ bārā Carebabarida zeēa. BaribΛΓΛ m̄lra wāibΛΓΛ idjira diabueya.

⁸ Ācōrē Jaure zebΛΓΛde naλ ējūānebemarāa cawabiya caida cadjirua obarida, caida jipa ḅΛda, idjaba caida bedeađe ḅΛda. Cawabiya ādjirāba jūma maλgΛdebemada āi crīcha panΛda. ⁹ Ācōrē Jaureba ādjirāa cawabiya m̄l bedea ĩjānaca bērā cadjirua obadada. ¹⁰ Cawabiya m̄lra jipa ḅΛda m̄l Zezamaa wāna bērā. Maλne bārāba m̄lra waa ununaēa. ¹¹ Idjaba Ācōrē Jaureba cawabiya naλ ējūānebemarāa wārāda bedeađe panΛda, Ācōrēba naλ ējūānebema borora bedeađe ḅΛada ada bērā.*

¹² M̄la wađibida ne zocārā bārāa jara quīrā ḅΛa. Maλra bārāba nawena jūma poya cawadaēa. ¹³ BaribΛΓΛ Ācōrē Jaureba wārā bedeara cawabibari bērā idji zebΛΓΛde bārāa jaradiaya wārā bedea Ācōrēneba ze ḅΛda jūma cawadamārēā. Idjira ara idji crīchadeba bedeaēa, ātebΛΓΛ jūma m̄lneba ūrībΛΓΛda jaraya. Idjia bārāa cawabiya nocoarebema ewaride cārēda sāwāida. ¹⁴ Cawabiya m̄lra dji dromada, m̄l bedea ūrīpeda jūma bārāa jaradiāi bērā. ¹⁵ Jūma m̄l Zezadera m̄lrea. Maλ carea m̄la jarasia Ācōrē Jaureba m̄l bedea ūrīpeda bārāa jaradiāida.

Bārāra sopua pananapeda ḅΛsridadāia

§ 15:25 Salmo 35:19; 69:4. * 16:11 Juaλ 7:21-24; 8:42-47; 12:31.

¹⁶ Dārāéne bārāba m̄lra ununaēa, barib_{ΛΓΛ} māwānacarea wayacusa dārāéne m̄lra ununia.-†

¹⁷ Maāne _{ΛCΛΓΛ} idji ume n̄ibabadarāba ara ādjiduba iwidi duanasidaa:

-Idjia dadjirāa “dārāéne bārāba m̄lra ununaēa, barib_{ΛΓΛ} māwānacarea wayacusa dārāéne m̄lra ununiana” a _{ΒΛβα} _{ζCārēda} jara _{ΒΛ}? Idji Zezamaa wāyana a _{ΒΛβα} _{ζCārēda} jara _{ΒΛ}? ¹⁸ Maā bedea “dārāéne” a _{ΒΛβα} _{ζCārēda} jara _{ΒΛ}? Dadjirāba cawadaē pan_{ΛΛ} cārēnebemada bedea _{ΒΛ}da.-

¹⁹ Jesuba cawasia ādjia maā_{ΓΛ}debemada iwidi quīrīā pan_Λda. Maā carea jarasia:

-M̄lā bārāa jarasia dārāéne m̄lra ununaēda idjaba māwānacarea dārāéne m̄lra wayacusa ununida. _ζMaā_{ΓΛ}debemada ara bāduba iwidi duan_Λēca?

²⁰ Wārā arada m̄lā jaraya: bārāra sopuaba jīānia barib_{ΛΓΛ} naā ējūānebemarāra _{ΒΛ}srīdadia. Bārāra sopuaba jīānimīna maā sopuara jōpeda _{ΒΛ}srīdadia.

²¹ Wārāda wērā warra tob_{ΛΓ}de pua _{ΒΛ} idji ewarira jūēna bērā. Barib_{ΛΓΛ} warra todacarea maā puara quīrādoabaria idji warra carea _{ΒΛ}srīda _{ΒΛ} bērā.

²² Ara maā quīrāca bārāra ara nawena sopua pan_{ΛΛ}, barib_{ΛΓΛ} m̄lra wayacusa bārā ac_Λde zeya. Maābe bārāra _{ΒΛ}srīdadia. Ni aba_Λba maā _{ΒΛ}srīdara poya jōbiēa.

²³ Maā_{ΓΛ} ewaride bārāba ni cārē sida m̄lā waa iwīdīdaēa. Wārā arada m̄lā jaraya: bārāba m̄l Zezāa m̄l tr̄lneba iwīdībdara idjia diaya. ²⁴ Bārāba wadībida dadi Zezāa ni cārē sida m̄l tr̄lneba iwīdīdaē pan_{ΛΛ}. Barib_{ΛΓΛ} māwā iwīdīdib_{ΛΓΛ} edadia. Māwā bārāra bio _{ΒΛ}srīda beadia.

²⁵ M̄lā ne jara _{ΒΛ}deba maā_{ΓΛ}ara bārāa jarasia, barib_{ΛΓΛ} ewari aba m̄lra waa ne jara _{ΒΛ}deba bedeaēa. Āte_{ΒΛΓΛ} m̄l Zezādebemada ebuda jaraya. ²⁶⁻²⁷ Maā ewaride bārāba m̄l tr̄lneba Ācōrēa iwīdīda. M̄lra bārābari Ācōrēa bedeaēa, m̄l Zezaba bārāra quīrīā _{ΒΛ} bērā. Idjia bārāra quīrīā _{ΒΛ}, m̄lāda quīrīā pan_Λ bērā idjaba m̄lra Ācōrēneba zedada i_Γā pan_Λ bērā.

²⁸ M̄l Zezama_Λba naā ējūānaa zesia. Barib_{ΛΓΛ} m̄lā naā ējūāra ameya m̄l Zezamaa wayacusa wāi carea.-

²⁹ Maābe idji ume n̄ibabadarāba jarasidaa:

-_Λrā_{ΒΛΓΛ} _{ΒΛ} jara _{ΒΛ}ra daima ebuda _{ΒΛ}. Ne jara _{ΒΛ}deba bedea _{ΒΛ}ēa.

³⁰ _Λrā_{ΒΛΓΛ} dairāba cawab_Λdaa _{ΒΛ} ne jūmada cawa _{ΒΛ}da. Daiba iwīdīdī naēna _{ΒΛ} sāvā panuida cawa _{ΒΛ}. Maāneba dairāba cawa pan_{ΛΛ} _{ΒΛ}ra Ācōrēneba zesida.-

³¹ Jesuba jarasia:

-_ζĀ_Λrā_{ΒΛΓΛ} bārāba wārāda i_Γābdaca? ³² Ewari jūēida badada jūē_{ΒΛΓΛ}. Bārāra jūma aba aba memenenapeda m̄l_δuba amenia.‡ Barib_{ΛΓΛ} m̄l_δuba beāa m̄l Zezāda m̄l ume _{ΒΛ} bērā. ³³ Jūma maā_{ΓΛ}ara m̄lā bārāa jarasia m̄lneba necai beadamārēā. Naā ējūāne bia m̄lga beadia, barib_{ΛΓΛ} ne wayarānada: naā ējūānebema cadjiruada m̄lā poyasia.-

17

Jesuba ara idji carea Ācōrēa iwīdīda

¹ Jesuba māwā jaradacarea bajānaa ac_Λpeda jarasia:

-Zeza, m̄l ewarira jūēsia. _{ΒΛ} Warrara dji dromada unubidua _{ΒΛ} Warraba _{ΒΛ}ra wārāda dji dromada unubimārēā. ² _{ΒΛ} jūma ēberārāra m̄l _Λwaēda _{ΒΛ}sia. Maā_{ΓΛ}debemada _{ΒΛ} m̄lā _{ΛCΛΓΛ} diasia. M̄lā ādjirāa ewariza zocai

† 16:16 Griego bedeadē _{ΛCΛΓΛ} cartade b_Λ _{ΒΛ}: “Mādjī Zezamaa wāi bērā.” ‡ 16:32 Zacaria 13:7.

baida diasia. ³ Ewariza zocai beaba cawa panla bala wārā Ācōrē aba bāda. Idjaba za bla diabueda Jesucritoda cawa panla. ⁴ Bla m'la naļ ējūāne obidara māa jūma osia. Māwā cawabisia bala dji dromada. ⁵ Maļ carea Zeza, m'ra bla quīrāpita dji dromada bādua bla ume naļ ējūā oi naēna dji dromada baēa quīrāca.

Jesuba idji ume nībabadarā carea Ācōrēa iwīdida

⁶ Bla m'la ēberārā naļ ējūāne beada ḥcāḡa diasia. Māa jūma ādjirāa bala cawabisia. Ādjirāra bārea, baribāḡa bla m'la diasia bla bedeada jaradīamārēā. Ādjia iḡā o panla. ⁷ Maļba cawa panla jūma māa eroḡara bādeba ze bāda. ⁸ Bla m'la jaradara māa ādjirāa jaradīasia. Ādjirāba wārāda maļ bedeara iḡāsīdaa. Maļ bērā cawa panla wārāda m'ra bamaaba zesida. Wārāda iḡā panla bla m'ra diabuesīda.

⁹ Māa b'la iwīdiya ādjirā carebamārēā. Māa b'la iwīdiē bla naļ ējūānebemarā carea. Ātebaḡa bla m'la diadarā careabaḡa iwīdi bla, ādjirāra bāre bērā. ¹⁰ Jūma m'gera bārea idjaba jūma bāgera m'rea. Ādjirāba o pananeba m'ra dji dromada unubi panla.

¹¹ M'ra naļ ējūāne baēa baribāḡa ādjirāra waḡibīda naļ ējūāne panania. Zeza, bala bio biya quīrua. M'ra bamaa wābaḡa bērā bla bāaēba ādjirāra bio wagadua. Bla m'la maļ bāara diasia.* Māwā ādjirāra cacua aba bla quīrāca beadīa, dadji cacua aba panla quīrāca. ¹² Bla bāaēba māa jūma bla diadarā naļ ējūāne waga eroḡasia. Ādjirānebemarā ni abaada aduaāē basīa. Ababe dji aduaīda baēadrā aduasīa bla beḡeba jara bla quīrāca wārāda māwāmārēā.†

¹³ Ḥrābaḡa m'ra bamaa wāya. Baribāḡa waḡibīda naļ ējūāne bāde jūma maḡara jarabaḡa. Māwā m' bla ume bāsīda bla quīrāca ādjirā sīda bio bāsīda panania. ¹⁴ Bla jaradara māa ādjirāa jaradīasia. Baribāḡa naļ ējūānebemarāba ādjirāra quīrāma panla m' quīrāca naļ ējūānebemarāē bērā. ¹⁵ Māa b'la iwīdiē bla ādjirāra naļ ējūānebemada āya edemārēā, ātebaḡa iwīdi bla cadjiruadebemada waga bāmārēā.‡ ¹⁶ Ādjirāra naļ ējūānebemaēa m' naļ ējūānebemaē quīrāca. ¹⁷ Bla beḡeba bala wārāda cawabi bla. Maļba ādjirāra aba bla itea bīa bādua. ¹⁸ Bla m' naļ ējūānebemarā tāēna diabueda quīrāca māa ādjirāra naļ ējūānebemarā tāēna diabuebaḡa. ¹⁹ Ādjirā carea ara m'adjiida aba bla itea bīa bābaḡa, ādjirā sīda aba bla itea bīa beadamārēā bla wārāda cawa pananeba.

Jesuba jūma idji iḡābada carea Ācōrēa iwīdida

²⁰ Māa ababe ādjirā carea iwīdiē bla. Ātebaḡa ādjirāba m' beḡe jarabādade m' iḡābada carea bīda iwīdi bla. ²¹ Zeza, bala m' ume bla bērā idjaba m'āda bla ume bla bērā māa iwīdi bla ādjirā sīda dadji ume cacua aba bla quīrāca beadamārēā. Māwā naļ ējūāne beaba iḡānia bla m'ra diabuesīda. ²² Bla m'ra edasia dadjira ābaa pananamārēā. Māwā m'ra dji dromada bāsīa. Ara maļ quīrāca māa ādjirāra dji dromada bāsīa dadji ume cacua aba bla quīrāca pananamārēā. ²³ M'ra ādjirā ume bla bērā idjaba bala m' ume bla bērā dadjirāra jūma ābaa cacua aba bla quīrāca panania. Māwā naļ ējūāne

* **17:11** Ādjirāra bio wagadua bla bāaēba. Bla m'la maļ bāara diasia. Griego beḡeade ḥcāḡa cartade nāwā jara bāa: "Jūma bla m'la diadarāra bio wagadua bla bāaēba." † **17:12** Salmo 41:9; 55:12-15.

‡ **17:15** Cadjiruadebemada. Zocārāmarā maḡaba jara bla diauruda.

beaba cawadia b_ΛΛ m_Λra diabuesida idjaba cawadia b_ΛΛ ādjirāra quīrīā b_ΛΛda m_Λ quīrīā b_ΛΛ quīrāca.

²⁴Zeza, b_ΛΛ na_Λl ējūā oi naēna_Λba m_Λra quīrīā b_ΛΛ. Ma_Λl bē_Λrā bajāne m_Λra dji dromada b_ΛΛsia. M_Λā quīrīā b_ΛΛ jūma b_ΛΛ m_Λā diadarāra mama m_Λl ume ābaa beadida b_ΛΛ m_Λl dji dromada b_ΛΛdara ununamārēā. ²⁵Zeza, b_ΛΛra jipa b_ΛΛ. Na_Λl ējūānebemarāba b_ΛΛra adua pan_ΛΛ, barib_ΛΛ m_Λā b_ΛΛra cawa b_ΛΛ. Idjaba za bea bīda cawa pan_ΛΛ b_ΛΛ m_Λra namaa diabuesida. ²⁶M_Λā ādjirāra b_ΛΛra cawabisia. Ma_Λl awara wadibida auduara cawabi baya b_ΛΛ m_Λl quīrīā b_ΛΛ quīrāca ādjirā sīda dji quīrīā pananamārēā idjaba m_Λra ādjirā sode eropananamārēā.-

18

Jesu jidapedada

Mateo 26:47-56; Marco 14:43-50; Luca 22:47-53

¹Jūma ma_Λg_Λ jaradacarea Jesura idji ume nībabadarā sīda Cedro_Λ do zaque waa quīrārē wāsīdaa. Arima néuda b_ΛΛsia. Jesura idji ume nībabadarā sīda mamaa wāsīdaa. ²Juda, Jesu jidabiya b_ΛΛba ma_Λl néura cawa b_ΛΛsia, Jesura idji ume nībabadarā ume mama b_Λrima zocārā dji j_Λrebadjida bē_Λrā. ³Ma_Λl bē_Λrā Judaba zocārā romano sordaorāda, Ācōrē de dromanebema zarrarā sīda ma_Λl néuda pe edesia. Ādjirāra sacerdoterā bororāba, pariseorā bīda Juda ume diabuesīdaa. Ādjirāba ībīrāda idjaba mīāsu sīda eropanasīdaa. ⁴Ma_Λne Jesuba jūma sāwāida cawa b_Λ bē_Λrā ādjimaa wāpeda iwīdisia:

-Bārāba ŷcaida j_ΛΛ pan_Λ?-

⁵Ādjirāba panusīdaa:

-Jesu Nazaredebemada.-

Jesuba jarasia:

-M_Λda idjīa.-

Ma_Λne Juda, Jesu jidabiya b_ΛΛra ādjirā ume b_ΛΛsia. ⁶Jesuba m_Λda idjīada ab_Λg_Λde ādjirāra jēda _Λradr_Λb_Λdade b_Λecuasīdaa. ⁷Ma_Λbe Jesuba wayacusa iwīdisia:

-ŷCaīda j_ΛΛ pan_Λ?-

Ādjirāba wayacusa panusīdaa:

-Jesu Nazaredebemada.-

⁸Ma_Λne Jesuba jarasia:

-M_Λda idjīada asia. M_Λda j_ΛΛ pan_Λb_Λg_Λ, za duan_Λ ēberārā idu wābīdadua.-

⁹Māwā jarasia idjīa naēna jarada bē_Λrā: “Zeza, b_ΛΛ m_Λā diadara ni aba bīda aduadāēā.”* Idjīa jarada quīrāca wārāda māwāsīa. ¹⁰Ma_Λne Simo_Λ Pedrob_Λ djōbada necoda erob_Λsia. Ma_Λda ēūta edapeda sacerdotē dji droma nezoca c_Λw_Λg_Λ j_Λw_Λ araarebemada t_Λsia. Ma_Λ nezoca tr_Λra Malco abadaa. ¹¹Ma_Λ carea Jesuba Pedroa jarasia:

-B_Λdji necora wagadua. B_Λmaarā ŷm_Λl Zezaba m_Λl mīgaya_Λ adara m_Λā droaida b_Λēca?-

Jesu Anāmaa jīda edepedada

Mateo 26:57-58; Marco 14:53-54; Luca 22:54

¹²Ma_Λbe romano sordaorāba Jesura jidapeda j_Λw_Λ jāsīdaa. Ādji borora, Ācōrē de dromanebema zarrarā sīda arima panasīdaa. ¹³Jesura naārā ēberā Anā demaa edesīdaa. Anāra Caipā zāwārē basīa. Ma_Λl poade Caipāra

* 18:9 Jua_Λ 6:39.

sacerdote dji droma basía.† 14 Ara maλ Caipába judiorãa jaradoasia biara ðada ēberã aba jumarã carea beuida.‡

Pedroba Jesu unucaada ada

Mateo 26:69-70; Marco 14:66-68; Luca 22:55-57

15 Maλne Jesu ume nībabadarã Simoλ Pedroa idjaba dewarada Jesu caidu wāsidaa. Simoλ Pedro ume wānara sacerdote dji dromaba unubadjia. Maλ bērã idjira Jesu caidu eda wāsia sacerdote dji droma de duðaa. 16 Baribaḡa Pedrorã eda wābada dajadaare besia. Maλ bērã idji ume wāna, sacerdote dji dromaba unubarira dajadaa wāsia. Dji eda wābada wagabari wērã ume bedeapeda Pedrorã eda edesia. 17 Maλ wērãba Pedroa iwidisia:

-¿Ba siða Jesu ume nībabariēca?-

Pedroba panusia:

-Māēa.-

18 Maλne sacerdote dji droma nezocarãba, Ācōrē de dromanebema zarrarã bida tλbada coa nūmasidaa cūrãsa nūma bērã. Coadapeda tλbã cã duanasidaa. Maλne Pedrorã ādjirã ume tλbã cã nūmasia.

Anába Jesua bio iwidida

Mateo 26:59-66; Marco 14:55-64; Luca 22:66-71

19 Maλbe sacerdote dji dromaba Jesua bio iwidisia idji ume nībabadarānebemada, idjia jaradia ðadaðebema siða. 20 Maλne Jesuba panusia:

-Māra naλ ējūānebemarã quīrāpita ebuda bedeã basia. Māa jaradia basia dadjirã dji jarebada deza idjaba Ācōrē de droma dajada, jūma dadji judiorã ābaa dji jarebadama. Ni maārī bida chupea jaraē basia. 21 ¿Cārē cārēã māa iwiði ða? Māwã oiē ðaa. Ātebaḡa mλ bedeã ūrīpedadarãa iwidida ðaa. Ādjirãbaḡa cawa panāa māa jaradiadara.-

22 Jesuba māwã jarabaḡaðe zarra idji caita nūmaba jλwajāba Jesu quīrāðarade upeða jarasia:

-¿Baa sacerdote dji dromada wayaē ðaca?-

23 Jesuba panusia:

-Māa biē jarasibaḡa, jaradua māa cārēneba biē jarasida. Baribaḡa bia jarasibaḡa, ðaa ¿cārē cārēã māra usí?-

24 Maλbe Anába Jesura jλwa jλ ðada Caipámaa diabuesia, idjira sacerdote dji dromaara ða bērã.

Pedroba waya Jesu unucaada ada

Mateo 26:71-75; Marco 14:69-72; Luca 22:58-62

25 Pedrorã waðibida λta nūmasia tλbã cã ðada. Maλne ēberãrãba idjia iwidisidaa:

-¿Ba siða jāḡa ēberã ume nībabariēca?-

Pedroba mērã jarasia:

-Māēa.-

26 Maλne sacerdote droma nezoca aḡaλba Pedroa iwidisia:

-¿Māa bāra idji ume néude unuē basica?-

Maλ nezocara Pedroba cawawḡa tλtaða ume dji ēberãrã basia. 27 Pedroba wayacusa mērãsia. Ara māwã jarabaḡaðe eterrera berusia.§

Jesu Pilato quīrāpita bada

28 Maλbe diapededa Jesura Caipá dedeba romanorã boro de dajadaa edesidaa. Jesu edepedada judiorãa maλ de Pretorio abadaðe eda wānaē

† 18:13 Caipára 18 poa sacerdote dji boro basia, poa 18deba aba 36daa. ‡ 18:14 Juaλ 11:50.

§ 18:27 Juaλ 13:38.

basia ādjirāmaara eda wāsīdara Ācōrē quīrāpita biē panani bēra. Idji quīrāpita bia ba quīrīā panasīdaa Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada codi carea.*

²⁹ Maā bēra Pilatoda ādjirāmaa dajadaa wāpeda iwīdisia:†

–Naā ēberā, bāra ba biē jara panaba zcārē cadjiruada osi?–

³⁰ Ādjirāba panusīdaa:

–Naāglaba cadjiruada odaebara dairāba idjira bamaa enenaē bacasia.–

³¹ Maā carea Pilatoba ādjirāba jarasia:

–Bārābāra idjira ededapeda cawa odadua ara bādji leyba jara ba quīrāca.–

Maāne judiorāba jarasīdaa:

–Daiba djārāra beabidacara panaba. Bārābāra beabidida panaba.–

³² Maāgara wārāda māwāsia Jesuba jarada quīrāca. Idjia jarasia sāwā beuida bada.‡ ³³ Maābe Pilatora wayacusa dede eda wāsia. Jesura eda edebipeda iwīdisia:

–zBada wārāda judiorā boroca?–§

³⁴ Jesuba panusia:

–zMaāgara ba iwīdi ba bio cawai carea, wa iwīdi ba dewararāba ba mānebemada māwā jarasīda bēra?–

³⁵ Maā carea Pilatoba jarasia:

–zMāwāra māda judioca? Ba purubāra, sacerdote bororābāra ba māmaa enesīdaa. zBa cārēda osi ādjirāba māwā odamārēā?–

³⁶ Jesuba panusia:

–Māra ēberārā boromīna mā purura naā ējūānebemaēa. Naā ējūānebema badabara mā purura djōcasīdaa judiorāba mā jidarānamārēā. Baribāra mā purura naā ējūānebemaēa.–

³⁷ Maā bēra Pilatoba jarasia:

–zMāēteara wārāda bāra ēberārā boroca?–

Jesuba panusia:

–Māē, ba māwā jara quīrīā ba bāra, māra ēberārā Boroa. Baribāra māra naā ējūānaa zesia wārā bedēda jaradiāi carea.* Jūma wārāre beaba mā bedēda jībadaa.–

³⁸ Maāne Pilatoba iwīdisia:

–zCārēda wārā?–

Jesu beadi carea jarapedada

Mateo 27:15-31; Marco 15:6-20; Luca 23:13-25

Māwā jaradacarea Pilatora wayacusa dajadaa judiorāmaa wāpeda jarasia:

–Māa unuēa naā ēberāba cārē cadjiruada osida. ³⁹ Baribāra dai romanorāba poaza bārā itea obada quīrāca odia. Bārā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewari bēra māa preso bada aba ēdra ba, bārāba jarabada. zBārāba quīrīā panaba mā za ba judiorā boroda ēdra ba?–

⁴⁰ Maāne ādjirāba jīgua jarasīdaa:

–Jāāgāēa. jBarrabādra ēdra bada!–

* **18:28** Judiorāba jarabadjīdaa abada judiorāē dede eda wāsira Ācōrē quīrāpita biē beida. Acadua Numero 9:9-11. † **18:29** Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druaebema boroda baasia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36 babaradaa. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaā edesīdaa ādjia preso bearā beacara panā bēra. Aba romanorāba māwā cawa odida panasīdaa. ‡ **18:32** Juaā 3:14; 8:28; 12:32. § **18:33** Luca 23:2de jara ba judiorā bororāba Pilatoa mānebemada jarasīdada. * **18:37** Naā ējūānaa zesia. Griego bedēda nāwā ba ba: “Māra naā ējūāne todapeda zesia.”

Maḷ Barrabára mīā beabada boro basía.†

19

1 Maḷbe Pilatoba Jesura soaba ubisia. 2 Māwā ḅade romano sordaorāba borobari ḅada cadada Jesu borode jḷ ḅasidaa, idjaba cacua ḅḅ jḷḅada pur-supursua ḅada jḷḅisidaa. 3 Maḷbe Jesu caita zedapeda ipida jarasidaa:

-¡Bio bia ḅaa, judiorā boro!-

Māwā jaraḅapeda jḷwajāba idji quīrādarrade ubadjidaa.

4 Maḷbe Pilatora wayacusa dajada judiorāmaa wāpeḅa jarasia:

-Ūrīnadua. Mḷa ēberāra dajadaa eneya bārā quīrāpita. Mḷmaarā idjia cadjiruada oē basía.-

5 Jesu dajadaa enebḅade ḅada cada borobarida idjaba cacuae jḷḅada pursupursua ḅada jḷ basia. Maḷne Pilatoba jarasia:

-Za ḅaa dji ēberāra.-*

6 Baribḅḅ Jesu unubḅade sacerdote bororāba, Ācōrē de dromanebema zarrarā bida jīgua jarasidaa:

-¡Djira crude cachi beabidua! ¡Crude cachi beabidua!-

Maḷne Pilatoba jarasia:

-¡Bārāḅḅ edeḅapeda crude cachi beaḅadua! Mḷmaarā idjia cadjiruada oē basía.-

7 Maḷne judiorāba panusidaa:

-Dairāba leyda eropanḅa. Maḷ leyde jara ḅa quīrāca idjira beuida ḅaa ara idjida Ācōrē Warraada a ḅa bēḅā.-†

8 Maḷ beḅea ūrīsīde Pilatora bio ne wayasia. 9 Maḷbe idji de dromane eḅa wayacusa wāpeḅa Jesua iwīdisia:

-¿ḅara sāmabema?-

Baribḅḅ Jesuba panuē basía. 10 Māwā ḅade Pilatoba jarasia:

-¿ḅaa panuēca? ¿Adua ḅaca mḷa ḅara poya crude cachi beabida idjaba poya ēḅḅ ḅaida ḅada?-

11 Maḷne Jesuba panusia:

-Ācōrēba ḅada ḅadaḅbara ḅaa mḷra ni cārē sida oē bacasia. Mḷ ḅa jḷwade diapeḅadaba māwā o quīrā panana bēḅā ḅa cāyābara cadjiruada auḅuara osidaa.-

12 Maḷ ūrīsīde Pilatoba crīcha besia Jesura sāwā ēḅḅ ḅaida. Baribḅḅ judiorāba wetara jīgua jarasidaa:

-ḅaa jāḅ ēberāda ēḅḅ ḅḅḅḅḅ ḅara romanorā boro ume dji biaḅa. Baridubaba ara idjida dji boroada aibḅḅ, maḷ ēberāra romanorā boro ume dji quīrā.-

13 Pilatoba maḅḅada ūrīna bēḅā Jesura dajadaa enebisia. Maḷbe idji ābuguede chūmesia dejā “mōgara dowa oḅa” abadama. Hebreo beḅeade Gabata abadaa. 14 Judiorā Egiptodeba ēḅḅpedada quīrāneḅabada ewarira nurēma bēḅā ādjirāra ne o panasidaa. Umatipa baboḅode Pilatoba judiorā jarasia:

-Acḅadua. Bārā Borora nama ḅaa.-

15 Baribḅḅ ādjirāba jīgua jarasidaa:

-¡Beabidua! ¡Beabidua! ¡Crude cachi beabidua!-

† 18:40 ḅḅḅḅḅ versioḅne jara ḅaa Barrabára ne ḅḅḅḅḅ basida. Baribḅḅ Marco 15:7-8de nāwā jara ḅaa: “Maḷ Barrabára idjiarebema sida romanorā ume djōsidaa. Maḷne mīā quenapedada bēḅā idjira preso basia.” * 19:5 Pilatoba Jesura dajadaa eneside acabi quīrā basica ḅaa Jesura ēberā minijīchiaḅa. Baribḅḅ Juaḅa “ēberā” ḅḅḅḅḅ jara ḅaca ḅaa Jesura Naḅ Djara Eḅadada. Acḅua Juaḅ 1:1; 1:14. † 19:7 Levitico 24:15-16.

Mañ carea Pilatoba jarasia:

-¿Māwāra mġa bārā Boroda crude cachi beabica?-

Mañne sacerdote bororāba panusidaa:

-¡Dairāba dewara borora neē panġa! ¡Ababe romanorā borodrġa dairā boroa!-‡

¹⁶ Mañbe Pilatoba Jesura romano sordaorāa diasia crude cachi beadamārēā. Ara mañda idjira edesidaa.

Jesu crude cachipedaġa

Mateo 27:32-44; Marco 15:21-32; Luca 23:26-43

¹⁷ Jesuba idji cruda ataupeġa sordaorāba idjira edesidaa ējūā Boro BΛWΛΓΛ abadamaa. Hebreo bedeaġe Golgota abadaa. § ¹⁸ Mama ādjirāba Jesura crude cachisidaa. Idjaba idji caita ēberāda umé crude cachisidaa, aba Jesu ġawa araare, aba ġawa acġare. ¹⁹ Mañ awara Pilatoba bedea bġdada Jesu boro nocoare jira bġbisia. Nāwā bġsia: “Jesu Nazaredebema, judiorā Boro.” ²⁰ Mañ bedeara bġsia hebreo bedeaġe, latiġ bedeaġe, idjaba griegode bida.* Zocārā judiorāba mañ bedeara unusidaa, Jesu crude cachipedaġara puru caita bġ bērā. ²¹ Judiorā sacerdote bororāba mañ bedea unusidaġe Pilatoa jarasidaa: -Bġrādua “Judiorā Boro.” Ātebġrġa bġdua: “Naġ ēberāba jarasia idjira judiorā boroda.”-

²² Baribġrġa Pilatoba jarasia:

-Mġa bġdara ara māwā beya.-

²³ Romano sordaorāba Jesu crude cachipedaġacarea idjia cacuaġe ġġ bġdada edaġapeġa dji ġrġbemara quīmārē cōānapeġa āġjiza edasidaa. † Idjia dewara ġġ bġda sida edasidaa. Maġġara quīrā tēū cajuda neē bġsia, ātebġrġa ġġba eda cada basia. ²⁴ Mañne sordaorāba āġjiduba jarasidaa:

-Naġġara cōānaēa. Biara bġa naġ carea ne jemenenida caiba edai cawaya.-

Maġġara māwāsia Ācōrē Bedeaġe naēnaena bġda quīrāca: “Mġa cacuaġe ġġ bġdara āġjiza jedecasidaa; mġa ġġ bġda edaġi carea jemenesidaa.”‡ Wārāda sordaorāba māwā osidaa.

²⁵ Jesu crude jira bġ caita Jesu papada, dji papa djabawērāda, Cleopa quima Mariada, Maria Magdalena sida panasidaa. ²⁶ Jesuba idji papa unuside idjaba unusia idji ume nġbabari “idjia bio quīrā bġ” abadada. Idjira arima nūmasia. Mañne Jesuba idji papaa jarasia:

-Papa, za bġda bġ warraa.-

²⁷ Mañbe idji ume nġbabarġa jarasia:

-Za bġda bġ papaa.-

Mañ ewaridēba ġġtaa Jesu papara Jesu ume nġbabari dede bġbadjia.

Jesu crude beuda

Mateo 27:45-56; Marco 15:33-41; Luca 23:44-49

²⁸ Māwā jaraġacarea Jesuba cawasia ġūma idjia oida bġdara osida. Mañne jarasia:

-Mġra opichia nūmġa.-

‡ **19:15** Ācōrē Bedeaġe jara bġa israelerā boro arara aba Ācōrēda māwā bġda. Acġdua Juece 8:23; 1 Samuel 8:7. § **19:17** Hebreo. Idi ewaride mañ bedeara arameo trġ jarabadaa. * **19:20** Latiġ bedeara romanorāba bedeadadjidaa. Hebreo bedeara judiorāba bedeadadjidaa. Griego bedeara berara ġūma druzabemaba mañri cawa beasia. Griegode bedeadadjidaa druza ne nēdobuedi carea.

† **19:23** Romano sordaorāba Jesu crude cachipedaġacarea idjia cacuaġe ġġ bġdada edaġapeġa dji ġrġbemara quīmārē cōānapeġa āġjiza edasidaa. Mañ bedeara idjaba nāwā traducida bġa: “Jesu crude cachipedaġacarea romano sordaorā quīmārē panġba idjia ġġ bġdara āġjiza abarica edasidaa.”

‡ **19:24** Salmo 22:18.

Maġġara jarasia Ācōrē Bedeade jara ʙa quīrāca. §

²⁹ Maġne arima zocoda uva ʙa oregueaba bira nūmasia. Ἀκαῖα maġ uva ʙa oregueaba mōda quiruda beguea edasidaa. Mōda quirura hisopo bacuru jġwatede jġnapeda Jesu itede tēu nūmasidaa. ³⁰ Jesuba maġ uva ʙa oregueara dopedā jarasia:

–Mā oida ʙadara jūma osia.–

Maġbe idji boro edaa jabaripeda jaidasia.

Jesu orrode mīsuba suda

³¹ Judiorā Egiptodeba ēdḡapedada quīrānebabada ewarira nurēma bērā ne o panasidaa. Maġ ewari dromara ḡnāubada ewari bērā ādjirāba quīrāē panasidaa ēberāra crude jira beadida. Maġ bērā Pilatoa jarasidaa crude cachi beara jirū ʙaġpetacuabimārēā isabe beudapeda ādji cacuara mamabemada āyā ʙadāmārēā. ³² Maġ carea sordaorāra wānapeda Jesu ume crude cachi panġara aba naārā jirū ʙaġpetasidaa. Ara maġ quīrāca dewarabema ēberā jirū sida ʙaġpetasidaa. ³³ Baribḡḡ Jesuma jūēsidade unusidaa idjira beudoasida. Maġ bērā idji jirūra ʙaġpetadaē basia.

³⁴ Māwā ʙade sordaoba Jesu orrode mīsuba susia wārāda beusi cawaya. Ara maġda oara, ʙa sida erozoasia. ³⁵ Naġ carta ʙadaba wārāda maġra unusia. Idjia jara ʙara wārā. * Idjia cawa ʙaa wārā bedeada jara ʙada bārā bida sodeba jġanamārēā. ³⁶ Jūma maġġara wārāda māwāsia Ācōrē Bedeade ʙā ʙa quīrāca. Nāwā ʙā ʙaa: “Idji ʙaḡwḡḡara ni aba bida ʙadaēa.”† ³⁷ Idjaba Ācōrē Bedeade naġ sida ʙā ʙaa: “Ādjia supedadara acḡdia.”‡

Jesu tḡbaripedada

Mateo 27:57-61; Marco 15:42-47; Luca 23:50-56

³⁸ Jūma māwānacarea judio Jose abadada Pilatomaā wāsia. Maġ Josera Ari-mateadebema basia. Idjira Jesu ume nībabari basia, baribḡḡ ni abaa jaraca basia dewara judiorāda waya ʙa bērā. Idjia Jesu cacuara Pilatoa iwīdisia tḡbaride edei carea. Maġ bērā Pilatoba idu edebisia. Ara maġda Joseba Jesu cacuara edade wāpeda tḡbaride edesia. ³⁹ Maġ awara Nicodemo, § naēna Jesuma diamasi bedeade ze ʙadaba pora mirra quera áloe ume pueradada enesia. Maġ zḡġara 34 kilo basica ʙaa. * ⁴⁰ Ādjia Jesu cacua edadapeda maġ pora mirra quera áloe ume pueradada wua torrode posidaa. Podapeda idji cacuara maġ wua torroba ʙarā ʙasidaa judiorāba tḡbaridi naēna obada quīrāca. ⁴¹ Jesu crude cachipedada caita néuda basia. Maġ néude beuda tḡbaribada uriada basia mōjē coroda djiwīdida. Mama beudara wadibida ʙadaca basia. ⁴² Maġ uriara caita ʙa bērā idjaba judiorā ḡnāubada ewarira jūēboḡo bērā Jesura mama tḡbarisidaa.

20

Jesu lrēbada

Mateo 28:1-10; Marco 16:1-8; Luca 24:1-12

¹ Nabema ewari domianebe mane Maria Magdalenara diapedada wadi pāimaena Jesu tḡbaripedadamaā wāsia. Jūēbḡḡde unusia mōgara waibaa uria

§ 19:28 Salmo 22:15; 69:21. * 19:35 Juaġba jara ʙaa Jesura beuda bērā wārāda ēberā basida. Juaġ drōā baside ḡcaḡba jarabadjidaa Jesura ēberā quīrāca basida baribḡḡ naġ djarada edaē basida.

† 19:36 Exodo 12:46; Numero 9:12; Salmo 34:20. ‡ 19:37 Zacaria 12:10. § 19:39 Juaġ 3:1-15.

* 19:39 34 kilo. Griego bedeade ʙā ʙaa dji zḡġara cien litrada. Maġba jara ʙaa 75 libra. Mirrara, áloe sida bacuru tūāpa panġa. Dji querara pora basia.

jũãtrã badara orrocawa cobãda. ² Maã carea pira wãsia Simoã Pedromaa. Jesu ume nĩbabari “Jesuba bio quĩrĩã ßã” abadara mama basia. Jũepeda jarasia:

–Dadjirã Borora idji tãbaripedadamaãba äyã edesidãa. Daiba adua panãa sãmaa edesidãda.–

³ Maãbe Jesu ume nĩbapedadarã Pedroda idjaba dewarada Jesu tãbaripedadamaã wãsidãa. ⁴ Ümena pira wãsidãa, baribãtrã dewarabemara Pedro cãyãbara isabeara pira wãna bẽrã Jesu tãbaripedadama naãrã jũesia. ⁵ Jũepeda eda acãi carea edaa bãrrusia. Maãne wua Jesu cacua bãrã badara arima tabãda unusia, baribãtrã edaa wãé basia. ⁶ Simoã Pedrorã idji jĩrũare jũepeda uriãde eda wãsia. Idjia bida unusia Jesu cacua bãrã bada wuara arima tabãda. ⁷ Maã awara unusia wua Jesu boro ãnẽbari badãda. Baribãtrã maãgãra dewarabema wua ume äbaa baé basia, ätebãtrã jĩga bedã cobasia. ⁸ Maãbe naãrã jũena sida edaa wãsia. Wuã mãwã tabãra unuside wãrãda jĩãsia Jesura ãrẽbasida. ⁹ Baribãtrã ädjia wadibida bio cawadaé panasidãa Äcõrẽ Bedeade Jesu ãrẽbaida bãdebemada bã bãda.* ¹⁰ Maãbe Jesu ume nĩbapedadarãra ädji pananamaã jẽda wãsidãa.

Jesuba Maria Magdalenaã ara idjida unubida

Marco 16:9-11

¹¹ Maãmisa Mariara uria icawa jĩã basia. Mãwã jĩã ßãba edaa bãrrusia eda acãi carea. ¹² Maãne bajãnebema nezocarã cacuaé jãbada torroã jã panãda umé eda unusia. Aba Jesu badã boro nocoare chũmasia. Dewarabemada idji jĩrũ badaare chũmasia. ¹³ Ädjia iwididãda:

–Wẽrã, ¿cãrẽ cãrẽã jĩã ßã?–

Maãne idjia panusia:

–Mã Boro Jesuda edesidãa. Mãã adua ßãã sãmaa edesidãda.–

¹⁴ Ara mãwã jarabãtrãde Mariara äyã pãtrãwasia. Maãne Jesuda unusia baribãtrã cawaé basia Jesuda mãwã bãda. ¹⁵ Jesuba idjia iwididãda:

–Wẽrã, ¿cãrẽ cãrẽã jĩã ßã? ¿Cãida jãtrã ßã?–

Mariaba crĩchasia néu wagabarida mãwã bãda. Maã bẽrã jarasia:

–Bãã Jesu cacuada äyã edesibãtrã, mãã jaradua sãma ßasida mãã äyã tãbaride edei carea.–

¹⁶ Maãne Jesuba trã jarasia:

–jMaria!–

Mariaba araa acãpeda –jRaboni!– asia. (Maãra hebreo bedeade jara ßãã “Jaradiabari.”)

¹⁷ Jesuba jarasia:

–Mããra bãtrããdua mã Zezamaã wadi wãé ßã bẽrã. Jããbe mã djabarãmaa wãpeda jaradua mã Zezamaã wãbãtrãda. Idjira bãrã Zezaa. Mã Äcõrẽã idjaba bãrã Äcõrẽã.–

¹⁸ Ara mããda Maria Magdalenaã Jesu ume nĩbabadarãmaa wãpeda jarasia:

–Mãã dadjirã Boroda unusia.–

Maã awara Jesuba jaradãra jũma nẽbãtrãsia.

Jesuba edadarãã ara idjida unubida

Mateo 28:16-20; Marco 16:14-18; Luca 24:36-49

¹⁹ Mããgã ewarira nabema ewari domianebema basia. Queudacarea Jesu ume nĩbabadarãra dede eda äbaa dji jãre panasidãa. Dewararã judiorãda waya

* **20:9** Äcõrẽ Bedeade bã bãda. Acããraãraã Juaãba jara ßãã Salmo 16:8-11; Isaia 53:11-12; Osea 6:1-2; Jonã 1:17; Levitico 23:11. Baribãtrã dewararãraã Juaãba jara ßãã jũma Antiguo Testamentoda.

pan_Λ bĕrā dji eda wābadara bio jūātr_Λ nūmasidāa. Ma_Λne Jesura cawaēne eda odjasia. Ādjirā ēsi nūmepeda jarasia:

-jMĕrā! jNecai duananadua!-†

²⁰ Ma_Λ jarapeda idji j_Λwada, idji orro sida ādjirāa a_Λbisia. Dadjirā Boro unub_Λada carea b_Λsridasidāa. ²¹ Ma_Λbe Jesuba wayacusa ādjirāa jarasia:

-Necai duananadua. M_Λ Zezaba m_Λ na_Λ ējūānaa diabueda quīrāca m_Λa bārāda puru beaza diabueya.-

²² Māwā jarapeda ādjirāmaa jārāpuasia.‡ Jārāpuapeda jarasia:

-Ācōrē Jaurera edadadua.§ ²³ Ēberāba cadjirua odada bārāba Ācōrē Jaurēdeba quīrādoadib_Λr_Λ, ma_Λba jara b_Λa Ācōrēba ma_Λ cadjiruara quīrādoasida. Idjaba ēberāba cadjirua odada bārāba Ācōrē Jaurēdeba quīrādoadaēb_Λr_Λ ma_Λba jara b_Λa Ācōrēba ma_Λ cadjiruara quīrādoae b_Λada.-

Jesuba Tomáa ara idjida unubiāda

²⁴ Tomáa Jesuba edada doce pan_Λnebema basía. Idji iyāgada tr_Λra Mīguiso abadjidāa.* Jesu odjaside idjira waabemarā ume baē basía. ²⁵ Ma_Λ bĕrā idjía jarasidāa:

-Dairāba dadjirā Borora unusidāa.-

Barib_Λr_Λ Tomáa jarasia:

-M_Λdji dauba idji j_Λwa clavoba cachipedadada unuēb_Λr_Λ, idjaba m_Λ j_Λwa jīwīnīda dji clavo cachi badade berajuēb_Λr_Λ, idjaba m_Λ j_Λwada idji orrode berajuēb_Λr_Λ, idji lrēbadara m_Λa jījēá.-

²⁶ Ocho ewari badacarea Jesu ume nībabadarā wayacusa dede eda ābaa dji j_Λre duanasia. Ma_Λne Tomá sida basía. Māwā pan_Λne dji eda wābadara bio jūātr_Λ nūmamīna Jesura cawaēne odjasia. Ādjirā ēsi nūmepeda Jesuba jarasia:

-jMĕrā! jNecai duananadua!-

²⁷ Māwā jarapeda Tomáa jarasia:

-B_Λ j_Λwa jīwīnīra nama berajudua, m_Λ j_Λwaza a_Λdua, idjaba b_Λ j_Λwara m_Λ orrode berajudua. Waa jījāé bārādua, āteb_Λr_Λ jījādua m_Λra wārāda lrēbasida.-

²⁸ Ma_Λne Tomáa jarasia:

-jM_Λ Boro! jM_Λ Ācōrē!-

²⁹ Māwā b_Λde Jesuba idjía jarasia:

-B_Λa m_Λra unub_Λr_Λ bĕrā jījāb_Λr_Λa. jBarib_Λr_Λ ēberārāba m_Λra ununaēmīna jīānib_Λr_Λ, bio bia beadīa!-

Na_Λ carta zcārē cārēā b_Λsi?

³⁰ Jesuba dewara ne ununacada idji ume nībabadarā quīrāpita zocārā osia, barib_Λr_Λ jūma ma_Λg_Λra na_Λ cartade b_Λēa. ³¹ Barib_Λr_Λ jūma na_Λg_Λra b_Λsia bārāba Jesura Ācōrēba ēd_Λ edabari diai jaradada, Ācōrē Warrada jīānamārēā. Māwā jīānib_Λr_Λ idjideba zocai bai arada erobeadīa.

21

Jesuba idji ume nībabadarā siete pan_Λrāa idji unubiāda

¹ Māwānacarea Jesuba ara idjida wayacusa idji ume nībabadarāa unubisia Tiberia amene droma icawa.* Nāwā basía: ² ma_Λ ewaride ābaa panasidāa Simo_Λ Pedroda, Tomá idji iyāgada tr_Λra “Mīguiso” abadada, Natanael

† 20:19 jNecai duananadua! Judiorāba māwā saludabadaa. ‡ 20:22 Genesi 2:7; Ezequiel 37:1-14.

§ 20:22 Ācōrē Jaurē edapedadadebemada a_Λdua Hecho 1:4-8; 2:1-4. * 20:24 Mīguiso. Griego

bedeade Dídimo b_Λ b_Λa. * 21:1 Tiberia amenera idjaba Galilea abadaa.

Galileade ḅa puru Canánebemada, Zebedeo warrarāda, idjaba dewararāda umé. ³Māwā panane Simoā Pedroba jarasia:

-Māra beda beade wāya.-

Maāne ādjirāba jarasidaa:

-Dairā sida ḅa ume wānia.-

Ara maāda jābade badodapeda wāsidaa. Māwāmīna maā diamasi bedara jidadaē basía. ⁴Diapededa Jesuda ībade nūmasia baribara ādjia unusidamīna adua panasidaa Jesuda māwā ḅada. ⁵Māwā ḅade Jesuba ādjirāa jīgua iwīdisia:

-Warrarā, ḅedara jidasidaca?-

Ādjia panusidaa:

-Jidadaē basía.-

⁶Jesuba jarasia:

-Māēteara jāwa araare baribuedadua. Maāne jidadia.-

Ara maāda idjia jaradaare baribuesidaa. Maāne ātarrayara poya errebārīdaē basía bedara zocārā jidapedada bēra. ⁷Mama basia Jesu ume nībabari "Jesuba bio quīrīa ḅa" abadada. Maāgāba Pedroa jarasia:

-jāāgāra dadjirā Boroa!-

Simoā Pedrora cacua egoda basia. Maā ēberāra dadjirā Boroda ūrīsīde ara maāda idjia cacuaē jābarira jāpeda daidu tēū dogosia. ⁸Baribara waabemarāra doya arīde panā bēra ātarrayara bedaba bira ḅada jābedeba ībadaa errebari edesidaa. Doya jūēni carea dji tamāara cien metro basica ḅaa. ⁹Drua badocuasīdade tabada urua ḅada unusidaa. Beda bá ḅada idjaba paā ābuda sida unusidaa. ¹⁰Jesuba jarasia:

-Bārāba beda jidapedadada ācāra enadua.-

¹¹Ara maāda Simoā Pedrora jābadaa wāpeda ātarrayara ībadaa errebari enesia. Ātarrayara beda waiḅa beaba bira basia. 153 juachasidaa. Baribara zocārā jidasidamīna dji ātarrayara cōāē basía. ¹²Maābe Jesuba jarasia:

-Ne coē zedadua.-

Maāne ādjirāba wayasidaa idjira caida iwīdīdi carea. Cawasidaa idjira dadjirā Boroda. ¹³Māwā panane Jesuba paāra edapeda ādjirāa diasia. Beda sida diasia.

¹⁴Maāba barima ūbea babara basía Jesu ārēbadacarea ara idjida idji ume nībabadarāa unubibara.

Jesuba Pedro waya edada

¹⁵Ne copedadacarea Jesuba Simoā Pedroa iwīdisia:

-Simoā, Joná warra, ḅba māra biara quīrīa ḅaca za beaba mā quīrīa panā cāyābara?†

Pedroba panusia:

-Māē mā Boro, ḅba cawa ḅba māra ḅara quīrīa ḅada.-

Jesuba jarasia:

-Mā ījā beara bio waga ḅadua oveja zaquerā wagabari quīrīca.-

¹⁶Jesuba wayacusa Pedroa iwīdisia:

-Simoā, Joná warra, ḅmāra quīrīa ḅaca?-

Pedroba panusia:

-Māē mā Boro, ḅba cawa ḅba māra ḅara quīrīa ḅada.-

Jesuba jarasia:

-Mā ījā beara bio waga ḅadua oveja zaquerā wagabari quīrīca.-

¹⁷Jesuba wayacusa iwīdisia:

† 21:15 ACAMAARĀ Jesuba nāwā iwīdi ḅaa: "ḅba māra biara quīrīa ḅaca ne jūma cāyābara?"

–Simolā, Joná warra, ¿māra quĩrĩã ðaca?–

Maāgaba ðarima ũbea iwidiðara basía. Pedrora sopua nūmesia, Jesuba ðarima ũbea abarida iwídida ðērā. Maābe idjia jarasia:

–Mā Boro, ða ne jūmada cawa ðaa. Baa cawa ðaa mā ðara quĩrĩã ðada.–
Jesuba jarasia:

–Mā ĩjā ðeara bio waga ðadua oveja zaquerā wagabari quĩrĩca. ¹⁸ Wārā arada jaraya: cūdraeda ðaduba djioðadja ðadji wā quĩrĩãðara mā wāi carea. Baribara ða drōā ðeðacarea dewararāba ða jawara jiradapeða ogo djioðia. Maābe ededia ða wā quĩrĩãé ðamaa.–‡

¹⁹ Mā ðara ðaðeba Jesuba cawabisia Pedrora sāvā beuida, idji beuðaðeba ēberārāba cawadamārēā Ācōrēra dji dromada. Māwā jarapeða Jesuba Pedroa jarasia:

–¡Mā ume nĩbadua!–

Jesu, idjia bio quĩrĩã ða ume

²⁰ Pedroba jēda acapeda Jesu ume nĩbabari “Jesuba bio quĩrĩã ða” abadara caidu zebaraða unusia. Maāgara Jesu caita chūmasia Egiptodeba ēdrapedada quĩrĩnebabada cobada cosidade. Idjia iwidiðia: “Dai Boro, ¿caiba ðara jidabi?” § ²¹ Pedroba maāgā ēberā unupeda Jesua iwidiðia:

–Mā Boro, za zebara ¿sāvā ðai?–

²² Jesuba panusia:

–Mā quĩrĩã ðara idjira zocai ðaida aba mā waya zebaraða ¿ða māða sāvāi? Mā quĩrĩã ða ðara mā ume nĩbaida.–

²³ Māwā jaraða carea zocārā djabarāba crĩchasiðaa Jesuba bio quĩrĩã ða abadara beuēða. Baribara Jesuba jaraē basía idjira beuēða. Āðebara jarasia: “Mā quĩrĩã ðara idjira zocai ðaida aba mā waya zebaraða, ¿ða māða sāvāi?”

²⁴ Ara mā Jesu ume nĩ ðadaba maānebemada ðara ða idjaba naā cartade nāwā ðara. Dadjirāba cawa panā idjia ðara ðara wārāða.

Jesuba mā auðu ne zocārā oda

²⁵ Wadi baraa Jesuba ocuðara. Baribara jūma maāgāda cartade aba aba ðaðaðabara, māmaarā mā carta ðacuðara naā ða araē bacasia.

HECHO JESUBA DIABUEDARĀBA OPEĐADA

Naļ cartara Lucaba ʙasia. Idjira griego basica ʙaa. Colosa 4:14de, Pilemoļ 24de bida jara ʙaa maļ Lucara Paulo ume nībasida. Maļgara ebudaara ʙaa ara naļ Hecho 16:10-17de, 20:5deba aba 21:18daa, idjaba 27:1neba aba 28:16daa. Acaɾamaarā 60 poa Jesucrito tođacarea Lucaba naļ cartara ʙasia.

Bedea bia Jesucritodebema ēberā dji droma Teopilo itea ʙadacarea Lucaba naļ carta sida Teopilo itea ʙasia Jesuba diabuedarāba opeđadebema cawamārēa. Dji crīcha dromara 1:8de ʙaa. Dadji Boro Jesuba nāwā jarasia: “Ācōrē Jaure bārā ume bađe zebɿɿade bārāba idji ɿɿada edadia. Maļba bārāba Jerusaleñe, jūma Judea druade, Samaria druade, drua tamlara beđe bida mānebemađa beđeā.”

Dji naārābema capitulode (1:1-26) eđa ʙɿ ʙaa Jesuba Ācōrē Jaure diai jaradada, Jesu bajānaa wānada, idjaba Matia Juda Iscariote cacuabari Jesuba diabuedada beđebebemađa.

Maļare ʙɿ ʙaa Jesuba diabuedarāba Jerusaleñe beđe bia idjidebema jarapedadada (2:1deba aba 8:3daa). Eđa ʙɿ ʙaa Ācōrē Jaure ādjima zedada, Pedroba Ācōrē de droma caita jaradiadada, Jesuderā sāwā ābaa pananada, idjaba judiorāba Estebaļ bepeđadebebemađa.

Maļare ʙɿ ʙaa Jesuba diabuedarāba Judea druade, Samaria druade bida beđe bia idjidebema jarapedadada (8:4deba aba 9:43daa). Eđa ʙɿ ʙaa Ācōrē Jaure Samariadebema djabarāmaa zedada, Pelipeba nezoca droma Etiopiadebema jaradiadada idjaba Sauloba Jesucrito iĵānanebemađa.

Jirūare ʙɿ ʙaa Jesuba diabuedarāba beđe bia idjidebema judiorāēa jarapedadada. Eđa ʙɿ ʙaa Ācōrē Jaure judiorāēmaa zedada (10:1deba aba 11:18daa), Pedro Herode jɿwaeđa ēdɿadada (11:19deba aba 12:25daa), Paulo Jesu beđe jarade wāna dji naārābebemađa (13:1deba aba 14:28daa), djabarā dji dromarā Jerusaleñe dji jarapedadada (15:1-35), Paulo Jesu beđe jarade wāna dji umēbemađa (15:36deba aba 18:22daa), dji ūbeabemađa (18:23deba aba 20:38daa), idjaba Paulo Romanaa preso edepedadada (21:1deba aba 28:31naa).

Jesuba Ācōrē Jaure diai jarada

¹⁻² Teopilo, naārā mla cartade ʙɿ itea jūma ʙɿ diabuesia Jesuba o badadebemađa, idjia jaradia bađa sida aba Ācōrēba bajānaa edebɿɿadaa. Wadi bajānaa wāi naēna idjia diabuei carea edađarāa Ācōrē Jauredeba jaradiasia cārēda oēida panada.

³ Jesu beđacarea ādjirāa ara idjida ʙarima zocārā nubisia cawadamārēā idjira wārāda lrēbasida. Cuarenta ewari māwā osia. Maļne ādjirāa jaradiabadjia sāwā Ācōrēba idji iĵā ʙeara bia pe eroʙada. ⁴ Ewari aba Jesu ādjirā ume baside nāwā jarasia:

–Jerusaleļ puruđeba āyā wārānada. Nama jlānada aba dadjirā Zezaba idji Jaure diai jarada diabɿɿadaa.* Maļnebemađa mla bārāa naēna jarasia. ⁵ Wārāda Juaļba ēberārāra baidoba borocuesia, baribɿɿa dārāēne Ācōrēba idji Jauređa bārāa diaya.–†

* **1:4** Luca 24:49; Juaļ 14:26-27; Isafia 32:14-15; Joel 2:28-32. † **1:5** Idji Jauređa bārāa diaya. Griego beđeđe nāwā ʙɿ ʙaa: “Ācōrēba bārāra idji Jaureba borocueya.”

⁶ Mañbe Jesu ume ãbaa duanaba idjia iwidisidaa:

-Dai Boro, ¿idibata ãa dadji Israel purura djārã jawaedabemada edra ãpeda dji boroda beica?-

⁷ Jesuba panusia:

-Māwāi ewarira bārãba cawadiẽ panãa. Ababe mñ Zebata cawa ãa mañ ewarira ãada bẽrã. ⁸ Baribata Ācõrẽ Jaure bārã ume ãade zebate bārãba idji ãada edadia. Mañba bārãba Jerusaleña, jũma Judea druade, Samaria druade, drua tamara beade bida mñebemada bededia.-

⁹ Jesuba māwã jaradacarea jũmarãba aca duanane ãta jira wãsia. Mañne jārãba idjira ãã edada bẽrã waa ununãe basia. ¹⁰ Wadibida Jesu ãta wãnamaa aca duanane cawaẽne ãdjirã caita eberãda umẽ odjasidaa. Ādjia cacuade jã panara totroa basia. ¹¹ Mañ eberãba nãwã jarasidaa:

-Achirã Galileadebema, ¿cãrẽ cãrẽã bajãnaa aca panã? Jesu bārã ume ãada bajãnaa wãnara wayacusa zeya idji bajãnaa wãna quĩrãca.-†

Matía edapedada

¹² Mañbe Jesuba diabuedarã Olivo eyadeba Jerusaleña jẽda wãsidaa. Mañ eyara Jerusaleñ caita ãa. Dji tamara judiorã ãnãubada ewaride wãbada quĩrãca ãa. ¹³ Jerusaleña jũenapẽda ãtarebema dejãne ãdji cãbadamaa wãsidaa. Ādjirãra naãgãrã basia: Pedro, Juañ, Santiago, Andre, Pelipe, Tomá, Bartolomé, Mateo, Alpeo warra Santiago, Simoñ Celote, idjaba Santiago warra Juda. § ¹⁴ Jũma ãdjirãra Jesu djabarã ume, idji papa Maria ume, dewara wẽrãrã ume bida ãbaa dji jarebadjidaa Ācõrẽa iwidiã carea.

¹⁵ Māwã duanane ewari aba Pedrorã djabarã eñi ãta nũmesia bedeiã carea. Ādjirãra ciento veinte panasidaca ãa. Mañne jarasia:

¹⁶ -Djabarã, naẽnaeda Ācõrẽ Jaureba Judaba oidebemada Davia ãbisia.* Ācõrẽ Bedeade ãã ãa quĩrãca wãrãda māwãida ãada bẽrã Judaba eberãrãda pe edesia Jesu jidadamãrẽã. ¹⁷ Judara dadjirã quĩrãca Jesuba edada basia. Dadjirãba obadara idjia bida o ãbadjia.-

(¹⁸ Judaba Jesu jidabida carea paratada edasia. Mañ parataba eñũãda nẽdosia. Baribata ara mañ eñũãne Judara quĩrã edaa boroare ãesia. Idji bira jẽsapeda idji jãsira jũma edrasia. ¹⁹ Jũma Jerusaleñebemãrãba mañ cawasidãde dji eñũãra trã ãsidaa Aceldama. Mañ trãra ãdji bedeade jara ãa Oa Eñũã.)† ²⁰ Mañne Pedroba jarasia:

-Judara māwãsia Salmo cartade ãã ãa quĩrãca:
Idji dera deduma beya. Ni ããada mama beadaẽa.‡
Idjaba jara ãa:

Idjia o ãdara dewarãba o beya.§

²¹⁻²² Mañ bẽrã idji cacuabari bārãnebemada aba dairã ume beida ãa eberãrã jarai carea Jesura wãrãda ãrẽbasida. Mañ eberãra dadjirã ume ãaida ãa Juañba dadji Boro Jesu borocuedadeba aba Ācõrẽba Jesu bajãnaa ededa ewaridãa.-

²³ Mañne eberãda umẽ ãsidaa ãdjidebemada aba edadi carea. Aba Jose basia. Idjira Barsabá wa Justo abadaa. Dewarabemara Matía basia.

²⁴⁻²⁵ Mañbe jũmarãba Ācõrẽa nãwã iwidisidaa:

-Dai Boro, Judara ãa diabuedada ãesia. Idjia oida ãara igarasia idji ãaida ãamaa wã carea. Jũmarãba soãe crĩcha panara ãa cawa ãa. Mañ

‡ 1:11 Apocalipsi 1:7. § 1:13 Santiago warra. Griego bedeade ãcara cartade ãã ãa "Santiago djaba." * 1:16 Salmo 41:9. † 1:19 Mateo 27:3-10. ‡ 1:20 Salmo 69:25. § 1:20 Salmo 109:8.

bērā dairāa cawabidua naλgΛ ēberā umébemarā sāλgΛda edabΛrΛda bla dia-
buedaba obadara omārēā.-

²⁶ Maλbe ne jemenesidaa caida bei cawaya. Maλne MatíadrΛ besia. Ara
maλda idjira Jesuba diabuedarā once panΛ ume ābaa besia.

2

Ācōrē Jaure zeda

¹ Māwānacarea Pentecoste ewarida jūesia. Maλne Jesu ijā beara jūma ābaa
dji jare duanasidaa.* ² Māwā panΛne cawaēne ūrīsidāa bajānaa jīgua nūmΛda
nāūrā dji cābāyā puā nūmΛ quīrāca. Dji dede jūmarāba maλ jīguara ūrīsidāa.
³ Ara māwābΛrΛde tΛbΛ uruadā unusidaa. Maλ tΛbΛ uruara ādji boroza maārī
uruasia. ⁴ Maλne Ācōrē Jauredeba panesidaa.† Ara maλda ādjia ūrīnaca
bedeade bedea duanesia Ācōrē Jaureba bedeabida quīrāca.

⁵ Pentecoste ewari bērā judiorā druzabema Ācōrē waya beada
Jerusaleλne duanasidaa. ⁶ Ādjirāba maλ jīgua ūrīsidade acΛde wāsidaa.
Maλne ūrīsidāa Jesu ijā beaba ādji bedeaza bedea duanΛda. Maλ bērā cawa
crīchadaē basia. ⁷ Māwā panΛne jarasidaa:

-ζZa bedea duanΛra jūma Galileadebemaēca? ⁸ ζSāwā dadjirāba ūrī panΛ
ara dadji bedeaza bedea duanΛda? ⁹ Dadjirā tāēna Partiadebemada, Me-
diadebemada, Elaλnebemada, Mesopotamiadebemada, Judeadebemada,
Capadociadebemada, Pontodebemada, Asiadebemada, ¹⁰ Prigiadebemada,
Panpiliadebemada, Egipodebemada, Romanebemada, λcΛrΛ Libia druaē
Cirene puru caita beabada sida nama duanΛa. Dadji judiorā arada, judiorā
crīcha ēpēbada sida nama panΛa. ¹¹ Idjaba ēberārā Cretadebemada, Ara-
biadebema sida nama panΛa. jJūmarāba ara dadji bedeaza ūrī panΛa Ācōrēba
waibΛa odadebemada bedea duanΛda!-

¹² Maλ carea jūmarāba cawa crīchadaē bērā nāwā jara duanesidaa:

-Naλ ēberārāra ζsāwā jāwā bedea duanΛ?-

¹³ Maλne dewarārāba ipida jara duanasidaa:

-Ādjirāra ituaba beu duanΛa.-

Pedroba Jerusaleλne jaradiada

¹⁴ Maλne Pedrorā dewara once ume ābaa bΛda piradrΛpeda jīgua jarasia:
-Achirā judiorā, jūma Jerusaleλne beabari bida naλda cawadadua; māa
jarabΛrΛra quīrācuita ūrīnadua. ¹⁵ Bārāba crīcha panΛa dairāra ituaba beu
duanΛda baribΛrΛ māwāēa. jWaibida diapeda nūmΛa! ¹⁶ ĀtebΛrΛ dai māwā
bedea duanΛnebemada Ācōrēneba bedeabari Joelba nāwā bΛsia:

¹⁷ Ācōrēba nāwā jara bΛa:

jJrūarebema ewaride mλ Jaurera jūma ēberārāa diaya.

Māwā bārā warrārāra, bārā caurā sida māneba bedeadia.

Māa cūdrāra cāimocara quīrāca ne unubiya. Drōārāa bida cāimocarde ne
unubiya.

¹⁸ Maλ ewaride mλ Jaurera mλ nezocarāa diaya, wērāa, umaquīrāa bida.
Maλne ādjirāra māneba bedeadia.

¹⁹ Maλ ewaride ne ununacada bajāne unubicuaya. Naλ ējūāne bida un-
ubicuaya.

Oada, uruada, nārī cowa sida unubicuaya.

* **2:1** Pentecoste ewarira naēna “néu naārā ewapedada carea bΛsrida obada ewari” abadjidaa.
Levitico 23:15-21. † **2:4** Hecho 1:8.

20 Ācōrēba cawa oi ewari jūēi naēna l̄mādaura quiya. Jedeco sida oa baya. Maļ ewarira ewari droma baya.

21 BaribΛΓΛ dadjirā Boroa quīrā djaburia iwidiβΛdara idjia jūma ēdρΛ edaya.‡

22 Achirā Israeldebema, naļ bedeara ūrīnadua: Ācōrēba Jesu Nazaredebema ne ununaca waibΛa beada bārā tāēna obicusia. Māwā o BΛēba Jesuba cawabisia Ācōrēra idji ume BΛda. MaļgΛra bārāba bio cawa panΛa. 23 Ācōrēba naēna crīcha BΛda quīrāca abΛa idu Jesura bārā jΛwaēda BΛbisia. Maļbe bārāba ēberārā cadjiruarāa crude cachi beabisidaa. Ācōrēba cawa BΛsia maļra jūma māwāida. 24 Jesura bia mīga beusia. BaribΛΓΛ Ācōrēba idjira l̄rēbabida bēra beuba poya eroheē basia.

25 Dadji boro Daviba idjidebemada nāwā jarasia:

MΛa unusia dadji Borora ewariza mΛ ume BΛda. Idjira mΛ jΛwa araare BΛ bēra ne wayaa neē BΛa.

26 Maļ carea mΛ sora BΛsrida BΛa; mΛra bio BΛsrida trĀļ BΛa.

MΛa cawa BΛa idjia mΛra l̄rēbabida. Maļ bēra beuimīna necai BΛa.

27 MΛa cawa BΛa BΛa mΛra beudarā jaure panabadama ameēda.

MΛ, BΛ nezoca jipa BΛra idu BΛrawabiēa.

28 BΛa cawabisia mΛra wayacusa zocai baida,§ idjaba BΛra mΛ ume BΛ bēra mΛra bio BΛsridabiya.*

29 MΛ djabarā judiorā, mΛa ebuda jaraya: dadjirā drōāenabema Davi beudacarea idjira tΛBΛrisidaa. Idji tΛBΛripedadara dadjirāba waḍibida unubadaa. 30 Davira Ācōrēneba bedebari basia. Maļ bēra cawa BΛsia Ācōrēba wārāneba jarasida idjideba yōBΛΓada aba idji cacuabari israelerā boroda BΛida.† 31 Māwāida cawa BΛda bēra idjia bedeasia Ācōrēba ēdρΛ edabari diai jarada l̄rēbaidebemada.‡ Idjia jarasia Ācōrēba ēdρΛ edabarira beudarā jaure panabadama ameēda idjaba idji cacuara BΛrawabiēda.

32 Daviba jarada quīrāca Ācōrēba Jesura beu BΛdada l̄rēbabisia. Jūma dairāba maļgΛra unusidaa. 33 Dadji Zeza Ācōrēba idji jΛwa araare Jesura dji dromada BΛsia. Maļbe idji jaure diai jaradada Jesua diasia idjiderāa diamārēa. Jesuba maļ jaurea wārāda dairāa diasia. Bārāba unu panΛra, ūrī panΛ sida idji Jaureba māwā obi BΛa.

34-35 Dadjirāba cawa panΛa Davira ara idjidebemada bedeaē basida bajāne dji dromada beē BΛda bēra. ĀteBΛrΛ idjia nāwā jarasia:

Dadjirā Boroba mΛ boroa jarasia: mΛ jΛwa araare chūmedua aba BΛ ume dji quīrūrā mΛa BΛ jΛwaēda BΛBΛrΛdāa.§

36 Maļ carea jūma israelerā, wārāda cawadadua: Jesu, bārāba crude cachibipedadara Ācōrēba jūmarā Boroda BΛsia. IdjidρΛ dadji ēdρΛ edabari diai jaradaa.-*

37 Maļ ūrīsidade jūmarāda bio sopuasidaa. Maļ carea ādjirāba Pedroa, Jesuba diabueda dewararāa bida iwidišidaa:

-Djabarā, ŷēdρΛēdi carea cārēda oēida panΛ?-

38 Maļne Pedroba panusia:

-Cadjiruada igaradapeda Ācōrēmaa zedadua. Jesucrito trĀneba borocuedadua. Maļne bārāba cadjirua opedadara Ācōrēba quīrādoapeda

‡ 2:21 Joel 2:28-32. § 2:28 Wayacusa zocai baida. Griego bedeaē BΛ BΛa “o zocai baidebemada.”

* 2:28 Salmo 16:8-11. † 2:30 2 Samuel 7:12-13; Salmo 89:3-4; Salmo 132:11-12. ‡ 2:31 Ācōrēba

ēdρΛ edabari diai jarada. Maļba jara BΛa “Crito.” § 2:34-35 Salmo 110:1; Luca 20:41-44. * 2:36

ēdρΛ edabari diai jarada. Maļba jara BΛa “Crito.”

idji Jaureda bārāa diaya. ³⁹ Ācōrēba idji Jaure dai jaradara bārā itea b̄aa, bārā warrarā itea b̄aa, ēberārā t̄aa beabadarā itea bida b̄aa.† Jūma dadji Boro Ācōrēba tr̄ b̄a ēberārā itea b̄aa.–

⁴⁰ Pedrora dārā bedeasia ādjirāba iĵānamārēā. Nāwā jara basia:

–iĀcōrēba idibema ēberā cadjiruarā cawa oidebemada ēdr̄adua!–‡

⁴¹ Zocārā ēberārāba idji bedeara iĵānapeda borocuesidaa. Maĵ ewaride Jesu iĵāpedadada mil ūbea panasidaca b̄aa.

⁴² Jesuba diabuedarāba jaradia panara ādjirāba bio ēpēbadjidaa. Ābaa bia duanabadjidaa. Jesu quīrānebadī carea cobada sida cobadjidaa.§ Idjaba Ācōrēa iwidi panabadjidaa.

Jesu iĵā beaba o panananebema

⁴³ Jesuba diabuedarāba ne ununacada zocārā obadjidaa. Maĵ carea jūmarāba Ācōrēa bio wayasidaa. ⁴⁴⁻⁴⁵ Jūma Jesu iĵā beara ābaa bia duanabadjidaa. Δc̄aa ādji ējūāda, nebia sida nēdobuedapeđa djaba aba ne neē beb̄ade paratara diabadjidaa. Māwā ādjia erobeaba dji carebadjidaa. ⁴⁶ Ewariza Ācōrē de droma dajadaare ābaa dji carebadjidaa idjaba djabarā deza sobiadeba b̄asrida ābaa ne cobadjidaa. ⁴⁷ Ādjirāba Ācōrēa bia bedeabadjidaa. Idjaba dewararāba ādjirāra bia unubadjidaa. Maĵne dadji Boroba ewariza ēberārāra ēdr̄a edabadjia. Māwā Ācōrēneba ādjirāra yō wāsidaa.

3

Pedroba ēberā jirū biē b̄a biabida

¹ Ewari aba āmādaa āt̄a eda judiorāba Ācōrēa iwidi bada horade Pedrora Juaĵ sida Ācōrē de dromanaa wāsidaa. ² Maĵne Ācōrē de dromane eda wābada Quīrāwārēā b̄a abadaē ēberā jirū biē topedadada basia. Ēberārāba idjira ewariza mamaa edebadjidaa dji edaa wāb̄adarāa parata iwidi māreā. ³ Idjia Pedro, Juaĵ sida eda wāb̄adada unuside paratada iwidi sia. ⁴ Pedroba, Juaĵ bida idjimaa ac̄asidaa. Maĵne Pedroba jarasia:

–Daimaa ac̄dua.–

⁵ Idjia ne diaēda cr̄chada bēre ādjimaa ac̄asia. ⁶ Baribara Pedroba jarasia:

–Māa paratada, oro sida neē b̄aa, baribara māa erobada b̄aa diaya: jesucrito Nazaredebema tr̄neba piradr̄apeđa nibeade wādua!–

⁷ Maĵne Pedroba dji ēberā jawa araare jidapeđa piradr̄a edasia. Piradr̄abara dji ēberā jirūra, idji cōrācōrā sida basia. ⁸ Ara maĵda āt̄a jadr̄apeđa taibade wāsia. Jadr̄a jadr̄a nīne Ācōrēa bia bedeade b̄ada ādji ume Ācōrē de dromane eda wāsia. ⁹ Jūmarāba idjira Ācōrēa bia bedeade nida unusidaa. ¹⁰ Maĵ unusidaade cawa cr̄chadaē basia. Ādjirāba cawasidaa idjira ewariza Ācōrē de dromane eda wābada Quīrāwārēā b̄a abadama parata iwidi chūmabadjida.

Pedroba Ācōrē de droma dajadaare iĵua jaradiada

† 2:39 Ezequiel 36:23-28. ‡ 2:40 Ezequiel 11:19-21; 18:30-32. § 2:42 Jesu quīrānebadī carea cobada sida cobadjidaa. Griego bedeade b̄a b̄aa “pa cōrācuadapeđa cosidaa.” Luca 22:19-20; Hecho 20:7; 1 Corinto 11:23-26.

11 Ëberã jirũ biẽ badaba Pedrora, Juaã sida quenabarica basia. ãdjira ãcõrẽ de droma mõgaraba auðu jürã ca ßa edaare panasidaa. ãdji panana-maa Salomõ abadaa. Jumarãba cawa crichadaẽ bẽrã ãdjimaa pira wãsidea.

12 Pedroba maã unuside jarasia:

-Achirã Israeldebema, ¿cãrẽ cãrẽã cawa crichadaẽ panã? ¿Cãrẽ cãrẽã daida aca panã? ¿Cricha panãca dai ßãadeba wa दौरã ãcõrẽ quĩrãpita jipa panã bẽrã naã ãberãra biabisidada? ¡Mãwãã! 13 ãcõrẽ dadjirã drõãenabema Abrahãã ume, Isa ume, idjaba Jacobo ume badaba idji nezoca Jesura dji Dromada ßasia.* Bãrãba idjira Pilatoa jida diasidaa beamãrẽã. Pilatoba idjira ãdra ßa quĩrãã badamĩna bãrãba igarasidaa. 14 Bãrãba ãcõrẽ Nezoca jipa ßara igaradapeda miã sã iwidi panasidaa Pilatoba miã beadada ãdra ßamãrẽã.† 15 Mãwã bãrãba dadji Zocai ßai Diabarida beasidaa. Baribara ãcõrẽba idjira beu badada ãrẽbabisia. Maã ãrẽbadara daiba unusidaa. 16 Ara maã Jesu ßããaba naã ãberã bãrãba unubadara biasia. Daiba ijã panã Jesuba cacua biẽ beara biabibarida. Mãwã ijã panãneba naã ãberãra wãrãda biasia. Mãra bãrãba ebuða unu panã.

17 Mã djabarã judiorã, mãã cawa ßãã bãrãba, bãrã bororã biða Jesura beasidada idjira ãcõrẽba diai jarada ãdra edabarida cawaãã basi bẽrã.

18 Baribara mããgãdeba ãcõrẽba naẽna jaradara jũma mãwãbisia. Idjideba bedeabadarãneba jarasia idjia ãdra edabari diai jaradara bia mĩgapeda beuida.‡ 19 Jããbe bãrãba cadjiruada igaradapeda ãcõrẽmaa zedadua. Mãwã osidara bãrãba cadjirua opedara ãcõrẽba quĩrãdoapeda sobiabiya. 20 Idjia Jesura diabueya naẽnaena bãrã Boroda ßada bẽrã. 21 Nawena Jesucritora bajãne ßããaba ãcõrẽba ne jũmada wayacusa bia obãããã. ãcõrẽba drõãenabema ewaride idjideba bedeabadarãneba wãrãda mãwã oyada asia.

22 Moiseba dadji drõãenabemarã mãwã jarasia: “Dadjì Boro ãcõrẽba mã diabueða quĩrãca idjideba bedeabarida aba bãrãmaa diabueya. Maã ãberãra ara bãrã purudebema baya. Idjia jarabãããã jũma ijãnadua. 23 Idjia jara ßada abaããã ijããããã, ãcõrẽba mã ãberãra idji purudebemada ãyã ßããã.”§ 24 Mãã awara Samuel ewarideba ãtaã jũma ãcõrẽneba bedeabadarãba naã ewaridebemada bedeasidaa. 25 ãcõrẽba ãdjirãneba bedeadara idi wãrãda unu panã.

Maã awara ãcõrẽba bãrã drõãenabemarã ume bedeada ßasia. Idjia Abrahãã mãwã jarasia: “Mãã ßãdeba yõbãããdeba naã ãjũãne bea purura jũma carebaya.”* Maã bedeã ßããããã bãrãba idi wãrãda unu panã. 26 ãcõrẽba idji nezoca Jesura edapeda naãrã bãrãmaa diabuesia carebamãrẽã.† Bãdjiza careba ßããããã cadjirua obadara igaradamãrẽã.-

4

Pedro, Juaã sida judiorã bororãmaa jida edepedada

1 Pedro, Juaã sida ãberãrã ume wadi bedeã panãne sacerdoterãda, ãcõrẽ de dromanebema zarrarã boroda, saduceorã sida ãdjimaa zesidaa. 2 Mãne Pedroba Juaã biða ãberãrãã jaradia panasidaa Jesu ãrẽbada quĩrãca ãberãrã

* 3:13 Nezoca. Maã bedeãba idjaba jara ßãã “Warra.” † 3:14 Marco 15:6-15. ‡ 3:18 Salmo 22:7-8; 69:17-21; Zacaria 12:10; Isaia 52:13deba aba 53:12daa. ãdra edabari diai jarada. Mããba jara ßãã “Crito.” § 3:23 Deuteronomio 18:15-19. * 3:25 Genesis 22:18; 26:4. † 3:26 Nezoca. Maã bedeãba idjaba jara ßãã “Warra.”

sida x̄rēbaɖida. Maλ carea dji bororāra quĩrūsidaa. ³ Pedrora, Juaλ sida jidadapeda queubodo bēra aba nurēma preso ɓasidaa. ⁴ Baribara Pedroba jaradia bada ũrĩ panana zocārāba Jesura ĩjāsidaa. Maλrā bara Jesu ĩjā beara dji umaquĩrārā awa mil juesuma panasidaca ɓa.

⁵ Nurēma judiorā dji bororāda, dji drōārāda, ādji ley jaradiabadarā sida Jerusalelne ābaa dji jarasidaa. ⁶ Sacerdote dji droma Anāda arima basia. Idjaba idji ēberārāda zocārā panasidaa: Caipāda, Juaλda, Alejandroda, dewararā sida. ^{*} ⁷ Maλne ādjirāba Pedrora Juaλ sida enebisidaa. Ādjirā quĩrāpita nūmanapeda nāwā iwīdisidaa:†

–Jāl ēberā ĩrũ biē badara bārāba ¿cai ɓaadeba biabisida? ¿Cai trλneba jāwā osida?–

⁸ Maλne Pedroba Ācōrē Jauredeba nāwā panusia:

–Dadji purudebema bororā, Israeldebema drōārā dji dromarā: ⁹ idi bārāba दौरا cawa obadaa ēberā ĩrũ biē bada carebapedada carea. Iwīdi panla idjira sāvā biasida. ¹⁰ Māēteara daiba ebuda panunia bārāba, jūma israelerā bida bio cawadamārēā. Naλga ēberā bārā quĩrāpita nūmara Jesucrito Nazaredebema ɓaadeba biasia.‡ Maλ Jesucritora bārāba crude cachi beasidaa, baribara Ācōrēba idjira x̄rēbabisia. ¹¹ Ācōrē cartade ɓa ɓa: “De obadaba mōgara igarapedadara dji biara ɓada besia.”§ Jesura maλ mōgara quĩrāca ɓa. Bārā dji de obada quĩrāca panla idjira igarasidaa. Baribara Ācōrēba idjira dji biara ɓada basia. ¹² Aba idjiabara dadjirāra poya ēdra edaya. Idji awara Ācōrēba ni abada naλ ējūāne ɓaē basia ēberārā ēdra edamārēā.–

¹³ Dji bororāba Pedro, Juaλ sida ne wayaa neē beɖe panla unusidade cawa crīchadaē basia. Ādjirāba cawa panasidaa Pedrora Juaλ sida mācua carta cawa panlēda. Maλ awara cawasidaa ādjira Jesu ume nūbabadjidada. ¹⁴ Baribara dji ēberā biadara ādji ume nūma bēra ādjira poya biē jaradaē basia. ¹⁵ Maλne dji bororāba Pedro, Juaλ bida jarasidaa dajadaa jālne wānamārēā. Maλbe ara ādjiduba beɖeasidaa. ¹⁶ Nāwā jarasidaa:

–Jāl ēberārāra ¿sāvā odi? Ādjia maλ ne ununaca odapedadara jūma Jerusalelnebemarāba cawa panla. Dadjia poya sewaada adaēa. ¹⁷ Baribara maλnebemada dewarārā idu cawabida amaaba jāl Jesuare panlāra waragadia idji trλneba waa beɖearānamārēā.–

¹⁸ Ara maλda Pedrora Juaλ sida waya trλnapeda ebuda jarasidaa ni maārī bida Jesudebema beɖearānamārēā idjaba jaradiarānamārēā. ¹⁹ Baribara Pedroba, Juaλ bida jarasidaa:

–Bio crīchadaɖa. ¿Biara ɓa Ācōrēda ĩjānida wa bārāba jara panla ĩjānida? Daimaarā biara ɓa Ācōrēdra ĩjānida. ²⁰ Daiba unupedadada, ũrīpedada sida jaradia panania. Poya chupeadaēa.–

²¹ Maλbe dji bororāba wetara waragadapeda Pedrora Juaλ sida ēdra ɓasidaa. Puruda waya panla bēra cawadaē basia sāvā cawa odida. Dji ēberā biada carea jūmarāda Ācōrēba bia beɖe duanasidaa. ²² Maλ ēberā ne ununacadeba biadara cuarenta poa auɖu basia.

Jesu ĩjā beaba sozarrada iwīdipeɖada

* **4:6** Maλ ewaride Caipāra sacerdote dji droma basia baribara idji zāwārē Anāra maλ naēna sacerdote dji droma bada bēra idjira wadibida māwā trλ jarabadjidada. † **4:7** Luca 12:11-12. ‡ **4:10** Jesucrito Nazaredebema ɓaadeba. Griego beɖeade “Jesucrito Nazaredebema trλneba” ɓa ɓa. § **4:11** Salmo 118:22; Luca 20:9-19.

²³ Pedrora Juañ sida preso pananada êdradapeda waabema Jesu iñã bea ábaa duanamaa wásidaa. Mañbe sacerdote bororãba, drõãrã dji dromarã bida ãdjia jarapedadada jüma nêbãtasidaa. ²⁴ Mañ ùrísidade jüma ábaa Æcõrêa iwídisidaa:

–Dai Boro jüma poya ða, ðabãtã bajãra, nañ êjüãra, pusara, jüma ãdjide nüma sida osia. ²⁵ ða Jauredeba ða nezoca Davia nãwã jarabisia.*

¿Cãrê cãrêã judiorãé puru beara quíru duanã? ¿Cãrê cãrêã puru beara ãdji quíriãbe bedeã au panã djõni carea?

²⁶ Druazabema bororãda dji dromarã ume ábaa dji jarésidaa dadji Æcõrê ume, idjia ðada Boro ume bida djõni carea.†

²⁷⁻²⁸ Ara mañ quírcã nañ purude Herodeda, Poncio Pilatoda, judiorãéda, dadji Israel puru sida dji jaradapeda bedeã ausidaa ða nezoca jipa ða Jesu beadi carea.‡ ða idjira dadjirã Boroda ðadamína ãdjia mãwã osidaa ða naëna crícha bada quírcã. ðãra bio ðãã ða bërã naëna ðasia ãdjia mãwã odamãrêã.

²⁹ Dai Boro, acãdua sãwã ãdjirãba dairãra waraga panãda. Sozarrada dairã ða nezocarãa diadua ða bedeãra ne wayaa neê jaradi carea. ³⁰ ða ðãã sida diadua cacua biê beara biabidi carea idjaba ða nezoca jipa ða Jesu trãneba ne ununacada odi carea.–

³¹ Æcõrêa iwídidapedacareã ãdji duanã dera uresia. Mañne jümarãda Æcõrê Jauredeba duanesidaa. Mañba Æcõrê bedeãra ne wayaa neê jara duanesidaa.

Ananía Sapira sida beupedada

³² Mañ ewaride Jesu iñã beara abari críchadeba, abari sodeba ábaa bia duanasidaa. Ni abãba jaradaca basía idjia ne erõãra ababe idjideda, áteãtã ãdjia erobeaba dji carebadjidã. ³³ Jesuba diabuedarãba Æcõrê ðããdeba dadji Boro Jesu ãrêbadãdebemada ebuda jaradiabadjidaa. Idjaba Æcõrêba idji biãdeba djabarãra bio carebadjia.§ ³⁴⁻³⁵ Mañ bërã ãdjirã tãëna ne neê beara neê basía. Êjüã erobeaba ãdji êjüãra nêdobuebadjidãa idjaba de erobeaba ãdji dera nêdobuebadjidãa. Nêdobuedapeda dji paratara Jesuba diabuedarãmaa edebadjidaa cawa jedecadamãrêã. Djaba aba ne neê bebãtãde parata diabadjidãa.

³⁶ Mañne êberã Jose abadada ãdjirã ume basía. Jesuba diabuedarãba idjira trã ðásidaa Bernabe. (Bernabe trãba jara ðãã “Sobiabibari Warra.”) Idjira Levideba yõna basía. Chipre druade tosidaa. ³⁷ Mañ Bernabeba êjüãda nêdobuepeda dji paratara Jesuba diabuedarãba cawa jedecadamãrêã edesia.

5

¹ Idjaba êberã Ananía abadada basía.* Idji quimara Sapira abadjidãa. Ædjia bida êjüãda nêdobuesidaa. ² Baribãtã Ananíara dji quima ume bedeã audapeda dji paratara jüma diaé basía. Mãwãmína Jesuba diabuedarãba cawa jedecadamãrêã diabãtãde jüma diabãtãada asia. ³ Mañne Pedroba jarasia:

* **4:25** ða Jauredeba. Griego bedeade ãããã cartade mañra neã. ða nezoca Davi. Griego bedeade ãããã cartade idjaba “dai drõãenabema” ðã ðãã. † **4:26** Salmo 2:1-2. Idjia dadjirã Boroda ðada. Mãgãba jara ðãã “idji Crito.” ‡ **4:27-28** Herode. Mañ Herodera Antipa trã jarabadjidãa. Nezoca. Mãñ bedeaba idjaba jara ðãã “Warra.” § **4:33** Æcõrêba idji biãdeba djabarãra bio carebadjia. Mãñ bedeaba idjaba jara ðãã “jüma êberãrãba Jesu iñã beara wayabadjidãa.” * **5:1** Mãñ Ananíara ababe nañ capítulo 5de odja ðãã. Capítulo 9de, 22de bida dewara Ananíanebemada ðã ðãã. Idjaba capítulo 23de dewara Ananíanebemada ðã ðãã.

–Ananía, b_{ΛA} ¿cārē cārēã diaurura b_Λ sode idu eda wābisi? B_{ΛA} Ācōrē Jaurea sewada o b_{ΛA}. B_Λ ējūã nēdobuedadebema paratara λcαrλ mērā erob_{ΛA}. ⁴Jā ējūãra ¿bareē basica? Nēdobuepeda dji parata sida ¿bareē basica? Jūma dia quĩrãē basib_{Λrλ} ¿cārē cārēã jāwā b_Λ sode sewa oida crīchasi? B_{ΛA} ēberā sewa oē basia, āteb_{Λrλ} Ācōrēã sewa osia.–

⁵Mañ ũrĩside Ananíara abeda beu baesia. Mañnebema ũrĩpedadara bio ne wayasidaa. ⁶Mañbe λcαrλ cūdrarāba dji bēwārāra wuaba baradapeđa t_Λbaride edesidaa.

⁷Dārēne Ananía quima Sapirada jūesia.† Idjia Ananía sāvānada adua basia. ⁸Pedroba idjía iwídisia:

–Mā jaradua ¿bārā ējūãra nēdobuesidaca b_Λ quimaba parata enena quĩrāca?–

Sapiraba panusia:

–Māē, jāλg_Λ nēb_Λade nēdobuesidaa.–

⁹Mañ bērā Pedroba jarasia:

–Bārāra ¿cārē cārēã sewa odi carea bedeã ausida dadji Boro Jaureba sāvā oi cawaya? ¡Ac_Λdua! B_Λ quima t_Λbaride wā pananada awuá zeb_Λdaa. Ara nawena b_Λ sida t_Λbaride edeã.–

¹⁰Ara mañ jarab_{Λrλ}de idjira Pedro jūrū caita beu baesia. Cūdrarā eda jūeb_Λade unusidaa idjira beu tab_Λda. Mañne dajadaa ededapeđa dji quima caita t_Λbarisidaa. ¹¹Mañ carea djabarāra, jūma mañnebema ũrĩpedada sida ne wayasidaa.

Jesu ijā beaba ēberārā zocārā biabipedada

¹²Mañ ewaride Jesuba diabuedarāba ne ununacada zocārā ocuabadjidaa. Māwā cawabisidaa Ācōrēra ādjirā ume b_Λda. Abari crīchadeba jūma djabarāda Ācōrē de droma mōgaraba auđu jūrā ca b_Λ edaare ābaa dji jarebadjidaa. Dji jare pananama Salomō abadaa. ¹³Djabarā awara ne wayaaba ni ab_Λda ādjirā ume pananaē basia, barib_{Λrλ} zocārāba ādjirānebemada bia bedeã duanasidaa. ¹⁴Mañne zocārā umaquĩrārāba wērārā bida dadji Borora ijāsidaa. Māwā idji ijā beara yō wāsidaa. ¹⁵Jesuba diabuedarāba ne ununacada zocārā o pan_Λ bērā ēberārāba cacua biē beada o icawa c_Λade wa jueporode b_Λbadjidaa Pedro wāyā wāb_{Λrλ}de idji cacua jaureba waramārēã. ¹⁶Zocārā ēberārā Jerusaleñ caita bea purudebema bida cacua biē beada, jai bara bea sida ādjimaa edebadjidaa. Mañbe jūmarāda biacuabadjidaa.

Bajānebema nezocaba Jesuba diabuedarā ēdr_Λ b_Λda

¹⁷Jesuba diabuedarāmaa zocārā wā pan_Λ carea sacerdote dji dromada, jūma saduceorā idjiare bea sida sode biē duanesidaa. ¹⁸Mañ carea Jesuba diabuedarāra jidadapeđa preso b_Λcuasidaa. ¹⁹Barib_{Λrλ} ara mañ diamasi dadjirā Boro nezoca bajānebemaba dji eda wābadara ewapeđa ādjirāra ēdr_Λ basia. Mañbe jarasia:

²⁰–Ācōrē de dromanaa wānapeda ēberārāã dadji zocai bai djiwididebemada jaradadua.–

²¹Ādjia ũrĩpedadara ijāsidaa. Nurēma diapeda Ācōrē de dromanaa wānapeda jaradia panesidaa. Mañmisa sacerdote dji dromaba, idji ume duan_Λ bida jūma Israeldebema drōārā dji dromarāda trāsidaa ābaa dji jaređi carea. Mañne Ācōrē de dromanebema zarrarāda preso b_Λbada dedaa wābisidaa Jesuba diabuedarā j_{Λrλ}de wānamārēã. ²²Barib_{Λrλ} zarrarāra preso

† 5:7 Dārēne. Griego bedeadē b_Λ b_{ΛA}: “Hora ũbea bab_{Λrλ}de.”

ħabada dede jũesidade ħdjirāra ununaē basía. Maħ bēřā jēda jarade wāsidaa.

²³ Zarrarāba dji dromarāa nāwā jarasidaa:

-Dairāba preso ħabada dera bio jũātrġħ ħłda idjaba zarrarāda dji edaa wābadaza panłda unusidaa, baribħġħ ewa acħħłdade ni ħħłda ununaē basía.-

²⁴ Maħ ũřisidade Ācōřē de dromanebema zarrarā boroba, sacerdoterā bororā bida cawa crġħadaē basía idjaba cawadaē basía mamaħba ħtaa cārēda sāvāida.† ²⁵ Māwā duanħne ēberāda eda zepeda jarasia:

-ġBārāba preso ħħpedadarāba Ācōřē de droma dajada jaradia panħħ!-

²⁶ Maħ ũřisidade Ācōřē de dromanebema zarrarāra, ħdji boro sida Jesuba diabuedarā ġħġħ wāsidaa. Baribħġħ enebłdade biē odaē basía. Wayasidaa puruba ħdjida mōgaraba tabari beadida. ²⁷ Enenapeda dji ġħre duanħ quĩrāpita nũmasidaa. Maħbe sacerdote dji dromaba ħdjirāa jarasia:

²⁸ -Naēna dairāba bio jarasidaa bārāba ġħ ĩberā trħneba waa jaradiarānamārēā. Baribħġħ bārāba jũma Jerusaleħnebemarāa jaradia panħħ. Maħ awara ġħ ĩberā beapedada carea daidřħ bedeade ħ ħ quĩrā panħħ.-

²⁹ Maħne Pedroba, Jesuba diabuedarā waabemarā bida panusidaa:

-Īberārāba jara panħ cāyābara Ācōřēba jara ħħřħ ĩġnida panħħ. ³⁰ Bārāba Jesura crude cachi beasidaa.† Baribħġħ bārāba beapedadara dadji drōā naēnabemarā Ācōřēba ħřēbabisia. ³¹ Ācōřēba Jesura dadjirā Boroda ħamārēā idji ġħwa araare ħasia. Idjaba dadji Īdřħ Edarida ħasia. Idjiedeba israelerāba cadjiruara igaradapeda waya Ācōřēmaa poya zedia. Māwāra ħdjirāba cadjirua opedadara Ācōřēba quĩrādoaya. ³² Maħġħdehemada dairāba ebuđa jarabadaa. Ācōřē ġħre bida ħbarida jarabararia. Ācōřēba idji ġħurera idji ĩġħłdarāa diabararia.-

³³ Maħ ũřisidade dji dromarāra bio quĩrūsidaa. Maħba Jesuba diabuedarāra bea quĩrā panesidaa. ³⁴ Maħne pariseo Gamaliel abadada ħasia. Maħ Gamalielera judiorā ley jaradiabari dji droma basía. Ģumarāba idjira bio waya panasidaa. Gamalielera piradřħpeda Jesuba diabuedarāra dajadaa edebisia. ³⁵ Maħbe dji dromarāa jarasia:

-Achirā Israeldehemada, bārāba maħ ĩberārā sāvā odidehemada bio crġħadadua. ³⁶ Īberā Teudā sāvānada quĩrānebadadua. Maħra dārāē ħħ. Maħ ĩberāba ara idjida dji dromaana abadjia. Maħ bēřā cuatrociento ĩberārāba idjira ĩpēsidaa. Baribħġħ romanorāba idji beasidade jũma idji ume nĩbapedadara memenesidaa. Maħbe jũma idjia oi crġħa ħadara jōsia. ³⁷ Māwānacarea Romanebema boroba Ģumarāda juachabisia. Maħ ewaride ĩberā Ģuda Galileadehemada basía. Maħ Ģudaba ĩberārāra zocārā idji ume eronĩbasia. Baribħġħ romanorāba idji beasidade jũma idji ume nĩbapedadara memenesidaa. ³⁸ Maħ carea mħa jaraya: naħġħ ĩberārāra idu ħħđadua. Ādjirāra biē orānadua. Ādjia o panħra, ħdjia oi crġħa panħ sida ara ħdji crġħadeba ze ħħħħħ, dārāēne jũma jōya. ³⁹ Baribħġħ Ācōřēba obi ħħħħħ, bārāba poyadaēa. Maħ bēřā quĩrācuita ħeadadua Ācōřē ume djōna amaaba.-

Gamalielba jaradara Ģumarāba ĩġāsidaa. ⁴⁰ Maħbe Jesuba diabuedarāra wayacusa edaa trħsidaa. Soaba ubidapeda ħdjirāa jarasidaa waa Jesu trħneba ĩberārāa bedearānamārēā. Maħbe ĩdřħ ħsasidaa. ⁴¹ Ara maħda Jesuba diabuedarāra dji dromarā ħbaa ġħre panħmaħba ħħsřida wāsidaa. Cawasidaa

† 5:24 Sacerdoterā bororā. Griego bedeade ħħħħ cartade naħ sida ħ ħ ħħ: "Sacerdote dji droma."

§ 5:30 Deuteronomio 21:22-23.

Ācōrēba ādjirāra bia unusida, Jesu ĩjā panΛ carea idu bia mĭgabida bērā.
 42 Ācōrē de droma dajadaare, ēberārā deza bida ādjirāba ewariza chupeadaē
 Jesucritodebemada jaradiabadjidāa. Ebuda jarabadjidāa Jesura Ācōrēba
 ēdrΛ edabari diai jaradada.

6

Djabarā carebabadarā siete edapedada

1 Maλ ewaride Jesu ĩjā beara auđuara yō wāsidaa. Maλne griego bedeade
 bedeabadaba hebreo bedeade bedeabadara biē jara panesidaa. Jarasidaa
 djabarāba pēdra wērārā ewariza carebabadade ādji pēdra wērārāda care-
 badacada. 2 Maλ carea Jesuba diabueda doce panλba jūma Jesu ĩjā beara ābaa
 jλredapeda nāwā jarasidaa:

–Bia bλēa dairāba Ācōrē bedea jaradia panλra idu bλdida ababe pēdra
 wērārā carebadi carea.* 3 Maλ bērā djabarā, bārānebema siete ēberārā
 jipa beada edadadua. Ādjira Ācōrē Jauredeba beadida panλa idjaba crĭcha
 cawa beadida panλa. Maλgarāra dairāba bλdia pēdra wērārā, dewararā sida
 carebadamārēā. 4 Māwā osidara dairāba poya biara Ācōrēa iwidi panania
 idjaba idji beđeara jaradia panania.–

5 Ādjia jarapedadara jūmarāba bia ūrĭsidaa. Maλ bērā Estebaλda edasidaa.
 Maλ Estebaλba Jesura bio ĩjā basia; Ācōrē Jauredeba basia. Idji awara
 Pelipeda, Procoroda, Nicanorda, Timoλda, Parmenada, idjaba Nicolá An-
 tioquía purudebemada edasidaa.† Maλ Nicolára griego basia baribλrΛ judio
 quĭrāca babadjia. 6 Djabarāba maλgarāra Jesuba diabuedarāmaa edesidaa.
 Maλbe Jesuba diabuedarāba Ācōrēa iwidi bλdade jλwada ādjirā λrΛ bλsidaa
 Ācōrēba quĭrā bλda odamārēā.

7 Maλne djabarāba bedea dadji Boro Jesudebemada auđuara jarasidaa.‡
 Māwā Jesu ĩjā beara Jerusalemne auđuara yōsidaa. Maλ awara zocārā sacer-
 doterā bida ĩjāsidaa.

Estebaλ dji bororāmaa edepedada

8 Ācōrēba idji biadeba Estebaλra bio careba basia. Idji bλlara Estebaλa
 diasia ne ununaca waibλada ēberārā tāēna o bāmārēā. 9 Maλne λcλrΛ judiorā
 Cirene druadebemada idjaba Alejandría purudebemada panasidaa. Ādjirā
 dji jλrebada dera “Nezoca ĒdrΛpedadarā” abadjidāa. Dewara judiorā Cilicia
 druadebemada idjaba Asia druadebema sida panasidaa. Jūma maλ judiorāra
 Estebaλ ume caicaya duanesidaa. 10 BaribλrΛ ādjirāba Estebaλra poyadaē
 basia, idjira Ācōrē Jaure necawaadeba bedeabadji bērā. 11 Maλ carea ādjirāba
 λcλrΛ ēberārāa paratada diasidaa nāwā sewa odamārēā:

–Daiba ūrĭsidaa jāλ ēberāba Moisedebemada, Ācōrēnebema sida biē bedea
 bλda.–

12 Māwā ādjirāba puruda, judio dji dromarāda, judiorā ley jaradiabada
 sida quĭrūbigasidaa. Maλ carea Estebaλra jidadapeda judiorā dji bororā ābaa
 jλre duanλmaa edesidaa. 13 Maλne sewa jaradamārēā λcλrΛ ēberāda mamaa
 edesidaa. Maλgarāba nāwā jarasidaa:

* 6:2 Pēdra wērārā carebadi carea. Griego bedeade bλ bλa: “Djārā ne cobigadi carea” wa “parata cawa
 jecadadi carea.” † 6:5 Maλ Pelipedebemada unubadaa Hecho 8:4-13, 26-40de, 21:8-9de bida. Idjira
 Jesuba diabuedaē basia. Idjira biara trλ jarabadjidāa “Griego Pelipe” wa “Pelipe, bedea bia jarabari.”
 ‡ 6:7 Bedea dadji Boro Jesudebema. Griego bedeade bλ bλa “Ācōrē bedea.”

–Jāl ēberāba Ācōrē de dromanebemada, dadjirā leydebema sida biē bedea bābaria. ¹⁴ Idjia jarasia Jesu Nazaredebemaba Ācōrē de dromara ārīda idjaba Moiseba jaradia bađara quīrā awara oida. Idjira māwā bedea bāda daiba ūrīsidāa.–

¹⁵ Jūma dji bororā mama chūmeaba Estebaļ acbādaē unusidāa idji quīrāra bajānebema nezoca quīrādarra quīrāca bāda.

7

Estebaļba Moise, Ācōrē sida biē jaracaada ada

¹ Maļne sacerdote dji dromaba Estebaļa iwīdisia:

–Ādjia jara panāra wārāca?–

² Estebaļba nāwā panusia:

–Mā djabarā judiorā, mā bororā, mā djuburia mā bedēada ūrīnadua. Dadji drōā naēnabema Abrahaļ wađi Mesopotamia druade bāsīde Haraļ puruđe bađe wāi naēna Ācōrē dji Droma bāra idjima odjasia. ³ Ācōrēba idjia jarasia: “Bā druara, bā ēberāra sida amepēda wādua. Mā druada bāa acbābiya mamaa wāmārēā.”* ⁴ Ara maļda Abrahaļra caldeorā druadebemada ēdrāpēda Haraļne bađe wāsia. Abrahaļ zeza jaidadacarea Ācōrēba Abrahaļra idi dadjirā duanā druadaa enesia.†

⁵ Baribāra Ācōrēba Abrahaļa naļ druade ējūāra ni maārī bida diaē basia. Ātebāra wārāneba jarasia idjia, idjideba yōbādarāa bida naļ druara diaida.‡ Ācōrēba māwā jarasia Abrahaļba wađi warra neē bāsīde. ⁶ Idjaba Ācōrēba Abrahaļa jarasia idjideba yōbāra purura djārā druade baida, mama djārā nezocarāda beađida, idjaba maļ ēberārāba ādjirāra cuatrociento poa biē eropananida. ⁷ Baribāra Ācōrēba Abrahaļa nāwā jarasia: “Ādjirā zoca eropanā purura māa cawa oya. Māwānacarea bā purura ēdrāpēda naļ druade māa bia bedēadia.”§

⁸ Maļbe Ācōrēba Abrahaļa jarasia jūma idjideba yōbādarāda cacua wēāgodida panāda Ācōrēneda cawabīdi carea.* Maļ bēra idji warra Isa tođacarea ocho ewari bāde dji warrara cacua wēāgosia.† Isaba idji warra Jacobora abari quīrāca osia. Jacoboba idji doce warrarā sida abari quīrāca osia.

⁹ Māwānacarea Jacobo warrarāba ādji djaba Jose ume biē panāneba idjira nēdobuesidāa Egipto druade nezocada bāmārēā.‡ Baribāra mama Ācōrēra idji ume basia. ¹⁰ Maļ bēra jūma idji bia mīga bādebemada Ācōrēba ēdra bāsia. Idjia necawaada diasia Egiptodebema boroba bia unumārēā. Maļ bēra dji boroba Joseba idjiarebemada bāsia. Māwā Egiptora idjaba dji boro ēberārā sida Jose jawaeda panesidāa.§

¹¹ Maļ ewarīde Egipto druade, Canaā druade bida jarrabada zesia. Maļba jūmarāda bia mīga duanasia. Maļ bēra Jacobo warrarāba trigoda nēdo quīrā pananamīna ununaē basia. ¹² Maļne Jacoboba ūrīsia Egipto druade trigora barada. Maļ carea idji warrarāra mamaa trigo nēdode diabuesia.* Maļra ādji naārā wāpēdada basia. ¹³ Wayacusa wāsīdade Joseba idji djabarā

* **7:3** Genesi 12:1. † **7:4** Genesi 11:31neba aba 12:9daa. ‡ **7:5** Genesi 12:7; 13:15; 15:17-18; 17:8. § **7:7** Genesi 15:13-16. * **7:8** Genesi 17:4-14. Maļgādeba Estebaļba jara basia israelerāba ādjirā de droma neē pananamīna ādjirāra Ācōrē puru basida. † **7:8** Genesi 21:3-4. ‡ **7:9** Genesi 37:26-28. Maļgādeba Estebaļba jara bāa Ācōrēba Joseba israelerā carebai carea diabuedamīna ādjirāba idjira igarasidāda. Ara maļ quīrāca Jesuda, Ācōrēneba bedēabadarā sida igarasidāa. § **7:10** Genesi 41:37-46. * **7:12** Genesi 42:1-3.

cawabisia idjira ādji djabada.† Māwā Egiptodebema boroba Jose ēberārāra cawasia. 14 Maλbe Joseba idji zeza Jacobora, jūma idji ēberārā sida idji ɓama enebisia. Ādjirāra 75 panasidaa.‡ 15 Māwā Jacobora Egipto druađe jūesia. Mama dārā ɓapeda jaidasia.§ Idji warrarā sida mama jaidasidaa. 16 Maλbe ādjira Siqueλ purudaa edesidaa. Mama beuda tɓaribada uriade ɓasidaa. Maλ uriara Abrahaλba Hamo warrarā nēdođa basia.*

Estebaλba Moise bia jarada

17 Ācōrēba Abrahaλ ume bedea ɓaɓara dārāéne oida basia. Maλ ewaride israelerāra Egipto druađe isabe yōɓada bēra zocārā panasidaa. 18 Baribaɓa dewarada Egiptodebema boroda basia. Maλgλba Josedebemada adua basia. 19 Maλ carea dadji purura cūrūgapeda bio biē osia. Ādji warrarā djiwiði todara ogo igarabisia beudamārēā.†

20 Maλ ewaride Moiserā tosidaa. Idjira bio quīrāwārēā querasia.‡ Djibarirāba ādji dede jedeco ūbea waga eropanasidaa. 21 Baribaɓa dji warra zaque āya ɓasidađe Egiptodebema boro cauba unupeđa idji warra ara quīrāca daupēsia.§ 22 Māwā ɓaɓe Egiptodebema ne cawa ɓeaba Moisea ādji crīcha cawaara jūma jaradasidaa. Māwā idjira crīcha cawaadeba bedeabadjia idjaba ne waiɓaada obadjia.

23 Moise cuarenta poa ɓaside idji ēberārā israelerā acāde wāida crīchasia. 24 Wāɓarađe unusia Egiptodebemaba Israeldebemada aba biē o ɓada. Maλ carea Moiseba Israeldebemara carebade wāsia. Maλne idjia Egiptodebemara beasia Israeldebema biē o ɓa carea. 25 Moiseba crīchasia israelerāba cawadida idjideba Ācōrēba ādjirāra ēdra ɓaɓa. Baribaɓa ādjirāba cawadaē basia. 26 Nurēma Moiseba unusia israelerāda umé djō panada. Ādji ibiadamārēā nāwā jarasia: “iBārāra abari purudebema! ¿Cārē cārēā jāwā djō panā?” 27 Baribaɓa dji puo ɓadaba Moiserā tɓ chātapeda jarasia: “¿Caiba ɓara dai boroda ɓasi? ¿Caiba ɓara dai cawa obarida ɓasi?” 28 ¿Mā sida bea quīrā ɓaca Egiptodebema nuena beada quīrāca?” 29 Maλ ūriside Moiserā mīrū wāsia.* Maλbe Madiaλ druađe drua āibema quīrāca ɓabadjia. Madiaλne ɓaɓe warrada umé unusia.

30 Cuarenta poa ɓadacarea ewari aba Moiserā ējūā pōasa ewaraga ɓaɓe Sinai eya caita basia. Maλne bajānebema nezocada bacuru zaque uruga nūmaɓe idjima odjasia.† 31 Moiseba maλ unuside cawa crīchaē basia. Maλ carea caitaara wāsia biara acāi carea. Maλne Ācōrē bedeabaɓada ūrisia. 32 Ācōrēba idjia nāwā jarasia: “Māra ɓa drōā naēnabemarāba jā panana Ācōrēa. Abrahaλba, Isaba, Jacobo bida māra jā panasidaa.”‡ Maλ ūriside Moiserā ne wayaaba ure nūmesia. Maλba araa acāida waya basia. 33 Maλne dadji Boroba Moisea jarasia: “Naλ eyade ɓara mλ quīrāpita ɓa bēra ɓa jīrūne jλ ɓara ērādua. 34 Mā unu ɓa mλ purura Egipto druađe bio bia mīga ɓada. Idjaba mā ūrī

† 7:13 Genesi 45:1-16. ‡ 7:14 Genesi 45:9deba aba 47:12daa. Genesi 46:27de hebreo cartade jara ɓa Jacobo ēberārāra 70 duanada. Baribaɓa traduccioλ drōā griego bedeade ɓaɓe jara ɓa 75 duanada. Estebaλba griego cartadeba nēɓara ɓa. § 7:15 Genesi 49:33. * 7:16 Wārāda Hamo warrarā ējūāra Jacoboɓara nēdosia. Maλ ējūāra Siqueλ purude basia (Genesi 33:19). Abrahaλba beuda tɓaribada uria Hebroλ caita ɓada nēdosia. (Genesi 23:15-18). Jacobora maλ uriade tɓaribasidaa (Genesi 50:13). Josera Siqueλne tɓaribasidaa (Josue 24:32). † 7:19 Exodo 1:8-22. ‡ 7:20 Bio quīrāwārēā querasia. Maλgλba idjaba jara ɓa “Ācōrēba idjira bio bia unusia.” § 7:21 Exodo 2:1-9. * 7:29 Exodo 2:11-21. † 7:30 Bajānebema nezoca. Antiguo Testamentode Ācōrē odjabarađe edaude ɓa ɓa “bajānebema nezoca.” Versículo 31-34de ebuda ɓa Ācōrēdra bedeade ɓada. ‡ 7:32 Exodo 3:1-6. Sinai eyara idjaba Horeb abadaa.

ħla āduba mīā sopua bedea panħda. Maħ bēřā mħra ze ħla ādjirā ēdřa ħai carea. Mħa ħara Egiptodaa diabueya.”[§]

Judiorħba Moise igarapedada Estebaħba jarada

³⁵ Israelerħba Moiserā igarasidaa. Idjħa nħwā jarasidaa: “¿Caiba ħara dai boroda ħasi? ¿Caiba ħara dai cawa obarida ħasi?”* Baribħra ara maħ Moiserā Ācōřeba Egiptodaa diabuesia israelerħ boroda ħamāřēā idjħa ādjirħra mamaħba ēdřa edamāřēā. Moiseba bajānebema nezoca bacuru zaque uruga nūmħane odjada ħħadeba mħwā osia. ³⁶ Moiseba zocārħ ne ununaca o ħħdeba dadji drōā naēnabemarħ Egiptodebemada ēdřa enesia. Pusa Purruđe ne ununacada osia bia ħħani carea. Idjħa cuarenta poa ējūā pōāsa ewaraga ħħde bida ne ununacada obadjħa.† ³⁷ Ara maħ Moiseba israelerħa jarasia: “Dadji Boro Ācōřeba mħ diabueda quĩřaca idjħdeba bedebarida aħa bārħmaa diabueya. Maħ ēberħra bārħ puruđebema baya. Idjħa jarabħra ĩjānadua.”‡ ³⁸ Idjħa Moiserā ējūā pōāsa ewaraga ħħde jūma israelerħa ume basia. Mama Sinai eyade idjħa bajānebema nezoca ume bedeasia. Bedea dadji sħwā beadida panħnebemada edapeda dadji drōā naēnabemarħa jarasia.

³⁹ Baribħra Moiseba jaradara dadji drōā naēnabemarħba ĩjā quĩřħnaē basia, ātebħra idjħa igarasidaa. Egipto druadāa jēda wā quĩřħ panasidāa. [§] ⁴⁰ Moise eyade baside ādjirħba Aarōħa jarasidāa: “Jħħ Moiseba dairħra Egiptodeba ēdřa enesia. Baribħra idjħi sħwħnada cawadaēa. Maħ bēřā dairħ nocodaa edemāřēā ācōřēda odua.”* ⁴¹ Ara maħda ādjirħba paca zaque zaca ħħda osidāa. Maħgħa animarħda babue diasidāa. Maħne ādji ĩħwaba opedada carea ħħsrida ewarida osidāa.† ⁴² Maħ carea Ācōřeba ādjirħra igarapeda dewara ācōřēda idu ēpēbisia. Maħne ādjirħba bajāne unubadarħa bia bedea panesidāa. Maħnebemada Ācōřēneba bedebadarħa cartade nħwā ħħ ħla: Israelerħ, bārħ cuarenta poa ējūā pōāsa ewaraga ħħde duanasidāde ħanimarħda mħa babue diabadjħdaca?

⁴³ ĩMħwāēa! Ātebħra ācōřē Moloc abada wua deda jħa edebadjħdāa idjħa bārħ ācōřē Repaħ abada ħħidau zaca oda sida edebadjħdāa.

Maħra ara bħdji ĩħwaba osidāa ādjħa bia bedeade carea. Maħ carea mħa bārħra Babilonia drua wagaa ĩħretaya.‡

Estebaħba Ācōřē de dromanebema jarada

⁴⁴ Ējūā pōāsa ewaraga ħħde dadji drōāenabemarħba Ācōřē wua deda eronĩbadjħdāa. Maħ wua deba cawabisia Ācōřēra ādjirħ ume ħħda. Ācōřēba Moisea wua dera obisia idjħa unubida quĩřaca. ⁴⁵ Mħwħnacarea ādjħdeba yōpedadħrħba wua dera eropanasidāa. Josue ādji boro baside wua dera naħ druadāa enesidāa. Maħ ewaride dewara puru naħ druade beadā Ācōřēba dadji drōāenabemarħ quĩřapita āyā ĩħrecuasias. Mħwā naħ druara jūma ĩřħsidāa. [§] Ācōřē wua dera Davi ewaride wadibida naħ druade basia. ⁴⁶ Jacobo Ācōřēba Davira bia unusia. Daviba Ācōřēa iwidisia idjħi itea de

§ **7:34** Exodo 3:7-10. * **7:35** Maħgħdeba Estebaħba jara basia israelerħba Moise igarapedada quĩřaca Jesuda, Ācōřēneba bedebadarħa sida igarasidāa. † **7:36** Exodo 7:3; 14:21-22; Numero 14:32-33. ‡ **7:37** Deuteronomio 18:15,18. Idjħa jarabħra ĩjānadua. Maħra griego bedeade ħħħa cartade neħa. § **7:39** Egipto druadāa jēda wā quĩřħ panasidāa. Griego bedeade maħba idjħa jara ħħa: “Egiptorħ ācōřēda ēpē quĩřħ panesidāa.” * **7:40** Exodo 32:1. † **7:41** Exodo 32:2-6. ‡ **7:43** Amos 5:25-27. § **7:45** Josue 21:43-45.

biada oi carea.* ⁴⁷ Mañ dera idji warra Salomol̄ba osia.† ⁴⁸ Baribal̄a Ācōrē dji Dromaara b̄ara jalwaba oda dede b̄acaa. Ācōrēneba bedebariba cartade nāwā b̄asia:

⁴⁹ M̄l chūmebarira bajāa. Nañ ējūāra m̄l jīrū b̄abarīa.

Bārāba z̄cārē deda m̄l itea odi? z̄sāma m̄lra ānāūbidi?

⁵⁰ z̄Māa ara m̄dji jalwaba ne jūmada osiēca?‡

Judiorāba Ācōrē ijānaca Estebałba jarađa

⁵¹ jBārāra calwala zarea tabeaa! jSodeba ijānaca!§ Ācōrē bedeara ūrī quīrīānaca. Ācōrē Jaureba jara b̄ara bārāba ewariza igarabadaa. Ara b̄adji drōāenabemarā quīrāca panla. ⁵² Ādjirāba Ācōrēneba bedeadadarāda biē odi carea jūma ēpēsīdaa. Ēberā Jipa b̄a zeī jarapedadarā sīda beabadjidāa.* Ara mañ quīrāca bārāba małga Ēberā Jipa b̄ara jidadapeda beasīdaa. ⁵³ Ācōrēba idji leyra bajānebema nezocarāneba bārāa diadāmīna j̄bārāba ijā odacaa!–

⁵⁴ Mañ bedea ūrīsīdade judiorā bororāra Estebał ume bio quīrūb̄adaba ādji quīdara caltalabisīdaa. ⁵⁵ Māwā duanane Estebałra Ācōrē Jauredēba b̄asia. Bajānaa acalbalade Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroadā idjaba Jesura Ācōrē jalwa araare nūmlada unusia. ⁵⁶ Mañne Estebałba nāwā jarasia:

–jAcladada! jMāa bajāra ewa nūmlada unu b̄aa! jNañ Djara Edadara Ācōrē jalwa araare nūmlada unu b̄aa!–†

⁵⁷ Mañ ūrīsīdade ādjirāra dji cābāyā bia duanenapeda ādji calwalara jalwaba jūātrasīdaa. Mañne jūmarāba Estebałra orra edasīdaa. ⁵⁸ Puru āyā ededapeda mōgaraba tabari jidasīdaa. Idji naārā biē jarapedadaba ādjia l̄r̄l̄ j̄badara ērānapēda cūdra caita b̄acuasīdaa wagamārēā. Mañ cūdrara Saulo abadjīdaa.

⁵⁹ Mōgaraba tabari eropanane Estebałba Ācōrēa nāwā iwīdisia:

–Mā Boro Jesu, m̄l jaurera edada.–

⁶⁰ Mañbe chīrāborode cobepēda jīgua jarasia:

–Mā Boro, nałga ēberārāra bedēade b̄arādua nañ cadjirua o panl carea.–
Māwā bedepēda jaidasia.

8

¹⁻² Mañbe alcala Ācōrē waya beaba Estebałra t̄b̄arisīdaa. Idji carea jīābi b̄alga duanesia. Mañne Estebał beapedadara Sauloba bia unusia.

Jesu ijā bea mīrū wāpedada

Mañ ewarīde ēberārāba Jerusaleñe Jesu ijā beara bio biē o panesīdaa. Mañ carea Jesu ijā beara jūma Judea druadaa idjaba Samaria druadaa mīrū wāsīdaa. Jesuba diabuedarād̄ra Jerusaleñe panesīdaa. ³ Mañne Sauloba Jesu ijā beara biē obadjia waa ijārānamārēā. Deza wāpeda umaquīrāra, wērārā sīda jidacuapeda preso b̄abadamaa erreb̄ari edebadjia.

Pelipe Samaria druadaa wāna

⁴ Baribal̄a Jerusaleñneba mīrū wāpedadaba ādji wāb̄adaza bedea bia Jesucritodebemada jarabadjīdaa. ⁵ Pelipera Samaria druade puru abaladaa

* **7:46** 2 Samuel 7:1-16. † **7:47** 2 Cronica 3:1-2. ‡ **7:50** Isaia 66:1-2. Estebałba jara b̄aa Ācōrē de dromanabemada biē jarada carea bedea neē b̄ada. Davibal̄a de dromada obi quīrīā b̄asia Ācōrē itea. Ēberārāb̄al̄a Ācōrēra dede eda wagaya panla. § **7:51** Sodeba ijānaca. Griego bedēade “so wēāgoē tabea” b̄ā b̄aa.

* **7:52** Isaia 53:11; Jeremia 23:5; 33:15. † **7:56** Estebałba mañ bedēadeba jarasia Jesura Ācōrēda. Marco 14:62.

wāsia.* Mama jaradiabadjia Jesura Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. ⁶ Pelipeba jara bāda ūrīsidade idjaba ne ununaca o bāda unusidade jūmarāba quīrācuita ūrī duanabadjidaa. ⁷ Zocārā ēberārā jai bara beada biacuasidaa. Maā jairāra ādji cacuadebemada bia ēdra cuabadjidaa. Idjaba zocārā bāradra beada, jīrū biē bea sida biacuabadjidaa. ⁸ Maā carea maā purudebemarāra bio bāsrida duanasidaa.

⁹ Jāibana Simoā abadada mama basia. Ara idjida dji dromada crīchabida bērā Samariadebemarāra cūrūga erobasia.† ¹⁰ Idjia jarabāra ēberārā dji edaara beaba, dji dromaara bea bida quīrācuita ūrībadjidaa. Jūmarāba jarabadjidaa idjira Ācōrē bāra Droma abadada. ¹¹ Ēberārāba maā jāibanara bio ēpē panasidaa idjia o bādeba dārā cūrūga erobada bērā.

¹² Baribāra Pelipeba beada bia Jesucritodebemada idjaba Ācōrēba idji ēberārā bia pe erobadebemada ādjirāa jaradia babadjia. Maāne zocārā umaquīrārāba, wērārā bida jīnapeba borocuesidaa. ¹³ Simoā bida jāsia. Maābe borocuepeda Pelipe ume nībade wāsia. Pelipeba ne ununaca wābāa o bāda Simoāba unubāde cawa crīchaē basia.

¹⁴ Maāne Jesuba diabuedarā Jerusaleāne beaba ūrīsidaa Samariadebemarāba Ācōrē beedera jāsidaa. Maā carea Pedroda Juaā sida ādjirāmaa diabuesidaa. ¹⁵ Jūnapeba Ācōrēa iwīdisidaa ādjirāba Ācōrē Jaureda edamārēā. ¹⁶ Māwā osidaa Ācōrē Jaurera waībida maā djabarāmaa zeē baā bērā. Ababe dadji Boro Jesu trāneba borocuesidaa. ¹⁷ Pedroba Juaā bida Ācōrēa iwīdibadaē ādji jāwara djabarā ārā bāsidaa. Ara maāda Ācōrē Jaurera edasidaa.

¹⁸ Maāne Simoāba unusia Jesuba diabuedarāba ādji jāwara djabarā ārā bābadaē djabarāba Ācōrē Jaurera edasidada. Maā unuside ādjia parata diayada asia abari quīrāca poya oi carea. ¹⁹ Nāwā jarasia:

–Jāā bāda māā diadadua, māā bida mā jāwara baridua ārā bābadaē Ācōrē Jaurē edamārēā.–

²⁰ Baribāra Pedroba jarasia:

–Māwāra bāa crīcha bāca Ācōrēba bari dia bāra nēdobadada? jādji parata ume tāba uruādaa wādua! ²¹ Bā sora Ācōrē quīrāpita jipāē bā bērā naā trajura dairā ume o cara bāa. ²² Maā crīcha cadjiruara igaradua. Ācōrēa quīrā djuburiada iwīdidua. Āībērā maā crīcha cadjirua bā sođe bāra idjia quīrādoaisicada. ²³ Māā unu bāa bāra daiba o panā carea bio sobiē bāda. Cadjiruaba bāra preso erobāa.–

²⁴ Maāne Simoāba jarasia:

–Mā carea dadjirā Boroa iwīdidadua bārāba jarapedadara māwārāmārēā.–

²⁵ Pedroba Juaā bida beada dadjirā Boro Jesudebemada jarađpeda Jerusaleāna jēda wāsidaa. Wābadaē Samaria druade zocārā puru beade maā beada biara jara wāsidaa.

Pelipe Etiopíaebema ume beadaa

²⁶ Māwānacarea dadji Boro nezoca bajānebemada abā Pelipema zepeda nāwā jarasia:

* **8:5** Hecho 6:5. † **8:9** Griego beade maā wārsicubola idjaba jara bāa: “Maā Simoāba o bā carea Samariadebemarāba bio cawa crīchadaē basia. Maāne ara idjida dji dromada jarabadjia.”

-jPiradrλdua! Jerusaleλneba Gaza purudaa wābada oada wādua.- (Maλ ora ējūā pōāsa ewaraga βade wā βaa.)‡

²⁷ Ara maλda Pelipera wāsia. Ode nīne ēberā Etiopía druadebemada unusia. Maλ ēberāra Etiopíadebema boro nezoca droma basía. § Dji borora wērā basía.* Maλ nezocaba dji boro paratara jūma wagabadjia. Idjira Jerusaleλnaa wā basía Ācōrēa bia bedeai carea. ²⁸ Idji druadaa jēda wāβarλde idji carreteade Ācōrēneba bedeabari Isaía cartada acλ chūmasia.

²⁹ Māwā βλde Ācōrē Jaureba Pelipea jarasia: “Jari βλ carreta caita nībade wādua.” ³⁰ Ara maλda araa pira wāpeda ūrīsia dji nezocaba Isaía cartada jīgua le chūmλda. Maλne Pelipeba iwīdisia:

-ζβλa le βλara cawa βλca?-

³¹ Idjia panusia:

-Ni abalβa jaradiaēβarλ mλa ζsāwā cawai?-

Maλne idjia Pelipea jarasia βadopedā idji caita chūmemārēā. ³² Idjia Ācōrē Bedeade le βadara naλgl basía:

Oveja beabadamaa edebada quīrāca idjira beade edesidaa.

Dji cara tλbarima βλde oveja chupea βabari quīrāca chupea βesia.

³³ Idji carea ipidadapeđa jipa cawa odae βasía. Beapeđađa bērā ζcaiba idji warrarānebemada poya nēβarλi†

³⁴ Maλbe Etiopíadebema nezoca dromaba Pelipea iwīdisia:

-Ācōrēneba bedeabariba nama ζcaidebemada βasí? ζAra idjidebemada βasica wa dewaradebemada βasi? Mλ djoburia jaradua.-

³⁵ Ara maλda Pelipeba maλ bedeadeba bedeā bia Jesudebemada jaradia βesia. ³⁶ Māwā panλne baido βλma jūēne wāsidaa. Maλne nezoca dromaba jarasia:

-Acλdua. Nama baidoda βλa. Mλra ζborocueiē βλca?-

[³⁷ Pelipeba jarasia:

-βλa Jesura Ācōrē Warrada wārāda sodeba ījā βλβarλ, borocueida βλa.-

Maλne nezoca dromaba panusia:

-Mλa wārāda ījā βλa Jesucritora Ācōrē Warrada.-]‡

³⁸ Ara maλda idji carretara nūmebisia. Ādji umena doedaa wānapeda Pelipeba idjira borocuesia. ³⁹ Drua zebλdade dadjirā Boro Jaureba Pelipera āyā edesia. Nezoca dromaba idjira waa unuē basía, baribarλa ode βλsriđa wāsia. ⁴⁰ Maλne Pelipera Azoto purude odjasia. Maλbe puruza bedeā bia Jesudebemada jara wāsia aba Cesarea purude jūēβarλdaa. §

9

Sauloba Jesu ĩjāna

¹⁻² Maλ ewaride Sauloba wadibida dadjirā Boro ĩjā βeara quenai carea waraga βabadjia. Sacerdote dji droma βλmaa wāpeda iwīdisia cartada βλcua diamārēā. Maλ cartara Damasco purude judiorā dji jλrebada deza edeida

‡ **8:26** Maλ ora ējūā pōāsa ewaraga βade wā βaa. Griego bedeade maλra ebuda βλēa. Āibērā jara βasicada “Maλ ode naλ ewaride wānaca” wa “Gaza puru drōāne ēberārāra beadaca.” § **8:27** Nezoca droma. Cāpūriā bedeade βλ βλa “eunuco.” Maλba jara βλa idjira cārāta ja basida wērā nezoca bērā.

* **8:27** Dji borora wērā basía. Idjira “ādji Candace” abadjidaa. † **8:33** Isaía 53:7-8. ‡ **8:37** Griego bedeade zocārā cartade maλ versícuroa neēa. § **8:40** Maλ Azoto purura Antiguo Testamentode “Asdo” βλ βaa. Pilisteorā puru basía. † Samuel 5:1-6. Pelipera Azotodeba Cesarea purudaa wāi carea noventa kilómetro jīrūba wāida basía Mediterraneo pusa icawa.

crīcha basia. Cartade bál basia ādjirā tãēna Jesu Ode nīna umaquīrārāda, wērārā sida jidapeda Jerusalelnaa jūma edeida bāda. ³ Mañ cartara edapeda wāsia. Ode nīne Damasco caita jūēbāΓade cawaēne bajāneba uruada jārā tēūsia. ⁴ Mañba Saulora egode bæebisia. Mañne bedeada ūrīsia. Mañ bedeaba jarasia:

–Saulo, Saulo, ¿cārē cārēã māra biē oi carea ēpē bā?–

⁵ Mañne Sauloba iwiēisia:

–Mā boro, ¿bāra cai?–

Dji bedeaba panusia:

–Māra Jesua. Bāa biē oi carea ēpē bāra māa. Ara bāduba puabāΓaa cūmia āΓā tagabāΓa quīrāca. ⁶ Jāñbe piradrāpeda Damasco purudaa wādua.† Jāma abābā jaraya bāa cārēda oida bāda.–

⁷ Saulo ume wābādara bio dauperasidaa. Ādjirāba bedeara ūrīsidamīna ni abāda ununaē basia. ⁸ Saulora egode tabapeda piradrāsia, baribāΓa dau ogabāΓade poya unuē basia. Mañbe idji ume wābādaba idji jāwade jidapeda Damascoāa edesidaa. ⁹ Mama idjia ewari ūbea unuē basia, ne coē basia, idjaba baido doē basia.

¹⁰ Damascoē ēberā Ananía abadada basia. Mañ Ananíaba Jesucritora ĩjā basia.‡ Cāimocara quīrāca idjia unusia dadjirā Boroba nāwā jarabāΓada:

–jAnanía!–

Idjia panusia:

–Māra nama bāa, mā Boro.–

¹¹ Dadjirā Boroba jarasia:

–Piradrāpeda Juda dedaa wādua. Mañ dera O Jipa Bā abadade bāa. Jūēsira jaradua bāa ēberā Saulo Tarsoēbemada acāde ze bāda. Ara nawena idjia Ācōrēa iwiēi bāa. ¹² Idjia cāimocara quīrāca unusia umaquīrā Ananía abadada idjima zepeda idji āΓā jāwa bābāΓada idji dauba wayacusa unumārēã.–

¹³ Mañne Ananíaba jarasia:

–Mā Boro, mā jāñ ēberānebemada ūrī bāa. Zocārāba jarabadaa Jerusaleñe idjia bā ēberārā bio biē o bāda. ¹⁴ Mañ awara sacerdotē bororā trāneba nañ purudaa ze bāa bā ĩjā beara jūma jida edei carea.–

¹⁵ BaribāΓa dadji Boroba jarasia:

–Wādua. Māa idjira edasia mānebemada judiorāēã, ādjirā bororāa, idjaba israelerāa bida bedeamārēã. ¹⁶ Māa idjia cawabiya sāwā bia mīga baida bāda mānebemada bedeai carea.–

¹⁷ Ara māda Ananiāra Saulo bāmaa wāsia. Dji dede eda wāpeda idji jāwara Saulo āΓā bāpeda jarasia:

–Djaba Saulo, dadji Boro Jesu bāma ode odjadaba māra zebisia wayacusa bā dauba unumārēã idjaba Ācōrē Jauredeba bēamārēã.–

¹⁸ Ara māda Saulo daudeba beda e quīrāca beada jurrusia. Mañne wayacusa unu besia. Mañbe piradrāpeda borocuesia. ¹⁹ MañbebāΓa ne copeda cacua bāasia.

Saulo Damasco purude bada

* **9:5** Ara bāduba puabāΓaa cūmia āΓā tagabāΓa quīrāca. Griego bedeade zocārā cartade māra neēa.

† **9:6** ΑσαΓα versioñe versículo 6 nocoare naāΓada bál bāa: “Mañbe ne wayaaba cacua ure nūmada Sauloba jarasia: Mā Boro, bāa ¿cārēda quīrā bā māa oida? Mañne Dadji Boroba jarasia.” BaribāΓa māāΓara griego bedeade neēa.

‡ **9:10** Mañā Ananiāra nañ capítulo 9de, capítulo 22de bida odja bāa. Capítulo 5de dewara Ananiānebemada bál bāa. Idjaba capítulo 23de dewara Ananiānebemada bál bāa.

Saulora Damascode Jesu İjã bea ume dārāsia. ²⁰ Mañne judiorã dji jarebada deza idjia jaradia besia Jesura wārãda Ācōrē Warrada. ²¹ Jūma mañ ūrībada cawa crīchadaē basia. Ādjirãba nãwã iwidi duanasidaa:

–¿Nañgã Jerusaleñe Jesu İjã bearã jōbi quĩrã badara? ¿Nama ze ßãca ādjirãra sacerdote bororãmaa preso edei carea?–

²² Baribara Sauloba ewariza ebuðara cawabadjia Jesura wārãda Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. Mañba Damascodebema judiorãba cawa crīchadaē panesidaa.

Saulo mĩrũ wãna

²³ Ewari zocãrã badacarea judiorã Damascodebemara Saulo beadi carea bedea ausidaa. ²⁴ Mañ carea ãsa, diamasi bida dji purude eda wãbadama jã panasidaa. Baribara ādjia crīcha panara Sauloba cawasia. ²⁵ Mañ bẽrã diamasi Jesu İjã beaba Saulora ē waibade ßadapeða dji puru mōgaraba auðu jũrã ca ßadeba uða puru dajada arabari ßasidaa.

Saulo Jerusaleñnaa wãna

²⁶ Saulo jẽda Jerusaleñnaa wãside Jesu İjã bea ume be quĩrã basia. ß Baribara idjira waya panasidaa. Ādjirãba İjãnaē panasidaa idjia wārãda Jesura İjã ßada. ²⁷ Baribara Bernabeba Saulora edesia Jesuba diabuedarãmaa. Mañbe idjia nẽbarasia sãwã Sauloba dadji Borora ode unusida, dadji Borora idji ume bedeadada, idjaba sãwã Sauloba Damascode Jesudebemada ne wayaa neē bedeadadjida. ²⁸ Mãwã Saulora ādjirã ume besia. Mañne Jerusaleñne Jesudebemada ne wayaa neē bedea nĩbadadjia. ²⁹ Judiorã dji griego bedeadede bedeadarã ume Jesudebemada bedeadadjia baribara idjira bea quĩrã panasidaa. ³⁰ Djabarãba mañ cawasida Saulora Cesarea puruðaa edesidaa. Mamaaba idji puru Tarsodaa diabuesidaa.

³¹ Mãwãnacarea Judea druade, Galilea druade, Samaria druade bida djabarãra necai duanasidaa. Ācōrē Jauredeba biara İjãsidaa, dadjirã Boro waya pananeba nĩbasidaa idjaba Ācōrē Jaure ßadeba yō wãsidaa.

Ëberã Enea abada biada

³² Mañ ewaride Pedrora Ācōrē ëberãra acã nĩbadadjia. Ewari aba Lida purude beada acãde wãsia. ³³ Mama ëberã Enea abadada unusia. Mañ ëberãra ßadara ßa bẽrã ocho poa cãdade basia. ³⁴ Mañne Pedroba jarasia:

–Enea, Jesucritoba ßara biabisia. ¡Piradradua! ßa cãdara bedadua.–

Ara mañda Eneara piradrasia. ³⁵ Lida purude, Saroñ ëjũane bida jũmarãba dji biadara unusidaa. Mañ carea dadjirã Borora İjãsidaa.

Dorca ãrẽbada

³⁶ Mañ ewaride Jesu İjã ßa wẽrã Tabita abadada Jope purude basia. Griego bedeadede idji trãra Dorca abadjidaa. * Mañ djabawẽrãba ne biada o ßabadadjia. Ne neē queðeara bio carebadadjia. ³⁷ Ewari aba Dorcara cacua biẽ hepeða jaidasia. Mañbe idjira sãgãdapeða ãtaarebema dejãne urraju ßasidaa. ³⁸ Jope purura Lida caita basia. Jesu İjã beaba ūrĩsidaa Pedrora Lidade ßada. Mañ carea ëberãda ume idjima diabuesidaa nãwã bedea djuburiadamãrã: “Daimaa isabe zedua.”

³⁹ Ara mañda Pedrora ādji ume wãsia. Jũesidade idjira dji bẽwãrã ßamaa edesidaa. Mama jũma pẽdra wẽrãrãda jã duanasidaa. Ādjia Pedroa Dorcaba

ß 9:26 Saulora Jerusaleñnaa jẽda wã naẽna poa ũbea dārāsia. Galata 1:17-19. * 9:36 Tabita, Dorca. Mañara trãba jara panãa “begui.”

wua cajudada acaḅisidaa. ⁴⁰ Maḷne Pedroba jūmarāda dajadaa wābisia. Chīrāborode cobepeda Ācōrēa iwidiḅia Dorca ḷrēbābimārēā. Iwidipeḅa dji bēwārāmaa acaḅaḷaḅe jarasia:

-Tabita, jpiradrḷdua!-

Ara maḷda idjira dau ogasia. Pedro unubḷaḷe ḷta chūmesia. ⁴¹ Pedroba idjira jḷawaḅe jidapeḅa ḷta nūmebisia. Maḷbe djabarāra, pēdra wērārā sida trḷcuapeḅa Dorca ḷrēbaḅada acaḅisia. ⁴² Jūma Jope puruḅe maḷnebemada cawasidaa. Māwā zocārāba dadjirā Borora ḷjāsidaa. ⁴³ Maḷbe Pedrora Jopeḅe dārāsia ēberā Simoḷ abadama. Maḷ Simoḷba animarā eda biya obadjia.

10

Bajānebema nezocaba Cornelioba beḅeada

¹ Cesarea puruḅe Cornelioba basia. Idjira Italia druadebema sordaorā boro basia. ² Maḷ Cornelioba idji ēberārā sida jūma jipa ḅeasia. Ācōrēa waya panasidaa. Cornelioba judiorā carebai carea paratada waibḷa diabadjia idjaba Ācōrēa iwidiḅ abadjia. ³ Ewari aba quewara ḷmāḅau ḷtaḅeḅa Cornelioba cāimocara quīrāca bajānebema nezocada idjimaa zebḷaḅada ebuḅa unusia. Maḷba jarasia:

-jCornelio!-

⁴ Cornelioba bajānebema nezocara bio acaḅeḅa ne wayaaba iwidiḅia:

-¿Cārē, mḷ boro?-

Maḷne bajānebema nezocaba jarasia:

-ḅa Ācōrēa iwidiḅ ḅara, ne neḅ queḅeḅa careba ḅa sida idjia bia unu ḅa idjia ne babue diabḷaḷa quīrāca. ⁵ Maḷ bērā Jope puruḅeḅa ēberārāda diabueḅa Simoḷ Pedro abada jḷaḷeḅe wānamārēā. ⁶ Idjira pusa icawa dewarabema Simoḷ dji animarā e biya obari dede ḅa.*

⁷ Bajānebema nezocara idji ume beḅeḅa ḅapeḅa wāsia. Wānacarea Cornelioba idji nezocada umé idjaba sordaoda aba trḷsia. Maḷ sordaoba Cornelioba carebabadjia idjaba Ācōrēa waya basia. ⁸ Cornelioba ununara ādjia jūma nēḅḷaḅeḅa Jopeḅeḅa diabuesia.

Pedroba cāimocara quīrāca ununa

⁹ Nurēma ādji ode nīnane umatipa baboḅeḅe Jope puru caita jūḅḅaḅa basia. Maḷmisa Pedrora ḷtaarebema dejāne Ācōrēa iwidiḅe wāsia. ¹⁰⁻¹¹ Jarra nūma bērā ne co quīrāḅasia. Ne dju panamisa Pedroba cāimocara quīrāca unusia bajāra ewabḷaḅada. Bajāneba boroba waibḷa quīrāca ḅada eḅaa zebḷaḅada unusia. Maḷ borobara iquidaza jḷcaraba jḷ basia. ¹² Borobade eḅa quīrātanoa animarā jirū quīmārē ḅeada, ādji jāne wāḅadada, ḷbana sida ḅeasia. (ḷcaḷa animarāra judiorāba coḅacara panasidaa.) ¹³ Māwā ḅaḅe Pedroba beḅeada ūrsia. Maḷ beḅeaba jarasia:

-Pedro, jpiradrḷdua. Beapeḅa codua.-

¹⁴ Baribḷaḷa Pedroba jarasia:

-Mḷa coḅa, mḷ boro. Daiba coḅacara panḷa wa ḅa quīrāpita mititia ḅaḅa mḷa cocaa.-†

¹⁵ Dji beḅeaba wayacusa jarasia:

-Bārāba coḅamārēā Ācōrēba bia ḅaḅara mititia ḅaḅa arādua.-‡

¹⁶ Māwā beḅeabḷaḅa Pedroba ḅarima ūbea ūrsia. Maḷbe borobara wayacusa bajānaa wāsia. ¹⁷ Maḷ ununa carea Pedroba abeḅa cawa crīchaḅ ḅesia.

* **10:6** Griego beḅeade ḷcaḷa cartade naḷ sida bḷ ḅa: "Maḷ Simoḷ Pedroba ḅaḅa jaraya sāwā oida ḅaḅa."

† **10:14** Levitico 11:1-32. ‡ **10:15** Marco 7:13-19.

Wadibida maḷgaba cārē jara bḷada crīcha bḷamisa Cornelioba diabuedarāba Simoḷ dera iwidi wānapeda dji eda wābadama jūēsidaa. ¹⁸ Ādjirāba jīgua iwidišidaa Simoḷ Pedro abadara maḷ dede bḷa cawaya.

¹⁹ Pedroba ununara wadi crīcha bḷade Ācōrē Jaureba idjía jarasia: “Ēberārā ūbea panḷaba bḷara jarḷ panḷa. ²⁰ Piradrḷpeda duḷaa wādua. Ādji ume wāida biē crīcharādua. Mḷa ādjira zebisia.”

²¹ Ara maḷda Pedrora edaa wāsia Cornelioba diabuedarāmaa. Idjia jarasia: –Bārāba mḷdrḷ jarḷ panḷa. ¿Cārēma ze panḷa?–

²² Ādjirāba panusidaa:

–Daira sordaorā boro Cornelioba diabuesia. Idjira ēberā jipa bḷa idjaba Ācōrēra waya bḷa. Jūma judiorāba idjidebemada bia crīcha panḷa. Ācōrē nezoca bajānebemaba idjía bḷara idji dedaa trābisia bḷa bedea ūrī carea.–

²³ Maḷbe Pedroba dede eda wābisia. Maḷ diamasi Pedro ume panesidaa. Nurēma Pedrora pirabaripeda ādjirā ume wāsia. Idjaba ḷcaḷḷ djabarā Jopedebemada ādjirā ume wāsidaa.

Pedro Cornelio ume bedeada

²⁴ Maḷ nurēma Cesareade jūēsidaa. Cornelioba idji ēberārāda, idji dji biarā sīda ābaa trāna bērā idji dede jḷā panasidaa. ²⁵ Pedro dji de caita jūēsīde Cornelioba araa audiabarīde wāsia. Pedro quīrāpita egode barru cōbepeḷa bia bedeasia. ²⁶ Baribḷḷa piradrḷmārēā Pedroba nāwā jarasia:

–jPiradrḷdua! Mḷra ēberāda jāwā bḷa.–

²⁷ Pedrora Cornelio ume bedea bḷada eda wāsia. Mama ēberārā zocārā duanḷada unusia. ²⁸ Maḷbe Pedroba jarasia:

–Bārāba cawa panḷa dai judiorāra judiorāé ume nībacara panḷada idjaba judiorāé dede eda wācara panḷada. Baribḷḷa Ācōrēba mḷa cawabisia ni abaḷda jaraiē bḷada Ācōrē quīrāpita biē bḷada wa idji quīrāpita mititia bḷada. ²⁹ Maḷ bērā mḷ nama zemārēā jarade wāsīdade ara maḷda ne jaraē zesīa. Jāḷbe mḷa cawa quīrā bḷa cārē cārēā mḷra trāšidada.–

³⁰ Maḷne Cornelioba jarasia:

–Ewari quīmārē bḷa ara naḷ horaca mḷa ne codaca ewarida o bāsia. Quewara ḷmāḷdau ḷḷade Ācōrēa iwidi bḷade ēberāda mḷ quīrāpita nūmḷada unusia. Idjia cacuade jḷ bḷara dorrodorroa bāsia. ³¹ Maḷ ēberāba mḷa jarasia: “Cornelio, bḷa iwidi bādara Ācōrēba bia ūrīsia. Idjia quīrādoāē bḷa bḷa ne neē quēdeara carebābarīda. ³² Maḷbe ēberārāda Jopedāa diabuedua Simoḷ Pedro abadada jarḷde wānamārēā. Idjira pusa icawa dewarabema Simoḷ dji animarā e biya obari dede bḷa. Maḷ Simoḷ Pedrora jūēsira idjia bḷa bedeaya.”[§]

³³ Ara maḷda mḷa bḷara jarḷabisia. Bio bia bḷa bḷara namaa zēda bērā. Nawena jūma dairāra nama Ācōrē quīrāpita duanḷa dadjirā Boroḷa bḷa jarabi bḷada ūrīni carea.–*

³⁴ Maḷne Pedroba jarasia:

–ḷrābḷḷa mḷa cawabḷḷa wārāda Ācōrēba ni abaḷda quīrā awara ocada.†

³⁵ Ātebḷḷa puruzabema idji wayaaba jipa o beada bia unubaria. ³⁶ Ācōrēba bedea bia Jesucritodeba idji ume ibīadīdebemada israelerāa diabuesia. Maḷ Jesucritora jūmarā Boroa. ³⁷ Bārāba cawa panḷa jūma judiorā druade

§ 10:32 Maḷ Simoḷ Pedro jūēsira idjia bḷa bedeaya. Maḷra griego bedeade ḷcaḷḷ cartade neēa.

* 10:33 Dadjirā Boro. Griego bedeade ḷcaḷḷ cartade “Ācōrē” bḷ bḷa. † 10:34 Deuteronomio 10:16-17.

Jesudebemada nēb_{ΛΓΛ}badada. Naārā Galileade Jua_λba jaradia basia ēberārā borocuedamārēā. ³⁸ Ma_λ ewaride Ācōrēba idji Jaureda, idji _Λba sida Jesu Nazaredebemaa diasia. † Ācōrēra idji ume _Λ bē_λā Jesuba ne biada o nībasia idjaba ēberārā diauruba biē ero_βara jūma biabibadjia. ³⁹ Judiorā druade, Jerusale_λ purude bida Jesuba odara daiba jūma unusidaa. Idjia ne biada odamīna judiorāba crude cachi beasidaa.

⁴⁰ Ara ma_λ Jesuda Ācōrēba ewari ūbeade _λrēbabipeda _λcl_λla unubisia. ⁴¹ Ācōrēba jūmarāa unubiē basia barib_{ΛΓΛ} dairāa unubisia ma_λ carea edada bē_λā. Idji _λrēbadacarea dairāra idji ume ne cosidaa idjaba baido dosidaa. ⁴² Jesuba dairāra diabuesia jūma ēberārāa nāwā jaradamārēā: Ācōrēba idjira _Λsia zocai beara, beupedada sida jipa cawa omārēā. ⁴³ Jūma Ācōrēneba bedeabadarāba ma_λnebemada bedeasidaa. Ādjirāba cawabisiidaa bariduaba Jesuda i_λāib_{ΛΓΛ}, ma_λ ēberāba cadjirua o badara Ācōrēba idjideba quīrādoaida.–

Ācōrē Jaure judiorāēmaa zeda

⁴⁴ Pedro wa_δibida bedeā _Λde jūma idji ūrī duan_Λmaa Ācōrē Jaureda zesia. ⁴⁵⁻⁴⁶ Ma_λne dewara bedeade bedeā duanesidaa idjaba Ācōrēa bia bedeā duanesidaa. Judiorā Jesu i_λā bea Pedro ume zepedādaba ma_λ ūrīsidade cawa crīcha_δē basia Ācōrēba idji Jaureda judiorāēa bida diada bē_λā. ⁴⁷ Ma_λne Pedroba jarasia:

–Na_λga ēberārāba Ācōrē Jaurera edasidaa dadjirāba edapedada quīrāca. Ādjirāra borocuediē pan_Λca?–

⁴⁸ Ma_λbe Pedroba ādjirāra Jesucrito tr_λneba borocuebisia. Māwānacarea ādjirāba bedeā djaburiasidaa idjira ādjirā ume dārā bamārēā.

11

Pedroba djabarā Jerusale_λnebemarāa bedeada

¹ Māwānacarea Jesuba diabuedarāba, dewara djabarā Judea druade bea bida ūrīsidaa judiorāēba Ācōrē bedeara i_λāsidadā. ² Ma_λ carea Pedro Jerusale_λnaa wāsiede _λcl_λla djabarā judiorāba idjira biē jarasidaa. ³ Nāwā jarasidaa:

–Ācārē cārēā _Λra judiorāē dede eda wāpeda ādji ume ne co bāsi?–

⁴ Ma_λne Pedroba idji māwānada ādjirāa jūma nēb_{ΛΓΛ}sia.

⁵ –Jope purude baside māa Ācōrēa iwidi basia. Ma_λne cāimocara quīrāca borobā waib_Λa quīrāca _Λada unusia. Ma_λra iquidaza j_λcaraba j_λ _Λada bajāneba edaa zepeda māma jūēsia. ⁶ Māa bio ac_Λsia cārēda eda _Λ cawaya. Ma_λne daupēbada animarāda, mēābema animarāda, ādji jāne wābadada, ībana bea sida unusia. ⁷ Māwā _Λde bedeada ūrīsia. Ma_λ bedeaba māa jarasia: “Pedro, pirad_Λdua. Beapeda codua.” ⁸ Barib_{ΛΓΛ} māa jarasia: “Māa coēa, mā Boro. Dairāba cocara panada wa _Λ quīrāpita mititia _Λada māa cocaa.” ⁹ Ma_λne bajāneba bedeaba māa jarasia: “Bārāba codamārēā Ācōrēba bia badara mititia _Λada arādua.” ¹⁰ Māwā bedeab_{ΛΓΛ}ada māa bārima ūbea ūrīsia. Ma_λbe borobara wayacusa bajānaa wāsia.

¹¹ Māwā _Λde ēberāda ūbea mā _Λ de_Λ dede jūēsidaa. Ādji boroba Cesarea purudeba māmaa diabuesia. ¹² Ācōrē Jaureba māra ādji ume biē crīchaē wābisia. Cesareade jūēnapeda dairāra ādji boro dede edaa wāsidaa. Na_λ sei djabarāda mā ume panasidaa. ¹³ Ma_λ ēberāba daia nēb_{ΛΓΛ}sia bajānebema

† 10:38 Luca 3:2-22.

nezocada idji dede nūmΛda unusida. MaλgΛba idjía jarasia: “Jope puruḁaa ēberārāda diabuedua Simoλ Pedro abadada jΛrΛde wānamārēā. ¹⁴ Idjia jaraya sāvābΛrΛ Ācōrēba bΛra, bΛ dedebemārā sida ēdṛΛ edaida.”

¹⁵ Māa maλnebema bedea nūmΛne Ācōrē Jaurera ādjirāmaa zesia dadjirāmaa naārā zeda quīrāca.* ¹⁶ Maλne dadjirā Boroba jaradara māa quīrānebasia: “Wārāda Juaλba ēberārāra baidoba borocuesia, baribΛrΛ Ācōrēba bārāa idji Jaureda diaya.”† ¹⁷ Dadjí Boro Jesucritoda ījā panΛ bērā Ācōrēba dadjirāa idji Jaureda diasia. Idji Jaureda ādjirāa bida diada bērā ķmāa sāvā idjia odadebemada biē jarai?–

¹⁸ Jerusaleλnebema djabarāba maλ ūrīsideade waa biē jaradaē basía, ātebΛrΛ Ācōrēa nāvā bia bedesidaa:

–jWārāda Ācōrēba judiorāé sida carebasia ādji cadjiruara igaradapeḁa idjia zedamārēā! ¡Māvā ewariza idji ume zocai panania!–

Djabarā Antioquía purudebema

¹⁹ Estebaλ beapedadacarea ēberārāba Jesu ījā bea biē odi carea ēpēsidaa. Maλ bērā zocārā djabarāra Jerusaleλneba mīrū wābΛrΛsidaa. ΛcΛrΛra Penicia druadāa, Chīpre morroḁaa idjaba Antioquía puruḁaa bida wāsidaa. Ādji wābΛdaza bedea Jesudebemada aḁabe judiorāa jarabadjidaa. ²⁰ Māvā panΛne λcΛrΛ Jesu ījā bea Chīpredebemada, Cirene purudebema sida Antioquiade bade wāsidaa. Maλgarāba griegorāa bida bedea bia dadji Boro Jesudebemada jara panesidaa. ²¹ Dadjí Boroba idji λbΛadeba ādjirāra carebasia. Maλba ādjia jara panΛra zocārāba ījāsidaa. Ādjia naēna ēpē pananada igaradapeḁa dadjirā Borora ījāsidaa.

²² Djabarā Jerusaleλnebemaba maλ cawasidade Bernabeda Antioquiadaa diabuesidaa. ²³⁻²⁴ Maλ Bernabera ēberā jipa basia. Jesura bio ījā basia; Ācōrē Jauredeba basia. Bernabe Antioquiade jūeside unusia Ācōrēba idji biadeba djabarāra careba bΛda. Maλ carea idjira bio bΛsrīdasia. Maλne idjia jūmarāa jarabadjia dadji Borora soḁeba wārāda ēpēnamārēā. Māvā bΛde zocārāba dadjirā Borora ījāsidaa.

²⁵ Māvānacarea Bernabera Tarso puruḁaa Saulo jΛrΛde wāsia. Unupeḁa Antioquiadaa edesia. ²⁶ Mama djabarā ume poa aba dji jΛrebadjidaa. Ādjia zocārā ēberārāa Jesucritoḁebemada jaradiabadjidaa. Maλ Antioquiade ēberārāba Jesu ījā beara “cristiano” abadjidaa. MamabΛrΛ maλ ṫrΛra naārā odjasia.

²⁷ Maλ ewaride Ācōrēneba bedeabadarāda Jerusaleλneba Antioquiadaa wāsidaa. ²⁸ Aḁa Agabo abadada λta nūmepeda Ācōrē Jauredeba jaria jūma naλ ējūāne jarrabada zeida. Maλ jarrabara wārāda zesia Claudio Romanebema boro baside.‡ ²⁹ Maλ carea Jesu ījā bea Antioquiade duanΛra bedea ausidaa paratada djabarā Judea druade bea itea diabuedi carea. Ādjiza poya diabΛda quīrāca diadiada asidaa. ³⁰ Maλ parata jΛrΛ pepedadacarea Bernabeda Saulo sida edasidaa djabarā bororāmaa ededamārēā.

* **11:15** Hecho 2:1-4. † **11:16** Ācōrēba bārāa idji Jaureda diaya. Griego bedeadē nāvā bá bΛa: “Ācōrēba bārāra idji Jaureba borocueya.” Luca 3:16. ‡ **11:28** Maλ Claudiora Romanebema boro basía poa 41neba aba 54daa. Poa 46de Judea druade jarrabada dji cābāyā zesia.

12

Pedro preso badada cawaēne ēdrada

¹ Mañ ewaride dewara Herodeda jūma judiorā druadebema boroda besia.* Mañ Herodeba djabarāda ḶCAGΛ jidabipeđa biē obisia. ² JuaḶ djaba Santiagoda necoba beabisia.† ³ Herodeba unusia judiorāra mañ carea ḶASRIDASIDADA. Mañ bēra Pedro sida jidabisia. Māwā osia paḶ ēsābari neē ḶA cobada ewaride.‡ ⁴ Pedrora jidabipeđa preso ḶABISIA. Mañbe sordaorāda diecisei edapeđa quimārē quimārē Pedrora bio wagabisia. Herodeba crīcha basia Pedrora jūmarā quirāpita cawa oida judiorā Egiptodeba ēdrapedada quirānebabada ewari jōnacarea. ⁵ Pedrora preso ḶABADA dede jida eropanΛmisa djabarāba Ācōrēa bio iwidi panasidaa idji carebamārēa.

⁶ Herodeba cawa oi ewari jūēbođo diamasi Pedrora sordaorā umē panΛ ēsi cāi basia. Carena umēba jḶ basia. Preso ḶABADA dede eđa wābadama dewara sordaorāda nūpanasidaa. ⁷ Māwā ḶADE cawaēne dadjirā Boro nezoca bajānebemada Pedromaa zesia. Mañba preso ḶABADA dera eđa ḶNA nūmesia. Bajānebema nezocaba Pedro orrode tāpeđa ḶḶMATASIA. Mañne jarasia:

-Isabe piradrada.-

Cawaēne Pedro jḶWADE carena jḶ ḶARA ērā baesidaa. ⁸ Mañbe bajānebema nezocaba jarasia:

-ḶA cacuade jḶ ḶARA bio trājḶdua. Jirūne jḶbari sida jḶdua.-

Pedroba māwā odacarea bajānebema nezocaba jarasia:

-ḶA ḶḶ jḶbari sida jḶpeđa mḶ caiđu zedua.-

⁹ Ara mañda Pedrora bajānebema nezoca caiđu wāsia, baribΛḶΛ idjia adua basia bajānebema nezocaba o ḶARA wārāda māwā ḶADA. Cāimocarada crīcha basia. ¹⁰ Māwā ḶADE sordaorā dji eđaare panΛ caita wāyā wāsidaa. Mañare dewararā caita wāyā wānapeda dji dajada wābada jiorro odama jūēsidaa. Jūēbadađe mañ jiorro odara iduba ewa dogosia. Ara mañda ēdrasidaa. Mīgāē wābadađe bajānebema nezocara Pedro ume bađada nēbasia.

¹¹ MañbeḶΛΛ Pedroba cawasia wārāda ēdrasida. Idjiduba jarasia: “ArḶḶΛ mḶa cawasia dadji Boroba wārāda bajānebema nezocada diabuepeđa mḶra Herode jḶWAEDABEMADA ēdrΛ ḶASIDA. Judiorāba biē o quirā pañananebemada wārāda ēdrΛ BASIA.”

¹² Pedroba wārāda ēdrasida cawaside JuaḶ Marco papa Maria dedea wāsia. Maria dede zocārā djabarāba Ācōrēa iwidi panΛda ābaa dji jare panasidaa.

¹³ Mañne Pedroba dajadaareba trḶ ḶADE nezocawērā Rode abadaba acΛde wāsia caiba trḶ ḶA cawaya. ¹⁴ Rodeba Pedro beđeara cawasia. Mañ bērā ḶASRIDASIA baribΛḶΛ eđa wābadara ewaē basia. ĀteḶΛΛ eđa pira wāpeđa djabarāa jarasia Pedrora dajada ḶADA. ¹⁵ Mañne jūmarāba Rodea jarasidaa:

-ḶARA quirāē nūmΛ.-

BaribΛḶΛ idjia wārāana asia. Mañne ādjirāba jarasidaa:

-Māēteara idji bajānebema nezocada māwā ḶA.-§

¹⁶ Māwā panΛne Pedroba dajadaareba mīā sē trḶ basia. Ewasidađe ādjirāba unusidaa wārāda Pedroda māwā ḶADA. Abeđa cawa crīchadaē basia.

* **12:1** Mañ Herodera “Agripa dji naārābema” abadaa. Ababe naḶ Hecho capítulo 12de odja ḶA. Herode dji Droma wiuzaque basia. Judiorā druadebema boro basia poa 41neba aba 44daa. Idji warra sida Agripa trḶ jarabadjidaa. MañΛ Agripara odja ḶA Hecho 25:13deba aba 26:32daa. † **12:2** Marco 10:35-40. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. ‡ **12:3** Exodo 12:1-27. § **12:15** ḶCAGΛ judiorāba crīchasisidaa jūmarāba ara ādji bajānebema nezocada erobeada. Mañ nezocara ara dji ēberā za quirāca ḶADA crīchasisidaa.

17 BaribARΛ Pedroba jΛwaba jarasia chupeadamārēã. Maλbe jūma nēbARASIA sãwãbARΛ dadji Boroba idjira preso ãadada ēdRA edasida. Jūma nēbARΛpeda jarasia:

–Jūma maλGARΛ Santiagoa, waabema djabarãa bida jaradadua.*
Maλbe Pedrora mamaλba ãyã wãsia.

18 AnadrASide sordaorãba cawadaē basia Pedrora sãmaa wãsida. Abeda cawa crīchadaē basia idjaba ne wayasidaa. 19 Herodeba idjira jARABISIA, baribARΛ sordaorãba ununaē basia. Herodeba ãdjirãa maλGΛdebemada bio iwidipeða jūma quenabisia. Mãwãnacarea Herodera judiorã druadeba Cesarea purudaa wãpeða mama dãrãsia.

Herode beuda

20 Maλ ewaride Herodera Tirodebemarã ume, Sidoλnebemarã ume bida quĩrũ basia. BaribARΛ maλGARãba cobadara Herode druade edabadjidaa. Maλ carea ãdjirãra bedea audapeða ãbaa wãsidaa idji ume ibiadi carea. Naãrã Blasto abadamaa wãsidaa. Maλ Blastora Herodeare dji droma basia. Maλne ãdjia jara panara Blastoa iãbidapeða idjideba Herodea bedea djuburiasidaa ibiadi carea.

21 Herodeba ßada ewaride djo bia quiruda jãpeða idji buguede chũmesia. Maλbe ãdjirã quĩrãpita bedeasia. 22 Mãwã ßade ãdjirãba jĩgua jarabadjidaa:

–jZa bedea ßARA ēberãéã, ãtebARΛ ãCõrēã!–

23 BaribARΛ Herodeba ãCõrēã bia bedeadaduada aē basia. Ara maλne dadjirã Boro nezoca bajãnebemaba idjira cacua biē ßasia. Maλbe idjira quiba co beasia.

24 Maλmisa djabarãba bedea dadji Boro Jesudebemada tΛmΛara jaradia wãsidaa.† Maλne zocãrãba iãbada bẽrã yõ wãsidaa.

25 Bernabeja, Saulo bida Jerusaleλne parata djabarã itea diapedadacarea jẽda wãsidaa. Juaλ Marco abadada edesidaa.

13

ãCõrẽ Jaureba Saulo, Bernabe sida trãna

1 Djabarã Antioquia purudebema tãēna ãCõrẽneba bedeadadada, Critodebema jaradiabada sida beasia. Bernabeda, Sauloda, Lucio Cirenenebema idjaba Simoλda basia. Simoλ trã iãyãgadara “Dji Pãima” abadjidaa. Manaeλ sida basia. Idjira Galilea druadebema boro Herode ume ãbaa warisia.*

2 Ewari aba djabarãba ne codaca ewari o panλne dadjirã Boroa bia bedea panasidaa. Mãwã panλne ãCõrẽ Jaureba ãdjirãa jarasia:

–Bernabeda, Saulo sida mλa trãsia. Maλ bẽrã ãdjida ßadadua mλa obi ßARA odamãrẽã.–

3 ãdjia ne codaca ewari odapeða ãCõrẽa iwidibadade ãdji jΛwara Bernabe λrλ, Saulo λrλ bida ßasidaa. Maλbe ãdjira diabuesidaa dadjirã Boroba obi ßARA ode wãnamãrẽã.

Saulo, Bernabe sida Chipre druadaa wãpedada

4 ãdjira ãCõrẽ Jaureba diabueda bẽrã Seleucia purudaa wãsidaa. Mamaλba barcode Chipre morrodaa wãsidaa. 5 Salamina purude jũenapeða judiorã dji

* 12:17 Maλ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cãpũrã bedeade Santiago trãra zesia “San Jacobo” isabe jarabarãdeba. Carta Santiago abadara maλ Santiagoba basia. † 12:24 Bedea dadji Boro Jesudebema. Griego bedeade ßALBA “ãCõrẽ bedea.” * 13:1 Galilea druadebema boro Herode. MaλGA Herodera Antipa trã jarabadjidaa.

jarebada deza Ācōrē bedeara jaradiasidaa. Ādji carebai carea Juaļ Marcoda ādji ume nībasia.†

6 Jūma maļ morro dromane paṙṙabadaḁe Papo purude jūēne wāsidaa. Mama judio Barjesu abadada unusidaa. Maļ Barjesura jāibana basia. Se-wadeba jarabadjia Ācōrēneba bedeabarida. 7 Idjira Chipredebema boro Sergio Paulora abadama babadjia. Maļ Sergio Paulora crīcha cawa basia. Ewari aba idjia Bernabera, Saulo sida trābisia Ācōrē bedeada ūrī quīrīā bada bērā. 8 Baribarṙa ādjia jaradia panane jāibana Barjesuba sewaaḁa abadjia dji boroba Ācōrē bedeara iṙārāmārēā. (Barjesu trāra griego bedeade Elimá abadaa.) 9 Maļne Saulora Ācōrē Jauredeba basia. (Saulora idjaba Paulo abadaa.) Pauloba Elimámaa bio aḁa nūmepeda nāwā jarasia:

10 -jḁara sewaiḁa ḁa! jḁa sora cadjiruaba bira ḁa! Diauru warra, jḁa ne jūma jīpa ḁada quīrīāca! ¿Cārē cārēā ara pichia Ācōrē wārā bedeara sewaaḁa a ḁa? 11 Jāḁbe dai Boroba idji lḁaḁeba ḁara cawa oya. Nawena ḁara dauberrea beya. Dārā lḁādaura unuē baya.-

Ara maļda jāibanaba towa pāisosa ḁada unupeda dauberrea besia. Maļbe bedea djuburiasia bariduaba idji jawade jidadaḁe careba ededamārēā. 12 Sergio Pauloba maļ unuside ādjia dadjirā Borodebema jaradia panara bio bia ūrina bērā iṙāsia.

Pisidia druadaa wāpedada

13 Paulora idji ume nīna sida Papo purudeba Panpilia druadaa barcode wāsidaa. Mama Pergue purude jūēsidaa. Baribarṙa Juaļ Marcoba ādjira amepeda Jerusaleḁnaa jēda wāsia.‡

14 Perguedebe dewara Antioquía puruda wāsidaa. Maļ Antioquīara Pisidia druade ḁa. Mama lḁāūbada ewaride judiorā dji jarebada dede eda wānapeda chūpanesidaa. 15 Maļbe dji bororāba Ācōrē leydebemada idjaba Ācōrēneba bedeabadaba ḁapedadadebema sida jīgua lesidaa. Maļbe abaḁa Paulo, Bernabe chūpanamaa nāwā jarade wābisidaa:

-Djabarā, bārāba dai carebaḁi carea bedeada eropanḁabṙa, jaradada.-

16 Maļne Paulora piradrṙpeda jawaba jarasia jūmarāda chupeadamārēā. Maļbe jarasia:

-Achirā Israeldebema idjaba judiorāē Ācōrē waya bearā, ūrīnada: 17 Israel Ācōrēba dadji drōā naēnabemarāda edasia. Ādjirā Egipto druade āibemarā quīrīca panasidaḁe Ācōrēba puru dromada yōbisia. Maļbe idji lḁaḁaba ādjirāra Egipto druadebemada ēdra enesia.§ 18 Māwānacarea ādjirāba ējūā pōāsa ewaraga ḁade biē obḁlara Ācōrēba cuarenta poa droa basia.* 19 Maļbe Canaaļ druade Ācōrēba siete puru poyabipeda ādji ējūāda dadji drōā naēnabemarā diasia.† 20 Egiptoḁa wāpedadaḁe aba ādji ējūā edabadaḁa 450 poa basia.‡

Māwānacarea Ācōrēba idji purua ādji ēdra ḁabadarāda diabadjia aba Ācōrēneba bedeabari Samuel ewaridaa.§ 21 Maļ ewaride ādjirāba Ācōrēba bedea djuburiasidaa ēberā aba ādjirā boroda ḁamārēā. Maļ carea Ācōrēba

† 13:5 Griego bedeade "Juaļ" bā ḁa. Idjira Bernabe ēberārānebema basia. Colosa 4:10. ‡ 13:13 Maļ Juaļ Marco jēda wānara Pauloba biē unusia. Hecho 15:38. § 13:17 Exodo 1:7; 12:51. * 13:18 Droa basia. Griego bedeade ḁara cartade bā ḁa "waga basia." Numero 14:34. † 13:19 Josue 11:15-23. ‡ 13:20 Griego bedeade maļba idjaba jara ḁa: "Maļbe 450 poa Ācōrēba idji purua ādji ēdra ḁabadarāda diabadjia." § 13:20 Juece 2:16-19.

Quis warra Saulda ḅasia.* Maḷ Saulora Benjamiḷneba yōna basía. Cuarenta poa israelerā boroda basía. ²² BaribAḤA Ḃcōrēba Saulora āyā ḅApeda Davida ḅASIA ādjirā boroda ḅamārēā. Davidebemada Ḃcōrēba nāwā jarasia: “Mā Jesé warra Davida bia unu ḅAA. Mā obi quīrā ḅARA idjia jūma oya.”†

²³ Maḷbe Ḃcōrēba naēna jaraḁa quīrāca osia. Idjia Davideba yōpedadadebemada aba ḅASIA israelerā Ēdra Edabarida ḅamārēā.‡ Maḷ ēberāra Jesua. ²⁴ Maḷ Jesu zei naēna Juaḷba jūma israelerā jaradia basía ādji cadjirua igaradapeda Ḃcōrēmaa zedamārēā. Māwā obḁara idjia doḁa borocuebadjia. ²⁵ Idji beui ewari caita baside Juaḷba jarasia: “Bārāba māra ḁcaida crīcha panA? Māra Ḃcōrēba ēdra edabari diai jaraḁaēa.§ BaribAḤA mḁ caidu zebAḤada mḁ cāyābara dji dromaara ḅAA. Idjia jīrūne jḁ ḅA ērāi carea māra bia ḅAēa.”*

²⁶ Achirā Abrahaḷneba yōpedadarā, judiorāē Ḃcōrē waya bea, Ḃcōrēba dadjirā maḷ bedeā dadji ēdra edaidebemada diabuesia.† ²⁷ Jerusaleḷnebemaba, ādji bororā bida Jesura dadji Ēdra Edabarida cawadaē basía. Ḃcōrēneba bedeabadaba ḅApedadara ḁnāūbada ewariza jīgua lebadamīna idjidebema ḅApedadada cawadaē basía. ĀtebAḤA Jesu beabisidade maḷ bedeaba jara ḅARA wārāda osidaa. ²⁸ Ni cārē cadjirua oḁara ununaēmīna ādjirāba Pilatoa jarasidaa beamārēā. ²⁹ Ḃcōrē cartade idji beadidebema ḅApedada jūma māwānacarea idjira crudebemada uḁaa ḅAdapeda tḁbarisidaa. ³⁰ BaribAḤA Ḃcōrēba idjira ḁrēbbasia. ³¹ Māwānacarea Jesuba idji ume Galileadeba Jerusaleḷnaa wāpedadaraa ara idjida ḅarima zocārā unubisia. Idi maḷ ēberārāba idjidebemada jūma israelerāa bedeā panAA.

³²⁻³³ Ara maḷ quīrāca daiba naḷ bedeā biada jara panAA: Ḃcōrēra dadji drōā naēnabemarā ume bedeā ḅASIA idjaba dadjirā, ādjirāneba yōpedadarā ewaride maḷ bedeā ḅAdara jūma osia. Jesura ḁrēbbasia salmo umēbemane ḅḁ ḅA quīrāca.‡ Nāwā jara ḅAA: “ḅARA mḁ Warraa. Idi ḅARA mḁ Warraada abAḤAA.”§ ³⁴ Ḃcōrēba Jesura beu ḅadada ḁrēbbasia waa beurāmārēā. Maḷnebemada idji cartade nāwā jarasia: “Mā Davia carebai jaraḁara bārā ume wārāda oya.”* ³⁵ Maḷ carea dewara salmone naḁda jara ḅAA: “Mḁ, ḅA nezoca jipa ḅARA ḅAA idu ḅerawabiēa.”† ³⁶ Davi zocai baside Ḃcōrēba idjideba osia idjia quīrā ḅada quīrāca. Maḷbe Davira jaidapeda tḁbarisidaa idji drōāenabemarā tḁbaripedadama. Maḷne idjira ḅerawasia. ³⁷ BaribAḤA Ḃcōrēba ḁrēbbidara ḅerawaē basía.

³⁸⁻³⁹ Maḷ bērā djabarā, naḁḁada cawadadua: bārāba cadjirua obadara Ḃcōrēba Jesudeba quīrādoaya. Moise ley ḷjā o panA carea Ḃcōrēba bārāra jipa panAana acaa. BaribAḤA jūma Jesu ḷjāḅadara Ḃcōrēba jipa panAana abaria. Maḁdra bārāa jara panAA. ⁴⁰ Quīrācuīta beadadua Ḃcōrēneba bedeabadaba ḅApedadada bārā ume māwārāmārēā. Nāwā ḅASidaa:

⁴¹ Ḃcōrēba jara ḅA igara bearā, jAḁadadua! jDauperadadua! jBeudadua! Mā bārā ewaride ne minijīchiada oya.

* **13:21** 1 Samuel 8:1-9; 10:23-25. † **13:22** 1 Samuel 13:14; Salmo 89:20; Isaía 44:28. ‡ **13:23** 2 Samuel 7:12-16; Salmo 132:11-13,17. § **13:25** Juaḁ 1:20. * **13:25** Luca 3:16. † **13:26** Dadjirāa. Griego bedeade ḁAḁA cartade ḅḁ ḅAA: “Bārāa.” ‡ **13:32-33** ḁrēbbasia. Maḷ bedeaba idjaba jara ḅAA Ḃcōrēba idji Warrara naḁ djara edamārēā jaradadebemada. § **13:32-33** Griego bedeade ḅḁ ḅAA “idi māra ḅA zeza basía.” Salmo 2:7. Maḷ salmoba bedeā ḅAA Ḃcōrēba idji Warrara israelerā Boroda ḅAdadebemada. * **13:34** Isaía 55:3. † **13:35** Salmo 16:10.

Maãra abaaba bārãa jarabala sida ñãnaëa.*

⁴² Paulo, Bernabe sida judiorã dji jarebada dedeba êdrabadade êberãrãba bedea djuburiasidaa dewarabema ñnãubada ewaride bida mañnebemada bedeadamãrëã. ⁴³ Dji jare panana wãsidade zocãrã judiorãba, judiorã crïcha êpëbada bida Paulora, Bernabe sida êpësidaa. Ædjia mañ êberãrãa bio jarasidaa Æcõrëba idji biadeba Ædjirã careba Æada ñã pananamãrëã.

⁴⁴ Dewarabema ñnãubada ewaride purura berara jũma ábaa dji jaresidaa Æcõrë bedea ùrini carea. ⁴⁵ Baribala judiorã bororãba êberãrã cãbana unusidaade sođe bië duanesidaa. Paulo ba jaradia Æade Ædjirãba sewaaða abadjidaa idjaba Pauloðebemada bië bedeadadjidaa. ⁴⁶ Mañne Paulo ba, Bernabe bida ne wayaa neë Ædjirãa jarasidaa:

–Wãrãda daiba bārãa Æcõrë beðeara naãrã jaradida panasidaa. Baribala bārãba igara panã bërã idjaba bārãmaarã ewariza Æcõrë ume zocai Æaida bië Æã bërã, daiba judiorãëa jarade wãnia. ⁴⁷ Daiba mãwã odamãrëã dadjirã Boroba nãwã jarasia:

Mãa bala ñnaa quĩrãca Æasia judiorãëba mãnebemada cawaðamãrëã.

Baa jũma nañ êjũãne Æearãa cawabiya mãa êdra edaidebemada.*

⁴⁸ Judiorãëba mañ ùrĩsidade Æasridasidaa. Ara mãlda dadjirã Boro beðeadebemada bia beðeasidaa. Mañne Æcõrëba ewariza idji ume zocai beadi carea Æaðarãba ñãsidaa. ⁴⁹ Mañbe dadjirã Boro beðeara jũma mãñ druade jarasidaa.

⁵⁰ Baribala judiorãba Æcõrë waya Æea wërãrã dji dromarãa, umaquĩrã dji dromarãa bida jarasidaa Paulo, Bernabe sida bië odamãrëã. Mãwã Ædji puruðebemada Æyã jaretasidaa. ⁵¹ Mañne Paulo ba Bernabe bida puruðebema pora Ædji jĩrũnebemada jãrãpetasidaa unubidi carea Æcõrëba cawa oida. Mañbe Iconio puruðaa wãsidaa. ⁵² Baribala Jesu ñã Æea mãñ Antioquĩa de panara bio Æasrida panasidaa idjaba Æcõrë Jaureðeba panasidaa.

14

Iconio puruðe panana

¹ Iconio puruðe Ædjia obada quĩrãca Paulora Bernabe sida judiorã dji jarebada dede edaa wãsidaa. Ædjia jaradia panã carea zocãrã judiorãba griegorã bida Jesura ñãsidaa. ² Baribala judiorã Jesu ñãë beaba judiorãëa djabarãnebemada bië crïchabisidaa. ³ Mãwãmĩna Paulora Bernabe sida mama ðãrã panasidaa. Dadjirã Boroba careba Æada soðeba ñã panã bërã idjidebemada ne wayaa neë jaradiabadjidaa. Mañne dadjirã Boroba Ædjia Æãada diasia ne ununacada odamãrëã. Mãwã cawabisia idji biadebema Ædjia jaradia panara wãrãda. ⁴ Baribala mañ puruðebemarãba awara awara crïcha Æeasia. Æcala Paulo are, Bernabe are bida panasidaa, mañne Æcala judiorã are panasidaa. ⁵ Mañne judiorãda, judiorãë sida dji puruðebema bororã ume beða ausidaa Paulo, Bernabe sida mõgaraba tabari beadi carea. ⁶ Baribala Paulo ba, Bernabe bida mañ cawasidaade Licaonia druadaa mĩrũ wãsidaa. Litra puruðaa, Derbe puruðaa bida wãsidaa. Jũma mãñ Licaonia druade parraa wãsidaa. ⁷ Mama Ædjia beða bia Jesuðebemada jarabadjidaa.

Litra puruðe panana

† **13:41** Habacuc 1:5. § **13:42** Êberãrãba. Griego beðeade Æcala cartade Æã Æãa “judiorãë beaba.”

* **13:47** Isaía 49:6.

⁸ Lистра purude ēberā jīrū biē ʙada ʙasia. Māwā topedada bērā poya nībaca ʙasia. ⁹ Maʔ ēberāba ūrī chūmasia Pauloba Jesudebema bedeā ʙada. Pauloba idjirmaa acʙadʙade cawasia idjia wārāda ijā ʙada Jesuba idjira poya biabida.

¹⁰ Maʔ bērā Pauloba idjia jīgua jarasia:

–jPiradrʙdua! jʔta nūmedua!–

Ara maʔda idjira ʔta jʔdrʙpeda nībade wāsia. ¹¹ Pauloba oda unusidade maʔ purudebemarāba licaonia bedeade jīgua jara duanesidaa:

–jĀcōrēda umé dadjirāmaa ēberā quīrāca edaa zesidaa!–

¹² Ādjirāba jarasidaa Bernabera ādji ācōrē droma Zeuda idjaba Paulora ādji ācōrē Hermeda, idjira dji bedeā jarabari bērā.*

¹³ Lистра puru quīrāpe ādji ācōrē Zeu de dromada ʙasia. Mamaʙa Zeu sacerdoteba pacada, pēdōnō sida dji purude eda wābadamaa enesia. Idjia, puru ume Pauloa, Bernabea bida maʔ pacara babue dia quīrā panasidaa.

¹⁴ Baribʙʙ Jesuba diabueḁa Bernabea, Paulo bida maʔ cawasidade ādjia cacuaḁe jʔ panʙra cōācuadapeḁa ēberārā tāēna pira wānapeda nāwā jīgua jarasidaa:

¹⁵ –Achirā, ʔcārē cārē jāwā o panʙ? Daira ācōrēēa. Daira ēberāa, bārā quīrāca. Bārāa jaraḁe ze panʙ naʔ ācōrē siriē beada igaradapeḁa Ācōrē zocai ʙadʙʙ ijānamārēē. Maʔgʙ Ācōrēba bajāda, ējūāda, pusada, ne jūma ādjide nūma sida osia. ¹⁶ Naēna Ācōrēba idji adua ʙea purua ara ādjia o quīrā panʙda idu obibadjia. ¹⁷ Māwāmīna ewariza bia o ʙadeba idjia cawabi ʙʙa idjira wārāda ʙada. Idjia bajāneba cueda zebibaria idjaba nēuda zaubibaria. Māwā idjia dadjirāra jāwūā ne cobibaria idjaba soḁe ʙʙsridabibaria.–

¹⁸ Pauloba Bernabe bida māwā jara panasidamīna maʔ ēberārāba berara ādjia pacara babue diasidaa.

¹⁹ Listrade panʙne ʔcʙʙ judiorā Antioquía purudebemada, Iconio purudebema sida jūēsidaa.† Ādjirāba Listradebemarāa Paulodebemada biē crīchabisidaa. Maʔ carea jūmarāba Paulora mōgaraba tabari jidasidaa. Idjira beusida crīchasisida bērā errebari ededapeḁa puru dajada ʙatabuesidaa.‡

²⁰ Maʔbe Jesu ijā ʙeaba Paulora jūrānapeda acʙ panasidaa. Māwā panʙne idjira piradrʙsia. Piradrʙpeda jēda puruḁaa wāsia. Nurēma Bernabe ume Derbe puruḁaa wāsidaa.

Siria druade ʙʙ Antioquíaḁaa jēda wāna

²¹ Derbe purude Pauloba, Bernabe bida bedeā bia Jesudebema jarasidade zocārāba ijāsidaa. Māwānacarea Listra puruḁaa, Iconio puruḁaa, Pisidia druade ʙʙ Antioquíaḁaa bida jēda wāsidaa. ²² Puruza djabarāra carebabadjida Jesuda biara ijānamārēē. Ādjia Jesu ijā panʙra igarānamārēē nāwā jarabadjidaa: “Ācōrēda dadjirā Boroda ʙadibʙʙ naʔ ējūāne bio bia mīgadia.”

²³ Puruza djabarā tāēna ʔcʙʙ ʙʙsidaa dji bororāda beadamārēē. Maʔbe Ācōrēa iwidiḁapeḁa, ne coḁaca ewarida oḁapeḁa dadjirā Boro ijā panʙra idji jʙwade ʙʙsidaa.

²⁴ Māwānacarea Pisidia druadeba Panpilia druade jūēne wāsidaa. ²⁵ Ācōrē bedeā Pergue purude jaradiadapeḁa Atalia puruḁaa wāsidaa. ²⁶ Mamaʙa barcode Siria druade ʙʙ Antioquíaḁaa jēda wāsidaa ādjia ode wāpedadara

* **14:12** Zeu, Herme. Latīa bedeade ādji ācōrē Zeura Júpiter abadaa. Ādji ācōrē Hermera Mercurio abadaa. Griegorā crīchade maʔ Hermera ādji ācōrē bea carea dji bedeā jarabari ʙasia. † **14:19** Maʔ Antioquíaara Pisidia druade ʙʙa. Hecho 13:44-51ḁe. Iconio. Hecho 14:1-6ḁe. ‡ **14:19** 2 Corinto 11:25.

jūma opedada bērā. Maλγλ purudeba djabarāba ādjira naārā diabuesidaa Ācōrēba quīrā bλara odamārēā idjaba Ācōrē jλwade bλasidaa idji biadeba carebamārēā. ²⁷ Jūēnapeda djabarā ume ābaa dji jλresidaa. Maλne nēbλγλsidaa jūma Ācōrēba ādjideba odada. Jarasidaa sāwā Ācōrēba osida judiorāé bida Jesura ijānamārēā. ²⁸ Mama Jesu ijā bea ume dārā panesidaa.

15

Jesu ijā bea Jerusaleāne dji jλrepedada

¹ Maλ ewaride λCλΓλ Judea druadebemarāda Antioquía purudaa wāsidaa. Mama ādjia djabarā judiorāéa jaradia panesidaa Moiseba bλda quīrāca umaquīrā cacuada wēāgoaēbλγλ, Ācōrēba ēdγλ edaēda.*

² Maλ carea Paulora, Bernabe sida ādjirā ume bio caicayasidaa. Maλbe djabarāba Pauloda, Bernabeda, dewararā sida Jerusaleānaa diabuesidaa maλnebemada Jesuba diabuedarā ume, djabarā bororā ume bida ābaa bedeadamārēā.

³ Djabarā Antioquíadebemaba diabuesidade ādjirāra Penicia druade, Samaria druade bida pλrγλ nībasidaa. Puruza nēbλγλsidaa sāwā judiorāéba ādji crīcha drōāra igarādapeda Jesuda ijāsidadada. Maλ bedea ūrīsidade jūma djabarāra bλsridasidaa.

⁴ Jerusaleāne jūēsidade Jesuba diabuedarāba, djabarāba, dji bororā bida ādjirāra bia edasidaa. Maλne Pauloba, Bernabe bida jūma Ācōrēba ādjideba judiorāé tāēna odada nēbλγλsidaa. ⁵ Baribλγλ λCλγλ pariseorā Jesu ijā beaba λta nūpanapeda jarasidaa:

–Jūma djabarā judiorāéa cacua wēāgodida panλa. Ādjirāa jaradiadida panλa Ācōrēba Moisea diada leyra ijā odamārēā.–

⁶ Maλnebemada bedeadā carea Jesuba diabuedarāra djabarā bororā ume ābaa dji jλresidaa. ⁷ Dārā bedeadλdade Pedrora piradγλpeda jarasia:

–Djabarā, bārāba cawa panλa bārā tāēna Ācōrēba mλda naārā edasida judiorāéa jaradiamārēā.† Maλne dārābλγλa judiorāéba bedea bia Jesudebemada ūrīnapeda ijāsidadada. ⁸ Ācōrēba jūmarā sora cawa bλa. Maλ judiorāéba ijāsidade Ācōrēba cawabisia ādjirāra bia edasida. Idji Jaurera ādjirāa diasia dadjirāa naēna diada quīrāca.‡ ⁹ Ācōrēba dadjirāra ādjirā ume quīrā awara oē basía. Ādjia ijāsidade ādji sora sλγλsia. ¹⁰ Bārāba λcārē cārēā Ācōrēba cawabidara igara panλ? λIdjia sāwā oi cawaya māwā panλca? λCārē cārēā dadjirāba, dadji drōāenabemarā bida poya odaē badada ādjirāa obi quīrā panλ? ¹¹ Dadjirāba ijā panλa dadji Boro Jesuba idji biadeba dadjirāra, ādjirā sida ēdγλ edasida.–

¹² Maλne Bernabeba Paulo bida nēbλγλsidaa Ācōrēba ne ununacada ādjideba judiorāé tāēna osida. Maλba cawabisia idjira ādji ume bλda. Maλne jūmarāba chupea ūrī duanasidaa. ¹³ Maλ nēbλγλpedadacarea Santiagoba jarasia:§

–Djabarā, mλ bedeara ūrīnadua. ¹⁴ Simoλba dadjirāa nēbλγλsia Ācōrēba judiorāé crīcha bλdeba ādjirāra edasida idji purudebemada beadamārēā.

* **15:1** Genesi 17:12. † **15:7** Hecho 10:1-43. ‡ **15:8** Hecho 10:44-47. § **15:13** Maλ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cāpūrīā bedeaēde Santiago trāra zesia “San Jacobo” isabe jarabλγλdeba. Carta Santiago abadara maλ Santiagoba bλsia.

15 Simoḷba jaradara Ācōrēneba bedeabadaba ḅapedada quīrāca ḅḅa. Nāwā ḅḅa ḅḅa:

16 Māwānacarea mḅra wayacusa zeya Davi jḅwāeda ḅada ārī ḅḅada bia oi carea. Daviba pe erobadara wayacusa mḅra bia ḅḅa.

17 Māwā waabema ēberārāba, judiorāē mḅra edadarāba mḅra jḅrḅḅa.

18 Dadjirā Boroba māwā jara ḅḅa. Idjia drōā naēnaḅba jūma maḅḅara ebuda cawabi ḅḅa.*

19 Maḅ carea mḅmaarā dadjirāba judiorāē Ācōrē ījāḅḅadara mīā sēniē panḅa jūma dadji judiorā ley ījā odamārēā. 20 Baribḅḅa cartade ḅḅḅida panḅa jḅwaba oda ācōrēa nedjara diadara codiē panḅada, auḅua nīḅadiē panḅada, animarā otrājḅ beadara codiē panḅada, idjaba oa sida codiē panḅada. 21 Māwā odiē panḅa dadji drōā naēnabema ewarideba Ācōrēba Moisea diada leyra puruza jaradiabada bērā. Anāḅbada ewariza maḅ leyra dadji judiorā dji jḅrebada deza jīgua lebadaa.–

22 Maḅ crīchara Jesuba diabueḅarāba, djabarā bororāba, jūma djabarā bida bia ūrīsidaa. Maḅ bērā ḅḅḅa edasidaa Paulo ume idjaba Bernabe ume Antioquīadaa wānamārēā. Silada, Juda Barsabā abada sida edasidaa. Ādjira djabarā tāēna dji dromarā basīa. 23 Ādjirā ume cartada nāwā ḅḅa diabuesidaa:

Jesuba diabueḅarāba, djabarā bororāba, jūma djabarā bida naḅ cartara ḅḅḅadaa djabarā judiorāē Antioquīa puruḅebema itea, Siria druadebema itea, Cīlicia druadebema itea bida. Dairāba quīrīā panḅa bārāra bia pananida. 24 Dairāba ūrīsidaa ḅḅḅa ēberārāda namaḅba bārāmaa wānapeda ādjia jaradia panḅ carea bārāra bio sopuadapeda abeda cawa crīchadaē panesidada.† Baribḅḅa maḅ ēberārāra dairāba diabueḅaē basīa.

25 Maḅ carea ābaa dji jḅredapeda jūmarāba crīchāsidaa ḅḅḅa djabarāda edadapeda bārāmaa diabueḅida. Ādjira dadjia quīrīā panḅa djaba Bernabe ume, Paulo ume bida wānia. 26 Minijīchiade panḅne bida Bernabeba, Paulo ume dadjirā Boro Jesucritoba quīrīā ḅḅada o panabaria. 27 Dairāba Judada, Sila sida diabueḅadaa. Maḅ djabarāba daiba naḅ cartade ḅḅḅada quīrāca jaradia.

28 Ācōrē Jauremaarā, dairāmaa bida bia ḅḅa jūma dai judiorā leyra bārāa ogo ījā obidaēda. Ababe naḅḅada ījā obidia: 29 jḅwaba oda ācōrēa nedjara diadara codiē panḅa, oa sida codiē panḅa, animarā otrājḅ beadara codiē panḅa, idjaba auḅua nīḅadiē panḅa. Jūma maḅḅada ījā osidara bia panania. Waaēa. Bia beadadua.

30 Maḅbe ādjia diabuepedadarāra Antioquīa purudaa wāsidaa. Jūenapeda jūma djabarāda ābaa trḅḅnapeda maḅ cartara diasidaa. 31 Djabarāba maḅ cartara jīgua ledapeda bio ḅḅsrīdasidaa ādjirā crīchara biabida bērā. 32 Judara, Sila sida Ācōrēneba bedeabadarā basīa. Maḅ bērā ne zocārē jarasidaa djabarāba biara ījānamārēā idjaba zarea pananamārēā. 33 Judara, Sila sida mama dārā pananapeda djabarāba ādji diabuepedadamaa jēda bia wābisidaa. [34 Baribḅḅa Silaba crīchasia biara ḅḅada Antioquīade beida.]‡

35 Maḅne Paulora Bernabe sida Antioquīade panesidaa. Ādjia, zocārē djabarā bida dadji Boro beḅeara jaradia panasidaa idjaba beḅea bia Jesuḅebemada ebuda jarabadjidaa.

* 15:18 Amos 9:11-12. † 15:24 Griego bedeade ḅḅḅa cartade naḅ sida ḅḅa ḅḅa: “Ādjia jaradia panḅa bārāra cacua wēāgodida panḅada idjaba judiorā ley jūma odida panḅada Ācōrēba ēdra edamārēā.” Hecho 15:1,5. ‡ 15:34 Griego bedeade ḅḅḅa cartade maḅ versicolora neēa.

Paulo Bernabe umebemada awara wāna

³⁶ Dār̄ba_{ΛΓΛΔ} Pauloba Bernabea jarasia:

–Puruza dadji Boro bedea jaradia pananamaa wayacusa wānaa djabarā sāwā duana_Λ cawadi carea.–

³⁷ Ma_Λne Bernabeba Jua_Λ Marcoda ādji ume ede quīrīā basia. ³⁸ Naārā wāsīdade ma_Λ Jua_Λ Marcoba Panpilia druade ādjira amepeda jēda wāsia. ³⁹ Ādji ume nocodaa jaradiade wāé basia. Ma_Λ carea Paulomaarā bié basia Jua_Λ Marcora wayacusa edeida. ³⁹ Paulora Bernabe ume ma_Λ carea caicayadapeda awara wāsīdaa. Bernabeba Marcora edapeda barcode Chipre druadaa wāsīdaa. ⁴⁰ Ma_Λne Pauloba Silada edasia idji ume wāmārēā. Djabarāba ādjira dadji Boro jawade basīdaa idji biadeba carebamārēā. ⁴¹ Ma_Λbeba_{ΛΓΛ} wāsīdaa. Siria druade, Cilicia druade bida pa_{ΛΓΓΛ}abadade puruza djabarāra carebadjidāa dadji Borora biara ijānamārēā.

16

Timoteo Paulo ume nībada

¹ Ma_Λne ādjira Derbe purudaa wāsīdaa. Mama_Λba Listra purudaa wāsīdaa. * Mama Jesu ijā ba Timoteo abadada basia. Timoteo papara judio basia; Jesuda ijā basia. Idji zezara griego basia. ² Djabarā Listradebemaba, Iconio purudebema bida ma_Λ Timoteodebemada bia jarabadjidāa. ³ Ma_Λne Pauloba Timoteora ede quīrīā basia. Bariba_{ΛΓΛ} jūmarāba cawa panasīdaa Timoteo zezara griegoda. Ma_Λ carea Pauloba Timoteora cacua wēāgosia judiorā ma_Λ druade beaba idjidebemada bié crīcharānamārēā. Ma_Λbeba_{ΛΓΛ} wāsīdaa. ⁴ Ādji wābada puruza jarasīdaa Jesuba diabuedarāba, djabarā bororā Jerusale_Λne beaba cartade bāpedadara djabarāba ijā o pananamārēā.† ⁵ Māwā djabarāba dadji Borora biara ijāsīdaa idjaba ewariza cābanaara yō wāsīdaa.

Pauloba Macedoniane bema ēberā ununa

⁶ Pauloda idji ume nīna sida Prigia druade, Galacia druade bida pa_{ΛΓΓΛ} wāsīdaa Ācōrē Jaureba bedea Jesudebemara Asia druade idu jarabidaē bērā. ⁷ Misia druade jūēne wāsīdade crīchasiāda Bitinia druadaa wānida, bariba_{ΛΓΛ} Jesu Jaureba mamaa bida idu wābié basia.‡ ⁸ Ma_Λ bērā Misia druade wāyā wānapeda Troa purudaa jūēne wāsīdaa. ⁹ Diamasi Pauloba cāimocara quīrāca unusia ēberā Macedonia druadebemada āta nūmāda. Ma_Λ ēberāba Pauloa nāwā bedea djuburiasia: “Macedonianaa dairā carebade zedua.” ¹⁰ Pauloba ma_Λda ununa bērā daiba cawasiāda Ācōrēba दौरā trā basida bedea bia Jesudebemada Macedoniadebemarāa jaradamārēā. Ara ma_Λda wāni carea panesīdaa.

¹¹ Troadeba jipa wānapeda Samotracia morrode wibarisīdaa. Nurēma Neāpoli purude jūesīdaa. ¹² Mama_Λba Pilipo purudaa jīrūba wānapeda mama dārāsīdaa. Ma_Λ purura Macedonia druade puru droma basia. Romanorāda mama panabadjidāa. ¹³ Anāūbada ewarīde दौरā puru dajadaa wānapeda doedaa wāsīdaa. Crīchasiādaa mama judiorāba Ācōrēa iwīdībadada. Wābādade wērārāda ābaa dji jare duana_Λda unusiāda. Egode chūpanapēda daiba ādjirāa bedeasiāda. ¹⁴ Ma_Λ wērārānebemada aba Lidia abadjidāa. Idjira Tiatira purudebema basia. Wua pursupursuada nēdobuebadjia. Ma_Λ judioē

§ 15:38 Hecho 13:13. * 16:1 Paulora Bernabe ume naēna ma_Λ umēbema purudaa wāsia. Hecho 14:6-23. † 16:4 Hecho 15:23-29. ‡ 16:7 Jesu Jaure. Griego bedeadē _Λcar_Λ cartade bā bāa “Ācōrē Jaure” wa ababe “Jaure.”

wērāba Ācōrēra waya basia. Dadji Boroba idji sođe tāna bērā Pauloba bedea b̄ara Lidiaba quīrācuīta ūrīpeda ījāsia. ¹⁵ Lidia, jūma idji dedebemarā sida borocuesidade dairāa bedea djoburiasia idji dede panenamārēā. Nāwā jarasia:

–Bārāmaa māa wārāda dadjirā Boroda ījāsibara, mā dede panane zedadua.–

Māwā दौरā idji dede panebisia.

¹⁶ Ewari aba Ācōrēa iwidiabadamaa wābādade daiba nezocawērā jai bara b̄ada unusidaa. Maā wērāba dji jaideba jarabadjia cārēda sāwāida. Maāneba idji bororāba bio parata edabadjidaa. ¹⁷ Maā wērāra Paulo caidu, dai caidu bida zebārāde ara pichia jīgua jarabadjia:

–jNaā ēberārā Ācōrē dji Dromaara b̄a nezocarāa! Ādjia bārāa jara panāa sāwā maā Ācōrēba ēdra edabarida.–

¹⁸ Idjia ewari zocārā māwā jīgua jara nīmi bērā Paulora sēsia. Idjimaa acāpeda dji jai jarasia:

–Māa Jesucrito trāneba b̄āa jaraya: naā wērānebemada āyā wādua.–

Ara maāda dji jaira ēdrasia.

¹⁹ Maāne nezocawērā bororāba cawasidaa idjideba waa parata edadaēda. Maā carea Paulora, Sila sida jidadapeđa puru bororāmaa edesidaa. ²⁰ Dji cawa obadarā quīrāpita nūmanapeđa jarasidaa:

–Za panā judiorāba dadjirā purura quīrūbiga panāa. ²¹ Dadji romanorāba ocara panāda ādjia jaradia panāa.–

²² Maāne jūma dji arima duanāba Paulora, Sila sida orra edasidaa. Māwā duanane dji cawa obadarāba ādjia cacuade jā panāra wēābidapeđa bacuruba ubisidaa. ²³ Bio udapeđa preso b̄asidaa. Dji preso bea wagabarīa jarasidaa bio wagamārēā. ²⁴ Ara maāda preso bea wagabariba Paulora Sila sida preso b̄abada dede eduara b̄āde b̄āpeda ādji jīrūra chicharode catā nūmasia.

²⁵ Ariquētra babārāde Pauloba Sila bida Ācōrēa iwidi panasidaa idjaba idjia trāa panasidaa. Maāda waabema preso beaba ūrī panasidaa. ²⁶ Cawaēne de uremiada wāsia. Maāgāba preso b̄abada dera dji cābāyā uresia. Jūma eda wābadara ewacuasias. Preso bea jā b̄a carena sida jūma ērā bæcuasia. ²⁷ Maāne preso bea wagabarira ārāmasia. Eda wābada ewa nūmea unuside crīchasia preso beara jūma mīrū wābārāsidadada. Maā carea idji necoda ēūta edasia iduba beui carea. ²⁸ Baribārā Pauloba jīgua jarasia:

–Bāduba beurādua. Dairāra jūma nama duanāa.–

²⁹ Maābe preso bea wagabariba ībīrāda enebipeđa Paulo, Sila panāmaa isabe edaa wāsia. Ne wayaaba cacua ure nūmāba ādji jīrū caita b̄arru cobesia.

³⁰ Maābe ādjira dajadaare edepeđa iwidiisia:

–Achirā, māa cārēda oida b̄a Ācōrēba māra ēdra edamārēā?–

³¹ Ādjia panusidaa:

–Bāa, b̄a ēberārā bida dadji Boro Jesucritoda ījānibara, idjia bārāra ēdra edaya.–

³² Maābe dadji Boro bedeara idjia, jūma idji dedebemarāa bida jarasidaa.

³³ Ara maā diamasi preso bea wagabariba ādji djara cōāpedadara sagasia. Māwānacarea idjira, jūma idji dedebemarā sida borocuesidaa. ³⁴ Paulora, Sila sida idji dedaa edepeđa ne cobisia. Ācōrē ījāpedada bērā idjira, idji dedebemarā sida bio b̄asridasidaa.

³⁵ Nurēma dji cawa obadaba zarrarāda preso wagabarimaa nāwā jarāde diabuesidaa:

–Paulora, Sila sida êdrΛ bΛdua.–

³⁶ Maλbe preso bea wagabariba Pauloja jarasia:

–Dji cawa obadaba bārara êdrΛ bΛbisidaa. Maλba necai wānadua.–

³⁷ BaribΛrΛ Pauloja dji zarrarāa jarasia:

–Daira romanorā bērā baridua carea preso bΛcara panasidaa. BaribΛrΛ ādjia daia bio iwidiidaē jūmarā quīrāpita ubidapeda preso bΛsidaa. Maλda ġdaira chupea êdrΛ bΛbiēica? ¡Māwāēa! ¡ĀdjidrΛ zedida panΛa dai êdrΛ bΛdi carea!–

³⁸ Pauloja jaradara zarrarāba dji cawa obadarāa jarade wāsidaa. Idjaba jarasidaa Paulora, Sila sida romanorāda. Maλ ūrīsidade dji cawa obadarāa ne wayasidaa. ³⁹ Ara maλda ādjimaa wānapeda quīrā djuburia iwidiisidaa ādjia opedadara quīrādoadamārēā. Maλbe êdrΛ bΛdapeda bedea djuburiasidaa purudebemada āyā wānamārēā. ⁴⁰ Paulo, Sila sida preso panana êdrΛpedadacarea Lidia dedaa wāsidaa. Djabarā ume dji jΛredapeda ādjirā ume bedeasia dadji Borora biara ĩjānamārēā. MaλbebΛrΛ wāsidaa.

17

Tesalonica purude quīrūbucapedada

¹ Paulora, Silara, ādji ume nīna sida Anpipoli purude, Apolonia purude bida wāyā wānapeda Tesalonica purude jūēne wāsidaa. Mama judiorā dji jΛrebada deda basia. ² Pauloja obari quīrāca judiorā ume dji jΛrede wāsia. Domia ūbea lñāūbada ewariza ādjirā ume bedea babadjia. ³ Ācōrē Bedeadeba idjia ebuda jaradiabadjia Ācōrēba êdrΛ edabari diai jaradara bia mīga baida basida, idjaba beupeda lrēbaida basida. Maλ awara nāwā jarabadjia:

–Māa bārāa jara bΛ Jesura wārāda Ācōrēba êdrΛ edabari diai jaradaa.–

⁴ ΛcΛrΛ judiorāba maλgara ĩjānapeda Paulo ume, Sila ume bida ābaa panesidaa. Idjaba zocārā griegorā Ācōrē waya beaba, lΛcΛrΛ wērārā dji dromarā bida ĩjāsidaa. ⁵ BaribΛrΛ judiorā Jesu ĩjāē beara sode biē duanesidaa. Maλ carea ēberā cadjiruarāda zocārā jΛredapeda purura quīrūbigade wāsidaa. Pirapodapeda Jasoλ dede eda wāsidaa Pauloda, Sila sida jidadapeda jūmarā quīrāpita nūmΛni carea. ⁶ BaribΛrΛ ādjira maλ dede ununaē basia. Maλ carea Jasoλda, lΛcΛrΛ djabarā sida jidadapeda dji purudebema bororāmaa errebari edesidaa. Jūmarāba bia jarasidaa:

–Ēberārā jūma naλ ējūāne nēbΛra o panΛa abari quīrāca nama ode zesidaa.

⁷ Maλ awara za bΛ Jasoλba ādjirāra idji dede bia edasia. Jūma ādjirāba dadji romanorā boroba obi bΛra igara panΛa.* Jesumanada dadjirā boroada abadaa.–

⁸ Maλ ūrīsidade purura, ādjirā bororā sida quīrūbucasidaa. ⁹ Māwā duanΛne dji bororāba Jasoλa, waabemarā bida jarasidaa êdrΛdi carea paratada diadida panΛda. Diapedadacarea idu wābisidaa.

Paulo, Sila ume Bereade panana

¹⁰ Ara maλ diamasi djabarāba Paulora, Sila sida Berea purudaa diabuesidaa. Jūēnapeda judiorā dji jΛrebada dedaa wāsidaa. ¹¹ Bereadebema judiorāra Tesalonica debemārā quīrāca pananaē basia. ĀtebΛrΛ Jesudebemara ūrī quīrā panasidaa. Ewariza Ācōrē Bedeara bio quīrācuita acΛbadjidaa ādjia

* **17:7** Romanorāba ādjirā borora Cesar abadjidaa. Maλ ewaride Claudio abadada ādjirā boro basia. Maλ Claudiora dji boroda basia poa 41deba aba 54daa.

jara panΛra wārā cawaya.† 12 Maλba zocārā judiorāba Jesura ījāsidaa. Idjaba zocārā griego wērārā dji dromarāba, umaquīrārā dji dromarā bida ījāsidaa.

13 Maλmisa judiorā Tesalonicadebemaba cawasidaa Pauloba Ācōrē bebeara Berea purude jaradia Λada. Maλ carea wānapeda mamabemarā sida quīrūbigasidaa Paulo biē odamārēā. 14 Ara maλda djabarāba Paulora pusadaa diabuesidaa. BaribaΛra Silara, Timoteo sida Bereade panesidaa. 15 Paulo edepedadaba idjira Atena purudaa diade wāsidaa. Maλbe Pauloba ādjirā ume beedeada diabuesia Silarā, Timoteo sida idjimaa isabe zedamārēā. Ara maλda djabarāra jēda wāsidaa.

Paulo Atena purude bada

16 Pauloba Sila, Timoteo sida Atena purude jāā Λade unusia maλ purura jΛwaba oda ācōrēba bira Λada. Maλ bērā idji sode biē besia. 17 Māwā Λade Paulora judiorā dji jΛrebada dede ādjirā ume, judiorāē Ācōrē waya bea ume bida Jesudebemada beade babadjia. Maλ awara purude ewarize eberārā duanΛma beade babadjia. 18 Λcala ēberārā epicūreo crīcha ēpē beada, estoico crīcha ēpē bea sida mama panasidaa.‡ Maλ ēberārā Paulo ume beade panΛne ΛcalaΛba ara ādjiduba iwidi duanasidaa:

–Jāā ēberā nēbaΛi awua Λaba ζcārēnebemada beade baΛ?–
Dewararāba panusidaa:

–Āibemarāba ēpē bea ācōrēnebemada jaradia Λaca Λa.–

Māwā jarasidaa Pauloba beade bia Jesudebemada idjaba dadi jΛrēbadi debemada jaradia bada bērā. § 19-20 Māwā panΛne Paulora Areópago eyadaa edesidaa ādji dji jΛrebada demaa. Maλbe jarasidaa:

–BaΛ jaradia baΛra dairāmarā crīcha djiwidia. Maλra dairāba wađi ūrīnaca. Maλ bērā cawa quīrā panΛa cārēda jara Λada. ζBaΛ dairāa jaradiaēca?–

21 Jūma Atenanebemarāba, druā āibemarā mama bea bida ababe crīcha djiwidia ūrīpedadaba nēbaΛbada bērā māwā iwidisidaa. 22 Maλne Paulora ādjirā ēsi Areópago eyade āta nūmepeda jarasia:

–Achirā Atenanebema, māā unu ΛaΛa bārāba zocārā ācōrēda bio ēpēbadada.

23 Purude paΛra nīne māā unusia bārāba ādjirāa bia beedeadi carea opedadada. Mōgara oda abalēde naλ beedeada bΛ basia: “Ācōrē dadjia adua panΛ itea oda.” Bārāba adua panΛ Ācōrēa bia beadeabadaa. Ara maλ Ācōrēnebemada māā bārāa jaraya. 24 Maλ Ācōrēba naλ ējūāra, naλ ējūāne nūma sida jūma osia. Idjira bajānebema Boroa idjaba naλ ējūānebema Boroa. Idjira ēberāba oda dede bacaa.* 25 Bia bai carea iwidicaa ēberāba idji itea ne omārēā.† IdjiabΛra jūma dadjirāa dia ΛaΛa zocai beadamārēā, lyaΛbadamārēā, idjaba ne jūma dadjia erobaida baΛra erobeadamārēā.

26 Idjia ēberā abalēba puruda zocārā yōbisia jūma naλ ējūāne beadamārēā. Idjia basia maλgarā purura aba sālbe beadida idjaba sāma beadida. 27 Māwā osia ēberārāba idjira jΛrΛdamārēā. Māwāra tānaca jΛrΛbada quīrāca āibērā

† 17:11 Ādjia Ācōrē carta drōāra acΛbadjidaa. Maλ ewaride Ācōrē carta djiwidira wađibida neē basia. ‡ 17:18 Griego Epicuro abadara basia 300 poa Jesu tođi naēna. Maλ Epicuroba jaradiabadjia ēberārāba ababe baΛrida baidra wa necai baidra jΛrΛdida panΛda. Idji ēpē beada epicūreorā abadjidaa. Ādjirāba crīchāsidaa ādji ācōrē beaba ēberārāda crīchadacada. Maλne estoicoṛāba griego Zeno abadara ēpēbadjidaa. Ādjirāba jaradiabadjidaa naλ djaraba o quīrā baΛa igaradida panada, crīcha cawaara wānida panΛda, idjaba ne jūmada odida panΛda dewararāba carebadaēne. § 17:18 Maλ griegoṛāba crīchāsidaa baΛ ācōrē dji umaquīrāda basida Jesu abadada maλne ācōrē dji wērāda basida Arēba abadada. * 17:24 1 Rey 8:27; Hecho 7:48-50. † 17:25 Salmo 50:9-12.

ununicada. Wārāda Ācōrēra τιμηλα βαλα, āteβαγα dadjirāza caita βαλα.
²⁸ Idjideba dadjirāra zocai beaa, nībabadaa, idjaba panabadaa. Maλ bērā λκαγα
 bārānebemaba jarasidaa: “Dadjirāra idji warrarāa.”[‡]

²⁹ Dadjirāda Ācōrē warrarāβαγα, crīchadiē panα Ācōrēra oro odada, parata
 odada, wa mōgara odada, maλγαγα ēberāba ara idji crīchadeba oda bērā.

³⁰ Ēberārāba Ācōrē adua beadeba māwā opedadara idjia naēna iduaribisia.
 Baribaγα idira jara βαλα jūma druzabemaba cadjirua igaradapeda idjida
 ijānamārēā. ³¹ Māwā quīrīā βαλα idjia βαλα ewaride jūma naλ ējūānebemarā
 jipa cawa oi bērā. Maλ awara aba edasia māwā omārēā. Idjaba maλ ēberāra
 cawabisia beu badada λrēbabida bērā.–

³² Maλ beu bada λrēbabidadebema ūrīsidade λκαγα ipidasidaa. Baribaγα
 dewararāba jarasidaa:

–Dewara ewaride βαλα maλnebema bedea bada waya ūrnia.–

³³ Maλbe Paulora ādjirā ume badada wāsia. ³⁴ λκαγα dji jare panan-
 aba Paulo bedeara ijāsidaa. Aβα Dionisio basia. Idjira maλ Areópagoma
 dji jarebadadebema basia. Idjaba wērā Damari abadaba, dewararā bida
 ijāsidaa.

18

Paulo Corinto purude bada

¹ Māwānacarea Paulora Atena purudeba Corinto purudaa wāsia. ²⁻³ Mama
 judio Aquila abadada unusia. Maλ Aquilara Ponto druadebema basia.* Dji
 quima Priscila ume Italia druadeba jūēpedadada dārēē basia. Italiadeba
 ēdrāsidaa Romanebema boro Claudioba jūma judiorā Romane beara āyā
 wābida bērā.† Corintode Paulora ādjimaa wāsia ādji quīrāca wua deda o cawa
 βα bērā. Maλbe ādji ume besia ābaa trajai carea. ⁴ λnāūbada ewariza Paulora
 judiorā dji jarebada dede bedea babadjia judiorāba, gregorā bida Jesura
 ijānamārēā.

⁵ Māwā βαλε Silara, Timoteo sida Macedonia druadeba jūēsidaa. Mamaaba
 ātaa Pauloba ewariza Ācōrē bedeadā jaradia babadjia. Idjia judiorā
 jarabadjia Jesura wārāda Ācōrēba ēdγα edabari diai jaradada. ⁶ Baribaγα idjia
 jara βαγα ādjirāba igarasidaa. Idjaba idjidebemada biē bedebadjidaa. Maλ
 carea Pauloba cacuade jλ βαγα jārāpetapeda jarasia:

–Bārāba maλ bedea igara panα carea Ācōrēba cawa obαγαde māra bedeade
 baēa. Maλγαγα ara bādjide βαλα. Namaaba ātaa māra judiorāēmaa wāya.–

⁷ Ara maλda judiorā dji jarebada dede jaradia badada Ticio Justo dede
 jaradiade wāsia. Maλ ēberāba Ācōrēra waya basia. Idji dera judiorā dji
 jarebada de orrocawa basia.‡ ⁸ Judiorā dji jarebada dedebema borora Crispo
 abadjidaa.§ Maλ Crispoba, jūma idji ēberārā bida dadji Borora ijāsidaa.
 Maλ awara zocārā Corintodebemarāba ūrīsidaa Pauloba Jesudebema jaradia
 bada. Ijānapeda borocuesidaa.

⁹ Ewari aba diamasi Pauloba cāimocara quīrāca unusia dadji Boroba idjia
 nāwā jarabαγαda: “Ne wayarādua. Jaradia badua. Chupearādua. ¹⁰ Māra βα
 ume βαλα. Ni abαaba βαγα poya biē odaēa, māa ēberārā zocārā naλ purude

‡ 17:28 Griego Arato abadaba ādji ācōrē Zeudebemada māwā basia. * 18:2-3 Ponto druara idjaba
 Bitinia abadjidaa. Hecho 16:7. † 18:2-3 Claudioba māwā osia poa 49de. ‡ 18:7 Ticio Justo. Griego
 bedeade zocārā cartade ababe “Justo” βα βαλα. λκαγα crīcha panα maλ Justora Pauloba “Gayo” trā
 jarabadjida. Romano 16:23; 1 Corinto 1:14. § 18:8 Maλ Crispodebemada Pauloba basia 1 Corinto
 1:14de.

erob^ha bĕrĕ.” ¹¹ Ma^l bĕrĕ Pauloba poa ab^a ĕsidra Ācōrĕ bedeara mama jaradia besia.

¹² Galio^l abada Acaya druadebema boroda beside judiorĕa bedea ausidaa Paulo biĕ odi carea.* Idjira ma^l Galio^lmaa jida edesidaa. ¹³ Ādjirĕba jarasidaa:

–Za b^haba ĕberĕrĕa jara b^ha Ācōrĕra wayadida pan^lada barib^lra dadi ro-manorĕ leyba jara b^ha quirĕca jaradiacaa.–

¹⁴ Paulo bedeb^lra baside Galio^lba judiorĕa jarasia:

–Na^l ĕberĕba biĕ odabara wa cadjirua dromada odabara m^la bĕrĕ bedeara sĕĕ ũricasia. ¹⁵ Barib^lra bĕrĕba ababe bedea carea, bĕrĕ Ācōrĕ tr^l carea, bĕrĕ ley carea bida ijara pan^la. Ma^l bĕrĕ ara bĕdu^ba cawa odadua. M^la ma^lg^ldebemada cawa oi carea b^hĕa.–

¹⁶ Mĕw^h jarapeda ĕy^h j^lrecuasias. ¹⁷ Ma^lne jĕmarĕba judiorĕa dji j^lrebada dedebema boro Sosteneda jidadapeda ara mama puosidaa.† Barib^lra Galio^lba ma^l carea crĕchaĕ basia.

Paulo jĕda Antioquiaada wĕna

¹⁸ Paulora Corinto purude dĕrĕ basia. Ma^lne djabarĕ ĕbaa j^lrepeda wĕyana asia. Barcode badoi naĕna Paulora Cencrea purude borobichia t^lbisia Ācōrĕ itea ne oi jaradara jĕma oda bĕrĕ.‡ Ma^lbeb^lra Siria druadaa wĕsia. Aquilara dji quima Priscila sida idji ume wĕsidaa. ¹⁹ Wĕb^ldade Epeso purude jĕsidaa. Mama Paulora Aquila, Priscila ume badada awara wĕsia. Ma^lne judiorĕa dji j^lrebada deda wĕpeda judiorĕa ume Jesudebemada bedeasia. ²⁰ Ādjirĕba idjia bedea djuburiasidaa mama dĕrĕ bĕmĕrĕa, barib^lra bĕ quirĕĕ basia.

²¹ Āteb^lra wĕb^lrade nĕw^h jarasia:

–Ācōrĕba quirĕsira m^lra waya bĕrĕ ac^lde zeya.–§

Ma^lbe barcode badoped^ha Epesodeba wĕsia. ²² Cesarea purude jĕpeda Paulora Jerusale^lnaa djabarĕ ac^lde wĕsia. Mama^hba Antioquia purudaa wĕsia.

Apolo Epesoda zeda

²³ Paulo mama dĕrĕ badacarea Galacia druade, Prigia druade bida p^lrra wĕsia. Puruza Jesu i^h bĕaa jaradasia biara i^hĕnamĕrĕa. ²⁴ Ma^lmisia judio Apolo abadada Epeso purude jĕsia. Ma^l Apolora Alejandrĕa purudebema basia. Idjira bia bedebad^hia idjaba Ācōrĕ carta sida bio cawa basia. ²⁵ Apoloba dadi Boro Jesu Ora dewaradeba cawasia. Jesudebemada bio b^hsrida bedebad^hia idjaba aride jaradia babad^hia. Barib^lra borocueidebemada ababe Jua^hba jaradia badadr^l cawa basia.* ²⁶ Ma^lne Apoloba judiorĕa dji j^lrebada dede ne wayaa neĕ jaradia basia. Idjia jaradia b^hra Aquilaba, Priscila bida ũrisidaa. Ma^l carea idjira ĕy^h ededapeda Ācōrĕ Odebemada biara jaradasidaa.

²⁷ Mĕw^hanacarea Apolora Acaya druadaa wĕ quirĕ basia. Ma^l carea djabarĕ Epesodebemaba idjira wĕida bio bia b^hada asidaa. Cartada b^hsidaa Jesu i^h bĕaba idjira mama bia edadamĕrĕa. Acayade jĕsidaa Apoloba djabarĕ Ācōrĕ biadeba Jesu i^hpedadada bio carebasia. ²⁸ Idjia jaradia b^hde judiorĕa sewaada abadaza jĕmarĕ quirĕpita ebuda cawabibad^hia ad^hia Jesudebemada

* **18:12** Ma^l Galio^lra Acayadebema boroda besia poa 51de. † **18:17** Jĕmarĕba. Griego bedede zocĕrĕ cartade b^h b^ha: “Griegerĕba.” ‡ **18:18** Numero 6:1-21. § **18:21** Griego bedede ac^lra cartade na^l sida b^h b^ha: “M^lra Jerusale^lne ewari droma zeb^lara bĕde wĕida b^ha.” * **18:25** Marco 1:1-8.

ãĩ crĩcha panΛda. Ācõrē Bedeadeba cawabibadjia Jesura wārāda Ācõrēba ēdra edabari diai jaradada.

19

Paulo Epesode bada

¹ Apolo Corintode bΛmisa Paulora ējũã eyaida bΛde wāyã wāpeda Epeso purude jũesia. Mama Jesu ijã beada λCARΛ unusia. ² Idjia maλ djabarāa iwĩdisia:

–Bārāba Jesu ijāsidade ζĀcõrē Jaurera edasidaca?

Ādjirāba panusidaa:

–Dairāba wadibida Ācõrē Jauredebemada ũrĩnaca.–

³ Maλne Pauloba iwĩdisia:

–Māēteara ζsāwā borocuesida?–

Ādjirāba panusidaa:

–Juaλba jarada quĩrāca borocuesida.–

⁴ Maλne Pauloba jarasia:

–Juaλba jarabadjia ēberārāba cadjirua obadara igaradapeða Ācõrēmaa zedamārēã. Māwã osidara idjia borocuebadjia. Maλ awara jarabadjia aba idji caiðu zebΛrΛda ijānamārēã. MaλgΛra Jesu basía.*

⁵ Maλ ũrĩsidade dadji Boro Jesu trλneba borocuesidaa. ⁶ Maλbe Pauloba idji jΛwa ādji λrλ bΛside Ācõrē Jaurera ādjirāmaa zesia. Maλne dewara bedeade bedeasidaa idjaba Ācõrēneba bedeasidaa. ⁷ Jũma ābaa ādjira doce panasidaca bΛa.

⁸ Jedeco ũbea Paulora judiorā dji jΛrebada dedaa wã bΛbadjia. Mama ne wayaa neē judiorā ume bedea bΛbadjia Ācõrēra ādji Boroda bΛdamārēã.

⁹ BaribΛrΛ λCARΛra cΛwΛrΛ zareacuadapeða ijānaē basía. Ēberārā quĩrāpita Jesu Odebemada biē bedeadadjidaa. Maλ carea Paulora ādji ume badada āyã wāsia. Idjia Jesu ijã beara jaradiabada dedaa edesia. Maλ dera Tiranone basía. Mama ewariza Pauloba jaradia besia. ¹⁰ Poa umé māwã osia. Māwã jũma Asia drudebema judiorāba, judiorāé bida dadji Boro Jesudebemada ũrĩsidaa.

Esceva warrarā sāwāpedada

¹¹ Ācõrēba zocārā ne ununaca waibΛada Paulodeba obadjia. ¹² Pauloba baridua wua tånada ēberārāba cacua biē beamaa edeadadjidaa. Maλba dji cacua biē beara biabibadjidaa idjaba jairā sida ēberārā cacuadebemada āyã jΛretabadjidaa.

¹³ Maλ ewaride λCARΛ judiorāba jai āyã jΛrecua panΛda pΛrΓΛ nĩbabadjidaa. Maλne dadji Boro Jesu trλneba jaira ēberārā cacuadebemada āyã jΛreta quĩrĩsidaa. Nāwã jarasidaa: “Pauloba jaradia bΛ Jesu trλneba mλa jaraya: āyã wādua.”

¹⁴ Māwã o panΛra judio Esceva warrarā basía. Ādjira siete panasidaa. Escevara sacerdote bororānebema basía.† ¹⁵ Ewari aba jai āyã jΛreta panΛne jaiba maλgΛrā siete ēberārāa jarasia:

–Jesura mλa cawa bΛa. Paulo sida mλa cawa bΛa. BaribΛrΛ bārāra ζcai?–

* **19:4** Jesu. Griego bedeade λCARΛ cartade “Crito” bΛ bΛa. † **19:14** Zocārāmaara maλ Esceva jai āyã jΛretabΛrΛde ara idjira sacerdote dji dromaana abadjia paratada edai carea.

16 Maḷbe ēberā jai bara ḅaba ādjira orra edapeda jūma poyacuasia. Bio puocuada bēra ādjirā cacuara jūma cōācuasia. Maḷbe dji jai bara ḅa dedeba ācada pira wāsidaa. 17 Jūma Epesode bea judiorāba, griegorā bida maḷ cawasidaa ne wayasidaa. Maḷne dadji Boro Jesu trḷnebemada bia bedeasidaa.

18 Maḷ ewaride zocārāba Jesura ījāsidaa. Maḷbe zedapeda ebuḍa jarasidaa ādjia jaiḍeba o pananada. 19 ΛCΑΓΑΒΑ ādji carta jaiḍebemada enenapeda jūmarā quīrāpita babuesidaa. Jūma maḷgαrā carta nēḅaa cawasidaa cincuena mil parata torro nēḅaaḍe basia.† 20 Māwā Ācōrēba idji ḅḅaaḍeba oḍa carea dadji Boro Jesudebema beḍeara τΑΜΛΑΡΑ trḷ ḅαgasia. Maḷne Jesu ījā beara yō wāsidaa.

21 Māwānacarea Pauloba idji soḍeba crīchasia Macedonia druade, Acaya druade bida pαrταpeda Jerusaleḷ puruḍaa wāida. Idjaba jarasia: “Jerusaleḷne ḅapeda mḷra Roma puruḍaa wāida ḅaa.” 22 Maḷ bēra idji carebabadarā Timoteoda, Erasto sida Macedonia druadaa na diabuesia baribαrα idjira Asia druade besia.

Epesode quīrūbucapedada

23 Ara maḷ ewaride Jesu O carea ēberārāda cābana quīrūbucasidaa. 24 Maḷgαra nāwā basia: ēberā Demetrio abadada basia. Maḷ ēberāra parataḍebema ne obari basia. Deda ādji ācōrēwērā Artemisa de drama quīrāca djuburi ocuabadjia. § Maḷ o ḅaaḍeba Demetrioba, idji ume ne obadarā bida parata waiḅaa edabadjidaa. 25 Demetrioba maḷ ēberārāra, dewarabema ne obadarā sida ābaa dji jαresia. Maḷbe nāwā jarasia:

–Achirā, bārāba cawa panḷa dadjirāba naḷ de zaque o panḷneba parata waiḅaa edabadada. 26 Baribαrα bārāba unu panḷa idjaba ūrī panḷa jāḷ Pauloba jḷwaba oḍa ācōrēra dji wārāēana abarida. Idjia naḷ Epesode idjaba berara jūma Asia druade bida māwā jara nīa. Maḷ bēra zocārā ēberārāba Artemisara igarabḷadaa. 27 Maḷba dadjirāba nēḍobeg panḷra ēberārāba biē ununicada. Artemisa de drama sida waa trḷ ḅaga ḅaēsicaada. Māwāra Asia druade, jūma naḷ ējūāne bida Artemisa ēpē panḷba waa dji dromada crīchadaēa.–

28 Maḷ beḍea ūrīsidaa bio quīrūnapeda bia jara duanasidaa:

–jBio bia ḅaa Artemisa Epesodebemara!–

29 Māwā duanane jūma puruḍebemarāra cawa crīchadaē piraposidaa. Maḷne ḷCΑΓΑΒΑ Paulo ume nībabadada umē jidadapeda puru dji jḷrebadadaa edesidaa: aba Gayo basia, ababemara Aristarco basia. Ādjira Macedonia druadebema basia. 30 Paulora mama ēberārā ume beḍeade wā quīrā basia, baribαrα Jesu ījā beaba iduaribidaē basia. 31 Maḷ awara ḷCΑΓΑ Asiadebema bororāba Pauloa beḍeada diabuesidaa. Idji ume dji biarā bēra beḍea djuburiasidaa dji jḷrebadadaa wārāmārēā. 32 Maḷmisa ābaa dji jḷre panḷma jūmarāba cawa crīchadaē bēra ḅaga nūmesia. Jūmarāda quīrā awara bia duanasidaa. Zocārāba adua panasidaa cārē cārēā ābaa dji jḷre duanḷa.

33 Māwā duanane ḷCΑΓΑΒΑ judio Alejandroda edasidaa puru quīrāpita beḍeamārēā. Māwā osidaa dewara judiorāba idjira nocōḍaa chābari edepedada bēra. Maḷne Alejandroba jūmarāda jḷwaba chupeabisia. Idjia

† 19:19 Cincuenta mil parata torro edai careara ēberāba cincuenta mil ewari trajaida ḅaa. § 19:24 Latīḷ beḍeade Artemisara Diana trḷ jarabadjidaa. Griegorāba jarabadjidaa Artemisara biogoa beidebema idjaba warra toidebema ācōrēda.

jara quĩrĩã b̃asia judiorãra bedede panl̃ẽda.* 34 Barib̃ar̃a idjira judioda cawasiãde jumarãba nãwã dãrã bia jarasiãda:†

-jBio bia b̃aa Artemisa Epesodebemara!-

35 Mãlbe Epesodebema carta b̃abariba eberãrã powua nũmara chu-peabipeãda jarasia:

-Achirã Epesodebema, jumarãba cawa panl̃a acõrẽwẽrã Artemisa de dromara, idji zaca b̃a bajãneba bæeda sida dadji purude wagabadada. 36 Ni abal̃ba maãg̃ara poya sewaada adaẽa. Maã bẽrã biara b̃aa chupeãdida. Bio crĩchadaẽne ni cãrẽ sida orãnadua. 37 Naã eberãrãba dadjirã acõrẽwẽrã de dromane ne drl̃adaẽ panl̃mĩna wa idjidebemada biẽ bededaẽ panl̃mĩna bãrãba namaa enesiãda. 38 Demetrioba idji ume ne obadarã biã djãrãda jara quĩrĩã panl̃ab̃ar̃a, nẽbara cawa obadarã quĩrãpita wãnida panl̃a. 39 Bãrãba dewara nẽbarãda jara quĩrĩã panl̃ab̃ar̃a, dji bororãba puru abaa jare panl̃ne jaradadua. Adj̃iab̃ar̃a cawa jaradia. 40 Idi quĩrũbucapedada carea romanorãba jaradadicada dadjirãba ãdji leyra igara panl̃ada. Adj̃ia cãrẽ cãrẽã mãwã osiãdaada adib̃ar̃a, ni cãrẽ sida poya panunaẽa.-

41 Mãwã jarapeda dji carta b̃abariba jumarãda wãbigasia.‡

20

Paulo Macedonianaa, Greciãdaa biã wãna

1 Mãwã quĩrũ duananacarea Pauloba Jesu ãã beara tr̃acuapeda ãdjirã ume bedeasia dadjirã Borora biara ããnamãrẽã. Mãlbe wãyaana apeda ojũẽcupeda Macedonia druadaa wãsia.* 2 Jũma maã druade r̃ar̃ra nĩbaside djabarãda carebabadjia dadjirã Borora biara ããnamãrẽã.† Maãbeb̃ar̃a Grecia druade jũesia. 3 Mama jedeco ũbea b̃asia. Paulo Siria druadaa barcode wãĩ baside cawasia judiorãba idji biẽ odi carea bedea ausidada. Maã carea Macedonia druareba wãsia. 4 Pirro warra Sopater Berea purudebemada, Segundo idjaba Aristarco Tesalonica purudebemada, Gayo Derbe purudebemada, Tiqico idjaba Tropimo Asia druadebemada, Timoteo sida idji ume Asia druadaa wãsiãda.‡ 5 Maã djabarãra dai na wãnapeda Troa purude jãã panasiãda. 6 Paã eẽsãbari neẽ b̃a cobada ewari badacarea dairã Pilipo purudeba barcode wãsiãda. Ewari juesumane ãdji ume Troade dji unusiãda. Mama siete ewari panesiãda.

Troa purude duanana

7 Mãlbe nabema ewari domiane Jesu ãã bea ume abaa dji jaresiãda Jesu quĩrãnebaãĩ carea cobadara codi carea.§ Maãne Pauloba jaradia b̃asia. Nurẽma wãida b̃a bẽrã waãĩ ariquẽtra bedea b̃asia. 8 Dairãra l̃taarebema djẽãne abaa dji jare panasiãda. Ìbirãda zocãrã coa nũmeasia. 9 Maãne cũdra Eutico abadada dajadaa acl̃badade chũmasia. Paulora dãrã bedea b̃a bẽrã maã cũdrara daupeaba cãĩ dogosia. Mãwã bæde dejã ũbeadeba udu wãsia. Idjira jaiãdada eberãrãba bara edasiãda. 10 Paulora uãaa zepeda dji cũdra ãrã barru cobepeda b̃ar̃asia. Maãne jarasia:

-Dauperãnadua. Idjira zocai b̃aa.-

* 19:33 Griego bedede maã versicũlora ebuda b̃l̃ã. † 19:34 Dãrã. Griego bedede b̃l̃ b̃aa "hora umẽ." ‡ 19:41 Acl̃ar̃a cartade versicũlo 41ne b̃l̃ b̃ara versicũlo 40de b̃aa. Maãne versicũlo 41ra neẽa.

* 20:1 Ojũẽcupeda. Griego bedede zocãrã cartade maãra neẽa. † 20:2 Paulora poa aba eẽsãdra Macedonia druade b̃asia. Maãne carta 2 Corinto abadada b̃asia. ‡ 20:4 Asia druadaa. Griego bedede ãcl̃ar̃a cartade maãra neẽa. § 20:7 Jesu quĩrãnebaãĩ carea cobadada codi carea. Griego bedede b̃l̃ b̃aa "paã cõrãcuapeda cosiãda." Luca 22:19-20; Hecho 2:42; 1 Corinto 11:23-26.

¹¹ Paulora wayacusa dede eda wāpeda Jesu quĩrãnebadi carea cobadada ādjirā ume cosia. Maļbe wadibida bedea ʘade ʘnadrʘpeda wāsia. ¹² Dji cūdrara diguidaa zocai edesidaa. Maļ carea jūmarāda ʘsʘrida duanesidaa.

Troadeba Mileto purudaa wāpedada

¹³ Paulora Asoļ purudaa óare wā quĩrĩāsia. Baribʘʘʘ दौरa barcode na wābisia. Mama idjira badoyada asia. Daira ara maļda wāsidaa. ¹⁴ Asoļne Paulo ume dji ununapeda barcode ʘadosia. Maļbe Mitilené purudaa wāsidaa. ¹⁵ Mamaʘba wānapeda nurēma Quío morro quĩrāpe jūēne wāsidaa. Nurēma Samo purude wibarisidaa. Maļbe Trogilode wibaridapeda nurēma Mileto purude jūēsidaa.* ¹⁶ Paulora Asia druade dārā ʘa amaaba Epeso purude wibarié wāyā wāsia. Idjira isabe Jerusaleʘne jūē quĩrĩā ʘasia. Idjia crīchasia poya jūēibʘʘʘ Pentecoste ewaride mama ʘaida.

Pauloba djabarā Epesodebemarāa bedeada

¹⁷ Mileto purude ʘade Pauloba Epesodebema djabarā wagabadada trʘʘbisia. ¹⁸ Idjima jūēsidade Pauloba jarasia:

–Bārāba cawa panʘa mʘ naļ Asia druade jūēnaneba aba wāʘʘʘdaa sāvā bārā tāēna nībabadjida. ¹⁹ Mʘra dji dromada crīchaē dadjirā Boroba quĩrĩā ʘʘʘa o ʘasia. Edaude jĩā ʘabadjia idjaba judiorāba mʘra biē o quĩrĩā panana bērā bia mīga ʘabadjia. ²⁰ Māwāmīna mʘa jūmarā quĩrāpe, bārā deza bida bārā carebai carea jaradia ʘabadjia. Ni maārī bida jaradia ama ʘaca basia. ²¹ Judiorāa, judiorāēa bida mʘa jarasia cadjirua obadara igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēā idjaba dadjirā Boro Jesucritora ĩjānamārēā.

²² Jāʘbe Ācōrē Jaureba mʘra wābi ʘʘ bērā Jerusaleʘnaa wāya.† Baribʘʘʘ mʘa adua ʘʘa jāma cārēda sāvāida. ²³ Aʘabe cawa ʘʘa Ācōrē Jaureba mʘa puruza ebuda jarabarida mʘra bia mīga ʘaida idjaba preso ʘaida. ²⁴ Baribʘʘʘ maļnebemada mʘa jūmawāyā crīchacaa, mʘ bia ʘaira jʘʘʘ ʘʘ bērā. Aʘabe dadjirā Boro Jesuba mʘa obi ʘʘra pārā quĩrĩā ʘʘa. Maļ bērā bedea bia Ācōrēba idji biadeba careba ʘʘdebemada mʘa jara ʘaya.

²⁵ Ācōrēba idji ēberārā bia pe erobʘʘdebemada mʘa bārāa jara ʘabadjia. Baribʘʘʘ idi cawa ʘʘa bārāba mʘra waa ununaēda. ²⁶⁻²⁷ Mʘa ne wayaa neē Ācōrēba bārā itea o quĩrĩā ʘada jūma ebuda jara ʘabadjia. Maļ carea idi mʘa jaraya: abaʘa aduāibʘʘʘ, mʘra bedeade ʘʘēa.

²⁸ Ācōrēba idji Warra oadeba ēberārāra idji itea edasia.‡ Ācōrē Jaureba bārāra ʘʘcārīa djabarāra waga pananamārēā. Maļ bērā ara bādūba bio quĩrācuita beadedua idjaba Ācōrē warrarā sida jūma waga pananadua. ²⁹ Mʘa cawa ʘʘa mʘ wānacarea ēberā cadjiruarāda usa cadʘʘa quĩrāca bārā tāēna zedida djabarā jūma ārīni carea. ³⁰ Ara bādjidēbemarā bida sewada jaradiada Jesu ĩjā beārāba ēpēnamārēā. ³¹ Maļ carea quĩrācuita beadedua. Quĩrānebadua mʘa poa ũbea āsa, diamasi bida jĩā ʘʘba bādjiza sāvā nībaēida panʘa jaradia ʘasida.

³² Jāʘbe djabarā, mʘa bārāra Ācōrē jʘwade ʘʘya. Idji biadeba dadjirā careba ʘʘdebema beđeara quĩrānebadua. Idji biadeba aʘʘada diabaria

* **20:15** Trogilode wibaridapeda. Griego bedeade zocārā cartade maļra neēa. † **20:22** Ācōrē Jaureba mʘra wābi ʘʘ bērā. Griego bedeade maļba idjaba jara ʘʘa: “Mā jaurede wāida ʘada cawa ʘʘ bērā.” ‡ **20:28** Ācōrēba idji Warra oadeba. Griego bedeade ʘcʘʘa cartade bʘ ʘʘa: “Dadjī Boroba ara idji oadeba.”

bārāba biara İjānamārēā. İdjia diai jaradara idji biadeba bārāba edadia. Jūma idji itea bia ḅadarāba maḅra edadia.

³³ Māa djārā paratada, oroda, cacuade jḅbari sida ara mādji itea awuaē basia. ³⁴ Bārāba bio cawa panḅa ara mādji jḅwaba trajasida māa erobaida ḅara edai carea idjaba mḅ ume nīnaa diai carea. ³⁵ Jūma māa oḅadeba bārāa cawabisia ḅḅa traja panḅneba dji poya trajadaē queḅeada careḅadida panḅada. Quīrāneḅadida panḅa dadjirā Boro Jesuba nāwā jarasida: “Djārāa ne dia ḅara Ācōrē quīrāpita biara ḅa djārāneba ne eda ḅa cāyābara.”-

³⁶ Māwā jaradacarea Paulora chīrāborode cobepeda jūma ādjirā ume Ācōrēa iwīdisia. ³⁷ Maḅbe bia wābiēdi carea jūmarā bio jīā panḅa Paulora ojūēnapeda isōsidāa. ³⁸ Bio sopuasidāa waa ununaēana ada bērā. Maḅbe idjira barcoḅaa diade wāsidaa.

21

Jerusalemāa wāpedada

¹ Maḅ djabarā amenapeda dairāra barcode Cos morroḅaa jipa wāsidaa. Nurēma Roda morroḅaa wānapeda Patarā puruḅe jūēne wāsidaa. ² Maḅ Patarāde barco Penicia druadaa jipa wāi carea ḅada unusidāa. Maḅgḅde ḅadodapeda wāsidaa. ³ Wāḅadaḅe Chipre morro dromada jḅwa acḅare unusidāa baribḅḅa Siria druadaa wāyā wāsidaa. Barcodeḅemarāba ne ameni carea Tiro puruḅe wibarisidāa.

⁴ Mama dairāba Jesu İjā ḅeada unupedada bērā ādjirā ume siete ewari panesidāa. Maḅne ādjirāba Ācōrē Jaureḅeḅa Pauloa jarasidāa Jerusalemāa wārāmārēā. ⁵ Maḅ siete ewari ḅadacarea dairāra wāsidaa. Jūma djabarāra, ādji quimarā, ādji warrarā sida dairā ume puru dajadaa wāsidaa. Mama pusa İḅḅde chīrāborode duanenapeda Ācōrēa iwīdisidāa. ⁶ Maḅbe wāniana adapeda barcode ḅadosidāa. Maḅne ādjirāra diguidāa wāsidaa.

⁷ Maḅbe Tiroḅeḅa barcode wānapeda Tolemaida puruḅe jūēsidaa. Mama djabarā acḅde wānapeda ādjirā ume ewari aba panesidāa. ⁸ Nurēma wānapeda Cesarea puru dromane jūēsidaa. Mama Pelipe dede panesidāa. Maḅ Pelipera ḅeḅe bia Jesuḅebema jarabari basia. Djabarā careḅadamārēā siete edapedadadeḅema basia.* ⁹ İdjia caurāda waḅi quima edadacada quīmārē erobasia. Maḅ wērārāra Ācōrēneba ḅeḅeabadarā basia.

¹⁰ Mama dārā panane Ācōrēneba ḅeḅeabari Agoboda Judea druadeḅa zesia. ¹¹ Dairā acḅde zeside Paulo ḅi trājḅbarida edasia. Maḅba ara idji jūrā, jḅwa sida jḅpeda nāwā jarasia:

-Ācōrē Jaureḅa nāwā jara ḅa: naḅ ḅi trājḅbari djibarida judiorāba Jerusalemē nāwā jḅnia. Maḅbe judiorāēa jida diadia.-

¹² Maḅ ūrīsidaḅe dairāba, djabarā Cesareaḅeḅema bida Pauloa ḅeḅe djuburiasidāa Jerusalemāa wārāmārēā. ¹³ Baribḅḅa Pauloḅa jarasia:

-İcārē cārēā jīā panḅ? İcārēā mḅra jāwā sopuabi panḅ? Ababe mḅ jḅnamārēā ḅḅe, āḅeḅḅḅ Mḅ Boro Jesu ḅeḅe carea Jerusalemēne ḅeui carea ḅa.-

¹⁴ Maḅne dairāba idjīa jara panesidāa wārāmārēā baribḅḅa idji cḅiḅhara poyadaē basia. Maḅ bērā waa maḅneḅemada ḅeḅeadaē basia. Āḅeḅḅḅa jarasidāa:

-Māwā baibḅḅa, dadjirā Boroḅa quīrā ḅa quīrāca oya.-

* 21:8 Hecho 6:1-6; 8:1-13, 26-40.

15 Maḷbe wāni carea jūma odapeda Jerusaleḷnaa wāsidaa. 16 Ἰησοῦς Jesu iḷjā bea Cesareadebemada dairā ume wāsidaa. Ἄδρια ἔβερᾶ Mnasoḷ abadamaa ededapeda dairāra idji dede panesidaa. Idjira Chipredēbema basía. Jesu iḷjānada dārābala basía.

Paulo Jerusaleḷne Santiago ume bedeada

17 Jerusaleḷne jūēsidaade djabarāba dairāra bio ḷasrida edasidaa. 18 Nurēma Paulora dairā ume Santiago acade wāsidaa.† Djabarā bororā sida jūma mama duanasidaa. 19 Maḷbe Pauloba “mērā djabarā” apeda Ἄcōrēba idjideba judiorāéma odada jūma daucha nēbalaasia. 20 Maḷ ūrīsidaade djabarāba Ἄcōrēba bia bedeasidaa. Maḷbe ἄδρια Pauloa jarasidaa:

–Djaba, ḷaa cawa ḷaa judiorā bio zocārāba Jesura iḷjā panada. Ἄcōrēba Moisea diada ley sida ἄδριᾶba bio ḗpēbadaa. 21 Baribala ἄδριᾶba ḷadebemada sewada ūrīsidaa. Ἰακώβου ἄδριᾶ jarasidaa ḷaa jūma judiorā griego tāēna ḷearā Moiserā igarabi ḷada, ἄδρι warrarāra cacua wēḷgobicada, idjaba waabema dadji judiorāba obada sida obicada. 22 ¿Sāwā odi maḷra sewada cawadamārēā? ḷa jūēnara dārāēne cawadia. Maḷbe wārāda ḷa biē odi carea powuadia.‡

23 Maḷ carea daimaarā ḷaa nāwā oida ḷaa: dairā tāēna djabarāda quīmārē panaa. Ἄδρια Ἄcōrē quīrāpita ne oi jarapedadara jūma obadaa. 24 Maḷ djabarāra Ἄcōrē de dromanaa ededua. Mama Ἄcōrē quīrāpita bia beadi carea odada. Ἄδρια Ἄcōrēa diadida panara ḷababala diadua. Māwāra ἄδριᾶ poya borobichia tadia cawabidi carea ἄδρια ne oi jarapedadara jūma osidada.§ Maḷba jūmarāba cawadia ḷadebema jara panara sewada, idjaba cawadia ḷara wārāda jipa nībabarida Moise leyba jara ḷa quīrāca. 25 Baribala judiorāé Jesu iḷjā beaba odida panara daiba cawa jaradapeda cartade ḷasidaa: ἄδριᾶba nedjara jawaba oda ἄcōrēa diadada codiē panaa, oa sida codiē panaa, animarā otrājl beada sida codiē panaa, idjaba auḷua nībadiē panaa.–*

26 Nurēma Pauloba, maḷ ḗberārā bida jawa osidaa Ἄcōrē quīrāpita bia beadi carea. Maḷne Ἄcōrē de dromanaa wānapeda jarasidaa cārē ewaride Ἄcōrē quīrāpita bia pananida. Maḷ ewaride ἄδριᾶ Ἄcōrēa animarāda babue diadida panasidaa.

Judiorāba Paulo jidapedada

27 Baribala siete ewari jūēbala baside Ἰακώβου judiorā Asia druadebemada Ἄcōrē de droma dajada panasidaa. Maḷ judiorāba Paulo unusidade jūma ḗberārā arima duanara quīrūbigadapeda Paulora jidasidaa. 28 Maḷne jīgua jara panasidaa:

–Iraelerā, dairāra carebaadua! Naḷga ḗberāba druaza jaradia ḷaa dadji israelerāra, dadjirā leyra idjaba Ἄcōrē de droma sida biē tabeada. ¡Maḷ awara griegorāda Ἄcōrē de droma caita edesia!† ¡Naḷ de ababe Ἄcōrē itea ḷada biē ḷasia!–

† 21:18 Maḷ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cāpūrīā bedeade Santiago trāra zesia “San Jacobo” isabe jarabalaḷdeba. Carta Santiago abadara maḷ Santiagoba basía. ‡ 21:22 Maḷbe wārāda ḷa biē odi carea powuadia. Griego bedeade Ἰακώβου cartade maḷra neēa. § 21:24 Numero 6:13-20. * 21:25 Hecho 15:28-29. † 21:28 Judiorāra Ἄcōrē de droma caita wānida panasidaa baribala griegorāra jīgabe panenida panasidaa.

²⁹ Ādjirāba māwā jarasidaa Tropimo Epesodebemada Paulo ume purude nīda unupeḍada bēra. Crīchasiḍaa Pauloba Tropimora Ācōrē de droma caita ede basida.

³⁰ Maḷne jūma Jerusaleḷnebemarā quīrūnapeda piraposidaa. ΛCΓΛba Paulora jidaḍapeda Ācōrē de droma dajadaa errebari edesidaa. Maḷbe eḍa wābadora jūma jūātracuasidaa. ³¹ Paulo bea quīrīā panamisa abalaba romano sordaorā boro dji dromaa jarade wāsia jūma Jerusaleḷne duanlara quīrūbucasiḍada. ³² Ara maḷda idji sordaorāda, ādji bororā sida trāpeda ēberārā quīrūbuca duanamaa pira wāsidaa. Judiorāba ādjirā zebada unusidaḍe Paulo puo pananada idu ḅasidaa. ³³ Sordaorā boro dji droma araa jūēsida Paulora jidapeda carena umēba jā ḅalbisia. Maḷbe ēberārā powua nūmla iwidiḷsia Paulora caida idjaba cārēda osi cawaya. ³⁴ Maḷne jūmarāda quīrā awara bia duanasidaa. BaribΛΓa sordaorā boro dji dromaba cawa ūrīca basia ēberārā bio ḅaga duanl bēra. Maḷ carea Paulora sordaorā duanabadamaa edebisia. ³⁵ Dji dumema jūēsidaḍe mamaḷba sordaorāba Paulora jira edesidaa, judiorāra bio quīrū duanl bēra. ³⁶ Ādjirāba sordaorā caidu jīgua jarabadjidaa:

–Idjira beatadaḍua!–

Pauloba judiorā powua duanla jarada

³⁷ Sordaorāba Paulo ādjirā duanabada dede eḍa edeḅadaḍe Pauloba ādjirā boro dji dromaa griego bedeadeba iwidiḷsia:

–¿Bia ḅaca mḷra ḅa ume beḍeaida?–

Dji dromaba panusia:

–¿Blaa griego bedeara cawa ḅaca? ³⁸ ¿Bāēca Egiptodebema, ēberārā sāḷbedā quīrūbigaḍada? ¿Mīā beabadarāda ējūā pōāsa ewaraga ḅadaa mil quīmārē pe edesiēca?–

³⁹ Maḷne Pauloba jarasia:

–Māwāēa, mḷra judioa. Cilicia druadebema. Tarso puru dromane tosiḍaa. Mḷ quīrā djuburia puru quīrāpita idu bedeabidua.–

⁴⁰ Dji dromaba idu bedeabisia. Maḷbe Paulo dumene āta nūmlaba idji jḷwaba ēberārāra chupeabisia. Chupeasiḍaḍe hebreo bedeade bedeasia.

22

¹ Pauloba jarasia:

–Mḷ djabarā, mḷ bororā, ūrīnadua. Ara mḷdjidebemada jaraya.–

² Idjira hebreode beḍea ḅada ūrīsida bēra ādjirāra chupea duanesidaa. Maḷne Pauloba jarasia:

³ –Mḷra judioa. Cilicia druade Tarso purude tosiḍaa. BaribΛΓa mḷra nama Jerusaleḷne warisia. Jaradiabari Gamalielba mḷa jūma dadji drōā naēnabemarā leyba jara ḅara bio jaradiasia.* Mḷa Ācōrēra bio ēpē ḅabadjia bārāba ēpēbada quīrāca. ⁴ Maḷba O Djiwidi ijā beada biē oi carea mḷa ēpēbadjia. Umaquīrārāda, wērārā sida preso ḅacuabisia. Idjaba ḷCΓΛ beabisia. ⁵ MaḷgΛra sacerdote dji dromaba, jūma judio drōārā dji dromarā biḍa cawa panla. Ādjia mḷa cartada diasidaa judiorā Damascoḍebemaba cawaḍamārēā O Djiwidi ēpē beara mḷa jidaida ḅada. Maḷba mḷra Damascoḍaa wāsia ādjirā naḷ Jerusaleḷnaa jida onepeda dji bororāba cawa oḍamārēā.

* 22:3 Hecho 5:34-39.

⁶ BaribARΛ Damascođe jūēbodode umatipa basica BΛA. Mañne cawaēne bajāneba uruada mĭma jĭrā tēūsia. ⁷ Mĭ egode baeside bedeada ūrĭsia. Maĭ bedeaba mĭa jarasia: “Saulo, Saulo, ζcārē cārēā mĭra biē oi carea ēpē BΛ?” ⁸ Mĭa iwidiisia: “Mĭ boro, ζBΛra cai?” Idjia panusia: “Mĭra Jesu Nazaredebemaa. BΛa biē oi carea ēpē BΛra mĭa.” ⁹ Mĭ ume nĭnaba maĭ urua unusidade dauperasidaa, baribARΛ mĭ ume bedeabARΛra ūrĭnaē basia.† ¹⁰ Mañne mĭa iwidiisia: “Mĭ Boro, ζBΛa cārēda quĭrĭā BΛ mĭa oida?” Dadji Boroba panusia: “PiradrApeđa Damascođaa wādua. Mĭa jĭma jaraya cārēda oida BΛada.” ¹¹ Maĭ urua jĭrā tēūBΛrĭba mĭra dauberreasia. Maĭ bĕrā mĭ ume nĭnaba mĭ jĭwade jidađapeđa Damascođaa edesidaa.

¹² Mama ēberā Anania abadada basia. Maĭ Ananiaba Ācōrēda waya BΛ bĕrā dadjirā leyra bio ĭjā o basia. Jūma judiorā Damascođebemaba idjidebemada bia bedeadjidāa. ¹³ Maĭ Ananiaba mĭra acade wāsia. Caita wāpeđa jarasia: “Djaba Saulo, wayacusa BΛ dauba unu bedua.” Ara maĭda mĭ daura biapeđa idjira unusia. ¹⁴ Maĭbe Ananiaba jarasia: “Ācōrē dadji drōā naēnabema ume badaba BΛra edasia idjia quĭrĭā BΛda cawamārēā, dji Jipa BΛda unumārēā, idjaba idji bedeabARΛada ūrĭmārēā. ¹⁵ Jūma BΛa ununada, ūrĭna sida jūmarāa jaraya. ¹⁶ jWaa jĭārādua! PiradrApeđa borocuedua. Idjia iwidiidua. BΛa cadjirua ođara idjia jūma quĭrĭdoaya.”

¹⁷⁻¹⁸ Māwānacarea mĭra jēda Jerusaleĭnaa zesia. Ewari aba Ācōrē de dromanaa wāpeđa idjia iwidi basia. Mañne mĭa cāimocara quĭrĭca dadji Boroda unusia. Idjia mĭa jarasia: “Jerusaleĭneba isabe āyā wādua. BΛa mĭnebema jara BΛra namabemarāba ĭjānaēa.” ¹⁹ ĭjānida crĭcha BΛda bĕrā mĭa nāwā jarasia: “Mĭ Boro, ādjirāba bio cawa panĭa naēna mĭra judiorā dji jĭrebada deza wāpeđa BΛ ĭjā beara jidapeđa puobadjida idjaba preso BΛbadjida. ²⁰ BΛdebema bedea BΛ carea Estebaĭ beasidade mĭ sida arima basia. Idji beabadada mĭa bia unusia. Maĭ awara ādjia ĭrĭ jĭbadara mĭa waga basia.” ²¹ BaribARΛ dadji Boroba mĭa jarasia: “Wādua. Mĭa BΛra tama judiorāēmaa diabueya.”-

Romanorāba Paulo soaba uđia panana

²² Pauloba jara BΛra judiorāba chupea ūrĭ duanasidaa. BaribARΛ Ācōrēba idjira judiorāēmaa diabueyada aside jĭgua jara duanesidaa:

-jĭāl ēberāra zocai bacara BΛa! jBeadadua!-

²³ Māwā bia duanane ādjia ĭrĭ jĭbadara quĭrūbideba jārāpe duanesia idjaba egoro porara ĭtaa jāmāposidaa. ²⁴ Maĭ bĕrā sordaorā boro dji dromaba jarasia Paulora sordaorā duanabada dede eda ededapeđa soaba udamārēā. Māwā obisia Pauloba jaramārēā cārē cārēā judiorāra idji ume quĭrū duanada.

²⁵ BaribARΛ idji uđi carea jĭBΛdade Pauloba sordaorā boro arima BΛa jarasia:

-ζBārāba romanoda uđida panĭca idji cawa ođi naēna?-

²⁶ Maĭ ūrĭside sordaorā borora dji dromamaa wāpeđa jarasia:

-ζBΛa cawa BΛca cārēda obARΛada? Jĭāl ēberāra romanoa.-

²⁷ Maĭbe sordaorā boro dji dromara Pauloma wāpeđa iwidiisia:

-ζWārāda BΛra romanoca?-

Pauloba panusia:

-Māē, mĭra romanoa.-

²⁸ Sordaorā boro dji dromaba jarasia:

-Romano bai carea mĭa paratada waibΛa diasia.-

† 22:9 Dauperasidaa. Zocārā carta griego bedeade beade maĭ bedeara neēa.

Pauloba jarasia:

–Māra todadeba romanoa.–

²⁹ Ara maāda Paulo uēi carea pananaba idu bāsidaa. Sordaorā boro dji dromaba Paulora romanoda cawaside bio ne wayasia romanoda ubi carea jābida bēra.

Paulo judio dji droma bearā quīrāpita bada

³⁰ Nurēma sordaorā boro dji dromaba waēibida cawa quīrā bāsia cārē cārēa judiorāba Paulora biē jara panasidada. Maā carea idjira carenaba jā badada ērā bāsia. † Maābe sacerdote bororāda, jūma judiorā dji dromarā sida ābaa jaresia. Maāne Paulora enepeda ādjirā quīrāpita bāsia.

23

¹ Pauloba judiorā dji dromarāmaa acāpeda jarasia:

–Mā djabarā, māra necai bāa cawa bā bēra idi bida Ācōrē quīrāpita bia nīda.–

² Maāne sacerdote dji droma Ananīaba Paulo caita panāa jarasia idji itede udamārēā. * ³ Maā carea Pauloba Ananīaa jarasia:

–jBada Ācōrēba uya! jBaa jaradiabari quīrāca ocaa!† Bāra jāma chūmāa Ācōrē leydeba māra cawa oi carea baribāra jma ubi bādeba ara maā leyda igara bāa!–

⁴ Maāne caita duanāba Pauloa jarasidaa:

–Sacerdote dji droma Ācōrēba bādada jBaa jāwā quēēica?–

⁵ Pauloba jarasia:

–Djabarā, māa adua bāsia idjira sacerdote dji dromada. Cawadabara māa māwā jaraē bacasia, Ācōrē Bedeade nāwā bā bā bēra: “Bārā borora biē jararānada.” ‡

⁶ Māwā bāde Pauloba cawasia dji dromarāra ācāra saduceorāda, ācāra pariseorāda. Maā carea ādjirāa jīgua jarasia:

–Djabarā, māra pariseoa. Mā drōā naēnabemarā sida pariseorā basia. Maā bēra jā bāa beudarāra ārēbaēda. Maā carea ācāra māra cawa oēa quīrā panāa.–

⁷ Pauloba māwā jaraē carea pariseorāra saduceorā ume caicayadapeda awara awara crīcha duanesidaa. (⁸ Saduceorāba jarabadaa beudarāra ārēbaēdacada, bajānebema nezocarā neēda, jaure sida neēda. Baribāra pariseorāba jūma māāra jā panāa.) ⁹ Caicaya duanā bēra bāga duanesidaa. Judiorā ley jaradiabada dji pariseorāba piradrāpeda jīgua jarasidaa:

–Dairāba unu panāa naā ēberāra bedeade bāēda. Āibērā jaureda wa bajānebema nezocada idji ume bedeasisicada. Māwā baibāra jāsāwā Ācōrē ume djōni?–§

¹⁰ Ādjirāra wetara caicaya duanā bēra sordaorā boro dji dromaba waya bāsia Paulora tā eubari beēda. Maā bēra sordaorāda wābisia Paulora ādji tāēnabemada jārnapeda sordaorā duanabada dede eēa ededamārēā.

‡ 22:30 Carenaba jā badada. Griego bedeade ācāra cartade māra neēa. * 23:2 Maā Ananīara sacerdoterā boro basia poa 47deba aba 59daa. Idjira bio cadjirua basia. Judioda māwā bāmāna judiorāba idjira beasidaa poa 66de. Capítulo 5de dewara Ananīanebema bā bāa. Idjaba capítulo 9de, 22de bida dewara Ananīanebema bā bāa. † 23:3 jBaa jaradiabari quīrāca ocaa! Griego bedeade nāwā bā bāa: “Bāra de totroa soada quīrāca bāa.” Mateo 23:27-28; Ezequiel 13:10-16. ‡ 23:5 Exodo 22:28. § 23:9 Māwā baibāra jāsāwā Ācōrē ume djōni? Griego bedeade ācāra cartade māra neēa.

11 Mañ diamasi dadji Borora Paulomaa zepeda nãwã jarasia: “Paulo, sobiadua. Mãnnebema nama Jerusaleãne bedeeda quĩrãca Roma purude bida bedeeda ßãa.”

Judiorãba Paulo beadia panana

12 Nurẽma judiorãda ÆCAGL bedea ausidãa Paulo beadi carea. Mañ õberãrãba wãrãneba bedea ßasidãa ne codaẽda idjaba baido dodaẽda aba Paulo beabãdãdaa. 13 Dji bedea ßãpedãdãra cuarenta audu panasidãa. 14 Ædjirãra sacerdote bororãmaa, judiorã dji dromarãmaa bida wãnapeda jarasidãa:

–Dairãba wãrãneba bedea ßasidãa ne codaẽda idjaba baido dodaẽda aba jãã Paulo beabãdãdaa. 15 Mañ bẽrã nãwã odadua. Bãrãba, jũma dji bororã bida sordaorã boro dji dromaa iwididãdua nu Paulora wayacusa bãrãmaa enebimãrẽã. Jaradãdua bãrãba idjidebemada quĩrãcuitaara iwidĩ quĩrãã panãda. Enebãdãde nama jũei naẽna dairãba idjira beadia.–

16 Baribãrã Paulo djabawẽrã warrada arima ßasia. Mañ cũdraba Ædjia jara panãra urĩpedã sordaorã duanabadãmaa Pauloa jarade wãsia. 17 Mañ carea Pauloba sordao boroda aba trãpedã jarasia:

–Naã cũdrada dji dromaarã ßãmaa ededua. Idjia ne jara quĩrãã ßãa.–

18 Ara maãda cũdrara sordaorã boro dji dromamaa edepedã jarasia:

–Paulo, dji preso ßãba mãra trãpedã jarasia naã cũdrada ßãmaa enemãrẽã. Idjia ßãa ne jara quĩrãã ßãa.–

19 Mañbe sordaorã boro dji dromaba cũdra jãwãde jidapedã Æyã edesia. Mañbe iwidisia:

–¿Cãrẽda mãã jara quĩrãã ßãã?–

20 Mañne cũdraba jarasia:

–Judiorãra bedea ausidãa nãwã odi carea: Ædjia ßãa bedea djuburiadia Pauloda nu dji dromarã Æbaa dji jãre panãmaa edebimãrẽã. Jaradia idjidebemada quĩrãcuitaara iwidĩ quĩrãã panãda. 21 Baribãrã Ædji beedera ãjãrãdua. Paulo beadi carea o caita cuarenta audu mĩrũ panãa. Ædjirãba wãrãneba bedea ßasidãa ne codaẽda idjaba baido dodaẽda aba Paulo beabãdãdaa. Ara nawena idji beadi carea panãa. Ababe jãã panãa ßãa Paulo edebimãrẽã.–

22 Mañbe sordaorã boro dji dromaba cũdraa jarasia:

–Bãa mãã jaradãra ni abããa jararãdua.–

Mãwã jarapedã wãbisia.

Romanorãba Paulo Cesareadaa edepedãda

23 Mañbe sordaorã boro dji dromaba idjiare beada umẽ trãpedã jarasia:

–Dosciento sordaorãda, setenta sordaorã cawayode wãbadada idjaba dosciento sordaorã mĩãsu catã beada edãdapedã Cesarea purudãa diamasi wãnadua.* 24 Mañ awara cawayoda Paulo itea edãdãdua naã Judea druãdebema boro Pelimaa bia ededi carea.–†

25 Sordaorã boro dji dromaba cartada nãwã ßã diabuesia:

26 Mã, Claudio Lisiaba naã cartara ßãbãrãã mã boro dji droma Peli itea. Mãã quĩrãã ßãã ßãra bia baida.

27 Judiorãba naã õberãra jidãdapedã beadi ßasia. Baribãrã mãã cawasia idjira romanoda. Mañ bẽrã sordaorã ume wãpedã judiorã jãwãedabemada Ædra edasia. 28 Mãã cawa quĩrãã ßasia cãrẽ cãrẽã idjira biẽ jara panãda. Mañ bẽrã idjira edesia judio dji dromarã Æbaa dji jãre panãmaa. 29 Mañne mãã cawasia ababe Ædji ley carea idjira biẽ jara panãda. Baribãrã idjia

* 23:23 Diamasi. Griego bedeede ßããã “diamasi a la nueve.” † 23:24 Mañ Pelira Judeadebema boro basia poa 52deba aba 60daa. Cesarea purude bãbdãja.

cadjiruada oē ɓa bēŕā beadiē panla ni preso ɓadiē panla. ³⁰ Māwānacarea māa cawasia judiorāra bedeā ausidada idji beadi carea. Ara maāda idjira ɓamaa diabuesia. Idjaba māa ādjirāa jarasia idjida biē jara quīrīā panlaɓlaɓla ɓa quīrāpita jarade wānida panlaɓda.

Bia ɓadua. ‡

³¹ Ara maāda sordaorāba ādji boroba jaradara osidaa. Diamasi Paulora Antipatri purudaa edesidaa. ³² Nurēma sordaorā jīrūba wābadara ādji duanabada deāa jēda wāsidaa. Maāne cawayoēde wābadaba Paulora Cesareadaa edesidaa. ³³ Cesareade jūēsidaade sordaorāba cartara dji boroa diasidaa. Idjaba Paulo sida idjimaā edesidaa. ³⁴⁻³⁵ Maā carta acapeda dji boroba Pauloa iwīdisia sāmabema cawaya. Paulora Ciliciadebemada cawaside nāwā jarasia:

–ɓa biē jara panlaɓda zesidara māa ādjira, ɓa sida ūrīya.–

Maābe idjia sordaorāa jarasia Paulora Herodeba obida de dromane wagaɓamārēā. §

24

Paulo Peli quīrāpita bedeada

¹ Ewari juesuma ɓadacarea sacerdote dji droma Ananiāra ḗcagla judiorā dji dromarā ume Cesareade jūēsidaa. Ādjiare bedeabari Tertuloda edesidaa. Maāne Peli quīrāpita Paulodebemada biē jarasidaa. ² Peliba Paulo enebiside maā Tertuloba Paulodebemada biē jara nūmesia. Nāwā jarasia:

–Dji droma Peli, ɓa dai boro bede ewarideba naā druade dārā necai panla. Idjaba ɓa crīcha cawaadeba ne zocārāda o ɓa dairāra biara duananamārēā.

³ ɓa o ɓa carea dai beaza ne jūmane bia ɓada abadaa. ⁴ Baribagla dārā māā sē amaaba māa ɓa bedeā djuburiaya ɓa biadeba dai bedeara ūrīmārēā.

⁵ Dairāba cawa panla naā ēberāba nēɓarada o ɓabarida. Idjia jūma naā ējūāne judiorāra quīrūbiga ɓabaria. Idjira dji nazareno ījā beārā boroa.

⁶ Maā awara idjia Ācōrē de dromara biē ɓa quīrīāsia. Maā carea daiba idjira jidasidaa. [Dai leydeba cawa odi basia. ⁷ Māwāmīna sordaorā boro Lisiaba idjira dai jawaedabemada jārīsia. ⁸ Maā awara jarasia naā ēberā biē jara panla ɓamaa zedida panlaɓda.]* ɓa idjia bio iwīdibagla cawaya jūma daiba jara panla wārāda.–

⁹ Judiorā mama duanla bida jūma maā bedeara wārāana asidaa.

¹⁰ Maābe dji boroba jawaba Pauloa jarasia bedeamārēā. Ara maāda Pauloba jarasia:

–Māa cawa ɓa ɓa poa zocārā naā druadebemada cawa obarida. Maā bēŕā māra ara mādjidēbemada ɓasrida bedeyaya. ¹¹ Doce ewari ɓa māra Ācōrēā bia bedeai carea Jerusaleāne jūēnada. ɓa baridua iwīdibagla cawaya māāra wārāda. ¹² Za mā biē jara panlaɓda māra ununaē basia djārā dji caicaya nūmada wa ēberārā quīrūbiga ɓada. Ācōrē de dromane, judiorā dji jarebada deē, ni purude bida māa māwā o ɓada ununaē basia. ¹³ Naā ēberārāba poya cawabidaēā ādjia jara panla wārāda. ¹⁴ Baribagla ebuda jaraya māa dai drōā naēnabemarā Ācōrēda ījā ɓada. Māra O Djiwīdi abadadebemaā. Ādjirāba jarabadaa maā O Djiwīdira abeda āi ɓada baribagla māa Ācōrē leyra, Ācōrēneba bedeabadaba ɓapedada sida jūma ījā ɓa. ¹⁵ Māa cawa ɓa

‡ 23:30 Bia ɓadua. Griego bedeade ḗcagla cartade māra neēa. § 23:34-35 Maā Herodera “Herode dji Droma” abadjidaa. Idjibagla warra zaquerāra Beleḗ purude quenabisia. Mateo 2:13-18. * 24:8 Griego bedeade ḗcagla cartade bedeā corchetede ɓara neēa.

beudarāra Ācōrēba jūma ĩrēbabida: dji jipa beada, dji cadjiruarā sida.† Za mĭ biē jara panĭ bida maĭra cawa panĭa. ¹⁶ Maĭ carea mĭa ne jūmada obaria Ācōrē quĩrāpita, ēberārā quĩrāpita bida jipa nĩbai carea.

¹⁷ Mĭ Jerusaleĭneba āyā wānara poa zocārā ħaa. Mama nĩbapeda mĭ purudebemarā dji ne neē quēdea itea paratada diade zesia. Idjaba Ācōrēa animarāda babue diade zesia. ¹⁸⁻¹⁹ Maĭda Ācōrē de dromane o basia. Mamaa wāsīde idji quĩrāpita bia basia. Maĭne ĩCARĭ judiorā Asiadebemaba mĭra unusidaa, baribARĭ ēberā powua nĩbaē basia idjaba ēberārāra quĩrūbigaē basia. Mĭ unupedadaba mĭda biē jara quĩrĭā panĭBARĭ, ādjirdĭa bĭ quĩrāpita zedida panĭa. ²⁰ MāwāēBARĭ za duanĭba jaradida panĭa cārē cadjiruada unusidada dji dromarā quĩrāpita mĭ edesidade. ²¹ Ababe poya jaradĭa mĭa nāwā jĭgua jarasida: idi bārāba mĭra biē jara panĭa beudarāra ĩrēbadida ĩjā ħĭ carea.‡

²² Peliba O Djiwididebemada bio cawa basia. BaribARĭ ara maĭda Paulora cawa oē basia. ĀteBARĭ jarasida:

-Sordaorā boro Lisa zebARĭde mĭa bārā nēBARĭra cawa oya.-

²³ Maĭbe idjia sordaorā boroa Paulora wagabisia, baribARĭ jarasia Pauloba o quĩrĭā ħARA idu obimārēā. Idjaba iduaribisia Paulo ume dji biarāba idjira carebade zedamārēā.

²⁴ Māwānacarea Pelira dji quima Drusila ume wayacusa zesia. Maĭ wērāra judio basia.§ Maĭne Peliba Paulora trāsia idjia Jesucrito ĩjānīnebema bedeā ħada ũrĭ carea. ²⁵ Māwā ħADE Pauloba dadji jipa nĩbaidebemada, cacua jipa erobaidebemada, Ācōrēba cawa oi ewari zeidebema sida bedeasia. Peliba maĭGARĭdebema ũrĭside ne wayapeda nāwā jarasia:

-Jāĭbe wādua. Mĭ bari ħADE wayacusa ħARA trĭya.-

²⁶ Peliba crĭcha basia Pauloba idjia paratada diaida ēdrĭ ħAMārēā. Maĭ carea ara cadrĭa Paulora trĭbadjia idji ume bedeai carea. ²⁷ Poa ume badacarea Pelira dji boro badada ēdrĭasia. Maĭbe Porcio Pestoda dji boroda besia. BaribARĭ Peli ēdrĭside judiorā ume bia ħe quĩrĭā basia. Maĭ carea Paulora preso beesia.

25

Paulo Pesto quĩrāpita bada

¹ Dji boro ħedacarea Pestora Cesarea purude jūesia. Ewari ũbea ħapeda Jerusaleĭnaa wāsia.* ²⁻³ Mama sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida Pestoa Pauloda biē jarasidaa. Ādjirāba Pestoa bedeā djuburiasidaa Paulora Jerusaleĭnaa enebimārēā. Māwā jarasidaa Paulora ota cawaēne beadida crĭcha panĭ bērā. ⁴ BaribARĭ Pestoba panusia:

-Paulora Cesareade preso ħaa. Mĭra dārāēne mamaa wāya. ⁵ Maĭ bērā bārā dji dromaara ħeara mĭ ume Cesareadaa wānida panĭa. Maĭ ēberāba baridua cadjiruada osibARĭ, mamabARĭ bārāba jaradida panĭa.-

⁶ Pestora Jerusaleĭne ocho wa die ewari basica ħaa. MaĭbeBARĭ Cesareadaa wāsia. Nurēma cawa obada dede chūmepeda Paulora enebisia. ⁷ Paulo enesidade judiorā Jerusaleĭneba zepedadaba idjira jūrā edasidaa. Maĭne jarasidaa idjia cadjirua dromada zocārā osida, baribARĭ poya cawabidaē basia ādjia jara panĭara wārāda. ⁸ Maĭne Paulora ara idjiare bedeasia:

† 24:15 Daniel 12:2. ‡ 24:21 Hecho 23:6. § 24:24 Maĭ Drusilara Herode Agripa Nabema cau basia. Dji djabara Agripa Umēbema basia. Hecho 25:13. * 25:1 Maĭ Pestora Judeadebema boro basia poa 60deba aba 62daa.

–Mā ni aba cadjiruada oē ḅaa. Judiorā leyra igaraē ḅaa, Ācōrē de dromara biē ḅaē basía idjaba Romanebema boro sida igaraē ḅaa.–

⁹ Baribagla Pestora judiorā ume bia be quĩrĩa ḅa bēra Paulo a iwídisia:

–¿ḅara Jerusaleḅnaa wā quĩrĩa ḅaca māa jāma cawa omārēā?–

¹⁰ Maāne Pauloba panusia:

–Māra nama Romanebema boroba ḅada cawa obari quĩrāpita ḅaa. Namabagla ḅaa māra cawa oida ḅaa. ḅaa bio cawa ḅaa māa judiorāra biē oē ḅada. ¹¹ Māa cadjiruada osibagla, ḅaa māra beaida ḅaa. Māra beacara ḅada aēa. Baribagla naā ēberārāba mā biē jara panagla wārāē bēra ni abalḅa māra ādji jalwade ḅacara ḅaa. Maā bēra māa quĩrĩa ḅaa Romanebema borobagla māra cawa oida.–

¹² Maāne Pestora idjía crīcha diabadarā ume bedeapeda Paulo a jarasia:

–ḅaa quĩrĩa ḅaa Romanebema boroba ḅara cawa oida. Māwā baibagla, idjimaa diabueya.–

Pesto Agripa ume bedeada

¹³ Māwānacarea judiorā boro Agripada idji djabawērā Berenice ume Cesareada Pesto acade wāsidaa.† ¹⁴ Ādjira mama dārā panā bēra Pestoba Agripaa Paulodebemada nāwā jarasia:

–Peliba aba preso amenada nama ḅaa. ¹⁵ Mā Jerusaleḅnaa wā baside sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida māā ēberānebemada biē bedeapeda jarasidaa idjira beamārēā. ¹⁶ Māa ādjirāa jarasia abalḅa idji biē jara ḅea quĩrāpita ara idjiare poya bedeaeḅbagla, romanorāba beadacada. ¹⁷ Maā carea judiorāra namaa zesidaa. Ādji jūepedāda nurēma māra cawa obada dede chūmepedā māā ēberāra enebisia. ¹⁸ Baribagla idji biē jara panāba jaradaē basía idjia cadjiruara osida māa crīcha ḅada quĩrāca. ¹⁹ Ātebagla idjira biē jara panasidaa ādjira ija panā awara jaradia ḅa carea idjaba ēberā Jesu abada carea. Maāgara beudamīna Pauloba jara ḅaa zocai ḅada. ²⁰ Māa cawaē besia sāwā oida. Maā carea māa Paulo a iwídisia Jerusaleḅnaa wā quĩrĩa ḅa cawaya mama cawa oi carea. ²¹ Baribagla idjia quĩrĩa basia Romanebema borobagla idjira cawa oida. Maā bēra māa idjira nama preso ḅabisia aḅa dji boromaa diabuebagla.–

²² Maāne Agripaba Pesto a jarasia:

–Māa māā ēberā bedeada ūrĩ quĩrĩa ḅaa.–

Pestoba jarasia:

–Nubagla ḅaa ūrīya.–

Paulo Agripa quĩrāpita bedeada

²³ Nurēma Agripara Berenice ume eda wāsidade ebuda basia ādjira dji dromarāda. Maāne sordaorā bororāda, purudebema dji dromarā sida eda errubusibasidaa. Maābe Pestoba Paulora enebisia. ²⁴ Pestoba jarasia:

–Judiorā boro Agripa idjaba jūma ēberārā nama dai ume ābaa dji jare duana, za ḅa ēberā bārā quĩrāpita ḅara jūma judiorāba Jerusaleḅne, naā Cesareade bida biē jara panāa. Ādjirāba māa bia jara panasidaa idjira beamārēā.

²⁵ Baribagla māmaarā ni cārē cadjiruara oē ḅaa idji beadi carea. Maāne idjia iwídisia Romanebema boroba cawa omārēā. Maā bēra māa idjira Romanaa diabuei carea ḅaa. ²⁶⁻²⁷ Idjia cadjirua odara dadjirā boroba cawamārēā māa cartade ebuda ḅaida ḅaa. Baribagla cārēda ḅaida neē ḅaa. Māmaarā ni cārē sida ḅaēbagla crīcha neē ḅa quĩrāca diabueya. Maā carea idjira bārā quĩrāpita

† **25:13** Agripa. Maā ēberāra Herode Agripa dji Nabema abada warra basía. Hecho 12:1-23. Berenice. Maā wērāra Pesto quima Drusila djabawērā basía. Hecho 24:24.

enebisia. Judiorā boro Agripa, mĭa quĩrĩā ʙĭa ʙĭabĭrĭa biara ũrĩda. Māwā bārāba idjĩa bio iwĩdĩpedadacarea mĭa dadjĩrā boro itea idjia cadjĩrua odada poya cawa ʙĭisicada.–

26

¹ Maĭbe Agripaba Pauloa jarasia:

–Ara ʙĭadjĩare idu bedeabiya.–

Ara maĭda Paulora jĭwa wapeda bedeasia:

² –Mĭ boro Agripa, mĭra ʙĭsĩda ʙĭa idi ʙĭ quĩrĩpita ara mĭdjĩare bedei bērā. Mĭa cawabiya judiorāba biē jara panĭmĩna mĭra bedeade ʙĭĕda.

³ ʙĭa bio cawa ʙĭa dadji judiorāra sĭwā ʙeabarida idjĭba cārē cārēā caicayabadada. Maĭ bērā bedeade djaburiaya mĭ bedeara sēē ũrĩmārēā.

⁴ Jũma judiorāba cawa panĭa mĭra cũdraeda sĭwā ʙasida mĭ druade idjĭba Jerusaleĭne bida. ⁵ Ādjĩrĩba cawa panĭa mĭra pariseoda. Bariduaba maĭda ʙĭ quĩrĩpita jara quĩrĩā ʙĭabĭrĭa jaraida ʙĭa. ʙĭa cawa ʙĭa judiorā ley ĩjā odi carea pariseorāba quĩrĩcũtaara obadada.

⁶ Baribĭrĭa Ācōrēba dadji drōā naēnabemarā diai jaraĕda jĭā ʙĭ carea idĩra ādjĩrĩba mĭra biē jara panĭa. ⁷⁻⁸ Wārāda jũma Israel doce warrarāneba yōpedadarāba ĩjā panĭa Ācōrēba dadjĩrāra ĭrēbĭbida. Maĭ carea dadjĩrāba āsa, diamasi bida Ācōrēba bia bedeabada. Mĭ boro Agripa, maĭ ĩjā ʙĭ carea dewara judiorāba mĭra biē jara panĭa.–

Maĭne Pauloba judiorā mama ʙearā jarasia:

–Ācōrēba dadjĩrāra ĭrēbĭbida ĩjā panĭabĭrĭa ĭcārē cārēā ĩjānaē panĭ idjia beu badada aba ĭrēbĭbisida?–

Māwā jarapeda Agripaa nēbĭrĭasia:

⁹ –Mĭa naēna crĩcha ʙasia ne jũmada oida ʙada ēberārāba Jesu Nazaredebemara ĩjārānamārēā. ¹⁰ Mĭa Jerusaleĭne wārāda māwā osia. Sacerdote bororāba ādji trĭneba mĭa idu Jesu ĩjā ʙeara zocārā preso ʙĭbisidāa. Idjĭba maĭ ēberārā beabisidade mĭa bida bia ʙĭada asia.*

¹¹ Judiorā dji jĭrebada deza mĭa ādjĩrāra cawa obĩbadjia. ʙarima zocārā ādjĩrā Jesudebemada ogo biē bedeabisia. Mĭra ādjĩrā ume bio quĩrũ bada bērā drua āĩbema purude bida biē oi carea ēpēbadjia.

¹² Ewari aba sacerdote bororāba mĭra Damasco purudāa diabuesidāa ādji trĭneba Jesu ĩjā ʙeara preso jĩdacuamārēā. ¹³ Baribĭrĭa, mĭ boro, umatipa ode nĩne uruada ĭmādaũ cāyābara dorrodorroara ʙada unusia. Maĭ uruaba mĭra, mĭ ume nĩna sĩda bajāneba jĭrā tēũsia. ¹⁴ Jũma dairāra egode ʙaesidāa. Maĭne mĭa bedeada ũrĩsia. Maĭ bedeaba mĭa hebreode nāwā jarasia: “Saulo, Saulo, ĭcārē cārēā mĭra biē oi carea ēpē ʙĭ? Ara ʙĭduba paribĭrĭa cũmia ĭrĭ tagabĭrĭa quĩrĩca.” ¹⁵ Maĭne mĭa iwĩdisia: “Mĭ boro, ĭbĭra cai?” Mĭ Boroba panusia: “Mĭra Jesua. ʙa biē oi carea ēpē ʙĭra mĭa. ¹⁶ Baribĭrĭa piradrĭdua. Ara mĭda ʙĭa unubisia mĭ nezocada ʙĭ carea. ʙa ununada idjĭba mĭa unubi sĩda bedeaida ʙĭa.† ¹⁷⁻¹⁸ Mĭa ʙĭrĭa ʙĭ ēberārā jĭwadebemada idjĭba judiorāē jĭwadebemada ēdrĭ edaya. Mĭa ʙĭrĭa judiorāēmaa diabueya mĭ wārā bedeara cawadamārēā.‡ Maĭ bērā pāĩmane duananada ĭnaane nĩbadia. Diauru jĭwadebemada ēdrĭdapeda Ācōrēmaa

* **26:10** Hecho 8:1-3. † **26:16** ʙa ununada. Griego bedeade ĭcĭrĭa cartade ʙĭ ʙa: “Baa mĭneba ununada.” ‡ **26:17-18** Mĭ wārā bedeara cawadamārēā. Griego bedeade ʙĭ ʙa: “Ādjĩrā daura ogadamārēā.”

zedia. Mā ījābada carea ādjia cadjirua opedadara Ācōrēba quīrādoaya. Idjaba Ācōrēba ādjirāra bāya idjia edada purudebemarāda beadamārēā.”

¹⁹ Mā boro Agripa, Jesuba maā ewaride māa jaradara jūma ījā osia. ²⁰ Māa naārā Damasco purudebemarāa jarasia ādjia cadjirua obadara igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēā. Māwānacarea Jerusaleā purude, jūma Judea druade, idjaba judiorāéma bida abarida jarasia. Jūmarāa jarasia bia o pananeba unubiđida panada ādjia cadjirua opedadara wārāda igarasidada. ²¹ Maā careabara judiorāba māra Ācōrē de dromane jidadapeda bea quīrāsidaa. ²² Baribara Ācōrēba maā ewarideba āta careba bā bēra māa dji dromarāa, dji dromarāa bida wađibida Jesudebemada bea bāa. Ācōrēneba bedeabadaba, Moise bida cārēda sāwāida jarasidaa. Maādra māa jara bāa. ²³ Ādjirāba jarabadjidaa Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara bia mīgaida basida idjaba beudarānebemada naārā lrēbaida basida ānaa dadjirā ēdrađidebemada judiorāa, judiorāéma bida jarai carea.*

²⁴ Paulo bā māwā idjiare bea bāde Pestoba jīgua jarasia:

–Paulo, bāra quīrāē bāa. Bāa jūmawāyā carta cawa bādeba quīrāē besia.–

²⁵ Baribara Paulo bā jarasia:

–Dji droma Pesto, māra dji quīrā bāa. Māa jara bāra wārā bēra aride bāa.

²⁶ Mā boro Agripaba maānebemada cawa bāa. Maā bēra māra idji quīrāpita ne wayaa neē bea bāa. Māmaarā idjia Jesu māwānara jūma cawa bāa jūmarāba ebuda nēbarabada bēra. ²⁷ Mā boro Agripa, Ācōrēneba bedeabadaba maānebema bapedadara bāa ījā bāca? Māa cawa bāa bāa ījā bāda.–

²⁸ Agripaba Paulo bā jarasia:

–bāa ara naāda māa Critora ījābica?†

²⁹ Paulo bā jarasia:

–Māa Ācōrēa iwidi bāa dārāéne wa dārābarade bida bāra idjaba jūma za mā bea urī duana sīda mā quīrāca beadamārēā, baribara naā carena neē.–

³⁰ Māwā jaradacarea Agripara, Pestora, Berenicera, jūma mama chūmea sīda piradrasidaa. ³¹ Dajadaa wānapeda ādjirāza jara duanasidaa:

–Jāā ēberāba cadjirua oē bāa idji beađi carea wa preso bāđi carea.–

³² Maāne Agripaba Pesto bā jarasia:

–Romanebema boroba cawa omārēā naā ēberāba iwidiđiđebara, bāa idjira poya ēdra bācasia.–

27

Paulo Roma purudaa wāna

¹ Maā ewaride dji boroba jarasia dairāra Italia druadaa wānida panada. Maā bēra Paulora, dewara preso bea sīda Julio jawaedā basia. Maā Juliora sordaorā Augusto abadaebema dji boro basia. ² Maābe dairāra barco Adramitio purudebemane badođapeda wāsidaa. Maā barcora Asia druade puruza wābāra basia. Djaba Aristarco Macedonia druadebemada dairā ume wāsia. Idjira Tesalonica purudebema basia.

³ Nurēma Sidoā purude wībarisidaa. Maāne Julio bā biadeba Paulora idji biarāmaa idu wābisia idjia neē bāra diadamārēā. ⁴ Maābe Sidoāneba wānane nāūrāra minijichia puā nūma bēra Čipre morro idjaba Asia ēsi wāsidaa.

§ 26:19 Jesuba maā ewaride māa jaradara. Griego bedeađe bā bāa: “Cāimocara quīrāca ununara.”

* 26:23 Isaia 42:6-7; 49:6. † 26:28 Griego bedeađe maāba idjaba jara bāa: “Bāa māa berara crīchabisia Crito ēberā baida.”

⁵ Cilicia drua quĩrãpe idjaba Panpilia quĩrãpe auđu tãdapeda Liciaðebema puru Miraðe wĩbarisidãa.

⁶ Mama sordaorã boroba dewara barco Alejandría purudebemada unusia. Mañ barcora Italia druadaa wãbãrã basia. Daira idji ume mañ barcode badodapeda wãsidãa. ⁷ Ewari zocãrã nãurã carea piãca wãsidãa. Gñido quĩrãpe jũene wãni carea bia miãgasidãa. Wadi nãurãra minijichia puã nũma bẽrã Creta morro icawa parãrãga wãsidãa Salmoã amia quĩrãpe. ⁸ Pusa icawa bia miãga wãbãdada Lasea puru caita Necai Wĩbaribada abadama jũene wãsidãa.

⁹ Bio dãrãbada bẽrã judiorã ne codaca ewari dromada wãsia. Mañ ewarideba ãtaa pusade wãida minijichia bãbaria.* Mañ carea Pauloba dji bororã jarasia nocodaa wãrãnamãrẽã. ¹⁰ Nãwã jarasia:

–Achirã, mãa cawa bãa nawena wãnibãrã minijichiaðe wãnida. Barcora ãrĩa. Bãrãba edebãda sida jũma aduadia.† Mañ awara dadjirã sida zocãrã quininia.–

¹¹ Baribãrã sordaorã boroba Paulo bedeã cãyãbara barco djibari bedeada, barco peratabari bedeã sida ãjãsia. ¹² Doidaade panani carea mañ Necai Wĩbaribadara biẽ basia. Mañ bẽrã zocãrãba crĩchãsidãa biara bãda Penice puruðaa wãnida aba doidãa jõbãrãgãdaa. Mañ puru sida Creta morroðe bãa. Mama nãurãra mãcua puãca bẽrã pusara tuma bãbaria.‡

Nãurã cadjiruaba barco ãyã edeã

¹³ Mañne nãurãda jãwa acãareba aride puã nũmesia. Mañ carea ãmãdau baebariare bia wãnida crĩchãsidãa. Ancla jira edadapeda Creta icawa wãsidãa. ¹⁴ Baribãrã dãrãẽne nãurã cadjirua Euroclidoã abadada jãwa araareba dji cãbãyã tã nũmesia. ¹⁵ Mañba barcora ãyã edesia. Barco quẽbãra poya araa bãdaẽ bẽrã nãurãa idu edebisidãa. ¹⁶ Morro zaque Clauda abada ãbudecare wãsidãde nãurãra maãrĩ tumasia.§ Mañne jãba zaque ãdauare ãmãda barcode eda poya bãdaẽ pananapeda eda bãsidãa. ¹⁷ Jãba zaque eda bãpedadãcarea barcora sogaba bio bãrasidãa ãrĩrãmãrẽã. Mañne waya panãsidãa Sirte ãbãde poade wãnida. Mañ carea barcode wua ãta jira bãbadada edaa bãdapeda idu nãurãa edebisidãa.* ¹⁸ Nurẽma nãurãra wadibida dji cãbãyã puã nũmasia. Mañ carea barcode traja panãba netata edebãdada daidu batãcuãsidãa barcora wẽsaara ãmemãrẽã. ¹⁹ Nãurãra wadibida dji cãbãyã puã nũma bẽrã, ewari ãbeade ara ãdji jãwaba netata barcodebema dji zãgãa beada daidu batãcuãsidãa. ²⁰ Mãwã panãne ewari zocãrã ãmãdau, chidau sida ununaẽ panãsidãa. Mañ ewari cadjiruaðe wadi panã bẽrã dairãba crĩchãsidãa edrãdaẽda.

²¹ Zocãrã ewari ne codãẽ duãnasidãa. Mañ bẽrã Paulora dji bororã eñi nũmepeda jarasia:

–Achirã, mãa bãrãa jarasia Cretadeba wãrãnamãrẽã. Mã bedeada ãjãpedãdãbara nañ minijichiaðe duãnanaẽ bacasia idjaba ne aduadaẽ bacasia. ²² Baribãrã sopuarãnãdua. Nañ barcora jũma ãrĩmĩna ni abãlda

* **27:9** Mañ ewari dromara ãcõrẽba cadjirua quĩrãdoai ewaria. Levitico 16:1-34; 23:26-32. Poa zebãrãza septiembrede jedecode baebaria. Septiembrede, octubrede bida pusade wãida minijichiaara bãa. Idjaba noviembredeba aba febrerodaa wãnaca basia, jũmawãyã minijichia bã bẽrã. † **27:10** Mañ barco Alejandrãðebema trigoda waibãa edebãdjidãa Romana. ‡ **27:12** Mama nãurãra mãcua puãca bẽrã pusara tuma bãbaria. Griego bedeade bã bãa “mamaãba ãmãdau baebariare unubadaa.”

§ **27:16** Mañ Claudara idjaba Cauda trã jarabadaa. * **27:17** Barcode wua ãtaa jira bãbadada. Griego bedeade mãrã ebuda bããa.

beudaēa. ²³ Māra Ācōrēnea. Idjida ījā ḅḷa. Idi diamasi ara maḷ Ācōrēba idji nezoca bajānebemada mḷmaa diabuesia. ²⁴ Maḷgaba mḷa jarasia: “Ne wayarādua, Paulo. Bḷra Romanebema boro quīrāpita beḅeaida ḅḷa. Bḷ carea Ācōrēba jūmarā naḷ barcode wābadara idu quinibiēa.” ²⁵ Maḷ carea, achirā, sopuarānada. Mḷa ījā ḅḷa Ācōrēba oida idji nezoca bajānebemaba mḷa jarada quīrāca. ²⁶ Baribḷḷa baridua morrode poade wānida panḷa.–

Barco ārīna

²⁷ Domia umé babḷḷade diamasi wadi nāūrara dji cābāyā puá nūmasia. Maḷba Adria pusade awacārī basidaa. Ariquētra babḷḷade barcode trajabadaba crīchasidaa ējūā caita jūḅḷadada. ²⁸ Pusa nābuada zasidade veinte braza ḅasia. Wagabe wāḅḷadade wayacusa zasidaa. Maḷne quince braza ḅasia. ²⁹ Mōgaradaa tēūne wāni wayaaba anclada quīmārē barco ādaure ḅatabuesidaa. Maḷbe bio daupera duanḅa isabe ānadrḷida quīrā panasidaa.† ³⁰ Māwā panḷne barcode trajabadara barcodeba chupea ēdrḷida crīchasidaa. Maḷ bērā jāba zaquera doeda ḅasidaa ancla nocoarebema tada doeda ḅabḷada quīrāca. ³¹ Baribḷḷa Pauloba sordaorā boroa, idji sordaorā bida jarasia:

–Jāḷḷārāda barcode panenaēbḷḷa bārāra poya ēdrḷadaēa.–

³² Maḷ carea sordaorāba jāba zaque jḷ ḅḷ jḷcarara tatasidaa. Ara maḷda jāba zaquera pusaba edesia.

³³ Āsabode Pauloba jūmarāda ne codamārēa jarasia:

–Dadji sāwānida adua panḷ bērā domia umé bārāra ne codaē panḷa. ³⁴ Mḷa beḅea djuburiaya ne codamārēa. Māwā cacua ḷḅḷa beḅida poya ēdrḷidi carea. Ni abaḷda cārē sida sāwānaēa.–‡

³⁵ Māwā jarapeda Pauloba paḷda jḷwade edapeda jūmarā quīrāpita Ācōrēba bia ḅadaa asia. Maḷbe cōrācuapeda cosia. ³⁶ Maḷ unubadade jūmarāda sobiadapeda ne cosidaa. ³⁷ Dairāra barcode 276 panasidaa.§ ³⁸ Ādjirā jāwūānapeda trigoda pusade ḅatacuasidaa barcora wēsaara ūmemārēa.

³⁹ Anadrḷaside ādjirāba ējūāda unusidaa baribḷḷa cawadaē basia sāma panḷada. Maḷ ējūāne jogoada ḅasia īḅa bara ḅada. Crīchasidaa poyadibḷḷa, barcora mama poabidida. ⁴⁰ Maḷ bērā ancla jḷcarara tacadapeda pusade jūma amesidaa. Idjaba barco bia ededi carea dji peratḷbari jḷ ḅadada ērāsidaa. Maḷbe nocoarebema wua ḷḷa jira ḅḷbadara eubarisidaa nāūrāba īḅḷdaa edemārēa. ⁴¹ Baribḷḷa barco quēḅḷara īchitade poa nūmepeda poya nocodaa wāé basia. Māwā ḅḷde pusaba jīwē nūmḷba barco ādaura ārī wāsia.

⁴² Maḷne sordaorāba preso beara beḅida crīchasidaa doyaa ū wānapeda mīrū wārānamārēa. ⁴³ Baribḷḷa sordaorā boroḅa Paulora ēdrḷa ḅḷ quīrā basia. Maḷ bērā idu quenabiē basia, ātebḷḷa jūma dji ūbi cawa beḅada naārā daiḅu tēūbicuasidaa doyaa wānamārēa. ⁴⁴ Waabemara bacurude wa barcode ne beḅada ḷḷā wābisia. Māwā jūmarāda drua bia jūesidaa.

28

Malta morrode duanana

¹ Drua jūepedadacarea dairāba cawasidaa maḷ morrora Malta abadada. ² Mamabemarāba dairāra bio bia edasidaa. Cue ze nūmḷ bērā idjaba cūrāsa

† 27:29 Isabe ānadrḷida quīrā panasidaa. Griego beḅeade maḷ beḅeaba idjaba jara ḅḷa ādji ācōrēra iwidisidada isabe ānadrḷmārēa. ‡ 27:34 Ni abaḷda cārē sida sāwānaēa. Griego beḅeade bḷ ḅḷa:

“Bārā budara ni aba bida aduaēa.” § 27:37 276. Griego beḅeade ḷcarḷa cartade 76 bḷ ḅḷa.

nūmΛ bērā ādjirāba tΛbΛda cajērānapeda coa nūmΛsidaa. Maλbe dairāa jarasidaa tΛbΛ cāne zedamārēā. ³ Paulo ba bacuru pōāsada jΛrΛ pepeda tΛbΛ uruādaa batacua basia. Maλne jΛwΛrΛā carea dama arada ēdrΛsia. Maλba Paulo jΛwade ca jira besia. ⁴ Maλ damaba Paulo jΛwade ca jira bΛ unusidade morrodebemārāba ara ādjiduba jara duanesia: “jāā ēberāra mīā beadaa! Pusađeba ēdrΛdamīna dadji ācōrēwērā Jipa Cawa Obari abadaba idjira idu zocai babiēa.”

⁵ Maλne Paulo ba damara tΛbΛđaa jīāpetatasia. Idjira cārē sida sāwāē basia. ⁶ Jūmarāba acΛ duanasia Paulora ogoroi cawaya wa cawaēne beui cawaya, baribΛrΛ māwā dārā acΛ panΛne Paulora ni māārī bida biē beē basia. Maλ bērā ādjirāba dewara crīchada edađapeda jarasidaa Paulora ācōrēda.

⁷ Maλ morrode dji borora Publio abadjidāa. Maλ Publioba dairā duanΛ caita ējūāda erobasia. Idjia dairāra idji dede ewari ūbea bio bia edasia. ⁸ Māwā panΛne Publio zezara amine bΛ bērā idjaba cΛwa nūmΛ bērā cΛdade basia. Maλne Paulo ba idjira acΛde wāsia. Ācōrēa iwidipeda idji jΛwara rΛā bΛpeda biabisia. ⁹ Maλ carea dewararā cacua biē beada zedapeda Paulo ba biabisia. ¹⁰ Maλ ēberārāba dairāra dji dromarā quīrāca bia osidaa. Wayacusa barcode badosidade daiba neē pananara ādjirāba jūma diasidaa.

Romane jūēpedada

¹¹ Malta morrode dewara Barco Alejandriādebemada basia. Doidaa bērā maλ barcora āyā wāē basia. Jedeco ūbea badacarea dairāra maλ barcode wāsidaa. Dji barco quēbΛde ādji ācōrē zaca beada umē o erobasia: aba Cāstor abadaa, dewarabemara Polu abadaa.* ¹² WābΛdade Siracusa purude wībarisidaa. Ewari ūbea mama panasidaa. ¹³ MamaΛba pusa icawa wānane Regio purude wībarisidaa. Nurēma wānane nāūrāra āđauareba tΛ nūmΛ bērā ewari umēne Puteoli purude jūēsidaa. ¹⁴ Mama dairāba djabarāda ĀcΛrΛ unusidaa. Ādjirāba dairāa jarasidaa ādji ume domia aba pananamārēā.

MamaΛba Roma puruđaa jīrūba wāsidaa. ¹⁵ Djabarā Romanebemaba dai wābΛda ūrīsideade audiabariđe zesidaa. ĀcΛrΛda Apio puruđaa zesidaa idjaba ĀcΛrΛda Tres Taberna puruđaa zesidaa. Paulo ba ādjirā unuside Ācōrēa bia beđeada. Ādjirā carea bΛsrīdasia. ¹⁶ Romane jūēpedadacarea sordaorā boroba preso beara idji boroa diasia.† Idjia Paulora iduba bebisia. Sordaoda ababe bΛsia idji waga bāmārēā.

Pauloba Romane bea judiorā jarada

¹⁷ Ewari ūbea badacarea Paulo ba judiorā dji droma bea Romanebemada trΛbisia. Jūma ābaa dji jΛresidade Paulo ba jarasia:

-Djabarā, mΛra Jerusaleāneba preso enesidaa. Judiorāra biē oē basia. Idjaba dadji drōā naēnabemaba obada sida biē beđeāē basia. Māwāmīna judiorāba mΛra jidadapeda romanorā jΛwaeda bΛsidaa. ¹⁸ Romanorāba mΛra bio iwidisidade cawasidaa mΛra beacara panΛda cadjirua oē bΛ bērā. Maλne mΛra ēdrΛ bΛ quīrīā panasidaa. ¹⁹ BaribΛrΛ judiorāba maλgΛra bia ūrīnaē basia. Maλ carea mΛra iwidisia Romanebema boroba mΛra cawa omārēā. MΛra māwā osia ēdrΛi carea. MΛ purura dji boro quīrāpita biē jara quīrīāēa. ²⁰ Maλ bērā mΛra bārāra unu quīrīā basia bārā ume beđeai carea. Ācōrēba

* **28:11** ĀcΛrΛ traduccioāne “Dioscuros” bΛ āba. Maλba jara bΛa maλ umēbema ācōrēda mīguiso basida. Maλ ewaride ēberārāba ādji ācōrēda barco quēbΛde obadjidaa. † **28:16** Preso beara idji boroa diasia. Griego beđeade ĀcΛrΛ cartade maΛra neēa.

ēdrΛ edabari diai jarađara jūma israelerāba jālā panΛa.‡ Idji carea mλra nāwā carenaba jλ bΛa.-

²¹ Maλne ādjirāba jarasidaa:

-Judeadebemarāba dairāa bΛdebema cartada diabuedaē panΛa. Dadji djabarā judiorā ni abaλda jamaλba zeē bΛa bΛdebema biē jarai carea.

²² BaribΛΓΛ dairāba cawa panΛa jūma druaza maλ crīcha djiwididebemada biē beđea panΛada. Maλ careā ūrī quīrīā panΛa bΛa sāwā crīcha bΛada.-

²³ Maλne ādjirāba ewarida bΛsidaa. Maλ ewari jūeside ēberārāda zocārā Paulo bΛmaa zesidaa. Diapedaλba aba quewara Pauloba beđea bΛsia Ācōrēba ēberārā pe erobΛdebemada. Ācōrēba Moisea diada leyđeba, Ācōrēneba beđeabadaba bΛpedadađeba bida jaradia bΛsia Jesuda ijānamārēā.

²⁴ Pauloba jarađara λCΛΓΛba ijāsidaa, baribΛΓΛ λCΛΓΛba ijānaē basía. ²⁵ Maλ bērā caicayađapeda wābΛΓΛbΛda basía. Maλne Pauloba nāwā jarasia:

-Ācōrē Jaureba bārā drōāenabemarāa wārā beđeada Ācōrēneba beđeabari Isaiađeba nāwā jarasia:

²⁶ Naλ purua nāwā jarade wādua:

Bārāba ūrī panΛmīna cawadaēa. Bio unu panΛmīna cawadaēa.

²⁷ Ādjirāba sođeba poya cawadaēa, ūrī quīrīānaēa idjaba unu quīrīānaēa.

Māwā beadaēbara ādjirāba unucasidaa, ūrīcasidaa idjaba sođeba cawacasidaa.

Maλbe mλ ijānapeda mλa ādjirāra biabicasia. §

²⁸ Jālābe cawadadua: Ācōrēba dadji ēdrΛ edaidebema jara beara judiorāēmaa diabueya. ĀdjirābΛΓΛ bia ūrīnia.-

²⁹ Pauloba māwā jaraside judiorāra āduba caicaya duanΛda āyā wābΛΓΛsidaa.*

³⁰ Māwānacarea Paulora poa umé Romane bΛsia. Idji bΛ debari paratada djibará diabadjia. Idji acΛde wābΛdara jūma bia edabadjia. ³¹ Idjia beđeabadjia Ācōrēba ēberārā pe erobΛdebemada idjaba dadji Boro Jesu-critodebemada ebuda jaradiabadjia. Maλne ni abaλba mīā sēnaca basía.

‡ 28:20 Griego beđeade maλba idjaba jara bΛa: "Mλa ijā bΛa beuđarāra λrēbadida jūma israelerāba ijā panΛ quīrāca." Hecho 23:6; 24:15; 26:6-8. § 28:27 Isaia 6:9-10. * 28:29 Griego beđeade λCΛΓΛ cartade maλ versicolora neēa.

ROMANO

CARTA PAULOBA BΛΔA DJABARĀ ROMANEHEMA ITEA

Poa 56are Pauloba naļ cartada djabarā Roma puruðebema itea ʙasia. Roma puruðaa wāē ʙada bērā cartara ʙasia idjidebemada cawadamārēā. Jerusaleānaa wāi naēna Corinto puruðeba diabuesica ʙaa (Hecho 20:1-3).

Roma puruðe djabarā judiorāda, judiorāē sida baraasia. Judiorāba Ācōrēba Moisea diada leyra ēpē panabadjidaa baribaa judiorāēba ēpēnaca basia. Maļ bērā Pauloba naļ crīcha dromada Romano 1:16-17de ʙasia: “Māra peracaa bedeā bia Jesucritodebemada jaradiai carea, maļ bedeā iļābdara Ācōrēba idji ʙaaðeba jūma ēdra edabari bērā; judiorāda, judiorāē sida. Maļ bedeā biadeba Ācōrēba cawabi ʙaa sāwā ēberārāra jipa unubarida. Jesucritoda iļāsira māwā unubarā.”

Pauloba naārā ʙasia judiorāba, judiorāē biða cadjirua obada carea Ācōrēba cawa oida (1:18ðeba aba 3:20ðaa). Maļare ʙasia Ācōrēba idji biadeba Jesucrito iļābdarā jipa unu ʙaðebemada (3:21neba aba 5:21naa). Maļare ʙasia Ācōrēba Jesucrito iļā beara idji Jaureðeba ara idji itea bia ʙabarida (6:1neba aba 8:39ðaa). Maļare ʙasia zocārā judiorāba Jesucritora iļānaē panamīna ewari aba iļānida (9:1neba aba 11:36ðaa). Maļare ʙasia sāwā dadjirāra jipa nībaðida panāda (12:1neba aba 15:13ðaa). Jirūare ʙasia España druadaa wāi naēna djabarā Romanebemada acāde wā quīrīā ʙada (15:14-28). Pauloba jirūare ʙaðara 16:1-27de ʙaa.

Naļ cartade Pauloba naārā ʙada

¹ Māra Pauloa, Jesucrito nezocaa. Ācōrēba māra edasia Jesucritoba dia-
buedada ʙamārēā idjaba ʙasia bedeā bia Ācōrēnebemada jaradiae wāmārēā.

² Maļ bedeā biara Ācōrēba naēnaeða diai jarasia. Idjideba bedeabadarāba
maāra Idji Bedeade ʙasidaa. ³⁻⁴ Maļ bedeā biara idji Warradebema. Idji
Warra dadjirā Boro Jesucritora naļ djarade Israeðebema boro Daviðeba
zeðaa. Baribaa idji beu ʙaðada ārēbaside Ācōrē Jaureba unubisia Ācōrē
Warra ʙaa ʙada.

⁵ Jesucritodeba Ācōrēba māra ʙasia idjia diabuedada ʙamārēā. Idji
biadeba māwā ʙasia jūma druazabemaba Jesucritoda iļānamārēā, idji
bedeada iļā odamārēā, idjaba idjida bia jaradamārēā. ⁶ Bārā sida Ācōrēba
trāsia Jesucrito itea ʙadamārēā.

⁷ Mā naļ cartara ʙabaa jūma Romanebema djabarā itea. Ācōrēba
bārāra quīrīā ʙaa idjaba trāsia idji ēberārāda ʙadamārēā. Mā quīrīā ʙaa
dadjirā Zeza Ācōrēba dadjirā Boro Jesucrito ume ādji biadeba bārāra careba
pananida idjaba necai ʙai sida dia pananida.

Paulo Romanaa wā quīrīā ʙada

⁸ Naārā mā jaraya: Jesucritodeba mā jūma bārā carea Ācōrēba bia ʙaaða
abarā bārāba Jesucrito iļā panabemada druazabemaba bedeā panā bērā.

⁹ Ācōrēba quīrīā ʙara jūma mā soðeba o ʙaa bedeā bia idji Warradebemada
jaradia ʙa bērā. Idjia cawa ʙaa mā iwidibaa bārā carea iwidibarida.

¹⁰ Mā iwidibaria idjia quīrīā ʙabaa māra idu bārā acāde wābimārēā.

¹¹ Wārāda mā bārāra unu quīrīā ʙaa Ācōrē Jaureðeba carebai carea. Māwā

bārāra zarea beadia. ¹² Māa quīrīā bāa dadjirāba abarica Crito ījā pananeba dji careba pananida zarea panani carea.

¹³ Djabarā, māa quīrīā bāa bārāba cawadida wārāda barima zocārā bārāmaa wāida crīcha babarida. Baribarā wadibida poya wāé bāa. Bārāmaa wā quīrīā bāa māa jaradia bādeba jāmabemarāba Jesucritoda ījānamārēā dewara druadebemarāba ījāpedada quīrāca. ¹⁴⁻¹⁵ Māa bedea bia Jesucritodebemada jumarāa jaradiada bāa. Ne cawa bea, ne adua quedeaa, carta cawa bea, carta adua bea bida jaradiada bāa.* Maā carea bārā Romanebemarāa bida jaradiade wā quīrīā bāa.

¹⁶ Māra percaa bedea bia Jesucritodebemada jaradiai carea, maā bedea ījābdara Ācōrēba idji abādeba jūma ēdā edabari bērā; judiorāda, judiorāé sida.† ¹⁷ Maā bedea biadeba Ācōrēba cawabi bāa sāwā ēberārāra jipa unubarida. Jesucritoda ījāsira māwā unubarīa. Ācōrē Bedeade nāwā bā bāa: Ācōrē quīrāpita jipa bāra idji ījā bādeba zocai baya.‡

Ēberārā Ācōrē quīrāpita bedeade pananebema

¹⁸ Ācōrēba bajāneba cawabi bāa cadjirua o beara, jipaē bea sida idji quīrūbideba jūma cawa oida. Ādjia cadjirua o pananeba wārā bedeara idu cawabidacaa. ¹⁹ Ācōrēnebema poya cawaida bāra ādjirāba bio cawa panā, idjia cawabi bā bērā. ²⁰ Naā ējūā odadeba ātaa Ācōrē ununacadebemada ēberārāba ebuda unubadaa. Idjia oda aca pananeba cawa panā idjira Ācōrēda idjaba ewariza ne jūma poya o bāda. Maā carea cadjirua o beaba poya jaradaēa Ācōrē adua panā bērā bedeade panāēda. ²¹ Ādjirāba Ācōrēra cawa panasidamīna idjia bia bedeadaē basia idjaba bia bāda adaē basia. Ātebarā crīcha neē bea quīrāca crīcha panesidāa. Māwā ādji crīchara biē bēpeda pāimane panesidāa. ²² Ādjirāba crīcha cawa beada asidamīna crīcha neē beasia. ²³ Ācōrē beuca bia quiruda igarasidāa. Maābe dadi beuida bā zaca bāda odapeda maāglā bia bedea panesidāa. Ībana za quīrāca, animarā jirū quīmārē bea za quīrāca, idjaba jāne wābada animarā za quīrāca odapeda maāglā bia bedea panesidāa.

²⁴ Maā carea Ācōrēba iduaribisia ādji soba cadjirua o quīrīā bāda odamārēā. Maā bērā ādjirāba mīā perada o panesidāa. ²⁵ Wārā Ācōrēda igaradapeda sewadrā ēpē panesidāa. Ācōrēba ne jūmada odamīna idji cāyābara idjia odadrā ēpē panesidāa idjaba bia bedea panesidāa. Baribarā dadjirāba ababe Ācōrēabarā ewariza bia bedeadida panā. Bia bāa māwā baida.§

²⁶ Ādjirāba sewada ēpēpedada bērā Ācōrēba iduaribisia mīā perada odamārēā. Wērāra umaquīrā ume baida bāda idu bādapeda abarica wērā ume panesidāa. ²⁷ Ara maā quīrāca umaquīrāra wērā ume baida bāda idu bādapeda abarica umaquīrāda dji awuadapeda mīā perada o panesidāa. Maā cadjirua o panā carea Ācōrēba ādjirāra cawa oya idjia cawa oida bā quīrāca.

²⁸ Ādjirāba Ācōrēra igarapedada bērā idjia iduaribisia crīcha cadjiruada ēpēnapeda mīā oiē beada o pananamārēā. ²⁹ Ne jūma cadjiruada obadaa. Mīā peraida bāda obadaa, ne jūma awuabadaa, djārāra biē obadaa, djārāba

* **1:14-15** Ne cawa bea, ne adua quedea. Griego bedeade bā bāa “griegoṛāa idjaba āibemarāa.” † **1:16** Judiorāda, judiorāé sida. Griego bedeade nāwā bā bāa: “Naārā judiorāda, maāre judiorāé sida.”

‡ **1:17** Habacuc 2:4. § **1:25** Bia bāa māwā baida. Griego bedeade bā bāa: “Amén.”

erobla carea biē crīchabadaa, mīā beabadaa, caicayabadaa, djārā cūrūgabadaa, djārā biē jarabadaa, idjaba nēbāra obadaa. ³⁰ Djārā ēcarraare biē bedeabadaa, Ācōrēra quīrāmabadaa, idjaba djārā quīrāpita biē bedeabadaa. Ādjirāra dji biara beada abadaa idjaba dji dromaana abadaa. Djārā biē odi carea jātābadaa. Ādji djibari bedeara ījānāca. ³¹ Cawāta zarea beaa. Ādjia beada bāpedadara odāca. Quīrīā neē beaa, ādji biē odara quīrādoadāca idjaba djārāra quīrā djudurīadāca.* ³² Ādjirāba bio cawa panā Ācōrēba māwā o beara bio cawa oida.† Baribāra ara māwā o nīnaa idjaba dewarārāba abari quīrāca cadjirua obadaē bia crīchabadaa.

2

Ācōrēba cawa oidebema

¹ Maā ni abaāba crīchaiē bāa Ācōrē quīrāpita bedeaē blēda. Dji jipaara o bāada a bā bida māwā crīchaiē bāa. Djārāba cadjirua o bāda jarabāde ara idjida jara bāa, idjia bida abari quīrāca obari bērā. ² Dadjirāba cawa panā jūma cadjirua o beara Ācōrēba jipa cawa obarīda. ³ Maā bērā djārāba cadjirua o bāda abaāba jaraibāra, baribāra abarīca o bābāra, idjia crīchaiē bāa Ācōrēba cawa oēda. ⁴ Māwā crīcha bāba igara bāa Ācōrēba quīrā djudurīa bādebemada, jūma droa bādebemada, idjaba cadjirua oida isabe cawa ocadebemada. Idjia adua bāa Ācōrēba māwā bio quīrā djudurīa bāda cadjiruada igarapēda idjīmaā zemārēā.

⁵ Baribāra cawāta zarea bā bērā idjia cadjiruada igarāca Ācōrēmaā ze amaāba. Maā carea Ācōrēba cawa oi ewarīde idji quīrūbīdeba wetara cawa oya. Maā ewarīde Ācōrēba unubiya sāwā jūmarāda jipa cawa oida. ⁶ Idjia jūmarāa diaya ādjia opēdada quīrāca. ⁷ Cawāta biada o panā Ācōrēba ādjida bia unumārēā, bia jaramārēā, idjaba ewarīza idji ume zocai bāmārēā. Maā ēberārāra Ācōrēba wārāda bāya ewarīza idji ume zocai pananamārēā. ⁸ Baribāra cawāta crīcha biē bādeba djārā cāyābara biara beadi carea jātābadaa. Maā bērā wārā bedeara ījā quīrānāca idjaba cadjiruada obadaa. Maā ēberārāra Ācōrēba idji quīrūbīdeba bio cawa oya. ⁹ Idjia cawa obādeba jūma cadjirua o beara bia mīga beadi idjaba sopua beadi. Judiorāda, judiorāē sida māwā beadi.* ¹⁰ Baribāra jūma bio o beara Ācōrēba bia unuya, bia jaraya, idjaba necai bāya. Judiorāda, judiorāē sida māwā oya. ¹¹ Ācōrēba ēberārāra jūmaena abari quīrāca jipa cawa oya.

¹² Ācōrēba Moīsea diada ley adua beaba cadjiruara obada bērā maā leyra adua panāmīna Ācōrēba cawa oya. Idjaba maā ley cawa beaba cadjiruara obada bērā Ācōrēba ara maā leydeba cawa oya. ¹³ Ley ūrī panāneba ēberārāra Ācōrē quīrāpita jipa beaē, ātebāra ījā o panāneba Ācōrē quīrāpita jipa beaa. ¹⁴ Judiorāēba maā leyra adua panāmīna ādji crīchadeba maā leyba jara bā quīrāca edauē obadaa. Māwā unubībadaa biada, cadjirua sida cawa panāda. ¹⁵ Ara ādjia o panāneba unubi panā maā leyba jara bāra soēba cawa panāda. Ādji crīchade cawa panā biada wa cadjiruada o panāda, bedeaē panāda wa bedeaē panāde. ¹⁶ Jūmarāba ādji soē mērā eropanāra

* **1:31** Ādji biē odara quīrādoadāca. Griego bedeaē ebuda blēa. † **1:32** Ācōrēba māwā o beara bio cawa oida. Griego bedeaē nāwā bā bā: “Ācōrēba jara bācārīa māwā o beara beudīda panāda.”

* **2:9** Judiorāda, judiorāē sida. Griego bedeaē nāwā bā bā: “Naārā judiorāda, maāre judiorāē sida.”

Ācōrēba cawa oi ewaride Jesucritodeba cawa oya. Māwāya bedeā bia māla jaradia ʘaba jara ʘa quīrāca.

Ācōrēba Moisea diada leydeba judiorāra jipa bedeāca

17 Bārā judiorāba dji biarāana abadaa. Ācōrēra biara cawa panlaana abadaa. Crīcha panlaa ēdrādidā Ācōrēba Moisea diada leyra cawa panla bēra. 18 Maļ leyra eropanla bēra cawa panla Ācōrēba cārēda quīrīā ʘada idjaba cārēda jipa ʘada. 19 Bārāba crīcha panlaa Ācōrē adua ʘearāa poya bia jaradia pananida dauberrea bea jipa edeʘada quīrāca, pāimane bea ānaana edeʘada quīrāca. 20 Ācōrēba Moisea diada leyra eropanla bēra crīcha panlaa jūma necawaada eropanada idjaba wārā bedeā sida cawa panlaa. Maļ bēra crīcha panla crīcha neē ʘearāa, wadi bio adua ʘearāa bida poya jaradia pananida. 21 Bārāba dewararāa jaradia panlaʘa, ʘcārē cārēā ara bāduba jaradiadaē? Bārāba jaradiabadaa ne drāacara ʘada. Baribala bārāra ne drāabadaa. 22 Bārāba jaradiabadaa daunemacara ʘada. Baribala bārāra daunemabadaa. Bārāba quīrīānacaa ʘawaba oda ācōrēa bia bedeādidā. Baribala ʘawaba oda ācōrē dedebema nebiada drāabadaa. 23 Ācōrēba Moisea diada leyra bārāba bio cawa panlaana abadaa. Baribala maļ leyba jara ʘa iʘānaē panla bēra, bārā carea dewararāba Ācōrēnebemađa biē bedeabadaa. 24 Maļ carea Ācōrē Bedeade nāwā ʘā ʘa: “Judiorāēba Ācōrēra biē jarabadaa bārāba biē obada carea.”†

25 Ācōrēba Moisea diada leyda bārāba iʘā osidara, bārā cacua wēāgođada bia ʘa Ācōrē ēberārā bēra. Baribala maļ leyra iʘā odaēʘa, bārāra Ācōrē quīrāpita cacua wēāgoē bea quīrāca panla.‡ 26 Maļne judioēba maļ leyra iʘā o ʘaʘa, cacua wēāgoē ʘamīna Ācōrē quīrāpita cacua wēāgo ʘa quīrāca ʘa. 27 Bārā judiorāra cacua wēāgobadaa unubidi carea Ācōrē ēberārāda. Idjaba Ācōrēba Moisea diada leyda cawa panla. Baribala maļ leyra iʘā odaē panla. Maļ bēra cacua wēāgoē ʘaba maļ leyda iʘā oibala, cawabiya bārāra judiorāmīna bedeade panla. 28 Judio arara ababe naļ djaradeba māwā ʘaē. Idjaba cacua wēāgođa arara naļ djaradebemaē. § 29 Ātebala sode jipa ʘara Ācōrēmaara judio araa. Sode jipa ʘada Ācōrēmaara cacua wēāgođa araa. Ācōrē Jaureba māwā jipa ʘabaria.* Ācōrēba Moisea diada ley ēpē ʘadeba jipa ʘaē. Sode jipa ʘara ēberārāba bia jaradacamīna Ācōrēba bia jarabaria.

3

1 Māla māwā jara ʘa bēra bārāba crīcha panlasicada judiora Ācōrē quīrāpita mācuaē ʘada. Crīcha panlasicada cacua wēāgo ʘa sida mācuaē ʘada. 2 Māwāēa. Ne zocārāneba judiorāra dji biarāa. Naārā māla jaraya māwā panla Ācōrēba idji bedeāra ādjirāa diada bēra. 3 Māwāmīna ācala ādjirānebemađa idji bedeāra iʘānaē basia. ʘMaļa carea Ācōrēba oi jaradara oēca? 4 Māwāēa. Ācōrēba oi jaradara wārāda jūma oya. Ēberārāra jūmaena sewaida beamīna Ācōrēra bedeā aba ʘa. Idji Bedeade nāwā ʘā ʘa:

ʘa bedeabalađe jumarāba cawađia ʘa jara ʘara jipa ʘada;
aba ʘa biē jarabalađe ʘa cawabiya ʘara jipa ʘada.*

† 2:24 Isaia 52:5; Ezequiel 36:20-23. ‡ 2:25 Cacua wēāgoē bea. Maļba jara ʘa: “Ācōrē ēberārāēa.”

§ 2:28 Judio araa idjaba cacua wēāgođa araa. Maļba jara ʘa: “Ācōrē ēberārāa.” * 2:29 Jeremia

4:4; Ezequiel 36:26-27. * 3:4 Salmo 51:4.

⁵ Māra bedeyaya ēberārā bedebada quīrāca. Λαγαβα jarabadaa cadjirua o panane Ācōrēra jipa bāda ebuda unubibadada. Mañne Ācōrēba cawa oibαγα, idjira jipa bāēana abadaa. ζDji māwā jara panā cārēda jaradi? ζJaradica Ācōrēra jipa bāēda cadjirua o beara cawa oi bēra? ⁶ ιWārāda māwāēa! Ācōrēda jipa bāēbara, ζsāwā naλ ējūānebemarāra jipa cawa ocasi? ⁷ Λαγαβα jarabadaa sewa o pananeba Ācōrēra sewa ocada ebuda unubibadada. Crīchabadaa ādjia sewa o panα carea ēberārāba Ācōrēa auđuara bia bedeadida. Maλ bēra ādjimaarā Ācōrēba cawa oiē bαa. ⁸ Māwāra ζdadjirāba auđuara cadjiruada odida panαcā ēberārāba Ācōrēa auđuara bia bedeadamārēa? Λαγαβα ādji crīcha cadjiruadeba jarabadaa daiba māwā jaradia panāda. Māwā jara beara Ācōrēba wārāda biē bāida bαa.

Ēberā jipa bāra neēa

⁹ Maλ bēra ζcārēda jaradi? ζJaradica dai judiorāda dewararā cāyābara biara beada? ιMāwāēa! Mā naλ cartade cawabisia judiorāba, judiorāē bida cadjiruara obadada. ¹⁰ Maλgādebemada Ācōrē Bedeade nāwā bα bαa: Ēberā jipa bāra ni aba bida neēa.

¹¹ Ni abaαba adua bαa cārēda jipa bāda. Ni abaαba Ācōrēra jaγαca.

¹² Jūmarāba Ācōrēra igarasidāa. Jūmarāda Ācōrē quīrāpita biē panesidāa.

Ni abaαba biada oca. Bia o bāra ni aba bida neēa.†

¹³ Ādjia cadjirua bedebadara beuda uria ewa nūmα quīrāca bαa. Ādji iteba sewada obadaa.‡

Ādjia jara pananeba djārāra biē obadaa damaba cabαγα quīrāca.§

¹⁴ Djārā quīrāma pananeba ādji iteba biē jarabadaa.*

¹⁵ Baridua carea miā beabadaa.

¹⁶ Ādji wābαdaza djārā bia pananada ārīnapeđa bia mīgabibadaa.

¹⁷ Djārā ume necai beadira adua panα.†

¹⁸ Ni maārī bida Ācōrēra wayadαca.‡

¹⁹ Maλ beđea Ācōrē leyde bāra dji ley ēpē bearāa jara bαa. Māwā ni abaαba poya jaradaēa cadjirua neē bāda. Maλ leydeba cawa panα jūma naλ ējūānebemarāra Ācōrē quīrāpita bedeade panāda. ²⁰ Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley ījā o bādeba ni abaαda Ācōrē quīrāpita jipa baēa. Maλ leyba cawabi bαa dadjia cadjiruada obadada.

Ācōrēba Jesucritođeba ēberārā jipa unubaria

²¹ Baribαγα idira Ācōrēba cawabisia maλ ley odaēne sāwā ēberārāra jipa unubarida. Ācōrēba Moisea diada leyde idjaba Ācōrēneba bedebadarāba bαpedāda cartade bida maλnebemada bα bαa. ²² Abααba Jesucritoda ījāsira Ācōrēba idjira jipa unubaria. Jesu ījābαdara idjia jūma māwā jipa unubaria. Ni abaαda quīrā awara unucaa. ²³ Wārāda jūmarāba cadjiruada obadaa. Maλ bēra Ācōrē biya quirudebemada āi beaa. ²⁴ Baribαγα Ācōrēba ni cārē siđa obiēne idji biadēba ēberāra jipa unubaria. Māwā unubaria Jesucritoba idji beudadeba cadjiruadebemada ēdγα bāda bēra. ²⁵ Ācōrēba Jesucritora bāsia cadjirua carea beumārēa. Dadjirā carea idji oara erozoasia. Maλ ījābαdade Ācōrēba dadji cadjiruara quīrādoabaria. Jesucrito dadjirā cadjirua carea beudaba cawabi bαa Ācōrēba jipa cawa obarida. Crito zei naēna

† 3:12 Salmo 14:1-3. ‡ 3:13 Salmo 5:9. § 3:13 Salmo 140:3. * 3:14 Salmo 10:7. † 3:17 Isaia 59:7-8. ‡ 3:18 Salmo 36:1.

cadjirua opedađara Ācōrēba jūma droa Ɂađeba cawa oē basia. ²⁶ Baribara idira Jesucritodeba Ācōrēba cadjiruara jūma jipa cawa obaria. Maļ bēra Ācōrēba Jesu ijabadara jūma jipa unubaria. Māwā ebuda Ɂa Ācōrēra ne jūmane jipa Ɂa.

²⁷ Maļ bēra Ɂcārēā ara dadjidebemada bia bedeadī? Poya bia bedeadaēa. ɁSāwāērā? Poya bia bedeadaēa, Ācōrēba Moisea diada ley ija o pananeba idji quīrāpita jipa panāē bēra, ātebara Jesu ija pananeba dadjirāra idji quīrāpita jipa panā. ²⁸ Dadjirāba jaradia panā Jesuda ija panā bēra Ācōrēba dadjirāra jipa unubarida. Ācōrēba Moisea diada ley ija o pananeba dadjirāra idji quīrāpita jipa beadacaa.

²⁹⁻³⁰ ɁĀcōrēra ababe judiorā Ācōrēca? ɁIdjira judiorāē Ācōrēca? Wārāda Ācōrēra ababara Ɂa bēra idjaba judiorāē Ācōrēca. Idjia jūma Jesu ijabadara jipa unubaria. Cacia wēāgo beaba, cacua wēāgoē bea bida Jesuda ijasidara jipa unubaria. ³¹ Jesuda ija panā bēra ɁĀcōrēba Moisea diada leyra igara panāca? Māwāēa, ātebara maļ leyba jara bara obadaa.

4

Abrahaļa Ācōrē ijana

¹ ɁCārēda jaradi drōā naēnabema Abrahaļnebemada? ɁSāwā Ācōrēba jipa unusi? ² Abrahaļa ne bia o Ɂađeba Ācōrē quīrāpita jipa badabara, ara idjidebemada poya bia bedeacasia. Baribara wārā arada ni cārē sida oē basia Ācōrē quīrāpita bia bedei carea. ³ Ācōrē Bedeade nāwā jara Ɂa: “Abrahaļa Ācōrēra ijasia. Maļ carea Ācōrēba idjira jipa unusia.”* ⁴ Abaļa trajuda oibara, idjia edabara bari edaēa, ātebara idji trajubari dji boroba diaya. ⁵ Baribara Ācōrē quīrāpita jipa Ɂai carea ne oē Ɂa Ācōrēda ijabara, Ācōrēba maļ ēberāra jipa unuya. Cadjirua o beaba Ācōrēda ijasidara Ācōrēba jipa unubaria. ⁶ Ara maļ quīrāca Daviba jarasia: Ācōrē quīrāpita jipa Ɂai carea ne oē Ɂa Ācōrēba jipa unusira bio bia haya. ⁷ Nāwā jarasia: Ēberārāba Ācōrē ley ija odaē pananada idjaba cadjirua opedađada Ācōrēba quīrādoasira bio bia panania.

⁸ Ēberāba cadjirua oda carea Ācōrēba bedeade Ɂaēana aibara, maļ ēberāra bio bia haya.†

⁹ Maļa Ɂababe cacua wēāgo beadra bio bia pananica? ɁCacia wēāgoē bea sida bio bia pananaēca? Daiba jarasidaa Abrahaļa Ācōrēra ijana bēra Ācōrēba idjira jipa unusida. ¹⁰ Baribara ɁĀcōrēba idjira sāļbe jipa unusi? ɁJipa unusica idji cacua wēāgođacarea wa wēāgoi naēna? Wārāda idji cacua wēāgoi naēna Ācōrēba idjira jipa unusia. ¹¹ Abrahaļa Ācōrēra ijana bēra, cacua wēāgoē badamīna Ācōrēba idjira jipa unusia. Maļ cawabi carea Abrahaļa jīrūare idji cacua wēāgosia.‡ Cacua wēāgoē beaba Ācōrēda ijanibara, Abrahaļa ādjirā zezaa, abari quīrāca ija pananeba Ācōrēba jipa unu Ɂa bēra. ¹² Idjaba Abrahaļa idji cacua wēāgoi naēna ija bada quīrāca cacua wēāgo beaba ijanibara Abrahaļa ādjirā zezaa.

¹³ Ācōrēba Abrahaļa, idjideba zedi ēberāra bida naļ ējūara diayada asia. Baribara māwā jaraē basia Abrahaļa idji leyda ija oda bēra. Ātebara māwā

* 4:3 Genesi 15:6. † 4:8 Salmo 32:1-2. ‡ 4:11 Genesi capítulo 17.

jarasia Abrahāla jipa ununa bēra. Māwā jipa unusia Abrahāla idjida ijāna bēra. ¹⁴ Ācōrēba Moisea diada ley ijā o beaba Ācōrēba diai jaradara edabādabara, dadji quīrīābe Critora ijā panacasidaa idjaba Ācōrēba diai jaradara edadaē bacasia. ¹⁵ Maļ leydeba Ācōrēba cawa oya. Wārāda leyda neē badabara, dadjirāra maļ ley igarabada carea bedeade pananaē bacasia.

¹⁶ Ācōrēba diai jaradara dadjirāba edadia idjida ijā panā bēra. Ācōrēba idji biadeba maļra bari dia bla. Maļ bēra jūma Abrahā ēberārāba maļra wārāda edadia. Ācōrēba Moisea diada leydeba panāba Ācōrēda ijā panābala maļra edadia. Baribala ababe ādjiabala edadaē, ātebala judiorāē bida Abrahā quīrāca Ācōrēda ijānibala edadia. Māwā Abrahāla jūma dadjirā, dji Ācōrē ijā bea zezaa. ¹⁷ Ācōrē Bedeade nāwā bā bla: “Maļ bala basia zocārā puru bea zezada bamārēā.” Š Wārāda Ācōrē quīrāpita Abrahāla jūma dadjirā, dji Ācōrē ijā bea zezaa. Ācōrēba beupeadara lrēbabaria idjaba ne neēnebemada obaria. Ara maļ Ācōrēda Abrahāla ijā basia.

¹⁸ Ācōrēba nāwā jarasia: “Badeba yōbdarāda zocārā duania.”* Abrahāla poya warra unuēda cawa bāmīna ijāsia Ācōrēba warra unubida idjia jarada quīrāca. Māwā ijā badeba zocārā puru bea zezada basia Ācōrēba jarada quīrāca. ¹⁹ Warra unui carea jūmawāyā drōāda bāmīna Abrahāla maļgala wadibida bio ijā basia. Idjira berara cien poa basia. Idji quīma Sara sida warra tocada cawa bāmīna Abrahāla wadibida bio ijā basia. ²⁰ Idjia ni maārī bida crīchaē basia Ācōrēba diai jaradara diaēda. Ātebala sodeba wārāda bio ijā basia idjaba Ācōrēba bia bedeadajia. ²¹ Idjia cawa basia Ācōrēba oi jaradara wārāda jūma poya oida. ²² Abrahāla māwā ijāna bēra Ācōrēba jipa unusia.† ²³ Ācōrē Bedeade māwā bā bla. Baribala maļ bedeara ababe idjidebemada bedea bāla. ²⁴ Ātebala dadjirānebama sida bedea bla, dadjirāba ijā panāneba Ācōrēba jipa unu bla bēra. Ācōrēba dadji Boro Jesura beu badada lrēbabasia. Ara maļ Ācōrēda dadjirāba ijā panā. ²⁵ Idjia Jesura basia dadjirā cadjirua carea beumārēā. Maļbe beu badada lrēbabasia dadjirāra idji quīrāpita jipa bā carea.

5

Jesudeba dadjirāra Ācōrē ume necai duana

¹ Jesucritoda ijā panā bēra Ācōrēba dadjirāra jipa unu bla. Maļ bēra dadjirā Boro Jesucritodeba Ācōrē ume necai duana. ² Maļ awara Jesucrito ijā panā bēra Ācōrēba idji biadeba dadjirāra ewariza carebabaria. Idjaba basrida panā cawa panā bēra Ācōrē biya quirudebemada edadida. ³ Maļ awara dadjirā bia mīga panāne basrida panabadaa cawa panā bēra maļgadeba biara droa cawadida. ⁴ Maļ droa panāneba cawa panā Ācōrēba dadjirāra bia unu bāda. Maļgadeba cawa panā Ācōrē bia quirudebemada edadida. ⁵ Maļra sewaē, ātebala wārāda edadia. Māwā cawa panā Ācōrēba idji Jaureda dadjirā diada bēra. Idji Jaureda dadjirā sodē cawabi bla dadjirāra wārāda bio quīrā bāda.

⁶ Dadjirā cadjirudebemada poya ēdrādaē panasidade Ācōrēba bāda ewaride Critora dadjirā dji cadjiruarā carea beusia. ⁷ Zarea bla ēberā jipa

Š 4:17 Genesi 17:5. * 4:18 Genesi 15:5. † 4:22 Genesi 15:6.

ḂΛ carea abaḂba ara idjida idu beabida. Āībērā ēberā bia carea abaḂba ara idjida idu beabiscada. ⁸ BaribḂḂḂ Ḃcōrēba dadjirāra bio quīrīā ḂḂda unubisia wadi cadjiruade panḂne Critora dadjirā carea beuda bēra. ⁹ Crito oa erozoadadeba Ḃcōrēba dadjirāra jipa unu ḂḂa. MaḂ bēra Critodeba dadjirāra Ḃcōrēba cawa oidebemada wārāda ēdḂḂḂḂ. ¹⁰ Dadjirā wadibida Ḃcōrē ume dji quīrūda beaside idji Warra beudadeba dadjirāra idji ume bia ḂḂsia. Māwā dadjirāra wārāda ēdḂḂḂḂ Critora zocai ḂḂ bēra. ¹¹ MaḂ awara dadjirā Boro Jesucritodeba Ḃcōrē ume bia panḂ bēra idjideba Ḃcōrē ume ḂḂsrida panḂa.

AdaḂ idjaba Crito

¹² Ēberā abaḂdeba cadjiruara naḂ ējūāne zesia. Idjaba maḂ cadjiruadeba dadji beudira zesia. Jūmarāba cadjiruada obada bēra beubadaa. ¹³ Ḃcōrēba Moisea idji ley diai naēna ēberārāba naḂ ējūāne cadjiruara obadjidaa. BaribḂḂḂ maḂ ley neḂ ḂḂda bēra jaraca basia ēberāba cadjirua o panḂ carea bedeade panḂda. ¹⁴ Māwāmīna AdaḂ ewarideba aba Moise ewaridaa ēberārāda beusidaa cadjiruara obadjida bēra. BaribḂḂḂ AdaḂba cadjirua oḂa quīrāca oḂaē basia. AdaḂba igarasia Ḃcōrēba idjia ebuḂa jaradara baribḂḂḂ ādjirāba māwā oḂaē basia.

AdaḂneba jūmarāda biē panena quīrāca dji zeida Ḃadadeba jūmarāda poya bia panesidaa.* ¹⁵⁻¹⁶ Wārāda ēberā abaḂba cadjirua oḂa carea jūmarāda beusidaa. BaribḂḂḂ ēberā abaḂdeba Ḃcōrēba idji biadeba zocai Ḃaida bari diasia jūmarāda zocai beadamārēā.† Jesucritoba idji biadeba dadjirā itea oḂara AdaḂba cadjirua oḂadeba zeḂa cāyābara ḂḂḂḂḂ ḂḂa. MaḂ bēra Ḃcōrēba bari dia ḂḂra AdaḂba cadjirua oḂadeba zeḂa quīrāca ḂḂḂ. MaḂ awara AdaḂba cadjirua ababe oḂa carea Ḃcōrēba cawa opeḂa jūmarāda bedeade panḂana asia. BaribḂḂḂ ēberārāba cadjiruada zocārā opeḂadamīna Ḃcōrēba ni cārē sida obiēne idji biadeba ādjirāra jipa unubaria. ¹⁷ Wārāda ēberā abaḂba cadjirua oḂadeba jūmarāda beubadaa. BaribḂḂḂ dewara ēberāda ḂḂa, Jesucritoda. Idjideba Ḃcōrēba ni cārē sida obiēne ēberārāra jipa unubaria. Idji biadeba bio carebabaria. Ḃcōrēba māwā erobḂra Jesucritodeba ewariza idji ume zocai panania.

¹⁸ Wārāda ēberā abaḂba cadjirua oḂa carea Ḃcōrēba cawa opeḂa jūmarāda bedeade panḂana asia. Idjaba ēberā abaḂba jipa oḂa carea Ḃcōrēba jūmarāda poya jipa unuya ewariza idji ume zocai pananamārēā. ¹⁹ Wārāda ēberā abaḂba Ḃcōrēba jaradara iḂā oḂaē bēra zocārā ēberāra dji cadjiruārāda panesidaa. Idjaba ēberā abaḂba jūma iḂā oḂa bēra zocārā ēberāra Ḃcōrēba jipa unuya.

²⁰ Ḃcōrēba Moisea idji leyra diasia ēberārāba cawadamārēā cadjiruara zocārā obadada. BaribḂḂḂ ēberārāba cadjiruara biara osidade Ḃcōrēba idji biadeba biara quīrā djaburiasia. ²¹ Wārāda ēberārāba cadjiruada obada bēra beubadaa. BaribḂḂḂ Ḃcōrēba idji biadeba ēberārāra jipa unubaria dadjirā Boro Jesucritodeba ewariza idji ume zocai pananamārēā.

6

Cadjiruadebema ēdḂḂpedada

* **5:14** Griego bedeade nāwā ḂḂ ḂḂa: “AdaḂra dji zeida Ḃada quīrāca basia.” † **5:15-16** Jūmarā. Griego bedeade ḂḂ ḂḂa “zocārā.”

1 ¿Mañnebemada sãwã crĩcha panã? ¿Dadjirãra wadibida cadjiruade nĩbadica Ācõrẽba idji biadeba biara quĩrã djuburiamãrẽã? 2 ¡Wãrãda mãwã odiẽ panã! Dadjirãra cadjiruadebemada beusidaa. Mañ bẽrã ¿sãwã cadjiruade nĩbadi? 3-4 Bãrãba cawa panã borocuesidade unubisidada Crito ume ãbaa panãda. Mãwã unubisidaa idji ume beusidada idjaba jousidada. Mañbe dadjirã Zeza Ācõrẽba idji abãa waiãba ãdeba Crito ãrẽbabida quĩrãca dadjirã sida ãrẽbabisia zocai bai djiwidide nĩbadamãrẽã.

5 Dadjirãra Crito ume beusida bẽrã idji ãrẽbada quĩrãca zocai bai djiwidide nĩbadia. 6 Dadjirãba cawa panã dadjĩ crĩcha drõãra beusida Crito ume crude cachida quĩrãca. Mãwãbãrã dadjirã crĩcha drõãba nañ cacuaba cadjirua o quĩrã ãda waa poya obiẽa. Dadjirãra waa cadjirua nezocarãẽa. 7 Wãrãda abãda Crito ume ãbaa beusibãrã, cadjiruadebemada ãdrãsia.*

8 Dadjirãra Crito ume ãbaa beupedada bẽrã ãã panã idji ume zocai pananida. 9 Dadjirãba cawa panã Critora beu badada ãrẽbada bẽrã waa beuẽda. Beuba idjira waa poyaãa. 10 Crito ãarima aba beudaba jũma cadjiruada poyasia. Idjira waa beuẽa ãtebãrã Ācõrẽ itea zocai ããa. 11 Ara mã quĩrãca cawaãda panã bãrãra cadjiruadebemada beusidada idjaba dadjirã Boro Jesudeba Ācõrẽ itea zocai panãda.

12 Mã bẽrã cadjiruara idu bãrã boro babirãnadua. Mãwã bãrã cacua beuida ããba cadjirua o quĩrã ãda odaẽa. 13 Bãrã cacuaa idu cadjiruara obirãnadua. Ātebãrã ara bãdjida Ācõrẽa diadadua. Bãrãra cadjiruade beu pananada Ācõrẽ itea zocai panesidaa. Mãñ biãrã bãrã cacuada Ācõrẽa diadadua jipa odi carea. 14 Ācõrẽba idji biadeba bãrãra ãdrã ãda bẽrã idjaba Ācõrẽba Moisea diada leydeba panãẽ bẽrã, cadjiruara bãrã boroda ãaiẽ ããa.

Jipa odidebema

15 ¿Mañnebemada sãwã crĩcha panã? Ācõrẽba idji biadeba dadjirãra ãdrã edada bẽrã idjaba dadjirãra Moisea diada leydeba panãẽ bẽrã ¿cadjiruada odida panãca? ¡Mãwãẽa! 16 Bãrãba cawa panã ara bãdjida djãrã nezocada beadi carea diadibãrã, dji boroba jarabãrãra jũma ãã odida panã. Ara mã quĩrãca bãrãba cadjiruara bãrã boroda ãadibãrã, cadjiruara odapeda beudia. Baribãrã Ācõrẽda bãrã boroda ãadibãrã, idji beude ãã obãdade jipa nĩbadia.

17 Naẽna bãrãra cadjirua nezocarã basia. Baribãrã jũma Ācõrẽnebema jaradiapedadara sodeba ãã o panã bẽrã mãã Ācõrẽa bia ãada abaria. 18 Bãrãra cadjiruadebemada ãdrãdapeda Ācõrẽ nezocarãda panesidaa jipa odi carea.

19 Mãã mãwã nezocadebemada beude ãã nañ crĩchada jaradiai carea. Ara bãdjideba cawaãda zarea ãã bẽrã mãwã jaradia ãã. Wãrãda naẽna bãrãba ara bãdjida basidaa cadjirua nezocada beadi carea. Mãwã bãrãba mãã peraidebemada, jũma cadjirua sida ewariza wetara o panabadjidaa. Baribãrã idira Ācõrẽ nezocarã bẽrã ara bãdjida ãadadua jipa odi carea. Mãwãbãrã Ācõrẽ itea bia beadia. 20 Bãrãra cadjirua nezocarã baside jipa odida crĩchadaca basia. 21 Baribãrã cadjirua o panãneba ¿cãrẽ biada edasida? ¿Mãwã o panana carea idira quĩrã pera panãẽca? Cadjirua o panã carea ãberãrãra beudia. 22 Idira bãrãra cadjiruadebemada ãdrãpedada bẽrã Ācõrẽ nezocada panesidaa. Mãwã bãrãra Ācõrẽ itea bia panesidaa. Mãñ bẽrã idji ume ewariza zocai panania. 23 Wãrãda cadjirua o panã carea ãberãrãra

* 6:7 Cadjiruadebemada ãdrãsia. Griego beudeade mããba idjaba jara ãã: "Cadjirua o ãdebemada Ācõrẽba jipa basia."

beudia. BaribΛΓΛ dadjirã Boro Jesucritodeba Ācõrẽba ewariza zocai baida bari dia BΛA.

7

Miã amacara panΛ leydeba Pauloba jaradiada

¹ Djabarã, Ācõrẽba Moisea diada leyra cawa panΛ bẽrã maλ leydeba mΛa bãrãa bedeyaya. Bãrãba cawa panΛA ababe zocai panΛnebΛΓΛ dadjirãra maλ leydeba panΛda. ²⁻³ Naλ quĩrãca BΛA. Maλ leyba jara BΛA wẽrã quima bara BΛA idji quima zocai BΛde idji ume baida BΛda. Idji quima wadi zocai BΛde maλ wẽrãba dewara umaquirãda edaibΛΓΛ, leyba jara BΛA wẽrãra daunemasida. BaribΛΓΛ idji quimada beusira wẽrãra idji quima ume baida BΛ leydebemada ēdrasia. Maλne idjia dewara umaquirãda edaibΛΓΛ, daunemaē BΛA.

⁴ Djabarã, ara maλ quĩrãca Crito beudadeba bãrãra Ācõrẽba Moisea diada leydebemada beusidaa. Mãwã dewaradeba poya panania. Idira bãrãra Crito dji ãrẽbadadea. Idjideba panΛ bẽrã Ācõrẽ itea poya bia odia. ⁵ Dadjirãra naλ djaraba o quĩrã BΛdeba nĩbasidade Ācõrẽba Moisea diada leyba jara BΛ carea wetara cadjiruada o quĩrãsiadaa. Maλne cadjirua o panΛ carea beuidada panasiadaa.* ⁶ BaribΛΓΛ Ācõrẽba Moisea diada leydeba pananada dadjirãra ēdrasiadaa. Maλ leydebemada beusida bẽrã idira Ācõrẽra idji Jauredeba ēpẽnia. Waa crĩchadaēa Moiseba BΛda leydeba ēpẽnida.

Cadjirua o quĩrã BΛdebema

⁷ ¿Maλnebemada sãwã crĩcha panΛ? ¿Ācõrẽba Moisea diada leyra cadjiruaca? ¡Mãwãēa! Maλ ley neē badabara mΛa adua bacasia cãrẽda cadjiruada. Maλ leyba djãrãnera awuarãduada adaēbara, mΛa djãrãnera awuairu cadjiruada adua bacasia.† ⁸ BaribΛΓΛ awuarãduada ada bẽrã cadjirua o quĩrã BΛdeba mΛa ne jũmada wetara awuasida. Wãrãda Ācõrẽba Moisea diada ley neē badabara wetara cadjiruara o quĩrãē bacasia.‡ ⁹ Naēna maλ ley adua baside mΛra necai babadjia. BaribΛΓΛ cawaside mΛa cadjiruada o quĩrãsia. Maλbe cadjirua carea beuida basia. ¹⁰ Maλ ley ãjã o BΛdeba mΛra Ācõrẽ ume ewariza zocai baida basia. BaribΛΓΛ oca bẽrã maλ leyba cawabisia mΛra beuida BΛda. ¹¹ Maλ leyba jara BΛ carea mΛa cadjiruada wetara o quĩrãsia. Maλbe cadjiruaba mΛra cũrũgasida crĩchamãrẽã maλ leydeba jipa baida. BaribΛΓΛ ãjã oca bẽrã beuida basia.

¹² Wãrãda maλ leyra Ācõrẽnea. Maλ leyba jara BΛra jũma bio bia BΛa, jipa BΛa, idjaba aride BΛa. ¹³ Mãwãra ¿ley bia BΛaba mΛra beubisica? ¡Mãwãēa! ĀtebΛΓΛ cadjirua o BΛ carea mΛra mãwã beuida basia. MΛa cadjirua o BΛ carea maλ ley bia BΛaba jara BΛa mΛra beuida BΛda. Mãwã ebuda BΛa cadjiruara sãwãbΛΓΛ BΛda. MΛa cadjirua o BΛra wãrãda bio cadjirua BΛa.

¹⁴ Dadjirãba cawa panΛA Ācõrẽba Moisea diada leyra Ācõrẽ Jauredeba zesida. BaribΛΓΛ mΛra naλ djarade BΛA. MΛra cadjiruaba nẽdoda quĩrãca BΛA idji nezocada bamãrẽã. ¹⁵ MΛa adua BΛa cãrẽ cãrẽã jãwã obarida. MΛa ne bia o quĩrã BΛra oca, ãtebΛΓΛ mΛa cadjirua o quĩrãē BΛda obaria. ¹⁶ BaribΛΓΛ mΛa cadjirua o BΛra o quĩrãē BΛ bẽrã ebuda BΛa Ācõrẽba Moisea diada leyra mΛa bia unu BΛda. ¹⁷ Maλ bẽrã ara mãdjia quĩrã BΛdeba cadjiruara o BΛēa,

* **7:5** Beuidada panasiadaa. Griego bedeadẽ nãwã bΛ BΛa: “Beudira zau panasiadaa.” † **7:7** Exodo 20:17. ‡ **7:8** Wãrãda Ācõrẽba Moisea diada ley neē badabara wetara cadjiruara o quĩrãē bacasia. Griego bedeadẽ nãwã bΛ BΛa: “Ley neēne cadjiruara beusia.”

āteβaΓA cadjirua mλ sode βAba māwā obibaria. ¹⁸ Mλa cawa βAa mλ sodera biada neēda. Biara jaraibAΓA, mλra naλ djarade βA bērā ara mλdjia quīrīā βAdeba biada poya ocaa. Mλa biada o quīrīā βAmīna poya ocaa. ¹⁹ Wārāda mλa bia o quīrīā βAra ocaa, āteβaΓA cadjirua o quīrīāē βAada obaria. ²⁰ Mλa cadjirua o quīrīāē βAada o βAmīna, ara mλdjia quīrīā βAdeba māwā o βAēa. ĀteβaΓA cadjirua mλ sode βAba māwā obi βAa.

²¹ Maλ bērā naλda cawa βAa: mλa biada o quīrīā βAmīna cadjirua mλ sode βAba cadjiruada obibaria. ²² Wārāda mλa sodeba Ācōrē leyra bio bia unu βAa. ²³ Māwāmīna dewara crīcha sida mλ sode βAa. Maλgaba mλ preso erobA quīrīāca mλa cadjiruada obibaria. Mλa bia o quīrīā βAra maλ crīchaba idu obi quīrīāca ne bia oi crīcha ume djō βA quīrīāca.

²⁴ ¡Mλra mīa djuburi βAa! ¿Caiba mλra ēdΓA βAī naλ cacua beuida βAba cadjirua o quīrīā βAdebemada? ²⁵ Ababe ĀcōrēβaΓA dadjirā Boro Jesucritodeba mλra ēdΓA βAya. Maλ carea mλa idjīa bia βAada aya. Wārāda mλ crīchade Ācōrē leyra ījā o quīrīā βAa, baribAΓA naλ djarade βA bērā cadjirua mλ sode βAba cadjiruada obibaria.

8

Ācōrē Jauredeba nībadidebema

¹⁻² Idīra dadjirāra Jesucrito ume panA bērā ni maārī bida bedeade panAēa.* Ācōrē Jaureba dadjirāa zocai βai djiwidida Jesucritodeba diasia. Dadjirāra cadjiruadebemada idjaba beudidebemada ēdΓA βAsia. ³ Ācōrēba Moisea diaa leyla dadjirāra cadjiruadebemada poya ēdΓA βAē basīa. Naλ djaraba o quīrīā βAdeba nīnaba maλ ley ījā odi cāyābara cadjiruada obadaa. BaribAΓA Ācōrēba idji Warrada diabuesia dadjirā dji cadjiruarā quīrīāca βamārēa. Maλne idji Warrara dadjirā cadjirua carea beusia. Māwā Ācōrēba idji Warradeba dadjirāra cadjiruadebemada ēdΓA βAsia. ⁴ Idjia māwā osia dadjirāba poya jipa ođamārēa idji leyla jara βA quīrīāca. Idīra dadjirāra poya jipa nībadīa naλ djaraba o quīrīā βAdeba nīnaē bērā, āteβaΓA Ācōrē Jauredeba nīna bērā.

⁵ Naλ djaraba o quīrīā βAdeba nīnaba ababe naλ djaraba cadjirua o quīrīā βAδΓA crīchabadaa. BaribAΓA Ācōrē Jauredeba nīnaba Ācōrē Jaureba quīrīā βAδΓA crīchabadaa. ⁶ Naλ djaraba o quīrīā βAada abAba crīcha βaibAΓA beuya. BaribAΓA Ācōrē Jaureba quīrīā βAada crīcha βaibAΓA necai βaya idjaba ewariza Ācōrē ume zocai βaya. ⁷ AbAba naλ djaraba o quīrīā βAada crīcha βaibAΓA, Ācōrē ume dji quīrīa. Ācōrē leyra ījā o quīrīāēa, ni poya ījā oēa. ⁸ Naλ djaraba o quīrīā βAdeba nīnara Ācōrēba bia unucaa.

⁹ BaribAΓA Ācōrē Jaureda wārāda bārā sode βAβAΓA, idjideba nīnaa. Naλ djaraba o quīrīā βAdeba nīnaēa. Wārāda Crito Jaure neē βAra Critodeēa. ¹⁰ BaribAΓA Critoda bārā sode βAβAΓA, bārā jaurera zocai βAa Ācōrēba bārāra jipa unu βA bērā. Māwāmīna bārāba cadjirua o panana carea naλ djarade beudia. ¹¹ BaribAΓA idji Jaureda bārā sode βA bērā, idjideba bārā caua beuida βAra ārēbabiya Jesu ārēbabiā quīrīāca.

¹² Djabarā, dadjirāra wārāda Ācōrē Jauredeba nībadīa panAa. Naλ djaraba o quīrīā βAdeba nībadīē panAa. ¹³ Bārāda naλ djaraba o quīrīā βAdeba

* **8:1-2** Griego bedeade AΓAΓA cartade naλ sida βA βAa: “Ādjirāra naλ cacuaba cadjirua o quīrīā βAdeba nīnaē bērā, āteβaΓA Ācōrē Jauredeba nīna bērā.”

nĩbadib_{ΛΓΛ} beudĩa. Barib_{ΛΓΛ} na_Λ djaraba cadjirua o quĩrĩã ßada Ācõrẽ Jauredeba igaradib_{ΛΓΛ}, ewariza Ācõrẽ ume zocai panania. ¹⁴ Jũma Ācõrẽ Jauredeba nĩnara Ācõrẽ warrarãa. ¹⁵ Bãrãba Ācõrẽ Jaure edasidade nezocada ßa_Λ basĩa. Āteb_{ΛΓΛ} ßasia Ācõrẽ warrarãda beadamãrẽã. Idjideba ne wayadacaa ãteb_{ΛΓΛ} Ācõrẽa “m_Λ Zeza” abadaa. ¹⁶ Dadjirã sode Ācõrẽ Jaureba cawabi ßaa wãrãda Ācõrẽ warrarãda. ¹⁷ Idji warrarã bẽrã Crito ume ãbaa idjia erob_Λdebemada edadĩa. Dadjirãda wãrãda Crito bia mĩgãda quĩrãca bia mĩga pananib_{ΛΓΛ}, Ācõrẽba Crito ume ãbaa bio bia ßaya.

Bajãne bia pananinebema

¹⁸ Dadjirã na_Λ ewaride bia mĩga pananebemada m_Λa mãcua crĩchacaa, nocoarebema ewaride Ācõrẽba dadjirãra bia ßai bẽrã. ¹⁹ Ne jũma Ācõrẽba ocuadaba quĩrĩã ßaa idji warrarã bia paneb_Λdadã isabe unubida. ²⁰⁻²¹ Naẽna ne jũma Ācõrẽba bia ocuadara biẽ besia. Barib_{ΛΓΛ} iduba mãwã biẽ beẽ basĩa, ãteb_{ΛΓΛ} Ācõrẽba biẽ ßasia. Mãwãmĩna ne jũma biẽ bedaba jãã ßaa Ācõrẽba idji warrarã bia ßai quĩrãca bia ßamãrẽã. Mã_Λbe waa ßerawaẽa.

²² Dadjirãba cawa pan_Λa wẽrãba warra tob_{ΛΓΛ}de pua carea isabe to quĩrĩãbarida. Ara mã_Λ quĩrãca ne jũma Ācõrẽba ocuadara puadeba beaca ßaa. Mã_Λ carea isabe bia ße quĩrĩã ßaa. Ācõrẽba ocuada biẽ beda ewarideba aba ididãa mãwã ßaa. ²³ Mã_Λ awara Ācõrẽba dadjirã cacuara bia ßamãrẽã jãã panamisa dadjirã sida puadeba pan_Λa. Idji warrarã edab_{ΛΓΛ}de mãwã oya. Idji Jaureda dadjirãa naãrã diasia wãrãda idji warrarãda cawadamãrẽã. ²⁴ Ācõrẽba dadjirãra edr_Λ edada bẽrã mã_Λg_Λra jãã pan_Λa. Dadjia jãã pan_Λra wadibida neẽ pan_Λa. Eropan_Λbara çcãrẽ cãrẽã jãã panacasiãda? çCaiba idjia erob_Λ edai carea jãã bai? ²⁵ Barib_{ΛΓΛ} dadjirãba jãã pan_Λra wadibida neẽ pan_Λa bẽrã jũma droa pananeba cawa pan_Λa wãrãda edadĩa.

²⁶ Mã_Λ awara ara dadjiduba ßããã pan_Λ bẽrã Ācõrẽ Jaureba dadjirãra careba ßaa. Wãrãda adua pan_Λa sãwã Ācõrẽa aride iwididida. Barib_{ΛΓΛ} Ācõrẽ Jaureba dadjia poya jaradaca bededebeba dadjirã carea Ācõrẽa iwidibaria. ²⁷ Mã_Λne Ācõrẽ dadji so ac_Λbariba idji Jaureba iwidĩ ßara cawa ßaa, idjia quĩrĩã ßa quĩrãca idjiderã carea iwidibari bẽrã.

Ācõrẽba ne jũmaneba carebabaria

²⁸ Ācõrẽba crĩcha ßada quĩrãca idji quĩrĩã beada trãsia. Dadjirãba cawa pan_Λa mã_Λg_Λrã itea Ācõrẽba ne jũmaneba biada obarida. ²⁹ Idjia naẽnaeda cawa basia cairãda idjiderã baida. Ādjirãra ßasia idji Warra Jesu quĩrãca beadamãrẽã. Mãwã idji Warra Jesura djabarã zocãrã pananebemada dji nabemaa. ³⁰ Ācõrẽba idji Warra Jesu quĩrãca beadamãrẽã naẽnaeda ßãdara idjimaa trãcuasia. Idjia trãcuadara jipa unusia. Idjia jipa ununarãa idji biya quĩrudebemada diaya.

³¹ çMã_Λg_Λdebemada sãwã crĩcha pan_Λ? Ācõrẽra dadjirãare ßa bẽrã çcaiba dadjirãra poyai? ³² Wãrãda Ācõrẽba idji Warra arada wãgaẽ basĩa ãteb_{ΛΓΛ} jũma dadjirã carea idu beabisia. Mã_Λ bẽrã çidjia dadjirãa ne jũma biada Crito ume ãbaa diaẽca? ³³ çCaiba Ācõrẽa idjia edaãarãda poya biẽ jarai? Ācõrẽba dadjirãra jipa unubaria. ³⁴ çCaiba dadjirãra bededebe pan_Λana adi? Ni abãaba mãwã jaradaãa Jesucritora dadjirã carea beuda bẽrã. Idjira beu ßadada ãrẽbasia. Idira Ācõrẽ jãwã araare ßaa. Mama dadjirã carea Ācõrẽa bedea djuburia ßaa. ³⁵ çCaiba dadjirãra Crito quĩrĩãnebemada poya

āyā ɓai? Ewari zarea zebraɓɓe, bia mīga panane, ēberārāba dadjirā biē odi carea ēpē panane, jarraba zebraɓɓe, cacuade jāni carea neē panane, minijichiade panane, ēberārāba bea quīrīā panane ni abaɓba dadjirāra Crito quīrīānebemada poya āyā ɓaēa. ³⁶ Ācōrē Bedeade nāwā ɓá ɓaa: Ewariza ɓa carea dairā bea quīrīā panaa. Oveja beabada quīrāca beadida crīcha panaa.†

³⁷ Baribaɓa Critoba dadjirāra quīrīā ɓaa. Idjideba jūma maɓɓara dadjirāba poyabadaa. ³⁸⁻³⁹ Maɓ carea māa cawa ɓaa dadjirāda beudibaɓa wa zocai pananibaɓa, Ācōrē quīrīānebemada jīga pananaēda. Naɓ ewaride, nubema ewaride bida jīga pananaēa. Idjaba bajānebema nezocarāba, jairāba, dji droma beaba, naɓ dedaade ɓɓara beaba, naɓ dedaade jewedaara beaba, ni cārē Ācōrēba odadebema bida dadjirāra idji quīrīānebemada poya āyā ɓadaēa.‡ Ara maɓ quīrīāra dadjirā Boro Jesucritodeba unubisia.

9

Ācōrēba israelerā edada

¹ Māra Critode bēra wārā bedeada jaraya. Sewa oēa. Ācōrē Jaureba mā sode naɓ bedeara wārā arada cawabi ɓaa. ²⁻³ Naɓda jaraya: mā ēberārā judiorā carea ewariza bio sopua ɓabaria. Ādjirāra Ācōrē ume biē pananebemada poya bia ɓaibara, māda ādjirā cacuabari Critodebemada jīga becasia. ⁴ Ādjirāra Israeldebemaa. Ācōrēba ādjirāra naārā edasia idji warrarāda beadamārēa.* Idji quīrāwārēa dorrodorroada ādjirāa unubisia.† Ādji drōā naēnabemarā ume bedea ɓasia.‡ Idji ley sida Moisedeba ādjirāa diasia. Ādjirāa cawabisia idji dede cārēda odida panada idjaba jūma idjia diai jaraɓara ādjirā itea ɓasia. ⁵ Ādji drōā naēnabemarāra dji dromarāda beasia. Ādjirāneba Critora naɓ djarade zesia. Idjidra jūmarā Ācōrēa. Idjiabaɓa dadjirāba ewariza bia bedeadida panaa. Bia ɓaa māwā ɓaida.

⁶ Māa jaraē ɓaa Ācōrēba israelerā itea oyada adara oē ɓada. Ātebaɓa māa jara ɓaa jūma Israeldeba yōpedaɓara Ācōrē quīrāpita israelerāēda. ⁷ Idjaba jūma Abrahaɓneba yōpedaɓara Ācōrē quīrāpita Abrahaɓ warrarā araēa. Ācōrēba Abrahaɓa nāwā jarasia: “Māa warrarā diai jaraɓara ɓa warra Isadeba zedia.”§ ⁸ Maɓ bedeaba dadjirāa cawabi ɓaa jūma Abrahaɓneba naɓ djarade topedaɓara Ācōrē warrarāēda. Ācōrēba diai jaraɓa warrarādra Abrahaɓ warrarā araa. ⁹ Ācōrēba Abrahaɓa diai jaraɓa bedeara naɓɓaa: “Za zei poade ara naɓ ewari quīrāca māra wayacusa zeya. Maɓne Saraba warrada to erobaya.”*

¹⁰⁻¹² Maɓ awara Ācōrēba cawabisia idjia eda quīrīā ɓada edabarīda. Idjaba cawabisia ni abaɓda edacada ādjia o panara bia unu ɓa bēra ātebaɓa edabaria idjia trāna bēra. Nāwā cawabisia: Rebecaba mīguisoda tosia. Dji zezara dadji drōā naēnabema Isa basia. Baribaɓa maɓ warrarā toēi naēna idjaba biada ni cadjiruada odi naēna Ācōrēba Rebecaa jarasia: “Dji nabemada dji tēābema jɓwaeda baya.”† ¹³ Maɓ carea Ācōrē Bedeade nāwā ɓá ɓaa: “Māa Jacoboda quīrīāsia, maɓne Esaūra unu amasia.”‡

† **8:36** Salmo 44:22. ‡ **8:38-39** Jairā. Griego bedeade nāwā ɓá ɓaa: “Dji dromarāba, jūma poya beaba.” * **9:4** Exodo 4:22. † **9:4** Exodo 40:34-35. ‡ **9:4** Genesi 12:1-3. § **9:7** Genesi 21:12.

* **9:9** Genesi 18:10,14. † **9:10-12** Genesi 25:23. ‡ **9:13** Malaquia 1:2-3.

carea jΛΓΛ panana bĕrā.† Wārāda ādjirāba Critora ĩjānaē basía mōgarade tĕnedrΛbΛda quĩrāca. 33 Ācōrē Bedeade maĭnebemada nāwā bΛ bΛa: Ūrĩnadia. Mĭa Sioĭ purude de oi careabema mōgarada bΛbΛΓΛa.‡ Maĭ mōgarade ēberārāra tĕnedrΛdapeða baedia. BaribΛΓΛ idji ĩjā bΛba idji quĩrābe ĩjā baēa.§

10

1 Djabarā, mĭa soðeba quĩrā bΛa Ācōrēba israelerāra ēdrΛ edaida. Maĭ carea mĭa Ācōrēa iwidi barbaria. 2 Mĭa jaraya ādjirāba Ācōrēra wārāda ēpē quĩrā panada. Māwāmĩna Ācōrēba quĩrā bΛðebemada āi crĩcha panΛa. 3 Ācōrēba sāvā ēberārā ĩjpa unubarida ādjirāba cawadacaa. Maĭda ĩgaradapeða ara ādjia o panΛneba jΛΓΛ panΛa Ācōrē quĩrāpita ĩjpa beadi carea. 4 BaribΛΓΛ Crito ĩjābΛdara Ācōrēba ĩjpa unubaria. Maĭ bĕrā ley ĩjā o panΛneba ĩjpa beadi carea waa jΛΓΛdiē panΛa.

5 Moiseba bΛsia sāvā ēberārāra Ācōrēba diada leyðeba poya ĩjpa beadida. Nāwā bΛsia: “Ēberāba naĭ leyba jara bΛra ĩjā o baibΛΓΛ, zocai baya.”* 6 BaribΛΓΛ Crito ĩjābΛΓΛda Ācōrēba ĩjpa unubaria. Maĭ ēberāba jarabaria: “BΛ soðe crĩcharādua abaΛda bajānaa wāida bΛda Crito naĭ duðaa zebi carea. 7 Crĩcharādua abaΛda beudarā panabadamaa wāida bΛda Crito ĭrĕbabi carea.” 8 BaribΛΓΛ Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “BΛa Ācōrē beðeara cawaicha bΛa.† BΛ iteba idji beðeara jaraida bΛa idjaba bΛ soðeba ĩjāida bΛa.”‡ Idji beðeara daiba nāwā jaradia panΛa jūmarāba ĩjānamārēā: 9 bΛ iteba Jesura jūmarā Boroada aibΛΓΛ, idjaba Ācōrēba idjira ĭrĕbabisida bΛ soðeba ĩjāibΛΓΛ, Ācōrēba ēdrΛ edaya. 10 Wārāda abaΛba soðeba ĩjāibΛΓΛ, Ācōrēba ĩjpa unuya. Iteba Jesura jūmarā Boroada aibΛΓΛ Ācōrēba ēdrΛ edaya.

11 Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “Idji ĩjā bΛba idji quĩrābe ĩjā baēa.”§ 12 Ācōrēra jūmarā Boro bĕrā judiorāra, judiorāé sida abarica obaria. Idjía quĩrā djuburia iwidiΛdara bio carebabaria. 13 Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “Dadjirā Boro Ācōrēa quĩrā djuburia iwidiΛdara jūma ēdrΛ edaya.”*

14 BaribΛΓΛ ēberārāba waði dadjirā Boro Jesucrito ĩjānaē panΛne çsāvā idjía quĩrā djuburiada iwidiði? Idjidebemada waði ũrĩnaē panΛne çsāvā ĩjāni? Idjaba ni abaΛba ādjía jaradiade wāébΛΓΛ çsāvā idjidebemada ũrĩni? 15 Ācōrēba ni abaΛda diabueébΛΓΛ, çsāvā jaradiade wāni? Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “Beða bia jarade zebΛdara bio bia bea.”†

16 BaribΛΓΛ jūma judiorāba beða bia Critoðebemada ĩjānaē basía. Isaía cartade nāwā bΛ bΛa: “Mĭ Boro, daiba jarapedadara çcaiba ĩjāsi?”‡ 17 Wārāda ēberārāba Critoðebemada naārā ũrĩnida panΛa poya ĩjāni carea.§ 18 BaribΛΓΛ

† 9:32 Ādjia o panΛneba. Griego beðeade ĭcΛΓΛ cartade nāwā bΛ bΛa: “Ācōrēba Moisea diada ley ĩjā o panΛneba.” ‡ 9:33 Sioĭ purura idjaba Jerusalem abadaa. § 9:33 Idji quĩrābe ĩjā baēa. Griego beðeade bΛ bΛa: “Peraēa.” Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6. * 10:5 Levitico 18:5. † 10:8 BΛa Ācōrē beðeara cawaicha bΛa. Griego beðeade nāwā bΛ bΛa: “Idji beðeara bΛ caita bΛa.” ‡ 10:8 Deuteronomio 30:14. § 10:11 Idji quĩrābe ĩjā baēa. Griego beðeade bΛ bΛa: “Peraēa.” Isaía 28:16; 1 Pedro 2:6. * 10:13 Joel 2:32. † 10:15 Griego beðeade nāwā bΛ bΛa: “Beða bia jarade zebΛda ĩrūrā bio bia queða.” Isaía 52:7. Griego beðeade ĭcΛΓΛ cartade bΛ bΛa: “Necai bai beða jarade zebΛdara.” ‡ 10:16 Isaía 53:1. § 10:17 Critoðebema. Griego beðeade ĭcΛΓΛ cartade bΛ bΛa “Ācōrē Beða.”

mĭa iwidiya: ¿Judiorāba maĭ bedeara ũrĩnaē basica? Wārāda ũrĩsidaa. Ācōrē Bedeade nāwā bĭ bĭa:

Idjidebemada jūma naĭ ējūāne jarasidaa. Maĭ bedeara tĭmĭeda jara wāsidaa.*

¹⁹ Mĭa wayacusa iwidiya: ¿judiorāba maĭ bedeara cawadaca basica? Māē, cawāsidaa judiorāēba cawapedada quĩrāca. Maĭ carea Moiseba Ācōrēneba judiorāa naārā jarasia:

Mĭa edadaē puru careba bĭdeba mĭa bārāra jiwaida bĭya mĭda quĩrĩanamārēā.

Mĭ adua bada puru careba bĭdeba mĭa bārāra quĩrūbigaya mĭda quĩrĩanamārēā.†

²⁰ Idjaba Isaiaba Ācōrēneba ne wayaa neē nāwā jarasia:

Mĭ jarĭadaē pananaba mĭra unusidaa. Mĭnebema iwidiidaē pananarāa ara mĭdjidebemada cawabisia.‡

²¹ Baribĭra israelerānebemada Isaiaba Ācōrēneba nāwā jarasia:

Ewariza mĭa jĭwa wabadjia ēberārā cawĭra zarea bĭea, mĭ ĩjāē beara mĭmaa zedamārēā.§

11

Acĭra judiorāba Crito ĩjāpedada

¹ Maĭ carea mĭa naĭda iwidiya: ¿Ācōrēba israelerā idji ēberārāda igarasica? ĩMāwāē! Mĭda israelerānebema, Abrahā ēberārānebema, Benjamiĭneba yōnaa.

² Ācōrēba naēna israelerāra edasia idji puruda bāmārēā. Maĭ bĕrā ādjirāra igaraē bĭa. Bārāba Ācōrē Bedeade Elíadebema bĭdada cawa panĭa.

Elíaba Ācōrēba israelerāra nāwā biē jarasia. ³ “Mĭ Boro, bĭdeba bedeabadarāda jūma quenasidaa idjaba bĭa animarā babue diabadada jūma ārĩsidaa. Ababe mĭdĭra bĭa, baribĭra mĭ sida beadi carea jĭra panĭa.”* ⁴ Maĭne Ācōrēba nāwā panusia: “Mĭa siete mil ēberārāda mĭ itea waga erobĭa. Ādjirāra Baal quĩrāpita chĩrāborode bĭrru cobeadacaa.”†

⁵ Ara maĭ quĩrāca naĭ ewaride bida Ācōrēba idji biadeba dai judiorāda zocārāēbe edasia idjiderāda beadamārēā. ⁶ Māwā Ācōrēba idji biadeba edasibĭra, daiba o panĭa carea edaē basía. Daiba o panĭa carea edadabara, māwāra idji biadeba edaē bacasia.

⁷ ¿Maĭnebemada sāwā crīcha panĭa? Israelerāba Ācōrē quĩrāpita jipa beadi carea jĭra pananamĩna jipa beadaē basía. Baribĭra israelerā zocārāē panĭa ĩjāsidaa, Ācōrēba edada bĕrā. Ādjirāda Ācōrēba jipa unusia. Waabemarāba ĩjā quĩrĩnaē basía. ⁸ Ācōrē Bedeade nāwā bĭ bĭa:

Ācōrēba ādjirā crīchara bĭsia poya cawarānamārēā, ādji dauba ununara poya cawarānamārēā,

idjaba ādji cawarĭba ũrĩnara poya cawarānamārēā. Ādjirāra wadibida ara māwā panĭa.‡

⁹ Idjaba judiorā boro Daviba maĭgĭdebemada Ācōrēba jarasia:

Ādjirā bia ne cobĭda carea idu crīchabidua bĭa cawa oēda.

Māwā āduba cūrūgada animarā jidabadade edaa bĕbĭda quĩrāca. Maĭne ādjirāra cawa odua.

* **10:18** Salmo 19:4. † **10:19** Deuteronomio 32:21. ‡ **10:20** Isaiá 65:1. § **10:21** Isaiá 65:2.

* **11:3** 1 Reye 19:10,14. † **11:4** 1 Reye 19:18. ‡ **11:8** Isaiá 29:10.

10 Ādjirāra dauberrea bea quīrāca b̄adua ādjia unu pan̄ra cawarānamārēā. Idjaba ewariza bia mīgabidua. §

Ācōrēba judiorāē ēdr̄a edada

11 Naāda māa iwidiya: ζjudiorāba Critora igarasida b̄erā abeda waa Ācōrē ume poya bia beadaēca? * ¡Māwāēa! Āteb̄ara Crito igarapedada b̄erā Ācōrēba judiorāēda ēdr̄a edabaria. Māwā judiorāra jiwaida beadapeda idjida quīrānia. 12 Judiorāba Crito igarapedada b̄erā ādjirā cāyābara Ācōrēba jūma naā ējūānebema judiorāēra bio careba b̄aa. Maā b̄erā judiorā wayacusa Ācōrē ume bia panebada ewaride ζĀcōrēba jūmarāda biara carebaēca?

13 Māa judiorāēa ne jaraya. Ācōrēba māra bārāmaa diabuesia jaradia b̄amārēā. Maāda māa jūma jipa o quīrā b̄aa. 14 Māa judiorāēa jaradia b̄adeba quīrā b̄aa mā ēberārā judiorā b̄ida maā bedeara ūrī quīrānida jiwaida pan̄ quīrāca. Māwā Ācōrēba ādjirāra λc̄ara ēdr̄a edaya. 15 Ācōrēba judiorāra igarada b̄erā λc̄ara naā ējūānebemarāra idji ume bia b̄asia. Maā b̄erā Ācōrēba judiorā wayacusa bia edab̄arade ζcārēda sāwāi? Ādjirā sida beudarā quīrāca pananada Ācōrē ume zocai beada.

16 Trigo naārā ewab̄adae paāda ocuadapeda maā paānebemada Ācōrēa aba diaēb̄ara, waabema paā sida Ācōrēna. Ara maā quīrāca jūma judiorāra Ācōrēna, ādji drōā naēnabemarāda idjide bada b̄erā. Idjaba bacuru carrada bia b̄ab̄ara, dji j̄awate sida bia beaa. Ara maā quīrāca jūma judiorāra Ācōrēna, ādji drōā naēnabemarāda idjide bada b̄erā.

17 λc̄ara judiorāra Ācōrēnebemada jīga panesidaa olivo bacuru j̄awate tētacuada quīrāca. Bārā judiorāēra Ācōrē neē panesidaa olivo bacuru iduba mēā warida quīrāca. Barib̄ara λc̄ara bārā judiorāēra λc̄ara judiorā cacuabari Ācōrē ēberārāda panesidaa iduba mēā warida olivo bacuru j̄awatera dji tētacuadade cara b̄acuada quīrāca. Māwā idira Ācōrēba bārā sida careba b̄aa judiorā careba bada quīrāca. † 18 Barib̄ara crīcharānadua bārā judiorāēra judiorā cāyābara Ācōrē quīrāpita biara beada. Quīrānebadua bārāra dji carradeba zocai panada. Dji carrara bārāneba zocai b̄āēa.

19 Āib̄erā bārā judiorāēba crīchadadicada Ācōrēba judiorāra igarasida bārāda ādjirā cacuabari edai carea. 20 Wārāda māwā b̄aa. Barib̄ara Ācōrēba ādjirāra igarasia Critoda j̄āpedadaē b̄erā. Maābe bārāda edasia Critoda j̄āpedada b̄erā. Maā carea bārāra judiorā cāyābara biara beada crīcharānadua, āteb̄ara Ācōrēra waya pananada. 21 Judiorāba j̄ānaē pan̄ carea Ācōrēba ādjirāra igarasia bacuru j̄awate tētacuab̄ara quīrāca. Ara maā quīrāca bārā judiorāēba j̄ānaēb̄ara, Ācōrēba bārā sida igaraya.

22 Bio crīchadadua sāwā Ācōrēba idji biadeba carebabarida idjaba sāwā cawa obarida. Judiorāba j̄āpedadaē b̄erā Ācōrēba cawa opeda ādjirāra igarasia. Maāne bārā judiorāēra idji biadeba careba b̄aa idjaba careba baya. Barib̄ara maāneba pananida pan̄aa. Bārāba j̄ā pananaēb̄ara, Ācōrēba bārā

§ 11:10 Bia mīgabidua. Griego bedade nāwā b̄ā b̄aa: “Ādji ēcarrara jūrēā b̄adua.” Salmo 69:22-23.

* 11:11 Griego bedade nāwā b̄ā b̄aa: “ζjudiorāra tēnedradapeda abeda baesidaca?” † 11:17 Ācōrēba bārā sida careba b̄aa judiorā careba bada quīrāca. Griego bedade nāwā b̄ā b̄aa: “Bārā sida bacuru ba dji carradeba ze b̄adeba bia pan̄aa.”

sida cawa opeda igaraya bacuru jAwate tētacuabAΓA quĩrāca. ²³ Idjaba judiorā Crito ĩjānaē pananaba ĩjānibAΓA, Ācōrēba ādjirāra wayacusa bia edaya dji jAwate tētađade wayacusa cara BΛBΛΓA quĩrāca. Idji ΛBΛadeba māwā poya oya. ²⁴ Wārāda bārā judiorāēra olivo bacuru iduba mēā warida quĩrāca panasidaa. Ācōrēba maļ bacuruđebemada tētacuapeđa olivo bacuru uđade cara BΛcuasia. Māwā baiē BΛmīna Ācōrēba osia. Maļ bērā ¿judiorāra wayacusa poya edaēca dji uđa bacuru jAwatera wayacusa cara BΛcuabAΓA quĩrāca?

Ācōrēba jūma israelerā ēdra edaidebema

²⁵ Djabarā, mļa quĩrīā BΛA Ācōrēba naēna cawabiē bađada bārāba cawađida. Māwā judiorā cāyābara biara beada crīchadaēa. Ācōrēba naēna cawabiē bađara naļgA: zocārā judiorāda cAWAΓA zarea panesidaa idjaba cAWAΓA zarea panenia aba jūma dji Crito ĩjānida panA judiorāēba ĩjābAđadaa. ²⁶ Māwānacarea Israel purura Ācōrēba jūma ēdra edaya. Ācōrē Bedeade nāwā BΛ BΛA:

Dadjirā Ēdra Edabarira Sioļ puruđeba zeya.‡

Idjia Jacobođeba yōpeđadarāba cadjirua opeđadara jūma quĩrādoaya.

²⁷ Mļa ādjirā ume beđe bađara oya. Ādjia cadjirua opeđadara quĩrādoaya. §

²⁸ Judiorāba beđe bia Jesuđebemada igara panA bērā Ācōrē ume dji quĩrūa. Maļ bērā bārā judiorāēra Ācōrē ēberārāda poya beadia. BaribAΓA Ācōrēba ādjirā drōā naēnabemarāra edada bērā wađibida quĩrīā BΛA. ²⁹ Wārāda Ācōrēba diadara jārīca. Idjia trĭnara igaraca. ³⁰ Bārā judiorāēba naēna Ācōrēra ĩjānaca basía. BaribAΓA judiorāba ĩjānaē panA bērā idira Ācōrēba bārāra quĩrā djoburia BΛA. ³¹ Ādjirāba idira ĩjānaca nocoarebema ewariđe Ācōrēba quĩrā djoburiamārēā bārā judiorāē quĩrā djoburia BΛ quĩrāca. ³² Wārāda Ācōrēba iduaribisia jūmarāda cAWAΓA zarea beadamārēā. Māwā jūmarāda quĩrā djoburiaya.

³³ Ācōrēra bio ne cawa BΛA idjaba crīcha cawa BΛA.

Idjia oi crīcha BΛra ni abalba poya cawađaēa. Idjia o BΛ sida poya cawađaēa.

³⁴ ¿Caiba Ācōrē crīchara cawa BΛ? ¿Caiba idjia crīchada jaradiabari?

³⁵ ¿Caiba Ācōrēa ne điasi jēda diamārēā?

³⁶ ĀcōrēBΛra ne jūmada osia. Ne jūmada idjideba BΛA idjaba idji itea BΛA.

Dadjirāba ewariza idjia bia beđeđida panA. Bia BΛA māwā baida.

12

Ācōrē itea beadadua

¹ Maļba djabarā, Ācōrēba bārāra quĩrā djoburiada bērā, mļa bārāba beđe djoburiaya ara bāđjida Ācōrēa diadamārēā. Idji itea bia beadadua bārāra bia unumārēā. Māwā bārāba wārāda idji itea bia ođia. ² Naļ ējūānebemarāba quĩrīā panA quĩrāca nībarānadua, āteBΛΓA crīcha djiwidi Ācōrēba dia BΛdeba jīpa nībađadua. Māwā Ācōrēba quĩrīā BΛra bārāba cawađia. Jūma idjia quĩrīā BΛra bia BΛA, jīpa BΛA, idjaba idjia bia unu BΛA.

³ Ācōrēba idji biadeba mĭra BΛsia idji itea ne o BΛmārēā. Maļ bērā mļa bārāba nađa jaraya: ni abalba crīchaiē BΛA ara idjida dji dromaara BΛda. Bārāba Critora ĩjāpeđada bērā Ācōrēba bāđjiza awara awara diasia

‡ 11:26 Sioļ purura idjaba Jerusaleā abadaa. § 11:27 Isaía 59:20-21; 27:9.

ne odamārēā. Maļ bērā idjia diada quīrāca bādjia o pananebemada jipa crīchadadua. ⁴ Dadjī cacuara aba bāmīna dadjī cacuade zocārā eropanāa, jawada, jīrūda, boroda, ne jūmaa. Baribāra dadjī cacuade beaba abarīda odacaa. ⁵ Ara maļ quīrāca dadjirāra zocārā panamīna, Crito ume panā bērā cacua aba bā quīrāca panāa. Māwā dadjirā jūmarāda cacua abade ābaa panāa.

⁶ Ācōrēba idjī biadeba dadjirāza ne odamārēā awara awara diasia. Idjia ācāra diasia idjideba bedeadamārēā. Māwā diasibāra, ādjia wārāda iĵā pananeba māwā bedeadida panāa. ⁷ Idjia ācāra diasia djārā carebadamārēā. Māwā diasibāra, djārāra carebadida panāa. Idjia ācāra diasia idjī bedeadā jaradiadamārēā. Māwā diasibāra, idjī bedeara jaradiadida panāa. ⁸ Idjia ācāra diasia djabarā careba pananeba biara iĵanamārēā. Māwā diasibāra, djabarāra carebadida panāa biara iĵanamārēā. ācāra diasia ne dia pananeba djārā carebadamārēā. Māwā diasibāra, sobiadeba diadida panāa. ācāra diasia djabarā boroda bedadamārēā. Māwā diasibāra, quīrācūita jipa o beadida panāa. Idjāba ācāra diasia djārā quīrā djuburiadamārēā. Māwā diasibāra, bāsridadeba quīrā djuburiadida panāa.

⁹ Sodeba dji quīrā beadadua. Jūma cadjiruara igaradadua. Biadra ēpēnadua. ¹⁰ Wārā quīrāneba dji quīrā beadadua. Crīcha biadeba dji waya beadadua idjāba djārāda biara crīchadadua. ¹¹ Coa bearānadua, ātebāra zoquea beadadua. Dadjirā Boro Jesuba quīrā bāra sodeba jūma odadua. ¹² Ācōrēneba ne edadida cawa panā bērā bāsrida beadadua. Bia mīga panane droadadua. Ewarīza Ācōrēa iwīdidadua. ¹³ Ācōrē ēberārā dji ne neē quedeera carebadadua. Bārā dede zebāda bia edadadua.

¹⁴ Bārā biē odi carea ēpē bearāa bia jaradadua. Wārāda biyabāra jaradadua. Biē beadida jararānadua. ¹⁵ Bāsrida bea ume bāsrida beadadua. Sopua bea ume sopua beadadua. ¹⁶ Jūmarā ume bia beadadua. Djārā cāyābara biara beada crīcharānadua, ātebāra mīā djuburi quede ume bia beadadua. Crīcharānadua bārāba djārā cāyābara biara cawa panāda.

¹⁷ Abāba bārāda biē oibāra, abari quīrāca orānadua. Jūmarā quīrāpita biada odadua. ¹⁸ Bārāreba jaradadua jūmarā ume necai panani carea. ¹⁹ Djabarā, abāba bārāda biē osira abarīca biē orānadua. Ātebāra iduarībidadua Ācōrēba cawa omārēā. Ācōrē Bedeade nāwā bā bā: “Māabāra cadjirua o beara cawa oya. Māabāra cawa oya ādjia cadjirua opedada quīrāca.”* ²⁰ Idjāba Ācōrē Bedeade nāwā bā bā: “Bā dji quīrāda jarra bāde ne cobidua. Opīchia bāde baido diadua. Māwā oibāra, idjira bio peraya.”† ²¹ Abāba bārāda biē o baibāra abarīca orānadua. Ātebāra bia odadua idjira perapeda idjia biē o bāra idu bāmārēā.‡

13

Dji bororā jawaeda beadadua

¹ Jūmarāda naļ ējūānebema bororā jawaeda beadida panāa Ācōrēba bāda bērā. Neēa Ācōrēba bādaēra. ² Maļ bērā naļ ējūānebema bororā igara bāba Ācōrēba bādada igara bāa. Dji māwā igara beara ādji boroba cawa oya. ³ Wārāda jipa o beaba ādji boroba cawa oida wayadacaa, ātebāra cadjirua o beabāra wayabadaa. Maļ bērā bārā bororā ume ne wayaa neē bā quīrā

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Bio peraya. Griego bedeade nāwā bā bā: “Tabādauda idjī boro arā bāya.” Proverbio 25:21-22. ‡ **12:21** Griego bedeade nāwā bā bā: “Cadjirūa idu poyabirāda, ātebāra bāa bia o bādeba cadjiruara poyadua.”

panΛΒΛΓΛ, biada odadua ādjia bia ununamārēã. ⁴ Wārāda bārã bororāra Ācōrēba idji nezocarã quĩrāca Æasia bārāda carebadamārēã. BaribΛΓΛ bārāba cadjiruada odibΛΓΛ, ādjida wayadadua wārāda bio cawa odida panΛ bērã.* Ādjira Ācōrē nezocarã quĩrāca panΛΛ cadjirua o Æeara cawa odi carea. ⁵ Mañ bērã bārāra nañ ējũānebema bororã jΛwæda beadida panΛΛ cawa orānamārēã. Mañ awara ādjirã jΛwæda beadida panΛΛ, cawa panΛ bērã māvã baira jipa Æada. ⁶ Mañ carea bārāba parata diaðida panΛra bārã bororāra diabadaa. Jũma dadjirã druara ādjide ÆΛ bērã idjaba ādjirāra Ācōrē nezocarã quĩrāca panΛ bērã, bārāba mañ paratara diaðida panΛΛ.

⁷ Jũmarāa diadadua bārāba ādjiza diaðida panΛ quĩrāca. Bārã bororāra parata diaðida panΛra diadadua. Bārāba wayadida panΛra wayadadua. Bārāba bia jaradida panΛra bia jaradadua.

⁸ Bārāba diai bara panΛΒΛΓΛ, jēda diaðe bearānadua. Ababe dji quĩrã beadadua. Djārã quĩrã ÆΛba jũma Ācōrēba Moisea diaða leyra ijã o ÆΛΛ. ⁹ Mañ leyba jara ÆΛΛ: “Daunemarādua, mĩã bearādua, ne drΛarādua, djārāba eroßΛra awuarādua.”† Mañra idjaba jũma mañ leyba jara ÆΛ sida nañ crĩcha abalaba jũma jara ÆΛΛ: “Djārāra quĩrãdua ara Æadji quĩrã ÆΛ quĩrāca.”‡ ¹⁰ Quĩrã eroßΛba djārāra biē ocaa. Djārã quĩrã ÆΛde jũma Ācōrēba Moisea diaða leyra ijã o ÆΛΛ.

¹¹ Jũma mañΛΓΛ o pananadua cawa panΛ bērã nañ ewarira sāvã Æada. ΛΓΛmanadua. Waa cãĩ bearānadua. Dadjirã nañ ējũā cadjiruadebema ēdrΛði ewarira caitaara ÆΛ dadjia nañrã ijãpedaða cāyābara. ¹² Nañ ewari cadjiruara jōboðoa diamasi nũmanada ÆnadrΛboðo quĩrāca. Mañ bērã dadjirāba cadjiruada idu Æadapeða biada odida panΛΛ. Māvã dadjirāra cadjiruadebemada jũma jũātΛ beadia sordaoba jũātΛbariba idji cacua jũātΛ eroßΛ quĩrāca. ¹³ Dadjirāra quĩrãipa nĩbaðida panΛΛ āsa nĩbabada quĩrāca. ÆΛsrida obadaðe beu nĩbaðie panΛΛ, auðuada o nĩbaðie panΛΛ, caicaya beaðie panΛΛ, idjaba djārāba eroßΛ carea biē crĩchadiē panΛΛ. ¹⁴ ĀteßΛΓΛ dadjirã Boro Jesucrito nĩbaða quĩrāca nĩbaðadua. Nañ djaraba cadjirua o quĩrã ÆΛra iduaribirānadua.

14

Djabarã biē jaradiē panΛ

¹ Djaba abalaba dadjia Jesucrito ijã panΛnebemada wadi bio adua ÆΛΒΛΓΛ, idjira bia edadadua. BaribΛΓΛ idjia adua ÆΛdebema carea idji ume caicayarānadua. ² MΛΛ nañda jara ÆΛΛ: ÆCΛΓΛ djabarāba cawa panΛΛ ne jũmada coðida panΛada. BaribΛΓΛ ÆCΛΓΛ djabarāba dadjia Jesucrito ijã panΛnebemada wadi bio adua panΛ bērã crĩcha panΛΛ ababe neudebemada coðida panΛada. ³ BaribΛΓΛ ne jũma cobariba ne jũma cocada igaraiē ÆΛΛ. Idjaba ne jũma cocaba ne jũma cobarida biē jaraiē ÆΛΛ, umena Ācōrēba edada bērã. ⁴ ¿ßΛra cai māvã djārã nezocada biē jarai carea? Idji borobΛΓΛ jaraya bia o Æada wa biē o Æada. BaribΛΓΛ dadjirã Boro Ācōrēba jaraya jũma idji nezocarāba bia o panΛda, idji ÆΛaðeða careba ÆΛ bērã bia o pananamārēã.

⁵ Idjaba ÆCΛΓΛ djabarāba crĩcha panΛΛ ÆCΛΓΛ ewarira ewari dromada. ÆCΛΓΛ djabarāba crĩcha panΛΛ ewarira jũmaena abarida. BaribΛΓΛ ādjiza soðeba crĩcha panΛ quĩrāca odida panΛΛ. ⁶ Ewari droma waga Æaba dadjirã Boro

* **13:4** Wārāda bio cawa odida panΛ. Griego bedeade nāvã βá ÆΛΛ: “Necora idji quĩrãbe erobacaa.”

† **13:9** Exodo 20:13-15,17. ‡ **13:9** Levitico 19:18.

Ācōrē itea māwā o ʘaa. * Ne jūma cobariba māwā cobariba dadjirā Boro Ācōrēra waya ʘa bēra. Maʘ carea ne cobaraʘde idjia Ācōrēa bia ʘaada abaria. Idjaba ne jūma cocaba māwā cocaa dadjirā Boro Ācōrēra waya ʘa bēra. Maʘ carea ne cobaraʘde idjia bida Ācōrēa bia ʘaada abaria.

7 Ni abaʘda ara idji itea zocai ʘaēa. Idjaba ni abaʘda ara idji itea beuēa. 8 Zocai panʘne dadjirā Boro Ācōrē itea zocai panʘa. Idjaba beusidara dadjirā Boro Ācōrē itea beudia. Māwā zocai panʘne wa beubadaʘde bida dadjirā Boro Ācōrēnea.

9 Critora beusia beudarā Boro bai carea. Idjaba ʘrēbasia zocai ʘea Boro bai carea. 10 Maʘ bēra ʘcārē cārēa ʘa djabada biē jara ʘa? ʘcārē cārēa idjira igara ʘa? Jūma dadjirāra Ācōrē quīrāpita panania dadjiza opeadaʘara cawa omārēa. † 11 Ācōrē Bedeade nāwā ʘʘ ʘaa: Dadjirā Boro ba nāwā jara ʘaa: māra wārāda zocai ʘa bēra wārāneba jaraya jūmarāda

mʘ quīrāpita chīrāborode cobeadida mʘa bia bedeadī carea.

Idjaba jūmarāba jaraʘia māra Ācōrēda. ‡

12 Wārāda dadjiza opeadaʘara Ācōrēa jūma jaraʘia. 13 Maʘ bēra djārāba o ʘa carea waa biē bedeadīe panʘa. Ātebaraʘ soʘeba nāwā crīchaʘida panʘa: dadjia o panʘneba djababa ʘaada cadjiruade baebidibaʘa, biara ʘaa oada.

14 Māra dadjirā Boro Jesucrito ume ʘa bēra wārāda cawa ʘaa ni abaʘ djicoda cadjirua ʘaēda. Baribaʘa abaʘaba baridua djico coida cadjiruada crīchaibaʘa, māʘara cocara ʘaa. 15 ʘaa co ʘaēba ʘa djabada idji soʘe biē ʘeibaʘa, ʘara quīrāneba nīēa. ʘaa co ʘaēba ʘa djaba crīchara ārīrādua Critora idji carea beuda bēra. 16 Bārāba o panʘra biada cawa panʘa. Baribaʘa djārāba māda biē jaraʘibaʘa, orānada biē bedearānamārēa. 17 Ācōrēba pe erobaʘebemārāa jaraca cārēda coʘida panʘa idjaba cārēda doʘida panʘa. Ātebaraʘ quīrā ʘaa ādjirāba idji Jauredeba jipa o pananida, necai pananida, idjaba ʘasrida pananida. 18 Crito māwā ēpē ʘeara Ācōrēba bia unu ʘaa. Ēberāra bida bia unubadaa.

19 Maʘ carea jaʘaʘida panʘa djabarā ume necai beadi carea. Māwā dji careba panania biara ijāni carea. 20 Bārāba co panʘneba Ācōrēba djārā soʘe oʘara ārīrānada. Wārāda Ācōrē quīrāpita jūma djicora bia ʘaa. Baribaʘa biē ʘa dadjia co panʘneba dewarada cadjiruade baebidida. 21 Biara ʘaa nedjara coēda, uva ʘa doēda, wa ni cārē sida oēda ʘa djabara cadjiruade baebi amaaba.

22 ʘaa ne jūmada coida ʘada crīcha ʘabaʘa, wa ne jūmada cocara ʘada crīcha ʘabaʘa, ababe ʘabaʘa Ācōrē ume ʘa crīchara cawaida ʘaa. ʘaa crīcha ʘa quīrāca djārā ogo crīchabirādua. Wārāda dadjia o panʘ carea dadji soʘe biē crīchadaēbaʘa, bio ʘasrida panania. 23 Baribaʘa abaʘaba nāwā crīchaisicada: “Āibērā nāʘara cocara ʘaa.” Dji māwā crīcha ʘaba māda coibaʘa, idji soʘe biē beya, biē o ʘada crīcha ʘa bēra. Wārāda abaʘa o ʘara āibērā jipa ʘaēda crīchaibaʘa, cadjiruada o ʘaa.

15

Djārā carebadadua bia pananamārēa

* 14:6 Griego bedeade ἄκατα cartade naʘ sida ʘʘ ʘaa: “Ewari droma wagaē ʘaba māwā o ʘaa dadjirā Boro Ācōrē itea.” † 14:10 Ācōrē. Griego bedeade ἄκατα cartade “Crito” ʘʘ ʘaa. ‡ 14:11 Isaia 45:23.

1 Dadjia İjā ßadebema bio cawa beaba mācua adua quedeara carebaeıda panla. Ababe dadjia quırıā panlaıda oııē panla. 2 Ātebala djārāba quırıā panlaıda oıııda panla ādjıda bıa beadamārēā idjaba bıara İjānamārēā. 3 Wārāda Crito bıda ara idjia quırıā bala oē basıa, ātebala Ācōrē Bedeade bā bā quırāca māwāsıa. Nāwā bā bala: “Ācōrē, ādjırāba bā bıē jarasıdade māl sıda bıē jarasıdaa.”* 4 Ne jūma Ācōrē Bedeade bādara dadjırāa jaradııa carea bala. Dadjırāa sobıabıbarıa idjaba carebabarıa jūma droadamārēā. Māwā dadjırāba wārāda cawa panla Ācōrē ume ewarıza bıa pananıda. 5 Ācōrēba dadjırāa sobıabıbarıa idjaba carebabarıa jūma droadamārēā. Māa quırıā bala ara mā Ācōrēba bārāra careba bıada abarıca crıchadamārēā Jesucrıtoıa quırıā bā quırāca. 6 Māwā bārāba dadjırā Boro Jesucrıto Zeza Ācōrēa ābaa bıa beıea pananıa.

Bedeıa bıa Critodebema judıorāē itea bıda bala

7 Crıtoıa bārā bıa edada quırāca dji bıa edadada. Mā ĩunubadade ēberārāba Ācōrēa bıa beıeadaıa. 8 Māa jaraya: Crıtoıa zesıa dai judıorā carebaı carea. Māwā Ācōrēba judıorā drōā naēnabemārā ume beıea bādara Jesucrıtoıa osıa. Mā bā bıa unubıasıa Ācōrēa wārāda beıea aba bāda. 9 İdjaba Crıtoıa zesıa judıorāēba Ācōrēa bıa beıeadamārēā ādjırāa quırā djuburıada bērā. Mā ĩnebemada Ācōrē Bedeade nāwā bā bala: Mā bāda judıorāē tāēna bıa jaraya. Mā bāa bıa jara trāya.†

10 İdjaba nāwā bā bala:

Bārā judıorāē, Ācōrē puru ume bāsrıdadada.‡

11 İdjaba nāwā bā bala:

Jūma bārā judıorāē, dadjırā Boro Ācōrēa bıa beıeadaıa.

Jūma puru beıa, idjıa bıa beıeadaıa.§

12 İdjaba İsaıāba idjı cartade nāwā bāasıa:

Jesēıeba aba zeya.* Mā bala jūma puru beıa Boroda bıeya.

İsraelerāēba idjıra İjānıa ne jūma bıa ādjıa İlā panlaıa dıamārēā.†

13 Ne jūma bıa dadjıa İlā panlaıa Ācōrēba dıaya. Bārāba idjıda İjā panla bērā māa quırıā bala idjıa bārāra bıo bāsrıdabıda idjaba necaı bāıda. Māwā Ācōrē Jaurē bāıadeıa bārāba bıara cawadıa ne jūma bıa dadjıa İlā panlaıa wārāda edadıda.

Pauloba judıorāēa jaradıabarıa

14 Djabarā, māa cawa bala bārāba bıada wārāda o panlaıda idjaba bıo cawa panla bērā poya dji jaradıadıda. 15-16 Māwāmına na ĩ cartade māa İcāıa crıchada ebuda bāasıa bārāba quırādoarānamārēā. Māwā bāasıa Ācōrēba idjı bıadeıa mālra bāda bērā judıorāē tāēna Jesucrıtoıa nezocada bāmārēā. Mā bērā beıea bıa Ācōrēneıemada ādjırāa jaradıa bala. İjāsıdara sacerıdoteıa anımarā babue dıabala quırāca māa ādjırāa Ācōrēa dıa bala bıa unumārēā. Mā ĩne Ācōrē Jaurēba ādjırāa Ācōrē itea bıa bāıa.

17 Jesucrıtoıa ume bā bērā māa Ācōrē itea o bā carea bıo bāsrıda bala. 18-19 Barııalaıa ara mādjııeıemada nı māırı bıda bıa beıeaeā. Ababe Crıtoıa

* 15:3 Salmo 69:9. † 15:9 Davıba māwā bāasıa Salmo 18:49de. ‡ 15:10 Deuteronomıo 32:43.

§ 15:11 Salmo 117:1. * 15:12 Jesé. Jeséra judıorā boro Davı zeza basıa. İcāıa cartade Jeséra İsaı abadaa. † 15:12 İsaıa 11:10.

māneba odadebemada bia bedeaya. Wārāda māneba Critoba carebasia judiorāēba Ācōrēra ījānamārēā. Māla jaradia ḅadeba, o ḅadeba, ne ununaca o ḅadeba bida māwā carebasia. Māla Ācōrē Jaure ḅadeba jūma maḅgḅara osia. Jerusaleḅneba aba Ilirico druaḅaa beḅea bia Critodebemada māla jūma jaradiaida ḅadama jaradisia. ²⁰ Wārāda beḅea bia Critodebemada māla jaradia quīrīā ḅala wadi ūrīnacama. Dewaralaḅa jaradia ḅama māla jaradia quīrīāēā. ²¹ Māwā māla Ācōrē Beḅeade ḅā ḅa quīrāca o ḅala. Nāwā ḅā ḅala: Idjidebema jaradaca ḅadama ēberārāba ūrīnia. Idjidebema ūrīnaca ḅadaba cawadia.‡

Paulo Romanaa wāida crīchada

²² Maḅ carea barima zocārā māra bārāmaa wā quīrīā ḅamīna poya wāē ḅala. ²³⁻²⁴ Baribḅḅa namara jūma jaradiaida bērā ara nama caitora neēa sāma Critodebema jaradiaida. Maḅba māra España druaḅaa wāida crīcha ḅala. Wāḅḅḅe bārāma wībariya. Māwā crīcha ḅala dārāḅḅḅa bērā bārā acaḅe wā quīrīā ḅada. Bārā ume dārā ḅasridacacarea āibērā bārāba poya carebaḅisicada mā bia wāmārēā. ²⁵ Baribḅḅa ara nawena māra Jerusaleḅnaa wāya paratada Ācōrē ēberārā diai carea. ²⁶ Maḅ paratara djabarā Macedonia druaḅebemārāba, Acaya druaḅebemārā bida ḅasrida jḅḅa pesidaa Ācōrē ēberārā Jerusaleḅnebema dji ne neē queḅeara carebaḅi carea. ²⁷ Maḅ djabarā judiorāēba ḅasrida maḅ paratara djabarā judiorā itea jḅḅa pesidaa. Wārāda māwā oḅida panasidaa judiorāa diai bara panḅa quīrāca. Judiorāēba ne jūma bia Ācōrēnebemada judiorāneba edasida bērā, djabarā judiorāa ne bia naḅ ējūānebemada diaḅida panḅa. ²⁸ Maḅ parata djabarā Jerusaleḅnebemārā diaḅacarea māra España druaḅaa wāya. Wāḅḅḅe bārāma wībariya. ²⁹ Māla cawa ḅala bārāma jūēḅḅḅe Critoba dadjirāra bio carebaida.§

³⁰ Djabarā, Ācōrē Jaureḅeba dadjirāra dji quīrīā panḅa. Maḅ bērā dadjirā Boro Jesucritodeba māla bārāa beḅea djuburiaya mā careba Ācōrēa iwididamārēā. ³¹ Idjia iwididada Judea druaḅebema Jesu ījāē ḅeba māra biē orānamārēā. Idjaba iwididada māla parata Ācōrē ēberārā Jerusaleḅnebema itea edeḅḅḅa bia edaḅamārēā. ³² Māwānacarea Ācōrēba quīrīāiḅḅḅa, māra bārāmaa ḅasrida wāya idjaba bārā tāēna bia ānāu ḅaya. ³³ Māla quīrīā ḅala Ācōrē dadji necai ḅai diabarira jūma bārā ume ḅaida. Bia ḅala māwā ḅaida.

16

Pauloba naḅ cartade jīrūare ḅada

¹ Māla bārāa dadjirā djabawērā Pebeda bia jaraya. Idjira Cencrea puruḅe djabarā carebabarīa.* ² Dadjirā Boro trāneba bia edaḅadua Ācōrē ēberārāba oḅida panḅa quīrāca. Idjia ēberārāda zocārā carebasia. Mā sīda bio carebasia. Maḅ bērā ne jūmaneba idjira carebaḅadua.

³ Djabawērā Priscilaa, djaba Aquilaa bida jaradadua māla quīrīā ḅada ādjira bia pananida. Ādjia mā quīrāca abarica Jesucrito trajura o panḅa. ⁴ Ādjira mā carebaḅi carea minijichiae panasidaa. Māla, jūma djabarā judiorāē bīda ādjia bia ḅada abadaa. ⁵ Idjaba djabarā ādji dede dji jḅḅeḅarāa jaradadua

‡ 15:21 Isaia 52:15. § 15:29 Critoba. Griego beḅeade ḅḅḅa cartade ḅā ḅala: “Beḅea bia Critodebemaba.” * 16:1 Djabarā carebabarīa. Griego beḅeade ḅā ḅala “diacono.” Pebera wērā basia. Maḅ carea cāpūrīā beḅeade “diaconisa” jarabadaa.

mĭa quĩrĩã ßada ädjirãra bia duananida. Mĭ djaba bio quĩrĩã ßa Epenetoa abari quĩrãca jaradadua. Acaya druade idjiabara naãrã Jesucritora ĩjãsia. ⁶ Djabawërã Mariaa jaradadua mĭa quĩrĩã ßada idjira bia baida. Idjia bãrãra bio careba ßaa. ⁷ Mĭ djabarã judiorã Andronicoa, Juniaa bida abari quĩrãca jaradadua. Ädjira mĭ ume äbaa preso panasidaa. Ädjidebemada Jesuba diabuedarãba bia crĩcha panĭa. Mĭa Crito ĩjã naëna ädjia ĩjãsidaa.

⁸ Mĭ djaba Ampliatoa jaradadua mĭa quĩrĩã ßada idjira bia baida. Dadjirã Boro Jesucritodeba idjira bio quĩrĩã ßaa. ⁹ Djaba Urbanoa jaradadua mĭa quĩrĩã ßada idjira bia baida. Idjia dai ume äbaa Jesucritodebemada jaradia ßaa. Djaba Estaquia bida abarica jaradadua. Idji sida mĭa quĩrĩã ßaa. ¹⁰ Djaba Apelea jaradadua mĭa quĩrĩã ßada idjira bia baida. Idjia unubisia Critora wãrãda ĩjã ßada. Jũma Aristobulo ëberãrãa bida abari quĩrãca jaradadua. ¹¹ Mĭ djaba judio Herodioãa jaradadua mĭa quĩrĩã ßada idjira bia baida. Narciso ëberãrã dadjirã Boro ĩjã beaa jaradadua mĭa quĩrĩã ßada ädjirãra bia duananida. ¹² Djabawërã Tripenaa, Triposaa bida jaradadua mĭa quĩrĩã ßada ädjira bia pananida. Ädjia dadjirã Boro itea bia o panĭa. Idjaba djabawërã Persidãa abarica jaradadua. Idjia bida dadjirã Boro itea bia o ßaa. ¹³ Djaba Rupo dadjirã Boroba edadaa, idji papaa bida jaradadua mĭa quĩrĩã ßada ädjira bia pananida. Idji papara mĭ papaca ßaa. ¹⁴ Djaba Asincritoa, Plegonda, Hermaa, Patrobãa, Hermea, idjaba djabarã ädjirã ume duanãa bida jaradadua mĭa quĩrĩã ßada ädjirãra bia duananida. ¹⁵ Idjaba djaba Pilologoa, Juliaa, Olimpaa, Nereóa, idji djabawërãa, idjaba jũma Äcõrë ëberãrã ädjirã ume duanãa bida jaradadua mĭa quĩrĩã ßada ädjirãra bia duananida. ¹⁶ Wãrã quĩrĩãneba dji bia edadadua.† Jũma Crito ëberãrãba quĩrĩã panĭa bãrãra bia duananida.

¹⁷ Djabarã, mĭa bãrãa bedea djuburiaya quĩrãcuita beadamãrëã. Λαλαβα djabarãa awara awara crĩchabibadaa. Bãrãba wãrã bedea cawapedadara ädjirãba quĩrã awara jaradiabadaa. Maã ëberãrã ume äbaa bearanadua.

¹⁸ Ädjirãba dadjirã Boro Jesucritoba quĩrĩã ßara o panãea, ätebala ädjia quĩrĩã panadra o panĭa. Ädji bedea biya quirudeba dji cũrũgaicha beara cũrũgabadaa.

¹⁹ Jũmarãba cawa panĭa bãrãba Äcõrë bedeara wãrãda ĩjã o panãda. Maã carea mĭra ßasrida ßaa. Wãrãda mĭa quĩrĩã ßaa bãrãba biada o cawaëida idjaba cadjiruada odaëda. ²⁰ Äcõrë dadjĩ necai bai diabariba dãrãéne diaurura poyapeda bãrã jãwaëda ßaya.‡ Mĭa quĩrĩã ßaa dadjirã Boro Jesucritoba idji biadëba bãrãra careba baida.

²¹ Djaba Timoteo mĭ ume äbaa jaradia ßaba quĩrĩã ßaa bãrãra bia duananida. Idjaba mĭ djabarã judiorã Lucioba, Jasoãba, Sosipatero bida quĩrĩã panĭa bãrãra bia duananida.

²² Mĭra Tercioa. Pauloba mĭa naã cartara ßabi ßaa. Dadjirã Boro Jesucritodeba mĭa quĩrĩã ßaa bãrãra bia duananida.

²³ Djaba Gayo bida quĩrĩã ßaa bãrãra bia duananida. Mĭra idji dede ßaa. Djabarã jũmarãda idji dede äbaa dji jãrebadaa. Naã purudebema parata wagabari Erastoba, djaba Cuarto bida quĩrĩã panĭa bãrãra bia duananida.

²⁴ Mĭa quĩrĩã ßaa dadjirã Boro Jesucritoba idji biadëba bãrãra careba baida.

Pauloba Äcõrëa bia jarada

† 16:16 Wãrã quĩrĩãneba dji bia edadadua. Griego bedeade nãwã ßã ßaa: "Isõ bia quirudeba dji bia edadadua." ‡ 16:20 Diaurura poyapeda bãrã jãwaëda ßaya. Griego bedeade nãwã ßã ßaa: "Diaurura bãrã ĩrũ edre berradagaya."

25-26 Māa bedea bia Jesucritodebemada jaradia babaria. Ara māā bedeadeba Ācōrēba bārāra poya carebaya zarea beadamārēā. Māā bedeara Ācōrēba naēna cawabiē ḅasia baribΛΓΛ idira cawabisia. Idjideba bedeadadarāba māāra cartade ḅΛsidaa. Ācōrē beucaba māwā ḅΛbisia druazabemarāba ūrīnapeda Jesucritoda ijānamārēā. Ācōrēa bia bedeadida panΛa. 27 Idjira ababΛΓΛ ḅΛa. Ne jūmada cawa ḅΛa. Jesucritodeba dadjirāba ewariza idjīa bia bedeadida panΛa. Bia ḅΛa māwā baida.

1 CORINTO

NABEMA CARTA PAULOBA BΛΔA DJABARĀ CORINTO PURUDEBEMA ITEA

Pauloba naλ cartada djabarā Corinto purudebema itea ḡasia. Poa 55are Epeso purudeba diabuesia.

Pauloba Corinto purude beḡea bia Jesucritodebemada naārā jaradisia (Hecho 18:1-17). Judiorā dji jarebada dede jaradia ḡa bērā ḡCARḡA judiorāba ḡjāsidaa. Dewara judiorāba Paulo āyā jaretapedadacarea dewara dede jaradia ḡesia. Māwā ḡAḡE ḡCARḡA griegorā bida ḡjāsidaa. Paulora Corintode poa aba ḡesida ḡasia.

Corintora puru droma ḡasia. Ḗberārāda seisciento mil audu duanasidaca ḡaa. Maλ awara ādjirā ācōrē bea deda zocārā eropanasidaa. BaribARḡA maλ ācōrē bea ḡpēni carea auduada obadjidaa. ḡCARḡAba Jesucrito ḡjāpedadamina wadibida audua nḡbabadjidaa. Djabarā tāēna dewara nēbARA sida baraasia.

Naārā Pauloba ādjirāra quēāsia ijara duana carea (1:1neba aba 4:21naa). Maḡare ḡasia audua nḡbarānamārēā (5:1neba aba 6:20ḡaa). Maḡare djabarāba cartadeba iwidipeḡadada panusia. Capitulo 7ḡe quima edadiḡebema iwidipeḡadada panusia. Capitulo 8ḡeba aba 11ḡaa panusia ādjia jawaba oḡa ācōrē carea sāwā oḡida panḡda. Capitulo 12ḡeba aba 14ḡaa Ḗcōrē Jaureba obi ḡAḡebemada panusia.

Corintode ḡCARḡAba dadji ḡrēbaḡidebemada āi crīcha panana bērā Pauloba capitulo 15ḡe maḡnebemada ḡasia. Capitulo 16ḡe ḡasia sāwā parata jare peḡida panada idjaba ādjirā aḡḡe wāida.

Naλ cartade Pauloba naārā ḡada

¹ Mḡra Pauloa. Ḗcōrēba quīrīāna bērā mḡra trḡsia Jesucritoba diabuedada ḡamārēā. Dadjirā djaba Susteneda mḡ ume ḡaa. ² Mḡa naλ cartara ḡAḡARḡA Ḗcōrē ḡberārā Corinto purudebema itea. Jesucritodeba Ḗcōrēba bārāra edasia idji itea bia beḡamārēā. Ara maλ quīrāca idjia druaza jūma dadjirā Boro Jesucritoa iwidibadara edasia. Idjira ādjirā Boroa idjaba dadjirā Boroa. ³ Daiba quīrīā panḡa dadjirā Zeza Ḗcōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biḡdeba bārāra careba pananida idjaba necai ḡaira dia pananida.

Pauloba djabarā carea Ḗcōrēba bia ḡada ada

⁴ Bārāra Jesucrito ume panḡ bērā Ḗcōrēba idji biḡdeba careba ḡaa. Maλ bērā mḡa Ḗcōrēba iwidibARḡAza bārā carea bia ḡada abaria. ⁵ Jesucrito ume panḡ bērā Ḗcōrēba bārāa jūma diasia bia oḡamārēā. Idji bedeara poya cawa jaradia panania idjaba idjidebemada poya bio cawa panania. ⁶ Jūma Ḗcōrēba bārāa diḡdaba unubi ḡaa Crito beḡea daiba jaradiapedadara wārā arada. ⁷ Bārāba dadjirā Boro Jesucrito ununi carea jḡā panḡmisa Ḗcōrēba idji Jaureḡeba dia ḡARA jūma eropanḡa. ⁸ Maḡba Ḗcōrēba bārāra zarea erobaya aba naλ ewari jōbARḡḡaa. Māwāra dadjirā Boro Jesucritoba cawa ode zebARḡḡe bārāra biḡ jaradi neḡ beadia. ⁹ Ḗcōrēra beḡea aba ḡaa. Idjia bārāra trḡsia idji Warra dadjirā Boro Jesucrito ume ābaa beḡamārēā.

Djabarā crīcha awara awara pananebema

¹⁰ Djabarā, dadjirā Boro Jesucritodeba mḡa bārāa beḡea djuburiaya ābaa bia duananamārēā. Crīcha awara awara duananieḡ panḡa, ātebARḡA crīcha

abalaɓeɓa ābaa bia duananida panla. ¹¹ Djabarā, mla ūrina carea māwā jara bla. Djabawērā Cloe ēberārāba mla jarasidaa bārāra ijara duanabarida. ¹² Ebuda jaribala, lcala bārānebemaba jarabadaa: “Mlra Paulodea.” Dewarārāba jarabadaa: “Mlra Apolodea.” Dewarārāba jarabadaa: “Mlra Pedrodea.”* Idjaba dewarārāba jarabadaa: “Mlra Critodea.” ¹³ Māwāra ŷcritora zocārā bla? ŷmlāda bārā carea crude cachisidaca? ŷbārāra ml trāneba borocuesidaca?

¹⁴ Mla ni abal bārānebemada borocuedaē bēra blaſrida bla. Mla ababe djaba Crispoda, Gayo sida borocuesia. ¹⁵ Māwā ni abalba poya jaradaēa ml trāneba borocuesidada. ¹⁶ Idjaba ml djaba Estepana ēberārā sida borocuesia. Ādjirā awara dewarāda borocuesibala ml quīrānebaēa. ¹⁷ Critoba mlra diabueē basia ēberārā borocue bamārēā, ātebala diabuesia beɓeɓa bia idjidebemada jaradiamārēā. Baribala naɓ dudabema necawaadeba mlra jaradiaē bla Crito crude beudada ara idji quīrābe beuda quīrāca berāmārēā.

Critora Ācōrē necawaa idjaba Ācōrē lbaaa

¹⁸ Taba uruadaa wāni ēberārāmaara Crito crude beudadebema beɓeɓa siriē bla. Baribala dadjirā, dji Ācōrēba ēdra edadarāba cawa panla maɓ beɓeɓa Ācōrē lbaara cawabi bla. ¹⁹ Ācōrē Beɓeɓe nāwā bl bla: Ne cawa bea necawaada mlra siriē bla unubiya. Crīcha cawa bea crīchara biē tabada cawabiya.†

²⁰ Wārāda Ācōrēba naɓ ējūānebema necawaara siriē bla cawabisia. Jāɓbe ŷne cawa beara sāwāsida? ŷjudiorā ley jaradiabadara sāwāsida? ŷNaɓ ewaride necawaadeba beɓeɓeɓa sāwāsida? ²¹ Ācōrēba idji necawaadeba odaba idjida cawabi bla. Baribala naɓ ējūānebemarāba ara ādji necawaadeba idjira cawadaa.‡ Ādjirāmaara daiba jaradia panla siriē bla mlina Ācōrēmaara bia basia maɓneba jūma idji ijablara ēdra edaida.

²² Crito iḷāni carea judiorāba ne ununacada unu quīrābadaa. Judiorāēba naɓ ējūānebema necawaada jlabadaa. ²³ Baribala daiba Crito crude beudada jaradia panla. Maɓ beɓeɓa judiorāba bia ūrinaca. Idjaba judiorāēba maɓ beɓeɓa siriē bla crīchabadaa. ²⁴ Baribala Ācōrēba lcala judiorāda, lcala judiorāē sida trāsia Critodeba ēdra edai carea. Maɓgarāba cawa panla Ācōrēba Critodeba idji lbaada, necawaa sida unubisida. ²⁵ Ēberārāmaara Critora crude beuda bēra Ācōrēra ne cawa blaēa, lbaaē bla. Baribala ne adua bl quīrāca bla mlina Ācōrēra jūma naɓ ējūānebemarā cāyābara ne cawaara bla. Idjaba Ācōrēra lbaaē laca bla mlina jūma naɓ ējūānebemarā cāyābara lbaara bla.

²⁶ Djabarā, crīchadua Ācōrēba bārā edaside sāwā beasida. Ēberāmaara zocārā bārānebemada ne cawa beadaē basia, dji dromada beadaē basia, dji droma beadeba todaē basia. ²⁷ Maɓ bēra naɓ ējūānebema ne cawa beamaara bārāra ne adua queɓeaa. Baribala ādjirāba ne adua queɓeaa abadara Ācōrēba edasia. Māwā naɓ ējūānebema ne cawa beara perabibaria. Ara maɓ quīrāca naɓ ējūānebema lbaa beamaara bārāra lbaaē beaa. Baribala ādjirāba lbaaē bea abadara Ācōrēba edasia. Māwā naɓ ējūānebema lbaa beara perabibaria. ²⁸ Naɓ ējūānebemarāba dji eɓaara queɓeaa abadara, ādjia igarabada sida

* **1:12** Pedro. Griego beɓeɓe “Cepa” bl bla. † **1:19** Isaia 29:14. ‡ **1:21** Ācōrēba idji necawaadeba odaba idjida cawabi bla. Baribala naɓ ējūānebemarāba ara ādji necawaadeba idjira cawadaa. Griego beɓeɓe maɓba idjaba nāwā jara bla: “Ācōrēba idji necawaadeba basia ēberārāba naɓ ējūānebema necawaadeba idjira poya cawarānamārēā.”

Ācōrēba edasia. Māwā dji dromaē beara edasia dji droma bea edaara ɓai carea. ²⁹ Maļ bērā ni abaɓba ara idjidebemada Ācōrē quīrāpita poya bia bedeadaēa. ³⁰ Baribaɓɓa Ācōrēba bārāra Jesucrito ume ābaa ɓasia. Māwā Critodeba Ācōrēba idji necawaada dadjirāa cawabisia. Idjia dadjirāa jipa ɓasia, ara idji itea bia ɓasia, idjaba cadjiruadebemada ēdɓa edasia. ³¹ Maļ bērā Ācōrē Bedeade ɓa ɓa quīrāca dadjia odida panɓa. Nāwā ɓa ɓa: “Abaɓda bia bedeaiɓɓa, dadji Boroɓbemada bia bedeaida ɓa.”[§]

2

Crito crude beudadebema Pauloba jaradiaɗa

¹ Djabarā, maļ Ācōrēnebemada bārāmaa jaradiaɗe wāside bedeade bia quirudeba ni maļ necawaadeba jaradiaē basia. ² Bārā tāēna ɓaside maļ ababe Jesucritodebemada, idji crude beapedadada cawabi quīrā basia. ³ Maļne maļra ɓaɓaē ɓada crīchasia. Idjaba poya bia jaradiaēda crīcha ɓada bērā ne wayaaba cacua ure nūmabadjia. ⁴ Maļ Jesudebema nēɓaɓa ɓaside idjaba jaradia ɓaside maļ necawaadeba māwā oē basia bārāba ijānamārēa. Āteɓaɓa jaradia ɓade Ācōrē Jaureba idji ɓaɓadeba cawabisia maļ bedeara wārā arada. ⁵ Māwā bārāba naļ ējūānebema necawaadeba Jesucritora ijānaē basia, āteɓaɓa Ācōrē ɓaɓadeba ijāsidaa.

Ācōrēba naēna cawabiē ɓadara idji Jauredeba cawabiɗa

⁶ Māwāmīna daiba necawaada Ācōrē bio ijā beaa jaradia panɓa. Maļ necawaara naļ ējūānebemaēa, naļ ējūānebema bororā necawaēa. Ādjirāra dārā pananaēa. ⁷ Daiba Ācōrē necawaa naēna cawabiē ɓadada jaradia panɓa. Naļ ējūā oi naēna Ācōrēba maļ necawaadeba ne oida ɓasia dadjirāra idji ume ābaa bia beadamārēa. ⁸ Naļ ējūānebema bororā ni abaɓba maļ necawaara cawadaē basia. Cawa pananabara dadjirā Boro biya quirura crude beadaē ɓasasia. ⁹ Baribaɓɓa cawadaē basia Ācōrē Bedeade ɓa ɓa quīrāca. Nāwā ɓa ɓa:

Ācōrēba idji quīrā bea itea bia o eroɓara ni abaɓba wadi ununacaa, ɓawɓaɓa ūrīnacaa, ni cawa crīchadacaa.*

¹⁰ Jūma maļgara Ācōrēba idji Jauredeba dadjirāa cawabisia. Idji Jaureba ne jūmada cawa ɓa. Ācōrē crīcha sida jūma cawa ɓa. ¹¹ Ūēberā crīchara caiba cawa ɓa? Ara idjidubabaɓa cawa ɓa. Ara maļ quīrāca ni abaɓba Ācōrē crīchara poya cawadaēa. Ababe Ācōrē Jaureɓaɓa cawa ɓa. ¹² Dadjirāba naļ ējūānebema crīchada edadaē basia, āteɓaɓa Ācōrē Jauredɓa edasidaa jūma Ācōrēba idji biadeba diadada cawadamārēa. ¹³ Ara maļgaɓdebemada daiba bedeade panɓa. Baribaɓɓa daiba naļ ējūānebema necawaadeba bedeade panɓa, āteɓaɓa Ācōrē Jaureba daia jaradia ɓa quīrāca bedeade panɓa. Māwā Ācōrē Jaureba cawabi ɓara daiba jaradia panɓa idjia bedeabi ɓa quīrāca.†

¹⁴ Baribaɓɓa Ācōrē Jaureba cawabi ɓara Ācōrē Jaure neē ɓaba cawa quīrāca, idjimaarā siriē ɓa bērā. Idjaba poya cawacaa, ababe Ācōrē Jauredeba cawaida ɓa bērā. ¹⁵ Ācōrē Jaure neē ɓaba Ācōrē Jaure eroɓa crīchara poya cawaēa. Baribaɓɓa Ācōrē Jaure eroɓa Ācōrēnebemada poya bio cawaya.

§ 1:31 Jeremia 9:24. * 2:9 Isaia 64:4; 52:15. † 2:13 Idjia bedeabi ɓa quīrāca. Griego bedeade idjaba jara ɓa: “Ācōrē Jaure erobearāa.”

16 Ācōrē Bedeade nāwā bā ʔaa: “¿Caiba dadjirā Boro crīchara cawa ʔa? ¿Caiba idjīa jaradiai?”* Baribara dadjirāba Crito crīchada eropanaa.

3

Pauloba, Apolo bida Ācōrē traju opedada

1 Djabarā, mā bārāa jaradiaside Ācōrē Jauredeba nībabadarāa jaradia ʔa quīrāca poya jaradiaē basīa. Ātebala naā ējūānebemarāa, Crito ījāna djiwidi bearāa jaradiaida ʔa quīrāca jaradiasia. 2 Māa Critodebema zareaē ʔada jaradiasia warra zaquerāa juba dobi ʔa quīrāca. Djico cobi ʔa quīrāca zareara ʔada jaradiaē basīa, bārāba poya cawadaē basi bērā. Idjaba wadibida poya cawadaēa. 3 Bārāa wadibida naā djaraba o quīrā ʔadeba nīnaa: djārāba eroba carea biē crīchabadaa idjaba caicayabadaa. Māwā ʔea bērā ebuda ʔaa wadibida naā djaraba o quīrā ʔadeba nīnada naā ējūānebemarā quīrāca. 4 Abaʔa jarabaria: “Māra Paulodea.” Dewaraba jarabaria: “Māra Apolodea.” Bārāba māwā jarabada bērā naā ējūānebemarā quīrāca ʔea.

5 Baribara ¿Paulora cai? ¿Apolora cai? Ababe दौरā Ācōrē nezocaa. Daideba bārāba dadjirā Borora ījāsīdaa. Ācōrēba daiza obida quīrāca osīdaa. 6 Ne ubala quīrāca mā bārāa Jesudebemada naārā jaradiasia. Maābe māa uda cuebala quīrāca Apoloba Ācōrē bedeara biara jaradiasia. Baribara Ācōrēbala carebasia bārāba ījānamārēā māa uda waribibala quīrāca. 7 Maā bērā ne ubarira dji dromaēa. Cuebari sīda dji dromaēa. Ācōrēdra dji dromaa. Idjabala nēura waribibaria. 8 Ne ubarira, cuebari sīda Ācōrē quīrāpita abaria. Idjia dadjiza ne biada diaya dadjia o ʔada quīrāca. 9 Māa Apolo ume abarica Ācōrē trajura o panaa. Bārāa Ācōrē nēua.

Maā awara bārāa Ācōrēba de quīrāca o ʔaa. 10 Māra de obari bia quīrāca ʔaa. Ācōrēba idji biadeba māa diadaba de jīrūda bio edu jousia. Dewararāba carawabadaa. Baribara dadjiza quīrācuīta ʔaida ʔaa sāwā idji trajura o ʔada. 11 De jīrūra edu jouda bērā ni abaʔa dewara de jīrūda poya ʔadaēa. Jesucritoda dji de jīrūa. 12 Maāne ʔaraʔa Ācōrē bedeara arīde jaradiabadaa de bia o pana quīrāca. Ādjia o panara oro, parata, mōgara bia quedeā ārīca quīrāca ʔaya. Baribara ʔaraʔa Ācōrē bedeara arīde jaradiadacaa de biē o pana quīrāca. Ādjia o panara bacuru, queda, chaba oda de quīrāca ʔaya. 13 Critoba cawa oi ewarīde dadjiza odara ʔaba uruaba aca zaya droai cawaya. Maāba ebuda cawabiya dadjia odara sāwā ʔasīda. 14 Dadjia odaba maā ʔaba uruada droasira Critoba dji o ʔadaa ne biada diaya. 15 Baribara dadjia odara bā wāsira dji o ʔadaba ni cārē bia sīda edaēa. Idjira ēdraīmīna de babaraē ēdraʔa quīrāca ēdraʔa.

16 ¿Adua panaa Ācōrē Jaurera bārā soḍe ʔada? ¿Adua panaa bārāa Ācōrē deda? 17 Barīduaba Ācōrē dera ārībala, maāga ēberāa Ācōrēba bio cawa oya idji dera ababe idji itea ʔa bērā. Idji dera bārāa.

18 Ara bādjiduba cūrūgarānadua. Naā ējūānebema necawaada wārāda ʔaa. Abaʔa maā quīrāca ne cawa ʔada crīcha ʔabala, waa māwā crīchaiē ʔaa. Ātebala wārā necawaara erobai carea naā ējūānebemarā quīrāpita ne adua ʔa quīrāca ʔaida ʔaa. 19 Naā ējūānebema necawaara Ācōrēmaarā siriē ʔaa. Ācōrē Bedeade nāwā bā ʔaa: “Ācōrēba naā ējūāne ne cawa ʔea ara ādjī necawaadeba cawabibaria ne cawa panāēda.”* 20 Idjaba nāwā bā ʔaa:

† 2:16 Isaia 40:13. * 3:19 Job 5:13.

“Ācōrēba cawa ɓa naɓ ɛjūāne ne cawa ɓea crīchara siriē ɓada.”† 21 Maɓ carea crīcharānadua abaɓ ɛberā ɛpē panɓneba dewararā cāyābara biara ɓeada. Ācōrēneba bārāba ne jūmada eropanɓa bia ɓeadi carea. 22 Bārāba mɓda, Apoloda, Pedro sida eropanɓa. Jūma naɓ ɛjūāne ɓa sida eropanɓa. Ara nawenabema, nubema sida eropanɓa. Dadjirāra zocai pananibaga wa beudibaga Ācōrēneba ne jūmada eropanania bia ɓeadi carea. 23 Jūma bārāra Critoderā. Idjaba Critora Ācōrēneba.

4

Jesucrito nezocarā

1 Bārāba crīchadida panɓa दौरa Crito nezocarāda. Ācōrēba दौरa ɓasia idjidebema cawabiē ɓadada ebuda jaradiadamārēa. 2 Wārāda nezocaba idji boroba obi ɓara jūma jipa o ɓaida ɓa dji boroba bia unumārēa. 3 Maɓ bēā bārāba wa baridua ɛberāba mɓnebema biē jarabɓdade mācua crīchacaa. Idjaba ara mɓdjiduba jaraēa mɓa o ɓara sāwā ɓada. 4 Mɓa ni maārī bida āi oē ɓada cawa ɓamīna maɓba jaraē ɓa mɓa jūma jipa osida. Dadjirā Borobaga cawa jaraya. 5 Maɓ carea idjia cawa oi ewari naēna dadjia jaradiē panɓa idji traju o ɓaba jipa o ɓada wa jipa oē ɓada. Dadjirā Boro zebagaɓde dadjia soɓe crīcha ɓadada, ne jūma dadji soɓe mērā ɓeadaɓa ebuda cawabiya. Maɓ ewaride Ācōrēbaga dadjirāza bia jaraya dadjia bia opedada quīrāca.

6 Djabarā, mɓnebemada Apolodebema sida ɓasia bārā carebai carea. Daideba cawadida panɓa Ācōrē Bedeade ɓa ɓa auɓu crīchadiē panɓa.* Māwāra bārāba ni abaɓda dewara cāyābara biara ɓada crīchadaēa. 7 ɓCaiba ɓara dewara cāyābara biara ɓasi? Ācōrēba diaɓa awara ɓba cārēda eroɓa? ɓa Ācōrēneba ne jūmada edasibaga, ɓcārē cārēā ara ɓaduba edaɓa quīrāca beɓe ɓa?

8 Ācōrēneba eda quīrā pananara bārāba jūma eropanɓana abadaa. Ācōrēba dia ɓara aduba eropanɓana abadaa. Dai neē ɓaduba Ācōrē quīrāpita dji dromarāda panesidada crīcha panɓa. Baribaga māvāēa. Bārāra wārāda dji dromarāda panenabara bia ɓacasia. Māwāra dai sida bārā ume ābaa dji dromarāda panecasidaa. 9 Baribaga mɓa crīcha ɓa dairā dji Jesucritoba diabueɓarāda Ācōrēba jūmarā cāyābara eɓaara ɓasida. Dairāra dji cawa obariba jūmarā quīrāpita beade edebaga quīrāca panɓa. ɛberārāba, bajānebema nezocarāba, jūmarāba aɓa duanɓa beudi cawaya. 10 ɛberārāmaarā दौरa Crito carea ne adua ɓeaa idjaba ɓbaaē ɓeaa. Baribaga bārāra Crito ume panɓ bēā dji ne cawaara ɓeada abadaa idjaba dji ɓba ɓeada abadaa. ɛberārāba bārānebemada bia beɓe panɓa, baribaga दौरa igara panɓa. 11 Waɓi ara naɓ ewaride daiba jarrabada droa panɓa, opichiada droa panɓa, idjaba soresorea quedadrɓa jni carea eropanɓa. Dai de arada neē panɓa idjaba ɛberārāba दौरa biē obadaa. 12 दौरa nāūnaē traja panɓa ne eropanani carea. ɛberārāba daia biē beɓeabadaɓe daiba ādjia bia beɓeabadaa. Dai biē obadaɓe droabadaa. 13 Sewadeba dai biē jarabɓdade beɓe biadeba panubadaa. Waɓi ara naɓ ewaride ɛberārāba दौरa ne ɓatabueda quīrāca unubadaa, ne mititia quīrāca unubadaa.

14 Mɓa maɓgara ɓaē ɓa bārā perabi carea. Ātebaga mɓ warrarā quīrāca bārāra quīrā ɓa bēā māwā ɓa ɓa jipa crīchabi carea. 15 Bārāba Critodebema

† 3:20 Salmo 94:11. * 4:6 Ācōrē Bedeade ɓa ɓa auɓu crīchadiē panɓa. Griego beɓeade maɓra ebuda ɓaēa.

jaradiabadarāda zocārā eropanΛbara wadi zezada aba eropanacasiċaa.† MΛneba bārāba beċea bia Jesucritodebema iĵāpedada bērā idjideba mΛra bārā zezaa. ¹⁶ MaΛ carea mΛa bārāa beċea djuburiaya mΛ nĭbari quĭrāca nĭbadamārēā. ¹⁷ MaΛ bērā Timoteoda bārāmaa diabuebΛrΛa. Idjira dadjirā Boro ume jĭpa nĭbararia. Dadjirā Borodeba mΛ warraca bΛa. MΛa idjira bio quĭrā bΛa. Idjia bārāa quĭrānebabiya mΛra Jesucrito ume sāvā jĭpa nĭda. MΛa māwā nĭbaira Jesucrito ēberārā beaza jaradia bΛa.

¹⁸ ΑCΛΓΛ bārānebemada dji dromarā quĭrāca nĭnaa, crĭcha panΛ bērā mΛra bārāmaa wāēda. ¹⁹ BaribΛrΛ dadjirā Boroba quĭrāibΛrΛ, mΛra bārāmaa isabe wāya. MaΛne dji dromaana abadaba jara panΛ awa ūrĭne wāēā, ātebΛrΛ acΛde wāya ādjia wārāda Ācōrē bΛada eropanΛ cawaya. ²⁰ Ācōrēba pe eroΛbeċemarāba ara jāvā idjidebemada beċeadaca, ātebΛrΛ idji bΛadeba jĭpa obadaa. ²¹ MaΛda ķbārāba sāvā quĭrā panΛ? ķQuĭrā panΛca mΛa quēāne wāida wa quĭrāneba, ibiċeċeba wāida?‡

5

Djababa cadjirua o bΛ iduaribipedada

¹ Ēberārāba jara panΛa bārā tāēna abaada daunemaya bΛda. Jara panΛa maΛba dji papacauda eroΛbada. Wārāda Jesucrito iĵāē bea bida maΛ cadjirua ara odacaa. ² Māwāmĭna bārāba waċibida jara panΛa dewararā cāyābara biara beada. BaribΛrΛ ķmaΛ cadjirua carea bio sopua beadida panΛeċa? ķMaΛ cadjirua o bΛra bārā umeċemada āyā bΛdida panasiċeċa? ³ MΛra bārā ume bΛēmĭna crĭchaċeċeba bārā ume ābaa bΛa. MaΛ carea bārā ume bΛ quĭrāca maΛ cadjirua o bΛ ēberāra dadjirā Boro Jesu trĭneba cawa osia. ⁴ Bārā ābaa dji jarebΛċade mΛra crĭchaċeċeba bārā ume baya. Idjaba dadjirā Boro Jesuba bΛada bārāa diaya maΛ ēberāra jĭpa cawa odamārēā. ⁵ Idjira āyā bΛdida panΛa diauruba bia mĭgabimārēā. Māwāra naΛ djaraba cadjirua o quĭrā bΛda igaraya. Idjaba Ācōrēba cawa oi ewaride idjira ēdrΛ edaya.

⁶ Ara bādjida dewararā cāyābara biara beada abadaa. BaribΛrΛ māwā jaraira biē bΛa. ķBārāba adua panΛca harina ēsābĭbari maārĭ bΛba harinara jūma ēsābĭbarida? Ara maΛ quĭrāca cadjirua maārĭ bΛba jūmarāda ārĭbaria. ⁷ MaΛ bērā harina ēsābĭbari drōā āyā batabuebada quĭrāca maΛ cadjirua o bΛra bārā tāēnabemada āyā bΛċadua.* Māwā bārāra cadjirua neē beadiċa harina djiwiċi baratΛda ēsābĭbari neē bΛ quĭrāca. Bārāra maΛ quĭrāca beaa, Critora dadjirā cadjirua carea beuda bērā. Idjira dadjirā ēdrΛ edai carea beapedada oveja basĭa.† ⁸ Dadjirāba cadjiruadebema ēdrΛpedadara quĭrānebabada bērā crĭcha biċeċeba, wārāneba nĭbadida panΛa.‡ Māwā nĭbaira paΛ ēsābĭbari neē bΛ quĭrāca bΛa. Djārā quĭrāma bΛċeċeba idjaba biē o bΛċeċeba waa nĭbadiē panΛa. Māwā nĭbaira harina ēsābĭbari drōā quĭrāca bΛa.

⁹ Naēna mΛa cartade bΛsia bārāra dji auċua bea ume ābaa beadiē panΛa. ¹⁰ BaribΛrΛ maΛba jaraē bΛa naΛ ējūānebema auċua bea ume, parata awua bea ume, ne drΛabada ume, idjaba jΛwaba oċa ācōrē ēpēbada ume beadiē panΛa. Ādjirā ume pana quĭrānaēbΛrΛ, naΛ ējūānebemada ēdrΛdida panΛa. ¹¹ ĀtebΛrΛ mΛa bārā itea bΛsia bariduaba ara idjida djabaċa aibΛrΛ, baribΛrΛ auċuada o nĭbaibΛrΛ, parata awua baibΛrΛ, jΛwaba oċa ācōrē ēpē baibΛrΛ, sewadeba

† 4:15 Zocārā. Griego beċeade bΛ bΛa “10 mil.” ‡ 4:21 Quēāne wāida. Griego beċeade bΛ bΛa “soa bara wāida.” * 5:7 Exodo 12:15. † 5:7 Exodo 12:3-13; Juaĭ 1:29. ‡ 5:8 Dadjirāba cadjiruadebema ēdrΛpedadara quĭrānebabada. Griego beċeade bΛ bΛa: “Ewari droma obada.”

djārāda biē jara ðaibαΓΛ, beu nībaibαΓΛ, wa ne drαα ðaibαΓΛ, maλγΛ ēberā ume ābaa ðeadiē panαda idjaba ābaa ne codiē panαda. ¹²⁻¹³ Ācōrē ījāē ðeara cawa oi carea mλra ðāēa. ĀcōrēbαΓΛ idji ījāē ðeara cawa oya. BaribαΓΛ bārā tāēna ðeara bārāba cawa odida panαa. Ācōrē Bedeade ðλ ðαα: “Cadjirua o ðara bārā tāēnabemada āyā ðαdadua.”[§]

6

Djabarāba ara ādji nēðara cawa odidebema

¹ Bārā ijarabαdade ζcārē cārēā Ācōrē adua ðea cawa obadamaa jarade wābada? ζBiara ðāēca Ācōrē ēberārāba cawa odida? ² ζBārāba adua panαca Jesu zebαΓαde Ācōrē ēberārāba naλ ējūāne ðeara cawa odida? Bārāba naλ ējūāne ðeara cawa odi bērā ζsāwāērā nēðara maārī quedeada poya cawa odaē? ³ ζAdua panαca dadjirāba bajānebema nezocarā sida cawa odida? Māwā ðλ bērā ζnaλ ewaride nēðara bārā tāēna ðeara poya cawa odaēca? ⁴ Bārāda ijaradibαΓΛ, ζcārē cārēā Ācōrē adua ðeamaa wābadaa cawa odamārēā? ⁵ Mλa maλγara jara ðαa bārā peradamārēā. ζBārā tāēna crīcha cawa ðara ni aba bida neēca djabarā jara panαra ibiabi carea? ⁶ BaribαΓΛ djabada djaba ume ijaradapeða naλ ējūānebema cawa obadarāmaa wābadaa. Māwā odira wārāda bio biē ðαa Ācōrē ījāē ðea quīrāpita ijarabada bērā.

⁷ Wārāda λcαΓα bārānebemada ijarabada bērā unubi panαa jipa nībaðacada. ζBiara ðāēca ðλ biē odara droaida cawa obadamaa edei cāyābara? ζBiara ðāēca ðαa eroðara ðλ djabaa idu drαabida cawa obadamaa edei cāyābara? ⁸ BaribαΓΛ bārāba ēberārāra biē obadaa idjaba ne drαabadaa. Wārāda bio biē o panαa ara bārā djabarāda māwā obada bērā.

⁹⁻¹⁰ ζBārāba adua panαca cadjirua obadara Ācōrē purude ðeadaēda? Ara bādjiduba cūrūgarānadua. Auðua nībabadara, jλwaba oda ācōrē ēpē ðeara, daunemabadara, umaquīrā wērā quīrāca ðeabadara, umaquīrāda abari umaquīrā ume ðeabadara, ne drαabadara, parata awua ðeara, beu nībabadara, sewadeba djārā biē jarabadara, djārā cūrūgabada sida Ācōrē purude ðeadaēa. ¹¹ λcαΓα bārāra naēna māwā ðeasia. BaribαΓΛ bārāba cadjirua opeðadara Ācōrēba sλγasia, idji itea bia ðasia, idjaba jipa unusia dadjirā Boro Jesucritodeba idjaba idji Jauredeba.

Djabarāba auðuada odiē panαa

¹² λcαΓαba jarabadaa: “Crito ījā ðλ bērā mλa quīrā ðλ quīrāca jūma oida ðαa.” BaribαΓΛ mλa jaraya mλa quīrā ðαda jūma oida ðαmīna, jūma mλa o quīrā ðαba mλra carebaca. Māλ bērā jūma mλa o quīrā ðαa iduaribiēa. ¹³ Idjaba λcαΓαba jarabadaa: “Djicora dadji bi itea ðαa, idjaba dadji ðira djico itea ðαa.” BaribαΓΛ mλa jaraya māwā ðαmīna Ācōrēba umena jōbiya. Dadji cacuara ðāēa auðu a ðamārēā, ātebαΓα dadjirā Boro Ācōrē itea ðαa. Idjaba dadjirā Boro Ācōrēra dadji cacua wagai carea ðαa. ¹⁴ Ācōrēba idji λðādeba dadjirā Boro Jesura beu ðadada λrēbabisia. Ara maλ quīrāca idji λðādeba dadjirā sida λrēbabiya.

¹⁵ ζBārāba adua panαca bārā cacuara Critodeba? Māwāra ζmλa Critodeba wērā auðu a ume ðαca? Wārāda māwā oira biē ðαa. ¹⁶ ζBārāba adua panαca wērā auðu a ume ðara maλ wērā ume cacua aba ðλ quīrāca ðαda? Ācōrē

§ 5:12-13 Deuteronomio 17:7. * 6:4 Griego bedeade maλ versicolora ebuda ðāēa.

Bedeade nāwā jara ɓAA: “Ādjira cacua aba ɓA quĩrāca panania.”† 17 BaribɓAA dadjirā Boro Crito ume ābaa ɓARA idji ume jaure aba ɓA quĩrāca panAA.

18 Ni maārī bida auɗua nĩbarānadua. Dewara cadjiruada oibɓAA, maāɓɓa dadji cacuara ārīēa. BaribɓAA auɗuada oibɓAA, dadji cacuada biē beya. 19 ɓBārāba adua panAAca bārā cacuara Ācōrē Jaure deda? Ācōrēba idji Jaurera bārāa diasia. Idjira bārā sode ɓAA. Bārāra ara bārāneēa ātebɓAA Ācōrēnea. 20 Ācōrēba bārāra nēbAA nēdosia. Ācōrēne bērā bārā cacuade, jaurede bida quĩrāpa beadadua.‡

7

Quima edabadadebema

1 JāɓbeɓAA bārāba cartadeba iwidiɓedadada mAA panuya. Wārāda biara ɓAA umaquĩrāba wērā edaēda.* 2 BaribɓAA bārā tāēna auɗua obadara bara bērā umaquĩrāba idji quimada erobaida ɓAA, idjaba wērāba idji quimada erobaida ɓAA. 3 Umaquĩrāda idji quima ume cāida ɓAA. Wērā sida idji quima ume cāida ɓAA. 4 Wērāra ara idji cacua djibariēa, ātebɓAA dji quimadɓAA djibaria. Ara maā quĩrāca umaquĩrāra ara idji cacua djibariēa, ātebɓAA idji quimadɓAA djibaria. 5 Bārā cacuara bārā quimaa wāgarānadua. BaribɓAA bārāba ābaa cāinaēda beēa audibɓAA, māwā pananira bia ɓAA. BaribɓAA dārā māwā pananiē panAA idjaba ababe Ācōrēa iwidiɓi carea māwā pananida panAA. Māwānacarea wayacusa ābaa cāinida panAA bārā cacuaba quĩrā ɓARA droadaēne diauruba auɗua obirāmārēa. 6 MAA jaraya: bārāba māwā o quĩrā panɓɓAA, bia ɓAA. BaribɓAA mAA ogo obiēa. 7 MAAmarā jumarāda mAA quĩrāca poya deu beadibara bia ɓacasia. BaribɓAA Ācōrēba dadjiza diasia sāwā ɓaida. Ācōrēba ĀCɓAA dia ɓAA poya deu beadamārēa. Idjaba ĀCɓAA dia ɓAA quima edadamārēa.

8 MAA deu ɓearāa, pēdrarāa bida jaraya: biara ɓAA mAA quĩrāca quima neē beadida. 9 BaribɓAA bārā cacuaba quĩrā ɓADA poya droadaēɓAA, quima edadida panAA. Bārā cacuaba quĩrā ɓAdebemada jūmawāyā crīcha ɓai cāyābara biara ɓAA quima edadida.

10 Quima bara ɓearāa mAA naāda jaraya. Naā beɓeara mārēa, ātebɓAA dadjirā Boroɓe.† Wērāba idji quimara amaiē ɓAA. 11 BaribɓAA idji quimara amaiɓAA, dewara umaquĩrāda edaiē ɓAA. ĀtebɓAA deu ɓaida ɓAA wa dji quima ume waya beɓeaida ɓAA. Abari quĩrāca umaquĩrāba idji quimara amaiē ɓAA.

12 Waabema djabarāa mAA naāda jaraya. NaāɓAA dadjirā Boro Jesuba jaradiadaēa: djababa wērā Jesu ĩjāē ɓADA erobɓɓAA, idjaba maā wērāra idji ume ɓa quĩrā ɓɓAA, maā djababa idjira amaiē ɓAA. 13 Djabawērāba quima Jesu ĩjāē ɓADA erobɓɓAA, idjaba maā umaquĩrāba idjida ama quĩrāēɓAA, maā djabawērāba idjira amaiē ɓAA. 14 Maā umaquĩrā Jesu ĩjāē ɓARA Ācōrē itea ɓesia idji quimaba ĩjā ɓA bērā. Abari quĩrāca wērā Jesu ĩjāē ɓARA Ācōrē itea ɓesia idji quimaba ĩjā ɓA bērā. Māwāēbara bārā warrarāra Ācōrē itea beadaē ɓacasia. BaribɓAA djibarirāra Ācōrē itea panAA bērā ādjirā sida Ācōrē itea panAA. 15 Jesu ĩjāē ɓABA idji quimada ama quĩrā ɓɓAA, amaida ɓAA. Māwā djabada wa djabawērāda mīa amaiē ɓA leydebemada ēɓɓAA. Ācōrēba

† 6:16 Genesis 2:24. ‡ 6:20 Jaure. Griego bedeade ĀCɓAA cartade maāra neēa. * 7:1 Biara ɓAA umaquĩrāba wērā edaēda. Griego bedeade nāwā ɓA ɓAA: “Bia ɓAA umaquĩrāba wērā tāēda.” † 7:10 Luca 16:18.

Ɂaa. Maãra cadjiruuaẽa. ³⁷ Baribãra djabada dji edadi carea bedea Ɂadacarea maã wẽrãra edaẽda idji soðeba wãrãda crĩcha Ɂãbãra idjaba idji cacuaba quĩrã Ɂãra poya droaibãra, bia Ɂaa maã wẽrãra edaẽda. ³⁸ Wãrãda quima edabãra bia o Ɂaa. Baribãra mãmaara quima edaẽba biara o Ɂaa.[§]

³⁹ Djabawẽã quima bara Ɂãra dji quima zocai Ɂãma isa idji ume baida Ɂaa. Baribãra dji quimara beuibãra, dewara umaquĩrãda eda quĩrãibãra, edaida Ɂaa. Baribãra ababe dadjirã Boro Jesucrito iãã Ɂãra edaida Ɂaa. ⁴⁰ Mãra crĩcha Ɂaa idjira quima edaẽbãra Ɂãsridaara baida. Mãmaara ãcõrẽ Jaureba mãwã crĩchabi Ɂãda.

8

Jawaba oda ãcõrẽa djico diadadebema

¹ Idjaba jawaba oda ãcõrẽa djico diadadebemada mãra jaraya. Dadjirãba cawa panãa jũmarãda crĩcha cawa panãda. Mãwãmĩna crĩcha cawaaba dadjirã djãrã cãyãbara biara Ɂãda crĩchabibaria. Baribãra quĩrãba djãrãra carebabaria. ² Abãba bio cawa Ɂãda crĩcha Ɂãbãra, waðibida adua Ɂaa idjia cawaida Ɂã quĩrãca. ³ Baribãra abãba ãcõrẽda quĩrã Ɂãbãra, ãcõrẽba idjira cawa Ɂaa.*

⁴ Maã bẽrã jawaba oda ãcõrẽa djico diaã cobadadebemada mãra jaraya. Dadjirãba cawa panãa jawaba oda ãcõrẽra wãrãẽda. Idjaba cawa panãa wãrã ãcõrẽra abãbãra Ɂãda. ⁵ Bajãne, naã ẽjũãne bida ẽberãrãba ãcõrẽ abadara bara. Wãrãda mãããããra idjaba ẽberãrãba ãdji boro abada sida zocãrã baraa. ⁶ Baribãra dadjirãmaara ãcõrẽra abãbãra Ɂaa. Idjira dadjirã Zezaa. Idjibãra ne jũmada osia. Dadjirãra idji itea zocai panãa. Idjaba dadjirã Boro Jesucritora abãbãra Ɂaa. Idjideba ãcõrẽba ne jũmada osia. Idjideba dadjirãra zocai panãa.

⁷ Baribãra ãcããba mãããra cawadaẽ panãa. ãcããra djabarãba waðibida crĩcha panãa jawaba oda ãcõrẽ ãdjia naẽna ẽpẽ pananara zocai beada. Maã bẽrã jawaba oda ãcõrẽa djico diadada cosidara crĩchabadaa jawaba oda ãcõrẽra wayacusa ẽpẽbãdada. Wãrã bedeaada bio adua panã bẽrã maã djico co panãneba crĩchabadaa ãcõrẽ quĩrãpita biẽ panebãdada. ⁸ Baribãra djicoba dadjirãra ãcõrẽ quĩrãpita bia Ɂãca. Maã bẽrã dadjia co panãneba, codaẽ panãneba bida ãcõrẽ quĩrãpita biara beadaẽa.

⁹ Wãrãda dadjia co quĩrã panãra codida panãa. Baribãra quĩrãcuita beadaada bãrãba co panãneba djaba bio adua Ɂãra cadjiruade baerãmãrẽã.

¹⁰ Ne jũma coida Ɂã cawa Ɂã djabada jawaba oda ãcõrẽ dede eda ne co chũmeibãra, mãne ne jũma coida Ɂã adua Ɂãba idjira mama chũmãda unuibãra, idjia bida jawaba oda ãcõrẽa djico diaãra coida crĩchaya. Baribãra jawaba oda ãcõrẽra ẽpẽbãããda crĩcha Ɂã bẽrã idjimaã cadjiruada o Ɂaa.

¹¹ Mãwã ne jũma coida Ɂã cawa Ɂãba dji bio adua Ɂã djabara cadjiruade baebiya. Baribãra quĩrãnebadadua Critora beusida maã adua Ɂã djaba carea.

¹² Bãrãba maã adua beã djabarã cadjiruade baebibãããda Crito quĩrãpita

§ 7:38 Griego bedea de versículo 36-38 ebuda Ɂãã. Idjaba naã quĩrãca traducida Ɂãã: 36 Baribãra djabada idji cau awẽrã dgorada quima diaẽ Ɂããba biẽ o Ɂãda crĩcha Ɂãbãra, idjimaara bia Ɂãbãra, quima diaida Ɂãã. Maãra cadjiruuaẽa. 37 Baribãra djabada idji caura diaẽda soðeba crĩcha Ɂãbãra, idjaba dewaraaba jara Ɂã carea mãwã oẽ Ɂãbãra, bia Ɂãã idji caura quima diaẽda. 38 Wãrãda idji cau diaãããba bia o Ɂãã. Baribãra mãmaara idji cau diaẽba biara o Ɂãã. * 8:3 Griego bedea de maã versìculora ebuda Ɂãã.

cadjiruada o panla. ¹³ Mañ carea mla co ðaðeba mñ djabada cadjiruade baebibarla, waa coða.

9

Jaradia ðabari Pauloba edaca bada

¹ ¿Mådjiia o quĩrĩa ða quĩrĩa o cara ðaca? ¿Mlra Jesucritoba diabuedaeca? ¿Mla bida dadjirã Boro Jesura unusiẽca?* ¿Bãrãba mñneba dadjirã Borora ijãsideca? ² Acala djabarãba mlra Jesucritoba diabuedada crĩchadaẽ panamĩna bãrãba cawaðida panla mlra wãrãda idjia diabuedada mawã ðada. Mla jaradiadadeba bãrãba dadjirã Boroda ijãside bãrã małgara ebuda ða. ³ Ml biẽ jarabadarãa mla nałglda iwidiya: ⁴ ¿mla jaradia ðabari ne coi carea edaiẽ ðaca? ¿Doi carea bida edaiẽ ðaca? ⁵ Waabema Jesuba diabuedarãda, dadjirã Boro Jesu djabarãda, Pedro sida ðdji quima ume abaa nĩbabadaa.† Ara ðdjirã quĩrĩa ¿mlra Jesu ijã ða wẽrã ume dji edapeda mñ ume abaa eronĩbaiẽ ðaca? ⁶ Bernabeba, mla bida Acorẽ bedeẽ jaradia nĩnane dewara traju sida obadaa ne eropanani carea. Baribarla ¿waabemarã quĩrĩa daiba jaradia panneba ne edaðida panleca? ⁷ ¿Sordaora ara idji parataba djõne wãbarica? ¿Uva uða erobãba idji uvara jõcaca? ¿Oveja wagabariba oveja jubara docaca? ⁸ ¿Uma małgara ababe młdji crĩchadeba jara ðaca? ¿Acorẽba Moisea diada leyba abari quĩrĩa jaracaca? ⁹ Mañ leyde nãwã ða ða: “Ba paca ne caladagabi ðaðe idji itera jãrãdua.”‡ Acorẽba mañ bedeẽ jaraside ¿ababe pacadebemada crĩcha basica? ¹⁰ ¿Dadjirãnebema sida crĩcha basiẽca? Wãrãda dadjirã careabarla Acorẽba mañ leyra diasia. Ejuã o ðara, dji ewa ða sida trajabadaa mañneba ne erobeadida cawa panla bãrã. ¹¹ Ara mañ quĩrĩa daiba bãrã Acorẽ bedeẽ jaradiasida bãrã ¿bia ðleca daiba bãrãneba ne edaðida? ¹² Dewararãba bãrãneba ne edaðida panlãrã, daiba ðdjirã cãyãbara biara ne edaðida panla.

Mawãmĩna ne iwidiðaca. Atebãrã juma droa panla eberãrãba bedeẽ bia Critodebemada biẽ crĩcharãnamãrẽã. ¹³ Bãrãba cawa panla Acorẽ de dromane trajabadarãba ðdji o panneba codira edabadada. Animarã babue diabadarãba mañ djaradebemada edabadaa codi carea. ¹⁴ Abari quĩrĩa dadjirã Boro Jesuba jarasia bedeẽ bia idjidebema jaradia nĩnaba mañneba codira edaðida panla. § ¹⁵ Mawãmĩna mla edaca. Idjaba małgãdebemada nał cartade ða ða bãrãba ne diadamãrẽã. Mla jaradia ðabari ne edaca bãrã ðsrida ða. Mla quĩrĩãe ni abãba ne dia ðaðeba mañ ðsridara jõbida. Mlmaarã bãrãneba ne edai cãyãbara beuida biara ða.

¹⁶ Mla bedeẽ bia Critodebemada jaradia ðamĩna mlra dji dromaana acaa, Acorẽbãrã jaradiabi ða bãrã. Wãrãda bedeẽ bia Critodebemada jaradiaẽbãrã, mlra miã djuburi beya. ¹⁷ Młdjiareba jaradia baibãrã, ne edaida ða. Baribãrã młdjiareba jaradiaẽ ða. Acorẽbãrã mlra ðasia jaradia ðamãrẽã. Mañ bãrã mla jaradia baida ða. ¹⁸ Mawãrã ¿mla jaradia ðabari cãrẽda edai? Ne edaẽ. Ababe ðsrida baya ne iwidiẽne bedeẽ bia Critodebemada jaradia ða bãrã. Mla jaradia ðabari ne edaida ðamĩna iwidiãca.

¹⁹ Mlra djãrã nezocaẽmĩna ara młdjida jumarã nezocada ðesia zocãrãba mñneba Jesucritoda ijãnamãrẽã. ²⁰ Mlra judiorã tãena ðaðe judiorã quĩrĩa ðabaria mñneba Jesucritoda ijãnamãrẽã. Acorẽba Moisea diada leydeba

* **9:1** Hecho 9:3-7. † **9:5** Pedro. Griego bedeade ða ða “Cepa.” ‡ **9:9** Deuteronomio 25:4.

§ **9:14** Mateo 10:10.

opedada quĩrãca. Maã carea bajãnebema nezoca dadji quinibibariba ãdjirãra zocãrã quinibisia. §

11 Jũma ãdjirã mãwãnaba unubi ßaa sãwã ãcõrẽba cadjiruara cawa obarida. Maãgara ãcõrẽ Bedeade ßã ßaa dadjirã naã jirũarebema ewaride ßearãba abari quĩrãca orãnamãrẽã. 12 Maã bẽrã abaalba bio ãjã ßada crĩcha ßabara, ara iduba quĩrãcuita baída ßaa cadjiruade ßae amaaba. 13 Dadji cadjiruade ßaebida ßã crĩchada bãrãmaa zebaria jũmarãmaa zebari quĩrãca. Baribara ãcõrẽra bedeade abã ßaa. Maã crĩchara poya droadaẽbara, idjia idu jũmawãya zebiã. Idjaba maã crĩcha zebara ãcõrẽba carebaya droadapeda ãdrãdamãrẽã.

14 Maã carea mã djabarã, jawaba oda ãcõrẽra igaradadua. 15 Mã bãrãa bedeabara crĩcha cawa ßearãa bedeabara quĩrãca. Bio crĩchadadua mã jara ßara wãrã cawaya. 16 Crito quĩrãnebaði carea cobadara co panane dadjirãba uva ßa tazade ßã carea ãcõrẽa bia ßada adapeda dobadaa. Maã dobadae unubibadaa dadjirãra Crito oadeba idji ume ãbaa panada. Idjaba paã cõrãcuada cobadade unubibadaa Crito naã djarade bia mãgadadeba dadjirãra idji ume ãbaa panada. 17 Dadjirãba paã abã ßada zocãrã cõrãcuapeda cobadaa. Ara maã quĩrãca dadjirãra zocãrã panãmĩna cacua abã ßã quĩrãca panãa.

18 Israelerãba obadadebemada crĩchadadua. ãdjirãba animarã ãcõrẽa babue diabadae maã djaradebemada cobadaa. Maã cobadae unubibadaa ãcõrẽra epẽ panada. (Ara maã quĩrãca abaalba jawaba oda ãcõrẽa nedjara diadadebemada coibara, unubiya maã jawaba oda ãcõrẽra epẽ ßada.) 19 Baribara mã jaraẽ ßaa jawaba oda ãcõrẽra wãrã arada. Jawaba oda ãcõrẽa nedjara diadara ara jãwãbema djara quĩrãca ßaa. 20 Mãwãmĩna ãcõrẽ adua ßeaba nedjarada ãdji jawaba oda ãcõrẽa diabadae wãrãda jairãa dia panãa. ãcõrẽa dia panãe. Bãrãba maã djarara codibara, unubidia jaida epẽ panada. Maãgara mã quĩrãeã. 21 Jaia diada tazade ßada bãrãba dodibara, Jesucrito oa quĩrãnebaði carebema tazade ßada dodie panãa. Jaia djico diadada bãrãba codibara, dadjirã Boro quĩrãnebaði carebema cobadara codie panãa. 22 Mãwã odibara ¿dadjirã Borora quĩrũbidaẽca? ¿Dadjirãra idji cãyãbara ßãara panãca?

Jũma odadua djabarãba bia crĩchadamãrẽã

23 ãcãrãba jara panãa dadjia o quĩrã ßara jũma oida ßada. Baribara mã jaraya: ne jũma oida ßãmĩna jũma dadjia o quĩrã ßaba dadjira carebaaa. Wãrãda jũma dadjia o quĩrã ßara oida ßãmĩna jũma maãgãba djabarãra carebaaa. 24 Ni abaalba ara idji bia ßaira jara ßaie ßaa, ãtebãra dewararãda bia beadamãrẽã jara baída ßaa.

25 Nedjara nõdobuebadama nõdoada codida panãa. Baribara bãrã crĩcha arĩna amaaba iwidirãnadua maã nedjarara jawaba oda ãcõrẽa diada basi cawaya. 26 Naã ejũara, ne jũma naã ejũane nõma sida dadjirã Boro ãcõrẽba osia. Maã bẽrã ne jũmada codida panãa.

27 Jesu ãjãe ßaba ßada ne comãrẽã edoibara, mãne wã quĩrãibara, wãdua. Idjia diabara codua. Bã crĩcha arĩ amaaba iwidirãdua maã djicora jawaba oda ãcõrẽa diada basi cawaya. 28 Baribara abaalba nedjarara jawaba oda ãcõrẽa diadaa aibara, corãdua idji crĩcha arĩ amaaba.* 29 Mã jaraẽ ßaa

§ 10:10 Numero 16:41-50. * 10:28 Griego bedeade ãcãrã cartade idjaba naã sida ßã ßaa: “Naã ejũara, ne jũma naã ejũane nõma sida dadjirã Boro ãcõrẽba osia.”

bārāmaara mā djicora cocara panada. Baribabaw dewaraba māwā crīcha bababaw, idji crīchara ārīya.

Abababa nāwā crīchaisicada: “Mā o quīrīā bāda obabawde abababa biē crīchaibabaw, ħmaāgara ocara bāca? ħMā o quīrīā bā quīrīāca oida bāēca? ³⁰ Mā cobabaw carea Ācōrēa bia bāada aibabaw, ħcārē cārē? dewaraba māda biē jaraida bā? Biē jaraiē bāa.”

³¹ Baribabaw mā jaraya: bārā ne co panane, ne o panane bida jūma odadua ēberārāba Ācōrēda bia jaradamārēā. ³² Bārāba ne o pananeba judiorāra, judiorāera, Ācōrē ēberārā sida cadjiruade bāebirānadua. ³³ Ara mā quīrīāca mā o bādeba jūmarāa bia crīchabi quīrīā bāa. Ababe mādjidrā bia bāi carea jarabaw, ātebaw ēberārā zocārā bia bēadamārēā jarabaw. Māwā mā o bādeba ādjirāba Critora ĳānia Ācōrēba ēdra edamārēā.

11

¹ Māra Crito nībada quīrīāca nībabari bērā mā quīrīāca nībadadua.

Djabawērārā boro ānēbaribadadebema

² Djabarā, ewariza māra quīrīāneba panā bērā idjaba mā jaradiadara ēpē panā bērā bārāra bia jaraya. ³ Mā quīrīā bāa bārāba cawadida Critora umaquīrā Boroda, umaquīrāra dji wērā boroda, idjaba Ācōrēra Crito Boroda.

⁴ Djabarā ābaa dji jare panane umaquīrāda boro ānēbaripeba Ācōrēa iwīdibabaw wa Ācōrēneba bedebabaw, idji Boro Critora wayaē bāda unubi bāa. ⁵ Baribabaw wērāba Ācōrēa iwīdi bāde wa Ācōrēneba bedea bāde boro ānēbariēbabaw, idji quimara wayaē bāda unubi bāa. Māwā o bāra borobichia tā bā quīrīāca bāa. ⁶ Wērāda boro ānēbari quīrīāēbabaw, borobichia tāida bāa. Baribabaw borobichia tāsira peraida bā bērā boro ānēbarida bāa.

⁷ Djabarā ābaa dji jare panane umaquīrārāda boro ānēbaridiē panā Ācōrēba ara idji quīrīāca oda bērā idjaba umaquīrārāba Ācōrēra ādji boroda unubi panā bērā. Baribabaw wērārāba unubi panā umaquīrāra ādji boroda.

⁸ Ācōrēba umaquīrāra wērāneba oē basīa, ātebaw wērāra umaquīrāneba osia. ⁹ Idjaba umaquīrāra oē basīa wērā carebamārēā, ātebaw wērāda osia umaquīrā carebamārēā. ¹⁰ Mā carea djabarā ābaa dji jare panane wērāba idji borora ānēbarida bāa unubi carea dji quimara idji boroda. Māwā oida bāa bajānebema nezocarāba bia ununamārēā.

¹¹ Baribabaw Jesucrito ĳā bea bērā wērāba idji quimada carebaida bāa idjaba umaquīrāba idji quimada carebaida bāa. ¹² Naārābema wērāda umaquīrāneba zesia. Mābāba tāta umaquīrāra wērāba tobaria. Baribabaw wārāda jūmaena Ācōrēneba ze panāa.

¹³ Bārāmaara, ħbia bāca wērāba boro ānēbariēne Ācōrēa iwīdida? Bio crīchadadua bia bā cawaya. ¹⁴ Ara dadji bēdeba cawa panāa umaquīrāba buā ureabisira peraida bāda. ¹⁵ Baribabaw wērā buā urea bāra bia unubadaa. Ācōrēba wērā buāra diasia boro ānēbarimārēā. ¹⁶ Bariduāda māā carea caicaya bēbabaw, mā naāda idjā jaraya: daiba, Ācōrē ēberārā bīda awara odacaa.

Crito quīrīānebadī carea cobada djabarāba āi opedada

¹⁷ Nā bababawde mā bārāra poya bia jaraēa. Bārā ābaa dji jarebawde quīrīāpa odacaa. Bia panani cāyābara biē panebadaa. ¹⁸ Naārā jaraya mā ūrī bāda bārāra ābaa dji jare duanane crīcha awara awara duanabarida. Mā bēdeara jūma wārāē sida mā ĳābaria. ¹⁹ Wārāda bārāra crīcha awara awara

duananeba ebuda baya cairãdɾɿ Ācõrẽba bia unu bɿada. ²⁰ Bãrã ābaa dji jɿɾe duanane Crito quĩrãnebadĩ carea cobadara quĩrãipa codacaa. Ācõrẽmaa mañ co panɿa wãrã araẽa. ²¹ Jũmarã jũẽni naẽna bãdjiza enepedadara cobadaa. Mañne ãcɿɿɿa jarra duanebaria idjaba ãcɿɿɿa beu duanebaria. ²² ¿Bãrãra de neẽ beaca mama ne codi carea? ¿Bãrãba Ācõrẽ eberãrãra igara panɿẽca? ¿Mañba dji ne neẽ quedeara perabi panɿẽca? ¿Mãa cãrẽda jarai? ¿Mañɿa carea ma bãrãra bia jarai? Mañ carea bia jarãẽa.

Crito quĩrãnebadĩ carea cobada

²³ Mãa bãrãra jaradiadara dadjirã Boro Jesudeba cawasia. Mañɿa nãwã bɿa: diamasi dadjirã Boro Jesu jidabi naẽna idji jɿwade pañda edasia.

²⁴ Ācõrẽba bia bɿada apeda cõrãcuabɿɿɿade jarasia: “Edadadua. Codadua.* Nañra mñ cacuaa, bãrã carea diabɿɿɿa. Mñ quĩrãnebadĩ carea ara nañ quĩrãca o pananadua.” ²⁵ Ara mañ quĩrãca ne copedadacarea tazara idji jɿwade edapeda jarasia: “Nañ tazade bɿa mñ oaa. Mñ oadeba Ācõrẽba bãrã ume beẽa djiwideda bɿabɿɿa. Nañ dobadaza mñ quĩrãnebadĩ carea dodadua.”

²⁶ Dadjirã Boro Jesu zebɿɿɿa mañ pañ cobadaza idjaba mañ tazade bɿa dobadaza bãrãba idji beudadebemada jara panɿa. ²⁷ Mañ carea bariduaba dadjirã Boro wayaẽ mañ pañda coibɿɿa, mañ tazade bɿa doibɿɿa, cadjiruada o bɿa. Dadjirã Boro cacuara, oa sida siriẽ bɿa crĩcha bɿa. ²⁸ Mañ pañ coi naẽna, mañ tazade bɿa doi naẽna dadjiza bio acɿida bɿa wãrãda dadjirã Boro waya bɿa cawaya. ²⁹ Dadjirã Boro Jesu cacua wayaẽ bɿa mañ pañda coibɿɿa, mañ tazade bɿa doibɿɿa, Ācõrẽba cawa oya.† ³⁰ Mañ carea zocãrã bãrãra cacua biẽ beaa, cacua norrabari beaa, idjaba ãcɿɿɿa beusidaa. ³¹ Baribɿɿa ara dadjiza bio quĩrãcuita acɿida panɿa jipa o panɿa cawaya. Mãwãra Ācõrẽba cawa oẽa. ³² Dadjirã Boro ubaria jipa nĩbadamãrẽa. Mãwã dadjirãra nañ eñũane bea ume biẽ bɿẽa.

³³ Mañ bẽrã mñ djabarã, dadjirã Boro quĩrãnebadĩ carea cobadara obadade jũmarãda jãnadua ābaa codi carea. ³⁴ Abadã jarra bɿabɿɿa idji diguida ne coida bɿa. Mãwã ābaa dji jɿrebɿɿade Ācõrẽba bãrãra cawa oẽa biẽ o panɿa carea. Mãa wadi jaradiada bɿa jãmaa wãbɿɿade jũma jaradiaya.

12

Ācõrẽ Jaureba obi bɿadebema

¹ Djabarã, mñ quĩrã bɿa Ācõrẽ Jaureba obi bɿadebemada bãrãba bio cawadida. ² Bãrãba cawa panɿa Ācõrẽ adua beaside baridua carea aĩ crĩchabadjidada. Mañ bẽrã jɿwaba oẽa ãcõrẽ beada eřebadjidã. Mañra zocai beaẽ bẽrã bedeadacaa. ³ Mañ carea mñ quĩrã bɿa bãrãba nañda cawadida: Ācõrẽ Jauredeba bedea bɿaba Jesura biẽ bɿada acaa. Idjaba Ācõrẽ Jauredeba bedeaẽ bɿaba Jesura jũmarã Boroada acaa.

⁴ Ācõrẽ Jaure aba bɿaba dadjirã dia bɿa ne quĩrãtanoo oẽdamãrẽa. ⁵ Dadjirã Boro aba bɿa itea ne quĩrãtanoo obadaa. ⁶ Ācõrẽ aba bɿaba dadjirã ne quĩrãtanoo obi bɿa. Idjiabɿɿa dadjirãneba mañra jũma obaria.

⁷ Ācõrẽ Jaureba dadjirãza ne obibaria djabarã jũmarãda carebadamãrẽa. ⁸ Ācõrẽ Jaureba ãcɿɿa dia bɿa idji necawaadeba poya bedeadamãrẽa. Abari Ācõrẽ Jaureba ãcɿɿa dia bɿa idjideba cawapedadada poya jaradiadamãrẽa.

* **11:24** Edadadua. Codadua. Griego bedea de ãcɿɿ cartade mañra neẽa. † **11:29** ãcɿɿa crĩchabadaa Pauloba “Jesu cacua wayaẽ bɿa” aside jara basida “Jesu eberãrã wayaẽ bɿa.”

⁹ Abari Ācōrē Jaureba ḶCAGAA dia ḶAA poya bio Ḷjā pananamārēā. Idjaba abari Ācōrē Jaureba ḶCAGAA dia ḶAA cacua biē beara poya biabidamārēā. ¹⁰ Idjaba Ācōrē Jaureba ḶCAGAA dia ḶAA ne ununacada poya odamārēā. ḶCAGAA dia ḶAA poya Ācōrēneba bedeadamārēā. ḶCAGAA dia ḶAA poya cawadamārēā abaaba Ācōrē Jauredeba bedea Ḷada wa jaideba bedea Ḷada. Idjaba ḶCAGAA dia ḶAA quīrātanoa dadjia ūrīnaca bedeade bedeadamārēā. Idjaba ḶCAGAA dia ḶAA dadjia ūrīnaca bedeade jaradara cawa jaradamārēā. ¹¹ Abari Ācōrē Jaureba jūma maāra obi ḶAA. Idjia dadjirāza obi ḶAA idjia quīrā ḶA quīrāca.

¹² Dadji cacuara aba ḶAA. BaribAΓA dadji cacuade ne jūmada eropanAA. Critora idji Ḷjā bea ume ara maā quīrāca panAA. ¹³ ḶCAGAA dadjirāra judiorāa, ḶCAGARA judiorāēa, ḶCAGARA nezocarāa, ḶCAGARA nezocarāēa. BaribAΓA abari Ācōrē Jaureba dadjirā jūmarāda cacua abaade Ḷasia.* Jūma dadjirāba abari Ācōrē Jaureda edasidaa.

¹⁴ Dadji cacuade ne jūmada eropanAA. BaribAΓA dadji cacuade beara abarica beaēa. ¹⁵ Dadji jīrūba jaraibAΓA: “Māra jawaē bērā naā cacuadebemaēa,” maāba ζwārāda dadji cacuadebemaēa? ¹⁶ Idjaba cawAΓA jaraibAΓA: “Māra dauē bērā naā cacuadebemaēa,” maāba ζwārāda dadji cacuadebemaēa? ¹⁷ Dadji cacuade ababe dauda Ḷabara ζcārēba ūrīcasi? Dadji cacuade ababe cawAΓA Ḷabara ζcārēba Ḷcasi? ¹⁸ Ācōrēba dadji cacuade ne jūmada Ḷasia idjia quīrā Ḷada quīrāca. ¹⁹ Dadji cacuade beara jūma abarica badabara cacuara neē bacasia. ²⁰ Dadji cacuade ne jūmada eropanAmīna dadji cacuara aba ḶAA.

²¹ Maā bērā dauba jawaā poya jaraēa: “ḶA neē māra bia Ḷaya.” Idjaba boroba jīrūa poya jaraēa: “Bārā neē māra bia Ḷaya.” ²² Wārāda naā cacuade beara ḶCAGAA dadjirāmaārā mācua siriē beaa. BaribAΓA maāga neē dadji cacuara bia Ḷaca. ²³ Idjaba naā cacuade bea dadjirāmaārā mācuaē beara biara djiobadaa bia ununamārēā. Idjaba naā cacuade bea dadjia unubidiē panara quīrācuīta mērābadaa. ²⁴ BaribAΓA dadji cacuade quīrāwārēā beara mērānaaa. Ācōrēba dadji cacuade beara jūma aride osia. Dadjia unubidaca sida osia bia wagaadamārēā. ²⁵ Māwā osia dadji cacuara biē berāmārēā, ātebaΓA dadji cacuade beara dji careba pananamārēā. ²⁶ Dadji cacuadebemada aba puaiBAΓA, jūmaena puabaria. Ara maā quīrāca dadji cacuadebemada aba bia jaradibAΓA, jūmaena capipia Ḷabaria.

²⁷ Ara maā quīrāca bārāra jūma ābaa Crito cacua quīrāca panAA. Bārāra idji cacuadebemarāa. ²⁸ Ācōrēba djabarā tāēna Jesucritoba diabuedarāda naārā Ḷasia. Maāre idjideba bedeadadarāda Ḷasia. Maāre idji bedea jaradiabadarāda Ḷasia. Maāre ḶCAGAA Ḷasia ne ununacada poya odamārēā, ḶCAGAA Ḷasia cacua biē beara poya biabidamārēā, ḶCAGAA Ḷasia djabarā carebadamārēā, ḶCAGAA Ḷasia djabarā cawa jipa ededamārēā, idjaba ḶCAGAA Ḷasia quīrātanoa dadjia ūrīnaca bedeade bedeadamārēā. ²⁹ Jūmarāda Jesucritoba diabuedarāca? Jūmarāda Ācōrēneba bedeadadarāca? Jūmarāda Ācōrē bedea jaradiabadarāca? Jūmarāba ne ununacada poya obadaca? ³⁰ Jūmarāba diasica dadjia ūrīnaca bedeade poya bedeadamārēā? Jūmarāba diasica dadjia ūrīnaca bedeade jaradara poya cawa jaradica? ³¹ Ācōrē Jaureba obi Ḷadebema dji biara carebaida beadra jAΓAdadaa.

* **12:13** Ḷasia. Griego bedeade ḶA ḶAA “borocuesia.” Naā versículode maā bedeaba jaraē ḶAA baidode borocuedadebemada, ātebaΓA jara ḶAA Ācōrē Jaureba Crito Ḷjā ḶARA idji ume ābaa Ḷadadebemada.

Jālbe mā̄a bārāa cawabiya sāwā ne jūmada poya biara o pananida.

13

Quĩrĩada ne jūma cāyābara biara b̄aa

¹ Māda nāl ējūāne bea bedede bedeaib̄aḡa idjaba bajānebema nezoca bedede bedeaib̄aḡa, maāne quĩrĩada neē b̄aḡa, māra jiorro oda jīguabari quĩrāca wa pĩrāchiru jīguabari quĩrāca b̄aa. ² Māda Ācōrēneba bedeaib̄aḡa, Ācōrēba crīcha cawabiē badada jūma cawa b̄aḡa, Ācōrē necawaada jūma cawa b̄aḡa, idjaba sodeba wārāda iḡā b̄adeba eyada poya āyā b̄aḡa, maāne quĩrĩada neē b̄aḡa, māra ara jāwābema quĩrāca b̄aa. ³ Ne jūma mā̄a erob̄ada ne neē quedea diaib̄aḡa idjaba Ācōrē carea ara mād̄jida idu bá beab̄aḡa, barib̄aḡa quĩrĩada neē b̄aḡa, māra ara jāwābema quĩrāca b̄aa.

⁴ Quĩrĩā erob̄aba jūma droa b̄aa, djārāra quĩrā djuburiabaria, djārāba erob̄ara awuacaa, djārā cāyābara biara b̄ada jaracaa ni dji dromada crīchacaa. ⁵ Quĩrĩā erob̄aba djārāra wayabaria, ababe idji iteb̄aḡa crīchacaa, maārĩ carea quĩrūcaa, djārāba idji biē odara quĩrādoabaria. ⁶ Quĩrĩā erob̄ara ne cad̄jirua carea b̄asriḡacaa, āteb̄aḡa jūma wārā careab̄aḡa b̄asriḡabaria. ⁷ Quĩrĩā erob̄aba djārāba biē odara jūma droabaria, ne jūma biada iḡābaria, jūma bia odjamārēā j̄ābaria, idjaba ne jūmane droa b̄abaria.

⁸ Quĩrĩāra jōcaa. Barib̄aḡa ewari aba Ācōrēneba bedeadadara waa bedeadāēa, dad̄jia ūrĩnaca bedede bedeadadara waa bedeadāēa, Ācōrē Jauredēba cawapedāda jaradiabadaba waa jaradiadāēa. ⁹ Dad̄jirāba ababe maārĩ cawa pan̄aa idjaba Ācōrēneba maārĩ bedeadadaa. ¹⁰ Barib̄aḡa dji biara b̄a zeb̄aḡade maā maārĩ b̄ara jōya. Maāne ne jūmada cawadā. ¹¹ Mā wad̄i caibe queraside warra zaque quĩrāca bedeadad̄jia idjaba warra zaque quĩrāca crīchabad̄jia. Barib̄aḡa droā b̄edacarea warra zaque quĩrāca badara idu b̄asia. ¹² Ara nawena dad̄jirāba Ācōrēnebemada jarijaria unu pan̄aa quĩrā ac̄abadade unu pan̄aa quĩrāca. Barib̄aḡa ewari aba dad̄jirāba jūma ebuda ununia sāwāb̄aḡa b̄ada. Ara nawena mā̄a maārĩ cawa b̄aa, barib̄aḡa ewari aba jūma cawaya Ācōrēba mā̄ cawa b̄a quĩrāca. ¹³ Nāl ūbea pan̄ara jōcaa: ne jūma biada iḡā b̄aida, jūma bia odjamārēā j̄ā b̄aida idjaba quĩrĩada. Barib̄aḡa maā ūbeadebemada quĩrĩada biara b̄aa.

14

Dad̄jia ūrĩnaca bedede bedeadadadebema

¹ Quĩrĩada biara ēpēnadua. Idjaba Ācōrē Jaureba obi b̄ara jūma o quĩrĩānadua. Barib̄aḡa biara Ācōrēneba bedeadida quĩrĩānadua. ² Dad̄jia ūrĩnaca bedede bedea b̄aba ēberārāa bedea b̄aēa, id̄jia jarab̄aḡa ni ab̄aḡa cawa ūrĩnaca b̄erā. Ababe Ācōrēa bedea b̄aa. Dad̄jia cawadacada Ācōrē Jauredēba bedea b̄aa. ³ Barib̄aḡa Ācōrēneba bedea b̄aba ēberārāa bedea b̄aa biara iḡānamārēā, zareaara b̄eadamārēā, idjaba sobiadamārēā. ⁴ Dad̄jia ūrĩnaca bedede bedea b̄aba ara id̄jida careba b̄aa biara iḡāi carea. Barib̄aḡa Ācōrēneba bedea b̄aba djabarāda careba b̄aa biara iḡānamārēā.

⁵ Māmaarā jūma bārāra dad̄jia ūrĩnaca bedede poya bedeadadabara bia b̄acasia. Barib̄aḡa jūmarāda Ācōrēneba poya bedeadadabara biara b̄acasia. Wārāda dad̄jia ūrĩnaca bedede bedei cāyābara Ācōrēneba bedeaida biara b̄aa. Barib̄aḡa ab̄aḡa dad̄jia ūrĩnaca bedede bedepeda cawa jaraib̄aḡa, maā

sida bia ɓaa. Djabarāba cawa ũrīnapeda Ācōrēra biara ijānia. ⁶ Mañ carea djabarā, māda bārāmaa wāpeda dadjia ũrīnaca bededeade bedeaiɓaɓa, ɓbārāda sāwā carebai? Carebaēa. Baribɓaɓa dadjia ũrībada bededeade Ācōrēba māa cawabidada jaraiɓaɓa, wa Ācōrē necawaadeba bedeaiɓaɓa, wa Ācōrēneba bedeaiɓaɓa, wa Ācōrē bedeeda jaradiaiɓaɓa poya carebaya.

⁷ Ara mañ quīrāca abaɓa chiruda wa arpada zaibɓaɓa baribɓaɓa jipa zaēɓaɓa, jīgua ɓamīna dadjia cawadaēa cārē trlābida za ɓada. ⁸ Cachiru sida jipa zaēɓaɓa, ɓsordaorāda sāwā isabe cobeadi djōni carea? ⁹ Ara mañ quīrāca bārāba ũrībada bededeade bedeedaēɓaɓa, ēberārāba ɓsāwā cawadi bārāba jara panɓa? Māwā bedeadibɓaɓa, bārāra ara jāwā bedea panɓa. ¹⁰ Nañ ējūāne bedea quīrātanoa baraa. Mañ bedeeza dji cawa ɓaba cawa ũrībaria. ¹¹ Baribɓaɓa māa mañ bedeeda adua ɓabɓaɓa, dji bedeeabɓaɓa mañ mārā drua āibema quīrāca ɓaa, idjaba māmañ idjida drua āibema quīrāca ɓaa. ¹² Bārāra ara mañ quīrāca beaa. Ācōrē Jaureba obi ɓara bārāba bio o quīrīā panɓa bēra djabarā carebai carebamada biara o quīrīānadua ādjirāba biara Ācōrēra ijānamārēa.

¹³ Mañ carea dadjia ũrīnaca bededeade bedea ɓaba Ācōrēa iwidiida ɓaa ara idjia jaraɓara poya cawa jarai carea. ¹⁴ Dadjia ũrīnaca bededeade māa Ācōrēa iwidiɓaɓa, mñ jaureba iwidi ɓaa. Baribɓaɓa māa adua ɓaa cārēda iwidi ɓada. ¹⁵ Māwāra ɓsāwā jipaara oi? Mñ jaureba Ācōrēa iwidiya baribɓaɓa māa cawa ɓa bededeade bida iwidiya. Mñ jaureba Ācōrēa bia jara trlāya, baribɓaɓa māa cawa ɓa bededeade bida trlāya. ¹⁶ ɓa jaureba Ācōrēa bia bedeaiɓaɓa, ɓaa jaraɓa cawa ũrīcaba ɓsāwā wārāana ai? ¹⁷ Wārāda ɓaa māwā bedeeabɓaɓa Ācōrēa bia bedea ɓaa, baribɓaɓa dewararāda carebaē ɓaa biara ijānamārēa. ¹⁸ Māa Ācōrēa bia ɓada abaria mārā bārā cāyābara dadjia ũrīnaca bededeade auɓara bedeebari bēra. ¹⁹ Baribɓaɓa djabarā dji jare duanane māmañ dadjia ũrīnaca bededeade dārā bedei cāyābara biara ɓaa dadjia ũrībada bededeade dārāē jaradiaida.†

²⁰ Djabarā, warra zaquerā quīrāca beaɓadua. Ādjirāba cadjiruada bio adua panɓa. Baribɓaɓa Ācōrē Jaureba obi ɓaɓebemada drōārā quīrāca crīcha beaɓadua. Waa warra zaquerā quīrāca crīcharānadua. ²¹ Ācōrē Bededeade nāwā ɓā ɓaa: “Dadjirā Boroba jara ɓaa: mārā nañ puru ume drua āibemārā itedeɓa, ādjia ũrīnaca bedeeabada ēberārāneba bedeeaya. Māwāmīna mñ bedeara ũrī ama panania.”* ²² Mañba cawa panɓa dadjia ũrīnaca bededeade bedeeaira Jesu ijā bea carea ɓaēda, āteɓaɓa Jesu ijāē beaa unubi ɓaa Ācōrēba cawa oida. ɓ Baribɓaɓa Ācōrēneba bedeeaira Jesu ijā bea carea ɓaa, Jesu ijāē bea carea ɓaēa. ²³ Mañ carea djabarā ābaa dji jare duanane jūmarāda dadjia ũrīnaca bededeade bedea duananibɓaɓa, mañne ācɓaɓa Jesu ijāē beada wa Ācōrē bedea ũrī quīrīā beada eda zesidara ɓdjia jaraɓaēca bārāra quīrāē duanɓa? ²⁴ Baribɓaɓa jūmarāda Ācōrēneba bedeadibɓaɓa, mañne Jesu ijāē ɓada wa Ācōrē bedea ũrī quīrīā ɓada eda zesira bārāba jara panɓa ũrī ɓaɓeɓa idjia cawaya cadjiruua obarida idjaba Ācōrē quīrāpita bededeade ɓada. ²⁵ Idji soɓe mērā erobaɓara

* **14:16** Wārāana ai. Griego bededeade ɓā ɓaa: “Amén.” Mañ bedeara hebreo bedeeaa. Crīchada umé jara ɓaa. Eɓaude jara ɓaa “bia ɓaa māwā baida” idjaba eɓaude jara ɓaa “wārā.” † **14:19** Dārā bedei. Griego bededeade ɓā ɓaa “bedea die mil.” Dārāē. Griego bededeade ɓā ɓaa “bedea juesumabe.” ‡ **14:21** Isaia 28:11-12. Ācōrēba israelerā jarasia ādjia ijānaē panɓa carea drua āibemārāba ādjirāra āyā ededida. ɓ **14:22** Jesu ijāē beaa unubi ɓaa Ācōrēba cawa oida. Griego bededeade mañra eɓuda ɓaēa.

ebuda cawaya. Mañne chîrãborode cobepeda Æcõrëa bia bedeaya idjaba jaraya Æcõrëa wãrãda bãrã ume ßada.

Åbaa dji jareßadade jũma quĩrãipa odadua

²⁶ Mañ carea djabarã, ¿sãwã jipaara odi? Bãrã åbaa dji jare panane Æcãrãba trããbi Æcõrë Bedeadebemada trããnida panaa, Æcãrãba Æcõrë bedeara jaradiadida panaa, Æcãrãba Æcõrëba cawabidada jaradida panaa, Æcãrãba dadjia ùrĩnaca bedeade bedeadida panaa, idjaba Æcãrãba mañ bedeadara cawa jaradida panaa. Baribãrã jũma maãrãrã odida panaa djabarãba biara ïãnamãrëã. ²⁷ Dadjia ùrĩnaca bedeade bedeadibãrã, djaba umé wa ùbeabe mãwã bedeadida panaa. Baribãrã aba aba bedeadida panaa. Bedeadacarea abãba mañ bedeadara cawa jaraida ßaa. ²⁸ Baribãrã djabarã åbaa dji jare panane mañ bedeadara cawa jarabarida neëbãrã, dadjia ùrĩnaca bedeade beëa quĩrã ßara chupea baida ßaa. Idji crĩchaë Æcõrëa chupea bedeadida ßaa.

²⁹ Ara mañ quĩrãca Æcõrëneba bedeadadara umé wa ùbea bedeadida panaa. Mañne jũmarãba ådjia beëa panara quĩrãcuita ùrĩnida panaa wãrã cawaya. ³⁰ Djaba aba beëa ßade Æcõrëba dji ùrĩ duananebema abãba ne cawabisira, dji beëa ßaba mañ djabara idu bedeadida ßaa. ³¹ Jũmarãda aba aba Æcõrëneba bedeadida panaa cawa wãnamãrëã idjaba biara ïãnamãrëã. ³² Æcõrëneba bedeadarira cawaëne beëa nũmeëa, åtebãrã poya jãbaria beëai carea. ³³ Æcõrëba ßaga nũmeëa, åtebãrã necai baida diabarã.

³⁴ Æcõrë ëberãrã åbaa dji jareßadaza wërãrãra bedeadidë panaa, åtebãrã chupea ùrĩnida panaa. Ådji quima bedeara ïã beadida panaa judiorã leyba jara ßa quĩrãca. ³⁵ Wërãrãba iwidi quĩrãnibãrã, diguida panane ådji quimaa iwidiidida panaa. Djabarã åbaa dji jare duanane wërã bedeadira bië ßaa.

³⁶ ¿Æcõrë bedeara bãrãneba zesica? ¿Ababe bãrãmaa zesica? ³⁷ Bariduaba Æcõrëneba bedeadarida crĩcha ßabãrã, wa Æcõrë Jauredeba ne o ßada crĩcha ßabãrã, mañ ëberãba jaraya mãã nañ cartade ßabãrãrã dadjirã Boroba obi ßada. ³⁸ Bariduaba maãrãrã igaraibãrã, idji sida igaraëdadua.

³⁹ Mañba djabarã, biara jareßadua Æcõrëneba bedeadida. Idjaba dadjia ùrĩnaca bedeade bedeadadara idu bedeadidada. ⁴⁰ Baribãrã jũmaena quĩrãcuita quĩrãipa odadua.

15

Crito ãrëbaadadebema

¹ Mañ awara djabarã, mãã bãrãa quĩrãnebabiyã beëa bia Jesucritodebema mãã bãrãa jaradiadada. Mañ bedeara bãrãba mãneba cawasidaa idjaba bio ïã panaa. ² Mãã jaradiadara wãrãda ïã pananibãrã, Æcõrëba ëdrã edaya. ïã pananebãrã, bãdji quĩrãbe ïãsidaa.

³ Mãã cawada crĩcha dromaara ßada naãrã bãrãa jaradiasia. Naãrã basia: Critora dadjirã cadjirua carea beusia Æcõrë Bedeade ßã ßã quĩrãca.* ⁴ Idjira tãbarisidaa, mãbe ewari ùbeade beu ßadada ãrëbasia Æcõrë Bedeade ßã ßã quĩrãca.† ⁵ Ærëbadacarea ara idjida Pedroa unubisia.‡ Mañare idjia doce edadarã ara idjida unubisia. ⁶ Mãwãnacarea ara idjida djabarã quinqüento auðu åbaa panãa unubisia. Ådjirãnebemada Æcãrã jaidasidaa baribãrã zocãrã

* 15:3 Isaia 53:5-12. † 15:4 Salmo 16:8-11; Isaia 26:19. ‡ 15:5 Pedro. Griego bedeade ßã ßã "Cepa."

wadibida zocai pan^Λ. ⁷ Ma^λ quiniento djabarāba Jesu unupedadacarea ara idjida Santiagoa unubisia. ⁸ Māwānacarea ara idjida jūma idjia diabuedarāa unubisia.

⁸ Jirūare mā^λa unubisia. Mā^λra warra ^Λrad^Λgada quīrāca dji biē ba^Δamīna māwā unubisia.* ⁹ Wārāda mā^λra Jesucritoba diabuedadebema dji edaara ^βΛa. Ācōrē ēberārā biē oi carea ēpē ba^Δa bē^λrā bia ^βΛēa ēberārāba mā^λra idjia diabuedada jara^Δamārēā. ¹⁰ Barib^ΛΓ^Λ Ācōrēba idji biadeba mā^λra ^βΛasia Jesucritoba diabuedada ^βamārēā. Idji quīrīābe mā^λra māwā ^βΛē basīa. Āte^βΛ^ΛΛ jūma Jesucritoba diabuedarā cāyābara mā^λa idji itea au^Δuara o ^βΛa. Barib^ΛΓ^Λ ara mā^Δjdideba māwā oē ^βΛa. Ācōrē^βΛ^ΛΓ^Λ idji biadeba mā^λra careba ^βΛa māwā omārēā. ¹¹ Waabema Jesuba diabuedarāba idjidebemada jaradia pan^Λ^βΛ^ΛΓ^Λ wa mā^λa jaradia ^βΛ^βΛ^ΛΓ^Λ, abarida jaradia pan^Λ. Idjaba bārāba ara ma^λ bedeara i^Δāsīdaa.

Djabarā beupedada ^λrēba^Δidebema

¹² Dairāba Crito ^λrēba^Δidebemada jaradia pan^Λ. Ma^λda ^Δsāwā ^λΛ^ΛΓ^Λ bārānebemaba beupedadara ^λrēba^Δaeana a pan^Λ? ¹³ Beupedadada ^λrēba^Δae^βΛ^ΛΓ^Λ, ma^λba jara ^βΛa Crito sida ^λrēbaē basīda. ¹⁴ Critoda ^λrēbaē basī^βΛ^ΛΓ^Λ, māwāra dadji quīrīābe jaradia pan^Λ idjaba bārāba bādji quīrīābe idjira i^Δā pan^Λ. ¹⁵⁻¹⁶ Critoda ^λrēbaē basī^βΛ^ΛΓ^Λ, Ācōrēba idji ^λrēbabisīdaa ab^Δadae daiba Ācōrēnememada sewada jara pan^Λ. Wārāda beupedadada ^λrēba^Δae^βΛ^ΛΓ^Λ, ma^λba jara ^βΛa Crito sida ^λrēbaē basīda. ¹⁷ Critoda ^λrēbaē basī^βΛ^ΛΓ^Λ, bādji quīrīābe idjira i^Δā pan^Λ idjaba wadibida cadjiruade pan^Λ. ¹⁸ Māwāra jūma Crito i^Δā bea beupedadara adu^Δsīdaa. ¹⁹ Dadjirāba Critodeba ababe na^λ ējūāne bia be^Δidida crīcha pan^Λ^βΛ^ΛΓ^Λ, jūmarā cāyābara mī^Δ djuburiara pan^Λ.

²⁰ Barib^ΛΓ^Λ Ācōrēba wārāda Critora beu ^βadada ^λrēbabisia. Beupeda^Δidebemada idjir^ΔΛ dji naārā ^λrēba^Δaa. Māwā Ācōrēba unubisia jūma idjiderā sida wārāda ^λrēba^Δida. ²¹ Ēberā aba^Δba cadjirua o^Δa carea dadjirāra beudīa. Ara ma^λ quīrāca ēberā aba^Δba bia o^Δa carea dadjirāra ^λrēba^Δida. ²² Jūmarāda Ada^Δneba zepedada bē^λrā beubadaa. Ara ma^λ quīrāca Critodeba jūma idjiderāda wayacusa zocai panania. ²³ Critoda naārā ^λrēbasīa. Idji waya zeb^ΔΛ^Δe idjiderāda ^λrēba^Δida. ²⁴ Māwānacarea na^λ ējūāra jōya. Ma^λ ewarīde Critoba jai bororāda, jai dromarāda, jai mēsrā bea sida jūma poyaya. Ma^λbe idji puruda dadji Zeza Ācōrēa diaya.

²⁵ Wārāda Critora jūmarā boroda ^βaīda ^βΛa aba jūma idji dji quīrūra poyab^ΔΓ^Δadaa.† ²⁶ Jirūare idjia dadji beuira jōbiya, ma^λΓ^Λ sida idji ume dji quīrū bē^λrā. ²⁷ Ācōrē Bedeade jara ^βΛa: “^βΛa ne jūmada idji j^Δwaeda ^βΛasia.”‡ Ne jūma Crito j^Δwaeda ^βΛsīda jara ^βΛmīna ebuda ^βΛa Ācōrēba ara idjida Crito j^Δwaeda ^βΛē basīda. Ācōrē^βΛ^ΛΓ^Λ ne jūmada Crito j^Δwaeda ^βΛsīa. ²⁸ Ācōrē Warra Critoba ne jūma poyadacarea ara idjida Ācōrē j^Δwaeda ^βeya Ācōrēba ne jūmada idji j^Δwaeda ^βada quīrāca. Māwā^βΛ^ΛΓ^Λ Ācōrēba ne jūmada idji j^Δwaeda erobaya.

²⁹ Beupedadada ^λrēba^Δae^βΛ^ΛΓ^Λ, ^Δcārē cārēā ^λΛ^ΛΓ^ΛΛ^Λ beupedada cacuabari borocue pan^Λ? Ācōrēba beupedadara ^λrēbabiē^βΛ^ΛΓ^Λ, ^Δcārē cārēā ādjirā

§ 15:7 Santiago. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Idjira Jesu djaba basīa. * 15:8 Hecho 9:1-6.

† 15:25 Aba jūma idji dji quīrūra poyab^ΔΓ^Δadaa. Griego bedeade nāwā ^βΛ ^βΛa: “Aba idji jirū edre ^βΛ^βΛ^ΛΓ^Δadaa.” ‡ 15:27 Salmo 8:6.

ārēbadia. Idjaba dadjirā wadi zocai beara cacua quīrā awara panenia. ⁵³ Dadjirā cacua āribarira cacua āricada beya. Dadji beuida ɁA cacuara beuca cacuada beya. ⁵⁴ NaɁ cacua beuida ɁARA cacua beuca beɁAɁade Ācōrē Bedeade ɁA ɁA quīrāca wārāda Ɂaya. Nāwā ɁA ɁA: “Ācōrēba dadji beuira jōbisia.”* ⁵⁵ Idjaba ɁA ɁA:

Beuba waa poya beubiēa. Beuba waa poya puabiēa. ⁵⁶ Ācōrēba Moisea diada leyba cawabi ɁAa dadjirāba cadjirua obadada. Cadjiruada obada bērā beudia. ⁵⁷ BaribAɁA Ācōrēa bia ɁAada adida panAa dadjirā Boro Jesucritodeba beudidebemada ēdra edada bērā. ⁵⁸ MaɁ carea mɁ djabarā, bio iĵā pananadu. Dadjirā Boroba quīrā ɁARA bio ēpē odadua. Bārāba cawa panAa dadjirā Boro itea o panARA bādji quīrābe o panAēda.

16

Djabarā JerusaleɁnebema itea parata jAɁA pepedada

¹ MaɁ awara bārāba djabarā JerusaleɁnebema itea parata jAɁA peɁAadebemada mɁa jaraya. MɁa djabarā Galacia druadebemarāa jarada quīrāca odadua. ² Nabema ewari domiaza bādji adabAadebemada waga ɁAadadua. Māwāra mɁ jūēɁAɁade bārāba ewabe jAɁA pedaēa. ³ MɁ jūēɁAɁade djabarā bārāba edabAdada mɁa JerusaleɁnaa parata diaē diabueya. Djabarā JerusaleɁnebemarāba ādjira bia edadamārēa mɁa ādji ume cartada ɁA diabueya. ⁴ BaribAɁA bārāmaara mɁ sida wāida bia ɁAɁAɁA, ādji ume wāya.

Paulo Corintodaa wāida crīchada

⁵ MɁra naārā Macedonia druadaa wāida ɁAa. MaɁbe bārāmaa wāya. ⁶ MɁra bārā ume dārāiscada. Āibērā jūma naɁ doidaara Ɂaisicada. MaɁbe bārāba mɁra poya carebadia mɁdji wāɁAɁAmaa bia wāmārēa. ⁷ Ara nawena poya dārā Ɂaē bērā mɁa bārāra aɁade wā quīrāēa. BaribAɁA dadjirā Boroba quīrāibAɁA, bārāmaa wāɁAɁade dārāica ɁAa. ⁸ Nama Epeso purude Ɂaya aba Pentecoste ewari droma jōɁAɁada.* ⁹ Nama mɁ ume dji quīrūda baramīna nawena poya Ācōrē bedeara bia jaradia Ɂaya idjaba zocārāba iĵābadaa.

¹⁰ Djaba Timoteoda bārāma jūēibAɁA, idjira bārā tāēna bia edadadua wayarāmārēa. Dadjirā Boroba quīrā ɁARA idjia bia o ɁAa mɁa o ɁA quīrāca. ¹¹ MaɁ carea idjira igararānadua, āteɁAɁA carebadadua mɁ aɁade zebAɁade necai zemārēa. MɁa, dewara djabarā biida idji zeida jĵā panAa.

¹² Dadjirā djaba Apoloa mɁa bedea djuburiasia dewara djabarā ume bārā aɁade wānamārēa. BaribAɁA ara nawena idjira wā quīrāē ɁAa. Poya wāɁAɁade wāya.

Pauloba naɁ cartade jūrāre ɁAa

¹³ Quīrācuita beadadua. Jesucritora bio iĵā pananadu. Idjideba sozarra beadadua idjaba zarea beadadua. ¹⁴ Ne jūma bārāba obAdara quīrāneba odadua.

¹⁵ Djabarā, bārāba cawa panAa Acaya druade Estepanaba, idji ēberārā biida naārā Jesura iĵāsidada idjaba ādji crīchara ɁAcādada jūma djabarā carebadi

‡ **15:54** Isaia 25:8. Ācōrēba dadji beuira jōbisia. Griego bedeade nāwā ɁA ɁA: “Dji poya ɁAa beuira mībuesia.” **§ 15:55** Osea 13:14. Griego bedeade maɁ versiculoda nāwā ɁA ɁA: “Beu, ɁA cūmiara sāma ɁA? Joubada uria, ɁAa poya Ɂadara sāma ɁA?”

* **16:8** Judiorāba ādji Egiptodeba ēdra pedada quīrānebada ewari odacarea cincuenta ewari ɁAde ādji néu naārā ewapedada carea ɁAsrida obada ewarida obadjidaa. MaɁ ewari dromara Pentecoste abadjidaa. Levitico 23:15-16.

carea. ¹⁶ Mā bārāa bedea djuburiaya ādjira, jūma ādji quīrāca bea sida ēpēnamārēā. Jūma Ācōrē traju o panāra, djabarā careba panā sida ēpēnadua.

¹⁷ Djaba Estepanada, Fortunatoda, Acaico sida māma jūēpedada bērā ḅasrida ḅāa. Ādjirāba bārā cacuabari māra careba panāa. ¹⁸ Ādjirāba mā sora ḅasridabisidāa bārā so ḅasridabipedada quīrāca. Ādjirānebemada, djabarā ādjirā quīrāca panā sida bia crīchaadua.

¹⁹ Djabarā Asia druadebemaba quīrīā panāa bārāra bia pananida. Djaba Aquilaba, djabawērā Priscilaba, djabarā ādji dede ābaa dji jarebada bida dadjirā Borodeba quīrīā panāa bārāra bia pananida. ²⁰ Djabarā jūmarāba quīrīā panāa bārāra bia pananida. Wārā quīrīāneba dji bia edadadua.†

²¹ Māra Paulo. Naāgā bedeara ara mādji jawaba ḅabāgāa.

²² Bariduaba dadjirā Boro Jesucritoda quīrīāēbāgā, Ācōrēba mā ēberāra biē ḅāya. †Zedua, dadjirā Boro!

²³ Mā quīrīā ḅāa dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārāra careba ḅaida. ²⁴ Jesucritodeba mā bārāra wārāda quīrīā ḅāa.‡

† 16:20 Wārā quīrīāneba. Griego bedeade ḅā ḅāa: "Isō bia quirudeba." ‡ 16:24 Griego bedeade ācāgā cartade jirūare ḅā ḅāa: "Bia ḅāa māwā baida."

2 CORINTO

UMÉBEMA CARTA PAULOBA BΛDΛ DJABARĀ CORINTO PURUÐEBEMA ITEA

Nabema carta djabarā Corintodebema itea bΛdacarea Paulo ba naā cartada bΛsia. Dewara carta bea cāyābara naā cartade ara idjidebemada ebudaara bΛsia.

Djabarā Corintodebemaba carta Paulo ba naārā bΛdada acΛdapeda ijāsīdaca bΛa. Maā carea ababba cadjirua o baɖada Paulo ba quīrādoasia (2:5-11). Idjaba Paulora sobiasia ādjia cadjirua o pananada igarapedada bērā (7:2-16). BaribΛΓΛ ΛCΛΓΛ eda zedapeda jara panesīdaa Paulora wārāda Jesucritoba diabuedaēda. Ādjia jarabadjīdaa Paulo ba mamaa wāyaana apeda wāé bΛ bērā sewaida bΛda (1:15deba aba 2:4daa). Idjaba jarabadjīdaa ādjia parata djabarā Jerusaleānebema itea jΛΓΛ rebΛdara Paulo ba ara idji itea edabarida. Maā awara jarabadjīdaa ādjia Jesucritoba diabuedarā dji dromarāda (11:4). Djabarāba maā ēberārā bedeada ijāpedada bērā Paulo ba cawa crīchaē besia (11:1-15).

Capítulo 1neba aba 7daa Paulo ba bΛsia Jesucritoba idjira wārāda diabuedebemada. Capítulo 10deba aba 13daa abarida bΛ bΛa. Maā awara jara bΛa ādjirā acΛde wābΛΓΛde wadi cadjirua o beara quīrā djuburiaēda. Capítulo 8deba aba 9daa bΛ bΛa sāvā parata djabarā Jerusaleānebema itea jΛΓΛ pedida panΛda.

Naā cartade dji crīcha dromada 5:20de bΛ bΛa: “Daira Critoba diabuedarā. Daideba Ācōrēba bārāa bedea djuburia bΛa idji ume ibiadamārēā. Daiba Crito trāneba bārāa bedea djuburiabΛdaa: Ācōrē ume ibiadaɖua.”

Naā cartade Paulo ba naārā bΛda

¹ Māra Paulo a. Ācōrēba quīrāna bērā māra Jesucritoba diabuedaa. Dadjirā djaba Timoteora mā ume bΛa. Naā cartara bΛbΛΓΛΛ Ācōrē ēberārā Corinto puruðebema itea, jūma idji ēberārā Acaya druade bea itea bida. ² Mā quīrā bΛa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba bārāra careba pananida idjaba necai baira bārāa dia pananida.

Paulo mīgada

³ Dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēba bia bedeadida panΛa. Idjira dadjirā quīrā djuburiabari Zezaa, dadjirā sobiabibari Ācōrēba. ⁴ Ne jūmane bia mīga panane idjia daira sobiabibaria dewara bia mīga beada sobiabīdamārēā idjia dai sobiabīda quīrāca.* ⁵ Wārāda Crito carea daira bio bia mīgabadamīna idjideba ne jūmane sobiabadaa. ⁶ BaribΛΓΛ daira māwā bia mīga panΛa bārā sobiadamārēā idjaba cadjiruadebemada ēɖrΛdamārēā. Ācōrēba dai sobiabibΛΓΛde bārā sīda daideba sobiabadaa. Māwā bārāra dai quīrāca bia mīgabΛɖade poya droaɖia. ⁷ Daiba cawa panΛa bārāba Ācōrēra wārāda bio ijā panΛda. Cawa panΛa bārāra dai quīrāca bia mīgabadamīna Ācōrēba bārāra dai quīrāca sobiabarida.

⁸ Djabarā, daiba quīrā panΛa bārāba cawadida daira Asia druade wārāda bia mīga panasīdada. Jācua mīga panana bērā waa poya droadaēda crīchasīdaa. Abeda poya zocai ēɖrΛdaēda crīchasīdaa. ⁹ Wārāda daira

* 1:4 Isaía 40:1.

beadida crīchasiḁaa. Baribara jūma māwāsia ara daduba poya ēdraḁida crīcharānamārēā ātebāra beupedada ārēbabibari Ācōrēba ēdra bāida ijānamārēā. ¹⁰ Idjia dai beadidebemada ēdra ḁasia idjaba wayacusa beadida crīchasiḁara ēdra ḁaya. Daiba wārāda ijā panāa idjia dai beadidebemada ēdra ḁa bāida. ¹¹ Bārā bida dai carea Ācōrē iwidi pananeba careba panāa. Zocārāba māwā iwidi panā bērā zocārāba Ācōrēa bia ḁaada adia idji biadeba dai careba ḁa carea.

Paulo Corintodaa wāi bada

¹² Naā carea ḁasrida panāa: daiba cawa panāa so jipa pananeba, crīcha biadeba naā ējūānebemarā tāēna, bārā tāēna bīda bia nīnada. Maā so jipa baira, crīcha bia siḁa Ācōrēbara diabaria. Daira naā ējūānebema necawaadeba māwā nīnaēa, ātebāra Ācōrēba idji biadeba careba ḁa bērā māwā nīnaa. ¹³⁻¹⁴ Daiba cartade ḁadacaa bārāba poya cawaḁaēda. Māa crīcha ḁa bārāba maāī cawapedadara biara cawa wānida. Māwā bārāra dai carea ḁasridaḁia idjaba dadjirā Boro Jesu zebāraḁe daira bārā carea ḁasridaḁia.

¹⁵ Bārāra mā carea wārāda ḁasridaḁida crīcha ḁa bērā, naārā māa crīcha ḁasia ḁarima umē bārā aḁāde wāida biara carebai carea.† ¹⁶ Māa crīcha ḁasia Macedonia druadaa wābaraḁe naārā bārāda aḁāde wāida. Maābe Macedonianaa wāpeda jēda bārā aḁāde wāida crīcha ḁasia. Māwā Judea druadaa wābaraḁe bārāba māra poya carebaḁida crīcha ḁasia. ¹⁷ Baribara māa crīcha bada quīrāca odaē bērā ḁbārāmaara māa wariwaria jarasica? ḁBārāmaara māa oyada adara waya oēana abarica mādjia o quīrā ḁa quīrāca oi carea? ¹⁸ Ācōrēa bedea aba ḁa. Idjia cawa ḁa daiba jarapedadara wārā basida. Daiba bārāmaa wāniana adapeda ara maāne wānaēana adaē basia. ¹⁹ Silvanoba, Timoteoba, māa bida bārāa Ācōrē Warra Jesucritodebemada jaradia panasidaa. Jesucritoba oyada adara waya oēana aca. Idjia oyada adara jūma obaria. (Ara maā quīrāca daira panāa.) ²⁰ Wārāda Ācōrēba oi jaradara jūma Critodeba obaria. Maā carea dadjia Ācōrēa iwidiḁadade Critodeba wārāana abadaa.‡ Māwā idjida bia jara panāa. ²¹ Ācōrēbara daira, bārā siḁa Crito ume bio waga eroḁa. Idjia dadjirāra edasia. ²² Idji Jaureda dadjirāza diasia sēyāda ḁamārēā. Māwā cawabi ḁa dadjirāra idjideda. Idjaba dadjirā soḁe ḁasia cawaḁamārēā jūma idjia diai jaradara wārāda edaḁida.

²³ Māa Ācōrē quīrāpita jaraya: Corintodaa wadi wāē ḁa bārā quēā ḁadeba sopuabi amaaba. ²⁴ Bārāba Critora bio ijā panā bērā daiba jara panāra ogo obidaēa. Ababe bārāra careba quīrā panāa ḁasrida pananamārēā.

2

¹ Maā carea māa crīchasia bārāra aḁāde wāēda. Wayacusa bārā quēā ḁadeba sopuabi quīrāē basia. ² Māa bārāda sopuabibara ḁcaiba māra ḁasridabi? ḁBārā sopua beaba māra ḁasridabidica? ³ Maā carea bārā aḁāde wāi cāyābara cartada diabuesia. Māwā mā wābaraḁe bārāba māra sopuabidaēa. Bārāba māra ḁasridabidida panāa. Māa cawa ḁa bārāba māwā oḁi bērā mā ume ābaa ḁasrida pananida. ⁴ Wārāda maā cartara ḁasia bārā quēā carea. Baribara māwā ḁaē basia bārā sopuadāmārēā, ātebāra cawaḁamārēā māa bārāra

† 1:15 Carebai carea. Griego bedeaḁe ḁaḁa cartade ḁa ḁa: “ḁasridabi carea.” ‡ 1:20 Wārāana abadaa. Griego bedeaḁe ḁa ḁa: “Amén.” Amén bedeaḁa edaude jara ḁa “wārā” idjaba edaude jara ḁa “bia ḁa māwā bāida.”

wārāda quīrītā bāda. Maļ carea mļa sopuadeba, jūmwāyā crīcha bādeba, idjaba jīā bādeba maļ cartara bā basia.

Abalaba cadjirua odada Pauloba quīrādoada

⁵ Wārāda abalaba cadjirua o bādeba māra sopuabisia. Baribalga ababe mādra sopuabič basia, ātebalga berara jūma bārā siēda sopuabisia. (Berara jūma bārāda jara bāa, idjia odara jūmwāyā cadjirua bāada a quīrītē bēra.)
⁶ Berara jūmarāba maļ ēberā cadjirua odara quēānapeda āi bāsidāa. Ara maļba bia bāa. ⁷ Maļ bēra idjia odara quīrādoadaida panla idjaba sobiabidida panla jūmwāyā sopua bāba bič berāmārēā. ⁸ Maļ carea mļa bārāa bedea djuburiaya wayacusa cawabidamārēā bārāba idjira quīrītā panlada. ⁹ Mā naēna maļnebemada bāsia bārāba wārāda jūma mļa jaradada jīā odi cawaya. ¹⁰ Abalaba cadjirua odada bārāba quīrādoasidara mļa biēda quīrādoaya. Cadjirua mļa quīrādoaida bāda wārāda basibalga, maļ cadjiruara Crito quīrāpita jūma quīrādoasia bārā bia duananamārēā. ¹¹ Māwā quīrādoasia diauruba dadjirāra cūrūgarāmārēā. Idjia sāwā obarida dadjirāba bio cawa panla.

Critodeba dadjirāba ne jūma poya panla

¹² Māra Troa puruāda wāsia bedea bia Critodebemada jaradiai carea. Mama dadjirā Boroba eāda wābadara ewabalga quīrāca osia ēberārāba ūrī quīrīānamārēā. ¹³ Baribalga mā djaba Titoda unuē bēra sode necai bač basia. Maļ carea djabarā ume dji jalrepeda māra wāyaana asia. Ara māda Macedonia druadaa Tito jalgade wāsia.

¹⁴⁻¹⁵ Baribalga Ācōrēā bia bāada adida panla. Jesucritoba jūma poyapeda दौरa jūmarā quīrāpita nocodāa edebalga idjaba daideba druaza idjidebemada cawabi bāa. Critodebema jaradia panla Ācōrē quīrāpita दौरa quera quīrāca tūāpa panla. Idjaba idjidebema cawaira quera quīrāca bāa. Maļ querara dji ēdrādī ēberārāba, dji aduadi ēberārā biēda bāadaa. ¹⁶ Dji aduadīmaarā maļ querara ēberā beuda mīguaiaca bāa, Jesu jīānaē panlneba beudi bēra. Baribalga dji ēdrādīmaarā maļ querara bio tūāpa bāa, Jesu jīā panlneba zocai panani bēra. ČCaiba ara idji lābādeba Ācōrē bedeara poya jaradiai? ¹⁷ Daiba parata edadi carea Ācōrē bedeara jaradia nīnaēa zocārāba obada quīrāca. Ātebalga Crito ume panl bēra Ācōrēba दौरa diabuesia. Maļne idji quīrāpita crīcha biadeba jaradiabadāa.

3

Ācōrēba ēberā ume bedea bāda djiwidi

¹ ČMaļ jara panlneba wayacusa ara daidebemada bia bedea panlca? ČDai bia nīnanebema cartada bārāa acābidida panlca jaradiadi carea? ČDaiba bārāa cartada iwididida panlca jaradiade wāni carea lčalga obada quīrāca? ² Bārādga carta dai sode bā bā quīrāca panla. Jūmarāba maļ carta acādapeda cawa panla daiba jipa jaradiabadada. ³ Daideba bārāba Crito jīāpedada bēra bārāra carta Critoba bā diada quīrāca panla. Idjia maļ cartara tintaba bāč basia, ātebalga zocai bā Ācōrē Jauredeba bāsia. Mōgara pewedeade bāč basia, ātebalga dadjirā sode bāsia.*

⁴ Ācōrē quīrāpita daiba Critodeba cawa panla mālgara wārāda. ⁵ Daiba poya jaradaēa ara daduba Ācōrē trajura poya odida. Ātebalga cawa panla Ācōrēneba jūma poya odida. ⁶ Ācōrēba दौरa bāsia idjia ēberārā ume bedea

* 3:3 Jeremia 31:31-34.

Ɂada djiwidida poya jaradiadamārēā. MaɁ bedea Ɂada djiwidira Ācōrēba Moisea diada ley quīrāca Ɂawaba Ɂadaēa, āteɁa Ācōrē Jaureba cawabidaa. Ācōrēba Moisea diada leyba cawabi Ɂaa cadjirua o panɁ carea ēberārāra beudida panɁda, baribaɁa Ācōrē Jaureba dadjirāa zocai baida diabarua.

7-8 Ācōrēba Moisea diada leyra mōgara pewedeade Ɂada basia.† MaɁ leyba cawabisia cadjirua o panɁ carea ēberārāra beudida panɁda. Ācōrēba maɁ ley diaside idji dorrodorroaba Moise quīrāra dorrodorrobisia. MaɁ carea israelerāba Moise quīrāra poya aɁadaē basia. MaɁ dorrodorroa Ɂara pīāca jōɁaɁa baɁamīna wadibida poya aɁadaē panasidaa.‡ Wārāda Ācōrēba idji dorrodorroaba unubisia maɁ leyra bio bia Ɂada. BaribaɁa idjia bedea Ɂada djiwidira idji Jaureba cawabi Ɂa bēra ɁMoisea diada ley cāyābara biara Ɂāca? 9 Wārāda maɁ leyba ēberārāra beudida panɁda jara Ɂamīna bio bia Ɂaa. BaribaɁa Ācōrēba bedea Ɂada djiwidira biara Ɂaa. MaɁba cawabi Ɂaa sāwā Ācōrēba dadjirāra jipa unubarida. 10 Ācōrēba Moisea diada leyra bio bia baɁamīna idira mācuaē Ɂaa idjia bedea Ɂada djiwidira biara Ɂa bēra. 11 Ācōrēba Moisea diada leyra naēna bio bia baɁamīna ewariza bai careabemaē basia. BaribaɁa idjia bedea Ɂada djiwidira jōca bēra biara Ɂaa.

12 MaɁ bedea Ɂada djiwidira wārāda jōcada cawa panɁ bēra daiba maɁgara ebuda jaradiabadaa. 13 Daiba ni cārē sida mērānaca Moiseba idji quīrā mērāna quīrāca. Moiseba idji quīrāra Ɂarabadjia israelerāba idji quīrā dorrodorroa jōɁaɁada unurānamārēā. 14-15 BaribaɁa ādjirāba maɁgaɁdebemada cawadaē basia. Ādji crīchara wuaba Ɂarā eropanɁ quīrāca basia. Idi bida Ācōrēba Moisea diada ley aɁadaɁade judiorāba cawadaɁaa. Ādji crīchara wadibida wuaba Ɂarā eropanɁ quīrāca Ɂaa. Ababe Critodeba poya cawadia. IdjiabaɁa ādji crīcha wuaba Ɂarā eropanara ērā Ɂaya. 16 Wārāda abaɁba ijāɁaɁade idji crīcha wuaba Ɂarā eroɁa quīrāca Ɂara dadjirā Boroba ērā Ɂaya. 17 Dadjirā Boro abaɁgaɁde Ācōrē Jaureda jara Ɂaa. Dadjirā Boro Jauredeba nībabarua cadjiruaɁdebemada, Ācōrēba Moisea diada leydebeba sida ēdrasia. 18 Dadjirāba Critoda ijā panɁ bēra dadji quīrāra wuaba Ɂarā eropanɁ quīrāca panāca. MaɁ bēra dadjirāneba dewararāba dadjirā Boro quīrāwārēāra unu panɁa quīrā aɁadaɁade aɁ panɁa quīrāca. MaɁne dadjirā Boro Jaureba dadjirāra ewariza biara o wāa dadjirā Boro quīrāca panamārēā.

4

1 Ācōrēba quīrā djuburiadeba idji beɁeara idu jaradiabi Ɂa bēra daiba poyadaēda crīchaɁaca. 2 Ne jūma cadjirua ēberārāba mērā obadada, miā pera obada sida daiba igarasidaa. Djārāra cūrugaɁaca. Ācōrē beɁeara āi jaradiaca, āteɁa wārā beɁeara ebuda jaradiabadaa. Māwā Ācōrē quīrāpita daiba jūmarāa cawabibadaa jipa o panɁda. 3 BaribaɁa bedea bia Critodebema daiba jaradia panɁda wadibida ebuda ɁaɁaɁa, ababe dji aduaɁimaarā māwā Ɂaa. 4 Jipa jaraibaɁa, Ācōrē ijāē beamaarā ebuda Ɂāca. NaɁ ējūāne diauruda ādjirā boroa. Diauruba ādjirāa wārā bedea bia Critodebemada idu cawabiē Ɂaa dauberrea o Ɂa quīrāca.* Māwā ādjirāba Crito bia quirudebemada poya cawadaēa. Critora Ācōrē bēra māwā bia quirua. 5 Ara daidebemada jaradia panāca, āteɁa jaradia panāca Jesucritora jūmarā Boroda. Idjaba daiba jara panāca Jesura quīrā panɁ bēra daira

† 3:7-8 Exodo 31:18.

‡ 3:7-8 Exodo 34:27-35.

* 4:4 Wārā. Griego bedeaɁe Ɂa Ɂaa “ānaa.”

bārā nezocada. ⁶ Naḷ ējūāra jūma pāima badada Ācōrēba ḷnabisia.† Ara maḷ quīrāca idji ḷnaada dadjirā sode ḷnabisia. Maḷba jara ḷla idji biya quirudebemada Critodeba dadjirāa cawabisida.

Crito iḷā badeba nībadi

⁷ Critodebema bedea biya quirura daiba eropana. Māwāmīna naḷ cacuara ḷḷaē ḷla idjaba ārīcha ḷla zoco quīrāca. Maḷ bēra jūmarāba cawa pana dai ḷḷadeba maḷ bedeara jaradia panlēda, ātebala Ācōrē ḷḷa wailba badeba jaradia pana. ⁸ Daira ne jūmane bia mīga panāmīna poya ēdradaēda crīchadaca. Sāwā oēda cawadaē panane poya oēdaēda crīchadaca. ⁹ Ēberārāba daira biē o panāmīna Ācōrēba igaraē ḷla. Ādjirāba daira bia mīgabi panāmīna poya beadaē. ¹⁰ Dai wābdaza ēberārāba daira bea quīrā pana Jesu beapedada quīrāca. Baribala Jesuba daira careba ḷl bēra ādjia daideba Jesu zocai ḷla unubada. ¹¹ Wārāda dai wadi zocai panane Jesu carea ēberārāba daira bea quīrā panania. Māwā dai cacua beuda badeba jūmarāba Jesu zocai ḷla ununia. ¹² Wārāda ēberārāba daira bea quīrā panāmīna daiba jaradia panara bārāba iḷāsida. Maḷ bēra ewariza Ācōrē ume zocai panania.

¹³ Ācōrē Bedeade ḷl ḷla: “Mā ḷla Ācōrēra iḷāna bēra bedeasia.”‡ Abari quīrāca daiba Ācōrēra wārāda iḷā pana bēra idjidebemada bedea pana. ¹⁴ Ācōrēba dadjirā Boro Jesura ḷrēbabisia. Daiba cawa pana ara maḷ Ācōrēba dai sida Jesu quīrāca ḷrēbabida. Maḷbe daira bārā ume āba idji quīrāpita ḷya. ¹⁵ Daira bia mīga pana bārā bia beadamārē. Maḷne Ācōrēba idji biadeba ēberārāda zocārā ēdra edabala. Māwā zocārāba idjia bia ḷla adia idjaba idjida bia jaradia.

¹⁶ Maḷ bēra daiba waa jaradiadaēda crīchadaca. Daira ewariza cacua ḷḷaēara wānamīna Ācōrēba careba ḷla dai sode ḷḷara beadamārē. § ¹⁷ Dai ara nawena bia mīgabara dārāēne jōya. Baribala daiba bajānebema crīcha panane jūma maḷg droa panara mācua zarea ḷē. Wārāda dai bia mīga pana carea bajāne bio bia panania. Maḷ bia pananira ewariza baya. ¹⁸ Maḷ carea daiba unubadara daiba crīcha panlēda, ātebala daiba ununacada crīcha pana. Dadji daiba unubadara isabe jōbaria, baribala daiba ununacara jōca.

5

¹ Naḷ ējūāne naḷ cacuara dārā droaca bēra wua de quīrāca ḷla.* Dadjirāba cawa pana naḷ cacua beudacarea Ācōrēba dadjirāa cacua beucada bajāne diaida. Maḷ cacuara ēberāba oēdaē. ² Maḷ carea naḷ cacuade panane dadjirāba cacua bajānebemada bio eda quīrā pana. ³ Maḷ cacuara dadjirāba bajāne eropania. Bajāne cacua neē beadaē. ⁴ Wārāda dadjirā naḷ cacuade panane bia mīgabada idjaba mīa sopua bedebada. Baribala mā jaraē

† 4:6 Genesi 1:3. ‡ 4:13 Salmo 116:10. § 4:16 Ācōrēba careba ḷla dai sode ḷḷara beadamārē.

Griego bedeade nāwā ḷl ḷla: “Ācōrēba dai sora djiwidiara o ḷla.” * 5:1 Griego bedeade versículo 1-4 nāwā ḷl ḷla: “1 Naḷ ējūāne dadjirāra wua dede panabada. Dadjirāba cawa pana maḷ dera ārībala, Ācōrēba dadjirāa bajāne deda diaya. Maḷ dera ārīca. Ēberāba oēda deē. 2 Baribala naḷ ējūāne panane dadjirāra ḷyāba draso ḷyāba pana, bajānebema deda cacuade jḷ quīrā pana bēra. 3 Maḷ dera cacuade jāsīdara ācadaa pananaē. 4 Dadjirāra naḷ wua dede panane bia mīgabada idjaba mīa sopua bedebada. Dadjirāba jḷ panara ērā quīrānaēda ātebala bajānebema deda cacuade jḷ quīrā pana. Māwā dadji beuda bala zocai baiba mībueya.”

ḅa dadjirāra beu quĩrĩā panḅda naḅ cacua erobeada amaaba. Ātebḅḅaḅ bajānebema cacuada eda quĩrĩā panḅa. Māwā dadji cacua beuida ḅara jōpeda dadji cacua beucadrḅa beya. ⁵ Wārāda Ācōrēba dadjirāra maḅ carea osia. Idji Jaurera dadjirāa diasia cawaḅamārēā jūma idjia diai jaradara wārāda edadida.

⁶ Maḅ bēḅā dadjirā crīchara Ācōrēmaa wārāda ḅacārĩnaa. Dadjirāba cawa panḅa naḅ cacuaḅe panḅne dadjirā Boro ḅama panḅēda. ⁷ Dadji dauba unu panḅneba nĩnaēa, ātebḅḅaḅ Ācōrē ĩjā panḅneba nĩnaa. ⁸ Maḅ carea dadjirā crīchara Ācōrēmaa wārāda ḅacārĩnaa. Dadjirāra biara naḅ cacuaḅebemada ēdrḅa quĩrĩā panḅa dadjirā Boro ume ābaa beadi carea. ⁹ Maḅ carea naḅ cacuaḅe panḅne wa beusidara, dadjirāba jūma o quĩrĩā panḅa Ācōrēba bia unumārēā. ¹⁰ Wārāda Critoba jūma dadjirāra cawa oya. Idjia dadjiza diaya dadjia naḅ cacuaḅe o bada quĩrāca. Bia o ḅasibḅḅaḅ, ara maḅ quĩrāca diaya. Biē o ḅasibḅḅaḅ, ara maḅ quĩrāca diaya.

Ācōrē ume ibiadidebema

¹¹ Dadjirā Borora waya panḅ bēḅā daiba ēberārāa jara panḅa idjida ĩjānamārēā. Ācōrēba cawa ḅa daiba crīcha biadeba jaradia nĩnada. Māa crīcha ḅa bārā bida cawa panḅda. ¹² Wayacusa daidebemada bārāa bia beḅea panḅēa, ātebḅḅaḅ quĩrĩā panḅa bārāba daidebemada poya bia crīchadida. Māwā ḅcaḅḅaḅ dai biē jarabḅdaḅe bārāba daidebemada poya bia jaradia. Maḅḅḅarāba ādji dauba bia unu ḅada biara crīchabadaa. Sodebemada crīchadaaca. ¹³ ḅcaḅḅaḅ jara panḅa दौरa quĩrāē panḅda. Daida māwā panḅḅḅaḅ, Ācōrēba jara ḅa odī carea māwā panḅa. Daida quĩrā biabḅḅaḅ, bārā carebaḅi carea māwā panḅa. ¹⁴ Critoba दौरa quĩrĩā ḅa bēḅā idjia quĩrĩā ḅadrḅa daiba o panḅa. Daiba cawa panḅa Ēberā ḅba beusida jūmarā carea. Maḅ bēḅā Ācōrē quĩrāpita jūmarāda beusidaa. ¹⁵ Wārāda Critora jūmarā carea beupeda ḅrēbasia dadji zocai beaba ara dadjia o quĩrĩā panḅ quĩrāca waa orānamārēā, ātebḅḅaḅ idjia quĩrĩā ḅa quĩrāca o panamārēā.

¹⁶ Maḅ carea naḅ ējūānebemarāba djārā acḅbada quĩrāca idira daiba ni abaḅda acḅdaaca. Naēna daiba Critodebemada māwā crīcha panamĩna idira māwā odaca. ¹⁷ Wārāda abaḅda Crito ume ḅḅḅaḅ, idjira ēberā djiwidida māwā ḅa. Idji naēna bada quĩrāca ḅāēa ātebḅḅaḅ ēberā djiwidia. ¹⁸ Jūma maḅḅḅaḅ Ācōrēba osia. Critodeba dadjirāra idji ume bia ḅasia idjaba दौरa ḅasia maḅḅḅaḅebemada ēberārāa jaradiadamārēā. ¹⁹ Wārāda Critodeba Ācōrēba naḅ ējūānebemarāra idji ume bia ḅasia. Dadjia cadjirua opedadara jūma quĩrādoasia. Idjaba maḅ beḅea idji ume bia ḅaidebemada daia diasia jaradiadamārēā. ²⁰ Maḅ bēḅā दौरa Critoba diabuedarāa. Daideba Ācōrēba bārāa beḅea djuburia ḅa idji ume ibiadamārēā. Daiba Crito trāneba bārāa beḅea djuburiabḅdaa: Ācōrē ume ibiadadua. ²¹ Critoba cadjiruada oca basia. Baribḅḅaḅ dadjirā carea Ācōrēba idjira dji cadjirua quĩrāca unusia. Māwā Critodeba Ācōrēba dadjirāra jipa unu ḅa.

6

¹ Daiba Ācōrē ume ābaa idji trajuda o panḅa. Maḅ bēḅā daiba bārāa beḅea djuburiadia Ācōrēba idji biadeba careba ḅada igararānamārēā. ² Ācōrē Beḅeade nāwā jara ḅa: Māa carebai carea ḅada ewaride ḅa iwididara māa ūrĩsia. ḅa ēdrḅa edada ewaride māa ḅara carebasia.*

* 6:2 Isaiā 49:8.

Wārā arada m̄la jaraya: idi Ācōrēba idji biadeba careba ɓla. Idi Ācōrēba ēdra edabaria.

³ Ni cārēneba daidebemada biē unubidaē panla daiba jaradia pananebemada, ni abaaba biē bedearānamārēā. ⁴ Ātebala ne jūmane unubi panla दौरā Ācōrē nezocarāda. Bia mīga panane, ne neē panane, minijīchiade panane bida jūma droa pananeba māwā unubi panla. ⁵ Ēberārāba u eropanane, jida eropanane, dai ume quīrūbaca duanane bida māwā unubi panla. Jūmawāyā traja panane, cāinaē panane, ne codaē panane bida māwā unubi panla. ⁶⁻⁷ Dai jipa nīnaneba, wārā crīcha cawaaɗeɗe, jūma droa pananeba, sobiadeba, Ācōrē Jaure dai soɗe ɓaɗeɗe, wārā quīrīāneba, wārā beɗe jaradia pananeba, idjaba Ācōrē ɓlaɗeɗe bida māwā unubi panla. Dai jipa pananeba cadjiruara poyabadaa idjaba ara maɓba daida cadjiruadebemada jūātrabadaa. ⁸ Eɗaude ɓcagaɓba daida bia jarabadaa. Eɗaude biē jarabadaa. Eɗaude दौरā biē trɓ ɓagabibadaa. Eɗaude bia trɓ ɓagabibadaa. Daiba wārā beɗeɗe jara panamīna ɓcagaɓba jara panla दौरā sewaiɗa panla. ⁹ दौरā bio cawa panamīna ādjia ununaca ēberārā quīrāca obadaa. दौरā beubododada crīcha panamīna waɗi zocai panla. दौरā puobadamīna beaɗaca. ¹⁰ दौरā sopuabadamīna ewariza ɓasriɗa panla. दौरā ne neē panla. Māwāmīna daiba zocārā ēberārā Ācōrēnebemada cawabibadaa ādjirāra ne bara ɓe quīrāca beaɗamārēā. दौरā ne neē panamīna Ācōrēneba ne jūmada eropanla.

¹¹ Djabarā Corintodebema, daiba soɗeɗe bārāra bio quīrīā panla bērā ebuda māwā jara panla. ¹² Wārāda daiba bārāra soɗeɗe quīrīā panla, baribala bārāba दौरā soɗeɗe quīrīāē panla. ¹³ Maɓ bērā m̄la bārāa beɗeɗe djuburiaya zezaba idji warrarāa beɗeɗe djuburiabari quīrāca: daiba soɗeɗe bārā quīrīā panla quīrāca bārā bida दौरā soɗeɗe quīrīā pananadu.

Crito ijāē ɓe ume beɗe ɓarānadua

¹⁴ Crito ijāē ɓe ume beɗe ɓarānadua. ¿Ēberā jipa ɓlaɗa sāwā ēberā cadjiru ume bia ɓai? ¿Anaada sāwā pāima ume bia ɓai? ¹⁵ ¿Critoɗa sāwā diauru ume bia ɓai? ¿Crito ijā ɓara sāwā Crito ijāē ɓa ume bia nīɓai? ¹⁶ ¿Jawaba oɗa ācōrēda Ācōrē dede ɓaɗa ɓaca? Wārāda dadjirāra Ācōrē zocai ɓa de dromaa. Maɓ carea Ācōrēba idji beɗeɗe nāwā jarasia:

M̄ra ādjirā ume ɓaya. Ādjirā tāēna nīɓaya.

M̄ra ādji Ācōrē baya idjaba ādjirāra m̄ ēberārāda beaɗia.‡

¹⁷ Idjaba dadjirā Boroba nāwā jarasia:

Ādjirāmbemada āyā wānadua. Ādjirā ume āɓa beaɗarānadua.

M̄la bia unucara igaraɗadua. Maɓbe m̄la bārāra bia eɗaya.‡

¹⁸ M̄ra bārā Zeza baya. Bārāra m̄ warrarāda beaɗia idjaba m̄ caurāda beaɗia.

Dadjirā Boro jūma poya ɓlaɓa māwā jara ɓla.*

7

¹ Djabarā, Ācōrēba dadjirāa maɓgala jūma oyada ada bērā naɓ cacuaba cadjiru ɓarira, dadji crīchadeɗe ɓari siɗa jūma igaraɗida panla. Ācōrē bio waya pananeba idji itea bia beaɗida panla.

† **6:15** Diauru. Griego beɗeɗe ɓa ɓa “Belial.” ‡ **6:16** Levítico 26:12; Ezequiel 37:27. § **6:17** Isaia 52:11; Ezequiel 20:41. * **6:18** 2 Samuel 7:14; 1 Cronica 17:13; Isaia 43:6.

Paulo djabarã Corintodebema carea basridada

² Sodeba दौरa quĩrĩãnađua. Daiba ni abalada biẽ odaẽ panla, cadjiruada crĩchabidaẽ panla, cĩrũgadaẽ panla. ³ Mla maãgara jaraẽ bla bãrã biẽ jarai carea. Mla naẽna jarasia daiba bãrãra sodeba quĩrĩã panla. Idjaba mãwã quĩrĩã panania bãrã ume ãbaa panane wa beublade bida. ⁴ Mla bãrãa ebuđa beẽda bla cawa bla bẽrã jipa odida. Bãrã carea mla basrida bla. Dai bia mĩga panane mla bãrã carea sobia babaria idjaba bio basrida babaria.

⁵ Macedonia druade jũesidade दौरa poya ãnãũnaẽ panasidaa, ãtebala ne jũmane bia mĩga panasidaa. Daura ne waya nĩbabadjidaa idjaba eberãrãra dai ume caicayabadjidaa. ⁶ Baribala Tito jũeside दौरa sobiasidaa. ãcõrẽba sopua beara sobiabibari bẽrã. ⁷ Daura ababe idji jũena carea basridadaẽ basia, ãtebala bãrã carea basridasidaa. Idjia jarasia bãrã ume baside bãrãba idjira sobiasidaa. Maã awara nebalasia bãrãba दौरa unu quĩrĩã panla, cadjirua opedada carea sopuaba jã panla, idjaba quĩrĩãneba mla crĩcha panla. Maã carea mla biara basridasia.

⁸ Mla carta naẽna balaba bãrãra sopuabidamĩna mla sopuaẽ bla. Naãrã sopua basia. Cawasia bãrãra dãrã sopuaẽ pananamĩna maã cartadeba bãrãra sopuabisida. ⁹ Baribala idira mla basrida bla. Basrida baẽa bãrãra sopuabida bẽrã, ãtebala basrida bla bãrãba cadjirua o pananara sopuadeba igarapeda wayacusa. ãcõrẽmaa zesida bẽrã. Wãrãda ãcõrẽba quĩrĩã bla quĩrãca bãrãra sopuasidaa. Mãwã daiba quẽãpedada carea bãrãra biẽ beadaẽ basia. ¹⁰ Abalaba cadjirua oda carea ãcõrẽba quĩrĩã bla quĩrãca sopuaibala, idjia cadjirua odara igarapeda ãcõrẽmaa zeya. Maãbe ãcõrẽba idjira edra edaya. ãcõrẽ ume bia beđa bẽrã maã sopuadebemada biẽ crĩchaca. Baribala abalada naã ejuãnebemarã sopuabada quĩrãca sopuaibala, cadjiruara igaraẽ bẽrã beuya.

¹¹ ãcõrẽba quĩrĩã bla quĩrãca bãrãra sopuasida bẽrã maã sopuaba bãrãa jipa crĩchabisia idjaba jipaara obisia. Maã bẽrã bãrãba jipa o panla jũmarãa cawabi quĩrĩã panla. Djababa cadjirua oda carea bãrãra quĩrũsidaa idjaba ãcõrẽba cawa oidebemada wayasidaa. Maã carea ara maãda dji cadjirua oda eberãda quẽãnapeda ãi basidaa. Ne jũmaneba bãrãba unubisidaa maã cadjirua oda carea beadeade panãda. Maã awara mla unu quĩrĩã panla. ¹² Mla maã cartara ababe dji cadjirua oda eberãa quẽãi carea baẽ basia. Idjaba dji biẽ beđa eberã carebai carea baẽ basia. ãtebala basia bãrãba jã o panneba ãcõrẽ quĩrãpita cawadamãrẽã wãrãda daiare panla. ¹³ Jũma maãgaba दौरa sobiasia.

Maã awara bãrãba Titora basridabisidaa. Idjira bãrãmalaba basrida zeda bẽrã दौरa biara basridasidaa. ¹⁴ Tito bãrãmaa wã naẽna mla bãrãnebemada idjia bia jarasia. Mla jarada quĩrãca Titoba unune wãna bẽrã mla bãrã carea quĩrã peraẽ bla. Jũma daiba bãrãa jaradiapedadara wãrã basia. Ara maã quĩrãca jũma daiba Titoa bãrãnebema bia jarapedadara wãrã basia. ¹⁵ Titoba quĩrãneba babaria bãrãba idji beđeara jã osidada idjaba waya panneba idjira bia edasidaa. Maã bẽrã bãrãra biara quĩrĩã bla. ¹⁶ Idira mla sida basrida bla. Mla cawa bla bãrãba wãrãda jipa o pananida.

8

Djabarãba sobiadeba parata diapedada

¹ Maã awara djabarã, daiba cawabi quĩrĩã panla. ãcõrẽba idji biadeba djabarã Macedonia druadebemada careba bla. ² Adjirãra bio bia mĩga

panamīna ḅasrida panla. Ne neē panamīna ḅasridaba Ācōrēa paratada waibla diasidaa. ³ Mla jaraya: ādjia poya diabada quīrāca sobiadeba diasidaa. Idjaba ādjia poya diaēdida panana auḁu diasidaa. ⁴ Ādjirāba daia bio bedea djuburiasidaa ādjia bida djabarā Jerusaleḅnebemaḁa carebaḁi carea. ⁵ Maḁne ādjia ababe daiba crīcha panana quīrāca odaē basia. Ātebala naārā ara ādjida diasidaa dadjirā Boro Jesucritoba quīrīā ḅa quīrāca oḁi carea. Maḁare daiba jarapeḁadara osidaa. Māwā Ācōrēba quīrīā ḅa quīrāca aride osidaa.

⁶ Djaba Titoba naārā bārāa crīchada diasia bārā bida paratada djabarā Jerusaleḅnebema itea jalga pedamārēā. Maḁ carea daiba Titoba bedea djuburiasidaa bārāa jaraḁe wāmārēā jūma bārāba sobiadeba diadiada apeḁadara wārāda jalga pedamārēā. ⁷ Bārāba ne jūmane bio bia o panla; Jesura bio jīa panla, bio bedea cawa panla, Ācōrēneba bio ne cawa panla, Ācōrēba quīrīā ḅa quīrāca bio o quīrīā panla, idjaba दौरa bio quīrīā panla. Maḁ bērā bārāba sobiadeba parata jalga pe panara waibla diadadua.

⁸ Mla maḁgara ḁgo obiē ḅla, ātebala mla quīrīā ḅla bārāba acḅidiḁa djabarā wārāda quīrīā panla. Maḁ carea mla bārāa cawabi ḅla sāwā dewararāba paratara djabarā Jerusaleḅnebema itea jalga pe panla. Bārā bida ara maḁ quīrāca oḁibala, acḅidiḁa wārāda djabarāra quīrīā panla. ⁹ Bārāba bio cawa panla dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārā carea oḁada. Idjira bajāne ne jūma bara ḅamīna, bārā carea naḁ djarade ne neē ḅa quīrāca basia bārāba ne jūma Ācōrēba dia ḅadebemaḁa erobeadamārēā.

¹⁰ Bārāba parata jalga pe pananebemaḁa mla jaraya. Mḁmaarā bārāba nāwā oḁibala bia panania: za wāsi poaḁe bārābala naārā jalwa osidaa parata jalga peḁi carea idjaba maḁgara o quīrīāsidaa. ¹¹ Bārāba naārā parata jalga pe panasidaḁe sobiadeba māwā o panasidaa. Ara maḁ quīrāca bārāba sobiadeba diadiada apeḁadara jūma daucha diadadua. Bādjiza poya diabada quīrāca diadadua. ¹² Wārāda abaḅba poya diabala quīrāca sobiadeba diaibala, maḁ diadara Ācōrēba bia unuya. Dadjia neē ḅabala, Ācōrēba diabicaa.

¹³ Mla māwā jaraē ḅla dewararā careba pananeba bārāra bia mḁgamārēā. Ātebala mla quīrīā ḅla abarica dji carebaḁiḁa.* ¹⁴ Mla jara ḅla idira bārāba aḁuba eropanla bērā djabarāra carebaḁiḁa panla. Ara maḁ quīrāca bārā ne neē panane ādjirāba aḁuba eropanla bārāra carebaḁiḁa panla. Māwā jūmarāda abarica dji careba beaḁia. ¹⁵ Ācōrē Bedeade nāwā jara ḅla: “Dji waitabeara jalga peḁaba aḁuba erobaē basia idjaba dji maārīara jalga peḁaba carebaē basia.”†

Pauloḅa Tito Corintodaḁa diabueda

¹⁶ Mla Ācōrēba bia ḅada abaria. Idjia djaba Tito sode ḅasia bārāra quīrīā ḅamārēā mla bārā quīrīā ḅa quīrāca. ¹⁷ Daiba idjia jarasidaa bārā acḁe wāmārēā. Maḁne idjia bia ḅada asia. Idjira wārāda bārā acḁe wā quīrīā ḅla. ¹⁸ Idji ume daiba djabada aba diabueḁada. Maḁ djababa bedea bia Critoḁebemaḁa careba jaradia nībabari bērā djabarā puruzabemaba idjira bia jarabadaa. ¹⁹ Maḁ awara djabarā puruzabemaba idjira edasidaa dai ume parata djabarā itea jalga peḁada Jerusaleḅnaa diade wāmārēā. Maḁgara daiba o panla djabarāba dadjirā Boroa bia bedeadamārēā idjaba daiba wārāda careba quīrīā panla acḅidi carea.‡ ²⁰ Daiba quīrācuḁa o panla

* **8:13** Ātebala mla quīrīā ḅla abarica dji carebaḁiḁa. Griego bedeade ḁcala cartade maḁra neēa.

† **8:15** Exodo 16:18. ‡ **8:19** Daiba wārāda careba quīrīā panla. Griego bedeade ḁcala cartade nāwā ḅa ḅla: “Bārāba wārāda careba quīrīā panla.”

mañ parata waiβλα jαγλ pepedada edebadade ni abaλba biē jararānamārēā.

²¹ Wārāda daiba Ācōrē quīrāpita, ēberārā quīrāpita bida jipa o quīrīā panλα.

²² Umébema djabarā bārāmaa wāβadade dewara djabada ādji ume dia-buedia. Mañ djababa barima zocārā daia unubisia djabarāra bio careba quīrīā βada. Idira bārāra biara careba quīrīā βλα bārāba jipa odida cawa βa bēra. ²³ Bariduaba Titebemada iwīdisidara jaradadua idjira mλ ume nībabarida idjaba mλ ume bārā tāēna Ācōrē trajura o βada. Bariduaba dewara djabarānebemada iwīdisidara jaradadua ādjira djabarāba diabuepedadarāda idjaba ādji carea ēberārāba Critodebemada bia bedeā panλda. ²⁴ Mañ djabarāra unubidadua bārāba ādjira wārāda quīrīā panλda. Māwā ādjia cawadia daiba bārānebema bia jarapedadara wārā basida. Mañne djabarā beaza bida ara mañ quīrāca cawadia.

9

Djabarā Jerusaleānebema itea parata jαγλ pepedada

¹ Bārāba djabarā Jerusaleānebema itea parata jαγλ pe panλnebemada mλa naλ cartade waa βaiē βλα. ² Mλa cawa βla bārāba careba quīrīā panλda. Mañ carea nama Macedonia druade mλa djabarāa bārānebemada bia bedeabaria. Mλa ādjirāa jarabaria poa aba babarada bārā Acaya druade panλba carebaāi carea panλda. Māwā ūrīpedada bēra zocārā djabarā Macedonianebemaba abari quīrāca careba quīrīā panλα. ³ Mañ carea mλa naλ djabarāda bārāmaa diabueβarλa bārāba diadiada apedadara wārāda jūma jαγλ pedāmārēā. Māwā mλa bārānebema bia jaradara sewa baēa, āteβarλa bārāba wārāda diadi carea panania. ⁴ Māwā odaēβarλa, ācayλ Macedonianebema djabarā mλ ume bārāmaa wāβadade āibērā ununiscada bārāba paratara jαγλ pedāē panλda. Māwāra दौरa quīrā peradia, crīcha panana bēra bārāba wārāda jαγλ pedida. Idjaba bārā sida biara quīrā peradia. ⁵ Mañ carea mλa naλ djabarāa bedeā djuburiasia mλ na bārāa jarade wānamārēā bārāba sobiadeba diadiada apedadara jūma jαγλ pedāmārēā. Māwā mλ jūēβarλde bārāba sobiadeba diadiada apedadara jūma eropanania. Mañba cawabidīa daiba ogo diabidaē panλda āteβarλa bārāba sobiadeba diasidada.

⁶ Nañda quīrānebadadua: “Mañrī ubarλba mañrī ewaya. Waiβλα ubarλba waiβλα ewaya.” ⁷ Ēberāza diaida βla idji sođe crīcha βλ quīrāca. Dia amaneba diaiē βla, idjaba ogo diabi panλ carea diaiē βla. βasrīda dia βara Ācōrēba quīrīā βla. ⁸ Wārāda Ācōrēba ne jūmada bārāa aduba poya diaya. Māwā ewariza ne jūmane bārāba erobeada panλda wārāda eropanania mañneba ne jūma biada odi carea. ⁹ Ācōrē Bedeade nāwā βλ βla:

Idjia jedecaside ne neē quedeā waiβλα diasia. Ewariza idjia jipa obaria.*

¹⁰ Ācōrēba netada diabaria udamārēā. Codi careabema sida diabaria. Neta udamārēā aduba diabarλa quīrāca idjia ne jūmada aduba bārāa diaya djārāra bio carebaādamārēā. Mañne jipa o panλneba ne biada zocārā ununia ne uđa bio zau βλ quīrāca. ¹¹ Wārāda Ācōrēba bārāa ne jūmada aduba diaya djārāra sobiadeba poya carebaādamārēā. Mañbe bārāba dai ume parata dia-bueβada carea djabarāba Ācōrēa bia βlada adia. ¹² Bārāba parata diabadaba ababe carebaēa djabarā ne neē panλba erobeadaādamārēā, āteβarλa mañgλ carea djabarāba Ācōrēa bio bia βlada a panania. ¹³ Bārāba careba panλneba unubi panλα bedeā bia Critodebemada wārāda iñā panλda. Mañ bēra ādjirāba Ācōrēa bia bedeadia. Mañ awara Ācōrēa bia bedeadia bārāba sobiadeba ādjirā

* 9:9 Salmo 112:9.

itea diapedada carea idjaba dewararā sida sobiadeba carebabada bērā. ¹⁴ Ācōrēba idji biadeba bārāra bio carebasia ādjirā carebadamārēā. Maļ bērā ādjirāba bārā bio quīrīā pananeba Ācōrēa bārā carea iwidi panania. ¹⁵ Wārāda Ācōrēba diada carea dadjirāba Ācōrēa bia bāda adida panā. Maļ diadara jācua bio biya quiru bērā dadjirāba poya cawa jaradaēa sāvā bāda.

10

Pauloba ara idjidebema djabarā cawabida

¹ Māra Pauloa. Crito quīrīāneba, idji biadeba bida mā bārāa bedea djuburiaya jipa odamārēā. Ἀγαθα jara panā bārā ume bāde bārā quēāi carea mā waya bābarida, baribaγα bārā ume bāēne cartadeba quēāi carea wayacada. ² Māwā jara panāmīna bārāma jūēbaγαde dai biē jara panāra mā wārāda quēāya. Ādjia jara panāa daira naļ djarāba quīrīā bā quīrāca nīnada. Maļ bērā bārā sida quēā amaaba mā bedea djuburiaya jipa odamārēā. ³ Daira naļ djarade panāa baribaγα cadjirua poyadi carea naļ djaradeba djō panāēa. ⁴ Daiba djōni carea eropanāra naļ ējūānebemaēa, ātebaγα Ācōrē lēādeba jūma idjidebema idu cawabidacara daiba poyabadaa. ⁵ Jūma crīcha āi beara, jūma Ācōrēnebema idu cawabidaca crīcha droma bea sida daiba sewada cawabidadaa. Preso jidabada quīrāca daiba māwā crīcha beara jipa crīchabidadaa Crito ijanamārēā. ⁶ Daiba djabarā cawaga zarea beara quēāni carea panā. Baribaγα naārā jā panāa bārāba ne jūmane ija odamārēā.

⁷ Bārāba arābemada aca panā. Bariduada wārāda Critodeba crīcha bābaγα, cawa baida bāa dai sida Critoderāda. ⁸ Ācōrēba daia obi bādebemada mā āibērā jūmawāyā bedea bāmīna maaga carea quīrā pera bāēa. Dadjirā Boroba daia māwā obi bāa bārāba biara ijanamārēā. Idjia daira bāē basīa bārā biē beadamārēā. ⁹ Mā quīrīāēa bārāba crīchaēida mā cartadeba bārāra dauperabi quīrīā bāda. ¹⁰ Ἀγαθα jara panāa cartadeba mā bio quēābarida idjaba jūmawāyā obibarida. Baribaγα bārā ume bāde māra, mā bedea sida mācuaē bāda abadaa. ¹¹ Māwā jara panāba cawaēida panāa daiba tamba cartadeba jara panā quīrāca bārā ume panāne odida.

¹² Ἀγαθα ara ādjidebemada bia beadeabadaa. Ādjirāra crīcha neē bea. Ara ādjida acabadaa cārēda biara bā cawaya. Baribaγα daiba jara quīrīānāēa ādji quīrāca panāda wa ādji cāyābara biara panāda. ¹³ Ara daidebemada jūmawāyā beadeaēa, ātebaγα Ācōrēba daia obi bādebemada bia beadea. Idjia obi bāra jūma o panā bērā daiba bārāa bida jaradiabadaa. ¹⁴ Daibaγα bārāa naārā bedea bia Critodebemada jaradiaē wāsidaa. Māwānāēbara idira bārāa jaradiabadaē Ācōrēba diabuedaēma jaradia panacasidaa. ¹⁵ Djārāba opedada carea ara daidebemada bia beadeadaca daibaγα opedada quīrāca. Ātebaγα daiba quīrīā panāa bārāba Critora biara ijanida. Māwā daiba bārā druade poya biara jaradiaēa ara Ācōrēba obi bā quīrāca. ¹⁶ Maļbe bedea bia Critodebemara dewara druade bida jaradiaēa. Baribaγα djārāba jaradia-pedamaa wānāēa dewaraba odara daibaγα osidaēa ada amaaba. ¹⁷ Ācōrē Beadeaē bā bāa: “Abāda bia bedeaibaγα, dadi Borodebemada bia beadeida bāa.”* ¹⁸ Abāba ara idjida bia jaraibaγα, māba jara bāēa Ācōrēba maļ ēberāra bia unu bāda. Ātebaγα Ācōrēba bia jara bā ēberādra bia unu bāa.

* 10:17 Jeremia 9:24.

11

Jesucritoba diabuedarā quĩrāca bea

¹ M̄lra crĩcha neē Ɂa quĩrāca bedea Ɂam̄ina quĩrĩ Ɂaa bārāba droadida. M̄ djuburia m̄a jara Ɂara ũrĩnadua. ² Ācōrēba wagabi Ɂa quĩrāca m̄a bārāba bio waga quĩrĩ Ɂaa. Ēberāba idji cau quima diabara quĩrāca m̄a bārāba Critoa dia quĩrĩ Ɂaa ababe idjiderāda beadamārēa. M̄a quĩrĩ Ɂaa bārāba idji itea bio bia beadida awērā umaquĩrā adua quĩru quĩrāca. ³ Baribara m̄a waya Ɂaa ɁaɁara bārāba cūrūgadida damaba crĩcha cawaadeba Ɂa cūrūgada quĩrāca.* M̄awāra bārāba Crito wārāda soɁeba ĩjā panara igaradia. ⁴ Āiba zedaba Jesudebemada daiba jaradiapedada awara jaradiabaraɁe bārāba iduaribibadaa. Idjaba Ācōrē Jaure bārāba edapedadadebemada awara jaradiabaraɁe bārāba iduaribibadaa. Idjaba beɁea bia bārāba ĩjapedada awara jaradiabaraɁe bārāba iduaribibadaa. ⁵ M̄awā jaradia beara Ɂbārāmaarā Jesucritoba diabueda dji dromarāca? M̄amaarā ādjirā cāyābara m̄ra ni maārĩ bida edara ɁaɁa. ⁶ M̄ra beɁea biya quĩruɁeba beɁeamina wārā beɁeara bio cawa Ɂaa. MaɁ wārā beɁeara daiba ne jūmaneba bārāba ebuɁa cawabisidaa.

⁷ M̄a beɁea bia Ācōrēnebemada bārāba bari jaradiada bēra m̄ra bārā quĩrāpita edaara beɁia Ācōrē ume bia beadamārēa. ɁM̄awā cadjirua osica? ⁸ Dewara djabarāba paratada m̄a diasidaa bārāba poya bio jaradia Ɂamārēa. ⁹ M̄ bārāma baside ne jūma erobaɁaem̄ina bārāba ne iwidiē basia. Ātebara m̄a neē baɁara djabarā Macedonianebema zepedadaba jūma diasidaa. M̄a ni maārĩ bida bārāba iwidiē basia idjaba iwidiē baya. ¹⁰ Wārā beɁea Critodebemada m̄ soɁe Ɂa bēra wārāneba jaraya: bārā drua AcayaɁe m̄a ni abaa paratada iwidiēa. M̄awā bārāneba parata edaɁe Ɂada abaraɁe ni abaa poya jaradaɁa m̄ra jaracara Ɂada. ¹¹ ɁM̄ra cārē cārēa m̄awā beɁea Ɂa? ɁBārāda quĩrĩɁe Ɂa bēra m̄awā beɁea Ɂaa? Ācōrēba cawa Ɂaa m̄a bārāba quĩrĩ Ɂada.

¹² Ara m̄djia obari quĩrāca o baya. M̄awā dai quĩrāca o panana abadaba ni maārĩ bida poya jaradaɁa dai quĩrāca o panada. ¹³ Ādjira Critoba diabuedarāɁe, ātebara djārā cūrūgabadarāa. Sewadeba ādjia crĩchabibadaa ādjira Critoba diabuedarāda. ¹⁴ Baribara bārāba crĩchadiē panaa ādjira m̄awā zedaɁe. Diauru sida bajānebema nezoca Ɂnaanebema quĩrāca zebaria. ¹⁵ MaɁ bēra idji nezocarā bida jipa o panā quĩrāca zedibara bārāba crĩchadiē panaa sāvā jāwā zebadada. Baribara ādjirā beubada ewaride ādjia cadjirua opeɁada quĩrāca edadia.

Paulo bia m̄ga Ɂa carea Ɂasridada

¹⁶ M̄a wayacusa jaraya: ni abaa crĩchaiē Ɂaa m̄ra crĩcha neē Ɂada. Baribara m̄awā crĩchadibara, m̄ra crĩcha neē Ɂa quĩrāca idu beɁeabidada m̄a bida ara m̄djidebemada maārĩ bia beɁea carea. ¹⁷ Ara m̄djidebemada bia beɁea Ɂade dadjirā Boroba m̄awā beɁeabiē Ɂaa, ātebara m̄ra crĩcha neē Ɂa quĩrāca beɁea Ɂaa. ¹⁸ Zocārāba ara ādjidebemada bia beɁeabadaa naɁ ējūānebemarāba obada quĩrāca. MaɁ bēra m̄a bida ara m̄djidebemada bia beɁeaya. ¹⁹ Bārāmaarā bārāba crĩcha bara bea. Baribara crĩcha neē beaba jaradia panara bārāba bia ũribadaa. ²⁰ Ara ādji beɁeada ōgo ĩjā obadaɁe, bārā orroɁeba ne cobadaɁe, bārā cūrūgabadaɁe, bārā igarabadaɁe, bārā uridarraɁe ubadaɁe bida bārāba iduaribibadaa. ²¹ M̄a

* **11:3** *Genesis 3:1-13.*

jaraya: jāñ ēberārāba jācua bia o panΛ bērā ādjirΛ dji dromaca beaa. Māwāra mΛra pera BΛa daira ΛBΛaē quēdea bērā. Mañ carea ādjia obada quīrāca poya ođaēca BΛa.

AbΛaba ara idjidebemada poya bia bedeaiBΛΓΛ, mΛa biđa ara mΛdjidebemada poya bia bedeaya. BaribΛΓΛ māwā bedeaira crīcha neē BΛ quīrāca bedeaida BΛa. ²² Ādjira hebreorāana a panΛa. ¿MΛ sida abariēca? Ādjira israelerāana a panΛa. ¿MΛ sida abariēca? Ādjira Abrahañ warrarāana a panΛa. ¿MΛ sida abariēca? ²³ Ādjira Crito nezocaada a panΛa. BaribΛΓΛ ādjirā cāyābara mΛa biara Critoba quīrā BΛda obaria. Māwā bedeē BΛde crīcha neē BΛ quīrāca bedeē BΛa. Wārāda ādjirā cāyābara mΛa Ācōrē trajura auđuara obaria. Ādjirā cāyābara ēberārāba mΛra BΛrima zocārā usidaa. Ādjirā cāyābara mΛra BΛrima zocārā preso BΛsidaa. BΛrima zocārā mΛra beuidia BΛsia. ²⁴ BΛrima juesuma judiorāba mΛra jidasidaa. JidabΛdaza soaba BΛrima 39 usidaa. ²⁵ BΛrima ūbea mΛra jidapēda bacuruba usidaa. BΛrima aba mΛra mōgaraba tabari jidasidaa beađi carea. BΛrima ūbea mΛra pusade BΛrusia. Mañne BΛrima aba āsa, diamasi biđa mΛra pusade ūmasia.

²⁶ MΛra pi Baca basia, āteBΛΓΛ baridua pΛΓΓΛa nībabadjia. Do minijichiade nībabadjia idjaba ne drΛabada barama minijichiade nībabadjia. Ara mΛ ēberārā judiorā tāēna, judiorāē tāēna biđa mΛra minijichiade BΛsia. Puruđe, puru jīga biđa mΛra minijichiade BΛsia. Pusade biđa minijichiade BΛsia. Wārāē djabarāma biđa mΛra minijichiade BΛsia. ²⁷ Traja BΛde mΛra bia mīgabadjia. BΛrima zocārā cāiē BΛbadjia, jarra BΛbadjia, opichia BΛbadjia, ne coē BΛbadjia. Cūrāsaba mΛra jisua BΛbadjia, idjaba jΛi carea neē BΛbadjia.

²⁸ Mañ awara ewariza jūma djabarā druazabema carea mΛa bio crīcha BΛbaria. ²⁹ Aba cacua biē BΛBΛΓΛ, mΛ sida cacua biē BΛca BΛbaria. AbΛaba dewara djabada cadjiruade BΛebibΛΓΛ, mΛra mañ ēberā ume quīrūbaria. ³⁰ Ara mΛdjidebemada bia bedeaiBΛΓΛ, mΛ ΛBΛaē BΛdebemada bia bedeaya. ³¹ Dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa ewariza bia bedeaidida panΛa. Idjia cawa BΛa mΛra sewa oē BΛda. ³² Damasco puruđe baside dji nocoba idji zarrarāa mΛra jΛrΛbisia preso BΛi carea. Dji nocora dji druadebema boro Aretaba BΛda basia. ³³ Purura mōgaraba auđu jūrā ca BΛsia. Mañne dajadaa acΛbadada ΛΛa BΛsia. Djabarāba mΛra ē waiBΛade BΛdapēda maġΛdeba uđaa ΛrΛbari BΛsidaa puru dajada. Māwā mΛra dji noco jΛwadebemada ēdrΛsia.†

12

Pauloba bajāne ununa

¹ Waya ara mΛdjidebemada bia bedeaya, mañba djārāra carebacamīna. Dadjirā Boroba mΛa cāimocara quīrāca unubidada idjaba cawabiđa sida mΛa jaraya. ² MΛa ēberāda unubaria Crito jīā BΛda.* Catorce poa babΛΓΛa Ācōrēba mañ djabara bajānaa idji BΛmaa ede BΛdada.† MΛa adua BΛa Ācōrēba idji cacuada ede BΛsida wa ababe idji jaureda ede BΛsida. ĀcōrēBΛΓΛ cawa BΛa. ³⁻⁴ BaribΛΓΛ mΛa cawa BΛa Ācōrēba mañ djabara idji bajā biya quirumaa ede BΛsida. Mama mañ djababa ūrīsia bedeē biya quiru dadjia poya cawa jaradaēda idjaba nañ ējūāne jaracara panΛda. Wārāda mΛa adua BΛa Ācōrēba

† **11:33** Hecho 9:23-25. * **12:2** Pauloba ara idjida māwā jara BΛa. BaribΛΓΛ mērāmērā jara BΛa ēberārāba crīcharānamārēā idjira dji dromada jara BΛda. † **12:2** Bajānaa idji BΛmaa. Griego bedeade BΛ BΛa: “Ūbeabema bajānaa.” Ūbeabema bajāda jarabΛdade judiorāba jara panΛa “Ācōrē BΛmaa.”

idji cacuada ede basida wa ababe idji jaureda ede basida. ĀcōrēbαΓΛ cawa βα. ⁵ Maλ djabadebemada m̄αa bia bedeaya, baribαΓΛ ara m̄αdjidebemada bia bedeaeā. Ababe m̄λ λβααē βαδεbeemada bia bedeaya. ⁶ Wārāda ara m̄αdjidebemada bia bedeae quīrītā βαbara m̄λra crīcha neē βα quīrāca bedeae bacasia, wārā bedeada bedeae βα bērā. BaribαΓΛ m̄λra māvā bedeaeā ni abαaba crīcharānamārēā m̄λra biara βαda. ĀtebαΓΛ m̄λa quīrītā βα bārāba m̄λnebemada aride crīchadida m̄λa o βαda unu panλ bērā idjaba m̄λa jaradia βαda ūri panλ bērā.

⁷ Ācōrēba m̄λa bajāne unubidara bio biya querasia. Māvāmīna ara m̄αdjidebemada jūmawāyā bia crīcharāmārēā Ācōrēba m̄λa puada idu unubi βα. Maλ puara αΓλβα su nūmλ quīrāca βα. Diauru nezocaba māvā o βα. ⁸ M̄λa βαrima ūbea dadjirā Boro Jesucritoa bedeae djuburiasia maλ puara jōbimārēā. ⁹ BaribαΓΛ idjia jarasia: “M̄λ biadeba βαra carebaya jūma droa bamārēā. Βλ λβααē βαde m̄λ λβαlara βαdeba biara unubi βα.” M̄λ λβααē βαde Crito λβαlara erobabari bērā m̄λ λβααē βαdebeemada βαsridaba bia bedeaya. ¹⁰ Crito carea bia mīga βαde, λβααē βαde, ne neē βαde, ēberārāba biē jara panλne idjaba biē odī carea ēpē panλne m̄λra βαsrida βα. Wārāda m̄λ λβααē βαde Critodeba λβα βα.

Corintodebema djabarā Pauloba crīcha bađa

¹¹ M̄λra crīcha neē βα quīrāca ara m̄αdjidebemada bia bedeae βα, baribαΓΛ bārābαΓΛ m̄λra māvā bedeabisidāa. Bārāba m̄λnebemada bia bedeadida panλmīna bia bedeadaē panλa. Crīcha panλa bārāba ēpē panλ ēberārāra Jesucritoba diabuedarā dji dromarāda. M̄λra dji dromaēmīna ādjirā cāyābara edaara βαēa. ¹² M̄λ bārā tāēna baside jūma droa basia. Idjaba ne ununaca waibαa beada obadjia Jesucritoba diabuedarāba obada quīrāca. Māvā cawabasia m̄λra wārāda Jesucritoba diabuedada. ¹³ ¿M̄λa cārēneba bārāra dewara purudebema djabarā cāyābara biēara osi? Ababe bārāba m̄λra carebađamārēā iwididāē bērā biē osisicadame. Māēteara jmaλ biē odara m̄λ quīrā djuburia quīrādoadada!

¹⁴ M̄λra bārāmaa wāi carea βα. Naλba βαrima ūbea wāya. BaribαΓΛ m̄λa iwidīēa bārāba carebađamārēā. Bārāba erobeara jαΓλ βαēa, ātebαΓΛ quīrītā βαa bārāba m̄λra ēpēnida. Warra zaquerāba ne jαΓλbađacaā ādji djibarirāa ne diadi carea, ātebαΓΛ djibarirāba ne jαΓλbađacaā ādji warrarāa diadi carea. ¹⁵ Ara m̄αdjida, jūma m̄λa erobλ sida βαsrida diaya bārā carebai carea. M̄λa bārāra bio quīrītā βα bērā ¿bārāba m̄λra quīrītāē panebada? M̄λmaarā māvāēa.

¹⁶ Bārāba cawa panλa m̄λa bārā paratara ni maārī bida edaē basida. Māvāmīna λαΓλ bārānebemaba jara panλa m̄λ crīcha cawaadeba bārāra cūrūgasida parata edai carea. ¹⁷ M̄λa djabarā diabueside ¿ādjideba bārāra cūrūgasica parata edai carea? ¹⁸ M̄λa Titoa bedeae djuburiasia bārā acλde wāmārēā. Dewara djaba sida idji ume diabuesia. Ādji wāsīdade ¿Titoba bārāra cūrūgasica parata edai carea? ¿Daiba abari crīchada eropananaē basica? ¿Abari quīrāca nībadaē basica?

¹⁹ ¿Bārāmaarā daiba māvā jara panλca daidebemada biē crīcharānamārēā? Māvāēa. Djabarā, दौरa Critode bērā Ācōrē quīrāpita jūma maλΓara jara panλa bārāba biara ijanamārēā. ²⁰ M̄λa waya βαa bārāma jūebαΓλde bārāba jipa o panλa unune wāēda m̄λa unu quīrītā βα quīrāca. Maλne bārāba quīrītānaēmīna m̄λa quēāya. Wārāda m̄λa waya βαa unune wāida bārāra caicaya duanλda, djārāba ne erobea carea biē duanλda, quīrū duanλda, ara bādji bia panani carea jαΓλ duanλda, nēbαΓa o duanλda, djārā biē jara

duanada, dji dromaca crīcha duanada, idjaba quīrāipa odaē duanada. ²¹ Māa waya bāa bārāma jūēbagaēde Ācōrēba māra bārā carea wayacusa quīrā perabida. Maāne zocārā bārāba naēna cadjirua o pananada waēbida o panā bēra māra jīāya. Bārāba cadjirua obadara, auēua nībabadara, naā cacuaba cadjirua o quīrīā bā obada sida waēbida igaradaē panā bēra jīāya.

13

Pauloba naā cartade jīrūare bāda

¹ Ācōrē Bedeaba nāwā jara bāa: “Abāaba biē oda cawa obadaē ēberāda umē wa ūbea arima pananida panāa. Maāne idjia biē odadebemada abarida jaradibaga, cawadīa wārāda biē osida.”* Naāba bārima ūbea māra bārāmaa wābaga bēra cawa oya Ācōrē Bedeaba jara bā quīrāca. ² Bārima umē bārāmaa wāsīde māa cadjirua o bēarāa jarasia waa orānamārēā. Māwā odaēbaga, wayacusa zebagaēde māa ādjirāra quīrā djuburiaēana asia. Idjaba ara nawena māra bārā ume bāēmīna abarida jaraya: cadjirua o bēarābā igaradaēbaga, mā wayacusa wābagaēde ādjirāra quīrā djuburiaēa. ³ Māwā māa unubiya Critora wārāda māneba bedea bāda. Bārāba maāda cawa quīrīā panāa. Critoba ara idjida abāaē bāda bārāa unubicaa, ātebaga abāa bāda unubi bāa. ⁴ Idjira abāaē bā quīrāca crude cachipeḍadāmīna Ācōrē abāadeba zocai bāa. Dai sida abāaē panāa idji abāaē bāda quīrāca, baribaga idji ume दौरā Ācōrē abāadeba panania bārā carebadi carea.

⁵ Ara bādjiza bio crīchadadua wārāda Jesura jīā panā cawaya. Ara bādjiza bio acadadua jīpa nīna cawaya. ¿Bārāba adua panāca Jesucritora bārā soḍe bāda? Bārā soḍe bāēbaga idjiderāēa. ⁶ Baribaga bārā soḍe bāda cawasidara māa crīcha bāa bārāba cawadida दौरā wārāda Jesucritoba diabuedarāda. ⁷ Daiba Ācōrēa iwīdi panāa bārāba cadjirua orānamārēā. Baribaga māwā iwīdi panāēa acabīdi carea दौरā Jesucritoba diabuedarāda. Ātebaga iwīdi panāa bārāba jūma biada odamārēā, दौरā Jesucritoba diabuedarāda crīchadaē panā sida. ⁸ Daiba wārā bedeara poya quīrā awara odaēa, ātebaga wārā bedeara jūma jīā odida panāa. ⁹ Bārāba bio jīā pananibaga दौरā abāaē panāmīna bāsrida panāa. Maā awara daiba Ācōrēa iwīdi panāa bārāba jīpaara o pananamārēā. ¹⁰ Maā carea bārāmaa wāi naēna māa naā cartara bā diabuebaga. Bārāba jīāsīdara bārāma jūēbagaēde māa quēāēa. Wārāda dadjirā Boro Jesuba māra bāē basīa bārāra biē beadamārēā, ātebaga māra basīa bārāba biara jīānamārēā. ¹¹ Djabarā, jīrūare māa nāwā bāya: bāsrida beadadua, wayacusa jīpa o pananadua, māa jara bāra jīā o pananadua, abari crīchada erobeadadua, idjaba ābaa necai beadadua. Māwāra Ācōrēra bārā ume bāya. Idjideba quīrīāda, necai bāi sida ze bāa. ¹² Wārā quīrīāneba dji bia edadadua.† ¹³ Jūma namabema djabarāba quīrīā panāa bārāra bia duananida.

¹⁴ Māa quīrīā bāa dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārāra careba bāida, Ācōrēba bio quīrīā bāida, idjaba ewariza Ācōrē Jaureba ābaa bia erobāida.

* **13:1** Deuteronomio 19:15. † **13:12** Wārā quīrīāneba. Griego bedeaē bā bāa: “Isō bia quirudeba.”

GALATA

CARTA PAULOBA ƁAƁA DJABARĀ GALACIA DRUADEBEMA ITEA

Pauloba naārã Jesucritodebema jarade wāsīde naāgarā puru Galacia druade beadaa wāsia: Antioquía Pisidiadebema, Iconio, Lистра, idjaba Derbe (Hecho 13:1neba aba 14:23daa). Ēberārã maā purude beara biara judiorãe basía. Pauloba mama jaradiadacarea ḶCAGḶ judiorãda jūēnapeda jaradia panesidaa Crito ijāni awara cacua wēāgođida panada. Maā awara jara panasidaa Pauloba ādji leyra jūma ijābica bērã Critoba diabuedaēda. Maāne djabarā Galaciade beaba ādjira ēpēbada basía.

Maā carea Pauloba naā Galata cartada Ɓasia. Poa 50de Ɓasica Ɓaa. Naārã Pauloba djabarāra quēāsia bedea bia Critodebema ijānapeda dewara crīcha ēpēbada carea. Maāre Ɓasia sāvã Jesucritoba idjira trāsida judiorãeã jaradia nībamārēã idjaba māwã o Ɓara djabarā dji dromarã Jerusaleāne beaba bia unu panada (Hecho 15). Maā awara Ɓasia Crito ijā panā carea Ācōrēba idji biadeba dadjirāra jipa unu Ɓada. Jūma maāgara 1:10ēba aba 2:21naa Ɓā Ɓaa.

Maāre Pauloba Ɓasia Moise ley ijābi pananeba maā judiorāba judiorãeã bedea bia Critodebemara igarabi panada idjaba maā ley ēpēbada jūma ijā odida panamīna poya odaēda. Maā carea Ɓasia Abrahāba maā ley neē ijāna bērã Ācōrēba carebasida. Ɓasia ādjirāba māwã ijānibaḶḶ Ācōrēba carebaida Abrahā carebada quīrāca. Jūma maāgara Ɓā Ɓaa 3:1neba aba 4:31naa.

Pauloba jirūare Ɓasia bedea bia Critodebemada ijānibaḶḶ Ācōrēba dadjirāra leydebemada ēdḶḶ Ɓaida idji Jaureba pe eronībamārēã. Maā carea Ɓasia sāvã idji Jauredeba nībađida panada. Maānebemada Ɓā Ɓaa 5:1neba aba 6:18daa.

Naā cartade Pauloba naārã Ɓada

1 Māra Pauloa, Jesucritoba diabuedaa.* Ēberārāba māra Ɓadaē basía idjaba edadaē basía Jesucritoba diabuedada Ɓamārēã. ĀtebaḶḶ Jesucritoba idjaba idji Zeza Ācōrē, idji beu Ɓada lrēbabidaba māra māwã Ɓasidaa. 2-3 Māa naā cartara ƁabaḶḶḶ djabarā Galacia druadebema itea. Māa, jūma djabarā mā ume panā bida quīrā panā dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba bārāra careba pananida idjaba necai Ɓai sida bārā dia pananida. 4 Dadjirā Boro Jesucritoba ara idjida dadjirā cadjirua carea idu beabisia naā ewari cadjiruadebemada ēdḶḶ edai carea. Māwã osia dadjirā Zeza Ācōrēba quīrāna bērã. 5 Ewariza idjia bia beadeđida panāa. Bia Ɓaa māwã Ɓaida.†

Bedea bia Critodebemara ababaḶḶ Ɓaa

6 Māa cawa crīchaēa sāvã bārāra dārāēne Ācōrēnebemada āi wābada. Ācōrēba bārāra trāsia Crito biadeba ēdḶḶ edai carea, baribaḶḶ bārāba biara ēpē panāa dewararāba bedea bia quīrāca jara panada. 7 Wārāda ādjia jaradia panāra bedea biaēa. BaribaḶḶ ḶCAGḶḶ bārāa āi crīchabibadaa bedea bia Critodebemada āi jaradia panā bērã. 8 Bariduaba bedea bia Critodebemada daiba bārāa jaradiapedada awara jaradiaibaḶḶ, Ācōrēba idjira ewariza biē

* 1:1 Jesucritoba diabueda. Cāpūrīā beedeade jara Ɓaa “apóstol.” Maā griego beedeaba jara Ɓaa “diabueda.” † 1:5 Bia Ɓaa māwã Ɓaida. Cāpūrīā beedeade Ɓā Ɓaa: “Amēn.”

ḅΛγa; daiba wa bajānebema nezoca biḁa awara jaradiadibΛΓΛ, dai sida Ācōrēba ewariza biē ḅΛγa. ⁹ Daiba naārā jarapedadara m̄la wayacusa jaraya: bārāba bedea bia Critodebema ĩjāpedadada bariduaba awara jaradiaibΛΓΛ, Ācōrēba idjira ewariza biē ḅΛγa.

¹⁰ Māwā jara ḅΛḁeba m̄la jΛΓΛē ḅΛa ēberārāba m̄lra bia ununida, ātebΛΓΛ quĩrīā ḅΛa Ācōrēba m̄lra bia unuida. Crito ĩjāi naēna m̄la jΛΓΛ ḅabadjia ēberārāba m̄lra bia ununamārēā. Wadibida māwā o ḅΛbara, m̄lra Crito nezocāē bacasia.

Jesucritoba Paulo trāna

¹¹ Djabarā, cawadadua bedea bia Critodebema m̄la bārāa jaradiadara ēberā crīḁaēda. ¹² Maλ bedeara m̄la ni abāa ēberāneḅa cawaē basía. Ni abāa ēberāba m̄la jaradiaē basía. ĀtebΛΓΛ JesucritobΛΓΛ m̄la cawabisia. ¹³ Bārāba ũrīsidaa m̄lra sāwā nībasida judiorāba jaradiabada jūma ĩjā o ḅaside. Bārāba cawa panΛa m̄la Ācōrē ēberārāba bio biē obadjida. Abeda jūma jōbi quĩrīā basía. ¹⁴ Judiorāba jaradiabadara m̄la biara cawabΛΓΛ basía m̄ daucharā cāyābara. Dai drōā naēnabemaba obadara m̄la bio ĩjā obadjia. ¹⁵⁻¹⁶ BaribΛΓΛ m̄l toḁi naēna Ācōrēba m̄lra edasia. Idji biadeba m̄lra trāsia idji nezocada ḅamārēā. Idjia crīḁada quĩrāca idji Warrara m̄la cawabisia judiorāēā idjidebemada jaramārēā. Maλne m̄la ni abāa iwidīē basía sāwā oida ḅa cawaya. ¹⁷ Idjaba Jesucritoba m̄l naēna diabuedarāa Jerusaleḅnaa iwidīde wāē basía. ĀtebΛΓΛ m̄lra Arabia druadaa wāsia. Māwānacarea Damasco purudaa jēda wāsia.

¹⁸ Poa ũbea badacarea m̄lra Jerusaleḅnaa Pedro cawai carea wāsia. Mama quince ewari idji ume basía. ¹⁹ Pedro awara dadji Boro Jesucritoba diabuedarānebemada ababe idji djaba Santiagoda unusia.† Dewararāra m̄la unuē basía. ²⁰ Ācōrē quĩrāpita m̄la bārāa jaraya: m̄lnebema ḅΛbΛΓΛra sewaēa. ²¹ Jerusaleḅnaa wānacarea m̄lra Siria druadaa idjaba Cilicia druadaa wāsia. ²² Crito ĩjā bea Judea druadēbemarāba m̄lra ununaca basía. ²³ Ādjirāba ababe ũrībadjidaa djabarāba nāwā jara panΛda: “Dadjirā biē oi carea ēpē ḅadaba idira jaradia nīa jūmarāba Jesu ĩjānamārēā. Naēna maλΓΛra idjia abeda jōbi quĩrīā basía.” ²⁴ Maλ bērā m̄l carea ādjirāba Ācōrēa bia bedeasidaa.

2

Jesucritoba diabuedarāba Paulo bia edapedada

¹ Catorce poa badacarea m̄lra Bernabe ume wayacusa Jerusaleḅnaa wāsia. Tito sida wāsia. ² M̄lra wāsia Ācōrēba cawabida bērā mama wāida ḅΛda. Jūpeda naārā m̄la ababe djabarā dji dromarāa jarasia bedea bia Critodebema m̄la judiorāēa sāwā jaradia ḅΛda. Māwā osia m̄la o ḅΛra ādjirāba bia unu panΛ cawaya.* ³ Maλne Tito m̄l ume ḅΛra judioēmīna ādjia jaradaē basía idji cacuara wēāgoida ḅΛda. ⁴ Maλnebemada bedesidaa ācΛΓΛ wārā djabarāēba jarabadjida bērā jūmarāda cacua wēāgoida panΛda Ācōrē ēberārā beadi carea. Ādjirāra djabarā quĩrāca djabarāmaa zedapeda Jesucritoba ēdrΛ ḅΛḁada igarabi quĩrīā panasidaa. Ādjirāba dadjirāa wayacusa judiorā leyda ĩjā obi quĩrīā panasidaa nezoca quĩrāca. ⁵ BaribΛΓΛ ādjia

† **1:19** Santiagora idjaba Jacobo abadaa. * **2:2** Māwā osia m̄la o ḅΛra ādjirāba bia unu panΛ cawaya. Griego bedeadē nāwā ḅΛ ḅΛa: “Māwā osia m̄l pira wānara, pira wābΛΓΛ sida ara jāwā berāmārēā.”

jarapedadara daiba ni maãrĩ bida ãjãnaẽ basía bārãba beɗea bia Critodebema dji wārã arada ewariza erobeadamãrẽã.

⁶⁻⁷ Djabarã dji dromarãba dewara crĩchada jaradaẽ basía m̃la jaradiamãrẽã. Ætebãrã cawasidaa Æcõrẽba m̃ra diabuesida beɗea bia Critodebemada judiorãẽa jaradiamãrẽã Pedro judiorãmaa diabueda quĩrãca. (Ãdjirãra dji dromarãda dārãbladamĩna m̃la quĩrãcuitaẽ Æla, Æcõrẽba dadjira quĩrã awara unuca bẽrã.) ⁸ Wārãda Æcõrẽba Pedrora edapeda judiorãmaa jaradiamãrẽã diabuesia. Ara maã Æcõrẽba m̃ra edapeda judiorãẽmaa diabuesia. ⁹ Djabarã dji dromarã Santiagoba, Pedroba, Juaã bida cawasidaa Æcõrẽba idji biadeba wārãda m̃ra judiorãẽmaa diabuesida. Maãne ãdjira m̃l ume, Bernabe ume bida jãwa jidasidaa cawabidi carea abari crĩchada eropanãda. Ædjia jarasidaa daiba judiorãẽma jaradia pananida, maãne ãdjia judiorãma jaradia pananida. ¹⁰ Ababe daia jarasidaa djabarã ne neẽ quẽdeara carebadamãrẽã. Maãgara m̃lmaarã bio bia basia m̃wã o quĩrĩã baɗa bẽrã.

Pauloba Pedro quẽãna

¹¹ Ewari aba Pedrora Antioquia puruɗaa djabarã acãde wãsia. Mama m̃la idjira jumarã djabarã quĩrãpita quẽãsia, idjia wārãda biẽ oɗa bẽrã. ¹² Nãwã biẽ osia: Æcãrã djabarã judiorãra Santiago Æamaãba Antioquia puruɗaa wãsidaa. Ædjirãba jarabadjidaa judiorãẽra cacua wẽãgoɗida panada Æcõrẽ eberãrã beaɗi carea. Ædji jũeni naẽna Pedrora djabarã judiorãẽ ume ne cobadjia, baribãrã maã djabarã judiorã jũepedacareã idjira waa djabarã judiorãẽ ume ne coẽ basía. Ætebãrã jĩga nĩbaɗe wãsia. Idjia wayasia djabarã judiorãba idjira biẽ jaradida judiorãẽ ume ne co Æla carea.† ¹³ Idjaba dewararã djabarã judiorã bida djabarã judiorãẽra igarasidaa Pedroba sewadeba o Æla quĩrãca. Mãwã o panã bẽrã Bernabe bida abari quĩrãca biẽ osia. ¹⁴ Baribãrã m̃la unusia ãdjirãra wārã beɗea bia Critodebemaba jara Æla quĩrãca nĩnaẽda. Maã bẽrã m̃la Pedrora jumarã djabarã quĩrãpita nãwã quẽãsia: “Bãra judiomĩna judio quĩrãca baɗaa. Ætebãrã judioẽ quĩrãca babaria. Maãda çcãrẽ cãrẽã judiorãba obadara Æla djabarã judiorãẽa obi Æla?”

¹⁵ Æcõrẽba Moisea diada leyra judiorãẽba neẽ panã bẽrã dadji judiorãba ãdjirãra cadjirua obadarãana abadaa. Dadjirãra toɗadeba judiorã bẽrã maã leyra eropanãa. ¹⁶ Baribãrã dadjirãba cawa panãa maã ley ãjã o Æaɗeba ni abaɗa Æcõrẽ quĩrãpita jipa baɗeɗa, ãtebãrã Jesucrito ãjã Æla carea Æcõrẽba jipa unuya. Dadjirã bida Jesucritora ãjãsidaa Æcõrẽba bia unumãrẽã. Wārãda Æcõrẽba Moisea diada ley ãjã o panãneba dadjirãra Æcõrẽ quĩrãpita jipa beaɗaɗa, ni abaɗa maã ley ãjã o Æaɗeba idji quĩrãpita jipa baẽ bẽrã.‡

¹⁷ Æcõrẽba Moisea ley diada cãyãbara dadjirãba jãrãsidaa Critodeba Æcõrẽba jipa unumãrẽã. Maã bẽrã Æcãrãmaarã dadjirãra cadjirua obadarãa. Mãwãra çCritoba dadjirãra cadjiruada obi Ælca? ¶Mãwãẽã! ¹⁸ M̃la ley naẽna epẽ baɗada wayacusa epẽibãrã, m̃drã beɗeade beya. ¹⁹ Naẽna m̃ra Æcõrẽba Moisea diada leyɗeba basia. Baribãrã maã leyɗebemada eɗrãsia.§ Mãwã m̃ra Æcõrẽ itea zocai besia. ²⁰ M̃ra Crito ume ãbaa crude cachisidaa. Maã bẽrã ara m̃djideba Æãẽ, ãtebãrã Critodra m̃l soɗe Æla. Naã djarade zocai Æmisa

† **2:12** Pedrora naẽna biẽ jarada bẽrã wayacusa biẽ jaradida crĩchasia. Hecho 11:1-18. ‡ **2:16** Salmo 143:2. § **2:19** Maã leyɗebemada eɗrãsia. Griego beɗeade nãwã Æl Æla: “Maã leyɗebemada beusia.”

māra Ācōrē Warra Jesu ĩjā bādeba baya. Ara maļ Jesuba māra quĩrĩasia idjaba mā carea ara idjida idu beabisia. ²¹ Ācōrēba idji biadeba dadji jipa bāda mā igaraēa. Ācōrēba Moisea diada ley ĩjā o pananeba idji quĩrāpita poya jipa beadibara, Critora idji quĩrābe beucasia.”

3

Ababe Jesucritodra ĩjānida panala

¹ Djabarā Galacia druadebema, ĩbārā crīcha neē beaa! ĩCaiba bārā cūrūgasi wārā beeara idu bādamārēā? Daiba bārā quĩrāpita ebuēa jaradibadjidāa Jesucritora bārā carea crude cachi beasidada. ² Mā naāda bārāa iwidiya: ĩĀcōrēba Moisea diada ley ĩjā o pananeba bārāba Ācōrē Jaurera edasidaca? ĩBedeā bia Jesucritodebemada ũrĩnapeda ĩjāsidade edasidacēca? ³ ĩBārā wārāda crīcha neē beaa! Crito ĩjāsidade naārā Ācōrē Jauredeba bia nĩbasidāa. ĩDīra ara bādjia o pananeba jūma jipa beadica? ⁴ Crito ĩjā panacareā bārā bio bia mĩgasidāa. Maāda Critoda igaradibara, ĩbādji quĩrābe bia mĩgasidacēca? Māmaarā bādji quĩrābe bia mĩgacāē basia. ⁵ Ācōrēba idji Jaurera bārā diasia idjaba bārā tāēna ne ununacada o bala. ĩĀcōrēba cārē cārē māwā o ba? Māwā o bala bārāba beedeā bia Critodebemada ũrĩnapeda ĩjāsida bēra. Ācōrēba māwā oē bala idjia Moisea diada leyra bārāba ĩjā o panabēra.

⁶ Abrahānebemada crīchadada. “Abrahāba Ācōrēra wārāda ĩjāsia. Maā carea Ācōrēba idjira jipa unusia.”† ⁷ Maāba cawadada wārāda Ācōrē ĩjā beadra Abrahā warrarāda. ⁸ Naēnaēdāba Ācōrē Bedeade bā bala judiorāēba Ācōrēda ĩjāsidadā idjia ādjirā sida jipa unuida. Maā carea naēnaēda Ācōrēba Abrahāba beedeā bia dadji ēdrādidēbemada beedeasia. Idjia nāwā jarasia: “Bādeba mā naā ējūāne bea purā jūma carebaya.”† ⁹ Maā bēra Abrahāba ĩjāna quĩrāca ĩjā beara Ācōrēba jūma carebaya Abrahā carebada quĩrāca.

¹⁰ Ācōrēba Moisea diada ley ĩjā o pananeba jipa beadida crīcha beara Ācōrēba biē bāya. Maā leyde nāwā bā bala: “Naā ley jūma ĩjā oē beara Ācōrēba biē bāya.”§ ¹¹ Wārāda ebuēa bala Ācōrēba Moisea diada ley ĩjā o bādeba ni abāda Ācōrē quĩrāpita jipa baēda. Ācōrē Bedeade nāwā bā bala: “Ācōrē quĩrāpita jipa ba ēberāra Ācōrē ĩjā bādeba baya.”*

¹² Baribara Ācōrēba Moisea diada ley ĩjā o bādeba jipa baida crīcha bāba crīchacaā Ācōrē ĩjā bādeba jipa baida. Ātebāra idjidēbemada nāwā bā bala: “Naā ley ĩjā o bāra maāglādeba baya.”†

¹³ Ācōrēba Moisea diada leyba biē baidebemada Jesucritoba dadjirāra ēdra bāsia. Idjidra Ācōrēba dadjirā cacuabari biē bāsia. Ācōrē leyde nāwā bā bala: “Abāda bacurude jira bādibara, Ācōrēba idjira biē bāya.”‡ ¹⁴ Maāgara māwāsia Ācōrēba Jesucritodeba judiorāē sida carebamārēā idjia naēna Abrahāba carebayada ada quĩrāca.§ Dadjirāba Jesucritoda ĩjā panabēra Ācōrēba idji Jaure diai jaradara edasidāa.

* **3:3** Ara bādjia o pananeba. Griego beedeade bā bala “naā djaradeba.” † **3:6** Genesi 15:6. ‡ **3:8** Genesi 12:3. § **3:10** Deuteronomio 27:26. * **3:11** Habacuc 2:4. † **3:12** Levitico 18:5. ‡ **3:13** Bacurude. Griego beedeade bacuru abāglāde cru sida jara bala. Deuteronomio 21:23. § **3:14** Genesi 12:3.

Ācōrēba Abrahaā ume bedea bādara leyba āyā bāca

¹⁵ Djabarā, māra ne jara badeba bedea: ēberāba dewara ume bedea bādara cartade bāpeda idji trāda maā cartade bāsira, ni abalaba maā bedea bādara poya āyā bādaēa, idjaba dewara crīchada poya eđa bādaēa. Ara maā quīrāca Ācōrēba wārāneba jaradara quīrā awara oēa. ¹⁶ Ācōrēba Abrahaā, idjideba yōida bāa bida jarasia idjia jūmarāda carebaida. * Ācōrē Bedeade bālē bāa “Abrahaāneba yōni ēberārāda” zocārā ēberārā jara bā quīrāca. Ātebāra bā bāa Ācōrēba Abrahaāneba yōida bāa māwā jarasida abalabemada bedea bā bēra. Maāra Critoa. ¹⁷ Māra jara bāra naāgā: Ācōrēra Abrahaā ume bedea bāsia. † 430 poa badacarea idji leyra Moisea diasia. Baribāra idjia Abrahaā ume naārā bedea bādara maā leyba āyā bālē basia. Āyā bādabara idjia carebayada adara oē bacasia. ¹⁸ Ācōrēba Moisea diada ley ījā o panā carea idjia dadjirāda carebaibāra, idjia carebayada ada quīrāca carebaēa. Baribāra Ācōrēba Abrahaāra carebayada ada bēra idji biadeba carebasia.

¹⁹ Maāda zĀcōrēba cārē cārēa idji leyra Moisea diasia? Idji leyra diasia ēberārāba cadjirua obadada cawadamārēa. Ēberārāra maā leydeba panasidaa aba Abrahaāneba yōida bāda zebāraāda, idjideba Ācōrēba carebayada ada bēra. Ācōrēba Moisea maā leyra bajānebema nezocarāneba diasia. Maābe Moiseba ēberārāba diasia. ²⁰ Baribāra Ācōrēba Abrahaā carebayada aside ni abalada maā bedea jarade diabueē basia, ātebāra ara idjiabāra Abrahaā māwā jarasia.

²¹ Māēteara Ācōrēba idji ley Moisea diaside zidjia Abrahaā ume bedea bādara igarasica? ¡Māwāēa! Ācōrēba Moisea diada leydeba dadjirāda ewariza Ācōrē ume poya zocai beadibara, maā ley ījā o panāneba Ācōrē quīrāpita jipa panasidaa. ²² Baribāra Ācōrē Bedeade bālē bāa cadjiruaba jūmarāda preso erobāda. Māwā Ācōrēba Abrahaā ēberārā carebayada adara poya oya. Wārāda Jesucrito ījābādara māwā careba bāa.

²³ Crito zei naēna dadjirāba idjida poya ījānaē basia. Maāne dadjirāra Ācōrēba Moisea diada ley jāwaeda panasidaa. Maā leydebemada poya ēdrādaē basia aba Ācōrēba Crito cawabibāraāda. ²⁴ Wārāda Ācōrēba Moisea diada leyba dadjirāra pe eronībasia aba Crito zebāraāda. Crito zedacarea idji ījā panā carea Ācōrēba dadjirāra jipa unu bāa. ²⁵ Idira dadjirāba Critoda ījā panā bēra Ācōrēba Moisea diada leyba pe eronīēa. ²⁶ Jesucritoda ījā panā bēra jūma bārāra Ācōrē warrarāa. ²⁷ Bārā borocuesidade unubisidaa Crito ume ābaa panāda. Maā bēra idji quīrāca panesidaa. ‡ ²⁸ Jūma bārāra Jesucrito ume ābaa panā bēra Ācōrē quīrāpita judiora griego ume abaria, nezocara nezocāē ume abaria, idjaba umaquīrāra wērā ume abaria. ²⁹ Bārāra Critode bēra wārāda Abrahaā warrarāa. Maāba Ācōrēba bārāra carebasia idjia Abrahaā carebayada ada bēra.

4

Dadjirāra Ācōrē warrarāa

* **3:16** Genesis 22:18. † **3:17** Griego bedeade ācafa cartade nāwā bā bāa: “Criteba Ācōrēra Abrahaā ume bedea bāsia.” ‡ **3:27** Idji quīrāca panesidaa. Griego bedeade nāwā bā bāa: “Criteba djio panesidaa.”

¹ M̄la jara ɓara naɓ quĩr̄ca ɓla: warraba idji zezadera jũma edaida ɓam̄ina caibe ɓade nezoca quĩr̄ca ɓla. ² Caibe ɓara warra wagabada jɓwaeda ɓla, idjaba idji zezade edaida ɓara dewarar̄ba wagabadaa aba dji zezaba jarada ewaridaa. ³ Ara maɓ quĩr̄ca Crito ĩj̄ni naēna dadjir̄ara warra zaque quĩr̄ca ɓeasia. Maɓ ewaride dadjir̄aba naɓ ɛjũānebema cr̄icha ĩj̄a o panasidaa nezoca quĩr̄ca. ⁴ Baribɓɓl̄ Ācōr̄eba jarada ewari jũēside idji Warrara naɓ ɛjũānaa diabuesia. Maɓ Warrara wēr̄ba tosia, idjaba Ācōr̄eba Moisea diada leyra ĩj̄a oida basia. ⁵ Ācōr̄eba idjira diabuesia dadjir̄a maɓ ley jɓwaeda ɓeada ɛdr̄l̄ ɓɓpeda idji warrar̄ada ɓai carea. ⁶ Bār̄ara Ācōr̄e warrar̄a b̄ēr̄a idji Warra Jaureda diabuesia bār̄a sode ɓam̄r̄ēa. Idji Jaure dadjir̄a sode ɓɓba Ācōr̄e “ɿM̄l̄ Zeza!” abaria cawad̄am̄r̄ēa dadjir̄ara Ācōr̄e warrar̄ada. ⁷ Maɓ b̄ēr̄a idira bār̄ara nezocar̄ēa, ɓteɓɓɓl̄ Ācōr̄e warrar̄a. Ācōr̄e warrar̄a b̄ēr̄a idji warrar̄a itea erob̄l̄ada edadia.*

Pauloba djabar̄a carea bio cr̄icha ɓeda

⁸ Naēna bār̄aba Ācōr̄e adua panasidade wār̄āē ācōr̄eda ɛp̄e panasidaa ādji nezoca quĩr̄ca. ⁹ Baribɓɓl̄ idira bār̄aba Ācōr̄era cawa panla. Jipa jaraibɓɓl̄, Ācōr̄eba bār̄ara cawa ɓla. Maɓda ɓcār̄ē cār̄ēā cr̄icha l̄ɓaē ɓeada wayacusa ɛp̄e panl̄ nezoca quĩr̄ca? Maɓba bār̄ara carebacaa. ¹⁰ Bār̄aba quĩr̄atanoa ewarida, jeɓecoda, poa sida wagabadaa Ācōr̄eba bia unum̄r̄ēa. ¹¹ Maɓ b̄ēr̄a m̄la cr̄icha ɓla m̄ldji quĩr̄ābe bār̄a jaradiasida.

¹² Djabar̄a, bār̄a judior̄ē quĩr̄ca ɓai carea m̄lra Ācōr̄eba Moisea diada leyɓemada ɛdr̄asia. Maɓ b̄ēr̄a m̄la bār̄a beɓe djuburiaya m̄l quĩr̄ca maɓ leyɓe ɓear̄anam̄r̄ēa. Naēna bār̄aba m̄lra biē oɓaē basia. ¹³ Bār̄aba cawa panla m̄la bār̄ama beɓe bia Critoɓemada naār̄a jaradiaside cacua biē ɓa b̄ēr̄a bār̄a druade jaradia ɓesida. ¹⁴ Cacua biē ɓam̄ina bār̄aba m̄lra igaradaē basia idjaba j̄aretadaē basia.† Āteɓɓɓl̄ bia edasidaa Ācōr̄e nezoca bajānebema edabada quĩr̄ca, Jesucrito edab̄l̄ada quĩr̄ca. ¹⁵ ɓSāw̄asi bār̄a ɓsriɓa naēna erob̄eada? M̄la wār̄ada jaraya bār̄aba poya opeɓad̄abara ara b̄adj̄i daura nuētacasiɓa m̄la diadi carea. ¹⁶ M̄la wār̄a beɓeadeba quēā ɓa b̄ēr̄a ɓm̄lra bār̄a ume dji quĩr̄ca?

¹⁷ Bār̄a tāēna āi jaradia ɓeaba ne jũma o panla bār̄aba ādji beɓeara ĩj̄anam̄r̄ēa. Baribɓɓl̄ ādj̄ia jaradia panl̄ba bār̄ara carebacaa. Bār̄ara dai umeɓemada āi ede quĩr̄ā panla ādj̄idr̄l̄ sodeba ɛp̄enam̄r̄ēa. ¹⁸ Wār̄ada bia ɓla ewariza cr̄icha biada sodeba ɛp̄e pananida. Baribɓɓl̄ māw̄ā ɛp̄eniē panla ababe m̄l bār̄a ume ɓdeɓɓɓl̄. Āteɓɓɓl̄ m̄l neēne bida ewariza sodeba ɛp̄e pananida panla. ¹⁹ Djabar̄a m̄l warrar̄ca ɓe, m̄lra wayacusa bār̄a carea bia m̄lga ɓla wēr̄a warra pua nũm̄l quĩr̄ca. M̄lra māw̄ā bia m̄lga ɓaya aba bār̄a Crito quĩr̄ca panɓad̄adaa. ²⁰ ɿM̄l̄da ara nawena bār̄a ume ɓad̄abara cawacasia sāw̄ā bār̄a ume beɓeaida ɓada! M̄la wār̄ada adua ɓla bār̄aneɓemada sāw̄ā cr̄ichaida.

Saradeba idjaba Agaradeba Pauloba cawabiɓa

²¹ Ācōr̄eba Moisea diada leyɓe ɓa quĩr̄ā beaba m̄lra jarad̄adua: ɓĀcōr̄e leyɓe ɓl̄ ɓara adua panl̄ca? ²² Nāw̄ā ɓl̄ ɓla: Abrahāɓba warrada umé erobasia. Aba nezocawēr̄a Agaraba tosia.‡ Dewarabemara idji quima

* **4:7** Edadia. Griego beɓeade ḗcaga cartade ɓl̄ ɓla: “Critoɓe edadia.” † **4:14** ḗcaga cr̄ichabadaa Paulo cacua biē ɓad̄aba Galaciɓemār̄a bia m̄lgaɓisida. ‡ **4:22** Genesi 16:1-16.

Saraba tosia.[§] Sarara nezocawērǎé basía. ²³ Nezoca wērǎba warrara tosia Abrahaǎba naǎ djaradeba mǎwǎ quírǎna bĕrǎ. Bariba_ΓΛ dji quimaba tođara Ācōrĕba diai jarada basía.

²⁴ Maǎg_Λba crĭcha dromada dia b_Λǎ. Ācōrĕba bedea b_Λǎdada umé pan_Λǎ. Maǎ bedea b_Λǎda umé pan_Λra Sara idjaba Agara quírǎca pan_Λǎ. Ācōrĕba bedea b_Λǎđara aba Sinai eyade diasía. Maǎ bedea b_Λǎđara nezocawērǎ Agara quírǎca b_Λǎ, maǎ bedea b_Λǎđǎ ĕpĕ beara nezoca quírǎca pan_Λǎ bĕrǎ. ²⁵ Sinai eya Arabia druade b_Λra Agara quírǎca b_Λǎ maǎ eyade diada leyde beara nezoca quírǎca pan_Λǎ bĕrǎ. Idjaba Jerusaleǎ naǎ ĕjǔǎne b_Λra Agara quírǎca b_Λǎ maǎ purudebemarǎra nezoca quírǎca pan_Λǎ bĕrǎ. Nezoca quírǎca pan_Λǎ Ācōrĕba Moisea diada leyde pan_Λǎ bĕrǎ. ²⁶ Bariba_ΓΛ bajǎnebema Jerusaleǎra Sara quírǎca b_Λǎ maǎ purudebemarǎra nezoca quírǎca pan_Λǎ bĕrǎ. Mǎwǎ pan_Λǎ Ācōrĕba Moisea diada leyde pan_Λǎ bĕrǎ. Dadjirǎra mamabema bĕrǎ Sara warrarǎca pan_Λǎ. ²⁷ Ācōrĕ Bedeade nǎwǎ b_Λǎ b_Λǎ:

Wĕrǎ warra točara, b_Λsridadua. Warra pua unucara, bio b_Λsridadua.

Wĕrǎ umaquirǎba igaradaba warrarǎda auđuara erobaya wĕrǎ quima bara b_Λ cǎyǎbara.*

²⁸ Djabarǎ, dadjirǎra Isa quírǎca pan_Λǎ. Isara tosidǎa Ācōrĕba Abrahaǎa mǎwǎ jarada bĕrǎ. Ara maǎ quírǎca dadjirǎra Ācōrĕ warrarǎda panesidǎa idjía mǎwǎ jarada bĕrǎ. ²⁹ Abrahaǎ ewaride Ismael, baridua warra quírǎca tođaba Isa, Ācōrĕ Jaure b_Λǎadeba tođara biĕ obadjía. Ara maǎ quírǎca idi bida Ācōrĕba Moisea diada leyde beaba Crito iǎa beara biĕ obadaa. ³⁰ Bariba_ΓΛ Ācōrĕ Bedeade nǎwǎ b_Λǎ b_Λǎ: “Nezoca wĕrǎra, idji warra sida ǎyǎ j_Λretadua. Nezoca wĕrǎ warraba nezocaĕ wĕrǎ warra ume dji zezaba erob_Λra poya edaĕǎ.”†

³¹ Maǎ bĕrǎ djabarǎ, dadjirǎra nezocawĕrǎ warrarǎ quírǎca pan_Λǎ. Āteba_ΓΛ nezocaĕ warrarǎ quírǎca pan_Λǎ.

5

Critoba dadjirǎ ĕđra b_Λǎda

¹ Critoba dadjirǎra ĕđra b_Λsía maǎ ĕđra b_Λǎdade nĭbadamǎrĕǎ. Maǎg_Λra bio iǎa pananadua. Wayacusa nezoca quírǎca bearanadua. ² i_ǔrĭnadua! M_Λra Paulo. M_Λǎ naǎg_Λda bǎrǎa jaraya: Ācōrĕ quírǎpita jĭpa beadi carea bǎrǎ cacuada wĕǎgooida pan_Λda crĭcha pan_Λb_Λra, Critoba bǎrǎ carea ođaba carebaĕǎ. ³ Wayacusa m_Λǎ jaraya: baridua umaquirǎba idji cacuada wĕǎgobib_Λra, Ācōrĕba Moisea diada leyra jǔma iǎa o baida b_Λǎ. ⁴ Maǎ ley iǎa o pan_Λneba Ācōrĕ quírǎpita jĭpa beadi crĭcha beara Crito jĭga wǎsidǎa. Idji biadeba jĭpa b_Λđara ādjirǎba igarasidǎa. ⁵ Bariba_ΓΛ dadjirǎba Critoda iǎa pan_Λǎ bĕrǎ Ācōrĕ Jauredeba wǎrǎda cawa pan_Λ Ācōrĕba dadjirǎra jĭpa unuidǎ. ⁶ Cacia wĕǎgo b_Λdeba dadjira Jesucrito ume ābaa b_Λcaaa idjaba cacia wĕǎgoĕ b_Λdeba idji ume ābaa b_Λcaaa. Āteba_ΓΛ idji iǎa b_Λdeba idji ume ābaa b_Λǎ. Mǎwǎ iǎa b_Λba djǎrǎra quírǎ b_Λǎ.

⁷ Bǎrǎba wǎrǎ bedeara bia ĕpĕ panasidǎa. ¿Caiba mĭǎ sĕsi bǎrǎba maǎ bedeara igaradamǎrĕǎ? ⁸ Ādjía jaradia pan_Λra Bǎrǎ Trǎnaneba zeĕ b_Λǎ. ⁹ Quírǎnebadadua: harina ĕsǎbibari maǎrĭ b_Λba harinara jǔma ĕsǎbibaria. Ara maǎ quírǎca maǎrĭ āi jaradia b_Λba abeđǎ jǔma āi crĭchabaria. ¹⁰ Mǎwǎmĭna

§ 4:22 Genesi 21:1-3. * 4:27 Isaía 54:1. † 4:30 Genesi 21:10.

dadjirā Boro Jesucritodeba māa cawa ɓaa bārāba māa jara ɓa awara crīchadaēda. Baribɓɓa bariduaba bārāda māwā mīā sēibɓɓa Ācōrēba cawa oya. ¹¹ Djabarā, Ācōrē quīrāpita jipa beadi carea cacua wēāgodida panɓda māa wadi jaradia ɓabara, dji māwā jaradia beaba māra biē odi carea ēpēnaē bacasia. Māa māwā jaradia ɓabara ādjirāba Jesu crude beudadebemada biē crīchadaē bacasia. ¹² Māmaarā biara bacasia bārā māwā mīā sē beaba ādji umaquīrā cacuara abeda jūma ɓataēda.

¹³ Djabarā, Ācōrēba bārāra trāsia idjia ēdra ɓadeade nībadamārēā. Baribɓɓa ēdrapedaēda bēra crīcharānadua bādji cacuaba quīrā ɓa quīrāca odida panɓda. Ātebɓɓa wārā quīrāneba dji carebaēdadua. ¹⁴ Ācōrēba Moisea diada leyra naɓ beɓeaba abalɓa jūma jara ɓaa: “Djārāra quīrādua ara bādji quīrā ɓa quīrāca.”* ¹⁵ Quīrācuuta beadaēda. Ijara duananibɓɓa, djō duananibɓɓa, ara bāduba jūma ārīnia.†

Ācōrē Jauredeba nībadadua

¹⁶ Maɓ carea māa jaraya: Ācōrē Jauredeba nībadadua. Māwābɓɓa bārā cacuaba cadjirua o quīrā ɓara odaēa. ¹⁷ Naɓ djaraba cadjirua o quīrā ɓara Ācōrē Jaureba quīrāca. Idjaba Ācōrē Jaureba obi quīrā ɓara naɓ djaraba quīrāca. Ādjira ābaa bia pananaca bēra bārāba o quīrā panara poya odaēa. ¹⁸ Baribɓɓa Ācōrē Jaureba bārāda eronībɓɓa, Ācōrēba Moisea diada leyde panāēa.

¹⁹ Naɓ cacuaba cadjirua obarira ebuda ɓaa. Maāra naɓɓa: daunemabadara, auɓa nībadadara, baridua ume auɓa o quīrābadara, ²⁰ jawaba oda ācōrēa iwidibadara, jāibanaba obadara, djārā quīrāmadara, ijarabadara, djārāne awuabadara, maārīā carea quīrūbadara, ara ādji bia baidra jaɓabadara, caicayabadara, Ācōrē beɓeaba quīrā awara jaradia pananeba awara wābadara, ²¹ djārāba eroɓa carea biē crīchabadara, mīā beabadara, beu nībadadara, ɓasrida ewari o panane jūmawāyā cadjirua obadara, idjaba ne jūma cadjirua maɓ quīrāca bea sida.‡ Māa bārāa naēna jarada quīrāca wayacusa jaraya: maɓ cadjirua o beara Ācōrē purude beadaēa.

²²⁻²³ Baribɓɓa Ācōrē Jaureba naɓgada diabarira: djārā quīrā beadida, ɓasridaada, necai beadida, jūma droa beadida, ēberā biada beadida, so-biada, beɓeaba beadida, jūmarā ume aduá beadida, idjaba dadji cacua jipa erobeadi sida. Jūma maɓgara ni abal leyba cadjiruada aca. ²⁴ Naɓ djaraba ne jūma cadjirua o quīrā ɓabarira Critoderāba crude cachi beasida. ²⁵ Dadjirāra Ācōrē Jauredeba zocai panā bēra idjideba nībadida panā. ²⁶ Djārā cāyābara biara beada crīchadiē panā, caicaya duananīē panā, idjaba djārāba eroɓa carea biē crīchadiē panā.

6

Dji carebaēdadua

¹ Djabarā, djabada cawaēne cadjiruade ɓaesira, bārā dji Ācōrē Jauredeba nīnaba biadeba carebaēda panā wayacusa jipa nībamārēā. Baribɓɓa quīrācuuta beadaēda bārā sida abari quīrāca cadjiruade beada amaaba. ² Bia mīga panane dji carebaēdadua. Māwābɓɓa Critoba obi ɓara bārāba jūma odia.

* **5:14** Levitico 19:18. † **5:15** Griego beɓeade maɓ versícudola nāwā ɓa ɓaa: “Bārāda dji ca duananibɓɓa, idjaba dji cotadica duananibɓɓa, ara bāduba jūma ārīnia.” ‡ **5:21** Mīā beabada. Griego beɓeade ɓaɓa cartade maāra neēa.

³ Dji dromaē Ɂaba idjida dji dromada crīcha ɁabɁɁɁ, ara idjiduba cūrūga Ɂaa.
⁴ Djārāba o Ɂa acɁi cāyābara ara dadjia o ɁadrɁ acɁida Ɂaa jipa o Ɂa cawaya. Māwā ara dadjia o Ɂa carea Ɂasrida Ɂaya. ⁵ Dadjiza odida panɁra jūma jipa odida panɁa.

⁶ Ācōrē beɁea cawabɁɁɁba dji jaradiabarīa ne jūma bia idjia eroɁɁɁɁɁɁɁɁ diaida Ɂaa.

⁷ Ara bāduba cūrūgarānada. Ni abaaɁba Ācōrēra poya cūrūgaēa. Quīrānebadada: ne u Ɂaba idjia ubɁɁa quīrāca ewaya. ⁸ MaɁ carea naɁ djaraba cadjirua o quīrīā Ɂada abaaɁba o ɁabɁɁɁ, Ācōrēba maɁ ēberāra biē Ɂaya. BaribɁɁ Ācōrē Jaureba quīrīā Ɂada abaaɁba o ɁabɁɁɁ, Ācōrēba maɁ ēberāra ewariza idji ume zocai Ɂaya. ⁹ MaɁ bērā sēnaē ne biada o pananada. SēnaēbɁɁ, Ācōrēba Ɂada ewaride dadjirāba biada edadi. ¹⁰ MaɁ carea dadjirāba poya obɁdaza jūmarāda bia carebaɁda panɁa. Biara Jesu ĩjā beada māwā carebaɁda panɁa.

Pauloba naɁ cartade jīrūare Ɂada

¹¹ AcɁadada, ara mɁdji jɁwaba letra waiɁaaɁba naɁ cartara ɁabɁɁɁaa. ¹² Bārā cacua wēāgobi quīrīā Ɂeaba Crito crude beudadebemada jaradiabadaa baribɁɁ cacua wēāgobi panɁa judiorāba bia ununamārēā idjaba ādjia jaradia panɁ carea biē orānamārēā. ¹³ BaribɁɁ dji cacua wēāgopeɁadaba Ācōrēba Moisea diada leyra jūma ĩjā odacaa. Māwāmīna ādjirāba bārā cacuada wēāgobi quīrīā panɁa, bārāba māwā osidara ara ādjidebemada bia beɁeadi carea. ¹⁴ BaribɁɁ mɁra māwā Ɂāēa. MɁnebemada ni maārī bida bia beɁeāa. ĀtebɁɁ ababe dadjirā Boro Jesucrito crude beudadebemada bia beɁeaya. Critora crude beuda bērā naɁ ējūānebemaba bia unubadara mɁmaarā jūma beusia. Idjaba naɁ ējūāne beamaarā mɁra beusia. ¹⁵ Ācōrēmaarā cacua wēāgo Ɂaida wa cacua wēāgoē Ɂai sida biara Ɂāēa. Idjia ēberā djiwidi odadrɁ bia unu Ɂaa. ¹⁶ MɁa quīrīā Ɂaa jūma mɁa jara Ɂa quīrāca ĩjā Ɂeara Ācōrēba quīrā djuburia Ɂaida, necai Ɂai sida ādjirāa dia Ɂaida. MaɁɁarā Ācōrē ēberāra ara.*

¹⁷ ĩɁiba Ɂtaa mɁa quīrīāēa abaaɁba mɁra mīā sēida. Jesudebema jaradia Ɂa carea ēberārāba mɁra biē osidaa. MɁ djara cōācuada aninada eroɁaa unubi carea mɁra idjideda.

¹⁸ Djabarā, mɁa quīrīā Ɂaa dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba jūma bārāra careba Ɂaida. Bia Ɂaa māwā Ɂaida.

* **6:16** MaɁɁarā Ācōrē ēberāra ara. Griego beɁeade ɁɁ Ɂaa: “MaɁɁarā Ācōrē israelerā.”

EPESO CARTA PAULOBA ƁAƁA DJABARĀ EPESO PURUƁEBEMA ITEA

Paulo Romane preso baside naƔ cartada djabarĀ Epeso puruƁebemarĀ itea Ɓasia. Poa 6Ɓe Ɓasica Ɓaa.

Paulo Epesode jūeside Aquila, Priscila ume Ɓadada awara wāsia (Hecho 18:19). AƁAƁAmaarĀ Priscilaba, Aquila ume Epesode naārĀ JesuƁebemada jarade wāsidaa (Hecho 18:26). Paulo jēda zeside poa umé auƁu djabarĀa jaradia Ɓabadjia (Hecho 19:8-10). ZocārĀba Critoda iƁabada bērĀ dji ācōrēwērĀ Artemisa ēpēbadara quīrūbucasidaa (Hecho 19:21-41).

Pauloba Ɓasia judiorĀda judiorĀé sida Crito ume panĀ bērĀ ādjirĀra puru aba Ɓada. Capítulo 1ne ƁĀ ƁAA Ācōrēba Critodeba oƁada, Pauloba Ācōrēba bia beƁeadaƁa idjaba djabarĀ carea iwididada. Capítulo 2de, 3de bida ƁĀ ƁAA Ācōrēba Crito ēberĀrĀneba obi quīrĪā ƁaƁebemada. Capítulo 4deba aba 6daa ƁĀ ƁAA sāwā dadjirĀba maƔgara oƁida.

Pauloba naƔ cartade naārĀ Ɓada

¹ MĀra Paulo. Ācōrēba quīrĪāna bērĀ mĀra Jesucritoba diabueƁaa. MĀa naƔ cartara ƁAƁAƁAA jūma Ācōrē ēberĀrĀ Jesucrito iƁā bea Epeso puruƁebema itea. ² MĀa quīrĪā ƁAA dadjirĀ Zeza Ācōrēba, dadjirĀ Boro Jesucrito bida ādji biaƁeba bārĀra careba pananida idjaba necai Ɓai sida bārĀa dia pananida.

Ācōrēba ne jūma bia dadji jaure itea dia Ɓa

³ DadjirĀ Boro Jesucrito Zeza Ācōrēba bia beƁeadaƁa panĀa. Crito ume panĀ bērĀ idji JaureƁeba ne jūma biada dadjirĀa bajāneba dia ƁAA. ⁴ NaƔ ējūā oi naēna Critodeba dadjirĀra edasia idji itea bia beaƁamārēā idjaba idji quīrĀpita cadjirua neē beaƁamārēā. ⁵ NaēnaeƁa Jesucritodeba dadjirĀra edasia idji warrarĀda beaƁamārēā, māwā o quīrĪā Ɓada bērĀ idjaba dadjirĀra quīrĪāna bērĀ. ⁶ Idji bia waiƁAA ƁaƁeba dadjirĀra bio carebasia idjia quīrĪā ƁA Warradeba. MaƔ carea idjia bia beƁeadaƁa panĀa. ⁷ Idji Warra oa erozoaƁeƁeba Ācōrēba dadjirĀra cadjiruaƁebemada ēdra edasia. DadjirĀba cadjirua opeƁadara idji biaƁeba jūma quīrĀdoasia. ⁸ Idji biaƁeba dadjirĀra bio carebasia jūma idji necawaada, crĪcha cawaa sida diada bērĀ. ⁹⁻¹⁰ Idjia o quīrĪā Ɓada naēna cawabiē basia. BaribAƁA dadjirĀa cawabisia idji biaƁeba quīrĪāna bērĀ. Idjia Critodeba naēnaeƁa oi crĪcha Ɓadara idjia Ɓada ewaride jūma oya. MaƔ ewaride ne jūma bajānebemada, naƔ ējūānebema sida Crito jAwaeƁa ƁAya.

¹¹ Ācōrēba naēnaeƁa crĪcha Ɓada quīrĀca Critodeba dadjirĀra edasia idjia diaiƁebemada edaƁamārēā.* Māwā osia ne jūmada idjia o quīrĪā ƁA quīrĀca obari bērĀ. ¹² Idjia quīrĪāsia dai judiorĀ dji naārĀ Crito iƁapeƁadaba idji biya quīrudebemada bia beƁeadaƁa. ¹³ MaƔ awara bārĀ judiorĀé bida wārĀ beƁeada bia dadji ēdraƁeƁebemada ūrĪnapeƁa Critora iƁāsidaa. Māwā bārĀ sida idji ēberĀrĀda panesidaa. Crito iƁāsidae Ācōrēba jarada quīrĀca idji Jaureda bārĀa diasia sēyāda Ɓamārēā. MaƁba cawabi ƁAA bārĀra idjiderĀda. ¹⁴ Ācōrē Jaurea

* **1:11** Edasia idjia diaiƁebemada edaƁamārēā. Griego beƁeade maƔra ebuda ƁAēa. AƁAƁAmaarĀ nāwā jara ƁAA: “Edasia idji ēberĀrĀda beaƁamārēā.”

edapedada bĕrā dadjirāba cawa panΛa jūma Ācōrēba diai jaradara wārāda edadida idjiderā jūma bia ɓai ewaride. Maλ carea idji biya quirudebemada bia bedeadaida panΛa.

Pauloba Ācōrēba iwidida

¹⁵⁻¹⁶ Maλ bĕrā mĕa ewariza bārā carea Ācōrēba bia ɓada abaria. DārāɓΛΛΛ mĕa ūrī ɓada bārāba dadjirā Boro Jesura Ījā panΛa idjaba jūma Ācōrē ɓeberārā quīrīa panΛa. Maλ ewarideba λtaa mĕa bārā carea Ācōrēba iwidibaria. ¹⁷ Mĕa dadjirā Boro Jesucrito Ācōrēa, dadjirā Zeza biya quirūa iwidibaria idji Jauredeba bārāa necawaada diamārēā idjaba idjidebemada cawabimārēā. Māwā bārāba idjida biara cawadia. ¹⁸ Idjaba iwidibaria Ācōrēba bārā crīchara ewamārēā. Māwā bārāba cawadia cārēda idjideba edaēi carea jĕā panΛada, maλ edadamārēā trĕna bĕrā. Maλne bārāba cawadia idji ɓeberārāba edadira waiɓΛa bio biya quiruda. ¹⁹⁻²⁰ Idjaba mĕa iwidibaria bārāba cawadamārēā idji ɓΛΛara jūmarā cāyābara ɓΛΛara ɓada. Maλ ɓΛΛadeba idjia dadjirā idji Ījā ɓeara careba ɓΛa. Ara maλ ɓΛΛa waiɓΛa ɓadeba Ācōrēba Critora beu ɓadada λrēbabipeɓa bajāne idji jΛwa araare chumebisia. ²¹ Ācōrēba idjira jūma jai bororā cāyābara, bajānebema dji droma ɓea cāyābara, dji mĕsrā ɓea cāyābara, idjaba dji ɓΛa ɓea cāyābara dji dromaara ɓasia. Naλ ewaride idjira jūmarā cāyābara dji dromaara ɓΛa, tēābema ewaride biɓa māwā ɓaya. ²² Ācōrēba ne jūmada Crito jΛwaeda ɓasia, idjaba Critora ɓasia ne jūmane idji ɓeberārā Boroda ɓamārēā. ²³ Crito ɓeberārā idji cacuaa. Ādjirāra ne jūmane idjideba panΛa. Idjaba ne jūmada idjideba ɓΛa.

2

Ācōrēba Jesucritodeba dadjirā ɓdra edada

¹ Naēna bārāra Ācōrēnebemada beu ɓesia, Ījanaē panΛneba cadjiruada obadjida bĕrā. ^{*} ² Māwā nībasidaa naλ ɓjūānebema crīchada ɓpē panana bĕrā idjaba naλ ɓjūā deɓaade panΛ jairā boro sida ɓpē panana bĕrā. Naλ ewaride idjia Ācōrē bedeā Ījāē ɓeara idji jΛwaeda eroɓΛa. ³ Naēna jūma dadjirāda ādji quīrāca nībasidaa naλ cacuaba cadjirua oya ɓada ɓpē panana bĕrā. Naλ cacuaba cadjirua o quīrīa ɓada, cadjirua dadji crīchade ɓΛ sida o panasidaa. Dji cadjiruarā bĕrā Ācōrēba idji quīrūideba dadjirāra cawa oida basia jūma cadjirua obadarā cawa obari quīrāca.

⁴⁻⁵ BaribΛΛΛ Ācōrēba bio quīrā djuburiabaria. Idjia dadjirāra bio quīrīa ɓΛ bĕrā cadjiruade beu ɓadada Crito ume ābaa zocai ɓasia. Ācōrēba idji biadeba bārāra ɓdra edasia. ⁶ Jesucrito ume ābaa panΛ bĕrā Ācōrēba dadjirāra idji ume ābaa λrēbabisia idjaba idji ume ābaa bajāne chūmebisia. ⁷ MaλgΛra jūma osia nocoarebema ewaride unubi carea sāwā idji bia waiɓΛa ɓadeba carebasida dadjirāra Jesucrito ume panΛ bĕrā. ⁸ Jesuda Ījāpedada bĕrā Ācōrēba idji biadeba bārāra ɓdra edasia. Ara bādjia opedadeba ɓdraɓae basia, āteɓΛΛ ĀcōrēɓΛΛ bari ɓdra edasia. ⁹ Bārāba bia o panΛ carea Ācōrēba ɓdra edae basia. Māwā ni ɓΛΛada ara idjidebemada poya bia bedeadaēa. ¹⁰ Ācōrēba dadjirāra Jesucritodeba djiwidida osia ne biada o pananamārēā. Maλ ne biara idjiabΛΛΛ naēna ɓasia dadjirāba oɓamārēā.

Critodeba judiorā, judiorāē sida Ācōrē ume bia panana

* **2:1** ΛCΛΛΛ versioāne naλ sida ɓΛ ɓΛa: “Idjia bārāa zocai ɓaida diasia.” BaribΛΛΛ maλra griego bedeade neā.

¹¹ Maḷ carea quĩrãnebadadua bãrãra naḷ djarade judiorãé bãrã judiorãba “cacua wẽãgoé bea” abadaa Ācõrẽ neé bea adĩ carea. Ara ãdjida “cacua wẽãgo bea” abadaa Ācõrẽ ëberãrã adĩ carea. Baribḷḷḷ ḃdji cacuara wẽãgosida bãrã ababe naḷ djarade quĩrã awara beaa. ¹² Quĩrãnebadadua naëna bãrãra Crito neé beasida idjaba Israeldebemaé basida. Ācõrẽ ḃdjirã ume bedeã ḷasida idjia bãrãa ni cãrẽ sida diai jaraé basĩa. Maḷ awara bãrãra sãwã bia beadida neé panasidaa idjaba naḷ ëjũãne Ācõrẽ neé beasia. ¹³ Baribḷḷḷ idira Jesucrito ume panḷ bãrã, bãrãra naëna ḷḷḷḷ beadada Ācõrẽba Crito oadeba idji caita enesia.

¹⁴ Wãrãda Critoba dadjirãra necai ḷasia. Idjia judiorãra judiorãé ume ābaa ḷasia puru aba beḃmãrẽã. Idji beudadeba dadjirãra awara pananada ābaa ḷasia. ¹⁵ Ācõrẽba Moisea diada leyba ne zocãrã obibaria. Baribḷḷḷ idji beudadeba Critoba maḷ leyra āyã ḷasia judiorãda, judiorãé ume ābaa necai ḷai carea. Idjia puru umé pananada puru djiwidida aba osia. ¹⁶ Idji crude beudadeba puru umé badada puru aba opeḃa umena Ācõrẽ ume bia ḷasia. Mãwã dadjirãra awara pananada idjia ābaa bia ḷasia.

¹⁷ Critoba bedeã bia Ācõrẽ ume necai baidebemada bãrã dji Ācõrẽnebema ḷḷḷḷ beadaa, dai dji Ācõrẽ caita beaa bida jarade zesia.† ¹⁸ Critodeba dadji umérãba abarica dadjirã Zeza Ācõrẽa idji Jaure aba ḷadeba poya iwididĩa. ¹⁹ Maḷ bãrã bãrã judiorãéra waa Ācõrẽ purudebemada āi beadaëa, āteḃḷḷḷ Ācõrẽ purudebemarã ume ābaa panḷḷa. Idira bãrãra Ācõrẽ ëberãrãa. ²⁰ Bãrãra mōgara de quĩrãca panḷḷa. Jesuba diabuedarãda, Ācõrẽneba bedeabadarã sida maḷ de edrebema mōgara quĩrãca panḷḷa. Bãrãra mōgara ḃdjirã ḷḷḷ ca wãḃḷḷḷḷa quĩrãca panḷḷa. Maḷ dedebema dji biara ḷḷ mōgarara Jesucrito. ²¹ Idjideba maḷ dera biya cara bebaria idjaba waiḷḷara wari wãbaria dadjirã Boro itea bia beḃmãrẽã. ²² Crito ume panḷ bãrã bãrã sida jũma Ācõrẽ ëberãrã ume ābaa de quĩrãca panḷḷa. Maḷ dede Ācõrẽra idji Jauredeba ḷabaria.

3

Ācõrẽba Paulora ḷasia judiorãéa jaradia beḃmãrẽã

¹ Maḷ bãrã mãa [bãrã carea Ācõrẽa iwidibaria.]* Mãra Paulo. Bãrã judiorãéa Jesucritodebemada jaradia ḷḷ carea preso ḷḷḷ. ² Mãmaarã bãrãba bio cawa panḷḷḷ Ācõrẽba idji biadeba mãra ḷasida bãrãa jaradĩamãrẽã. ³ Idjia naëna cawabié badada mãa cawabisia. Maḷgãdebemada mãa naḷ cartade maãrĩ ḷasia. ⁴ Naḷ carta acḷ panḷḷne bãrãba cawadia Ācõrẽba Critodebema cawabié badara mãa cawa ḷḷḷḷ. ⁵ Naãrãeda Ācõrẽba ëberãrãa maãra cawabié basia, baribḷḷḷ idira idjideba bedeabadarãa, Jesucritoba diabuedarãa bida idji Jauredeba cawabisia. ⁶ Idjia cawabié badara naḷgḷḷḷ: judiorãéba bedeã bia Critodebemada iḷjã panḷḷneba judiorã ume ābaa Ācõrẽba diaidebemada edadia, abari cacuade duanḷḷḷ, idjaba Ācõrẽba Jesucritodeba diai jaradada ābaa eropanḷḷḷ. ⁷ Ācõrẽba idji biadeba mãra idji nezocada ḷasia bedeã bia Critodebemada jaradĩamãrẽã. Idji ḷḷḷḷdeba mãwã osia.

† 2:17 Bãrã dji Ācõrẽnebema ḷḷḷḷ beadaa, dai dji Ācõrẽ caita beaa bida jarade zesia. Maḷba jara ḷḷḷḷ “judiorãéa, judiorãa bida jarade zesia.” * 3:1 Bãrã carea Ācõrẽa iwidibaria. Maãra griego bedeade neëa. Paulo ba jarai badada jũma jaraé basĩa, āteḃḷḷḷ dewara crĩchada jaradia ḷesia. Baribḷḷḷ zocãrãmaarã idjia jarai basĩa maḷ djabarã carea Ācõrẽa iwidibarida 3:14de jara ḷḷ quĩrãca.

⁸ Jūma Ācōrē ēberārā tāēna edaara ḅΛmīna Ācōrēba idji biadeba m̄lra ḅΛsia judiorāēma Critoba bio careba ḅΛdebemada jaradiamārēā. Critoba bio careba ḅΛra dadjirāba poya jūma cawa jaradaā. ⁹ Ācōrē ne jūma odaba m̄lra ḅΛsia jūmarā ebuda cawabimārēā sāvā osida idjia naēna oi crīcha ḅadara. Maḷ oi crīcha ḅadara naēna cawabiē ḅasia. ¹⁰ Idira judiorāra judiorāē ume ābaa ḅΛda bērā ādjirāneba bajānebema dji droma beaa, dji ḅΛba beaa biḅa cawabisia idjira ne jūmane bio ne cawa ḅΛda. ¹¹ Māwā osia idjia naārēada dadjirā Boro Jesucritodeba oida crīcha ḅada bērā. ¹² Dadjirāba ara maḷ Jesucritora iḷā panΛ bērā idjaba idji ume ābaa panΛ bērā Ācōrēa ne wayaa neē iwididida panΛa. ¹³ Maḷ carea m̄lra bārāa nāwā bedeade djuburiaya: m̄lra bārā carea bia mīga ḅΛmīna jūmawāyā sopuarānadua. Māwā bia mīga ḅΛa bārāra Ācōrē ume bia beadamārēā.

Pauloba Epesodebema djabarā carea Ācōrēa iwidida

¹⁴ Maḷ carea m̄lra dadjirā Boro Jesucrito Zeza quīrāpita chīrāborode cobebaria.† ¹⁵ Idjia jūma bajāne beara, naḷ ējūāne bea sida osia idjaba idjideba panΛa.‡ ¹⁶ Idjiderā itea ne erobΛra bio biya quirua. Maḷ bērā m̄lra iwidī ḅΛa idji Jauredeba idji ḅΛlara bārāa sode diamārēā. Māwā bārāra zarea beadia. ¹⁷ Idjaba iwidī ḅΛa iḷā panΛ bērā Critora bārā sode ḅamārēā. Iwidī ḅΛa bārāra ne jūmane quīrāneba pananamārēā. Māwā zarea beadia bio carra jida panΛ quīrāca. ¹⁸ Maḷne bārāba jūma Ācōrē ēberārā ume poya cawadia Crito quīrāra waiḅΛa ḅΛda, jēdea ḅΛda, draso ḅΛda, ḷḷa ḅΛda, idjaba nābua ḅΛda. ¹⁹ Ara dadji crīcheadeba poya cawadacamīna m̄lra iwidī ḅΛa bārāba maḷ quīrāra cawadamārēā. Cawasiḅara ne jūmane Ācōrē quīrāca beadia.

²⁰⁻²¹ Īcōrēra bio bia quirua! Idji ḅΛba dadjirā sode ḅΛdeba waiḅΛara poya oya dadjirāba crīchabada cāyābara wa idjīa iwidībada cāyābara. Djabarā, Jesucrito ume panΛ bērā jēwariza Ācōrēa bia bedeadeadua! Bia ḅΛa māwā ḅaida.

4

Ācōrē Jauredeba djabarāra cacua aba panΛa

¹ M̄lra dadjirā Boro Jesu carea preso ḅΛa. M̄lra bārāa bedeade djuburiaya jipa nīḅadamārēā. Ācōrēba bārāra trāsia māwā nīḅadamārēā. ² Crīcharānadua bārāra dji dromarāda, ātebΛra sobiadeba beadeadua. Quīrāneba abarica dji droadadua. ³ Jūma odadua ābaa necai beadi carea. Māwā Ācōrē Jaureba bārā ābaa bia ḅadara ārīnaēa. ⁴ Dadjirāra cacua aba panΛa. Ācōrē Jaure aba ḅΛda eropanΛa. Ācōrēba bārāra trāsia abarida jḷā pananamārēā. ⁵ Dadjirā Boro Jesura ababΛra ḅΛa. Dadjirāba abari Jesuda iḷā panΛa. Idjaba abari trāneba borocusidaa. ⁶ Ācōrēra ababΛra ḅΛa. Idjira jūmarā Zeza, jūmarā Boroa. Jūma idjiderā sode ḅΛa idjaba dadjirāneba idjia o quīrā ḅΛra obaria.

⁷ BaribΛra Critoba dia quīrā ḅada quīrāca idji biadeba dadjirāza idji itea ne odamārēā awara awara diasia. ⁸ Ācōrē Bedeade nāwā ḅΛ ḅΛa: Idji ḷḷaa wāside idjia poyadara preso edesia. Maḷbe ne biada ēberārā diasia.*

⁹ Idjira ḷḷaa wāsiada a ḅΛba ḷcārēda jara ḅΛ? Jara ḅΛa ḷḷaa wāi naēna idjira ḷḷba naḷ ējūānaa zesida. ¹⁰ Dji ḷḷba edaa zedadrΛ wayacusa bajā ḷḷara

† 3:14 Dadjirā Boro Jesucrito. Griego bedeade ḅΛra cartade maḷra neēa. ‡ 3:15 Griego bedeade maḷ versiculoda nāwā ḅΛ ḅΛa: "Idjideba jūma bajānebemarāba, naḷ ējūānebemarā biḅa ādji trāra edabadaa." * 4:8 Salmo 68:18.

biê opedadara quĩrãdoadadua Ācõrēba bārã cadjirua Critodeba quĩrãdoada quĩrãca.

5

Ācõrē warrarã sãwã beadida panã

¹ Ācõrēba bārã, idji warrarãra bio quĩrã ßAA. Maã bẽrã idji quĩrãca beadadua. ² Jũmarãda quĩrãnadua Critoba dadjirã quĩrã ßAda unubida quĩrãca. Quĩrãneba dadjirã carea ara idjida idu beabisia Ācõrēa animarã babue diabara quĩrãca. Ācõrēba maãda bia unusia.

³ Bārãra Ācõrē eberãrã bẽrã daunemaniẽ panAA, auãua nĩbadiẽ panAA, idjaba djãrãneda awuadiẽ panAA. Maãnebemada ni maãrĩ bida bedeadie panAA.* ⁴ Bedea cadjiruada, siriẽ ßA bedeada, ijaramia cadjirua sida bedearãnadua mãwã bedeira biẽ ßA bẽrã.† Ātebãrã Ācõrēa bia ßAda adadua. ⁵ Bārãba cawa panAA daunemabadara, auãua nĩbabadara, ne jũma awuabada sida Critoba, Ācõrē bida ãdji purude edadaẽda. Ne jũma awua baira jãwaba oda ãcõrẽ epẽ ßA quĩrãca ßAA, Ācõrē cãyãbara idjia awua ßAda biara epẽ ßA bẽrã.

⁶ AßAAba sewadeba cadjiruada odida panAAana aibãrã, idu cũrũgãbirãnadua. Cadjirua o panA carea Ācõrēba idji bedea ãjãẽ beara cawa oya. ⁷ Maã bẽrã cadjirua obadarã ume abarica orãnadua.

⁸ Naẽna bārãra pãimanebema basia, baribãrã idira dadjirã Boro ume panA bẽrã bārãra ãnaanebema. Maã bẽrã ãnaanebema warrarã quĩrãca nĩbadadua. ⁹ ãnaane nĩbadibãrã sobia beadia, jipa odia, idjaba wãrãneba nĩbadia.‡ ¹⁰ Dadjirã Boroa bia unu ßAda cawadi carea jãrãdãdãdã. ¹¹ Pãimanebemarãba cadjirua obadadeba ne biada zecaa. Maã bẽrã abarica orãnadua, ãtebãrã cawabidadua ãdjia obadara cadjiruada. ¹² Wãrãda dadjira peradida panAA ãdjia cadjirua mẽrã obadadebemada bedeadie carea. ¹³⁻¹⁴ Baribãrã ne jũmada ãnaane ßAßAde sãwãbãrã ßAda ebuda unubibadaa, ãnaane ne jũmada ebuda unubada bẽrã. Maã carea nãwã jarabadaa: Ārãmadua ßA cãĩ ßARA. Cadjiruade beu beada piradrãdã. Maãbe Critoba ßARA ãnaane ßAya.

¹⁵ Maã bẽrã quĩrãcuita nĩbadadua. Adua bea quĩrãca nĩbarãnadua, ãtebãrã necawaadeba nĩbadadua. ¹⁶ Bārãba poya obadaza bia odadua, naã ewaride eberãrãba ne jũma cadjiruada obada bẽrã. ¹⁷ Crĩcha neẽ bea quĩrãca bearãnadua, ãtebãrã bio cawadãdã careda dadjirã Boroa obi ßAda. ¹⁸ Ituaba beu nĩbarãnadua. Maãgãba cadjiruada wetara obibaria. Beu nĩbadi cãyãbara Ācõrē Jauredeba beadadua. ¹⁹ Ācõrē Bedeade ßA trããbida, djabarãba trããbadada, idjaba Ācõrē Jaureba trããbi ßA sida dji carebadi carea ãbaa trããnadua. Dadjirã Boroa soãeba trããnadua bia bedeadie carea. ²⁰ Dadjirã Boro Jesucrito trãneba ewariza dadjirã Zeza Ācõrēa ne jũma carea bia ßAda adadua.

Dadji quima ume sãwã beadida panã

²¹ Crito waya panãneba abarica dji ãjãnadua.§

* **5:3** Ni maãrĩ bida bedeadie panAA. Maã bedeara idjaba nãwã traducida ßAA: “Nĩbadãdã dewarãba ni maãrĩ bida poya jararãnamãrẽã bãrãba cadjiruada o panãda.” † **5:4** Bedea cadjiruada. Ācãrã cartade “sewada” bã ßAA. ‡ **5:9** ãnaane nĩbadibãrã. Griego bedeade ãcãrã cartade bã ßAA: “Ācõrē Jauredeba nĩbadibãrã.” § **5:21** Crito waya panãneba. Griego bedeade ãcãrã cartade bã ßAA: “Ācõrē waya panãneba.”

²² Wērã quima bara ðea, bārãba dadjirã Boro Crito bedeã ðã obada quĩrãca bārã quima bedeãra ðã odadua. ²³ Umaquĩrãda idji quima boroa. Ara maã quĩrãca Critora idji ðberãrã Boroa idjaba idji ðberãrãra idji cacua quĩrãca panã. Idjira ãdjirã Êdrã Edabarã. ²⁴ Crito ðberãrãba idji bedeã ðã obada quĩrãca wērãba idji quima bedeãra jũma ðã baida ðã.

²⁵ Umaquĩrãrã, bārã quimara quĩrã ðeadadua Critoba dadjirã quĩrã ðãda unubida quĩrãca. Quĩrãneba dadjirã carea ara idjida idu beabisia. ²⁶ Idjia mãwã osia dadjirãra Ācõrẽ itea bia ðã carea. Idji bedeãba dadjirã cadjiruara sãgãsia baidoba sãgãda quĩrãca.* ²⁷ Jũma maãgãra osia dadjirãra idji itea bio biya ðã carea, jaigua neẽ, bidrubidrua neẽ, ni ðaridua mittitia neẽ bida. Idjia quĩrã ðãsia dadjirãra idji itea biya ðeadida biẽ jaradi neẽ. ²⁸ Ara maã quĩrãca umaquĩrãba idji quimara bio quĩrã baida ðã ara idji cacua quĩrã ðã quĩrãca. Umaquĩrãba idji quimada quĩrã ðã ðãra, ara idjida quĩrã ðã. ²⁹⁻³⁰ Ni abãba ara idji cacuada quĩrãmacaa, ãtebãra bia ne co ðãdeba bio wagabaria. Ara maã quĩrãca Critoba idji ðberãrãra wagabaria, idji cacua quĩrãca panã bẽrã.†

³¹ Ācõrẽ Bedeãde nãwã ðã ðã:

Maã carea umaquĩrãba dji zezara, dji papa sida amepeda idji quima ume ãbaa beya.

Mãwã cacua abã ðã quĩrãca panania.‡

³² Maã bedeãba crĩcha droma cawaẽ pananada cawabi ðã. Mãã jara ðã Crito idji ðberãrã ume ãbaa panãnebemada. ³³ Maãnebemada cawabi ðã mãã bãdjiza bārã quimara quĩrã ðeadida panã ara bãdji quĩrã panã quĩrãca. Idjaba wērãba idji quimara waya baida ðã.

6

Warrarã djibarirã ume sãwã beadida panã

¹ Warrarã, bārã djibarirã bedeãra ðãnadua dadjirã Boroã quĩrã ðã quĩrãca. Maãgãra jipa ðã. ²⁻³ Ācõrẽ leyde nãwã jara ðã: “Bārã zezara, bārã papa sida waya pananadua.”* Maãda ðã osidara Ācõrẽba nãwã carebayada asia: “Mãwã bārãra naã ðjũãne dãrã bia duania.”† Maã basia idji leyde naãrã carebayada adara.

⁴ Zezarã, bārã warrarãra quĩrãbirãnadua. Ātebãra quĩrãcuita jaradia panãneba idjaba jipa obi panãneba dadjirã Boroã quĩrã ðã quĩrãca daupẽnadua.

Nezocarã ãdji boro ume sãwã beadida panã

⁵ Nezocarã, bārã boro naã ðjũãnebema waya panãneba idjia jarabãra sodeba jũma ðã odadua Crito bedeã ðã o panã quĩrãca. ⁶ Ababe idjia acã ðãde mãwã orãnadua idji ume bia beadã carea. Ātebãra sodeba ðã odadua bārãra Crito nezocarã bẽrã. Ācõrẽba mãwã quĩrã ðã. ⁷ Bārã boroã jara ðã o panãne crĩcha biãdeba odadua dadjirã Boro Crito itea o panã quĩrãca. Crĩcharãnadua ababe naã dudabema boro itea mãwã o panãda. ⁸ Bārãba cawa panã nezocabãra wa nezocãẽãra, dadji Boro Critoba dadjirãza bajãne diaya dadjia oda quĩrãca.

* **5:26** Griego bedeãde nãwã ðã ðã: “Dadjirã cadjiruara sãgãsia baidoba idjaba idji bedeãba.”

† **5:29-30** Griego bedeãde ãcãra cartade naã sida ðã ðã: “Idji djara idjaba idji ðãwãra quĩrãca panã bẽrã.” ‡ **5:31** Genesi 2:24. * **6:2-3** Exodo 20:12. † **6:2-3** Deuteronomio 5:16.

⁹ Nezoca bororã, bārã bida bārã nezocara bia odadua. Ādjira waragarānadua. Quirānebadadua ādji Boro bajāne ɁARA idjaba bārã Boroda. Idjia jūmarāda aride cawa obaria.

Dadjirã jūātrɔdamārēã Ācōrēba diada

¹⁰ Mał awara djabarã, dadjirã Boro ɁɁAA waiɁAA ɁɁdeba zarea beadadua. ¹¹ Ācōrēba bārãa diasia cadjiruadebemada jūātrɔdamārēã. Małgaba jūātrɔ beadadua sordaoba idji jūātrɔbari jɁbari quirāca. Māwã bārãra zarea beadia diauruba cūrūgarāmārēã. ¹² Dadjirãra ēberãrã ume djō panɁea.† AteɁARA jairã cadjirua nał ējūã dedaade panɁ ume djō panAA. Ādjirãra dji dromaa, ɁɁAA beaa, nał ējūã cadjirua bororãa. ¹³ Mał carea Ācōrēba jūātrɔdamārēã diadaba jūātrɔ beadadua. Māwã diauruba miã sēɁARAde bārãba poya droadia. Poyadapeda biara zarea beadia.

¹⁴ Mał bērã wārã bedea iĵã panɁneba zarea beadadua sordaoba jɁ ɁA bio trãjɁ erobɁ quirāca. Jipa nĵabadadua cadjiruadebemada jūātrɔdi carea sordaoba ne zareaba idji so ɁɁɁ jūātrɔbari quirāca. ¹⁵ Bedea bia Ācōrē ume necai Ɂaidebema jarade wāni carea beadadua sordaoba djōne wāi carea idji jĵrūne jɁbari quirāca.‡ ¹⁶ Mał awara ne jūmane Critora iĵã pananadua. Małra sordaoba jūātrɔbari idji jɁwade erobɁ quirāca ɁAA. Diauruba miã sēɁARAde cha uruaba drɁɁARA quirāca ɁAA. BaribɁARA bārãba Critoda iĵã pananibɁARA, droadia jūātrɔbariba cha urua quiabada quirāca. ¹⁷ Idjaba soɁeba bio cawadadua Ācōrēba bārãra wārãda ēdrɁ edasida. Mał cawa ɁARA sordaoba ne zarea idji borode jɁbari quirāca ɁAA. Mał awara Ācōrē bedeera idji Jauredeba bio cawadadua. Ācōrē bedeaba cadjiruara poyabari bērã djōbada neco quirāca ɁAA.

¹⁸ Ewariza ne jūma carea Ācōrē Jauredeba idjia iwidi pananadua. Jūma idji ēberãrã carea quirācuita sēnaē idjia iwidi pananadua. ¹⁹ Idjaba mɁ carea Ācōrēa iwidi pananadua. Idjia iwidiadua mɁa cawabimārēã sãwã Critodebemada bedeaida Ɂada. Māwã mɁa ne wayaa neē ēberãrãa cawabiya bedea bia Critodebema Ācōrēba naēna cawabiē badada. ²⁰ Critoba mɁra diabuesia mał bedea jaradiamārēã. Jaradia ɁA carea idira mɁra preso ɁAA. Ācōrēa iwidiadua mɁa ne wayaa neē Critodebemada bedeai carea mɁa oida ɁA quirāca.

Nał cartade Pauloba jĵrūare Ɂada

²¹ Dadjia quirĩã panɁ djaba Tiqicoba mɁnebemada bārãa jūma nēɁARAya cawadamārēã mɁra sãwã Ɂada idjaba cārēda o Ɂada. Idjira dadjirã Boro nezocaa. Dadjirã Boro trajura ne jūmane bia obaria. ²² Idjira mɁa bārãmaa diabueɁARA cawadamārēã daira sãwã panɁda. Idjia bārãra sobiabiya.

²³ Djabarã, mɁa quirĩã ɁAA dadjirã Zeza Ācōrēba, dadjirã Boro Jesucrito bida bārãra carebadida dji quirĩã pananamārēã idjaba biara iĵã pananamārēã. Idjaba quirĩã ɁAA ādji necai Ɂai sida bārãa dia pananida. ²⁴ MɁa quirĩã ɁAA Ācōrēba idji biaɁeba jūma dadjirã Boro Jesucrito wārãda bio quirĩã beara careba Ɂaida. Bia ɁAA māwã Ɂaida.

† 6:12 Ēberãrã ume djō panɁea. Griego bedeade nãwã ɁɁ ɁAA: “Djara bara bea ume, oa bara bea ume djō panɁea.” § 6:15 Mał versiculora idjaba nãwã traducida ɁAA: “Bedeã bia Ācōrē ume necai Ɂaidebemada bio iĵã pananadua zarea panani carea, sordaoba chiradaga amaaba idji jĵrūne jɁbari quirāca.”

PILIPO CARTA PAULOBA ƁAƁA DJABARĀ PILIPO PURUƁEBEMA ITEA

Poa 61are Paulooba naɓ cartada Ɓasia. Romane preso Ɓaside Ɓasica Ɓaa (Hecho 28:16-31). Pilipo 1:13de maɓra ebuda Ɓaa.

Hecho 16:6-40de ƁA ƁAA Paulo naārā Pilipo puruɗaa wānanebemada. Maɓ puru dajada Paulooba ɔCARA wērārāda unupeɗa Jesucritodebemada jaradia-sia. Wērā Lidia abadaba naārā Ijāsia. Idji dede Paulora, idji ume nina sida panasidaa. Djabarāda ara maɓ dede dji jARE panasidaa Ɓaa.

Paulo preso Ɓaside djabarā Pilipo puruɗebemaba idjia paratada dia-buesidaa. Ādjia diapedadara djaba Eaproditoba edesia. Paulooba naɓ cartara ƁASIA ādjirāa bia ƁAada ai carea. Naārā Ācōrēa bia bedeasia (1:1-11). Maɓare ādjirāa nēBAƁASIA idji sāvā ƁAdebemada. Paulooba crīcha basia dārāéne preso ƁAdebemada bia ēdRAIDA (1:12-26). Maɓare ƁASIA Crito quīrāca nībadamārēā (1:27deba aba 2:18daa). Maɓare ƁASIA Eaproditoda isabe jēda diabueida idjaba Timoteoba jaradia bamārēā diabueida (2:19-30). Maɓare ƁASIA āi jaradia Ɓea carea quīrācuitadamārēā (3:1neba aba 4:1naa). Paulooba jīrūare ƁAɗARA 4:2-23de ƁA ƁAA.

Pauloba naɓ cartade naārā Ɓada

¹ Māra Pauloa. Timoteora mɓ ume ƁAA. Daira Jesucrito nezocaa. Māa naɓ cartara djabarā Pilipo puruɗebemara itea ƁAƁAƁAA: djabarā wagabadarā, djabarā carebabadarā, jūma Ācōrē ēberārā Jesucrito ume Ɓearā itea.* ² Daiba quīrā panla dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba bārāra careba pananida idjaba ādji necai Ɓai sida dia pananida.

Pauloba djabarā carea Ācōrēa iwidiida

³ Māa bārā quīrānebabARAZA Ācōrēa bia ƁAada abaria. ⁴⁻⁵ Ācōrēa iwidiBARAZA māa bārā carea ƁASrida iwidiBARIA, bārāba idji beɗea Ijāsida ewarideba ātaa beɗea bia Critodebemada mɓ careba jaradia panla bērā. ⁶ Māa naɓARADA wārāda cawa ƁAA: Ācōrēba bārā sode traju bia jAWA odara biara o wāya aba Jesucrito zebARADA. Maɓne idjia bārāra jūma biya o erobaya. ⁷ Bia ƁAA māa jūma bārānebemada māwā crīcha Ɓaida, bārāra bio quīrā ƁA bērā. Mɓ preso ƁAde wa beɗea bia Critodebemada wārā arada cawabi ƁAde Ācōrēba idji biadeba bārāra mɓ sida careba ƁAA idji beɗea jaradia pananamārēā. ⁸ Ācōrēba cawa ƁAA māa Jesucrito quīrā waiƁAdeba jūma bārāra bio quīrā ƁAada.

⁹ Māa Ācōrēa iwidi ƁAA bārāra biara dji quīrā beadamārēā, idjida biara cawadamārēā idjaba sāvā nībadida panlada cawadamārēā. ¹⁰ Māwā bārāba bio cawadia cārēda biara ƁAada idjaba Crito zebARADE idji quīrāpita cadjirua neē Ɓeadia, biē jarai sida neē Ɓeadia. ¹¹ Māa iwidi ƁAA bārāra Jesucritodeba ne jūmane jipa beadamārēā, ēberārāba Ācōrēra dji dromaara ƁAada adamārēā idjaba idjia bia beɗadamārēā.

Ne jūmane Paulora Crito carea Ɓaa

* **1:1** Djabarā wagabadarā. Cāpūrā beɗeade “pastores” o “ancianos” abadaa. Djabarā carebabadarā. Cāpūrā beɗeade “diaconos” abadaa.

¹² Djabarā, m̄la bārāa cawabi quīrīā ʘla m̄ preso ʘlra cadjiruaēda, ātebala careba ʘla eberārāba bedeā bia Critodebemada ījanamārēā. ¹³ Romanebema boro de wagabada sordaorāba, dewararā bida cawa panla m̄lra Crito carea preso ʘlra. ¹⁴ Maā carea zocārā djabarāba dadjirā Boro Jesudeba biara Ācōrē bedeāra ne wayaa neē jara nīnaa.

¹⁵ Wārāda ācala m̄ ume biē panla bēā Critodebemada jara nīnaa m̄ cāyābara cawaara panlana adī carea. Baribala ācalaaba crīcha biadeba jara nīnaa. ¹⁶⁻¹⁷ Maāgarāba quīrīāneba māwā obadaa. Cawa panla Ācōrēba m̄lra nama ʘsida bedeā bia Critodebemada wārā arada cawabimārēā. Baribala ācalaaba idjidebemada jara nīnaa cawaara ʘeda crīcha panla bēā. Crīcha biadeba māwā odacaa. Ādjirāba crīcha panla maāgaleba m̄lra nama preso ʘlra wetara sopuabidida. ¹⁸ Baribala maāda sāwāi? Crīcha biadeba wa crīcha biē panlneba jara nīnabala, Critodebemada jara panla. Maā carea m̄lra ʘsrida ʘla.

Idjaba ʘsrida ʘaya. ¹⁹ Bārāba Ācōrēa iwidi panla bēā idjaba Jesucritoba diada Jaureba careba ʘl bēā m̄la cawa ʘla m̄lra namaaba bia ēdrāda. ²⁰ Crito carea m̄lra ni maārī bida pera quīrīāē ʘla, ātebala idjidebemada bedeai carea sozarra ʘa quīrīā ʘla. Māwā m̄la jūmarāa Critora dji dromaara ʘada cawabiya ewariza o babari quīrāca. Zocai beibala wa beadibala, m̄la quīrīā ʘla jūmarāba m̄lneba cawaāda Critora dji dromaara ʘada. ²¹ Māmaarā zocai ʘade ababe Crito carea ʘaida ʘla, baribala beuibala biara ʘaya. ²² Mā zocai ʘade Critodebemada poya jaraāda ʘaya. Maā carea m̄lra adua ʘla sāwā quīrīā ʘada, zocai ʘaida wa beuida. ²³ Zarea ʘla jaraida maā umēbemarā sālgada biara ʘada. Māmaarā biara ʘla beuida Crito ume ʘai carea. ²⁴ Baribala bārā carea biara ʘla m̄lra zocai ʘaida. ²⁵ Maā bēā cawa ʘla bārā carebai carea m̄lra waḍibida zocai ʘaida idjaba waya bārā ume ābaa ʘaida. Māwā bārāba Critora biara ījā panlneba ʘsrida panania. ²⁶ Jesucritoba m̄lra wayacusa bārāmaa edebalede bārāra idji carea biara ʘsridadapeda bia jaraāda.

²⁷ Jipa nībadua bedeā bia Critodebemaba jara ʘl quīrāca. Māwāra m̄la bārāda aclede wāibala, wa bārā ume ʘlēne bārānebemada ūribala, cawaya bārāba abari crīchadeba ābaa bio ījā panla idjaba ābaa bio traja panla maā bedeā biada cawabidi carea. ²⁸ Bārā ume dji quīrūra ni maārī bida wayarānada. Maāba cawabiya Ācōrēba ādjirāra biē ʘaida, baribala bārāra ēdra ʘaida. Maāgara Ācōrēba jūma o ʘla. ²⁹ Ācōrēba bārāra edaē basia ababe Crito ījā pananamārēā, ātebala edasia Crito carea bia mīgadamarēā. ³⁰ Bārāba unusidaa m̄lra bia mīga ʘlra idjaba idi ūri panla waḍibida mīga ʘlra.† Ara maā quīrāca bārā sida bia mīga panla.

2

Ācōrēba Crito jūmarā cāyābara dji dromaara ʘada

¹⁻² Critoba bārā crīchara careba ʘl bēā, idji quīrīāba bārā sora biabi ʘl bēā, Ācōrē Jaurera bārā ume ʘl bēā, idjia bārāra quīrīā ʘl bēā, idjaba quīrā djuburia ʘl bēā m̄lra nāwā bio ʘsridabiāda: abari crīchada eroḗada, dji quīrīā pananada, idjaba abari crīchadeba jūma odada. ³ Djārā cāyābara biara ʘeda crīcha panlneba ni cārē sida orānada. Idjaba orānada ababe bādji iteabala bia beadi carea. Ātebala crīchadada dewarārāda bārā cāyābara biara beada. ⁴ Ara bādji za bia beadi carea jalārānada,

† 1:30 Hecho 16:11-40.

ãteβΛΓΛ JΛΓΛdadua djãrã sida bia beadamãrẽã. ⁵ Jesucritoba crĩcha ßada quĩrãca crĩchadadua:

⁶ Idjira Ācõrẽmĩna Ācõrẽca baida crĩchaca basía.

⁷ ĀteβΛΓΛ idji ßadada idu ßasia nezoca bai carea. Małbe dadjirã quĩrãca nał djarade besia.

⁸ Małbe edaara besia. Ācõrẽba beuida ßlada aside idjia ĩjã osia. Crude bia mĩga beuimĩna ĩjã osia.

⁹ Mał carea bajãne Ācõrẽba idjira dji dromaara ßasia. Idjira jũmarã Boroda ßasia.*

¹⁰ Mãwã jũma bajãne ßeara, nał ejũãne ßeara, beudarã panabadama ßearã sida Jesu quĩrãpita chĩrãborode cõbeadia.

¹¹ Małne jũmarãba ebuda jaradia Jesucritora jũmarã Boroda idjaba jũmarãda dadjirã Zeza Ācõrẽa bia bedeadia.

Djabarã nał ejũãne sãwã beadida pana

¹² Mł djabarã, mł bãrã ume ßadadeba łtaa Ācõrẽ bedeara ĩjã o panla. Idi młra bãrã ume ßalẽmĩna Ācõrẽ bio waya pananeba ĩjã o pananadua idjia bãrãra edra edada bãrã. ¹³ ĀcõrẽβΛΓΛ bãrãra careba ßla idjia quĩrã ßara o pananamãrẽã idjaba mãwã o quĩrã beadamãrẽã.

¹⁴ Idarradaene, caicayadaene jũma odadua. ¹⁵ Mãwã bãrãra biẽ jaradi neẽ beadia idjaba jipa beadia. Ēberãrã bio cadjirua obada tãena panamĩna cadjirua neẽ beadadua. Ācõrẽ warrarã bãrã ãdjirã tãena chĩdau udjizua ßea quĩrãca panla. ¹⁶ Bedea zocai ßaidebemada ãdjirãa ebuda cawabi pananadua. Mãwã Crito zebΛΓΛde młra bãrã carea ßasridaya. Małne mła cawaya młdji quĩrãbe nĩbaẽ basida idjaba młdji quĩrãbe trajaẽ basida.

¹⁷ Dãrãene młra Crito carea beadisicada. Mãwã uva ßa Ācõrẽa wea diaða quĩrãca ßaya. Idjaba bãrãba Crito ĩjã panla animarã Ācõrẽa babue diaða quĩrãca ßla.† Mał carea młra bãrã ume bio ßasrida ßla. ¹⁸ Ara mał quĩrãca bãrã sida mł ume ãbaa ßasrida beadida panla.

Timoteo idjaba Epaprodito

¹⁹ Dadjirã Boro Jesuba quĩrãsira mła Timoteoda isabe bãrãmaa wãbiya. Mãwã idji wayacusa młmaa zebΛΓΛde mł sida ßasrida ßaya bãrã sãwã duanada cawai bãrã. ²⁰ Nama mł ume idji quĩrãca ßada dewara neẽa. Idjia bãrãra wãrãda careba quĩrã ßla. ²¹ Jũmarãba ara ãdji bia beadida JΛΓΛbadaa Jesucritoba quĩrã ßa JΛΓΛdi cãyãbara. ²² BaribΛΓΛ bãrãba cawa panla Timoteoba biada obarida. Warraba idji zeza carebabari quĩrãca idjia bedea bia Critodebemada careba jaradia ßla. ²³ Mł sãwã odida cawasira Timoteora bãrãmaa diabueida crĩcha ßla. ²⁴ BaribΛΓΛ crĩcha ßla dadjirã Boroba młra carebaida dãrãene mł sida bãrãmaa wãmãrẽã.

²⁵ Bãrãba djaba Epaproditoda mł carebamãrẽã diabuesidaa. Idjia mł ume abarica Ācõrẽ bedeara jaradia ßla sordao djõ ßa quĩrãca. Nawena mła idjira jẽda wãbiya. ²⁶ Idjia bãrãra wãrãda unu quĩrã ßla. Idjira bio sopua ßla, bãrãba idji cacua biẽ ßada ũrĩsidade sopusida bãrã. ²⁷ Wãrãda idjira cacua biẽ basia. Berara beusia. BaribΛΓΛ Ācõrẽba idjira quĩrã djuburiasia. Ababe idjida quĩrã djuburiaẽ basía, ãteβΛΓΛ mł sida quĩrã djuburiasia wetara sopuarãmãrẽã. ²⁸ Mał bãrã mła idjira isabe jẽda wãbi quĩrã ßla bãrãba idji

* 2:9 Griego bedeadẽ nãwã ßl ßla: "Ācõrẽba idjia dji dromaara ßa trãda diasia." † 2:17 Levítico 23:18.

unub^uada^ede wayacusa b^usrida^udamārēã. Māwã m^ulra b^uãrã carea m^ucua sopua b^uãã. ²⁹ Idjira bio b^usrida edadadua dadjirã Boro Jesucritode b^uãrã. Idjida, djabarã idji quĩrãca bea sida bia wayadadua. ³⁰ Critoba obi b^uã carea idjira berara beusia. Bãrãba jãma^uba m^ul carea poya odaẽ pan^uda idjia beui adua osia.

3

Aba Critodrã ãpēnida panã

¹ Ma^u awara djabarã, dadjirã Boro Jesudeba b^usrida beadadua. Mãã na^uãgã bedeara naēna b^uãdamĩna sēcaa abarida wayacusa b^uãi carea. Māwã b^uãrã cadjiruadebemada waga baya.

² Ëberãrã usa quĩrãca beadebemada quĩrãcuitadadua ãdjia obadara biẽ b^uã b^uãrã. ãdjia jaradiabadaa umaquĩrã cacuada wẽãgoida pan^uda ãcõrẽ ãberãrã beadi carea. ³ Baribãrã dadjirãdãrã dji wãrã wẽãgopedadarã.* Dadjirãbãrã ãcõrẽ Jauredeba idjia bia beadebadaa. Idjaba Jesucritoba dadjirã carea odara bia jarabadaa. Dadjia na^u djarade o pan^u carea ãcõrẽba jipa unuida crĩchadacaa. ⁴ Mãã na^u djarade bia oda carea mãwã crĩcha baida bãmĩna mãwã crĩchacaa. Wãrãda bariduaba idjia o b^uã carea ãcõrẽba jipa unuida crĩcha bãbãrã, idji cãyãbara m^ulabãrã biara mãwã crĩcha baida bãã. ⁵ M^ul topeadacarea ocho ewari b^uãde m^ulra cacua wẽãgosidaa. Mãra israelerãnebemaã, Benjami^uneba yõnaa. Mãda, m^ul djibarirã sida hebreorã araã. Pariseo b^uãrã mãã judiorã leyra quĩrãcuitaara ãjã obadjia. ⁶ Ma^u ley bio ãpẽ bada b^uãrã Crito ãjã beara biẽ oi carea ãpẽbadjia. Judiorã leyra jũma ãjã o bada b^uãrã ni abãba poya jaradaca basia m^ulra jipaẽ b^uada.

⁷ Baribãrã Critoda ãjã b^uã b^uãrã ne jũma mãã bia unu badara idira bia unucaa. ⁸⁻⁹ Wãrãda mãã Boro Jesucrito cawaida ne jũma cãyãbara biara bãã. Mãã crĩcha badara idji carea jũma igarasia. Jũma mããgãra nejarra quĩrãca unusia Crito cawai carea idjaba idji ume b^uãi carea. Mãã crĩchacaa ãcõrẽba Moisea diada leydeba m^ulra idji quĩrãpita jipa b^uada. ãtebãrã cawa bãã Crito ãjã b^uã carea ãcõrẽba mããra jipa unu b^uada. ¹⁰ Mãã Critoda biara cawa quĩrãã bãã. Idjira ãcõrẽ abãadeba ãrẽbasia. Mããra ara mãã abãadeba idji ume nĩba quĩrãã bãã. Ma^u b^uãrã idji bia mĩgãda quĩrãca mããra mĩga quĩrãã bãã, idjaba idji beuda quĩrãca beu quĩrãã bãã. ¹¹ Mãwã quĩrãã bãã ãcõrẽba mããra ãrẽbabi b^uãrã.

¹² Mãã jaraẽ bãã mããra abeda mãwã bããda. Idjaba jaraẽ bãã mããra abeda jipa bããda. Baribãrã mãwã b^uãi carea mããra nocodaa wãã Jesucritoba mããra mãã carea edada b^uãrã. ¹³ Djabarã, mãã jaraẽ bãã mããra wãrãda mãwã bããda baribãrã mãã naãda o bãã: mãã naēna o badara quĩrãdoapeda biara Crito quĩrãca b^uãi carea nocodaa wãã. ¹⁴ Idji quĩrãca b^uãi carea nã, ãcõrẽba mããra mãwã bãmãrãã Jesucritodeba trãna b^uãrã.

¹⁵ Jũma dadjirã Crito bio cawa beaba mãã quĩrãca crĩchãida panãã. Bãrãba quĩrã awara crĩcha panãbãrã, sãwã crĩchãida panãda ãcõrẽba ebuãda cawabiya. ¹⁶ Baribãrã dadjirãba cawapedadara jũma ãjã odida panãã.

¹⁷ Djabarã, mãã quĩrãca beadadua. Bãrã tãēna nĩbasidade daiba unubisidaã sãwã beadida panãda. Djabarã mãwã beada ãpẽ pananadua. ¹⁸ Mãã naãda barima zocãrã bãrãã jarasia idjaba ãjã bãã wayacusa jaraya: zocãrã ãberãrãba ãdjia o panãneba unubibadaã Crito crude beudãdebema

* **3:3** Dji wãrã wẽãgopedadarã. Ma^ul bedebã jara bãã dadjirãã ãcõrẽ puruda. Naēna israelerãba jũma ãdji umaquĩrã cacuarã wẽãgobadjidaã cawabidi carea ãdjirãã ãcõrẽ puruda.

bedeara quĩrĩānacada. ¹⁹ Maļ bērā beubadade Ācōrēba ādjirāra jūma biē ɓaya. Ādji cacuaba quĩrĩā ɓadrā ādji ācōrēa.† Mĩā pera o pananebemada bia bedeabadaa. Ababe naļ ējūānebemada crīchabadaa. ²⁰ Baribara dadjirāra bajānebema. Dadjirā Ēdrā Edabarira mamaaba zeida jā panāa. Idjira dadjirā Boro Jesucritoa. ²¹ Idji zebarađe dadjirā cacua beuida ɓara quĩrā awara oya. Maļne idji cacua quĩrāca bio biya ɓeya. Idji ɓɓadeba māwā oya. Maļ ɓɓadeba idjia ne jūmada poyaya.

4

¹ Maļ carea mā djabarā, māa jarađa quĩrāca dadjirā Boro Jesucritora bio ĩjā pananadua. Māa bārāra bio quĩrĩā ɓaa idjaba unu quĩrĩā ɓaa. Bārā carea māra bio ɓasrida ɓaa. Bārāra mā ɓasridaa.*

Pauloba djabarā obida

² Māa djabawērā Evodiaa, djabawērā Sintiquea bida bedea djuburiaya ibiadamārēā dadjirā Boro Jesucrito ume panā bērā. ³ Djaba, mā ume Ācōrē traju obari, māa ɓāa iwidiya maļ djabawērārā carebamārēā. Ādjida, Clementeda, waabemarā sida mā ume bio trajasidaa bedea bia Critodebemada cawabidi carea. Jūma ādjirā trāra Ācōrēba idji zocai ɓaidebema cartade ɓā erɓaa.

⁴ Dadjirā Boro Jesucrito ume panā bērā ewariza ɓasrida beadadua. Māa wayacusa jaraya: ¡ɓasrida beadadua! ⁵ Bārāra ēberā biada jūmarāa unubidadua. Dadjirā Boro Jesucrito zei ewarira caita ɓaa.

⁶ Baridua carea jūmawāyā crīcharānadua, ātebāra Ācōrēa iwidiɓadua, idjia bedea djuburiadadua, idjaba ne jūma carea bia ɓada adadua. ⁷ Maļba Ācōrēba bārā sora, bārā crīcha sida necai ɓaya Jesucrito ume panā bērā. Maļ necai baira ēberārāba āduba poya cawadaēa.

⁸ Maļ awara djabarā, jūma wārānebemada, ne jūma dadjia bia unubadabemada, jūma jipa ɓadebemada, jūma cadjirua neē ɓadebemada, jūmarāba quĩrĩābadabemada, jūma bia trā ɓaga ɓadebemada, ne jūma ɓidebemada, ne jūma dadjia bia jarabadabema sida crīcha pananadua.

⁹ Māa jaradiadara, bārāba māneba cawapedadara, māneba ūrīpedadara, unupedada sida jūma o pananadua. Maļne Ācōrēra bārā ume ɓaya idjaba bārā necai ɓaya.

Djabarāba ne diabuepedada carea Pauloba bia ɓada ada

¹⁰ Dadjirā Boro Jesucritodeba māra bio ɓasrida ɓaa, bārāba mā crīcha pananeba wayacusa ne diabuesida bērā. Maļgara bārāba naēna o quĩrĩā pananamīna poya odaē basia. ¹¹ Māwā jaraē ɓaa māra ne neē ɓa bērā. Māa cawasia sāwābāra necai ɓaida ara mādjia erɓaba. ¹² Ne neē ɓađe idjaba aduba erɓade sāwā ɓaida cawa ɓaa. Māa cawasia bariduade sāwā necai ɓaida, jāwūā ɓađe idjaba jarra ɓađe, aduba erɓađe idjaba ne neē ɓađe bida. ¹³ Critodeba jūma poya oya idjia māa ɓada dia ɓa bērā. ¹⁴ Baribara māa bārāa bia ɓada aya, mā bia mīga ɓađe carebapedada bērā. Wārāda bārāba bia osidaa.

¹⁵ Djabarā Pilipodebema, bārāba cawa panāa bedea bia Critodebemada naārā ĩjāsidade mā sāwānada. Macedonia druadeba dewara druadaa jardiade wāsīde djabarā dewara purudebemarāba māa ne diabuedaē basia.

† **3:19** Ādji cacuaba quĩrĩā ɓadrā ādji ācōrēa. Griego bedeadē nāwā ɓā ɓaa: “Ādji bidra ādji ācōrēa.”

* **4:1** Bārāra mā ɓasridaa. Griego bedeadē nāwā ɓā ɓaa: “Bārāra mā borobarīa.”

Ababe bārãb_{ARΛ} m̄lã ne diabuesidaa.† 16 M̄l Tesalonica purude b̄aside bārãba b̄arima zocārã ne diabuesidaa carebađi carea. 17 M̄lã iwidiē b̄lã bārãba ne diabuedamārēã, ãteb_{ARΛ} quĩrĩã b̄lã bia o pan_Λ carea Ācõrēba bārãra biara carebaida. 18 Ne jũma bārãba djaba Epaprodito ume diabuepedadara m̄lã edasia. Māl bērã aduba erob̄lã. Mālḡlba m̄lra bia baya. Bārãba diabuepedadara quera tũãpa Ācõrēa diađa quĩrãca b̄lã. Mālra Ācõrēba bia unu b̄lã. 19 Wārãda jũma bārãba neē pan_Λda m̄l Ācõrēba ne jũma erob̄adebemada Jesucritodeba diaya. 20 Māl bērã ewariza dadjirã Zeza Ācõrēa bia bedeadida pan_Λ. Bia b̄lã m̄wã baida.

Pauloba jĩrũare b̄lãđa

21 Jũma Ācõrē ēberãrã Jesucrito ume beaa jarađadua m̄lã quĩrĩã b̄lãđa ãdjirãra bia duananida. Djabarã m̄l ume pan_Λ bida quĩrĩã pan_Λã bārãra bia duananida. 22 Jũma Ācõrē ēberãrã namabemarãba quĩrĩã pan_Λã bārãra bia duananida. Djabarã Romanebema boro itea traja pan_Λba biara m̄wã jara pan_Λ.

23 M̄lã quĩrĩã b̄lã dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba bārãra careba baida.‡

† 4:15 Hecho 18:5.   ‡ 4:23 Griego bedeeade ãCARΛ cartade nāl sida b̄l̄ b̄lã: “Bia b̄lã m̄wã baida.”

COLOSA

CARTA PAULOBA ʙΛԴԱ DJABARĀ COLOSA PURUÐEBEMA ITEA

Poa 60are Paulo preso baside naʔ cartada ʙΛSIA. Carta Pilemoʔ itea diabueside naʔ carta sida Romaneba diabuesica ʙΛA. Djabarā Colosade beaba, Laodiceade bea bida ledamārēā diabuesia (4:16).

Paulora Colosadaa wāca basia (2:1). Eapropa naārā beḁea bia Jesucritoḁebemada jarade wāsia (1:5-7). Djabarā Colosade, Laodiceade, Hierapolidi beārā jaradia ʙabadjia (4:12-13). Maʔgʔrā purura aʙari druade panasidaa.

Eapro baside ʔCʔʔʔʔba crīcha āi beada ēpē panesidaa. ʔCʔʔʔʔba ʔCōrēa bia beḁeadi cāyābara bajānebema nezocarāa bia beḁeabadjidaa. Dewararāba jarabadjidaa aʙaʔba ādji leyda ēpēiʔʔʔ cadjiruada oḁda. Maʔ carea Eapropa Pauloa jarade wāsia. Paulo ba naʔ cartara ʙΛSIA djabarāba sewara iʔjārānamārēā idjaba Jesucritora dji dramaara ʙΛda cawaḁamārēā (1:15-23; 2:6-23). Maʔ awara Paulo ba naʔ cartade ʙΛSIA djabarā carebai carea jaradia basida (1:24ḁeba aba 2:5ḁaa). Maʔare ʙΛSIA djabarā sāvā nībadida panʔda (3:1neba aba 4:6ḁaa). Djabarā itea jīrūare ʙΛḁada 4:7-18ḁe ʙΛA.

Naʔ cartade Paulo ba naārā ʙΛḁa

¹ Mʔra Paulo a. ʔCōrēba quīrīāna bērā mʔra Jesucritoba diabuedaa. Dadjirā djaba Timoteora mʔ ume ʙΛA. ² Mʔa naʔ cartara ʙΛʙʔʔʔʔ ʔCōrē ēberārā Jesucrito iʔjā bea Colosa puruḁebema itea. Daiba quīrīā panʔa dadjirā Zeza ʔCōrēba idji biadeba bārāra careba ʙaida, necai ʙai sida dia ʙaida.*

Djabarā carea Paulo ba ʔCōrēa iwidiḁa

³ Dadjirā Boro Jesucrito Zeza ʔCōrēa iwidiḁadaza daiba bārā carea bia ʙΛḁa abadaa. ⁴ Daiba ūrī panʔa bārāba Jesucritora iʔjā panʔa idjaba jūma ʔCōrē ēberārā bio quīrīā panʔa. ⁵⁻⁶ Bārāra māwā panʔa, cawa panʔa bērā ʔCōrēba bārā itea nebiada bajāne waga erobʔda. Maʔgʔra bārāba naēna ūrīsidaa wārā beḁea Jesucritoḁebemada bārāma jūēsidi. Maʔ beḁeara jūma druaza wari wāa idjaba zau ʙΛA bārāma zau ʙΛ quīrāca. Bārāba maʔ beḁea naārā ūrīsidae ʔCōrēba idji biadeba bārāra wārāda ēḁra edaida bio cawasidaa. Maʔ ewarideba ʔtaa maʔ beḁeara bārāma bio zau ʙΛA. ⁷ Maʔ beḁeara djaba Eapropa bārā cawabisia. Idjira daiba wārāda quīrīā panʔa. Dai ume abarida o ʙΛA. Idjira Crito nezocaa. Bārā carebai carea ne jūmane jipa obaria.† ⁸ Idjia daia jarasia bārāra ʔCōrē Jaureḁeba wārāda dji quīrīā panʔa.

⁹ Māwā ūrīḁeḁadeba ʔtaa daiba bārā carea ewariza ʔCōrēa iwidi panʔa idjia obi quīrīā ʙΛra bārā jūma cawabimārēā idjaba crīcha cawaada, necawaa sida idji Jaureḁeba jūma diamārēā. ¹⁰ Māwā bārāra poya jipa nībaḁia dadjirā Boroba quīrīā ʙΛ quīrāca idjaba ne jūmane idjia bārāra bia unuya. Wārāda bārāba ne jūma bia o panʔneba nejō bia zau ʙΛ quīrāca duanania idjaba ʔCōrēa biara cawa wānia. ¹¹ Daiba ʔCōrēa iwidi panʔa idji ʔʔa waiʔa ʙΛḁeba bārāra zarea ʙΛmārēā. Maʔba bārā bia mīga panʔa, bārā

* **1:2** Dadjirā Zeza ʔCōrēba. Griego beḁeade ʔCʔʔʔʔ cartade ʙΛ ʙΛA: “Dadjirā Zeza ʔCōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida.” † **1:7** Bārā carebai carea. Griego beḁeade ʔCʔʔʔʔ cartade ʙΛ ʙΛA: “Dai carebai carea.”

biê o panΛ sida bia droadia. ¹² Māwā ßΛsrida dadjirā Zeza Ācōrēa bia ßΛada adia. Bārāra jūma idji ēberārā ume bia ßΛasia idjia erobΛdebemada bajāne edadamārēā. ¹³ Ācōrēba dadjirāra diauru jΛwaedabemada ēdΛΛ edapeda ßΛasia idji Warra quīrīā ßΛba pe erobamārēā. ¹⁴ Idji Warradeba Ācōrēba dadjirāra cadjiruadebemada ēdΛΛ edasia.† Dadjirāba cadjirua opedadara jūma quīrādoasia.

Critora ne jūma cāyābara dji dromaara ßΛa

¹⁵ Dadjia ununaca Ācōrēra Jesucritodeba unubadaa. IdjidrΛ Ācōrē Warra iwina bērā ne jūma Ācōrēba oða Boroa.

¹⁶ Idjideba Ācōrēba ne jūmada osia. Bajāne beada, naļ ējūāne beada, dadjia unubadada, dadjia ununaca sida jūma osia.

Jūma ununaca bororāda, dji dromarāda, dji ßΛba bea sida osia. Ācōrēba ne jūmada Critodeba osia idjaba Crito itea osia.

¹⁷ Ne jūma oi naēna Critoda ßasia. Ne jūmada idjideba beaa.

¹⁸ Critora idji ēberārā boroa. Idjideba ādjirāra beaa. Idjida ewariza zocai bai carea naārā ģrēbasia. Maļ bērā ne jūma cāyābara dji dromaara ßΛa.

¹⁹ Ācōrēba quīrīāsia Critora ara idji quīrāca baida.

²⁰ Idjaba quīrīāsia Critodeba ne jūma bajānebemada, naļ ējūānebema sida idji ume bia beadamārēā.

Maļ bērā Crito crude oa erozoadađeba idji ume necai ßasia.

²¹ Cadjirua o panΛneba bārāda naēna Ācōrēnebemada jīga beasia idjaba biê crīcha panΛneba Ācōrē ume dji quīrūda beasia. ²² BaribΛrΛ Crito beuđadeba Ācōrēba bārāra idji ume bia ßΛasia idji quīrāpita cadjirua neē, biê jaradi neē beadamārēā. ²³ Maļ bērā Crito bio jĵā panΛneba zarea beadida panΛa. Bedea bia Critodebema bārāba ūrīpedadara igaradiē panΛa, ātebΛrΛ Ācōrēba diai jaradada jĵā pananida panΛa. Maļ bedea biara jūma naļ ējūāne jaradia panΛa. Ara maļ bedeada mĵā bida jaradia ßΛa.

Pauloba djabarā carebai carea jaradia bada

²⁴ Idira mĵā bārā carebai carea bia mīga ßΛmīna ßΛsrida ßΛa. Idjaba Crito carea wadibida wetara bia mīgaida ßΛ bērā bia mīga nībaya jūma idji ēberārā carebai carea. ²⁵ Ācōrēba mĵra idji ēberārā nezocada ßΛasia. Maļ bērā idji bedeara jūma daucha bārāa jaradia ßΛa. ²⁶ Maļ bedeara drōā naēnabema ewaride Ācōrēba cawabiē ßasia, baribΛrΛ idira idji ēberārāa cawabisia. ²⁷ Maļ bedea bia quiru cawabiē badara idjiderā dji judiorāéa bida cawabisia. Maļ cawabiē badara naļgΛa: Critora bārā sode ßΛa. Idjideba cawa panΛa idji bia quirudebemada edadida.

²⁸ Jūma crīcha cawađeba daiba Critodebemada jūmarāa jaradia panΛa jipa nībadamārēā. Māwā daiba jūmarāda Critodeba ne jūmane jipa panΛada Ācōrēa unubidida. ²⁹ Maļ carea mĵra ģnāūé traja ßΛa Critoba idji ßΛba waißΛa dia ßΛdeba.

2

¹ Mĵā quīrīā ßΛa bārāba naļda cawađida: mĵra bio traja ßΛa bārā Colosadebemarāda, djabarā Laodicea purudebemada, jūma djabarā mĵ ununaca sida carebai carea. ² Mĵā quīrīā ßΛa jūmarāda sodeba zarea beadida, quīrīāneba ābaa bia duananida, idjaba wārā crīcha cawaa eropanΛneba bia

† 1:14 ĒdΛΛ edasia. Griego bedeadē ḄΛΛΛ cartade bΛ ßΛa: “ĒdΛΛ edasia idji oadeba.”

duananida. MāwāβΛΓΛ Ācōrēba naēna cawabiē βadara cawadia. Maāra Critoa. ³ IdjiabβΛΓΛ Ācōrē necawaada, crīcha cawaa sida poya diaya. Maā necawaara, crīcha cawaa sida bio bia panΛa. ⁴ Jūma maāγΛra māa jara βaa ni abaβa sewa jaradia panΛneba bārāra cūrūgarānamārēā. ⁵ Māra bārā ume βΛēmīna crīchadeba bārā ume βΛa. Māa cawa βΛa bārā ābaa bia duanada idjaba Critoa bio iā panada. Maā carea βAsrida βΛa.

Zocai bai djiwiidi Critodeba eropanΛa

⁶ Bārāba dadjirā Boro Jesucritora i jāpedada bēā idjideba nībadadua. ⁷ Idjideba zarea pananadua bio carra jida panΛ quīrāca, de βaubawa βΛ quīrāca. Idjira bio iā pananadua djabarāba jaradiapedada quīrāca. Maā awara ewariza Ācōrēa bia βΛada adadua.

⁸ Quīrācuita beadadua ni abaβa bārāra cūrūgarānamārēā dadji carebaca wārāē crīchadeba. Jūma maāγΛra drōā naēnabema crīchaa, naā ējūānebema crīchaa. Bedea Critodebemaēa. ⁹ Critoa naā djarade βasimīna wārāda Ācōrē basia. ¹⁰ Bārāra Crito ēberārā bēā idjideba ne jūmada eropanΛa Ācōrē ume bia beadi carea. IdjidrΛ jūma dadjia ununaca dji droma βea Boroa. ¹¹ Bārāra idji ēberārā bēā cacua wēāgopedada quīrāca panΛa. BaribβΛΓΛ maāγΛra jawaba odaēa. ĀteβΛΓΛ jara βΛa bārāra naā djaraba cadjirua o quīrā βΛdebemada ēdrasidada. MaāγΛ cacua wēāgōdara CritobβΛΓΛ osia. ¹² Ācōrēba idji βΛadeba Critoa ārēbabisia. Bārāba Ācōrēra māwā βΛa βΛada i jāpedada bēā borocuesidade unubisidaa Crito ume jousidada idjaba Ācōrēba bārāra idji ume ārēbabisida.

¹³⁻¹⁴ Naēna cadjirua o panΛneba bārāra beu beasia. Maāne naā djaraba cadjirua o quīrā βΛra ēpēbadjidaa.* BaribβΛΓΛ Ācōrēba bārāra Crito ume zocai βAsia. Wārāda cadjirua o panΛ carea dadjirāba Ācōrēa ne diai bara panasidaa. Ācōrē leyde βΛ βΛa dadjirāra beudida panΛda. BaribβΛΓΛ Crito crude beuside Ācōrēba maā diai bara pananara jūma jōbisia. Jūma dadjia cadjirua opedadara idjia quīrādoasia. ¹⁵ Crito crude beuside Ācōrēba jūma dadjia ununaca dji droma beara poyasia. Māwā poyadara idjia jūmarāa cawabisia.

¹⁶ Maā bēā bārāba cobada carea, dobada carea bida ēberārāba biē jaradibβΛΓΛ, ādji bedeara i jāranadua. Bārāba ewari droma wagadaca carea, jedeco djiwiidi wagadaca carea, ānāūbada ewari wagadaca carea bida ādjirāba biē jaradibβΛΓΛ, i jāranadua. ¹⁷ Jūma maāγΛba Ācōrēba oidebemada jarijaria unubi basia. BaribβΛΓΛ Ācōrēba oi jaradara Critodeba jūma osia.

¹⁸ Maā carea abaβa bārāba nebiada bajāne edadaēana adibβΛΓΛ, i jāranadua.† Māwā bedebadara djārā cāyābara edaara βea quīrāca nībadadamīna dji dromarāda crīchabadaa. Ādjirāba bajānebema nezocarāa bia bedebadaa. Cāimocara quīrāca unupedadada biara jaradiabadaa. BaribβΛΓΛ ara ādji crīchadeba māwā jaradiabadaa idjaba māwā crīcha panΛneba djārā cāyābara biara beada crīchabadaa. ¹⁹ Ādjirāba dadjirā Boro Crito ume panΛēa. BaribβΛΓΛ Crito ēberārāba idjideba ne jūmada eropanΛa idji ume ābaa bia panani carea. Idjideba dadjirāra waribadaa Ācōrēba waribi βΛ quīrāca.

²⁰ Bārāra Crito ume ābaa beusida bēā naā ējūānebema crīchara ēpēniē panΛa. Maāda ζcārē cārēā wadibida maā crīchara ēpē panΛ naā ējūānebemarāba

* **2:13-14** Naā djaraba cadjirua o quīrā βΛra ēpēbadjidaa. Griego bedeade βΛ βΛa: “Cacua wēāgōē panΛneba.” † **2:18** Bārāba nebiada bajāne edadaēana adibβΛΓΛ. Griego bedeade maāba idjaba jara βΛa: “Abaβa bārāda dji biaēana adibβΛΓΛ.”

ēpēbada quīrāca? ²¹ Nāwā jarabadaa: “Jālgara tārānadua, jari ḅara corānadua, jidarānadua.” ²² Jūma maḅra naḅ ējūānebema crīchaa. Maḅ crīcha ḅeara ēpēniē panḅa jūma dadjia copeḅadara, dopeḅada sida jōbari ḅērā. ²³ Wārāda maḅ crīcha ēpē ḅeara ne cawa ḅeaca ḅeaa. Ādjia jarabadaa ara dadjiduba ne obi panḅneba Ācōrēra poya bia ēpēnida, djārā cāyābara eḅaara nḅadida panḅda, idjaba ara daduba puḅeḅa bia mīga ḅeadida panḅda. Baribḅḅa jūma maḅgḅa dadji cacuaba cadjirua o quīrā ḅara jōḅicaa.

3

Bajānebemada jarḅḅida panḅa

¹ Bārāra Crito ume ḅrēḅapeḅada ḅērā bajānebemada jarḅḅa pananadua. Mama Critora Ācōrē jḅwa araare chūmḅa. ² Bajānebemada crīcha pananadua. Naḅ ējūānebemada crīcharānadua. ³ Bārāra Crito ume ḅeupeḅada ḅērā idji ume zocai panḅa. Maḅ zocai ḅaideḅemada ēberārāba cawadacaa. Baribḅḅa Critora Ācōrē ume zocai ḅḅa ḅērā, ḅārā sida Ācōrē ume zocai panḅa. ⁴ Bārāba Critoḅeba zocai ḅaira eropanḅa.* Ara idjida waya unubibḅḅe ḅārāra idji ume panania. Maḅne idji quīrāca quīrāwārēā panania.

Critoḅeba dadjirā djiwidida panena

⁵ Maḅ ḅērā jūma naḅ ējūānebema crīcha ḅārā soḅe ḅara igaradadua. Aduḅa nḅbarānadua, mīā perada orānadua, ḅārā cacuaba cadjirua o awua ḅara orānadua, crīcha cadjiruara ēpērānadua, idjaba ne awua ḅearānadua. Ne awua ḅḅa Ācōrē cāyābara maḅda biara ēpēbari ḅērā jḅwaba oda ācōrē ēpē ḅḅa quīrāca ḅḅa. ⁶ Jūma maḅ cadjirua carea Ācōrēba idji ḅjāē ḅeara cawa oya.† ⁷ Bārā sida naēna māwā nḅbabadjidaa. ⁸ Jāḅbe ḅārā soḅeba quīrḅadara, quēguea ḅedeabadara, djārā biē obadara, djārā biē jarabadara, ḅeḅea cadjirua jarabada sida jūma igaradadua.

⁹ Djārāa sewa orānadua. Bārāra naēna cadjiruade pananada ēdrḅsidaa. Bārāba cadjirua obadapeḅadara idu ḅḅsidaa. ¹⁰ Wuḅa djiwididi jḅḅda quīrāca ḅārāra djiwidida panesidaa. Ācōrēba māwā osia. Maḅ awara ḅārāra biara o wāa idji quīrāca ḅeadamārēā idjaba idjida biara cawadamārēā. ¹¹ Ācōrēba māwā oda ḅērā idji quīrāpita griegora judio ume abaria. Cacula wēāgo ḅeara cacua wēāgoē ḅea ume abaria. Druḅa āibemada, ne adua ḅḅa ēberāda, nezocada, nezocae sida abaria. Critoba dji biara ḅḅa. Idjira jūmarā soḅe ḅḅa.

¹² Ācōrēba ḅārāra quīrāneba edasia idji itea bia ḅeadamārēā. Maḅ ḅērā djārāra quīrā djuburia ḅeadadua. Ēberā biada ḅeadadua. Bārāra djārā cāyābara biara ḅeada crīcharānadua. Jūmarā ume crīcha biadeḅa ḅeadadua. Ne jūmane droadadua. ¹³ Jūmarā ume droa cawa ḅeadadua. Abḅḅa biē osira maḅ biē oḅara quīrādoadadua. Bārāba biē opeḅadara dadjirā Boroba quīrādoada quīrāca ḅārā biḅa quīrādoadadua. ¹⁴ Maḅ awara biara jūmarā ume dji quīrā duananadua. Māwā ḅārāra jūmarā ume āḅaa bia duanania. ¹⁵ Bārāra cacua aba ḅḅa quīrāca panḅa ḅērā Ācōrēba ḅārāra trḅsia āḅaa necai duananamārēā. Critoba necai ḅaira ḅārā soḅe dia ḅḅa.‡ Maḅba cawabiya cārēda oḅida panḅda. Maḅneba ḅeadadua. Idjaba Ācōrēba bia ḅḅada adadua.

¹⁶ Beḅea Critoḅemara ḅārā soḅe erobeḅadadua. Jūma Ācōrē necawaḅeḅa dji jaradiadadua idjaba dji careḅadadua biara ḅjāni carea.

* **3:4** Bārāba. Griego ḅedeade ḅḅḅḅ cartade ḅḅ ḅḅa: “Dadjirāba.” † **3:6** Idji ḅjāē ḅeara. Griego ḅedeade ḅḅḅḅ cartade maḅra neēa. ‡ **3:15** Critoba. Griego ḅedeade ḅḅḅḅ cartade ḅḅ ḅḅa: “Ācōrēba.”

Ācōrē Bedeade ʙΛ trlābida, djabarāba trlābadada, Ācōrē Jaureba trlābi ʙΛ sida Ācōrēa trlānadua. Soḏeba bia jara panΛneba trlānadua. ¹⁷ Bārā bedeabΛdade, ne obΛdade bida jūma oḏadua dadjirā Boro Jesuba quīrīā ʙΛ quīrāca. Idjideba dadjirā Zeza Ācōrēa bia ʙΛada adadua.

Djabarā ādji ēberārā ume sāvā beadida panΛ

¹⁸ Wērā quīma bara bea, bārā quīmaba jara ʙΛra ījā oḏadua. Dadjirā Boro Jesu ume panΛ bērā māwā oḏida panΛa. ¹⁹ Umaquīrā quīma bara bea, bārā quīmada quīrīānadua. Ādjirā ume quīrū bearānadua.

²⁰ Warrarā, bārā djibarirā bedeara ne jūmane ījānadua. Ācōrēba maλgara bia unu ʙΛa. ²¹ Zesarā, bārā warrarāra quīrūbirānadua so ārīānamārēā.

²² Nezocarā, bārā boro naλ ējūānebemaba obībΛrara jūma ījā oḏadua. Ababe idjia aca ʙΛde idji ume bia beadi carea orānadua. ĀtebΛrΛ Ācōrēra waya panΛ bērā biadeba jūma oḏadua. ²³⁻²⁴ Jūma bārāba o panΛra zoqueadeba oḏadua dadjirā Boro itea o panΛ quīrāca. Ababe ēberārāba bia ununamārēā orānadua. Bārāra dadjirā Boro Crito nezocarāa. Bārāba cawa panΛa idji itea bia o panΛbari idjia bārāa ne diaida. ²⁵ BaribΛrΛ dji biē o ʙΛra Ācōrēba cawa oya. Ācōrēba jūmarāda arīde cawa obaria.

4

¹ Nezoca bororā, bārā nezocarā ume jipa oḏadua. Bārā bida Boroda bajāne eropanΛda cawa panΛa.

² Ewariza Ācōrēa iwidi pananadua. IwidibΛdade dau ΛʙΛa beadadua idjaba bia ʙΛada adadua. ³ Dai carea iwidiḏadua Ācōrēba eḏa wābadara ewabΛrΛ quīrāca idu Critodebema naēna cawabiē badada jaradiabimārēā. Maλ jaradia ʙΛ carea mΛra preso ʙΛa. ⁴ Iwididadua mΛa ebuḏa jaradiai carea mΛa oida ʙΛ quīrāca.

⁵ Crito ījāē bea tāēna crīcha cawaadeba nībadadua. Ewariza jaΛḏadua idjidebemada ādjirāa cawabidi carea. ⁶ Bedea biadeba bedeadadua jūmarāba bia ūrīnamārēā. Māwā Critodebema iwidiḏadade bārāba cawa beadīa sāvā panunida panΛda.

Pauloba naλ cartade jīrūare ʙΛda

⁷⁻⁸ MΛa quīrīā ʙΛ djaba Tiqicoda bārāmaa diabuebΛrΛa mΛnebemada cawadamārēā idjaba sobīadamārēā. Idjia mΛ ume ābaa Ācōrē trajura ne jūmanē bia o ʙΛa. Idjia daidebemada bārāa jūma cawabiya. ⁹ Jāmabema djaba Onesimoda djaba Tiqico ume diabuebΛrΛa. Idjia ne jūmane jīpa o ʙΛa idjaba daiba idjira quīrīā panΛa. Tiqicoba, Onesimo bida bārāa nēbΛrΛḏīa jūma nama sāvā nūmΛda.

¹⁰ Djaba Aristarcoda mΛ ume ābaa preso ʙΛa. Idjia quīrīā ʙΛa bārāra bia duananida. Bernabe djabawarra Marcoba quīrīā ʙΛa bārāra bia duananida. Idjidebemada mΛa naēna cartade ʙΛasia. Idjira bārāmaa wāibΛrΛ, bia eḏadadua. ¹¹ Idjaba djaba Jesu, Justo abadaba quīrīā ʙΛa bārāra bia duananida. Djabarā judiorānebema maλ ūbeabe panΛba nama mΛ careba jaradia panΛa ēberārāba Ācōrēra ādjirā Boroda ʙΛdamārēā. Maλ djabarāneba mΛra sobīa ʙΛbaria. ¹² Jesucrito nezoca jāmabema Epaproba quīrīā ʙΛa bārāra bia duananida. Idjia ewariza Ācōrēa iwidi ʙΛbaria bārāra ne jūmanē zarea beadamārēā, bio ījā pananamārēā, idjaba jūma Ācōrēba obi quīrīā ʙΛda cawadapeda ījā oḏamārēā. ¹³ MΛa jaraya: djaba Epaproda wārāda traja ʙΛa bārāra, jūma djabarā Laodicea purudebemara, Hierapoli purudebema

1 TESALONICA

NABEMA CARTA PAULOBA BΛPA DJABARĀ TESALONICA PURUÐEBEMA ITEA

Paulo naãrā Tesalonica puruðaa wānanebemada bĀ bĀa Hecho 17:1-10de. Tesalonicadeba Bereadaa wāsia. MamaΛba Atena puruðaa wāsia. Mama bĀde Timoteora jēda Tesalonicadaa diabuesia. Maāne Paulora Corintodaa wāsia. Tesalonicadeba Timoteora Silvano ume Paulomaa wāsidaa. Djabarā Tesalonicadebemada nēbΛΓΛpedada bērā Pauloba nabema carta djabarā Tesalonicadebema itea bĀsia. Poa 51ne Corintodeba diabuesia.

Maā nabema cartade Pauloba djabarā carea Ācōrēa bia bĀada asia (1:1-10). Maāare quīrānebabisia ādjirā tāēna bia nībadadebemada (2:1-16). Maāare bĀsia ādjirāda crīcha bĀ bērā acĀde wā quīrīā bĀda (2:17deba aba 3:5daa). Maāare bĀsia Timoteoba ādjirā bia jaradadebemada (3:6-13). Maāare bĀsia sāvā djabarāra nībadida panĀda (4:1-12). Maāare bĀsia Crito zeidebemada (4:13deba aba 5:11daa). Pauloba djabarā itea jīrūare bĀdada 5:12-28de bĀa.

Naā cartade Pauloba naãrā bĀda

¹ MĀra Pauloa. Naā cartara bĀbΛΓΛA djabarā Tesalonica puruðebemara itea. Bārāra dadjirā Zeza Ācōrēnea, dadjirā Boro Jesucritoēa. Djaba Silvanoda, Timoteo sida mā ume panĀa. Daiba quīrīā panĀa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba bārāra careba pananida, necai bai sida bārāa dia pananida.

Djabarāba bia opeðada

² Daiba ewariza Ācōrēa iwidibĀdade bārā carea bia bĀada abadaa. ³ Daiba dadjirā Zeza Ācōrē quīrāpita ewariza quīrāneba panĀa bārāba Ācōrē ijā panĀneba biada o panĀda, quīrāneba dji careba panĀda, idjaba bia mīga panĀmīna dadjirā Boro Jesucritoba nebīa diamārēā jĀā panĀra quēnatĀdāē panĀda.

⁴ Djabarā, Ācōrēba bārāra bio quīrīā bĀa. Daiba cawa panĀa idjīa bārāra edasida. ⁵ Daiba bedeā bia Critodebema bārāa jaradiasidade ara jāwā bedeadaē basīā. ĀtebΛΓΛ maā bedeāra wārā arada cawa panĀ bērā Ācōrē Jaure ΛbĀadeba bedeasidaa. Bārāba cawa panĀa दौरa sāvā bārā tāēna nībasidada bia pananamārēā. ⁶ Ara maā quīrāca bārāba ēpēsidaa. Dadjirā Boro nībada quīrāca ēpēsidaa. Bārāra bio bia mīga panĀmīna Ācōrē Jaureba bĀsrida dia bĀdeba bedeā Critodebemara ijāsidaa.* ⁷ Māwā jūma Crito ijā bea Macedonia druadebemaba, Acaya druadebema bida bārāneba unusidaa sāvā nībadida panĀda. ⁸ Ādjirā awa bārāneba dadjirā Boro bedeāra ūrīnaē basīā, ātebΛΓΛ druazabemaba cawasidaa bārāba Ācōrēra ijā panĀda. Maā bērā ķdaiba bārānebemada cārēda jaradi? ⁹ ĀdjirābΛΓΛ jara panĀa sāvā bārāba दौरa bia edasidada, idjaba jĀwaba oda ācōrē beara igarasidada Ācōrē wārāda zocai bĀ ijāni carea. ¹⁰ Ādjirāba jara panĀa sāvā bārāba Ācōrē Warra Jesu bajāneba zeida jĀā panĀda. Ara maā Jesuda Ācōrēba lrēbabisia. Idjīa dadjirāra Ācōrēba cawa ode zeidebemada ēdΓΛ edasia.

* 1:6 Hecho 17:1-10.

2

Pauloba Tesalonica purude oda

1 Djabarā, bārāba cawa panΛa dai bārāma panasidade dadi quīrīābe pananaē basida. 2 Cawa panΛa bārāmaa wāni naēna Pilipodebemarāba दौरā biē jarasidada idjaba biē osidada.* Maλ awara bārāma jūēsidade zocārāba quīrīānaē basīa daiba jaradiadida. BaribΛΓΛ Ācōrēba carebasia idji bedeā biada bārāa ne wayaa neē jaradiadamārēā. 3 Daiba crīcha biaēneba wa sewadeba bārāa jaradiadaē basīa. Idjaba bārāa cūrūgadida crīchadaē basīa. 4 ĀtebΛΓΛ Ācōrēba bia ununa bērā दौरā basīa idji bedeā bia Critodebemada jaradiadamārēā. Maλ bērā daiba jaradia panΛa. Daiba jarΛdaē panΛa ēberārāba bia ununamārēā ātebΛΓΛ quīrīā panΛa dadi so acΛ bΛ Ācōrēba bia unumārēā. 5 Bārāba cawa panΛa daiba bedeā bia quīrudeba jaradiadaē panasidada. Idjaba parata edadi carea sewadeba jaradiadaē basīa. Maλra Ācōrēba cawa bΛa. 6-7 Daiba jarΛdaē panasidaa bārāba, dewararā bida daida bia jaradamārēā. Maλ awara दौरā Critoba diabuedarā bērā iwīdidida panasidaa bārāba ne diadamārēā. BaribΛΓΛ iwīdidāē basīa. ĀtebΛΓΛ quīrīāneba daiba bārāra careba panasidaa dji papaba warra zaquerā wagabari quīrāca. 8 Daiba bārāra bio quīrīā panΛ bērā ababe bedeā bia Ācōrēnebemada bārāa jaradiadaē basīa, ātebΛΓΛ ne jūmaneba carebadi carea panasidaa. 9 Djabarā, bārāba cawa panΛa daiba bedeā bia Ācōrēnebemada bārāa jaradia panasidade āsa diamasi bida ānāūnaē dewara trajū sīda obad-jidada parata edadi carea. Quīrīānaē basīa bārāba daia ōgo ne dia panΛneba bia mīgaēda.

10 Bārāba cawa panΛa, Ācōrē bida cawa bΛa दौरā bārā dji Crito ījā bea tāēna biya, jipa, biē jaradi neē nībasidada. 11 Maλ awara cawa panΛa zezaba idji warrarā ume obari quīrāca daiba bādji za sobiabisidada idjaba jipa nībadamārēā jara panasidada. 12 Daiba jarasidaa bārāra Ācōrēba quīrīā bΛ quīrāca nībadamārēā. Idjia bārāra trāsīa pe erobai carea idjaba idji biya quīrudebemada erobadamārēā.

13 Daiba ewariza bārā carea Ācōrēba bia bΛada abadaa. Bārāba Ācōrē bedeada daideba ūrīsidade ēberā crīcha quīrāca ījānaē basīa. ĀtebΛΓΛ maλ bedeara wārāda Ācōrē bedeada cawapedada bērā ījāsīdaa. Ara maλ bedeaba bārā dji Crito ījā bea crīchara biara o wāa. 14 Djabarā, bārāba ījā panΛ carea ara bādji druadebemarāba biē o panasidaa Ācōrē ēberārā judiorā druade māwāna quīrāca. Mama Jesucrito ījā bea judiorāra dji ījāē beaba biē o panasidaa. 15 Dadjirā Boro Jesura, Ācōrēneba bedeabadarā sīda beasīdaa. Maλ awara दौरā āyā jaratasīdaa. Ādjirāra Ācōrēba bia unucaa. Ādjira jūmarā ume dji quīrūa. 16 Ācōrēba ēdrā edamārēā daiba judiorāēā jaradia quīrīā panΛne ādjirāba iduaribīdāca. Māwā cadjiruara wai bΛada o panΛa. Maλ carea Ācōrēba idji quīrūbideba ādjirāra cawa oya.

Paulo Tesalonica debema djabarā acΛde wā quīrīā bada

17-18 Djabarā, dārāē bΛa दौरā bārā ume pananada āyā wāpedadada. Ara nawena daiba bārāra ununaē panamīna crīchadeba bārā ume panΛa. Daiba wārāda bārā acΛde wā quīrīā panasidaa baribΛΓΛ diauruba mīā sē basīa wārānamārēā. Māra wārāda barima zocārā bārāmaa wāi carea basīa. 19 Bārā carea bΛsrida panΛ bērā māwā panΛa. Maλ awara cawa panΛa dadjirā Boro

* 2:2 Hecho 16:11-40.

Jesucrito zebΛrΛde daiba bārāra jipa panΛda idjia unubidida. Mañne idji quīrāpita bārāda dai bΛsridaa baya.† 20 Wārāda bārā carea bΛsrida panΛa. Bārāra dai bΛsridaa.

3

1-2 Daiba waa poya droadaē bērā crīchasiidaa daduba Atena purude panΛmisa djaba Timoteoda bārāmaa wāida. Ara mañda idjira diabuesidaa Crito biara ijā panΛneba zarea beadamārēā. Ācōrē nezoca Timoteoba dai ume abari bedea bia Critodebemada jaradiabaria.* 3 Mañ awara idjira diabuesidaa bārā bia mīga panΛne jūmawāyā crīcharānamārēā. Bārāba cawa panΛa Crito ijā panΛ carea dadjirāra bia mīgadida panΛda. 4 Bārā ume panasidade daiba jarabadjidaa ēberārāba dadjirāra bia mīgabiidida. Bārāba cawa panΛa mañgara wārāda māwāsida. 5 Mañ carea mΛa waa poya droaē bērā Timoteora bārāmaa diabuesia wadi Critora ijā panΛ cawaya. MΛa crīchasia āibērā diauruba bārāa Critora igarabisida. Māwānabara daiba bārāa Critodebema jaradiapedadara ara jāwā becasia.

6 BaribΛrΛ Timoteora bārāma badada daima jūēsia. Bārāba Crito ijā panΛnebemada, bārā quīrīānebema sida idjia mīā biya jarade zesia. Idjia jarasia bārāba quīrīāneba wađibida दौरa quīrīānebabadada idjaba unu quīrīā panΛda daiba bārā unu quīrīā panΛ quīrāca. 7 Mañba djabarā, daiba cawāsidaa bārāba Jesura wadi ijā panΛda. Mañ bērā दौरa bia mīga panΛmīna sobiasidaa. 8 IdibΛrΛ दौरa wārāda so aduā panesidaa, cawa panΛ bērā bārāba wađibida dadjirā Borora ijā panΛda. 9 Bārā carea दौरa Ācōrē quīrāpita bio bΛsrida panΛa. Jācua bΛsrida panΛ bērā Ācōrēa bia bΛada abΛdade wađibida mañra carebae bΛa. 10 Āsa, diamasi bida daiba Ācōrēa iwidi bidaa bārā acΛde wāni carea. Māwā bārāba Critodebema wadi adua panΛra daiba poya jaradiada jūma daucha ijānamārēā.

11 Daiba dadjirā Zeza Ācōrēa, dadjirā Boro Jesua iwidi panΛa bārāmaa wayacusa wābidamārēā. 12 Daiba quīrīā panΛa dadjirā Boroba bārāra careba baida jūmarā ume biara dji quīrīā beadamārēā daiba bārā bio quīrīā panΛ quīrāca. 13 Idjaba iwidi panΛa Critoba bārāra careba baida sodeba bio ijānamārēā. Māwā dadjirā Boro Jesura jūma idjiderā ume zebΛrΛde bārāra dadjirā Zeza Ācōrē quīrāpita biya beadia biē jaradi neē.

4

Sāwā nībađida panΛ Ācōrēba bia unumārēā

1 Mañ awara djabarā, daiba bārāa jaradiasiidaa sāwā Ācōrē quīrāpita nībađida panΛda idjia bia unumārēā. Dadjirā Boro Jesudeba daiba bārāa bedea djuburiadia ara mañ quīrāca nībadamārēā. Wārāda bārāba māwā o panΛa, baribΛrΛ biara odadua.

2 Dadjirā Boro Jesudeba daiba jaradiapedadada bārāba cawa panΛa. 3 Ācōrēba quīrīā bΛa bārāra idji itea bia beadida. Mañ bērā auđuada orānadua. 4 Bārā cacuara jipa cawa erobeada dua Ācōrē quīrāpita, ēberārā quīrāpita bida bia beadamārēā. 5 Nañ djaraba cadjirua o awua bΛra orānadua Ācōrē adua beaba obada quīrāca.* 6 MañgΛdeba djabarāda biē orānadua idjaba

† 2:19 Bārāda dai bΛsridaa baya. Griego bedeađe nāwā bΛ bΛa: "Bārāda dai borobaria." Pauloba jara basia borobari jΛ bΛ quīrāca idjira djabarā carea bΛsrida baida. * 3:1-2 Ācōrē nezoca. Griego bedeađe ΛcΛrΛ cartade bΛ bΛa "Ācōrē ume trajabari." *

4:5 Bārā cacua. Griego bedeađe bΛ bΛa "bārā zoco." ΛcΛrΛmaarā mañ bedeađa jara bΛa "bārā quima."

cūrūgarānada. Jūma maḷgara dadjirā Boroba cawa oya daiba bārāa jara-
pedada quīrāca. ⁷ Ācōrēba dadjirāra edaē basia cadjiruade beadamārēā,
ātebaga edasia idji itea bia beadamārēā. ⁸ Maḷ igara baba ēberāba jaradada
igaraē ba, ātebaga Ācōrēba jara bada igara ba. Ara maḷ Ācōrēba idji Jaureda
bārāa diasia cadjirua neē beadamārēā.

⁹ Maḷ awara bārāra sāvā djabarā ume dji quīrānida panada mā naḷ
cartade ḡcārēā ba? Ācōrēbaga bārāa maḷra jaradasia. ¹⁰ Bārāba jūma djabarā
Macedonia druadebemara māwā quīrā panaga. Baribaga djabarā, daiba
bārāa bedeā djuburiadia biara dji quīrā beadamārēā. ¹¹ Idjaba jaradada
jūmarā ume necai duanani carea. Djārā nēbaga de bearānada. Bārā jawaba
trajadada daiba jarapedada quīrāca. ¹² Māwābaga bārāba ne erobeadia
idjaba Jesu iḡāē beaba bārāra bia ununia.

Jesu ume ābaa dji jaradidebema

¹³ Djabarā, daiba quīrā panaga bārāba Jesu iḡā bea jaidapedadadebemada
cawadida. Māwā bārāra sopuadaēa Ācōrē iḡāē bea sopuabada quīrāca.
Ādjirāra sopuabadaa dji beupedadara sāvābaga duananida cawadaē bērā.
¹⁴ Baribaga dadjirāba Jesura beu badada ārēbasida iḡā panaga. Maḷ bērā
cawa panaga Jesu iḡā bea jaidapedadara Ācōrēba jūma ārēbabida idji ume
beadamārēā.†

¹⁵ Maḷ carea dadjirā Boroba jaradara daiba bārāa jarabadaa: dadjirā Boro
zebaga de dadjirā, dji wadi zocai beara dji jaidapedada na idjima wānaēa.
¹⁶ Bajānaa dadjirā Borora bedeabagada iḡua ūrīnia, bajānebema nezoca dji
droma sida bedeabagada ūrīnia, idjaba Ācōrē cachiru iḡua sida ūrīnia. Maḷne
dadjirā Borora bajāneba zeya. Idji iḡā bea jaidapedadada naārā ārēbadia.
¹⁷ Ara maḷda dadjirā, dji zocai beara, ādjirā ume ābaa ḡtaa wānia dadjirā Boro
ume jarārāne dji ununi carea. Maḷbe dadjirā Boro ume ewariza duanania.
¹⁸ Maḷ bedeaba bārāra dji sobiabidada.

5

Dadjirā Boroba cawa oi ewari

¹ Djabarā, mā naḷ cartade baēa sāḷbe dadjirā Borora zeida. ² Bārāba
bio cawa panaga dadjirā Boroba cawa oi ewarira cawaēne zeida diamasi ne
drabari zebari quīrāca. ³ Ēberārāba nāwā jara panania: “Jūma necai nūma,
dauperadira neēa.” Māwā panane cawaēne ādjirā jūma ārī ewarira zeya wērā
biogoa ba cawaēne puabari quīrāca. Maḷne ādjirāra ni abalada ēdradaēa.

⁴ Baribaga djabarā, bārāra pāimane beaēa. Maḷ bērā dadjirā Boroba cawa
ode zebaga ewaride bārāra dauperadaēa ne drabari zebaga de dauperabada
quīrāca. ⁵ Jūma bārāra ḡnaanebema, āsabema. Dadjirāra diamasibemaēa,
pāimanebemaēa. ⁶ Maḷ bērā dadjirāra cāi beadaēa dewararā cāi bea quīrāca,
ātebaga dau abaga beadia, quīrācuita jipa beadia. ⁷ Cāi beara diamasi cāi bea,
beu nīmira diamasi beu nīa. ⁸ Baribaga dadjirāra āsabema bērā quīrācuita
jipa beadida panaga. Critora iḡā pananida panaga, dji quīrā beadida panaga,
idjaba Ācōrēba cawa oidebema ēdradira jā pananida panaga. Māwā ara
dadjida cadjiruadebemada jūātrā beadia sordaoba idji jāare ne zareaba
jūātrabari quīrāca, idji boro sida ne zareaba jūātrabari quīrāca. ⁹ Ācōrēba

† 4:14 Jesu iḡā bea jaidapedadara Ācōrēba jūma ārēbabida idji ume beadamārēā. Griego bedeade nāwā
ba ba: “Ācōrēba Jesu iḡā bea jaidapedadara idji ume eneya.”

dadjirāra trǎē basía cawa oi carea, ātebαΓα trǎsia dadjirā Boro Jesucritodeba ēdrαdamārēā. ¹⁰ Idjira dadjirā carea beusia. Maǎ bērā dadjirāda zocai beadibαΓα wa beudibαΓα, idji zebαΓαde idji ume ābaa zocai panania. ¹¹ Maǎ carea dji sobiabidadua. Idjaba dji carebađadua biara iǎni carea bārāba o panα quīrāca.

Pauloba djabarāa jūrūare jaradiada

¹² Maǎ awara djabarā, daiba beđea djuburiadia djabarā bārā tāēna Ācōrē traju o panαda bio wayadamārēā. Ādjirāra dadjirā Boro Jesucritodeba bārā bororāa. Bārāra sāvā nībadida panαda jaradiabadaa. ¹³ Ādjidebemada bia crīchadua. Ādjia o panα carea bio quīrīnadua. Jūmarā ume bia duanadua.

¹⁴ Djabarā, daiba jaradia bārā tāēna djuburia beara quēānamārēā. Sode bαsrīdaē beara sobiabidadua. Sode lβlaē beara carebađadua. Jūmarā ume droadadua. ¹⁵ jūrīnadua! Abαlba bārāda biē osira idjida abarica biē orānadua. ĀtebαΓα ewariza bādjiza biadrα odadua. Jūmarā ume bia odadua.

¹⁶ Ne jūmane bαsrīda beadadua. ¹⁷ Anāūnaē Ācōrēa iwīdi pananadua. ¹⁸ Ne jūma carea Ācōrēa bia bαada adadua. Maǎdrα Ācōrēba quīrīā bαa, bārāra Jesucrito iǎa bea bērā.

¹⁹ Ācōrē Jaureba o bαra idu obi ama beārānadua. * ²⁰ Ācōrēneba beđeabariba jara bαra igararānadua. ²¹ Jūma maǎtra quīrācuīta ūrīnadua, maǎbe ababe dji wārādrα iǎānadua. ²² Ni maārī bida cadjiruara orānadua.

²³ Mǎa quīrīā bαa dadji necai bai diabari Ācōrēba bārāra biara o wāida ne jūmane idji itea bia beadamārēā. Mǎa quīrīā bαa Ācōrēba bārā jaureda, bārā crīchada, bārā cacua sida jūma wagaida. Māwā dadjirā Boro Jesucrito zebαΓαde bārāra ni maārī bīda biē jaradi neđ beadia. ²⁴ Bārā Trǎnara beđea aba bα bērā jūma maǎgαra oya.

Pauloba jūrūare bαda

²⁵ Djabarā, dai carea Ācōrēa iwīdidadua.

²⁶ Wārā quīrīāneba jūma djabarāa nāwā jarađadua: daiba quīrīā panα bārāra bia duananida.†

²⁷ Mǎa dadjirā Borodeba jaraya: naǎ cartara jūma djabarā quīrāpita leđadua.

²⁸ Mǎa quīrīā bαa dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārāra careba baida.

* 5:19 Griego beđeade maǎ versículoda nāwā bα bαa: “Ācōrē Jaure uruada quiarānadua.” † 5:26 Wārā quīrīāneba. Griego beđeade bα bαa: “Isō bia quirudeba.”

2 TESALONICA

UMÉBEMA CARTA PAULOBA BΛDA DJABARĀ TESALONICA PURUÐEBEMA ITEA

Nabema carta bΛdacarea Pauloba ūrīstica bΛa djabarāra bia mīga panΛda, sewa jaradiabadarāda ādji tāēna zesidada, idjaba λCARΛ djabarāra coaida beada. Maλ carea umébema cartara bΛsia. Djabarā carea Ācōrēa bia bΛada apeda iwīdisia ādjia biara ījānamārēā (1:1-12; 2:13-17). Maλ awara Ācōrēba cawa oi ewaridebemada ebudaara bΛsia λCARΛba sewaðeba jara-dia pananada ījārānamārēā (2:1-12). Maλare bΛsia ādjirāba Ācōrēa iwīdi pananida panΛda idjaba dji coaida beara trajaðida panΛda (3:1-15). Idjia djabarā itea jirūare bΛðada 3:16-18de bΛa.

Pauloba naλ cartade naārā bΛda

¹ Māra Paulo. Naλ cartara bΛBARΛA djabarā Tesalonica puruðebema itea. Bārāra dadjirā Zeza Ācōrēnea, dadjirā Boro Jesucritodea. Djaba Silvanoda, Timoteo sīda mλ ume panΛa. ² Daiba quīrīā panΛa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bīda ādji biaðeba bārāra careba pananīda, necai bai sīda bārā dia pananīda.

Ācōrēba idji beða ījānaca cawa oidebema

³ Djabarā, daiba ewariza bārā carea Ācōrēa bia bΛada abadaa. Daiba māwā obadara bia bΛa. Bārāba ewariza Critora biara ījā panΛa idjaba biara dji quīrīā panΛa. ⁴ Maλ carea daiba Ācōrē ēberārā duanΛza bārānebemada bΛsrida nēbARΛbadaa. Jarabadaa ēberārāba biē odi carea ēpē panΛmīna bārāba Critora wadi ījā panΛda idjaba bia mīga panΛmīna jūma droa panΛda. ⁵ Maλba cawabi bΛa Ācōrēba jīpa cawa obarīda. Idjia bārāra bia unu bΛa pe erobai carea. Maλ carea ara nawena bia mīga panΛa.

⁶ Ācōrēba jīpa cawa obaria. Bārā bia mīgabi panΛra idjia bia mīgabiya. ⁷⁻⁸ BarīBARΛ bārā, dji bia mīga beara λnāūbiya dai λnāūbi quīrāca. Maλgara māwāya dadjirā Boro Jesura idji nezocarā mēsra bea ume urua eradra nūmane bajāneba zebARΛde. Mane jūma Ācōrē ījāé beada, beða bia dadjirā Boro Jesuðebema ījānacada cawa oya. ⁹ Ādjirāra tΛbΛ uruaðe ewariza bia mīgabiya. Dadjirā Boro quīrāpitabemada, idji ΛbΛa dromanēbema sīda tΛmΛ beadia. ¹⁰ Maλ ewarīde idjīderāba idjīa bia beðeadia. Ādjirā ume bia oða carea jūma idji ījā beaba idjira bio bia ununia. Daiba idjīðebema jaradia-peðadara bārāba ījāpeðada bēra bārā sīda maλ ēberārānebema.

¹¹ Maλ carea daiba ewariza dadjirā Ācōrēa iwīðibadaa bārāda bia unumārēā. Idjia bārāra maλ carea trāsia. Daiba iwīdi panΛa Ācōrēba idji ΛbΛaðeba bārāra ne jūmane carebamārēā. Māwā idji ījā panΛneba bia o quīrīā panΛra bārāba jūma oðia. ¹² Māwāra bārāneba jūmarāba dadjirā Boro Jesucritora bia jaraðia idjaba idjīðeba bārāda bia jaraðia. Dadjirā Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bīda ādji biaðeba careba panΛ bēra māwā bia jaraðia.

2

Cadjiruaðebema ēberā zeida bΛ

1-2 Mañ awara djabarã, daiba bārãa bedea djuburiadia dadjirã Boro Jesucrito zeidebemada idjaba dadjirã idji ume ábaa dji Jaredidebemada añ crīcharānamārēã. Abaaba dadjirã Boroba cawa oi ewarira jūēsiaa aibara, dauperarānada. Bariduaba Ācōrēneba bedea ba quīrāca māwā jaraibara, wa māwā jaradiaibara, wa daiba cartade māwā basidaada aibara, ĩjārānada. 3 Ni maārī bida abaa idu cūrūgabarānada. Dadjirã Boroba cawa oi ewari ze naēna zocārã ēberārāba Ācōrēra igaradia. Mañne cadjiruadebema ēberāda odjaya. Mañ ēberāra Ācōrēba taba uruade batabueya. 4 Idjia Ācōrēra idjaba ne jūma ēberārāba ācōrē abada sida quīrāca baya. Idjida jūma mañ cāyābara dji dromaara baada aya. Mañ bēra Ācōrē de dromane chūmepeda jaraya idjidra Ācōrēda.

5 Bārāma baside māa mañara jaraē basica? Quīrānebadaēca? 6 Mañ bēra cawa panla cārēba mañ ēberāra idu odjabiē ba. Baribara idji ewari jūebarāde odjaya. 7 Nawena cadjiruara mērã o nīnaa, baribara dji iduaribiē ba mañ cadjiruadebema ēberāra idu odjabiē ba. Māwā baya aba Ācōrēba dji iduaribiē bara āyā edebarāda. 8 Mañbeba cadjiruadebema ēberāra odjaya. Baribara dadjirã Boro Jesu quīrāwārēã dorrodorrea zebara ara beebarāba mañ ēberāra beaya.

9 Cadjiruadebema ēberāra diauruba zebiya. Diauru ababa ne ununacada quīrātanoa ocuaya ēberārāba Ācōrēba māwā o bada crīchadamārēã. 10 Ne quīrātanoa cadjirua o baeba ēberārã taba uruade bia mīgadida panla cūrūgaya. Ādjirāba wārã beedada quīrānaca bēra Ācōrēba ēdra edaēa. 11 Ātebara idu sewada ĩjābiya. Māwā ara ādjiduba bio cūrūga beadia. 12 Mañ ēberārã wārã bedea ĩjāē beaba cadjiruada basridaa obada bēra Ācōrēba biē ba.

Ācōrēba idji ĩjā bea ēdra edada

13 Djabarã, daiba ewariza bārã carea Ācōrēba bia baada abadaa. Dadjirã Boroba bārāra quīrā ba. Idjia bārāra ēdra edai carea naēnaeda edasia. Bārāba idji wārã bedea ĩjā panla bēra idjaba idji Jaureba bārāra idji itea bia ba bēra ēdra edaya. 14 Daiba bedea bia Critodebema jaradia panleba Ācōrēba bārāra trāsia dadjirã Boro Jesucrito bia quirudebemada edadamārēã. 15 Mañ bēra djabarã, zarea beadada. Daiba jaradiapedara, cartade bapedada sida quīrādoarānada.

16-17 Ācōrēba dadjirāra quīrāsia. Idji biadeba sobiabicuasía ewariza māwā beadamārēã. Idjaba cawabisia wārāda idjideba nebiada edadida. Daiba quīrā panla dadjirã Boro Jesucritoba, dadjirã Zeza Ācōrē bida bārāra sobiabiēda idjaba zarea bādida. Māwā bārāba bedea panla, o panla sida jūma bia baya.

3

Djabarāba Ācōrēa iwīdidamārēã Pauloba jarada

1 Mañ awara djabarã, dai carea Ācōrēa iwīdidadua dadjirã Boro bedeara druaza isabe jūemārēã idjaba ēberārāba mañnebemada bia jaradamārēã bārã tāēna māwāna quīrāca. 2 Ācōrēa iwīdidadua daira ēberã cadjiruārāba biē o quīrā pannebemada wagamārēã. Ācōrē ĩjā quīrāē beada baraa. 3 Baribara dadjirã Borora bedea aba ba. Idjia bārāra careba baya zarea beadamārēã idjaba cadjiruadebemada waga baya. 4 Dadjirã Borodeba cawa panla daiba jaradiapedara bārāba wārāda o panla idjaba o pananida. 5 Quīrā panla

dadjirã Boro Ācōrēba cawabida bārãra bio quĩrĩã ßada. Idjaba quĩrĩã panãa idjia carebaida Critoba droada quĩrãca droadamãrēã.

Coa neë trajadida panã

⁶ Djabarã, dadjirã Boro Jesucrito trãneba daiba bārãa jaradia djabarã coaieã bea ume ābaa bearãnamãrēã. Daiba jaradiapedada quĩrãca odacaa. ⁷ Bārãba cawa panãa dai nĩbapedada quĩrãca bārãra nĩbaeida panãda. Bārã tãena panasidade दौरa bari pananaca basía. ⁸ Daiba bārãnedã bari coãe basía, ātebãrã āsa, diamasi bida ãnãunaẽ dewara traju sida o panasidaa bārãba daia õgo ne diarãnamãrēã. ⁹ Wãrãda bārãba carebadãmãrēã iwididida pananamĩna iwididaẽ basía. Ātebãrã दौरa trajasidaa cawabidi carea bārãba abari quĩrãca odida panãda. ¹⁰ Bārã tãena panasidade daiba naãda jarasidaa: dji traja quĩrĩãẽ ßãra ne cobirãnadua. ¹¹ Daiba ũrĩ panãa ãcãrã bārãnebemada coaieã beada. Ādjirãra trajadacaa ātebãrã djãrã nẽbãrade panabadaa. ¹² Mã djabarãa daiba dadjirã Boro Jesucritodeba bedea djuburiadia necai trajadamãrēã codira erobeadãmãrēã.

¹³ Baribãrã djabarã, bia o panãneba sērãnadua. ¹⁴ Daiba naã cartade jaradiapedadada abãba ĩjãẽbãrã, jũmarãa cawabidãdua biẽ o ßada. Idji ume ābaa bearãnadua peramãrēã. ¹⁵ Baribãrã idjira bārã ume dji quĩrũ quĩrãca erobearãnadua, ātebãrã bārã djaba bẽrã jaradãdua jipa omãrēã.

Pauloba jĩrũare ßada

¹⁶ Daiba quĩrĩã panãa dadjirã Boro necai bai diabariba idji necai baira bārãa ewariza ne jũmane dia ßaida. Quĩrĩã panãa dadjirã Borora bārã ume ßaida. ¹⁷ Mãra Pauloa. Naãrã bededã mã jawaba ßãbãrãã. Jũma mã cartade nãwã ßãbaria cawabi carea mãabãrã ßãbãrãã. Nãwã ßã ßãbaria. ¹⁸ Mã quĩrĩã ßãã dadjirã Boro Jesucritoba idji biãdeba bārãra careba ßaida.

1 TIMOTEO

NABEMA CARTA PAULOBA TIMOTEO ITEA BADA

Pauloba naã cartara Timoteo itea basia. Timoteora Listra purudebema basia. Paulora naãrã maã puruãa wãnanebemada bã baa Hecho 14:6-23de. Pauloba Timoteoda idji ume jaradiade wãmãrãã edadebema bã baa Hecho 16:1-3de. Ædjia beãa bia Jesucritodebemada zocãrã puru beãe abaa jaradiasidaa.

Paulora Roma purude preso badada poa 62de ãdrasica baa. Maãbe jãda Epeso puruãa wãsia. Timoteoda mama amesia djabarã nãbarade beãa carebamãrãã. Maãbe Macedonia druãaã wãsia. Naã nabema cartara mamaaba diabuesia Timoteoa crãcha biada diai carea.

Epesode ÆCARABA drõãenabema crãchada jaradia panasidaa. BaribARL Pauloba basia ababe beãa bia Critodebema ijã panãneba dadjirãra cadjiruãebemada ãdrãdida (1:1-20). Maãare basia sãwã djabarãba Æcõrã iwidiãdida panãda (2:1-8), djabawãrãra sãwã beãdida panãda (2:9-15), idjaba djabarã bororãda sãwã beãdida panãda (3:1-16). Capítulo 4de Pauloba basia sewa jaradia beãebemada idjaba sãwã Jesucrito nezocara nãbaida bãdebemada. Maãare basia djabarã boroba sãwã djabarãra wagaida bada (5:1neba aba 6:2ãaa). Jirũare basia Crito ijã bãba sewada igarapeãa wãrã beãeãda ijããda bada. Maã awara basia paratada awua bããã bada ãtebARL ne biada o bãida baa bajãne ne biada erobai carea (6:3-21).

Pauloba naã cartade naãrã bada

¹ Mãra Pauloa, Jesucritoba diabueãa. Æcõrã dadji Ædra Edabariba dadji Boro Jesucrito ume mãra mãwã basidaa. Ara maã Jesucritodeba dadjira wãrãda bia beãdida cawa panãa. ² Timoteo, mãra naã cartara bã itea bãbARL. Mãneba Critora ijãna bãrã bãra wãrãda mã warraca baa. Mãa quĩrãã baa dadji Zeza Æcõrãba dadji Boro Jesucrito biãa quĩrã djuburia pananida, ãdji biãdeba careba pananida, idjaba necai bãã sãda dia pananida.

Æi jaradia beãa idu jaradiabirãdua

³ Macedonia druãaã wãã naãna mãra bãã beãa djuburiasia Epesode bemãrãã. Mãwã osia baa quĩrã awara jaradia beãa waa idu jaradiabirãmãrãã. ⁴ Ædjirãã jaradua drõã naãnebema nãbarãbadara, dadji drõã naãnebemarã trã zocãrã jaradiabada sãda waa jaradiarãnamãrãã. Maãba ababe caicaya duanehibaria. Dadjirãra carebacaa Æcõrãba obi bada odamãrãã. Ababe idji beãa ijã panãneba poya odia. ⁵ Mãra mãwã jara baa djabarãba crãcha biãdeba, sobiãdeba, wãrãda Æcõrã ijã panãneba dji quĩrãã duananamãrãã. ⁶ BaribARL ÆCARARA mããnebemada ãã wãsidãa. Maãbe baridua beãeã dadji carebacada ãpãsidãa. ⁷ Ædjirãra Æcõrãba Moisea diãda ley jaradiabadada bã quĩrãã panãa, baribARL bio cawa panã quĩrãca jaradiabadamãã adua panãa cãrãda jaradia panãda.

⁸ Dadjirãba cawa panãa mãã leyrã biãda. BaribARL aride jaradiãdida panãa. ⁹ Mãã bãrãã cawãdida panãa Æcõrãba mãã leyrã diaã basida dji jipa o beã carea, ãtebARL diasia dji ijã odaca carea, cawARL zarea beã carea, Æcõrã neã beã carea, cadjirua o beã carea, Æcõrã wayãdaca carea, Æcõrã igarabada carea, ãdji djibarirã beabada carea, mãã beabada carea, ¹⁰ daunemabada carea, ara ãdji abaricarã ume mãã perada obada carea, djãrã nãdobuebada carea,

sewaida bea carea, sewadeba djārā biē jarabada carea, idjaba wārā bedeaba jara ḅara odaca carea. ¹¹ Bedea bia quiru Ācōrēnebemaba maḷ wārā bedeara cawabi ḅa. Dadjī Ācōrē bia quiruba maḷra mḷa diasia jaradia ḅamārēā.

Ācōrēba Paulo quīrā djuburiada

¹² Dadjirā Boro Jesucritoba mḷa ḅḅada diasia idji bedea jaradia ḅamārēā. Idjia cawasia mḷa ne jūmada jipa oida. Maḷ bērā mḷra ḅasia idjia quīrā ḅada o ḅamārēā. Maḷ carea mḷa idjia bia ḅada aya. ¹³ Naēna mḷa idjidebemada biē bedeabadjia idjaba idjiderāda biē oi carea ēpēbadjia. Djārā biē bedeabadjia. Baribḅḅa idjia mḷra quīrā djuburiasia. Idjida wadī ḷjāé ḅada bērā adua ḅḅdeba māwā biē obadjia. ¹⁴ Dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba mḷra bio carebasia idjida ḷjāmārēā idjaba idji quīrāda erobamārēā.

¹⁵ Naḷ bedeara wārā ara bērā jūmarāba ḷjānida panḷa: Jesucritora naḷ ējūnāa zesia cadjirua obadarā ēdrḷa edai carea. Cadjirua obadarānebemada mḷdrḷa dji cadjiruaara basia. ¹⁶ Baribḅḅa Ācōrēba mḷra quīrā djuburiasia. Māwā Jesucritoba mḷ, dji cadjiruaara ḅḅdeba unubisia idjia jūma bia droa ḅada. Mḷneba dji wadī ḷjāé bea cawabisia sāwā ēberā cadjiruara quīrā djuburiabarida zocai ḅai jōcada erobeadamārēā. ¹⁷ Ācōrēda ewariza jūmarā Boroa. Idjira beucāa. Dadjirāba ununacāa. Ababe idjidrḷa ḅa.* Idjīabḅḅa dadjirāba ewariza bia bedeadida panḷa idjaba wayadida panḷa. Bia ḅa māwā ḅada.

¹⁸⁻¹⁹ Mḷ warra Timoteo, ḅa oida ḅara mḷa jara ḅḅḅḅḅḅ. Ācōrēneba ḅḅdebema jarapedadara quīrānebada. Māwā Crito ḷjā ḅḅdeba, crīcha biadeba ḅa wārā bedeara waga erobaya bia djō ḅa quīrāca. ḅḅḅḅḅḅ crīcha bia erobeadada igaradapeda ādjia Crito ḷjā panḷa idu ḅasidaa. ²⁰ Maḷgḷa ēberārānebemarā aba Himeneo basia. Abara Alejandro basia. Ādjira mḷa diauru jḷwade ḅasia cawadamārēā Ācōrēnebemada waa biē bedeadīē panḷa.

2

Sāwā Ācōrēa iwīdīdida panḷa

¹ Naḷda biara jaraya: jūma ēberārā carea djabarāba Ācōrēa bedea djuburiadida panḷa, carebamārēā iwīdīdida panḷa, idjaba bia ḅada adida panḷa. ² Jūma naḷ ējūānebema bororā carea, zarra bea carea bida Ācōrēa iwīdīdida panḷa dadjirāra necai beadi carea, aduā beadi carea, Ācōrē waya beadi carea, idjaba ne jūmane jipa beadi carea. ³ Māwā iwīdī pananida bia ḅa. Ācōrē dadjī ēdrḷa Edabariba maḷgḷa bia unu ḅa. ⁴ Idjia quīrā ḅa jūmarāba wārā bedeadada cawadapeda cadjiruadebemada ēdrḷadida. ⁵ Ācōrēra ababḅḅa ḅa. Idjaba ēberārā Ācōrē ume bia ḅabarida ababḅḅa ḅa. Maḷ ēberāra Jesucritoa. ⁶ Ara idjida idu beabisia jūma ēberārāda ēdrḷa ḅai carea. Ācōrēba ḅada ewaride Jesucritoba maḷra cawabisia. ⁷ Maḷ carea mḷra idji bedea jarabarida ḅasia. Mḷra idjia diabuedada ḅasia wārā bedea idji ḷjānida panḷanebemada judiorāéa jaradiade wāmārēā. Mḷa wārā bedeadada jara ḅa.* Sewada oē ḅa.

* **1:17** Ababe idjidrḷa ḅa. Griego bedeadē ḅḅḅḅḅḅ cartade ḅḅ ḅa: “Ababe idjidrḷa ne cawa ḅa Ācōrēa.”

* **2:7** Mḷa wārā bedeadada jara ḅa. Griego bedeadē ḅḅḅḅḅḅ cartade nāwā ḅḅ ḅa: “Mḷra Critode bērā wārā bedeadada jara ḅa.”

⁸ Djabarā ābaa dji jarebɔdaza m̄la quĩrĩā ɓla umaquĩrĩārāba crĩcha biadeba Ācōrēa iwidiɔɔɔ. Maɓne quĩrũ beadiē panla, caicaya beadiē panla.† ⁹ M̄la quĩrĩā ɓla wērārāra quĩrĩāpa, aride djiodida. Ādji budara jūmawāyā biya erudiē panla. Oroda wa neta nēɓla beada jūmawāyā pēuniē panla.‡ Djio nēɓla ɓl sida jāniē panla. ¹⁰ Ātebɔɓla Ācōrē waya bea bērā wērārāba bia o pananeba bio djio panl quĩrĩāca beadida panla. ¹¹ Djabarā ābaa dji jare panane wērārāba chupea ūrĩnida panla idjaba dji bororāda waya beadida panla. ¹² Ābaa dji jarebɔdaze m̄la iduaribicāa wērāba jaradia baida wa umaquĩrāda idji jawæda erobaida. Ātebɔɓla wērāba chupea ūrĩ baida ɓla. ¹³ Māwā baida ɓla Ācōrēba Adaɓda naārā oda bērā. Māwānacarea Evada osia. ¹⁴ Maɓ awara diauruba Adaɓra cūrūgaē basia, ātebɔɓla wērāda cūrūgasia. Cūrūgaside wērāba cadjiruada osia. ¹⁵ Baribɔɓla warra to pananeba wērārāra ēɗɗadia Critoda ĩjā pananibɔɓla, wārā quĩrĩāda eropanibɔɓla, idjaba Ācōrē itea bia pananibɔɓla. Jūma maɓɓara quĩrĩāpa ēpēnida panla.§

3

Djabarā wagabari s̄wā baida ɓl

¹ Naɓ beɔeara wārā araa: abaada djabarā wagabarida ɓa quĩrĩā ɓɓɓɓɓ, biada o quĩrĩā ɓla.* ² Maɓ bērā djabarā wagabarira biē jaradi neē baida ɓla, quima aba erobaida ɓla, jūmawāyā baiē ɓla, crĩcha biadeba baida ɓla, quĩrĩāpa baida ɓla, idji dede jūebɔdara bia edaida ɓla, idjaba jaradia cawa baida ɓla. ³ Idjira beu nĩbaiē ɓla. Quĩrũbi jɔɓɓa baiē ɓla, ātebɔɓla aduā baida ɓla. Jūmarā ume necai baida ɓla. Paratada awua baiē ɓla. ⁴ Idji dedebemārā bio waga cawa baida ɓla, idji warrārā cawɔɓla ĩjā erobaida ɓla, idjaba ādjirāba idjira wayadida panla. ⁵ Ara idji dedebemārāda waga adua ɓɓɓɓɓ, ṣs̄wā Ācōrē ēberārāda bia wagai? ⁶⁻⁷ Crito ĩjāé bea biāa idjidebemada bia crĩchadida panla. Māwā ēberārāba idjidebemada biē beɔeadaēa idjaba diauruba idjira ēberārā quĩrĩāpita biē ɓlā. Ācōrē beɔea ĩjāna djiwidi ɓɓara djabarā wagabarida baiē ɓla dji dromada crĩcharāmārēa. Māwā crĩchasira Ācōrēba idjira cawa oya diauru cawa oda quĩrĩāca.

Djabarā carebabari s̄wā baida ɓl

⁸ Ara maɓ quĩrĩāca djabarā carebabada sida jipa nĩbadida panla ēberārāba wayadamārēa.† Ādjirāba sewada o beadiē panla, beu nĩbadidē panla, idjaba paratada awua beadiē panla. ⁹ Dadjia ĩjā panl beɔea Ācōrēba cawabidara crĩcha biadeba bio wagadida panla. ¹⁰ Djabarā carebabada ɓɓadi naēna bio quĩrĩācuiita acɓɓida panla. Maɓbe biē jaradi neē beabɔɓla, djabarā carebabadada beadida panla. ¹¹ Abari quĩrĩāca ādji quima sida jipa nĩbadida panla ēberārāba wayadamārēa.‡ Nēɓara o beadiē panla. Jūmawāyā beadiē

† **2:8** Ācōrēa iwidiɔɔɔ. Griego beɔeade ɓɓ ɓla: “Jawa ātaa wadida.” Maɓ ewaride ēberārāba jawa ātaa wabadjidāa Ācōrēa iwidiɔɔɔ. Maɓ bērā eɔaude Ācōrēa iwidiɔɔɔadi adi cāyābara jarabadjidāa: “Jawa ātaa wadia.” ‡ **2:9** Neta nēɓla bea. Griego beɔeade ɓɓ ɓla “perla.” § **2:15** Maɓ versiculoɓa jara ɓɓara ebuda ɓlā. Ācōrē Beɔea bio cawa beamaarā Pauloba cawabi basia wērārāda dji bororēmīna bia beada. Idjia jaraē basia warrārāda toɔida panada ēɗɗadi carea. * **3:1** Djabarā wagabari. Griego beɔeade ɓɓ ɓla “dji acɓɓari.” Cāpūrĩā beɔeade biara “pastor” jarabadaa. † **3:8** Djabarā carebabada. Griego beɔeade ɓɓ ɓla “nezoca.” Cāpūrĩā beɔeade biara “diacono” jarabadaa. ‡ **3:11** Ādji quima. Griego beɔeade ɓɓ ɓla “wērārā.” Acɓɓamaarā djabarā carebabada quimarāda jara ɓla idjaba acɓɓamaarā djabarā carebabada dji wērārāda jara ɓla.

pan^{aa} āteba^{ra} ne jūmane jipa beadida pan^{aa}. ¹²Djabarā carebabariba wērāda aba erobaida ba^a. Idji warrarāra, idji dedebemarā sida bio waga cawa ba^aida ba^a. ¹³Djabarā carebabadaba odida pan^{ra} jipa odiba^{ra}, jūmarāba ādjirānebemada bia bedeadia. Māwā ne wayaa neē ādjirāba Jesucrito ĩjā pan^{aa}nebemada poya bedeadia.

Wārā bedea Ācōrēba cawabida

¹⁴⁻¹⁵Māra isabe ba acade wā quīrīā ba^a. Māwāmīna māra dārāisicada. Ma^l bērā na^l cartara ba itea ba^{ba}ra^{aa} Ācōrē ēberārāra sāwā ābaa beadida pan^{da} cawamārēā. Dadjirāra Ācōrē zocai ba ēberārā. Idji wārā bedeara quīrācuīta jaradiabadaa ni aba^{ba} quīrā awara jaradiarānamārēā.[§]

¹⁶Wārāda Ācōrēba na^l bedea cawabidara bio bia ba^a: Critora na^l djarade zesia.

Ācōrē Jaureba cawabisia idjira jipa ba^{da}. Bajānebema nezocarāba idjira unusidaa.

Djabarāba idjidebemada judiorāēma jaradiasidaa. Zocārāba na^l ējūāne idjira ĩjāsidaa.

Ācōrēba idjira bajā bia quirude wayacusa edasia.

4

Āĭ jaradiabadarā

¹Ācōrē Jaureba ebuda jara ba^a na^l jīrūarebema ewaride āca^{ra}ba Crito ĩjā pananara igaradapeda jai cūrūgaya beada, ādjia jaradiabi pan^a sida ēpēnida. ²Ma^l jairāba jaradiabi pan^{ra} ēberārā dji biaca bea sewaida beaba jaradiabadaa. Cadjirua obadadeba ma^l ēberārā crīchara jūma ārī beaa. ³Ādjirāba idu quima edabidacaa. Ne jūma codi sida idu cobidacaa. Bariba^{ra} Ācōrēba jūma diasia idji ĩjā beaba, wārā bedea cawa beaba idjia bia ba^{ada} adapeda codamārēā. ⁴Ne jūma Ācōrēba ocuadara bia ba^a. Ma^l bērā Ācōrēba bia ba^{ada} asidara ni aba^a codidebemara igaradiē pan^{aa}. ⁵Ma^l codira Ācōrē quīrāpita bia ba^a Ācōrē bedebaba māwā jara ba bērā idjaba idjia bia ba^{ada} abada bērā.

Jesucrito nezoca bia

⁶Ba^a jūma ma^{ga}da djabarāa jaradia baiba^{ra}, Jesucrito nezoca biada ba^{ya}. Ācōrē wārā bedea dadjia ĩjā pan^a ēpē ba^{deba} ba jaureba ba^{ba} wari ba^{ya} bia ne co ba quīrāca.

⁷Drōā naēnabema nēba^{ra}bada biē beara igaradua. Ācōrēba quīrīā ba quīrāca nībai carea cawa wādua. ⁸Wārāda na^l cacuara zarea o pananiba^{ra}, ara dadji cacuada carebadia. Bariba^{ra} Ācōrē ume nībadi carea cawa wāniba^{ra}, ma^lba dadjira ne jūmane carebaya. Idibema ewaride, tēābema ewaride biēa carebaya. ⁹Ma^l bedeara wārā araa. Jūmarāba māra ĩjānida pan^{aa}. ¹⁰Ma^l carea dadjira traja pan^{aa} idjaba bia mīga pan^{aa}. Ācōrē zocai ba^{ba} ēdra edamārēā jā^l pan^{aa}. Idjia jūmarāda ēdra edabarā. Biara jaraiba^{ra}, idji ĩjābadad^{ra} ēdra edabarā.

¹¹Jūma ma^{ga}ra jaradiadua idjaba ĩjā odamārēā jaradua. ¹²Ba^a cūdrāmīna ni aba^{aa} idu igarabirādua. Āteba^{ra} ba^a bedebaba^{deba}, ne o ba^{deba}, wārā quīrīāneba, quīrāipa ba^{deba}, idjaba Crito ĩjā ba^{deba} djabarāa unubidua sāwā

§ 3:14-15 Wārā bedeara quīrācuīta jaradiabadaa. Griego bedeadē nāwā bā ba^a: “Dadjirāra wārā bedea de jīrūa, de drebema^a.”

beadida panΛda. ¹³ Jūmarā quīrāpita Ācōrē Bedeara jīgua ledua, jaradia badua, idjaba djabarāra careba badua biara ijānamārēā aba mΛ jūēbarΛdaa. ¹⁴ Ācōrēba bΛa omārēā diadara quīrādoarādua. Djabarā wagabadaba ādji jΛwa bΛ arΛ basidade Ācōrēneba jarasidaa idjia mΛra diabΛrΛda. ¹⁵ Jūma maλgara quīrāpa o badua jūmarāba cawadamārēā bΛa ewariza biara o wāda. ¹⁶ Ara bΛdjidēbemada, bΛa jaradia bΛ sida quīrācuita badua. Jūma maλgara jipa o nibadua. Māwā o baibΛrΛ bΛra ēdrΛya. BΛa jaradia bΛ ūri bea sida ēdrΛdia.

5

Djabarā ume sāvā baida bΛ

¹ Drōārāra quēārādua, ātebΛrΛ bΛ zeza ume bedeabari quīrāca ādji ume biadeba bedeada ijānamārēā. Cūdrarāa bedeada bΛ djabarā ume bedeabari quīrāca. ² Djararāa bedeada bΛ papa ume bedeabari quīrāca. Awērārāa crīcha biadeba bedeada bΛ djabawērā ume bedeabari quīrāca.

³ Pēdra wērārā dji carebadi neē beara carebadua. ⁴ BaribΛrΛ pēdra wērāba warrarāda erobΛbΛrΛ, wiuzaquērāda erobΛbΛrΛ, maλgarāba carebadida panΛa. Ādjirāba bio cawadida panΛa sāvā ādji ēberārāra carebadida panΛda. Ādji djibarirāa ne diadida panΛa djibarirāba ādjirāa dia panana quīrāca. Maλgara Ācōrē quīrāpita jipa bΛa. ⁵ Pēdra wērā wārāda iduba bΛaba bio cawa bΛa jūma idjia erobaida bΛra ĀcōrēbΛrΛ diaida. Āsa, diamasi bida Ācōrēa iwidibaria carebamārēā. ⁶ BaribΛrΛ pēdra wērāba ababe bΛsridada jarΛ baibΛrΛ, zocai bΛmīna beudaca bΛa. Maλ pēdra wērāra djabarāba carebadiē panΛa. ⁷ Jūma maλgara djabarāa obidua pēdra wērārā carea biē jaradiē neē beadamārēā. ⁸ AbabΛa ara idji ēberārāda, idji dedebemārā sida carebaca baibΛrΛ, Ācōrē bedeara igara bΛa. Idjia Crito ijāē bea cāvābara biēara o bΛa.

⁹ Djabarāba baridua pēdra wērā trΛda cartade badiē panΛa carebadi carea. ĀtebΛrΛ nāvā beadrΛ bΛdida panΛa: sesenta poa auđu beada, umaquīrā ababe erobeada. ¹⁰ Ādjia bia opedada carea trΛ bΛga beadida panΛa. Ādji warrarāda bia daupēbadjidabΛrΛ, ādji dede zepedadara bia edabadjidabΛrΛ, djabarā jīrūra sagabadjidabΛrΛ, bia mīga beara carebabadjidabΛrΛ, idjaba ne jūma biada obadjidabΛrΛ, maλ pēdra wērā trΛra cartade bΛdida panΛa.*

¹¹ BaribΛrΛ pēdra wērā wadi warrada bea trΛra cartade bΛrānadua. Ādji cacuaba o quīrīā bΛdeba wayacusa quima eda quīrīābadaa. Māwā ādjia Crito traju odi carea waa quima edadaēana apedadara igarabadaa. ¹² Ādjia naārā bedea bΛpedada quīrāca beadaca bērā bedeadē panebaria. ¹³ Maλ awara ādjirārā deza nibabadaa idjaba coa panebadaa. Coa bea awara nēbΛrada o panebadaa, djārā nēbΛrade panebadaa, idjaba ne jaraiē beada bedea panebadaa. ¹⁴ Maλ carea mΛa quīrīā bΛa pēdra wērā wadi warra beara quima edadida, warra todida, idjaba ādji de sida bia wagađida. Māwāra dadjirā dji quīrūba poya biē bedeaēa. ¹⁵ MΛa małda jara bΛa acΛrΛ pēdra wērārā āi wānapēda diauruda ēpē panΛ bērā.

¹⁶ Crito ijā bΛ wērāba pēdra wērā idji ēberārā tāēna beada carebaida bΛa.† Maλ pēdra wērāra djabarāba carebadiē panΛa. ĀtebΛrΛ pēdra wērā ēberārā neē bΛdrΛ carebadida panΛa.

Djabarā wagadarā ume sāvā odida panΛ

* **5:10** Jīrūra sagabadjidabΛrΛ. Maλba jara bΛa nezoca quīrāca djabarāra carebabadjidada. † **5:16** Crito ijā bΛ wērāba. Griego bedeadē acΛrΛ cartade bΛ bΛa: “Crito ijā bΛ wērāba wa umaquīrāba.”

17 Djabarā wagabadarāba bia o pan_Λ carea djabarāba crīcha biadeba ādjirāda carebadida pan_{ΛΛ} ara jāwā b̄earānamārēā. Biara Ācōrē bedeā jaradiabadara, dadji s̄awā nībaidēbema jaradiabada sida carebadida pan_{ΛΛ}.

18 Ācōrē Bedeaba nāwā jara b̄ΛA: “B̄ΛA pacaa ne c̄Λradagabi b̄Λde idji itera j̄ārādua.”[†] Idjaba nāwā jara b̄ΛA: “Ne o b̄Λba paratada edaida b̄ΛA idjia o b̄Λbari.”[§]

19 Aba_Λba djabarā wagabarida biē jarai_Λb_ΛΛ, barib_ΛΛ ēberā umēba wa ūbeaba abarida jaradaēb_ΛΛ, ma_Λ b̄edeāra ījārādua. 20 Barib_ΛΛ djabarā wagabariba cadjiruada o b̄ai_Λb_ΛΛ, jūmarā quīrāpita quēādua waabemarāba wayadamārēā. 21 Ācōrē quīrāpita, Crito quīrāpita, bajānebema nezocarā quīrāpita bida mā b̄Λa jaraya: jūma mā jaradara ījā odua. Ni abalare b̄arādua, āteb_ΛΛ jūmarā ume quīrāipa o b̄adua. 22 Quīrācuita crīchaēne b̄Λ j̄Λwara ni abal ār̄Λ b̄Λrādua djabarā wagabarida bamārēā. B̄ΛA māwā oib_ΛΛ, idjia cadjiruada osira b̄Λ sida ma_Λ cadjirua carea b̄edeade b̄aya. Jūma cadjiruadebemada āi b̄adua.

23 B̄Λra baridua cacua biē b̄abari b̄ērā ababe baidoda dorādua. Āteb_ΛΛ uva b̄Λ sida b̄Λ b̄i carea maāri dodua.

24 Ācōrēba cawa oi naēna āc̄ΛḡΛba cadjirua o pan_Λra dadjia ebuda unubadaa barib_ΛΛ dewararāba cadjirua o pan_Λra tēābe cawadīa. 25 Ara ma_Λ quīrāca āc̄ΛḡΛba bia o pan_Λra dadjia ebuda unubadaa, idjaba āc̄ΛḡΛba bia o pan_Λra ebuda ununacamīna mērā b̄ēā.

6

Nezocarā s̄awā beadida pan_Λ

1 Crito ījā pan_Λ nezocarāba ādji borora waya beadida pan_{ΛΛ}. Māwāra dewararāba Ācōrēda, dadjia jaradia pan_Λ sida biē jaradaēa. 2 Ādjirā boroba Critoda ījā b̄Λb_ΛΛ, crīchadiē pan_{ΛΛ} djaba b̄ērā wayadaēda. Āteb_ΛΛ idji itea biara trajadida pan_{ΛΛ}. Ādji trajudeba Crito ījā b̄Λba parata edabari b̄ērā quīrāneba idji itea trajadida pan_{ΛΛ}. Ma_ΛḡΛra jaradia b̄adua. Idjaba māwā odamārēā ādjirā jaradua.

Parata awua bea

3-4 Aba_Λba quīrā awara jaradia b̄ai_Λb_ΛΛ, dadjirā Boro Jesucritoba jipa jaradiadada āi b̄Λadā aib_ΛΛ, idjaba dadji jipa nībadidebema sida quīrā awara jaradia b̄ai_Λb_ΛΛ, jūma cawa b̄Λda crīcha b̄Λmīna wārāda adua b̄ΛA. Sobiē b̄Λdeba ijara b̄edeā bebaria. Baridua b̄edeā carea caicaya bebaria. Ma_ΛḡΛdeba zebaria djārāba erob_Λ carea biē baida, djārā ume quīrūbi j̄ΛḡΛ baida, djārā ēc̄arraare biē b̄edeā baida, idjaba djārā ume biē crīcha baida. 5 Ma_Λ ēberā crīcha āri b̄eara, wārā b̄edeā adua b̄ea sida baridua ijara b̄edeabadaa. Ādjirāba crīchabadaa Ācōrē ījā b̄Λdeba parata edadida. * 6 Wārāda Ācōrē ījā b̄Λdeba neb̄ia wai_Λb̄Λada eropan_{ΛΛ}. Barib_ΛΛ ara dadjia na_Λ ējūāne eropan_Λba necai beadida pan_{ΛΛ}. 7 Tosidade dadjirāba na_Λ ējūāna ni cārē sida enenaē bas̄ia. Beub_Λade ni cārē sida edadaēa. 8 Ma_Λ b̄ērā codida eropan_Λb_ΛΛ, cacuade j̄Λnida eropan_Λb_ΛΛ, ara ma_Λba necai beadida pan_{ΛΛ}. 9 Barib_ΛΛ parata bara b̄Λ quīrā b̄eaba ne jūma awua pan_Λneba cadjiruade b̄ebadaa. Ma_Λne ne sirīē b̄ea awua pan_Λneba, dadji ārīda b̄ea awua pan_Λneba bida cadjiruade panebadaa animarā j̄Λcaraba jidada quīrāca. Ma_Λne ādjirāra bio ārīnapeda bio biē bebaria. 10 Ne jūma cadjiruara parata

[†] 5:18 Deuteronomio 25:4. [§] 5:18 Luca 10:7. * 6:5 Griego b̄edeade āc̄ΛḡΛ cartade na_Λ sida b̄Λ b̄ΛA: “Ma_ΛḡΛrā ume āba b̄arādua.”

awua bΛdeba zebaria. Ara maλ awua panΛneba λCARΛba Crito İjā pananara igarasidaa. Māwā ādjira bio biēara panesidaa.

Pauloba Timoteoa obida

¹¹ BaribΛrΛ bΛΛ Critora İjā bΛ bērā jūma maλgΛdebemada āi nībadua.† Jipa nībadua. Ācōrēra ēpēdua. Sodeba wārāda Critora İjā bΛdua. Jūmarāda quīrīā bΛdua. Jūma droadua. Jūmarā ume aduā bΛdua. ¹² Ne jūmane Critora İjā bΛdua bia djō bΛ quīrāca. Māwā bΛra ewariza Ācōrē ume zocai baya. BΛ Crito İjā bΛda zocārā duanΛ quīrāpita jaraside Ācōrēba bΛra trāsia maλ zocai baira erobamārēā. ¹³⁻¹⁴ Jūma zocai beara Ācōrēneba zocai panΛa. Ara maλ Ācōrē quīrāpita māa bedeada jaraya bΛ İjā o bΛmārēā. Jesucrito quīrāpita biēa abari bedeada jaraya idjia wārā bedeada Poncio Pilato quīrāpita jarađa quīrāca. Māa naλgΛda jaraya: māa jaradia bΛra quīrāipa İjā o bΛdua biē jaradi neē aba dadjirā Boro Jesucrito zebΛrΛdaa. ¹⁵ Ācōrēba bΛda ewaride idjira unubiya.

Ācōrē biya quiruda jūmarā Boroa.

İdjira jūma bororā cāyābara dji dromaara bΛa idjaba jūma dji droma bea Boroa.

¹⁶ Ababe idjida beuca. İdji bΛama dorrodorroa nūmΛ bērā ni abΛda caita poya wānaēa.

İdjira ni abΛba ununaē panΛa idjaba poya ununacaa.

Māa quīrīā bΛa ewariza jūmarāba idjia bia bedea pananida idjaba jūmarāda poya erobaida.

Bia bΛā māwā baida.

Parata bara beaba sāwā odida panΛ

¹⁷ Naλ ējūāne parata bara beara jaradua dji dromarāda crīcharānamārēā. Ādjia ne eropanara dārā droaca bērā jaradua maλneba bia beadida crīcharānamārēā. Biara ĀcōrēdrΛ crīchadida panΛda.‡ İdjiabΛrΛ dadjirāa ne jūmada aduba dia bΛa necai beadamārēā. ¹⁸ Dji ne bara bea jaradua jūmarā ume bia odamārēā. İdjaba jaradua ādjia eropanΛnemada sobiadeba dewararāa diadi carea beadida panΛda. ¹⁹ Māwā bia o panΛneba ne waga wābΛrΛ quīrāca o panΛa nocoarebema ewaride bia beadi carea. Maλne ādjia wārā zocai baira erobeadia.

Pauloba naλ cartade jīrūare bΛda

²⁰ Timoteo, jūma Ācōrēba jarađara bio wagadua. Ācōrē quīrāpita biē bea nēbΛrΛbadara igaradua. İdjaba jūma crīcha Ācōrē bedea ume quīrā awara beara igaradua. ΛCARΛba maλ crīcha beara necawaada abadaa. BaribΛrΛ necawaēa. ²¹ ΛCARΛba maλ necawaara eropanΛana abadaa. Maλ carea ādjia Crito İjā pananara igarasidaa. Māa quīrīā bΛa Ācōrēba idji biadeba bΛra careba baida.§

† 6:11 Critora İjā bΛ. Griego bedeade “Ācōrē ēberā” bΛ bΛa. ‡ 6:17 Ācōrē. Griego bedeade λCARΛ cartade bΛ bΛa “Ācōrē zocai bΛ.” § 6:21 Bara. Griego bedeade λCARΛ cartade bΛ bΛa “bārāra.”

2 TIMOTEO

UMÉBEMA CARTA PAULOBA TIMOTEO ITEA ƁAƁA

Pauloba umébema carta Timoteo itea Ɓaside wayacusa preso Ɓasia. Poa 67de Ɓasica Ɓaa. Idji preso Ɓaɗebemada ɛdɗaɗa crícha Ɓa bĕrā naɗ cartara Ɓasia Timoteoba idji isabe acɗe zemārĕā (4:6-13; 4:21).

Pauloba naārā Ɓasia Timoteo carea Ācōrĕa bia Ɓaada abarida (1:1-7). Maɗare Ɓasia Timoteora peraiĕ Ɓada Jesucrito carea ni idji preso Ɓa carea (1:8-18). Maɗare Ɓasia Jesucrito iĵā Ɓaɗeba zarea Ɓamārĕā idjaba ne jūmane Ācōrĕ itea bia Ɓamārĕā (2:1-26). Maɗare Ɓasia jīrūarebema ewaride minijichiada zeimīna Timoteoba Ācōrĕ beɗeada jipa jaradia baida Ɓada (3:1neba aba 4:5ɗaa). Maɗare Ɓasia idji cawa obɗaɗebemada idjaba jarasia Timoteora isabe zemārĕā (4:6-22).

Dji crícha dromada naɗɗa: “Ācōrĕ beɗeara jaradia Ɓadua. Ēberārāba ūrī quīrīa panane, ūrī quīrīāĕ panane bida jaradiai carea Ɓadua.” (2 Timoteo 4:2).

Pauloba naɗ cartade naārā Ɓaada

¹ Mɗra Pauloa. Ācōrĕba quīrīāna bĕrā mɗra Jesucritoba diabuedaa. Idjia mɗra diabuesia Ācōrĕba diai jarada zocai Ɓaidebemada jarade wāmārĕā. Maɗ zocai baira Jesucritodeba Ɓaa. ² Timoteo, naɗ cartara Ɓa itea Ɓaɗaɗa. Mɗa Ɓara bio quīrīā Ɓaa mɗ warra quīrāca. Quīrīā Ɓaa dadji Zeza Ācōrĕba, dadji Boro Jesucrito bida Ɓara quīrā djoburia pananida, ādji biadeba careba pananida, necai Ɓai sida dia pananida.

Timoteo carea Pauloba Ācōrĕa bia Ɓaada ada

³ Āsa, diamasi bida mɗa Ācōrĕa iwidibɗaɗe Ɓa carea bia Ɓaada abaria. Ācōrĕba jara Ɓara crícha biadeba obaria mɗ drōā naĕnabemarāba opeɗada quīrāca. ⁴ Mɗ wāɗaɗa carea Ɓara jīasia. Maɗ críchabɗaɗe acɗe wā quīrīā Ɓabaria bio Ɓasrida Ɓai carea. ⁵ Mɗa quīrāneba Ɓabaria Ɓaa Critora wārāda iĵā Ɓada Ɓa papadjora Loidaba, Ɓa papa Ēunice bida Ɓa naĕna iĵā panana quīrāca. Mɗa cawa Ɓaa Ɓaa bida abari quīrāca Critora iĵā Ɓada. ⁶ Mɗ jawara Ɓa ɗrɗ Ɓaside Ācōrĕba Ɓa diasia idji itea ne omārĕā. Maɗ carea mɗa jaraya: Ācōrĕba diaɗara biara ĕpĕ odua. ⁷ Ācōrĕba dadjia ne waya Ɓai soda diaĕ Ɓasia, āteɗaɗa dadji soɗe diasia jūma poya odamārĕā, quīrīāda erobeadamārĕā, idjaba dadji cacuara jipa eroɗea cawaɗamārĕā.

⁸ Maɗ bĕrā dadji Boro Jesucritodebemada jarai carea perarādua. Mɗra Jesucrito carea preso Ɓamīna perarādua. Āteɗaɗa beɗe bia Jesucritodebema jaradiabɗaɗe Ācōrĕ ɗaɗeɗe Ɓa sida bia mīgai carea Ɓadua. ⁹ Ācōrĕba dadjirāra ɛɗra edasia idjaba trāsia idji itea bia beadamārĕā. Dadjia bia o panɗ carea māwā oĕ Ɓasia, āteɗaɗa idji biadeba oida crícha Ɓada bĕrā māwā osia. Wārāda naɗ ĕjūā Ɓai naĕna Ācōrĕba idji biadeba críchasia Jesucritodeba dadjirāra carebaida. ¹⁰ Maɗbe Jesucrito dadji Ēɗra Edabari zeside unubisia sāwā idji biadeba careɗabarida. Dadji beuidi Ɓadara Jesucritoba jōbipeɗa ewariza zocai Ɓaida diasia. Beɗe bia idjidebemaba maɗra eɗuɗa cawabi Ɓaa.

11 Ācōrēba m̄ra ḅasia maḷ beḅea bia jarabarida ḅamārēā, Jesucritoba diabuedada ḅamārēā, idjaba judiorāéa jaradiabarida ḅamārēā.* 12 Maḷ carea m̄ra bia m̄ga ḅāa. Barib̄aḷa peraē ḅāa. M̄ra cawa ḅāa caida iḷā ḅāda. Idjaba cawa ḅāa m̄ra idji j̄awade wagamārēā ḅādada idjia poya wagaida aba idjia cawa oi ewaridaa.†

13 M̄ra jipa jaradia ḅada quīrāca jaradia ḅadua. Jesucrito iḷā ḅāḅeba, quīrāneba n̄badua. 14 Ācōrē Jaure dadji soḅe ḅāba wārā beḅea Ācōrēba ḅā diaḅara bio waga ḅadua.

15 B̄a cawa ḅāa berara j̄ma djabarā Asia druadeḅemaba m̄ra igarasidada. Djaba Pigeloba, Hermogene bida māwā osidaa. 16 Barib̄aḷa m̄ra quīrā ḅāa dadji Boroba djaba Onesiporo ēberārā quīrā djuburia baida. Idjia m̄ra ḅarima zocārā carebasia. M̄ra carenaba j̄ ḅam̄na m̄ carea quīrā peraē basia. 17 Āteḅaḷa Roma purude j̄ēpeḅa m̄ra quīrācuita j̄aḷa n̄ne unusia. 18 M̄ra quīrā ḅāa dadji Boroba cawa oi ewaride idjira quīrā djuburiaida. B̄a cawa ḅāa Onesiporoba Epeḅe bio carebasida.

2

Sāwā Jesucrito beḅea jaradiaida ḅā

1 M̄ warra, Jesucrito biadeba zarea ḅadua. 2 M̄ra zocārā ēberārā quīrāpita jaradia ḅādada ḅāa ūr̄sia. Ara maḷ jaradia ḅāḅara ḅāa bida djabarā jipa ḅeaa jaradia ḅadua ādjirāba abari quīrāca dewararāa jaradiadamārēā.

3 B̄ra Jesucrito sordao bia b̄rā m̄ quīrāca bia m̄gai carea ḅadua. 4 Sordaoba ne baridua ocaa, āteḅaḷa idji boroba quīrā ḅāḅra obaria bia unumārēā. 5 Idjaba dji jemenebarida idji jemeneida ḅā quīrāca jemeneēḅaḷa, idjia poyab̄aḷa sida idjia edaida ḅādara eḅaēa. 6 Ējūā o ḅāra bia m̄gabaria. Maḷ b̄rā idjiab̄aḷa n̄e uauḅadeḅemada naārā eḅaida ḅāa. 7 M̄ra jara ḅāra bio crīchadua. Dadji Boro Jesuba ḅāa j̄ma maḷḅara cawabiya.

8 Jesucritodeḅemada quīrānebadua. Idjira Davideba zēḅaa. Idjira beu ḅādada Ācōrēba l̄rēḅabisia. Maḷ beḅea bia idjideḅemada m̄ra jaradia ḅāa. 9 Maḷ carea m̄ra bia m̄ga ḅāa. M̄ra ēberā cadjirua quīrāca carenaba j̄ eropanāa. Barib̄aḷa Ācōrē beḅeara j̄ eropanāēa. 10 Maḷ carea m̄ra j̄ma droa ḅāa Ācōrēba eḅada ēberārā carebai carea. Māwā Ācōrēba ādjirā sida Jesucritodeḅa ēḅra eḅaya ewariza idji bia quirudeḅemada eroḅeadamārēā.

11 Naḷ beḅeara wārā araa: Dadjirāda Crito ume beusidab̄aḷa, idji ume zocai panania. 12 Dadjirā bia m̄ga panada droaḅib̄aḷa, idji ume dji bororāda beaḅia. Dadjirāba Critoda adua panāana aḅib̄aḷa, idjia bida dadjirāra adua ḅāaḅa aya.

13 Dadjirāda idji ume jipa n̄baḅaēḅaḷa, idjida jipa ḅabaria ara idjia jarāḅara o ama ḅaca b̄rā.

Ācōrē nezoca sāwā baida ḅā

14 J̄ma maḷḅara djabarā quīrānebabī ḅadua. Dadjirā Boro quīrāpita jaradua ādjirāra baridua beḅea carea caicaya beaḅiē panada. Maḷ caicayaba biada diacaa, āteḅaḷa dji ūr̄ ḅea crīchara ār̄ibaria. 15 Ācōrē wārā beḅeara jipa jaradia ḅada unubi ḅadua. Ne obari bia quīrāca quīrācuita o ḅadua Ācōrēba ḅāra quīrā pera neē bia unumārēā. 16 Ācōrē quīrāpita biē ḅea n̄ḅaḅaḅadara

* 1:11 Judiorāéa. Griego beḅeade ḅaḅa cartade maḷra neēa. † 1:12 Idji j̄awade wagamārēā ḅādada. ḅaḅamaarā maḷ beḅeaba jara ḅāa: “Idjia m̄ j̄awade ḅādada.”

igaradua. Mañ ēpē beara Ācōrēnebemada tamlara wābadaa. ¹⁷ Ādjia jaradia panaba ēberārāra ārī wābaria aidaba pea co wābari quīrāca. Māwā jaradiabadarā tāēna Himeneoda, Pileto sida panaa. ¹⁸ Ādjira wārā bedeadebemada āi wāsidaa. Ādjia jaradiabadaa ēberārā jaidapedadara lrēbacuasidada. Małgadeba acalaba Crito ijā panara ādjia ārībadaa. ¹⁹ Baribala Ācōrē ēberārāba Critora bio ijā panaa de jirūba dera zarea erobabari quīrāca. Ācōrēba idjiderāda cawabi carea nāwā jarasia: “Dadjirā Boroba jūma idjiderāra cawa bla.” Idjaba jarasia: “Dadjirā Boro ijā panana a beaba jūma cadjiruara igaradida panaa.”

²⁰ De waibade ababe oro odada, parata oda sida beaēa, ātebala bacuru odada, egoro cada sida bea. Calara dji biara bea bēra baridua ewari carea beaēa, baribala waabemara baridua ewari carea bea. ²¹ Dadjirā sida ara mañ quīrāca panaa. Dadjirāba cadjiruara igaradibala, dadjirā Boro itea dji biara beada panania. Māwā dadjirāneba idjia ne poya oya idjaba ne jūma biada odi carea beadia.

²² Cūdrarāba cadjirua awua pananebemada āi badua. Jipa oida ēpē badua. Jesura ijā badua. Jūmarāda quīrā badua. Jūmarā ume necai badua. Dadjirā Boro Ācōrēa iwidiabadarā ume so jipa badeba jūma małgara ēpē badua. ²³ Ēberārāba crīcha siriē bea beade panane eda bedearādua. Bla cawa bla małgadeba caicayabadada. ²⁴ Dadjirā Boro nezocara ijara baiē bla, ātebala jūmarā ume aduā baida bla. Jaradia cawa baida bla. Jūmarā ume droa baida bla. ²⁵ Idjia jaradia bla quīrānaca ēberārāa beade biadeba Ācōrē bedeara cawabida bla. Māwāra Ācōrēba ādjirāra carebaisicada idjimaā jēda zedapeda wārā beadeada cawadamārēā. ²⁶ Quīrāipa crīchasedara ādjirāra diauruba jida erobadebemada ēdrādia. Ara nawena diauruba jida pe erobala idjia quīrā bala odamārēā.

3

Jirūarebema ewaride ēberārā sāwā beadi

¹ Bla nałgāda cawa baida bla. Jirūarebema ewaride minijichiada zeya. ² Ēberārāba ne jūmada ādji itea quīrānia, parata awua beadia, ādjida biara beada adia, dji dromada crīchadia, djārāda biē jaradia, ādji djibarirā bedeara ijānaca baya, ādji carebala ēberāa bia bāada adaca baya, idjaba Ācōrēra wayadaca baya. ³ Ādjirāba djārāda quīrānaca baya, quīrā djuburiadaca baya, nēbara oya beadia, cadjirua odira poya igaradaca baya, jalwaichia beadia, idjaba ne jūma biada igaradia. ⁴ Ādji dji bia quīrāca eropanara cūrūga badeba biē odia. Bio crīchadeāne ne bariduada o beadia. Jūmarā cāyābara ne cawaara beada adia. Ācōrē cāyābara bāsrīdada biara quīrā beadia. ⁵ Ācōrē ijā beaca beadia baribala iduaribidaēa Ācōrēba idji bāadeba ādjira jipa bāmārēā. Małgarā ume ābaa bārādua.

⁶ Māwā beara djārā deza wābadaa wērā crīcha neē bea, cadjiruaba bira beada cūrūgadi carea. Małga wērārāba ne jūma cadjirua o quīrā badeba bariduada ijābadaa. ⁷ Ādjirāra ewariza ne cawa wānaa, baribala wārā bedeara poya cawadaa. ⁸ Janēba, Jambre bida Moise beade igarapedada quīrāca āi jaradia bea bida wārā bedeara igarabadaa.* Ādji crīchara cadjiruaba jūma ārī bea. Wārā bedeara cawadaa. ⁹ Baribala ādjia o panara bia odjaēa.

* 3:8 Exodo 7:10-12. Janéra, Jambre sida Egiptodebema ne cawa bea basía.

Jūmarāba ādjira crīcha neē beada ebuda cawadia Moise ewaride Jané, Jambre māwāpedada quīrāca.†

Pauloba Timoteoa obida

¹⁰⁻¹¹ Barib_{ΛΓΛ} b_Λab_{ΛΓΛ} jūma m_Λa jaradia b_Λra bio cawa b_Λa. M_Λ nībada, m_Λa o quīrīā b_Λda, m_Λa Crito ījā b_Λda, m_Λa jūmarā ume droa b_Λda, m_Λa quīrīā erob_Λda, m_Λ biē odi carea ēpēb_Λda jūma droa b_Λda, m_Λ bia mīga b_Λ sīda b_Λa cawa b_Λa. Antioquīade, Iconione, Listrade bida m_Λ biē odi carea ēpēpedadada b_Λa bio cawa b_Λa.‡ M_Λra bio bia mīgasia. Barib_{ΛΓΛ} dadji Boroba jūma ma_Λg_Λdebemada ēd_{ΓΛ} b_Λsia. ¹² Wārāda jūma Jesucrito ījā bea Ācōrē quīrāpita bia nīnada ēberārāba biē odi carea ēpēnia. ¹³ Barib_{ΛΓΛ} ēberā cadjiruarāba, djārā cūrūgabada bida wetara cadjiruara o wānia. Djārāra cūrūga beadia idjaba dewararāba ādjira cūrūgadia.

¹⁴ Barib_{ΛΓΛ} b_Λa cawadara wārā arada cawa b_Λ bērā ma_Λra ēpē wādua. B_Λa cawa b_Λa b_Λa jaradiapedadaba jipa jaradiasidada. ¹⁵ Caibe eda Ācōrē Bedeara cawasia. Ma_Λ bedeaba b_Λa cawabi baya aba_Λba Critoda ījāsira Ācōrēba ēd_{ΓΛ} edaida. ¹⁶ Ācōrēb_{ΛΓΛ} jūma Idji Bedeara b_Λbisia. Jūma ma_Λg_Λra bia b_Λa jaradiai carea, cadjirua o beara quēāi carea, āi o beara jipa o cawabi carea, idjaba sāvā quīrāipa nībadida cawabi carea. ¹⁷ Māwā Ācōrē ēberārāba ne jūma biada o cawadapeda poya o panania.

4

¹ Jesucritora zeya jūmarā Boroda bai carea. Ma_Λne ēberārā zocai beara, beupedada sīda cawa oya. Ma_Λ bērā Jesucrito quīrāpita, Ācōrē quīrāpita bida m_Λa na_Λ bedeada jaraya b_Λa omārēā. ² Ācōrē bedeara jaradia badua. Ēberārāba ūrī quīrīā pan_Λne, ūrī quīrīāē pan_Λne bida jaradiai carea badua. Āi o beara jipa o cawabidua. Cadjirua o beara quēādua. Idjaba djabarāra carebadua biara ījānamārēā. Jūma droa b_Λdēba, quīrācuita jaradia b_Λdēba māwā odua. ³ Ewari aba ēberārāba wārā bedeara ūrī quīrīāē panania. Āteb_{ΛΓΛ} ādjira quīrīā pan_Λda ēpēnia. Ma_Λ bērā jaradiabadada zocārā j_{ΛΓΛ}dia ādjia ūrī quīrīā pan_Λra jaradiadamārēā. ⁴ Ādjirāba wārā bedeara ūrī ama beadia, ma_Λne na_Λ dudabemaba nēb_{ΛΓΛ}badada ēpēnia. ⁵ Barib_{ΛΓΛ} b_Λra ne jūmane quīrāipa badua. Bia mīga b_Λdē droa badua. Bedea bia Critodebemada jaradia badua. Jūma b_Λa Ācōrē itea oida b_Λra jipa o badua.

⁶ Dārāēne m_Λra beadia.* M_Λ beui ewarira caita b_Λa. ⁷ M_Λa Ācōrē itea oida badara jūma osia. Jūma jipa osia bia djōna quīrāca. M_Λa Critora igarāē b_Λa. ⁸ M_Λa jipa o b_Λ carea dadji Boroba m_Λ itea nepeda waga erob_Λa. Idjia jipa cawa obari bērā ma_Λ nepera m_Λa diaya idjia cawa ob_{ΛΓΛ}dē. Barib_{ΛΓΛ} ababe m_Λa diaēa, āteb_{ΛΓΛ} jūma idji zei ewari unu quīrīā bearāa diaya.

Timoteo zemārēā Pauloba jarada

⁹ Isabe m_Λ ac_Λdē zedua. ¹⁰ Djaba Cresentera Galacia druadaa wā b_Λa. Titora Dalmacia druadaa wā b_Λa. Ma_Λ awara djaba Demāba na_Λ ējūānebemada biara quīrīāna bērā m_Λra igarapeda Tesalonica purudaa wāsia. ¹¹ Ababe djaba Lucada m_Λ ume b_Λa. B_Λ zeb_{ΛΓΛ}dē djaba Marcoda j_{ΛΓΛ}dē

† **3:9** Exodo 8:16-19. Janéba, Jambre bida jūma poya odaē basia Moiseba Ācōrēneba oda quīrāca. Māwā jūmarāba cawasīdaa ādjira sewaida beada. ‡ **3:10-11** Hecho 13:44dēba aba 14:21naa. * **4:6** Dārāēne m_Λra beadia. Griego bedeade nāwā b_Λ b_Λa: “M_Λra uva ba Ācōrēa wea diabada quīrāca b_Λa.” Ma_Λ bedeadeba Pauloba cawabi basia dārāēne ēberārāba idjira Crito carea beadida.

wãpeda enedua.† M̄la Ācõrẽ itea o ßara idjia carebaida ßaa. 12 Djaba Tiq̄uicora m̄la Epesodaa wãbisía. 13 B̄la zeb̄ar̄ade m̄la j̄isua carea j̄l̄barida enedua. Mālda Troa purude, djaba Carpo dede ßesia. Idjaba m̄la carta ßeara enedua. M̄la biara quĩrĩã ßaa m̄la carta animarã ede ßãl̄ ßeada.

14 Jiorrodeba ne obari Alejandropa m̄la biẽ oda carea dadjirã Boroba cawa oya. 15 Idji ume quĩrãcuita ßadua. Dadjia jaradia pan̄anebemada idjia bio biẽ jara ßaa.

16 Ara m̄ldji carea dji dromarã quĩrãpita bedeaside ni ab̄ada m̄lare bedeadaẽ basía. Ātebar̄la jũmarãba m̄la igarasídaa. M̄la quĩrĩãéa ãdjira māla carea Ācõrẽ quĩrãpita bedeade ßeadaida. 17 Baribar̄la dadji Borora m̄la ume ßasia. Idji ãb̄ada m̄la diasia idji bedea jaramãrẽã. M̄wã jũma judiorãé arima duan̄aba ũr̄isídaa. Mālne dadjirã Boroba m̄la imama itedebemada êdr̄la edasia. 18 Māl awara dadjirã Boroba jũma m̄la biẽ ob̄adadebemada êdr̄la edaya. Idjia m̄la waga edeya idji eberãra bajãne bia pe erob̄amaa. Ewariza idjia bio bia bedeadaida pan̄la. Bia ßaa m̄wã ßaída.

Pauloba j̄rũare ßada

19 Djaba Aquilaa, Priscaa biãa jaradua m̄la quĩrĩã ßada ãdjira bia pananida. Ara māl quĩrãca djaba Onesiporo eberãrãa jaradua. 20 Djaba Erastora Corinto purude ßesia. Djaba Tropimora cacua biẽ ßeãa bẽrã idjira Mileto purude amesia. 21 Cue jara bai naẽna isabe zedua. Djabarã Eubuloba, Pudenteba, Linoba, Claudiaba, jũma djabarã biãa quĩrĩã pan̄la ßara bia ßaída.

22 M̄la quĩrĩã ßaa dadjirã Boro Jesucritora b̄la ume ßaída idjaba Ācõrẽba idji biãdeba bãrãra careba ßaída. Bia ßaa m̄wã ßaída.‡

† 4:11 Marco. Hecho 13:5; 13:13; 15:36-40.

‡ 4:22 Bia ßaa m̄wã ßaída. Griego bedeade ἄκατα

cartade māra neãa.

TITO CARTA PAULOBA TITO ITEA ƁAƁA

Pauloba naɓ cartada Tito itea Ɓasia. Maɓ Titoba Paulodeba Jesucritora ƙjāsia (1:4). Mamaɓba ɓtaa Paulo ume nɓbabadjia. Paulo naārã Jerusaleɓnaa djabarã bororã ume bedeade wāsida Titora edesia (Galata 2:1-3). 2 Corintode 2:12-13de, 7:5-6de bida jara Ɓaa Titoba djabarã Corintodebemarãa jaradia Ɓabadjida. 2 Timoteo 4:10de jara Ɓaa Titora Dalmacia druadaa wāsida.

Romane preso Ɓada ēdrɓadacarea Pauloba wayacusa puruza djabarã aɓde wāsia. Tito ume bedea bia Jesucritodebemada Crēta morro dromanaa jarade wāsidaa (1:5). Aɓaɓa ƙjāpedadacarea Pauloba Titora mama amesia jaradia Ɓamārēã. Māwānacarea Pauloba naɓ cartara diabuesia Titora idji ume Nicopoli purudaa wāmārēã (3:12). Tiqicoda wa Artemada diabuesia Tito cacuabari djabarãa jaradia Ɓamārēã. Poa 63de Pauloba naɓ cartara Corintodeba diabuesica Ɓaa. Djaba Zenaba, Apolo bida Titomaa edesidaa (3:13).

Pauloba Ācōrēa bia Ɓada apeda Ɓasia djabarã wagabadarāda sāvā beadida panada (1:1-9) idjaba Titoba sewa jaradia bea carea quīrācuidada Ɓada (1:10-16). Maɓare Ɓasia drōārāda, djorarāda, cūdrarāda, nezocarã sida sāvā beadida panada (2:1-10). Maɓare Ɓasia Ācōrēba ādjirã ēdrɓ edada bērã jipa nɓbadida panada (2:11deba aba 3:10daa). Jirūare Ɓasia Titora zemārēã (3:12-15).

Dji crīcha dromada 2:15de Ɓɓ Ɓaa: “Jūma maɓgara jaradia Ɓadua. Carebadua djabarāba maɓ bedeara ƙjā odamārēã. Āi o beara quēãdua, Ācōrēba Ɓara Ɓada bērã māwā omārēã. Djabarãa Ɓara idu igarabirādua.”

Pauloba naɓ cartade naārã Ɓada

¹ Māra Pauloa, Ācōrē nezocaa idjaba Jesucritoba diabuedaa. Māra diabuesia Ācōrēba edadarāba idjida ƙjānamārēã idjaba wārã bedea cawadapeda Ācōrēba quīrã Ɓa quīrāca beadamārēã. ² Ādjirāba ewariza Ācōrē ume zocai panani carea jɓa panaa. Naɓ ējūã oi naēna Ācōrē sewa ocaba maɓ zocai baira diaida jarasia. ³ Maɓbe idjia Ɓada ewaride māa jaradia Ɓadeba idji bedea Critodebemada ebuda cawabisia. Maɓ bedeara Ācōrē dadji ēdrɓ Edabariba māa jaradiabisia.

⁴ Tito, māa naɓ cartara Ɓa itea Ɓaɓaɓaa. Dadjia abari quīrāca Critora ƙjā panɓ bērã Ɓara wārāda mā warra quīrāca Ɓaa. Māa quīrã Ɓaa dadji Zeza Ācōrēba, dadji Boro Jesucrito bida ādji biadeba Ɓara careba pananida, necai bai sida dia pananida.

Pauloba Titoa obi jarada

⁵ Māa Ɓara Crēta morro dromane amesia ota o bedara jūma omārēã. Māa jarada quīrāca djabarã wagabadata puruza Ɓacuadua.* ⁶ Djabarã wagabarira biē jaradi neē Ɓaida Ɓaa. Quīma aba erobaida Ɓaa. Idji warrarāba Critora ƙjā beadida panaa idjaba jipa nɓbadida panaa. Māwāra ēberārāba jaradaēa cadjirua o panada wa cawaaɓa zarea panada. ⁷ Djabarã wagabariba Ācōrē trajura obari bērã biē jaradi neē Ɓaida Ɓaa. Idjira cawara Ɓa quīrāca Ɓaiē Ɓaa, caicaya Ɓaiē Ɓaa, beu nɓbaiē Ɓaa, jɓwaichia Ɓaiē Ɓaa

* 1:5 Djabarã wagabada. Griego bedeade Ɓɓ Ɓaa “drōārã.” Cāpūrã bedeade maɓba jara Ɓaa “pastores” o “ancianos.”

idjaba parata awua baiē ʙAA. ⁸ ĀteʙAΓA idji dede jūēʙAɔara jūma bia edaida ʙAA, ne jūma biada o quīrīā baida ʙAA, crīcha biadeba baida ʙAA, jipa baida ʙAA, Ācōrē itea baida ʙAA, idjaba idji cacuara jipa erobaida ʙAA. ⁹ Wārā bedeā idjia jaradiapedadara bio ijā baida ʙAA. Māwā idjia wārā bedeā jipa jaradia ʙAdeba ēberārāra poya carebaya biara ijānamārēā, idjaba wārā bedeā biē tabʙAdeā abadarāa poya cawabiya āi crīcha panʙA.

¹⁰ MʙA māwā jara ʙAA wārā bedeā quīrīānacada, dadji carebaca bedeā jaradiabadada, djārā cūrūgabada sīda ʙara ʙērā. Dadji umaquīrā cacua wēāgodida panʙana abadara maʙ ēberārānebema. ¹¹ Ādjia jaradiaiē beada jaradia panʙneba deza ēberārā crīchara jūma āribadaa. Ababe parata carea jaradiabadaa. MaʙAΓāa idu jaradiabirādua.

¹² Cretadebema drōā naēnabema dji dromaba nāwā jarasia: “Cretadebemarāra sewaiā beaa, animarā cadrʙA quīrāca beaa, ne coya beaa, djuburia beaa.”† ¹³⁻¹⁴ Maʙba jaradara wārāa. Maʙ carea maʙ ēberārāra quēā badua wārā bedeada ijānamārēā, judiorāba drōā naēna nēʙAɔʙadara igaradamārēā, idjaba wārā bedeā ijānacaba jaradia panʙA ijārānamārēā.

¹⁵ Ācōrē quīrāpita bia ʙeamaarā ne jūmada Ācōrē quīrāpita bia ʙAA. BaribʙAΓA Ācōrē ijāē ʙeamaarā ni cārē sīda bia ʙAēā. Ādji crīchara, ādji so sīda cadjiruaba jūma ārī ʙeaa. ¹⁶ Ādjia jarabadaa Ācōrēra cawa panʙA, baribʙAΓA ādjia o panʙneba unubibadaa idjira igara panʙA. Ādjirāra cʙAʙAΓA zarea ʙeaa idjaba ne bia odi carea ʙeadacaa. Ādjia obadara Ācōrēba quīrīācaa.

2

Pauloba Titoa jaradiabida

¹ BaribʙAΓA ʙAʙAɔAΓA wārā bedeāra jipa jaradia baida ʙAA. ² Drōārāa jaradiadua ādji cacuara jipa erobeadamārēā, quīrāipa beadamārēā, crīcha biadeba nībadamārēā, Critora bio ijā beadamārēā, wārā quīrīāneba beadamārēā, idjaba jūma droadamārēā. ³ Idjaba djorarāa jaradiadua Ācōrē quīrāpita jipa beadamārēā, nēʙAra orānamārēā idjaba beu nībarānamārēā. ĀteʙAΓA ne jūma biada jaradiadida panʙA. ⁴⁻⁵ Ādjirāba awērārāa jaradiadida panʙA ādji quimara, ādji warrarā sīda quīrīānamārēā, crīcha biadeba jipa nībadamārēā, wērā biada beadamārēā, ādji dera bia wagaadamārēā, sobia beadamārēā, idjaba ādji quimaba jara ʙAra ijā oadamārēā. Māwāra ni abaʙba Ācōrē bedeāra biē jaradaēa.

⁶ Cūdrarāa jaradiadua crīcha biadeba jipa nībadamārēā. ⁷ Jūma bia o ʙAdeba jūmarāa unubi badua sāwā nībadida panʙA. Crīcha biadeba jipa jaradia badua. ⁸ Wārā bedeada jaradia badua ni abaʙba ʙAra biē jararānamārēā. Māwā jaradia ʙaibʙAΓA, ʙA ume dji quīrūra peradia. Ādjia ni maārī biā dadjirāra poya biē jaradaēa.

⁹ Nezocarāa jaradiadua ādji boroba jara ʙAra jūma ijā oadamārēā. Ne jūmada bia odida panʙA ādji boroba bia unumārēā. Ādji boroba jarabʙAΓA daucha panuniē panʙA. ¹⁰ Ādji borodeada drʙadiē panʙA, āteʙAΓA unubidida panʙA ādjia ne jūmada jipa o panʙA. Māwāra ēberārāba cawadiā Ācōrē dadji Ēdra Edabari bedeāra bio bia ʙAɔA.

¹¹ Ācōrēba jūmarāa unubisia idji biadeba ēberārāra ēdra edabarida. ¹² MaʙAɔA dadjirāa cawabi ʙAA ne jūma cadjiruara, naʙ ējūānebemarāba

† 1:12 Drōā naēnabema dji droma. Griego bedeade ʙA ʙAA “Ācōrēneba bedeabari.”

quĩrĩãbada sida igaradida panãda. Idjaba cawabi ßa dadjirã naã ãjũãne panãne crĩcha biadeba jipa nĩbadida panãda Æcõrẽba quĩrĩã ßa quĩrãca. ¹³ Dadjirã bia panani ewari jãã panãmisa mãwã pananida panãa. Maã ewariãde dadjirã Êdrã Edabari Jesucritora zeya. Maãne idji quĩrãwãrẽãra ununia. Idjira dadjirã Æcõrẽ dji dromaa. ¹⁴ Dadjirã carea Jesucritoba ara idjida idu beabisia ne jũma cadjiruadebemada êdrã edai carea. Dadjirãra ara idji itea bia ßasia idji puruda beadamãrẽã idjaba ne jũma biada o quĩrĩã pananamãrẽã.

¹⁵ Jũma maãgãra jaradia ßadua. Carebadua djabarãba maã beãeara jãã oãamãrẽã. Æĩ o beara quẽãdua, Æcõrẽba ßara ßada bẽrã mãwã omãrẽã. Djabarãa ßara idu igarabirãdua.

3

Æcõrẽba idji biadeba dadjirã êdrã edada

¹ Djabarãa quĩrãnebabidua naã ãjũãnebema bororã jãwãeda pananamãrẽã. Ædjia jarabãdara jãã odida panãa idjaba ne jũma biada odi carea beadida panãa. ² Djabarãa jaradua: ni aßaãdebemada biẽ beãeadiẽ panãa, caicaya beãdiẽ panãa, ãtebãrã sobia beadida panãa, jũmarã ume aduã beadida panãa.

³ Wãrãda naẽna dadjirã bida crĩcha biada neẽ panasidãa, Æcõrẽra jããnaẽ panasidãa, ãi crĩcha panasidãa. Dadjia cadjiruua o awua beara, ßãsrãda o quĩrĩã bea sida nezoca quĩrãca jũma obadjidãa. Baridua cadjiruade nĩbabadjidãa, djãrãba erobã carea soãe biẽ panebadjidãa, djãrãba dadjirãra quĩrãmabadjidãa, idjaba dadjirãba djãrãda quĩrãmabadjidãa. ⁴ Baribãrã dadjirã Êdrã Edabari Æcõrẽba idji biada, idji quĩrĩã sida jũmarãa cawabisia. ⁵ Maãba dadjirãra êdrã edasia. Dadjia bia opeãada carea êdrã edaẽ basia, ãtebãrã idji quĩrã djuburiãdeba êdrã edasia. Dadjirã cadjiruua sãgãsia djiwidã toda quĩrãca beadamãrẽã idjaba Æcõrẽ Jaureba dadjirãa zocai ßai djiwidã diaisia. ⁶ Dadjì Êdrã Edabari Jesucritodeba Æcõrẽba idji Jaurera dadjirãa wãgaẽ diasia. ⁷ Æcõrẽba idji biadeba dadjirãra jipa unu ßa bẽrã ewariza idji ume zocai panania. Maãda jãã panãa.

⁸ Maã beãeara wãrã araa. Mãã quĩrĩã ßa ßa maãgãra bio jaradia ßaida Æcõrẽ jãã beaba ne jũma biada o wãnamãrẽã. Maã beãeara bio bia ßa. Jũmarãda carebabaria. ⁹ Baribãrã baridua beãea sirĩẽ ßa carea caicayarãdua. Æcõrẽba Moisea diãda ley carea bida caicayarãdua. Idjaba dadjì drõã naẽnabemarã trã jaradiabadara igaradua. Jũma maãgãra biẽ ßa bẽrã carebãca.

¹⁰ Aßaãba djabarãda ijarabibãrã, idjira quẽãdua waa mãwã orãmãrẽã. Idjia jããẽbãrã, wayacusa quẽãdua. Maãne waãibida jããẽbãrã, idji ume ßarãdua. ¹¹ ßaã bio cawa ßaã maã ãberãba wãrã beãeara igarapeãa biẽ o ßada. Cadjiruua o ßããdeba unubi ßaã ara idjida Æcõrẽ quĩrãpita beãeãde ßada.

Naã cartãde Pauloba jãrũare ßada

¹² Mãã djaba Artemada wa djaba Tiquicoda ßãmaa wãbiya. Jãma jũẽnacarea isabe Nicopoli puruãda mãã acããde zedua. Mãã za uru cue jara mama ßaida crĩcha ßaã. ¹³ Êberãare beãebari Zenada, Apolo sida ßãmaãba wãbããde ne jũmaneba carebadua bia wãnamãrẽã. ¹⁴ Dadjirã dji Crito jãã beaba biada o cawa wãnida panãa ne neẽ queãea carebaãde carea. Mãwãra ara dadjì quĩrĩãbe beãããde.

¹⁵ Jũma m̄ ume duan̄ba quĩrĩã pan̄la b̄ara bia b̄aida. Dai quĩrĩã pan̄ Crito ãã beaa jaradua daiba quĩrĩã pan̄da ãdjirãra bia duananida. M̄ã quĩrĩã b̄la Ācõrẽba idji biađeba jũma b̄ãrãra careba b̄aida.

PILEMOA CARTA PAULOBA PILEMOA ITEA BADA

Pauloba naã cartada Pilemoa itea basia. Poa 60are Romane preso baside basia. Carta djabarã Colosadebema itea diabueside naã carta sida dia-buesica bla (Colosa 4:11).

Maã Pilemoara Colosade babadjia idjaba ne bara basia. Pauloðeba Jesucrita ðãasia (v. 19). Djabarãda idji dede dji jarebadjidãa (v. 2). Idjia nezoca Onesimo abadada erobasia. Baribara maã Onesimora ne drasica bla bẽrã mĩrũ wãsia (vv. 18-19). Paulo preso bamaa wãpeda careba besia.

Onesimoba Crito ðãanacarea Pauloba naã cartara basia. Critodeba djabarã bẽrã Pauloba Pilemoa beðea djuburiasia Onesimora wayacusa bia edamãrẽã (vv. 10-12, 15-20). Pauloba basia Onesimoba dradara idjiabara jẽda diaida.

Naã carta baside Pauloba eðrada crĩcha basia. Ara eðrapeda Pilemoamaa wãida crĩcha basia (v. 22).

Pauloba naã cartade naãrã bada

¹ Mãra Paulo. Jesucrito carea preso bla. Dadjia djaba Timoteoda nama bla. Djaba Pilemoã, daiba bara quĩrã panã. Bla dai quĩrãca Æcõrẽ trajura o bla bẽrã mã naã cartara bla itea babara. ² Idjaba babara jũma djabarã ba dede abaa dji jarebadarã itea, dadjia djabawẽrã Apia itea, dadjia djaba Arquipo itea bida. Arquipoba Æcõrẽ beðeara dai careba jaradiabaria. ³ Mã quĩrã bla dadjirã Zeza Æcõrẽba, dadjirã Boro Jesucrito bida ãdji biadeba bãrãra careba pananida idjaba necai bai sida bãrã dia pananida.

Djaba Onesimo carea Pauloba beðea djuburiada

⁴ Mã Æcõrẽa iwidiabara bla carea bia baada abaria. ⁵ Mã ãrĩa bla dadjirã Boro Jesura bio ðã bada idjaba jũma Æcõrẽ eberãrãra quĩrã bada. ⁶ Mã Æcõrẽa iwidi bla Crito ðã bea ume bara bio bia bamãrẽã.* Mãwã jũma ne bia dadjia Jesucritodeba eropanada bla bio cawaya. ⁷ Djaba, bla Æcõrẽ eberãrãra quĩrãneba sobiabida bẽrã mã sida sobiabisia idjaba bio basridabisia.

⁸ Maã carea bla iwidiya mã jarabara quĩrãca omãrẽã. Critodeba mã obida bamĩna obiẽa. ⁹ Ætebãra mã beðea djuburiaya quĩrãneba mãwã omãrẽã. Mãra drõã Paulo. Jesucrito carea preso bla. ¹⁰ Bla nezoca Onesimo carea mã beðea djuburiaya. Idjira mã warra quĩrãca bla. Mã nama preso baðe idjia mãneba Citora ðãna bẽrã mã warra quĩrãca besia. ¹¹ Naẽna bla nezoca dji biaẽ basia, baribara idira nezoca biada besia. Mãwã idjia bla itea bia trajaya idjaba mãra bia carebaya.

¹² Idjira bamaa jẽda diabuebara. Mã idjira bio quĩrã bla. Mã quĩrã djuburia idjira bia edadua mã edabara quĩrãca.† ¹³ Beðea bia Critodebema carea mã preso baðe idjira mã ume eroba quĩrã basia jũma bla mã carea jãmaaba poya oẽ bada omãrẽã. ¹⁴ Baribara bla bia baada aẽne mãwã o quĩrãẽ basia. Mã quĩrã djuburia iwidi bara bla õgo obiẽa aẽtebãra quĩrã bla babara mãwã o quĩrã baida.

* **1:6** Crito ðã bea ume bara bio bia bamãrẽã. Acãraãmaarã mãba jara bla: "Crito ðã baðeba bara idji eberãrã ume bio bia bamãrẽã." † **1:12** Griego beðeade mã versicolora ebuda bla.

¹⁵ Dārǎé ɓAA ɓA nezoca Onesimora ɓA ume ɓadada mīrū wānada. Āibērǎ māwāsia idji jēda wāɓARΛde ɓAA ewariza erobamārēǎ. ¹⁶ BaribARΛ idjira nezoca quīrǎca erobaiē ɓAA, āteɓARΛ nezoca cāyābara biara erobaida ɓAA. Critodeba ɓA djaba bērǎ quīrǎneba erobaida ɓAA. Māa idjira bio quīrǎ ɓAA, baribARΛ māā cāyābara ɓAA idjira biara quīrǎida ɓAA, ɓA nezoca bērǎ idjaba dadjirǎ Boroɗeɓa ɓA djaba bērǎ.

¹⁷ ɓAmaarǎ dadjia Ācōrē itea aɓarida o panΛɓARΛ, Onesimora bia edadua mĀ edabARΛ quīrǎca. ¹⁸ Idjia bariduaɗeɓa ɓADA biē osibARΛ wa ɓĀa jēda diai bara ɓABARΛ, māā iwidiɗua. ¹⁹ Ara mĀ jΛwaba nāwǎ ɓABARΛA: idjia jēda diaida ɓARA māa diaya. Quīrǎneɓadua mĀneba Crito ĩjǎna bērǎ ɓAA māā diai bara ɓADA. ²⁰ Djaba, dadji Boro carea mĀ quīrǎ djuburia iwidi ɓARA oɗua. Dadjira Critodeba djabarǎ bērǎ mĀ sora ɓASRIDABIDUA.

²¹ Māa māwǎ ɓABARΛA cawa ɓA bērǎ ɓAA mĀ bedeara ĩjǎida. Cawa ɓAA māa jara ɓA cāyābara ɓAA biara oida. ²² MaĀ awara māa crīcha ɓAA bārǎba Ācōrēa iwidi panΛneba mĀra ēɗRΛida. Māwǎ mĀra bārǎmaa poya wāya. MaĀ bērǎ mĀ cāi sida waga erobadua.

Pauloba naĀ cartade ĩrūare ɓADA

²³ Djaba Epaproda Jesucrito carea mĀ ume preso ɓAA. Idjia quīrǎ ɓAA bara bia ɓaida. ²⁴ Marcoba, Aristarcoba, Demába, Luca bida quīrǎ panΛA ɓARΛA bia ɓaida. Ādjirǎba mĀ ume Ācōrē trajura o panΛA.

²⁵ Māa quīrǎ ɓAA dadjirǎ Boro Jesucritoba idji biadeɓa bārǎra careba ɓaida.‡

‡ 1:25 Bārǎra. Griego bededeade ɓĀ ɓAA “bārǎ jaurera.”

HEBREO CARTA HEBREORÃ ITEA

Nañ cartada hebreorã itea ðada basía. Cawadaẽ panaa caiba ðasida. AÇAGAmarã Bernabeba, Apoloba, Silaba, Lucaba, Clemente Romanebema wa dewaraba ðasida. Naẽna zocãrãba cricha panasidaa Pauloba ðadada. Ababe cawa panaa Hebreo carta ðadara judio basida. (Judiorã hebreo bedeade bedeabada bẽrã hebreorã abadaa.) Nañ carta ðadaba, dji carta edadarã biã Timoteora unubadjidaa (13:23). Mañ awara djabarã Italia druadebemarã ume dji bia basía (13:24-25). Poa 70 bai naẽna ðasia.

Nañ cartara djabarã judiorã bia mĩga ðea itea ðasia Jesucrito igararãnamãrẽã. Jesucrito ïã panã carea ãdjia erobeara AÇAGAba jãrisidaa (10:32-34). Jũma nañ cartade dji ðadaba jara ðaa Critora dji dromaara ðada.

Critora bajãnebema nezocarã cãyãbara biara ðaa (1:1neba aba 2:18daa). Critora Moise cãyãbara biara ðaa (3:1neba aba 4:13daa). Critora dadjirã Sacerdote dji Dromaara ðaa (4:14deba aba 7:28daa). Critoba cadjiruua carea oðara sacerdoterãba obada cãyãbara biara ðaa (8:1neba aba 10:39daa).

Jrũare dji carta ðadaba jara ðaa AÇõrẽba dadjirã bia unumãrẽã idjida ïãnida panada (11:1neba aba 13:25daa). Dji cricha dromara 12:1ne ðaa: “Mañ eberãrã zocãrãba unubisidaa AÇõrẽba wãrãda ïãsidada. Mañda cawa panã bẽrã dadjirã biã ara mañ quĩrãca ïã pananida panaa. Dadjirã idu ïãbicara, cadjiruaba dadjirã bãrã edabari sida ãyã ðadapeda jũma droa panãneba nocodaa wãnadã dadjirã jũnida panãmaa.”

Ãcõrẽ Warrara dji dromaara ðaa

¹ Naẽnaeda AÇõrẽba dadji drõã naẽnabemarãa barima zocãrã quĩrãtanoaneba bedeabadjia. Idjideba bedeabadarãneba mãwã osia. ² Baribãrã nañ jrũarebema ewaride idji Warradeba dadjirãa bedeasia. Idji Warradeba AÇõrẽba ne jũmada osia idjaba idjida ðasia ne jũma erobamãrẽã. ³ Idji Warraba AÇõrẽ quĩrãwãrẽã dorrodorroada unubibaria. Idjiabãrã AÇõrẽra sãwã ðada cawabibaria. Idji bedeã ðaa ðadaba ne jũma oðara ara mãwã ðaa. Idjia dadjirã cadjiruua saãpeda AÇõrẽ dji droma ða jãwa araare bajãne chũmesia.

⁴ AÇõrẽba idjira bajãnebema nezocarã cãyãbara dji dromaara ðasia. AÇõrẽba idjira trã ðasia “mã Warra,” mañne ãdjirãra trã ðasia “mã nezocarã.” Mãwã AÇõrẽba idji trã ðadara ãdjirã trã ðada cãyãbara biara ðaa. ⁵ AÇõrẽba ni abaa bajãnebema nezocaa mãwã jaraẽ basía:

Bãra mã Warraa. Idi bãra mã Warraada abãrãa.*

Idjaba ãdjidebemada mãwã jaraẽ basía:

Mãra idji zeza baya, idjaba idjira mã warra baya.†

⁶ AÇõrẽba idji Warra iwina nañ ejuãnaa diabuebãrãde mãwã jarasia:

Jũma AÇõrẽ bajãnebema nezocarãba idjia bia bedeãdida panaa.

⁷ Bajãnebema nezocarãnebemada AÇõrẽba mãwã jarasia:

Bajãnebema nezocarãda osia mãwã quĩrãca beadamãrẽã.‡

* 1:5 Salmo 2:7. Idi bãra mã Warraada abãrãa. Griego bedeade bã ðaa: “Idi mã ðada unusia” wa “idi mãra bã zeza basía.” † 1:5 2 Samuel 7:14. ‡ 1:7 Griego bedeade “nãurã” idjaba “jaure” abari bedeaa. Mañ carea AÇAGA traduccioãne mañ versículoãde mãwã bã ðaa: “Idji bajãnebema nezocarãda osia jaureda beadamãrẽã.”

Ādjirāra osia t_Λb_Λ urua quīrāca beadamārēā. §

⁸ Barib_ΛΓ_Λ idji Warradebemada Ācōrēba nāwā jarasia:

Ācōrē, b_Λra ewariza jūmarā boroda baya. B_Λ purura jipa pe erobaya. ⁹ B_Λ biadr_Λ quīrāsia. Cadjiruara quīrāmasia.

Ma_Λ carea Ācōrē, b_Λ Ācōrēba jūma b_Λ ume pan_Λ cāyābara b_Λdr_Λ dji dromaara b_Λsia. Māwā b_Λra bio b_Λsridabisia.*

¹⁰ Idjaba nāwā jarasia:

Jūmarā Boro, naārēda b_Λa na_Λ ējūāda, bajā sida osia.

¹¹ Jūma ma_Λg_Λra jōya barib_ΛΓ_Λ b_Λra ara māwā baya. Jūma ma_Λg_Λra dji sore baya wua dji sore babari quīrāca.

¹² Wua sore ērāpeda djiwidi j_Λb_ΛΓ_Λ quīrāca b_Λa jūma ma_Λg_Λra āyā b_Λpeda djiwidiida oya.

Barib_ΛΓ_Λ b_Λra ara b_Λdji b_Λda baya. B_Λra beuca. †

¹³ Ācōrēba ni ab_ΛΛ bajānebema nezocaa jaraē basia:

M_Λ j_Λwa araare chūmedua aba b_Λ dji quīrūra m_Λa jūma b_Λ j_Λwaeda b_Λb_ΛΓ_Λdaa. ‡

¹⁴ Jūma bajānebema nezocarāda Ācōrēba zocabaria. Ācōrēba ādjirāra diabuebaria dji ēdr_Λdirā carebadamārēā.

2

Quīrācuita beaddua Crito igarada amaaba

¹ Ma_Λ bērā āi wāna amaaba dadjirāba wārā bedea ūrīpedadara quīrācuita biara ēpēnida pan_ΛΛ. ² Ācōrēba naēna obi b_Λda bedeara bajānebema nezocarāneba diasia. Ma_Λ bedeara ēberārāba jūma ījā oīda panasiīda. Jūma ījā oē b_Λra, igara b_Λa sida Ācōrēba aride cawa obadjia. ³⁻⁴ Ara ma_Λ quīrāca Ācōrēba ēdr_Λ edaidebema beadeada dadjirāba igaradib_ΛΓ_Λ, ¿Ācōrēba cawa oidebemada sāwā ēdr_Λadi? Ma_Λ bedea bio bia b_Λra dadjirā Boro Jesuba naārā jaradiasia. Ma_Λ ūrīpedadaba dadjirā jarasiīda ma_Λg_Λra wārāda. Ma_Λ awara Ācōrēba ne ununaca waib_Λada quīrātanoa obisia. Idjia quīrā b_Λda quīrāca idji Jaureba obi b_Λra idjiderāza diasia. Jūma ma_Λg_Λdeba cawabisia ma_Λ bedeara wārāda. Ma_Λda dadjirāba igaradib_ΛΓ_Λ, ¿sāwā ēdr_Λadi?

Jesucrito dadji quīrāca bada

⁵ Ējūā djiwidi zeida b_Λ daiba jara pan_Λra Ācōrēba bajānebema nezocarā j_Λwaeda b_Λē basia. ⁶ Āteb_ΛΓ_Λ Ācōrē Bedeade nāwā b_Λ b_Λ:

M_Λ Ācōrē, ēberāda ¿cārē? ¿Cārēā dairāma crīchabari?

Ēberāda ¿cārē? ¿Cārēā dairāda wagabari?

⁷ B_Λa दौरa bajānebema nezocarā cāyābara edaara b_Λsia.

Māwāmīna दौरa na_Λ ējūāne bia b_Λsia idjaba dji dromarāda b_Λsia.*

⁸ B_Λa ne jūmada dai j_Λwaeda b_Λsia. †

Ācōrēba ne jūmada dadji j_Λwaeda b_Λsia. Dadji j_Λwaeda b_Λdaēra neēa. Māwāmīna wadibida ununaēa ne jūma dadji j_Λwaeda b_Λda. ⁹ Barib_ΛΓ_Λ Jesudebemada cawa pan_ΛΛ. ‡ Ācōrēba idjira bajānebema nezocarā cāyābara na_Λ ējūāne edaara b_Λsia. Ācōrēba idji biadeba māwā osia Jesura jūmarā carea

§ 1:7 Salmo 104:4. * 1:9 Salmo 45:6-7. † 1:12 Salmo 102:25-27. ‡ 1:13 Salmo 110:1. B_Λ j_Λwaeda b_Λb_ΛΓ_Λdaa. Griego beedeade b_Λ b_Λa: “B_Λ jīrū edre b_Λb_ΛΓ_Λdaa.” * 2:7 Griego beedeade āc_ΛΓ_Λ cartade na_Λ sida b_Λ b_Λa: “Daira b_Λsia ne jūma b_Λa oda bororāda beadamārēā.” † 2:8 Salmo 8:4-6. Dai j_Λwaeda b_Λsia. Griego beedeade nāwā b_Λ b_Λa: “Ne jūmada idji jīrū edre b_Λsia.” ‡ 2:9 Jesudebemada cawa pan_ΛΛ. Griego beedeade nāwā b_Λ b_Λa: “Dadjirāba Jesura unu pan_ΛΛ.”

beumārēā. Bia mīga beuda bērā Ācōrēba idjira bia ḅasia idjaba dji dromada ḅasia.

¹⁰ Ācōrēba ne jūmada osia. Idjideba ne jūmada beaa. Ācōrēmaarā bia basia Jesura bia mīgaida. Māwā idjira ēberārā Ēdrā Edabarida aride ḅasia. Idjideba Ācōrēba idji warrarāda zocārā edasia idji biya quirudebemada edadāmārēā.

¹¹ Jesuba ēberārāda Ācōrē itea bia ḅabaria. Idjia, maḅ ēberārā bida abari Zezada eropanā. Maḅ carea Jesura peracaa ādjirāra idji djabarā ai carea.

¹² Ācōrē Bedeade nāwā ḅā ḅā:

Mā ḅādebemada mḅ djabarāa bedeaya. Jūmarā ābaa dji jare duanane mā ḅada bia jaraya.ḅ

¹³ Idjaba nāwā ḅā ḅā:

Mā idjidrā ḅā baya.*

Idjaba naḅ sida ḅā ḅā:

Māra nama ḅā, idjaba warrarā Ācōrēba mḅā diadara mḅ ume ābaa panā.†

¹⁴ Maḅ warrarāba djarada, oa sida eropanā bērā Jesu bida abarida edasia idji beudadeba diauru poyai carea. Diaurura beu djibaria. ¹⁵ Jesuba diaurura poyada bērā, beudi carea waya beadara idjia jūma ēdrā basia. Ewariza beudi waya pananeba ādjirāra biē panasidaa nezoca quīrāca. ¹⁶ Wārāda Jesura bajānebema nezocarā carebade zeē basia, ātebārā Abrahā quīrāca Ācōrē ḅā beadra carebade zesia.‡ ¹⁷ Idji zeside ne jūmane dadji quīrāca basia djārā quīrā djuburiabari Sacerdote dji Droma bai carea.ḅ Wārāda Ācōrē quīrāpita sacerdote dji droma jūma aride obarida besia. Maḅba ara idjida idu beabisia ēberārāba cadjirua obadara Ācōrēba quīrādoamārēā. ¹⁸ Diauruba mīā sē baside Jesura bia mīgasia. Maḅ bērā diauruba mīā sē beara careba cawa ḅā.

3

Moise cāyābara Jesura dji dromaara ḅā

¹ Djabarā, bārāra Ācōrē ēberārā bērā idjaba Ācōrēba bārāra trāna bērā, Jesucritodebemada bio quīrācuita crīchadada. Idjira Ācōrēba diabuedaa idjaba Sacerdote dji Dromaa. Dadjirāba ebuda jarabadaa idjidrā wārāda ḅā panāda. ² Ācōrēba obidara Jesuba jūma aride osia Moiseba Ācōrē ēberārā ume oda quīrāca.* ³ Ēberārāba de bia obaridebemada dji de cāyābara biara bedeabadaa. Ara maḅ quīrāca dadjirāba Moisedebema cāyābara Jesudebemada biara bedeādida panā. ⁴ Dera dji oda bara beaa. Baribārā Ācōrēba ne jūmada osia. ⁵ Moiserā Ācōrē nezoca bērā Ācōrē ēberārā ume jūma aride osia. Maḅne idjia cawabisia Ācōrēba nocoarebema ewaride cārēda jaraida. ⁶ Baribārā Ācōrē warra Critora idji ēberārā boroo. Ādjirā ume jūma aride o ḅā. Dadjirāba Critoda ḅā pananibārā idjaba idjideba edadira ḅāsrīda jḅā pananibārā, Ācōrē ēberārā.†

Critora igararānada

⁷⁻⁸ Maḅ carea Ācōrē Jaureba nāwā jara ḅā:

ḅ 2:12 Salmo 22:22. * 2:13 Isaia 8:17. † 2:13 Isaia 8:18. ‡ 2:16 Griego bedeade nāwā ḅā ḅā: “Abrahā ēberārāra carebade zesia.” ḅ 2:17 Dadji quīrāca. Griego bedeade ḅā ḅā: “Idji djabarā quīrāca.” * 3:2 Ācōrē ēberārā ume. Griego bedeade ḅā ḅā “Ācōrē dede.” † 3:6 Griego bedeade ācārā cartade naḅ sida ḅā ḅā: “Aba naḅ ewari jōbārādaa.”

Idi Ācōrē beċea ūrībade bārā sora zarearānada bārā drōā naēnabemarā so zareapedada quīrāca.

Ādjirā ējūā pōāsa ewaraga bade duanasidade Ācōrēba jaradara igarasidaa idjia sāvā oi cawaya.

⁹ Mama idjia odara cuarenta poa unusidamīna ādjirāba ijānaē basia sāvā oi cawaya.

¹⁰ Maā carea ādjirā ume quīrūpeda Ācōrēba nāwā jarasia:

“Ādjirāba māra soċeba wārāda ēpēnaca. Mā ora cawa quīrīānaca.”

¹¹ Idjaba quīrū bade wārāneba nāwā jarasia: “Mā ānāūbima ādjirāra jūēnaēa.”[‡]

¹² Djabarā, quīrācuīta beadedua. So cadjiruaba Ācōrē ijānaē bearānada. So cadjiruaba Ācōrē zocai bāra igarabaria. ¹³ Wadi ewari bade eda ewariza dji carebadada biara ijāni carea. Māwā ni abada cadjiruaba cūrūgapeda so zarea beadaēa. ¹⁴ Dadjirāba naārā ijāpedadeba aba beubadaa Critoda ijā pananibala, idji ume panania. ¹⁵ Maā carea Ācōrē Bedeade nāwā jara bāa: Idi Ācōrē beċea ūrībade bārā sora zarearānada bārā drōā naēnabemarā so zareapedada quīrāca.[§]

¹⁶ Ācōrē beċea ūrīpedadacarea ¿cairāda so zareasida? ¿jūma Moiseba Egiptodeba ēdra edadarāda māwā so zareasidaēca? ¹⁷ ¿Ācōrēra cairā ume cuarenta poa quīrū basi? ¿Cadjirua opedarā ume quīrū basiēca? ¿Maā carea ādjirāra ējūā pōāsa ewaraga bade quinisidaēca? ¹⁸ ¿Ācōrēba cairā wārāneba jarasi idjia ānāūbima jūēnaēda? ¿Idji beċea ijānaē beadarā māwā jarasiēca? ¹⁹ Maā badeba dadjirāba cawa panā ādjirāba ijāpedade bēra Ācōrēba ānāūbida badama poya jūēnaē basida.

4

¹ Ācōrēba wārāda jara bāa dadjirāra wadibida idjia ānāūbima poya jūēnida panāda. Baribala quīrācuīta beadedua. Māwāera ācala bārānebemada mama jūēnaēa. ²⁻³ Bedea bia Ācōrēba ānāūbidebemada dadjirāba ūrīsidea drōā naēnabemarāba ūrīpedada quīrāca. Dadjirāba soċeba ijā panā bēra Ācōrēba ānāūbima jūēnia. Baribala drōā naēnabemarāba ūrīpedade ijāpedade bēra māā beċeba carebaē basia. Ādjirānebemada Ācōrēba nāwā jarasia:

Quīrū bade māā wārāneba nāwā jarasia: “Mā ānāūbima ādjirāra jūēnaēa.”^{*} Māwā jarasia naā ējūā odadeba ātaā idjia oida badara jūma o erobāmīna.[†]

⁴ Ācōrēba idji beċeade ānāūbada ewaridebemada nāwā jarasia:[‡]

Sietebema ewaride Ācōrēba jūma pārā erobasia. Maā bēra sietebema ewaride ānāūsia.[§]

⁵ Idjaba Ācōrēba idji beċeade nāwā jara bāa:

Mā ānāūbima ādjirāra jūēnaēa.^{*}

⁶ Bedea bia Ācōrēba ānāūbidebema naārā ūrīpedadaba ijānaē basia. Maā bēra idjia ānāūbida badama jūēnaē basia. Baribala ācala ēberārāda wadibida Ācōrēba ānāūbima poya jūēnia. ⁷ Maā carea Ācōrēba dewara ewarida bāasia idjia ānāūbima jūēnamārēā. Maā ewarira Ācōrēba trā bāasia “idi.” Maā ewari badebade dārābade idjia Davideba māānebemada beċeasia. Maā beċeara māā naēna naā cartade bāasia. Nāwā bāa:

[‡] 3:11 Salmo 95:7-11; Numero 14:21-35. [§] 3:15 Salmo 95:7-8. ^{*} 4:2-3 Salmo 95:11. [†] 4:2-3 Idjia oida badara. Maāba cawabi bāa Ācōrēba dadji ānāūni sida osida. [‡] 4:4 Ānāūbada ewari. Griego beċeade bā bā “séptimo día.”

[§] 4:4 Genesis 2:2. ^{*} 4:5 Salmo 95:11.

Idi Ācōrē bedea ūrībada de bārā sora zarearānadua.†

⁸ Josueba israelerāra Ācōrēba wārāda ānāūbimaa ededabara Ācōrēba dewara ānāūbidebemada be deae bacasia. ⁹ Maā bēra ānāūbada ewarida Ācōrē ēberārā itea wadibida ḅaa. ¹⁰ Abada Ācōrēba ānāūbima ḅabara, idjia o badadebemada ānāūsia Ācōrēba ne jūma ope da ānāūna quīrāca. ¹¹ Maā bēra dadjirāba biara jaraēda panāa Ācōrēba ānāūbima jūeni carea. Māwāra ni abada baedaēa drōā naēnabemarā jānaē panāneba baepeda quīrāca.

¹² Wārāda Ācōrē be deara zocai ḅaa idjaba ḅaa ḅaa. Idji be deara djōbada neco quida umē era ḅa cāyābara pewe deara ḅaa. Idji be deaba dadji crīchara, dadji soba o quīrā ḅa sida jūma ebu da cawabibaria dadji crīcha, dadji jaure, dadji so sida e du cōbāra quīrāca. ¹³ Ācōrēba ne jūmada unubaria. Idjia unuē ḅara neēa. Idjia o dāra, dadjia mērā ero ḅa sida ebu da unu ḅaa. Idjia cawa obara de jūma dadjia o dāra idjia jaradida panāa.

Jesura dadjirā Sacerdote dji Droma

¹⁴ Ācōrē Warra Jesura bajānaa wāsia. Idjira dadjirā Sacerdote dji Dromaa. Dadjirāba idjira jā panāna a panā bēra wārāda jā pananida panāa. ¹⁵ Jesu dadjirā Sacerdote dji Dromaba cawa ḅaa dadjirāra ḅaaē panāda. Diauruba idjira mīā sēsia dadjirā mīā sēbari quīrāca. Baribara Jesuba cadjiruara oē basia. ¹⁶ Dadji ḅaaē ḅadebemada cawa ḅa bēra dadjirā idji bugue caita wābada quīrāca ne wayaa neē Ācōrēa iwididida panāa. Māwā idjia dadjirāra quīrā djuburiaya idjaba idjia carebamārēā iwidibada de idji biadeba care-baya.

5

¹ Ācōrēba sacerdote dji droma ḅabara za ēberāda aba edape da ḅabaria. Maā bēra ēberārāba cadjirua ope da da carea sacerdotēba Ācōrēa ne diabaria idjaba animarāda babue diabaria.* ² Ēberārāba adua panāneba āi ope da da sacerdote dji dromaba poya cawa quīrā djuburiaya idjia bi da abarica obari bēra. ³ Ēberārāba cadjirua ope da da carea animarā babue diabarade idjia o da carea bi da animarā babue diaida ḅaa. ⁴ Ni abada ara idjiduba sacerdote dji dromada beca, ātebāra Ācōrēbāra aba trāpe da ḅabaria Aaro ḅa da quīrāca. ⁵ Ara maā quīrāca Critora ara idjiduba Sacerdote dji Dromada beē basia, ātebāra Ācōrēbāra idjira māwā ḅasia. Ācōrēba idjia nāwā jarasia:

Bāra mā Warraa. Idi bāra mā Warraada abara.†

⁶ Idjaba nāwā jarasia:

Bāra ewariza sacerdotēda ḅaya Melquisedé ba da quīrāca.‡

⁷ Crito naā djarade baside jā ḅaba Ācōrēa jīgua be dea djuburiasia, Ācōrēba idji beuida ḅadebemada poya ēdra ḅa da ba da bēra. Maāne Ācōrēba quīrā ḅa quīrāca jā oyada ada bēra, Ācōrēba idji be deara ūrsia. § ⁸ Critora Ācōrē Warramīna idji bia mīga ḅadeba jā o cawasia. ⁹ Ne jūmane daucha jā o da bēra, idjia jara ḅa jā o beara jūma ēdra edaya ewariza zocai beadamārēa. ¹⁰ Maā bēra Ācōrēba idjira Sacerdote dji Dromada ḅasia Melquisedé ba da quīrāca.

Wārā be deara igararānadua

† 4:7 Salmo 95:7-8. * 5:1 Levitico 1:1deba aba 6:7daa. † 5:5 Salmo 2:7. Idi bāra mā Warraada abara. Griego be deade bā ḅaa: “Idi māa ba da osia” wa “idi māra ḅa zeza basia.” ‡ 5:6 Salmo 110:4. Genesis 14:18. § 5:7 Marco 14:32-36.

11 Maḷgḷadebemada daiba zocārā jaradia quīrīā panḷa. Baribḷḷa zarea ḷḷa ebuda cawabidida, bārāba isabe cawadaca bēra. 12 Bārāba Jesu ījāpedadara dārābadaa. Maḷ bēra idira bārāra Ācōrē bedea jaradiabadada beadida panasidaa. Māwāmīna Ācōrē bedeara mācua adua panḷ bēra poya bia jaradiadacaa. Abaḷba bārāra Ācōrē bedeedebema cawaichaara ḷḷda wayacusa jaradiada ḷḷa juba dawabḷḷa quīrāca. Bārāra warra zaque quīrāca bea bēra djico codi cāyābara jubadrḷ doēda panḷa. 13 Juba do beara waēi djuburi quedea bēra sāwā jipa oira adua beaa. 14 Baribḷḷa djico zareara drōārā iteaa. Ādjirāba Ācōrē bedea quīrācui ta crīcha panḷneba cawa panḷa cārēda biada idjaba cārēda cadjiruada.

6

1-2 Maḷ bēra nocodaa wānia Critoda biara cawaēi carea. Dadjirāba idjidebema naārā cawapedada awa jaradiadaēa. Wayacusa jaradiadaēa cadjirua o panḷ carea beudida panḷda, cadjirua igarapeda Ācōrēmaa zedida panḷda, Ācōrē ījāninebemada, borocuedidebemada, djabarā ḷḷḷ jḷwa ḷḷdidebemada, beudarā ḷḷḷbadidebemada, idjaba Ācōrēba cawa oḷarā ewariza bia mīgadidebema sida. 3 Ācōrēba quīrīā ḷḷbḷḷa, jūma maḷgḷadebemada wayacusa jaradiaēi cāyābara dadjirāra nocodaa wānia Critoda biara cawaēi carea.

4 ḷcaḷḷaba wārā bedeara cawa panasidaa. Ācōrēba dia ḷḷ carea ḷḷsrida panasidaa. Idji Jauredēba ne edasidaa. 5 Idji bedea bio bia ḷḷda, idji ḷḷḷa nocoarebema ewaride unubi sida cawa panasidaa. 6 Ādjirāba Critoda igarapedada bēra wayacusa poya jēda idjima zedaēa. Zesidara Ācōrē Warra wayacusa crude cachibada quīrāca idjidebemada jūmarāa biē bedebidida.

7 Cue zebḷḷaza egoroba dobaria. Maḷba egoro biade ne uḷara dji uḷa itea bia zaubaria. Ācōrēba maḷ ējūāra bia jarabaria. Crito igaraē beara maḷ ējūā quīrāca panḷa. 8 Baribḷḷa cue zedacarea ḷḷda, chirua cadjirua sida tunuibḷḷa, maḷ egorora biē ḷḷa. Ācōrēba maḷ ējūāra biē jarapeda jīrūare jūma babueya. Crito igara beara maḷ ējūā cadjirua quīrāca panḷa.

9 Djabarā, daira māwā bedea panḷmīna cawa panḷa Ācōrēba bārāra ēdra edada bēra o biade wābada. 10 Ācōrēra jipa ḷḷ bēra bārāba bia o panḷra idjaba idji quīrīā panḷra quīrādoae. Idji ēberārā careba panḷneba unubisidaa idjira quīrīā panḷda. Idi bida careba panḷa. 11 Daiba quīrīā panḷa bādjiza māwā o pananida aba beubada. Māwābḷḷa bārāba Ācōrēneba edadi carea jḷā panḷra jūma edadia. 12 Daiba quīrīānaēa bārāra coa beadida, ātebḷḷa quīrīā panḷa bārāra dewararā djabarā quīrāca beadida. Ādjirāba Critoda ījā panḷ bēra idjaba jūma droa panḷ bēra, Ācōrēba diai jaradara jūma edadia.

Ācōrēba bedea ḷḷdara wārāda oya

13 Ācōrē cāyābara dji dromaara ḷḷda neēa. Maḷ bēra Abrahāḷ ume bedea ḷḷside ara idji trḷneba wārāda carebayaēa asia. 14 Nāwā jarasia: “Wārāda māa ḷḷra carebaya idjaba ḷḷdeba zocārā yōbiya.”* 15 Abrahāḷba jūma droa ḷḷdeba jḷā bapēda Ācōrēba warra diai jaradada unusia.

16 Ēberārāba wārāneba jarabadaē adji cāyābara dji dromaara ḷḷ trḷneba māwā jarabadaa. Maḷne ni abaḷba poya sewaaēa adacaa. 17 Ara maḷ

* 6:14 Genesi 22:17.

quĩrãca Ācōrēba ebuda cawabi quĩrĩasia idjia diai jarada edadi ēberārāba māra wārāda edadida idjaba idjia crĩcha ḅa quĩrãca wārāda obarida. Maḷ carea ara idji trāneba diayada asia. ¹⁸ Ācōrēra sewa oca bērā idjia diai jaradara wārāda diaya idjaba idji trāneba jaradara quĩrā awara oēa. Maḷ bērā Ācōrēba dadjirā waga ḅamārēā jarasidaa. Idjia jaradara wārāda oida cawa panḷ bērā dadjirāba poya sozarra ĩjā panania. Maḷba Jesudeba edadi carea jḷā panḷra quenabaridaēa. ¹⁹⁻²⁰ Dadjia jḷā panḷra wārāda edadida cawa panḷa. Maḷba dadjirāra careba ḅḷa bio ĩjā pananamārēā anclaba barco ero ūmabari quĩrãca. Dadjia jḷā panḷra wārāda edadida cawa panḷa Jesura bajānaa dadjirā na wāna bērā. Idjira Ācōrē dede wuaba eatḷ jira ḅḷa edaare wāsia dadjirā carebai carea. Mama idjira dadjirā Sacerdote dji Dromada besia Melquisedé ḅada quĩrãca. Ewariza māwā ḅḷa.

7

Melquisedé

¹ Maḷ Melquisedéra Saleḷ purudebema boro basía idjaba Ācōrē dji Dro-
maara ḅḷa sacerdote basía.* Maḷ ewaride Abrahaḷra ḷCARḷ puru bororā ume
djōpeda jūma poyasia. Abrahaḷ jēda zebḷCḷde Melquisedéba audiabariide
wāpeda idjira bia jarasia Ācōrēba carebamārēā. ² Maḷbe Abrahaḷba djō
ḅapeda jārĩnanebemada Melquisedéa diasia. Die juachabḷḷAZA aba diasia.
Melquisedé trḷba jara ḅḷa “ēberārā boro jipa ḅḷ.” Idjaba idjira Saleḷnebema
boro abadjidua. Maḷ trḷba jara ḅḷa “necai ḅaidebema boro.” ³ Ni abaḷba
adua panḷa Melquisedé zezara, dji papa sida cairā basida. Adua panḷa idji
ēberārā drōā naēnabemara cairā basida. Idji todadebemada, beudadebema
sida adua panḷa.† Māwā idjira Ācōrē Warra quĩrãca ewariza sacerdotea.

⁴ Melquisedéebemada bio crĩchadua! Idjira wārāda dji droma basía.
Dadjirā drōā naēnabema dji droma ḅḷa Abrahaḷba djō ḅapeda jārĩnanebemada
idjia diasia. Die juachabḷḷAZA aba diasia. ⁵ Māwānacarea Ācōrēba Moisea
diada leyde jarasia jūma israelerāba edabḷdadebemada Levideba yōpedada
sacerdoterāa diadida panḷda. Die edabḷdaza aba diadida panḷa. Israelerāra
maḷ sacerdoterā djabarāmĩna, abari Abrahaḷneba yōpedadamĩna, māwā
diadida panḷa. ⁶ Baribḷḷ Melquisedéra Levideba yōnaē basía. Māwāmĩna
Abrahaḷba jārĩnanebemada idjia diasia. Die juachabḷḷAZA aba diasia. Maḷne
Melquisedéba Abrahaḷra bia jarasia Ācōrēba carebamārēā. Māwā osia
Ācōrēba Abrahaḷa naēna wārāda carebayada adamĩna.‡ ⁷ Jūmarāba cawa
panḷa dji dromaara ḅḷba dji edaara ḅḷra bia jarabarida Ācōrēba care-
bamārēā.

⁸ Israelerāba edabḷdadebemada Levideba yōpedada sacerdoterāa dia-
badaa. Maḷ sacerdoterā beudimĩna die edabḷdaza ādjia aba diabadaa.
Baribḷḷ Melquisedéra wadi zocai ḅACA ḅḷa Ācōrē bedeaba idjira beusida
jaraē ḅḷa bērā. Māwā Abrahaḷba jārĩnanebemada maḷ beuca sacerdotea
diasia. Die juachabḷḷAZA aba diasia. ⁹⁻¹⁰ Israelerāba die edabḷdadebemada
Levideba yōpedada sacerdoterāa aba diabadaa. Baribḷḷ Melquisedéba
Abrahaḷ audiabariside Abrahaḷ wiuzaque Levira wadi neē basía. Maḷ bērā
dadjirāba nāwā jaradida panḷa: Abrahaḷba die juachabḷḷAZA Melquisedéa
aba diaside idji wiuzaque Levideba yōnirā biā ara maḷḷada diasidaa.

* **7:1** Genesi 14:17-20. † **7:3** Griego bedeade maḷ versiculoda nāwā ḅḷ ḅḷa: “Melquisedéra zeza neē
ḅḷa, papa neē ḅḷa, ēberārā drōā naēnabema sida neē ḅḷa. Idji toda ewari neē ḅḷa, idji beuda ewari sida
neē ḅḷa.” ‡ **7:6** Genesi 12:1-3.

11 Ācōrēba idji ley diaside Levideba yōpedada sacerdoterāda ḅasia israelerā maḷ leydeba pe eroniḅadamārēā. Naārā Aaroḷda sacerdotē dji droma basia. Maḷ sacerdoterāba o panḷneba ēberārāda poya jipa beadibara, ḷcārē cārēā Aaroḷ awara sacerdotē Melquisedé quīrāca ḅada zeida basi? 12 Maḷ sacerdotera Levideba yōpedada sacerdoterā cacuabari ḅesia. Maḷ bērā dji ley sida awara ḅesia. 13 Jūma maḷgḅaba dadjirā Boro Jesudebemada beḅea ḅaa. Idjira Levideba yōnaē basia, āteḅaḷḷa Judadeba yōna basia. Maḷ naēna ni abaḷ Judadeba yōnada sacerdotē beadaē basia. 14 Moiseba jaraca basia sacerdoterāra maḷ ēberārāneba zeḷida. Baribḷḷa jūmarāba cawa panḷa dadjirā Boro Jesura Judadeba yōna basida.

15 Jūma mḷa jaraḅara ebudaara ḅaa naḷda cawaḷibḷḷa: Levideba yōpedadarā awara Jesuda sacerdotēda ḅesia Melquisedé ḅada quīrāca. 16 Idjira sacerdotēda beē basia leyba ḅada bērā. Leyba ababe Levideba yōpedadaḅra ḅḷbaria. Jesura sacerdotēda ḅesia idji ḷḅaḷdeba beuca bērā.

17 Maḷ carea Ācōrē Bedeade nāwā ḅḷ ḅaa: ḅḷara ewariza sacerdotēda ḅaya Melquisedé ḅada quīrāca. §

18 Naārā ḅada leyba ni abaḷada careḅadaē bērā Ācōrēba āyā ḅasia. 19 Maḷ leyba ni aba bida jipa ḅaē basia. Maḷ ley cāyābara Ācōrēba ne biara ḅada diasia dadjirā careḅa carea. Maḷgḅdeba dadjirā Ācōrē caita wābadaa.

20-21 Ācōrēba dji naārā Jesura sacerdoterā ḅaside ewariza beḅida jaraē basia. Baribḷḷa Ācōrēba panana sacerdotēda ḅaside wārāneba jarasia ewariza māwā ḅaida. Ācōrē Bedeade nāwā ḅḷ ḅaa:

Dadjirā Boroba wārāneba jarasia ḅḷara ewariza sacerdotēda ḅaida Melquisedé ḅada quīrāca.* Idjia jaraḅara quīrā awara oēa.

22 Maḷgḷara Ācōrēba wārāneba jaraḅa bērā dadjirāba cawa panḷa Ācōrēba Jesudeba dadjirā ume beḅea ḅaḅara wārāda oida. Maḷ beḅea ḅaḅara idjia naārā diada ley cāyābara biara ḅaa.

23 Naārā beḅa sacerdoterāra beubadjidaa. Aba jaidasira idjia o ḅaḅara waa poya oē bērā idji cacuabari dewarada bebadjia. Māwā zocārāda sacerdotē basidaa. 24 Baribḷḷa Jesura beuca bērā ewariza sacerdotē baya.

25 Maḷ bērā idjideba Ācōrēmaa zebadara jūma poya ēḅra edaya ewariza zocai beḅadamārēā. Idjira beuca bērā ewariza dadjirā carea Ācōrēa beḅea djuburiabaria.

26 Dadjī Sacerdotē dji Droma Jesuba cadjiruara ocaa, ne jūmane jipa ḅaa. Ācōrēba idjira bia unu ḅaa. Cadjirua obadarā tāēnabemada āyā ḅapeḅa bajāne dji dromada ḅasia. Maḷ bērā ne jūmane dadjirāra poya carebaya.

27 Idjia ocaa dewararā sacerdotē dji dromarāba ewariza obada quīrāca. Maḷ sacerdoterāba ara ādjia cadjirua opeḅada carea naārā Ācōrēa animarāda babue diabadaa. Maḷbeḅḷḷa dewara animarāda babue diabadaa ēberārāba cadjirua opeḅada carea. Baribḷḷa Jesuba animarā babue diabḷḷa quīrāca ara idjida idu beabisia ēberārāba cadjirua obada carea. ḅarima aba māwā oḅaba cadjiruara jūma saḅasia. 28 Ācōrēba Moisea diada leyba ēberārā ne jūmane jipaē beḅa ḅḷbaria sacerdotē dji dromarāda beḅadamārēā. Baribḷḷa maḷ ley diadacarea Ācōrēba wārāneba jarasia idji Warrara ewariza Sacerdotē dji Dromada ḅaida. Māwā idji Warrara ḅasia dadjirā carea sacerdotē ariḅe ḅada ḅemārēā.

§ 7:17 Salmo 110:4. * 7:20-21 Melquisedé ḅada quīrāca. Griego beḅeade ḷcaḷḷa cartade māra neēa.

8

Jesu dadjirã Sacerdote dji Dromaa

¹ Dji crîcha droma daiba jara panara naḷgla: dadjirã Sacerdote dji Dromada bajãne Ācōrē bugue biya quiru jawa araare chūmla. ² Bajãne Ācōrē de dji wārã arade idjira sacerdotēa. Maḷ dera ēberāba odaēa, ātebaḷa dadjirã Borō Ācōrēba odaa.

³ Sacerdote dji dromarāda Ācōrēba jūma ḅabaria idjia ne diadamārēā idjaba animarāda babue diadamārēā. Maḷ bērã Jesucrito bida ne diaida ḅasia.

⁴ Idjida naḷ ējūāne ḅabara sacerdotē baē bacasia naḷ ējūāne sacerdoterā bara bērã. Maḷ sacerdoterāba Ācōrēa ne diabadaa idji leyde ḅḅ quirāca.

⁵ Sacerdoterāba o pananeba unubibadaa bajãne sāvābaḷa ḅada. Maḷ carea Moiseba Ācōrē wua de oi naēna Ācōrēba idjia nāwã jarasia: “Jūma daucha odadia māa naḷ eyade unubida quirāca.”*

⁶ Baribaḷa Jesu dadjirã Sacerdote dji Dromaba bajãne o ḅara sacerdoterāba naḷ ējūāne o panḅ cāyābara biara ḅla. Ara maḷ quirāca Ācōrēba Jesudeba bedea ḅadara biara ḅla Moisedeba

bedea ḅada cāyābara. Māwã biara ḅla maḷ bedea ḅaside Ācōrēba ēberārāra biara carebayada ada bērã. ⁷ Ācōrēba Moisedeba naārã bedea ḅadaba wārāda

carebadabara waya dewara bedeadā ḅaē bacasia. ⁸ Baribaḷa Ācōrēba Moisedeba bedea ḅadara ēberārāba jūma opedadaē bērã idjia bedeadē panada unusia. Maḷ carea nāwã jarasia: Jūmarã Boroba nāwã jara ḅla: “Ewari aba māa israelerã ume, Judadebemarã ume bida bedea djiwidida ḅaya.

⁹ Maḷ bedea djiwidira bārã drōā naēnabemarã ume bedea ḅada quirāca baēa. Bārã drōā naēnabemarã ume bedea ḅasia Egiptodeba quirācuita waga ēdra eneside.†

Baribaḷa wārāda iḅpedadaē bērã māa ādjirāra igarasia.” Māwã jara ḅla jūmarã Boroba.

¹⁰ Idjaba jūmarã Boroba nāwã jara ḅla: “Nocoarebema ewaride māa bedea djiwidida israelerã ume nāwã ḅaya: mā leya ādjirã crîchade, ādjirã sode bida ḅaya.

Māra ādjirã Ācōrē baya, idjaba ādjirāra mā puru baya.

¹¹ Maḷne jūmarāba māra cawa panania. Dji edaara ḅeba, dji dromarã bida cawa panania.

Maḷ bērã ni abaḅba idji druadebemarāa, idji ēberārāa bida waa jaradiadaēa mā jūmarã Boroda cawadamārēā.

¹² Ādjirāba biē opedadara māa jūma quirādoaya. Ādjirāba cadjirua opedadara māa waa crîcha baēa.”‡

¹³ Ācōrēba bedea djiwididi ḅayada aside cawabisia idjia naārã bedea ḅadara dji drōāda. Dji drōā bērã dārāēne āyã ḅaya.§

9

Ācōrē de naḷ ējūānebema idjaba bajānebema

¹ Ācōrē israelerã ume naārã bedea ḅaside jarasia idji wua deda naḷ ējūāne odida panada, maḷ dede sāvã odida panḅ sida. ² Maḷ de odapeda dji nocoarebema dejāra “Ācōrē ite ḅḅ dejã” abadjidaa. Maḷ dejãne ībirāda,

* **8:5** Exodo 25:40. † **8:9** Quirācuita waga ēdra eneside. Griego bedeadē ḅḅ ḅla: “Jawa jidapeda ēdra eneside.” ‡ **8:12** Jeremia 31:31-34. § **8:13** Dārāēne āyã ḅaya. Griego bedeadē ḅḅ ḅla: “Dārāēne nēbaya.”

mesa sida basia. Paļ Ācōrē quīrāpita bāda sida basia. ³ Dji edaara bā dejāne wuaba eat_Λ jira basia. Maļg_Λ dejāra “Ācōrē itea biara bā dejā” abadjidāa. ⁴ Quera bá diabadada mama basia. Maļra oroba jūma bārá basia. Ācōrē baurude sida basia. Maļ sida oroba jūma bārá basia. Epedeco jūgurua oro ođada manāba bira bāda maļ baurudede eda basia.* Aaroļ bacuru tununa sida eda basia.† Ācōrēba diada ley mōgara pewedeade bāda sida eda basia.‡ ⁵ Baurude ģrā bajānebema nezoca quīrāca i bara panāda umé panasidāa. Ādji iba dji baurude ģrā cobāra jūātr_Λ eropanasidāa.§ Ādji panāmaa Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroada zebadjia. Maļ baurude ģrā cobāmaa sacerdoteba oa jīāpobāg_Λde Ācōrēba ēberārāba cadjirua opeđadara quīrādoabadjia. Maļg_Λdebemada ara nawena daiba naļ cartade jūma jaradiadaēa.

⁶ Jūma maļg_Λ pārāpedadacarea sacerdoterāra ewariza dji nocoarebema dejāne eda wābadjidāa ādjia Ācōrē itea ođida panāra jūma ođi carea. ⁷ Baribāg_Λ dji edaara bā dejāne ababe sacerdotē dji dromadr_Λ poaza bārima aba eda wābadjia. Eda wābāg_Λde idjia cadjirua ođa carea idjaba ēberārāba adua panāneba cadjirua opeđada carea bida animarā oada Ācōrē quīrāpita jīāpoi carea edebadjia.* ⁸ Maļneba Ācōrē Jaureba cawabi basia ēberārāra wādi Ācōrē de bajāne bāde poya eda wānaēda. Sacerdoterāba wādi Ācōrē de naļ ējūāne bāde ne ođida panāmisā māwā basia. ⁹ Naļ ewarize jūma maļg_Λba cawabi bāa Ācōrēa ne dia panāneba idjaba animarā babue dia panāneba bida dji māwā o bea crīchara poya jipa bāēda. ¹⁰ Ācōrēba Moisea diada leyba ababe cawabisia cārēda cođida panāda, cārēda dođida panāda, idjaba Ācōrēba sagābi bāra sāwā sagāđida panāda. Jūma maļg_Λara naļ djarade obadjidāa aba Ācōrēba jūma quīrā awara obāg_Λdaa.

¹¹ Baribāg_Λ Critora zesia dadjirā Sacerdotē dji Droma bai carea. Jūma ne bia naļ ewaride bāda idjia dadjirā dia bāa.† Idjira Ācōrē de bajāne bāde dadjirā carea ne o bāa. Maļ dera dji araa. Ācōrē de naļ ējūāne bā cāyābara biara bāa. Ēberāba ođāēa; naļ ējūānebemaēa. ¹² Critora Ācōrē de bajāne bāde dji edaara bā dejāne bārima aba eda wāsia. Maļ dejāra “Ācōrē itea biara bā dejā” abadaa. Wāsīde chiwatu oada, paca zaque oa sida Ācōrē quīrāpita jīāpoi carea edeē basia. Ātebāg_Λ ara idji oada edesia. Bārima aba māwā ođaba dadjirā ēdr_Λ basia ewariza bedea neē beadamārēā. ¹³ Sacerdotēba paca dji umaquīrā oada, chiwatu oada, paca zaque wērā babue diada pora sida ēberārā ģrā jīāpobaria. Maļba ēberārā Ācōrē quīrāpita biē beadara naļ djarade bia bābaria. ¹⁴ Māwā baibāg_Λ, ¿Crito oaba dadjirāra biara bāēca? Critora cadjirua neē basia. Ācōrē Jaure beucaba carebada bērā ara idjida idu beabisia animarā Ācōrēba babue diabāg_Λ quīrāca. Cadjirua o panā carea dadjirāra beuđida panasidāa. Baribāg_Λ Critoba ara idjida idu beabiēda bērā dadjirāba cadjirua opeđadara Ācōrēba quīrādoapeda dadjirā crīchara jipa basia. Māwā Ācōrē zocai bāra dadjirāba poya jīānia.

¹⁵ Ācōrēba naārā bedea bādadēba panasidade ēberārāba cadjiruada obadjidāa. Baribāg_Λ Critodr_Λ beusia ādjia cadjirua obadadēbemada ēdr_Λ bāi carea.

* 9:4 Exodo 16:33. † 9:4 Numero 17:1-10. ‡ 9:4 Exodo 25:16. § 9:5 Exodo 25:17-22. * 9:7 Levitico 16:1-34. † 9:11 Jūma ne bia naļ ewaride bāda. Griego bedēade ācāra cartade bā bāa: “Jūma ne bia zeida bāda.”

Critora beuda bĕrā idjideba Ācōrēba beuda djiwidida ḅasia. Māwā Ācōrēba ne jūma bia jōca diai jaradara idjia trānarāba Critodeba poya edadia.

¹⁶ Naā quīrāca ḅaa: ēberāba cartade ḅabaria idji beudacarea caiba idjia erobara edaida. Baribāḅa dji edaida ḅaba dji beudea ḅadara wārāda beusida acabiēbāḅa, poya edaēa. ¹⁷ Dji beudea ḅada wadi zocai ḅamisida dji edaida ḅaba maā cartade ḅā ḅara poya edaēa. Ababe beudacareabāḅa poya edaya. ¹⁸ Ara maā quīrāca Ācōrēba israelerā ume naārā beudea ḅaside animarā oada erozoasia. Maāba cawabisia ādjirāba maā beudea ḅadara ijā odida panasidada. ¹⁹ Maāra nāwā basia: Ācōrēba diada leyra Moiseba naārā ēberārāa jūma jarasia. Maābe paca zaque oada, chiwatu oa sida baidoada puerasia. Hisopo bacuru jawatede oveja cara purea odada jāpeda oade beguea edasia. Maā oaba idjia Ācōrēba diada ley cartara, ēberārā sida jīāposia. ²⁰ Jīāpobāḅade nāwā jarasia: “Naā oaba jara ḅaa Ācōrē bārā ume beudea ḅadara jūma ijā odida panāda.”‡ ²¹ Ara maā quīrāca Moiseba Ācōrē wua dera, jūma maā dede eda bea sida oaba jīāposia. ²² Wārāda Ācōrēba Moiseba diada leyba jara ḅaa berara ne jūmada oaba jīāpoida ḅada Ācōrē quīrāpita bia ḅamārēā. Oada erozoaēbāḅa dadjia cadjirua opedadara Ācōrēba quīrādoea.

Crito oaba dadjia cadjirua odara jūma saḅabaria

²³ Ācōrē wua dera, maā dede eda bea sida Ācōrē de bajāne ḅa zaca basia. Jūma maāḅara animarā oaba jīāpoida basia Ācōrē quīrāpita bia ḅamārēā. Baribāḅa Ācōrē de bajāne ḅara, maā dede eda bea sida animarā oa cāyābara oa biara ḅaba jīāpoida basia. ²⁴ Critoba idji oara Ācōrē de ēberāba odade eda edeē basia, maāḅara ababe Ācōrē de ara bajāne ḅa zaca bada bĕrā. Critoba idji oara bajānebāḅa Ācōrē quīrāpita edesia. Idira mama dadjirā carea Ācōrēa quīrā djuburia iwidi ḅaa. ²⁵ Idjira bajānaa wāē basia idji oada ḅarima zocārā jīāpoi carea naā ējūānebema sacerdote dji dromaba poaza Ācōrē itea biara ḅa dejāne obari quīrāca. ²⁶ Māwā ḅadabara naā ējūā odadeba ātaa Critora ḅarima zocārā beuida ḅacasia. Baribāḅa naā jīrūarebema ewaride zepeda ara idjida idu beabisia. ḅarima aba māwā odaba dadjirāba cadjirua opedadara jūma āyā ḅasia. ²⁷ Jūmarāda ḅarima aba beudia. Māwānacarea Ācōrēba cawa oya. ²⁸ Ara maā quīrāca Critoba ḅarima aba ara idjida idu beabisia zocārāba cadjirua opedadara āyā ḅai carea. Idjira wayacusa zeya, baribāḅa maāne dadjirāba cadjirua obadara āyā ḅai carea zeēa. Ātebāḅa zeya idji jīā ḅeara ēdra edai carea.

10

¹ Ācōrēba Moiseba diada leyba jūma ne bia Critodeba zeidebemada jarijaria unubi ḅaa. Maā ne biara leyba diacaa. Maā bĕrā poaza Ācōrēa animarā babue diade wābadara leyba poya jipa ḅacaa. ² Leyba ādjirāra wārāda jipa ḅadabara, waa animarāra babue diade wānaē bacasia. Animarā babue dia pananeba wārāda cadjirua neē panenabara, waa crīchadaē bacasia idji quīrāpita beedeade panāda. ³⁻⁴ Baribāḅa paca dji umaquīrā oaba, chiwatu oa bida cadjiruara poya āyā ḅaca bĕrā, poaza animarā babue dia pananeba quīrānebabi ḅaa ādjia cadjirua obadada. ⁵ Maā carea Crito naā ējūānaa zeside idjia Ācōrēa nāwā jarasia:

‡ 9:20 Exodo 24:8.

Bla animarāra blā babue diadida quĩrĩāé bla. Ne diadi sida quĩrĩāé bla. Bla mĵa cacua diadadrĵ quĩrĩā bla.

6 Ādji cadjirua carea animarā babue diabĵdade, ne diabĵdade bida bĵra bĵsrīda bacaa.

7 Maĵ bēřā mĵa jarasia: Ācōrē, mĵra nama bla bla quĩrĩā bĵda oi carea.

Bĵ Bedeade mĵnebemada mĵwā bĵ bla.*

8 Critoba naāř jarasia Ācōrēba quĩrĩāé bĵda ēberārāba ādji cadjirua carea animarāda idjĵa babue diadida idjĵaba ne diadida. Ācōrēba Moisea diada leyba mĵwā obi bĵmĵna, maĵneba Ācōrēra bĵsrīda bacada asia. 9 Maĵbe Critoba Ācōrēba nāwā jarasia: “Mĵra nama bla bla quĩrĩā bĵda oi carea.” Maĵba cawabi bla naāřā Ācōrēba animarā babue diabi bĵdara Critoba āyā bĵsīda. Maĵ cacuabari ara idjida idu beabīda bēřā idjidrĵ besīa. 10 Ācōrēba quĩrĩā bĵra Jesucritoba jūma osīa. Ara idjida idu beabisīa. Bĵarīma aba mĵwā odaba dadjirāra ewarīza Ācōrē itea bīa bĵsīa.

11 Sacerdoterāba ewarīza Ācōrē itea ne obadaa idjĵaba animarāra babue diabadaa. Mĵwāmĵna maĵgĵba cadjiruara āyā bĵcaaa. 12 Barībĵra Jesucritoba cadjirua carea ara idjida idu beabisīa. Bĵarīma aba mĵwā odaba jūma cadjiruara āyā bĵsīa. Maĵbe Ācōrē jĵwa araare chūmesīa. 13 Mama jĵā bla aba Ācōrēba jūma idjī ume dji quĩrūra idjī jĵwaeada bĵbĵraĵdaa.† 14 Critoba ara idjida idu beabisīa. Mĵwā bĵarīma aba odaba jūma Ācōrē itea beara jīpa bĵsīa. Maĵ jīpa bĵdara ewarīza bĵaya. 15 Ācōrē Jaure bīda abarīda dadjirāa cawabi bla. Naāř jarasia:

16 Jūmarā Boro Ācōrēba nāwā jara bla: “Nocoarebema ewarīde mĵa bedea djiwidīda israelerā ume nāwā bĵaya: mĵ leyra ādjirā crĵcha,” ādjirā sode bīda bĵaya.”‡

17 Maĵare nāwā jarasia:

Ādjirāba bīē opedadara mĵa jūma quĩrādoaya. Ādjirāba cadjirua opedadara mĵa wāa crĵcha bāēa.§

18 Critodeba Ācōrēba dadjirā cadjiruara jūma quĩrādoada bēřā, wāa dadjirā cadjirua carea idjĵa ne diadīē panĵa.

Jesucritodeba dadjirāra Ācōrē caita poya wānīa

19 Maĵ bēřā djabarā, Ācōrē itea biara bĵ dejāne eda wābada quĩrāca naĵ ewarīde Jesucrito oadeba dadjirāra Ācōrē caita ne wayaa neē wānīda panĵa.

20 Maĵ dejāne wua eatĵ jira bĵ cōābĵra quĩrāca Jesucritoba idjī beudadeba o djiwidīda jarīsīa dadjirā Ācōrē caita poya wānamārēā. Maĵ ode wābĵra ewarīza Ācōrē ume zocai bĵaya. 21 Dadjirāba Sacerdote dji Dromada bajāne eropanĵa. Idjĵa Ācōrē ēberārāra jūma carebabarīa. 22 Maĵ bēřā Ācōrē caita wānadra. Critoba dadjirā crĵcha cadjirua bĵdada jīpa bĵsīa dadjirā so idjī oaba jĵāprobĵra quĩrāca. Ācōrē quĩrāpīta bīa bĵsīa dadjirā cacuara baido pāpārā quĩruba sĵgĵda quĩrāca. Maĵ bēřā crĵcha aba panneba idjĵaba wārāda ĵjā panneba Ācōrē caita wānīda panĵa. 23 Ācōrēra bedea aba bĵ bēřā dadjirāba jĵā panĵa idjĵaba maĵnebema jūmarāa jara panĵa sīda nī maārī bīda quenabarīdīē panĵa. 24 Jĵraĵīda panĵa sāwā dji carebāđīda biara dji quĩrānī carea idjĵaba ne biada odī carea. 25 Ābaa dji jĵrebadara idu bĵdīē panĵa

* **10:7** Salmo 40:6-8. † **10:13** Idjī jĵwaeada bĵbĵraĵdaa. Griego bedeade bĵ bĵa: “Idjī jĵrĵ edre bĵbĵraĵdaa.” ‡ **10:16** Jeremia 31:33. § **10:17** Jeremia 31:34.

ἄσκαρῶν ἰδοὺ ἔσθ' ἄρα. Ἄτεβλαγ δὲ φρονεῖσθαι πάντας ἵνα φρονεῖσθαι. Dadjirā Boro Ācōrēba cawa oi ewarira dārāēne zeida cawa panḷ bēṛā biara māwā oēda panḷa.

²⁶ Wārā bedea cawapedadacarea ara dadjiareba cadjiruada o pananiblaγ, waa neēa Ācōrēa diadi carea maḷ cadjiruara quīrādoamārēā. ²⁷ Māwā o ḷba ababe ne wayaadeba jḷāida ḷba Ācōrēba cawa omārēā. Maḷ ewaride Ācōrēba jūma idji ume dji quīrūra tḷba uruga nūmane batabueya ewariza bá nūmamārēā. ²⁸ Naēna abalḷba Ācōrēba Moisea diada leyda igarasira, maḷne ēberā umēba wa ūbeaba jarasidara wārāda māwā ḷda, idjira abeda quīrā djuburia neē beabadjidaa.* ²⁹ Maḷba ḷsāwā crīcha panḷ? ḷĀcōrēba idji Warra igarabadara wetara cawa oēca? Ācōrēba idji Warra oadeba bedea djiwidida ḷasia dadjirāra idji itea bia ḷai carea. Māwāra Ācōrē Warra oa erozoada siriē ḷda crīchabadara ḷidjia wetara cawa oēca? Maḷ awara Ācōrē Jaureba idji biadeba dadjirāra careba ḷba. Māwāra Ācōrē Jaure biē jarabadara ḷidjia wetara cawa oēca? ³⁰ Dadjirāba cawa panḷa Ācōrēba nāwā jarasida: “Mḷablaγ cawa oya. Jūmarā diaya ādjirāba opeḷada quīrāca.”† Idjaba nāwā jarasia: “Jūmarā Boro Ācōrēba idji ēberārāra cawa oya.”‡ ³¹ Ācōrē zocai ḷba dadjida cawa oiblaγ wārāda bio minijīchia ḷba.

³² Quīrānebadadua bārāba naārā wārā bedea cawasidade sāwā panasidada. Maḷ ewaride bārā bia mīgapadadara jūma droasidaa. ³³ Eḷaude jūmarā quīrāpita Crito carea biē jarasidaa idjaba biē osidaa. Eḷaude djabarā Crito carea bia mīga panḷ ume bia mīgasidaa. ³⁴ Crito carea preso ḷapedadara bārāba quīrā djuburiasidaa. Idjaba bārāba ne erobedara ḷsrida idu jāribisidaa, cawa panḷ bēṛā maḷ cāyābara ne biara ḷ jōcada bajāne eropanḷda. ³⁵ Maḷ bēṛā bārāba Ācōrē ḷjā panḷara igararānada. ḷjā pananiblaγ, Ācōrēba bajāne ne biada waḷba diaya. ³⁶ Bārāba jūma droadida panḷa. Māwā Ācōrēba quīrā ḷda oḷpeda idjia diai jaraḷara jūma edadia. ³⁷ Ācōrē Bedeade nāwā ḷḷ ḷba:

Dji zeida ḷara dārāēne zeya. Idjira wārāda dārāēa.

³⁸ Ēberā jipa ḷara mā ḷjā ḷdeba zocai baya. Bariblaγ idjia ḷjā ḷda igaraiblaγ, mā idjira bia unuēa.§

³⁹ Ἀσκαρῶν ἄσθ' ἄρα ἰδοὺ ἔσθ' ἄρα. Bariblaγ dadjirāra maḷ ēberārā quīrāca panḷēa, ātebλαγ Ācōrē ḷjā panḷneba ewariza zocai panania.

11

Ācōrē ḷjā ḷdebeba

¹ Dadjirāba Ācōrēda ḷjā panḷ bēṛā cawa panḷa dadjia jḷā panḷara wārāda edadida idjaba ununaē panḷ sida wārāda. ² Dadji drōā naēnabemarāba Ācōrēra ḷjā panana bēṛā Ācōrēba bia unusia.

³ Dadjirāba Ācōrēda ḷjā panḷ bēṛā cawa panḷa Ācōrē bedebalḷba naḷ ējūāra, bajā sida jūma osida. Māwā dadjia ununacadeba idjia ne jūma dadjia unubadara osia.

⁴ Abelba Ācōrēda ḷjā ḷda bēṛā Caiḷba diada cāyābara ne biara ḷda diasia. ḷjāna bēṛā idjia diadara Ācōrēba bia unupeḷa jarasia idjira jipa ḷda. Abelera

* 10:28 Deuteronomio 17:2-6. † 10:30 Deuteronomio 32:35. ‡ 10:30 Deuteronomio 32:36.

§ 10:38 Habacuc 2:3-4.

beudamīna idjia wārāda ĩjā badaba dadjirāa wadibida cawabi Ɂla Ācōrēra ĩjānida panλda.*

⁵ Enocoba Ācōrēra ĩjā bada bēra beurāmārēā Ācōrēba zocai edesia. Ācōrēba ededa bēra idjira waa ununaē basía. Ācōrē Bedeade Ɂl Ɂla Enoco edei naēna Ācōrēba idjira bia unusida.† ⁶ Baribλγλ Ācōrē ĩjāē Ɂlra Ācōrēba bia unucāa. Ācōrēmaa ze quĩrīā Ɂlba ĩjāida Ɂla Ācōrēra wārāda Ɂlba idjaba jūma idji jλγλβλdara carebabarida.

⁷ Noéba wadi unuca zeidebemada Ācōrēba idjía jarasia. Maλra Noéba ĩjāsia. Ara maλda Ācōrēra waya bada bēra idji ēberārāra ēdrl edai carea jāba dromada osia. Ācōrēda ĩjāna bēra Noéba cawabisia naλ ējūāne beara dji cadjiruarāda. Noéba ĩjāna bēra Ācōrēba jipa unusia.‡

⁸ Ācōrēba Abrahāλa jarasia idjia diai jarada druadaa wāmārēā. Abrahāλba Ācōrēra ĩjāna bēra sāma wāda adua Ɂlmīna idji druara amepeda wāsia.§ ⁹ Ācōrēra ĩjāna bēra idjira Ācōrēba diai jarada druade āibema quĩrāca wua deē babadjia. Idji warra Isara, idji wiuzaque Jacobo sida ara maλ quĩrāca panabadjīdaa, Ācōrēba ādjía bida maλ druara diai jarada bēra. ¹⁰ Abrahāλra māwā babadjia, bajāne Ɂl puru jōcaāda wāi carea jλā bada bēra. Maλ purura Ācōrēba bio crīcha bapeda jūma osia.

¹¹ Abrahāλra drōāda basía. Idji quima Sarara warra toca basía. Baribλγλ Abrahāλba ĩjāsia Ācōrēba idjía warrara unubida. Ācōrēba diai jaradara ĩjāna bēra warrada unusia.* ¹² Māwā Abrahāλra beuyama badamīna idjideba ēberārāra zocārā yōsīdaa chīdau zocārā Ɂl quĩrāca, pusa ĩbλ poya juachaiē Ɂl quĩrāca.

¹³ Jūma nama trλ odjapedadara Ācōrē ĩjā panλda beusīdaa. Māwāmīna Ācōrēba diai jaradara ādjirāba naλ ējūāne edadaē basía. Baribλγλ cawasīdaa nocoarebema ewarīde idjia jūma diaida.† Maλ carea Ɂlsrīdasīdaa idjaba ebuēda jarasīdaa naλ ējūāne ādjirāra drua āibemarāda, djārā druade pλγγλa beada. ¹⁴ Māwā jara panλneba ebuēda cawabisīdaa ādji drua arada edaēi carea jλā panλda. ¹⁵ Ādji ēdrlpedada druada jēda crīchapedadabara poya jēda wānida panacasīdaa. ¹⁶ Baribλγλ drua biara Ɂl bajāne Ɂlba quĩrīā panasīdaa. Maλ carea Ācōrēra peracaa idjira ādjirā Ācōrē abλdade. Idjia puruda ādjirā itea bajāne o erobλa.

¹⁷⁻¹⁸ Abrahāλba wārāda ĩjā Ɂl cawaya Ācōrēba jarasia idji warrada babue diamārēā. Abrahāλba Ācōrēra ĩjā bada bēra idji warra Isara babue diaē wāsia. Baribλγλ maλ naēna Ācōrēba idjía nāwā jaradoasia: “Ɂl warra Isadeba Ɂl warrārāra zocārā yōnia.”‡ Ācōrēba māwā jaradamīna Abrahāλba idji warra ababe quĩruda babue diai carea basía. ¹⁹ Abrahāλba crīchasia idji warra Isa beadacarea Ācōrēba idjira poya λrēbabida. Wārāda Ācōrēba Isa λrēbabibλγλ quĩrāca idu beabiē basía. Māwā Abrahāλba Isara zocai erobesia.§

* **11:4** Genesi 4:3-5. † **11:5** Genesi 5:22-24. ‡ **11:7** Genesi capítulo 6-8. § **11:8** Genesi 12:1-5. * **11:11** Griego bedeade maλ versīcolora ebuēda Ɂlāē. Nāwā traducida Ɂlba: “Abrahāλ quima Sara bida Ācōrēra ĩjāna bēra biogoasia, warra tocāmīna idjaba djorada Ɂlmīna. Ācōrēba diai jaradara wārāda diaida ĩjāna bēra warra tosia.” † **11:13** Cawasīdaa nocoarebema ewarīde idjia jūma diaida. Griego bedeade Ɂl Ɂlba: “Maλγara tamaba unusīdaa.” ‡ **11:17-18** Genesi 21:12. § **11:19** Genesi 22:1-14.

²⁰ Isaba Ācōrēda ijā bađa bēřā idji warra Jacobora, Esaú sida bia jarasia Ācōrēba nocoarebema ewaride carebamārēā.*

²¹ Jacobo beuyama baside Ācōrēda ijā bađa bēřā idjia Jose warrarāra aba aba bia jarasia Ācōrēba carebamārēā. Małbe idji bardonane jida nūmłba Ācōrēba bia bedeasia.†

²² Jose beuyama baside Ācōrēda ijā bađa bēřā israelerāra Egipto druadeba ēdrłdiada asia. Ēdrłbłdade idji błwłrłra Canaał druadaa joude ededaduada asia.‡

²³ Moise toside ewaride Egiptodebema boroba israelerā warra umaquīřā zaquerāda jūma quenabisia. Baribłrł Moise djibarirāba Ācōrēda ijā panana bēřā dji boroba jaradara wayadaē basia. Moise todacarea unusidaa idjira warra quīřawāřēā błda. Mał bēřā dji boroba bearāmārēā jedeco ūbea mērā eropanasidea.§

²⁴ Moiseba Ācōrēda ijā bađa bēřā drōā badacarea quīřāē basia ēberārāba idjira Egiptodebema boro cau warraada adida.* ²⁵ Idjimaarā cadjirua o błdeba warrewarrea błsrıda bai cāyābara biara basia Ācōrē ēberārā ume ābaa bia mīga baida. ²⁶ Ācōrēba ēdrł edabari diai jaradara wārāda zeida ijāna bēřā, idjia crłchasia Egiptodebema ne biada erobai cāyābara biara błda bia mīga baida.† Ācōrēba nocoarebema ewaride diai jaradada biara eda quīřāna bēřā māvā crłcha basia.

²⁷ Moiseba Ācōrēda ijā bađa bēřā Egiptodebema boro quīřūbi wayaē ēdrłasia. Ācōrē ununacara unu bł quīřāca idjia ijā błra igaraē basia.

²⁸ Moiseba Ācōrēda ijā bađa bēřā israelerā Egiptodeba ēdrłdi ewarida obisia.‡ Małne deza dji eda wābada icawa oada jīāpobisia dji beabariba ādji umaquīřā warra dji nabemarāda bearāmārēā.§

²⁹ Ācōrēda ijā panana bēřā israelerāra Ācōrēba Pusa Purru ēsi ewada ode pōśa chāsidaa. Baribłrł Egiptodebemarā abari ode chābłdade jūma nābłrł quinisidaa.*

³⁰ Ācōrēda ijā panana bēřā israelerāra siete ewari Jerico puru auđu parrłgabłdade mał puru auđu jūrā ca błra jūma todogozoasia.†

³¹ Israelerā umēba Jerico puru sāvā bł cawaya acłde wāsidađe wērā auđu Rahāba Ācōrēda ijā bađa bēřā ādjira bia edasia. Mał carea israelerāba Ācōrē ijāē beara jūma quenasidea idjira beadaē basia.‡

³² ¿Ācōrē ijā beadadebemada młā cārēda wadi jarai? Sansołnebemada, Gedeołnebemada, Baracodebemada, Jeptedebemada, Davidebemada, Samueldebemada, Ācōrēneba bedeabadarāneba sida bedeai carea ewariba araēa. ³³ Ācōrēda ijā panana bēřā łcłrłba drua beara poyasidaa, łcłrłba ādji druara jipa erobeasia, idjaba łcłrłba nał ējūāne Ācōrēba diai jaradara edasidaa. Ācōrēda ijā panana bēřā łcłrłra Ācōrēba imamaa idu cobie basia. ³⁴ Ācōrēda ijā panana bēřā łcłrłra tłbł uruga nūmłba baē basia, łcłrłra necoba beadidebemada ēdrłsidea, łcłrł cacua łbłāē beadada cacua

* **11:20** Genesis 27:27-29; 39-40. † **11:21** Genesis 48:1-20. ‡ **11:22** Genesis 50:24-25. § **11:23** Exodo 1:22deba aba 2:2daa. * **11:24** Exodo 2:10-12. † **11:26** Ācōrēba ēdrł edabari diai jarada. Griego bedeade bł bła: "Crito." ‡ **11:28** Egiptodeba ēdrłdi ewarida. Cāpūrīā bedeade bł bła "Pascua." § **11:28** Exodo 12:21-30. * **11:29** Exodo 14:21-31. † **11:30** Josue 6:1-21. ‡ **11:31** Josue 2:1-21; 6:22-25.

Λβασίδαα idjaba mēsra beasia dji quīrū ume djōni carea. Maλba ādji dji quīrūra poyasidaa.

³⁵ Λαγα wērārāba Ācōrēda ījā panana bērā ādji ēberārā beupedadara ārēbasidaa. Baribαγα λαγαda Ācōrē ījā panā carea ēberārāba bio puodapeda beasidaa. Ācōrēda igaradibαγα ēdra βadiaada asidaade igaradaē basia. Āteβαγα idu beabisidaa ārēbadapeda zocai bai biara βada edadi carea. ³⁶ Λαγαda Ācōrē ījā panā carea ēberārāba ipida biē jarasidaa, soaba usidaa, idjaba carenaba jānapeda preso βasidaa. ³⁷ Λαγαda mōgaraba tabari beasidaa. Λαγαda ēsidra βαά rrasidaa. Λαγαda necoba beasidaa. Λαγαda de neē bea bērā παγα wāsidaa. Maλne ādjia jāni carea neē beada bērā oveja e odada, chiwatu e oda sida jābadjidaa. Ādjirāra abeda ne neē beasia. Ēberārāba ādjirāra bia mīga eropanabadjidaa idjaba biē obadjidaa. ³⁸ Maλ ēberārāra Ācōrē quīrāpita dji biara beasia. Maλ bērā naλ ējūāne beadiē panasidaa. Ādjirāra de neē bea bērā ējūā pōasa ewaraga βade, eyade bida παγα nībabadjidaa. Eya uriaade, egoro uriaade bida panabadjidaa.

³⁹ Jūma maλ ēberārāba Ācōrēra ījā panana bērā Ācōrēba ādjirāra bia unusia. Māwāmīna idjia diai jarađara naλ ējūāne edadaē basia. ⁴⁰ Ācōrēba dadjirā itea ne biara βada eroβa bērā quīrīasia ādjirāra dadjirā ume ne jūmane bia pananida.

12

Jesucritoda crīcha pananadua

¹ Maλ ēberārā zocārāba unubisidaa Ācōrēra wārāda ījāsidaa. Maλda cawa panā bērā dadjirā bida ara maλ quīrāca ījā pananida panαα. Dadjirā idu ījābicara, cadjiruaba dadjirā βαρά edabari sida āyā βαđapeda jūma droa panāneba nocōāa wānadrα dadjirā jūēnida panαmaa. ² Jesudrα biara crīchadida panαα. Idjiabαγα carebasia dadjirāba naārā ījānamārēā idjaba carebabaria ewariza ījā pananamārēā. Crīchadadua sāwā idjira crude bia mīgasida. Maλ carea peraida βadamīna peraē basia. Idjia cawasia māwānacarea bio βasriđa βaida. Idira Ācōrē bugue biya quiru jαwa araare chūmαα.

³ Bio crīchadadua ēberā cadjiruarāba Jesu biē osidade sāwā droasida. Māwā bārāra sēnaēa idjaba bārāba ījā panara igaradida crīchadaēa. ⁴ Bārāra cadjirua ume djō panαα. Baribαγα wadibida bārāra beadaē panαα Jesu beapedada quīrāca.* ⁵ Biara ījānamārēā Ācōrē Bedeade βā βara ζbārāba quīrādoasidaca? Idji warrarāa nāwā jarasia: Mā warra, Jūmarā Boroba quēāβαγαde sopuarādua. Jipa omārēā quēāβαγαde biē crīcharādua.

⁶ Jūmarā Boro Ācōrēba quīrīā βa ēberārāra quēābaria jipa odamārēā. Idji warrarā beadamārēā edadarāba cadjirua osidara idjia ubaria.†

⁷ Bārā bia mīga panara droadadua Ācōrēba maλgαdeba jipa obi βa bērā. Bārāra idji warrarā bērā, Ācōrēba māwā idu bia mīgabi βαα cawa jipa odamārēā. ζWarraba jipa omārēā dji zezaba quēācaca? ⁸ Ācōrēba idji warrarāra jūma quēābaria jipa odamārēā. Māwā oēβαγα, bārāra idji warrarā araēa. ⁹ Dadjirāba naλ djarade zezada eropanasidaa. Ādjirāba dadjirāra

* **12:4** Bārāra beadaē panαα Jesu beapedada quīrāca. Griego bedeade nāwā βā βαα: “Wadibida bārā oara erozoaē βαα.” † **12:6** Proverbio 3:11-12.

quēābadjidāa jipa odamārēā. Maḷ carea ādjirāra wayabadjidāa. Maḷba ḡewariza zocai beadi carea dadjirā Zeza bajānebemara biara wayadiē panḷca? ¹⁰ Dadjirā zeza naḷ ējūāne zocai panasidāde dadjirāra quēābadjidāa jipa odamārēā ara ādjia crīcha panana quīrāca. Baribḷḷḷ Ācōrēba māwā obaria idji quīrāca cadjirua neē bia beadamārēā. ¹¹ Jipa odamārēā quēābadāde dadjirāra ḂḶḶridadāca ātebḷḷḷa sopuabadaa. Baribḷḷḷ tēā badacarea dji jīpēdadāba jipa obadaa idjaba necai beabadaa.

Ācōrēra jīā pananadua

¹² Maḷ carea sē panḷmīna bārā jḷwa norrabari beada, bārā chīrāboro ureurea bea sida wayacusa ḷḷḷabibḷḷada quīrāca biara jīā pananadua. ¹³ O jipa Ḃḷde nībadadua. Māwā dji sē panḷra āi wānaēa ātebḷḷḷa biara jīā panania.*

¹⁴ Jūmarā ume necai beadadua. Idjaba Ācōrē itea bia beadadua. Ācōrē itea bia beāeba idjira poya ununaēa. ¹⁵ Quīrācuīta beadadua Ācōrēba idji biadeba careba Ḃḷra ni abaḷba igararānamārēā. Idjaba quīrācuīta beadadua bārā tāēna ni abaḷda ne carra asea quīrāca beārānamārēā. Maḷba djabarāa biē crīchabipēda ārībaria. ¹⁶ Quīrācuīta beadadua bārā tāēna ni abaḷda auḡua nībarānamārēā ni Esaú quīrāca Ācōrēnebemada crīchadaē beārānamārēā. Esaúra warra iwina bērā dji zezaba erobḷḷdebemada waiḷḷara edaida basia. Māwāmīna idji djababa Ḃḷrima aba ne cobidabari idjia edaida baḡara jūma idji djabaa diasia. ¹⁷ Bārāba cawa panḷa māwānacarea Esaúba quīrā basida dji zezaba idjira bia jarāida Ācōrēba carebamārēā. Māwāmīna dji zezaba idjira igarasia. Esaúra jīānamīna idjia naārā odara poya bia Ḃḷē basia.*

¹⁸ Bārā Ācōrēmaa zepēdadara israelerā zepēdada quīrāca Ḃḷēa. Israelerāra Sinai eyadaa wāsīdaa. Maḷ eyara ādji dauba unusīdaa.† Maḷne eyara uruga nūmasia, ewarira pāīsooa nūmesia, idjaba nūrāda minijīchia pua nūmesia. ¹⁹ Ādjirāba cachiru jīguara, Ācōrēba jīgua bedebḷḷḷa sida ūrīsīdaa. Maḷ ūrīsīdade ne wayaaba bedea djuburiasīdaa Ācōrēra waa bedearānamārēā. ²⁰ Bio ne wayasīdaa Ācōrēba nāwā jarāda bērā: “Barīdua ēberāda, animarā sida naḷ eya caita zeibḷḷḷa, mōgaraba tabari beadīda panḷa wa chaba drḷ beadīda panḷa.”‡ ²¹ Israelerāba unu panḷra bio minijīchia Ḃḷ bērā Moiseba nāwā jarasia: “Mḷra ne wayaaba ure nūmḷa.”§

²² Baribḷḷḷa bārāra Ācōrēmaa zesīdade bajānebema Sioḷ eyadaa, bajānebema Jerusaleḷnaa zesīdaa. Maḷ purura Ācōrē zocai Ḃḷde. Mama bajānebema nezocarāda mil zocārā ābaa ḂḶḶrida dji jḷre duanḷa. ²³ Bārāra Ācōrē warrarā dji jḷre duanḷamaa zesīdaa. Ācōrēmarā jūmarāda warra iwinaa. Bajānebema bērā ādji trḷra mama Ḃḷ Ḃḷa. Bārāra jūmarā Cawa Obari Ācōrēmaa zesīdaa. Ēberārā jipa bea Ācōrēba bia Ḃḷdamāa zesīdaa. ²⁴ Bārāra Jesumaa zesīdaa. Idjideba Ācōrēra ēberārā ume bedea djiwidīda ḂḶḶsia. Bārāra idji oa jīāpodamaa zesīdaa. Jesu oa erozoadāba cawabi Ḃḷra Abel oa erozoadāba cawabi Ḃḷ cāyābara biara Ḃḷa. Jesu oa erozoadāba cawabi Ḃḷa Ācōrēba cadjiruarā

‡ **12:13** Griego bedeadē nāwā Ḃḷ Ḃḷa: “O jipa Ḃḷde nībadadua dji jīrū biē beara āi tagarānamārēā ātebḷḷḷa ādji jīrūra biadamārēā.” § **12:16** Genesis 25:27-34. * **12:17** Genesis 27:1-41. † **12:18** Eyara ādji dauba unusīdaa. Griego bedeadē nāwā Ḃḷ Ḃḷa: “Eya dadjia poya tāida Ḃḷmaā zesīdaa.” ‡ **12:20** Exodo 19:12-13. Wa chaba drḷ beadīda panḷa. Griego bedeadē ḷcḷḷa cartade maḷra neēa. § **12:21** Deuteronomio 9:19.

saglabarida. Barib_{ΔΓΛ} Abel oa erozoadaba cawabi _{βΛΛ} Ācōrēba cadjiruara cawa obarida.*

²⁵ Ma_λ carea quīrācuīta beadadua Ācōrēba jara _{βΛΛ} igarada amaaba. Idjia Sinai eyade jarada igarapedadara cawa oside ēdr_Δdaē basia. Ma_λ bēra idjia bajāneba dadjirā sođe jara _{βΛΔ} igaradib_{ΔΓΛ} ζēdr_Δca? Ēdr_Δdaēa. ²⁶ Sinai eyade Ācōrē bedeaside de uremiada wāsia. Barib_{ΔΓΛ} na_λ ewaride idjia nāwā jara _{βΛΛ}:

Wayacusa m_λa de uremiara wābiya. Ma_λne ababe na_λ ējūāda urebiēa, āteb_{ΔΓΛ} bajā sida urebiya.†

²⁷ Wayacusa urebiyada aside Ācōrēba cawabisia ne jūma idjia ocuadara urepeda jōbida. Ma_λne ababe jōcad_Δ beya.‡ ²⁸ Dadjirāra Ācōrē puru jōcade panani bēra idjia bia _{βΛΔ} adida pan_{ΛΛ}. Bio waya pan_Λneba idjia bia bedeadida pan_{ΛΛ} idjia quīrā _{βΛ} quīrāca. ²⁹ Māwā wayadida pan_{ΛΛ} dadji Ācōrēba idji i_λāē beara cawa oi bēra t_Δba uruaba jūma bābari quīrāca.

13

Djabarāra sāwā nībadida pan_{ΛΛ}

¹ Bārāra djabarā bēra abarica dji quīrā beadadua. ² Quīrādoarānadua bārā dede zeb_Δdara bia edadida pan_Δda. _Λca_Δba cawadaēne bajānebema nezocarāda ādji dede bia edasidaa. ³ Preso beara quīrādoarānadua bārā sida ādjirā ume preso pan_Λ quīrāca. Ēberārāba biē o pan_Λneba bia mīga beara quīrādoarānadua bārā sida ādjirā ume bia mīga pan_Λ quīrāca.

⁴ Jūmarāba ādji quimara waya beadida pan_{ΛΛ}. Ācōrēba audua obadara, daunemabada sida cawa oi bēra ababe bārā quima ume cānida pan_{ΛΛ}.

⁵ Paratara awua bearānadua. Āteb_{ΔΓΛ} bādjia erobeaba _βsrida beadadua Ācōrēba nāwā jarada bēra: “M_λa _{βΛΛ} ameēa idjaba igaraēa.”* ⁶ Ma_λ carea dadjirāba ne wayaa neē nāwā jaradida pan_{ΛΛ}:

M_λ Boroba m_λra careba _{βΛΛ}. Ma_λ bēra m_λra ne wayaē _{βΛΛ}. ζēberāba m_λda sāwā biē oi?†

⁷ Bārā bororāda quīrānebadadua. Ādjirāba Ācōrē bedeara bārā jaradiasidaa. Crīchadadua sāwā ādjira nībasidada idjaba ma_λg_Δba cārēda sāwāsida. Ādjia Crito i_λā panana quīrāca bārā bida i_λā pananadua.

⁸ Jesucritora quīrā awara baca. Nuena bada quīrāca idi bida abarica _{βΛΛ}, idjaba ewariza māwā baya. ⁹ Barib_{ΔΓΛ} _Λca_Δba ne quīrātanoa āi jaradiabadaa. Ādjirā idu cūrūgabarānadua. Bārāba co pan_Λneba wa co_Δē pan_Λneba Ācōrēra biara i_λānaēa. Ma_λba ni ab_Λda carebaca. Āteb_{ΔΓΛ} Ācōrēba idji biadeba careba _{βΛΛ} bārāba biara sođeba i_λānamārēa.

¹⁰ Dadjirāba Jesuda eropan_Λa animarā dadji cadjirua carea babue diapedada quīrāca. Barib_{ΔΓΛ} Ācōrē dede wadibida ādji cadjirua carea animarā babue diabadarāba Jesura poya edadaēa.‡

¹¹ Cadjirua carea sacerdote dji dromaba animarā oara Ācōrē itea biara _{βΛ} dejāne e_Δ jī_Δpo_Δde wābaria. Barib_{ΔΓΛ} dji animarāra puru jīga ededapeda babuebadada. ¹² Ara ma_λ quīrāca Jesura puru jīga bia mīgasia idji oaba

* **12:24** Genesis 4:10-11. † **12:26** Hageo 2:6. ‡ **12:27** Griego bedeadē nāwā b_λ _{βΛΛ}: “Ne jūma idjia ocuada ureida _{βΛΛ} urepeda jōbiya. Ma_λne ababe ne jūma urecada beya.” * **13:5** Deuteronomio 31:6. † **13:6** Salmo 118:6. ‡ **13:10** Griego bedeadē ma_λ versiculoda nāwā b_λ _{βΛΛ}: “Dadjirāba animarā babue diabadada eropan_Λa. Ācōrē dede ne o pan_Λba ma_λnebamada cocara pan_{ΛΛ}.”

ēberārā Ācōrē itea bia ḥai carea. ¹³ Maḥ bēṛā puru jīga Jesumaa wābada quīrāca idjira ēpēnida panāa. Ēberārāba Jesu biē jarapedada quīrāca dadjirā sida biē jarabadade droadida panāa. ¹⁴ Naḥ ējūāne dadjirāra puru jōcade panāa, ātebāḡā jāḥ panāa bajānebema puru jōcade panani carea. ¹⁵ Maḥ carea Jesucritodeba dadjirāba ewariza Ācōrēa bia bedeadida panāa. Dadji Ācōrē ijā panāana a panāba idjīa bia bedeadade animarā babue diabada quīrāca o panāa. ¹⁶ Quīrādoarānada bia odi carea idjaba bārāba eropanāneba dji careba panani carea. Jūma maḡāra Ācōrēba bia unu ḥaa animarā babue diabada quīrāca.

¹⁷ Djabarā, bārā bororāba jara panāra ijā odadua. Bārāra waga panā bēṛā ādji jawaeda beadadua. Ādjirāba cawa panāa Ācōrēba cawa obāḡāde jūma ādjia opedadara idjīa ebuda jaradida. Maḥ bēṛā ādjia jara panāra ijā odadua. Māwā ādjirāba ḥāsīda, sopua neē jūma odia. Bārāba ijā odaē panāneba ādjirāda sopuabidibāḡā, bārāra poya bia carebadaēa.

¹⁸ Dai carea Ācōrēa iwididadua. Daira ne jūmane jipa nība quīrā panāa. Cawa panāa cadjirurara odaē panāda. ¹⁹ Mā djuburia, Ācōrēa iwididadua wayacusa isabe bārāmaa wābimārēā.

²⁰⁻²¹ Dadjirā Boro Jesucritora Oveja Wagabari dji Dromaa. Necai ḥai djabari Ācōrēba idjira beu badada ḥrēbabisia. Jesucrito oadeba Ācōrēra ēberārā ume bedea ḥasia. Maḥra ewariza ḥaya. Mā quīrā ḥaa Ācōrēba ne jūma biada bārāa o cawabida idjia quīrā ḥa quīrāca poya odamārēā. Idjaba quīrā ḥaa Jesucritodeba idjia dadjirā sode ne jūma oida idjia quīrā ḥa quīrāca beadamārēā. Dadjirāba ewariza Jesucritoa bia bedeadida panāa. Bia ḥaa māwā baida.

²² Djabarā, mā naḥ carta zaqueda ḥasia bārāba biara ijānamārēā. Maḥ bēṛā mā bārāa bedea djuburiaya naḥ bedeara bia edadamārēā.

²³ Cawadadua dadjirā djaba Timoteo preso badara ēdrāsida. Idjida isabe māmaa zeibāḡā, bārā acāde wābāḡāde mā idjira edeya.

²⁴ Djabarā, bārā bororāa, jūma Ācōrē ēberārāa bida jaradadua mā quīrā ḥada ādjirāra bia duananida. Djabarā Italia druadebemarāba quīrā panāa bārāra bia duananida.

²⁵ Mā quīrā ḥaa Ācōrēba idji biadeba bārāra jūma careba baida.

SANTIAGO CARTA SANTIAGOBA BΛΔA

Jesu djaba Santiagoba naļ cartada ʙasica ʙaa. Maļ Santiagoba naārā Jesura iļāē ʙasia (Juaļ 7:1-9). Baribara idjira Jesu iļā ʙearā tāēna dji dromada ʙesia. Hecho cartade maļra ebuda ʙaa (12:17; 15:12-21; 21:17-19). Santiagora Jerusaleñe ʙabadjia. Poa 62de idjira Jesu iļā ʙa carea ʙeasidaa.

Santiagoba naļ cartara Israel doce warrarāneba yōpedadarā druaza ʙea itea ʙasia. Λcaramaarā maļba jara ʙaa djabarā judiorā itea ʙasida. Dewararāmaarā jara ʙaa jūma Jesu iļā ʙea itea ʙasida.

Santiagoba naļ cartara ʙasia cawabi carea sāwā naļ ējūāne nībadida panada. 1:1-18de ʙa ʙaa Ācōrē necawaada, jūma droa ʙai sida iwidida panada. Maļare Ācōrē wārāda iļā ʙaidebemada ʙa ʙaa (1:19deba aba 2:26daa). Maļare ʙa ʙaa dadji quīrāme quīrācuiatidebemada idjaba naļ ējūā awuadiē pananebemada (3:1neba aba 5:6daa). Jīrūare ʙa ʙaa dadjia jūma droa panane djārā ʙia odidebemada (5:7-20).

Dji crīcha dromada 2:8de ʙa ʙaa: “Bārāba Ācōrē leydebema dji dromaara ʙada wārāda iļā o panabara, ʙia o panaa. Ācōrē Bedeade maļ leyba nāwā jara ʙaa: djārāra quīrādua ara ʙadji quīrā ʙa quīrāca.”

Bia mīga ʙade droa ʙaidebema

¹ Māra Santiagoa, Ācōrē nezocaa idjaba dadjirā Boro Jesucrito nezocaa. Naļ cartara ʙabara Israel doce warrarāneba yōpedadarā druaza ʙea itea. Māa quīrā ʙaa bārāra ʙia pananida.

² Djabarā, bariduadeba ʙia mīga panane ʙasrida ʙeadadua. ³ Bārāba cawa panaa māwā ʙia mīga panane Ācōrēda iļā pananibara, biara droa cawadida.

⁴ Maļ bēra jūma ʙia droa pananadua. Māwā ne jūmane ʙiya, jipa ʙeada. Ni maārī ʙida ʙiē ʙeadaēa.

⁵ Bārānebema crīcha cawaada neē ʙabara, Ācōrēa iwidida ʙaa. Maļne Ācōrēba diaya. Idjāa iwidisidara quēāēne jūmarā aduba diabarā. ⁶ Baribara wārāda iļā ʙadeba iwidida ʙaa. Ni maārī ʙida crīchaiē ʙaa Ācōrēba diaēda. Māwā crīcha ʙara nāūrāba pusa bogozoa āyā edebari quīrāca ʙaa. ⁷ Māwā ʙaba crīchaiē ʙaa dadjirā Boroēba ne edaida. ⁸ Idjira crīcha umē ʙa bēra abari crīchade ʙacaa.

⁹ Djaba mīā djuburi ʙara ʙasrida ʙaida ʙaa Ācōrē quīrāpita dji droma bēra. ¹⁰ Baribara parata ʙara ʙara ʙasrida ʙaida ʙaa Ācōrēba idjira mīā djuburi unu ʙa bēra. Parata ʙara ʙara dārā ʙaēa nepōnō dārā ʙaca quīrāca. ¹¹ Amādau odjadacarea jlwārlāba chiruara pōpōnozoabarā. Maļbe dji pōnō jurrupeda idji ʙiya quīrura jōbarā. Ara maļ quīrāca ne ʙara ʙara ewariza parata edai carea ʙade ʙeuya.

¹² Aʙaaba ʙia mīga ʙade jūma droa ʙabara, Ācōrē quīrāpita ʙio ʙia ʙaa.* Jūma droadacarea Ācōrēba ʙorōbari diabara quīrāca idjira ewariza zocai ʙaya. Ācōrēba jūma idji quīrā ʙearā wārāneba māwā zocai ʙayaēa asia.

¹³ Cadjirua oi crīcha zebaraēde ni abaaba jaraiē ʙaa Ācōrēba maļra dia ʙada. Cadjirua oi crīchara Ācōrēmaa zeca bēra idjia ni abaaba maļra dia-caa. ¹⁴ Ātebara cadjirua oi crīchara zebara ara dadjia māwā o quīrā ʙa

* 1:12 Bia mīga ʙade. Griego bedeade maļba idjaba jara ʙaa: “Cadjirua oi crīcha zebaraēde.”

bērā. ¹⁵ Cadjirua oi crīchara zepeda maḷda o bebaria. Māwā o beda bērā beudacarea Ācōrēnebemada ewariza jīga ḡaya.

¹⁶ Djabarā, ara bāduba cūrūgarānadua. ¹⁷ Ūtaareba dadjirā Zeza Ācōrēba ne jūma bio biya quedeadrḷ dadjirā diabaria. Idjiabarḷ ne jūma bajāne uruabadara ocuaṣia. Maḷra ewariza abarica uruadacaa. Baribarḷ Ācōrēra quīrā awara bacaa idjaba quīrā awara ocaa. ¹⁸ Idjia quīrīāna bērā idji wārā bedeadeba dadjirāra zocai ḡasīa. Māwā nēudebema naārā ewada idjīa diada quīrāca dadjirāra jūma idjia odadebemada idji itea biara panḷa.

¹⁹ Maḷ bērā djabarā, jūmarāba quīrācuīta ūrīni carea beadida panḷa, quīrācuīta bedeadida panḷa, idjaba baridua carea isabe quīrūniē panḷa. ²⁰ Dadji quīrūbadade Ācōrēba jipa obi ḡara odacaa. ²¹ Maḷ bērā ne jūma cadjiruara, ne jūma jipaē ḡa sīda igaradadua. Maḷbe Ācōrēba idji bedea bārā sode ḡadada crīcha biadeba ījānadua. Ara maḷ bedeaba bārāra Ācōrēba cawa oidebemada poya ēdrḷ edaya.

²² Ācōrē bedeara ījā o pananadua. Ababe ūrībadada bearānadua. Māwā beadibarḷ, ara bāduba cūrūga beadīa. ²³ Ācōrē bedea ūrī ḡaba ījā oēḡarḷ, ēberāba quīrā acabadade idji quīrā acabarḷ quīrāca ḡaa. ²⁴ Acabarḷde idjira sāwā ḡada unubarimīna, āyā wāsira abeda quīrādoabaria. ²⁵ Baribarḷ bariduba Ācōrē bedeada ūrīpeda quīrādoeḡarḷ, bio bia ḡaya. Maḷ bedea jipa ḡa dadji ēdrḷ ḡabarida ewariza quīrācuīta crīchapeda ījā o ḡaibarḷ, idjia o ḡadeba bio bia ḡaya.

²⁶ Abaḡba Ācōrēda ījā ḡada crīcha ḡabarḷ, baribarḷ idji quīrāmeda quīrācuīta wagaēḡarḷ, ara idjiduba cūrūga ḡaa. Wārāda ījāē ḡaa. ²⁷ Wārāda ījā ḡaba nāwā oīda ḡaa dadji Zeza Ācōrēba idjia o ḡara bia unumārēā idjaba jipa unumārēā: jērāmārāda, pēdra wērārā sīda bia mīga panḷne carebaida ḡaa, idjaba naḷ ējūāne bea cadjiruada oīē ḡaa.

2

Ni abaḷ ume quīrā awara odiē panḷ

¹ Djabarā, bārāba dadjirā Boro biya quiru Jesucritoda ījā panḷ bērā ni abaḷ ume quīrā awara orānadua. ² Āībērā ewari aba bārā ābaa dji jḷre panḷne ēberāba jḷwade oro oda jḷ ḡada, djiō nēḡaa jḷ ḡada eda zeisicada. Maḷne idjaba ēberā ne neē ḡaba djiō sore jḷ ḡada eda zeisicada. ³⁻⁴ Bārāba bio djiō nūmḷda bia ununapeda idjīa nama biara ḡama chūmeduada adibarḷ, maḷne dji ne neē quīrūa jāma ḷta nūmeduada adibarḷ, wa nama mḷ jīrū caita egode chūmeduada adibarḷ, ḡara bārā tāēna quīrā awara o panḷēca? ¿Crīcha biē ḡadeba māwā o panḷēca?

⁵ Djabarā, jūrīnadua! ¿Ācōrēba naḷ ējūāne ne neē quedeara Jesucrito ījānamārēā edasiēca? Māwā ādjirāra ne bara panḷ quīrāca beaa. Ācōrēba ādjirāra bia pe erobaya idji quīrā beara wārāneba māwā jaraḷda bērā. ⁶ Māwāmīna bārāba ne neē quedeara biē obadaa. Parata bara beadrḷ bia obadaa. Baribarḷ ḡarata bara beabarḷ bārāra biē odacaca? ¿Ādjibarḷ bārāra cawa obadamaa ogo ededacaca? ⁷ Bārāra Jesucritodea. Baribarḷ ādjirāba idji trḷ biya quiruda biē jaraḷcaca?

⁸ Bārāba Ācōrē leydebema dji dromaara ḡada wārāda ījā o panḷabarḷ, bia o panḷa. Ācōrē Bedeade maḷ leyba nāwā jara ḡaa: “Djārāra quīrādua ara

¹ Djabarā, bārāba cawa panΛa Ācōrēba dji jaradiabadada biara cawa oida. Maλ bērā zocārā bārānebemaba jarΛdiē panΛa Ācōrē bedea jaradiabadada beadi carea. ² Jūma dadjirāba barima zocārā āi obadaa. AbaΛba bedea bΛde dewara soda ārīcabarΛ, ne jūmane jipa bΛa idjaba idji cacuara jūma jipa erobΛa.

³ Dadjirāba cawayo quēbΛra jΛbadaa iĵā obidi carea. Māwā cawayora dadji wā quīrīā panΛmaa edebadaa. ⁴ Idjaba barcodebemada crīchadadua. Barcora waibΛa beamīna, nāūrā dji cābāyā pua nūmaba edebarimīna, dji edebarΛba peratabari maārī quīruba idji wā quīrīā bΛmaa edebaria. ⁵ Ara maλ quīrāca dadji quīrāmera maārī quīrumīna jūmawāyā bedebaria. Crīchadadua sāvā urua maārī quīruba oi waibΛada jūma bābibarida. ⁶ Dadji quīrāmera tabΛ urua quīrāca bΛ bērā jūmarāda ārīda bΛa. Ne jūma cadjiruada bedebaria. Ara dadji cacuade bΛ bērā dadjira jūma ārībaria aba beubΛdadaa. Idjaba diauruba cadjiruada bedebibaria tabΛ jidabibarΛ quīrāca.*

⁷ Quīrātanoa animarā beada, ībana beada, ādji jāne wābada beada, pusade bea sida ēberārāba jidadapeda λmλmλrλābibadaa. ⁸ BaribarΛ dadji quīrāmera ni abaΛba poyadacaa. Dadji quīrāmeba cadjiruada baridua bedebaria. Nēārā cadjiruada bira bΛ quīrāca bΛa. ⁹ Dadji quīrāmeba dadji Zeza Ācōrēba bia bedebadaa, idjaba abari quīrāmeba ēberārāda biē jarabadaa Ācōrēba ara idji quīrāca odamīna. ¹⁰ Abari iteba bedea biada, bedea cadjirua sida bedebaria. Djabarā, māwā baiē bΛa. ¹¹ Egorodeba λtaa bogadrΛ bΛ baidodeba ζbaido cūāda idjaba baido cΛyada zebarica? ¹² ζHigojō bacuruba olivoda zaubarica? ζUvaba higojōda zaubarica? Zaucaa. Ara maλ quīrāca egorodeba λtaa bogadrΛ bΛ baidodeba baido cūāda idjaba baido cΛyada zecaa.

Wārā necawaa

¹³ Bārāra crīcha cawa beada, ne cawa beada crīcha panΛbarΛ, bia nīnaneba unubidadua wārāda māwā beada. Dji dromada crīchadaēne necawaadeba bia odida panΛa. ¹⁴ BaribarΛ djārāba erobΛ carea wa o bΛ carea sobiē beadibarΛ, idjaba djārā cāyābara biara beadi carea jarΛdibarΛ, jararānadua bārāra ne cawa beada. Māwā jaradibarΛ, wārā bedeara igara panΛa. ¹⁵ Bārā necawaadeba māwā crīcha panΛbarΛ, maλ necawaara Ācōrēneba zecaa, ātebarΛ naλ ējūānebema necawaa, ēberā necawaa, idjaba diauru necawaa. ¹⁶ Djārāba erobΛ carea wa o bΛ carea sobiē beara, djārā cāyābara biara beadi carea jarΛ bea sida baridua caicayabadaa idjaba ne jūma cadjiruada obadaa. ¹⁷ BaribarΛ Ācōrēba dia bΛ necawaa erobeaba ne jūmane jipa obadaa, jūmarāda ābaa necai beadamārēā jarΛbadaa, jūmarā ume bia panabadaa, dewaraba jara bΛra ūrīni carea panabadaa, djārāra quīrā djuburiabadaa idjaba ne jūma biada obadaa. Ni abaΛ ume quīrā awara odacaa. Idjia jaradia bΛ quīrāca wārāda obaria. ¹⁸ Ēberārā ābaa necai beadamārēā jarΛbariba ādjirāra ābaa necai bΛbaria necai bai bedea ubarΛ quīrāca. Māwā idjia unuya ēberārāba jipa o panΛa ne bia ewabarΛ quīrāca.

4

Ācōrēba jara bΛra jūma iĵā o pananadua

¹ ζBārāra cārē cārēā djōbada idjaba ijarabada? Bārāba o quīrīā panΛ cadjiruara bārā sođe djō bΛa māwā odamārēā. ² Bārāra ne eda quīrīābadamīna poya edadacaa. Maλ bērā miā beabadaa. Djārānedā eda quīrīābadaa. BaribarΛ poya edadaca bērā ijarabadaa idjaba djōbadaa. Bārāba quīrīā panΛara edadacaa

* 3:6 Diauruba. Griego bedeadē bΛ bΛa: "TabΛ uruaba."

Ācōrēa iwidiidaca bērā. ³ Idjaba bārāba Ācōrēa iwidiibadade edadacaa crīcha biē bādeba iwidiibada bērā. Bārāba ababe iwidiibadaa edadapeda bādja quīrīa panā quīrāca odi carea. ⁴ Daunemabada quīrāca bārāba Ācōrēa igarasidaa naā ējūānebemada ēpēni carea. ¿Bārāba waēbida adua panāca naā ējūānebema quīrīa bāra Ācōrē ume dji quīrūda? Wārāda bariduaba naā ējūānebemada quīrīa bābaga, Ācōrē ume dji quīrūa. ⁵ Ācōrēba dadjirā soē bāda Jaureba quīrīa bāa ababe Ācōrēdra quīrīa pananida. ¿Bārāba crīcha panāca Ācōrē Bedeade ara idji quīrīabe māwā bābisida? ⁶ Baribaga Ācōrēba idji biadeba dadjirāra bio careba bāa. Maā carea Idji Bedeade nāwā bā bāa: Dji dromada crīcha beara Ācōrēba idu bia wābicaa.

Baribaga dji dromada crīchaē beara Ācōrēba idji biadeba carebaria.*

⁷ Maā carea Ācōrē jawaēda beadadua. Diaurura ijārānadua. Māwā idjira bārāmbemada āyā wāya. ⁸ Ācōrē caita zedadua, māwāra idjira bārā caita zeya. Bārā dji cadjirua obadarā, jawa sagabada quīrāca waa cadjiruara orānadua! Bārā dji crīcha umé eroēba, crīcha cadjirua igaradapeda ababe Ācōrēdra crīchadadua! ⁹ Bārāba cadjirua opedada carea sopua beadadua, jīānadua, aujīānadua. Waa bāsrīdaba ipidarānadua, ātebaga bārāba cadjirua opedada carea wārāda sopuadadua. ¹⁰ Crīcha edaara bādeba dadjirā Boro Ācōrē quīrāpita zedadua. Māwā bārāra dji dromarāda bāya.

Djārāra biē jararānadua

¹¹ Djabarā, djārāra biē jararānadua. Ababā idji djabada biē jaraibaga wa cadjiruade bāada aibaga, Ācōrē leyda biē jara bāa, idjaba maā leyra biē bāda crīcha bāa.† Ababā Ācōrē leyda biē bāda crīcha bābaga, maā leyba jara bāra ijā oē bāa. Ācōrē leyba jara bā cāyābara idjidra djārā cawa obarida besia. ¹² Baribaga maā leyra Ācōrēbaga diasia. Idjiabaga cawa obaria. Ababe idjiabaga ēberārāra poya ēdra edaya idjaba poya biē bāya. Maā bērā ¿baga cai, bā djaba cawa oi carea?

Bārānebemada arīde crīchadadua

¹³ jmaā beēara ūrīnadua! Acagaba nāwā jarabadaa: “Nane wa nu dadjira dewara purudaa wānia. Mama poa aba panania. Maāne ne oēia parata edadi carea.” ¹⁴ Baribaga bārāba adua panāa nubema ewarīde cārēda sāwāida. ¿Bārāba cawa panāca nubema ewarīde zocai beadida? Adua panāa. Bārāra jārāra towaa quīrāca bea. Jārāra towaa odjapeda isabe nēbabari quīrāca bārā sida dārā beadaēa. ¹⁵ Maā bērā biara bāa bārāba nāwā jaradida: “Dadji Boro Ācōrēba quīrīaibaga, dadjirāra zocai beadia. Maābe ne ocuadia.” ¹⁶ Baribaga bārāba māwā odacaa. Ātebaga dji dromada crīcha panā bērā jarabadaa bādja o quīrīa panāra poya oēida. Wārāda maā quīrāca beadeāra biē bāa. ¹⁷ Bariduaba biada o cawa bāmīna oēbaga, cadjiruada o bāa.

5

Ācōrēba parata bara bea cawa oidebema

¹ Parata bara bea, jmaā beēara ūrīnadua! jīānadua! Dārāēne bārāra biē beadi bērā aujīānadua. ² Jūma bārāba eropanāra berawāda quīrāca bāa. Bārāba cacuade jābadara chimiaba ārīna quīrāca bāa. ³ Naā jīrūarebema

* **4:6** Proverbio 3:34. † **4:11** Ācōrē ley. Ebuda bāēa sāgga leyda jara bāda. Acagamaarā Ācōrēba Moīsea diada leyda jara bāa. Dewararāmarā djārā quīrīāida bā leyda jara bāa. Santiago 2:8.

ewaride bārāba paratara waiblaa waga panla. Bariblaa bārā oroda, parata sida menazau bla. Ācōrēba cawa oblaade bārā parata menazau bla cawabiya bārāba biē osidada. Maā bēra tlaa uruade bia mīga beadia. ⁴ Bārā néu ewapedadarāa paratada diadaē panla ādji trajubari. Maā bēra ādjirāba Ācōrēa iwidi panla cawa omārēā. ¡Ūrīnadua! Ādjia iwidi panla dadjirā Boro Ācōrē jūma poya o bla ūrīsia. ⁵ Naā ējūāne bārāba ne jūmada eropanla idjaba bārāba o quīrā panla obadaa. Māwā bārā paca boreguea bla quīrāca panla. Bariblaa paca beablaa quīrāca dārāēne Ācōrēba bārāba biē bla. ⁶ Bārāba ēberā jipa beara cawa odepada beasidaa. Maāne bearānamārēā ādjia ni cārē sida odaē basia.

Jūma droadadua

⁷ Maā bēra djabarā, jūma droadadua aba dadjirā Boro Jesucrito zeblaadaa. Ēberā pea o bla debemada crīchadua. Idji néu uđacarea cueda jlābaria tunupeđa bia waragamārēā. Dārā jlābaria zaumārēā. ⁸ Ara maā quīrāca jūma droa panneba jlā pananadua idjaba sođeba iā pananadua, dadjirā Boro Jesucrito zeira caita bla bēra. ⁹ Djabarā, Jesucritoba bārā cawa orāmārēā djārāra biē jararānadua. Jesucrito dadji cawa obarira dārāēne zeya.*

¹⁰ Djabarā, crīchadua sāwā Ācōrēneba bedeabadarāba droasidada. Dadjirā Boro Ācōrē trāneba bede panla carea bia mīgapedarā jūma droasidaa. Ara maā quīrāca bārā bida jūma droasida panla. ¹¹ Dadjirāba crīchabadaa bia mīga panne droa beara bio bia beada. Bārāba ūrībadaa Joba idji dārā bia mīgadara jūma droasida. Dārā mīgadacarea cawa panla dadjirā Boro Ācōrēba idjira bia basida. Dadjirā Boro Ācōrēa quīrā djuburiaida bla idjaba quīrāneba carebaya bla.

Ācōrēa iwidiadua

¹² Maā awara djabarā, ni abla trāneba wārāda odiada arānadua. Bajānebema trāneba, naā ējūānebema trāneba, ni bariđuadeba wārāda odiada arānadua. Odiada adiblaa, wārāda oadua. Idjaba odaēana adiblaa, wārāda orānadua. Māwā Ācōrēba cawa oēa.

¹³ Bārānebemada aba bia mīga bla bla, Ācōrēa iwidiada bla. Aba bla srida bla bla, trābideba Ācōrēa bia bedeaida bla. ¹⁴ Bārānebemada aba cacua biē bla bla, djabarā wagabadarāda trāida bla idji carea Ācōrēa iwidiadamārēā.† Ādjirāba iwidiadaē dadjirā Boro Jesu trāneba nedragaba maārī pafāda panla. ¹⁵ Idjaba iā pananida panla Ācōrēba idjira biabida. Māwā iwidiablaa dadjirā Boroba biabiya. Dji cacua biē badaba cadjiruada osiblaa, dadjirā Boroba maāra quīrādoaya. ¹⁶ Maā carea bārāba cadjiruada opeđadara dji jaradadua. Idjaba ābaa Ācōrēa iwidiadua bia duanani carea. Ēberā jipa bla Ācōrēa iwidisira Ācōrē ablaēneba ne waiblada obaria. ¹⁷ Elīara dadjirā quīrāca ēberā basia. Idjia sođeba Ācōrēa iwidiisia cue zerāmārēā. Maābe Israel druade poa ūbea ēsidra cue zeē basia. ¹⁸ Māwānacarea idjia Ācōrēa iwidiisia cuera zemārēā. Ara maāda cue zesia.‡ Maāba néura tunupeđa zausia.

¹⁹⁻²⁰ Djabarā, naāda cawadadua: wārā bedeadebemada aba āi wāiblaa, maāne abalaba idjia cadjiruada igarabipeđa jēda zebiblaa, maā ēberāba

* **5:9** Jesucrito dadji cawa obarira dārāēne zeya. Griego bedeade nāwā bā bla: “Dadji cawa obarira dede eda wābadama bla.” † **5:14** Djabarā wagabadarā. Cāpūrā bedeade jara bla “ancianos” o “pastores.” ‡ **5:18** 1 Rey capitulo 17–18.

cadjirua zocãrã o badara Æcõrẽa quĩrãdoabiya idjaba ewariza Æcõrẽ jĩga
baidebemada ědrΛ bΛya. §

---

§ 5:19-20 Æcõrẽ jĩga baidebemada. Griego bedeade bΛ bΛa "beuidebemada."

1 PEDRO NABEMA CARTA PEDROBA BΛΔA

Pedroba naλ cartada bΛsia. Jesuba idji trāsīde beda beabari basía (Marco 1:16-18). BaribΛΓA Jesuba diabuedadebemada Pedroba dji dromaara bΛsia. IdjiabΛΓA Jerusaleλne Ācōrē de dromane judiorāa Jesucritodebemada ebuda jaradisia (Hecho 2:14-41) idjaba judiorāēmaa bida Jesudebemada jarade wāsia (Hecho 10:1-48). Poa 67are romanorāba idjira quīrā edaa crude cachi beasīdaa.

Poa 64de Roma puruda bá wāsia. Zocārāmaarā dji boro Neroλ abadaba bābisīa de djiwidīda ocuai carea. BaribΛΓA nēbΛrađe ba amaaba Neroλba jarasia Crito ījā beadrΛ bedeade panΛda. Maλ bērā romanorāba drua beaza djabarāra biē odī carea ēpē panesīdaa. Maλ carea Pedroba naλ cartada bΛsia. Romaneba djabarā drua beaza diabuesīa bia mīga panΛmīna Critoda ījā pananamārēā (2:18-25; 3:8-18; 4:12-19; 5:8-11).

Dji crīcha dromada 2:21ne nāwā bΛ bΛa: “Citora bārā carea bia mīgađa bērā Ācōrēba bārāra trāsīa bia mīgađamārēā. Crito bia mīgasīde unubisīa bārā mīgabΛdade sāvā nībađīda panΛda.”

Naλ cartade Pedroba bΛsia Ācōrēba Jesucritodeba dadjirāra edasīda idji puruda bamārēā (1:1-11; 2:1-10). Maλ bērā dadjirāra ne jūmane jīpa nībađīda panΛ (1:1neba aba 3:7đaa, 4:1-11; 5:1-11). Dadjī druadebema leyda, dji bororā sīda ījānīda panΛ (2:13-17). BaribΛΓA ne jūma cāyābara Jesucritoda ījānīda panΛ (3:13-16).

Pedroba naλ cartade naārā bΛda

¹ Māra Pedroa, Jesucritoba diabuedaa. Māa naλ cartara bΛbΛrΛa Ācōrēba edadarā Ponto druade, Galacia druade, Capadocia druade, Asia druade, Bitinia druade bīda āībemarā quīrāca panabada itea. ² Dadjirā Zeza Ācōrēba bārāra edasia idjīa naēnaeda crīcha bađa quīrāca. Ācōrē Jaureba bārāra idjī itea bΛsia Jesucritoda ījānamārēā idjaba idjī oadeba Ācōrē quīrāpīta cadjīrua neē beadamārēā. Māa quīrā bΛa Ācōrēba idjī biadeba bārāra careba bāida, necai bai sīda bārāa dia bāida.

Pedroba Ācōrēa bia bedeada

³ Dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa bia bedeadīda panΛa. Idjīa dadjirāra bio quīrā djuburiada bērā Jesucrito beu bađa lrēbadadeba zocai bai djiwidīda diasīa. Maλ bērā idjī ume bajāne pananīda jāā panΛa. ⁴ Ācōrēba zocai bai djiwidīda diađa bērā idjīa dadjirā itea bajāne waga erobΛra jūma edadīa. MaλgΛra ārīcaa, jōcaa, idjaba cadjīrua neē bΛa. ⁵ Jesucritoda ījā panΛ bērā Ācōrēba idjī bΛadeba bārāra waga erobaya aba jīrūarebema ewarīde ēdrΛ edabΛrΛđaa.

⁶ Maλ carea ara nawena ne quīrātanoaneba bārāra bia mīga panΛmīna bio bΛsrīda panΛa. ⁷ Māwā bia mīgađīda panΛa maλ droa panΛneba unubīdī carea Jesucritora wārāda ījā panΛda. Bārāba ījā panΛra oro quīrāca bΛa. Orora jλwλrλāba dorrabarībībadaa idjī awa bēmarēā. Ara maλ quīrāca bārā bia mīga panΛ droa panΛneba unubi panΛa Jesucritora wārāda ījā panΛda. MaλgΛra oro cāyābara biara bΛa orora ārībari bērā. Bārāba Jesucritora wārāda ījā panΛda unubi panΛ bērā, idjī unubΛdade Ācōrēba bārāra bia unuya, bia jaraya idjaba dji dromarāda bΛya.

⁸ Bārāba ununacamīna Jesucritora quīrīā panāa. Nawena ununaē panāmīna idjida ijā panāa. Idji carea bio ḅasrida panāa. Jācua ḅasrida panā bērā maḷ ḅasridara sāwābāḡā ḅada poya cawa jaradaēa. ⁹ Māwā ḅasrida panāa Jesucrito ijā panāneba Ācōrēba ēdḡā edai bērā.

¹⁰ Ācōrēneba bedeabadarāba naēnaeda jarabadjidāa Ācōrēba idji biadeba bārā ēdḡā edaida. Maḷḡādebema cawadi carea ādjirāba quīrācuita crīchabadjidāa idjaba iwidibadjidāa. ¹¹ Crito Jaure ādji soḡe ḅaba bedeabibadjia Crito bia mīgapeḡa Ācōrēba bia ḅaidebemada. Bedeapedadacarea cawa quīrīā panasidāa caidebemada Crito Jaureba ādjirāa bedeabisida idjaba sāḷbe jūma maḷḡāra māwāida. ¹² Baribāḡā Ācōrēba cawabisia ādjia bedeapedadara ādji ewaride māwāēda, ātebāḡā nocoarebema ewaride māwāida jūma dadjirā carebai carea. Ādjia bedeapedadara idira beḡe bia Critoḡebema jaradia panāba dadjirāa ebuda cawabi panāa Ācōrē Jaure bajāneba diabueḡadeba. Maḷḡāra bajānebema nezocarā biḡa cawa quīrīā panāa.

Ācōrē itea bia beadadua

¹³ Maḷ bērā bia odi carea crīcha cawaadeba beadadua. Quīrāipa beadadua. Sēnaē jḷā pananadua Jesucrito unubada ewaride Ācōrēba idji biadeba bārāra bia edamārēā. ¹⁴ Warra cawāḡā ijā ḅa quīrāca beadadua. Naḷ cacuaba cadjirua o quīrīā ḅāra waa orānadua Ācōrē adua beaside obadapedada quīrāca. ¹⁵ Ācōrēba bārāra trāisia. Idjira ne jūmane jipa ḅāa. Maḷ bērā bādjia obadaza jipa beadadua. ¹⁶ Ācōrē Bedeade nāwā ḅā ḅāa: “Jipa beadadua mḷra jipa ḅa bērā.”*

¹⁷ Bārāba Ācōrēba bedeabādade bārā Zeza abadaa. Dadjia opedada quīrāca idjia jūmarāda cawa oya. Maḷ bērā wadi naḷ ējūāne āibemarā quīrāca panāmisa ewariza idji waya panāneba jipa nībaadua. ¹⁸⁻¹⁹ Bārāra naēna siriē bea crīchadeba nībabadjidāa bārā drōā naēnabemarāba māwā jaradiabadjida bērā. Baribāḡā cawa panāa Ācōrēba bārāra maḷnebemada ēdḡā edasida. Idjia bārāra nēdoē basia oro ārīda ḅaba wa parata ārīda ḅāba, ātebāḡā Crito oaba nēḅāa nēdosia. Critora dji biara ḅa oveja zaque Ācōrēba babue diada quīrāca basia. ²⁰ Naḷ ējūā oi naēna Ācōrēba Critora edapeda naḷ jīrūarebema ewaride diabuesia bārāra bia beadamārēā. ²¹ Critodeba bārāba Ācōrēra ijā panāa. Ācōrēba idjira beu badada ḷrēbabipeḡa dji dromada ḅasia. Maḷ bērā bārāba Ācōrēra wārāda ijā panāa idjaba jḷā panāa Ācōrēba jaradara jūma omārēā.

²² Wārā bedeada ijā o panā bērā bārāra cadjirua neē panasidāa. Maḷ bērā djabarāra wārāda quīrīā panāa. Soḡeba wārāda bio dji quīrīā beadadua. ²³ Naḷ djara beuida ḅadeba bārāra djiwidida todaē basia, ātebāḡā Ācōrē beuceḡe djiwidida tosidāa. Ācōrē beḡe jōcaba zocai baida diabarua. Maḷ bedeadeba bārāra djiwidida tosidāa. ²⁴ Ācōrē Bedeade nāwā ḅā ḅāa:

Jūmarāda chirua quīrāca bea. Ādji quīrāwārēāra nepōnō quīrāca ḅāa. Chirura purrubapeḡa dji pōnōra jurrubaria. ²⁵ Baribāḡā dadjirā Boro beḡe jōca.†
Maḷ beḡe jōcara beḡe bia Critodebema. Maḷḡāra djabarāba bārāa jarasidāa.

* 1:16 Levítico 11:45; 19:2. † 1:25 Isaías 40:6-8.

2

Ācōrēba edada ēberārā

¹ Djārā biē odira igaradadua. Djārāra cūrūgarānadua. ΛCΛΓΛba ara ādjia jarabada quīrāca ođaca. Maļ ēberārā quīrāca ħearānadua. Djārāba eroĶa carea biē crīcharānadua. Djārāra biē jararānadua. ²⁻³ Dadjirā Boroba biadeba bārāra carebabarida cawasīdaa. Maļ bērā warra zaque djiwidī tođaba ju do quīrīā ħabari quīrāca Ācōrē bedeara biara cawa quīrīānadua.* Idji bedeara jūba idji awa quīru quīrāca Ķaa. Idji bedeada cawa wānībaΓΛΓ warīđia aba idjia bārā ēdΛΛ edabΛΓΛdaa.

⁴ Dadjirā Boro Jesucritomaa zedadua. Idjira zocai Ķaa, de oi careabema mōgara quīrāca Ķaa.† Ēberārāba idjira igarasīdaa, barībaΓΛ Ācōrēba edasia mōgara biya quīru nēĶaa Ķa quīrāca. ⁵ Bārāra idjideba zocai Ķea bērā de oi careabema mōgara quīrāca Ķeaa. Bārāneba Ācōrēba idji deda obΛΓΛa. Idjāba bārāra sacerdoterā idji itea Ķadaa. Bārāba Jesucritodeba Ācōrē itea ne o panΛne idjīa animarā ħabue diabΛda quīrāca o panΛa. Māwā o panΛra idjia bia unu Ķaa. ⁶ Ācōrē Bedeade Jesucritodebemada nāwā Ķā Ķaa: Ūrīnadua, Sioļ puruđe mĶa de oi careabema mōgara dji biara Ķada ĶΛbaΓΛa.‡ Maļ mōgara biya quīru nēĶaa Ķada mĶa edasia. Maļ bērā idji Ķjā ĶΛba idji quīrīābe Ķjā ĶΛēa.§

⁷ Bārā dji Crito Ķjā Ķeamaarā idjira bio bia Ķaa. BarībaΓΛ idji Ķjāē Ķeamaarā biē Ķaa. Ādjidebemada Ācōrē Bedeade nāwā Ķā Ķaa:

De obadaba mōgara igarapedadara dji biara Ķada Ķesia.*

⁸ Idjāba nāwā Ķā Ķaa:

Maļ mōgarade ēberārāra tenedrΛdapeda Ķaedīa.†

Ādjirāba Ācōrē bedeara Ķjānaē panΛ bērā mōgarade tenedrΛbΛda quīrāca panΛa. Ācōrēba ādjirāra Ķasia māwā Ķeadamārēā.

⁹ BarībaΓΛ bārāra Ācōrēba edadarāa, jūmarā Boro Ācōrē sacerdoterāa, idji itea Ķada ēberārāa, idji purua. Māwā Ācōrēba bio biya ođadebemada bārāba bedebadaa. Ācōrēba bārāra pāīmanebemada trāsīa idji ļnaa bio biya quīruđe Ķeadamārēā. ¹⁰ Naēna bārāra Ācōrē puruđe basīa, barībaΓΛ idira Ācōrē purua. Naēna Ācōrēba bārāra quīrā dĶuburīaē Ķasia, barībaΓΛ idira quīrā dĶuburīa Ķaa.

Naļ ējūānebema bororā bedeara Ķjānadua

¹¹ Mā djabarā, naļ ējūāne bārāra druā āībemarāa. Maļ bērā mĶa bārāa bedea dĶuburīaya naļ cacuaba cadjirua o quīrīā Ķada igaradamārēā. MaļΓΛra dadji jaure ume dĶō Ķaa. ¹² Ācōrē adua Ķea tāēna jīpa nībađadua. Ara nawena ādjirāba bārāra cadjirua obadarāana a panΛmīna, bārāba bia o panΛra unu panΛa. Maļbe Ācōrē zebaΓΛde bārā carea idjīa bia bedeada.

¹³ Dadjirā Boro Jesucrito carea jūma naļ ējūānebema bororā bedeara Ķjānadua. Naļ druadebema boroba jarabΛΓΛra Ķjānadua idjira dji dromaara Ķa bērā. ¹⁴ Idjiarebemarāba jarabada sīda Ķjānadua. Dji boroba ādjirāra Ķasia cadjirua obadarāda cawa ođamārēā idjāba bia obadarāda bia jaradamārēā.

* **2:2-3** Ju do quīrīā ħabari quīrāca Ācōrē bedeara biara cawa quīrīānadua. Griego bedeade Ķā Ķaa: “Ācōrē Jaureba dia Ķa jubarā do quīrīānadua.” † **2:4** Idjira zocai Ķaa, de oi careabema mōgara quīrāca Ķaa. Griego bedeade Ķā Ķaa: “Idjira zocai Ķa mōgaraa.” ‡ **2:6** Sioļ purua idjāba Jerusaleā abadaa.

§ **2:6** Isāīa 28:16. * **2:7** Salmo 118:22. † **2:8** Isāīa 8:14.

15 Ācōrēba quīrā̄ b̄laa bārāba biada o pananida. Māwā bārāba crīcha neē beada chupeabidīa adua pananeba bārāra biē jarabada bēra.

16 Critoba bārāra ēdr̄la b̄lada bēra, maā ēdr̄la b̄ladae nībadadua. Barib̄la ēdr̄la b̄lada bēra crīcharānadua cadjiruara odida panada. Āteb̄la Ācōrē nezocarāda beadadua. 17 Jūmarāda wayadadua. Djabarāra bio quīrā̄nadua. Ācōrēra wayadadua. Naā druadebema boro dji droma sida wayadadua.

18 Nezocarā, bārā borora waya pananadua. Idji beđeara iā̄ odadua. Ababe bārā boro dji quīrā̄ djuburiabari ume māwā beārānadua, āteb̄la dji cadr̄la ume bīda māwā beadadua. 19 Eđaude bia o b̄la carea dadjira bia mīgabarīa. Barib̄la Ācōrēba idu mīgabi b̄lada cawapeđa jūma droaib̄la, Ācōrēba bia unuya. 20 Bārāba biē o pan̄la carea dji boroba uib̄la, bārāba droadīmīna ꝑ̄caiba bārānebemada bia beđei? Barib̄la bia o pan̄la carea mīga panane droadib̄la, Ācōrēba bia unuya. 21 Critora bārā carea bia mīgada bēra Ācōrēba bārāra trāsīa bia mīgadamārēā. Crito bia mīgasīde unubīsīa bārā mīgabadae sāvā nībadīda panada. 22 Critoba cadjiruara oca basīa idjaba sewa oca basīa.‡ 23 Ēberārāba idji biē jarasīdade ādjirāra biē jaraē basīa. Idji biē osīdade ādjirāra waragaē basīa. Āteb̄la Ācōrēba jīpa cawa obari bēra idji biē o pan̄la Ācōrē jawade b̄ladjīa. 24 Critoba dadjirā cadjiruara idji l̄r̄la crude edesīa dadjirāra cadjiruadebemada beuđapeđa jīpa beadamārēā. Idji djara cōādr̄lacuapeđadeba bārāra bia panesīdaa. 25 Bārāra naēna oveja adua nīna quīrāca nībasīdaa, barib̄la idīra Critomaa jēda zesīdaa. Idjīa bārāra waga b̄la oveja wagabarīa idji oveja wagabari quīrāca.

3

Quima bara bea sāvā beadīdebema

1-2 Wērā quima bara bea, bārā quima beđeara iā̄ odadua. Māwā l̄caḡl̄ba Ācōrē beđea iā̄naē panāmīna bārāra quīrā̄ipa beada, Ācōrē waya beada un- unapeđa iā̄nīa. Bārāba ādjīa iā̄namārēā jarađeēmīna bia o pan̄la carea iā̄bīdīa. 3 Bārā quīrāwārēāra ababe l̄r̄lbemada baiē b̄la; buđa biya erupeđa ne jūma pēū j̄l̄ b̄deba baiē b̄la, djio oro oda j̄l̄ b̄deba baiē b̄la, wua biya quīru j̄l̄ b̄deba baiē b̄la. 4 Āteb̄la bārā quīrāwārēāra sođeb̄la baida b̄la; biya, necai b̄deba baida b̄la. Maā quīrāwārēāra ārīcaa idjaba Ācōrēba bia unu b̄la. 5 Ara maā quīrāca drōā naēnabema wērārā Ācōrē itea beđara quīrāwārēā beasīa. Ācōrēba jarađara ādjirāba sođeba wārāda iā̄ panasīdaa idjaba ādjī quima beđeara iā̄ obadjīdaa. 6 Saraba Abrahā̄l beđeara iā̄ obadjīa idjaba m̄l̄ boroada abadjīa. Ne wayaa neē bārāba ne jūma biada o pananib̄la, Sara cauda beadīa.

7 Umaquīrārā quima bara bea, crīcha biadeba bārā quima ume bia beadadua. Bārā quima waya pananeba ādjira bia wagadadua, wērāra umaquīrā cāyābara l̄b̄laē b̄la bēra idjaba bārā ume ābaa Ācōrē biadeba bajāne zocai beadī bēra. Māwā ođeēb̄la, bārāba iwīdīb̄lara Ācōrēba bia ūrēā.

Bia o pan̄la carea mīgađīdebema

8 Maā awara djabarā, abari crīchadeba jūma bārāra ābaa bia duananadua. Djārā carebai crīchadeba beadadua. Djabarā bēra dji quīrā̄nadua. Dji quīrā̄ djuburiadadua idjaba djārā cāyābara biara beada crīcharānadua. 9 Abal̄ba bārāda biē osīra abari quīrāca orānadua. Biē jarasīra abari quīrāca biē jararānadua. Āteb̄la iwīdīdadua Ācōrēba idjira carebamārēā. Cawa pan̄la

‡ 2:22 Isaia 53:9.

Ācōrēba bārāra edasida māwā beadamārēā. Māwā beadib_{ΛΓΛ}, Ācōrēba bārā sīda carebaya. ¹⁰ Ācōrē Bedeade nāwā b_Λ b_{ΛA}:

Bariduada b_{ΛS}rida ba quīrīā b_{ΛB}Λ_{ΓΛ}, cadjirua bedea amaaba idji quīrāmera wagaida b_{ΛA}.

Dārā bia ba quīrīā b_{ΛB}Λ_{ΓΛ}, sewa o amaaba idji itera wagaida b_{ΛA}.

¹¹ Idjia ne jūma cadjiruada igarapeda biada o baida b_{ΛA}.

Djārā ume necai bai carea j_{ΛΓΛ}peda māwā baida b_{ΛA}.

¹² Jūmarā Boro Ācōrēba ēberā jipa beara waga b_{ΛA}. Ādjirāba iwīdibadara bia ūrī b_{ΛA}.

Barib_{ΛΓΛ} cadjirua obadara idu bia wābicaa.*

¹³ Bārāba biada o pananib_{ΛΓΛ}, zcaiba bārāda biē oi? ¹⁴ Barib_{ΛΓΛ} bārāba bia o pan_Λ carea bia mīgadib_{ΛΓΛ}, Ācōrē quīrāpita bio bia beaa. Bārā biē obadara wayarānadua. Jūmawāyā crīcharānadua. ¹⁵ Critora bārā Boro bērā sodeba idjidr_Λ wayadadua. Bārāba Critodeba edadi carea j_Λā pan_Λnebemada aba_Λba iwīdisira aride panuni carea beadadua. Wayaaēba ijaradaē panunadua. ¹⁶ Ara bāduba cawa pananadua cadjiruada oadaē pan_Λda. Māwāra bārā Critodeba bia nīnanebema biē bedeabadara peradiā.

¹⁷ Ācōrēba bārāda idu bia mīgabib_{ΛΓΛ}, biara b_{ΛA} bia o pan_Λ carea bia mīgadīda biē o pan_Λ carea bia mīgaēi cāyābara. ¹⁸ Critora jipa b_{ΛM}īna cadjirua carea b_Λrima aba beusia. Ma_Λba dadjirā dji jipaē beara Ācōrē ume bia b_{ΛS}ia. Idjira na_Λ djarade beusia, barib_{ΛΓΛ} Ācōrē Jauredeba ārēbasia. ¹⁹ Idjaba Ācōrē Jauredeba idjira jaure preso beamaa wāsia. Wāpeda jarasia jūma cadjiruara poyasida. ²⁰ Ma_Λg_Λrā jaureba Noé ewarīde Ācōrē bedeara ījānaē basia. Ma_Λne Noēba jāba dromada o b_{ΛM}isa Ācōrēba jūma droa b_Λdeba j_Λā basia ādjirāba ījānamārēā. Barib_{ΛΓΛ} ēberā zocārāēbe dopapadebemada ēdr_{ΛS}idāa. Jipa jaraib_{ΛΓΛ}, ochobe ēdr_{ΛS}idāa. ²¹ Ma_Λ dopapaba borocuebadadebemada jara b_{ΛA}. Borocuebadade Jesucrito ārēbadadeba dadjirāra ēdr_Λbadāa. Borocueb_{ΛΓΛ}ba dadji cacua mititiara s_{ΛG}acaa āteb_{ΛΓΛ} māwā obadaa dadjirāra Ācōrē quīrāpita waa bedeade pan_Λēda cawa pan_Λ bērā.†

²² Jesucritora bajānaa wāpeda Ācōrē j_Λwa araare b_{ΛA}. Jūma bajānebema nezocarāra, jūma jairā dji dromarāra, dji b_{ΛA} bea sīda idji j_Λwaeda erob_{ΛA}.

4

Crito nībada quīrāca nībadadua

¹ Critora na_Λ djarade bia mīgada bērā bārā bīda abari crīchada erobeadadua. Na_Λ djarade bia mīga b_Λba cadjiruada igarasia. ² Ma_Λba wadi na_Λ ējūāne b_Λde na_Λ cacuaba cadjirua o quīrīā b_Λra o b_Λēa, āteb_{ΛΓΛ} Ācōrēba quīrīā b_Λdr_Λ o b_Λaya. ³ Naēna bārāba cadjiruara o beasia Ācōrē adua beaba obada quīrāca. ¡βesia! ¡Waa māwā orānadua! Jūmawāyā auđuada obadjīdaa, na_Λ cacuaba cadjirua o quīrīā b_Λda obadjīdaa, beu nībabadjīdaa, b_{ΛS}rida obadade jūmawāyā cadjiruada obadjīdaa, itua do awua beasia, idjaba j_Λwaba oda ācōrēda ēpēbadjīdaa. Ma_Λra Ācōrēba quīrīāca. ⁴ Idjira bārāba waa Ācōrē adua bea ume cadjiruada ođaca bērā ādjirāba cawa crīchadāca. Ma_Λ carea bārānebemada biē bedeabadāa. ⁵ Barib_{ΛΓΛ} Ācōrēba cawa ob_{ΛΓΛ}de ādjia opedadara idjīa jūma jaradiā. Idjia zocai beara, beudarā sīda cawa oi carea

* 3:12 Salmo 34:12-16. † 3:21 Āteb_{ΛΓΛ} māwā obadaa dadjirāra Ācōrē quīrāpita waa bedeade pan_Λēda cawa pan_Λ bērā. Ac_{ΛΓΛ}maarā ma_Λ bedeaba nāwā jara b_{ΛA}: “Borocuebadade dadjirāba Ācōrēa iwīdibadaa dadji cadjiruara quīrādoamārēā.”

ɓa. ⁶ Maɓ bēɓā beɗea bia Critodebemada beudarāa jaradiasidaa ādji jaurera zocai beadamārēā Ācōrē zocai ɓa quĩrāca.* Māwāmīna ādjirāra naɓ djarade beusidaa Ācōrēba jūmarāda beudida panana ada bēɓā.

⁷ Ne jūma jōi ewarira caita ɓa. Maɓ bēɓā jipa crīcha beadedua idjaba quĩrācuita beadedua. Māwā Ācōrēa poya iwidiɗia. ⁸ Bio dji quĩrīā beadedua. Maɓgara ne jūma cāyābara biara ɓa. Quĩrīā erobaba cadjiruara ɓarima zocārā quĩrādoabaria. ⁹ Bādji diguɗa biē crīchadaē dji bia edadedua.

¹⁰ Ācōrēba idji biadeba dadjirāza djārā carebadamārēā awara awara dia. Ācōrē nezoca biarā bēɓā idjia bādji za diadadeba djārāra carebadua.

¹¹ Abaɓa jaradiabara, Ācōrē beɗeada jaradia ɓa bēɓā quĩrācuita jaradiada ɓa. Abaɓa djārāda carebaibara, Ācōrēba dia ɓa abadeba carebaida ɓa. Ne jūma odadua jūmarāba Jesucritodeba Ācōrēa bia beɗeadamārēā. Idjiabara ewariza bia beɗeada panana. Bia ɓa ne jūmada idji jawade erobaida. Bio bia ɓa māwā baida.†

Crito ĩjā ɓa carea bia mĩgaida baɗebema

¹² Djabarā, bārā bia mĩga panana carea jūmawāyā crīcharānada. Māwā panana Critoda biara ĩjāni carea. Maɓ bēɓā bia mĩgadiē panada crīcharānada.

¹³ Ātebana Crito quĩrāca bia mĩga panana bēɓā ɓasrida beadedua. Māwā Ācōrēba Critora dji dromaara ɓada unubibaraɗe bārāra bio ɓasridaɗia. ¹⁴ Bārāda Crito ĩjā panana carea biē jaradibara, Ācōrē quĩrāpita bio bia bea.

Ācōrē jure quĩrāwārēā quirura bārā ume ɓa. ¹⁵ Bārāra bia mĩgadi mīna ni abada mā beada carea, ne drada carea, djārā nēbaraɗe eɗa baɗa carea, dewara cadjirua oɗa carea biɗa mĩgaiē ɓa. ¹⁶ Baribana abada Crito ĩjā ɓa carea bia mĩgabara, peraiē ɓa. Ātebana Critode bēɓā Ācōrēa bia beɗeada ɓa.

¹⁷ Ewarira jūesia Ācōrēba idjiderāda cawa omārēā. Ācōrēba dadjirāda naārā cawa oibara, ¿beɗea bia Ācōrēnebema ĩjāé beara sāwā panani?

¹⁸ Ēberā jipa ɓada ēdrai carea zarea ɓabara, ¿Ācōrē igarapeɗa cadjirua obarira sāwā ēdrai?‡

¹⁹ Maɓ carea Ācōrēba quĩrīā ɓa quĩrāca bia mĩga panana ara ādjida idji jawade baɗapeɗa ne biada oɗida panana. Dajji Oɗara beɗea aba ɓa.

5

Pedroba djabarā wagabadarāa jarada

¹ Bārā wagabadarāa mā beɗea djuburiaya, mā siɗa djabarā wagabari bēɓā. Crito bia mĩgadara mā unusia. Idjaba Ācōrēba Crito dji dromaara ɓada unubibaraɗe mā siɗa idji ume ɓaya. Maɓ bēɓā nāwā beɗea djuburiaya:

² Ācōrēba djabarā bārā jawade baɗara bio wagaɗadua. Māwā orānada dewararāba ogo obi panana bēɓā. Ātebana waga quĩrīā panana bēɓā māwā odadua.* Parata awua pananeba wagarānada, ātebana soɗeɗa waga quĩrīā panana bēɓā māwā odadua. ³ Bārāba waga panana nezocarā quĩrāca erobearānada, ātebana bādji nībeɗeɗa unubidada sāwā nībeɗida panana. ⁴ Maɓbe Crito

* **4:6** Beudarā. ACALAMAARĀ JARA ɓa djabarā zocai beasidade maɓ beɗeada ūrisidaɗa. Dewarāmaara JARA ɓa Crito zei naēnabemarāba ūrisidaɗa. † **4:11** Griego beɗeade ɓa ɓa: “Amén.” Amén beɗeaba eɗaude JARA ɓa “wārā” idjaba eɗaude JARA ɓa “bia ɓa māwā baida.” ‡ **4:18** Proverbio 11:31. * **5:2** Griego beɗeade ACALA cartade naɓ siɗa ɓa ɓa: “Ācōrēba quĩrīā ɓa quĩrāca.”

dadjirā Wagabari dji Droma zebΛΓΛde bārāra dji dromarāda bΛya borobari āricada diabΛΓΛ quīrāca.

⁵ Cūdrarā, drōārāba jarabΛdara ījā odadua. Jūmarāda dji careba beadida panΛa djārā cāyābara dji dromaara bΛda crīchadaē. Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa:

Dji dromada crīcha beara Ācōrēba idu bia wābicaa.

BaribΛΓΛ dji dromada crīchaē beara Ācōrēba idji biadeba carebabaria.†

⁶ Maļ bērā ne jūma poya o bΛ Ācōrē quīrāpita dji droma quīrāca bearānadua. MāwābΛΓΛ idjia quīrīā bΛ ewaride bārāra dji dromarāda bΛya. ⁷ Bārāba jūmawāyā crīcha panΛra Ācōrēa jūma jaradadua, idjia bārāra waga bΛ bērā.

⁸ Quīrācuīta beadadua idjaba dau ΛbΛa beadadua. Diauru bārā ume dji quīrūra imama quīrāca ΛΓΓΛa nīa caia Ācōrēda poya igarabi cawaya.‡

⁹ BaribΛΓΛ diaurura ījārānadua. CritodrΛ bio ījā pananadua, cawa panΛ bērā bārā djabarā jūma druaza beara abari quīrāca bia mīga panΛda. ¹⁰ BaribΛΓΛ bārāra dārā mīgadaēa. Māwānacarea Ācōrēba ne jūmane bia bΛya. Idjia bārāra carebaya biara ījānamārēā, jūma droadamārēā idjaba zarea beadamārēā. Ācōrēba idji biadeba ne jūmane carebabaria. Idjia bārāra Jesucritodeba trāsia idji ume ewariza bajāne dji dromada beadamārēā. ¹¹ Bia bΛa ewariza ne jūmada idji jΛwaeđa erobaida.§ Bia bΛa māwā baida.

Pedroba naļ cartade jīrūare bΛda

¹² Djaba Silvanoba naļ carta zaqueda careba bΛsia. Māa cawa bΛa idjia ne jūmane jipa obarida. Naļ cartadeba māa bārāra careba quīrīā bΛa biara ījānamārēā. Idjaba cawabi quīrīā bΛa wārāda Ācōrēba idji biadeba careba bΛda. MaļgΛra ījā pananadua.

¹³ Djabarā Babilonianebe maba quīrīā panΛa bārāra bia pananida.* Bārā edada quīrāca ādjirā sida Ācōrēba edasia. Mā warraca bΛ Marco bida quīrīā bΛa bārāra bia pananida. ¹⁴ Wārā quīrīāneba dji bia edadadua.† Māa quīrīā bΛa jūma bārā, Jesucrito ume beara necai beadida.‡

† 5:5 Proverbio 3:34. ‡ 5:8 Caia Ācōrēda poya igarabi cawaya. Griego bedeade bΛ bΛa: “Caida poya cobuei cawaya.” § 5:11 Griego bedeade ΛcΛΓΛ cartade naļ sida bΛ bΛa: “Ēberārāba idjīabΛΓΛ bia beadadida panΛa.” * 5:13 Babilonianebe maba. Pedro ewaride djabarāba Roma purura Babilonia abadjidada. † 5:14 Wārā quīrīāneba dji bia edadadua. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Quīrīāneba isōnadua dji bia edadi carea.” ‡ 5:14 Griego bedeade ΛcΛΓΛ cartade naļ sida bΛ bΛa: “Bia bΛa māwā baida.”

2 PEDRO

UMÉBEMA CARTA PEDROBA BΛΔA

Pedroba naλ cartā sīda bΛsīa. Maλ bērā Umébema Pedro abadaa. Poa 66are bΛsica bΛa. BΛdacarea dārāēne romanorāba idjira crude cachi beasīdaa.

Pedroba naλ cartara biara bΛsīa Crito ījā beaba sewa jaradiabadarā carea quīrācuitadamārēā. Capítulo 2de maλnebemada bΛ bΛa. Capítulo 1ne bΛ bΛa dadjia wārā bedeada cawa panΛ bērā maλdra ījānīda panΛda. Capítulo 3de bΛ bΛa dadjia Crito zeira jΛānīda panΛda.

Dji crīcha dromada 3:14-15de nāwā bΛ bΛa: “Djabarā, bārāba jūma maλra jΛā panΛ bērā ne jūmane quīrāipa nībadadua Ācōrēba bārā biya, cadjirua neē, idji ume necai panΛda unumārēā. Quīrānebadadua dadjirā BoroBa ēberārā ēdra edai carea jūma droa bΛda.”

Pedroba naλ cartade naārā bΛda

¹ Mλra Simoλ Pedroa, Jesucrito nezocaa idjaba idjia diabuedaa. Mλa naλ cartara bΛbΛra dai quīrāca Jesucrito ījā bearā itea. Dadjirāba ījā panΛra bio jirua quīrua. Jesucritora dadjirā Ācōrēa idjaba Ēdra Edabaria. Idjira jīpa bΛ bērā dadjirāra carebasia ījānamārēā. ² Bārāba Ācōrēra, dadjirā Boro Jesu sīda cawa panΛ bērā, mλa quīrīā bΛa ādji biadeba bārāra bio careba pananīda idjaba necai bai sīda aduba dia pananīda.

Ācōrēba trānarā sāvā beadīda panΛ

³⁻⁴ Ācōrēda cawa panΛ bērā, idji bΛadeba dadjirāa ne jūma diasia idjia quīrīā bΛ quīrāca nībadamārēā idjaba ewarīza idji ume zocai beadamārēā. Idjira dji droma bērā idjaba jīpa bΛ bērā dadjirāra trāpeda ne wai bΛa bio bia bΛda dadjirā itea oyaēda asia. Māwā o bΛ bērā naλ ējūānebemarāba cadjirua o quīrīā panΛra bārāba igaradapeda poya idji quīrāca jīpa beadīa. ⁵ Maλba bārāba nāwā odīda panΛa: Critoda ījā panΛ bērā bio jaradadua jīpa nībadi carea; jīpa nīnane jaradadua crīcha cawaada erobeadi carea; ⁶ crīcha cawaa eropanane jaradadua bārā cacuara jīpa erobeadi carea; bārā cacua jīpa eropanane jaradadua jūma droadī carea; jūma droa panane jaradadua Ācōrēba quīrīā bΛ quīrāca beadī carea; ⁷ Ācōrēba quīrīā bΛ quīrāca panane jaradadua djabarā clāgadi carea; djabarā clāga panane jaradadua jūmarāda quīrīāni carea.

⁸ Bārāba maλda jūma biara o wānībΛra, dadjirā Boro Jesucritoda cawa panΛ bērā ne bia odī carea zoquea beadīa. ⁹ BarībΛra māwā oē bΛra dau towa bΛ quīrāca bΛa, dauberrea bΛ quīrāca bΛa. Idjia quīrādoasia nāēna cadjirua o badara Ācōrēba jūma sagāsīda. ¹⁰ Djabarā, Ācōrēba bārāra trāpeda edasia. Wārāda māwā beadī unubīdī carea zoquea beadadua. Māwā odībΛra baeadaēa. ¹¹ Maλbe Ācōrēba bārāra dadjirā Boro Jesucrito puruē bio bia edaya. Mama dadjirā Ēdra Edabariba ewarīza bia pe erobaya.

¹² Jūma maλgara cawa panΛmīna idjaba wārā bedeā bārāra jaradiapedadara bio ījā panΛmīna, mλa jūma maλgara bārāra quīrānebabi baya. ¹³ Mλmaarā jīpa bΛa wadī zocai bΛmīsa maλra quīrānebabi baida. ¹⁴ Dadjirā Boro Jesucritoba mλa ebuda cawabisīa dārāēne mλra beuida. ¹⁵ Maλ bērā mλa jūma oya mλ beudacarea bārāba jūma maλgara ewarīza quīrānebadamārēā.

Jesudebema jarapedadara wārāa

o quĩrĩã ʙa obadara idjaba Ācõrẽ ādji Boro bai quĩrĩãnaca sida wetara cawa oya.

Sewa jaradiabadara cadjirua odi carea peradacaa. Cawaara bea quĩrãca panabadaa. Jairã dji droma bea biẽ jaradi carea wayadacaa. ¹¹ Bajãnebema nezocarãda ādji cãyãbara ʙaara beamĩna idjaba ne waibʙara obadamĩna, dadjirã Boro Ācõrẽ quĩrãpita jairã dji droma beara biẽ jaradacaa. ¹² Baribʙara sewa jaradiabadaba ādjia adua panʙanabemada biẽ bedeabadaa. Animarã quĩrãca crĩcha neẽ beaa. Ababe ādji cacuaba quĩrã ʙadrʙa obadaa. Animarãda tobaria ēberãba jidadapeda beadamãrẽã. Ara maʙ quĩrãca sewa jaradiabadara jũma beudĩa. ¹³ Ācõrẽba ādjirãra bio biẽ ʙaya ara ādjia opedada quĩrãca. Ādjirãra ne co awua beaa idjaba itua awua beaa. Maʙdrʙa ādji ʙasridaa. Diamasi, āsa bida mãwã obadaa. Djabarã ume ābaa ne co panʙa bida mãwã obadaa. Mãwã bãrã tãena wua jaigua mititia quĩrãca beaa. ¹⁴ Ādjirãra daunemaya beaa. Ne jũma cadjirua o panʙa sēnacaa. Bio ĩjãẽ beada cūrũgabadaa. Ne jũmada awuabadaa. Maʙ carea Ācõrẽba ādjirãra biẽ ʙaya. ¹⁵ Ācõrẽ o jipa ʙada igaradapeda āi wãsidaa. Beor warra Balaaʙa oda quĩrãca obadaa. ¹⁶ Balaaʙa parata awua ʙada bẽrã parata carea cadjiruada oida crĩchasia. ¹⁶ Baribʙara cadjirua ode wãʙara de burroba idjira quẽãsia. Maʙ animarã bedeacada ēberã quĩrãca bedeasia. Ācõrẽneba bedeabari Balaaʙa crĩcha neẽ ʙa quĩrãca biẽ ode wãida crĩcha ʙamĩna burroba idu wãbiẽ basĩa.

¹⁷ Sewa jaradiabadara do zaque baido neẽ ʙa quĩrãca beaa. * Ādjirãra jʙrãrã nãurãba āyã edebʙara quĩrãca beaa. Nãurãba jʙrãrã āyã edebʙara de cue zecaa. Ara maʙ quĩrãca ādjia jaradia panʙa carebacaa. Ācõrẽba uria bio pãisosoa ʙada o ʙasia ādjirã biẽ ʙaĩ carea. ¹⁸ Ādjirãba bedeab biya quĩrudeba jaradiabadada. Baribʙara maʙba carebacaa. Ādjirãba jaradiabadada naʙ cacuaba cadjirua o quĩrã ʙara odeida panʙada. Mãwã cadjiruadeba ēdrʙapedada dãrãẽ beara ādjirãba cūrũgabadaa wayacusa cadjiruada odamãrẽã. ¹⁹ Jarabadaa ādjida ēpēnibʙara, nezoca ēdrʙa ʙapedada quĩrãca biara beadida. Mãwãmĩna cadjiruada poya igaradaca bẽrã biara beaẽa. Maʙba ādjirãda cadjirua nezocarãa. Wãrãda baridua cadjiruada poya igaradaēbʙara, dadjirãra maʙra nezocaa. ²⁰ Jesucrito dadjirã Boro, dadji Ēdrʙa Edabarira cawasida bẽrã naʙ ējũane ʙa cadjiruadebemada ēdrʙasidaa. Baribʙara jãcarade ʙarã panebada quĩrãca wayacusa cadjiruada odibʙara, naãrã panana cãyãbara biẽara panenia. ²¹ Maʙ bẽrã Ācõrẽ bedeab cawapedada igaradi cãyãbara biara ʙacasia Ācõrẽ o jipa ʙadēbemada adua beadida. ²² Ādjirãra ēberãba jarabada quĩrãca beaa. Nãwã jarabadaa: “Usaba wedara wayacusa cobaria.”† Idjaba nãwã jarabadaa: “Chinara cuipeda wayacusa egoro ʙa susuade tabebaria.”

3

Dadjirã Boro cawa ode zeidebema

¹ Djabarã, naʙba cartara ʙarima umẽ mãra bãrã itea ʙabʙara. Carta umerãne mãra wãrã bedeara quĩrãnebabi ʙa jipa crĩchadamãrẽã. ² Mãra quĩrã ʙa Ācõrẽneba bedeabadarãba naẽna jarapedadara bãrãba quĩrãnebadida. Idjaba quĩrã ʙa Jesucrito dadjirã Boro, dadji Ēdrʙa Edabariba jaradada quĩrãnebadida. Mãra idjia diabuedarãba bãrãa jaradidasidaa.

§ 2:15 Numero 22:1-41. * 2:17 Do zaque baido neẽ ʙa quĩrãca beaa. Griego bedeade nãwã ʙa ʙaa: “Baido egorodeba ʙtaa bogadrʙa ʙada jõna quĩrãca beaa.” † 2:22 Proverbio 26:11.

³ Naŕda bio cawadadua: jĩrũarebema ewaride Ācõrẽ ipida biẽ jarabadara baraya. Ādji cacuaba cadjirua o quĩrĩã ðada o ðeadia. ⁴ Nãwã ipida jaradia: “Crito zeĩ jaradara çsãwãsi? Dadji drõã naẽnabemarãra jũma beusidaa. Baribãgã naã ãjũã odadeba jũma ara mãwã ðaa.” ⁵ Maã ãberãrãba jã quĩrĩãnaẽa naẽnaeda Ācõrẽ bedeabãgãba bajãda osida, ãjũãda pusade odjabisida, idjaba baidodeba mãwã osida.* ⁶ Ara maã baidoba jũma naã ãjũãne naẽna ðeada ũpeda nãbãgã quinibisia. ⁷ Ara maã quĩrãca Ācõrẽ bedeabãgãba naã ãjũãda, bajã sida waga erobãa idjaba idjia cawa oi ewaride babueya. Maã ewaride idji quĩrĩãnacara cawa opeða jũma biẽ ðaya.

⁸ Baribãgã djabarã, naãda quĩrãdoarãnadua: dadjirã Boromaarã ewari abara mil poa quĩrãca ðaa idjaba mil poara ewari aba quĩrãca ðaa. ⁹ Dadjirã Boro zeyada adara dãrãbãgã bẽrã ãcãgãba crĩcha panãa zeẽda. Baribãgã mãwããe. Ātebãgã bãrã carea jũma droa ðã bẽrã dãrãbãgã. Idjia quĩrĩãe ðaa ni abãda aduaida. Quĩrĩã ðaa jũmarãba cadjiruada igaradapeða idjimaa zedida. ¹⁰ Dadjirã Boro ba cawa oi ewarira cawaẽne zeya ne drãbari zebari quĩrãca.† Maã ewaride minijĩchia jururuapeða bajãra nẽbaya. Ne jũma dadjia bajãne unubadara bá wãya. Idjaba naã ãjũãra, ne jũma naã ãjũãne ðeã sida bá wãya.‡

¹¹ Ne jũmada jõi bẽrã bãrãra Ācõrẽba quĩrĩã ðã quĩrãca jipa, cadjirua neẽ nĩbãdida panãa. ¹² Ācõrẽba cawa oi ewarira jãã pananida panãa. Maãmisa Ācõrẽba quĩrĩã ðãra o pananadua maã ewarira isabeara zemãrẽã.§ Maã ewaride Ācõrẽba bajãra babueya. Maãne ne jũma dadjia bajãne unubadara, naã ãjũãne unubada sida jãwãrããba dorrabariya. ¹³ Baribãgã Ācõrẽba bajã djiwidida, ãjũã djiwidi sida oyada asia. Maãda dadjirãba jãã panãa. Mama jũmarãba jipa o ðeadia.

¹⁴ Djabarã, bãrãba jũma mãra jãã panã bẽrã ne jũmane quĩrãipa nĩbadadua Ācõrẽba bãrã biya, cadjirua neẽ, idji ume necai panãda unumãrẽã. ¹⁵ Quĩrãnebadadua dadjirã Boro ba ãberãrã ãdrã edai carea jũma droa ðada. Dadji djaba Paulo bida abarida cartade bãrãã bã diabuesia Ācõrẽba idjia diaada necawaadeba. ¹⁶ Cartaza mãgãdebemada ðãsia. ãcãgã crĩcha idjia ðãdara cawadi carea zarea ðaa. Wãrã bedea cawadacaba, bio jããe ðeaba idjia ðãdara ãĩ jaradiabada jũma Ācõrẽ Bedea ãĩ jaradiabada quĩrãca. Maã carea Ācõrẽba ãdjirãra biẽ ðaya.

¹⁷ Djabarã, bãrãba mãda cawa panã bẽrã quĩrãcuita ðeadaadua ãberã cadjiruarãba ãĩ jaradia panãneba cũrũgarãnamãrẽã. Mãwã bãrãba bio jãã panãra igaradaãe. ¹⁸ Jesucrito dadjirã Boro, dadji Ēdrã Edabarira biara cawa wãnadua. Idji biadeba waridadua. Idi idjaba ewariza idjia bia bedeadida panãa. Bia ðãã mãwã ðaida.

* **3:5** Baidodeba mãwã osida. Griego bedede maãra ebuda ðãe. † **3:10** Zebari quĩrãca. Griego bedede ãcãgã cartade “diamasi zebari quĩrãca” bã ðaa. ‡ **3:10** Ne jũma naã ãjũãne ðã sida bá wãya. Griego bedede mãra ebuda ðãe. ãcãgãmaarã mãwã jara ðaa: “Idjaba Ācõrẽba cawa obãgãne ne jũma ãberãrãba naã ãjũãne opeðadara unubiya.” § **3:12** Ācõrẽba quĩrĩã ðãra o pananadua maã ewarira isabeara zemãrẽã. Maã bedeara idjaba mãwã traducida ðaa: “Maã ewarira isabe zeida quĩrĩãida panãa.”

1 JUAΛ NABEMA CARTA JUAΛBA ΒΛΔΑ

Jesu ume nībada Juaλba naλ cartada βasia. Baribαγλ cartade jaraē βaa idjia βadada. Poa 90are βasica βaa.

Naλ cartara jūma djabarā itea βasia sewada iḡārānamārēā. Juaλ drōā baside αcαraba dewara crīcha Jesudebemada ēpē panesidaa. Ādjia jarabadjidaa Jesu naλ ējūāne baside ēberārāba ababe idji jaureda unubadjidada. Dewarāba jarabadjidaa Jesura ēberā basida baribαγλ borocueside Critoda idji ume ābaa besida. Idjaba dewararāba jarabadjidaa naλ djarara abeda cadjirua βada. Maλ bēra jaradiabadjidaa necawaada edadida panada naλ djaradebemada edrādi carea. Baribαγλ maλ necawaa edapedadaba jarabadjidaa naλ djaraba cadjirua oida bia βada.

Maλ carea Juaλba naλ cartara βasia. Dji crīcha dromada naλγλα: Ācōrē Warrara ζcai? Idjaba Ācōrē warrarāra ζcairā? Juaλba naārā βasia dadjirāra Ācōrē ānaane nībabadaebemada (1:1ne aba 2:17daa). Maλare βasia diauru warrarāra sāvā beada idjaba Ācōrē warrarāra sāvā beada (2:18deba aba 3:11daa). Maλare βasia wārā quīrā Ācōrēneba ze βadebemada (3:12deba aba 4:21naa). Jirūare βasia Jesu iḡa pananeba naλ ējūānebema cadjiruara poyaēida (5:1-21).

Dji Zocai Bai Diabari Bedea

¹ Naārēda basia Zocai Bai Diabari Bedea abadada. Idjira wadibida βaa. Idjia jaradia βada daiba ūrīsidaa. Idjira dai dauba unusidaa idjaba jαwaba tāsidaa. Idjia o βara quīrācuīta acāsidaa. Idjidebemada mā naλ cartade βabαγλα. ² Maλ zocai bai diabarira Ācōrēba naλ ējūāne unubisia. Daiba idjira unusidaa idjaba idjidebemada wārāda bedea panaa. Daiba bārāa jara panaa maλ zocai bai diabarira ewariza babarida. Naārēda idjira dadji Zeza Ācōrē ume bajāne babadjia. Idji bajāne βadada Ācōrēba daia naλ ējūāne unubisia. ³ Daiba unupedadada, ūrīpedada sida bārāa jara panaa bārā sida dai ume ābaa abarica dadjirā Zeza Ācōrē ume idjaba idji Warra Jesucrito ume bia pananamārēā. ⁴ Jūma maλγara mā βabαγλα dadjirāra bio βasriēadi carea.*

Ācōrēra cadjirua neē βaa

⁵ Daiba Jesucritodeba ūrīpedada bārāa jara panara naλγλα: Ācōrēra ānaa quīrāca βaa ne jūmane jipa βa bēra. Maλba idjima pāimara ni maārī bida neēa. ⁶ Dadjirāda idji ume ābaa bia panana a panabαγλ, baribαγλ pāimane nīnabαγλ, sewa o panaa. Wārā bedeara ēpēnaē panaa. ⁷ Baribαγλ idji ānaane βa quīrāca dadjirāda ānaane nībadibαγλ, dadjirā djabarā ume ābaa bia panania. Idjaba idji Warra Jesucrito oa erozoadaba dadjirā cadjiruara jūma sαγabaria. ⁸ Dadjirāda cadjirua neē panana a panabαγλ, ara dadjiduba cūrūga panaa idjaba wārā bedeara adua panaa. ⁹ Baribαγλ Ācōrēra bedea aba βa bēra idjaba jipa obari bēra, dadjirāba cadjirua opedadada idjia jaraēibαγλ, maλ cadjiruara idjia quīrādoaya. Abeda jūma dadjirāba biē opedadara sαγaya.

* 1:4 Dadjirāra. Griego bedeadē αcαrα cartade “bārāra” βā βaa.

¹⁰ Barib_{ΛΓΛ} dadjirāba cadjiruada odacaada adib_{ΛΓΛ}, Ācōrēra sewaida _Λada a pan_Λ idjaba idji bedeara i_ĵnaē pan_Λ.†

2

Dadjirā carea Ācōrēba bedea djuburiabari

¹ Djabarā, bārāra m_Λ warrarā quīrāca beaa. M_Λ na_Λg_{ΛΓΛ} _Λba_{ΛΓΛΛ} bārāba cadjiruara orānamārēā. Barib_{ΛΓΛ} _Λba_Λba cadjiruada oib_{ΛΓΛ}, _Λba eropan_Λ dadji Zeza Ācōrēba dadjirā carea bedea djuburiabarida. Ma_Λ bedea djuburiabarira Jesucrito. Idjira ne jūmane jipa _Λaa. ² Idjira beusia Ācōrēba dadjirā cadjiruada quīrādoamārēā. Ababe dadjirā cadjirua carea beuē basía, āteb_{ΛΓΛ} beusia jūma na_Λ ējūāne duan_Λrā cadjirua carea bida.

³ Ācōrēba obi _Λada dadjirāba i_ĵā o pan_Λba_{ΛΓΛ}, ebu_Δ _Λaa idjira wārāda cawa pan_Λada. ⁴ Barib_{ΛΓΛ} _Λba_Λba jarai_{ΛΓΛ}: “M_Λaa idjira cawa _Λaa,” ma_Λne idjia obi _Λada i_ĵā oē _Λba_Λba_Λ, ma_Λ ēberāra sewaida _Λaa. Idjia wārā bedeara adua _Λaa. ⁵⁻⁶ Barib_{ΛΓΛ} Ācōrē bedea i_ĵā o _Λba_Λba Ācōrēra wārāda quīrā _Λaa. Ācōrē ume ābaa _Λada a _Λara nībaida _Λaa Jesucrito nība_Δ quīrāca. Dadjirāda māwā nība_Δib_{ΛΓΛ}, cawa pan_Λ wārāda idji ume ābaa pan_Λada.

Ācōrēba obi _Λ djiwidi

⁷ Djabarā, m_Λaa bārāa _Λē _Λaa Ācōrēba obi _Λaa bedea djiwidida, āteb_{ΛΓΛ} _Λaa _Λaa idjia naēna obi jaradada. * Ma_Λ obi jaradara bārāba Crito i_ĵāpe_Δada_Δeba _Λta_Δ cawa pan_Λ. Wārāda bārāba ūrīpe_Δadara Ācōrēba naēna obi jarada basía. ⁸ Māwāmīna m_Λaa _Λba_Λba_{ΛΓΛ} Ācōrēba obi _Λaa bedea djiwidi quīrāca _Λaa. Ma_Λ bedeara djiwidi quīrāca _Λaa Critoba i_ĵā oda bē_Δ idjaba bārā bida wārāda i_ĵā o pan_Λ bē_Δ. Djiwidi quīrāca _Λaa pāima jār_Δfl_Λba_{ΛΓΛ} quīrāca bārāba cadjiruara igara wā_Δada bē_Δ. Idjaba djiwidi quīrāca _Λaa wārā _Λnaa odjab_{ΛΓΛ} quīrāca bārāba quīrāneba jipa o wā_Δada bē_Δ.

⁹ Bariduaba _Λnaane _Λada aib_{ΛΓΛ}, barib_{ΛΓΛ} idji djabada quīrāma baib_{ΛΓΛ}, wa_Δibida pāimane _Λaa. ¹⁰ Idji djaba quīrā _Λara _Λnaane _Λaa. Idji sode neēa cārēba cadjiruade baebida. ¹¹ Barib_{ΛΓΛ} idji djaba quīrāma _Λara pāimane _Λaa. Pāimane nī bē_Δ adua _Λaa sāmaa wāda, pāimaba idjira dauberrea ero_Δ bē_Δ.

¹² Warrarā, m_Λaa na_Λ cartara bārāa _Λba_Λba_{ΛΓΛ} Ācōrēba Critodeba bārā cadjiruara quīrādoada bē_Δ.

¹³ Drōārā, m_Λaa na_Λ cartara bārāa _Λba_Λba_{ΛΓΛ} naārēda ba_Δada wa_Δibida _Λada cawa pan_Λ bē_Δ.

Cūdrarā, m_Λaa na_Λ cartara bārāa _Λba_Λba_{ΛΓΛ} diaurura poyapada bē_Δ.

Warrarā, m_Λaa na_Λ cartara bārāa _Λba_Λba_{ΛΓΛ} dadji Zeza Ācōrēra cawasida bē_Δ.

¹⁴ Drōārā, m_Λaa na_Λ cartara bārāa _Λba_Λba_{ΛΓΛ} naārēda ba_Δada wa_Δibida _Λada cawasida bē_Δ.

Cūdrarā, m_Λaa na_Λ cartara bārāa _Λba_Λba_{ΛΓΛ} bio i_ĵā pan_Λ bē_Δ, Ācōrē bedeara bārā sode _Λaa bē_Δ, idjaba diaurura poyapada bē_Δ.

¹⁵ Na_Λ ējūānebema crīchara, ne jūma cadjirua na_Λ ējūāne _Λaa sida quīrārānada. Na_Λ ējūānebema cadjirua quīrā _Λba_Δ dadji Zeza Ācōrēra quīrāē _Λaa. ¹⁶ Na_Λ ējūānebema cadjiruara na_Λg_Λ: na_Λ cacuaba awua _Λaa cadjirua o ba_Δida, dadji dauba unu _Λaa awua ba_Δida, idjaba dadjia ero_Δ carea wa o _Λaa carea ara dadjida dji biara _Λada crīcha bai sida. Jūma ma_Λg_Λara dadjirā Zeza Ācōrēneba zeē _Λaa, āteb_{ΛΓΛ} na_Λ ējūā cadjiruadeba ze _Λaa. ¹⁷ Na_Λ ējūā cadjiruara idjaba

† **1:10** Ācōrēba jarasia jūmarāda cadjirua obadada. Romano 3:23. Ma_Λ carea cadjirua neē _Λada a _Λba_Δ Ācōrēra sewaida _Λada a _Λaa. * **2:7** Jua_Λ 13:34-35.

jūma cadjirua ēberārāba o awua panΛ sīda jōya. BaribΛΓΛ Ācōrēba jara bΛ ĩjā o bΛra ewariza idji ume zocai baya.

Crito ume dji quīrū

¹⁸ Djabarā mΛ warrarāca bēa, naΛ ewarira jōbodoa. Bārāba ūrīsidāa Crito ume dji quīrūda zeida.† Crito ume dji quīrūrā idira barāa. MaΛ bērā dadjirāba cawa panΛa naΛ ewarira jōbōdoda. ¹⁹ Ādjirāra dadjirā ume pananada ēdrΛsidāa, baribΛΓΛ wārāda dadjirānebemaē basīa. Ādjirāda wārāda dadjirānebema badabara, dadjirā ume ābaa wadi panacasīdaa. BaribΛΓΛ maΛgara māwāsīa ebuda bamārēā jūmarāda dadjirānebemaēda.

²⁰ BaribΛΓΛ bārāba Ācōrē Jaure Critoba diadada eropanΛa. Idjideba jūma bārāba wārā bedeara cawa panΛa. ²¹ Māa naΛ cartara bΛē bΛa bārāba wārā bedeada adua panΛ bērā ātebΛΓΛ bΛbΛΓΛa cawa panΛ bērā. Idjaba bārāba cawa panΛa sewara wārāneba zecada. ²² †Caida sewaida bΛ? Jesura Ācōrēba diai jarada ēdrΛ edabariēana a bΛda sewaida bΛa.‡ Idjira Crito ume dji quīrūa. Idjia dadji Zeza Ācōrēra, Ācōrē Warra sīda igara bΛa. ²³ Ācōrē Warra igara bΛba dadji Zeza Ācōrēra neē bΛa. Jesura Ācōrē Warraada a bΛba dadji Zeza Ācōrē sīda erobΛa. ²⁴ MaΛ bērā bārāba ĩjāpedadaēba ātaa Critodebema ūrī panΛra bārā sode bio waga erobeadadua. MaΛda bio waga panΛbΛΓΛ, bārāra dadji Zeza Ācōrē ume, idji Warra ume bīda ābaa panΛa. ²⁵ Māwā ābaa panΛbΛΓΛ, Critoba dadjirāa wārāneba jarasia ewariza Ācōrē ume zocai pananīda.

²⁶ Māa maΛra bΛsīa ācΛΓΛba bārāra cūrūga quīrīā panΛ bērā. ²⁷ BaribΛΓΛ bārāba Ācōrē Jaure Critoba diadara eropanΛa. MaΛ bērā jΛΓΛdīē panΛa dewararāba bārāa jaradiadamārēā. Ācōrē Jaureba bārāa ne jūmada jaradia bΛa. Idjia jaradia bΛra sewaēa, ātebΛΓΛ wārā araa. MaΛ carea Crito ume ābaa beadadua Ācōrē Jaureba bārāa jaradiada quīrāca.

²⁸ Djabarā mΛ warrarāca bēa, Crito ume ābaa beadadua. Māwā idji zebΛΓΛde dadjirāra ne wayaa neē, quīrā pera neē idji quīrāpita beadīa. ²⁹ Bārāba cawa panΛa Jesucritora jīpa bΛda. Idjaba cawa panΛa jūma jīpa o bēara Ācōrē warrarāda.

3

Ācōrē warrarā

¹ Crīchadadua sāwā dadji Zeza Ācōrēba dadjirāra jācua quīrīā bΛda. Jācua quīrīā bΛ bērā dadjirāra idji warrarāana abaria. Wārāda dadjirāra idji warrarāa. NaΛ ējūānebemarāba dadjirāra Ācōrē warrarāda adua panΛa, Ācōrēra adua panΛ bērā. ² Djabarā, dadjirāra Ācōrē warrarāa. Māwāmīna Ācōrēba wadībīda cawabiē bΛa dadjirāra sāwā beadīda. BaribΛΓΛ dadjirāba cawa panΛa Crito zebΛΓΛde idji quīrāca beadīda, maΛ ewarīde idjira sāwābΛΓΛ bΛda ununi bērā. ³ Crito quīrāca bΛi carea jāā bΛra cadjirua neē babaria Crito cadjirua neē bΛ quīrāca.

⁴ Cadjirua o bΛba Ācōrē bedeara ĩjā ocaa. Idjia maΛ bedeara abēda igara bΛa. ⁵ BaribΛΓΛ bārāba cawa panΛa Jesucritora naΛ ējūānaa zesīda dadjirā cadjirua āyā bΛi carea. Ni maārī bīda idjira cadjirua neē bΛa. ⁶ Idji ume ābaa bΛba cadjiruara ocaa. BaribΛΓΛ cadjirua o bΛba Jesucritora adua bΛa idjaba sāwābΛΓΛ bΛda cawacaa.

† 2:18 Crito ume dji quīrū. Griego bedeade “Anticrito” bΛ bΛa. ‡ 2:22 Ācōrēba diai jarada ēdrΛ edabari. Griego bedeade “Crito” bΛ bΛa.

⁷ Djabarã m̃l warrarãca ðea, ni ab̃ala idu c̃urũgabirãnadua. Jipa o ðara Ācõrẽ quĩrãpita jipa ða Crito jipa ða quĩrãca. ⁸ Barib̃l̃l̃ cadjirua o ðara diaurudea, diaurura naãrẽedãba cadjirua obari bẽrã. Ācõrẽ Warrara naã ãjũãnaa zesia diauruba o ða poyai carea.

⁹ Ācõrẽneba toðaba cadjiruara o ðacaa, idji Zeza Ācõrẽba obari quĩrãca o ða bẽrã. Ācõrẽneba toða bẽrã cadjiruara o ðaẽa. ¹⁰ Naãgl̃deba dadjirãba cawa pañla cairãda Ācõrẽ warrarãda idjaba cairãda diauru warrarãda. Jipa oẽ ðara Ācõrẽ warraẽa. Idjaba idji djaba quĩrãẽ ðara Ācõrẽ warraẽa.

Dji quĩrã beadida pañla

¹¹ Bãrãba ãjãpedadadeba ãtaa ũrĩ pañla bedeara naãgl̃la: dadjirãra dji quĩrã beadida pañla. ¹² Caiã quĩrãca beadiẽ pañla.* Idjira diaurude basia. Maã bẽrã idji djabara beasia. ¿Cãrẽ cãrẽã idji djabara beasi? Beasia idji djababa o ðara Ācõrẽ quĩrãpita bia ðada bẽrã barib̃l̃l̃ idjia odara biẽ ðada bẽrã.

¹³ Djabarã, naã ãjũãnebemarãba bãrãda quĩrãmanib̃l̃l̃, jũmawãya crĩcharãnadua. ¹⁴ Dadjirãba djabarãra quĩrãã pañla bẽrã cawa pañla dadjirãra beu pananada zocai panesidada. Idji djaba quĩrãẽ ðara wadibida beu ða. ¹⁵ Idji djaba quĩrãma ðara Ācõrẽ quĩrãpita miã beabaria. Bãrãba cawa pañla miã beabarira ewariza Ācõrẽ ume zocai ðaẽda. ¹⁶ Wãrã quĩrãra sãwãb̃l̃l̃ ðada dadjirãba cawa pañla naãgl̃deba: Jesucritora dadjirã carea beusia. Ara maã quĩrãca dadjirã sida quĩrãneba djabarã carea beudi carea beadida pañla. ¹⁷ Naã ãjũãne ne bara ða djababa ne neẽ ða djabada unu ðada carebaẽb̃l̃l̃, ¿Ācõrẽ quĩrãra idji sode erob̃l̃ca? Neẽ ða. ¹⁸ Djabarã m̃l warrarãca ðea, dadjirã quĩrãra ababe bededebeba baiẽ ða, ãteb̃l̃l̃ dadjia o pañneba wãrãda quĩrãã bara pañda unubidida pañla.

¹⁹⁻²⁰ Maãneba cawa pañla dadjirãra wãrãda Ācõrẽneda. Idjaba ara dadjirãda sode dji biaẽda crĩchadib̃l̃l̃, Ācõrẽ quĩrãpita poya necai panania. Ācõrẽba dadjirãnebemada biara cawa ða dadjirã sode crĩcha pañla cãyãbara. Idjia abeda jũma cawa ða. ²¹ Djabarã, dadjirã sode cawa pañl̃l̃ cadjiruade pañãda, ne wayaa neẽ Ācõrẽa poya iwidiã. ²² Maãne dadjirãba Ācõrẽa iwidiãdara idjia diaya, idjia obi ðada idjaba bia unu ðada ãjã o pañla bẽrã. ²³ Idjia obi ðara naãgl̃la: idji Warra Jesucritora ãjãnida idjaba dji quĩrãã beadida idjia dadjirãã jaraða quĩrãca. ²⁴ Ācõrẽba obi ða bedea ãjã o ðara Ācõrẽ ume ða, idjaba Ācõrẽra idji ume ða. Dadjirãba cawa pañla Ācõrẽra dadjirã ume ðada, idji Jaureda dadjirãã diada bẽrã.

4

Sewa jaradia bea sãwã cawadi

¹ Djabarã, Ācõrẽ Jauredeba bedea pañana abadara jũma ãjãrãnadua, ãteb̃l̃l̃ quĩrãcuita acãdadua ãdjia wãrãda Ācõrẽ Jauredeba wa dewaradeba bedea paña cawaya. Mãwã odada zocãrãba naã ãjũãne sewadeba ãdjia Ācõrẽ Jauredeba bedea pañana abada bẽrã. ² Nãwãb̃l̃l̃ bãrãba cawãdia caida Ācõrẽ Jauredeba bedea ðada: abãl̃ba Jesucritora naã djarade wãrãda zesiada aib̃l̃l̃, Ācõrẽ Jauredeba bedea ða. ³ Barib̃l̃l̃ abãl̃ba Jesucritora naã djarade zeẽ basiada aib̃l̃l̃, Ācõrẽ Jauredeba bedea ðaẽa. Crito ume

* 3:12 Genesis 4:1-15.

dji quĩrũneba beɗea ɓΛΛ.* Bārāba ũrĩsɗaa Crito ume dji quĩrũra zeida ɓΛɗa. Wārāda idjira ara nawena naŕ ẽjũāne ɓΛΛ.

⁴ Djabarā mλ warrarāca ɓea, bārāra Ācōrēnea. Bārāba maŕ sewaida beaa idu cūrũgabidaē basía bārā sode ɓΛra naŕ ẽjũāne ɓea sode ɓΛ cāyābara ɓΛara ɓΛ bērā. ⁵ Maŕ sewaida beara naŕ ẽjũā cadjiruadebema. Maŕ bērā ādjirāba naŕ ẽjũānebema crĩchada jaradiabadaa idjaba ādjia jaradia panΛra naŕ ẽjũāne Ācōrē adua ɓeaba ĩjābadaa. ⁶ BaribΛra dadjirāra Ācōrēnea. Ācōrē cawa ɓΛba dadjia jaradia panΛra ĩjābaria. BaribΛra Ācōrē adua ɓΛba dadjia jaradia panΛra ĩjācaa. Maŕneba dadjirāba cawa panΛa caiba Ācōrē Jaureɗeba wārā beɗeara jaradia ɓΛɗa idjaba caiba dewara jaureɗeba sewara jaradia ɓΛɗa.

Ācōrēba ẽberārā quĩrĩ ɓΛɗebema

⁷ Djabarā, dadjirāra dji quĩrĩ beadida panΛa, wārā quĩrĩara Ācōrēneba ze ɓΛ bērā. Jũma dji quĩrĩa erobeara Ācōrē warrarāa idjaba Ācōrēra cawa panΛa. ⁸ Ācōrēra ne jũmane quĩrĩa bara ɓΛ bērā quĩrĩa neē ɓΛba Ācōrēra adua ɓΛΛ. ⁹ Ācōrēba dadjirāra quĩrĩa ɓΛɗa unubisia idji Warra aba ɓΛɗa naŕ ẽjũānaa diabueside idjideba ewariza zocai beaɗamārēā. ¹⁰ Wārā quĩrĩara nāwābΛra ɓΛΛ: quĩrĩāneba Ācōrēba idji Warrara diabuesia beumārēā dadjirā cadjirua poya quĩrādoai carea. Ācōrēba māwā oē basía dadjirāba idjira quĩrĩa panana bērā, ātebΛra māwā osia idjia dadjirāra quĩrĩana bērā.

¹¹ Djabarā, Ācōrēba dadjirāra māwā quĩrĩana bērā dadjirā sɗa dji quĩrĩa beadida panΛa. ¹² Ni aɓaɓba Ācōrēra ununacaa. BaribΛra dadjirāda dji quĩrĩa panΛbΛra, Ācōrēra dadjirā ume ɓΛΛ idjaba idji quĩrĩāneba dadjirāba wārāda jũmarāda quĩrĩa panΛa. ¹³ Ācōrēba idji Jaureɗa dadjirāa diada bērā cawa panΛa dadjirāra Ācōrē ume panΛda idjaba idjira dadjirā ume ɓΛɗa. ¹⁴ Daiba unusɗaa idjaba jara panΛa dadjirā Zeza Ācōrēba idji Warrara wārāda diabuesida naŕ ẽjũānebemarā ēɗra edamārēā. ¹⁵ Bariduaba Jesura wārāda Ācōrē Warraada aibΛra, Ācōrēra idji ume ɓΛΛ idjaba idjira Ācōrē ume ɓΛΛ.

¹⁶ Dadjirāba cawa panΛa idjaba ĩjā panΛa Ācōrēba dadjirāra quĩrĩa ɓΛɗa. Ācōrēba ne jũmane quĩrĩa ɓΛΛ. Wārā quĩrĩa erobΛra Ācōrē ume ɓΛΛ idjaba Ācōrēra idji ume ɓΛΛ. ¹⁷ Māwā dadjirāba Ācōrēra, jũma ẽberārā sɗa wārāda quĩrĩa panΛa. Ācōrēba cawa oi ewaride dadjirāra ne wayaa neē beaɗia, naŕ ẽjũāne Jesucrito nĩbada quĩrāca nĩbapedada bērā. ¹⁸ Dadjirāba Ācōrēda, jũma ẽberārā sɗa quĩrĩa panΛbΛra, Ācōrēba cawa oiɗebemada wayadaē panΛa, wārā quĩrĩāba maŕ wayaɗira jōbibari bērā. Ācōrēba cawa oi waya ɓΛba cawa ɓΛΛ Ācōrēba idjira cawa oida. Idjia Ācōrēra, jũma ẽberārā sɗa waɗibiɗa wārāda quĩrĩa ɓΛɗa.

¹⁹ Dadjirāba Ācōrēra quĩrĩa panΛa idjia dadjirāra naārā quĩrĩana bērā. ²⁰ Aɓaɓba Ācōrēda quĩrĩa ɓΛɗa aibΛra, maŕne idji djabada quĩrāma baibΛra, idjira sewaida ɓΛΛ. Idji djabaa unu ɓΛɗa quĩrĩāē baibΛra, ɗsāwā Ācōrē unuē ɓΛɗa quĩrĩa ɓai? ²¹ Jesucritoba dadjirāa obi ɓΛra naŕgΛa: Ācōrē quĩrĩa ɓΛba idji djabara quĩrĩa ɓaɗa ɓΛΛ.

* 4:3 Crito ume dji quĩrĩ. Griego bedede "Anticrito" ɓΛ ɓΛΛ.

5

Ācōrē Warra ījānida panΛnebema

¹ Jesura Ācōrēba ēdṛΛ edabari diai jaradada abaΛba ījāibΛΓΛ, maΛ ēberāra Ācōrē warraa.* Dadji Zeza Ācōrē quīrīā bΛba idji warrarā sida quīrīā bΛa. ² Dadjirāba Ācōrēda quīrīā panΛbΛΓΛ idjaba idjia obi bΛda ījā o panΛbΛΓΛ, cawa panΛa idji warrarā sida quīrīā panΛda. ³ Dadjirāba Ācōrēda wārāda quīrīā panΛbΛΓΛ, idjia obi bΛra jūma ījā oḍia. Idjia obi bΛra zareaē bΛa. ⁴ Jūma Ācōrē warrarāba naΛ ējūānebema cadjiruara igarabadaa. Wārāda dadjia Jesucritoda ījā panΛ bēṛā naΛ ējūānebema cadjiruara poya igarāḍia. ⁵ †Caiaba naΛ ējūānebema cadjiruara poya igarai? AbaΛba Jesura wārāda Ācōrē Warrada ījā bΛbΛΓΛ, maΛ ēberāba naΛ ējūānebema cadjiruara poya igaraya.

Ācōrē Jaureba Jesura wārāda Ācōrē Warra cawabida

⁶ Jesucritora naΛ ējūānaa zepeda baidode borocuesia idjaba idji oara crude erozoasia. NaΛ ējūānaa zepeda ababe baidode borocueē basia, ātebΛΓΛ idji oa sida crude erozoasia. Ācōrē Jaureba cawabi bΛa maΛgΛra wārāda, idjia wārā beḍeara cawabibari bēṛā. [⁷ Idjaba bajāne ūbea panΛba maΛgΛra wārā arada jara panΛa; dadji Zeza Ācōrēba māwā jara bΛa, “Beḍea” abadaba māwā jara bΛa, idji jaure biḍa māwā jara bΛa. MaΛ ūbeara aba bΛda māwā bΛa.†] ⁸ NaΛ sēyā ūbea panΛba cawabibadaa Jesudebema beḍeara wārāda: Jesura borocueda bēṛā, idji oara crude erozoada bēṛā, idjaba Ācōrē Jaureba cawabi bΛ bēṛā. MaΛ ūbea panΛba abarida cawabi panΛa. ⁹ Ēberāba ununara wārāana aibΛΓΛ dadjirāba ījābadaa. BaribΛΓΛ Ācōrēba jara bΛra biara ījānida panΛa, idji Warradebemada wārāda jara bΛ bēṛā. ¹⁰ Ācōrē Warra ījā bΛba idji sode cawa bΛa Ācōrēba jara bΛra wārāda. BaribΛΓΛ Ācōrēba jara bΛ ījāē bΛba Ācōrēra sewaida bΛda crīcha bΛa, Ācōrēba idji Warradebema jara bΛra ījāē bΛ bēṛā. ¹¹ Ācōrēba jara bΛra naΛgΛa: idji Warradeba dadjirāa diasia ewariza idji ume zocai beḍida. ¹² Wārāda Ācōrē Warra ījā bΛra idji ume ewariza zocai baya. BaribΛΓΛ Ācōrē Warra ījāē bΛba idji ume ewariza zocai baida neē bΛa.

JuaΛba naΛ cartade jūrūare bΛda

¹³ MΛa naΛ cartara bārā dji Ācōrē Warra ījā bēa itea bΛbΛΓΛa cawadamārēā ewariza Ācōrē ume zocai beḍida.

¹⁴ Ācōrēba quīrīā bΛ quīrāca dadjirāba iwidiḍibΛΓΛ, cawa panΛa idjia bia ūrībarida. MaΛ bēṛā poya ne wayaa neē idjīa iwidiḍida panΛa. ¹⁵ Dadjia iwidiḍidara ūrībarida cawa panΛ bēṛā, idjaba cawa panΛa maΛ iwidiḍidara idjia diaida.

¹⁶ Cadjiruada bΛa Ācōrēba quīrādoacada. AbaΛba maΛ cadjiruada osira beuya. MaΛ bēṛā mΛa jaraē bΛa ēberā maΛ cadjiruada oda carea iwidiḍamārēā. BaribΛΓΛ cadjiruada bΛa Ācōrēba quīrādoabarida. AbaΛba maΛ cadjiruada osira waḍibida poya ēdṛaya ewariza Ācōrē neē baidebemada.‡ MaΛ bēṛā abaΛba idji djababa maΛ cadjiruada o bΛda unuibΛΓΛ, idji carea Ācōrēa iwidiḍida bΛa. MaΛne Ācōrēba dji ēberā cadjiruada oḍaa idji ume ewariza zocai

* **5:1** Ācōrēba ēdṛΛ edabari diai jarada. Griego beḍeade “Crito” bΛ bΛa. † **5:7** Griego beḍeade ΛCΛΓΛ cartade versículo 7 neēa. ‡ **5:16** Ewariza Ācōrē neē baidebemada. Griego beḍeade bΛ bΛa “beuidebemada.”

baida diaya. ¹⁷ Jūma Ācōrē quĩrāpita biē o ɁARA cadjiruua. BaribΛΓΛ cadjiruada ɁΛA Ācōrēba quĩrādoabarida. AɁΛba maλ cadjiruada osira waɁibiɁa beudebemada poya ēdɁΛya.

¹⁸ Dadjirāba cawa panΛA Ācōrē warrarāba cadjiruara o pananacada, Ācōrē Warra Jesucritoba ādjirāra waga ɁΛ bērā. Maλba diauruba ādjirāra poya biē oēa. ¹⁹ Dadjirāba cawa panΛA dadjirāra Ācōrēneda. Idjaba cawa panΛA jūma naλ ējūāne Ācōrē adua Ɂeara diauru jΛwaeda panΛa. ²⁰ Dadjirāba cawa panΛA Ācōrē Warrara zesida idjaba crīcha cawaada dadjirāa diasida wārā Ācōrēda cawaɁamārēā. Idji Warra Jesucrito ume panΛ bērā dadjirāra wārā Ācōrē ume panΛA. ĀcōrēdɁΛ dji wārā Ācōrēa. IdjiabΛΓΛ ēberārāa diabaria idji ume ewariza zocai Ɂeadi. ²¹ Djabarā mλ warrarāca Ɂea, jΛwaba oɁa ācōrē Ɂeara ēpērānada.

2 JUAAL

UMÉBEMA CARTA JUAALBA BADA

Jesu ume nĩbada Juaalba naal cartada basia. Poa 90are Epeso purude baside basia. Naal cartade ara idjida djabarā wagabari drōāana asia. Cartara basia “wērā Ācōrēba ēdra edada itea, idji warrarā itea bida.” Acalaamaarā maalba jara baal djabarā abaal purudebemada.

Naal cartade Juaalba naārā basia idjira basrida bada wārā bedeada ijā panā bērā idjaba wārā quĩrĩara eropanā bērā (vv. 1-6). Maalbe ādjirāa jarasia sewa jaradiabadarāda bia edarānamārēā (vv. 7-11). Juaal drōā baside acaalaba jara panasidaa Jesu naal ējũāne baside ēberārāba ababe idji jaureda unubadjidada. Juaalba jarasia ādjida bia edarānamārēā (v. 7). Jĩrũare basia dārāēne dji ununida idjaba acaalā djabarāba quĩrĩā panāda ādjira bia pananida (vv. 12-13).

Naal cartade Juaalba naārā bada

¹ Māra djabarā wagabari drōāa.* Māa naal cartara balabala wērā Ācōrēba ēdra edada itea, idji warrarā itea bida. Māa bārāra wārāda quĩrĩā baal. Baribala ababe mābalala bārāra quĩrĩā baēa, ātebalala jũma wārā bedea cawa beaba bārāra quĩrĩā panāa. ² Māa bārāra quĩrĩā baal, wārā bedeara dadjirā sođe ba bērā. Wārā bedeara dadjirā sođe ewariza baya. ³ Dadjirāba wārā bedeada epē panā bērā idjaba dji quĩrĩā panā bērā, māa quĩrĩā baal dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Zeza Warra Jesucrito ume ādji biadeba bārāra careba pananida, quĩrā djuburia pananida, ādji necai bai sida bārā sođe baida.†

Wārā bedea idjaba quĩrĩā

⁴ Māa acaalā ba warrarānebemada ũrĩsia. Māra basridasia ādjirāra wārāneba nĩna bērā dadjirā Zeza Ācōrēba jara baal quĩrāca. ⁵ Djabawērā, māa bedea djuburiaya dadjirāra dji quĩrĩānamārēā. Maalāra Ācōrēba obi baal bedea djiwidiēa, ātebalala maal bedeara dadjirāba naārāeda ũrĩsidaa.‡ ⁶ Maal wārā quĩrĩara naalāa: Ācōrēba obi baal bedeara ijā o pananida. Maal obi baal bedeara bārāba naārāeda ũrĩsidaa. Maal bedeaba jara baal quĩrĩāneba nĩbaēda panāda.

Djārā cūrũgabada

⁷ Djārā cūrũgabadara naal ējũāne zocārā nĩnaa. Ādjirāba ijānacaa Jesucritora naal djarade dadjirā quĩrāca zesida. Dji māwā balara djārā cūrũgabaria idjaba Crito ume dji quĩrũa. ⁸ Quĩrācuita beadadua maalāarāba cūrũgarānamārēā. Māwā bārāba Ācōrē itea o panabari idjia diaira aduadaēa, ātebalala jũma daucha edadia.§

⁹ Bariduaba idji crĩchada Critoba jaradiada auđu jaradia nĩbaibalala, idjaba Critoba jaradiadada ijā ama baibalala, maalba Ācōrēra neē baal. Baribala bariduaba Critoba jaradiadada ijā baibalala, dji Zezara, dji Warra sida eroēba. ¹⁰ Bariduada bārāmaa wābalade Critoba jaradiada quĩrāca jaradiēbalala, maalāra bārā dede edarānadua idjaba “bia baal balara zesida” arānadua. ¹¹ “Bia baal balara zesida” a baal maal ēberāba cadjirua o balara idji ume ābaa o baal.

* **1:1** Djabarā wagabari drōā. Maal bedeaba jara baal djabarā boroda. Cāpũrĩā bedeade jara baal “anciano” wa “pastor.” † **1:3** Juaal 1:14-18. ‡ **1:5** Juaal 13:34. § **1:8** Bārāba Ācōrē itea o panabari. Griego bedeade acaalā cartade baal baal: “Daiba Ācōrē itea o panabari.”

Juaāba naā cartade jīrūare ɓΛda

¹² Māa ne quīrātanoa bārāa jara quīrīā ɓΛa. BaribΛrΛ naā cartade jūma ɓΛēa. Māa bārāra acΛde wā quīrīā ɓΛa. Maāne bārā ume ābaa bedeadia bio ɓΛsridadi carea.

¹³ BΛ djabawērā warrarā Ācōrēba ēdrΛ edadaba quīrīā panΛa bārāra bia duananida.*

---

* **1:13** Griego bedeadē ḱcΛrΛ cartade idjaba ɓ́ ɓΛa: “Amén.” Maāba jara ɓΛa “bia ɓΛa māwā ɓaida.”

3 JUAAL

ŪBEABEMA CARTA JUAALBA ƁAƁA

Jesu ume nībaɗa Juaalba naal cartada ɓasia. Poa 90are Epeso purude ɓaside ɓasia. Naal cartade ara idjida djabarā wagabari drōāna asia. Cartara djaba Gayo itea ɓasia.

Naal cartade Juaalba naārā ɓasia idjira ɓasrida ɓaɗa Gayoba wārā bedeeda ijā ɓa bērā idjaba wārā quiriāda eroba bērā (vv. 1-4). Maalare ɓasia idjia djabarā diabuedadebemada. Gayoba ādjirā bia edapeda careba ɓa carea juaalba idjira bia jarasia (vv. 5-8). Baribala Gayoma djabarā boro Diotrepeba ādjirā idu jaradiabica ɓasia. Maal awara ādjirā bia edabadara āyā jaratabadjia idjaba Juaalra biē jarabadjia (vv. 9-10). Baribala Juaalba Gayoa jarasia Diotrepe quiriāca nībarāmārēā, ātebala djārā bia o ɓamārēā (vv. 11-12). Jirūare ɓasia dārāēne dji ununida idjaba djabarāba quiriā panada idjira bia baida (vv. 13-15).

Djaba Gayoba bia oda

¹ Māra djabarā wagabari drōā.* Māa naal cartara ɓabala māl djaba Gayo itea. Māa ɓara wārāda quiriā ɓala. ² Djaba, māa Ācōrēa iwidi ɓala ɓara idji ume bia ɓa bērā ne jūmane bia ɓamārēā idjaba cacua bia ɓamārēā. ³ Māra bio ɓasriɗasia, alcala djabarā māma jūpedadaba nēbalaɗsida bērā ɓala wārā bedeeda ēpē ɓaɗa. ⁴ Māl djabarāba wārā bedeara ēpē panada ūribalaɗde māra biara ɓasrida ɓabaria.†

⁵ Djaba, ɓala djabarā careba ɓaɗeba bia o ɓala. ɓala unuca djabarā sida carebabari bērā wārāda bio bia o ɓala. ⁶ Maalgarāba ɓa quiriānebemada namabema djabarā nēbalaɗsidaa ābaa dji jare panasidaɗde. Māl quiriā djuburia, ādjirāra carebadua bia wānamārēā Ācōrēba idji traju o ɓea carebabibari quiriāca. ⁷ Ādjirāba Jesucritodebemada jaradia nīnaa. Maalne ādjia Ācōrē adua ɓea iwidiɗaca carebadamārēā. ⁸ Maal carea dadjirāba maal djabarāra bia edadiɗa panala. Māwā ādjirā ume ābaa traja panala Ācōrē wārā bedeeda cawabidi carea.

Djaba Diotrepeba biē oda

⁹ Māa cartada jūma djabarā jāmabema itea naēna ɓasia. Baribala djaba Diotrepeba dai bedeara ijāē ɓala. Idjira djabarā tāēna dji dromaara ɓa quiriā ɓala. ¹⁰ Maal carea jāmaa wābalaɗde māa jūmarāa cawabiya idjia biē o ɓaɗa. Idjia daida sewadeba biē jarabaria. Maal awara djabarā jāmaa wābalaɗara idjia bia edaca idjaba djabarāba ādji dede eda quiriā panane iduaribicaa. Bia edasidara maal djabarāra āyā jaratabaria.

Djaba Demetriodebema bia bedapedada

¹¹ Djaba, cadjiruara ēpērādu ātebala biadra ēpēdua. Bia obarira Ācōrēnea, baribala cadjirua obariba Ācōrēra adua ɓala.

¹² Djaba Demetriodebemada jūmarāba bia bedea panala. Wārā bedea ēpē ɓaɗeba unubi ɓala idjira jipa ɓaɗa. Dai bida idjidebemada bia bedea panala. Bārāba cawa panala daiba jara panara wārāda.

* **1:1** Djabarā wagabari drōā. Maal bedeeba jara ɓala djabarā boroda. Cāpūriā bedeeɗe jara ɓala “anciano” wa “pastor.” † **1:4** Māl djabarā. Griego bedeeɗe ɓal ɓala “māl warrarā.”

Juaãba naã cartade jĩũare ðada

¹³ Mãa ne quĩrãtanoa bãa jara quĩrĩã ðaa baribããã cartade ðãã. ¹⁴ Dãrãéne ða acãde wã quĩrĩã ðaa. Maãbe ãbaa bedeadia. ¹⁵ Mãa quĩrĩã ðaa ãcõrẽba idji necai ðaira ða soðe dia ðaida. Namabema djabarãba quĩrĩã panãã ðããã ðãã ðaida. Jãmabema djabarãza jaradua mãã quĩrĩã ðããã ãdjirãra ðãã duananida.

JUDA CARTA JUDABA BADA

Jesu djaba Judaba naã cartada basica bla. Dji badaba jara bla idjira Santiago djabada (1:1). ACALAMAARã naã cartara djabarã judiorã itea basia. Poa 65are basica bla.

Judaba naã cartara basia ACALABA sewada jaradia panana bërã. Maã ëberãrãba jara panasidaa ACORËBA idji biadeba ëdra edada bërã baridua cadjiruada odida panada (1:4, 18-19). Maã carea Judaba djabarãa jarasia ädjia ijã panara ni abala idu quirã awara jaradiabidië panada (1:3). Maã awara basia djabarãra dji carebadida panada Jesucrito biara ijãni carea idjaba ACORË ijãë beada quirã djuburiadida panada (1:20-23).

Naã cartade Judaba naãrã bada

¹ Mãra Judaa, Santiago djabaa idjaba Jesucrito nezocaa.* Naã cartara BABALGA jüma dadjirã Zeza ACORËBA trãnarã itea. Idjia bãrãra quirã bla idjaba Jesucritoeba waga erobla. ² Mãa quirã bla idjia bãrãra bio quirã djuburia baida, necai baira aduba dia baida, idjaba bãrãra bio quirã baida.

Sewa jaradia bea

³ Djabarã, mã naã cartade ACORËBA dadjirã ëdra edadadebemada bã quirã basia. BaribALGA mãmaarã biara bla ara nawena baida quirãcuita beadamãrëã. Bãrãba ijã panara ni abala idu quirã awara jaradiabirãnadua. ACORËBA wãrã bedeara jüma idji ëberãrãba barima aba diasia. Quirã awara diacaa. ⁴ Mãwã bã bla ACALADA djabarã quirãca zedapeda bãrã tãena panã bërã. Maã ëberãrãba sewadeba jaradiabadaa ACORËBA idji biadeba dadjirãra ëdra edada bërã dadji cacuaba cadjirua o quirã bada odida panada. Ädjirãba dadjirã Boro aba bã Jesucritora igarabadaa. Naãrãedaaba bã basia ACORËBA ädjirãra cawa oida.

⁵ Bãrãba cawa panãmĩna mã quirãnebabiya dadjirã Boroba idji purura Egiptodeba ëdra edasida. BaribALGA ëdra edadacarea idji ijãpedadaëra quinibisia. ⁶ Idjaba quirãnebadua ACALGA bajãnebema nezocarãda ACORËBA bada quirãca beadaë basida. ÄtebALGA ädji pananara igarasidaa. Maã carea ACORËBA uria pãisosoos bade preso bacãrãa aba idjia cawa oi ewaridaa. ⁷ Ara mã quirãca ACORËBA Sodomanebemarãda, Gomorradebemarãda, ädji caita bea purudebemarã sida cawa osia. Maã ëberãrãba auðuada obadjidaa. Abeda ne jüma cadjirua dadji cacuaba oië bada obadjidaa. Maã carea ACORËBA ädjirãra tãba urua quicade ewariza bia mĩga erobla. Mãba cawabi bla jüma cadjirua obadara mãwã bia mĩga pananida.

⁸ Bãrã tãena zepedadara mã ëberãrã quirãca panã. Ädjirãba cãmocaradada ëpëbadaa. Ädji cacuaba cadjirua o quirã bada obadaa, dadjirã Borora igarabadaa, idjaba jairã dji droma beada bië jarabadaa. ⁹ BaribALGA bajãnebema nezoca dji droma Miguelba mãwã oca basia. Moise beudacarea Miguelera idji cacua carea diauru ume caicayasia. Mãwãmĩna diaurura bië jaraida crĩchaë basia, ätebALGA jarasia: “Dadji Boroba bãra quëãya.” ¹⁰ BaribALGA mã ëberãrã bãrã tãena zepedadaba ädjia adua panãnebemada bië

* 1:1 Santiagoa idjaba Jacobo abadaa.

bedeabadaa. Ādjia cawa panara animarā crīcha quīrāca ʔaa. Animarā quīrāca ababe ādji cacuaba quīrā ʔada obadaa. Maʔ carea Ācōrēba biē ʔaya.

¹¹ Ādjira mīa djuburi ʔeaa. Caiʔba oda quīrāca obadaa.† Parata awua pananeba Balaaʔba oda quīrāca āi o nīnaa. Coreba Moise igarada quīrāca Ācōrēda igara panʔ bēra ādjirā sida biē ʔaya. ¹² Quīrāneba bārā ābaa ne co panane ādjirā sida ne wayaa neē ʔasrida ne cobadaa. Māwā bārāba o panara āribadaa. Ababe ādjidrʔ crīchabadaa. Ādjirāra jārārā nūrāba āyā edebari quīrāca ʔeaa. Nūrāba jārārā āyā edebarede cue zecaa. Ara maʔ quīrāca ādjia jaradia panʔba carebaaa. Ādjirāra bacuru zauca quīrāca ʔeaa. Nejō zauca cora wāna quīrāca ʔeaa. Māwā ʔarima ume beuda quīrāca ʔeaa.

¹³ Ādjirāra pusa bogozoa quīrāca ʔeaa. Pusa bogozoaba cōpepea do icawa ʔatabuebari quīrāca ādjirāba mīa perada baridua obadaa. Āi wāpedada bēra chīdau ʔeabara quīrāca ʔeaa. Ācōrēba uria bio pāisosoa ʔada o ʔasia ādjirā ewariza biē ʔai carea.

¹⁴⁻¹⁵ Maʔ ēberārānebemada Enocoba bedeasia. (Adaʔneba aba Enocoda sietē drōenabemarā panasidaa.) Enocora Ācōrēneba nāwā bedeasia: “jūrīnada! Dadjirā Boroba jūmarā cawa oi carea idjiderā zocārā panʔ ume zebara. Maʔne jūma idji quīrānacara biē ʔaya. Idji quīrānacadeba cadjirua opedada bēra idjaba idjidebemada bio biē bedeapedada bēra māwā oya.” ¹⁶ Maʔ ēberārāra baridua carea biē duanearia, idjaba baridua carea djārāra biē jarabadaa. Ababe ādjia quīrā ʔeadrʔ jarabadaa. Dji droma quīrāca bedeabadaa. Ādji ēpēnamārēā djārāa bia bedeabadaa.

Djabarāba sāwā odida panʔ

¹⁷ Baribara djabarā, dadjirā Boro Jesucritoba diabuearāba naēna japedadara quīrānebadada. ¹⁸ Bārāa nāwā jarasidaa: “Jirūarebema ewaride Ācōrē ipida biē jarabadara baraya. Ācōrēda quīrānaca bēra ādji cacuaba o quīrā ʔada o ʔeada.” ¹⁹ Ādjirāba djabarāa awara awara crīchabibadaa, baridua ādjia quīrā panʔada obadaa, Ācōrē Jaureda neē ʔeaa.

²⁰ Baribara djabarā, biara Critoda jāni carea dji carebadada. Ācōrēā idji Jauredeba iwidadada. ²¹ Ācōrē quīrāneba nībadada. Dadjirā Boro Jesucritoba quīrā djuburiadeba zocai ʔai jōcada diamārēā jānada.

²² Djabarā bio jāē ʔeara quīrā djuburiadada. ²³ Tʔba uruadāa wābdara ēdrādamārēā carebadada. Djārāra quīrā djuburiadada, baribara quīrācui ʔeada. Ādjia cadjirua obadara jūma igaradada.‡

Judaba Ācōrēā bia bedeada

²⁴ Ācōrēba bārāra poya wagaya cadjiruade ʔaerānamārēā. Idji quīrāwārēā quīrāpita cadjirua neē poya bia ʔaya. Mama bārāra ʔasrida ʔeada. ²⁵ Ācōrēā ababara ʔaa. Idjira dadjirā Ēdra Edabaria. Idjidrʔ dji dromaa, ne jūma poya o ʔaa. Idjira jūmarā Boroā. Naēnaeda māwā basia, idi māwā ʔaa, idjaba ewariza māwā ʔaya. Dadjirā Boro Jesucritodeba idjābara bia bedeada panʔa. Bia ʔaa māwā ʔada.

† 1:11 Caiʔ. Genesi 4:3-8. Balaaʔ. Numero 22:1-35. Core. Numero 16:1-35. ‡ 1:23 Ādjia cadjirua obadara jūma igaradada. Griego bedeade ʔa ʔaa: “Ādjia jā panara quīrāmanada cadjirua o pananeba jaigua ʔa bēra.”

APOCALIPSI JESUCRITIBA JUAĀBA CAWABIÐA

Jesu ume nĭbada JuaĀba naĀ cartada Ĕasia. Poa 95are Ĕasia. Griego bededeade apocalipsiba jara Ĕala “unubida” wa “cawabida.”

Domitiano abadada poa 81neba aba 96ċaa Romanebema boro basia. MaĀ ewaride leyda Ĕasidaa jumarāba Ācōrēa bia bedeabada quīrāca Romanebema boroa bia bedeada panada. Māwā oē Ĕa carea JuaĀra preso basia.

MaĀne Jesucritoba JuaĀa naĀ cartara Ĕabisia djabarā siete purude beara itea. Jesuba Ĕabidada JuaĀba jūma cāimocara quīrāca unusia. JuaĀba Jesu ĩjā beara cawabisia Jesura wārāda ādjirā ume Ĕada idjaba dārāēne dji quīrūda jūma poyaida. Jarasia Jesucrito zedacarea Ācōrēba diauruda, jūma idjiare bea sida babueida. Idjaba jarasia diauruba Critoderā beabada sida ewariza Ācōrē purude bia duananida.

Dadjirāba naĀ cīcha droma 2:10de Ĕā Ĕara quīrānebadida panā: “Bārā dārāēne bia mīgadira wayarānada. ĩŪrīnada! Diauruba ĀCARA bārānebemada preso jidabiya ĩjā panani cawaya. Bārāra dārāneĔ bia mīgadīa. Baribara bārā beabada sida ĩjā pananada. MaĀbe māa bārāra ewariza zocai Ĕalya.”

NaĀ cartade JuaĀba naārā Ĕada

¹ Māra Jesucrito nezoca JuaĀa. NaĀ cartade Ĕā Ĕala Jesucritoba bajāneba māa cawabidada. MaĀ cawabidara Ācōrēba Jesucritoba cawabisia idji ĩjā beaa cawabimārēā dārāēne cārēda sāwāida.* Jesucritoba bajānebema nezocada māma diabuesia māra cawabimārēā. ² Jūma māa ununara wārāda jara Ĕala. Māa jaraya naĀ bedeara Ācōrēneba ze Ĕada idjaba Jesucritoba wārāda cawabisida. ³ MaĀ sāwānebema bea djabarā quīrāpita lebara bio bia baya. Idjaba naĀ bea ūrīnapeda ĩjā o beara bio bia beada, naĀ bedeara dārāēne māwāi bēra.

Djabarā Asia druadebema itea JuaĀba Ĕada

⁴ Māra JuaĀa. NaĀ cartara Ĕabara djabarā Asia druadebemarā itea. Siete purudaa diabuebara. Māa quīrā Ĕala Ācōrēba idji biadeba bārāra careba baida idjaba necai baira bārāra dia baida. Idjira Ĕala, naēna basia, idjaba ewariza baya. Idjaba māa quīrā Ĕala Ācōrē bugue biya quiru quīrāpita siete jaure panaba māwā o pananida.† ⁵ MaĀ awara quīrā Ĕala Jesucritoba māwā o baida. Idjia Ācōrēnebemada wārāda jarabaria. Beu badada naārā lrebasia ewariza zocai bai carea. Jūma naĀ ējūānebema bororā cāyābara dji dromaara Ĕala. Idjia dadjirāra quīrā Ĕala idjaba idji oadeba cadjiruadebemada ēdra Ĕasia. ⁶ Dadjirāra Ĕasia Ācōrē purude sacerdoteda beadamārēā. Māwā idji Zeza Ācōrēba quīrā Ĕara o panania. Idjia bia bedeadida panā. Bia Ĕala idjira ewariza jumarā Boroda baida. Wārāda bia Ĕala māwā baida.‡

⁷ Ūrīnada. Critora jārārāne zeya. MaĀne jumarāba ununia. Idji supedada bida ununia.

Idji unubadade jūma naĀ ējūānebemara jīānia.§ Wārāda māwā baya.

* **1:1** Idji ĩjā beaa. Griego bededeade Ĕā Ĕala “nezocarā.” † **1:4** Siete jaure panaba. ĀCARAmaārā maĀ siete jaure panara Ācōrē Jaureda māwā Ĕala. Idjaba ĀCARAmaārā maĀ jaure siete panara bajānebema nezocarā dji dromada māwā beaa. ‡ **1:6** Wārāda bia Ĕala māwā baida. Griego bededeade Ĕā Ĕala:

“Amén.” § **1:7** Mateo 24:30; JuaĀ 19:34-37.

8 Dadjirā Boroba jarasia: “Māra ne jūma poya o ʘA Ācōrēa. Māra dji Al-paa idjaba dji Omegaa.* Maλba jara ʘAA māra dji naārābemada idjaba dji jirūarebemada. Māra ʘAA, naēna basia, idjaba ewariza ʘaya.”

Juaλba Crito ununa

9 Māra bārā djaba Juaλa. Dadjirāra Jesucrito ume panλ bērā māra bārā ume Ācōrē purudebema, bārā ume bia mīga ʘAA, idjaba bārā ume jūma droa ʘAA. Ācōrē bedea jaradia ʘA carea idjaba Jesudebema wārāana a ʘA carea māra morro droma Patmo abadade ʘASIDAa. 10 Dadjirā Boro Jesucrito itea wagabada ewaride māra Ācōrē Jauredeba basia.† Maλne mλ ēcarraare abaλba bedea ʘADA ūrīsia. Idji bedeara cachiru jīgua quīrāca basia. 11 Maλba jarasia: “ʘAA unubλADA cartade ʘAPEda djabarā siete puru beade panλmaa diabuedua: Epesoḏaa, Esmirnanāa, Pergamonāa, Tiatiraḏaa, Sardīdaa, Piladelpiadaa, idjaba Laodiceadaa.”‡

12 Maλne mλa jēda acasia caida bedea ʘA cawaya. ACABλΓADE siete ībīrā oro oḏada unusia. 13 Maλ siete ībīrā ēsi ēberā zaca ʘADA unusia.§ Idjia cacuaḏe jλ ʘARA eḏu jirū daucha jūē basia. Idji ju caita oro oḏada trājλ basia. 14 Idji buḏara totroa querasia oveja cara quīrāca wa nieve quīrāca. Idji daura TABλ urua quīrāca basia. 15 Idji jirūra bronca TABADE dorrabaripeda λRAḏa quīrāca urua basia. Idji bedeara do jururua ʘA quīrāca jīguasia. 16 Idji λAWA araare chīdauda siete eroḏasia. Idji iteḏeba djōbada neco quīda umena peweḏea era ʘADA oḏja nūmasia. Idji quīrāra λMāḏau dorroḏorroa quīrāca basia.

17 Idji unuside ne wayaaba māra idji jirū caita beuda quīrāca egode tabesia. VARIBλΓλ idji λAWA araarebemada mλ λΓλ ʘAPEda jarasia: “Ne wayarādua. Māra dji naārābema idjaba dji jirūarebema. 18 Māra dji Zocai ʘAA. Māra beudamīna acλdua zocai ʘADA, idjaba ewariza zocai ʘaya. MλabλΓλ beudarāra λrēbabida ʘAA.* 19 ʘAA unu ʘADA cartade ʘADUA. Idī sāwā nūmλda idjaba jirūare sāwā nūmainebema sīda ʘADUA. 20 Mλa cawabiya ʘAA ununa siete chīḏau mλ λAWA araarebemane eroḏaba cārēda jara ʘADA idjaba maλ siete ībīrā oro oḏaba cārēda jara ʘADA. Maλ siete chīḏauba jara ʘAA bajānebema nezocarā siete panλda. Maλ siete panλba djabarā siete puru beade panλda wagabadaa. Ādjiza djabarā puru abaλḏe panλda wagabadaa. Dji ībīrā siete panλba jara ʘAA djabarā siete puru beade panλnebemada.”

2

Critoba djabarā Epeso purudebemarā itea ʘABIDA

1 Idjia mλa nāwā jarasia: “Djabarā Epeso purudebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā ʘADUA:

Idji λAWA araarebemane chīḏau siete eroḏaba, siete ībīrā oro oḏa tāēna nība nāwā jara ʘAA:

2 Bārāba o panλra mλa cawa ʘAA. Mλ itea bio traja panλda idjaba bia mīga panλne jūma droa panλda cawa ʘAA. Bārāba dji cadjirua obadarāa

* **1:8** Griego alfabetode alpara dji naārābema letraa, omegara dji jirūarebema letraa. † **1:10** Dadjirā Boro Jesucrito itea wagabada ewaride. Jesu λrēbaḏacarea domiaza djabarāba idji λrēbaḏara quīrānebabaḏidaa. Idira domingoza māwā obadaa. ‡ **1:11** Griego bedeaḏe λCAΓλ cartade naλ sīda bλ ʘAA: “Māra dji Al-paa idjaba dji Omegaa. Maλba jara ʘAA māra dji naārābemada idjaba dji jirūarebemada.”

§ **1:13** Ēberā zaca ʘADA. Griego bedeaḏe nāwā bλ ʘAA: “Naλ djara edadaca ʘADA unusia.” Abari quīrāca jara ʘAA Daniel 7:13ḏe. * **1:18** MλabλΓλ beudarāra λrēbabida ʘAA. Griego bedeaḏe nāwā bλ ʘAA: “MλabλΓλ ēberāra beudidebema yavera eroḏaa. Beupeḏada duanλmabema yavera eroḏaa.”

iduaribidacada cawa ɓaa. Ɔɔɔɔ bārãmaa wānapeda Jesucritoba diabuesiada abadjidaa.* Baribɔɔɔ bārãba quĩrãcuita aɔɔ panɔneba cawasidaa adjirãra sewaida beada. 3 Bārã mɔ carea bia mĩga panane jũma droa panla idjaba sēnaē mɔ itea bia traja panla. 4 Baribɔɔɔ naɔɔɔ mɔa biē unu ɓaa: bārãba naārã quĩrã erobeada idira mɔcua neē panla. 5 Maɔ bērã quĩrãnebadada bārãba naārã quĩrã eropananada.† Wayacusa Ācōrēmaa zedada. Odadia bārãba naārã bia o panana quĩrãca. Bārãda wayacusa Ācōrēmaa zedaēɓɔɔ, mɔa bārã cawa ode wāya.‡ Maɔne bārã ibirãra āyã ɓaya. 6 Baribɔɔɔ naɔɔɔ bia o panla: Nicolá ēpē beaba biē obadara bārãba quĩrãnaaa. Mɔa bida quĩrãcaa. 7 Dji ɔɔɔɔɔ bara ɓaba ũrɔdua Ācōrē Jaureba djabarãa jara ɓara. Cadjirua poyapedadarãa mɔa bacuru zocai bai diabaridebema nejōda idu jōbiya. Maɔ bacurura Ācōrē ējũa biya quirude ɓaa.”

Critoba djabarã Esmirna purudebema itea ɓabida

8 “Djabarã Esmirna purudebema wagabari bajãnebema nezoca itea cartade nãwã ɓadua:

Dji beupeda wayacusa zocai ɓara dji naārãbema idjaba jirũarebema. Idjia nãwã jara ɓaa:

9 Bārãba o panara mɔa cawa ɓaa.§ Bia mĩga panada idjaba ne neē beada cawa ɓaa. Mãwãmĩna Ācōrēneba bārãra ne bara beaa. Mɔa cawa ɓaa Ɔɔɔɔ judiorãba bārãnebemada biē bedeabadada. Adjirãra Ācōrē ēberãrana abadamĩna mãwãēa.* Āteɓɔɔ diauru ēberãra.† 10 Bārã dārãēne bia mĩgadia wayarãnadua. jũrĩnadua! Diauruba Ɔɔɔɔ bārãnebemada preso jidabiya ijã panani cawaya. Bārãra dārãnaē bia mĩgadia.‡ Baribɔɔɔ bārã beabada sida ijã pananadua. Maɔbe mɔa bārãra ewariza zocai ɓaya.§

11 Dji ɔɔɔɔɔ bara ɓaba ũrɔdua Ācōrē Jaureba djabarãa jara ɓara. Cadjirua poyapedadara ewariza Ācōrēnebemada jĩga beadaēa.”*

Critoba djabarã Pergamo purudebema itea ɓabida

12 “Djabarã Pergamo purudebema wagabari bajãnebema nezoca itea cartade nãwã ɓadua:

Djōbada neco quida umena pewedeera era erobeɓaba nãwã jara ɓaa:

13 Bārãba o panara mɔa cawa ɓaa.† Idjaba cawa ɓaa bārã panabadama diaurura dji droma chũmebada buguede chũmada. Mãwãmĩna bārãba mɔda wadibida ēpē panla. Bārã purude diauru babarima djaba Antipa mɔ carea beasidade bārãba mɔ ijã panara igaradaē basia. Djaba Antipaba ne jũmane mɔnebemada bedeabadjia. 14 Baribɔɔɔ naɔɔɔ mɔa biē unu ɓaa. Ɔɔɔɔ bārã tãēnebemaba Balaaɔba jaradiadara ēpē panla.‡ Balaaɔba Balaa jaradiasia sãwã israelerãra cadjiruade baebida. Jɔwaba oda acōrēa

* 2:2 Jesucritoba diabuesiada abadjidaa. Griego bedeade ɓɔ ɓaa “apóstoles.” † 2:5 Griego bedeade nãwã ɓɔ ɓaa: “Quĩrãnebadada sãmaɔba baesidada.” ‡ 2:5 Bārã cawa ode wāya. Griego bedeade Ɔɔɔɔ cartade nãwã ɓɔ ɓaa: “Dārãēne mɔa bārã cawa ode wāya.” § 2:9 Bārãba o panara mɔa cawa ɓaa. Griego bedeade Ɔɔɔɔ cartade maɔra neēa. * 2:9 Ācōrē ēberãra. Griego bedeade ɓɔ ɓaa “judiorã.” † 2:9 Diauru ēberãra. Griego bedeade ɓɔ ɓaa: “Diauru ume dji jarebada dedebemara.” ‡ 2:10 Dārãnaē. Griego bedeade “die ewari” ɓɔ ɓaa. § 2:10 Ewariza zocai ɓaya. Griego bedeade nãwã ɓɔ ɓaa: “Mɔa borobari zocai baidebemada bārãa diaya.” * 2:11 Ewariza Ācōrēnebemada jĩga beadaēa. Griego bedeade ɓɔ ɓaa: “Barima umé beadaēa.” † 2:13 Bārãba o panara mɔa cawa ɓaa. Griego bedeade Ɔɔɔɔ cartade maɔra neēa. ‡ 2:14 Numero 22:1deba aba 25:3daa; 31:16.

nedjara diadada cobibadjia idjaba auđuada obibadjia. ¹⁵ Idjaba ḶCAGΛ bārā tāēnabemaba Nicolá ēpē beaba jaradiabadara ēpē panΛa. MaḶ jaradiabadara mḶa quīrīāca. ¹⁶ MaḶ bērā wayacusa Ācōrēmaa zedadua. Māwā ođaeβAGΛ, mḶa dārāēne bārā cawa ode wāya. MaḶne neco mḶ iteđeba odja nūmaba maḶ ēberārā ume djōya. ¹⁷ Dji CΛWAGΛ bara βΛba ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara βΛra. Cadjirua poyapedadarāa mḶa maná mērā badara cobiya idjaba mōgara zaque totroa quiruda diaya.* MaḶ mōgara zaquede trḶ djiwidida βḶ βΛa. Ni ababba maḶ trḶra adua βΛa. BaribAGΛ dji edabAGΛba cawaya.”

Critoba djabarā Tiatira puruđebema itea βΛbida

¹⁸ “Djabarā Tiatira puruđebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā βΛdua:

Ācōrē Warra daura TΛba urua quīrāca βΛa, idji jīrūra bronze Λrađa uruabari quīrāca βΛa. Idjia nāwā jara βΛa:

¹⁹ Bārāba o panΛra mḶa cawa βΛa. Bārā quīrīānebemada, mḶ ĩjā panΛnebemada, mḶ itea o panΛnebemada, idjaba jūma droa panΛnebema siđa cawa βΛa. Bārāba naārā o panana cāyābara idi biara o panΛda cawa βΛa. ²⁰ BaribAGΛ naḶgΛda mḶa biē unu βΛa. Wērā Jezabel abadaba sewa jaradia βΛra bārāba iduaribi panΛa.† Idjira Ācōrēneba bedeabariada abaria. MaḶne idjia jaradia βΛdeba mḶ nezocarāra cūrūgabaria auđua nībadamārēā idjaba nedjara jΛwaba ođā ācōrēa diadada cođamārēā. ²¹ MḶa ĩjā basia idjia cadjirua igarapeda Ācōrēmaa zemārēā baribAGΛ idji auđua nīra igara quīrīāē basia. ²² MaḶ bērā mḶa idjira cacua piraba caduae βΛya. MaḶbe jūma idji ume daunemabadaba idji quīrāca cadjirua o panΛda igaradaēβAGΛ, mḶa bia mīgabiya. ²³ Idji warrarāra mḶa quinibiya. Māwā djabarā duanΛza cawadīa mḶa jūmarā crīchara, jūmarāba sođeba o quīrīā panΛ siđa cawa βΛda. Bādjiza opeđada quīrāca mḶa cawa oya. ²⁴⁻²⁵ BaribAGΛ ḶCAGΛ bārā Tiatiradebemaba maḶ wērāba jaradia βΛra ēpēnaē panΛa. MaḶ awara diauruba idjiderāa cawabida mērā erobΛra jΛGΛdaē panΛa cawadi carea. MḶa ababe jaraya bārāba naḶ ewaride ĩjā panΛ quīrāca ĩjā pananamārēā aba mḶ zebAGΛdaa. Dewara bedeada ĩjā obiēa. ²⁶⁻²⁷ Cadjirua poyapedadara idjaba mḶa quīrīā βΛ ewariza opeđadara mḶa druazabema bororāda beadamārēā βΛcuaya mḶ Zezaba mḶra jūmarā boroda βΛda quīrāca. MaḶbe ādjirāba quīrā djuburia neē jūmarāa ĩjā obidia.‡ Zoco tođozoabibΛda quīrāca jūmarāda poyadia. ²⁸ MḶa diapēdebema chīdauda ādjirāa diaya.* ²⁹ Dji CΛWAGΛ bara βΛba ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara βΛra.”

3

Critoba djabarā Sardi puruđebema itea βΛbida

¹ “Djabarā Sardi puruđebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā βΛdua:

Ācōrē quīrāpita jaureda siete panΛa.* Ādji zocabariba chīdauda idji

§ 2:15 MaḶ jaradiabadara mḶa quīrīāca. Griego bedeade ḶCAGΛ cartade maḶra neēa. * 2:17 Manāra Ācōrēba diabueda paḶ basia. Exodo 16:31-34. † 2:20 Jezabel. 1 Rey 16:29-31; 18:4,19; 2 Rey 9:22. ‡ 2:26-27 Quīrā djuburia neē jūmarāa ĩjā obidia. Griego bedeade βḶ βΛa: “Jiorroba ĩjā obiya.” § 2:26-27 Salmo 2:9. * 2:28 Diapedēdebema chīdauba jara βΛa Critoda. Apocalipsi 22:16. * 3:1 ḶCAGΛmaarā maḶ siete jaure panΛba jara βΛa Ācōrē Jaureda. Idjaba ḶCAGΛmaarā jara βΛa bajānebema nezocarā dji dromada.

jɔwade siete erobɔa. Idjia nɔwɔ jara ɔɔa:

Bɔrɔba o panɔra mɔa cawa ɔɔa. Ēberɔrɔba jara panɔa bɔrɔba Ācɔrɔra bio ĩjɔ panɔ bɔrɔ zocai ɔɔada. Baribɔɔa wɔrɔ arada bɔrɔba Ācɔrɔra ĩjɔnaɛ panɔ bɔrɔ dji beudarɔa. ² Quĩrɔcuitadadua! Mɔa unu ɔɔa bɔrɔba o panɔra Ācɔrɔ quĩrɔpita jipa ɔɔɛda. Bɔrɔba bia o panɔra jũma idu ɔɔɔɔɔɔda. Baribɔɔa maɔɔara wayacusa bia ɛpɛnadua. ³ Wɔrɔ bedea bɔrɔba ũĩpɛdadara quĩrɔnebadadua. Maɔɔara bio ĩjɔnadua. Cadjiruada igaradapɛda Ācɔrɔma zɛdadua. Bɔrɔra quĩrɔcuita ɔɔadaɛɔɔa, ne drɔɔabari quĩrɔca mɔra cawaɛne zeya bɔrɔ cawa oi carea. ⁴ Baribɔɔa bɔrɔ Sardidebemarɔ zocɔrɔɛbe cadjiruade nĩnaɛa bɔrɔba cacuade jɔ panɔra mititiabidaɛ panɔ quĩrɔca. Bɔrɔdrɔ mɔ ume ɔbaa nĩbadi carea bia panɔ bɔrɔ totroa quĩru jɔ panɔda mɔ ume ɔbaa nĩbadi. ⁵ Cadjiru poyapɛdadaba ara maɔ quĩrɔca totroa quĩruda jɔnia. Ādji trɔra ewariza zocai ɔɔadi cartade eda ɔɔ ɔɔa bɔrɔ mɔa ɔyɔ ɔɔa. Āteɔɔa mɔ Zeza quĩrɔpita, idji nezocarɔ bajɔnebema quĩrɔpita bida ɔdjirɔra mɔreana aya. ⁶ Dji cawɔɔa bara ɔɔa ũĩdua Ācɔrɔ Jaureba djabarɔa jara ɔɔa.”

Critoba djabarɔ Piladelpia purudebema itea ɔɔbida

⁷ “Djabarɔ Piladelpia purudebema wagabari bajɔnebema nezoca itea cartade nɔwɔ ɔɔdua:

Ācɔrɔ quĩrɔpita Bio Biya Quĩrua, Wɔrɔda Bedea ɔɔa ɔɔra Davi puru boroa.† Idjia ewabɔɔa ni abaɔa poya jũatrɔ ɔɔdaɛa. Idjia jũatrɔ ɔɔabɔɔa ni abaɔa poya ewadaɛa. ⁸ Idjia nɔwɔ jara ɔɔa:

Bɔrɔba o panɔra mɔa cawa ɔɔa. ĩũĩnadua! Eda wɔbadada mɔa bɔrɔ na ewa nũmasia. Maɔɔara ni abaɔa poya jũatrɔ ɔɔdaɛa. Bɔrɔra mɔcua ɔɔaɛ panamĩna mɔ bedeara bio ĩjɔ panɔa. Mɔra igaradaɛ panɔa. ⁹ ĩũĩnadua! Bɔrɔ ĩrũ caita mɔa diauru ɛberɔrɔda chĩrɔborode copanebiya.‡ Maɔne ɔdjirɔba cawadia mɔa bɔrɔra quĩrɔ ɔɔda. Ādjirɔra Ācɔrɔ ɛberɔrɔana abadamĩna wɔrɔɛa.§ Ādjirɔra sewaida ɔɔa. ¹⁰ Bɔrɔ mɔ carea bia mĩga panɔra jũma droa panɔra mɔa jaraɔa quĩrɔca. Maɔ bɔrɔ naɔ ɛjũnebemarɔ bia mĩgadi ewari zebɔɔade mɔa bɔrɔra wagaya. Maɔ ewaride mɔa jũma naɔ ɛjũnebeara bia mĩgabiya sɔwɔ odi cawaya. ¹¹ Mɔra dɔrɔɛne zeya. Maɔ bɔrɔ bɔrɔba idi ĩjɔ panɔ quĩrɔca ĩjɔ pananadua. Mɔwɔ ni abaɔa bɔrɔ nepeda jɔrɔnaɛa. ¹² Cadjiru poyapɛdadara mɔ Ācɔrɔ dedebema de ĩrũ quĩrɔca ɔɔa. Mɔwɔ idji dedebemada ɔyɔ wɔnaca baya. Ādji dratude mɔ Ācɔrɔ trɔda ɔɔa idjiderɔda cawabi carea. Idjaba mɔ Ācɔrɔ puru trɔ Jerusalem Djwididi abada sida ɔdji dratude ɔɔa maɔ purudebemada cawabi carea. Maɔ purura bajɔneba mɔ Ācɔrɔ ɔɔamaɔa zeya. Idjaba ɔdji dratude mɔ trɔ djwidida ɔɔa mɔreda cawabi carea. ¹³ Dji cawɔɔa bara ɔɔa ũĩdua Ācɔrɔ Jaureba djabarɔa jara ɔɔa.”

Critoba djabarɔ Laodicea purudebema itea ɔɔbida

¹⁴ “Djabarɔ Laodicea purudebema wagabari bajɔnebema nezoca itea cartade nɔwɔ ɔɔdua:

† 3:7 Davi puru. Maɔa jara ɔɔa “Ācɔrɔ puru.” Puru boroa. Griego bedeadɛ nɔwɔ ɔɔa: “Idjia Davi yavera erobɔa.” Ādji tɛna dji yave erobɔra puru boroa. ‡ 3:9 Diauru ɛberɔrɔ. Griego bedeadɛ ɔɔa: “Diauru ume dji jɔrebada dedebemarɔa.” § 3:9 Ācɔrɔ ɛberɔrɔ. Griego bedeadɛ ɔɔa “judiorɔ.”

Wārā Bedea tr̄ jarabadaba Ācōrēnebemada wārāda jūma aride jarabaria.* Idjideba Ācōrēba ne jūmada osia.† Idjia nāwā jara ɓa:

¹⁵ Bārāba o panara m̄la cawa ɓa. M̄ra igaradaē panla baribarla sodeba ēpēnaē panla. Māwā bārāra baido cūrāsa quīrāca panlāa ni baido j̄w̄l̄r̄l̄ā quīrāca panlāa. Sodeba wārāda ēpēnaēbarla, m̄lmaarā biara ɓacasia m̄ra abeda ēpēnaēda. ¹⁶ Baribarla baido j̄w̄l̄r̄l̄āj̄w̄l̄r̄l̄ā ɓa quīrāca panla; m̄ra igaradaē panam̄ina sodeba wārāda ēpēnaē panla. Mañ bēra m̄la bārāra igaraya baido j̄w̄l̄r̄l̄āj̄w̄l̄r̄l̄ā ɓa m̄l itedeba webarla quīrāca. ¹⁷ Bārāba jara panla ne jūma eropanada, ne jūmada edasidada. Bārāba edadida panara waa neēana a panla. Baribarla adua panla m̄i djuburi panla, biē panla, ne neē panla, dauberrea panla, idjaba ācada panla. ¹⁸ Mañ bēra m̄la bārāra cr̄cha biada diaya: oro tabade dorrarida idji awa quīruda m̄neba nēdodadua. Māwā bārāra wārā arada ne bara beadia. Idjaba wua totroa quīruda m̄neba nēdodadua j̄l̄ni carea. Māwā bārā ācada panana carea quīrā peradaēa. Idjaba dau tada m̄neba nēdodadua bārā daude tadapeda bia ununi carea. ¹⁹ M̄la quīrā ɓa ēberārāra quēēbaria idjaba ubaria m̄l bedea j̄jā odamārēā. Mañ bēra wayacusa m̄lmaa zedapeda sodeba wārāda ēpē pananadua. ²⁰ j̄ūr̄inadua! M̄ra deēde eđa wābadama ɓa. Dajadaareba tr̄ ɓa bārāba ewadapeda m̄ra idu eđa wābidamārēā. Bariduaba m̄l bedeadā ūr̄ipeđa dji eđa wābadara ewaibarla, m̄ra eđa wāpeda idji ume ne coya. ²¹ M̄la cadjiruara poyada bēra m̄l Zeza ume idji bugue biya quīrude chūmesia. Ara mañ quīrāca cadjiruara poyapedadara m̄l bugue biya quīrude m̄l ume chūmebiya. ²² Dji cawarla bara ɓaba ūr̄idua Ācōrē Jaureba djabarāa jara ɓara.”

4

Bajānebemarāba Ācōrēa bia bedea pedada

¹ Māwānacarea wayacusa cāimocara quīrāca m̄la unusia bajāne eđa wābadada ewa nūmada. Mañne m̄la naārā ūr̄ina cachiru j̄igua quīrāca bedea ɓaba jarasia: “Nama ɓtaa zedua. M̄la cawabiya nocoarebema ewaride cārēda sāwāida.”

² Ara mañda m̄ra Ācōrē Jauredeba ɓesia. Mañne m̄la unusia bugue biya quīru bajāne ɓada. Mañ buguede aba chūmasia. ³ Mañ buguede chūmara urua ɓasia jaspe mōgara quīrāca idjaba cornalina mōgara urua ɓabari quīrāca. Eumada mañ bugue biya quīru auđu jūrā ɓasia. Mañ eumara esmeralda mōgara quīrāca urua ɓasia. ⁴ Bugue biya quīru auđu veinticuatro bugue biya quēdeaba jūrā ɓasia. Mañ bugue biya quēdeade veinticuatro drōārāda chūpanasidāa. Ādjia cacuade j̄l̄ panara totroa querasia. Idjaba oro ođa nepeda j̄l̄ panasidāa. ⁵ Mañne Ācōrē bugue biya quīru ēsi ɓadeba baada purewa eđa nūmabadjia, jururuwa nūmabadjia, dji cābāyā ɓae nūmabadjia. Mañ bugue quīrāpita ībirāda siete urua nūpanasidāa. Siete jare Ācōrē quīrāpita beada māwā panla. ⁶ Mañ bugue quīrāpe pusa pāpārā ɓa quīrāca ɓasia. Mañra vidrio ēsā quīru quīrāca ɓasia. Bugue j̄awa araare, j̄awa acalare, jēdaare, nocoare bida animarā zaca zocai beada quīmārē panasidāa. Ādjirāra j̄are, ēcarraare bida dauba bira panasidāa. ⁷ Aɓa imama zaca ɓasia. Aɓa paca zaca ɓasia. Aɓa dji quīrādarrara ēberā quīrāca ɓasia. Idjaba aɓa nejōɓa waibla wābari ɓa zaca ɓasia. ⁸ Mañ quīmārēbema zocai panla ida sei eropanidāa.

* **3:14** Wārā bedea. Griego bedeadē ɓl̄ ɓa: “Amén.” † **3:14** Griego bedeadē mañba idjaba nāwā jara ɓa: “Idjira ne jūma Ācōrēba ođa Boroa.”

Ādji cacuara jūma dauba bira panasidaa. I edre bida dauba bira panasidaa. Āsa, diamasi bida ādjirāba lñāūnaē nāwā jarabadaa:

Bio bia quirua, bio bia quirua, bio bia quirua dadjirā Boro Ācōrēra.
Idjia jūma poya o ʘaa. Idjira ʘasia, idi ʘaa, idjaba ewariza ʘaya.

⁹⁻¹⁰ Ācōrē ewariza zocai ʘara idji bugue biya quirude chūmabaria. Mañne dji animarā zaca zocai ʘeaba idjia bio bia quiruada abadaa, bia bedeabadaa, idjaba bia ʘaada abadaa. Māwā jarabadaa veinticuatro drōārāda Ācōrē ewariza zocai ʘa quīrāpita chīrāborode copanenapēda bia bedeabadaa. Mañbe ādji nepēda dji buguede chūma quīrāpita ʘadapēda nāwā jarabadaa:

¹¹ Dairā Boro Ācōrē, ʘadra bia ʘaa jūmarāba bio biya quiruada adida, wayadida, idjaba ʘaa jūma poya erobaida bia ʘaada adida.

ʘaa ne jūmada oda bēra bia ʘaa jūmarāba māwā jaradida.

Wārāda ʘaa quīrāna bēra ne jūmada osia idjaba ne jūmada ʘadeba ʘaa.

5

Juaḷba Oveja Zaque ununa

¹ Mañbe māa unusia bugue biya quirude chūmaba carta tuyadada jawa araare erobada. Mañ cartara quīrā umena ʘā ʘasia. Dji quīrā tēune siete ceraba cara panasidaa ni abaaba ewararānamārēā. ² Mañne māa bajānebema nezoca dji dromada unusia. Idjia jīgua iwīdīsia: “¿Caida bia ʘa nañ cartade cara ʘeara oguecuapēda ewarai carea?” ³ Baribara ni abaada bia ʘaē ʘasia māñ carta ewarapēda acāi carea. Bajāne, nañ ējūāne, beudarā panabadama bida neē ʘasia.* ⁴ Mañne māra dji quīāne jīā ʘesia ēberā biada neē baāda bēra māñ carta ewarapēda acāi carea. ⁵ Baribara veinticuatro drōārānebema abaaba māa nāwā jarasia: “Waa jīārādua. Acādua, Juda ēberārānebema Imama abadaba idji ume dji quīrūda poyasia. Idjira Davīdeba zēdaa. Idjiabara nañ cartade siete cara ʘeara oguecuapēda ewarāida ʘaa.”

⁶ Mañne Ācōrē bugue biya quiru caita, animarā zaca zocai ʘea quīmārē panā caita, idjaba veinticuatro drōārā panā ēsi māa Oveja Zaquēda āta nūmada unusia. Idjira beapēda quīrāca ʘasia. Idjia cachūda siete erobasia. Dau sida siete erobasia. Mañ siete dauba jara ʘaa Ācōrē quīrāpita siete jaure panada. Mañgarāra Ācōrēba jūma nañ ējūāne diabuebaria. ⁷ Mañne Oveja Zaquera bugue biya quirude chūmamaa wāpēda carta idji jawa araare erobara edasia. ⁸ Mañ carta edadacarea animarā zaca zocai ʘea quīmārē panara idjaba veinticuatro drōārā sida idji quīrāpita chīrāborode copanesidaa. Jūma ādjirāba arpada, epēdeco jūgurua sida eropanasidaa. Mañ epēdeco jūguruarā incienso queraba bira ʘesia. Mañ incienso queraba jara ʘaa Ācōrē ēberārāba idjia iwīdīdadada. ⁹ Veinticuatro drōārāba, animarā zaca zocai ʘea quīmārē panā bida nañ trāābi djiwīdīda trāāsīdaa: Bāra beapēda bēra ʘadra bia ʘaa māñ carta edapēda dji cara ʘeara oguecuaida.

ʘa oa erozoadaba ēberārāda Ācōrē itea nēdosia.

Bedeazabemada, puruzabemada, jūma druazabema sida ācāra nēdosia.

¹⁰ ʘaa ādjirāra ʘasia dadjī Ācōrē purude sacerdoterāda beadamārēā.

Idjaba nañ ējūāne dji bororāda beadia.

* 5:3 Beudarā panabadama. Griego bedede ʘā ʘaa: “Nañ ējūā edre.”

11 Maḷbe mḷa acḷaḅḷḷaḷde bajānebema nezocarāda trḷā duanḷada unusia. Maḷḡarāra zocārā panḷ bēḷā mḷa poya juachaē basia.† Ādjirāra Ācōrē bugue biya quiru, dji animarā zaca zocai bea, idjaba veinticuatro drōārā audu jūrā panasidaa. 12 Nāwā jīgua trḷā panasidaa:

¡Oveja Zaque beapedadada bio bia ḅḷa!

Jūmarāba idjía bia bedeadida panḷa ne jūma poya erobḷ bēḷā, ne jūmada erobḷ bēḷā, jūma cawa ḅḷ bēḷā idjaba bio ḷḅḷa ḅḷ bēḷā.

Idjidrḷ dji dromaara ḅḷada adida panḷa idjaba bio bia quiruada adida panḷa.

13 Maḷne mḷa ūḷsía jūma Ācōrēba oda bajāne beaba, naḷ ējūāne beaba, beudarā jaureba, pusaḷe bea bida nāwā trḷā duanḷada:‡

Jūmarāba dji bugue biya quirude chūmḷa, Oveja Zaquee bida ewariza bia bedeadida panḷa.

Ādjida dji dromaana adida panḷa, bio bia quiruada adida panḷa, idjaba ādjia jūma poya eropananida bia ḅḷada adida panḷa.

14 Maḷbe animarā zaca zocai bea quīmārē panḷaba nāwā jarasidaa: “Bia ḅḷa māwā ḅaida.” Ara maḷda veinticuatro drōārāda chīrāborode copanenapeda dji ewariza zocai ḅḷa bia bedeasidaa.§

6

Cartade cara beada sei oguecuada

1 Maḷbe mḷa unusia Oveja Zaqueebea cartade cara beada aba ogabḷḷaḷda. Idjaba ūḷsía animarā zaca zocai bea quīmārē panḷanebema abaḷba nāwā jara ḅḷda: “Acḷde zedua.” Idji beḷeara baa jīguaḅḷḷa quīrāca basia. 2 Araa acḷde wāsīde cawayo torroda unusia. Maḷ cawayo ḷḷḷ chūmḷaba idji jḷwade enedḷmada erobasia. Aḅḷaba idjía nepeda diasia. Ara maḷda ḷcaḷḷa poyapeda dewararā poyai carea wāsia.

3 Māwānacarea Oveja Zaqueebea wayacusa cartade cara beada aba ogabḷḷaḷde mḷa ūḷsía dewarabema animarā zaca zocai ḅḷaba nāwā jara ḅḷda: “Acḷde zedua.” 4 Araa acḷde wāsīde cawaēne cawayo purea ḅḷada odjasia. Aḅḷaba maḷ cawayo ḷḷḷ chūmḷa djōbada neco waiḅḷada diasia. Ācōrēba idjía idu āḷbisía ēberārā naḷ ējūāne āḅaa necai duanḷada, māwā djō duanḷaba dji quena duananamārēā.

5 Māwānacarea Oveja Zaqueebea wayacusa cartade cara beada aba ogabḷḷaḷde mḷa ūḷsía dewarabema animarā zaca zocai ḅḷaba nāwā jara ḅḷda: “Acḷde zedua.” Araa acḷde wāsīde mḷa cawayo pāimada unusia. Maḷ cawayo ḷḷḷ chūmḷaba ne zaḡḷa zabadada idji jḷwade erobasia. 6 Maḷne mḷa ūḷsía animarā zaca zocai bea ēsī aba beḷea ḅḷda. Maḷba dji cawayo ḷḷḷ chūmḷa nāwā jarasia: “Trigoda idu bia zaubirādua. Māwā trigo libra ume nēdoi carea ēberāda ewari aba trajaida ḅḷa. Cebada sida idu bia zaubirādua. Māwā cebada sei libra nēdoi carea ēberāda ewari aba trajaida ḅḷa. Baribḷḷa nedraga diabarida, uva sida idu bia zaubidua nedragada, uva ḅa sida baramārēā.”

7 Māwānacarea Oveja Zaqueebea wayacusa cartade cara beada aba ogabḷḷaḷde mḷa ūḷsía dewarabema animarā zaca zocai ḅḷaba nāwā jara ḅḷda: “Acḷde zedua.” 8 Araa acḷde wāsīde mḷa unusia cawayo cuaracuara ḅḷda. Maḷ cawayo ḷḷḷ chūmḷa trḷra “Beuidēbema” abadaa. Idji caiḷu aba nībabadjia “Beudarā panabada ējūā” abadada.* Jūma naḷ ējūāne ēberārā quīmārē

† 5:11 Zocārā. Griego bedeaḷe bḷ ḅḷa “diez miles de diez miles, y miles de miles.” Cāpūrīā bedeaḷe jara ḅḷa “millones de millones.” ‡ 5:13 Beudarā jaureba. Griego bedeaḷe bḷ ḅḷa: “Naḷ ējūā edrecare beaba.” § 5:14 Dji ewariza zocai ḅḷa. Griego bedeaḷe ḷcaḷḷa cartade maḷra neḷa. * 6:8 Beudarā panabada ējūā. Griego bedeaḷe bḷ ḅḷa “Hades.”

beaza Ācōrēba ādjia aba idu beabisia. Maļ ēberārāra beasidaa djō duanaba, jarrababa, cacua biē duanaba, idjaba animarā naļ ējūānebema minijīchia bea biāa.

⁹Māwānacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabarda mla unusia Ācōrē beāea jaradia panā carea beapedadarā jaureda. Ādjirāra bajāne Ācōrē ne babue diabada edrecare duanasidaa. ¹⁰Nāwā jīgua jarasidaa: “Jūmarā Boro, bāra bio bia quirua idjaba wārāda beāea aba bla. ζBla sālbe dudabemarāra cawa oi dairā beapedada carea?” ¹¹Ācōrēba ādjiza wua torroda jlnamārēā diasia. Maļbe nāwā panusia: “Wadi necai jlnadua aba ēberārāba bārā beapedada quīrāca bārā djabarā Crito nezocarāda jūma daucha beabadaa.”

¹²Māwānacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabarda mla aca basia. Maļne de uremiada dji cābāyā uresia. Sopua carea jlbada pāima bā quīrāca lmadaura pāimasia. Jedecora oa quīrāca jūma pureasia. ¹³Nāūrā dji cābāyā puābarda ne jō dji ca jurrubari quīrāca chīdaura bajāneba egorōdaa jurrusia. ¹⁴Bajāra carta baratāba quīrāca nēbasia. Jūma eyara, pusade bea morro sida naārā beadama panenaē basia. ¹⁵Maļbe naļ ējūānebema bororāda, ādjirebemada, zarrarā bororāda, ne bara beada, naļ ējūāne dji dromarāda, nezoca beada, nezocaē bea sida eya uriaē idjaba eyade mōgara cobeade mīrūcuasidaa. ¹⁶Ādjirāba nāwā jarasidaa: “Eya, mōgara, dai lra baedada. Daida mērānada jāl bugue biya quirude chūma quīrāpitabemada idjaba Oveja Zaqueba cawa oi debemada. ¹⁷Ādjia cawa odi ewari dromada jūesia. ζCaiba maļgara droai?”

7

Sēyā Ācōrē nezocarā dratude bāda

¹Māwānacarea mla bajānebema nezocarāda quīmārē unusia. Ādjira naļ ējūā iquidaza nūmeasia. Ādjia nāūrāda ni abalareba naļ ējūāne, pusade, ni abal bacurumaa biāa idu puabidaē basia. ²⁻³Maļne mla unusia dewara nezoca bajānebemada lmadau odjabariareba zebarda. Maļgaba dji zocai bā Ācōrē sēyā bābarida erobasia. Idjia bajānebema nezocarā quīmārē panā nāwā jīgua jarasia: “Naļ ējūāra, pusara, bacuru sida ārīrānada aba daiba Ācōrē sēyāra idji nezocarā dratude jūma bābadaa.” Māwā jarasia Ācōrēba bāda bajānebema nezocarā quīmārē panā diaā bēra naļ ējūāra, pusa sida ārīnamārēā.

⁴Maļne mla ūrīsia Ācōrē sēyā erobeara jūmasāwā panāda. ¹⁴⁴mil panasidaa. Jūma ādjirāra Israel ēberārānebema basia. ⁵Israel warra Judadeba yōpedadada doce mil panasidaa. Rubeļneba yōpedadada doce mil panasidaa. Gadeba yōpedadada doce mil panasidaa. ⁶Aserdeba yōpedadada doce mil panasidaa. Neptalideba yōpedadada doce mil panasidaa. Manasedeba yōpedadada doce mil panasidaa. ⁷Simeolneba yōpedadada doce mil panasidaa. Levideba yōpedadada doce mil panasidaa. Isacardeba yōpedadada doce mil panasidaa. ⁸Zabuloļneba yōpedadada doce mil panasidaa. Josedeba yōpedadada doce mil panasidaa. Idjaba Benjamiļneba yōpedadada doce mil panasidaa.

Ēberārā zocārā Ācōrē quīrāpita bea

⁹Māwānacarea wayacusa cāimocara quīrāca mla ēberārāda zocārā unusia. Ni abalā ādjirāra poya juachadaē basia. Druazabemada, puruzabemada,

bedeazabema sida λCΛΓΛ duanasidaa. Jūmarāba cacuade jλbada torroada jλ beasia idjaba βASrida panλ bērā uruta queduaca beada ādji jλwade eroβeasia. Ādjirāra Ācōrē bugue biya quiru quīrāpita idjaba Oveja Zaque quīrāpita bida λta duanasidaa. ¹⁰ Maλne jūmarāba nāwā jīgua jarasidaa: “jDai Ācōrē naλ bugue biya quirude chūmλba, Oveja Zaque bida dairāra ēdra edasidaa!”

¹¹ Maλne animarā zaca bea quīmārē panλra, veinticuatro drōārā sida Ācōrē bugue biya quiru caita panasidaa. Jūma bajānebema nezocarāda ādjirā auđu jūrā λta duanasidaa. Maλne bugue biya quiru quīrāpita maλ bajānebema nezocarāra chīrāborode quīrā edaa barru copanenapeda Ācōrēa bia bedeasidaa. ¹² Nāwā jarasidaa:

jBārāba jara panλ quīrāca wārāa!* Ewariza jūmarāba dairā Ācōrēa bia bedeādida panλa dji dromaara βλ bērā,
ne cawaara βλ bērā, ne jūma poya eroβλ bērā idjaba bio λβλa βλ bērā.
Idjia bia βλada adida panλa idjaba bio biya quiruada adida panλa. jWārāda
bia βλa māwā baida!†

¹³ Maλbe veinticuatro drōārānebema abaλba mλā iwīdisia: “jβλa cawa βλca za cacuade jλbada torroa jλ beara cairāda jāwā beada? jCawa βλca sāmλba zesidada?”

¹⁴ Mλā panusia: “BλabλΓΛ cawa βλa.”

Maλne idjia jarasia: “Naλ ēberārāra jīrūarebema ewari bio minijichia βλdebema ēdραpedadarāa. Oveja Zaque oaba ādjia cacuade jλbadara totroa tātosidaa. ¹⁵ Maλ bērā Ācōrē bugue biya quiru quīrāpita duanλa. Idji dede āsa, diamasi bida idji itea ne o panλa. Maλ bugue biya quirude chūmλba ādjirāra waga baya.‡ ¹⁶ Waa jarra beadaēa ni opichia beadaēa. Beseaba waa baē beadia idjaba jλwλrλāba mīā sēēa. ¹⁷ Oveja Zaqueba ādjirāra Ācōrē bugue biya quiruma waga baya. Ādjirāra edeya zocai bai dia βλ baido bogadrλ nūmeamaa dodamārēā. Maλne Ācōrēba ādjirā daubara jūma jareya.”

8

Cartade cara beada jīrūarebema ogada

¹ Oveja Zaqueba cartade siete cara beada jīrūarebema ogaside bajāne dārā chupea nūmesia.* ² Māwānacarea mλā unusia bajānebema nezocarāda Ācōrē quīrāpita siete λta duanλda. Siete cachiruda ādjirāa diasia. ³ Maλbe dewara nezoca bajānebemada zepeda Ācōrēa quera babadama λta nūmesia. Maλ quera babada oro ođara Ācōrē bugue quīrāpita βλa. Bajānebema nezocaba idji jλwade quera babada epedecoda eroβasia. Maλ epedecora oro ođa basía. Aβaλba idjia incienso querada waiβλa diasia jūma Ācōrē ēberārāba iwīdipedada ume ābaa bā diamārēā. Ara maλda quera babada λrλ incienso querara bā nūmasia. ⁴ Ācōrē ēberārāba iwīdipedadara maλ bajānebema nezocaba incienso quera bā nūmλ cowaa ume ābaa Ācōrēmaa tūāpa cowska. ⁵ Maλbe bajānebema nezocaba quera babada epedecoda edapeda quera babada λrλ tλβλdau urua βλba birasia. Maλ tλβλdau uruara naλ ējūānaa peatasia. Maλba baada jururuasia, dji cābāyā jīgua bae nūmesia, purewa eda nūmesia, idjaba naλ ējūāra ure nūmesia.

* **7:12** Wārāa. Griego bedede bλ βλa: “Amén.” † **7:12** Wārāda bia βλa māwā baida. Griego bedede bλ βλa: “Amén.” ‡ **7:15** Ādjirāra waga baya. Griego bedede bλ βλa: “Ācōrēba idji wua dera ādjirā λrλ βλa.” * **8:1** Dārā. Griego bedede bλ βλa “media hora.”

Bajānebema nezocarāba cachiru zapedada

⁶ Maľbe bajānebema nezocarā siete panľba ādji siete cachiru edapedadara zadı carea eronũpanesıdaa.

⁷ Abaľba idji cachiruda zásia. Ara maľda hieloda cue quĩrāca naľ ĩjũānaa jurrusia. Idjaba uruada oa ume puera bľda naľ ĩjũānaa jurrusia. Maľba naľ ĩjũāra, bacuru sida berara ĩsıdra bá wāsia.† Mama chiruara jũma bá wāsia.

⁸ Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachiruda zásia. Ara maľda eya waıbľa quĩrāca bľda purega jıda nũmľda abalľba pusade batabuesia. Maľba pusara berara ĩsıdra oa babısia. ⁹ Maľne pusadebema animarāda berara ĩsıdra quınısıdaa idjaba barcora berara ĩsıdra jũma ārısıdaa.

¹⁰ Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachirura zásia. Ara maľne chıdau waıbľa uruga jıda nũmľda bajāneba baesia.‡ Berara ĩsıdra naľ ĩjũāne bea dođe, baido bogadrľ beade bıda baesia. ¹¹ Maľ chıdau trľra Asea abadaa. Idji baedama baidora jũma aseasia. Maľ baidoba ĩberārara zocārā quınısıdaa.

¹² Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachirura zásia. Ara maľda ľmādaura, jedeco sida berara ĩsıdra pāıma nũmesia. Chıdau bea sida berara ĩsıdra pāımacuasıdaa. Maľ bĕrā āsa baida bađada berara ĩsıdra pāıma nũmasia. Diamasi bıda jedecora, chıdau bea sıda ľna baida bađada berara ĩsıdra ľnae basıa.

¹³ Mľa ľtaa acľbalyade ũrsıa nejōba ľta wābarı bľba jıgua jara bľda:§ “ıMıā djuburi beadıa! ıMıā djuburi beadıa! ıMıā djuburi beadıa naľ ĩjũāne beara dewarabema nezoca ũbea panľba ādji cachiru zabľdade!”

9

¹ Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachiruda zásia. Maľne mľa chıdau bajāneba naľ ĩjũānaa baedada unusia. Abalľba urıa dau cľre bľ jũātrľ bľ ewabarıda maľ chıdaúa diasia. ² Maľ urıa jũātrľ bľ ewasıde urıadeba nārıda ľtaa cowasia pea bá wābaly cowabarı quĩrāca.* Maľ cowaabı ľmādaura, bajā pāwārā bľ sıda jũma pāıma nũmesia. ³ Maľne adıchıchı waıbľada maľ cowaađeba naľ ĩjũānaa wāwāzoasia. Ācōrĕba maľ adıchıchia ľbľada diasia ĩberārā cadamārĕā drusōrĕba cabaly quĩrāca. ⁴ Idjıa adıchıchia jarasia naľ ĩjũānebema chiruara, bacuru sida ārıřānamārĕā. Ātebaly ababe ĩberārā Ācōrĕ sĕyā ādji dratude neĕ beada cabısia. ⁵ Ācōrĕba adıchıchia ĩberārara idu beabıĕ basıa, ātebaly jedeco juesumabe idu puabısia. Maľ puara drusōrĕba cada puı quĩrāca basıa. ⁶ Maľ ewarıde ĩberārara beu jalıdıa barıbaly beudaĕa. Wārāda beu quĩrā pananimına beudaĕa.

⁷ Maľ adıchıchıra cawayo sordaoba djōne edebarı quĩrāca beasia. Ādji borode nepe oro ođı quĩrāca bľda jľ beasia. Ādji quĩrādarara ĩberā quĩrāca beasia. ⁸ Ādji buđara wĕrā buđaca beasia. Ādji quıdara imama quıdaca beasia. ⁹ Ādji cacuara jıorro ođıba jũātrľ beasia. Ādji ı jıguara jururuga nũmasia cawayo zocārā ādji carreta bara ĩberārā djō panľmaa pıra wābľda quĩrāca. ¹⁰ Ādji drıra drusōrĕne quĩrāca quıda cũmia beasia. Jedeco juesuma ādji drıba ĩberārara poya bıĕ o panania. ¹¹ Maľ adıchıchı borora urıa dau

† **8:7** Naľ ĩjũāra. Griego bedede ľcaly cartade maľra neĕa. Berara ĩsıdra. Griego bedede bľ bľa “la tercera parte.” Maľ bedeara versıculo 7đeba aba 12đaa odja bľa. ‡ **8:10** Uruga jıda nũmľda. Griego bedede bľ bľa: “ıbıřā quĩrāca uruga jıda nũmľda.” § **8:13** Nejōba. Griego bedede ľcaly cartade bľ bľa “bajānebema nezoca.” * **9:2** Pea bá wābaly cowabarı quĩrāca. Griego bedede bľ bľa: “jıorro dorrabarıbada cowabarı quĩrāca.”

CLARE BΛ wagabaria.† Idji trāra hebreo bedede Abadoλ abadaa. Griego bedede Apolioλ abadaa.‡

12 Nabema mīa djuburi beadi jaradara jōsia, baribΛΓΛ wadibida umé panΛA.§

13 Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cahiruda zāsia. Małne Ācōrē quīrāpita quera babada oro oēa cachu quīmārē panΛareba aba beēa BΛda mĀa ūrīsia. 14 Dji beēa BΛba bajānebema nezoca cahiru zaēaa nāwā jarasia: “Do waiBΛA Euprate abadama bajānebema nezoca quīmārē jĀ panΛada ērā BΛdua.” 15 Ara małda idjia mał quīmārē panΛra ērā BΛasia nał ējūāne beara berara ēsidra quenanamārēā. * Ācōrēba ādjira erobasia ara mał poade, ara mał jedecode, ara mał ewaride māwā quenanamārēā. 16 Małne mĀa ūrīsia abaBΛba jarabΛrΛda cawayode wābada sordaorāda jūmasāwā enebΛdada. Dosciento miyoλ enebΛdaēa asia.

17 MĀa cāimocara quīrāca ununa cawayora nāwā beasia: ādji borora imama boro quīrāca beasia. Ādji itedeba uruada, azupreda, idjaba nārīda cowabadjia. Dji λrĀ chūmeaba ādji jāare jūātrΛbarida jĀ beasia. Mał jūātrΛbarira purega basia, zapiro mōgara quīrāca pāwārā basia idjaba azupre quīrāca cuara basia.† 18 Cawayo itedeba cowa BΛ nārība, uruaba, azupre biēa nał ējūāne beara berara ēsidra quenasiēaa. 19 MałgΛrā cawayoba ādji itedeba cowa BΛba, ādji dru bida ēberārā beabadjidaa. Ādji drura dama quīrāca basia. Małba ēberārā cadapeda beabadjidaa.

20 Māwāmīna ēberārā quininaē badaba wadibida ādjia cadjirua obadara igaradaē basia. Ādjia jai ēpēbadara igaradaē basia. JΛwaba oēa ācōrēra igaradaē basia: dji oro oēada, parata oēada, bronce oēada, mōgara oēada, bacuru oēa sida igaradaē basia. Mał jΛwaba oēa ācōrēba ununacamīna, ūrīnacamīna, idjaba nībadacamīna, ēberārāba małra igaradaē basia. 21 Idjaba mīa beabadara, djārā nĀgΛbadara, auēua nībadadara, ne drΛbadada sida ēberārāba igaradaē basia.

10

Bajānebema nezocaba carta zaque erobada

1 Māwānacarea cāimocara quīrāca mĀa unusia bajānebema nezoca dji dromada eēaa zebΛrΛda. Idjia cacuade jĀ BΛra jĀrārā basia. Idji boro λrĀ emada basia. Idji quīrāra λmādau quīrāca urua basia. Idji jīrūra tΛba eradrĀ nūma quīrāca basia. 2 Idji jΛwade carta zaqueda ewara erobasia. Idji jīrū araarebemara pusade tΛga nūmasia. Jīrū acΛarebemara drua tΛga nūmasia. 3 Małbe idjira imama jarragabari quīrāca jīgua biasia. Māwā biabΛrΛde baara bārīma siete jururuasia. 4 Baa bārīma siete jururuadacarea mał jururuaba jaradara mĀa cartade BΛi basia. Małne bajānaa mĀa bedēada ūrīsia nāwā jarabΛrΛda: “Baaba bārīma siete jururuja jaradara mērā erobadua. Cartade BΛrādua.”

5 Małbe mĀa ununa bajānebema nezoca pusade idjaba drua tΛga nūmΛba idji jΛwa araarebemada λtaa bajānaa wasia. 6 Māwā BΛde idjira nał ējūānebema, bajānebema, pusadebema jūma oēa Ācōrē trĀneba bedēasia.

† 9:11 Uria dau CLARE BΛ wagabaria. Cāpūrīā bedede BΛ BΛa “ángel del abismo.” ‡ 9:11 Abadoλ, Apolioλ. Mał trĀba jara panΛA: “Ne jūma ārībari.” § 9:12 Mał mīa djuburi beadi jaradara dadjīrāba Apocalipsi 8:13de unubadaa. * 9:15 Berara ēsidra. Griego bedede BΛ BΛa “la tercera parte.” Ara mał quīrāca jara BΛa versículo 18de. † 9:17 Zapiro mōgara. Griego bedede BΛ BΛa “jacinto nepōnō.”

Nāwā jarasia Ācōrē ewariza zocai ʙΛ trλneba: “Ācōrēba jaradara dārāéne jūma māwāya. ⁷Idjideba bedeadadarā idji nezocarā. Naēna Ācōrēba ādjirāa jarabadjia idjia cawabiē ʙΛda jīrūare jūma māwāida. Bajānebema nezoca dji jīrūarebemaba cachiru zabΛΓade wārāda jūma māwāya.”

⁸ Maλbe bajānaa bedea mλa naēna ūrīnaba wayacusa nāwā jarasia: “Bajānebema nezoca jīrū aba pusade jīrū aba drua tλga nūmλba carta zaque idji jΛwade ewara erobΛda edade wādua.”

⁹ Ara maλda bajānebema nezocamaa wāpeda mλa iwīdisia carta zaquera diamārēa. Idjia panusia: “Edadua. Codua. ʙΛ itedera urrajō quīrāca cūa ʙaya, baribΛΓΛ ʙΛ biteda asea nūmeya.”

¹⁰ Maλ carta zaquera bajānebema nezoca jΛwadebemada edapeda cosia. Mλ itede urrajō quīrāca cūa ʙasia baribΛΓΛ codacarea mλ biteda asea nūmesia.

¹¹ Maλbe idjia mλa jarasia: “ʙΛa wayacusa Ācōrēneba bedeaīda ʙΛa zocārā puru sāwānīnemada, zocārā drua sāwānīnemada, bedeaza sāwānīnemada, idjaba ēberārā bororā sāwānīnebema sīda.”

11

Ācōrēneba bedeadadarā umé panΛ

¹ Māwānacarea aʙΛba de zabada bacuru quīrāca ʙΛda mλa diasia. Idjia nāwā jarasia: “Ācōrē de dromara, animarā babue diabada sīda zađe wādua. Idjaba Ācōrēa mama bia bedea panΛ sīda jūma juachadua. ² BaribΛΓΛ Ācōrē de droma mōgaraba auđu jūrā ca ʙΛ edaarebema ējūāda zarādua, maλgΛΓa Ācōrē ījāé beaa diada bērā. Ādjirāba Ācōrē puru Jerusaleλra 42 jedeco poya eropanania. ³ Maλ ewarīde mλa ēberāda umé diabueya mλnebemada ebuđa bedeadamārēa. Ādjia sopua carea jλbada jλ panΛne 1,260 ewari Ācōrēneba bedeaīda.”

⁴ Ācōrē naλ ējūānebema boro quīrāpita olivo bacuruda umé panΛa, ībīrā sīda umé panΛa. Maλba idjidebema bedeadada umé panΛda jara ʙΛa.†
⁵ Bariduaba ādjida biē o quīrīānibΛΓΛ, ādji itedeba urua eradrΛʙΛΛba ādji ume dji quīrūra bá beaīda. Jūma ādji biē o quīrīāʙΛdara ara maλ quīrāca beaīda.
⁶ Maλ ēberā umé panΛba Ācōrēneba bedea panΛne bajāra poya jūātrΛdia cue zerāmārēa. Baido sīda ādjia poya oa babīdia idjaba naλ ējūā ārīnira quīrātanoa poya zebīdia ādjia o quīrīā panΛ quīrāca.

⁷ BaribΛΓΛ Ācōrēnebema jūma bedeadadacarea animarā cadjirua uria dau cΛre ʙΛdeba zebΛΛba ādjira orraya. Maλba ādjira poyapeda beaya. ⁸ Dji bewārāra Jerusaleλ puru dromane tapanania. (Jerusaleλ purude dadjirā Boro Jesura crude cachi beasīdaa. ΛcΛΓba maλ purura trλ jarabadaa “Sodoma” idjaba “Egipto”, Jerusaleλnebemaba cadjiruara abarica obada bērā.) ⁹ Puruzabemaba, beēazabemaba, druzabema bīda bēwārā mama tapanada ewari ūbea ēsīdra acΛ panania. Maλ bewārāra idu joubīdaēa.

¹⁰ Ādji beupedada carea naλ ējūāne ʙeara ʙΛsrīdaīda. ʙΛsrīda panΛba ādjiza nebiada diadrudaīda maλ Ācōrēneba bedeadada umé pananaba ādjirāra bia mīga eropanana bērā. ¹¹ BaribΛΓΛ ewari ūbea ēsīdra badacarea Ācōrēba ādjira λrēbabisia. Ādji piradrΛʙΛda unupedadara bio dauperasīdaa. ¹² Maλbe dji Ācōrēneba bedeadada bajānaa jīgua ūrīsīdaa. Nāwā jarasia: “Nama

* **11:2** Griego bedeaīda nāwā ʙΛ ʙΛa: “Ādjirāra Ācōrē itea ʙΛ purura 42 jedeco biwadΛgadīa.” † **11:4** Zacaria 4:1-14.

łtaa zedadau.” Ara małda ādji ume dji quĩrũba aꝥ panłne jłrřrāne bajānaa wāsidaa.

¹³ Małbe de uremiada dji cābāyā uresia. Małba Jerusaleł purude deda zocārā coracuasia.‡ Ēberārāda siete mil quinisidaa. Małne dji zocai beara bio daupera duanłba Ācōrē bajāne błā bia bedeasidaa.

¹⁴ Mał mīā djoburi beadi jaradara jōsia. Baribłrł jĩrũarebema mīā djoburi beadi jaradara dārāēne zeya.§

Jĩrũarebema cachiru zađa

¹⁵ Bajānebema nezoca dji jĩrũarebemaba idji cachirura zāsia.* Małne bajāne zocārā nāwā jĩgua bedeasidaa:

Dadjirā Boro Ācōrēda, idjia ēdrł edabari diai jarada ume nał ějũānebema boroda panesidaa.†

Idiba łtaa Ācōrēra ewariza jũmarā Boroda baya.

¹⁶ Małbe veinticuatro drōārāda ādji bugue biya quirude Ācōrē quĩrāpita chũmeanada chĩrāborode barru copanenapeda Ācōrēa bia bedeasidaa.

¹⁷ Nāwā jarasidaa:

Dairā Boro Ācōrē jũma poya bł, błra naārēda basia idjaba wadibida błā.‡ Bł błā waiłāa błada unubi bł bērā idjaba jũmarā Boroda beđa bērā daiba bia błada a panła.

¹⁸ Druazabemarāra bł ume quĩrũbucasidaa. Baribłrł błā cawa oi ewarira jũesia.§ Idibłrł błā beudarāra cawa oya.

Małne bł nezocarā błdeba bedeapedadarāa, bł ēberārāa, bł waya bea dji dromarāa, edaara bearāa bida błā ne biada dıaya ādjia opeđada quĩrāca.

Baribłrł nał ějũāne cadjirua opeđadara błā biē błaya.

¹⁹ Małbe Ācōrē de droma bajāne błara ewasia. Mał dede eda Ācōrē ley wagabada baurudeda młā unusia. Małne baada purewa eda nũmesia, jururua nũmesia, idjaba dji cābāyā bae nũmesia. Nał ějũāra ure nũmesia idjaba hieloda cue quĩrāca jurru nũmesia.

12

Wērā Juałba ununa

1 Ne jarai waiłāada bajāne odjasia. Młā unusia wērāba łmādauda wua quĩrāca jł błada.* Idji jĩrũra jedeco łrł basia. Doce chĩdauda borobari quĩrāca jł basia. 2 Mał wērāra biogoa basia. Warra toide nũmł bērā puaba biabadjia.

3 Małbe dewara ne jaraida bajāne odjasia. Młā je droma purega błada unusia. Mał jeba boroda siete erobasia idjaba cachuda die erobasia. Nepeda borozā jł beasia. 4 Idji druba jārāwēbłrłba chĩdauda berara ēsidra bajāneba nał ějũānaa jurrubisia.† Mał jera wērā warra toi carea błama nũmesia warra zaque ara tobrłada mĩ carea. 5 Małne wērāba umaquĩrā warrada tosia. (Mał warraba quĩrā djoburia neē jũma nał ějũāne beaa idji bedeada łjā obiya.)‡

‡ **11:13** Zocārā. Griego bedeade bł błā “la décima parte.” § **11:14** Mīā djoburi beadi jaradara ũbea panłā. Apocalipsi 8:13. * **11:15** Bajānebema nezoca dji jĩrũarebemaba. Cāpũrīā bedeade bł błā “séptimo ángel.” † **11:15** Idjia ēdrł edabari diai jarada. Griego bedeade “idji Crito” bł błā. ‡ **11:17**

Griego bedeade łcārł cartade idjaba bł błā: “Idjaba zeida błā.” § **11:18** Błā cawa oi ewarira jũesia. Griego bedeade nāwā bł błā: “Bł quĩrũbi ewarira jũesia.” * **12:1** Mał wērāba judiorānebemada jara błā. † **12:4** Berara ēsidra. Griego bedeade bł błā “la tercera parte.” ‡ **12:5** Quĩrā djoburia neē. Griego bedeade bł błā: “Jiorroba łjā obiya.” Salmo 2:7-9.

Barib_{ΛΓΛ} jeba mī naēna Ācōrēba ma_Λ warrara _Λtaa edesia idji bugue biya quirude chū_{MA}maa. ⁶ Ma_Λbe wērāra ējūā pōāsa ewaraga _ΛMAaa mīrū wāsia. Mama 1,260 ewari idjira waga erobai carea Ācōrēba jūma o erobasia.

⁷ Māwānacarea bajānebema nezoca dji droma Miguel abadada idjiare pan_Λ nezocarā sida je ume bajāne djōbucasia_Δ. Ma_Λne jera idjiare pan_Λ sida djōbucasia_Δ. ⁸ Barib_{ΛΓΛ} jeba, idjiare pan_Λ bi_Δ poyadaē basia. Ma_Λ bē_Δ ādjira bajāne waa poya pananaē basia. ⁹ Ma_Λne je dromara, jūma idjiare pan_Λ sida na_Λ ējūānaa _Δatabuesidaa. Ma_Λ jera naēnaeda ba_Δ dama basia. Idji tr_Λra Diauru idjaba Satana abadaa. ⁵ Idjia na_Λ ējūāne beara jūma cūrūga erob_Λaa.

¹⁰ Ma_Λbe mā_Δ ūrīsia aba_Δada bajāne jīgua be_Δea _ΛΔa. Ma_Λba nāwā jarasia: Idib_{ΛΓΛ} dadji Ācōrēba idji ēberārāra ēd_Δ edab_{ΛΓΛ}aa. Idib_{ΛΓΛ} idji _Λba_Δdeba jūmarā boroda baya. Crito idjia ēd_Δ edabari diai jara_Δdaba jūma poya erobaya. Dadji djabarā biē jarabarida bajāneba u_Δaa _Δatabuesidaa.

Idjia āsa, diamasi bi_Δ dadji Ācōrē quirāpita djabarāra biē jarabadjia.

¹¹ Dadji djabarāba Oveja Zaque oa erozoada ba idjaba idji be_Δea jara pan_Λneba poyasidaa.

Ādjirā Crito carea be_Δdira wayadaē basia, āte_Λra beudi carea panasidaa.

¹² Ma_Λ bē_Δ jūma bajāne beara _Δsridadadua!

Barib_{ΛΓΛ} na_Λ ējūāne beara, pusa_Δde bea sida miā djuburi be_Δdia diaurura bārāmaa ze_Δda bē_Δra.

Idjira dārā ba_Δda cawa _Λ bē_Δra bio quirū _Λaa.

¹³ Jeba cawasia idjira na_Λ ējūānaa _Δatabuesidada. Ma_Λ carea wērā warra todara biē oi carea ēpēsia. ¹⁴ Barib_{ΛΓΛ} jeba biē orāmārēā Ācōrēba wērāa nejōb_Λ droma ida diasia ējūā pōāsa ewaraga _ΛMAaa wābari wāmārēā. Mama Ācōrēba idjira poa ūbea ēsidra waga erobai carea jūma o erobasia. ¹⁵ Ma_Λ bē_Δ jeba idji ite_Δbeba baidoda do quirāca cumabuesia wērāra do barrea edemārēā.

¹⁶ Barib_{ΛΓΛ} egoroba wērāra carebasia. Egorora yā dogope_Δda jeba ite_Δbeba do quirāca cumabue_Δdara jūma dosia. ¹⁷ Ma_Λ carea jera wērā ume bio quirūsia. Ara māda idjira wērāneba yōpe_Δda waabemarā ume djōne wāsia. Ma_Λ yōpe_Δdara Ācōrē be_Δea ijā o be_Δraa, Jesucritoba jara_Δdiada ijā be_Δraa.

13

Animarā minijichia _Λ pusa_Δdeba odjada

¹ Māwānacarea jera pusa ība_Δde nūmesia.* Ma_Λne mā_Δ unusia animarā minijichia _Λada pusa_Δdeba odjab_{ΛΓΛ}ada. Ma_Λ animarāra siete boroda idjaba die cachuda erobasia. Cachuza nepeda j_Λ beasia. Boroza Ācōrē biē jara _Λ be_Δdeada tr_Λ quirāca b_Λ erobeasia. ² Ma_Λ animarā mā_Δ ununara imama gorogoroa quirāca basia. Idji jirūra wī jirū quirāca basia. Idji itera imama ite quirāca basia. Jeba ma_Λ animarāa idji _Λba_Δada diasia. Idjaba idji bugue biya quirude chūmebisia na_Λ ējūāne beara poya erobamārēā. ³ Ma_Λ animarā boro aba cōnara anina bara basia. Ma_Λ cōnaba idjira wārāda beuida basia barib_{ΛΓΛ} dji cōnara ani basia. Ma_Λ carea jūma na_Λ ējūāne beaba cawa crīchadaē basia. Ma_Λ bē_Δra idjira ēpēsidaa. ⁴ Ādjirāba jea bia be_Δdeabadjidaa, idji _Λba_Δra ma_Λ

§ 12:9 Griego_Δde be_Δea diauruba jara _Λaa: “Djārā biē jarabari.” Satana tr_Λba jara _Λaa: “Dji quirū.”

* 13:1 Jera pusa ība_Δde nūmesia. Griego_Δde be_Δade _Λca_Δra cartade b_Λ _Λaa: “Māra pusa ība_Δde nūmesia.” _Λca_Δra Bibliade ma_Λ be_Δeara 12:18de b_Λ _Λaa.

animarāa diada bēra. Idjaba dji animarāa bida bia bedeabadjidāa. Nāwā jarabadjidāa: “¿Caida naļ animarā quīrāca Ɂa? ¿Caida idji ume poya djōi?”

⁵ Ācōrēba maļ animarāa idu jarabisia ara idjidra dji dromada idjaba Ācōrēra biē tabada. ⁴² jedeco naļ ējūāne beada idu poyabisia. ⁶ Maļne idjia Ācōrēda, Ācōrē trāda, Ācōrē Ɂamabemada, jūma bajāne bea sida biē jarabadjia. ⁷ Idjaba Ācōrēba iduaribisia maļ animarāra idji ēberārā ume djōnapeda poyamārēā. Iduaribisia puruzabemada, bedeazabemada, druazabema sida poya erobamārēā. ⁸ Maļne jūma naļ ējūāne beaba maļ animarāa bia bedeabadjidāa. Naļ ējūā oi naēna ādji trāra Oveja Zaqueba eroba cartade Ɂaē beasia. Maļ cartade ēberārā ewariza zocai beadi trāda jūma Ɂa Ɂaa. ⁹ Dji Ɂawara bara Ɂaba ūrīdua:

¹⁰ Abada preso beida Ācōrēba quīrā Ɂabara, preso beya.

Abada necoba beuida quīrā Ɂabara, necoba beuya.†

Maļ carea Ācōrē ēberārāba bio droadida panla idjaba bio iĵā pananida panla.

Animarā minijīchia Ɂa egorodeba odjada

¹¹ Māwānacarea māa dewara animarā minijīchia Ɂada egorodeba odjabara usua. Maļ animarāba cachu zaqueda umé erobasia oveja zaque cachu quīrāca. Baribara je bedeabara quīrāca bedeabadjia. ¹² Idjira pusadeba odjada animarāare basia. Maļne animarā pusadeba odjadaba jarabarara idjia ēberārāa jūma iĵā obibadjia. Maļ bēra jarasia jūma naļ ējūāne beaba animarā pusadeba odjadaa bia bedeadamārēā. Maļ animarā boro cōna aninara beuida badamīna wađi zocai basia. ¹³ Animarā egorodeba odjadaba ne ununaca waiɁa beada ocuabadjia. Ēberārāba aɁa panla ne urua sida bajāneba naļ ējūāna baebisia. ¹⁴ Ācōrēba iduaribisia egorodeba odjada animarāba maļ ne ununacara pusadeba odjada animarā trāneba poya o bamārēā.‡ Māwā egorodeba odjada animarāba naļ ējūāne beara cūrūgasia. Djōbada necoba animarā cōna wađi zocai Ɂa za quīrāca Ɂada idjia obisia.§ Māwā odacarea idjia jarasia jūmarāba maļgāa bia bedeadamārēā. ¹⁵ Ācōrēba iduaribisia animarā egorodeba odjadaba animarā jɁwaba odaa zocai baira diaida.* Maļbe animarā jɁwaba odara bedeasia. Maļ jɁwaba oda animarāba idjia bia bedeadaēra jūma quenabisia. ¹⁶ Maļ awara egorodeba odjada animarāba jūmarāba sēyāda ādji jɁwa arade wa dratude Ɂabasia. Dji dromarāa, dji edara quedeaa, ne bara beaa, ne neē quedeaa, nezocarāa, nezocarāea bida maļ sēyāda Ɂabisia. ¹⁷ Ababe maļ sēyā erobeaba poya ne nēdodida panasidaa idjaba poya nēdobuedida panasidaa. Maļ sēyāra pusadeba odjada animarā trāa wa idji trānebema numeroa. ¹⁸ Maļ numeroba caida jara Ɂa cawai careara ne cawa Ɂada trāa. Crīcha cawa Ɂaba poya cawaya caida jara Ɂada. Maļ numerora ēberā trāda māwā Ɂaa. Idji numerora naļgāa: 666.

† **13:10** Jeremia 15:2; 43:11. ‡ **13:14** Ācōrēba iduaribisia egorodeba odjada animarāba maļ ne ununacara pusadeba odjada animarā trāneba poya o bamārēā. Maļ beara idjaba nāwā traducida Ɂaa: “Diuruba egorodeba odjada animarā Ɂabada diasia maļ ne ununacara pusadeba odjada animarā trāneba poya o bamārēā.” § **13:14** Djōbada necoba animarā cōna wađi zocai Ɂa za quīrāca Ɂada idjia obisia. Maļ beara idjaba nāwā traducida Ɂaa: “Djōbada necoba cōna waya zocai bea animarā quīrāca Ɂada idjia obisia.” * **13:15** Ācōrēba iduaribisia animarā egorodeba odjadaba animarā jɁwaba odaa zocai baira diaida. Maļ beara idjaba nāwā traducida Ɂaa: “Diuruba idjia Ɂabada diasia pusadeba odjada animarā zaca Ɂa zocai babimārēā.”

14

144 mil ēberārā trāpēdada

¹ Māwānacarea māa unusia Oveja Zaquera Sioḷ eya borode nūmḷda. Idji ume ēberārāda 144 mil panasidaa. Ādjirā dratude Oveja Zaque trāda, dji Zeza trā sida ḅḷ eroheasia. ² Maḷne bajānaa māa ūrīsia do būga nūmḷ quīrāca, baa jururua nūmḷ quīrāca. Māa ūrīnara arpa zabadarāba biya zā duanḷ quīrāca ḅasia. ³ Maḷne Ācōrē bugue biya quiru quīrāpita, animarā zaca zocai ḅea quīmārē panḷ quīrāpita, veinticuatro drōārā quīrāpita bida trāḅi djiwidida trāḷ duanasidaa. Nī abaḷba maḷ trāḅbira poya trāḷ cawadaḅ basia. Ababe maḷ 144 mil ēberārā Ācōrēba naḷ ējūānebema ēdrḷ edadaba trāḷ cawasidaa. ⁴ Maḷ ēberārāra wērā adua ḅeasia. Ācōrē itea ni maārī bida biē ḅeadaḅ basia. Oveja Zaque wāḅarḷza ēpēbadaa. Ācōrēba ādjirāra idji itea, Oveja Zaque itea bida ḅeadamārēā naḷ ējūānebemada ēdrḷ edasia. Néudebema naārā ewada Ācōrēa diada quīrāca panḷa. ⁵ Sewara ni aba bida odacaa. Abeda cadjirua neḅ bea.

Bajānebema nezoca ūḅea panḷba jarapedada

⁶ Māwānacarea māa bajānebema nezocada unusia bajāne wāḅaribusida. Idjia ḅeada biada erobasia jūma naḷ ējūānebemarāa, druazabemarāa, ḅedeazabemarāa, puruzabemarāa bida jarai carea. Maḷ ḅeḅeara ewariza māwā ḅaya. ⁷ Idjia nāwā jīgua jarasia: “ĪĀcōrēra wayadadua! Idjia cawa oi ewarira jūēna ḅērā idjidrḷ dji dromaana adadua. Bajāda, egoroda, pusada, baido bogadrḷ ḅea sida oda ḅērā idjīa bia ḅeḅeadadua.”

⁸ Maḷ bajānebema nezoca caidu dewarada zepeda nāwā jarasia: “Babilonia puru dromara jūma ārīsia. Wārāda jūma ārīsia. Maḷ purudebemarāba auḅua o duanḷba druazabemarāa aḅarica cadjiruada obisidaa itua oḅo diabḷda quīrāca.”

⁹⁻¹⁰ Maḷ bajānebema nezoca wānacarea dewarada wāḅari zesia. Idjia nāwā jīgua jarasia: “Bariduaba animarā minijīchia ḅḷa, jḷwaba oda idji za quīrāca ḅḷa bida bia ḅedeaiḅarḷ, idjaba dratude wa jḷwade maḷ animarā sēyāda idu ḅḷbibḷarḷ, Ācōrēba quīrūḅideba maḷ ēberāra bio biē ḅḷya uva ḅa asega ḅḷ dawabḷarḷ quīrāca. Maḷ ēberāra jūma bajānebema nezocarā quīrāpita, Oveja Zaque quīrāpita bida azupre uruaba bio bia mīga ḅaya. ¹¹ Maḷ ēberā bia mīga ḅḷma tḷḷa uruara quica ḅaya. Ewariza cowa nūmaya. Bariduaba animarā minijīchia ḅḷa, jḷwaba oda idji za quīrāca ḅḷa bida bia ḅedeaiḅarḷ, ānāūnira neḅ ḅaya. Maḷ animarā trḷ idu ḅḷḅipeḅadadaba āsa, diamasi bida ānāūnira neḅ panania.” ¹² Maḷ carea Ācōrē ēberārāba naḷ ējūāne bio droadida panḷa. Idjia jīā obi ḅḷ ḅeḅeada jīā o ḅeadida panḷa idjaba Jesura bio jīā pananida panḷa.

¹³ Māwānacarea māa bajānaa ūrīsia aba nāwā ḅedeaiḅarḷda: “Cartade nāwā ḅḷdua: idiba ātaa bia ḅeadia dadjirā Boro Jesu jīā panḷne ḅeubḷdara.”

Maḷne Ācōrē Jaureba nāwā jarasia: “Wārāda bia ḅeadia. Ādjirāra bia mīga panananeḅemada ānāūnia. Ādjia bia opeḅada carea Ācōrēba ne biada bajāne diaya.”

Ācōrēba naḷ ējūāne bea cawa oidebema

¹⁴ Māwānacarea māa ātaa acḷḅarḷde jārārā torroda unusia. Ēberā zaca ḅḷda maḷ jārārā ārḷ chūmḷda unusia.* Nepe oro odada jḷ ḅasia. Idji

* **14:14** Ēberā zaca ḅḷda. Griego ḅeḅeade ḅḷ ḅḷa: “Nāḷ djara edadaca ḅḷda.” Abari quīrāca jara ḅḷa Daniel 7:13.

jɔwade neco pewedeā era ɓɔda erobasia. ¹⁵ Māwā ɓɔde Ācōrē de droma bajāne ɓɔdeba nezocada aba dajadaa zepeda dji jārārā ɔrɔ chūmlā nāwā jīgua jarasia: “Ējūānebema néura jūma purea tabɔa. Ewai jara nūmlā bērā ɓɔ necoba ewaduā.” ¹⁶ Ara maɔda jārārā ɔrɔ chūmlāba idji necoba naɔ ējūānebema néura ɓarima aɓabe orrawe tubɔrɔba jūma ewasia.

¹⁷ Maɓbe dewara nezocada Ācōrē de droma bajāne ɓɔdeba dajadaa zesia. Idjia biɔa neco pewedeā era ɓɔda erobasia. ¹⁸ Maɓne quera babada bajāne ɓamaɓa dewara nezocada zesia. Maɔ nezocaba quera babada uruada urua erobabaria. Idjia bajānebema nezoca neco pewedeā era erobɔa nāwā jīgua jarasia: “Ējūānebema uvara jūma purea nūmlā bērā ɓɔ neco pewedeā era ɓɔba uvara dji ɔamlane ewaduā.” ¹⁹ Ara maɔda bajānebema nezocaba idji necoba naɔ ējūānebema néura ɓarima aɓabe orrawe tubɔrɔba uvara ɔamlane jūma ewasia. Maɓbe uvara dji biwadɔgabadea cuabesia dji ɓa pai carea. Maɓba jara ɓɔa Ācōrēba cawa oidebemada. ²⁰ Uvara Jerusaleɔ puru dajada biwadɔgasia. Maɓne oada mamaɓa mīga weabari wāsia.† Dji nābuada cawayo ite jɔbada ɔɔade jūesia.

15

Bajānebema nezoca siete panɔba bia mīgabiidebema

¹ Wayacusa ne jarai waiɓɔada mɔa bajāne unusia. Maɔ ne jarai carea mɔa cawa crīchaē ɓesia. Bajānebema nezocarāda siete panasidaa. Ādjirāza jirūarebema bia mīgabidira aba eropanasidaa. Maɔ bia mīgabi siete panɔ jūma māwānacarea Ācōrē quīrūbideba cawa oira jōya.

² Maɔ awara mɔa pusa quīrāca unusia vidrio quīrāca ēsā quiruda idjaba urua nūmlada. Maɔ icawa jūma dji animarā minijichia ɓɔ jɔpedadaēra duanasidaa. Ādjirāba maɔ animarāa, jɔwaba oɔa idji za quīrāca ɓɔa biɔa bia bedeadaē basia idjaba idji trɔnebema numeroda ādji dratude, jɔwade biɔa idu ɓɔbiɔaē basia. Ācōrēba arpa diaɔada ādjirāba eropanasidaa. ³ Arpa zabɔdade Ācōrē nezoca Moise trɔɔabida, Oveja Zaque trɔɔabi sida nāwā trɔɔ panasidaa:

Dairā Boro Ācōrē jūma poya ɓɔ, ɓɔa o ɓɔra waiɓɔa ɓɔa.
 ɓɔa o ɓɔ carea ēberārāba cawa crīchaɔaē panabadaa.

Jūmarā Boro, ɓɔa o ɓɔra jipa ɓɔa idjaba aride ɓɔa.*

⁴ Dairā Boro, ɔcaiba ɓɔra wayaē ɓai?

ɔcaiba ɓɔra dji dromaana aē? ɓɔdrɔ dji wārā Ācōrēa.

Druazabemarāda zedapeɔa ɓɔa bia bedeadia ɓɔa jipa o ɓɔra unubida bērā.

⁵ Māwānacarea ɔtaā aɔɔɔrɔde mɔa Ācōrē deda bajāne unusia. Dji eɔaara ɓɔa deɔāne wua eatɔ jira ɓɔra ewa nūmasia. ⁶ Maɔ dedeba bajānebema nezoca siete panɔra dajadaa zesidaa. Bia mīgabiɔi siete panara eropanasidaa. Lino wua oɔa totroa dorrodorroa quiruda jɔ panasidaa. Ādji ju caita oro oɔaba trɔjɔ ɓesia. ⁷ Maɓbe animarā zaca zocai ɓea quīmārē panɔnebema aɓaɓa ādjirāa epeɔeco jūgurua oro oɔada aba aba diasia. Maɔ epeɔecora ewariza zocai ɓɔ Ācōrē quīrūbiba bira ɓesia.† ⁸ Maɓbe Ācōrē dorrodorroaba, ɓɔa biɔa idji

† **14:20** Mīga weabari wāsia. Griego bedeade nāwā ɓɔ ɓɔa: “1,600 estadia weabari wāsia.” Cāpūrīā bedeade jara ɓɔa “300 kilómetro weabari wāsia.” * **15:3** Jūmarā Boro. Griego bedeade ɔcaɔa cartade ɓɔ ɓɔa “Ācōrē ēberārā boro” wa “ewariza ɓɔ boro.” † **15:7** Epeɔeco Ācōrē quīrūbiba bira ɓɔa jara ɓɔa Ācōrēba cawa oidebemada.

dede eda cowaga nūmesia. Maḷba ni abaḷada maḷ dede eda poya wānaē basia aba bajānebema nezocarā siete panḷaba bia mīgabidi siete panḷ jōbḷaḷadaa.

16

Ācōrēba jīrūarebema bia mīgabi siete panḷ

¹ Maḷbe mḷa ūrīsia abaḷada Ācōrē de bajāne bḷdeba jīgua bedebḷaḷada. Maḷba bajānebema nezocarā siete panḷa nāwā jarasia: “Jāḷ siete epedeco jūguru Ācōrē quīrūbiba bira beara ējūānaa weabuede wānadua.” ² Ara maḷda aba wāpeda idji epedecode bḷda naḷ ējūānaa weabuesia. Maḷba animarā minijīchia bḷ trḷ dratude wa jḷwade bḷ eroḷeara, maḷ animarā za quīrāca bḷ jḷwaba oḷaa bia bedebada sida aida cadjirua minijīchia bḷba jūma birasia.

³ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bḷda pusade weabuesia. Maḷba pusara oa babisia. Ēberā beuda oa quīrāca ūmesia. Maḷne jūma pusade zocai beara quinisidaa.

⁴ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bḷda doza idjaba baido bogadrḷ beaza weabuesia. Maḷba baidora jūma oa bacuasia. ⁵ Maḷne mḷa ūrīsia baido wagabari bajānebema nezocaba Ācōrēa nāwā jarabḷaḷada: jḷadrḷ dji wārā Ācōrēa! Bḷra idi bḷa idjaba naēna basia. Bḷa ēberārāra jīpa cawa osia.

⁶ Ādjirāba bḷ ēberārā oada, bḷdeba bedebadarā oa sida erozoabisidaa. Maḷ carea bḷa ādjirā oada dobibḷaḷa ādjia biē opedada quīrāca.

⁷ Maḷbe mḷa ūrīsia abaḷaba bajāne bḷ quera babadamaḷba nāwā jarabḷaḷada: “Dai Boro Ācōrē jūma poya bḷ, wārāda bḷa jīpa aride cawa obaria.”

⁸ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bḷda ḷmādau ḷrḷ weabuesia. Maḷba ḷmādaura wetara uruabisia ēberārāda bāmārēā. ⁹ ḷmādau jḷwḷrḷāba ādjirā bio babḷada carea Ācōrēda biē jarabadjidaa, idjabḷaḷa māwā bia mīgabi bḷ bērā. Baribḷaḷ ādjia cadjirua obadara igaradaē basia idjaba Ācōrēdrḷ dji dramaana adaē basia.

¹⁰ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bḷda animarā minijīchia bḷ bugue ḷrḷ weabuesia. Ara maḷda maḷ animarāba poya bḷ druade ewarira pāima nūmesia. Maḷne puaba ēberārāba ādji quīrāmera cabadjidaa. ¹¹ Ādji puca carea, ādji aida carea Ācōrē bajāne bḷda biē jarabadjidaa. Baribḷaḷ ādjia cadjirua obadara igaradaē basia.

¹² Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bḷda Euprate do waibḷade weabuesia. Ara maḷda dora poasia ḷmādau odjabariareba druazabema bororā djōne zebḷdade bia chānamārēā.

¹³ Idjaba mḷa jai cadjirua baujīā quīrāca beada ūbea unusia. Aba je itedeba ēdrasia. Aba animarā minijīchia bḷ itedeba ēdrasia. Idjaba Ācōrēneba bedebari dji wārāē bḷ itedeba aba ēdrasia.* ¹⁴ Maḷ jairāba ne un-upaca waibḷada quīrātanoa obadjidaa. Idjaba jūma druazabema bororāmaa wānapeda jarasidaa ābaa Ācōrē ume djōne wānamārēā. Ācōrē dji droma bḷba jūmarā poyai ewaride māwā djōnia. ¹⁵⁻¹⁶ Maḷ bororāra ējūā Armagedoḷ abadamaa djōne edesidaa. Maḷ trḷra hebreo bedea.

(Jesuba nāwā jarasia:) “jīrīnadua! Ne drḷabari quīrāca mḷra cawaēne zeya. Bio bia beadia dau ḷbḷa beara idjaba cacuade jḷbada jḷ beara. Māwā mḷ zebḷade ādjira ācada beadaēna ni quīrā peradaēa.”

* **16:13** Ācōrēneba bedebari dji wārāē. Ācōrēneba bedebari dji wārāera Juaḷba naārā unusia animarā minijīchia bḷ quīrāca egorodeba odjabḷaḷada. Apocalipsi 13:11-18.

17 Māwānacarea jīrūarebema nezocaba idji epedecode ʘada naʘ dedaade weabuesia. Maʘne Ācōrē de bajāne ʘadeba idji bugue biya quirumaʘba bedeaba nāwā jīgua jarasia: “Ya jōsia. Waaēa.” 18 Ara maʘda baara purewa eda nūmesia, dji cābāyā ʘae nūmesia, jururua nūmesia, idjaba de uremiada dji cābāyā ure nūmasia. Ācōrēba ēberā oda ewarideba maʘ de uremia quīrāca wađi urecaa. 19 Maʘ de uremiaba egorora drapeda puru droma ʘadada puru ūbea panʘ quīrāca tabesia. Idjaba jūma naʘ ējūānebema purura ārīsidāa. Ācōrēba quīrādoae ʘasia Babilonia puru dromada cawa oi carea. Idji quīrūbideba maʘ purura bio cawa osia ūva ʘa bio asega ʘa dawabaʘa quīrāca. 20 De uremiaba pusade morro ʘeara, eya ʘea sida jūma nēbabisia. 21 Bajāneba hieloda mōgara waibʘa quīrāca ēberārā ʘrʘ jurrusia. Maʘ hielo zʘaʘara berara cien libra ʘeasia.† Maʘ hielo jurru nūmaʘba bio mīga panʘ bērā ēberārāba Ācōrēda biē jarasidaa.

17

Juaʘba wērā auđua ununa

1 Bajānebema nezocarā siete epedeco eropananada aba mʘmaa zepeda nāwā jarasia: “Wāna. Mʘa acʘbiya sāwā Ācōrēba wērā auđua trʘ ʘaga ʘada cawa oida. Maʘ wērāra do zocārā ʘrʘ chūmabaria. 2 Naʘ ējūānebema bororāba idji ume cadjiruada obadjidaa. Idjaba maʘ wērāba auđua o ʘada unu panʘ bērā naʘ ējūānebemarāba auđuada obadjidaa ituaba beu duanʘ quīrāca.”

3 Ara maʘda Ācōrē Jauredeba ʘade bajānebema nezocaba mʘra ējūā pōsa ewaraga ʘadaa edesia. Mama mʘa unusia wērāda animarā minijīchia ʘa ʘrʘ chūmada. Maʘ animarāra purea ʘasia idjaba trʘ zocārā Ācōrē biē jara ʘada idji cacuade ʘa erobasia. Maʘ animarāba siete boroda idjaba die cachuda erobasia. 4 Maʘ wērāba wua pursupursua ʘada idjaba purea ʘada jʘ ʘasia. Oroba, mōgara nēbʘaba, neta nēbʘa ʘa biđa dji ʘasia.* Taza oro ođada idji jʘwade erobasia. Maʘ tazara ne jūma Ācōrēba quīrīacaba idjaba jūma maʘ wērāba auđua o ʘaba bira ʘasia. 5 Ēberāba cawaiē ʘa trʘda idji dratude erobasia. Nāwā ʘa ʘasia: Mʘra Babilonia puru dromaa. Mʘra wērā auđuarā papaa, idjaba ne jūma naʘ ējūāne Ācōrēba quīrīaca papaa.

6 Acʘbaʘade mʘa cawasia maʘ wērāra Ācōrē ēberārā oaba, Jesudebema jaradia panʘ carea ʘapedada oaba beu chūmada.

Maʘ wērā ununa carea mʘa cawa crīchaē ʘesia. 7 Maʘbe bajānebema nezocaba mʘa nāwā iwidiisia: “¿Sāwāērā cawa crīchaē ʘa? Maʘ wērānebemada, idji edebaʘa animarā minijīchia ʘadebema sida mʘa cawabiya. Animarā siete boro erobadebemada, die cachu erobadebema sida cawabiya. 8 ʘaa ununa animarā minijīchia ʘara naēna zocai ʘasia, idira neēa, barībaʘa ewari aba uria dau care ʘadeba ēdʘaya. Māwānacarea Critoba idjira ewariza biē ʘaya. Naʘ ējūāne beaba idji unubadade cawa crīchadaē panenia. Naʘ ējūā oi naēna ādjirā trʘra ewariza zocai beadi cartade ʘaē ʘeasia.

9 ʘaa ununaba ne jara quīrīā ʘa cawai careara ne cawa ʘaida ʘaa. Siete bororāba jara ʘaa siete eyāda. Maʘ siete eya ʘrʘ dji wērā auđuada chūmaa.

10 Idjaba maʘ siete bororāba jara ʘaa ēberārā bororāda siete panada. Maʘ siete bororānebemada juesuma beusidaa. Aʘaba wađi ēberārāra poya erobaa.

† 16:21 Griego bedeađe ʘa ʘaa “talento aba.” Cāpūrīā bedeađe ʘa ʘaa “cuarenta kilos.” * 17:4 Neta nēbʘa ʘaa. Griego bedeađe ʘa ʘaa “perla.”

Idjaba ababemada wadi odjae baa. Baribara idji zebara eberara boroda beimina dara ba. ¹¹ Animara minijichia ba naena bada idi neba jara ba eberara boro dewara zeidebemada. Idjira ma siete bororanebema. Critoba idjira ewariza bi ba.

¹² Baa die cachu ununaba jara ba eberara borora die pananibemada. Adjirara wadibida eberara borora. Baribara animara minijichia bara eberara boroda bebara adjira sida eberara borora beadia. Mawamina darena. ¹³ Ma die borora abari crichada edadia. Adji druara animara minijichia ba jawaeda ba. ¹⁴ Ma dne adjirara Oveja Zaue ume djonia. Baribara Oveja Zaueba adjirara poyaya idjida juma dji droma bea boro be idjaba juma borora cayabara dji droma ba be. Poyabara idji bio ia panara idji ume panania. Adjirara trasia idjaba edasia.”

¹⁵ Ma be bajanebema nezocaba ma nawa jarasia: “We audua chumama ba dda dda zocara unusia. Ma do zocara jara ba puruzabemada, bedeazabemada, druazabema sida. ¹⁶ Baa die cachu ununaba, animara minijichia ba bida ma we audua bara igaradapeda quirania. Ma be juma idjia erobara jaria. Abada cada ba. Adjiraba idji djarada codia idjaba babuedia. ¹⁷ Acoreba ma die borora sode basia idjia quira ba quira odamare. Ma carea abari crichada edadapeda adji druara animara minijichia ba jawaeda ba abe Acoreba jaradara juma mawabara. ¹⁸ Baa ununa we auduaba puru dromada jara ba. Ma purudebema boroba druazabema borora idji jawaeda eroba.”

18

Acoreba Babilonia puru cawa oda

¹ Mawana carea ma bajanebema nezocada unusia bajaneba eda zebara. Ma dji droma basia. Idji dorrodorroaba na e jura ana nusia. ² Idjia nawa jgua jarasia:

¡Babilonia puru dromara aria! ¡Wara juma aria! Eberara ne, abebara jirada mama panabadaa.

Juma jai cadjirua beara mama panabadaa. Juma ibana Acore quirapita mititia beara mama panabadaa.*

³ Ma purudebemaraba audua o duanaba druazabemara abarica cadjiruada obisida itua ogo diabada quira.

Druazabema borora abari quira obadida we audua ume daunemabada quira.

Ma carea Babilonia purura juma aria.

Ma puruba ne bia wabada jumawya eda quira bada be we e junebema ne nedobebadada ne basidaa.

⁴ Ma be ma uria ababa bajaneba nawa jarabara:

Ma eberara, Babilonia purudebemada ay wabara dua ja puruba cadjirua o ba quira oranamare.

Mawara Acoreba ja puru cawa obara be bera cawa o.

⁵ Ja puruba jumawya cadjiruada o ba. Adji cadjiruara moga pa buebada quira bajana jesia.

Juma adjia cadjirua opedara Acoreba quira o ba.

† 17:12 Darena. Griego bedeade nawa ba ba: “Hora abe eberara borora beadia.” * 18:2 Griego bedeade bara cartade na sida ba ba: “Juma animara Acore quirapita mititia beara mama panabadaa.”

6 Jāḷ purura biē odadua djārā biē oda quīrāca.
 Idjia djārā biē oda cāyābara ḅarima umé biēara odadua.
 Idjia djārāra biē osia uva ḅa asega ḅḷ ḳgo diabḷḷḷ quīrāca.
 Maḷ bēra idjira ḅarima umé biēara odadua uva ḅa asega ḅḷ ḅarima umé ḳgo
 diabḷḷḷada quīrāca.

7 Jāḷ purura bio bia mīgabidadua idjaba bio sopuabidadua ādji
 purura dji dromaana a panḷ bēra idjaba ne biada aduba eropanḷana a panḷ
 bēra.

Jāḷ puruba nāwā crīcha ḅḷa: “Mḷra wēra dji droma idji buguede chūma
 quīrāca ḅḷa.

Mḷra pēdra wēra quīrāca ḅḷēa. Mḷra sopua ḅaēa.”

8 Māwā crīcha ḅḷ bēra dārāéne jāḷ purudebemarāra quininia, sopuaba jīānia,
 idjaba jarrababa biē duania.†

Dadjirā Boro Ācōrē jūma poya ḅḷba cawa obḷḷḷade jāḷ purura babueya.

9 Jāḷ puru ume druazabema bororāba cadjiruada obadjidaa daunemabḷda
 quīrāca. Idjaba jāḷ puruba ne bia aduba eroḅḷḷdebemada edapedāda bēra
 ne barasidaa. Maḷ carea jāḷ puru bá nūma cowaa unubḷḷḷade jīānia. 10 Waya
 panania Ācōrēba Babilonia puru cawa oda quīrāca ādjirā sida cawa oida. Maḷ
 carea ḷḷḷḷḷba aḷ panḷne nāwā jaradāia:

¡Mīā djuburi, mīā djuburi Babilonia puru droma ne jūma obari badara!

Ācōrēba jāḷ purura isabe cawa osia.

11 Naḷ ējūānebema ne nēdobuebadara maḷ puru carea aujīānia ādjia nēdobue
 panḷ nēdoḷira neē bai bēra. 12 Maḷ purude ne jūmada nēdobuebadjidaa: oroda,
 paratada, mōgara nēḅḷa beada, neta nēḅḷa beada, dji biara ḅḷ lino wuada,
 seda wuada, wua pursupursua ḅḷda, wua purea ḅḷda, bacuru tūā quēdeada,
 elepante quida odada, bacuru nēḅḷa ḅḷ odada, bronco odada, jiorro odada,
 marmol mōgara oda sida nēdobuebadjidaa.‡ 13 Idjaba canelada, ne jūma tūāpa
 quēdeada, incienso querada, mirra querada, olibano querada, uva bada,
 olivo dragada, harinā biada, trigoda, pacada, ovejada, cawayoda, carreta
 sida nēdobuebadjidaa. Ēberāra sida nēdobuebadjidaa nezocada beadamārēa.

14 Jūma maḷ nēdobuebadarāba nāwā jaradāia: “Ne jūma jāḷ puruba awua badara
 neē besia. Jāḷ puruba parata waḅḷa erobadara, ne biya quēdea aduba
 erobada sida jūma jōsia. Waa edadaēa.” 15 Wārāda maḷ purudaa ne jūma
 nēdobuede wābadapedadara bio ne barasidaa. Ādjirāba waya panania Ācōrēba
 maḷ puru cawa oda quīrāca ādjirā sida cawa oida. Maḷ carea ḷḷḷḷḷba aḷ
 panḷne nāwā aujīānia:

16 ¡Mīā djuburi, mīā djuburi jāḷ puru droma badara!

Jāḷ purura wēra lino wua dji biara ḅḷba djio ḅḷ quīrāca basia.

Wua pursupursua ḅḷba idjaba purea ḅḷba djio ḅḷ quīrāca basia.

Oro odaba, neta nēḅḷa ḅḷba, mōgara nēḅḷa quēdeaba djio ḅḷ quīrāca basia.§

17 Baribḷḷḷ jāḷ puruba ne bara badara isabe jōsia.

Jūma barcodebema bororāba, barcode wābadaba, barcode trajabadaba, pu-
 sade trajabada bida ḷḷḷḷḷba aḷ duania. 18 Maḷ puru bá nūma cowaa
 unubḷḷḷḷḷade nāwā jīgua jaradāia: “¿Sāḷḷḷ puruda jāḷ puru quīrāca ḅḷ?”

19 Maḷbe sopuaba ādji boro ḷḷḷḷḷ egoro porada jāmāpodapeda nāwā jīgua
 aujīānia:

† 18:8 Dārāéne. Griego bedede ḅḷ ḅḷa: “Ewaride abaḷde.” ‡ 18:12 Elepante quida. Cāpūrīā
 bedede ḅḷ ḅḷa “marfil.” § 18:16 Neta nēḅḷa ḅḷ. Cāpūrīā bedede ḅḷ ḅḷa “perla.”

¡Mĩã djuburi, mĩã djuburi jãl puru droma ðadara! Jãl purura ne bara ðada bẽrã, barco erobeara

jãma ne barasidaa. Barib_{ΛΓΛ} jãl purura isabe jũma ãrĩsia.

²⁰ ¡Jũma bajãne beara ðasridadadua jãl purura ãrĩna bẽrã!

Ãcõrẽ eberãrã, Jesuba diabuedarã, Ãcõrẽneba bedeabadarã sida ðasridadadua.

Jãl puruba bãrã biẽ oda carea Ãcõrẽba cawa osia.

²¹ Małbe bajãnebema nezoca dji dromaba mõgara waiðada yu droma quĩrãca ðada edapeda batabuesia. Mãwã ob_{ΛΓΛ}de nãwã jarasia:

Mał mõgara juerza pusadaa batabueda quĩrãca Babilonia puru dromara isabe jũma ãrĩa. Mał purura waa ununaẽa.

²² Mał purude arpa, chiru, cachiru zá duan_Λ sida waa ùrĩnaẽa. Eberãrã trãã duan_Λ sida waa ùrĩnaẽa.

Mał purude ne obadara waa ununaẽa. Yude ne ða duan_Λ jĩguada waa ùrĩnaẽa.

²³ Mał purude ibĩrã uruara waa ununaẽa. Quima edabada ðasrida ðaga nũm_Λra waa ùrĩnaẽa.

Mamabema ne nẽdobuebadara nał ejuãne dji dromada beasia.

Mamabema jãbanarãba druazabemarãda jũma cũrũgabadjidaa. Mał carea purura jũma ãrĩsia.

²⁴ Ãcõrẽneba bedeabadarã beapedada carea, Ãcõrẽ eberãrã beapedada carea, idjaba jũma nał ejuãne beapedada carea bida mał purura bedeade ðaa.

19

Bajãnebemarãba Ãcõrẽa bia bedeapedada

¹ Mãwãnacarea mãa bajãnaa zocãrã nãwã bedeada duan_Λda ùrĩsia.

¡Biya quirua dadjirã Boro Ãcõrẽra! Idjiab_{ΛΓΛ} eberãrãra eðra edasia. Idjira dji dromaara ðaa idjaba dji ðalara ðaa.

² Idjia jipa aride cawa obaria. Wẽrã audua trã ðaga ðadara cawa osia mał wẽrãba cadjirua o ðadeba jũma nał ejuãnebemarãa abarica cadjiruada obida bẽrã.

Ãcõrẽba mał wẽrãra biẽ ðasia idji nezocarãda quenana bẽrã.

³ Wayacusa nãwã jĩgua jarasidaa:

¡Biya quirua dadjirã Boro Ãcõrẽra! Jãl puru bá nũm_Λ cowaara ewariza cowa nũmaya.

⁴ Mãne veinticuatro drõãrãda, animarã zaca zocai bea quĩmãrẽ pan_Λ sida chĩrãne ðarru copanesidaa Ãcõrẽa bia bedeadi carea. Ãcõrẽ idji bugue biya quirude chũm_Λne ãdjirãba nãwã bia bedeasidaa:

¡Małgara wãrãa! * ¡Dadjirã Boro Ãcõrẽra biya quirua!

⁵ Idjaba mãa ùrĩsia Ãcõrẽ bugue biya quirumal_Λba aba nãwã bedeab_{ΛΓΛ}da:

¡Jũma Ãcõrẽ nezocarã, dadjirã Ãcõrẽa bia bedeadadua!

¡Ãcõrẽ waya beara, idjia bia bedeadadua! ¡Dji droma beaba, dji edaara bea bida bia bedeadadua!

Oveja Zaque quima edai ewari

⁶ Mãbe zocãrã jĩgua bedeada duan_Λda mãa ùrĩsia. Mãra do jururuga nũm_Λ quĩrãca basia, baa dji cãbãyã baeb_{ΛΓΛ} quĩrãca basia. ãdjirãba nãwã jara duanasidaa:

* **19:4** Wãrã. Griego bedeade ð_Λ ðaa: “Amén.”

¡Biya quirua dadjirã Boro Ācōrēra!

¡Dadjirã Boro Ācōrēba jūma poya o Ɂ! ¡Idjidra jūmarã Boroa!

⁷ ¡Ɂasridadia! ¡Capipiadia! Idjidra dji Dromaana adia, Oveja Zaque quima edai ewarira jūena bēra. Idji quima baira djiosia.

⁸ Ācōrēba idjira dji biara Ɂ lino wua totroa dorrodorroa quiruba djiobisia. (Mañ biara Ɂ lino wuaba jara Ɂ Ācōrē ēberārã jipa obadadebemada.)

⁹ Bajānebema nezocaba m̄la jarasia: “Cartade nāwã Ɂdua: Oveja Zaque quima edabɁa carea ne cobadamaa Jaredarãda bio bia beaa.” Idjaba jarasia: “MaɁɁara wārã bedeã Ācōrēba jaradaa.”

¹⁰ Ara mañda m̄ra bajānebema nezoca jīrū caita chīrãne Ɂrru cobesia idjia bia bedeai carea. BaribɁa idjia m̄la jarasia: “Jāwã orãdua, ātebɁa ĀcōrēbɁa bia bedeadua. M̄ra Ācōrē nezocada jāwã quirua Ɂ quīrãca idjaba djabarã Jesuba jaradiada jã bea quīrãca.”

Jesuba jaradiadara Ācōrē Jaureba idji nezocarãa bedeabibaria.†

Cawayo torro Ɂrã zeda

¹¹ Māwānacarea m̄a unusia bajāne eda wābadada ewa nūmada. Cawaēne cawayo torroda odjasia. Mañ cawayo Ɂrã chūma “Bedeã Aba Ɂ” idjaba “Wārã Ara” abadaa. Idjia ēberārã jipa cawa obaria idjaba jipa o Ɂdeba dji quīrū ume djōbaria. ¹² Idji daura tɁa quīrãca urua Ɂasia. Nepeda zocārã jã Ɂasia. Idji borođe trãda Ɂ erobasia baribɁa ababe idjabɁa mañ trãra cawa Ɂasia. ¹³ Idjia cacuade jã Ɂara oade tɁ edada Ɂasia. Idji trãra Ācōrē Bedeã abadaa.‡ ¹⁴ Idji caidū bajānebema sordaorãda cawayo torro bea Ɂrã zesidaa. Ādjia cacuade jã Ɂara dji biara Ɂ lino wua totroa quiru Ɂasia. Ni mañi bida mititiaē beasia. ¹⁵ Ācōrē Bedeã abada itedebea djōbada neco pewedeã Ɂada odja Ɂasia druzabemarã poyai carea. Idji jɁwade eroɁa jiorro ođaba ādjirã jã obiya. § Uva biwadɁgabɁa quīrãca ādjirãra cawa oya Ācōrē jūma poya Ɂba quīrūbideba māwã cawa obi bēra. ¹⁶ Idjia Ɂrã jã Ɂde idji Ɂcara Ɂrã nañ trãda Ɂ erobɁa: “Jūmarã bororã cāyābara dji dromaara Ɂ, idjaba jūma dji droma bea Boro.”

¹⁷ Mañbe m̄a unusia bajānebema nezocada Ɂm̄ada Ɂrã nūmada. Idjia jūma ne mīguia cobada ɁtɁ wābaribadarã nāwã jīgua jarasia: “Zedadua. Ābaa dji jɁredadua ne codi waibɁa Ācōrēba o Ɂma. ¹⁸ Mama ēberārã boro djarada, sordaorã boro djarada, mēsra bea djarada, cawayo djarada, cawayo Ɂrã wābada djara sida codia. Jūma ēberārã djarada codia: nezocae djarada, nezoca djarada, dji edaara quedeã djarada, idjaba dji dromarã bea djara sida codia.”

¹⁹ Mañbe m̄a unusia animarã minijichia Ɂada, nañ ējūānebema bororãda, jūma ādji sordaorã sida ābaa dji jɁre duanada. Cawayo Ɂrã chūma ume, idjiare panɁ sordaorã ume djōni carea duanasidaa. ²⁰ Djōbadade cawayo Ɂrã chūmaba animarã minijichia Ɂara, Ācōrēneba bedeabari dji wārãe sida jidasia. Mañ Ācōrēneba bedeabari dji wārãeba animarã minijichia Ɂ trãneba ne ununaca waibɁa beada obadjia. Māwã animarã minijichia Ɂ sēyã idu Ɂbipedadara jūma cūrūgabadjia. Mañ animarã za quīrãca Ɂ jɁwaba ođaa bia bedeapedadara cūrūgabadjia. Cawayo Ɂrã chūmaba mañ animarã minijichia Ɂara, Ācōrēneba bedeabari dji wārãe sida zocai panɁda tɁa urua azupre bara uruga nūma ne Ɂatabuesia. ²¹ Djōbada neco idji itedebea odja Ɂba dewararãda

† 19:10 Jesuba jaradiadara Ācōrē Jaureba idji nezocarãa bedeabibaria. Griego bedeade mañra eubda Ɂa. ‡ 19:13 Juañ 1:1. § 19:15 Salmo 2:9.

Ācōrē quīrāpita zesidaa.† Maḷbe Ācōrēba ādjiza cawa osia ādjia opeḍada quīrāca. ¹⁴ Beudira Ācōrēba jōbisia tḷḷa uruade ḅatabueḷḷḷa quīrāca. Beupeḍada panabada ējūā sida tḷḷa uruade ḅatabuesia. Ācōrēba bariduada tḷḷa uruade ḅatabueḷḷḷa, ḅarima umé beusiada abadaa. ¹⁵ Ēberārā ewariza zocai ḅeadī cartade trḷ ḅḷē ḅeara Ācōrēba tḷḷa uruade ḅatabuesia.

21

Ējūā djiwidi idjaba bajā djiwidi

¹ Māwānacarea mḷa bajā djiwidida, ējūā djiwidi sida unusia. Maḷne naḷ ējūāra, bajā sida neē basía. Pusa sida neē basía. ² Idjaba mḷa unusia Ācōrē puru djiwidi Jerusaleḷ abadada idji ḅḷmaḷba bajāneba edaa zebḷḷḷa. * Maḷ purura biya querasia wērā quima edabḷḷḷe bio djio ḅḷ quīrāca. ³ Maḷbe mḷa ūrīsia abaḷda Ācōrē bugue biya quirumaḷba nāwā jīgua beḅeabḷḷḷa:† “¡Ūrīnadua! Idira Ācōrēra ēberārā tāēna ḅḷa.‡ Idjira ādjirā ume ḅaya. Maḷne ādjirāra idji ēberārāda ḅeadīa. Wārāda idjidḷḷ ādjirā ume ḅaya idjaba ādjirā Ācōrē baya. ⁴ Ādji daubara idjia jūma jareya. Jūma naēna ḅadara jōna bērā waa beudaēa, jīānaēa, aujīānaēa, idjaba puara neē baya.”

⁵ Maḷbe dji bugue biya quirude chūmaḷba nāwā jarasia: “Mḷa ne jūma djiwidida o ḅḷa.”

Idjaba nāwā jarasia: “Naḷ beḅeara cartade ḅḷdua wārā beḅea bērā idjaba wārāda māwāi bērā.”

⁶ Māwānacarea idjia mḷa nāwā jarasia: “Mḷa oida ḅadara jūma osia. Mḷra dji Alpaḷ idjaba dji Omegaa.§ Maḷba jara ḅḷa mḷra dji naārābemada idjaba dji jīrūarebemada. Bariduada opichia ḅḷḅḷḷḷa, mḷa baido bogadḷḷ ḅḷda bari dobiya. Maḷ baidoba zocai ḅaida diabaria. ⁷ Cadjirua poyapeḅadarāba jūma maḷgara edadīa warraba dji zezaḅeba ne edabari quīrāca. Mḷra ādji Ācōrē baya idjaba mḷ warrarāda ḅeadīa. ⁸ Baribḷḷḷa Crito ēpēni carea waya ḅeara, mḷ beḅea jīānaē ḅeara, mḷa quīrīca o ḅeara, mīa ḅeabadara, auḅua obadara, jāibanara, jaḷwaba oda ācōrē jīā ḅeara, sewaida ḅea sida tḷḷa urua azupre bara uruga nūmaḷne bia mīga ḅeadīa. Ācōrēba bariduada tḷḷa uruade ḅatabueḷḷḷa, ḅarima umé beusiada abadaa.”*

Jerusaleḷ djiwidi

⁹ Maḷbe bajānebema nezocarā siete epeḅeco eropananada aba mḷmaa zesia. Maḷ bajānebema nezocarāba ādji epeḅecode siete eropananaba naḷ ējūāne ḅeara jīrūare bia mīgabisiḅaa.† Dji mḷmaa zedāba nāwā jarasia: “Wāna. Mḷa acḅibiya Oveja Zaqueba quima edabḷḷḷa.”

¹⁰ Ara maḷda Ācōrē Jaureḅeba ḅḷde idjia mḷra eya waiḅḷa ḷḷḷa ḅḷmaa edesia. Mama unubisia Ācōrē puru djiwidi Jerusaleḷ abadada Ācōrē ḅḷmaḷba bajāneba edaa zebḷḷḷa. ¹¹ Ācōrē dorrodorroaba maḷ purura dorrodorroa ḅasia. Urua ḅasia mōgara biya quiru nēḅḷa ḅḷ quīrāca, jaspe mōgara quīrāca. Ēsā querasia vidrio quīrāca. ¹² Maḷ purura ḷḷḷa mōgaraba auḅu jūrā ca ḅasia. Eda wābadara doce panasidaa. Eda wābadaza bajānebema

† **20:13** Beupeḅada panabada. Griego beḅeade ḅḷ ḅḷa “Hades.” * **21:2** Mḷ. Griego beḅeade ḷḷḷḷḷḷ cartade ḅḷ ḅḷa: “Mḷ, Juaḷba unusia.” † **21:3** Ācōrē bugue biya quirumaḷba. Griego beḅeade ḷḷḷḷḷḷ cartade ḅḷ ḅḷa: “Bajāneba.” ‡ **21:3** Ācōrē. Griego beḅeade ḅḷ ḅḷa: “Ācōrē wua de.” § **21:6** Griego alfabetode alpara dji naārābema letraa, omegara dji jīrūarebema letraa. * **21:8** Apocalipsi 20:6,14. † **21:9** Apocalipsi capítulo 16.

nezocada aba basia. Maḵ awara Israel warrarā doce panana trāda eḁa wābadaza aba ḁā beasia. ¹³ Eḁa wābadara ḁmāḁau odjabariare ūbea panasidaa, ḁmāḁau ḁaebariare ūbea panasidaa, orro abaare ūbea panasidaa, idjaba dewarabema orroare ūbea panasidaa. † ¹⁴ Maḵ puru auḁu jūrā ca ḁara doce mōgara ḁrā basia. Mōgaraza Oveja Zaqueba doce diabueḁarā trāda aba ḁā beasia.

¹⁵ Bajānebema nezoca mḁ ume bedea ḁadaba ējūā zabada oro odada erobasia. Puru, dji eḁa wābada, puru auḁu jūrā ca ḁa sida zai carea erobasia. ¹⁶ Maḵ ējūā zabadaba bajānebema nezocaba purura zasía. Dji puru zaḁara jūmaena abarica basia. Dji drasoara, dji jeḁea sida abarica basia. Dji zaḁara 2,200 kilómetro basia. § Dji drasoada, dji ḁtḁada, dji jeḁea sida jūmaena abarica basia. ¹⁷ Maḁbe puru auḁu jūrā ca ḁa sida zasía. Dji zaḁara bicaca 144 basia. * Naḁ ējūānebemarāba zabada quīrāca bajānebema nezocaba zasía.

¹⁸ Maḵ purura jūmaena oro idji awa quiru oḁa basia. Maḁra vidrio ēsā quiru quīrāca basia. Dji puru auḁu jūrā ca ḁara jaspe mōgaraba caḁa basia. ¹⁹ Maḵ auḁu jūrā ca ḁara doce mōgara ḁrā basia. Maḁ mōgarara jūmaena biya queḁeasia. Naārābemada jaspe mōgara basia. Maḁare zapiro mōgarada basia. Maḁare ágata mōgarada basia. Maḁare esmeralda mōgarada basia. ²⁰ Maḁare ónice mōgarada basia. Maḁare cornalina mōgarada basia. Maḁare crisólito mōgarada basia. Maḁare berilo mōgarada basia. Maḁare topacio mōgarada basia. Maḁare crisopraso mōgarada basia. Maḁare jacinto mōgarada basia. Jīrūare amatista mōgarada basia. ²¹ Maḁ puruḁe eḁa wābada doce panara neta nēḁa ḁa oḁa basia. † Eḁa wābadaza neta aba oḁa basia. O puru ēsi ḁara oro idji awa quiru oḁa basia. Maḁra ēsā querasia vidrio quīrāca.

²² Maḁ puruḁe Ācōrē de dromara mḁa unuē basia neē bērā. Ēberārāba dadjirā Boro Ācōrē jūma poya ḁa quīrāpita, Oveja Zaque quīrāpita biḁa bia beḁeḁia idji de dromane obadapeḁada quīrāca. ²³ ḁmāḁau neē, jeḁeco neē biḁa maḁ purura ḁna nūmabaria Ācōrē dorrodorroaba, Oveja Zaqueba ḁia ḁa ḁnaa biḁa. ²⁴ Maḁ puru ḁnaaba druaza ḁna beḁia jūmarāda maḁ ḁnaane nīḁaḁamārēā. Idjaba druazabema bororāba ne bia eropanara maḁ puruḁa edeḁia. † ²⁵ Diamasira neē bai bērā maḁ puruḁe eḁa wābadara ewariza jūatrāḁaca baya. ²⁶ Jūma druazabemarāba ne bia eropanara maḁ puruḁa edeḁia. § ²⁷ Baribḁra ne jūma Ācōrēba bia unucara maḁ puruḁe eḁa edecara panara. Caḁjirua obadara, sewaiḁa bea sida eḁa wācara panara. Ababe ewariza zocai beḁi cartae trā ḁā beḁra poya eḁa wānia. Maḁ cartara Oveja Zaqueba erobara.

22

Do zocai bai diabari

¹⁻² Māwānacarea bajānebema nezocaba do pāpārā quiruda mḁa unubisia. Ēsā querasia vidrio quīrāca. Maḁ baidoba zocai baida diabaria. Ācōrē idjaba Oveja Zaque bugue biya quiruḁeba maḁ dora puruḁebema o jeḁea ḁa ēsi

† **21:13** Orro abaare, dewarabema orroare. Griego beḁeḁe nāwā ḁā ḁa: “Al lado norte y al lado sur.”

§ **21:16** 2,200 kilómetro. Griego beḁeḁe nāwā ḁā ḁa “12,000 estadia.” * **21:17** Bicaca 144. Cāpūrā beḁeḁe ḁā ḁa “65 metros.” † **21:21** Neta nēḁa ḁa. Griego beḁeḁe ḁā ḁa “perla.” ‡ **21:24** Druazabema bororāba ne bia eropanara maḁ puruḁa edeḁia. Maḁ beḁeara idjaba nāwā traducida ḁa: “Druazabema bororāra maḁ puruḁa wānia Ācōrēba bia beḁeḁi carea.” § **21:26** Maḁ versícolura idjaba nāwā traducida ḁa: “Idjaba druazabemarāra maḁ puruḁa wānia Ācōrēba bia beḁeḁi carea.”

wea ɓɓa. Do orroza bacuru nejō zocai bai diabarida ɓasia. Maɓ bacurura jedecoza zaubaría. Maɓba jara ɓɓa poaza ɓarima doce zaubarída. Maɓ bacuru queduada ɓɓa druzabemarā cacua bia pananamārēā. ³ Ācōrēba biē bai jaradada maɓ purude neē baya. Ācōrē idjaba Oveja Zaque bugue biya quirura maɓ purude baya. Mama Ācōrē nezocarāba idjía bia bedeadía. ⁴ Idji quīrāra ununia idjaba idji trɓra ādjirā dratude ɓɓ erobeadaía. ⁵ Diamasira neē baya. Dadi Boro Ācōrēba ɓnaada diai bērā, ɓbīrā neē idjaba ɓmādaui neē bida ēberārā bia beadaía. Ewariza ādjirāra idji ume ābaa dji bororāda beadaía.

Crito dārāéne zeidebema

⁶ Maɓbe bajānebema nezocaba mɓa jarasia: “Jūma naɓ bedeara wārāa idjaba wārāda māwāya. Dadjirā Boro Ācōrēba idjideba bedeadarāa bedeadibaria. Idjiabaraɓ bajānebema nezocada diabuesia idji nezocarāa cawabimārēā dārāéne cārēda sāvāida.”

⁷ Jesuba jarasia: “iŪrīnadaui, mɓra isabe zeya! Naɓ cartade ɓɓ ɓɓa dārāéne cārēda sāvāida. Bio bia ɓɓa jūma naɓ cartade jara ɓɓ iŷā ɓara.”

⁸ Mɓra Juaɓa. Jūma maɓgara unusia idjaba ūrīsia. Māvānacarea mɓra bajānebema nezoca jīrū caita chīrāne barru cobesia bia bedei carea. Māvā osia idjia jūma maɓgara unubida bērā. ⁹ Baribaraɓ idjia jarasia: “Jāwā orādua, ātebaraɓ Ācōrēbabaɓ bia bedeadua. Mɓra Ācōrē nezocada jāwā quirua ɓɓ quīrāca, djabarā Ācōrēneba bedeadarā quīrāca, idjaba jūma naɓ cartade jara ɓɓ iŷā bea quīrāca.”

¹⁰ Idjaba jarasia: “Naɓ cartade ɓɓ ɓɓa dārāéne cārēda sāvāida. Maɓra mērā erobarādua jūma dārāéne māwāi bērā. ¹¹ Cadjirua o ɓara idji cawa cadjiruaɓe badua. Ne jūma Ācōrēba quīrāca o ɓara idji cawa maɓne badua. Baribaraɓ jipa o ɓaba ewariza jipa o baida ɓɓa. Idjaba Ācōrē itea bia ɓara ewariza Ācōrē itea bia baida ɓɓa.”

¹² Jesuba jarasia: “iŪrīnadaui, mɓra isabe zeya! Zebaraɓde mɓa jūmarāa ne diai carea eneya ādjia opedada quīrāca. ¹³ Mɓra dji Alpa idjaba dji Omegaa.* Maɓba jara ɓɓa mɓra dji naārābemada idjaba dji jīrūarebemada.

¹⁴ Bio bia beaa cacuaɓe jɓbada tāto erobeara. Ādjirāra purude eɓa wānida paɓa nejō zocai bai diabarida jōni carea. ¹⁵ Baribaraɓ cadjirua obadara, jāibanara, auɓa obadara, mīā beabadara, jɓwaba oda ācōrē ēpēbadara, idjaba sewa oya beara jūma dajadaare duanenia.†

¹⁶ Mɓra Jesua. Bajānebema nezocada diabuesia jūma maɓgara djabarā beaza jaramārēā. Mɓra Davideba zedaa, idjideba tununaa.‡ Mɓra Diapedabema Chīdaui Uruga ɓɓ abadaa.”

¹⁷ Ācōrē Jaureba, Oveja Zaque quima abada bida nāvā jara paɓa: “iZedua!” Maɓ ūrī ɓaba jaraída ɓɓa: “iZedua!” Dji opichia ɓara zeida ɓɓa baido zocai bai diabarida domārēā. Maɓ baido do quīrā ɓɓa bari doida ɓɓa.

¹⁸⁻¹⁹ Naɓ cartade ɓɓ ɓɓa dārāéne cārēda sāvāida. Naɓ cartade ɓɓ ɓɓa ūrī beara mɓa jaraya: bariduaba naɓ cartade ɓɓ ɓɓa auɓa jaraibaraɓ, Ācōrēba naɓ cartade bia mīgai jara ɓɓa idjira bia mīgabiya. Idjaba bariduaba naɓ cartade ɓɓ ɓɓa maārī awara jaraibaraɓ, Ācōrēba idjía nejō zocai bai diabaridebemada idu jōbiēa idjaba Ācōrē purude eɓa idu wābiēa. Maɓ nejōnebemada, maɓ purudebema sida naɓ cartade ɓɓ ɓɓa.

* **22:13** Griego alfabetode alpara dji naārābema letra, omegara dji jīrūarebema letra. † **22:15** Cadjirua obadara. Griego bedeadē ɓɓ ɓɓa “usa.” ‡ **22:16** Isaía 11:1-10.

²⁰ Jūma naĩ cartade b́ b́da Jesuba wārãana a b́a. Nãwã jara b́a: “iWārãda m̃ra isabe zeya!”

Bia b́a isabe zeida. § iZedua dairã Boro Jesu!

²¹ M̃a quĩĩã b́a dadjirã Boro Jesuba idji biadeba jūma bārãra careba baida.

---

§ 22:20 Griego bedede b́ b́a: “Amén.”